

प्रथम संस्करण

वीर म० २५१६/विक्रम म० २०४६/ई० म० १९८९

सर्व हक्क प्रकाशकाधीन

मूल्य १२५ रुपया

प्रकाशक

संवतीलाल केशवलाल शाह

शान्तीलाल टोकरशी शाह

हिंमतलाल शांतिलाल गांधी

मानद मंत्रीओ

महावीर जैन विद्यालय

ऑगस्ट क्रान्ति मार्ग, वगड ४०० ०३६

मुद्रक

प्र पु भागवत

मीन प्रिन्टिंग न्यूरो

पटाववाडी, मुंबई ४०० ००४

Jaina-Āgama-Series No. 5

NĀYĀDHAMMAKAHĀO

[JNĀTĀDHARMAKATHĀNGASŪTRAM]

Editor

MUNI JAMBŪVIJAYA

the disciple of

H. Holiness Munirāja

Srī BHUVANAVIJAYAJI MAHĀRĀJA

SHRĪ MAHĀVĪRA JAINA VIDYĀLAYA

BOMBAY 400 036

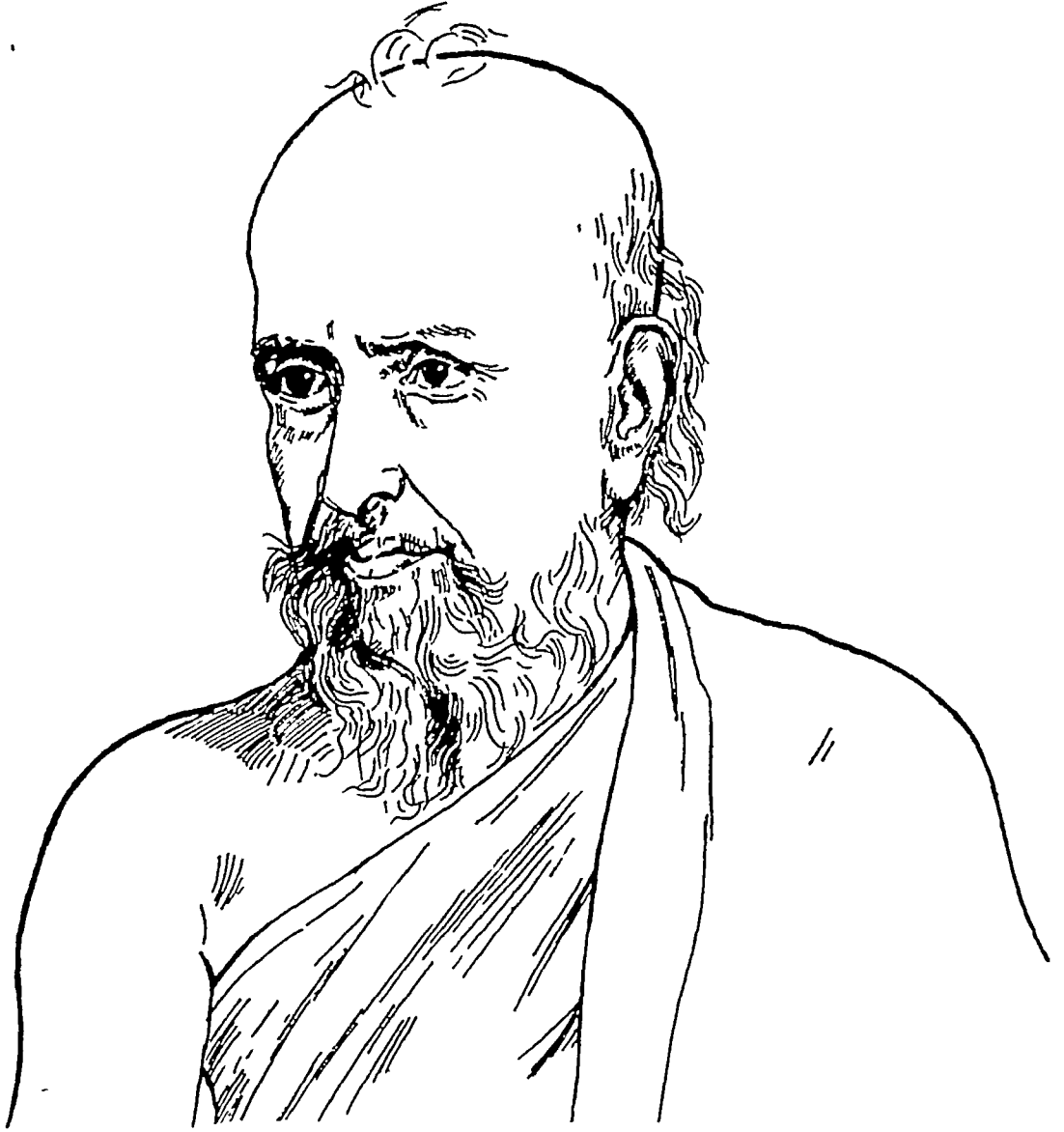
First published 1989

© 1989, by the Publishers

Price Rs 125 00

Published by
Sevantilal Keshavlal Shah
Shantilal Tokarshi Shah
Himmatilal Shantilal Gandhi
Hon Secretaries
Shri Mahavira Jaina Vidyalaya
August Kranti Marg
Bombay 400 036

Printed in India
by P P Bhagwat
Mouj Printing Bureau
Khatau Wadi
Bombay 400 004

JAIN ACHARYA SHREE VIJAYVALLABHSURISHWARJI MAHARAJ

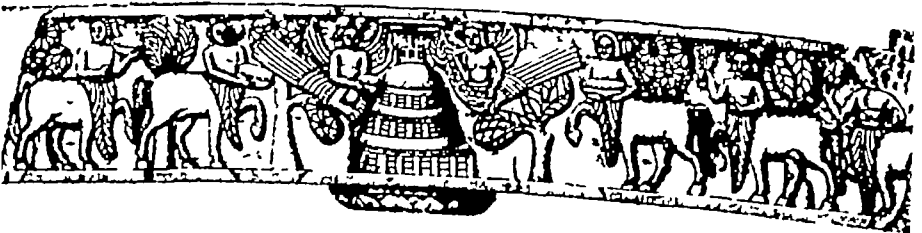

॥ जयन्तु वीतरागा. ॥

श्रीवल्लभगुरुसङ्क्षिप्तचरित्रस्तुतिः

बाल्यभाषात्तदीक्षाय आयात्यग्रहचारिणे ।
 ग्रहतेजोऽलङ्कृताय नमो बल्लभसूरये ॥ १ ॥
 विजयानन्दसूरीन्द्रपादसेवाप्रभावतः ।
 प्राप्तज्ञानादिकीशल्यः जयतात् सूरिवल्लभ ॥ २ ॥
 शान्तो धीरः स्थितप्रज्ञो दीर्घदर्शी जितेन्द्रिय ।
 प्रतिभावानुदारश्च जयताद् गुरुवल्लभ ॥ ३ ॥
 ज्ञात श्रीवीरधर्मस्य रहस्य येन वास्तवम् ।
 धारित पालित चापि जयतात् सूरिवल्लभ ॥ ४ ॥
 श्रीश्रीरोक्तद्रव्यक्षेत्रकालभावजदोहरः ।
 अतज्ज्ञतन्मार्गदर्शी जयताद् गुरुवल्लभ ॥ ५ ॥
 जागरूकः सदा जैनशासनस्योन्नतिकृते ।
 सर्वारमना प्रयतिता जयतात् सूरिवल्लभः ॥ ६ ॥
 जैनविद्यार्थिसज्ज्ञानवृद्धयै विद्यालयादिका ।
 संस्था संस्थापिता येन जयताद् गुरुवल्लभः ॥ ७ ॥
 पाञ्चालजैनजनताधारस्तद्धितचिन्तक ।
 तद्रक्षाकारी प्राणान्ते जयतात् सूरिवल्लभ ॥ ८ ॥
 साधर्मिकोद्धारकृते पञ्चलक्ष्मीमसूत्रयत् ।
 रूप्याणां मुम्बईसङ्घाद् जयताद् गुरुवल्लभ ॥ ९ ॥
 विजयानन्दसूरीशद्वज्रता विश्वकामना ।
 प्रोन्नाविता यथाशक्ति जयतात् सूरिवल्लभ ॥ १० ॥
 जीवन जीवित चारु चारित्र्य चारु पालितम् ।
 कार्यं चारु कृत येन जयताद् गुरुवल्लभ ॥ ११ ॥

मुनि पुण्यविजयः ।

ग्रन्थानुक्रमः

	पत्राङ्काः
मुखपृष्ठादि	१-६
ग्रन्थानुक्रम	९
श्रीवल्लभगुरुसङ्क्षिप्तचरित्रस्तुतिः	८
प्रकाशकीय निवेदन	११-१६
आत्मार	१६
ऋष्यस्वीकार	१७
Atma Vallabh Sanskriti Mandir	19-30
आत्म वल्लभ सत्कृति मन्दिर	३१-३४
जिन आगम जयकार (प्रस्तावना)	१-५०
णायाधम्मकहाओ सूत्रना टिप्पण	५१-७६
एक अनुशीलन	७७-१०८
आमुखम्	१०९-११६
Introduction	117-124
ज्ञाताधर्मकथाङ्गसूत्रस्य सपरिशिष्टस्य विषयानुक्रमः	१२५-१३०
ज्ञाताधर्मकथाङ्गसूत्रम्	१-३७४
प्रथम परिशिष्टम्	३७५-४९९
द्वितीय परिशिष्टम्	५००-५०१
तृतीय परिशिष्टम्	५०२-५२६
चतुर्थ परिशिष्टम्	५२७-५५७
पञ्चम परिशिष्टम्	५५८-५६३
षष्ठ परिशिष्टम्	५६४-५६६
शुद्धिपत्रकम्	५६७-५७०

1

1

પ્રકાશકીય નિવેદન

શ્રી મહાવીર જૈન વિદ્યાલય તરફથી જિનાગમ ગ્રંથમાળામા 'જ્ઞાતાધર્મકથા' પ્રગટ કરતા અમે અત્યંત આનંદ અને ગૌરવની લાગણી અનુભવીએ છીએ. આ ગ્રંથના પ્રકાશન સાથે આ જૈનાગમ ગ્રંથમાળામા અત્યાર સુધીમા કુલ ૧૪ આગમસૂત્રોનુ પ્રકાશન થાય છે

જૈન ધર્મમા ચાર અનુયોગ છે દ્રવ્યાનુયોગ, ચરણકરણાનુયોગ, ગણિતાનુયોગ અને કથાનુયોગ. એ બધામા કથાનુયોગ સામાન્યજનને પ્રિય થઈ પડે છે કારણ, તત્ત્વજ્ઞાનની મીમાસા અને બૌદ્ધિક કક્ષાને સમાનરીતે પહોંચવા બધા જ લોકોની ક્ષમતા એકસરખી હોતી નથી. પરંતુ એવી તાત્ત્વિક વાતો લોકો સુધી પહોંચાડવી તો રહી જ એ માટેનુ સરળ માધ્યમ કથાનુયોગ બની રહ્યું. શ્રમણ ભગવાન મહાવીરે સરળ ઉદાહરણો અને કથા દ્વારા એમનો ઉપદેશ લોક હૈયા સુધી પહોંચાડ્યો એવી સાડા ત્રણ કરોડ કથાઓનો સચય તે 'જ્ઞાતાધર્મ કથા.'

જૈન આગમોમા દ્વાદશાંગીમા આચારાંગ, સૂત્રકૃતાંગ, સ્થાનાંગ, સમવાયાંગ, ભગવતી સૂત્ર અને જ્ઞાતાધર્મકથાંગ સૂત્ર આવે છે એ રીતે પ્રસ્તુત ગ્રંથનો ક્રમ છઠ્ઠો છે અર્થની અપેક્ષાએ આ ગ્રંથના પ્રણેતા ચરમ તીર્થંકર ભગવાન મહાવીર પરમાત્મા છે અને સૂત્રની અપેક્ષાએ આ ગ્રંથના રચયિતા ગણધર ભગવાન છે આપણે બધા પચમ ગણધર ભગવાન સુધર્મસ્વામીની પરપરામા હોવાથી આ આગમગ્રંથના રચયિતા ભગવાન સુધર્મસ્વામી છે

આ ગ્રંથના બે શ્રુતસ્કંધ કહેલા છે 'જ્ઞાત તથા ધર્મકથા' એટલે આમા જ્ઞાત તથા ધર્મકથા હોવાથી આ સૂત્રનુ પ્રાકૃતમા જ્ઞાયાધર્મકહા નામ છે કલિકાલસર્વજ્ઞ હેમચદ્રાચાર્યે અભિધાનચિતામણિ નામમાલા તથા તેની સ્વોપજ્ઞ વૃત્તિમા, આચાર્યશ્રી મલયગિરિ મહારાજે નદીસૂત્રની વૃત્તિમા અને આચાર્યશ્રી યશોદેવદસૂરિ મહારાજે પાક્ષિક સૂત્રની વૃત્તિમા પણ જ્ઞાતાધર્મકથા શબ્દનો જ પ્રયોગ કરેલો છે

ઉપર જણાવ્યુ તેમ આ ગ્રંથના બે શ્રુતસ્કંધ છે તેમા ઓગણીસ અધ્યયન છે તેમા કથિત કથાઓ બે પ્રકારની છે ચરિત્ર (બનેલી) અને કલ્પિત આ ધર્મકથાઓના દસ વર્ગ છે એક એક ધર્મકથામા પાચસો પાચસો આખ્યાયિકાઓ છે, એક એક આખ્યાયિકામા પાચસો પાચસો ઉપાખ્યાયિકાઓ છે અને એક એક ઉપાખ્યાયિકામા પાચસો પાચસો આખ્યાયિકા-ઉપાખ્યાયિકાઓ છે આ રીતે પૂર્વપરના વિચારપૂર્વક ગણતરી કરતા આ ગ્રંથમા પુનરુક્તિ વિનાની સાડાત્રણ કરોડ કથાઓ છે

આ ગ્રંથમા મુખ્યત્વે વિષય સુખમા મૂર્છિત, સયમમા કાયર અને વિવિધ પ્રકારના મુનિ ગુણોથી શૂન્ય એવા જીવો સસારમા કેવા દુઃખી થાય છે અને સયમમા સ્થિર એવા આત્માઓ

કેવા સુખી થાય છે તેનું વિવિધ દૃષ્ટાંતો દ્વારા નિરૂપણ કરવામાં આવ્યું છે જ્ઞાનાધર્મકથાનો પરિચય આપતા ઘણા વિસ્તારથી સમવાયાગસૂત્રમાં અને ચોડા વિસ્તારથી નર્મસૂત્રમાં વર્ણન કરવામાં આવ્યું છે તેનો આ સાર છે

જૈન દર્શન અને અન્ય ભારતીય દર્શનોને સ્પર્શતી ઉપયોગી અવનવી માહિતી જૈન જ્ઞાન-ભંડારોમાં વિપુલ પ્રમાણમાં સચવાયેલી છે આ મહત્ત્વપૂર્ણ માહિતી વિદ્વાનો તેમજ સશોધકોને ઉપલબ્ધ થાય તો ભારતીય સંસ્કૃતિની ખુટતી અનેક કડીઓ મળતા અવનવા વિચાર-પ્રવાહો તેમજ સિદ્ધાંતોના દર્શન પ્રવાહો થાય તેમ છે પ્રાતઃસ્મરણીય પૃથ્વીપાદ આગમોદ્ધારક આચાર્યપ્રવચ્છી સાગરનદમુદ્રીશ્વરજી મહારાજનાતથા અભ્યાસીઓને ઉપયોગી થાય તેવા પવિત્ર હેતુથી એકલે હાથ અથાગ પશ્ચિમ સર્વ જૈન ધર્મના પ્રાણભ્રમા, પાયાઉપ, પવિત્ર આગમ ગદ્યાવલિની સુવાચ્ય આવૃત્તિ વર્ષા પૂર્વ પ્રકાશિત કરી હતી ત્યાર બાદ જૈન જ્ઞાનભંડારોના પારગામી અને અધિકારી પૂર્ણ આગમપ્રભાકર મુનશીલવાગ્ધિ મુનિવર્ધ પુણ્યવિજયજી મહારાજે જુદા જુદા જ્ઞાન ભંડારોમાં સચવાયેલ સામગ્રી એકત્ર કરી, તેનું શુદ્ધિકરણ, જરૂરી નોંધો કરી, આગમિક માહિત્યનું જીવનભર વ્યાપક અને તદ્દનમૂર્તિ અધ્યયન-સંશોધન કર્યું હતું મૂળ આગમોની સુસંપાદિત વ્યવસ્થિત આવૃત્તિ બાદ પડે તેનું સૂચન શ્રી મહાવીર જૈન વિદ્યાલય તરફથી થતા મૂળ આગમો પ્રકાશિત કરવાની યાજ્ઞના પૂર્ણ આગમપ્રભાકર મુનિશ્રી પુણ્યવિજયજી મહારાજ અને આ વિષયના નિષ્ણાત વિદ્વાનોના સહકારથી તૈયાર કરી, આ કાર્યમાં ભારતીય દર્શનો અને આગમોના અભ્યાસી પંડિત શ્રી દલસુખભાઈ માલવણિયાનો સહકાર મેળવ્યો

પીસ્તાળીશ મૂળ આગમ ગ્રંથો પ્રકાશિત કરવાની યોજનાનુસાર બે ચૃદિકામૃત, અગિયાર અંગ, બાર ઉપાંગ, છ છેદ, ચાર મૂળ અને દસ પ્રકીર્ણક પ્રગટ કરવાના છે આગમમૃતોના મૂળ પાઠો સંશોધિત-સંપાદિત કરીને પાઠાત્મક સાથે આપવા ઉપરાંત ગ્રંથ, ગ્રંથકાર અને આનુષંગિક બાબતોની આધારભૂત અને તદ્દિષયક માહિતી આપતી પ્રસ્તાવના, શબ્દસંગ્રહ, તેમજ વિવિધ વિષયને લગતા પરિશિષ્ટો આપવામાં આવી ગયા છે આગમ પ્રકાશનની આ યોજના જૈન ધર્મ અને સાહિત્યની શકવર્તી સેવા બજાવવાની સાથે પ્રકાશન ક્ષેત્રે શ્રી મહાવીર જૈન વિદ્યાલયને આંતરરાષ્ટ્રીય ખ્યાતિ અપાવે એવી નીવડી રહી છે પ્રાતઃસ્મરણીય આગમપ્રભાકર પૂર્ણ પુણ્યવિજયજી મહારાજના માનિધ્યમાં વિ.સ. ૨૦૧૭ના કારતક વદ-૩, તા. ૨-૧૧-૧૯૬૦ના રોજ નાના સરખા જ્ઞાન-સમારભમાં આ પવિત્ર ભગીરથ કાર્યનું મગળાયરણ કરવામાં આવ્યું હતું આ રીતે અધ્યયન-અધ્યાપનને તેમજ સંશોધનને વેગ મળે તે માટે સુસંશોધિત-સંપાદિત આવૃત્તિ તૈયાર કરવાનો પ્રારંભ થયો, અને આગમો તેમજ બધા આગમિક સાહિત્યની આવી આવૃત્તિઓ પ્રગટ કરવાનો અનેરો અવસર પ્રાપ્ત થયો આપણા બધા પવિત્ર મૂળ આગમ ગ્રંથોનું અત્યારની વૈજ્ઞાનિક પદ્ધતિએ સંશોધન-સંપાદન કરાવીને એને એકસરખા રૂપમાં પ્રકાશિત કરવાની સચાલકોની ભાવના સંપૂર્ણપણે સાકાર થઈ રહી છે

અમારા અગાઉના પ્રકાશનોમાં જણાવ્યું છે તેમ પૂજ્યપાદ મુનિ ભગવત શ્રી પુણ્યવિજયજી મહારાજના તા. ૧૪-૬-૧૯૭૧ના રોજ થયેલા દેહાવસાન પછી સમગ્ર જૈન આગમોના

સશોધન-સંપાદન કરવા-કરાવવાની સંપૂર્ણ જવાબદારી પરમ પૂજ્ય આચાર્ય ભગવત શ્રી વિજય સિદ્ધિસૂરીશ્વરજી મહારાજ સાહેબની પરપરાના પૂજ્યપાદ વિદ્વદ્વર્ય મુનિશ્રી જબૂવિજયજી મહારાજ સાહેબે સ્વીકારીને અમને ચિતામુક્ત કર્યા છે તેઓ ૧૯૭૨-૭૩થી આગમ પ્રકાશન કાર્યને વેગ આપતા રહ્યા છે તેઓ અર્ધમાગધી, પ્રાકૃત અને સસ્કૃત જેવી પ્રાચીન ભાષાઓના વિદ્વાન તો છે જ, પરંતુ સાથોસાથ અર્વાચીન ગુજરાતી, મરાઠી, અંગ્રેજી જેવી બીજી અનેક ભાષાઓના સારા અભ્યાસી છે ભારતીય દર્શનો અને જૈન આગમોના પ્રખર અભ્યાસી આ વિભૂતિ સ્વરૂપ મુનિશ્રી સશોધન, વાચન આદિ કૃતિકાર્યમાં સરસ રીતે અભ્યાસરત રહી શકે તે માટે મોટા નગરો-શહેરોમાં પ્રવર્તતા નથી પ્રાયઃ શખેશ્વર આસપાસની પવિત્ર ભૂમિના નાના ગામોમાં જ રહી શાંતિપૂર્વક જિનશાસનની અનન્ય શ્રુતભક્તિ કરી રહ્યા છે, તેઓશ્રીની પાસે વિદ્વાનો પણ કઈક જ્ઞાન-પ્રાપ્તિ, ગોષ્ઠિ માટે અવારનવાર આવી ધન્યતા અનુભવતા હોય છે તેઓશ્રીના સસારી સંબંધે વયોવૃદ્ધ માતૃશ્રી પૂ. સાધ્વીશ્રી મનોહરશ્રીજી મહારાજના તેઓ ઉપર અપ્રતિમ ઉપકાર અને આશીર્વાદ છે, જે તેઓશ્રીના માટે પ્રેરણારૂપે સતત સહાય કરે છે

આ ગ્રંથમાળાના સર્જક અને પોષક તરીકે તેઓશ્રીએ ખૂબ જ પ્રેરણા અને કિંમતી માર્ગદર્શન આપેલું છે અને આ પ્રવાહ સતત ચાલુ છે આગમ પ્રકાશનનું ભગીરથ જવાબદારીભર્યું આ કાર્ય તેઓ નિસ્વાર્થભાવે માત્ર શાસન-ભક્તિની ભાવનાથી અને શ્રુતજ્ઞાનાદિ પ્રત્યેના પ્રકાશન-પ્રચારાદિના વિનમ્ર ભાવથી ચીવટ અને પરિશ્રમપૂર્વક અવિરત કરી રહ્યા છે, તે ખૂબ જ અનુમોદનીય અને વદનીય છે સરસ્થા પ્રત્યેનો તેઓશ્રીનો આ અહોભાવ અને ઉપકાર હમેશને માટે સ્મરણીય અને અનુકરણીય રહેશે જૈન શાસનમાં વિદ્વાનો ઘણા છે, પરંતુ આ રીતે માત્ર ભક્તિથી સંપૂર્ણપણે ‘આગમગ્રંથોના સશોધન’ માટે પોતાનું સર્વસ્વ નિસ્વાર્થભાવે સમર્પણ કરવાની ભાવના સાધુઓમાં માત્ર ગણ્યાગાંઠયા પાસે હોય, તેમાં તેઓશ્રી પ્રથમ નજર સમક્ષ તરવરી રહે છે તેઓશ્રીની પ્રેરણા અને માર્ગદર્શનથી કાર્ય સુવ્યવસ્થિતરીતે આગળ વધી રહ્યું છે આ યોજનાના પ્રારંભમાં પ્રજ્ઞાચક્ષુ પ. સુખલાલજી, શ્રી જિનવિજયજી, પ. બેચરદાસ, પ. દલસુખભાઈ માલવણિયા આદિ વિદ્વાનોનો સહકાર મળેલ છે

જુદા જુદા જ્ઞાનભંડારોમાં હસ્તલિખિત પ્રતો અગર તેની ફોટો માઈક્રો-ફિલ્મ મેળવી સશોધન સંપાદન કરી, અત્યારસુધીમાં નીચે મુજબના આગમ ગ્રંથોનું પ્રકાશન થયેલ છે

૧	નદિસુત્ત અણુઓગદ્વારાઈ ચ	સ	પુણ્યવિજયો મુનિ આદિ
૨ (૧)	આચારાગસુત્ત	સ	જમ્બૂવિજયો મુનિ
૨ (૨)	સુયગ્ધગસુત્ત	સ	જમ્બૂવિજયો મુનિ
૩	ઠાળાગસુત્ત-સમવાયાગસુત્ત	સ	જમ્બૂવિજયો મુનિ
૪ (૧)	વિયાહપણ્ણતિસુત્ત ભાગ-૧	સ	પ. બેચરદાસ જીવરાજ દોશી
૪ (૨)	વિયાહપણ્ણતિસુત્ત ભાગ-૨	સ	પ. બેચરદાસ જીવરાજ દોશી
૪ (૩)	વિયાહપણ્ણતિસુત્ત ભાગ-૩	સ	પ. બેચરદાસ જીવરાજ દોશી
૯	પણ્ણવણાસુત્ત ભાગ-૧	સ	પુણ્યવિજયો મુનિ આદિ

૯	પણવણાસુત્ર ભાગ-૨	સ	પુણ્યવિજયા મુનિ આદિ
૧૫	દસવૈયાલિયસુત્ર, ઉત્તરજ્ઞાયણાઇ, આવસસયસુત્ર ચ	સ	પુણ્યવિજયો મુનિ આદિ
૧૭ (૧)	પઙ્ગણયસુત્તાઇ ભાગ-૧	સ	પુણ્યવિજયો મુનિ આદિ
૧૭ (૨)	પઙ્ગણયસુત્તાઇ ભાગ-૨	સ	પુણ્યવિજયો મુનિ આદિ
૧૭ (૩)	જોઈસકરડગ	સ	પુણ્યવિજયોમુનિ આદિ

શ્રુતભક્તિના આતરરાષ્ટ્રીય ખ્યાતિ અપાવે એવા આ સગીન અને અનુભોદનીય આગમસૂત્રોના સશોધન અને પ્રકાશન માટે “શ્રી મહાવીર જૈન વિદ્યાલય ટ્રિનાગમ ટ્રસ્ટ”ના નામે સ્વતંત્ર ટ્રસ્ટ રજિસ્ટર થયેલ છે તાજેતરમા થયેલી ચૂટખીમા ટ્રસ્ટીઓ તરીકે નીચે જણાવેલ ભાઈઓ બિનહરીફ ચૂટાઈ આવ્યા છે

- (૧) શ્રી ડુગરશી રામજી ગાલા
- (૨) શ્રી પ્રમોદચંદ્ર ચીમનલાલ શાહ
- (૩) શ્રી મહીપતરાય જાદવજી શાહ
- (૪) શ્રી માળેકલાલ વાડીલાલ મવાળી
- (૫) શ્રી વસનજી લખમશી શાહ

આ ટ્રસ્ટના અન્વેષકો તરીકે મે વિપિન એન્ડ ક ચાર્ટર્ડ એકાઉન્ટન્ટ્સ એવા આપે છે એ બદલ અમે તેઓના આભારી છીએ

જરૂરી માર્ગદર્શન માટે નીચે જણાવેલ ભાઈઓની બનેલ મમિતિના સભ્યોના અમે આભારી છીએ.

(૧) શ્રી કચનલાલ વાડીલાલ શાહ	}	પાટણ જૈન
(૨) શ્રી મફતલાલ ભીખાચંદ શાહ		મડળના
(૩) શ્રી જે કે શાહ		પ્રતિનિધિઓ
(૧) શ્રી સેવતીલાલ કે શાહ	}	વિદ્યાલયના મત્રીઓ
(૨) શ્રી શાંતિલાલ ટી. શાહ		
(૩) શ્રી હિમતલાલ એસ ગાધી		
(૧) ડૉ રમણલાલ ચી. શાહ	}	વિદ્યાલયના બે સભ્યો.
(૨) ડૉ જયતીલાલ સૂરચંદ્ર બદામી		

એક્ષ-ઓફિસીયો

શ્રી કાંતિલાલ ડાહ્યાભાઈ કોરા, માનદ રિરેક્ટર

આગમપ્રકાશનના કાર્યમા ઉપરોક્ત મહાનુભાવોનો સહકાર મળેલ છે આ સર્વે ભાઈઓનો અત કરણપૂર્વક આભાર માનીએ છીએ.

અમારી આ યોજનાના પ્રારભથી જ ભારતીય દર્શનશાસ્ત્રના ઊડા અભ્યાસી પ. શ્રી દલસુખભાઈ માલવણિયાએ આત્મીયભાવે સહકાર આપ્યો છે અમારી સસ્થાના અવિભાજ્ય અગરૂપ સન્નિષ્ઠ માનાર્ડ ડિરેક્ટર શ્રી કાંતિલાલ ડાહ્યાભાઈ કોરાએ મુદ્રણ આદિ કાર્યોની બધી જવાબદારીઓને પોતાની સમજીને અસાધારણ સહકાર આપેલ છે આગમ શાસ્ત્રના પ્રખર અભ્યાસી પંડિત શ્રી અમૃતલાલ મોહનલાલ ભોજક આગમગ્રન્થમાળાના પ્રકાશન કાર્ય સાથે આ યોજનાના પ્રારભથીજ આત્મીયભાવે સહકાર આપે છે. પ્રકાશનના આ કાર્યમા સહકાર આપવા બદલ આ ત્રણેય વિદ્વાનોના અમે આભારી છીએ.

વિદ્વદ્વર્ય પૂ. મુનિશ્રી જબૂવિજયજી મહારાજે સંસ્કૃત ભાષામા લખેલ પ્રસ્તાવનાનુ અગ્રેજી ભાષાતર સુવિખ્યાત વિદ્વાન અને સસ્થાના પૂર્વ વિદ્યાર્થી ડૉ. નગીનદાસ જે શાહે કરી આપેલ છે જે બદલ તેઓશ્રીનો અમે આભાર માનીએ છીએ

આ મહત્ત્વના ગ્રંથના પ્રકાશન ખર્ચ અગે શ્રી આત્મવલ્લભ જૈન સ્મારક નિધિના ટ્રસ્ટીઓએ રૂપિયા પચાસ હજાર આપી ઉમળકાભર્યો સહકાર આપેલ છે, જે બદલ આ ગુરુભક્તોના અમે ખૂબ જ આભારી છીએ.

દર્શન અને આગમના ભારતીય તેમ જ વિદેશી વિદ્વાનોનો આ કાર્ય માટે પ્રેરણાદાયી સહકાર મળેલ છે તે સૌના અમે ઋણી છીએ

આગમ સશોધન-પ્રકાશન કાર્યમા અનેકરીતે સહાયરૂપ થનાર ભાઈ-બહેનો અને વિવિધ સંઘોના જ્ઞાનખાતાનો સહકાર મળતો રહ્યો છે તેઓનો અત કરણપૂર્વક આભાર માનીએ છીએ. તે ઉપરાંત આ કાર્યમા મહાનુભાવોનો એક યા બીજી રીતે સહકાર મળેલ છે જેઓનો અમે અત કરણપૂર્વક આભાર માનીએ છીએ.

મૌજ પ્રિન્ટિંગ બ્યૂરોના મુખ્ય સચાલક શ્રી પ્રભાકરભાઈ ભાગવત અને અન્ય કાર્યકરોએ મુદ્રણકાર્યમા સપૂર્ણ સહકાર આપ્યો છે તે માટે અમે કૃતજ્ઞતાની લાગણી અભિવ્યક્ત કરીએ છીએ.

“જૈન આગમ ગ્રન્થમાળા”ના કાર્યને વેગ આપવાની ભાવનાને અમે આ ગ્રન્થ પ્રકાશિત કરીને ચરિતાર્થ કરતા ધન્યતા અનુભવીએ છીએ.

ઑંગળ ક્રાંતિ માર્ગ
મુબઈ ૪૦૦ ૦૩૬
માગસર શુદ્ધિ ૧૧,
મોન એકાદશી
તા. ૯-૧૨-૧૯૮૮

સેવતીલાલ કેશવલાલ શાહ
શાંતિલાલ ટોકરશી શાહ
હિમતલાલ શાંતિલાલ ગાધી
માનદ મત્રીઓ
શ્રી મહાવીર જૈન વિદ્યાલય

આભાર

જીવનમાં આત્મકલ્યાણ અને લોકકલ્યાણની ભાવનાનો પુણ્યસગમ સાધી ધાર્મિક અને વ્યાવહારિક જ્ઞાનની પરબોદ્ધારા સમાજને સર્વાંગીણ અભ્યુદય માર્ગે પ્રેરનાર પ્રાભાવિક જ્યોતિર્ધર યુગદ્રષ્ટા આચાર્યપ્રવર શ્રીમદ્ વિજયવલ્લભસૂરીશ્વરજી મહારાજની સ્મારક માટે આયોજિત થયેલ શ્રી આત્મવલ્લભ જૈન સ્મારક શિક્ષણ નિધિ, દિલ્હી તરફથી પવિત્ર મહામગલકારી જિનાગમ સંશોધન પ્રકાશન પ્રવૃત્તિને પ્રોત્સાહિત કરવાની ઉદ્ધાર ભાવનાથી રૂ. ૫૦,૦૦૦/- અંકે રૂ. ૫૦૦૦/- હજાર મોકલી આપેલ છે. શ્રી આત્મવલ્લભ જૈન સ્મારક શિક્ષણ નિધિના જ્ઞાન પ્રસાર માટેના દીર્ઘદૃષ્ટિભર્યા ઉદ્ધાર સહકાર બદલ શ્રી મહાવીર જૈન વિદ્યાલય હાર્દિક આભાર માને છે.

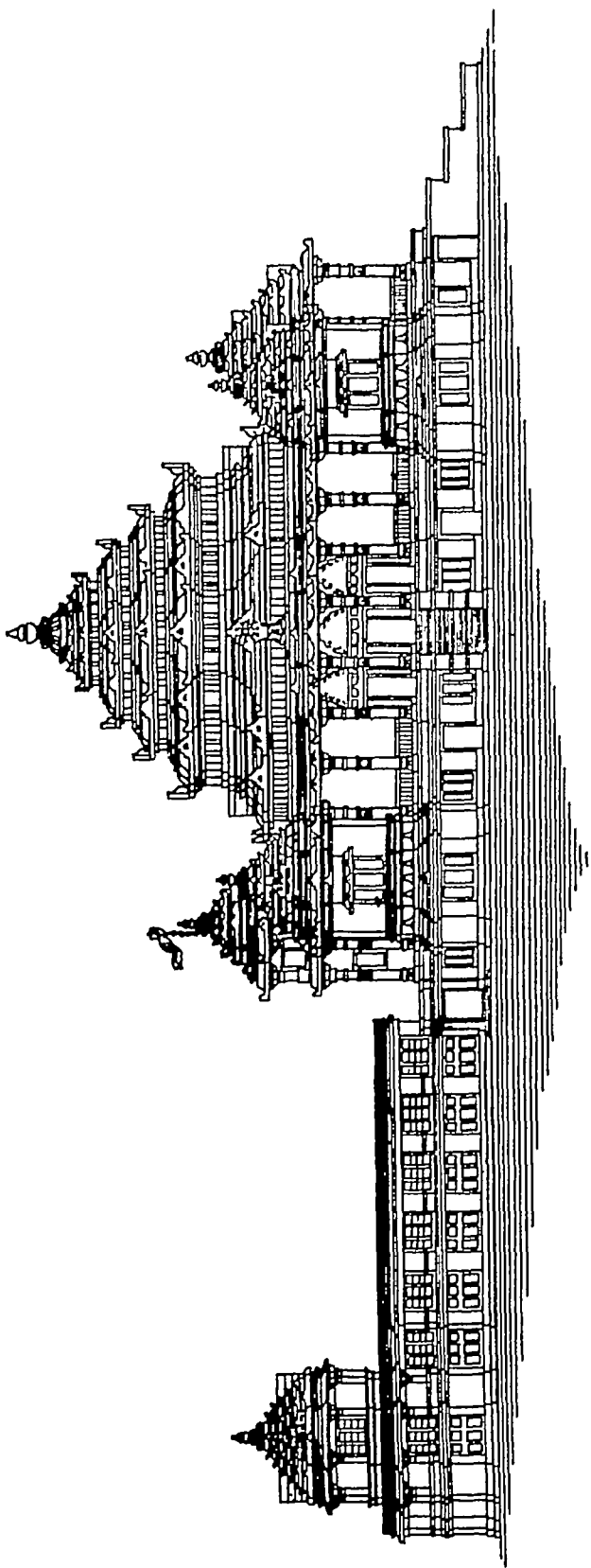
સેવંતીલાલ કેશવલાલ શાહ
શાંતિલાલ ટોકરશી શાહ
હિંમતલાલ શાંતીલાલ ગાંધી

માનદ મંત્રીઓ
શ્રી મહાવીર જૈન વિદ્યાલય

ઝડણ સ્વીકાર

જૈન આગમ ગ્રંથોના સશોધન-સંપાદન અને પ્રકાશનના કાર્યમાં વેગ આપવાના ઉદ્દેશથી, વિં સં ૨૦૦૧ ની સાલમાં, પાટણ (ઉ ગુ) માં પૂજ્યપાદ મુનિશ્રી પુણ્યવિજયજી મહારાજની પ્રેરણાથી અને મું શ્રી કેશવલાલ કીલાચદના પ્રયાસોથી સ્થપાયેલ શ્રી જિનાગમ પ્રકાશિની સંસદ (કે શ્રી પાટણ જૈન મંડળ, ૭૭, મરીન ડ્રાઈવ, મુંબઈ-૨૦) તરફથી શ્રી મહાવીર જૈન વિદ્યાલય (મુંબઈ) ની મૂળ જૈન આગમો પ્રકાશિત કરવાની યોજના માટે રૂ. ૧,૩૫,૫૬૬-૦૦ અકે એક લાખ પાત્રીસ હજાર પાચસો છાસઠ રૂપિયા પૂરા મળ્યા છે; આ લઘ્ય સહકાર માટે અમે શ્રી જિનાગમ પ્રકાશિની સંસદનો, શ્રી પાટણ જૈન મંડળનો તથા એ બન્ને સંસ્થાના કાર્યકરોનો અતઃ-કરણપૂર્વક આભાર માનીએ છીએ.

ત્રેવંતીલાલ કેશવલાલ શાહ
શાંતિલાલ ટોકરશી શાહ
હિમતલાલ શાંતિલાલ ગાંધી
માનદ મત્રીઓ
શ્રી મહાવીર જૈન વિદ્યાલય

ATMA VALLABH SANSKRITI MANDIR

ATMA VALLABH SANSKRITI MANDIR

Memorial, Architecture And Activities

Vijay Vallabh Smarak, as it is popularly known, is a classic memorial situated at 20th Km point on G T Karnal Road (Highway No 1) within the Union Territory of Delhi, on a sprawling piece of land measuring about 20 acres. This is a multi-purpose educational-cum-cultural and research project to perpetuate the sacred memory of His Holiness Jain Acharya Vijayvallabhsuriji Maharaj (1870-1954), an ascetic of the highest order, a great spiritualist and a socio-religious reformer with foresight. A rich library, a centre for research on Indology, a mini museum, a hostel, a community kitchen and a homeopathic dispensary, have already been set up within the Smarak Complex. A school and a large guest house are also included in the overall plan. This ambitious project is the brain child of Jain Sadhvi Mahattra Shree Mrugavatiiji and a symbol of Her complete dedication towards Her Master and Mentor Acharya Vijayvallabhsuriji Maharaj.

Vijayvallabh—A Great Jain Acharya

Born at Baroda in 1870, the young Chhagan Lal renunciated the wordly life at an early tender age and imbibed learning about the Atman (Soul) and the material world for over a decade at the feet of his revered preceptor, Jain Acharya Vijayanandsuriji Maharaj (alias Shri Atmaramji). Soon, He mastered Jain Agamas and scriptures as also made a thorough and comparative study of different schools of Indian philosophy. By dint of His wide knowledge, deep understanding and scholarly preachings, He was elevated to the high status of an Acharya. He placed before the mankind, both by precept and practice, the highest moral and spiritual values of life and led the society from darkness to light, from ignorance to knowledge, from scepticism to faith, from cruelty to kindness, from fanaticism to tolerance and, above all, from hatred to love.

A Nationalist and Reformer

The Acharya wore Khadi throughout his life. He was a patriot to the core. Swadeshi found an echo in his speeches. He strongly deprecated display of wealth and extravagance on social occasions, dowry, and such other evils. He advocated non-attachment and advised the rich not only to put a restraint on possessions but rather part with a portion of their wealth for rehabilitation of the poor and general welfare of the mankind. Though born in Gujarat, He always promoted Hindi as National Language, and delivered His sermons in Hindi. He was a renowned orator, author and poet. In addition to several works in prose, He wrote about 1600 poems, songs and hymns in Hindi, rich both in language and content. Throughout, he worked without

any ostensible fanfare

A Crusader

Acharyashree travelled extensively barefoot, strictly as per Jain Sadhu's tenets of conduct, all over the country to spread the message of truth, non-violence, tolerance, detachment, compassion and brotherhood. His meetings soon became congregations of men and women without any distinction of caste, creed and religion. He was respected and adored by Jains, Hindus, Muslims, Sikhs and others alike. His sermons were always aimed at national integration and emancipation of the under-privileged, as also the women folk. He always spoke with courage, clarity and conviction.

An Educationist

Acharyashree was a seer and saint with a vision. He realised the prime needs of the society. Besides the necessity for moral education, he emphasised modern need based education. Accordingly, he stressed on the media of righteous education to improve contemporary life. He worked for and preached eradication of illiteracy and superstition and laid special emphasis on the education of women. For this purpose, he established a large number of schools, colleges, gurukuls, libraries and centres of craft and learning in many parts of the country. Opening of Shri Mahavira Jaina Vidyalaya at Bombay as far back as 1915 and its subsequent branches, Shree Atmanand Jain Gurukul at Gujranwala and Shree Atmanand Jain College at Ambala are just but a few of the glorious examples. As a result of his Education Movement, lacs of boys and girls have been educated and thousands have reached the pinnacles of various professions and occupations in India and overseas. The aim and object of education, observed the Acharya, is character building and developing the mental faculties of, as also to inculcate in the taught, the virtues of love, compassion, humility, tolerance, austerity, discipline and patriotism.

An Indologist

Acharyashree was an exponent of research work. He became instrumental in collecting and preserving thousands of volumes of priceless handwritten manuscripts and published works on Indology at Shri Mahavira Jaina Vidyalaya Bombay and Jain Gurukul Gujranwala. This erudite saint was anxious to start a Research Institute to bring to light the valuable storehouse of knowledge and cultural heritage as also to marshal the existing data within the framework of modern research. He believed that such institutions will help spread the message of Ahimsa (Non-Violence), Anekant (respect for other's point of view) and Aparigraha (non-attachment) propounded by

Bhagwan Mahavira more than 2500 years ago and which are more relevant even today, to tide over the present complexities of life

A Selfless Humanist with Divine Powers

Acharyashree served humanity with undiminished zeal and devotion. He was endowed with simplicity and His life was a saga of self-abnegation, austerity and sacrifice. He always avoided self-praise and never allowed his own name to be associated with any of the institutions sponsored and established at His instance. To him, equanimity was very sacrosanct. Suo-moto, at many occasions, He made offers to work with his contemporaries on the same plane and in unison, without any reservations whatsoever. It is believed that he was gifted with certain divine powers as well. His kind blessings brought relief to many in their distress and ailment. There are instances when even the clinically dead were revived. At the time of exit from Gujranwala town, soon after the partition of India, when Acharyashree and the caravan of devotees were surrounded by a large armed mob, his two minutes meditation, resulted in the appearance of a small military convoy on the scene, all of a sudden, as if from nowhere, ensuring safety of the emigrants. His divine power worked wonders in all critical situations.

His Mission

Acharyashree was one such celebrated spiritual apostle who radiated consciousness with his divine preachings. He gave a clarion call to all Jains to work unitedly under the banner of Bhagwan Mahavira and inspired them to undertake the noble tasks set before them for amelioration of the distress of society as also for the renaissance of ancient Jain values. He advocated the establishment of a Jain University for the purpose. Acharyashree had in fact made Shiksha (Education), Seva (Service), Sangathan (Unity), Sahitya (Literature) and Swalamban (Self-reliance) as his creed and mission of life. The society as a whole shall remain ever indebted unto him for His multifaceted rich contribution.

Memorial (Smarak) Mooted

Acharyashree breathed His last in 1954 at Bombay at the ripe age of 84 years passing on the authority to Acharyashree Vijayasamudrasuriji Maharaj. Hundreds of thousands of people, from all over the country joined the funeral and in fulfilment of their sentiments, a Samadhi has since been raised at the cremation site within the precincts of Adishwer Jain Temple at Byculla, Bombay. It was nothing less than a miracle that an Indra Dhanush (Rain-bow) in its seven splendid colours, also appeared on the horizon as a celestial garland on the occasion. One of his devoted disciples, learned Jain Sadhvi

Shree Mrugavatiji was then camping at Ambala along with Her preceptor and mother Sadhvi Shree Sheelvatiji as also other Sadhvis. She inspired the Jain community to erect a memorial in the capital of the country, in His cherished memory, befitting the dignity and high ideals of this noble soul in the form of a multi-purpose academic institution in consonance with His preachings.

Advent and Blessings

Acquisition of a suitable large piece of land eluded success and time passed by. However, after a lapse of 18 years, at the directive and the blessings of Acharya Vijaysamudrasuriji Maharaj, Sadhvi Shree Mrugavatiji undertook a long march to Delhi from Baroda, for the purpose and underwent self imposed penance to arouse the Jain Samaj from its slumber. Through Her untiring zeal and efforts, she revived and revitalized the project. During the auspicious 2500th Nirvan year of Bhagwan Mahavira, Shree Atma Vallabh Jain Smarak Shikshan Nidhi, an All India Educational Trust, was instituted on 12th June, 1974 at her instance. For the memorial, a piece of land measuring 6.2 acres was purchased forthwith. Acharyavijay Samudrasuriji and His entourage who arrived in Delhi on 30th June, 1974 to grant patronage to the Mahavira Nirvan Celebrations organised on national basis, felt extremely happy at this achievement. Later, he inspected the Smarak site, sanctified the same by taking its parikrama (circumambulation) and blessed the project. Unfortunately, Acharya Samudrasuriji passed away in 1977, even before the construction work could start. Once again, the authority passed on to Shree Vijayindrasuriji Maharaj, the present Acharya, who in turn also accorded his blessings to the sacred job already entrusted to Sadhvi Shree Mrugavatiji by his predecessor.

Foundation Stone Laying Ceremony

Bhoomi Puja (propitiating the mother earth) and the shilanyas (foundation stone laying) ceremonies of the Memorial were held under the holy presence and the blessings of Sadhvi Shree Mrugavatiji on 27th July and 29th Nov. 1979 respectively, both amidst a vast and distinguished All India gathering with all gaiety and chanting of pious hymns. The 24th session of All India Jain Svetamber Conference was also held on the occasion of Shilanyas. Her sermons, minutes before the auspicious ceremony, touched the hearts of the congregation so deep that the audience assured their whole hearted financial support for the project and ample funds have been flowing in, ever since. Ladies in their glittering finery, did not lag behind and a number of them made offerings for the noble cause on the spot.

Memorial—A Tribute

This monumental project is essentially a tribute to the sagacity, ideals and benevolence of the venerable Acharyashree Vijayvallabhsuriji Maharaj. Planning of the memorial building was finalised under the patronage and able guidance of the prominent socialite and distinguished industrialist late Sheth Kasturbhai Lalbhai. On his advice, the services of the Sompura architects S/S Amritlal Moolshanker Trivedi, Shilp Shastri and Chandulal Trivedi had been acquired to design and prepare plans of the building and supervise its construction. Shri Vinodlal N. Dalal was made convenor of the Building Sub-Committee constituted for the purpose. The soil and stone samples were tested for their strength and the water for its compatibility with the construction material.

A Masterpiece of Jain Architecture

The grand building, all built in semi-pink stone, is a marvel of ancient Jain Art and Architecture. Life of steel being limited, its use in the construction of temples and monuments is prohibited. Therefore, only stone has been used to impart the structure a calculated life span of a thousand years or even more. Sixty thousand cubic feet of stone slabs weighing over 4000 Metric tons have gone into making of the foundation of the monument duly supported by a solid bed underneath. The grandeur of the elevated and dignified structure, as viewed from the highway—a distance of 450 feet, is both captivating and soothing to the eye at its very first sight. The workmanship is breath-takingly fascinating, marked by mass and delicacy superbly blended—surely a masterpiece of architectural beauty.

Assembly Hall

The colossal building at the ground floor has a large Assembly Hall in the middle with a 64 feet dia dome over it. Three elegant entrance lounges (shringer chowkies) in the East, North and South have been provided. There stand four imposing rooms at the corners and there is an alley around the Assembly Hall, interconnecting the rooms and the lounges. The four corner rooms and the main entrance lounge in the East are also capped with smaller receding domes. The marble-clad majestic stairs in the front, rise to a height of 12 feet over the plinth level, to reach the ground floor. The two stairs on the North and the South flanks also rise to the same height. The carvings on the pillars and the ceiling of the main entrance lounge, are a replica of the world famous Delwara Jain Temples of Mount Abu and those at Ranakpur, Rajasthan. The ceilings at the side entrances are replete with beautiful multi-motif carvings, reminiscent of Gujarat and Rajasthan Schools of ancient Jain architecture.

Typical Central Dome

The central dome of the structure is unique in design in as much as it has been built with finely chiselled out stone blocks on a double tier system, balanced by well carved out stone pillars and beams. A viewing gallery, circular in shape, juts out into the assembly-hall. The structure has been so designed that the full load of 26 feet dia Upper Dome is supported by the top layer of the lower 64 feet dia Half-Dome and the entire load of the 2 domes then gets transmitted to pillars underneath the same. The keystone called 'Padma Shila,' fixed in top centre of the Upper Dome, binds the whole structure and gives stability to the twin domes. It alone weighs 6.5 tons and has multi-design floral friezes engraved thereon with a 'Mogra' pendant hanging into the assembly hall. Central Dome and those on the periphery, are covered with exquisitely carved stone blocks transforming themselves into the shape of 'Samarans', symbolising Jain Art. The total height of the structure is 84 feet in consonance with the age of the most exalted Saint, Acharyashree Vijayvallabhsuriji Maharaj.

The Statue of Acharyashree

A well sculptured life-like and lively 45 inches high statue in sitting posture, of Acharyashree Vijayvallabhsuriji Maharaj, made out of a spotless block of Ambaji white marble, is installed on a marble pedestal over the Altar under a beautiful marble canopy. This statue is a matchless piece of craftsmanship and has been done by master sculptors S/S Dattatreya Maha and Kantibhai Patel, both of Ahmedabad.

THE BASEMENT

The main building has an equally expansive basement underneath it with a large circular hall in the middle, a lobby in the front and four rooms at the corners. The central roof has been laid with large stone slabs intertwined and interlocked between themselves and supported in the periphery only, on heavy-duty stone pillars arranged in a circle of 64 feet diameter. Here too, a Padma Shila placed in the centre of the roof, acts as the binding stone. For the stability of the vast roof, an Arch Component was necessary. By providing a minimal camber of only 2.5 feet, an engineering excellence has been achieved. On the other hand, the roofs of the rooms at the four corners, also built with intertwined stone slabs, are even and flat in shape. It is amazing to note that these are self-supporting, even though without any camber.

Unique Architecture

The whole building is a typical structure with double tier dome and vast

pillarless basement roof, all laid in stone, wherein not a single ounce of steel has been used. It is indeed a feature of ancient Jain architectural tradition, practised by the Sompura Shilpis and Vastukaras, who have not only inherited this knowledge and skill from their founding fathers, but have rather improved upon the same. This provides a great theme for study to the students of Art and Architecture.

Chaturmukha Temple

The rear portion of the stone structure has been raised by another 12 feet and it thus takes on the plan of a well designed Chaturmukha Jain Temple. Its foundation stone was laid on 21-2-1980. Two marble clad stairs open into the twin 'Rang Mandapas' in the North and the South of the Garbha-Griha (Sanctum-Sanctorum). Four identical marble idols of Jain Tirthankaras, with eyes half open, in padmasana, one each facing the four cardinal directions, i.e. North, South, East and West (Chaturmukh) chiselled by master craftsmen, have been installed on the High Altar with Bhagwan Vasupujya as the presiding Deity (Mool Nayak). Bhagwan Adinath, Muni Suvrat Swami and Jag Vallabh Parshvanath are the other 3 Deities that adorn the Altar. After the name of the Mool Nayak, the temple has been designated as 'Bhagwan Vasupujya Mandir'. Its dome-like roof is also capped with a 'Samaran'. The rear (West side) elevation of this temple is both sublime and imposing. The affairs of the Temple are being managed by Bhagwan Vasupujya Jain Swetamber Mandir Trust.

Institute of Indology

Adjacent to the main building, there stands in the West, a modern structure with an equally large basement to accommodate the rich Reference Library comprising published works and hand-written manuscripts on Jainism and related fields of Indology. Some of the manuscripts are rare and richly illustrated. The collection (granth bhandar) of the Gurukul left in a properly secured cellar at Gujranwala in Pakistan, at the time of the partition of the country, has since been retrieved through the good offices of Seth Kasturbhai Lalbhai and formally handed over to the Smarak Trust. An Institute for research in various branches of Indian Culture under the banner of 'Bhogilal Leherchand Institute of Indology' is housed therein, since 1984. This Institute is making full use of the said library. Scholars—Indian and foreign, come in pursuit of their research work. Some of them even reside here for the purpose. A number of seminars have already been held on a variety of subjects. A mini museum is attached to the Institute wherein illustrated manuscripts are displayed alongwith Icons and Bronzes.

Devi Padmavati Temple

A separate but elegant Devi Padmavati (Adhishthattri Goddess of 23rd Tirthankar Parshvanath) Temple has also been constructed in this Complex, in tune with Jain architectural canons and is being looked after by Devi Padmavati Charitable Trust. The beautiful and enchanting marble image of Devi Padmavati with Lord Parshvanath on Her head, adorns the Sanctum—Sanctorum. Men and women throng this temple for self-purification and atonement. They invoke the blessings of the Goddess.

Bhojanalaya (Community Kitchen)

A Bhojanalaya was established in May 1984 within the Complex, under the name of Shree Vallabh Smarak Bhojanalaya Trust. It caters to the students, scholars, inmates and visitors. Arrangement is also made to serve full meals to the participants at the time of Seminars and Workshops. Wholesome food is provided free of charge. An endowment has been created for the purpose. Later, a Canteen will also be set up to provide snacks, tea, cold drinks etc to the inmates and the visitors.

Medical Centre

The Smarak Complex is equipped with a Medical Aid Centre, since 1985 under the aegis of Shree Atma Vallabh Jaswant Dharam Medical Foundation. To begin with, a free Homeopathic Dispensary was set up, which is serving the neighbouring villages and inmates of the Complex. An Allopathic Diagnostic Centre alongwith facility of X-Ray is proposed to be added thereto after the construction of a separate building for the purpose.

Sadhvi Mrugavati—A Synonym of Smarak

Sadhvi Shree Mrugavati brought the mission of Acharya Vijayvallabhsurji Maharaj to a sharp focus once again. She endeared herself to all strata of society with her piety and benediction. Endowed with courage, she was deft at planning and quick in decision. Sadhvi identified herself so much with the project that she virtually became a synonym of Vijay Vallabh Smarak. People rallied around her with unswerving loyalty. Requisite funds were never a constraint on her inspiration and behest. Construction work made a great headway during her lifetime. Opening ceremonies of Bhogilal Leherchand Institute of Indology, Mata Padmavati Temple, Bhojanalaya and the Dispensary were performed in the benign presence of Her Holiness. To ensure a glorious future, she guided the destiny of the project for full 12 years, right from 1974 till her untimely passing away on 18th July, 1986. Indra Dhanush, once again appeared in the sky at the time of her cremation, symbolising

a blessing to the departed soul from the heavenly bodies. The name of Sadhavi Shree Mrugavati ji shall also be recorded in the annals of history in golden letters. Her learned and devoted disciple Sadhavi Suvratashree ji, assisted by Sadhavis Suyashashree ji and Supragnashree ji, is also working much the same way, for and in the cause of the Smarak.

Samadhi Mandir of Sadhavi Mrugavati ji

A mound with an opening in the North, replete with ever-green vegetation is yet another attractive feature of the Complex. The hollowness within, very much resembles a cave and houses the Samadhi of the Revered Mahatara Jain Sadhavi Shree Mrugavati ji, who was the life and soul of the whole project. Subdued light enters the cave through the four skylight inlets provided in the dome. Cross-ventilation is also provided by means of 2 small doors in the East and the West. The coolness inside, even during the hottest days, is very soothing and conducive to peace of mind. This tumulus is but a part of the overall landscaping of the Complex.

Sadhavi Sujayeshthashree ji's Samadhi

A small platform has been erected at the site of the cremation of Sadhavi Sujayeshthashree ji, a little away from the main building, within the Complex. She was the first disciple of Mahatara Shree Mrugavati ji, and helped consolidate the Mahila Samaj for the noble task of Vijay Vallabh Smarak, to which she was completely devoted. She suddenly passed away on November 9, 1985. Seva (service), Sadhana (meditation) and Samarpan (dedication) were the creed of Her life.

Landscaping of the Smarak

The construction of decorative 'Samarans' over the domes has been done symmetrically with precision. The vast open area has been extensively landscaped with grassy lawns, choicest flower beds, creepers, bushes, ornamental trees, grooves, niches, fountains, water-falls, winding walkways and the like. Stone inscriptions bearing the sermons of Bhagwan Mahavir and sayings of Acharya Vijayvallabhsuriji Maharaj, have been installed to inspire one and all.

Future Plans

A well equipped School, where education will be imparted for the allround development of the child, with the objective of character building and inculcating in him both patriotism and discipline, is in the offing. A community centre along with a large guest House for the visitors is also proposed to

be constructed. A new building will come up with three wings to house Library, Museum and the Indological Research Institute. These are but a few of the present plans for future activities. For the purpose, additional pieces of adjoining land were purchased gradually and the Complex now extends to 20 acres. The Complex as a whole, is intended to meet with the needs and the aspirations of the younger and future generations and in due course of time, it may thus become the pride of the Nation as a whole and the Jains in particular.

Grand Pratishtha Ceremony (Consecration)

The Pratishtha Ceremony of Vijay Vallabh Smarak and the Temple as also Dhvajarojan (Flag Hoisting) were performed on the auspicious Vasant Panchmi dated 10th Feb. 1989 in the presence of a large distinguished international gathering, including devotees, socio-religious leaders, political elite, philanthropists and scholars, numbering well over 25,000, under the patronage of Jain Acharyashree Vijayindradinnsuriji Maharaj. As many as 80 Jain Sadhus and Sadhvis also graced this auspicious occasion. Smarak Complex was converted into a well decorated township and was named Champa Nagar. Religious rites and rituals were spread over 11 days w e f 1st February, 1989. Shri Bhikamchand Poonamchand Kataria of Barsi, conducted the religious ceremonies very candidly. Flower petals were sprinkled on the Shrine from an aeroplane at the muhurta time. Television, radio and other media greatly helped in giving publicity to the grand function. Elaborate arrangements had been made for the lodging, boarding, conveyance and other facilities for the participants.

Memorial at a Glance

To manage the multifarious activities of the Smarak, separate Trusts and Institutions have been established, members whereof have been drawn from different walks of life and zones. In more than one way, its outstanding and elegant structure, particularly the basement roof and the 2 tier dome over it, is the only one of its type, built in stone anywhere in the world. Modern architects and engineers are amazed to see the design and the technique used in the construction thereof, thanks to the architectural skill of the Sompura Shilpis and the teamwork under the leadership of Shri Vinodlal N. Dalal. The layout of the Memorial Complex is so designed that the visitor gets the full glimpse of the splendid structure, the statue of Vijayvallabhsuriji and the Idol of Bhagwan Parshvanath at a glance, right at the entrance to the Complex. The grandeur of the Memorial is superb in many respects. To the visitors, it provides a feast for the eye, to the devotees, a place of worship, to the seekers of knowledge, a centre of learning, to the lovers of peace,

the much cherished solace and tranquility and to the social workers, it is a source of perpetual inspiration. Vijay Vallabh Smarak Complex is fast becoming a place of tourist interest as well.

Undoubtedly, the Smarak and its activities will help spread Bhagwan Mahavira's eternal message of 'Live and Let Live' in the universe for centuries and also serve as a beacon light to the coming generations. This lofty monument stands testimony to the high ideals, pure life and noble deeds of Acharya Vijayvallabhsuri Maharaj. The society shall feel ever grateful unto him for his benevolence.

Kantilal D. Kora
Raj Kumar Jain
(Hony Secretaries)

आत्म वल्लभ संस्कृति मन्दिर

स्मारक-स्थापत्य एव प्रवृत्तियां

दिल्ली से पंजाब जाने वाले राष्ट्रीय मार्ग न० एक के 20 वें कि मी पर, जो गगनचुम्बी, अद्वितीय एव विशाल भवन उभर कर अब दृष्टिगोचर होने लगा है, उसे विजय वल्लभ स्मारक कहते हैं। युगद्रष्टा जैनाचार्य श्रीमद्विजय वल्लभ सूरेश्वरजी महाराज के समाज के ऊपर अनन्त उपकार है, उन की पुण्य स्मृति को अमर रखने के लिए, उनकी योशागाथानुरूप, करोड़ों रूपयों की लागत से यह स्मारक पत्थर द्वारा निर्मित हुआ है, जो सदियों तक अक्षुण्ण रहेगा। इसकी योजना विविधलक्षी है और इसके माध्यम से सातों क्षेत्र का सिचन हो रहा है। उनकी आज्ञानुवर्तिनी साध्वी श्री मृगावतीजी इस बुहुमुखी योजना के प्रणेता थे।

जैनाचार्य श्रीमद्विजय वल्लभ सूरेश्वरजी महाराज, इस शती के एक महान् श्वेताम्बर जैन सन्त हुए हैं। बड़ौदा के एक जैन परिवार में आपश्रीजी का जन्म सन् 1870 में हुआ था। किशोरावस्था में ही वे महान् क्रान्तिकारी जैनाचार्य श्रीमद्विजयानन्द सूरिजी (आत्मारामजी) के पास दीक्षा ग्रहण कर जैन साधु बन गये तथा जैन आगमों का गहन अध्ययन किया। विजयानन्द सूरि जी के देवलोक-गमन के पश्चात् उन्होंने जैन सघ की वागडोर सभाली तथा सगठन शिक्षा और साहित्य की अनूठी सेवा की। वे मध्यम वर्ग एव नारी उत्थान के मसीहा बने तथा उन्होंने स्वावलम्बन पर बल दिया। श्री महावीर जैन विद्यालय बम्बई (जिसकी आज अनेक शाखाएँ हैं) की स्थापना उन्हींकी प्रेरणा तथा आशीर्वाद से हुई थी। इसके अतिरिक्त गुजरावाला में श्री आत्मानन्द जैन गुरुकुल तथा अम्बाला में श्री आत्मानन्द जैन कालेज, शिक्षा की दिशा में उनके द्वारा किए गए अनेक कार्यों के अन्य प्रतिभाशाली उदाहरण हैं। उन्होंने स्थान-स्थान पर स्कूल, कालेज, विद्यालय, छात्रालय तथा गुरुकुल एव प्रशिक्षण केन्द्र इत्यादि खुलवाकर समाज को नया मोड़ दिया। निश्चय ही वे प्रथम जैन साधु थे, जिन्होंने शिक्षा क्षेत्र को प्राथमिकता दी। हजारों छात्र तथा छात्राये उनके उपदेश द्वारा स्थापित सस्थाओं में पढ़कर आज देश-विदेश में सफल धर्ममय जीवन यापन कर रहे हैं। धर्मदर्शन पर शोध कार्य भी उनके जीवन का लक्ष्य था। अतः उन्होंने ग्रंथ भण्डार भी खुलवाए। उनका विश्वास था कि शोध सस्थानों एव सुलुचिपूर्ण साहित्य द्वारा ही भगवान् महावीर के अमर सिद्धान्त, अहिंसा, अनेकान्त तथा अपरिग्रह का सर्वत्र प्रचार सम्भव होगा। श्वेताम्बर जैन काफ़ेस जैसे अखिल भारतीय सगठन के भी वे ही प्रेरणा स्रोत थे। 1954 में, बम्बई महानगर में उनका देवलोक गमन हो गया था। भायखला जैन मन्दिर में उनकी समाधि बनाई गई है।

स्वतंत्रता-संग्राम की राष्ट्रीय धारा के साथ गुरुदेव ने अपने आपको आत्मसात कर दिया था। जीवनपर्यन्त उन्होंने खादी पहनी और दिखावे तथा दहेज जैसी कुप्रथाओं के विरुद्ध उपदेश दिया। जन्म से गुजराती होने पर भी उन्होंने हिन्दी भाषा का प्रचार और प्रसार किया। वे सदैव अपने व्याख्यान हिन्दी भाषा में दिया करते थे और उनकी समस्त रचनाएँ हिन्दी भाषा में हैं। उनका चरित्र अति निर्मल तथा जीवन अत्यन्त सयमी था। लोकेषणा से वे कोसों दूर थे। जीवन के अन्तिम क्षण तक वे आत्मोत्थान करते हुए लोक कल्याण के कार्यों की प्रेरणा समाज को देते रहे।

भारत विभाजन के समय वे गुजरावाला (पाकिस्तान) में विराजमान थे। अपना जीवन जोखिम

मे डालकर उन्होंने आत्तायियों से सघ और समाज की रक्षा की। उनकी दैवी शक्ति अलौकिक थी। जब गुजरावाला से गुरुदेव ने श्रीसघ को साथ लेकर भारत की ओर प्रस्थान किया तो हजारों उपद्रवियों ने हथियार लेकर उनका रास्ता रोक दिया था। परन्तु गुरुदेव ने कुछ ऐसा चमत्कार दिखाया कि न जाने कहा से फौज की एक टुकड़ी आई, जिसने शत्रु को भगाकर रास्ता साफ कर दिया। ऐसा भी उदाहरण है कि डाक्टरों द्वारा मृत घोषित व्यक्ति भी उनके आशीर्वाद से जीवित हो उठा।

स्मारक निर्माण के लिए एक अखिल भारतीय ट्रस्ट की स्थापना, श्री आत्मवल्लभ जैन स्मारक शिक्षण निधि के नाम से, भगवान् महावीर के 25 सौवें निर्वाण वर्ष की पावन वेला में दिनांक 12 6 1974 को हुई थी। यह पजीकृत ट्रस्ट है और इन्कम टैक्स की धारा 80-जी के अन्तर्गत दान-दाताओं को कर से छूट प्राप्त है। देश के प्रमुख जैन इसके ट्रस्टी हैं। कागड़ा तीर्थोद्धारिका साध्वी जैन-भारती महत्तरा मृगावती जी ने आचार्य श्रीमद्विजय समुद्र सूरिजी महाराज से, स्मारक-निर्माण के आदेश प्राप्त किये और वर्तमान गच्छाधिपति आचार्य श्री विजयेन्द्रदिन सूरिजी महाराज का आशीर्वाद एवं मार्गदर्शन भी उन्हें मिला था। दि 29 नवम्बर 1979 को इस भवन का शिलान्यास पूज्य महत्तराजी के सान्निध्य में सम्पन्न हुआ। उनके प्रवचन के फलस्वरूप श्रोताओं ने स्वतः ही आर्थिक योगदान दे दिया गया। उनकी प्रेरणा से विपुल राशि एकत्रित हुई है। महत्तरा जी ने अपने जीवन का सर्वस्व इसमें लगा दिया था।

सेठ कस्तूरभाई लालभाई स्मारक योजना के सम्बल और सरक्षक बने थे। खेद है कि न तो आचार्य समुद्र सूरिजी महाराज और न ही सेठ कस्तूरभाई लालभाई इस स्मारक के निर्माण को अपनी आखों से देख सके। परन्तु पूज्या महत्तराजी ने अपने हाथ से जिस योजना की नींव डाली थी, उसका अधिकांश भाग अपने तप, त्याग और कर्मठता के बल पर अपने जीवन काल में ही सम्पन्न कर लिया था। महत्तराजी का भी देवलोक गमन हो चुका है। समाज उनका ऋणी रहेगा। उनका नाम भी इतिहास के पन्नों में स्वर्णाक्षरों में अंकित होगा।

इस "निधि" के पास बीस एकड़ भूमि है। स्मारक भवन के अतिरिक्त, एक जिन-मन्दिर, छात्रालय, पुस्तकालय कक्ष तथा विद्यापीठ एवं उपाश्रय आदि अनेक भवन भी बन चुके हैं। समस्त निर्माण वास्तुकला के अनुरूप भव्य और कलात्मक है। मन की शांति एवं साधना और आराधना के लिए यह अत्यन्त उपयुक्त स्थान है। महत्तराजी ने इस विशाल प्रागण को "आत्म-वल्लभ-सस्कृति मन्दिर" नाम दिया था। संक्षेप में इसे "विजय-वल्लभ-स्मारक" भी कहते हैं। भारतीय धर्म दर्शन पर शोध कार्य करने के लिए यहां पर "भोगीलाल लेहरचंद भारतीय सस्कृति संस्थान" स्थापित हो चुका है। उसके लिये एक विशाल हस्तलिखित ग्रन्थभंडार एवं पुस्तकालय उपलब्ध है। देश-विदेश से गवेषक यहां शोध कार्य हेतु पधारते हैं। उनके आवास और भोजनादि की समुचित एवं निःशुल्क व्यवस्था यहां उपलब्ध है। शोध एवं अन्य विद्यार्थियों को अनुदान देकर ऊंची शिक्षा दिलवाई जाती है। अनेक गोष्ठियां भी यहां सम्पन्न हो चुकी हैं। सस्कृत एवं प्राकृत अध्ययन तथा अध्यापन की भी व्यवस्था है। प्रकट प्रभावी माता पद्मावती देवी का, स्मारक प्रागण में, शिल्पानुरूप निर्मित मन्दिर श्रद्धा का विशेष केन्द्र बन चुका है, जहां सभी के मनोरथ पूरे होते हैं। महत्तरा मृगावतीजी की समाधि तो एक गुफा सी प्रतीत होती है और यात्रि उसके भीतर जाकर स्वतः नतमस्तक हो जाता है। भोजनालय के अतिरिक्त चिकित्सा-हेतु एक डिस्पेंसरी भी चलाई जाती है। जैन एवं समकालीन कला का एक संग्रहालय तथा स्कूल एवं अतिथिगृह बनाने का भी प्रावधान किया गया है।

नव-निर्मित जिन मन्दिर चतुर्मुखी है। इसमें भगवान् वासुपूज्य स्वामी मूलनायक है तथा भगवान् पार्श्वनाथ, भगवान् आदिनाथ एवं भगवान् मुनिसुव्रत स्वामीजी भी सुशोभित हो रहे हैं। भगवान् की प्रतिमाएँ अति मनमोहक हैं। स्मारक भवन के रंगमण्डप का व्यास 64 फुट है, जिसके मध्य में परम पूज्य जैनाचार्य श्रीमद् विजय वल्लभ सूरेश्वरजी महाराज की एक भव्य 45" प्रमाण बैठी हुई मुद्रा में, मुह बोलती प्रतिमा विराजमान की गई है। कला की दृष्टि से यह मूर्ति बेमिसाल है, जिसमें मूर्तिकार ने मानो जान डाल दी हो। भवन की ऊँचाई गुरुदेव की आयु अनुरूप 84 फुट रखी गई है। आज भी आठवीं से ग्यारहवीं शताब्दी ईस्वी काल की प्राचीन शिल्पकला इस स्मारक के माध्यम से पुनः जीवित हो उठी है। समस्त विश्व में पत्थर से निर्मित इस प्रकार का कलायुक्त भवन सम्भवतः दूसरा नहीं है। यह सुन्दर भवन, भारत की राजधानी एवं पर्यटकों के लिए आकर्षक नगरी दिल्ली की शोभा बढ़ा रहा है। निकट भविष्य में अवश्य ही यह वास्तुकला के निर्माण में अभिरूचि रखने वालों एवं दर्शकों तथा गवेषकों के लिए महत्वपूर्ण केन्द्र बन जाएगा।

पुण्य प्रासाद का प्रतिष्ठा महोत्सव वसन्तपंचमी दि 10 फरवरी 1989 के शुभ दिन आचार्य विजय इन्द्रदिन्न सूरिजी महाराज की पावन निश्रा में हर्षोल्लास से आन्तरराष्ट्रीय स्तर पर सम्पन्न हुआ है। 25 हजार से भी अधिक उपस्थिति थी तथा अस्सी जैन साधु एवं साध्वीजी महाराज ने सान्निध्य प्रदान कर इस महोत्सव की गरिमा बढ़ाई।

पत्थर द्वारा निर्मित यह अनूठा और भव्य निर्माण, विशेषतः इसका द्वितलीय गुम्मत तथा तलागार की विशाल छत, विश्वभर में कई दृष्टि से अद्वितीय है। आधुनिक वास्तुकार तथा अभियन्ता भी इसकी परिकल्पना एवं निर्माण कला को देख चकित रह जाते हैं। इस कलापूर्ण निर्माण का श्रेय सोमपुरा श्री अमृतलाल तथा चन्दुलाल त्रिवेदी शिल्पिद्वय के अभियंत्रण कौशल एवं श्री विनोदलाल एन. दलाल के नेतृत्व में काम करने वाली मडली को देना ही यथार्थ होगा। स्मारक परिसर का नक्शा ऐसी युक्ति से बनाया गया है कि आगन्तुकों को बाह्य द्वार से प्रवेश करते ही मनोहारी भवन दृष्टिगोचर होता है तथा गुरुदेव विजय वल्लभ सूरिजी महाराज की प्रतिमा एवं भगवान् पार्श्वनाथ जी की मूर्ति के एक साथ ही दर्शन हो जाते हैं। स्मृति मन्दिर की प्रतिभा अनेकविध उत्कृष्ट है। दर्शकों के लिए यह स्थान एक नयनाभिराम दृश्य प्रस्तुत करता है, भक्तजनों के लिए यह पूजा स्थल है, ज्ञानपिपासुओं के लिए यह अध्ययन केन्द्र है, शांतिप्रिय लोगों के लिए अधिवाछित सात्वना एवं उपशम प्रदान करता है तथा समाजसेवियों के लिए यह निरन्तर प्रेरणास्त्रोत है।

विजय वल्लभ स्मारक, अन्तर्राष्ट्रीय ख्यातिप्राप्त करने वाला एक सजीव एवं ज्वलत केन्द्र बन गया है। यह स्मारक सदैव युगवीर आचार्य विजय वल्लभ सूरिजी महाराज के उपकारों की याद दिलाता रहेगा एवं भगवान् महावीर द्वारा प्रतिपादित स्वर्णिम सिद्धान्त — 'जियो एवं जीने दो' के प्रचार और प्रसार का विश्वकल्याण हेतु एक सक्रिय माध्यम तथा केन्द्र बनेगा एवं जैन समाज का यह गौरव चिह्न सिद्ध होगा।

कान्तिलाल कोरा
राजकुमार जैन
मानद मन्त्रीद्वय

શ્રીલિદ્ધાચલમण्डन-ऋषभदेवस्वामिने नमः ।

श्रीशङ्खेश्वरपार्श्वनाथाय नमः ।

णमोऽस्तु णं समणस्स भगवओ महइमहावीरवद्धमाणसामिस्स ।

श्रीगौतमस्वामिने नमः ।

पूज्यपादाचार्यमहाराजश्रीमद्विजयसिद्धिसूरीश्वरजीपादपद्मेभ्यो नमः ।

पूज्यपादाचार्यमहाराजश्रीमद्विजयमेघसूरीश्वरजीपादपद्मेभ्यो नमः ।

पूज्यपादसद्गुरुदेवमुनिराजશ્રીભુવનવિજયજીપાદપદ્મેભ્યો નમઃ ।

જિનઆગમ જયકારા

(પ્રસ્તાવના)

પરમકૃપાળુ, અનત ઉપકારી અરિહંત પરમાત્મા તથા પગ્મોપકારી પરમપૂજ્ય પિતાશ્રી અને સદ્ગુરુદેવ મુનિરાજશ્રી ભુવનવિજયજી મહારાજની પરમકૃપાથી—અર્થથી જિનેશ્વરભાષિત તથા સૂત્રથી ગણધરભગવતઘથિત દ્વાદશાંગીરૂપ માળાના છઠ્ઠા પુષ્પરૂપ શ્રી જ્ઞાતાધર્મકથાંગસૂત્ર (જ્ઞાતાધર્મકહાઓ)ને વિવિધ સામગ્રીને આધારે સશોધિત—સપાદિત કરીને આગમભક્ત જગત સમક્ષ રજૂ કરતાં અમને અપાર હર્ષનો અનુભવ થાય છે.

શ્રીમહાવીર જૈન વિદ્યાલય તરફથી પ્રકાશિત થતી આ સશોધિત જૈન આગમ ગ્રંથમાલાના આઘ આયોજક તથા પ્રારભક સ્વ. આગમપ્રભાકર પુણ્યનામધેય પૂજ્યપાદ મુનિરાજશ્રી પુણ્યવિજયજી મહારાજને સગૃહીત કરેલી કેટલીક સામગ્રી તથા ખીજી પણ જે અનેક અનેક વિપુલ હસ્તલિખિત સામગ્રીને આધારે આ ગ્રંથનું સશોધન—સપાદન કરવામાં આવ્યું છે તેનો પરિચય આ પ્રસ્તાવનાના છેવટના ભાગમાં આપવામાં આવશે.

જૈન આગમોમા દ્વાદશાંગીમા સૌથી પ્રથમ આચારાંગ સૂત્ર છે, પછી અનુક્રમે સૂત્રકૃતાંગ, સ્થાનાંગ, સમચાર્યાંગ તથા ભગવતી સૂત્ર છે, તે પછી જ્ઞાતાધર્મકથાંગસૂત્ર આવે છે. રચના તથા સ્થાપનાની દૃષ્ટિએ આચારાંગસૂત્રના ક્રમ વિષે જે વિવિધ વિચારધારાઓ આચારાંગ-સૂત્રની પ્રસ્તાવનામાં (જુઓ પૃ. ૧૭-૧૮) અમે જણાવી છે તે જ વિચારધારાઓ જ્ઞાતાધર્મ-કથાંગસૂત્ર વિષે પણ યથાયોગ્ય સમજી લેવાની છે.

રચયિતા

અર્થની અપેક્ષાએ આના પ્રણેતા શ્રમણ ભગવાન મહાવીર પરમાત્મા છે, પણ સૂત્રની અપેક્ષાએ આના પ્રણેતા—રચયિતા ગણધર ભગવાન છે.

અતુર્દશપૂર્વધર ભગવાન ભદ્રબાહુસ્વામી આવશ્યકનિર્યુક્તિમાં જણાવે છે કે—

તવનિયમનાણક્વલ, આરુઢો કેવલી અમિયનાળી ।

તો મુચ્છ નાણચુદ્ધિ, ભવિયજ્ઞવિવોહણદ્વાદ ॥ ૮૧ ॥

તં બુદ્ધિમણ્ણ પડેણ, ગણહરા ગિણિહલ નિરવસેસ ।

તિરથયરભાસિયાઈ, ગંથંતિ તઓ પવયણદ્વા ॥ ૯૦ ॥

અત્યં માસઈ અરહા, સુત્તં ગંથંતિ ગગહરા નિઠણં ।

સાસણસ્સ દિયદ્વાદ, તઓ સુત્તં પવત્તદ્ ॥ ૯૨ ॥

સામાઈયમાઈયં સુચનાણં જાવ વિંદુસારાઓ ।

‘તપ, નિયમ, તથા જ્ઞાનરૂપી વૃક્ષ ઉપર આરૂઢ થયેલા અનંતજ્ઞાની કેવલી ભગવાન ભવ્યજનોના પ્રતિબોધ માટે જ્ઞાનરૂપી પુષ્પોની વૃષ્ટિ કરે છે અને તેને ગણુધર ભગવાન બુદ્ધિરૂપી પટથી (વસ્ત્રથી) ગ્રહણ કરીને તીર્થંકર ભગવાનના વચનોને પ્રવચન માટે સૂત્રરૂપે ગૂંથી લે છે અરિહંત પરમાત્મા અર્થની પ્રરૂપણા કરે છે, અને ગણુધરભગવાન તેને નિપુણ સૂત્રરૂપે ગૂંથી લે છે. પદ્મી શાસનના હિત માટે સૂત્રની પ્રવૃત્તિ થાય છે સામાયિકથી (કરેભિ ભતે થી) માંડીને બિંદુસાર (ચૌદમા પૂર્વ) સુધી શ્રુતજ્ઞાન વિસ્તરેલું છે.’

દ્વાદશાંગી શ્રુતના રચયિતા ગણુધર ભગવાન છે, એ વાત ઉપરના ઉલ્લેખથી તથા અન્ય પ્રમાણોથી પણ સુપ્રસિદ્ધ છે.

બધા ગણુધર ભગવાનની દ્વાદશાંગી એક રૂપ હોય છે, એ વાત અમે આવશ્યકચૂર્ણિને આધારે આચાર્યગસૂત્રના પાંચમા પરિશિષ્ટમા (પૃઠ ૪૦૧) જણાવી ગયા છીએ. છતાં આપણે બધા પચમ ગણુધર ભગવાન સુધર્માસ્વામીની પરપરામા હોવાથી આના રચયિતા ભગવાન સુધર્માસ્વામી છે.

અંબા નગરીમાં શ્રેણિક રાજના પુત્ર કોણિક રાજ્ય કરતા હતા તે સમયે અંબાનગરીની બહાર ધર્શાન દિગ્વિભાગમા પૂર્ણભદ્ર નામે ચૈત્ય હતું ત્યાં અનેકગુણસપત્ત ભગવાન સુધર્માસ્વામી વિચરતા વિચરતા પધારેલા છે તે સમયે તેમના શિષ્ય જંબૂસ્વામી પૂછે છે કે ‘ભગવન્! શ્રમણ ભગવાન્ મહાવીર મહારાજને પાંચમા અગ વ્યાખ્યાપ્રસંગિ (ભગવતીસૂત્ર)નો આ અર્થ કહ્યો છે, તો છઠ્ઠા અગ જ્ઞાતાધર્મકથાનો કયો અર્થ કહ્યો છે?’ ઉત્તરમા સુધર્માસ્વામી કહે છે કે ‘જંબૂ! શ્રમણ ભગવાન્ મહાવીર પરમાત્માએ છઠ્ઠા અગના બે શ્રુતસ્કંધ કહ્યા છે—૧. જ્ઞાત, અને ૨. ધર્મકથા,’ આ રીતે જ્ઞાતાધર્મકથા સૂત્રના પ્રારંભમાં જ વિસ્તારથી પૂર્વ ભૂમિકા (જુઓ પૃ. ૧-૬) રચીને પ્રથમશ્રુતસ્કંધ જ્ઞાતમાં ૧૯ અધ્યયનોનું તથા બીજા શ્રુતસ્કંધ ધર્મકથામા દસ વર્ગોનું વિસ્તારથી નિરૂપણ આ જ ગ્રંથમા ભગવાન સુધર્માસ્વામીએ જંબૂસ્વામી પાસે કરેલું છે. એટલે આ પ્રસ્તુત ગ્રંથની આ શબ્દરચનાને આધારે પણ, આના રચયિતા ભગવાન સુધર્માસ્વામી છે એમ આપણે કહીએ તે બરાબર છે.

શ્રી ગુણધર્માચાર્ય વિરચિત—દિગ્બર પરપરામાં પ્રસિદ્ધ—કસાયપાહુડ ગ્રંથની વીરસેનાચાર્ય-વિરચિત જયધવલા ટીકામાં^૧ જણાવ્યું છે કે ‘ભગવાન મહાવીર પરમાત્માએ અનેકગુણસપત્ત શ્રીધંદ્રભૂતિ ગૌતમસ્વામીને અર્થ કહ્યો, તેને આધારે શ્રીધંદ્રભૂતિ ગૌતમસ્વામીએ દ્વાદશાંગીની રચના કરી, અને શ્રી ધંદ્રભૂતિ ગૌતમસ્વામીએ સુધર્માસ્વામી પાસે આ દ્વાદશાંગીની વ્યાખ્યા કરી. સુધર્માસ્વામીએ જંબૂસ્વામી પાસે એની વ્યાખ્યા કરી.’

૧. “તેણ મહાવીરમહારણ દ્વદ્ભૂદિસસ અજ્જસસ ** અત્યો કહિઓ। તદો તેણ ગોભમગોત્તેણ દ્વદ્-ભૂદિણા અતોમુહોત્તેણાવહારિયદુવાલસગત્તેણ તેણેવ કાલેણ વ્યદુવાલસગગંથરચણેણ ગુણેહિ સગસમાણસસ સુહમ(સ્મા)ચરિયસસ ગંથો વક્ખાણિદો। તદો કેત્તિણ વ્હિ કાલેણ કેવલણાણમુપ્પાદય વારસ વાસાણિ કેવલવિહારેણ વિહરિય દ્વદ્ભૂદિમદ્ધારઓ ણિવ્વુદં સપત્તો। તદિવસે ચેવ સુહમ્માદ્ધરિયો જવ્વસામિયાદીણમણેયાણમાદ્ધરિયાણં વક્ખાણિદુવાલસંગો ઘાઇચલસક્કવણ કેવલી જાદો। તદો સુહમ્મમહારયો વ્હિ વારહ વસ્સાણિ કેવલવિહારેણ વિહરિય ણિવ્વુદં પત્તો। તદિવસે ચેવ જવ્વસામિ-મહારઓ વિટ્ઠ(જુ)આદ્ધરિયાદીણમણેયાણં વક્ખાણિદુવાલસંગો કેવલી જાદો। સો વ્હિ અટ્ટત્તીસ વાસાણિ કેવલવિહારેણ વિહરિદ્ધ ણિવ્વુદં ગદો” —કસાયપાહુડ જયધવલા પૃઠ ૮૩-૮૪ ॥

નામ : આ અગસૂત્રનું પ્રાકૃતમાં નાયાધમ્મકહા નામ છે. આ સૂત્રમાં (૫૦ ૬ માં) જ ઉલ્લેખ છે કે—

અર્થ : ભગવાન્! છઠ્ઠા નાયાધમ્મકહાનો કયો અર્થ છે ?

ઉત્તર : ‘જંખૂ! એવા ઉલ્લેખપૂર્વક આર્થ સુધર્માસ્વામીએ આર્થ જંખૂને કહ્યું, જંખૂ! અમણુ ભગવાન્ મહાવીરે છઠ્ઠા અગના બે શ્રુતરકથ કહેલા છે—જ્ઞાત તથા ધર્મકથા’. એટલે આમાં જ્ઞાત તથા ધર્મકથા હોવાથી આ સૂત્રનું પ્રાકૃતમાં નાયાધમ્મકહા નામ છે. સરકૃતમાં આ સૂત્રનું જ્ઞાતા-ધર્મકથા નામ છે. જ્ઞાત ઉપરથી જ્ઞાતા શબ્દ કેમ બન્યો તેનો ખુલાસો તથા જ્ઞાતાધર્મકથા આ નામની વ્યાખ્યા સમવાયાગવૃત્તિમાં આ. શ્રી અભયદેવસૂરિ મહારાજે આ રીતે આપેલાં છે—

“અથ કાસ્તા જ્ઞાતાધર્મકથાઃ? જ્ઞાતાનિ ઉદાહરણાનિ, તત્પ્રધાના ધર્મકથા જ્ઞાતાધર્મકથાઃ, દીર્ઘત્વં સંજ્ઞાત્વાત્, અથવા પ્રથમશ્રુતસ્કન્ધો જ્ઞાતાભિધાયકત્વાત્ જ્ઞાતાનિ, દ્વિતીયસ્તુ તથૈવ ધર્મકથાઃ, તત્તથ જ્ઞાતાનિ ચ ધર્મકથાશ્ચ જ્ઞાતાધર્મકથાઃ। તત્ર પ્રથમં વ્યુત્પત્ત્યર્થે સૂત્રકારો દર્શયન્નાહ—નાયાધમ્મ-કહાસુ ણમિત્યાદિ।” —સમવાયાગવૃત્તિ પૃ૦ ૧૧૬-૧૧૭।

તત્ત્વાર્થભાષ્યમા^૧ ભગવાન્ ઉમાસ્વાતિએ પણ જ્ઞાતાધર્મકથાઃ શબ્દનો પ્રયોગ કરેલો છે, તેની સિદ્ધસેનગણિવિરચિત પ્રાચીન ટીકામા પણ જ્ઞાતાધર્મકથાઃ શબ્દનો જ પ્રયોગ છે.

^૨અભિધાનચિંતામણિ નામમાલા તથા તેની સ્વોપજ્ઞવૃત્તિમાં કલિદાસસર્વજ્ઞ આ. શ્રી હેમચંદ્રસૂરિમહારાજે, ઇન્દીસૂત્રની વૃત્તિમાં આ. શ્રી મલયગિરિમહારાજે તથા ૪ પાક્ષિકસૂત્રની વૃત્તિમાં આ. શ્રી યશોદેવસૂરિમહારાજે પણ જ્ઞાતાધર્મકથા શબ્દનો જ પ્રયોગ કરેલો છે.

૧. બે કે છપાયેલા તત્ત્વાર્થભાષ્યમા તથા તે ઉપરની સિદ્ધસેનગણિવિરચિત ટીકામાં જ્ઞાતાધર્મકથા એવો ઉલ્લેખ છે, પરંતુ અમારી પાસે વિદ્યમાન અતિ પ્રાચીન તાડપત્રીય પ્રતિમા જ્ઞાતાધર્મકથા એવો જ ઉલ્લેખ નીચે પ્રમાણે છે—

“અક્ષપ્રવિષ્ટં દ્વાદશવિધમ્, તદ્વયા—આચારઃ, સૂત્રકૃતમ્, સ્થાનમ્, સમવાયઃ, વ્યાખ્યાપ્રજ્ઞપ્તિઃ, જ્ઞાતાધર્મકથા, ઉપાસકાધ્યયનદશા, અન્તકૃદશા, અનુત્તરોપપાતિકદશા, પ્રશ્નવ્યાકરણમ્, વિપાક-સૂત્રમ્, દૃષ્ટિપાત્ત ઇતિ।” —તત્ત્વાર્થમાખ્ય ૧।૨૦। “જ્ઞાતા દૃષ્ટાન્તા, તાનુપાદાય ધર્મો યત્ર કથ્યતે તા જ્ઞાતાધર્મકથા.” —તત્ત્વાર્થવૃત્તિ સિદ્ધસેનીયા પૃ૦ ૯૯।

ઋષભદેવજી કેશરીમલજી જૈનધર્માખર સરથા (રતલામ)થી છપાયેલી તત્ત્વાર્થ ઉપરની હારિભદ્રી વૃત્તિમાં (૫. ૭૩) જ્ઞાતા દૃષ્ટાન્તા, તાનુપાદાય ધર્મો યત્ર કથ્યતે તજ્ઞાતાધર્મકથા આવો પાઠ છપાયેલો છે, પરંતુ અમને તે અશુદ્ધ લાગે છે તેની હસ્તલિખિત પ્રતિ જોયા પછી જ સાચો પાઠ ખ્યાલમા આવે, કારણ કે હારિભદ્રી વૃત્તિ સિદ્ધસેનીયાવૃત્તિને અનુસરીને રચાયેલી છે.

- ૨ “આચારાક્ષં સૂત્રકૃતં સ્થાનાક્ષ સમવાયયુક્ત્। પદ્મમ ભગવત્યક્ષં જ્ઞાતાધર્મકથાપિ ચ ॥ ૨૪૩ ॥ ઉપા સકાન્તકૃદનુત્તરોપપાતિકાદ્ દશા। પ્રશ્નવ્યાકરણં ચૈવ વિપાકશ્રુતમેવ ચ ॥ ૨૪૪ ॥ इत्येकादश सोपानान्यङ्गानि द्वादशं पुनः। दृष्टिवादो द्वादशाङ्गी स्याद् गणिपिटकाहया ॥ २४५ ॥ જ્ઞાતાનિ ઉદા-હરણાનિ, તત્પ્રધાના ધર્મકથા જ્ઞાતાધર્મકથા, તત્પ્રતિપાદકો ગ્રન્થોઽપિ તથા” —અભિધાનચિન્તામણિઃ સ્વોપજ્ઞવૃત્તિસહિતઃ ॥

- ૩ “જ્ઞાતાનિ ઉદાહરણાનિ, તત્પ્રધાના ધર્મકથા જ્ઞાતાધર્મકથા। અથવા જ્ઞાતાનિ જ્ઞાતાધ્યયનાનિ પ્રથમ-શ્રુતસ્કન્ધે, ધર્મકથા દ્વિતીયશ્રુતસ્કન્ધે, યાસુ ગ્રન્થપદ્ધતિષુ તા જ્ઞાતાધર્મકથા। પૃષ્ઠોદરાદિત્વાત્ પૂર્વપદસ્ય દીર્ઘાન્તા।” —નન્દીવૃત્તિ।

- ૪ “નાયાધમ્મકહાઓ તિ જ્ઞાતાનિ ઉદાહરણાનિ, તત્પ્રધાના ધર્મકથા જ્ઞાતાધર્મકથાઃ” —પાક્ષિકસૂત્ર-વૃત્તિ।

જ્ઞાત તથા ધર્મકથા હોવાથી આ સૂત્રનું જ્ઞાતાધર્મકથા નામ છે, આવી જેમ વ્યાખ્યા મળે છે તેમ જ્ઞાત (ઉદાહરણ) પ્રધાન ધર્મકથા હોવાથી આનું નામ જ્ઞાતાધર્મકથા એવી વ્યાખ્યા પણ મળે છે. આચાર્યશ્રી અભયદેવસૂરિ મહાગને સમવાયાગવૃત્તિમાં તથા આચાર્યશ્રી મહાયગિનિ મહાગને નદીવૃત્તિમાં આ બંને વ્યાખ્યાઓ આપી છે. આચાર્યશ્રી હેમચંદ્રસૂરિ મહારાને તથા આચાર્યશ્રી યશોદેવસૂરિ મહારાને જ્ઞાત (ઉદાહરણ) પ્રધાન ધર્મકથા એવો એક જ અર્થ વર્ણવ્યો છે. જ્ઞાત એટલે દૃષ્ટાંતોનો આશ્રય લઈને જેમા ધર્મનું કથન કરવામાં આવ્યું છે તે જ્ઞાતાધર્મકથા આવો અર્થ પણ તત્ત્વાર્થવૃત્તિમાં આચાર્યશ્રી સિદ્ધસેન ગણીએ તથા આચાર્યશ્રી હરિભદ્રસૂરિએ મહાગને વર્ણવ્યો છે. આ વાત ઉપર તથા ટિપ્પણોમાં બહુવેલા તે તે ગ્રંથોના પાઠોથી સ્પષ્ટ સમજાશે.

દિગ્બર ગ્રંથોમા આ અગસૂત્રનું પ્રાકૃતમાં જોઈએમકહા તથા સરકૃતમાં જાતૃધર્મકથા એવું નામ મળે છે. પરંતુ પ્રાકૃત ભાષાના જાહ શબ્દનું સરકૃતમાં જાતૃ એવું અપાન્તર શી રીતે બને તે અમે સમજી શકતા નથી.

અંગપણુત્તિ^૩ તથા ગોમ્મટસારની શુવપ્રગોધિની ટીકામાં બહુવ્યાખ્યા પ્રમાણે, નાથ^૪ એટલે

૧ “જાહધર્મકહા જામ અગ તિત્થયરાણ ધમ્મકહાણ સરુવ વળેદિ । કેણ વહિંતિ તે ? દિવ્વજ્જુણિણા । કેરિસા સા ? સવ્વમાસાસરુવા અક્કરણક્કરણિયા અણંતત્થયગ્ગમ્મઝીજપદ્ધતિયસરીરા તિસજ્જુવિસય-છપડિયાસુ ગિરતરં પયટ્ઠમાણિયા ઇચ્છકાલેસુ સસય વિવક્ષાગા ડગ્ગજ્જવમાયમાવગયગણહરદેવં પઠિ વટ્ઠમાણસહાવા સકર-વદિગરામાવાદો વિસદસરુવા ઇણ્ણવીસધમ્મવહાવહ્ણસહાવા” —વગાય પાહુહ-જયધવલા ટીકા પૃ. ૧૨૬ ।

“નાથ^૫ શ્રિલોકેશ્વરાણાં સ્વામી તીર્થશૃંગરપરમપ્રારક^૬, તસ્ય ધર્મકથા જીવાદિવસ્તુસ્વભાવવચનમ્ । ધાતિકર્મશ્રયાનન્તરકેવલજ્ઞાનસહોત્પન્નતીર્થકરત્વપુણ્યાતિશયવિઝૃમ્ભિતમહિમ્ન^૭ તીર્થકરસ્ય પૂર્વાદ્ધ-મથ્યાહા-ડપરાહ ડર્વારેષુ પટ્પટ્પટિકાકાલપર્યન્ત દ્વાદશગણસમામયે સ્વભાવતો દિવ્યધ્વનિરુદ્ગચ્છતિ, અન્યકાલેડપિ ગણધર-શક ચક્રધરપ્રશ્રાનન્તરં ચોદ્ધવતિ । एवं સમુદ્ભૂતો દિવ્યધ્વનિ^૮ સમન્તામન્ન-શ્રોતૃગણાનુદ્વિસ્ય ઉત્તમક્ષમાદિલક્ષણં રતનત્રયાત્મકં વા ધર્મ કથયતિ । અથવા જાતુર્મગ્ધરદેવસ્ય જિજ્ઞાસમાનસ્ય પ્રશ્નાનુસારેણ તદુત્તરવાક્યરૂપા ધર્મકથા તત્પટ્ટાસ્તિત્વ-નાસ્તિત્વાદિસ્વરૂપચયનમ્ । અથવા જાતૃણા તીર્થકર ગણધર-શક-ચક્રધરાદીનાં ધર્માનુચન્ધિકોપકથાકથનં નાથધર્મકથા જાતૃધર્મ કથા વા પટ્ટમક્ષમ” —ગોમ્મટસારજીવકાણ્ડ-જીવપ્રગોધિની ટીકા ગા. ૩૫૬ ।

૨. જાતૃધર્મકથાયામ્ • સૂત્રપૌરુષીયુ ભગવતસ્તીર્થકરસ્ય તાલ્વોષ્ઠપુટવિચલનમન્તરેણ સક્લભાષા-સ્વરૂપદિવ્યધ્વનિધર્મકથનવિધાન જાતસશયસ્ય ગણધરદેવસ્ય સંશયચ્છેદનવિધાનમ્ આલ્યાનોપાલ્યા-નાનાં ચ વહુપ્રકારાણાં સ્વરૂપં કથ્યતે” —પટ્ટપ્પહાગમધવલા ટીકા પૃ. ૧૦૨ । “જાતૃધર્મકથાડ-ચટે જિનધર્મકથામૃતમ્ ।” —હરિવંશપુરાણ ૧૦૧૩૬ ।

૩. “જાહો તિલોયસામી, ધમ્મકહા તસ્સ તચસંકહ્ણમ્ । ઘાહકમ્મલયાદો કેવલણાણેણ રમ્મસ્સ ॥ તિત્થ-યરસ્સ તિસજ્જે જાહસ્સ સુમજ્જિમાણ રત્તીણ । ધારહસહાસુ મજ્જે છપડિયા દિવ્વજ્જુણીકાલો ॥ હોહ ગણ-ચક્કિ-મહવપગ્ગાદો અળળદા વિ દિવ્વજ્જુણી । સો વહલ્લક્ષણધમ્મ કહેદિ લલ્લ મવિયવર-જીવે ॥ જાદારસ્સ ય પહ્હા ગણહરદેવસ્સ જાયમાણસ્સ । ઉત્તરવયણં તમ્મ વિ જીવાવીવલ્લુકહ્ણે સા ॥ અહ્વા જાદારાણ ધમ્માદિવહ્ણણુકહ્ણમેવ સા । તિત્થ-નાણિ-ચવ્વળર વરસપાઙ્ગેણ ચ જાહકહ્હા ॥” અંગ-પગ્ગતી ગા. ૪૦-૬૪ । બુ. ૧૦ ટિ. ૧

૪. મરુતાવરો જેમ ભગવાનના વંશને જ્ઞાતવંશ કહે છે, તેમ દિગ્બરો ભગવાનના વંશને નાથવંશ કહે છે. કસાયપાહુડની જયધવલા ટીકામા દિગ્બરનાચાર્ય શ્રી વીરસેન આ રીતે બહુવે છે—

ત્રણ લોકના સ્વામી જિનેશ્વર ભગવાને કહેલી ધર્મકથા એવો જાહધમ્મકહા શબ્દનો અર્થ થાય છે. તથા જ્ઞાતા ગણુધરભગવાને પૂછેલા પ્રશ્નોના ઉત્તરો રૂપી ધર્મકથા તે જ્ઞાતૃધર્મકથા, અથવા જ્ઞાતા તીર્થંકર ભગવાન ગણુધર ભગવાન આદિ સખધિ જે ધર્મકથા તે જ્ઞાતૃધર્મકથા શબ્દનો અર્થ છે.

કથાપરિમાણુ—જ્ઞાતાધર્મકથાનો પરિચય આપતા, તેમાં શુ શુ આવે છે તેનું ધણું વિસ્તારથી વર્ણન સમવાયાગસૂત્રમાં તથા થોડા વિસ્તારથી વર્ણન નંદીસૂત્રમાં આવે છે. સમવાયાગમાં આવતા વર્ણનનો સંક્ષેપમાં સાર આ પ્રમાણે છે—

જેઓ વિષયસુખમાં મૂર્છિત છે અને સયમમાં કાયર છે તથા વિવિધ પ્રકારના મુનિશુણોથી શૂન્ય છે તેવા જીવો સંસારમાં કેવા દુ ખી દુ ખી થાય છે તથા સયમમાં જે સ્થિર છે તેવા આત્માઓ કેવા સુખી થાય છે તેનું વિવિધ દૃષ્ટાંતો આદિ દ્વારા વર્ણન જ્ઞાતાધર્મકથામાં છે.

સમવાયાગ સૂત્રમાં (પૃ. ૪૪૦) જણાવ્યું છે કે—

“નાયાધમ્મકહાસુ જં . સે’ જં અગટ્ટાણ છદ્દે અગે, દો સુતક્કલ્લા, ઇક્કૂણવીસ અજ્જયણા । તે સમાસતો દુવિહા પણ્ણત્તા—ચરિતા ય કલ્લતા ય । દસ ધમ્મકહાણં વગ્ગા, તત્થ જં ઇમમેગાણ ધમ્મકહાણ પંચ પચ અર્થેલાહ્યસતાઈ, ઇમમેગાણ અક્કલાહ્યાણ પંચ પંચ ઉવક્કલાહ્યસતાઈ, ઇમમેગાણ ઉવક્કલાહ્યાણ

“અણ્ણે કે વિ આહરિયા પચહિ દિવસેહિ અદ્દહિ માસેહિ ય ઋણાણિ ઘાહત્તરિ વાસાણિ તિ વહુમાણ-જિણિંદાસયં પરુવેતિ ૭૧।૩।૨૫ । તેસિમહિપ્પાણ ગમ્મત્ય-કુમાર-છદ્દુમત્ય-કેવલિકાલાણં પરુવણા કીરદે । તંજહા—આસાદજોણ્ણપક્કલ્લદ્દીણ કુંદપુરણગરાહિવણાહવસ-સિદ્ધત્યણરિંદસ્સ તિસિલા-દેવીણ ગમ્મમાગત્ણ તત્થ અદ્દદિવસાહિયણવમાસે અન્નિચ્ચ ચડત્તલ્લક્કપવલ્લતેરસીણ રત્તાણ ઉત્તરા-પગ્ગુણીણક્કલ્લે ગમ્માદો ણિવલ્લતો વહુમાણજિણિંદો” —કસાયપાહુડ-જયધવલા ટીકા પૃ. ૭૬ । (ભગવાન મહાવીર પરમાત્માના આયુધ્ય સખધમાં આવે મળતી વાત પટ્ટપડાગમ ધવલા ટીકામાં પણ આવે છે.)

એટલે જાહધમ્મકહા શબ્દનો નાથવગીય ભગવાન મહાવીર પરમાત્માએ કહેલી ધર્મકથા એવો અર્થ પણ દિગંબર પરપરા પ્રમાણે કરી શકાય. જે કે આવો કોઈ અર્થ પ્રાચીન દિગંબર યથોમાં કયાં હોય એવું અમારા જાણવામાં નથી.

શ્રમણ ભગવાન મહાવીર પરમાત્મા જ્ઞાતકલ્પમાં જન્મેલા હતા એ સુપ્રસિદ્ધ છે, બોદ્ધ-ત્રિપિટકોમાં પણ ભગવાન મહાવીરનો નિર્ગંઠો નાયપુત્તો એવો ઉલ્લેખ અનેક સ્થળે આવે છે, તે ઉપરથી ૨૨૦ ૫૦ બેચરદાસ જીવરાજ દોશી આદિ કેટલાક અર્વાચીન વિદ્વાનોનું માનવું છે કે ‘જ્ઞાતા એટલે જ્ઞાતાપુત્ર ભગવાન મહાવીરે કહેલી ધર્મકથાઓ એવો આનો અર્થ કરવામાં આવે તો ભગવાન મહાવીરના નામ સાથે સખધ જોડનારો આ ઐતિહાસિક અર્થ વધારે સુસંગત છે.’ પરંતુ શ્વેતાંબર તથા દિગંબર કોઈપણ યથામા આ અર્થ સૂચિત કરવામાં આવ્યો નથી. એટલે સર્વે મૌલિક યથોના આધારે આ અર્થ અમને સુસંગત લાગતો નથી.

૧. નંદીસૂત્રમાં આ પાઠ આ રીતે છે—નાયાધમ્મકહાસુ . દસ ધમ્મકહાણ વગ્ગા, તત્થ જં ઇમમેગાણ ધમ્મકહાણ પચ પંચ અક્કલાહ્યાસયાઈ, ઇમમેગાણ અક્કલાહ્યાણ પંચ પંચ ઉવક્કલાહ્યાસયાઈ, ઇમમેગાણ ઉવક્કલાહ્યાણ પંચ પચ અક્કલાહ્યાસયાસયાઈ । એવમેવ સપુવ્વાવરેણ અદ્દુદ્ધાઓ વહાણગકોઢીઓ હવંતિ તિ સમક્કલાયં । . સે જં અગટ્ટ્યાણ છદ્દે અગે, દો સુતક્કલ્લા, ઇક્કૂણવીસ અજ્જયણા । ઇક્કૂણવીસ ઉદ્દેસણકાલા, ઇક્કૂણવીસં સમુદ્દેસણકાલા, સંલેજ્જા પયસહસ્સા પયગ્ગેણં ।

३ “सूरिराह—ज्ञाताधर्मकथासु ‘ण’मिति वाक्यालङ्कारे ज्ञातानाम्—उदाहरणभूतानां नगरादीनि व्याख्यायन्ते, तथा ‘दस धम्मकहाण वग्गा’ इत्यादि, इह प्रथमश्रुतस्क्न्धे एकोनविंशतिर्ज्ञाताध्ययनानि, ज्ञातानि—उदाहरणानि, तत्प्रधानानि अध्ययनानि, द्वितीयश्रुतस्क्न्धे दश धर्मकथा, धर्मस्य—अहिंसादि-लक्षणस्य प्रतिपादिका कथा धर्मकथा, अथवा धर्मादिनपेता धर्म्मा, धर्म्माश्च तां कथाश्च धर्म्मकथा, तत्र प्रथमे श्रुतस्क्न्धे यान्येकोनविंशतिर्ज्ञाताध्ययनानि तेष्वादिमानि दश ज्ञातानि ज्ञातान्येव, न तेष्वाख्यायिकादिसम्भवः, शेषाणि पुनर्यानि नव ज्ञातानि तेष्वेकैकस्मिन् चत्वारिंशानि पञ्च पञ्चाख्यायिकाशतानि ५४० भवन्ति ४८६०, एकैकस्यां चाख्यायिकायां पञ्च पञ्च उपाख्यायिका शतानि २४३००००, एकैकस्यां चोपाख्यायिकायां पञ्च पञ्च आख्यायिकोपाख्यायिकाशतानि, सर्वसङ्ख्यया १२१५०००००० एकविंश कोटिशतं लक्षा पञ्चाशत्, तत एव कृते सति प्रस्तुत-सूत्रस्यावतारः, आह च टीकाकृत्—“इगवीसं कोडिसयं लक्खा पन्नास चेव वोद्धव्वा । एव कए समाणे अहिगयसुत्तस्स पत्थावो ॥ १ ॥” द्वितीये श्रुतस्क्न्धे दश धर्मकथानां वर्गा, वर्ग —समूहः, दश धर्मकथासमुदाया इत्यर्थः, त एव च दशाध्ययनानि, एकैकस्यां धर्मकथायां—रूपासमूह-रूपायामध्ययनप्रमाणायां पञ्च पञ्चाख्यायिकाशतानि, एकैकस्यां चाख्यायिकायां पञ्च पञ्च उपाख्यायिकाशतानि, एकैकस्यां चोपाख्यायिकायां पञ्च पञ्च आख्यायिकोपाख्यायिकाशतानि, सर्वसङ्ख्यया पञ्चविंश कोटिशत, इह नव ज्ञाताध्ययनसम्बन्ध्याख्यायिकादिसदृशा या आख्यायिकादयः पञ्चाशद्विंशतिर्नवविंशकोटिशतप्रमाणास्ता अस्मात् पञ्चविंशतिर्कोटिशतप्रमाणाद् राशेः शोध्यन्ते । ततः शेषा

પ્રથમ શ્રુતસ્કંધમા ૧૯ અધ્યયનોમા પ્રારભનાં દશ અધ્યયનો જ્ઞાત જ છે, તેમાં આખ્યાયિકા-ઉપાખ્યાયિકાઓ નથી. બાકીનાં જે નવ જ્ઞાત છે તેમા એક એકમા ૫૪૦ આખ્યાયિકાઓ છે, એક એક આખ્યાયિકામા પાંચસો પાંચસો ઉપાખ્યાયિકાઓ છે, એક એક ઉપાખ્યાયિકામા પાંચસો પાંચસો આખ્યાયિકા-ઉપાખ્યાયિકાઓ છે. એટલે નવ જ્ઞાત અધ્યયનોમાં $૯ \times ૫૪૦ \times ૫૦૦ \times ૫૦૦ = ૧૨૧૫૦૦૦૦૦૦$ એકસો એકવીસ કરોડ પચાસ લાખ નેટલી કથાઓ પ્રથમ શ્રુતસ્કંધમા છે. આને મળતી—આના જેવી જ જે કથાઓ ખીજા શ્રુતસ્કંધમાં છે તેને ખીજા શ્રુતસ્કંધની સવાસો કરોડ કથાઓમાંથી બાદ કરતા પુનરૂક્તિ વિનાની સાડા ત્રણ કરોડ કથાઓ આમા છે. ખીજા શ્રુતસ્કંધની ૧૨૫૦૦૦૦૦૦૦ કથાઓમાંથી તેને મળતી જે ૧૨૧૫૦૦૦૦૦૦ કથાઓ પ્રથમ શ્રુતસ્કંધમાં છે તેને બાદ કરતા પુનરૂક્તિ વિનાની સાડા ત્રણ કરોડ કથાઓની સખ્યા રહે છે.

અમે ઉપર જણાવેલી રીત પ્રમાણે, સાડા ત્રણ કરોડની સખ્યા જણાવ્યા પછી આ. શ્રી હરિભદ્રસૂરિમહારાજ નંદીવૃત્તિમા જણાવે છે કે—एवं गुरवो व्याचक्षते । अन्ये पुनरन्यथा । तदभिप्राय पुनर्वयमतिगम्भीरत्वान्नावगच्छामः । परमार्थं त्वत्र विशिष्टश्रुतविदो विदन्तीत्यल प्रसङ्गेन । ‘આ પ્રમાણે ગુરૂઓ કહે છે. ખીજા વળી ખીજી રીતે કહે છે. પરંતુ અતિગંભીર હોવાથી તેમના અભિપ્રાયને અમે સમજી શકતા નથી આ વિષયમાં પરમાર્થ તો વિશિષ્ટ શ્રુતરાનીઓ જાણે’

ઉપર મુજબ નંદીવૃત્તિમા આ. શ્રી હરિભદ્રસૂરિમહારાજે જે ‘અન્યે પુનરન્યથા=ખીજા વળી ખીજી રીતે કહે છે’ એમ જણાવ્યું છે તે વિષે તપાસ કરતા ‘અન્યે=ખીજા’ શબ્દથી નંદીચૂર્ણિકાર આ. શ્રી જિનદાસગણિમહત્તર વિવક્ષિત હોય તેમ જણાય છે. કારણ કે નંદીચૂર્ણિમા આ સાડા ત્રણ કરોડની ગણતરી ખીજી રીતે જણાવી છે. તે રીત કદાચ આવી જણાય છે—

अपुनरुक्ता अर्धचतुर्था• कथानकक्रोटयो भवन्ति, तथा चाह—एवमेव उक्तप्रकारेणैव गुणिते शोधने च कृते सपूर्वापरेण पूर्वश्रुतस्कन्धापरश्रुतस्कन्धकथाः समुदिता अपुनरुक्ता अदुष्टाओ ति अर्धचतुर्था• कथानकक्रोटयो भवन्तीत्याख्यातं तीर्थकरगणधरै•”—नन्दीवृत्ति• मलयगिरिविरचिता पृ० २३१।

- “अहिंसादिलक्षणस्स धम्मस्स कहा धम्मकहा, धम्मियाओ वा कहाओ धम्मकहाओ अक्खाणग ति वुत्तं भवति, एते वितियसुतक्खधे, पढमवितियसुतक्खधे भणिताणं गाताधम्मकहाणं णगरादिया भणंति, वितिये सुतक्खधे दस धम्मकहाण वग्गा, वग्गो ति समूहो, तव्विसेसणविसिट्ठा दस अज्झयणा चेव ते दट्ठवा, एगूणवीस गाता दस य धम्मकहाओ, तत्थ गातेसु आदिमा दस गाता चेव, ण तेसु अक्खाइयादिसंभवो, सेसा णव गाता, तेसु एक्केके गाते चत्तालीसं चत्तालीसं अक्खाइयाओ भवंति, तत्थ वि एक्केक्काए अक्खाइयाए पंच पंच उवक्खाइयासताइ भवति, तेसु वि एक्केक्काए उवक्खाइयाए पंच पंच अक्खाइओवक्खाइयसताइ भवति, एवं एते णव कोडीओ, एताओ धम्मकहासु सोहेतव्व ति कातु एगूणवीसाए गाताण दसण्ह य धम्मकहाण विसेसो कज्जति, दस गाता दस नव य धम्म-कहातो दसहिं परोप्पर सुद्धा, एवं विसेसे कते सेसा णव गाता, ते नव चत्तालीसाए गुणिता जाता तिणिण सता सट्ठा अक्खाइयाणं, एते अक्खाइयपंचसतेहिं तो सोधिता, तत्थ सेस चत्तालं सतं, तं उवक्खाइयपंचसतेहिं गुणितं जाता उवक्खाइयाणं सत्तरि सहस्सा, ते पंचहिं अक्खाइतो-वक्खाइयसतेहिं गुणिता, एवं जाता अदुधुट्ठातो अक्खाइयकोडीतो, पदग्गेण ति उवसग्गपदं णिवातपद णामियपदं अक्खातपद मिस्सपद च, एते पढे अहिक्किच्च पंच लक्खा छावत्तरि च सहस्सा पदग्गेण भवंति, अहवा सुत्तालावयपदग्गेणं सखेज्जाइं पदसहस्साइं भवति, अहवा छाहत्तरा-हियसहस्सपंचलक्खा वि सखेज्जपदसहस्सेहिं ण विरुज्जंति । सेस कठं । से तं गाताधम्मकहाओ ॥”

—नन्दीचूर्णि जिनदासगणिमहत्तरविरचिता ॥

‘જ્ઞાતા ધર્મકથામાં પ્રથમશ્રુતસ્કંધમાં ૧૯ અધ્યયનો જ્ઞાત છે. ખીજા શ્રુતસ્કંધમાં ધર્મકથાનાં ૧૦ અધ્યયનો છે. આ ૧૯ જ્ઞાતમાં પહેલાં દશ જ્ઞાત જ છે. તેમાં આખ્યાયિકાદિ નથી. બાકીના નવ જ્ઞાતમાં એકેકમાં ચાલીસ ચાલીસ આખ્યાયિકા છે. એકેક આખ્યાયિકામાં પાંચસો પાંચસો ઉપાખ્યાયિકા છે. એકેક ઉપાખ્યાયિકામાં પાંચસો પાંચસો આખ્યાયિકા-ઉપાખ્યાયિકા છે. આ રીતે $૯ \times ૪૦ \times ૫૦૦ \times ૫૦૦ = ૯૦૦૦૦૦૦૦$ કરોડ કથાઓ છે. આને ખીજા શ્રુતસ્કંધની ધર્મકથાઓ-માથી બાદ કરવાની છે એટલે ધર્મકથાવાળા ૧૯ અધ્યયનોમાંથી ખીજા શ્રુતસ્કંધ ધર્મકથાનાં દશ અધ્યયનો બાદ કરતા નવ જ્ઞાત જ બાકી રહે છે.

નવ જ્ઞાતને ચાલીસે ગુણવાથી ૩૬૦ આખ્યાયિકા થશે. $૯ \times ૪૦ = ૩૬૦$. આ આખ્યાયિકાની સખ્યાને પાંચસોમાંથી બાદ કરતાં ૧૪૦ ની સખ્યા થાય. $૫૦૦ - ૩૬૦ = ૧૪૦$. તેને પાંચસો ઉપાખ્યાયિકાની સખ્યા વડે ગુણતાં સિતેર હજાર ઉપાખ્યાયિકા થાય. $૧૪૦ \times ૫૦૦ = ૭૦૦૦૦$ તેને આખ્યાયિકા-ઉપાખ્યાયિકાની પાંચસોની સંખ્યા વડે ગુણતા સાડા ત્રણ કરોડ કથાઓ થાય છે. $૭૦૦૦૦ \times ૫૦૦ = ૩૫૦૦૦૦૦૦$ ’

આ વિગટ કથાસાહિત્ય આને તો વિચિત્રપ્રાય થઈ ચૂકેલું છે. અત્યારે તો પ્રથમ શ્રુતસ્કંધમાં માત્ર થોડી જ કથાઓ મળે છે. આઠમાં મક્ષી અધ્યયનમાં કેટલીક અવાતરકથાઓ આવે છે તે જોતાં આખ્યાયિકા-ઉપાખ્યાયિકાનું સ્વરૂપ કેવું હશે તે કદપી શકાય છે. અતિદીર્ઘકાળમાં અનેક કારણોથી ધણી ધણી વસ્તુઓ લુપ્ત થઈ ગયેલી છે.

દિગંબરાચાર્યશ્રી અક્ષલકદેવવિરચિત તત્ત્વાર્થરાજવાર્તિકમાં જ્ઞાતૃધર્મકથાયામ્ આસ્થાનોપાસ્થાનાનાં વહુપ્રકારાણા કથનમ્-તત્ત્વાર્થરાજવાર્તિક ૧૨૦૧૨૨ (પૃં ૭૩) ‘જ્ઞાતૃધર્મકથામાં ધણી પ્રકારના આખ્યાન તથા ઉપાખ્યાનો કહેલા છે’ એટલું જ માત્ર જણાવ્યું છે.

૫૬૫રિમાણુ—સમવાયાગસૂત્રમાં જ્ઞાતાધર્મકથાનું પરિમાણું સંખેજ્ઞાહ પયસતસહસ્સાહ જણાવેલું છે. સમવાયાગસૂત્રની ટીકામાં (પૃં ૧૧૯ A) આચાર્યશ્રી અભયદેવસૂરિજી મહારાજે તેની વ્યાખ્યા આ રીતે કરેલી છે—“સંખ્યાતાનિ પદસયસહસ્સાણીતિ કિલ પચ્ચ લક્ષ્યાણિ ષટ્સત્તિશ્ચ સહસ્તાણિ પદાગ્રેણ, અથવા સૂત્રાલાપકપદાગ્રેણ સંખ્યાતાન્યેવ પદસહસ્તાણિ ભવન્તીત્યેવ સર્વત્ર ભાવયિતવ્યમિતિ ।”

નદીસૂત્રમાં નાયાધમ્મકહાણ “સંખેજ્ઞા પયસહસ્સા પયગ્ગેણ પાઠ છે, આની વ્યાખ્યા નંદીચૂર્ણિમાં જે પ્રમાણે આપેલી છે તે માટે જુઓ ૫૦ ૭માં ટિપ્પણીમાં આપેલો નદીચૂર્ણિનો પાઠ

નંદીસૂત્રની ટીકામાં આચાર્યશ્રી મલયગિરિ મહારાજે આની વ્યાખ્યા આ રીતે આપેલી છે—નવર સંખ્યેયાનિ પદસહસ્તાણિ પદાગ્રેણ પદપરિમાણેન, તાનિ ચ પચ્ચ લક્ષ્યા: ષટ્સત્તિ: સહસ્તા:, પદમ્પિ ચાત્રૌપસર્ગિક નૈપાતિક નામિકમાખ્યાતિકં મિશ્ર ચ વેદિતવ્યમ્, તથા ચાહ ચૂર્ણિકૃત્—“પયગ્ગેણં તિ ઠવસગ્ગપયં નિવાયપયં નામિયપયં અક્લાહ્યપય મિસ્સપયં ચ, એવં પપ્પ અધિકિચ્ચ પંચ લક્ખા છાવત્તરિ-સહસ્સા પયગ્ગેણ ભવતિ ।” અથવેહ પદ સૂત્રાલાપકરૂપમુપગમ્મતે, તતસ્તથારૂપપદાપેક્ષયા સંખ્યેયાનિ પદસહસ્તાણિ ભવન્તિ, ન લક્ષ્યા:, આહ ચ ચૂર્ણિકૃત્—“અહવા સુત્તાલાવગપયગ્ગેણં સંખેજ્ઞાહં પયસહસ્સાહં ભવતિ ।” એવમુત્તર્રાપિ ભાવનીયમ્ ।

આ રીતે નદીસૂત્રની ટીકામાં ઉપસર્ગ, નિપાત, નામ, આખ્યાત તથા મિશ્રપદની અપેક્ષાએ પાંચ લાખ છોતેર હજાર પદની સખ્યા જ્ઞાતાધર્મકથામાં જણાવી છે. પણ સૂત્રાલાપકને જ જે એક ૫૬ રૂપે ગણીએ તો સખ્યાતા હજાર પદો જ સમજવાના છે એમ કહ્યું છે.

કસાયપાહુડની દિગંબરાચાર્યશ્રી વીરસેનવિરચિત જયધવલા ટીકામાં પાંચ લાખ છપ્પન હજાર પદસખ્યા જણાવી છે—જાહવમ્મકહાણ છપ્પણસહસ્સાહિયપચલક્ખમેત્તપદાણિ ૫૫૬૦૦૦ ।

દિગ્બર ત્રથોમાં પદના પ્રકારો તથા તેમાં આવતા અક્ષરોનું પ્રમાણ નીચે પ્રમાણે જણાવેલા છે—

“૭૧. સપદિ સુદનાગસ પદસલા લુચ્ચદે, તંજહા—અથ પમાણપદં અથપદં મજ્જિમપદં ચેતિ તિવિહં પદં હોદિ। તથ પમાણપદં અદ્ધકલરણિપ્પણં જહા—ધમ્મો મગલમુક્કદ્દં ॥ ૩૪ ॥ ઇચ્છાહ। એદેહિ ચદ્ધુહિ પદેહિ એગો ગયો। એદેણ પમાણેણ અંગવાહિરાણ સામાઘ્યાદિપહ્ણણયઅક્કયણાણં પદસલા ગંયસલા ચ પરુવિજ્જદે। જત્તિએહિ અકલરેહિ અત્થોવલદ્ધી હોદિ તેસિમકલરાણ કલાવો અથપદં ણામ, તંજહા—પ્રમાણપરિગૃહીતાર્થેકદેશે વસ્ત્રવધ્વસાયો નયઃ ॥ ૩૫ ॥ ઇત્યાદિ। ઉત્તં ચ . ॥ ૩૬ ॥

૭૨. સોલહસયચોત્તીસકોહિ-તિયાસીદિલ્લ-અદ્ધકલરિસય-અદ્ધાસીદિઅકલરેહિ એગં મજ્જિમપદં હોદિ। ઉત્તં ચ—સોલહસયચોત્તીસ કોહીઓ તિયઅસીદિલ્લવં ચ। સત્તસહસ્સપદ અદ્ધાસીદી ય પદવણ્ણા ॥ ૩૭ ॥ ૧૬૩૪૮૩૦૭૮૮૮ ॥ એદેણ પુવ્વગાણ પદસલા પરુવિજ્જદે। ઉત્તં ચ—તિવિહ પદં તુ મણિદં અથપદ-પમાણ-મજ્જિમપદં તિ। મજ્જિમપદેણ મણિદા પુવ્વગાણં પદવિભાગા ॥ ૩૮ ॥”

—કસાયપાહુહ-જયધવલા ટીકા પૃ૦ ૯૦-૯૨।

દ્વાદશાંગીમાં આવતા એક પદમાં ૧૬૩૪૮૩૦૭૮૮૮ અક્ષરો એક પદમાં દિગ્બરોની માન્યતા પ્રમાણે આવે છે. તેને એક શ્લોકના બેત્રીસ અક્ષરોની સખ્યાથી ભાગતા, એક પદમાં ૫૧,૦૮,૮૪,૬૨૧૬ એટલા શ્લોકો દિગ્બર સપ્રધાય પ્રમાણે થાય. એ રીતે દિગ્બરોના મતે છઠ્ઠા અગ જ્ઞાતૃધર્મકથા અથવા નાહધર્મકથામાં ૫૫૬૦૦૦ પદો છે.

અત્યારે ઉપલબ્ધમાન જ્ઞાતાધર્મકથાની જુદી જુદી હસ્તલિખિત પ્રતિઓમાં કોઈમાં ૫૦૦૦, કોઈમાં ૫૦૬૧, કોઈમાં ૫૦૬૪, કોઈમાં ૫૦૬૫, કોઈમાં ૫૪૬૪ તથા કોઈમાં ૬૦૦૦ એટલુ શ્લોક પ્રમાણે જણાવેલુ છે. જુઓ પૃ૦ ૩૭૦ પિ૦ ૯.

જોકે પ્રતિક્રમગત્રયીની દિગ્બરાર્થશ્રી પ્રભાચન્દ્રસૂરિવિરચિત ટીકામાં આ છઠ્ઠા અગસૂત્ર નાહધર્મકથાનાં ઓગણીસ અધ્યયનો જ કહેલાં છે તો પણ તેના નામોમાં તથા અર્થમાં શ્વેતાબર-સમત નામો તથા અર્થથી ધણુ મોટુ અંતર છે. આ. શ્રી પ્રભાચન્દ્રસૂરિવિરચિત ટીકામાં ૧૯ અધ્યયનોના નામો તથા તેનો અર્થ નીચે મુજબ છે—

“પુરુષવિસાદ નાહાજ્ઞયણેસુ એકોનવિંશતિનાથાધ્યયનેપુ, તથથા ગાથા—

ઉક્કોહણાગ-કુમ્મંદય-રોહિણિ-સિસ્સ-તુંબ-સઘાદે।

માદંગિમલ્લિ-ચદિમ તાવદેવય-તિક-તલાય કિણ્ણે [ય] ॥ ૧ ॥

સુસુકે ય અવરકંકે નદીફલમુદગણાહ-મંદુકે।

એત્તો ય પુઢરીગો નાહજ્ઞાણાગિ ઝગુવીસં ॥ ૨ ॥

એતાઃ સર્વાઃ ધર્મકથાઃ। તથાહિ—ઉક્કોહણાગઃ શ્વેતહસ્તી, અસ્ય કથા—ઉત્તરાપથે કનકપુરે રાજા કનકઃ, કનકા મહારાજી। પુત્રો નાગકુમારઃ તપો ગૃહીત્વા વિહરમાણોડટ્ટવ્યા દાવાનલેન દહ્યમાનઃ સમાધિના મૃત્વાડચ્યુતેન્દ્રો જાતઃ। તદર્ધદગ્ધકલેવર દૃષ્ટ્વા તુલ્લભદ્રો નામ તત્રત્યો મિલ્લો જાતપશ્ચાત્તાપો મૃત્વા તત્રૈવ શ્વેતગજો જાતઃ। સોડચ્યુતેન્દ્રેણ જિનધર્મે ગ્રાહિતઃ। પુનર્દાવાનલેન દહ્યમાનં શશંકં સ્વનાદતલે સ્થિતં રક્ષિત્વા દહ્યમાનોડપિ દૃઢવ્રતો ભૂત્વા મૃત્વા દેવો જાતઃ।

કુમ્મ, કૂર્માખ્યાનમ્, યથા કૂર્મેણ મુલ ચરણસંકોચ કૃત્વાડડત્મનો બ્રાહ્મણાદ્ મરણ નિવારિતં તથા મુનિમિરપિ પશ્ચેન્દ્રિયસકુચિતૈર્મરણપરમ્પરા નિવારયિતવ્યા।

અંદય, અળ્લજકથા પશ્ચપ્રકારા, તથથા—કુકુટકથા ૧। માતાપ્યેકઃ પિતાપ્યેકઃ ઇતિ તાપસપલ્લિકા-સ્થિતશુકકથા ૨। ચાણક્યવ્યાકરણે વેદકશુકકથા ૩। અગન્ધનસર્પકથા ૪। હંસયૂથવઃધમોચન-કથા ૫।

રોહિણી, સ્વપુત્રવલ્લદેવેન સહ રોહિણી તિથતીતિ લોકાપવાદ શ્રુત્વા રોહિણ્યા તદા મળિતમ્—
'યદ્યહ શુદ્ધા તદા યમુના નદી સૌરીપુર વેષ્ટિત્વા પૂર્વાભિમુખં વહતુ' इति । तन्माहात्म्यात् तथैव जातम् ।

તિસ્સ, ણિણ્યકથા યથા ચેલિનીપુત્રવારિષેણપ્રતિવોધિતપુણ્ણટાલમુનિકથા ।

તુંવ, રોષેણ દત્તકટુક્રતુસ્ત્રકમોજનમુનિકથા ।

સંવાદે, અસ્ય કથા—કૌશામ્વીનગર્યામિન્દ્રદત્તાદયો દ્વાત્રિંશદિમ્યાઃ, તેષા સમુદ્રદત્તાદયો દ્વાત્રિંશત્
પુત્રાઃ પરસ્પરમિત્રત્વમુપગતાઃ સમ્યગ્દૃષ્ટયઃ કેવલિસમીપેડતિસ્વત્પં નિજજીવિત શાત્વા તપો ગૃહીત્વા યમુના-
તીરે પાદોપયાનમરણેન સ્થિતાઃ । અતિવૃષ્ઠૌ જાતાયા જલપ્રવાહેણ યમુનાદૂદે સર્વેડપિ તે પતિતાઃ । પરમ-
સમાધિના કાલં કૃત્વા તે સ્વર્ગે ગતાઃ ।

માદગિમહિ, માતન્નિમહિકથા, યથા વજ્રમુષ્ટિમહાભટ્ટમાર્યાયાઃ માતન્નિનામાયાઃ મહિપુણ્ણમાલા-
મ્યન્તરસ્થિતસર્પદંષ્ટાયાઃ કથા ।

ચંદિમ, ચન્દ્રવેધકથા ।

તાવદેવય, તાવદેવતોપદ્રવદેશોત્પન્નઘોટિકહરણસગરચક્રવર્તિકથા ।

તિક, મનુષ્યકરોડસમુત્થિતવશચિકસ્ય કરકણ્ડુમહારાજકૃતછત્રધ્વજાક્લુશદંઢકથા ।

તલાય, તઢાગપલ્લવામેકવૃક્ષકોટરસ્થિતતપસ્વિનો ગન્ધર્વારાધનાકથિતકથા ।

કિણ્ણે, વ્રીહિમર્દનસ્થિતકર્જકપુરુષસત્યકથા ।

સુસુકે ય, આરાધનાકથિતશુશમારહૂદનિશ્ચિતપાષાણકથા ।

જવરકકે, અવરકક્લાનામપત્તનોત્પન્નાજ્ઞાનચોરકથા ।

ળદીફલ, અટવ્યા(વી ?)સ્થિતગુપ્તક્ષાર્પિણિતધન્વન્તરિવિશ્વાનુલોમશ્રૂયાનીતકિમ્પાકફલકથા ।

ઉદગણાહ, ઉદકનાયકથા, યથા રાનામાત્યસમક્ષગહુલ્પાનીયસ્વચ્છકરણકથા ।

મળ્લકે, ઉગ્રાનવનતઢાગસમુત્પન્નજાતિસ્મરણમળ્લકકથા ।

પુંડરીગો, પુંડરીકરાજપુત્ર્યાઃ કથા ।

અથવા ગાથા—

ગુણજીરા પજ્જતી પાણા સળ્લા ય મગ્ગણાઓ ય ।

ણ્ણવીસા એદે ણાહજ્ઞાણા મુણેયવ્વા ॥

અથવા ગાથા—

જાવ કેવલલદ્ધીઓ કમ્મક્કલયજા હવતિ દસ ચેવ ।

ણાહજ્ઞાણા એતે ણ્ણવીસા વિયાણાહિ ॥

કર્મક્ષયજા ઘાતિક્ષયજા દશાતિશયાઃ । એતેવામકાલે પઠનાદૌ યો ટોપસ્તસ્ય પ્રતિક્રમણમ્”——

પ્રતિક્રમણમ્પ્રન્યત્રયી પ્રમાચન્દ્રાચાર્યવિરચિતટીકાસહિતા, પૃ૦ ૫૧-૫૪ ।

હવે આપણે શ્વેતાખર ૫૨૫૨ પ્રમાણે જ્ઞાતાધર્મકથા (જ્ઞાતાધર્મકથાઓ)ના અધ્યયનોના નામો
તથા અર્થ આદિ વિષે વિચારીએ—

જ્ઞાતાધર્મકથાસૂત્રના પ્રથમ શ્રુતસ્કધમા ૧૯ અધ્યયનો છે. એક એક અધ્યયનોનો
ઉપનય અતિ અતિ સુંદર છે. જે ગભીરતાથી તેનું મનન કરવામાં આવે તો નાની નાની
લાગતી વાતો પણ જીવનમાં કેવો અપૂર્વ ભાગ ભજવે છે, કેવી રીતે ક્યા ક્યા કારણે જીવોનું પતન
થાય છે, તથા કેવી કેવી રીતે ઉત્થાન અને મહાન અભ્યુદય થાય છે વગેરે વાતોનું આભાથી સ્પષ્ટ અને
સુંદર દર્શન આપણને પ્રાપ્ત થાય છે આપણા જીવનમાં કેવી કેવી નળણી કડીઓ ભરેલી છે તે આના
અંશોનું ગભીરતાથી મનન કરવાથી સમજાય છે. આમાં તે તે મહાપુરુષોના જીવન ચરિત્રોનું તથા

તે તે ઉદાહરણોનું એવું સુદર રીતે આલેખન કરેલું છે કે સંસારનાં દુઃખદાયક સાચાં બધનોને સમજવામા તથા તેને તોડવામાં ગણધર ભગવતોની આ વાણી આપણને અદ્ભુત સામર્થ્ય આપે છે. આ ઓગણીસ અધ્યયનોનાં શ્વેતાંબરસમત નામો નીચે પ્રમાણે છે—

પ્રાકૃત નામ	સંસ્કૃત નામ	પ્રાકૃત નામ	સંસ્કૃત નામ
૧. ડક્કિલ્લ	ડક્ષિલ્લ	૧૧. દાવદવ	દાવદ્રવ
૨. સવાડ	સવાટ	૧૨. ઉદગ	ઉદક
૩. અંડ	અણ્ડ	૧૩. મહુક	મણ્ડુક
૪. કુમ્મ	કૂર્મ	૧૪. તેયલી	તેતલિ
૫. સેલગ	સૈલક	૧૫. નદિફલ	નન્દિફલ
૬. તુંવ	તુમ્મ	૧૬. અવરકંકા	અવરકંકા
૭. રોહિણી	રોહિણી	૧૭. આતિળ્લ	આતીર્ણ
૮. મહી	મહિ	૧૮. સુંસમા	સુંસમા
૯. માયંદી	માકન્દી	૧૯. પુંડરીય	પુંડરીક
૧૦. ચંદિમા	ચન્દ્રમા:		

આ સૂત્રની શરૂઆત આ રીતે થાય છે—‘ચપા નામની નગરી હતી. તેની બહાર પૂર્ણભદ્ર નામે ચૈત્ય (વ્યતર દેવનું મંદિર) હતું. ચપા નગરીમા તે સમયે દોણિક રાજા (શ્રેણિક રાજાના પુત્ર) રાજ્ય કરતા હતા. તે સમયે શ્રમણ ભગવાન મહાવીર પરમાત્માના શિષ્ય અનેક અનેક ગુણોથી સંપન્ન, ચાર જ્ઞાનથી યુક્ત, ભગવાન સુધર્માસ્વામી વિચરતા વિચરતા પાચસો શ્રમણો સાથે રાજગૃહના પૂર્ણભદ્ર ચૈત્યમા પધાર્યા. ત્યાના નગરવાસીઓની પર્યદા ભગવાન સુધર્માસ્વામીના દર્શન—વંદનાર્થે આવી, ધર્મનું શ્રવણ કરીને પોતાના સ્થાને પાછી ફરી. તે વખતે ભગવાન સુધર્માસ્વામીના ન્યેષ્ટ શિષ્ય જખ્ખુસ્વામી ભ. સુધર્માસ્વામી પાસે આવીને પૂછે છે કે ભગવાન મહાવીર પરમાત્માએ પાચમા અગનો આ અર્થ કહ્યો છે તો છઠ્ઠા અગનો શો અર્થ કહ્યો છે? ઉત્તરમા ભ. સુધર્માસ્વામી કરમાવે છે કે છઠ્ઠા ગાયાઘમ્મકહા અંગમાં બે શ્રુતસ્થ છે ૧ જ્ઞાત અને ૨ ધર્મકથા. જ્ઞાતમા ૧૯ અધ્યયનો છે.’ આ રીતે આ ગ્રંથની શરૂઆત કરીને ભગવાન સુધર્માસ્વામીએ બે શ્રુતસ્થોનું નિરૂપણ કર્યું છે. પ્રથમ શ્રુતસ્થના આ ૧૯ અધ્યયનોમાં શું શું વર્ણવ્યું છે તે જાણવા માટે ખરેખર તો આ અધ્યયનો જ પાચવાં જોઈએ. અહીં તો સંક્ષેપમા જ, આ અધ્યયનોમા શું વર્ણવ્યું છે તે જોઈએ.

૧. ડક્કિલ્લ—ડક્ષિલ્લ—(પગ ઊંચો કર્યો). આ અધ્યયન સૌથી મોટું છે. કશ્ણાનું જીવનમા કેટલું બધું અપાર મહત્ત્વ છે એ આ અધ્યયનમા ભગવાને સમજાવ્યું છે. માત્ર કશ્ણાના બળથી, હાથી જેવો પશુ શ્રેણિક મહારાજાને ત્યા ધારિણી રાણીની કુક્ષિથી જન્મ લે છે, મેઘકુમાર એવું તેનું નામ રાખવામા આવે છે, તેને ભગવાન મહાવીરની દેશના સાભળવાનો યોગ પ્રાપ્ત થાય છે, તે સાધુજીવન અગીકાર કરે છે, પ્રભુની પાસેથી તેને પૂર્વ જન્મ સાભળવા મળે છે, પછી ઉગ્ર આરાધના કરીને છેવટે રાજગૃહ પાસે વિપુલાચલ પર્વત ઉપર એક મહિનાનું અણસણ કરીને કાળ કરીને વિજય નામના અનુત્તર વિમાનમા ઉત્પન્ન થાય છે, ત્યાંથી ચપાને મહાવિદેહમા મોક્ષમા જશે. કશ્ણા હાથી જેવા પશુને પણ કેવી રીતે પરમાત્મપદ સુધી પહોંચાડે છે એનું હૃદયગમ વર્ણન આ અધ્યયનમાં છે.

પશુમાંથી પરમાત્મા થવાની આ ઘટના આ રીતે બની છે—

આ જખ્ખૂપીના ભરત ક્ષેત્રમાં દક્ષિણાર્ધભરતમાં રાજગૃહ નામે નગર હતું. ત્યા શ્રેણિક નામે રાજા રાજ્ય કરતા હતા. તેમને નદા નામે રાણી હતી. આ નદાથી શ્રેણિક રાજાને અભયકુમાર નામે

હોય, પોતે શ્રેણિક રાજ સાથે હાથી ઉપર બેઠી હોય, અને પાછળ તેને ચતુરંગી સેના અનુસરતી હોય' આ રીતે વૈભાવગિરિના મૂળમાં ફરવાનો દોહ ઉત્પન્ન થયો. પરંતુ વર્ષા ઋતુ ન હોવાથી ગાણીની ઇચ્છા પૂર્ણ થતી નથી, તેથી રાણી સુકાવા લાગી. છેવટે અભયકુમારે દેવની સાધના કરીને અકાળે પણ મેઘ વિકુર્વતિ રાણીની ઇચ્છા પૂર્ણ કરી. તેથી જન્મ થયા બાદ એનું મેઘકુમાર નામ રાખવામાં આવ્યું. મેઘકુમાર આઠ વર્ષનો થયો ત્યારે એને કલાચાર્ય પાસે ભણવા મૂક્યો. કલાચાર્યે એને લેખ વગેરે શકુનરૂત સુધીની ૭૨ કલાઓ ખિખવાડી. પછી માતા-પિતા આઠ રાજકન્યાઓ સાથે મેઘકુમારનું લગ્ન કરે છે. રહેવા માટે સુદર મહેલ આપે છે.

એક સમયે મહેલમાં મેઘકુમાર બેઠા છે તે વખતે એક દિશામાં અનેક માણસો જઈ રહ્યા છે તે જોઈને મેઘકુમારે પૂછ્યું કે આ બધા લોકો કયા જાત છે? જાણવામાં આવ્યું કે ભગવાન મહાવીર પધાર્યા છે, એટલે મેઘકુમાર પણ ભગવાન મહાવીરના દર્શન-વદન માટે જાય છે. 'સસારમાં જીવો કેવી રીતે બધાય છે, કેવી રીતે સસારથી મુક્ત થાય છે, તથા કેવા કેવા ભયકર કલેશોને સસારમાં અનુભવે છે' આ મુદ્દા ઉપર ભગવાન મહાવીરની દેશના સાલળીને મેઘકુમાર ત્યાં જ રગાર્ધ ગયા અને દીક્ષા લેવાનો નિર્ણય કર્યો.

તેમણે ઘેર આવીને માતા-પિતા પાસે સમય લેવા માટે અનુમતિ માગી, સમય લેવાની વાત સાંભળતા જ ધારિણી મૂર્છા ખાઈને પડી. ભાનમાં આવ્યા પછી માતા-પુત્ર વચ્ચે ઘણો સવાદ થયો. છેવટે મેઘકુમારની અત્યંત મહત્ત્વના જોઈને માતા-પિતાએ સમય માટે અનુમતિ આપી આઠ પત્નીઓ તથા વિશાળ ગાંધ્યવૈભવનો ત્યાગ કરીને મેઘકુમારે ભગવાન મહાવીર પાસે દીક્ષા લીધી.

દીક્ષા લીધા પછી મેઘકુમારને રાત્રે સુવા માટે એવું સ્થાન મળ્યું કે સ્વાધ્યાયાદિ માટે જતા-આવતા સાધુઓ સાથે મેઘકુમારના હાથ-પગ આદિનો વારંવાર સ્પર્શ થતો હતો અને તેથી મેઘકુમારનો સથારો ધૂળથી વ્યાપ્ત થઈ ગયો. મેઘકુમારને આખી રાત નિદ્રા આવી નહિ. એટલે મેઘકુમાર અત્યંત વ્યાકુળ થઈ ગયા અને સવારમાં જ ભગવાનની રજા લઈને ઘેર પાછા જવાનો તેમણે નિર્ણય કર્યો. મહામુદીખતે રાત્રિ જેમ તેમ પૂરી કરીને સવારમાં ભગવાન પાસે મેઘકુમાર આવ્યા એટલે તરત જ ભગવાને મેઘકુમારને કહ્યું કે—મેઘકુમાર તને રાત્રે આવો આવો વિચાર આવ્યો હતો, ખરી વાત છે?—મેઘકુમારે કહ્યું 'ભગવન! હા.'

હવે ભગવાને મેઘકુમારના પૂર્વજન્મોની કથા શરૂ કરી મેઘકુમાર! આજથી ત્રીજા ભવમાં વૈતાલ્યપર્વતની તળેટીમાં તું શ્વેત વર્ણનો છ દાંતવાળો હજાર હાથીઓના જૂથનો નાયક એવો હાથી હતો. વનચરોએ તારૂં સુમેરૂપ્રસ નામ રાખ્યું હતું. એક વાર જંગલમાં દાવાનલ લાગ્યો. તેનાથી ખચવા માટે અદ્ય પાણીવાળા એક સરોવરમાં તું અયોગ્ય મર્ગે દાખલ થયો. તેથી પાણી સુધી પહોંચ્યા પહેલાં દાદવમાં જ તું ખૂંચી ગયો તથા પાણી અને દિનારાથી બનેલી બ્રહ્મ થયો તે સમયે પહેલાનો વૈરી કોઈ યુવાન હાથી ત્યાં આવી પહોંચ્યો. દિનારા ઉપર ઊભા રહીને તારા ઉપર તેણે દાંતથી ખૂબ પ્રહારો કર્યા. ખૂબ, તગસ તથા પ્રહારોની વેદનાથી સાત દિવસ રીળાઈ રીળાઈને તું મૃત્યુ પામ્યો અને ગંગા નદીના દક્ષિણ દિનારે વિંધ્યાચલની તળેટીમાં તું ચાઘ દાંતવાળા હાથી તરીકે ઉત્પન્ન થયો. ત્યાં તું સાતસો હાથીઓના જૂથનો સ્વામી હતો. વનચરોએ તારૂં મેરૂપ્રસ નામ પાડ્યું હતું. એક વાર જંગલમાં દાવાનલ લાગ્યો તે જોઈને તને જાતિરમરણુ જ્ઞાન થયું. પછી દાવાનલ લાગે ત્યારે કામ લાગે એ દૃષ્ટિથી તે એક યોજન પ્રમાણનું મડલ ખનાવ્યું. તેમાં જે કાંઈ ઘાસ આદિ ઊગે તે બધું ઉખેડી નાખીને તે મોટું મેદાન ખનાવી રાખ્યું હતું. એક વાર જંગલમાં દાવાનલ લાગ્યો એટલે પ્રાણુ ખચાવવા માટે તું એ મોટા મેદાનમાં આવ્યો. તે સમયે ખીજ પણ અનેક પ્રાણીઓ પ્રાણુ ખચાવવા માટે તે મેદાનમાં આવેલા હતા.

આખું મેદાન ચિદાર ભરાઈ ગયું હતું તે સમયે તને શરીર ઉપર ખજવાળ આવી તેથી તે ભાગ ઉપર ખજવા ભાટે તે તારો એક પગ ઊંચો કર્યો ખગખર તે જ સમયે સદ્ગ્રાસને લીધે ખીજ ખજવાળ પ્રાણીઓથી હસેલાતો એક સસલો આવીને તાગ પગ જેટલી ખાલી પડેલી જગ્યામાં ભરાઈ ગયો. શરીરને ખજીને તું જેવો તારો પગ નીચે મૂકવા જાય છે ત્યાં તો તે સસલાને જોયો. કચ્છાથી, દયાથી, સસલા ઉપર અનુક્રપાથી પગને નીચે ન મૂકતા તે અદ્ધર ને અદ્ધર જ રાખ્યો. દયાના પરિણામથી તે સસારને અદ્ય કર્યો. મનુષ્ય આયુષ્ય બાંધ્યું.

અઠી દિવસે દાવાનલ શાંત થયો બધાં પ્રાણીઓ આદ્યાં ગયાં. એટલે તે પગ નીચે મૂકવા પ્રયત્ન કર્યો. પણ પગ અત્યંત ઝલાઈ જવાને કારણે તું પગ નીચે મૂકવા જતાં જમીન ઉપર જ પટકાયો. ત્રણ રાત-દિવસ ભયંકર વેદનાને સહન કરીને એક સો વર્ષનું આયુષ્ય પૂર્ણ કરીને જીવદયાથી બાંધેલા પુણ્યના પ્રભાવે રાજગૃહ નગરમાં શ્રેણિક ગળને ત્યાં ધારિણી રાણીની કુક્ષમાં પુત્ર તરીકે ઉત્પન્ન થયો. જન્મ થયા પછી યુવાન અવસ્થામાં આવ્યા પછી તે મારા પાસે દીક્ષા લીધી.

તો મેઘકુમાર ! જ્યારે વિશિષ્ટ સમજણ નહોતી ત્યારે પણ જીવદયાથી તેં તિર્થે અવસ્થામાં કષ્ટ સહન કર્યું, તો હવે ઉત્તમ કુલમાં જન્મ લીધા પછી, વિશિષ્ટ સમજણ પ્રાપ્ત થયા પછી, અત્યંત અહંભુવ કર્યા પછી, રાત્રિના સમયે પવિત્ર સાધુઓના હાથ-પગ આદિના સ્પર્શથી કે સથારામાં આવતી ધૂળથી વ્યાકુલ કેમ થઈ જાય છે ? પ્રેમથી કેમ સહન કરતો નથી ?

પ્રભુના આ વચનોને સાંભળીને મેઘકુમારને જાતિસ્મરણજ્ઞાન ઉત્પન્ન થયું. મેઘકુમારને અત્યંત હર્ષ થયો. તીવ્ર વૈરાગ્ય પ્રગટ થયો. મેઘકુમાર સયમમાં અત્યંત સ્થિર થઈ ગયા અને પ્રભુને કહ્યું કે આજથી માંડીને મારી બે અક્ષુઓ સિવાય બાકીનું બધું શરીર શ્રમણોની સેવામાં અર્પણ કરી દઉં છું

પછી મેઘકુમારે અગિયાર અગોનો અભ્યાસ કર્યો. વિવિધ પ્રકારની તપશ્ચર્યાઓ કરી. છેવટે રાજગૃહ પાસે વિપુલાચલ પર્વત ઉપર જઈ એક માસનું અણુસણુ કરી, કાળ કરીને વિજય નામન. અનુત્તર વિમાનમાં ઉત્પન્ન થયા. ત્યાં તેત્રીસ સાગરોપમ સુધી દેવલોકનાં સુખો અનુભવીને ત્યાંથી ચ્ચતીને મહાવિંદેહ ક્ષેત્રમાં ઉત્પન્ન થઈને મેઘકુમાર મોક્ષમાં જશે નિર્વાણને પ્રાપ્ત કરશે.

આ રીતે અનુક્રપાના પ્રભાવથી, પશુ પણ ઉત્તરોત્તર વિદ્યાસ સાધતાં સાધતા પરમાત્મપદ સુધી કેવી રીતે પહોંચે છે એ પ્રથમ અધ્યયનમાં બતાવ્યું છે.

૨. સંવાદ આ ખીજ અધ્યયનનું નામ છે. બનેને એક સાથે બાંધવામાં આવ્યા, આ તેનો બાવાર્થ છે. આની સાથે સકળાયેલી કથા નીચે મુજબ છે—

રાજગૃહ નગરની બહાર ગુણશિલ નામનું ચૈત્ય હતું તેની નજીકમાં જ એક મોટું અતિગહન ઉદ્યાન હતું. આ નગરમાં ધન નામના એક ધનાઢ્ય સાર્થવાહ વસતા હતા, તેમને ભદ્રા નામે સુદર પત્ની હતી. પરંતુ તેને પરણ્યા પછી ઘણા વર્ષો ગયાં પછી પણ કઈ સતાન થયું ન હતું. એમને ત્યાં નાના છોકરાને રમાડવામાં કુશળ એવો પથક નામનો નોકર હતો. ધન સાર્થવાહ નગરમાં ઘણા ઘણાને માન્ય અને સલાહ લેવા લાયક એવા અગ્રેસર હતા. આ જ રાજગૃહ નગરમાં વિજય નામે અત્યંત ભયંકર ચોર હતો. સદા ય ચોરી કરવાનો લાગ જ જેવા કરનારો આ ચોર નગરની અદર તથા બહાર પણ ભિન્ન ભિન્ન સ્થાનોમાં કર્યાં કરતો હતો.

એક વાર ભદ્રા શેઠાણીને વિચાર આવે છે કે ‘મને હજુ સુધી કઈ સતાન થયું નથી માટે હું અત્યંત અધન્ય (નિર્ભાગી) છું જે ધન સાર્થવાહ મને મજુરી આપે તો રાજગૃહ નગરની બહાર ભિન્ન ભિન્ન દેવોનાં મંદિરો છે ત્યાં જઈ પૂજા કરી પુત્ર માટે અથવા પુત્રી માટે બાધા-માનતા રાખું’ ધના સાર્થવાહને વાત કરી. ધન સાર્થવાહે સમતિ આપી એટલે ભદ્રા શેઠાણીએ ઘણા જ ભક્તિભાવથી

લિત્ર લિત્ર દેવમદિરોમાં જઈને પૂજા કરીને બાધા-માનતા રાખી. તે પછી થોડા સમયે ભદ્રા ગર્ભવતી થઈ, તેને પુત્ર પણ જન્મ્યો અને પુત્રનું 'દેવદિન' (દેવે આપેલો) નામ પાડ્યું આ પુત્રને રમાડવા માટે પંથકને આપ્યો. પથક એને તેડીને ઘણા બીજાં છોકરાઓ સાથે રમે છે—ફરે છે. એક વાર ભદ્રાએ સુદર સુદર વસ્ત્ર-આભૂષણો પહેગવીને પોતાના પુત્રને રમાડવા માટે પથકના હાથમાં આપ્યો. પથક આ છોકરાને લઈને થોડે દૂર નીકળી ગયો અને ત્યાં આ છોકરાને એક બાજુમાં મૂકીને બીજાં છોકરાઓ સાથે રમવા લાગ્યો. બરાબર આ જ સમયે વિજય ચોર ત્યાં આવી ચડ્યો. છોકરાનાં સુદર કિંમતી આભૂષણો જોઈને એ લલચાયો, કોઈ ન જુએ એ રીતે એણે છોકરાને ઉપાડ્યો અને તરત નાસીને નગર બહારના લયકર ઉદ્યાનમાં એક ભાગેલા ડૂવા પાસે આવ્યો. છોકરાને મારી નાખ્યો, બધા આભૂષણો ઉતારી લીધાં અને છોકરાના મૃત શરીરને ડૂવામાં ફેંકી દીધું અને પોતે એક ગહન સ્થાનમાં સતાઈ ગયો.

હવે આ બાજુ પથક નોકરની નગર છોકરા તરફ ગઈ, પરંતુ છોકરો ત્યાં હતો જ નહિ. ઘણી તપાસ કરી છતાં ન મળવાથી ઘેર આવીને ધન સાર્થવાહને તેણે બધી વાત કરી. આ સાંભળતા જ ધન સાર્થવાહ મૂર્છા ખાઈને પડ્યા. સ્વસ્થ થયા પછી તેમણે નગરના રક્ષકોને બધી વાત કરી. નગરના રક્ષકો તપાસ કરતાં કરતાં ડૂવા પાસે આવી પહોંચ્યા. છોકરાના મૃદાને જોયું અને ચોરને પણ પકડી પાડ્યો. તેમણે ચોરને મારતા મારતા લાવીને જેલમાં પૂરી દીધો, હડી(ખેડી)માં બાંધી દીધો અને ખાવા-પીવા ઉપર પણ અકુશ મૂકી દીધો. દિવસમાં ત્રણ વખત એને સખત માર મારવામાં આવતો હતો.

આ બાજુ કોઈકે નાનો અપરાધ થવાથી ધન સાર્થવાહને પણ જેલમાં પૂરવામાં આવ્યા અને વિજય ચોરની સાથે જ એક હડી(ખેડી)માં બાંધવામાં આવ્યા. હવે ભદ્રા સાર્થવાહીએ શેઠ માટે લોજન તૈયાર કરીને દરડીયામાં મૂકીને પથક નોકર સાથે જેલમાં મોકલ્યું. પંથક ધન સાર્થવાહને લોજન આપે છે ત્યારે વિજય ચોર શેઠને કહે છે કે 'હું ઘણા દિવસનો ભૂખ્યો છું, મને આમાંથી થોડું લોજન આપો.' શેઠે કહ્યું કે 'તે તો મારા એકના એક પુત્રનો ધાત ક્યો છે. તું તો મારો પરમ શત્રુ છે. આ લોજન કાગડાને કે કૂતરાને ખવરાવી દઉં કે ઉછરડામાં નાખી દઉં. પણ તને તો નહિ જ આપું. લોજનનું કામ પુરૂ થયું એટલે પથક તો ચાલ્યો ગયો. થોડી વાર પછી શેઠને શૌચ તથા લઘુશકા માટે બાધા થઈ. એટલે શેઠે ચોરને કહ્યું કે 'વિજય આપણે એકાંત સ્થાનમાં જઈએ કે જેથી મારી બાધા દૂર થાય.' ચોરે કહ્યું કે 'તે બાધું છે, માટે તને બાધા લાગી છે. પણ મેં કંઈ બાધું નથી, માટે મને કશી બાધા લાગી નથી. તું એકલો જ જતું હોય તો.' પરંતુ એક જ બધનમાં બનેને બાંધેલા હોવાથી શેઠ એકલા જઈ શકતા નથી. બાધા તીવ્ર થવા લાગી એટલે શેઠે ચોરને વચન આપ્યું કે લોજનમાંથી ભાગ આપીશ, ત્યારે ચોર સાથે એકાંતમાં જઈને શેઠે બાધાનું નિવારણ કર્યું.

બીજા દિવસે ન્યારે પથક લોજન લઈને આવ્યો ત્યારે શેઠે લોજનમાંથી ચોરને ભાગ આપ્યો. પથકે જઈને આ વાત ભદ્રા શેઠાણીને કહી. ભદ્રાના ગુસ્સાનો પાર રહ્યો નહિ.

પછી ધન સાર્થવાહ મિત્રો વગેરેની સહાયથી જેલમાંથી છૂટીને ઘેર આવ્યા. તે સમયે બધા સન્માન દે છે, પણ ભદ્રા શેઠની સામે પણ જોતી નથી. છેવટે ન્યારે ધન સાર્થવાહે સ્પષ્ટીકરણ કર્યું કે 'કોઈ રતેહથી મેં ચોરને લોજનમાંથી ભાગ આપ્યો નથી. માત્ર શારીરિક બાધાને લીધે જ મેં ભાગ આપ્યો હતો.' ત્યારે ભદ્રાના મનનું સમાધાન થયું.

આ બાજુ ચોર મારની પીડા, ભૂખ તથા તગસ વગેરેથી પીડાઈ પીડાઈને મૃત્યુ પામીને નરકમાં ઉત્પન્ન થયો અને પછી સસારમાં દીર્ઘ કાળ સુધી પરિશ્રમણ કરશે.

ભગવાન સુધર્માસ્વામી આ પ્રસંગનો ઉપનય કરતાં જણાવે છે કે આ પ્રમાણે જે સાધુ કે સાધ્વી દીક્ષા લીધા પછી ધન આદિમા લુપ્ધ થશે તેની પણ આ જ પરિસ્થિતિ થશે.

સસારથી વિરક્ત થયેલા ધન સાર્થવાહ પણ રાજગૃહ નગરમાં પધારેલા કોઈ શ્રમણ ભગવત પામે દીક્ષા લઈને સુદર આરાધના કરીને સૌધર્મ દેવલોકમાં ઉત્પન્ન થયા અને ત્યાંથી વ્યવીને મહાવિદેહ ક્ષેત્રમા મુક્તિ પ્રાપ્ત કરશે.

ભગવાન સુધર્માસ્વામી આ વાતનો ઉપનય કરતા જણાવે છે કે જેમ ધન સાર્થવાહે ધર્મબુદ્ધિથી નહિ, પણ માત્ર શરીરના રક્ષણ માટે જ ચોરને લોજન આપ્યું હતું, તેમ સાધુ કે સાધ્વીએ સયમ લીધા પછી મનને આનંદ આપવા માટે કે શરીરની શોભાને અર્થે આહાર-પાણી લેવાનાં નથી, માત્ર જ્ઞાન-દર્શન-આદિત્રની પુષ્ટિ માટે જ આહાર-પાણી લેવાનાં છે. આવા સાધુ કે સાધ્વી ધન સાર્થવાહની જેમ સસારનાં દુઃખો અને બધનોથી મુક્ત થઈ જાય છે.

૩. અંદ નામના ત્રીજા અધ્યયનમા ધ્વજિને લગતી કથા છે તે આ પ્રમાણે છે—ચપા નગરીની બહાર સુભૂમિભાગ નામનું ઉદ્યાન હતું. તેમા એક મોરલીએ જે સુદર ધ્વજિને જન્મ આપ્યો. ત્યા જિનદત્તપુત્ર અને સાગરદત્તપુત્ર નામના બે સાર્થવાહ પુત્રો આવી ચઢ્યા તેમને ધ્વજિ ગમી ગયા એટલે તે બંને ધ્વજિને લઈને તેમણે કુદડીના ધ્વજિ બેગા મૂકી દીધાં તેમાં સાગરદત્તપુત્રને ગદા રહ્યા કરે છે કે આ ધ્વજિમાંથી મોર બરાબર તૈયાર થશે કે કેમ? એટલે તે એક ધ્વજિને ઘણીવાર આવીને હાથમાં લઈને હલાવતો હતો અને કાનમાં ખખગવતો હતો. પરિણામ એ આવ્યું કે તેનું ઈંડુ નકામું—નિર્હવ થઈ ગયું આ રીતે જે સાધુ કે સાધ્વી સયમ લીધા પછી પાંચ મહાવ્રત, છ છવ્વનિષ્ઠાય તથા નિર્ઐય પ્રવચનમાં શક્ષશીલ રહે છે તે આ ભવમાં નિંદાપાત્ર બને છે અને પગભવમાં અનેક દુઃખોને પામે છે તથા સસારમાં પરિવ્રમણ કરે છે.

જિનદત્તપુત્રને સપૂર્ણ ખાત્રી હતી કે અવસરે આમાંથી મોર તૈયાર થવાનો છે. એટલે તે પોતાના ધ્વજિને જરાપણ હલાવતો નથી અવસરે તેમાંથી સુદર મોર તૈયાર થાય છે. મોરને ઘણી ઘણી કળાઓ શીખવવામા આવે છે. એ મોર દ્વારા જિનદત્તપુત્રને હળગો-લાખો ધનની કમાણી થાય છે. આ જ પ્રમાણે જે સાધુ કે સાધ્વી દીક્ષા લીધા પછી નિ શકલાવે સયમની આરાધના કરે છે તે સાધુ કે સાધ્વી જગતમાં પૂજનીય—વદનીય બને છે અને આ સસારસમુદ્રને તરી જાય છે. આ આ કથાનો સાર છે.

૪. કુમ્મ (કૂર્મ) નામના ચોથા અધ્યયનમાં બે કાચબાની વાત છે. વાણુરસી નગરીની બહાર ગંગા મહાનદીમા મયગતીર નામે એક દ્રહ (કરો) હતો. તેમાં કાચબા આદિ જલચર પ્રાણીઓના હળગો-લાખખોનાં જૂથોના જૂથો ફરતા હતા આ દ્રહની નજીકની ઝાડીમાં બે પાપી ભયંકર શિયાળ વસતાં હતા આ મયગતીર દ્રહમાંથી બે કાચબા આહાર માટે બહાર નીકળ્યા હતા અને દ્રહની આજુબાજુમા ફરતા હતા તે સમયે આ શિયાળ ત્યા આવી પહોંચ્યાં. તેમા જે એક કાચબાએ પોતાના પગ તથા ડોકને બહાર પસાર્યા તેને શિયાળોએ નખ-દાંતના પ્રહારોથી ઘાયલ કરીને તથા તેનું લોહી-માસ વગેરે ખાઈને તે કાચબાને મારી નાખ્યો બીજા કાચબાએ પોતાનું શરીર બરાબર અદર સદ્ગતિને ગાખ્યું તે કાચબાને શિયાળોએ ઘણા પ્રહારો કરવા છતા કશી અસર થઈ નહિ. તે કાચબો તદ્દન મુગ્ધિત રહ્યો અને પછી દ્રહમા આવીને પોતાના સ્વજનો સાથે મળીને સુખી થયો.

તે જ પ્રમાણે જે સાધુ કે સાધ્વી દીક્ષા લીધા પછી પોતાની ઇદ્રિયો ઉપર સયમ રાખતા નથી અને ઇદ્રિયોને વિવયોમા છૂટી મૂકી દે છે તે પ્રથમ કાચબાની જેમ આ સસારમાં હીલનાપાત્ર તથા અતિ અતિ દુઃખી થાય છે અને જે સાધુ-સાધ્વી બીજા કાચબાની જેમ ઇદ્રિયો સયમમાં ગણે છે તે બીજા કાચબાની જેમ સર્વ દુઃખોથી મુક્ત થાય છે અને છેવટે સસાર તરી જાય છે.

૫. સેલ્લા (શૈલક) નામના પાંચમા અધ્યયનમા શૈલક નામના રાજર્ષિની કથા છે.

દ્વારવતી (દ્વારકા) નગરીની બહાર રૈવતક પર્વતની સમીપમાં નંદનવન નામનું ઉદ્યાન હતું. તેના મધ્યમા સુરપ્રિય નામે યક્ષનું મંદિર હતું. આ દ્વારવતીમા કૃષ્ણ વાસુદેવ રાજ્ય કરતા હતા. ત્યાં **થાવચ્ચા** નામે અત્યંત ધનવાન ગાથાપતિ સ્ત્રી વસતી હતી. તેને એક પુત્ર હતો કે જે થાવચ્ચાપુત્ર નામે પ્રસિદ્ધ હતો. તે શ્રીમત ધરોની બત્રીસ સ્ત્રીઓને પરણેલો હતો. એકવાર બાવીસમા તીર્થંકર ભગવાન **નેમિનાથ** ત્યાં વિચરતા વિચરતા પધાર્યા. તેમની દેશના સાબળવા માટે શ્રીકૃષ્ણ વાસુદેવ વગેરે ઘણા ઘણા ગયા. થાવચ્ચાપુત્ર પણ દેશના સાબળવા ગયા. પ્રભુની દેશના સાંભળીને થાવચ્ચા-પુત્રને સસાર ઉપર અત્યંત વૈરાગ્ય ઉત્પન્ન થયો. શ્રીકૃષ્ણે થાવચ્ચાપુત્રનો નિષ્ક્રમણ (દીક્ષા) મહોત્સવ કર્યો. એક હજાર પુરુષોએ થાવચ્ચાપુત્ર સાથે પ્રભુ **નેમિનાથ** પાસે દીક્ષા લીધી. એક વાર થાવચ્ચા-પુત્ર વિહાર કરતા શૈલકપુર નગરમા પધાર્યા. ત્યાં શૈલક રાજ્ય રાજ્ય કરતા હતા. રાણીનું નામ પદ્માવતી હતું. પુત્રનું નામ મદ્દુક હતું. શૈલક રાજાને પથક વગેરે પાત્રસો મત્રી હતા. થાવચ્ચાપુત્રની દેશના સાંભળીને તે બધા પાંચ આશુવ્રત આદિ બાર વ્રતો લઈને શ્રમણોપાસક બન્યા. પછી થાવચ્ચાપુત્ર ત્યાંથી વિહાર કરી ગયા.

તે સમયે સૌગંધિકા નામે એક નગરી હતી. ત્યાં ઋદ્ધિમાન સુદર્શન નામના શેઠ વસતા હતા વેદ તથા સાંખ્યદર્શનમા અત્યંત નિષ્ણાત એવા શુક નામના પરિવ્રાજક એક વાર ત્યાં પધાર્યા. તેમનું પ્રવચન સાંભળીને સુદર્શન શેઠે શૌચમૂલક ધર્મનો સ્વીકાર કર્યો.

તે પછી સૌગંધિકા નગરીમા થાવચ્ચાપુત્ર પણ વિચરતા વિચરતા પધાર્યા. ત્યાં તેમની પાસે ધર્મશ્રવણ કરવા માટે સુદર્શન શેઠ આવ્યા. ઘણી ચર્ચા-વિચારણા પછી પ્રતિબોધ પામીને સુદર્શન શેઠે શુક પરિવ્રાજકનો શૌચમૂલક ધર્મ ત્યજીને થાવચ્ચાપુત્રે ઉપદેશલા વિનયમૂલક ધર્મનો સ્વીકાર કર્યો. આ વાતની બબ્બર પડવાથી શુક પરિવ્રાજક સુદર્શન શેઠને દેરવવા માટે ત્યાં આવ્યા. સુદર્શન શેઠે કહ્યું કે નીલાશોક ઉદ્યાનમા ગ્રહેલા થાવચ્ચાપુત્ર પાસે મેં આ ધર્મ અગીકાર કર્યો છે. શુક પરિવ્રાજક એક હજાર પરિવ્રાજક તથા સુદર્શન સાથે થાવચ્ચાપુત્ર પાસે આવ્યા. ત્યાં વિવિધ પ્રશ્નોત્તર થયા. અતે પરિવ્રાજક વેપનો ત્યાગ કરીને થાવચ્ચાપુત્ર પાસે એક હજાર પરિવ્રાજક સાથે દીક્ષા લીધી. પછી ચૌદ પૂર્વોનું અધ્યયન કરીને શુક મહાજ્ઞાની થયા.

તે પછી થાવચ્ચાપુત્ર એક હજાર શિષ્યો સાથે પુડરીક (શત્રુજય) પર્વત ઉપર એક માસનું આશુસાણ કરીને મોક્ષમા ગયા.

હવે એક વાર શુક પરિવ્રાજક શૈલકપુરમા પધાર્યા. તેમની દેશના સાંભળીને શૈલક રાજાએ મદ્દુક કુમારને રાજ્યગાદી સોંપીને પથક આદિ પાત્રસો મત્રીઓ સાથે દીક્ષા લીધી.

શુક પરિવ્રાજક હજાર સાધુઓ સાથે પુડરીક (શત્રુજય) પર્વત ઉપર આવીને અતિમ સાધના કરીને મોક્ષમાં ગયા.

પ્રકૃતિથી સુકુમાર તથા સુખમા જ ઊછરેલા રાજર્ષિ શૈલકને શ્રમણજીવનના નીરસ, રૂક્ષ આહારથી શરીરમા પ્રબળ રોગ ઉત્પન્ન થયો. એકવાર શૈલક શૈલકપુરમાં જ પધાર્યા. તેમનો પુત્ર રાજા મદ્દુક તેમના દર્શને આવ્યો. પિતાશ્રીની અસ્વસ્થ પ્રકૃતિને જોઈને તેણે વિનંતિ કરી કે ‘મારી વાહનશાલામાં પધારો ત્યાં ઔષધોપચાર કરીને આપને રોગરહિત કરું.’ શૈલક વાહનશાલામા આવીને રહ્યા. વૈદ્યોએ વિવિધ ઔષધોથી ચિકિત્સા શરૂ કરી અને સાથે સાથે રોગ શમાવવા માટે મદ્યપાન કરવાની પણ સલાહ આપી. આ વિવિધ ઉપચારોથી રોગ તો શાંત થઈ ગયો, પણ શૈલક રાજર્ષિના મનમા લિપ્ત લિપ્ત પ્રકારના આહાર અને મદ્યપાનમા આસક્તિ ઉત્પન્ન થઈ ગઈ. હવે તે સાધુજીવનના આચારોનો ત્યાગ કરીને પ્રમાદી બની ગયા. ત્યાંથી વિહાર કરવાનું હવે નામ જ લેતા

નથી. એટલે ગુરુમહારાજની સેવામાં પથક મંત્રીને મૂકીને બાકીના ચારસો નવાણું શિષ્યો સંયમનું વિશુદ્ધ પાલન કરવા માટે ત્યાંથી વિહાર કરી ગયા.

એક વાર કાર્તિક ચાતુર્માસિકને દિવસે સાજના સમયે શૈલક સૂતા હતા ત્યારે ખામણ કરવા માટે પથક ત્યાં આવ્યા અને તેમના ચગણમાં શીર્ષથી સ્પર્શ કર્યો. આથી એકદમ શૈલક અત્યત ગુસ્સામાં આવી ગયા અને બોલી ઊઠ્યા કે ‘હું સુખે ઊંઘતો હતો ત્યાં કોણે મને સ્પર્શ કર્યો?’ ત્યારે પથકે કહ્યું ‘હું આપને પ્રતિક્ષમણ કરતા ચાતુર્માસિક ક્ષમાપના કરવા માટે આવ્યો હતો.’ અને આ પ્રમાણે કહીને પછી પથકે ખૂબ ખૂબ ક્ષમા માગી.

આ સાંભળતાની સાથે જ, રાજર્ષિ શૈલક એકદમ જાગૃત થઈ ગયા. પોતાની પ્રમાદી સ્થિતિનું તેમને તત્કાળ જાન થયું. તરત જ પ્રમાદનો ત્યાગ કરીને તેમણે ત્યાંથી વિહાર કર્યો. આ સમાચાર મળ્યા એટલે બાકીના ચારસો નવાણું શિષ્ય પણ શૈલક પાસે પાછા આવી ગયા અને યાવચ્યાપુત્રની જેમ અણસણ આદિ સાધના કરીને શૈલક વગેરે બધા જ સાધુઓ પુંડરીક (શત્રુંજય) પર્વત ઉપર મોકલ્યા ગયા.

ભગવાન સુધર્માસ્વામી આનો ઉપનય કરતાં જણાવે છે કે સંયમ લીધા પછી જે સાધુ કે સાધ્વી પ્રમાદી બને છે તે સસારમાં પગિભ્રમણ કરે છે અને જે અપ્રમત બનીને આગધના કરે છે તે આ સસારસમુદ્રને તરી બળ્ય છે.

૬. તુલ (તુલ્ય) નામના છઠ્ઠા અધ્યયનમાં આ રીતે નિરૂપણ છે—શ્રમણ ભગવાન મહાવીર રાજગૃહમાં પધાર્યા છે, ત્યારે ઇંદ્રભૂતિ ભગવાન ગૌતમસ્વામી શ્રીમહાવીર ભગવાનને પૂછે છે કે ભગવન! જીવો ભારેપણ અથવા હલકાપણ શી રીતે પ્રાપ્ત કરે છે? ભગવાન મહાવીરે કહ્યું કે ગૌતમ! કોઈ માણસ તુંબડને ઘાસ આદિથી વીંટીને પછી માટીથી લેપ કરીને—આ રીતે આઠ વાર ઘાસથી વીંટીને તથા માટીથી લેપ કરીને સૂકવીને અગાધ પાણીમાં નાખે તો ભારે થયેલુ તુલ્ય રૂપી બળ્ય છે, તે રીતે અઢાર પાપસ્થાનકોથી આઠ કર્મો બાંધીને ભારે થયેલા જીવો સસારમાં નારકી સુધી રૂપી બળ્ય છે. પરંતુ જેમ માટીના લેપો એક પછી એક ઓગળવા લાગે એટલે તુલ્ય પાણીની ઉપલી સપાટી ઉપર આવે બળ્ય છે તેમ જીવ પણ અઢાર પાપસ્થાનકથી મુક્ત થઈને આઠ કર્મપ્રવૃત્તિનો ધ્ય કરીને લોકાત્ર ઉપર સિદ્ધિપદમાં પ્રતિષ્ઠિત થાય છે.

૭. રોહિણી નામના સાતમાં અધ્યયનમાં ધન સાર્થવાહની સૌથી નાની પુત્રવધૂ રોહિણીની સુદૃઢ કથા છે.

રાજગૃહ નગરમાં ધન સાર્થવાહને ભદ્રા નામની ભાર્યાથી ચાર પુત્રો હતા—ધનપાલ, ધનદેવ, ધનગોપ તથા ધનરક્ષિત. આ ચારે પુત્રોની અનુક્રમે ચાર ભાર્યાઓ હતી—ઉન્નિઝ્યા, ભોગવતિયા, ગદ્ધિખ્યા તથા રોહિણી. પોતાની ગેરહાજરીમાં પણ પોતાના ઘરની વ્યવસ્થા સુદૃઢ રીતે ચાલે એ માટે કોને કયું કામ સોંપવું એ જાણવા માટે ધન સાર્થવાહે બધા સ્વજન-સખીઓ સમક્ષ પોતાની ચારે પુત્રવધૂઓને બોલાવીને દરેકને ચોખાના પાંચ પાંચ દાણા આપ્યા અને કહ્યું કે તમે આને સાચવી રાખજો અને ન્યારે માણ ત્યારે મને આપજો.

પહેલી પુત્રવધૂ ઉન્નિઝ્યાએ પાંચ દાણા લીધા પછી વિચાર કર્યો કે આ પાંચ દાણા સાચવી રાખવાની શી જરૂર છે. આપણા કોઠારમાં ઘણા ચોખાના દાણા છે. સસરાજી ન્યારે માગશે ત્યારે તેમાંથી દાણા લઈને આપી દઈશ આમ વિચારીને તેણે પાંચ દાણા ફેંકી દીધા.

બીજી ભોગવતિયા પણ એવો વિચાર કરીને તે પાંચ દાણા દોતરાં ઉખાડીને ખાઈ ગઈ.

ત્રીજી રક્ષિયાએ વિચાર કર્યો કે સસરાજી બધા સ્વજન સમક્ષ આ રીતે દાણા આપે છે તો તેમાં કંઈક કારણ હશે, એમ સમજીને સાચવવા માટે રત્નની કરડિકામાં તે દાણા મૂકી દીધા અને બરાબર એનું રક્ષણ કરવા લાગી.

ચોથી રોહિણીએ વિચાર કર્યો કે આની પાછળ કંઈક રહસ્ય હોવું જોઈએ. એટલે તેણે પોતાના પિયરના માણસોને બોલાવીને કહ્યું કે ‘આ ચોખાના દાણાને જુદા ક્યારામાં વાવજો. એમાથી જે દાણા ઊગે તેને ફરીથી વાવજો. એમ જે જે વધારે દાણા ઊગતા જાય તેને વાવતા રહેજો’ આ સૂચના પ્રમાણે પિયરના માણસોએ કર્યું, તેથી ચાર વરસે સેંકડો ધણ ભરાય એટલા ચોખા તૈયાર થઈ ગયા.

હવે પાંચમા વર્ષે ધન સાર્થવાહને વિચાર આવ્યો કે ‘તપાસ કરુ કે પેલા ચોખાનું કોણે કોણે શું કર્યું’ એટલે વિશાળ સ્વજન-સમૂહી વર્ગને આમત્રણ આપીને તેમની સમક્ષ ચારે પુત્રવધૂઓને બોલાવીને ધન સાર્થવાહે ચોખાના પાંચ દાણા માગ્યા.

પહેલી પુત્રવધૂ ઉજ્જિયાએ કોદારમાથી લાવીને પાંચ દાણા આપ્યા, પણ ધન સાર્થવાહને જ્યારે ખબર પડી કે ‘મૂળ પાંચ દાણા તેણે ફેંકી દીધા છે, આ તો ખીજ છે’ ત્યારે તેમને તેના ઉપર ઘણો ગુસ્સો આવ્યો અને તેને હમેશાં ધરનો કચરો છાણુ આદિ કુદ્ડ પદાર્થો બહાર ફેંકવા વગેરેનું હલકું કામ સોંપ્યું.

બીજી ભોગવતી ચોખાના પાંચ દાણા ખાઈ ગઈ છે એમ ખબર પડવાથી, ધન સાર્થવાહે તેને ખાવામા રસવાળી જાણીને ખાડવું-ફટવું-પીસવું-રાધવું-પીરસવું ઇત્યાદિ રસોગનું કામ સોંપ્યું.

ત્રીજી રક્ષિયાએ તે દાણા રત્નની પેટીમા બરાબર સાચવી રાખ્યા હતા એમ જાણીને અત્યંત ખુશી થઈને ધન સાર્થવાહે તેને સુવર્ણ-રજત-કિંમતી વસ્ત્રો આદિ સાચવવાનું કામ સોંપ્યું-ધરનો ભગર સાચવવાનો અધિકાર તેને સોંપ્યો.

ચોથી રોહિણીએ પાંચ ચોખાના દાણામાથી ખૂબ ખૂબ વૃદ્ધિ કરી છે એમ જાણીને તેને ઘરમા સૌથી મુખ્ય તથા મહત્ત્વના કાર્યોમા પ્રમાણભૂત અને સલાહ લેવા લાયક તરીકે સ્થાપી

ભગવાન સુધર્માસ્વામીએ જ્યુસ્વામીને આનો ઉપનય વર્ણવતાં જણાવ્યું કે જે સાધુ કે સાધ્વી પાંચ મહાવ્રતોને લઈને તેનું પાલન કરતા નથી તે હીલના તથા નિંદાને પાત્ર બને છે તેમ જ સસારમા પરિભ્રમણ કરે છે, જે સાધુ કે સાધ્વી પાંચ મહાવ્રતોની આગધના કરવાને બદલે તેનો ઉપયોગ જીવનનિર્વાહ—આજીવિકા ચલાવવા માટે કરે છે તે પણ જગતમાં નિંદાપાત્ર બને છે અને સસારમાં પરિભ્રમણ કરે છે. જે સાધુ કે સાધ્વી પાંચ મહાવ્રત સ્વીકારીને પછી બરાબર તેનું નિરતિચાર પાલન કરે છે તે જગતમા પૂજનીય બને છે અને સસારસમુદ્ર તરીકે જાય છે જે સાધુ કે સાધ્વી પાંચ મહાવ્રતો લઈને તેનું નિરતિચાર પાલન કરે છે તેમ જ ખીજ પણ અનેક ભવ્ય જીવોને આ માર્ગમા જોડે છે તે યુગપ્રધાન જેવા બનીને વિશ્વમા અત્યંત પૂજપાત્ર થાય છે અને સસારસમુદ્ર તરીકે જાય છે.

૧. મઝી. આ અધ્યયનમાં ઓગણીસમા તીર્થંકર ભગવતી શ્રી મલ્લિકામ્હારીનું અત્યંત ભવ્ય અને આહ્લાદક ચરિત્ર વર્ણવેલું છે કે જે સક્ષેપમાં નીચે મુજબ છે—

મહાવિદેહ ક્ષેત્રમા સલિલાવતી નામના વિજયમાં વીતશોકા નામે રાજધાની હતી ત્યા બલ નામે રાજા રાજ્ય કરતા હતા. તેને ધારિણી વગેરે હજાર રાણીઓ હતી. ધારિણીએ મહાબલ નામે પુત્રને જન્મ આપ્યો મહાબલ યુવાન થયો ત્યારે કમલશ્રી વગેરે પાંચસો રાજકન્યાઓ સાથે તેનું પાણિગ્રહણ થયું હતું.

વીતશોક નગરીની બહાર ઈંદ્રકુલ નામનું ઉદ્યાન હતું ત્યાં એકવાર સ્થવિર સાધુઓ પધાર્યા. તેમની દેશના સાંભળીને પ્રતિજ્ઞોધ પામેલા બલરાજાએ મહાબલ કુમારને ગાદી સોંપીને દીક્ષા લીધી. ધણું વર્ષો સુધી સાધના કરીને ચાર્ પર્વત ઉપર એક માસનું અણસણ કરીને બલરાજા સિદ્ધિ પદને પામ્યા.

મહાબલ રાજાની રાણી કમલશ્રીએ બલભદ્ર નામના પુત્રને જન્મ આપ્યો. મહાબલ રાજાના બાલમિત્ર છ રાજાઓ હતા—૧ અચલ, ૨ ધણુ, ૩ પૂરણ, ૪ વસુ, ૫ વૈશ્રમણુ તથા ૬ અભિચંદ્ર. જીવનમાં જે કાંઈ વિશિષ્ટ કાર્ય આવે તે આપણે ભેગા મળીને કરવું આ તેમનો પરસ્પર સંકેત હતો—પરસ્પર મળીને કરેલો નિર્ણય હતો.

એકવાર ઈંદ્રકુલ ઉદ્યાનમાં સ્થવિર મહર્ષિ પધાર્યા. તેમની દેશના સાંભળીને બલભદ્રે રાજ્યગાદી સોંપીને મહાબલ રાજાએ છ મિત્રો સાથે દીક્ષા લીધી. આ સાતે મિત્ર સાધુઓએ પરસ્પર નિર્ણય કરેલો હતો કે એક સાધુ જે તપશ્રયા કરે તે તપશ્રયા પીળા બધાએ પણ કરવી. પરંતુ મહાબલ અણગાર પીળા છ જે તપ કરે તેનાથી કંઈક કંઈક અધિક તપ કરી લેતા હતા. આથી તેમણે માયાથી સ્ત્રી નામગોત્ર (જેનાથી સ્ત્રીપણુ પ્રાપ્ત થાય તેવું) કર્મ બાધ્યું વળી મહાબલ અણગારે વીશ સ્થાનકની આરાધના કરીને તીર્થંકર નામકર્મ પણ બાધ્યું. તેથી ત્રીજા ભવમાં સ્ત્રીરૂપે તીર્થંકર થાય એવું કર્મ તેમણે બાધ્યું છેવટે સાતે ય મિત્ર સાધુઓ ચાર્ પર્વત ઉપર જે મહિનાનું અણસણ કરી જ્યત નામે અનુત્તર વિમાનમાં ઉત્પન્ન થયા. ત્યાંથી અવધીને આ સાતે ય રાજાઓ ભરત ક્ષેત્રમાં ભિન્ન ભિન્ન સ્થળે ઉત્પન્ન થયા.

જે મહાબલ હતા તે મિથિલા નગરીમાં કુલરાજાની પ્રભાવતી રાણીની કુક્ષિથી પુત્રી રૂપે જન્મ્યા તીર્થંકર ભગવાનો જે રીતે જન્મે છે તે રીતે અત્યંત લવ્યતાથી તે જન્મ્યા. તે ગર્ભમાં હતા ત્યારે માતાને માલ્યોની (પુષ્પોની) શય્યામાં સૂવાનો મનોરથ—દોહદ ઉત્પન્ન થયો હતો તેથી તેમનું માતા-પિતાએ મલ્લિકુમારી એવું નામ પાડ્યું.

પીળા છ મિત્ર રાજાઓ દેવલોકમાંથી અવધીને જુદા જુદા સ્થળે રાજકુળમાં ઉત્પન્ન થયા હતા. તેમાં એક કોશલ દેશમાં પ્રતિજ્ઞા રાજા હતા. પીળા અગદેશમાં ચંદ્રચંદ્ર રાજા હતા. ત્રીજા દાશી દેશમાં શંખ રાજા હતા ચોથા કુણ્ડલામાં રુદ્રિમી રાજા હતા. પાંચમાં કુરુદેશમાં અદીનશત્રુ રાજા હતા. છઠ્ઠા પચાલ દેશમાં જિતશત્રુ રાજા હતા.

ભગવતી મલ્લિકુમારી અનુક્રમે યૌવન અવસ્થાને પામ્યા. તે અવધિજ્ઞાનથી બધા મિત્ર રાજાઓને જોતાં હતા. ભવિષ્યમાં થનારી ઘટનાને લક્ષમાં રાખીને તેમણે એક સુદર મોહક ધર તૈયાર કરાવ્યું તેના મધ્યમાં પોતાની સુવર્ણમય આબેહુલ્ય પ્રતિમા સ્થાપિત કરી તેની આજુબાજુ એક જાળીવાળુ ધર કરાવ્યું. પ્રતિમાના મસ્તક ઉપર છિદ્ર કરાવેલું હતું અને તેના ઉપર કમળનું ઢાંકણ હતું મલ્લિકુમારી હમેશાં ભોજનમાંથી એક પિંડ લઈને તે પ્રતિમાના મસ્તક ઉપરનું ઢાંકણ ખોલીને પ્રતિમામાં નાખતાં હતાં. વાસી થયેલા આ ભોજનના પિંડોમાંથી ભ્યાનક દુર્ગંધ નીકળી હતી.

ભિન્ન ભિન્ન રીતે, પૂર્વ જન્મના મિત્ર છ રાજાઓને મલ્લિકુમારીના અતિ દિવ્ય રૂપની વાત સાંભળીને રાગ ઉત્પન્ન થયો અને કુલરાજા પાસે બધાએ મલ્લિકુમારીને પરણવા માટે માગણી કરી. બધાને કુલરાજાએ ના પાડી, એટલે બધા રાજાઓ એક સાથે કુલરાજા સાથે યુદ્ધ કરવા માટે આવ્યા અને મિ થેલા નગરીને ઘેરી લીધી.

યુદ્ધની ચિંતાથી ઘેરાયેલા પિતાજીને મલ્લિકુમારીએ કહ્યું કે બધા રાજાને સંદેશો મોકલાવો અને બધાને એકલા એકલા જ જ્યાં પોતાની સુવર્ણ પ્રતિમા સ્થાપિત કરી હતી તે સ્થાને આવવાનું કહેવરાવો સંદેશો સાંભળીને બધા છ રાજાઓ ત્યાં અલગ અલગ આવ્યા. પ્રતિમાને આબેહુલ્ય

મલ્લિકુમારી જ સમજીને મલ્લિકુમારીના રૂપ ઉપર અત્યંત મુગ્ધ થઈ ગયા. તે સમયે ખરાબર મલ્લિકુમારીએ પ્રતિમાના મરતક ઉપરનું ઢાકણ ખસેડું એટલે તેમાંથી અત્યંત લયકર દુર્ગંધ આવવા લાગી. બધા રાજાઓ વસ્ત્રથી પોતાનું મુખ ઢાકી દઈને અવળું મૂકી કરીને ઊભા રહ્યા. ભગવતી મલ્લિકુમારી જ રાજાઓને કહે છે કે ‘આ શરીરમાં તો આના કરતા પણ અત્યંત વધારે દુર્ગંધ ભરેલી છે, તો આ શરીરના ભોગો ઉપર કેમ રાગી અને આસક્ત થયા છો? પૂર્વજન્મમાં આપણે બધા બાલમિત્રો હતા, સાથે દીક્ષા લીધી હતી અને ત્યાંથી કાળ કરીને જ્યત વિમાનમાં ઉત્પન્ન થયા હતા. ત્યાંથી આપણે અહીં ઉત્પન્ન થયા છીએ.’ આ સાંભળીને જ એ રાજાઓને જાતિરમરણ જ્ઞાન ઉત્પન્ન થયું અને મલ્લિકુમારી પાસે આવ્યા ત્યારે મલ્લિકુમારી એ કહ્યું કે ‘હું તો સસારથી વિરક્ત છું અને દીક્ષા લેવાની છું.’ એટલે ખીન્ન જ રાજાઓએ પણ દીક્ષા લેવાનો નિર્ણય કર્યો.

હવે લોકાંતિક દેવો ભગવતી મલ્લિકુમારીને જગતના કલ્યાણને માટે દીક્ષા લેવાની વિનંતિ કરે છે, પ્રભુ સાવત્સરિક દાન (વર્ષદાન) આપે છે. ઇંદ્રાદિક દેવો તથા પ્રભુના પિતા કુંભરાજ દીક્ષાનો ભવ્ય મહોત્સવ કરે છે. પછી પ્રભુ ભગવતી મલ્લિકુમારી ત્રણસો પુરૂષ તથા ત્રણસો સ્ત્રીઓ સાથે માગશર સુદિ એકાદશીને દિવસે દીક્ષા લે છે. જે દિવસે પ્રભુ દીક્ષા લે છે તે જ દિવસે પ્રભુને કેવલજ્ઞાન ઉત્પન્ન થાય છે. પૂર્વજન્મમાં જે જ બાલમિત્રો હતા તે જિતશત્રુ વગેરે રાજાઓએ પણ પ્રભુ પાસે દીક્ષા લીધી. છેવટે પ્રભુ સમેતરૌલ પર્વત ઉપર પાચસો સાધુઓ સાથે એક મહિનાનું અણસણ કરીને મોક્ષમાં પધાર્યા.

આ આઠમા અધ્યયનમાં જિતશત્રુ આદિ જ રાજાઓને મલ્લિકુમારી ઉપર અનુરાગ ઉત્પન્ન થયો તે પ્રસંગમાં આવતી અવાંતરકથાઓ ખૂબ જ ખૂબ ગોચર છે.

મૂળ સૂત્ર ગ્રંથમાં આ અધ્યયનનો ઉપનય જણાવ્યો નથી, પરંતુ ટીકામાં ઉદ્ધૃત કરેલી ગાથાઓમાં જણાવ્યું છે કે ‘ધર્મની બાબતમાં પણ માયા હિતાવહ નથી, જેમ મલ્લિકનાથ ભગવાને મહાબલના ભવમાં કરેલી માયા સ્ત્રીપણાનું નિમિત્ત બની તેમ માયા અનર્થનું કારણ હોવાથી માયાથી દૂર રહેવું એ હિતાવહ છે.’

૯. માર્વંદી નામના નવમા અધ્યયનમાં માકંદી નામના સાર્થવાહના બે પુત્રોની વાત છે. ચપા નગરીમાં માકંદી નામે ધનવાન સાર્થવાહ હતા. તેને જિનપાલિત અને જિનરક્ષિત નામે બે પુત્ર હતા. આ બંને પુત્રો સમુદ્રપાર જઈને વ્યાપાર કરવાના ખૂબ શોખીન હતા. અગિયાર વાર તો આ રીતે તે સમુદ્રની સફર કરી આવ્યા. બારમી વાર જવા તૈયાર થયા ત્યારે તેમના પિતાએ અટકાવ્યા અને કહ્યું કે ‘ઘણું ધન આપણા પાસે છે, બારમી યાત્રા બેખમી થશે.’ પરંતુ તેમણે માન્યું નહીં, અને ઘણું કરિયાણું ભરીને સમુદ્રયાત્રાએ નીકળ્યા. સૈંકડો યોજન ગયા પછી એકદમ આકાશમાં ગર્જનાઓ થવા લાગી, પવનનું અતિ લયકર તોફાન શરૂ થયું, નૌકા તૂટી, બધું જ ડૂબ્યું. પણ આ બે ભાઈઓના હાથમાં લાકડાનું પાટિયું આવી ગયું, તેથી તે બચી ગયા. અને રત્નદ્વીપ પાસે ઊતર્યા.

આ દ્વીપના મધ્યમાં એક સુન્દર મહેલ હતો. તેની ચારે બાજુ મોટા ચાર વન હતા. આ મહેલમાં રત્નદ્વીપદેવતા નામે એક દેવી વસતી હતી. તે આ બંને ભાઈઓને લઈ ગઈ અને તેમની સાથે સસારનાં સુખો ભોગવવા લાગી. આ દેવી સ્વભાવે અત્યંત લયકર હતી. બે કોઈક કાગળે તે પોતાના જ પ્રેમી ઉપર ક્રોધાયમાન થતી તો તેનો લયકર વિનાશ કરી નાખતી હતી.

એકવાર ઇંદ્રના આદેશથી દેવીને ઘણું દિવસ માટે બહાર જવાનું થયું. તે સમયે બંને ભાઈઓને બોલાવીને દેવીએ કહ્યું કે તમારે બહાર ફરવા જવું હોય તો પૂર્વ-પશ્ચિમ-ઉત્તર દિશાના વનખંડમાં જજો, પણ દક્ષિણ દિશા તરફ જશો નહિ. ત્યાં લયકર કાળો નાગ વસે છે.

દેવી બહાર ગયા પછી કુતૂહલ વૃત્તિથી દક્ષિણ દિશાના વનખંડમા બને ભાઈઓ ગયા ત્યાં ભયક્રા દુર્ગંધ ભારતી હતી, હાડકાઓના ઢગલાઓ પડ્યા હતા, એક મનુષ્યને શળીમા પગંવેલો હતો આ બધું જોઈને ભયભીત થયેલા ભાઈઓ તે મનુષ્યને પૂછે છે કે આ બધું શું છે? જોણે બધી વાત કરી કે 'દેવી પહેલાં માણસોને લોભાવીને આ રીતે લઈ આવે છે અને પછી દોષદે નાનો પણ અપરાધ થતા તેમને અત્યંત ક્રૂર રીતે મારી નાખે છે. આનાથી બચવાનો એક જ ઉપાય છે કે અહીં એક વનખંડમા શૈલક યક્ષનું મંદિર છે તેની ઉપાસના કરવાથી તે પ્રસન્ન થાય છે અને ન્યાં જવું હોય ત્યાં પહોંચાડી દે છે'

તે બનેએ આરાધના કરી શૈલક યક્ષને પ્રસન્ન થયાં. શૈલક યક્ષે કહ્યું કે 'દેવી તમને પાછા કરવા માટે વિનંતિ કરવા આવશે. ભય પણ બતાવશે તે વખતે તમે સ્થિર રહેજો. જો જગા પણ તમારું મન ચલિત થશે તો હું તમને તે જ ક્ષણે ઝેંટી દઈશ.' જિનપાલિત તથા જિનરક્ષિતે આ વાતનો સ્વીકાર કરવાથી શૈલક યક્ષે તે બંને ભાઈઓને પીઠ ઉપર ઉપાડ્યા અને લવણ સમુદ્ર ઉપરથી યક્ષ પસાર થતો હતો ત્યારે દેવીને ખબર પડવાથી દેવી આવી પહોંચી દેવી પાછા આવવા માટે બંનેને અત્યંત કાલાવાલા કરવા લાગી

જિનપાલિત તો બિલકુલ મસ્તક રહ્યો પણ જિનરક્ષિતે મોહિત થઈને જગા પાછું વાળીને જોયું કે તરત જ શૈલકે એને પીઠ ઉપરથી ઝેંટી દીધો તે જ વખતે રત્નદ્વીપ દેવતાએ એના દુકે દુકે કરી નાખ્યા.

ભગવાન સુધર્માસ્વામી આનો ઉપનય કરતા જણાવે છે કે જે સાધુ કે સાધ્વી દીક્ષા લીધા પછી ત્યજેલા ભોગોની ફરીથી અભિલાષા સેવે છે તે વિશ્વમા હીલનાપાત્ર બને છે, ભયકર દુષ્ટ થાય છે તથા સસારમા દીર્ઘકાળ સુધી પરિભ્રમણ કરે છે.

આ બાજુ જિનપાલિત હેમખેમ ચપા નગરીએ પહોંચી ગયો માતા-પિતાને બધી વાત કરી, પછી સસારના સુખોને અનુભવીને ભગવાન મહાવીર પરમાત્માની દેશના સાલગીને તેણે દીક્ષા લીધી. આરાધના કરીને સૌધર્મ દેવલોકમા ઉપનય થયો ત્યાંથી અપ્પી મહાવિદેહમા મોક્ષમા જગે.

આનો ઉપનય કરતાં ભગવાન સુધર્માસ્વામી જણાવે છે કે આ પ્રમાણે જે સાધુ-સાધ્વી દીક્ષા લીધા પછી કામભોગોની અભિલાષા સેવતા નથી તે વિશ્વમા વદનીય બની-પૂજનીય બની સસાર સમુદ્રને તરી જાય છે

૧૦ ચંદિમા-આ અધ્યયનમા ચંદ્રમાના દર્શાંતથી જીવોની વૃદ્ધિ (ઉત્પત્તિ) તથા હાનિ (અવનતિ) કેવી રીતે થાય છે તે બતાવ્યું છે. ગજગૃહ નગરમા ગૌતમસ્વામીએ ભગવાન મહાવીરને પૂછ્યું કે જીવોની વૃદ્ધિ તથા હાનિ કેવી રીતે થાય છે? તેના ઉત્તરમા ભગવાન જણાવે છે કે જેમ પૂર્ણિમાના ચંદ્રની અપેક્ષાએ કૃષ્ણ પક્ષનો ચંદ્રમા તેજ, પ્રભા, ઝાયા, આદિ ગુણોથી ઉત્તરોત્તર ક્ષીણ થતો જાય છે અને છેવટે અમાવાસ્યાએ સર્વથા નષ્ટ થઈ જાય છે તે પ્રમાણે દીક્ષા લીધા પછી જે સાધુ કે સાધ્વી ક્ષમા, મૃદુતા, સરળતા, લઘુતા, તપ, ત્યાગ, અહમ્યર્થ આદિ ગુણોથી વધારે વધારે હીન થતા જાય છે તે છેવટે નષ્ટ થઈ જાય છે. અને જેમ શુકલ પક્ષમા ચંદ્રમા વધતો વધતો જેમ પૂર્ણિમાએ સંપૂર્ણ બને છે તે પ્રમાણે જે સાધુ કે સાધ્વી દીક્ષા લીધા પછી ઉત્તરોત્તર ક્ષમા આદિ ગુણોમા વૃદ્ધિ કરતા જાય છે તે પરિપૂર્ણ બને છે

૧૧ દાવદ્વ. આ અધ્યયનમા રાજગૃહનગરમા ગૌતમસ્વામીએ ભગવાન મહાવીર મહારાજને પૂછ્યું કે જીવો આરાધક અથવા વિગ્રાધક કેવી રીતે બને છે તેનો ભગવાને ઉત્તર આપ્યો છે.

એક સમુદ્રના કિનારે દાવદ્વ નામનાં સુશોભિત વૃક્ષો છે આમા ઘણા દાવદ્વ વૃક્ષો એવા છે કે

ન્યારે દ્વીપ તરફથી પવન વાય છે ત્યારે ખીલી ઊઠે છે, પણ કેટલાંક દાવદ્વ વૃક્ષો કરમાઈ જાય છે. તે પ્રમાણે કેટલાક સાધુ-સાધ્વીઓ સાધુ-સાધ્વી-આવક-આવિકાઓના કટુ શબ્દોને સહન કરી લે છે, પરંતુ અન્ય સપ્રદાયના ધર્મગુરુઓ તથા ગૃહસ્થોના શબ્દોને સહન કરી શકતા નથી આવા સાધુ-સાધ્વી દેશવિરાધક છે.

ધણાં દાવદ્વ વૃક્ષો એવા છે કે સમુદ્ર તરફથી પવન વાય ત્યારે કરમાઈ જાય છે, પણ કેટલાક દાવદ્વ વૃક્ષો ખીલી ઊઠે છે. તે પ્રમાણે જે સાધુ-સાધ્વીઓ, ખીજ સપ્રદાયના ધર્મગુરુઓ તથા ગૃહસ્થોનાં વચનોને સરી રીતે સહન કરે છે, પણ સાધુ-સાધ્વી-આવક-આવિકાનાં વચનોને સારી રીતે સહન કરી શકતા નથી. આવા સાધુ-સાધ્વી દેશવિરાધક છે.

ન્યારે દ્વીપ તરફથી કે સમુદ્ર તરફથી પવન વાતા નથી ત્યારે બધા દાવદ્વ વૃક્ષો કરમાઈ જાય છે. તે પ્રમાણે જે સાધુ-સાધ્વી દીક્ષા લીધા પછી કોઈના ચે વચનોને સહન કરી શકતા નથી તે સર્વવિરાધક છે.

ન્યારે દ્વીપ તરફથી તથા સમુદ્ર તરફથી એમ બંને તરફથી પવન વાય છે ત્યારે બધાં જ દાવદ્વ વૃક્ષો ખીલી ઊઠે છે. એ પ્રમાણે જે સાધુ-સાધ્વી સર્વના વચનોને સહન કરે છે તે સર્વ-આરાધક છે.

૧૨. સદગે. આ અધ્યયનમા પાણીની વાત છે.

ચંપા નગરીમા જિતશત્રુ રાજા રાજ્ય કરતા હતા. તેમની રાણીનું નામ ધારિણી હતું. અદીનશત્રુ નામે તેમને પુત્ર હતો અને તે યુવરાજ હતો સુષુદ્ધિ નામે તેમને મંત્રી હતો અને તે અમણોપાસક હતો. ચંપા નગરીની બહાર એક ખાઈ હતી. તેનું પાણી અત્યંત દુર્ગંધવાળું હતું.

એક વાર અત્યંત સુદર લોજન કર્યા પછી રાજાએ તેની બધા પાસે ખૂબ પ્રશંસા કરી. ખીજ બધાએ તે વાતનું આશ્ચર્ય વ્યક્ત કરવા સાથે સમર્થન કર્યું, પણ સુષુદ્ધિ મંત્રીએ કહ્યું કે ‘મને આમા કંઈ જ આશ્ચર્ય થતું નથી, જગતમા સુદર લાગતી વસ્તુઓ ખરાબ પણ થાય છે, અને અત્યંત ખરાબ લાગતી વસ્તુઓ સારી પણ થઈ જાય છે.’ રાજાને સુષુદ્ધિ મંત્રીની આવી વાત ગમી નહિ.

એક વાર અત્યંત દુર્ગંધથી ભરેલા ખાઈના પાણી પાસેથી રાજાને નીકળવાનું થયું રાજાએ તરત મ્હોં ઢાંકી દીધું અને ત્યાંથી ખસી ગયા અને તે પાણીની ખૂબ ખૂબ નિંદા કરવા લાગ્યા. ત્યારે પણ સુષુદ્ધિ મંત્રીએ કહ્યું કે ‘રાજા! આમાં કંઈ નવાઈ પામવા જેવું નથી. જગતમા સુદર લાગતી વસ્તુઓ ખરાબ પણ થાય છે અને ખરાબ વસ્તુઓ સારી પણ થાય છે.’

રાજાને આ વાત ગમી નહિ રાજાએ સુષુદ્ધિ મંત્રીને કહ્યું કે સુષુદ્ધિ! તું આ ખોટો પ્રચાર કરે છે.

સુષુદ્ધિને થયું કે ‘રાજાને જિનેશ્વરે પ્રત્યેક સત્ય ભાવોની ખબર નથી, એને એ ભાવો સમજાવવા જોઈએ.’ એમ વિચારીને ખાઈનું દુર્ગંધથી ભરેલું પાણી પોતાને ત્યાં લાવીને ત્રણ ઘડાઓમા નખાવ્યું. એમા સાંજખાર નખાવ્યો, સાત દિવસ સુધી તેમાં પાણી ભરી રાખ્યું. પછી ખીજ ઘડામા નખાવ્યું, સાંજખાર નખાવ્યો, સાત દિવસ સુધી ભરી રાખ્યું. આ રીતે સાત સાત વાર કરવાને અંતે પાણીનો બધો જ કચરો દૂર થઈ ગયો અને પાણી રત્ન જેવું સુદર અને નિર્મળ બની ગયું પછી તેમા સુદર દ્રવ્યો નાખ્યા. પછી પાણી અતિ અતિ સુદર તથા સુગંધયુક્ત થઈ ગયું. પછી એ પાણીને જિતશત્રુ રાજા જમવા બેસે ત્યારે આપવા માટે પાણિયારાના અધિકારીને સૂચના કરી

લોજનસમયે રાજાએ ન્યારે આ પાણી પીધું ત્યારે તેના આનંદનો પાર રહ્યો નહિ અને તે માણસને પૂછ્યું કે આ પાણી તું ક્યાંથી લાવ્યો? તેણે બધી વાત કરી એટલે રાજાએ સુષુદ્ધિ મંત્રીને

બોલાવીને કહ્યું કે તને મારા ઉપર કઈ અપ્રીતિ છે કે શું? આવું સરસ પાણી મને દરરોજ કેમ આપતો નથી? આ પાણી તું લાવ્યો ક્યાંથી? સુશુદ્ધિ મંત્રીએ બધી વાત કરી. રાજાને સંપૂર્ણ ખાત્રી થઈ એટલે રાજાએ કહ્યું કે ‘આવું સુંદર તત્ત્વજ્ઞાન તો ક્યાંથી પ્રાપ્ત કર્યું?’ ત્યારે મંત્રીએ કહ્યું કે ‘જિનેશ્વરનાં વચનોમાંથી આ વાત મેં જાણી છે’ એટલે જિનેશ્વરે પ્રશ્નેલા ધર્મને જાણવા માટે ઉત્સુક બનેલા રાજાને સુશુદ્ધિ મંત્રીએ ધર્મનું સ્વરૂપ-તત્ત્વજ્ઞાન વિસ્તારથી સમજાવ્યું. પછી કાલાતરે રાજા તથા મંત્રી બંનેએ દીક્ષા લીધી અને મોક્ષમા ગયા.

૧૩ ‘મંદુક. આ અધ્યયનમાં દેડકાની કથા છે. કથાનો પ્રસંગ આ રીતે છે—

એક સમયે ભગવાન મહાવીર પરમાત્મા રાજગૃહમાં પધાર્યા હતા ત્યારે દંદુર નામના દેવે આવીને પ્રભુ પાસે અત્યંત સુંદર રીતે ભક્તિપૂર્વક નાટ્ય કર્યું. એટલે ભગવાનને ગૌતમસ્વામીએ પૂછ્યું કે દંદુર દેવને આવી અદ્ભુત ઋદ્ધિ ક્યાંથી મળી? ભગવાને કહ્યું કે રાજગૃહ નગરમાં નંદ નામનો અત્યંત ધનાઢ્ય મણિયાગ શેઠ હતો. ધર્મશ્રવણ કરીને પહેલા તો શ્રમણોપાસક થયો હતો, પણ પછી સાધુસમાગમ છૂટી જવાથી ધીમે ધીમે મિથ્યાત્વ પામી ગયો હતો. એક વખત ઉન્હાળામા એણે અઠમ કર્યો હતો, ત્યારે અતિ તરસ અને ભૂખ લાગવાથી એક સુંદર વાવ બંધાવવાનો સંકલ્પ તેના મનમા થયો. રાજગૃહ નગરની બહાર તેણે અત્યંત સુંદર બગીચો તથા તેના મધ્યમા વાવ બંધાવી હતી. ભોજનશાલા, ચિકિત્સકશાલા, અલકાગ્રંથાલા આદિ સહિત અત્યંત મનોહર આ વાવ તથા બગીચા હતા. સર્વત્ર આની પ્રશંસા થતી હતી અને તે પ્રશંસા સાંભળીને નંદ મણિયારને અતિ હર્ષ થતો હતો કાલાંતરે નંદ મણિયારના શરીરમા સોળ સોળ રોગ પ્રગટ થયા. આ રોગો કોઈ જ મટાડી શક્ય નહિ, છેવટે વાવમાં જ આસક્ત થયેલો તે મરીને તે જ વાવમા દેડકા રૂપે ઉત્પન્ન થયો.

વાવમા સ્નાન કરવા આવતા લોકો નંદ મણિયારને યાદ કરીને તેની પ્રશંસા કરતા હતા તે સાંભળીને તેને જાતિસ્મરણ (પૂર્વ જન્મનું) જ્ઞાન ઉત્પન્ન થયું. અને પોતે કોણ હતો, ભગવાન મહાવીરનો ધર્મ સ્વીકાર્યા પછી પણ તેને ભૂલી જવાને પરિણામે પોતે કેવી દુઃખમય યોનિમાં ઉત્પન્ન થયો છે તેનો તેને ખ્યાલ આવ્યો. તેને ખૂબ જ પશ્ચાત્તાપ થયો અને છંદના પારણે છંદ કરવાનો તેણે સંકલ્પ કર્યો

એવામા ભગવાન મહાવીર વિહાર કરતા કરતા ત્યા પધાર્યા. સ્નાન કરવા આવેલા લોકો ‘ભગવાન મહાવીર અહીં પધાર્યા છે’ એવું બોલી રહ્યા છે તે સાંભળી પ્રભુના દર્શન-વદન માટે દેડકો વાવમાંથી નીકળીને પ્રભુ જ્યાં ગિરાજે છે તે તરફ જવા નીકળ્યો. તે સમયે શ્રેણિક રાજા પ્રભુને વદન કરવા જઈ રહ્યા હતા તેમના એક ધોડાના પગ નીચે દેડકો આવી ગયો અને કચડાઈ ગયો. તે વખતે દેડકાએ પ્રભુનું અત્યંત ભક્તિપૂર્વક સ્મરણ કરવા માડ્યું અને છેવટે મૃત્યુ પામીને સૌધર્મ દેવલોકમા ઉત્પન્ન થયો

ભગવાન મહાવીર પરમાત્મા ગૌતમસ્વામીને કહે છે કે આ દેવે આ દેવી ઋદ્ધિ આ રીતે મેળવી છે અહીંથી અવિને મહાવિદેહમા ઉત્પન્ન થશે અને પછી મોક્ષમા જશે.

ધર્મ પામ્યા પછી પણ જે સત્સંગના અભાવ આદિ કારણે જીવનમા ધર્મ છૂટી જાય, અને સસારના પદાર્થોમા જીવ રહી જાય તો જીવની શી દશા થાય છે તેમ જ પ્રભુના શરણ-અમરણથી જીવનો કેવો ઉદ્ધાર થાય છે તે આ અધ્યયનનો સાર છે.

૧. સુદ્રિત ગ્રંથમા હેડીંગમા અગ્રે આનુ નામ વધુરે આપ્યું છે, પણ તે ભૂલથી અપાઈ ગયું છે. સર્વત્ર મહુકે હેડીંગ સમજ લેવું.

૧૪. તેતલી. આ અધ્યયનમાં તેતલિપુર નગરના કનકરથ નામના રાજાના મત્રી તેતલિપુત્રની કથા છે.

આ તેતલિપુત્ર પોટ્ટિલા નામની કલાદની પુત્રીને પરણ્યો હતો. તેના ઉપર તેને અતિ પ્રેમ હતો.

કનકરથ રાજાની રાણીનું નામ પદ્માવતી હતું. કનકરથ રાજા રાજ્ય આદિમાં અત્યંત આસક્ત હતો. પોતાના જીવતા દોષ રાજ્યનો સ્વામી થવા આવે નહિ એ આશયથી જે જે પુત્ર જન્મે તેમના નાક-કાન આદિ અવયવોને કાપી નાખતો હતો અને એ રીતે મારી નાખતો હતો. પદ્માવતીને વિચાર આવ્યો કે ‘આ રીતે બધા પુત્રો મરી જશે તો પછી મારો આધાર કયો રહેશે’ એટલે તેણે તરત જન્મેલા એક પુત્રને ગુપ્ત રીતે મંત્રીને સોંપી દીધો અને મંત્રીની મરેલી જ જન્મેલી પુત્રીને તેના સ્થાને ગોઠવી દીધી. અને પછી રાજાને જણાવવામાં આવ્યું કે રાણીને મરણ પામેલી પુત્રી જન્મી છે.

આ બાજુ સાચો રાજપુત્ર તેતલિપુત્રને ત્યાં મોટો થયો. તેતલિપુત્રને પોટ્ટિલા ઉપર અત્યંત પ્રેમ હતો, પણ એકવાર બધો પ્રેમ ચાલ્યો ગયો એટલે સસારથી વિરક્ત થઈને પોટ્ટિલાએ દીક્ષા લેવા માટે તેતલિપુત્ર પાસે રજા માગી. તેતલિપુત્રે કહ્યું કે ‘દીક્ષા લીધા પછી કાળ કરીને દેવલોકમાં જાય ત્યાંથી તું મને પ્રતિબોધ પમાડવા આવે તો તને રજા આપું’ પોટ્ટિલાએ આ વાતનો સ્વીકાર કર્યો અને દીક્ષા લીધી. તથા સુદર સયમનું પાલન કરીને છેવટે મહિનાનું અણસણ કરીને દેવલોકમાં દેવરૂપે ઉત્પન્ન થઈ.

આ બાજુ કનકરથ રાજાના મૃત્યુ પછી, રાજા દોને બનાવવો આ પ્રશ્ન ઉપરિચિત થયો ત્યારે મત્રી તેતલિપુત્રે કહ્યું કે કનકરથ સાચો રાજપુત્ર છે, મારે ત્યાં મોટો થયો છે, તેના ઉપર રાજ્યાભિષેક કરો હવે કનકરથ રાજા થયો

પોટ્ટિલા દેવે મત્રી તેતલિપુત્રને સસારની અસારતા સમજાવવા પ્રયત્ન કર્યો. પણ મત્રીને કશો પ્રતિબોધ લાગ્યો નહિ. એટલે પોટ્ટિલાએ રાજાના મનને ફેરવી વાળીને રાજાને મત્રીથી વિમુખ કરી દીધો. રાજા, રાજ્યના કર્મચારીઓ, નગરના અગ્રેસરો, તથા ધરના માણસો પણ મત્રીથી વિમુખ થઈ ગયા એટલે મંત્રીએ વિપલક્ષણ આદિ કરીને આત્મહત્યા કરવાનો પ્રયત્ન કર્યો. પણ દેવી પ્રભાવથી તે બધામાં મંત્રીને નિષ્ફળતા મળી. એટલે દેવે પોટ્ટિલાનું રૂપ લઈને સર્વ બાજુઓથી અત્યંત ભય બતાવ્યો અને પૂછ્યું કે ક્યાં જવું? ત્યારે તેતલિપુત્રે કહ્યું કે ‘ભય પામેલાને દીક્ષા એ જ શરણ છે.’ દેવે આ જ વાતનું સંપૂર્ણ સમર્થન કર્યું. પછી તેતલિપુત્રને જાતિસ્મરણ જ્ઞાન ઉત્પન્ન થયું કે પૂર્વ જન્મમાં હું મહાવિદેહ ક્ષેત્રમાં પુડરીગિણી નગરીમાં મહાપદ્મ નામે રાજા હતો. સ્થવિરો પાસે દીક્ષા લઈ ચૌદ પૂર્વનું અધ્યયન કરી છેવટે એક માસનું અણસણ કરી મહાશુક્ર દેવલોકમાં ઉત્પન્ન થયો હતો. ત્યાંથી આવીને અહીં તેતલિપુત્ર રૂપે જન્મ્યો છું. પછી પોતે જ મહાવ્રતોનો સ્વીકાર કરીને દીક્ષા લીધી. પછી શુભ ભાવના ભાવતાં તેમને કેવલજ્ઞાન ઉત્પન્ન થયું.

દેવોએ કેવલજ્ઞાનનો મહિમા કર્યો. રાજાને આ વાતની ખબર પડી એટલે રાજા પણ ત્યાં અત્યંત બહુમાનથી આવ્યો. ધર્મ સાંભળીને શ્રાવણયોગ્ય ધર્મ સ્વીકારીને રાજા શ્રમણોપાસક બન્યો. છેવટે તેતલિપુત્ર મોક્ષમાં ગયા.

આચાર્યશ્રી અભયદેવસૂરિજી મહારાજે ટીકામાં આનો ઉપનય કરતા જણાવ્યું છે કે જ્યાં સુધી જીવોને સસારમાં માનહાનિ કે દુઃખનો અનુભવ થતો નથી ત્યાં સુધી પ્રાયઃ જીવો ધર્મ તરફ વળણ ધરાવતા નથી.

૧. નદિયા. આમાં નદિયા નામના વૃક્ષોની વાત છે. આ નામે નગરી હતી. ત્યાં ધન નામે સમુદ્ર મંત્રીના સુધર્માદ દત્તો. ત્યાં નગરીની ઈશાન દિશામાં અદિચ્છા નામે નગરી હતી. ત્યાં કનકેન્દ્ર નામે ગાંધ ગાંધ કરનો હતો.

એમના ધન સુધર્માદ આપણ કદમ માટે ઘણી ઘણી વસ્તુઓ લઈને અદિચ્છા નગરીએ આવ્યા હતા. તેને ઉદ્ધરેન્દ્ર કદમી કે 'નેમલે નેમલે સાથે આવવું હોય તે આવો. માર્ગમાં ખનને નુકસાન કરીશ' મર્મમાં આગળ ગયા પછી નદિદ્વિષ નામના વૃક્ષોનું સ્થાન આવ્યું. ત્યારે ધન સુધર્માદે ઉદ્ધરેન્દ્ર કદમી કે 'દલે પડી મોટી અટવી શરૂ થાય છે તેમાં નદિદ્વિષ નામના ખૂબ ખૂબ મનોહર વૃક્ષો વૃક્ષો છે. ૫૨ તે અત્યંત લગ્નકર છે. આ વૃક્ષની છાલ, પાદા, પુષ્પ, ફલ તે નિર્મલ પાનુની જે આવવામાં આવશે કે—અને એની ઇલામાં વીસામો લેવામાં આવશે તો પણ પ્રાણમાં તો અત્યંત મનુષ્યો, પરંતુ પશુઓએ અછાળે મૃત્યુ યજે માટે આવા વૃક્ષોનું કષ્ટ ખાશો નહિ કે આવા ૭ રોની ઇલામાં દોષ્ટ બેસરો નહિ બીજા વૃક્ષોનું જ આવું હોય તો ખાને અને ખીન કરેલી ઇલામાં જ બેસને.'

નેમલે ધન સુધર્માદની વાત ઉપર ત્રણ ગણી અને તે પ્રમાણે વર્ત્યાં તે સુખી થયા, પણ નેમલે ન મનુષ્ય અને નદિદ્વિષ ૭ રોનું મેદન ધૃત્યે તે મૃત્યુ પામ્યા.

અરેતાવ નુર્મમાંવામાં આનો ઉપદય કરતાં જણાવે છે કે ને સાધુ—સાધ્વી દીક્ષા લીધા પછી ખાંડ પ્રકારના કામગુરોમાં આસક્ત થતા નથી તે જગતમાં પૂજનીય અને છે તથા સસારસમુદ્રને પાર કરી નકર છે અને ને સાધુ—સાધ્વી દીક્ષા લીધા પછી પાંચ પ્રકારના કામગુરોમાં આસક્ત થાય કે તે જગતમાં નિર્વાણ અને છે અને સસારમાં પરિભ્રમણ કરે છે.

૫૩ સુધર્માદ અદિચ્છા નગરીમાં સુખપૂર્વક પદોગી ગયા, ત્યાં લાડનો વિનિમય કરીને નેમલે નગરીમાં આવ્યા પછી દોષ્ટ સ્થિતિ પામે ધર્મત્રયણ કરીને દીક્ષા લઈ દેવલોકમાં ગયા. ત્યાંથી અદ્યક્ષિદે લેવામાં આવ્યા અને મોનમાં ગયો.

૧૬ વાતકેમ, આમાં ધાતકીખાના ભગતશેત્રની અપરકંકા નગરીનો પ્રસંગ આવતો હોયથી આ અપરકંકા અપરકંકા નામ છે. આ નગરીનું ખીડુ નામ 'અમરકંકા' પણ કેટલીક પ્રાચીનોના મંત્રે કે ઉપદેશપત્રની આ ની મુનિચક્રમુનિવિગિચિત દીક્ષામાં તથા ત્રિપદિશાક્ષપુરુષ-ચરિત્રમાં આમાં પ્રમાણ મેમિતાય અગ્નિમાં પાનુ આનું અમરકંકા જ નામ આપેલું છે. કલ્પસૂત્રની આ રિતરવિગપ્ત ઉપદેશવિગિચિત સુગોષિકા દીક્ષા આદિ ગ્રંથોમાં અપરકંકા નામ પણ મળે છે.

વાતકેમ નામના આ મોગમાં અપરકંકામાં દૌપદીમનવી વિગૃહ તથા છે.

ત્યાં નદરીમાં ૪૪ ધાતકીખાના વસના દત્તા—સોમ, સોમદત્ત, તથા સોમભૂતિ. તેમને માનુષ્યોના પત્ની હતી—નાગથી, ભૂતથી, તથા રાક્ષસી આ લાઈઓ વાગકંતી બધા એકને જ રાક્ષસ દત્ત એમના નામથી તેમાં બધાને જન્મવાનો વાગે આવ્યો હતો ત્યાં નાગથીએ ઘણી ધાતકીઓ પિત્રાની હતી તેમાં તુલ્યનું કાળ અરકાવાળું તેમથી પરિપૂર્ણ શાક જનાવેલું હતું એ સમયે કે જિંદગી તેને નાગીને જેણે તો અત્યંત કષ્ટ એ જેણે દત્ત. તે જાગીને તેને અત્યંત ખેદ થયો કે તે સમયે નાગીએ જાણ કર્યો નકામાં ગયા. મારી દેગાનીઓને ખગર પાને તો તે પણ જાણ ની હતી કે જે એકે જેણે જાણે પૂપ લી પીવું અને નહુ સુદર શાક જનાવીને બધાને સમજાવી દેવ. તે એકે જો જાગીને પાન ના કામે થાગ્યા.

* રિક્ષમ પેન ૧૫૫૦નો મુનિચક્રમુનિવિગિચિત અમરકંકાનિયરિચિત અનિયાગમાં મર્મમાં મળેલ અમરકંકા નામ જોડેલા નો છે.

તે અવસરે ધર્મઙ્ગોષ નામના ગુરૂ મહારાજ વિશાળ પરિવાર સાથે ત્યાં પધારેલા હતા. તેમના પરિવારમાં ધર્મઙ્ગિ નામના માસક્ષમણના પારણે માસક્ષમણ કરનારા એક મહા તપસ્વી મહાત્મા હતા. માસખમણના પારણે વહોરવા માટે નીકળેલા આ તપરિવ મહાત્માને નાગશ્રીએ કડવા તુંબાડનું બધુ જ શાક વહોરાવી દીધુ. આ શાકના ગંધથી જ ચેતી ગયેલા ગુરૂ મહારાજે ‘આ શાક વિનાશક છે’ એવી સૂચના કરીને તે પરઠવી દેવા માટે ધર્મઙ્ગિ અણુગારને કહ્યું. ધર્મઙ્ગિ અણુગાર જ્યાં પરઠવવા ગયા ત્યાં એક ટીંપામાં પણ હજારો કીડીઓ મરતી જોઈને, તેમણે પોતે જ બધુ શાક વાપરી લીધુ અને નાગશ્રીએ વહોરાવેલા કડવા તુંબાડના આહારથી છેવટે તેમનું મૃત્યુ થયું. આ સમાચાર ક્રમે ક્રમે ફેલાઈ ગયા. નાગશ્રીના ધરના માણસોએ નાગશ્રીને ધરમાંથી કાઢી મૂકી, તેને સોળ સોળ રોગો ઉત્પન્ન થયા, અને અતિ અતિ દુઃખી થઈને મૃત્યુ પામી. તે પછી પણ અનેક અનેક જન્મો સુધી ભિન્ન ભિન્ન દુર્ગતિઓમાં તેણે ધણા ધણાં દુઃખો સહન કર્યાં.

તે પછી ચંપા નગરીમાં ધનાઢ્ય સાગરદત્ત સાર્થવાહને ત્યાં તેનો જન્મ થયો. સુકુમારિકા તેનું નામ રાખવામાં આવ્યું. સાગર નામના ધનાઢ્ય સાર્થવાહપુત્ર સાથે તેનું લગ્ન થયું. પરંતુ સુકુમારિકા અત્યંત રૂપવતી હોવા છતાં પણ તેના શરીરમાં અગ્નિ કરતાં પણ વધારે ભયંકર ઉષ્ણ સ્પર્શનો અનુભવ થવાથી, પ્રથમ રાત્રે જ તેનો પતિ તેને છોડીને ચાલ્યો ગયો. એને પરણવા હવે કોઈ તૈયાર થતું નથી. તેના પિતાએ એક ભટકતા ભિખારી સાથે તેનું લગ્ન કર્યું તો તે પણ તેને છોડીને ચાલ્યો ગયો. છેવટે તેણે ગોપાલિકા નામે સાધ્વીજી પાસે દીક્ષા લીધી, અને ઉચ્ચ તપશ્ચર્યા કરવા લાગી. છતાં મનમાં ભોગની વાસના રહી ગઈ હતી તેથી તે એકવાર ઉદ્યાનમાં આત્મપના કરતી હતી ત્યારે પાંચ પુરૂષો જેની સેવા કરી રહ્યા છે એવી વેશ્યાને જોઈને એણે નિયાણું કર્યું કે ‘જે આ તપ આદિનું કંઈ ફળ હોય તો આ વેશ્યા જેવું સુખ મને પ્રાપ્ત થાઓ.’ સંયમની આરાધનામાં પણ ક્રમે ક્રમે તે શિથિલ થઈ ગઈ અને કાળ કરીને આ ભરતક્ષેત્રમાં પાંચાલ દેશમાં કાંપિલ્યપુર નગરમાં દુષ્ટ નામે રાજાને ત્યાં જન્મી. તેનું દ્રૌપદી એવું નામ રાખવામાં આવ્યું.

દ્રૌપદી મોટી થયા પછી તેનો સ્વયંવર રચવામાં આવ્યો. ત્યાં અનેક અનેક દેશોના રાજાઓ આવેલા હતા. સ્વયંવર મંડપમાં જતાં પહેલાં જિનમંદિરમાં જિનેશ્વર ભગવાનની પૂજા કરીને દ્રૌપદી સ્વયંવર મંડપમાં ગયા. ત્યાં એક દાસી મોટું દર્પણ લઈને સાથે ફરતી હતી, રાજાઓની સામે સીધું ન જોતા તે દર્પણમાં પ્રતિબિંબિત થયેલા રાજાઓને જોતી જોતી તે મહાસતી દ્રૌપદી પાંચ પાંડવો પાસે આવી. અને પૂર્વે કહેલા નિયાણાને લીધે પાંચે ય પાંડવોના ગળામાં તેણે એક સાથે વરમાળા નાખી. પછી પાંચે ય પાંડવો દ્રૌપદી સાથે હરિતનાપુર આવ્યા.

એકવાર નારદ ઋષિ ત્યાં આવ્યા. બધાએ તેમનો સત્કાર કર્યો પણ દ્રૌપદીએ નારદને અસંયત માનીને આદર-સત્કાર કર્યો નહિ એટલે ગુસ્સે થયેલા નારદે ધતકીખડના ભરતક્ષેત્રની અપરકકા નગરીના રાજા પદ્મનાભ પાસે આવીને દ્રૌપદીના રૂપ-લાવણ્ય આદિની પ્રશંસા કરી. તેથી પદ્મનાભ રાજાએ તેના ભિન્ન દેવ દ્વારા દ્રૌપદીનું અપહરણ કરાવ્યું. દન્યાના અતપુરમાં દ્રૌપદીને રાખવામાં આવી. ત્યાં તેણે છઠ્ઠા પારણે આયબિલની તપશ્ચર્યા શરૂ કરી. આ બાજુ પાંડવો તરફથી દ્રૌપદીની ચારે બાજુ શોધ કરવામાં આવી, પણ કંઈ જ સમાચાર મળ્યા નહિ.

છેવટે નારદ ઋષિ પાસેથી જ મૂળને સમાચાર મળ્યાં કે ‘પદ્મનાભ રાજાના અતપુરમાં દ્રૌપદી જેવી સ્ત્રી છે.’ એટલે મૂળ અને પાંચ પાંડવો લવણ સમુદ્ર ઓળંગીને ધાતકીખડના ભરતક્ષેત્રમાં અપરકકામાં પહોંચ્યા ત્યાં પદ્મનાભ સાથે લડાઈ થઈ. પદ્મનાભને હરાવીને દ્રૌપદીને પાછી લાવ્યા. વળતા લવણ સમુદ્ર પાર કરીને બધા ગંગા નદી પાસે આવ્યા. મૂળ લવણસમુદ્રાધિપતિ દેવને મળવા માટે રોકાયા. પાંડવો હોડીમાં બેસીને ગંગા ઊતરીને આવ્યા. પરંતુ મૂળ હોડી વિના ગંગા કેવી રીતે

પાર ઊતરે છે તે કૃષ્ણની શક્તિ જાણવા માટે તેમણે હોડી પાછી મોકલી નહિ. કૃષ્ણે મહામુશીબતે ગંગા પાર કરી. અને જ્યારે પાંડવોની વિચારસરણી તેમણે જાણી ત્યારે કૃષ્ણને એવો ગુરસો આવ્યો કે પાંચે ય પાંડવોને કૃષ્ણે દેશનિકાલ કર્યા છેવટે કુંતીની વિનવણીથી દક્ષિણ દેશમાં વસવાટ કરવાની કૃષ્ણે રજા આપી એટલે પાંડવોએ પાંડુમથુરા નગરી વસાવી અને ત્યાં રહેવા લાગ્યા. ત્યાં તેમને પાંડુસેન નામનો પુત્ર થયો તેને રાજ્ય સોંપીને પાંચે પાંડવો તથા દ્રૌપદીએ દીક્ષા લીધી. પછી તેઓ નેમિનાથ જગવાનને વહન કરવા માટે નીકળ્યા. માસખમણના પાંચે માસખમણ કરતા તે હસ્તકલ્પ [નગર]ની બહાર સુધી આવી પહોંચ્યા હસ્તકલ્પ નગરમાં લિંક્ષા વહોરવા માટે ગયેલા ત્યારે સાધુઓએ સમાચાર સાંભળ્યા કે ‘શ્રી નેમિનાથ જગવાન ઉન્નત્યતશૈલ ઉપર મોકલમાં પધાર્યા છે’ એટલે તરત પાછા ફર્યા અને યુધિષ્ઠિર અણગારને બધી વાત કરી તેમણે બધાએ તરત જ નિર્ણય કર્યો અને આહાર પગઠવી દઈને શત્રુજય પર્વત ઉપર આવીને જે મહિનાનું અણસણ કરીને બધા મોકલમાં પધાર્યા.

સાધ્વીજ પાસે ગહેલાં દ્રૌપદી છેવટે મહિનાનું અણસણ કરીને બ્રહ્મલોકમાં ઉત્પન્ન થયા અને ત્યાંથી ચ્યવીને મહાવિદેહમાં મોકલમાં જશે.

૧૭. આજ્ઞા. આ સત્તરમાં અધ્યયનમાં આકીર્ણ = જાતિવત અશ્વોની વાત આવે છે.

હસ્તિશીર્ષનગરથી વ્યાપાર માટે સમુદ્રની યાત્રા-પ્રવાસ ખેડનારા ધણા ધનાઢ્ય વ્યાપારીઓ લવણ સમુદ્રમાં વહાણો લઈને નીકળ્યા હતા. માર્ગમાં પવનના તોફાનથી તેમના વહાણો ખેંચાઈને તદ્દન અજાણ્યા કાલિક દ્વીપે પહોંચી ગયા ત્યાં તેમણે સુવર્ણ રત્ન વગેરેની અનેક ખાણો તથા જાતિવત અશ્વોને જોયા. અશ્વો આ વણિકોને જોઈને નારી ગયા અને અયત સુખશાતિપૂર્વક જગલનાં ઘાસને ખાવા લાગ્યા. વણિકોએ સુવર્ણ-રત્ન આદિથી પોતાનાં વહાણો ભરી લીધાં અને સ્વદેશે પાછા આવ્યા કનકકેતુ રાજા પાસે મોટું ભેટણું લઈને ગયા.

રાજાએ પૂછ્યું કે ‘તમે ધણા દેશ-દેશાવરમાં ફરો છો, કઈ આશ્ચર્ય જોયું હોય તો રહો.’ તેમણે કાલિક દ્વીપની સુવર્ણ આદિની ખાણો તથા અશ્વની વાતો કહી રાજાએ કહ્યું કે ‘તમે મને ધોડા લાવી આપો.’ એટલે તે વણિકો જાત જાતની પાંચે ઇંદ્રિયોને મોહિત કરનારી વસ્તુઓ લઈને કાલિક દ્વીપમાં પહોંચ્યા. બધી ચીજો ધોડાઓ પાસે ધરી, અને બાંધવાના પાશ પણ આચુબાચુ ગોઠવી દીધા પરંતુ તેમાં જે જાતિવત અશ્વો હતા તે તો તે વસ્તુઓથી દૂર જ આવ્યા ગયા. ખીજા જે અશ્વો હતા તે આ વસ્તુઓમાં મોહિત થયા અને પાશમાં બધાઈ ગયા. જે ધોડાઓ મોહિત કરનારી વસ્તુઓથી દૂર આવ્યા ગયા તે બચી ગયા અને જે ધોડાઓ આ વસ્તુઓમાં આકર્ષાયા તે બધાઈ ગયા. આ બાંધેલા અશ્વોને હસ્તિશીર્ષનગરમાં લાવવામાં આવ્યા. અને ત્યાં રાજાને સોંપી દેવાયા. રાજાએ અશ્વમર્દકોને સોંપ્યા અશ્વમર્દકોથી તે અશ્વો અનેક પ્રકારના બંધનો તથા કશપ્રહારો આદિ દ્વારા અનેક પ્રકારના દુખો પામ્યા.

આનો ઉપનય જગવાન સુધર્માસ્વામિજી આ રીતે જણાવે છે કે જે સાધુ કે સાધ્વી દીક્ષા લીધા પછી ઇષ્ટ શબ્દ-સ્પર્શ-રસ-રૂપ-ગંધમાં આસક્ત થાય છે તે આ અશ્વોની જેમ જગતમાં હીલનાપાત્ર, નિંદનીય, ગર્હણીય બનીને પરલોકમાં ધણાં દુખો પામે છે તથા સસારમાં દીર્ઘકાળ સુધી પરિભ્રમણ કરે છે. પરંતુ જે સાધુ કે સાધ્વી દીક્ષા લીધા પછી ઇષ્ટ શબ્દ-સ્પર્શ-રસ-રૂપ-ગંધથી દૂર રહે છે તે આકીર્ણ = જાતિમત અશ્વોની જેમ આ જગતમાં પૂજનીય બનીને પરલોકમાં પણ સુખી થઈને સસારસમુદ્રથી પાર ઊતરી જાય છે.

૧૮ સુસુમા. આ અઢારમાં અધ્યયનમાં સુસુમા નામે શ્રેષ્ઠિપુત્રી સાથે સકળાયેલી કથા છે.

રાજગૃહ નગરમાં ધન નામના અત્યંત ધનાઢ્ય સાર્થવાહ હતા. તેમને પાંચ પુત્રો અને છઠ્ઠી સુસુમા નામે પુત્રી હતી. ધન સાર્થવાહને બાલકોને રમાડવામાં કુશલ ચિલાત નામનો નોકર હતો. તે સુસુમાને રમાડવા જ્યારે લઈ જતો હતો ત્યારે બીજા ઘણા બાળકોને મારતો-ફટતો હતો તથા અનેક રીતે ત્રાસ આપતો હતો. એટલે તે બાળકોના મા-બાપો ધન સાર્થવાહ પાસે આવીને ખૂબ ફરિયાદો કરવા લાગ્યા. એટલે ધન સાર્થવાહે તેને ધરથી બહાર કાઢી મૂક્યો. અનેક વ્યસનોથી ભરેલો તે રખડતો રખડતો રાજગૃહ પાસેની સિંહગુફા નામની એક અતિ અતિ લયકર ચોર-પલ્લીમાં પહોંચ્યો.

તે ચોરપલ્લીમાં પાંચસો ચોરોનો અધિપતિ વિજય નામે લયકર ચોર વસતો હતો. તેણે ચિલાતને અનેક ચોરવિદ્યાઓ અને ચોરકળાઓ શીખવી. વિજયના મૃત્યુ પછી ચિલાતને ચોર-સેનાપતિ બનાવવામાં આવ્યો. એકવાર તે પાંચસો ચોરોને લઈને ધન સાર્થવાહને ત્યાં ઘૂટ કરવા માટે નીકળ્યો. નીકળતા પહેલાં તેણે બધા ચોરોને કહ્યું કે ઘૂટનો માલ તમે લેજો અને સુસુમા હું લઈશ લયકર શસ્ત્રો લઈને ધન સાર્થવાહના ઘેર પહોંચ્યો આ લયકર ચોરોની ટોળાને જોઈને ધન સાર્થવાહ એકાંતમાં ખસી ગયા. ચિલાત ખૂબ ખૂબ માલ-મિલકત તથા સુસુમાને લઈને ગુફા તર, જવા નીકળ્યો. આ બાજુ ધન સાર્થવાહ કિંમતી બેટણુ લઈને આરક્ષકો પાસે પહોંચ્યા અને તેમને કહ્યું કે ‘તમે ગમે તે રીતે ચિલાત પાસેથી બધું લાવી આપો. બધી માલ-મિલકત તમે લેજો સુસુમા મને આપજો’

એટલે આરક્ષકો બરાબર શસ્ત્રસજ્જ થઈને ચિલાતની પાછળ પડ્યા. ચિલાત સાથે લાડાઈ થઈ. તેમાં ચિલાતનો પરાજય થયો બધા ચોરો માલ-મિલકત ફેંકી ફેંકીને ચાલવા લાગ્યા. તે લઈને આરક્ષકો રાજગૃહ તરફ પાછા ફરવા લાગ્યા.

આ બાજુ ચિલાત ચોરસેનાને વેર-વિખેર થયેલી જોઈને એક મોટી લયંકર અટવીમાં નાસી ગયો તેની પાછળ પાછળ ધન સાર્થવાહ પણ પોતાના પુત્રોને લઈને પહોંચ્યા. ધન સાર્થવાહને જોઈને ચિલાતે વિચાર્યું કે મારાથી પહોંચી શકાશે નહિ એટલે તેણે સુસુમાનું મસ્તક કાપી નાખ્યું અને મસ્તકને હાથમાં લઈને નાસવા લાગ્યો. ત્યાં પણ દિશા ભૂલી જવાથી ભૂખ-તરસથી પીગતો પીગતો તે સિંહગુફા ચોરપલ્લી સુધી પહોંચતાં પહેલાં જ વચમાં કાળ કરી ગયો.

આ બાજુ ચિલાતે મારી નાખેલી સુસુમાને જોઈને અત્યંત હિંમત થયેલા ધન સાર્થવાહ પાછા ફરવા લાગ્યા. પરંતુ પોતાનું સ્થાન ઘણું દૂર હોવાથી ખાધા-પીધા વિના પહોંચવાનું અશક્ય હોવાથી માત્ર ગ્રાણ બચાવવા તથા સ્વસ્થાને પહોંચવા માટે જ સુસુમાના જ મૃત શરીરનો આહાર કરીને તથા તેનું રક્ત પીને સ્વસ્થાને પહોંચ્યા.

તેવામાં રાજગૃહ નગરમાં ભગવાન્ પધાર્યા પ્રભુની ધર્મદેશના સાંભળીને ધન સાર્થવાહ પુત્રો સાથે દીક્ષા લીધી કાળ કરીને સૌધર્મ દેવલોકમાં ઉત્પન્ન થયા અને ત્યાંથી વ્યવીને મહાવિદેહમાં મોક્ષમાં જશે.

આનો ઉપનય ભગવાન્ સુધર્મા સ્વામીએ એ રીતે જણાવેલો છે કે જે સાધુ કે સાધ્વી દીક્ષા લીધા પછી આ વિનશ્વર અશુચિ શરીરની શોભા આદિ માટે આહાર લે છે તે જગતમાં નિંદા બને છે અને સંસારમાં પરિભ્રમણ કરે છે. પરંતુ જે સાધુ કે સાધ્વી ધન સાર્થવાહની જેમ માત્ર શરીરને નભાવવા માટે તથા મોક્ષ સુધી પહોંચવા માટે જ આહાર કરે છે તે જગતમાં વદનીય-પૂજનીય બનીને છેવટે સંસારસમુદ્રને તરી જાય છે.

૧૯ પુંડરીક આ અધ્યયનમાં પુડરીક રાજની કથા છે. મહાવિદેહ ક્ષેત્રમાં પુષ્કલાવતી વિજયમાં પુડરીગિણી રાજધાનીમાં મહાપદ્મ નામે રાજ રાજ્ય કરતા હતા. તેમને પદ્માવતી નામે

રાણી હતાં, અને આ રાણીથી પુરૂરીક તથા ઠરૂરીક નામે તેમને બે પુત્રો થયા હતા. કોઈક સમયે ત્યાં પધારેલા સ્થવિર ભગવતની ધર્મવાણીને સાંભળીને પુરૂરીકને ગાદી સોંપીને મહાપદ્મ રાજ્યએ દીક્ષા લીધી અને સયમની સુદર આરાધના કરીને મોક્ષે ગયા.

મહાપદ્મે દીક્ષા લીધી ત્યારે પુરૂરીક રાજ્ય હતા અને ઠરૂરીક યુવગજ હતા. એકવાર તે સ્થવિર ભગવાન પુરૂરીગણીમાં પધાર્યા. તે સમયે ધર્મદેશના સાંભળીને પુરૂરીક શ્રાવક થયા, પણ ઠરૂરીકની તો દીક્ષા લેવાની જ ભાવના થઈ. તેમણે મોટા ભાઈ પુરૂરીક પાસે દીક્ષા લેવા માટે અનુમતિ માગી, ત્યારે પુરૂરીકે કહ્યું કે ‘હમણાં તું દીક્ષા ન લે તું હમણા રાજ્ય જાન, હું તને રાજ્યગાદી સોંપુ છું.’ પરંતુ ઠરૂરીકે પુરૂરીકની વાત માની નહિ. અંતે ઠરૂરીકે દીક્ષા લીધી, વિદ્યા પણ ક્યો, પરંતુ કેટલાક સમય પછી ઠરૂરીક ખૂબ માંદા પડ્યા અને પુરૂરીગણી નગરમાં આવ્યા હતા ત્યારે પુરૂરીકે વૈદ્યો પાસે ઉપચાર કરાવીને તેમને શારીરિક દૃષ્ટિએ સંપૂર્ણ રીતે સ્વસ્થ કરી દીધા.

શરીર રોગ રહિત થયા છતા પણ સુદર ભોજન આદિમાં આસક્ત થવાને લીધે ઠરૂરીક ત્યાંથી વિહાર કરતા નહોતા. પુરૂરીકની ધણી પ્રેરણાથી ત્યાંથી વિહાર તો ક્યો, પણ થોડા સમય પછી પાછા પુરૂરીકના મહેલની પાસેના અશોકવનમાં આવીને એક પત્થર ઉપર બેઠા. પુરૂરીકને સમાચાર મળવાથી પુરૂરીક ઠરૂરીક પાસે આવ્યા ઠરૂરીકને પુરૂરીકે ગણિત શબ્દોમાં કહ્યું પણ ખરું, પણ ઠરૂરીકની સયમ જીવન માટે ઇચ્છા નથી એમ જણાતા પુરૂરીકે પૂછ્યું કે ‘તમારે ભોગો નેઈ એ છે?’ ઠરૂરીકે ‘હા’ કહી એટલે ઠરૂરીક ઉપર રાજ્યાભિષેક કરીને, ઠરૂરીકના જ સયમજીવનનાં ઉપદેશોને સ્વીકારી લઈને પુરૂરીકે દીક્ષા લીધી.

ઠરૂરીકે રાજ્યનો સ્વીકાર તો ક્યો, પણ અતિભોજનથી, અતિભગવાથી, રસયુક્ત આહાર ન પચવાથી રોગે ધણી વેદના થવા લાગી. રાજ્ય આદિમાં અતિઆસક્તિને લીધે આર્ત-રોદ્ર ધ્યાનથી પીડાતો ઠરૂરીક કાળ કરીને સાતમી નારકીમાં ઉત્પન્ન થયો.

પુરૂરીક દીક્ષા લઈને સ્થવિર ચુરુ ભગવત પાસે પધાર્યા, છઠ્ઠા પારણે જે આહાર તેમણે વહોરીને લીધો તે શીત તથા રૂક્ષ આદિ હોવાના કારણે તેમને સારી રીતે પચ્યો નહિ, તેથી તેમનું સુકુમાર શરીર સહન કરી શક્યું નહિ. જીવનનો અત નજીક લાગવાથી અતસમયની આરાધના કરીને કાળ કરીને અનુત્તર વિમાનમાં સર્વાર્થસિદ્ધ વિમાનમાં ઉત્પન્ન થયા અને ત્યાંથી ચાલીને મહાવિદેહ ક્ષેત્રમાં મોક્ષમાં જશે.

ભગવાન સુધર્માસ્વામી આનો ઉપનય કરતા જણાવે છે કે જે સાધુ-સાધ્વી દીક્ષા લીધા પછી મનુષ્યજીવનના કામ-ભોગોની ફરીથી ઇચ્છા સેવે છે તેમની હાલત ઠરૂરીક જેવી થાય છે. આ જગતમાં નિંદાપાત્ર બનીને પરલોકમાં પણ દુઃખી-દુઃખી થાય છે અને સસારમાં દીર્ઘકાળ સુધી પરિશ્રમણ કરે છે. પરંતુ જે સાધુ-સાધ્વી દીક્ષા લીધા પછી મનુષ્યના કામભોગોમાં જરાપણ આસક્ત થતા નથી તે જગતમાં વદનીય, પૂજનીય, પ્રશસનીય બનીને છેવટે સસારસમુદ્રને તરી જાય છે.

અહીં ૧૯ અધ્યયનોનો બનેલો પ્રથમ શ્રુતસ્કંધ પૂર્ણ થાય છે.

બીજા શ્રુતસ્કંધનું નામ ધર્મકથા છે. તેમાં દશ વર્ગ છે. દરેક વર્ગમાં છઠ્ઠી પટરાણીઓ સળધી કથા છે. જેમકે પહેલા વર્ગમાં અમરેન્દ્રની પટરાણીઓની, બીજા વર્ગમાં બલિ ઇન્દ્રની પટરાણીઓની, ત્રીજા વર્ગમાં અમરેન્દ્ર સિવાયના દક્ષિણના ઇન્દ્રની પટરાણીઓની, ચોથા વર્ગમાં બલિન્દ્ર સિવાયના ઉત્તરના ઇન્દ્રની પટરાણીઓની, પાંચમા વર્ગમાં દક્ષિણના વાનવ્યતરેન્દ્રની પટરાણીઓની, છઠ્ઠા વર્ગમાં ઉત્તરના વાનવ્યતરેન્દ્રની પટરાણીઓની, સાતમા વર્ગમાં ચંદ્રની પટરાણીઓની, આઠમા વર્ગમાં સૂર્યની પટરાણીઓની, નવમા વર્ગમાં સૌધર્મેન્દ્રની પટરાણીઓની તથા દશમા વર્ગમાં ઇશાનેન્દ્રની પટરાણીઓની કથા છે.

કથાની રજૂઆત આ પદ્ધતિથી છે—પહેલાં તે તે પટરાણીનાં નામ હોય છે. પછી રાજગૃહ નગરમા ગુણશિલ ચૈત્યમાં ભગવાન્ મહાવીર પરમાત્મા પધાર્યા છે, ત્યાં પર્વદા પ્રભુની ઉપાસના કરે છે, તે સમયે તે પટરાણી પ્રભુ પાસે આવીને સુંદર રીતે વિવિધ પ્રકારે નાટક કરીને ચાલી જાય છે, એટલે પછી ભગવાન્ મહાવીર પરમાત્માને ગૌતમસ્વામી પૂછે છે કે આવી ઋદ્ધિ આ દેવીએ કેવી રીતે મેળવી. એટલે ભગવાન તે તે દેવીનો પૂર્વભવ કહે છે. પૂર્વભવની વાતમાં પણ ખાસ કરીને નગરી, માતા-પિતાના નામ, શ્રી પાર્શ્વનાથ ભગવાનની દેશનાનુ શ્રવણ, દીક્ષાની ભાવના, દીક્ષા, દીક્ષા લીધા પછી આચારમાં શિથિલતા, અંત સમયે આણસણુ, દેવલોકમાં દેવી તરીકે ઉત્પત્તિ, ત્યાથી ચાલીને મહાવિદેહમાં મુક્તિની પ્રાપ્તિ—આ રીતે બધી જ પટરાણીઓની કથા છે. તેમા પણ પ્રથમ વર્ણના પ્રથમ અધ્યયનમા કાલી રાણીની કથા જ આ બધા વિસ્તારથી વર્ણવી છે. બીજી બધી જ કથાઓમા લગભગ નામોલ્લેખ જ મુખ્યતાએ કરેલા છે. આ રીતે બીજો શ્રુતસ્કંધ ધર્મકથા સંક્ષેપમા પરિપૂર્ણ થાય છે.

જ્ઞાતાધર્મકથામા આવતી કેટલીક ઐતિહાસિક આદિ વિશિષ્ટ માહિતી વિષે શ્રી પુન્નભાઈ જૈન ગ્રંથભાષા-૩ માં ગુજરાત વિદ્યાપીઠ, અમદાવાદ તરફથી ઈસ્વીસન ૧૯૩૧ માં પ્રકાશિત થયેલા ભગવાન મહાવીરની ધર્મકથાઓ (નાયધમ્મકહા) નામના પુસ્તકમાં સ્વ. પ. એચરભાઈ શવરાજ દોશીએ કેટલાંક મહત્વનાં ટિપ્પણો આપેલા છે, તથા શ્રી આગમપ્રકાશનસમિતિ, વ્યાવર, (રાજસ્થાન) તરફથી વિક્રમ સં. ૨૦૩૭ (ઈસ્વીસન ૧૯૮૧) માં જિનાગમગ્રંથમાલા ગ્રંથાઢ્ક ૪ માં પ્રકાશિત થયેલા જ્ઞાતાધર્મકથાજ્ઞાની પ્રસ્તાવનામાં સ્થાનકવાસી સધના ઉપાચાર્ય શ્રી દેવેન્દ્રમુનિજી શાસ્ત્રીએ પણ ઘણી જાણવા યોગ્ય ઐતિહાસિક માહિતી હિંદી ભાષામા આપેલી છે. આમાંથી જરૂરી અંશ ઉદ્ધૃત કરીને, આ પ્રસ્તાવના પૂર્ણ થયા પછી અમે અહીં આપેલો છે. તટસ્થ રીતે તે જોઈ લેવા વાચકોને વિનંતિ છે.

શૈલી-આ સૂત્રની રચના મુખ્યત્વે ગદ્યશૈલીમા છે. વચમા કોઈક કોઈક સ્થળે પદ્ય આવે છે. એકંદરે આવા પદ્યો આમા પાંચ જેટલા છે. નવમા માકદી અધ્યયનમા ટીકાકારના જણાવ્યા પ્રમાણે છ ગીતિ તથા આઠ રૂપકો આવેલાં છે. આ રૂપકો પદ્યનો જ એક પ્રકાર જણાય છે.

વાચના--આ ગ્રંથની નાની તથા મોટી એમ બે વાચનાઓ ટીકાકાર આ. શ્રી અભયદેવ-સૂરિજી મહારાજના સમયમા પ્રચલિત હતી, તેમા મોટી વાચનાને આધારે તેમણે ટીકા રચી છે, એમ ટીકાકારના કથનથી સ્પષ્ટ જણાય છે. શુઓ પૃં ૩ ટિં ૧, પૃં ૧૦ ટિં ૨, પૃં ૧૫ ટિં ૪.

વાચનાન્તરના ઉલ્લેખપૂર્વક તેમણે અનેક સ્થળે પાઠભેદો આપેલા છે. આવા પાઠભેદો અમે ટિપ્પણોમા ઠામ ઠામ નોંધ્યા છે

અત્યારે જ્ઞાતાધર્મકથાસૂત્રની તાડપત્ર તથા કાગળ ઉપર લખેલી જે જે હસ્તલિખિત પ્રતિઓ મળે છે તે આ. શ્રી અભયદેવસૂરિજી મહારાજે સ્વીકારેલી બૃહત્તર વચનાને મુખ્યત્વે અનુસરતી પ્રતિઓ છે. છતાં તેમાં પણ વાચનાતરના પાઠ જેવા મળે છે, જેમ કે પૃં ૩૨૯, ૩૩૦મા જે વીસ આર્યાઓ છે તે વાચનાન્તરમા અધિક મળે છે એમ ટીકાકારે જણાવ્યું છે. આ વીસ આર્યાઓ અમારા પાસેની બે તાડપત્ર પ્રતિઓ હે ૧ તથા માં તથા પાટણના શ્રી હેમચદ્રાચાર્ય જૈન જ્ઞાન મંદિરમા રહેલા મોદીના લગરની કાગળ ઉપર લખેલી ૧૦૨૮૯ નંબરની એક પ્રતિ સિવાય બીજી બધી પ્રતિઓમા મળે છે. હે ૧ તથા માં તથા ઉપર જણાવેલી કાગળની પ્રતિમા આ વીસ આર્યાઓ નથી. શુઓ પૃં ૩૨૯ ટિં ૧૩.

વાચનાભેદથી કેટલીક મુશ્કેલી પણ સર્જાય છે, એવો અમને અનુભવ થયો છે ઉદાહરણ તરીકે, પૃં ૧૧ પં ૪માં ગિરાહિં સંલ્લમાળી પાઠ છે, અહીં ટીકાકાર આ. શ્રી અભયદેવસૂરિજી

મહારાજે ગીર્મિઃ વાગ્મિઃ એવી વ્યાખ્યા કરેલી છે, એટલે તેમની સમક્ષ અહીં ગિરાહિ પાઠવાળી વાચના છે. અહીં સં ૧ લા ૨ તથા જે ૨મા વગૂહિ પાઠ છે, લ ૧માં ગિરિયાહિ પાઠ છે, લોં તથા લ ૨માં ગિરાહિ કે વગૂહિ પાઠ જ નથી. માત્ર લોંમાં પાછળથી કોઈકે નીચે ગિરાહિ પાઠ ઉમેરેલો છે. જે ૧ તથા માંમાં પ્રારભના પાનાં જ નથી. લોંમાં આ પાઠ ઉપર આ સ્થળે કોઈકે સફેદ કાગળની પટ્ટી (તાડપત્રને સાધવા માટે) લગાવી દીધી હોવાથી પાઠ વાંચી શકાતો નથી. હે ૧ લા ૧, ૩ હે ૩, ૪માં ગિરાહિ પાઠ છે. (કદપસૂત્રમા ત્રિશલા માતા સિદ્ધાર્થ મહારાજ પાસે સ્વપ્નકથન કરવા આવે છે ત્યાં પણ ગિરાહિ પાઠ છે,) છતાં વગૂહિ પાઠવાળી વાચના વધારે સગત લાગે છે, કારણ કે આગળ ન્યા ન્યાં (૫૦ ૧૨ ૫૦ ૧, ૫૦ ૧૫૩ ૫૦ ૩, ૫૦ ૨૪૬ ૫૦ ૩) જાવ શબ્દથી વચ્ચે પાઠ લેવાની સૂચના છે ત્યાં ત્યાં છેદલું પદ વગૂહિ જણાવેલું છે. જો ૫૦ ૧૧ ૫૦ ૪માં ગિરાહિ છેદલું પદ હોય તો તે પાઠોની સગતિ કરવી મુશ્કેલ બની જાય છે. આ વાત અમે ચતુર્થ પરિશિષ્ટમા ૫૦ ૨૪૬ ૫૦ ૩ના ટિપ્પણમાં પણ જણાવી છે.

સંશોધન-સંપાદનશૈલી : અમારી સંશોધન-સંપાદનશૈલી કેવી છે તે અમે શ્રી મહાવીર જૈન વિદ્યાલયથી પ્રકાશિત થયેલા સ્થાનાંગ-સમવાયાગસૂત્રની અસ્તાવનામા વિસ્તારથી (૫. ૨૨-૨૭માં) જણાવ્યું છે. જિજ્ઞાસુઓએ ત્યાં જ જોઈ લેવું.

અકનિર્દેશ વિષે અહીં અમારે ખાસ જણાવવું છે. સૂત્રો લખવામાં સક્ષેપની-સરળતાની દૃષ્ટિથી પ્રાચીન ગ્રંથોમાં ૨, ૩, ૪, ૫, ૬ વગેરે યથાસંભવ અકો અનેક સ્થળોમાં હસ્તલિખિત આદર્શોમાં લખેલા હોય છે. પ્રસિદ્ધ પદોને વારંવાર ન લખતા તે તે અક દ્વારા તેટલાં પદો સમજી લેવા એમ સૂચિત કરવા માટે આ અકો લખાય છે. જેમકે અસળં ૪ લખવાથી અસળ પાળ લાહમ સાહમ આ રીતે ચાર પદવાળો પાઠ લેવાનો છે એમ સૂચિત કરવામાં આવે છે. એ જ રીતે બીજા અકો સમઘમાં પણ સમજી લેવાનું છે. પરંતુ ૨ અક લખ્યો હોય ત્યાં બે રીતે અર્થ સમજવાનો હોય છે—સામાન્ય રીતે અકથી પૂર્વના જ પદને બે વાર લેવાનું હોય છે, જેમકે ૫. ૭૫ ૫. ૧૪માં સળિય ૨ હસ્તલિખિતમાં છે ત્યાં સળિયં સળિયં આમ બે વાર સળિયં પદવાળો પાઠ છે એમ અહીં સમજવાનું છે, પરંતુ ધાતુના ક્રિયાપદ પછી ન્યા ૨ અક આવે ત્યાં તે તે ધાતુનું ક્ત્વા પ્રત્યયાંત ૩૫ કરીને પૂર્વનો પાઠ લેવાનો હોય છે. જેમકે ૫. ૨૦ ૫. ૩માં પઢિચ્છતિ ૨ પાઠ છે. તો અહીં ૨ અકથી પઢિચ્છતિ, પઢિચ્છિત્તા એમ સંપૂર્ણ પાઠ સમજવાનો છે. આમાં પૂર્વનો પાઠ કેટલો લેવો એ વિષે ૫ ૪ ટિ. ૪, ૫. ૫ ટિ. ૪માં અમે વિચારણા કરી છે તે જિજ્ઞાસુઓએ જોઈ લેવી.

અત્યાગ સુધી, હસ્તલિખિત ગ્રંથોમાં ૨, ૩, ૪ વગેરે અકોથી જે પાઠો સૂચિત થાય છે તે સંપૂર્ણ પાઠોને જ આપવાની અમારી પદ્ધતિ હતી. પરંતુ હસ્તલિખિત ગ્રંથોના તે તે અકવાળા પાઠો યથાવત્ સચવાઈ રહે ઇત્યાદિ હેતુથી—ઉદ્દેશથી ૫. ૮૧ ૫. ૧૧ થી અમે તે તે સ્થાને અક આપવાની પદ્ધતિ જ મુખ્યત્વે રાખી છે. જે કઈ ખાસ સૂચવવા જેવું હોય તે અમે ટિપ્પણમાં સૂચિત કરીએ છીએ.

હસ્તલિખિત આગમશાસ્ત્રોમાં લાખા લાંખા કે ટુકડા પાઠો પણ વારંવાર આવતા હોય ત્યાં એકાદ પદ લખીને પછી જાવ કે અકનિર્દેશ આદિ કઈ પણ કથા સિવાય બાકીનો પાઠ છોડી દેવામાં આવે છે આવું પણ ઘણીવાર જોવા મળે છે, જેમકે ૫. ૬૦ ૫. ૬માં હદ્વત્તઠા . આવી લાખો પાઠ છે. ફરીવાર એ આખો પાઠ કે તેમાંથી જરૂરી પુરતો પાઠ લેવાનો હોય ત્યારે ફરીથી એ પાઠ ન લખતાં હદ્વ કે હદ્વત્તઠ એટલું જ લખેલું હોય છે, જેઓ ૫. ૩૧ ૫ ૭. કસલ્પરિમાહિય દસળહં

સિરસાવત્તં મરથણ અંજલિં કટ્ટુની જગ્યાએ એકલુ કરચલ જ લખેલુ હોય છે, જુઓ પૃ. ૩૧, મિત્ત-ગાતિ-ગિયગ-સવધિ-પરિજનંતી જગ્યાએ મિત્ત કે મિત્તગાતિ એવુ અધુરું જ પદ લખેલું હોય છે, જુઓ પૃ. ૧૩૨. તૃતીય પરિશિષ્ટમાં પૃ. ૫૨૦ પ. ૫ મા સૂચવેલા અઢેથી લેવાના લાંબા પાઠને બદલે માત્ર અઢે એટલું જ લખીવાર લખ્યુ હોય છે, જુઓ પૃ. ૧૩૨ પ. ૫ વગેરે. આલુ ખીજા અનેક પાઠોના સખધમાં પણ છે, આવાં સ્થળોએ [] આવાં ચોરસ કોષ્ટકમાં—કૌંસમાં અમે તે તે પાઠો કેટલીક વાર પૂર્ણ કર્યા છે, કેટલીક વાર આલુ મીંડું લખીને બાકીનો પાઠ અમે છોડી દીધો છે, વળી કેટલીક વાર મીંડુ લખવાનુ પણ રહી ગયુ છે આવાં સ્થાનોમા એકવાર આવેલા લાંબા પાઠને આધારે તે તે સ્થળોએ તે તે જરૂરી પાઠો—અનાવશ્યક કે મિથ્યા પાઠો આવી ન જાય તેવી કાળજી બરાબર રાખીને—સ્વપ્રજાથી પૂર્ણ કરી લેવા વાચકોને વિનતિ છે.

વિશિષ્ટ શબ્દપ્રયોગ—કેટલાક અપ્રસિદ્ધ શબ્દપ્રયોગો આમાં જોવા મળે છે. જેમકે પૃં ૮૪ પં ૯, પૃં ૧૭૬ પં ૯, પૃં ૨૩૪ પં ૬, પૃં ૨૩૬ પં ૧૨, પૃં ૨૬૬ પં ૪, પૃં ૨૯૩ પં ૪ આટલાં સ્થળોમા હમ ચ નં એવો પ્રયોગ જોવા મળે છે. આ બધે સ્થળે હમં ચ નંનો હતશ્ચ અર્થ વિવક્ષિત છે. આ અર્થ સામાન્ય રીતે અપ્રસિદ્ધ છે ટીકાકારે હમં ચ નં તિ હતશ્ચ એવો અર્થ કરેલો છે. જુઓ પૃં ૨૯૩ ટિં ૩.

એ જ પ્રમાણે ‘ક્ષમા કરો’ એ અર્થમા મરિહતુ તથા મરહંતુ આવો શબ્દપ્રયોગ આમા થયો છે એમ અમને લાગે છે. આંવો શબ્દપ્રયોગ અહીં પૃં ૧૨૮ પં ૪ તથા પૃં ૧૬૧ પં ૧ માં છે. ભગવતીસૂત્રમાં ૩૧૧૫૦ તથા ૩૨૧૩૨ માં પણ આવા અર્થનો પાઠ મળે છે. શ્રી મહાવીર જૈન વિદ્યાલયથી પ્રકાશિત ભગવતીસૂત્ર મૂળમા ૩૨૧૩૨ માં છપાયેલો પાઠ લમિતુમરહંતિ છે. ટિપ્પણમા લંતુમરિહતિ પાઠાંતર આપેલુ છે. ૩૧૧૫૦ માં મૂળમાં છપાયેલો પાઠ લંતુમરિહતિ છે, પણ લમંતુ મરિહંતુ પાઠાંતર ટિપ્પણમાં આપેલું છે.

ક્ષમા અર્થમાં મૃપ્ ધાતુ આવે છે. તેનુ મરિસંતુ અથવા મરસતુ રૂપ પ્રાકૃતમા થાય. અમને લાગે છે કે આર્ષપ્રાકૃતમાં સનો ઉચ્ચાર હ જેવો અહીં ગણીને મરિહંતુ તથા મરહંતુ શબ્દપ્રયોગ થયો છે. પહેલાં જે લમંતુ કહ્યુ છે તેને જ વધારે પુષ્ટ કરવા માટે ફરીથી પણ લમંતુ મરિહતુ અથવા લમંતુ મરહતુ એમ અહીં કહેલુ છે

પરિશિષ્ટ—આ ગ્રંથમાં છ પરિશિષ્ટ અમે જોડેલાં છે. પ્રથમ પરિશિષ્ટમાં વિશિષ્ટ શબ્દ-સૂચિ છે ખીજા પરિશિષ્ટમા જ્ઞાનધર્મકથાંગસૂત્રમા આવતાં ગાથાધોનો અધારાદિકમ છે.

શાસ્ત્રીય પદ્ધતિ પ્રમાણે, કેટલાંયે લાખાં લાખા વર્ણનો આવતા હોય ત્યાં સક્ષેપથી જ વર્ણવો એમ લખવાની પદ્ધતિ છે. આવાં વિસ્તૃત વર્ણનો ઓવવાહય (ઔપપાતિક) સૂત્રમાં મોટા ભાગે મળે છે. રાયવ્યસેનહજ્જ (રાજપ્રશ્નીય) સૂત્ર વગેરેમાં પણ કોઈક વર્ણનો જોવામા આવે છે એ માટે ગ્રંથોમા વર્ણવો (=વર્ગક.) એમ સક્ષેપથી લખેલું હોય છે. ટીકાકાર આ. શ્રી અભયદેવસૂરિજી મહારાજે વર્ણવોથી ગ્રહણ કરવાના પાઠો ટીકામા દર્શાવ્યા છે. ટીકાસહિત આ પાઠો તથા વર્ણવો શબ્દથી સૂચિત ઔપપાતિક આદિ સૂત્રોના પાઠો ત્રીજા પરિશિષ્ટમાં અમે આપેલા છે.

જાવ શબ્દનો પણ ઘણા પાઠોને સૂચવવા માટે શાસ્ત્રમા વિપુલ પ્રમાણમાં પ્રયોગ જોવામાં આવે છે. ટીકાકારે આવા જે જાવ શબ્દથી સૂચિત પાઠો ટીકામાં વર્ણવ્યા છે તે પણ આ ત્રીજા પરિશિષ્ટમા આપેલા છે કોઈક પાઠ અમે ચોથા પરિશિષ્ટમા પણ આપ્યા છે

જાવ શબ્દનો પ્રયોગ આ ગ્રંથમા ઘણા જ સ્થળે થયેલો છે તેની યાદી અમે વિસ્તારથી ચોથા પરિશિષ્ટમાં પ્રારભમા આપેલી છે. તે પછી, ‘જાવ’ શબ્દથી ગ્રાહ્ય પાઠો માટે આ ગ્રંથમા તથા ગ્રંથાંતરમા ક્યાં ક્યાં જોવુ તે આ ચોથા પરિશિષ્ટમા અમે જણાવેલુ છે.

‘જાવ’ શબ્દથી ગ્રાહ્ય પાઠોને નક્કી કરવાનું કામ કેટલીકવાર સરળ હોય છે. તો કેટલીક વાર અત્યંત મુશ્કેલ થઈ જાય છે. જ્ઞાતાધર્મકથાસૂત્રમાં પ્રાચ. પહેલાં આવી ગયેલા અથવા અર્થાંતરોમાં પ્રસિદ્ધ—એ પદો વચ્ચે રહેલા—પાઠને સૂચિત કરવા માટે જાવ શબ્દનો પ્રયોગ સામાન્ય રીતે કરવામાં આવે છે પરંતુ જાવ શબ્દથી એ પદો વચ્ચે રહેલા પાઠને બધે જ રથળે અક્ષરશ લેવાનો હોતો નથી. કેટલીક વાર પૂર્વના પાઠને વિક્ષિપ્ત બદલીને જ લેવાનો હોય છે, કેટલીક વાર પૂર્વે આવેલા કે અર્થાંતરમાં પ્રસિદ્ધ પાઠમાંથી પ્રસંગ પૂરતો જરૂરી પાઠ જ લેવાનો હોય છે, કેટલીકવાર પૂર્વે આવેલા કે અર્થાંતરમાં પ્રસિદ્ધ પાઠમાંથી માત્ર ભાવ જ જાવ શબ્દથી લેવાનો હોય છે કેટલીક વાર જાવ શબ્દથી એ પદો વચ્ચેના પાઠને લેવાને બદલે, એ પદો પૂર્વેનો કે પછીનો પાઠ લેવા માટે પણ જાવ શબ્દનો પ્રયોગ કરેલો જોવામાં આવે છે. જેમકે જુઓ પૃં ૧૯૮ પં ૧૦ તથા પં ૨-૩. એ જ પ્રમાણે જુઓ પૃં ૨૫૦ પં ૭ તથા પૃં ૬૩ પં ૧૮.

જ્ઞાતાધર્મકથાના પ્રથમ શ્રુતસ્કંધના ૧૯ અધ્યયનોમાં ૧૯ જ્ઞાત=દૃષ્ટાંતો આપેલાં છે. તેનો ઉપનય કોષ્ઠક રથળે મૂળ અથવા પણ દર્શાવેલો છે. ટીકામાં વિશેષ કરીને ગાથાઓ દ્વારા ઉપનય વર્ણવેલો છે. પાંચમા પરિશિષ્ટમાં આ બધી ઉપનયગાથાઓનો સમૂહ કરવામાં આવ્યો છે.

કેટલીક વિશેષ જણાવવા લાયક વાતો, સ્પષ્ટીકરણો, તથા મહત્વના શુદ્ધ પાઠો કે જે અમારા ખ્યાલમાં પાછળથી આવ્યા છે તે અમે છઠ્ઠા પરિશિષ્ટમાં આપ્યા છે.

તે પછી મુદ્રણ દોષથી અથવા અમારા અસાવધાનપણાથી કે ભૂલ સુધારવામાં અમારી નજર-ચૂકથી જે ભૂલો રહી ગયેલી કે થઈ ગયેલી છે તે સુધારવા માટે શુદ્ધિપત્રક આપેલું છે, જેમકે પૃં ૩૩ પં ૧૫ જાવ રથેળના બદલે જાવ રથેળ સાચો પાઠ છે. પૃં ૫૭ પં ૨ માં પુત્રાવરણ ને બદલે પત્રાવરણ સાચો પાઠ છે. પૃં ૬૩ પં ૫૦૧ માં દાહિણહુમરદે સાચો પાઠ છે. પૃં ૧૫૪ પ. ૧ માં કુચ્છિધારકજધાર ને બદલે કજધારકુચ્છિધાર સાચો પાઠ છે. પૃં ૧૫૫ પ. ૧માં ચતુરાગ પાઠને બદલે ચતુરાગ સાચો પાઠ છે. પ્રાચીન હરતલિખિત ગ્રંથોમાં આપણે જ્યાં છ વચ્ચેએ છીએ ત્યાં ખરેખર ણ જ પહેલાં એ રીતે લખાતો હતો એટલે પૃં ૨૪૮ પં ૧૦માં ઓહણ (ઓહણ?) એમ જે અમે છાપ્યું છે ત્યાં ઓહણ જ સાચો પાઠ સમજવાનો છે. આવા આવા મહત્વના પાઠો અમે સુધાર્યા છે તે બધાનો ઉપયોગ કરીને જ અથવા વાચવા વિનંતિ છે

ટીકા—આના ઉપર નવાગીવૃત્તિકાર આ શ્રી અભયદેવસૂરિજી મહારાજે વિક્રમ^૧ સવત ૧૧૨૦ માં અણહિલપાટક (પાટણ) નગરમાં રચેલી ૩૮૦૦ શ્લોક પ્રમાણ વિસ્તૃત ટીકા મળે છે. સામાન્યરીતે મૂળ ગ્રંથોને સમજવા માટે ટીકા એ ધણું ઉપયોગી સાધન છે તેમાં પણ જ્ઞાતાધર્મકથામાં સાહિત્યિક અલકારો તથા લાંબા લાંબા સમાસોથી ભરેલાં ધણા ધણા વર્ણનો છે કે જે સમજવા માટે આ ટીકાને સામે રાખવી એ અત્યંત જરૂરી છે. જ્યાં પાઠાંતરો આપવાનાં હોય કે

૧. एकादशसु शतेष्वय विंशत्यधिकेषु विक्रमसमानाम् । अणहिलपाटकनगरे विजयदशम्यां च सिद्धेयम् ॥ प्रत्यक्षरं निरूप्यास्या ग्रन्थमानं विनिश्चितम् । अनुष्टुभां सहस्राणि त्रीण्येवाष्ट शतानि च ॥

વિક્રમ સવત ૧૧૮૪ માં લખાયેલી ૪૦ ૧ પ્રતિમા, સં ૧૨૦૧ માં લખાયેલી જે ૩ પ્રતિમા તથા સં ૧૩૦૭ માં લખાયેલી ૪૦ ૩ પ્રતિમા, ત્રીણિ સપ્ત શત્તાનિ ચ એવો પાઠ છે એ આધારે ત્રણ હજાર સાતસો શ્લોક આ ટીકાનું અક્ષરગણનાથી (૩૨ અક્ષરનો એક શ્લોક) પ્રમાણ છે. આના આદિ ભાગમાં આ પ્રમાણે લેલે છે—

नत्वा श्रीमन्महावीरं प्रायोऽन्यग्रन्थवीक्षितम् ।

જ્ઞાતાધર્મકથાસૂત્રયાનુયોગ* કશ્ચિદુચ્યતે ॥

પાઠમેદોમા વિશેષતા દર્શાવવાની હોય કે શુદ્ધ પાઠ કર્યો છે તે નક્કી કરવાનું હોય કે મૂળમાં અમે સ્ત્રીકારેલા પાઠના સમર્થન માટે જરૂર હોય તેવા અનેક સ્થળોએ અમે ટીકામાંથી કોઈ કોઈ અશોને ઉઠ્ઠાવી કરીને ટિપ્પણોમા સ્થાને સ્થાને આપેલાં પણ છે. તે તે સ્થાને આપેલાં ટિપ્પણો જોવાથી આ વાત સ્પષ્ટ સમજાશે.

ટીકાનો આદિ તથા અંત્ય ભાગ જોતા આ શ્રી અભયદેવસૂરિજી મહારાજે આના ઉપર ટીકા રચી તે પૂર્વે આના ઉપર રચાયેલી કોઈ પણ ટીકા તેમના સામે હોય કે તેમના ખ્યાલમાં હોય એમ અમને લાગતુ નથી. કારણ કે કોઈ પણ પૂર્વવર્તી ટીકા જો હોત તો ટીકામાં નિર્દેશ કર્યો હોત.

આ. શ્રી. અભયદેવસૂરિજીમહારાજે રચેલી આ ટીકા વિક્રમ સવત્ ૧૯૩૩ માં રાય ધનપત-સિંહજી બહાદુરના આગમસપ્તકમાં છઠ્ઠા ભાગ તરીકે મુશિદાબાદ (બંગાળ) થી સૌ પહેલાં પ્રકાશિત થઈ હતી. તે પછી આ ટીકા શ્રી આગમોદય સમિતિ તરફથી વિક્રમ સવત્ ૧૯૭૫ માં પ્રકાશિત થઈ છે. તે પછી સિદ્ધચક્ર સાહિત્ય પ્રચારક સમિતિ-મુમુર્ષુ તરફથી પણ પ્રકાશિત થઈ છે. અમે આ ગ્રંથનાં ટિપ્પણો તથા પરિશિષ્ટમાં ટીકાનો જ્યાં જ્યાં ઉપયોગ કર્યો છે ત્યાં અનેક હસ્તલિખિત તાડપત્રીય પ્રતિઓનો ઉપયોગ કરીને તે તે પાઠો શુદ્ધ કરીને તે તે પાઠો છાપ્યા છે આથી જ વર્તમાન કાળમા જેનો ઘણો ઘણો પ્રચાર છે તે મુદ્રિત પ્રતિઓ કરતાં શુદ્ધ પાઠ અનેક સ્થળે અમારા ટિપ્પણોમા તથા પરિશિષ્ટોમાં જોવા મળશે.

મુદ્રિત પ્રતિઓના પાઠ કરતા અમારો પાઠ ક્વચિત્ ક્વચિત્ ભિન્ન હોવા છતાં પણ, જોનારને સગવડતા રહે એટલા માટે પરિશિષ્ટોમા તથા ટિપ્પણોમાં જ્યાં જ્યાં અમે પત્રનો અઠ્ઠ આપ્યો છે ત્યાં આગમોદય સમિતિના પ્રકાશનનો અમે પત્રાક આપ્યો છે.

પરમકૃપાળુ પરમાત્માની કૃપાથી, તાડપત્ર તથા કાગળ ઉપર લખેલી અનેક પ્રતિઓને આધારે શુદ્ધ કરેલી આ. શ્રી અભયદેવસૂરિવિરચિત ટીકાને પાઠાતરો આદિ સંસ્કારો સાથે નજીકના ભવિષ્યમાં પ્રકાશિત કરવાની અમારી ભાવના છે

આના ઉપર લક્ષ્મીકલ્લોલ ગણીએ પણ વિક્રમ સવત્ ૧૫૯૬ માં ટીકા રચી છે એમ અમે અન્યત્ર વાંચ્યું છે, પરંતુ આ વૃત્તિ અમારા જોવામાં ક્યાંયે આવી નથી. પરંતુ સેવામંદિર, રાવટી, જોધપુર (Pin 342024), રાજસ્થાન-ના સચાલક ત્યાગભૂતિ શ્રી જોહરીમલજી પારેખ કે જેમને ઘણા ઘણા હસ્તલિખિત ભાગોનો પરિચય છે તેમને પૂછતા તેઓ જણાવે છે કે—H D Velankarને રોયલ એશિયાટિક સોસાયટી વર્મ્વર્થ કે મહાર કી ચાર લખડો મેં સૂચી સન્ 1925 સે 1930 તક મેં છાપી થી, ડસકા હવાલા જિનરલ્કોશ મેં વેલનકર ને સ્વયં દિયા હૈ, ઓર હસ વૃત્તિ કા ડહેલ વૃષ્ઠ 147 પર કિયા હૈ। અન્યત્ર યહ વૃત્તિ કહીં મી હમારે દેલને મેં નહીં આઈ હૈ। .. લક્ષ્મીકલ્લોલ વાલી ટીકા મુંવર્થ એશિયાટીક સોસાયટી કી લાયબ્રેરી ટાઉન હૉલ ફોર્ટ મેં હૈ।

અત્ય ભાગમા પ્રશસ્તિમા આ પ્રમાણે ઉદ્દેશ્ય છે—

પરેવાં દુર્લભા મવતિ હિ વિવક્ષા સ્ફુટમિદં વિશેષાદ્ વૃદ્ધાનામતુલવચનજ્ઞાનમહસામ્ ।
નિરામ્નાયાધીભિઃ પુનરતિતરાં માદશજનૈસ્તત્ શાસ્ત્રાર્થે મે વચનમનઘં દુર્લભમિહ ॥ ૩ ॥
તત સિદ્ધાન્તતત્ત્વજ્ઞૈઃ સ્વયમૂહ્યઃ સ યત્નતઃ । ન પુનરસ્મદાલ્યાત એવ ગ્રાહ્યો નિયોગત્ ॥ ૪ ॥
તથાન્યન્માડસ્તુ મે પાપં સદ્ધમત્યુપજીવનાત્ । વૃદ્ધન્યાયાનુસારિત્વાદિતાર્થે ચ પ્રવૃત્તિત્ ॥ ૫ ॥
તથાહિ કિમપિ સ્ફુટીકૃતમિહ સ્ફુટેડપ્યથતઃ સકષ્ટમતિદેશતો વિવિધવાચનાતોડપિ યત્ ।
સમાર્થપદસંશ્રયાદ્ વિગુણપુસ્તકેભ્યોડપિ યત્ (તત્-લીં૦) પરાત્મહિતદ્દેતવેડનમિનિવેશિના
ચેતસા ॥ ૬ ॥

જ્ઞાતાધર્મકથાસૂત્ર ઉપર તે સમયની લોકભાષામાં લખાયેલા ટપા ભંગારોમાં મળે છે હમણાં હમણાં તેના હિન્દી, ગુજરાતી અનુવાદો પણ છપાયેલા છે. પં. ખેચરદાસ જીવરાજ દોશીએ લખેલો ગુજરાતી ભાવાનુવાદ પણ ભગવાન મહાવીરની ધર્મકથાઓ એ નામે પુનઃપ્રાપ્ત જૈન ગ્રંથમાલા-૩ માં ગુજરાત વિદ્યાપીઠ, અમદાવાદ—તરફથી ઇસ્વીસન ૧૯૩૧ માં પ્રકાશિત થયો છે. આમાં ધણી મહત્વના ટિપ્પણો ગુજરાતી ભાષામાં આપવામાં આવેલાં છે. આ પ્રસ્તાવના પૂર્ણ થયા પછી એ ટિપ્પણો પણ વાચકોને જાણવા યોગ્ય હોવાથી અમે અહીં આપેલાં છે.

જ્ઞાતાધર્મકથાસૂત્રના સંશોધન—સંપાદનમાં આધારભૂત હસ્તલિખિત પ્રતિઓનો પરિચય.

૧. તાડપત્ર ઉપર લખેલી પ્રતિઓ—

૧૨—ખભાતના શ્રી શાંતિનાથ તાડપત્રીય જૈન જ્ઞાનભગ્ગરની આ પ્રતિ છે. વગોદરાના પ્રાચ્યવિદ્યામંદિરથી પ્રકાશિત થયેલી આ ભંગારની સૂચિ Catalogue of Palm-Leaf Mss in the Śāntinātha Jain Bhandāra, Cambay, Part One, Gaekwad's Oriental Series, Baroda, No 135 પ્રમાણે આનો ક્રમાંક ૧૨ છે આ નખરની પોથીમા ૩૩૧ પત્ર છે. પત્રોની લખાઈ—પહોળાઈ “૨૮.૨ × ૨.૨” ઇંચ છે. તેમાં અનુક્રમે આઠ ગ્રંથ છે. ૧ જ્ઞાતાધર્મકથાંગસૂત્ર (પત્ર ૧-૧૪૨), ૨. ઉપાસકદર્શાંગસૂત્ર (પત્ર ૧૪૨-૧૬૫), ૩ અન્તકૃદ્દર્શાંગસૂત્ર (પત્ર ૧૬૬-૧૮૭), ૪. અનુત્તરૌપપાતિકદર્શાંગસૂત્ર (પત્ર ૧૮૭-૧૯૩), ૫ જ્ઞાતાધર્મકથાંગસૂત્રવૃત્તિ (પત્ર ૧૯૪-૨૯૭), ૬. ઉપાસકદર્શાંગસૂત્રવૃત્તિ (પત્ર ૨૯૮-૩૧૯), ૭. અન્તકૃદ્દર્શાંગસૂત્રવૃત્તિ (પત્ર ૩૧૯-૩૨૬), ૮. અનુત્તરૌપપાતિકદર્શાંગસૂત્રવૃત્તિ (પત્ર ૩૨૫-૩૩૧). વિક્રમ સવત્ ૧૧૮૪ માં આ પ્રતિ લખાયેલી છે એમ અતે પ્રશસ્તિમાં જણાવેલું છે ૧ ની જ્ઞાતાધર્મકથાંગસૂત્રવૃત્તિનો પણ અમે સંશોધનમાં છૂટથી ઉપયોગ કરેલો છે.

સામાન્ય રીતે, તાડપત્ર ઉપર લખેલી પ્રતિઓ ભગ્ગરમાંથી બહાર આપવામાં આવતી નથી. કદાચ મળે તો પણ તાડપત્ર ઉપર લખેલી પ્રતિઓનો ઉપયોગ કરવામાં ઘણી મુશ્કેલી પડે છે તેમ જ જોખમ પણ ધણું રહે છે કારણ કે તાડપત્રનાં પાનાં ફેરવવામાં ઠિનારીઓ અથવા પાનું તૂટી જવાનો ધણો જ ભય રહે છે. એટલે એનો ઉપયોગ અત્યંત કાળજીપૂર્વક સાચવી સાચવીને કરવાનો હોય છે. તેથી આવા ગ્રંથોની દ્વિદમનો કે દ્વિત્રીઓનો અમે ઉપયોગ મુખ્યત્વે કરીએ છીએ. વિક્રમ સવત્ ૧૧૮૪ માં આ પ્રતિ મહારાજા સિદ્ધરાજ જયસિંહના રાજ્યમાં લખાયેલી છે, તેથી ઘણી પ્રાચીન સમજીને અમે એનો ઉપયોગ કર્યો છે અને એની સ્ ૧ સત્તા રાખી છે.

૧. સંવત્ ૧૧૮૪ માષ સુ. ૧૧ રવિ અઘેહ શ્રીમદ્ગણિલપાટકે મહારાજાધિરાજશ્રીજયસિંહદેવ-કલ્યાણવિજયરાજ્યે જ્ઞાતાધર્મકથાચક્રવૃત્તિર્લિખિતેતિ ॥ છ ॥

શિવમસ્તુ સર્વજગતઃ પરહિતનિરતા મવન્તુ ભૂતગણાઃ ।

દોષાઃ પ્રયાન્તુ નાશં સર્વંત્ર સુખી મવન્તુ લોકઃ ॥ છ ॥

જ્ઞાતાધર્મકથાચક્રવૃત્તિર્લિખિતેતિ ॥ છ ॥ શ્રીવર્દ્ધમાનસૂરીયશ્રીચક્રેશ્વરસૂરીણાં શ્રીપરમાણંદસૂરીણાં શ્રેઽં દેશલપુત્રવશહૃદ્સૂળગ્રામદેવસ્ય પુસ્તકમિદમ્ ॥ છ ॥

પ્રાજ્યચ્છાદયો જન્મભૂમિર્ગુણાના દિવ્યર્ચન્તન્વાપિશાલાકલાપઃ ।

પત્રોપેત' પર્વભિર્વર્દ્ધમાનઃ પ્રાગ્વાટાનામસ્તિ વિસ્તારિવંશઃ ॥ ૧ ॥

પરંતુ સંશોધનમાં માત્ર પ્રાચીનતા ઉપર જ આધાર રખાતો નથી. જેના ઉપરથી એ પ્રાચીન પ્રતિ લખવામાં આવી હોય તે મૂળ પ્રતિ જ જે લહિયાના પ્રમાદ આદિથી ખામીવાળી હોય તો તેના ઉપરથી લખાયેલી પ્રતિ ભલે તે ધણી જ પ્રાચીન હોય તો પણ તેમાં મૂળ પ્રતિના દોષો આવવાના જ. વળી જેને પ્રાચીન પ્રતિ તરીકે આપણે ધણો આદર આપીએ છીએ તેમાં પણ તેના લેખકના પ્રમાદ આદિ દોષોને કારણે પણ કેટલીક ખામી આવવાની જ એટલે સંશોધન માટે અતિ પ્રાચીન પ્રતિ, અદ્યપ્રાચીન પ્રતિ વગેરે ધણી ધણી પ્રતિઓનો ઉપયોગ લાભદાયી થતો હોય છે.

તत्र प्रज्जे हृदयालयेषु कृतस्थितिः पुण्यवतो जनस्य ।
वृत्तोज्ज्वलः कातिकलापपात्रं मुक्तामणिः श्रावकसर्वदेवः ॥ २ ॥
अवदाता प्रभेवास्य तमःप्रसरवारिणी ।
महिमेति भुवि ख्याता वभूव सहचारिणी ॥ ३ ॥
ताभ्या पुरस्कृतनयस्तनयोऽजनिष्ट निष्ठापरः परमसंयमिना परीष्टौ ।
राजन्यमान्यमहिमा हिमपूरगौरैः ख्यातो गुणैर्जयति शंशुलनाम धेयः ॥ ४ ॥
जाताऽस्य प्रेयसी मान्या सीमान्या रूपसम्पदः ।
पूर्णदेवीति सौभाग्यमसौ भाग्यं च विभ्रती ॥ ५ ॥
जातमपत्यचतुष्टयमाम्यामभ्यस्तशस्तजिनधर्मम् ।
भुवनगुरुविभ्वपूजनकृतादर मदिर नीतेः ॥ ६ ॥
प्रथमो देहडनामा देशूलनामा सुतोऽपरस्तत्र ।
सोहिणि-पुन्निणिसञ्जे पुत्र्यौ पात्र विनयलक्ष्म्याः ॥ ७ ॥
एषा मध्ये सदयहृदयो घार्मिकः श्रावकाणा
मुख्यः श्रीमान् मयितकुमतो वर्त्तते देशलाख्यः ।
यस्याजस्र श्रवणपुटकैः सद्यशःक्षीरपूर,
पायं पायं कथमपि जना नैव तृप्तिं भजन्ति ॥ ८ ॥

કિંચ—

गाग्भीर्येण पयोनिषेर्धिषणया वृंदारकाणा गुरो-
स्तुंगत्वेन सुपर्वपर्वतपतेः सौम्येन शीतत्विषः ।
सौन्दर्येण मनोभवस्य विभवित्वेनोत्तराशापते-
र्योऽत्यन्त प्रतिपथ्यपि त्रिजगतीमित्रं पर कीर्त्यते ॥ ९ ॥

અન્યથા—

न्यायार्जितेन विभवेन भवान्तहेतोः स्वीयालयोचितमनूननयेन येन ।
त्रैलोक्यकैरवविकासशशांकविम्बं विम्बं विधापितमपश्चिमतीर्थभर्तुः ॥ १० ॥
शीलालंकारवती स्थिरदेवी बल्लभाऽभवच्चास्य ।
रेमे यदीयमनसा मनागपि न तीर्थिकवचस्सु ॥ ११ ॥
अनयोः सजातारते तनूरुहाः बाह्यदयः सद्याः ।
मारो हतिमारोहति विलोक्य कायश्रियं येषाम् ॥ १२ ॥
अन्यदा देशलः श्रुत्वा तथाविधगुरोर्गिरः ।
प्रवृत्तश्चेतसा सार्द्धं समालोचयितुं चिरम् ॥ १३ ॥

લ ૨—આ પ્રતિ પણ ઉપર જણાવેલા શ્રી શાંતિનાથ તાડપત્રીય જૈન જ્ઞાનભંડારની છે. તેનો ક્રમાંક ઉપર જણાવેલી સૂચિ પ્રમાણે ૧૧ છે. આ પોથીમાં જ્ઞાતાધર્મકથાંગસૂત્ર (પત્ર ૧-૧૫૪) તથા જ્ઞાતાધર્મકથાંગસૂત્રવૃત્તિ (પત્ર ૧-૧૨૦) એમ બે ગ્રંથો છે. આ પ્રતિ^૧ વિક્રમ સવત્ ૧૩૦૭ માં લખાયેલી છે. આ બંને ગ્રંથોનો ઉપયોગ અમને જ્યાં ખાસ પાઠોમાં સદેહ હતો ત્યાં કવચિત્ જ અમે કર્યો છે.

લ ૩—આ પ્રતિ પણ ઉપર જણાવેલા ખજાતના શ્રી શાંતિનાથ તાડપત્રીય જૈન જ્ઞાનભંડારની છે. આનો ક્રમાંક ૧૩ છે. આ પોથીમાં ૧૨ ગ્રંથો છે—૧ જ્ઞાતાધર્મકથાંગસૂત્ર (પત્ર ૧-૧૦૭), ૨ જ્ઞાતાધર્મકથાંગસૂત્રવૃત્તિ (પત્ર ૧૦૮-૨૧૦), ૩ ઉપાસકદશાંગસૂત્ર (પત્ર ૨૧૧-૨૩૦), ૪ અન્ત-દ્વશાંગસૂત્ર (પત્ર ૨૩૦-૨૪૯), ૫ અનુત્તરૌપપાતિકદશાંગસૂત્ર (પત્ર ૨૪૯-૨૫૪), ૬ પ્રશ્નવ્યાકરણ-દશાંગસૂત્ર (પત્ર ૨૫૪-૨૮૪), ૭ વિપાકસૂત્ર (પત્ર ૨૮૪-૩૧૨), ૮ ઉપાસકદશાંગસૂત્રવૃત્તિ (પત્ર ૩૧૩-૩૩૨), ૯ અન્તદ્વશાંગસૂત્રવૃત્તિ (પત્ર ૩૩૨-૩૬૯), ૧૦ અનુત્તરૌપપાતિકદશાંગસૂત્રવૃત્તિ (પત્ર ૩૩૬-૩૪૧), ૧૧ પ્રશ્નવ્યાકરણદશાંગસૂત્રવૃત્તિ (પત્ર ૩૪૧-૩૪૯), ૧૨ વિપાકસૂત્રવૃત્તિ (પત્ર ૪૫૦

તથાહિ—

અહો ભ્રાતશ્ચેતો ગુણગણનિધે! કિં નુ ભળસિ ?

ધ્વનં વાર્તામેકા શૃણુ નનુ મદીયામવહિતમ્ ।

ભવાભોવેર્મદ્યે મહતિ પતતા હંત ભવિના

ચિના જૈનં ધર્મ કિમપિ શરણં નાસ્તિ નિયતમ્ ॥ ૧૪ ॥

જ્ઞાનાદિમેદૈઃ સ પુનસ્ત્રિમેદઃ પ્રરુપિનો યત્પિ પૂજ્યપાદૈઃ ।

હાતવ્ય-હાતવ્ય વિવેકહેતુસ્તથાપિ વિજ્ઞાનમમીપુ મુખ્યમ્ ॥ ૧૫ ॥

મતિજ્ઞાનાદિમિર્મેદૈસ્તચ્ચ પ્રાવાચિ પંચધા !

સ્વાન્યાવભાસકલ્પેન શ્રુતજ્ઞાન પર પરમ્ ॥ ૧૬ ॥

હે ચિત્ત ! કિંચિત્તદમુત્ર મક્તિ વિષાતુમિચ્છામિ ધનવ્યયેન ।

મનસ્તતઃ પ્રાહ વિવેહિ શીઘ્રં ધર્મે ન યસ્માદુચિતો વિલગ્નઃ ॥ ૧૭ ॥

હદં હિ વિમ્યદ્દરિણીકટાક્ષસહોદર દ્રવ્યમુદાહરન્તિ ।

અનેન ચેન્નિશ્ચલપુણ્યરાશિર્વિદ્યપ્યતે ચાર વણિજ્યમેતત્ ॥ ૧૮ ॥

હૃત્યં નિજેન મનસા મુનિનાયકૈશ્ચ ચક્રેશ્વરેત્યભિધયા પ્રથિતૈઃ પૃથિવ્યામ્ ।

પ્રોત્સાહિતઃ સપદિ દેશલનામધેયા ગ્રંથાનલીલિલદમૂંશ્વતુરઃ સટીકાન્ ॥ ૧૯ ॥

ઘરતિ ઘરર્ણી શેષો યાવન્નિજે ફળમંહપે

ફનકશિલરી દેવૈર્યાવત્ સનંદશુ સેવ્યતે ।

ગગનપથિકઃ સૂર્યો યાવત્ પ્રકાશયતે દિશો

અમભરમસૌ તાવત્ ઇંડામપાસ્યતુ પુસ્તકઃ ॥ ૨૦ ॥

॥ પ્રશસ્તિઃ સમાપ્તા ॥ છ ॥ મંગલં મહાશ્રીઃ ॥ છ ॥ જ્ઞાતાધર્મકથાંગચતુષ્ટયસૂત્રવૃત્તિપુસ્તકં શ્રીયશોદેવસૂરીણા શ્રીશ્રીપ્રભસૂરીણા ઐં દેશલપુત્રયશહૃદ-સૂલ્ક-રામદેવ-આત્મહૃણશ્રાવકાણામ્ । મંગલં મહાશ્રીઃ ॥ છ ॥

—૪૭૨) આ પ્રતિ વિક્રમસંવત્ ૧૨૯૫મા લખાયેલી છે. આ પ્રતિને^૧ અંતે આ પ્રમાણે ઉલ્લેખ છે—

૧. સંવત્ ૧૩૦૭ વર્ષે—અસ્તીહ શ્રેષ્ઠપર્વપ્રચયપરિચિતઃ કમામૃદાતપ્રતિષ્ઠઃ

સચ્ચાયશ્ચારુવર્ણઃ સકલસરલતાલંકૃતઃ શસ્ત્રવૃત્તઃ ।

પણીવાલાચ્ચવંશો જગતિ સુવિદિતસ્તત્ર મુક્તેવ સાધુઃ

સાધુવાતપ્રણંતા વરહુઢિરિતિ સત્ક્યાતિમાન્ નેમઢોઽભૂત્ ॥ ૧ ॥

તસ્યોચ્ચૈત્તનયા વિશુદ્ધવિનયાસ્તત્રાદિમો રાહઢો

જન્નેઽતઃ સહદેવ હત્યભિધયા લઘ્વપ્રસિદ્ધિર્જને ।

ઉત્પન્નો જયદેવ હત્યવહિતસ્વાન્તઃ સુધર્મે તત—

સ્તત્રાગ્રસ્ય સદા પ્રિયા પ્રિયતમા લક્ષ્મી તથા નાહિકઃ ॥ ૨ ॥

આગ્રાયા જિનચંદ્ર હત્યનુદિન સદ્ધર્મકર્મોદ્યતઃ

પુત્રશ્ચાહિણીસજિતા સહચરી તસ્ય ત્વમી સૂતવઃ ।

જ્યેષ્ઠોઽભૂત્ કિલ દેવચંદ્રં હતિ યો દ્રવ્યં વ્યયિત્વા નિજં

સત્તીર્થેષુ શિવાય સવપતિરિત્યાચ્ચા સુધીર્લઘ્વવાન્ ॥ ૩ ॥

નામંધરાચ્ચોઽથ મહાધરાચ્ચોઽતો વીરધવલાભિધ—ભીમદેવૌ ।

પુત્રી તથા ધાહિણિનામિકાઽભૂત્ સર્વેઽપિ જૈનાહિસરોજભૃંગાઃ ॥ ૪ ॥

શ્રીદેવભદ્રગણિપાદસરોરુહાલેર્ભક્ત્યાઽનમદ્ વિજયચંદ્રમુનીશ્વરસ્ય ।

દેવેન્દ્રસૂરિસુરોઃ પદપદ્મમૂલે તત્રાન્તિમૌ જગદ્દતુર્યતિતા શિવોત્કૌ ॥ ૫ ॥

નાહિકેસ્તુ સુતા જાતાસ્તત્ર જ્યેષ્ઠો ધનેશ્વરઃ ।

સ્તેતૂનામ્ની પ્રિયા તસ્ય અરિસિંહાદયઃ સુતાઃ ॥ ૬ ॥

દ્વૈતીયીકઃ સુસાધુશ્રુતવચનસુધાસ્વાદનાતૃપ્તચિત્તઃ

શ્રીમજ્જૈનેન્દ્રવિઘ્વ—પ્રવરજિનગ્રહ—પ્રોહ્લસપ્તસ્તકાદૌ ।

સત્તક્ષેત્ર્યા પ્રભૂતવ્યયિતનિજધનો લાહઢો નામતોઽભૂત્

લક્ષ્મશ્રીરિત્યભિચ્યા સુચરિતસહિતા તસ્ય માર્યા સદાર્યા ॥ ૭ ॥

અમયકુમારાભિચ્યસ્તૃતીયોઽજનિ નદનઃ ।

યો દધ્રે માનસં ધર્મશ્રદ્ધાસંવંધવંધુરમ્ ॥ ૮ ॥

ધર્મે સહાયા સહદેવસાધોઃ સૌમાગ્યદેવીતિ વભૂવ જાયા ।

પુત્રૌ ચ સ્તેઢાભિધ—નોસલાચ્ચૌ પ્રભાવકૌ શ્રીજિનશાસનસ્ય ॥ ૯ ॥

કિંચ । યૌ કૃત્વા ગુણસબકેલિભવનં શ્રીસવસુદૈસ્તરા

શ્રીશત્રુંજય—રૈવતરપ્રભૃતિષુ પ્રચ્યાતતીર્થેષુ ચ ।

ન્યાયોપાર્જિતમર્થસાર્થનિવહં સ્વીયં વ્યયિત્વા ભૃશં

લેભાતે સુચિરાય સઘરતિરિત્યાચ્ચા સ્ફુટા ભૂતલે ॥ ૧૦ ॥

આગ્રસ્ય જન્ને કિલ ધૌવદેવી નામ્ના કલત્રં સુવિવેકપાત્રમ્ ।

તથા સુતા જેહઢ—હેમચંદ્ર—કુમારપાલાભિધ—પાસદેવાઃ ॥ ૧૧ ॥

અમવદ્ ગોસલસાધોર્ગુણદેવીતિ વહ્નમા ।

નંદનો હરિચંદ્રાચ્ચો દેમતીતિ ચ પુત્રિકા ॥ ૧૨ ॥

આ પોથીમાં એકદર ૧૨૧ પાના હતા. તેમાં ૧૨૧ મુ પાનું મળતું નથી. તેથી ખૂટતો ભાગ [] આ જાતના કોષ્ટકમાં અમે ૫ નખરના ગ્રંથ આચારંગ ચૂંચિમાં આપતી આ જાતની પ્રશસ્તિના આધારે ઉમેર્યો છે. એના ૨૦ મા શ્લોકમાં આચારંગચૂંચે: સુપુસ્તકમ્ । આમ છે. તેના બદલે અમે અહીં જ્ઞાતાધર્મકથાવૃત્તિપુસ્તકમ્ એટલું સુધર્યું છે.

૧ આમાં જ્ઞાતાધર્મકથા વગેરે અગસ્ટ્રો અને તેની વૃત્તિઓ સાથે લખાયેલાં છે.

જયદેવસ્ય તુ ગૃહિણી જાલ્હણદેવીતિ સજિતા જશે ।

પુત્રસ્તુ વીરદેવો દેવકુમારશ્ચ હાલ્શ્ચ ॥ ૧૩ ॥

શુભશીલશીલનપરા અમવંસ્તેપામિમાઃ સધર્મિણ્યઃ ।

વિજયસિરી-દેવસિરી-હરિસિણિસંજા યયાસંચયમ્ ॥ ૧૪ ॥

एवं कुटुंबसमुदय उज्ज्वलवृषविहितवासनाप्रचयः ।

सुगुरोः गुणगणसुगुरोः सुश्राव सुदेशनामेवम् ॥ ૧૫ ॥

દાન-શીલ તપો-ભાવમેદાદ્ધર્મશ્ચતુર્વિધઃ । શ્રયણીયઃ સદા ભવ્યૈર્ભાવ્યમદ્રપદપ્રદઃ ॥ ૧૬ ॥

વિપયજસુખમિન્છોર્ગેહિનઃ કાસ્તિ શીલં ?

કરણવશગતસ્ય સ્યાત્તપો વાઽપિ કીદૃક્ ? ।

અનવરતમદભ્રારમ્ભિણો ભાવના કિં ?

तदिह नियतमेकं दानमेवास्य धर्मः ॥ ૧૭ ॥

જ્ઞાનામયોપગ્રહદાનમેદાત્તચ ત્રિધા સર્વવિદો વદન્તિ ।

તત્રાપિ નિર્વાણપથૈકદીપ સજ્ઞાનદાન [પ્રવરં વદન્તિ ॥ ૧૮ ॥

કાલાનુભાવાન્મતિમાગ્યતશ્ચ તત્ત્વાધુના પુસ્તકમન્તરેણ ।

ન સ્યાદતઃ પુસ્તકલેખન હિ શ્રાદ્ધસ્ય યુક્ત નિતરા વિઘાતુમ્ ॥ ૧૯ ॥

इत्यार्ष्यं सकर्णस्ततश्च निजभुजसमर्जितधनेन ।

જ્ઞાતાધર્મકથાવૃત્તિ પુસ્તકં લેખયામાસ ॥ ૨૦ ॥

યાવદ વ્યોમસરોવરે વિલસતો વિશ્વોપકારેચ્છયા

સન્નક્ષત્રસિતાબુજૌષ્ઠકલિતે શ્રીરાજહસાવિહ ।

અજ્ઞાનપ્રસરાધકારવિધુરે વિશ્વે પ્રદીપોપમ-

સ્તાવન્નદતુ પુસ્તકોઽયમનિશ વાવચ્યમાનો બુધૈઃ ॥ ૨૧ ॥ છ ॥ ॥ મંગલમસ્તુ ॥ છ ॥]

૧. આમાં અતે લેખક પ્રશસ્તિ આ પ્રમાણે છે—

સંવત્ ૧૨૯૫ વર્ષે ચૈત્ર શુદ્ધિ ૨ મંગલદિનેઽયેહ શ્રીમદનહિલપાટકે મહારાજાધિરાજશ્રીમીમદેવ-
વિજયકલ્યાણરાજ્યે જ્ઞાતાધર્મકથાગ્રમ્ભૂતિલ્હાગીસૂત્ર-વૃત્તિપુસ્તકં લિખિતમ્ ॥ છ ॥ મંગલં
મહાશ્રીઃ ॥ છ ॥

અસ્તિ વિસ્તારવાનુર્વ્યામન્યુતશ્રીસમાશ્રયઃ ।

ન દીનઃ સત્ત્વસમ્પૂર્ણો દિશાપાલાન્વયાર્ણવઃ ॥ ૧ ॥

तस्मिन् देउकनामा त्रासविहीनोऽभवत् पुरुषरत्नम् ।

વિજયમતિરસ્ય પત્ની વંભૂત્ ધર્મેકનિત્યમતિઃ ॥ ૨ ॥

તયોરભૂતા તનયૌ નયાન્વિતૌ નિજાન્વયવ્યોમમૃગાકભાસ્કરૌ ।

સોહાક-ચીલ્હાક इति प्रसिद्धौ मादृश्च पुत्री धनपालमाता ॥ ૩ ॥

આનો ઉપયોગ પણ સદ્વિગ્ધ રથળોએ અમે કવચિત જ કર્યો છે.

જે ૧ — અતરંગચ્છીય આચાર્યશ્રી જિનભદ્રસૂરિ સંસ્થાપિત તાડપત્રીય ગ્રંથ ભંડાર કે જે જેસલમેરના કિલ્લામાં રહેલ જિનાલયમાં છે. તેની આ પ્રતિ New Catalogue of Sanskrit and Prakrit Manuscripts Jesalmer Collection કે જે ૨૫૦ આગમપ્રલાકર પૂજ્યપાદ મુનિરાજશ્રી પુણ્ય-વિજયજી મહારાજે તૈયાર કરેલી સૂચિ છે અને જે લાલભાઈ દલપતભાઈ ભારતીય સંસ્કૃતિ વિદ્યામંદિર, અમદાવાદ ૯ તરફથી પ્રકાશિત થયેલી છે તે પ્રમાણે આનો ક્રમાંક ૧૭ છે. તેમાં ૧-૧૪૮ પત્ર જ્ઞાતાધર્મકથાસૂત્રના છે. ૧૪૯-૨૬૪ પત્ર જ્ઞાતાધર્મકથાંગસૂત્રવૃત્તિના છે. અનુમાનથી ૧૩મી શતાબ્દીમાં લખાયેલી આ પ્રતિ છે. પ્રારભના ત્રણ પત્ર આ પ્રતિમાં નથી. હમ્મુક્કવાલમાવે (૫૦ ૧૨ ૫૦ ૧૨)થી આ પ્રતિ શરૂ થાય છે. જે કે પ્રારભનુ પ્રથમ પત્ર આ પ્રતિમાં મૂકેલું છે. પરંતુ આ પ્રથમ પત્ર ખીળા દોઢક ગ્રંથનું છે, ભૂલથી દોઢ કે જ્ઞાતાધર્મકથાની આ ૧૭ નમ્બરની પ્રતિમાં પ્રથમ પત્ર તરીકે ગોઠવી દીધું છે. છેલ્લું ૨૬૫ મુ પાનું મળતું નથી. તેથી દોઢ લેખન સંપત્તિ જેવા મળ્યો નથી.

આ ૧૭ નમ્બરની પ્રતિના ૪-૧૪૮ પત્રનાં પાઠાંતરો પૂર્ણ મુનિરાજશ્રી પુણ્યવિજયજી મહારાજે તેમની એક મુદ્રિત પ્રતિમાં નોંધવી રાખેલા છે, તેનો જ મુખ્યતથા અમે ઉપયોગ કર્યો છે. છતાં જ્યાં જ્યાં અમને શંકા લાગી ત્યાં મૂળ તાડપત્રના ફોટાઓનો પણ અમે ઉપયોગ ઠામઠામ કરેલો છે. જે ૧,

સોલકસ્યામવત્ પત્ની મોહિણીતિ તયોઃ સુતઃ ।

મહણાચ્યેય ઇતિ ર્યાતઃ સમ્યક્ત્વે નિશ્ચલાશયઃ ॥ ૪ ॥

વીરહાકસત્કા દયિતા દયાદ્યા સોપૂઃ સદાચારવિચારચારુઃ ।

સંચિન્ત્ય સસારમસારમેષા ધર્માર્થમર્થવ્યયમાતતાન ॥ ૫ ॥

પુરુષાર્થાં હવ મૂર્તાશ્ચત્વારો નન્દનાસ્તયોર્જાતાઃ ।

કર્તુમિવ તુલ્યકાલં જિનોક્તધર્મે ચતુર્મેદમ્ ॥ ૬ ॥

પ્રથમસ્તત્ર જયન્તો વીરાચ્યસ્તદનુ તદનુ તિહુણાહઃ ।

જાન્હણનામા તુર્યઃ પચત્વં પ્રાપ તત્રાયઃ ॥ ૭ ॥

વીરસ્તતોડન્યદાડશ્રીવીચ્છોકચકુવિનાશકમ્ ।

શ્રીજગન્નન્દ્રસૂરીણા વચઃ સર્વશ્રમાપિતમ્ ॥ ૮ ॥

તથા—

ચલા સમૃદ્ધિઃ ક્ષણિકં શરીર તન્ધુપ્રવન્ધોડપિ નિજાર્થવદ્ધઃ ।

ભવાન્તરે સંચલિતસ્ય જન્તોર્ન કોડપિ ધર્માદપરઃ સહાયઃ ॥ ૯ ॥

કુવોધરુદ્ધે ભુવને ન વુધ્યતે સ્ફુટં જિતેન્દ્રાગમમંતરેણ ।

કલૌ ભવેત્ સોડપિ ન પુસ્તકં વિના વિધીયતે પુસ્તકલેખનં તત્ ॥ ૧૦ ॥

સ્વપ્રાતુઃ શ્રેયસેડલેલિ તતસ્તેન સવન્ધુના ।

જ્ઞાતાધર્મકથાગાદિષડગી વૃત્તિસયુતા ॥ ૧૧ ॥

જંબરાલાભિધસ્થાને યુગાદિજિનમદિરે ।

સઘસ્ય પુરતો વ્યાખ્યાતૈષા દેવેન્દ્રસૂરિમિઃ ॥ ૧૨ ॥

યાવદ્ વ્યોમસરઃક્રોડે રાજહંસૌ વિરાજત ।

તાવત્ કૃતકૃતિસ્વાન્તાનન્દં નન્દતુ પુસ્તકમ્ ॥ ૧૩ ॥ છ ॥

સં ૧૨૯૭ વર્ષે વ્યાખ્યાતમિતિ ॥ શુભમસ્તુ સંઘસ્ય ॥

હે ૧ તથા માં આ ત્રણેય પ્રતિઓ લગભગ સરખા પાઠો આપે છે. છતાં કોઈક કોઈક સ્થળે તે દરેકમાં વિશેષતાઓ છે. **વાચનાના** પ્રસંગમાં હે ૧ તથા માં માં કેવી વિશેષતા છે તે અમે જણાવી ગયા છીએ જુઓ પૃં ૩૬. આની લખાઈ-પહોળાઈ “૩૨।।X૨।।” ઇંચ છે.

જે ૨=આ તાડપત્રીય જેસલમેરની પ્રતિનો જેસલમેરના સૂચિપત્ર પ્રમાણે ક્રમાંક ૧૮ છે. આમાં પત્ર ૧-૧૧૪ A માં જ્ઞાતાધર્મકથાગસૂત્ર મૂળમાત્ર છે. અતમા ગ્રંથાગ્રં શ્લોકસંખ્યા ૫૪૬૪ || શ્રીમૂયાત્ || છ || એમ લખેલું છે. તે પછી પત્ર ૧૧૪ B થી ૧૯૭ A માં જ્ઞાતાધર્મકથાજ્ઞવૃત્તિ છે તેના અતમા સમાપ્તા જ્ઞાતાધર્મકથાપ્રદેશવિવરણ દીકેતિ || છ || ગ્રંથાગ્રં ૧૨૬૪ || છ || એમ લખેલું છે. આ ૧૫મી શતાબ્દીના ઉત્તરાર્ધમાં લખાઈ છે એમ સૂચિપત્ર તૈયાર કરનારનું માનવું છે. આની લખાઈ-પહોળાઈ “૩૩X૨’” ઇંચ છે. આનો પણ ઉપયોગ અમે જરૂરી સ્થળોએ કર્યો છે.

જે ૩=જેસલમેરની આ તાડપત્રીય પ્રતિનો જેસલમેરના સૂચિપત્ર પ્રમાણે ક્રમાંક ૧૯ છે આમાં જ્ઞાતાધર્મકથાગસૂત્રવૃત્તિ જ છે. જ્ઞાતાધર્મકથાગ મૂળ નથી. જ્ઞાતાધર્મકથાગ સૂત્રવૃત્તિ (પત્ર ૧-૧૪૫), ૨ ઉપાસકદશાગસૂત્રવૃત્તિ (પત્ર ૧૪૫-૧૭૮), ૩ અતકુદશાગસૂત્રવૃત્તિ (પત્ર ૧૭૮-૧૮૯), ૪. અતુત્તરૌપપાતિકદશાગસૂત્રવૃત્તિ (પત્ર ૧૮૯-૧૯૩), ૫. પ્રશ્નવ્યાકરણસૂત્રવૃત્તિ (પત્ર ૧૯૩-૩૫૦), ૬. વિપાકસૂત્રવૃત્તિ (પત્ર ૩૫૧-૩૭૫) એમ છ ગ્રંથો આમાં છે. આની લખાઈ-પહોળાઈ “૨૭X૨’” ઇંચ છે. પત્ર ૩૫૦ માં નીચે મુજબ ઉલ્લેખ છે.

સંવત્ ૧૨૦૧ વૈશાખવદિ ૧૨ મુંદહ્યાગ્રામે ચાંદહરિસુતેન લેપકકપર્દેન નાયાધર્મકથાદ્યગવૃત્તિ-
લિખિતેતિ । મગલં મહાશ્રીઃ ॥ છ ॥

માં—ભાગરકર ઓરિએટલ રીસર્ચ ઇન્સ્ટીટ્યૂટ, પુણે ૪ (મહારાષ્ટ્ર)માં રહેલી આ તાડપત્રીય પ્રતિ છે. આમાં ૧-૧૬૫ સુધી જ્ઞાતાધર્મકથાગસૂત્ર મૂળમાત્ર છે, તે પછી ૧૬૬-૩૦૨ માં જ્ઞાતાધર્મકથાગસૂત્રવૃત્તિ છે. આના ફોટાઓનો ઉપયોગ અમે ઘણો ભાગ મુદ્રિત થયા પછી કર્યો છે. અનુભવથી અમને જણાયું છે કે હે ૧ જે ૧ ને ઘણા અંશે મળતી આ પ્રતિ છે. **વાચના** વિષે અમે આ પ્રસ્તાવનામાં (પૃં ૩૧) જ્યાં લખ્યું છે ત્યાં આ પ્રતિની વિશિષ્ટતા અમે જણાવી ગયા છીએ. અમારા આ ગ્રંથનો કેટલોક ભાગ છપાઈ ગયા પછી જ આ ગ્રંથના ફોટા જોધપુરના શ્રી જૈનહરીમલજી પારેખ તથા ઝીંજુવાડના અશ્વિનકુમાર ધીરજલાલના ઘણા પરિશ્રમથી અમને પ્રાપ્ત થયા છે.

ર્લોં—શેઠ આણંદજી કદયાણજીની પેઠી-લીંબડી-ના જૈન જ્ઞાનભંડારની આ તાડપત્રીય પ્રતિ છે. આ ભંડારને પૂં મુનિરાજશ્રી ચતુરવિજયજી મહારાજને વ્યવસ્થિત કર્યો છે. તેમના જ શિષ્ય આગમપ્રમાકર પૂં મુનિરાજશ્રી પુણ્યવિજયજી મહારાજને **લીંબડી જૈન જ્ઞાનભંડારની હસ્તલિખિત પ્રતિઓનું સૂચિપત્ર** તૈયાર કર્યું છે. તે પ્રમાણે આનો ગ્રંથાંક ૩૪૧૮ તથા ક્રમાંક ૧૦૪૨ છે. તેમાં પ્રારંભનાં ૧-૧૯૨ પત્રમાં જ્ઞાતાધર્મકથાગસૂત્ર મૂળમાત્ર છે. તે પછી પત્ર ૧૯૩-૩૫૩માં જ્ઞાતાધર્મકથાગસૂત્રવૃત્તિ છે. તેનો ગ્રંથાંક ૩૪૧૯ છે, ક્રમાંક ૧૦૪૩ છે. પૂ. સુ શ્રી પુણ્યવિજયજી મહારાજને સૂચિપત્રની પ્રસ્તાવનામાં જણાવ્યું છે તે પ્રમાણે લગભગ બસો વર્ષ પહેલાં પાટણના સધવી પાડના ભાગરમાથી જે છ તાડપત્રીય પ્રતિઓ લઈ જવામાં આવી હતી તે પૈકીની આ પ્રતિ છે અમે જ્યાં સુધી જ્ઞાતાધર્મકથાનું સશોધનકાર્ય પૂર્ણ કર્યું ત્યાંસુધી આ પ્રતિની અમને કશી ખબર જ નહોતી.

વિક્રમ સવત્ ૨૦૪૦માં વેડ (તાલુકો-સમી, જિલ્લો-મહેસાણા) ગામમાં અમે જ્ઞાતાધર્મકથાનું સશોધનકાર્ય શરૂ કર્યું હતું તે પછી સમી (સ. ૨૦૪૧), પ્રહલાદ પ્લોટ-રાજકોટ (સ. ૨૦૪૨), વીશાનીમાંની ધર્મશાળા-પાલિતાણામાં (સ. ૨૦૪૩-૨૦૪૪) જે આતુર્માસ દરમ્યાન તથા તે પછી

પણ આ વર્ષના (સ. ૨૦૪૫) મહા મહિનાસુધી આ કાર્ય ચાલ્યું. સિદ્ધક્ષેત્ર-પાલિતાણથી ચૈત્ર સુદિ એકમે વિહાર કરી શખેશ્વરજી તરફ આવતાં વચમાં લોંબડી આવ્યું. ત્યાં લીસ્ટ જોતા ખખર પડી કે ત્યાં પણ જ્ઞાતાધર્મકથાની તાડપત્રીય પ્રતિ છે. આ ગ્રંથમા સત્તરમા અધ્યયનના અંતમાં (પૃં ૩૩૧ તથા ૩૩૨) ૩૯મી તથા ૪૬મી જે ગાથાઓ છપાઈ છે તેનો શુદ્ધ પાઠ અમને કોઈ પણ તાડપત્રીય પ્રતિમા મળ્યો નહોતો. દીકાની પ્રતિઓમાં તિત્ત્વહુકસાયંવિલમહુર તથા તિત્ત્વહુકસાયં-વિલમહુર એમ બંને જાતના પાદો મળે છે કે જે અમે પૃં ૩૩૦ માં ટિપ્પણમાં છાપેલા છે. લોંબડીની પ્રતિમાં નજર નાખતા, ૪૬મી ગાથાનો તિત્ત્વહુકસાયંવિલમહુર આ શુદ્ધ પાઠ પહેલી જ વાર અમારા જોવામાં આવ્યો. તેથી આ પ્રતિ વિશિષ્ટ સ્વરૂપની છે એવો અમને ખ્યાલ આવ્યો. એટલે આદરિયાણાવાળા જિતેન્દ્રભાઈ મણિલાલ મોતીચંદ સધવીને મોટલીને લોંબડી જૈન સધના પ્રમુખ જસુભાઈના સહકારથી તરત તેની માધ્મકોદ્દિત લેવરાવી લીધી આમાં પણ અમે સદિગ્ધ સ્થળોએ જોઈ લીધું છે અને જે વિશિષ્ટ પાઠ મળ્યા છે તેનો અમે ત્રીજા પરિશિષ્ટથી ઉપયોગ પણ કરી લીધો છે.

લોં = આ તાડપત્રીય પ્રતિ જેસલમેરમાં રહેલા લોંકાગચીય જ્ઞાનભંડારની છે. જે ૧ ના સ્પષ્ટીકરણમાં જણાવેલા જેસલમેર ભંડારના સૂચિપત્રમાં ૩૬૧ માં પાને છપાયેલી લોંકાગચીય પ્રતિઓની સૂચિપ્રમાણે આનો ક્રમાંક ૧ તથા ૨ છે આ પોથીમાં પત્ર ૧-૪૧૯ સુધીમાં જ્ઞાતાધર્મકથાંગસૂત્ર વગેરે આઠ ગ્રંથો અતુકમે લખેલા છે ક્રમાંક ૧ માં (પત્ર ૧-૧૫૯) જ્ઞાતાધર્મકથાંગસૂત્ર મૂળમાત્ર છે. ક્રમાંક ૨ માં જ્ઞાતાધર્મકથાંગસૂત્રવૃત્તિ (પત્ર ૧૬૦-૩૦૪) છે. ક્રમાંક ૩ માં ૭ ગ્રંથો છે.

પ્રારભમાં અમે આનો ખાસ ઉપયોગ કર્યા નહોતો, પણ પાછળથી અમે આનો છૂટથી ઉપયોગ કર્યો છે આ પ્રતિ પણ ધણે સ્થળે સારા સારા વિશિષ્ટ પાદો આપે છે. પત્ર ૪૧૯ માં લેખકની લાંબી પ્રશસ્તિ છે. અંતમાં જણાવ્યું છે કે—મંગલં મહાશ્રીઃ ॥છ॥ સવત્ ૧૩૦૭ વર્ષ. માઘ સુદિ ૧૫ સોમે ॥છ॥ આ પ્રતિની લખાઈ-પહોળાઈ “૩૧ ॥×૨ ॥” ઇંચ છે.

સં ૧ = પાટણના સધવી પાડના ભંડારની આ ૬ નખરની પેટીની પ્રતિ છે. આમાં જ્ઞાતાધર્મકથાંગસૂત્ર મૂળમાત્ર પત્ર ૧-૧૧૯ માં છે, તે પછી પત્ર ૧-૧૦૦ માં જ્ઞાતાધર્મકથાંગસૂત્રવૃત્તિ છે. અંતમાં નીચે પ્રમાણે લખેલું છે—

સમાપ્તેય જ્ઞાતાધર્મકથાપ્રદેશીકેતિ ॥છ॥ ગ્રંં ૧૮૩૦ (દીકા તથા મૂળ બંને મળીને) ॥ સવત્ ૧૩૮૬ અશ્વિનવદિ ૪ સોમે લિખિતમિદં પુસ્તક ॥ મંગલં મહાશ્રીઃ ॥]

અત્યારે આમાં મૂળનાં પાનાં ધણા ત્રુટિત, ચોંટેલા તથા અસ્ત-વ્યસ્ત થઈ ગયા હોવાથી આ પ્રતિને અમે રીપેર કરાવી હોવા છતાં ખરાબર ઉપયોગ થઈ શકે તેમ ન હોવાથી અમે આનો ઉપયોગ ખાસ કર્યો નથી. દીકાના પાના પણ છેડા ઉપર તૂટી ગયેલા તથા અસ્ત-વ્યસ્ત અને આગળ-પાછળ થઈ ગયેલા છે. પરંતુ પૂ. મુનિરાજશ્રી પુણ્યવિજયજી મહારાજના સમયમાં આ પ્રતિની સારી હાલત હશે, તેમણે તેમની પાસેની આગમોદયસમિતિમુદ્રિત પ્રતિમાં મૂળ તથા દીકાના પાઠાતરો નોંધાવી રાખેલાં છે, તેનો જ અમે આમાં સં ૧ એવા સંકેતથી ઉપયોગ કરેલો છે. આ પ્રતિની લખાઈ-પહોળાઈ “૩૫ × ૨૧” ઇંચ છે.

સં ૨ = પાટણના સધવી પાડના ભંડારની આ પ્રતિ છે. પેટી નખર ૪૨ ની આ પ્રતિ છે. અમારા આ ગ્રંથના પૃં ૧-૨ ના ટિપ્પણમાં આનો તથા હે ૧ નો અમે ઉલ્લેખ કરેલો છે. પરંતુ હે ૧ એ જ સં ૨ છે. ભૂલથી ત્યાં અમે જુદી જુદી પ્રતિ તરીકે આ બેનો નિર્દેશ કરેલો છે. વસ્તુત

બંને એક જ છે. એટલે હે ૧ નો જે પરિચય અમે આગળ આપીશું તે જ આ પ્રતિનો પરિચય સમજી લેવો.

હે ૧ = પાટણના સધવી પાડાના ભંડારની આ પ્રતિ છે. શ્રી સધવી પાડાનો આ મહાન્ તાડપત્રીય ભંડાર ૨૬૦ સેવતિલાલ છોટાલાલ પટવાના સુપુત્રો નરેન્દ્રકુમાર, બિપિનકુમાર તથા દીપકકુમારે પાટણના શ્રી હેમચંદ્રાચાર્ય જૈન જ્ઞાનમંદિરમાં સમર્પણ કરી દીધો હોવાથી અત્યારે ત્યાં છે. સૂચિપત્ર પ્રમાણે તેનો પેટી નંબર ૪૨ છે. તેમા પ્રારંભમા પત્ર ૧-૧૪૪મા જ્ઞાતાધર્મકથાંગસૂત્ર મૂળમાત્ર છે તેના અંતમાં ॥ ગ્રન્થાગ્ર સહસ્ર ૫૦૦૦ પચસહસ્રેતિ ॥ છ ॥ એવો ઉલ્લેખ છે. તથા તે પછી પત્ર ૧-૧૨૩ માં જ્ઞાતાધર્મકથાંગસૂત્રવૃત્તિ છે.^૧ આ બંને ગ્રંથોનો અમે સારી રીતે ઉપયોગ કર્યો છે આની લંબાઈ-પહોળાઈ “૩૨×૨” ઇંચ છે. આ ગ્રંથના ૫૦ ૧ તથા ૨ નાં ટિપ્પણમાં જે સં ૨ નો અમે ઉલ્લેખ કર્યો છે તે આ હે ૧ જ છે.

હે ૨ = પાટણના શ્રી હેમચંદ્રાચાર્ય જૈન જ્ઞાનમંદિરમા રહેલા શ્રી સંઘના ભંડારનો ગાભડો ૭૪, પોથી નં. ૮૭ આ તાડપત્રીય પ્રતિ છે. આની લંબાઈ-પહોળાઈ “૧૫×૨” ઇંચ છે. કોઈ પણ પ્રતિમાં ન હોય એવા સારા સારા પાઠો આ પ્રતિએ અમને ઘણું સ્થળે આપ્યા છે. આના પ્રારંભનું પત્ર ખડિત છે તથા અંતના થોડા પાના નથી. તેથી આ પ્રતિ ક્યારે લખાઈ છે તે અમે કહી શકતા નથી. પરંતુ આ પ્રતિ વિશિષ્ટ છે, તથા પ્રાચીન છે એ વાત નિશ્ચિત છે. એકદર ૧૮૧ પત્ર મળે છે. છેવટનાં બે-ત્રણ પત્ર મળતા નથી

૧. આમા નીચે પ્રમાણે પ્રશસ્તિ અંતમા છે

“અલ્પાદૈર્યઃ સ્વપ્નૈર્નૈવભિરમિતઃ પિણ્ડિતવપુઃ

સુધાકુણ્ડૈઃ કુમ્ભોનસસહકૃતૈર્મણ્ડિત ઇવ ।

સુરૈઃ સેવ્યઃ સર્વૈરવિજિતજરામૃત્યુચકિતૈઃ

પ્રમુઃ સ શ્રીપાર્શ્વો જયતિ નિતમા યત્ર સતતમ્ ॥ ૧ ॥

સદામગ્લેચ્છકોટિપ્રસૂમરસમરત્રસ્તવૃન્દારકાળા

વિશ્રામસ્થાનતા યઃ પ્રતિપદમગમત્ પુણ્યલોકૈરશોકૈઃ ॥

ચન્દ્રદ્વાગ્ઝાતરક્ષોજ્જ્વલબ્રહ્મલગુણૈર્ધામ ધર્મશ્રિયા યત્

શ્રીમદ્ ઘોષાભિધાનં સલલિતનગર સ્વસ્તિમન્નિત્યમસ્તિ ॥ ૨ ॥

તસ્મિન્ રમાયાઃ સદને દવીયોદેશસ્થવસ્તુપ્રમુખિઃ પ્રપૂર્ણૈઃ ।

વેલાકુલે ભૂમિતલપ્રસિદ્ધે ઘોષાભિધાને નગરે સમૃદ્ધે ॥ ૩ ॥ ત્રિભિર્વિશેષકમ્ ॥

વેષા વીક્ષ્ય કલિપ્રચડ્ભુજગશસ્ત સમરતં જગત્

તત્ત્રાણાય સસર્જ તર્જનપરા યા દુર્જનાના તતઃ ।

જાતિં પૂર્ણમૃગાકકાતિવિશદા શ્રીમાલસંજ્ઞામિદ્

શશ્વદામ-વિવેકવાસમ્ભવનં વિજ્ઞાનવારાનિધિં ॥ ૪ ॥

તસ્યા શાતૌ વૃહત્યામતિમતિવિભવાપાસ્તવાચસ્પતિશ્રી—

ક્રીડાગાર ગરીયોનરવરનિવૃદ્ધૈર્માનનીયઃ સદાપિ ।

મત્રી મત્રપ્રબલચલવાન્ ધુર્યધૈર્યાદિવર્યઃ

માઢાહ્વાનઃ સમજનિ જનતાસેવનીયોઽવનૌ વૈ ॥ ૫ ॥

આ ઉપરાંત પાટણના શ્રી હેમચંદ્રાચાર્ય જ્ઞાનમંદિરમાં શ્રી સધના ભંડારમાં ડાબડો ૫, પોથી નખર ૫ માં પત્ર ૧૫૯ સુધી જ્ઞાતાધર્મકથાંગસૂત્ર છે, પણ તેમાં પ્રારભના ૩૧ પાનાં નથી. અમારી આ મુદ્રિત જ્ઞાતાધર્મકથાના ત્રણ સયમેવ પંચ મહવ્વયાદ્ [૫૦ ૭૪ પં ૧૩] આ પાઠથી આનો પ્રારભ થાય છે. પત્ર ૧૫૯ માં અથવા અતમા ધમ્મકહા સુચંધો સમતો ॥છ॥ દસહિં વગેહિં નાયાધમ્મકહાઓ સમ્મત્તાઓ ॥છ॥છ॥છ॥ ગ્રથસંખ્યા ૫૫૦૦ ॥છ॥ મગલ મહાશ્રીઃ ॥છ॥ શુભં ભવતુ ॥ તે પછી ૧૭૦ માં પત્રથી જ્ઞાતાધર્મકથાંગસૂત્રવૃત્તિ શરૂ થાય છે. ૨૧૭ માં પાના સુધી ૪ ટીકા છે. ટીકા ધણી

શ્રીયાદેવીતિ તસ્યાસીદ્ માર્યા મૂરિગુણેકમૂઃ ।

યા માન-દાન-શીલાદિપુણ્યૈર્જેતે પ્રસિદ્ધિમાક્ ॥ ૬ ॥

તયોઃ સુતાવજાયેતાં વિચ્ચાતૌ ક્ષોણિમંડલે ।

સરવણ-ધીધાહ્વાનૌ પ્રધાનૌ વ્યવહારિપુ ॥ ૭ ॥

આદ્યઃ સર્વણનામતઃ સુવિદિતો દેવાલયૈઃ સુદરા

સત્સાધર્મિકલોકલક્ષવહલા ગુર્વાદિભિર્માતુરા ।

શ્રીશત્રુજય-રૈવતાદિપુ મહાતીર્થેપુ યાત્રાં સ્જન્

શ્રીસંધાધિપતેઃ પદં નિજકુલે વિસ્તારયામાસિવાન્ ॥ ૮ ॥

પાદલિપ્તપુરેડપૂર્વલલતાહસરોવરે ।

ઉદ્ધારં યશ્ચકાગેરુદ્રવિળવ્યયપૂર્વકઃ (ક) ॥ ૯ ॥

સસારદેવી સ્થિવિ...

... .. લાદિવરેણ્યપુણ્યૈઃ ફલેગ્રહિઃ સ્ત્રીયજનુઃ સર્જ ॥ ૧૦ ॥

દ્વિતીયોડ્ઢૈતભાગ્યાભિરામઃ શ્રીમાન્ ધીમાન્ ધીધનામાનનિટ ।

યો દુષ્કાલે મૂરિલોકાનશોકાન્ સત્રાગારે ભોજયિત્વા વિતેને ॥ ૧૧ ॥

પાદલિપ્તપુરે પદ્મપ્રાસાદં યઃ સમુદ્ધૌ ।

અન્યાન્યપિ વહૂત્યેપ ધર્મ[સ્થા]નાનિ ચાકરોત્ ॥ ૧૨ ॥

સરવણસંધાધિપતેસ્તનયો વિનયોજ્જ્વલો ગુણવિશાલઃ ।

દેવાનાદિ નામ ધી(૧ સવા) ધિપતિર્જયતિ પ્રગમમતિઃ ॥ ૧૩ ॥

સદ્માગ્ય સૌભાગ્ય-કલા-સુશીલા દાનાદિપુણ્યેપુ ચ ધીધુરોણા ।

અસ્યાસ્તિ જાયા રમા પરા ધિ(પિ)મલદેવીનામ્ની ॥ ૧૪ ॥

અનયોઃ સુતસમથ[ધ]રો દ્વિતીયો કો હિઃ મયર . ।

....ઈં હસ્તિનામ્નિ .. ચ ગૌરી ગુણૈરાસન્ ॥ ૧૫ ॥

હૃતશ્ચ । શ્રીમત્પાગણનભોગણભાસનાક્ષી (૧) જાગ્ર . [યુ] ગોત્તમગુણાવલ્યો જયતિ ।

શ્રીદેવસુંદરગુરુત્તમનામવેયાઃ સૂરોશ્વરા નિરુપમ [] નામવેયાઃ ॥ ૧૬ ॥

તેષા નિરતર સમ્યક્ નિશમ્ય વચનામૃતં ।

[સદ]યો વિક્રમાદિત્યઃ પ્રબુદ્ધહૃદયાલુજઃ ॥ ૧૭ ॥

[પ્રકા]દશાગીવરમૂત્રવૃત્તી લિલેલ્લયન્ લેલ્લયતુલ્યલક્ષા (૧) ।

અલીલિલ મિમિમા સપુ(પ)ત્રા વસ્વાગરાહ્ની (૧) અયનવ્યયેન ॥ ૧૮ ॥

શ્રીદેવસુંદરાચાર્યસતાનજત્રતીશ્વરૌ(રૈઃ) ।

વાચ્યમાનઃ સદા જીયાત્ પુસ્તકઃ સ્તસ્તકસ્તમઃ ॥ ૧૯ ॥”

અપૂર્ણ છે. પ્રથમ અધ્યયનની ટીકામાં પણ અનન્તરદેવમવસગ્નન્ધિન(ન) ચય(ય) શરીરં ચક્ષુ મુધી જ આ પ્રતિ છે. આ પ્રતિ અપૂર્ણ હોવાથી અમે ખાસ ઉપયોગ કર્યો નથી. આ પ્રતિ કંઈક અશુદ્ધ પણ છે. અમે મહત્વના સ્થળોએ જોયું છે, ખાસ વિશેષતા નથી. આની લખાઈ પહોળાઈ “૩૨ x ૧૧૧” ઇંચ છે.

આ રીતે જ્ઞાતાધર્મકથાસૂત્ર મૂળ તથા તેની વૃત્તિની ભારતમાં વિદ્યમાન બધી તાડપત્રીય પ્રતિઓનો આના સંશોધનમાં અમે ઉપયોગ કરેલો છે.

કાગળ ઉપર લખેલી લા ૧, ૨, ૩ હે ૩, ૪ એમ પાંચ હસ્તલિખિત પ્રતિઓનો અમે ઉપયોગ આ સંશોધનમાં કર્યો છે—

લા ૧ = લાલભાઈ દલપતભાઈ ભારતીય સંસ્કૃતિ વિદ્યામંદિર, અમદાવાદ ૯—ની આ પ્રતિ છે. આમા આ. શ્રી અમયદેવસૂરિમહારાજે રચેલી ટીકા પણ ભેગી છે. આ પંચપાઠ પ્રતિ છે. આમા ૧૭૯ પત્ર છે. આ પણ કોઈક કોઈક સ્થળે સારો પાઠ આપે છે. આનો નંબર ૨૦૫૭૭ છે. ||શ્રી|| શુભ મંવત્ સંવત્ ૧૬૨૭ વર્ષે આસોસુદિ ૩ વે(ને ?)દિને શ્રીપત્ત[ન]મધ્યે જ્ઞાતાસૂત્રવૃત્તિસંકુચીભૂત|| પાઠસં પુસ્તકાકે દ્રિષ્ટા | તાદ્રિસ લિખ્યતે મયા | સુધસુસુદં વા મમ દોષો ન દેહ | છ | એવું આના અંતમાં લખાણુ છે

લા ૨ = આ પણ ઉપર જણાવેલા લા. ૬. વિદ્યામંદિરની પ્રતિ છે. આમા ૧૦૭ પત્ર છે. સં ૧ ને ઘણા અંશે મળતી આ પ્રતિ છે. ૧૯૫૧૩ એના નંબર છે. સં ૧૫૭૫ મા આ પ્રતિ લખાયેલી છે

લા ૩ = આ પણ લા. ૬. વિદ્યામંદિરની પ્રતિ છે. આમા ૯૭ પત્ર છે. આનો નંબર ૧૭૦૭૭ છે. આના અંતમાં સંવત્ ૧૫૮૮ વર્ષે વૈશાલ્યશુદ્ધિ ૩ સોમવાસરે | શ્રીતપાગચ્છાધિરાજ સંપ્રતિ વિજયમાન પરમગુણાચ્છનાયક શ્રીજયકલ્યાણસૂરિવિજયરાજ્યે તચ્છિન્યશ્રીવિશાલસોમસૂરીનાં પ્ર૦ સોમશ્રીગણિની-મિશ્રાણામુપદેશેન નિહુલાહનગરે પ્રાગ્વાટશાતીય મ૦ મળોરમા૦ માણિકદેવુત્ર મ૦ રૂપાકેન લિપા૦ મા૦ મહાહાપુત્રીરાજીશ્રેયોઽર્થ લિપાપિત શ્રી જ્ઞાતાધર્મકથાયાં ||

હે ૩ = પાટણના શ્રી હેમચંદ્રાચાર્ય જૈન જ્ઞાનમંદિરમાં રહેલા લહેર વધીલ જૈન જ્ઞાનભંડારની આ પ્રતિ છે. આનો નંબર ૧૦૩૧૧ છે. ગાળગા નંબર ૨૨૧ છે. આમા પત્ર ૪૬ છે. આની લખાઈ પહોળાઈ “૧૩||X૬” ઇંચ છે. આના અંતમાં જે લેખક પ્રશસ્તિ છે તે ૫૦ ૩૭૦-૩૭૧ માં અમે આ અથમાં આપેલી છે.

હે ૪ = પાટણના શ્રી હેમચંદ્રાચાર્ય જૈન જ્ઞાનમંદિરમાં રહેલા શ્રી સધના જૈન જ્ઞાનભંડારની આ પ્રતિ છે. ગાળગા નંબર ૧૧, પ્રતિ નંબર ૧૦૯ છે. ૮૫ પત્ર છે. આની અંતિમ લેખકપ્રશસ્તિ ૫૦ ૩૭૨-૩૭૩ માં અમે આપેલી છે. લા ૧, ૨, ૩, હે ૪ આ ચારેય પ્રતિની લખાઈ પહોળાઈ લગભગ “૧૦||X૪” ઇંચ છે.

આ ઉપરાંત, આ સંશોધનમાં આગમોદયસમિતિ તરફથી વિક્રમ સંવત્ ૧૯૭૫ મા પ્રદર્શિત થયેલા સડીક જ્ઞાતાધર્મકથાસૂત્રનો પણ અમે ઉપયોગ કર્યો છે. આની અમે મુ૦ (=મુદ્રિત) સરા રાખી છે. આનો જ જૈન સંધમાં વિપુલતયા અત્યારસુધી પ્રચાર રહેલો છે. એટલે ટીકા જોવાની જ્યારે જ્યારે જરૂર જણાય ત્યારે આ અથ જ મુખ્યતયા ઉપયોગમાં અત્યારે લેવાય છે. તેથી તેમા જે સૂત્રાંકો આપેના છે તે સૂત્રાંકો જ મોટા ભાગે આ અમારા સરકારણુમા ચાલુ રાખ્યા છે કે જેથી તે તે સૂત્રાંકો પ્રમાણે વાચકો તેની ટીકા આગમોદય સમિતિથી પ્રદર્શિત અથમાં સહેલાઈથી જોઈ શકે.

એક વિશેષ રૂપકીકરણ—

હસ્તલિખિત આદર્શોનું વાંચન કરતા, અનેક સ્થળે એવો અનુભવ થાય છે કે કેટલીક વાર પહેલા એક પાઠ લખ્યો હોય છે, તે પછી કોઈક વાચનારે એ પાઠને સુધારી-વધારીને ખીન્ને પાઠ લખ્યો હોય છે. આમાં સુધારેલો-વધારેલો પાઠ કેટલીક વાર સાગે પણ હોય છે અને કેટલીક વાર વાંચનારના મતિદોષથી સુધારેલો-વધારેલો પાઠ ખોટો પણ હોય છે. એના કરતાં, મૂળ પાઠ વધારે શુદ્ધ અથવા સાચો હોય છે. એટલે અમે ખૂબ ખારીકાઈથી નિરીક્ષણ કરીને આના મૂળ પાઠોને શોધી કાઢવા-વાચવા પ્રયત્ન કરીએ છીએ. ધણીવાર ઐતિહાસિક દૃષ્ટિએ-મૌલિક દૃષ્ટિએ મૂળ પાઠોનું અમને વધારે મહત્ત્વ અને સત્યત્વ સમજાય છે. એટલે તે તે પ્રતિના મૂળ પાઠ તથા સંશોધિત પાઠને દર્શાવવા માટે અમે તે તે પ્રતિના સંકેતોની આગળ મૂં અને સં એવા શબ્દો વાપર્યા છે. જેમકે જેમૂં ૧ એટલે જે ૧ મા મૂળ પાઠ તથા જેસં ૧ એટલે જે ૧ મા સંશોધિત પાઠ. આ રીતે પામૂં એટલે પાટણની પ્રતિનો મૂળ પાઠ, પાસં એટલે પાટણની પ્રતિમા પાછળથી સુધારાને કરેલો સંશોધિત પાઠ, લંમૂં એટલે ખલાતની પ્રતિનો મૂળ પાઠ, લંસં એટલે ખલાતની પ્રતિમા પાછળથી સુધારીને કરેલો સંશોધિત પાઠ. આ રીતે જેમૂં વગેરે વગેરે સંકેતોનો અર્થ અમારા બધા સપાદિત-સંશોધિત ગ્રંથોમાં વાચકોએ પોતાની મેળે સમજી લેવો.

ધન્યવાદ—

શ્રી મહાવીર જૈન વિદ્યાલય તરફથી પ્રકાશિત થતી આ જૈન આગમગ્રંથમાલાના મૂળ આયોજક સ્વં આગમપ્રભાકર પૂજ્ય મુનિરાજશ્રી પુણ્યવિજયજી મહારાજ છે. તેમણે સંગૃહીત કે ગોઠવીને વ્યવસ્થિત કરેલી સામગ્રી જ આ ગ્રંથના સંશોધન-સપાદનમાં મુખ્યત્વે આધારભૂત બનેલી છે એટલે તેઓશ્રીને સળહુમાન વદનાપૂર્વક સૌથી પ્રથમ ભાવપૂર્ણ શ્રદ્ધાંજલિ અર્પણ કરું છું

મું પ્રતિના સંપાદક સ્વં પૂં પાં આગમોદ્ધારક સાગરાનંદસૂરીશ્વરજી મહારાજ કે જેમના ભગીરથ પ્રયાસથી આગમ આદિ વિશાળ જૈન સાહિત્ય પ્રકાશમાં આંબુ છે અને જેમની સાથે મારા પૂજ્યપાદ પિતાશ્રી તથા ગુરુદેવશ્રી ભુવનવિજયજી મહારાજને ઘણો ગાઢ બહુમાનપૂર્ણ સંબંધ હતો તેઓશ્રીને પણ ભાવપૂર્ણ શ્રદ્ધાંજલિ અર્પણ કરું છું

પાટણના સધવી પાણના ભંડારના વ્યવસ્થાપક સ્વં સેવતિલાલ છોટાલાલ પટવાના સુપુત્રો તથા શ્રી હેમચંદ્રાચાર્ય જૈન જ્ઞાનમંદિરના મુખ્ય વ્યવસ્થાપક ઝૌં સેવતિલાલ મોહનલાલ તથા વ્રજલાલભાઈ ત્રિફલલાલ શાહના સૌજન્યથી પાટણની તાડપત્ર ઉપર લખેલી વિવિધ પ્રતિઓ પ્રાપ્ત થઈ શકી છે.

આવા ગ્રંથોના સંશોધનમાં જેસલમેર-ખલાત-પાટણમાં સેંકડો વર્ષોથી સચવાયેલી તાડપત્ર ઉપર લખેલી અત્યંત મૂલ્યવાન પ્રાચીન ગ્રંથ સંપત્તિ અત્યંત ઉપયોગી છે. સર્વાંગસપૂર્ણ ઉત્તમ સંશોધન માટે આ સામગ્રી અનિવાર્ય છે. માટે જ સ્વં આગમપ્રભાકર પૂજ્યપાદ મુનિરાજશ્રી પુણ્યવિજયજી મહારાજે એના ઉપર સૌથી વધારે લક્ષ આપીને ઘણા જ વર્ષોના અગાધ પરિશ્રમે તેમની પોતાની આગવી સૂઝથી જેસલમેર-ખલાત-પાટણના ગ્રંથભંડારો વ્યવસ્થિત કરવાનું—તેના કેટલોગો (સૂચિપત્રો) બનાવવા વગેરેનું મહાનમા મહાન પુણ્યકાર્ય કર્યું છે. તેમણે કરેલી શ્રુતજ્ઞાનની આ મહાન ઉપાસના માટે સમગ્ર જૈન સધ સદાને માટે તેમનો ઋણી છે—ઋણી રહેશે. આ ગ્રંથભંડારના કાર્યવાહકો વાચવા માટે પુસ્તકો સામાન્ય રીતે બહાર આપતા નથી તેથી તેમના ઉપર સંકુચિતતાનો આરોપ પણ મૂકવામાં આવે છે. પરંતુ જે તેમણે તે તે ગ્રંથો જેને તેને બહાર આપવાનું ચાહ્યું રાખ્યું હોત તો આ ભંડારો ક્યારનાયે વેરવિખેર અને નાશરૂપ થઈ ગયા હોત. મારી

દષ્ટિએ તો સૈકડો વર્ષોથી ચાલ્યા આવતા આ અતિમૂલ્યવાન ભગરોના કાર્યવાહકોએ ઇતિહાસના ભિન્ન ભિન્ન વિષમ યુગોમા આ ભગરોને અત્યંત સુરક્ષિત રાખવાનું મહાનમાં મહાન પુણ્યકાર્ય જ કર્યું છે, અને અત્યારે પણ કરી રહ્યા છે

એક બાજુ, આ ગ્રંથભંડારોમાથી પુસ્તકો બહાર આપવામા આવતાં નથી આ હકીકત છે, બીજા બાજુ અમારે સંશોધનોને સર્વાંગસંપૂર્ણ અને શુદ્ધ બનાવવા માટે આ ગ્રંથોની અત્યંત અનિવાર્ય આવશ્યકતા હતી અમને જણાવતા અત્યંત આનંદ થાય છે કે આ ગ્રંથભંડારોના કાર્યવાહકોએ પરમકૃપાળુ પરમાત્માની કૃપાથી તે તે ગ્રંથોની દ્વિત્વ અથવા ઝેરોક્ષ કોપી લેવાની સંમતિ આપીને અમારા સંશોધન કાર્યને અત્યંત સરળ કરી આપ્યું છે. આ ગ્રંથના સંશોધનમા આ સામગ્રીનો ઉપયોગ કરવામા આવ્યો છે. ભવિષ્યમાં પણ સંશોધિત-પ્રકાશિત થનારા ગ્રંથોમાં આ સામગ્રીનો અનુદ્ધતા પ્રમાણે ઉપયોગ કરીને દેવ-ગુરુકૃપાથી સંશોધનને સંપૂર્ણ તથા સમૃદ્ધ બનાવવા અમારી ખાસ લાવના છે.

મુગધના વીશ વિહરમાન જિનદ્રુસ્ટના અધ્યક્ષ સુશ્રાવક પ્રાણુલાલ દાનજીભાઈ દોશી આદિ, તથા સેરામદિર, રાવટી, જ્ઞેધપુરના સચાલક ત્યાગમૂર્તિ સુશ્રાવક શ્રી જ્ઞેદુરીમલજી પારેખ આદિ તથા પાટણ, માંડલ, ઝીંજુરાગ, આદિરિયાણા આદિ સઘના અનેક શ્રાવકો આ દ્વિત્વ તથા ઝેરોક્ષ કોપી લેવાના કાર્યમાં વિવિધ રીતે અત્યંત સહાયક થયા છે.

પાટણ તથા અહીં ચારપમા માઈક્રોફિલ્મ તથા ઝેરોક્ષ કોપી લેવાના કાર્યમા પાટણના મયૂરભાઈ વ્રજલાલભાઈ ત્રિકમલાલ તથા ઝીંજુરાગના અશ્વિનકુમાર ધીરજલાલ ભાઈલાલભાઈ ઇશ્વરલાલ શાહે મહિનાઓ સુધી પોતાનું બધું કામ પડતું મૂકીને ઘણી મોટી સેવા આપી છે.

ચારપ તીર્થના મુખ્ય વ્યવસ્થાપક સુશ્રાવક અરવિંદભાઈ બાલુભઈ ચુનીલાલ ઝવેરી પણ ચારપ તીર્થમાં માઈક્રોફિલ્મ તથા ઝેરોક્ષ કોપી લેવામાં ખૂબ ખૂબ સહાયક થયા છે

પાટણ, જ્ઞેસલમેર, ખલાતના ભગરના કાર્યવાહકો આ રીતે શ્રુતજ્ઞાનની ઉપાસના તથા મુક્ષામાં સહાયક થયા છે તે માટે તેમને હજારો અભિનંદન અને ધન્યવાદ ધટે છે. ઘણા જ દ્રવ્યવ્યયથી તેમ જ પરિશ્રમથી સિદ્ધ થાય એવું આ કાર્ય છે આ માટે ઘણા ઘણા સઘોએ અને ઘણી ઘણી વ્યક્તિઓએ ઘણો ઘણો ભોગ આપ્યો છે તે સર્વેને પણ અમારા હજારો ધન્યવાદ અને અભિનંદન છે.

૨૧૦ આગમપ્રકાશક પૂજ્યપાદ મુનિગજશ્રી પુણ્યવિજયજી મહારાજે સંગૃહીત કરેલી આગમ સંશોધનને લગતી વિવિધ સામગ્રી લાલભાઈ દલપતભાઈ ભારતીય સંસ્કૃતિ વિદ્યામંદિર—અમદાવાદમા સુરક્ષિત છે. આ બધી સામગ્રી ત્યાંના ભૂતપૂર્વ મુખ્ય નિયામક ડૉ. નગીનભાઈ જે. શાહ, ૫૦ દલસુખભાઈ માલવણિયા, ૫૦ અમૃતલાલભાઈ ભોજક કે જેઓ પૂ. મુનિરાજશ્રી પુણ્યવિજયજી મહારાજના હાથ નીચે તૈયાર થયેલા વિદ્વાન છે અને તેમના એક શિષ્ય જેવા જ ગૃહસ્થ પડિત છે, આ બધાના સહકારથી જ્યારે જ્યારે જરૂર પડે છે ત્યારે ત્યારે મળતી રહી છે અને મળે છે

આ ગ્રંથની વિવિધ સરચાઓ તરફથી પહેલા પ્રકાશિત થયેલી અનેક આવૃત્તિઓનો પણ અમે આ ગ્રંથના સંશોધન-સંપાદનમાં યથાસભવ ઉપયોગ કર્યો છે તે ઉપરાંત ખીજી પણ અનેક મુદ્રિત-અમુદ્રિત સામગ્રીનો આના સંશોધન-સંપાદનમા અમે ઉપયોગ કર્યો છે

આ બધી સામગ્રીના મૂળ લેખક-સંપાદક-દાતાઓના પણ અમે આભારી છીએ.

ડૉ. નગીનભાઈ જીજ્ઞેષુભાઈએ સંસ્કૃત આમુખનો અગ્રેજીમાં સુંદર રીતે અનુવાદ કરી આપ્યો છે.

આવશ્યકચૂર્ણિમા મૃતગંગા વિષે નીચે પ્રમાણે હકીકત નોંધેલી છે. “જ્યાં સમુદ્રમા ગંગા મળે છે ત્યાં વર્ષે વર્ષે એનો માર્ગ બદલાયા કરે છે ગંગાનું જે મુખ ધણુ જૂનું થઈ ગયું હોય છે તેને મૃતગંગા કહેવામા આવે છે.”

૪. વિગાઈઓ . દૂધ, દહીં, માખણ, ઘી, તેલ, ગોળ, મધ, મઘ અને માસ આ નવ પદાર્થ વિકારજનક હોવાથી તેમને વિકૃતિ કહેવામા આવે છે

૫ મું અધ્યયન

૧. સેલગ : આ અધ્યયનમા સેલગ રાજર્ષિની વાત છે માટે તેનું નામ સેલગ પડ્યું છે

૨. દ્વારિકા : દ્વારિકા સૌરાષ્ટ્રનું મુખ્ય ગહેર હતું એમ પત્રવણાસૂત્રમા કહેલું છે. આ દ્વારિકા અત્યારે સમુદ્રકાંઠે જે દ્વારિકા છે તે નથી, પણ ગિરનાર (રૈવતક) પાસેની દ્વારિકા છે. મહાભારતમા લખ્યા પ્રમાણે જરાસંધના દબાણથી કૃષ્ણે મથુરા છોડ્યું અને રૈવતક પર્વત પાસેની દુશસ્થલીને સ્થાને બહુદારવાળી દ્વારિકા વસાવી. આવો સ્પષ્ટ ઉલ્લેખ સભાપર્વના ૧૪મા અધ્યાયમા છે. આ સૂત્રમા પણ રૈવતકને દ્વારિકાની બહાર ઉત્તરપૂર્વની દિશામા આવેલો વર્ણવેલો છે એટલે અહીં મહાભારતમા વર્ણવાયેલી દ્વારિકા સમજવાની છે વર્તમાન દ્વારિકા ક્યારે વસી તે વિષેની હકીકત માટે જુઓ પુરાતત્ત્વ પુ. ૧, પા ૧૦૧.

૩. રૈવતક [-ગિરનાર] : દ્વારિકા પાસેનું આ તીર્થ ધણુ જૂનું છે. એનો તીર્થ તરીકેનો ઉલ્લેખ મહાભારતના સમયથી ચાલ્યો આવે છે. ત્યાંના અશોકના શિલાલેખને લીધે તે મૌર્યસમયમા વધારે પ્રસિદ્ધ હશે. જૈનોના ૨૩ મા તીર્થકર અરિષ્ટનેમિ ત્યાં જ નિર્વાણ પામ્યાનો ઉલ્લેખ આ સૂત્રમાં જ છે. આનું ખીરુ નામ ઉન્નજ્યન્ત પણ મહાભારતમા પ્રસિદ્ધ છે, જૈનગ્રંથોમાં તે રૈવતકા ઉન્નજ્યન્ત, ઉન્નજ્વલ, ગિરિણાલ અને ગિરિનાર વગેરે નામોથી પ્રસિદ્ધ છે.

૪. પશ્ચિમ : પશ્ચિમ નામના શાસ્ત્રનો પરિચય પુરાતત્ત્વ પુ. ૫, પા. ૮૬ મા જોઈ લેવો.

૫. પાંચમહાવ્રતો ૨૪ તીર્થંકરોમાના પહેલા અને છેલ્લાના શાસનમા પાંચમહાવ્રતો-વાળો ધર્મ હોય છે અને વચલા ૨૨ ના શાસનમા ચાર મહાવ્રતવાળો ધર્મ હોય એવું આગમોમા અને ટીકાઓમા અનેક જગાએ સ્પષ્ટપણે લખેલું છે. એમ છતાં ૨૨ માં અરિષ્ટનેમિ તીર્થંકરના શાસનમા, તેમની જ પામે પ્રવ્રજ્યા લેનારા આ ચાવચ્યાપુત્રે અહીં જે પાંચમહાવ્રતવાળો ધર્મ કહ્યો છે તેનું કારણ સમજી શકાતું નથી.

૬. પ્રતિમા : એ એક પ્રકારનું તપ છે તેમા ખાનપાનના પરિમાણનો અને અમુક અમુક પ્રકારના આસનો રાખવાનો ખાસ નિયમ હોય છે. કયી પ્રતિમા કેટલા દિવસ રાખવી તેનું કાળનું પરિમાણ પણ ચોક્કસ નિયત કરેલું હોય છે આ વિષેની વિગતવાર માહિતી રાયચંદ્ર જિનાગમસગ્રહના ભગવતીસૂત્રના ખીબ્બ શતકના ૨૫૬ પાન ઉપરથી જાણી લેવી. ત્યાં એ પ્રતિમાઓનો કોકો પણ આપવામા આવેલો છે.

૬ ઠું અધ્યયન

૧. ઠુંખ . આ અધ્યયનમાં ટુંબડાનો દાખલો આપીને જીવનું ભારેપણું અને હલકાપણું સમજાવ્યું છે તેથી તેનું નામ ઠુંખ પડ્યું છે

૭ સું અધ્યયન

૧. રોહિણી આ અધ્યયનમા રોહિણી નામની એક શ્રેષ્ઠીપુત્રવધૂની કથા ઉપગ્રથી ઉપનય જતાઓ છે માટે તેનું નામ રોહિણી પશ્ય છે

૨. કૈંકી દીધા : આમ દાણા કૈંકી દેનારી શેઠની પુત્રવધૂનું નામ ઉજ્જિઝકા છે તેના નામનો અર્થ પણ “કૈંકી દેનારી” જ છે

૩. ખાઈ ગાઈ આમ દાણા ખાઈ જનારી શેઠની પુત્રવધૂનું નામ પણ ભોગવતી છે તેના નામનો અર્થ “ભોગવાળી-ભોગ કરનારી-ખાનારી” જ થાય છે

૪. સાચવી રાખ્યા : આમ દાણા સાચવી રાખનારી શેઠની પુત્રવધૂનું નામ પણ રક્ષિકા છે. તેના નામનો અર્થ “રક્ષણ કરનારી-સાચવનારી” જ થાય છે

૫. રોહિણી આ નામનો અર્થ “ઉગાડનારી-વધાવનારી” છે

૬. કુડવ જે ખોળાની એક મેતિકા, ચાર મેતિકાનો એક કુડવ અને ચાર કુડવનો એક પ્રગ્થ ઇ. પ્રમાણુનું વર્ણન ધન્યમાનપ્રમાણુના અધિકારમાં અનુયોગદ્વારસૂત્રમા કરેલું છે દશકુમારચરિત્રમા પ્રગ્થને ચાર ગેર નેટલો ગણાવેલો છે

૭. સાતમા અધ્યયનમાં : એક જર્મન પુસ્તકના “શુદ્ધ અને મહાવીર” નામના અનુવાદમા આ સાતમા અધ્યયનમા જે કથા આવેલી છે તેને મળતી કથા બાઈબલના નવા કરારમા મેથ્યુની અને લૂકાની સુવાર્તામા આવે છે એમ જણાવ્યું છે બાઈબલની એ કથાને લઈને એ પુસ્તકમા ભાગત અને ક્રિશ્ચન સમાનતાઓ જતાવેલી છે

૮ સું અધ્યયન

૧. મહિલ : આ અધ્યયનમા મહિલા જીવનની દૃષ્ટીકત આવે છે માટે તેનું નામ મહિલ પશ્ય છે

૨. મિથિલા તીર્થકલ્પમા મિથિલાનું વર્ણન કરતા તેનું ખીજુ પ્રસિદ્ધ નામ જિનપ્રભ-સૂરિએ જગર્જ જણાવેલું છે અત્યારે સીતામઢીથી પશ્ચિમમા આશરે સાત માઇલ ઉપર જગદીશપુર નામે એક ગામ છે તે જિનપ્રભસૂરિના સમયમા મિથિલા નામે પ્રસિદ્ધ હશે એથી એને મિથિલાના ખીજ પ્રસિદ્ધ નામ તરીકે તેમણે જણાવેલું છે અદાગમા સૈદ્ધાના જૈનયાત્રીઓ સીતામઢીને મિથિલા તરીકે ઓળખાવે છે અને તેને પટણાથી ઉતરે ૫૦ ગાઉ ઉપર આવેલું જતાવે છે જૈનયાત્રીઓના લખ્યા પ્રમાણે સીતામઢીથી ૧૪ કોશ ઉપર જનકપુરી નામે ગામ છે. આ જનકપુર અત્યારે પણ દરભગાથી પશ્ચિમોત્તર આવેલા જનકપુરોડ ગ્રેશનથી પૂર્વોત્તર ૨૪ માઇલ ઉપર છે અને મીનામઢીથી પૂર્વોત્તર તે લગભગ ત્રીસ માઇલ ઉપર છે કેટલાક લોકો આ જનકપુરને જ મિથિલા કહે છે

ઉપર જણાવેલા યાત્રીઓ સીતામઢીને મિથિલા માનવાનું કારણ જણાવતાં લખે છે કે,—

મહિલા નામે પગગનો, ચિ. કહીછ દકતર માદિ,

પણ મહિલા ધણુ નામનો ચિ ગામ વસેં કોઈ નાહિ

એટલે કે રાજ્યના દકતરમા મહિલા નામનું પરગણું છે પણ એ નામનું કોઈ ગામ વસતું નથી. જિનવગના પગલા મીતામઢીમા જ છે માટે મીતામઢીને જ તે લોકોએ મહિલા-મિથિલા તરીકે ઓળખાવ્યું છે

૪. મધ્યદેશ : મનુસ્મૃતિમાં આ ભાગની સીમા આ પ્રમાણે બતાવી છે “ઉત્તરે હિમાલય, દક્ષિણે વિંધ્યાચળ, પશ્ચિમે કુરુક્ષેત્ર અને પૂર્વે પ્રયાગ.”

૫. સંમેત : વર્તમાનમાં આ પર્વત હજારોયાગ જીલ્લામાં આવેલો છે અને તેનું બીજું નામ પાર્શ્વનાથ પણ છે.

૯ મું અધ્યયન

૧. માયંદી : આ અધ્યયનમાં માયદી (માકદી) ગૃહપતિના બે છોકરાઓની હકીકત આવે છે માટે તેનું નામ માયદી પડ્યું છે.

૨. કાકંદી : કાકદી વિષે અઢારમાં સૈકાના જૈનયાત્રીઓના જુદા જુદા મતો છે. કોઈ કહે છે કે બિહારથી પૂર્વમાં તે ૨૫ ગાઉ ઉપર છે. કોઈનો મત છે કે ક્ષત્રિયકુંડથી તે પાંચ કોશ ઉપર આવેલી છે. અને એક યાત્રી તો બે કાકદી હોવાનું કહે છે. જેમાંની એકને તે ક્ષત્રિયકુંડથી પાંચ કોશ હોવાનું જણાવે છે અને બીજીને ગોરખપુરથી પૂર્વમાં ૨૫ કોશ બતાવે છે. આજકાલ ક્ષત્રિયકુંડથી દસ ખાર માર્ગલ ઉત્તરપૂર્વમાં કાકદી હોવાનું માનવામાં આવે છે. યાત્રાર્હણમાં લખેલું છે કે ગોરખપુરની પાસે જે કાકંદી છે તેને તીર્થ તરીકે સમજવી. તેમાં આવું વર્તમાન નામ ખુબદા બતાવવામાં આવ્યું છે. તે નોનવાર સ્ટેશનથી (ગોરખપુર લાઈન) દોઢ માર્ગલ ઉપર છે.

૧૦ મું અધ્યયન

૧. ચંદિમા : આ અધ્યયનમાં ચંદ્રનું દષ્ટાંત આપીને શ્રમણના ગુણોની વૃદ્ધિ હાનિ બતાવ્યા છે માટે તેનું નામ ચંદિમા પડ્યું છે.

૧૧ મું અધ્યયન

૧. દાવદવ આ અધ્યયનમાં દાવદવ નામના વૃક્ષનો દાખલો આપીને આરાધક વિરાધકનું સ્વરૂપ બતાવવામાં આવ્યું છે માટે તેનું નામ દાવદવ પડ્યું છે.

૧૨ મું અધ્યયન

૧. ઉદગ-ણાય : આ અધ્યયનમાં ઉદગ-પાણીનો દાખલો આપીને વસ્તુનું સ્વરૂપ સમજવાની પદ્ધતિ સમજાવી છે માટે તેનું નામ ઉદગ-ણાય પડ્યું છે.

૨. આતુર્યામિધર્મ આરમહાવ્રતો. પાર્શ્વનાથના સમયમાં આતુર્યામિધર્મ હતો. તે આ પ્રમાણે છે :—સર્વ પ્રકારની હિંસાનો ત્યાગ, સર્વ પ્રકારના અસહનનો ત્યાગ, સર્વ પ્રકારના ચૌર્યનો ત્યાગ અને સર્વ પ્રકારના પરિગ્રહનો ત્યાગ. અહીં પરિગ્રહના ત્યાગમાં સ્ત્રીનો ત્યાગ (બ્રહ્મચર્ય) આવી જ જાય છે. પણ જડ અને વક્ત્ર શ્રમણો આ જાતનો અતર્કાવ સ્પષ્ટ રીતે સમજી શકે તેમ ન હોવાથી ભગવાન મહાવીરે પચાસમનો ઉપદેશ કરીને બ્રહ્મચર્યનું ખાસ સ્પષ્ટ શબ્દોમાં વિધાન કર્યું.

૧૩ મું અધ્યયન

૧. મંકુક્ક . આ અધ્યયનમાં નદ મણિયારના મકુક્ક (દેડકા)ના જન્મની વાત આવે છે માટે તેનું નામ મકુક્ક પડ્યું છે.

૨. સોળરોગો : આચારાગના છઠ્ઠા અધ્યયનમાં—કઠમાળ, કોઢ, ક્ષય, અપરમાર, અક્ષીગોગ, જડના, હીનાગપણ, કૃષ્ણગપણ, ઉદરરોગ, મૂકપણ, શરીરનું સૂણી જવું, ભસ્મકરોગ, કંપવા, પીઠ વાકી વળી જવી, શ્લીપદ અને મધ્મેહ—આ પ્રમાણે સોળ રોગો ગણાવ્યા છે. અને જાતામાં કચેલી

રોગોની ગણના કરતાં આચારાંગની ગણના વધારે વાજબી લાગે છે કારણ કે જાતાની ગણનામાં કેટલાક રોગો એના એ ફરી આવે છે.

૩. અનુવાસના : ચર્મચત્રના પ્રયોગદ્વારા અપાન વડે જઠરમાં કોઈ પ્રકારનાં તેલોનો પ્રવેશ કરાવવો. ‘એનીમા’ લેવો તે.

૪. નિરૂહ : એક પ્રકારની અનુવાસના.

૫. શિરાવેધ : નાડીઓમાંથી, નાડીઓ બેઠીને રુધિર કાઢવું તે.

૬. તક્ષણો : અસ્ત્રા વગેરેથી ચામડી પાતળી કરવી

૭. પ્રક્ષણો : ચામડી જરા જરા ખોલવી.

૮. શિરોવેષ્ટનો માથા ઉપર કંઈ બાધી ઉપચાર કરવો તે.

૯. તર્પણો અમુક પ્રકારનાં ચીકણાં દ્રવ્યો મસળીને શરીરની વૃદ્ધિ કરવી તે.

૧૦. પુટપાકો : કોઢિયાનું શરીર કણકથી ખરડીને તેને બાકવું અથવા કોઈ પાક ખવરાવવો તે.

૧૧. દર્દુર : જ્યાં જ્યાં મનુષ્ય કે પશુની દેવ થયાની હકીકત આવે છે ત્યાં દેવયોનિમાં પણ તેનો મનુષ્ય કે પશુયોનિના નામથી વ્યવહાર થયાનો ઉલ્લેખ આવે છે. તે વ્યવહાર ગ્રંથકાગોએ જ ચલાવેલો છે કે દેવયોનિમાં તેવા નામોની પ્રથા જ છે તે કાંઈ સ્પષ્ટ કળી શકાતું નથી.

૧૪ મું અધ્યયન

૧. તેયલિ : આ અધ્યયનમાં તેયલિપુત્રની વાત વર્ણવેલી છે, માટે તેનું નામ તેયલિ પશ્ય છે. આવશ્યકચૂર્ણિની અદર પ્રત્યાખ્યાનને સમજાવતા આ અધ્યયનમાં વર્ણવેલી બધી હકીકત આ જ રીતે મૂકેલી છે.

૧૫ મું અધ્યયન

૧. નંદીફલ આ અધ્યયનમાં નંદીફલનો દાખલો આપીને હકીકત કહેવામાં આવેલી છે માટે તેનું નામ નંદીફલ પશ્ય છે.

૨. અહિચ્છત્રા : એક અઢારમાં સૈકાના જૈનયાત્રીએ અહિચ્છત્રા આગ્રાથી ઈશાનખૂણામાં કુરુજગલના પ્રદેશમાં હોવાનું જણાવ્યું છે. ખીન્ન જૈનયાત્રીએ અહિચ્છત્રાને પાર્શ્વનાથનું તીર્થ કહ્યું છે અને તે મેવાત દેશમાં હોવાનું જણાવ્યું છે. જિનપ્રભસૂરિએ પોતાના તીર્થકલ્પમાં અહિચ્છત્રાની ઉત્પત્તિ આ પ્રમાણે બતાવી છે “જમ્બુદીપના ભારતવર્ષમાં, મધ્યમખંડમાં, કુરુજગલ દેશમાં શખાવતી નામે નગરી હતી ત્યાં પાર્શ્વનાથસ્વામી ફરતા ફરતા આવ્યા અને ધ્યાનમાં રહ્યા પૂર્વના વેરી કમઠે તેમને પાણીનો ઉપસર્ગ કર્યો એટલે કે એટલી બધી વૃદ્ધિ કરી કે ભગવાન કંઠ સુધી પાણીમાં ડૂબી ગયા. પછી ભગવાનના ભક્ત ધરણીદ્ર નાગરાજે પોતાની પટ્ટરાણીઓ સાથે ત્યાં આવીને હજારો ફણાવાળું છત્ર ભગવાનને માથે ધર્યું અને કમઠે કરેલા ઉપસર્ગનું નિવારણ કર્યું. ત્યારથી તે શખાવતીનું નામ અહિચ્છત્રા પશ્ય.” જિનપ્રભસૂરિ કહે છે કે “અત્યારે ત્યાં એક ઇંટનો કિલ્લો દેખાય છે અને પાણીના સાત કુડો છે. તે પુરીની બહાર અને અદર સવાલાખ મીઠા પાણીના કુવાઓ અને પીચિકાઓ છે. હરિ, હર, હિરણ્યગર્ભ અને ચરિકાના ભવનો ને બ્રહ્મકુરો વગેરે લૌકિક તીર્થો પણ ત્યાં છે.” આજકાલ બરેલી જિલ્લામાં એઓનલા નામનું ગામ છે. ત્યાંથી આઠ માઈલ ઉત્તરે રામનગર છે ત્યાંથી દક્ષિણમાં ૩૦ માઈલના ઘેરાવામાં કેટલાક ખડેરો છે. તે ખડેરોવાળી

જગાને આજકાલ અહિચ્છત્રા કહેવામા આવે છે. અત્યાર સુધીમાં જૈનોના બે પ્રાચીન સ્તૂપો જડી આયા છે તેમાનો એક મથુગનો અને બીજો અહિચ્છત્રાનો છે. મહાભારતમા પણ અહિચ્છત્રાપુરીનો નિર્દેશ છે.

હ્યુએનત્સિંગ કહે છે કે અહિચ્છત્રામા એક નાગહૃદ હતો અને બુદ્ધે લાગટ સાત દિવસ સુધી ત્યા પોતાના ધર્મનો ઉપદેશ કર્યો હતો હ્યુએનત્સિંગ પોતાના વર્ણનમાં લખે છે કે ત્યા બાર મહો હતા અને તેમા હજારો સન્યાસીઓ રહેતા હતા. વળી તે ઉપરાંત ત્યા બ્રાહ્મણોનાં ૯ (૧) દેવાલયો હતા અને ૩૪૦ બ્રાહ્મણો મહાદેવની પૂજા કરતા હતા તેની ચારે કોર એક કિલ્લો હતો અને તેનો ઘેરાવો ત્રણ કોશ હતો

હેમચન્દ્ર એ અહિચ્છત્ર દેશનો ઉલ્લેખ કરે છે અને તેનું બીજું નામ પ્રત્યગ્રથ જણાવે છે

૩. ચરક એક પ્રકારના ત્રિદડીઓ, જેઓ યૃથબળ ગ્રહે છે. અથવા કછોટો પહેરીને રહેનારા એક પ્રકારના તાપસી

૪. ચીરિક : શેરીમા પડેલા કપડાં પહેરનારા એક જાતના સન્યાસીઓ.

૫. ચર્મખંડિક ચામડા પહેરનારો એક જાતનો સન્યાસી અથવા માત્ર ચામડાને ઉપકરણ તરીકે ગણનારો.

૬. સિચ્છંડ : સિદ્ધાથી છુવનારો કોઈ પણ લિશ્તુક અથવા બૌદ્ધસાધુ.

૭. પંડુરગ : પંડુરગ-એટલે શિવનો ભક્ત. દક્ષિણમાં શિવ પાંડુરગ તરીકે પ્રસિદ્ધ છે.

૮. ગૌતમ : કેળવેલો બળદ સાથે રાખી તેની પાસે પગે પડાવવાના વગેરે ખેલો કરાવીને લિક્ષા માગનારો લિશ્તુક.

૯. ગોમતી ગાયનું વ્રત કરનાર એટલે કે તે ખેસે ત્યારે ખેસે, તે ખાય ત્યારે ખાય-એવું વ્રત કરનાર. ગૌતમ, ગોમતી વગેરેનું વર્ણન ઔપપાતિકસૂત્રના મૂળમાં તેમજ તેની ટીકામાં પણ આવે છે.

૧૦. ગૃહિધર્મી ગૃહસ્થધર્મને જ શ્રેષ્ઠ માનનારા અને તે પ્રમાણે વર્તનારા લોકો.

૧૧. ધર્મચિંતક : ધર્મશાસ્ત્રનો અભ્યાસ કરનાર.

૧૨. અવિરુદ્ધ : વિનયવાદી-ગ્રાણીમાત્રનો વિનય કરનાર તપસ્વી.

૧૩ વિરુદ્ધ : અક્રિયાવાદી-પરલોકને નહિ સ્વીકારનાર, બધા વાદીઓથી વિરુદ્ધવાદી.

૧૪. વૃદ્ધ વડપણમાં સન્યાસી થયેલો.

૧૫. શ્રાવક ધર્મશાસ્ત્ર સાલળનાર બ્રાહ્મણ

૧૬. રક્તપટ પરિવ્રાજક

૧૬ મું અધ્યયન

૧ અવરકકા આ અધ્યયનમા અવરકકાનો રાજા પદ્મનભ દ્રૌપદીને લઈ ગયો એ વાત આવતી હોવાથી તેનું નામ અવરકકા પડ્યું છે. આ સૂત્રમા તેનું નામ અવરકકા અને અપરકકા પણ લખેલું છે.

૨. સુત્તનિપાતના બ્રાહ્મણધર્મિકસુત્તમા લખ્યું છે કે જૂનાકાળના બ્રાહ્મણો તપસ્વી, સયમી અને કામભોગરહિત હતા તે લોકો પાસે પશુ ન હતા, હિરણ્ય ન હતું, ધન ન હતું ધનમા સ્વાધ્યાય અને નિધિમાં બ્રહ્મચર્ય હતા તેમના આ જાતના તપ, ત્યાગ અને સયમને લીધે મોટા મોટા સુપન્ન

રાષ્ટ્રો પણ તેમને નમતાં અને એવા હોવાથી જ બ્રાહ્મણો અવધ્ય કહેવાયા. તેઓ ૪૮ વર્ષ બ્રહ્મચારી રહેતા. પણ પાછળથી આ વસ્તુનો વિષયોસ થઈ ગયો એટલે તે બ્રાહ્મણો પરિવ્રજી, ભોગી અને યાત્રક થઈ ગયા. બ્રાહ્મણોની પ્રાચીનકાલિક પ્રતિધાને લીધે તેમને દાનો મળવા લાગ્યાં અને તેથી જ તેઓ આ દશાને પહોંચી ગયા. આ સૂત્રમાં બ્રાહ્મણોની જે સમૃદ્ધિનું વર્ણન કર્યું છે તે બ્રાહ્મણત્વના અસ્તકાળનું છે એમ સુત્રનિપાતના વર્ણન ઉપરથી સમજાય છે.

૩. કાંપિલ્ય : આને કંપિલા પણ કહે છે. ત્યાં તેરમા તીર્થંકર વિમલનાથનો જન્મ, રાત્ર્યાભિષેક અને દીક્ષા વગેરે પ્રસંગો બન્યા હતા. જિનપ્રભસૂરિ કપિલપુરના કલ્પમાં લખે છે કે જશુદ્ધીપમાં, દક્ષિણ ભરતખંડમાં, પૂર્વદિશામાં પાંચાલ નામના દેશમાં કપિલ નામે નગર ગગાને કિનારે આવેલું છે. અદ્યારમાં સૈદ્ધાતા જૈનયાત્રીઓ કંપિલાની યાત્રા કરતાં લખે છે કે —

જ હો અયોધ્યાથી પશ્ચિમ દિશે, જ હો કપિલપુર છે દાય

જ હો વિમલજન્મભૂમિ જાણ્યો, જ હો પિટિયારી વહિ જાય.

આમાં કપિલપુર નગરી અયોધ્યાથી પશ્ચિમ દિશામાં હોવાનું જણાવ્યું છે. દ્રુપદાખાદ જિલામાં આવેલા કાયમગઝથી ઉત્તરપશ્ચિમમાં જ માઈલ ઉપર કપિલા હોય તેમ લાગે છે. ઉપરની કવિતામાં જે પિટિયારી (પટ્યારી)નો ઉલ્લેખ છે તે કપિલાથી ઉત્તરપશ્ચિમ ૧૮-૧૯ માઈલ ઉપર આવેલું પટિયાલી ગામ છે. બધા જૈનયાત્રીઓએ ત્યાં વિમલનાથનું મંદિર હોવાનું જણાવ્યું છે. મહાભારતમાં ગગાને કાંઈ આવેલી માકદીની પાસે દ્રુપદનું આ નગર હોવાનું જણાવ્યું છે.

૪. દ્રુપદ મહાભારતમાં દ્રૌપદીના પિતા તરીકે દ્રુપદનું નામ જાણીતું છે પણ તેની સ્ત્રીનું નામ કૌસલી અથવા સૌત્રામણી છે. મહાભારતમાં લખ્યા પ્રમાણે દ્રૌપદી અને ધૃતદ્યુમ્ન યજ્ઞવેદિકામાંથી મળ્યા હતાં. દ્રૌપદીના પૂર્વજવન તરીકે સુકુમાલિકાનાં જે વાત કહેવામાં આવી છે તેને કાંઈક મળતી વાત મહાભારતમાં નીચે પ્રમાણે વ્યાસ કહે છે.

“કોઈ એક ઋષિને રૂપવાળી અને સર્વ ગુણયુક્ત એવી એક કન્યા હતી. પણ તે પૂર્વકૃતકર્મથી દુર્લભા (અભાગણી) થયેલી હતી તેથી તેને કોઈ પતિ મળતો ન હતો. પતિ મેળવવા માટે તેણે ઉત્તતપ કરીને શકરને તુષ્ટ કર્યા. તેણે શકરને ‘પતિ આપો’ ‘પતિ આપો’ એમ પાંચ વાર કહ્યું હોવાથી શકરે તેને પાંચ પતિવાળી થવાનું વરદાન આપ્યું અને કહ્યું કે તું દ્રુપદને ઘેર દિવ્ય રૂપવાળી કન્યા થઈને અવતરીશ.”

આ વાતને બીજી રીતે પણ વ્યાસે નીચે પ્રમાણે કહી છે —

“ધ્રુસેના નામની મૌદ્ગલ્ય નામના વૃદ્ધ ઋષિની સ્ત્રી હતી તે ઋષિ કામરૂપી હતો. ઋષિએ સ્ત્રીને કહ્યું કે તને હું કેની રીતે પ્રસન્ન કરુ ? ધ્રુસેનાએ કહ્યું કે તમે પાંચ રૂપવાળા થઈને મારી સાથે ક્રીડા કરો. આવી રીતે પાંચ રૂપવાળા પતિ સાથે ક્રીડા કરતી તેને વિરક્ત થયેલા ઋષિએ છોડી દીધી તેણે ઋષિ પાસે આજીજી કરી કે હે ભગવન્ ! હું હજુ કામની આકાંક્ષાવાળી છું માટે તમે મને ન છોડો તો સારું. ઋષિએ કહ્યું તું મને તપમાં વિદ્ધ કરતી આવી અવસ્થાવ્ય વાત કહે છે માટે મારી વાત સાભજ. તું મનુષ્યલોકમાં પાયાળરાજા દ્રુપદની રાજપુત્રી થઈશ અને તને પાંચ પતિ થશે. આવી રીતે શાપ પામેલી અને ભોગથી અતૃપ્ત ધ્રુસેનાએ તીવ્રતપથી શકરની આગમના કરી. શકરે વરદાન આપ્યું કે તું વગગના થઈશ અને તે પાંચવાર પતિની માગણી કરી હોવાથી તને પાંચ પતિ થશે. ધ્રુસેનાએ કહ્યું “સ્ત્રીઓને એક જ પતિ હોય અને પુરુષને ઘણી સ્ત્રીઓ હોય એવો ધર્મ ઘણા સમયથી ચાલ્યો આવે છે અને ઘણાએ આચરેલો પણ છે તો હું આવું ધર્મથી વિરુદ્ધ

બહુપતિપણુ સ્વીકારવા નથી ઇચ્છતી ” શંકરે જવાબ આપ્યો કે તેથી કરીને તને અધર્મ નહિ પ્રાપ્ત થાય કારણ કે દરેક સગમ વખતે તુ નવુ નવુ કૌમાર પ્રાપ્ત કરી શકીશ. આ મહાભારતની કથા અને જૈનકથામાં સામ્ય એટલુ જ છે કે પૂર્વજન્મની ભોગની આકાંક્ષાને લીધે દ્રૌપદીની આવી સ્થિતિ થઈ છે.

૫. રાજાઓ : સ્વયંવરમાં આવેલા આ રાજાઓમાંના કેટલાકના નામો મહાભારતમાં આદિપર્વના ૨૦૧ મા અધ્યાયમાં મળે છે.

૬. ત્રણ દિવસના સૂત્રોમાં જ્યાં જ્યાં કોઈ દેવને બોલાવવાની હકીકત આવે છે ત્યાં બધે, બોલાવનાર પૌષ્પશાળામાં કે એકાંત સ્થાનમાં જઈને ત્રણ દિવસના અપવાસ સાથે દેવને આવવાનો સકલ્પ સેવે છે અને પછી તે દેવ આવે છે એવી હકીકત આવે છે. જ્યારે રામચંદ્ર લંકા ઉપર ગયા ત્યારે વચ્ચે દરિયો આડે આવતો હોવાથી તેની સહાય લેવા માટે દરિયાને કાંઠે દાહ પાયરીને ત્રણ દિવસ રહ્યાનો ઉલ્લેખ રામાયણમાં પણ આવે છે. દેવને બોલાવવાનો આ વિધિ રામાયણ અને જૈનસૂત્રમાં લગભગ મળતો આવે એવો વર્ણવાયો છે. રામાયણમાં લખ્યું છે :—

તતઃ સાગરવેલાયા દર્માનાસ્તીર્ય રાઘવ ।

અઙ્ગલિં પ્રાદ્રુમુલઃ કૃત્વા પ્રતિશિષ્યે મહોદઘે ॥

સ ત્રિરાત્રોપિતસ્તત્ર નયજો ધર્મવત્સલઃ ।

ઉપાસત તદા રામઃ સાગર સરિતા પતિમ્ ॥

૭. નરસિંહરૂપ સૂત્રમાં લખ્યા પ્રમાણે કૃષ્ણે નરસિંહરૂપ ધરીને પદ્મનાભની અવરક્રકા નગરીને કુળત્રી દીધી ત્યારે વૈદિક પરંપરામાં નરસિંહરૂપદારા પ્રહ્લાદના પિતા હિરણ્યકશિપુને વિષ્ણુએ મારી નાખ્યાનો ઉલ્લેખ છે

૮. પાંડુમથુરા જૂના વખતમાં મદુરામાં પાણ્ડવ વસના રાજાઓનું રાજ્ય હતું. એથી એમ માલમ પડે છે કે અહીં જણાવેલી પાંડુમથુરા તે હાલની મદુરા જ હોય. આ સૂત્રમાં લખ્યા પ્રમાણે કૃષ્ણે પાણ્ડવોને દક્ષિણ સમુદ્રને કાંઠે જવાનું કહેલું છે એથી પણ પાંડુમથુરાને મદુરા માનવાનું વધુ કારણ મળે છે.

૯ હૃથકરૂપ આ ગામ શત્રુજયની આસપાસ હોવું જોઈએ એમ પાણ્ડવોના પ્રવાસ ઉપરથી લાગે છે. મૂળમાં લખ્યું છે કે પાણ્ડવો પાંડુમથુરાથી નીકળીને બહાર વિહાર કરવા લાગ્યા. ત્યાં તેમણે સાંભળ્યું કે સૌરાષ્ટ્રમાં અરિષ્ટનેમિ અહીં છે. તેમનાં દર્શનની ઇચ્છાથી તેઓ વિહાર કરતા કરતા હૃથકરૂપમાં આવ્યા ત્યાં તેમણે સાંભળ્યું કે અરિષ્ટનેમિ તો ઉજ્જયિત પર્વતમાં નિર્વાણ પામ્યા એટલે પાણ્ડવો હૃથકરૂપથી નીકળીને શત્રુજય તરફ ગયા અત્યારે કાઠિયાવાડમાં તળાબની નજીકમાં હાથપ નામનું ગામ છે તે શત્રુજયથી બહુ દૂર ન ગણાય. આ હાથપ તે હૃથકરૂપ હોવાનું વધારે બધું બેમે છે. કારણ કે હૃથકરૂપ અને હાથપ બંનેમાં ભાષાના વિકાસની દૃષ્ટિએ ઘણું સરખાપણું છે. વળી ગુપ્તવર્ષીય પ્રથમ ધરસેનના વક્ત્રીના દાનપત્રમાં (ઈ સ ૫૮૮) હસ્તવત્ર ઇલાદાનો ઉલ્લેખ આવે છે એ શિલાલેખના અનુવાદમાં એ હસ્તવત્રને હાલનું હાથપ ગણવામાં આવ્યું છે (ઇડિયન એન્ટીકવેરી વો. ૬. પા. ૯) હૃથકરૂપ કે હસ્તવત્ર બંને શબ્દોમાંથી હાથપ નીકળી શકે છે મટે આ કલ્પના પણ ખોટી હોય તેમ લાગતું નથી. સભવ છે કે એ સમયે હાથપ ઇલાદા પશુ હોય

કેટલીક જગાએ આને માટે હૃથિકરૂપ શબ્દ પણ વપરાયેલો જોવામાં આવે છે ૧૭માં

સૈકાના ગદ્યપાઝવ ચરિત્રમા દેવવિનયજીએ હસ્તિકલ્પથી રૈવતક બાર યોજન હોવાનું લખેલું છે તેથી પણ એ ઉપર જણાવેલું હાથપ હોય એ વધારે બધેએસતું છે.

૧૦ ઉજ્જયંત શૈલ જુઓ રૈવતક ઉપરનું ટિપ્પણ (પા ૨૧૬)

૧૧ શત્રુંજય પર્વત ઉપર પાડવો પોતાના અત સમયે હેમાદ્રિ તરફ ગયા છે એમ મહાભારતમા લખેલું છે આ કથામાં પાડવો સૌગાન્ધ્રના શત્રુંજય ઉપર આવ્યા એવો ઉલ્લેખ છે મહાભારતના અને જૈનકથાના જુદા જુદા કથનથી પાડવોએ પોતાનું છેલ્લું જીવન કયા વિતાવ્યું અને કયો ધર્મ પાળતા હતા તે વિષે ગાંધ કુમારપાળની સભામા વાદવિવાદ થયો. તેનો ઉત્તર આપતા આચાર્ય હેમચંદ્રે એક આકાશવાણીનો પુરાવો આપતા કહ્યું છે કે સૈંકડો બીખો થયા છે, ત્રણસો પાડવો થયા છે, હજારો દ્રોણાચાર્ય થયા છે અને કર્ણની તો સખ્યા જ નથી આમ કહીને હેમાચાર્યે કુમારપાળને કહ્યું કે આમાના કોઈ જૈનપાડવો શત્રુંજય આવ્યા હશે અને બીજા કોઈ પાડવો હિમાલય ઉપર પણ ગયા હશે એમ પ્રભાવક ચરિત્રમાં હેમાચાર્યના પ્રબધમા લખેલું છે દ્રૌપદીનું આખ્યાન મહાભારતમાં આવે છે અને જૈન પાડવચરિત્રમા પણ તેને મૂકેલું છે આમાંથી કયું મૂળ અને કયું મૂળ ઉપરથી આવેલું તે કલ્પવૃક્ષ કંઠે છે. પણ એમ લાગે છે કે ધણીવાર પ્રસિદ્ધ થયેલી વ્યક્તિઓને દરેક ધર્મવાળા પોતપોતાના ધર્મની વ્યક્તિઓ તરીકે ગણાવવા પ્રયત્ન કરે છે યુદ્ધ વેદવિરોધી હોવા છતાં તેમની એટલી બધી પ્રસિદ્ધિ થયેલી કે વૈદિક પરંપરાને તેમને અવતાર તરીકે લેવા જ પડ્યા. તેવી જ રીતે કૃષ્ણને પણ જૈનોએ ભવિષ્યના તીર્થંકર તરીકે વર્ણવેલા છે એવી જ બીજી વ્યક્તિઓ જેવી કે ગવણ, રામ વગેરેને બૌદ્ધ સમ્રાટમાં બૌદ્ધ અને જૈનસમ્રાટમાં જૈન તરીકે યતાવેલી છે તેવી રીતે આ દ્રૌપદીની કથા પણ ધણેલી હોય તેવું અનુમાન કરીએ તો ખોટું લાગતું નથી

૧૭ સું અધ્યયન

૧. આધર્મ : આગ્નેય-આગ્નિય-આજ્ઞવ-એક જાતનો ઉત્તમ ધોડો. આ અધ્યયનમાં ધોડાના ઉદાહરણથી કથા કહેલી છે માટે તેનું નામ આધર્મન પડ્યું છે.

સંસ્કૃત કોષોમા ‘કૃત્તીન ધોડો’ એ અર્થમા આગ્નેય શબ્દ વપરાયેલો છે બૌદ્ધસાહિત્યમા તે માટે આગ્નિય અને તેનું વિકૃત રૂપ આજ્ઞવ વપરાયેલાં જોવામા આવે છે.

આ સૂત્રમાં વપરાયેલું આધર્મન રૂપ એ આજ્ઞવનું જ રૂપાતર છે નિર્ધુક્તિમાં પણ ‘ઉત્તમ ધોડો, એ અર્થમાં આધર્મ શબ્દ વપરાયેલો છે ત્યાં તેના વ્યાખ્યાયકારોએ અને પ્રસ્તુત ટીકાકાર અભયદેવે તે શબ્દને સંસ્કૃત ‘આક્રીર્ણ’ માથી ઉઠેલો યતાવ્યો છે પરંતુ અર્થનો સમ્બંધ જોતાં તેને ‘આક્રીર્ણ’ માથી લાવવા કરતાં મૂળ ‘આગ્નેય’ માથી લાવવો જ બરાબર છે

૨ હૃતિશીર્ષ : ગચ્છાચાર્યના અને આવશ્યકચૂર્ણિમા હસ્તિશીર્ષ નગરનું વર્ણન આવે છે તેમા લખેલું છે કે હસ્તિશીર્ષનો ગાંધ દમદત એક વાર ગજગૃહના રાજા જરાસંધની પાસે ગયો. પાડવોને અને દમદતને કોઈ પણ ડાંગણથી વેર હતું તેથી તેની ગેરહાજરીમા પાડવોએ તેનું હૃતિશીર્ષ લૂટ્યું અને બાળી નાખ્યું ગજગૃહથી પાછા ફરતા દમદતે આ હકીકત જાણી તેથી તેણે પોતાના સૈન્ય સાથે હસ્તિનાપુરને ઘેરો ધાલ્યો. પાડવો હસ્તિનાપુરમા ભરાઈ ગયા, બહાર નીકળ્યા નહિ તેથી તેને એમ લાગ્યું કે સામી છાતીએ આવનારા શત્રુ સાથે યુદ્ધ કરવું એ ક્ષત્રિયનો ધર્મ છે પણ આવા કિલ્લે પાડવો સાથે યુદ્ધ કરવું એ હીક નથી એમ સમજીને ઘણા દિવસ સુધી પાડવોને બહાર નીકળવાની વાટ જોયા પછી તે પોતાને ગામ ચાલ્યો ગયો કેટલોક સમય ત્યાં ગાંધ કર્યા પછી

તે વિરક્ત થયો અને નેમિનાથના શિષ્ય ધર્મઘોષ પાસે તેણે પ્રવ્રજ્યા લીધી. ફરતો ફરતો એકવાર તે પાડવોના હસ્તિનાપુરમાં આવી પહોંચ્યો. ત્યાં તે દરવાજા પાસે જ ધ્યાનમાં ઊભો રહ્યો. દુર્યોધને તેને ખૂબ હેરાન કર્યો અને યુધિષ્ઠિરે તેની ઠીકઠીક શુશ્રૂષા કરી.

૩. (ગંભીર પોતવાહન) પટ્ટન - પટ્ટનનું સ્વરૂપ આપતા ભગવતીની દીકામાં જણાવ્યું છે કે તે બે પ્રકારનું છે. (૧) જલપત્તન અને (૨) સ્થલપત્તન. જ્યાં જલમાર્ગ હોય અને વહાણો લાગરી શકતા હોય તે જલપત્તન અને જ્યાં સ્થલમાર્ગ હોય તે સ્થલપત્તન અનેક દેશોથી આવતા કરિયાણાના વેચાણનું મથક તેને પત્તન કહેવામાં આવે છે. એનું ખીજુ નામ રત્નભૂમિ પણ કેટલાક કહે છે. પત્તનવણાની દીકામાં પટ્ટન અને પત્તન એવા બે શબ્દોનું વિવરણ મળે છે. જ્યાં માત્ર હોડીઓથી જ જઈ શકાય તેને પટ્ટન કહે છે અને જ્યાં ગાડા, ઘોડા અને હોડીથી પણ જઈ શકાય તેનું નામ પત્તન કહે છે. પત્તનના ઉદાહરણ તરીકે ભૂગુગ્રંથ ભરૂચ જણાવેલું છે.

૪. મન્થનિકા, પુષ્પોત્તર. પદ્મોત્તર : દીકાકારે આ ત્રણેને એક પ્રકારની સાકર જણાવેલી છે. પત્તનવણાની દીકામાં સત્તરમાં પદ્મમાં લેખવાના સ્વાદ બતાવતા આ શબ્દોનો ઉલ્લેખ કરેલો છે તેમાં શર્કરા અને મત્સ્યડીનું વિવરણ આપતા જણાવ્યું છે કે — શર્કરા કાશાદિમ્રમવા અને મત્સ્યજ્ઞી લખ્વશર્કરા એટલે કે એક પ્રકારના કાશ વગેરે ઘાસથી થનારી તે શર્કરા અને સાકર તથા ખાડ ભેગી મળીને થયેલી તે મત્સ્યડી

- અમરકોશમાં જેમાંથી ખાડ થાય છે તે—એવા અર્થમાં મત્સ્યડી શબ્દ વાપર્યો છે.

હેમચંદ્રે શેરડીના રસના કાઢાના અર્થમાં ગોળ શબ્દ વાપર્યો છે, શર્કરા શબ્દ સ્ફટિક જેવાં જામેલાં મીઠા પદાર્થ માટે વાપર્યો છે, ખાડને તેમણે મધુધૂલિ એટલે કે મધના રજકણો જેવી મીઠી કહેલી છે અને મત્સ્યડી શબ્દને તેમણે ખાડના વિકારના અર્થમાં લીધેલો છે આ રીતે તેમણે શર્કરા, ખાડ અને મત્સ્યડી એ ત્રણેની બનાવટ જુદી જુદી સમજાવી છે.

કોશની દીકામાં હેમચંદ્ર ધન્વતરિ તથા વાગ્ભટ્ટનું પ્રમાણ આપીને મત્સ્યડીના પર્યાય તરીકે મત્સ્યિકા, મત્સ્યાણિકા અને મીનાંડી એવા ત્રણ શબ્દો આપે છે.

કૌટિલ્ય પણ ખાડ અને સાકરની સાથે મત્સ્યિકા શબ્દનો ઉપયોગ કરે છે.

વૈદ્યશબ્દસિંધુમાં મત્સ્યાડી ઉપરાંત સાકર અર્થમાં પુષ્પોદ્ભવા શબ્દનો ઉલ્લેખ છે. તેનો અર્થ કરતા પુષ્પશર્કરા શબ્દ મૂકેલો છે જેને અત્યારે ફૂલસાકર કહેવામાં આવે છે. તે કદાચ આ હોય. અથવા ફૂલોમાંથી બનતી સાકર એવો અર્થ પણ તેમાંથી નીકળી શકે છે. સૂત્રમાં લખેલી પુષ્પોત્તર અને પુષ્પોદ્ભવા એ બંને કદાચ એક હોઈ શકે

સાકર અર્થમાં વપરાયેલો પદ્મોત્તર શબ્દ માત્ર અહીં જ મળ્યો છે શબ્દ ઉપરથી એમ માલમ પડે છે કે કમળ જેવી સુગંધવાળી અથવા કમળમાંથી બનતી સાકર એવો તેનો અર્થ હોય.

૧૮ સું અધ્યયન

૧. સુંસુમા : આ અધ્યયનમાં સુંસુમા નામની ધન્ય સાર્થવાહની પુત્રીનું ઉદાહરણ આપીને આહારનું પ્રયોજન સમજાવવામાં આવેલું છે માટે તેનું નામ સુંસુમા પડ્યું છે.

૨. ત્યાગી પુરુષો ભોજનને માત્ર શરીરના નિર્વાહની દૃષ્ટિએ જ લે છે. શરીરના રૂપ, રંગ, બળ કે વિષય વધે તે અર્થે તેઓ કદી ભોજનને સ્પર્શતા પણ નથી આ વસ્તુ ઉપરના અધ્યયનમાં સચોટ રીતે વર્ણવેલી છે એ વસ્તુને સ્પષ્ટ કરવા બુદ્ધભગવાને સયુત્તનિકાયમાં એક આ કથા આપેલી છે —

“હે ભિક્ષુઓ! બે ધણી-ધણિયાણી પૂરતુ ભાતું લઈને એક લયકર જંગલમાં ચર્ધને પસાર થવા લાગ્યા. તેમની સાથે તેમનો એક પ્રિય પુત્ર પણ હતો. જતા જતાં તેમનું ભાતુ ખૂટી ગયું અને હજુ અટવી ઊતરવી ખાઈ જ હતી. તેમણે વિચાર કર્યો કે આપણુ ભાતુ તો ખૂટી ગયું અને હજુ જંગલ પાર કરવું તો ખાઈ છે, હવે કેમ કરીને આપણે આ જંગલ પાર કરી શકીશું? વિચાર કરતાં તેમને સૂઝયું કે આ પ્રિય પુત્રનું માંસ ખાઈને આપણે આ અટવી પાર કરી જઈએ. તેઓએ વિલાપ કરતાં કરતા પુત્રનું માંસ ખાધું અને તેમ કરીને અટવી પાર કરી ગયા.

“હે ભિક્ષુઓ! તેઓએ જે આ પુત્રનું માંસ ખાધું તે શું ગમ્મત માટે ખાધું, મદ માટે ખાધું, મંડન માટે ખાધું કે વિભૂષણ માટે ખાધું?”

ભિક્ષુઓએ કહ્યું “તેઓએ તે માટે ખાધું નથી તેઓએ તો માત્ર અટવી પાર કરવા માટે જ તે આહાર કરેલો.”

“હે ભિક્ષુઓ! તમને હું કહું કે તમારે પણ લોજન એ દષ્ટિથી લેવું. જેઓ એ રીતે જ લોજન લે છે તેઓ જ કામગુણ અને રાગના સ્વરૂપને સમજી શકે છે, અને જેઓ કામગુણો અને ગગન સ્વરૂપ બરાબર સમજે છે તેવા આર્યશ્રાવકો કોઈ જાતના પાપમાં ન પડતાં નિર્વાણ પામે છે.”

વિસુદ્ધિમગ્ગમાં કહ્યું છે —“જેમ ગાડાને ચલાવવા માટે ધરી ઊંચી પડે છે અને ઉપર જણાવ્યા પ્રમાણે અટવી પાર કરવા પુત્રમાંસ લેવું પડે છે તે રીતે અમૂર્છિત ભિક્ષુએ શરીરના નિર્વાહ માટે પરિમિત આહાર લેવો”

આ જ વસ્તુને શિક્ષાસમુચ્ચયમાં આ પ્રમાણે કહેલી છે —

મેષજ્યમિવ આહાર પુત્રમાસોપમં પુનઃ ।

માત્રયાડપ્રતિકૂલં ચ યોગી પિન્ડ સમાચરેત્ ॥

સ્મૃતિચંદ્રિકામાં “મનુએ કહ્યું છે” એમ કહીને લખ્યું છે કે “જેમણે તે કરતાં જરા પણ ભિક્ષા વધારે ન લેવી. જે કોઈ તે પ્રમાણે કરે તો તેને ચોરીનો દોષ લાગે છે.”

આ અધ્યયનમાં જણાવેલી વસ્તુ જ સઘાડ અધ્યયનમાં ખીજી રીતે જણાવેલી છે.

૧૯ સું અધ્યયન

૧. પુંડરીય-ણાય : આ અધ્યયનમાં કડરીકના લાઈ પુંડરીકની વાત આવે છે માટે તેનું નામ પુંડરીય-ણાય પશું છે.

૨. જંબુદ્વીપ : મહાભારતના સભા પર્વમાં અર્જુનનો દિગ્વિજય વર્ણવતા જણાવ્યું છે કે “મેરુને દક્ષિણ પડખે જંબુ નામનું નિત્ય પુષ્પ અને ફળવાળું તથા સિદ્ધો અને ચારણોથી સેવાયેલું એક વૃક્ષ છે. તેની શાખા હે રાજન્! સ્વર્ગ સુધી જાય છે. તે જમ્બુવૃક્ષ ઉપરથી જંબુદ્વીપનું નામ પડ્યું છે તે વૃક્ષને અર્જુને જોયું.”

જંબુદ્વીપપ્રસ્થિતિમાં જણાવ્યું છે કે “જંબુદ્વીપની આસપાસ તે તે ભાગોમાં ઘણા જંબુના ઝાડો, જંબુનાં વનો અને નિત્ય પુષ્પવાળા, ફૂલવાળા તથા અતિ શોભા ધરાવતા વનખડો છે ... માટે હે ગૌતમ! આ દ્વીપનું નામ જંબુદ્વીપ પડ્યું છે ”

૩. નીલવંત પર્વત : અર્જુનના દિગ્વિજયના પ્રકરણમાં, મહાભારતમાં જણાવ્યું છે કે અર્જુને માલ્યવત પર્વતને વટીને સ્વર્ગ જેવા પવિત્ર ભદ્રાશ્વ ક્ષેત્રમાં પ્રવેશ કર્યો. ત્યાંના લોકોને જીતીને પછી તે નીલગિરિ નામના પર્વત તરફ ગયો ત્યાં પણ વિજય મેળવીને તથા તે પર્વતને વટાવીને

રમ્યક વર્ષ (ક્ષેત્ર) મા ગયો આ રીતે રમ્યક અને ભદ્રાશ્વની વચ્ચે નીલગિરિ હોવાનો મહાભારતમાં ઉલ્લેખ છે.

જંબુદ્વીપપ્રજાપ્તિમાં નીલવત વર્ષધર પર્વતનું સ્થાન બતાવતા જણાવ્યું છે કે મહાવિદેહવર્ષની ઉત્તરે અને રમ્યક વર્ષની દક્ષિણે પૂર્વ લવણસમુદ્રની પશ્ચિમે અને પશ્ચિમ લવણસમુદ્રની પૂર્વે જંબુદ્વીપમાં નીલવત નામનો વર્ષધર પર્વત છે.

દ્વિતીય શ્રુતસ્કંધ

પ્રાસ્તાવિક

૧. ચમર મહાભારતમાં આદિપર્વના સહવર્ષમાં દાનવાનો વશ વર્ણવેલો છે તેમાં અસુરોના વિરોધન, કુભ, નિકુભ, બલિ, મહાકાળ, રાજ્ય વગેરે નામ જણાવેલા છે હવે પછીના અધ્યયનમાં કુભ, નિકુભ, વિરોધન, બલિ વગેરે જે નામો આવે છે તે મહાભારતના ઉપલા ઉલ્લેખ સાથે સરખાવવા જેવા છે

૨. અમર આને માટે ગણ્યક જિનાગમસૂત્રમાંના ભગવતીસૂત્રનું શતક ૩, ઉદ્દેશક ૧ (ભા. ૨ પા. ૪૮) અસુરકુમર ઉપરનું ટિપ્પણ જોવું

૩ ઇંદ્રો આને માટે ગણ્યક જિનાગમસૂત્રમાંના ભગવતીસૂત્રનું શતક ૪, ઉદ્દેશક ૧-૧ (ભાગ. ૨ પા. ૧૩૦) દેવેક ઉપરનું ટિપ્પણ જોવું

૪. વાનવ્યતર તત્ત્વાર્થભાષ્યમાં લખ્યા પ્રમાણે વ્યતર ગણદનો અર્થ આ પ્રમાણે છે-જેઓ પહાડના આતંગઓમાં, શુદ્ધઓના આતંગઓમાં અને વનના વિગરો વગેરેમાં રહે છે તે વ્યતરો કહેવાય છે

૧ થી ૧૦ વર્ગ

૧. ચેલ્લણા ચેલ્લણા, મહાવીરગ્વામીના મારા અને વશાલિના ગણ ચેટકની પુત્રી થાય તેઓ કુલ સાત મહેનો હતી ચેલ્લણાને મેળવવા માટે શ્રેણિકને મોટો ભોગ આપવો પડેલો અને તે માડમાંડ જીવતો પોતાને ઘેર પાછો ખસેલો. તે વિષેની વિગતવાર હકીકત અર્થ હેમચંદ્રે મહાવીરચરિતમાં વર્ણવેલી છે

૨ શ્રાવસ્તી : ૧૮ મા સૈદ્ધાના જૈનયાત્રીઓ જણાવે છે કે હમણા જે કોના ગામ છે તેને શ્રાવસ્તી કહેવામાં આવે છે. તેઓ તેની આસપાસ જગલો હોવાનું જણાવે છે એ જગલને દ્રવ્ય દેશની સીમા હોવાનું તેમણે લખ્યું છે એક યાત્રી દરિયાબાદથી ૩૦ કોશ શ્રાવસ્તી છે એમ લખે છે આને અર્થોધ્યાથી ઉત્તરમાં બલગમપુર રહેશનથી ૧૨ માઇલ ઉપર અકોના ગામ છે. તેને અહીં કોના કહ્યું છે તેનાથી પાંચ માઇલ સહેત-મહેતનો કિલ્લો છે આને વર્તમાનમાં શ્રાવસ્તી ગણવામાં આવે છે. જિનપ્રભસૂરિએ પોતાના તીર્થકલ્પમાં લખ્યું છે કે શ્રાવસ્તીનું વર્તમાન કાળમાં મહેલી નામ પ્રસિદ્ધ છે. આ મહેલી અને સહેતમહેત એ નામમાં ઝાઝો ફેરફાર નથી સહેતમહેતના ખરેખરે ગોંડા જિલ્લામાં છે અને કેટલાંક બેરાધ્ય જિલ્લામાં આવેલી ગપટી નદીને દક્ષિણકાંઠે છે. કનિંગહામે પણ આ સહેતમહેતને જ શ્રાવસ્તી ગણેલું છે

૩ અરકપુરી : આવરકચૂર્ણિની કથાઓમા આનુ બીજુ નામ પ્રત્યતનગર ખતાવેલુ છે અને તેના ગળા જિનચદ્રધ્વજને એક માડણિક ગણેલો છે.

૪ કંપિલપુર : જુઓ કાંપિલ ઉપરનુ ટિપ્પણ (અધ્યયન ૧૬, ટિપ્પણ ૫)

૫ સાકેતપુરી : આ સાકેત તે જ છે કે જે કોશલની ગજધાની છે અને જેને અયોધ્યા કહેવામા આવે છે આચાર્ય હેમચંદ્ર સાકેત, કોસલા અને અયોધ્યા એવા તેના ત્રણ નામો જણાવે છે

૧૬ કૌશાભી : જિનપ્રભસૂરિએ યમુનાને કાઠે આવેલી કૌશાભીનુ વર્ણન કરેલુ છે અત્યારે જમુના નદીને કાઠે કોસમધનામ અને કોસમખિરાજ એ બે ગામ આવેલાં છે તેમને જ કૌશાભી કહેવામા આવે છે કાલ્યાન પણ આ જ સ્થળે કૌશાભી કહે છે. અઢારમા સૈકાના જૈનયાત્રીઓ આને મહિગામ કૌશાભી તરીકે વર્ણવે છે મહિગામ અને કૌશાભી વચ્ચે માત્ર નવ કોશનુ અતર હોવાથી કવિઓએ તેને મહિગામ-કૌશાભી તરીકે લખેલુ જણાય છે. હાલ મહિ નામે અનેક ગામો પ્રસિદ્ધ છે પણ આ મહિ તે હાલનુ સાલક-મહિ સમજવાનુ છે. કવિઓએ મહિને શાહઝાદપુરથી દક્ષિણે ૭ માઈલ ખતાવેલુ છે તે આ સાલક-મહિ જ સંભવે છે. હેમચંદ્રે મહાવીરચરિતમાં લખેલુ છે કે ઉજ્જનથી કૌશાભી સો યોજન દૂર છે. તે અતર જોતાં આજનુ કોસમ એ જ કૌશાભી લાગે છે કારણ કે ઉજ્જન અને કોસમ વચ્ચે અત્યારે પણ ચારસો માઈલનું અંતર માલમ પડે છે આ કોસમ અલ્હાબાદથી ૨૦ ગાઉ છે અને એ યાત્રીઓએ પણ કૌશાભીનુ અતર અલ્હાબાદથી ૨૦ ગાઉ ખતાવેલુ છે

एक अनुशीलन*

लेखक : श्री देवेन्द्रमुनिजी शास्त्री

धर्म, दर्शन, समाज और सस्कृति का भव्य प्रासाद उनके मूल-भूत ग्रंथों की गहरी नींव पर टिका हुआ है।

वेद और आगम : ब्राह्मण सस्कृति के मूल-भूत ग्रन्थ वेद हैं। वेद वैदिक चिन्तकों के विचारों की अमूल्य निधि हैं। ऋग्वेद आदि की, विज्ञान विश्व के प्राचीनतम साहित्य में परिगणना करते हैं। ब्राह्मण मनीषियों ने वेदों के शब्दों की सुरक्षा का अत्यधिक ध्यान रखा है। कहीं वेदमन्त्र के शब्द इधर-उधर न हो जायें, इसके लिए वे सतत जागरूक रहे। वेदों के शब्दों में मन्त्रशक्ति का आरोप करने से उनमें शब्दपरिवर्तन नहीं हुए। क्योंकि वैदिक विज्ञों ने सहितापाठ, पादपाठ, क्रमपाठ, जटापाठ, घनपाठ के रूप में वेदमन्त्रों के पठन और उच्चारण का वैज्ञानिक क्रम बनाया था, जिस के कारण वेदों का शाब्दिक कलेवर वर्तमान में ज्यों का त्यों विद्यमान है।

जैन, बौद्ध और वैदिक साहित्य का जब हम तुलनात्मक दृष्टि से अध्ययन करते हैं तो यह स्पष्ट परिशत होता है कि वेद एक ऋषि के द्वारा निर्मित नहीं हैं, अपितु अनेक ऋषियों ने समय-समय पर मन्त्रों की रचनाएँ की हैं जिसके कारण वेदों में विचारों की विविधता है। सभी ऋषियों के विचारों में एकरूपता हो यह कभी सम्भव नहीं है। वैदिक मान्यतानुसार ऋषिगण मन्त्रद्रष्टा थे, मन्त्रस्रष्टा नहीं थे, उन्होंने अपने अन्तश्चक्षुओं से जो देखा और परखा उसे शब्दों में अमिव्यजना दी थी।

पर जैन आगम और बौद्ध त्रिपिटक श्रमण भगवान् महावीर और तथागत बुद्ध के चिन्तन का ही मूर्त रूप हैं। उनके प्रवक्ता एक ही हैं, इसलिए उनमें विभिन्नता नहीं आई है। दूसरी महत्त्वपूर्ण बात यह है कि तीर्थंकर तो अर्थ रूप में अपना प्रवचन करते हैं,^१ शब्द रूप में सूत्रबद्ध रचना गणधर करते हैं।

जैन परम्परा में और वैदिक परम्परा में यह महत्त्वपूर्ण अन्तर है कि एक ने अर्थ को प्रधानता दी है तो दूसरे ने शब्द को प्रधानता दी है। यही कारण है कि वैदिक परम्परा में वेद के नाम पर विभिन्न चिन्तन धाराएँ विकसित हुई हैं। विभिन्न दार्शनिक जीव, जगत् और ईश्वर को लेकर पृथक् पृथक् व्याख्याएँ करते रहे हैं। वेद सभी को मान्य हैं, किन्तु वेदों की व्याख्या में एकरूपता नहीं है।

जैन परम्परा में वैदिक परम्परा की तरह संप्रदायभेद नहीं है। जो श्वेतावर, दिगंबर या अन्य उपसंप्रदाय हैं उनमें विचारों का मतभेद प्रमुख नहीं, अपितु आचार का भेद प्रमुख है। यह सत्य है कि श्वेतावरमान्य आगमों को दिगम्बर मान्य नहीं करते हैं, पर दिगंबर साहित्य में अंग साहित्य के

* श्री आगमप्रकाशनसमिति, जैन स्थानक, पीपलिया बाजार, व्यावर, राजस्थान, Pin ३०५९०१-से प्रकाशित जिनागम ग्रन्थमाला ग्रन्थाङ्क-४ में जाताधर्मकथाज्ञपूत्र हिन्दी अनुवाद आदि के साथ वि० सं० २०३७ (ई सन् १९८१) में प्रकाशित हुआ है। उसकी प्रस्तावना स्थानकवासी श्रमण संघ के उपाचार्य देवेन्द्रमुनिजी शास्त्री ने हिन्दी भाषा में लिखी है, उस प्रस्तावना में से उपयोगी ऐतिहासिक अंश उनकी समिति से ज्यों का त्यों यहाँ सामान उद्धृत किया जाता है।

नाम ज्यों के त्यों मिलते हैं, किन्तु वे उन्हें विच्छिन्न मानते हैं। यह पूर्ण सत्य है कि श्वेतावर और दिगंबरों के मूल-भूत तत्वों में किंचित् मात्र भी अन्तर नहीं है। पट् द्रव्य, नौ तत्त्व, प्रमाण, नय, निक्षेप, कर्म आदि दोनों ही परम्पराओं में एक सदृश है।

यहाँ पर यह बात स्पष्ट करना आवश्यक है कि जैन आगमों में आध्यात्मिक चिन्तन की प्रमुखता तो है ही, साथ ही उस युग में प्रचलित अनेक ज्ञान-विज्ञानों का अपूर्व सकलन भी उसमें है। जीवविज्ञान के सम्बन्ध में जितना विस्तार के साथ जैन आगमों में निरूपण हुआ है उतना अन्यत्र मिलना कठिन है। आगमों में पृथ्वीकाय, अप्रकाय, तेजस्काय, वायुकाय और वनस्पतिकाय के सम्बन्ध में गहराई से विश्लेषण किया गया है। उस युग की धार्मिक, सांस्कृतिक, सामाजिक, आर्थिक और राजनैतिक परिस्थितियों का जो चित्रण है, वह जैन परम्परा के अभ्यासियों के लिए ही नहीं अपितु मानवीय सस्कृति के अध्येताओं के लिए भी अत्यन्त उपयोगी है।

पाश्चात्य और पौर्वात्य अनुसंधानकर्ता भारतीय धर्म, दर्शन, साहित्य और सस्कृति का मूल वेदों में निहारते थे, पर मोएँजो दरो और हरप्पा के ध्वसावशेषों में प्राप्त सामग्री के पश्चात् चिन्तकों की चिन्तन-दिशा ही बदल गई है। और अब यह प्रमाणित हो चुका है कि श्रमण संस्कृति वैदिक सस्कृति से पृथक् है। वैदिक सस्कृति में ईश्वर को सृष्टि का निर्माता माना है, जब कि श्रमणपरम्परा ने विश्व की सरचना में जड़ और चेतन इन दोनों को प्रधानता दी है। जड़ और चेतन ये दोनों तत्त्व ही सृष्टि के मूल कारण हैं। सृष्टि की कोई आदि नहीं है, वह तो अनादि है। चक्र की तरह वह सदा चलती रहती है। व्रत निरूपण सप्ताचक्र से मुक्त होने के लिए किया गया है, जब कि वेदों में व्रतों का जिस रूप में चाहिए उस रूप में निरूपण नहीं है। श्रमण सस्कृति का दिव्य प्रभाव जब द्रुतगति से बढ़ने लगा तब उपनिषदों में और उसके पश्चाद्वर्ती वैदिक साहित्य में भी व्रतों के सम्बन्ध में चर्चाएँ होने लगीं। संक्षेप में सारांश यह है कि जैन आगम वेदों पर आवृत्त नहीं हैं। वे सर्वथा स्वतंत्र हैं।

पूर्व पक्तियों में हम यह लिख चुके हैं कि तीर्थंकर अर्थ के रूप में प्रवचन करते हैं। अर्थात्मक दृष्टि से किये गये उपदेशों को उनके प्रमुख शिष्य सूत्र रूप में सकलन करते हैं।^१ आज जो आगमों में साहित्य उपलब्ध है उसके रचयिता सुधर्मा हैं पर अर्थ के प्ररूपक भगवान् महावीर ही हैं। किन्तु स्मरण रखना होगा कि उसकी प्रामाणिकता अर्थ के प्ररूपक सर्वज्ञ होने से ही है।

अनुयोगद्वार में आगम के सूत्रागम, अर्थागम और तदुभयागम, ये तीन भेद प्राप्त होते हैं।^५ साथ ही अन्य दृष्टि से आत्मागम अनन्तरागम और परम्परागम, ये तीन रूप भी मिलते हैं^६। तीर्थंकर अर्थ रूप आगम का उपदेश प्रदान करते हैं। इसलिए अर्थ रूप आगम तीर्थंकरों का आत्मागम है। उन्होंने अर्थागम किसी अन्य से प्राप्त नहीं किया। वह अर्थागम उनका स्वयं का है। उसी अर्थागम को गणधर, तीर्थंकरों से प्राप्त करते हैं। तीर्थंकर और गणधरों के बीच किसी अन्य तीसरे व्यक्ति का व्यवधान नहीं है। इसलिए वह अर्थागम गणधरों के लिए अनन्तरागम है। उस अर्थागम के आधार से ही गणधर स्वयं सूत्र रूप में रचना करते हैं, अतः सूत्रागम गणधरों के लिए आत्मागम है। गणधरों के जो साक्षात् शिष्य हैं, सूत्रागम गणधरों से सीधा ही प्राप्त करते हैं। उनके बीच में भी किसी तीसरे का व्यवधान नहीं है, अतः उन शिष्यों के लिए सूत्रागम अनन्तरागम है। पर अर्थागम परम्परागम से प्राप्त हुआ है, क्योंकि वह अर्थागम अपने धर्मगुरु गणधरों से उन्होंने प्राप्त किया। अर्थागम गणधरों

का आत्मागम नहीं क्योंकि उन्होंने तीर्थकरों से प्राप्त किया। गणधरों के प्रशिष्य और उनकी परम्परा में होने वाले अन्य शिष्य-प्रशिष्यों के लिए सूत्र और अर्थ—दोनों आगम परम्परागम हैं।

श्रमण भगवान् महावीर के पावन प्रवचनों का गणधरों ने सूत्र रूप में जो सकलन और आकलन किया वह सकलन “अंगसाहित्य” के नाम से विश्रुत है।

अंग-साहित्य के बारह भेद हैं जो इस प्रकार हैं—(१) आचार (२) सूत्रकृत (३) स्थान (४) समवाय (५) भगवती (६) ज्ञाताधर्मकथा (७) उपासकदशा (८) अन्तकृद्दशा (९) अनुचरौपपातिक (१०) प्रश्नव्याकरण (११) विपाक और (१२) दृष्टिवाद।

ज्ञातासूत्र : परिचय

अंग साहित्य में ज्ञाताधर्मकथा का छठा स्थान है। इसके दो श्रुतस्कंध हैं। प्रथम श्रुतस्कंध में ज्ञात यानी उदाहरण और द्वितीय श्रुतस्कंध में धर्मकथाएँ हैं। इसलिए इस आगम का ‘णायधम्मकथाओ’ नाम है। आचार्य अभयदेव ने अपनी टीका में इसी अर्थ को स्पष्ट किया है। तत्त्वार्थभाष्य में ‘ज्ञात-धर्मकथा’ नाम आया है। भाष्यकार ने लिखा है—उदाहरणों के द्वारा जिसमें धर्म का कथन किया, है^{१२}। जयध्वला में नाहधम्मकथा—‘नाथधर्मकथा’ नाम मिलता है। नाथ का अर्थ स्वामी है नाथधर्मकथा का तात्पर्य है नाथ-तीर्थंकर द्वारा प्रतिपादित धर्मकथा। संस्कृत साहित्य में प्रस्तुत आगम का नाम ‘ज्ञातधर्मकथा’ उल्लेख होता है^{१३}। आचार्य मलयगिरि^{१४} व आचार्य अभयदेव^{१५} ने उदाहरणप्रधान धर्मकथा को ज्ञाताधर्मकथा कहा है। उनकी दृष्टि से प्रथम अध्ययन में ज्ञात है और दूसरे अध्ययन में धर्मकथा है।

आचार्य हेमचन्द्र ने अपने कोश में ज्ञातप्रधान धर्मकथाएँ ऐसा अर्थ किया है। प. वेचरदास जी टोशी^{१६}, डा. जगदीशचन्द्र जैन^{१७}, डा. नेमिचन्द्र शर्मा^{१८} का अभिमत है कि ज्ञातपुत्र महावीर की धर्मकथाओं का प्ररूपण होने से प्रस्तुत अंग को उक्त नाम से अभिहित किया गया है।

श्वेताश्वर आगम साहित्य के अनुसार भगवान् महावीर के वश का नाम ‘ज्ञात’ था। कल्पसूत्र^{१९}, आचारंग^{२०}, सूत्रकृतांग^{२१}, भगवती^{२२}, उत्तराध्ययन^{२३} और दशवैकालिक^{२४} में उनके नाम के रूप में ‘ज्ञात’ शब्द का प्रयोग हुआ है। विनयपिटक^{२५}, मज्झिमनिकाय^{२६},

१२ ज्ञाता दृष्टान्ता तानुपादाय धर्मो यत्र कथ्यते, ज्ञातधर्मकथा । —तत्त्वार्थभाष्य ॥ १३ तत्त्वार्थ वार्तिक १।२० पृ ७२ ॥ १४ ज्ञातानि उदाहरणानि तत्प्रधाना धर्मकथा ज्ञाताधर्मकथा अथवा ज्ञातानि—ज्ञाताध्ययनानि प्रथमश्रुतस्कंधे, धर्मकथा द्वितीयश्रुतस्कंधे यासु प्रथमद्वितीये (ता०) ज्ञाताधर्मकथा० । नंदीवृत्ति, पृ २३०-२३१ ॥ १५ ज्ञातानि उदाहरणानि तत्प्रधाना धर्मकथा, दीर्घत्व सज्ञात्वाद् अथवा—प्रथमश्रुतस्कंधो ज्ञाताभिधायकत्वात् ज्ञातानि, द्वितीयस्तु तथैव धर्मकथा० । समवायांग पृ १०८ ॥ १६ भगवान् महावीरनी धर्मकथाओ, टिप्पण पृ १८० ॥ १७ प्राकृतसाहित्य का इतिहास । १८ प्राकृत भाषा और साहित्य का आलोचनात्मक इतिहास, पृ १७२ ॥ १९ कल्पसूत्र ११० ॥ २० (क) आचारंगश्रु २, अ १५, सू १००३ (ख) आचारंगश्रु १, अ ८, उ. ८, सू ४४८ ॥ २१ (क) सूत्र उ १, गा २२ (ख) सूत्र १।६।२ (ग) सूत्र १।६।२४ (घ) सूत्र २।६।१९ ॥ २२ भगवती १५।७९ ॥ २३ उत्तरा० ६।१७ ॥ २४ दशवै० अ० ५, उ० २, गा० ४९ तथा ६।२५ एवं ६।२१ ॥ २५ विनय पिटक महावग्ग पृ २४२ ॥ २६ मज्झिमनिकाय हिन्दी उपाति—सुत्तन्त पृ २२२ चूल—डुकखक्खन्ध सुत्तन्त पृ ५९, चूल—सोरोपम—सुत्तन्त पृ १२४, महा सच्चक सुत्तन्त पृ १४७ अभयराज कुमार सुत्तन्त पृ. २३४, देवदह सुत्तन्त ४४१ ॥

दीघनिकाय^{२७}, सुत्तनिपात^{२८} आदि बौद्धपिटकों में भी भगवान् महावीर का उल्लेख “निगट नातपुत्त” के रूप में किया गया है।

दिगंबर साहित्य में^{२९} महावीर का वंश ‘नाथ’ माना है। ‘धनजयनाममाला’^{३०} में नाथ का उल्लेख है। उत्तर पुराण में^{३१} भी ‘नाथ’ वंश का उल्लेख हुआ है। कितने ही मूर्धन्य मनीषियों का अभिमत है कि प्रस्तुत आगम का नाम भगवान् महावीर के वंश को अनुलक्ष्य में लेकर किया गया है। ज्ञातधर्मकथा या नाथधर्मकथा से तात्पर्य है भगवान् महावीर की धर्मकथा। पाश्चात्य चिन्तक वेब्र^{३२} का मानना है कि जिस ग्रंथ में ज्ञानृत्तरीय महावीर की धर्मकथा हो वह ‘नाथाधम्मकथा’ है। किन्तु समवायांग^{३३} नदीमूत्र^{३४} में आगमों का जो परिचय प्रदान किया गया है उसके आधार से ज्ञानृत्तरीय महावीर की धर्मकथा यह अर्थ संगत नहीं लगता। वहाँ पर यह स्पष्ट किया गया है कि ज्ञाताधर्मकथा में ज्ञातों (उदाहरणभूत व्यक्तियों) के नगर, उद्यान, आदि का निरूपण किया गया है। प्रस्तुत आगम के प्रथम अध्ययन का नाम “उत्तिमत्तगाए” (उत्तिमत्तगात) है। यहाँ पर ज्ञात का अर्थ उदाहरण ही सही प्रतीत होता है।

प्रथम श्रुतस्कंध में कितनी ही कथाएँ—ऐतिहासिक व्यक्तियों से सम्बन्धित हैं और कितनी ही कथाएँ कल्पित हैं। प्रथम अध्ययन का मुख्य पात्र मेघकुमार ऐतिहासिक व्यक्ति है। तुवे आदि की कुछ कथाएँ रूपक के रूप में हैं। उन रूपक-कथाओं का उद्देश्य भी प्रतिबोध प्रदान करना है।

द्वितीय श्रुतस्कंध में दस वर्ग हैं। उनमें से प्रत्येक धर्मकथा में ५००-५०० आख्यायिकाएँ हैं और एक एक आख्यायिका में ५००-५०० उप-आख्यायिकाएँ हैं और एक उप-आख्यायिका में ५००-५०० आख्यायिको-पाख्यायिकाएँ हैं^{३५} पर वे सारी कथाएँ आज उपलब्ध नहीं हैं।

मेघकुमार : प्रथम श्रुतस्कंध के प्रथम अध्ययन में मेघकुमार की कथा दी गई है। मेघकुमार राजा श्रेणिक का पुत्र है। भगवान् महावीर के त्याग-वैराग्य से छलछलाते हुए प्रवचन को श्रवण कर अपनी आठों पत्नियों का परित्याग कर प्रव्रज्या ग्रहण करता है।

प्रथम अध्ययन में आये हुए अनेक व्यक्ति ऐतिहासिक हैं। सम्राट श्रेणिक की जीवनगाथाएँ जैन साहित्य में ही नहीं, बौद्ध साहित्य में भी विस्तार से आई हैं^{३६}। अभयकुमार, जो श्रेणिक का पुत्र था, प्रबल प्रतिभा का धनी था। जैन और बौद्ध दोनों ही परम्पराएँ उसे अपना अनुयायी मानती हैं^{३७}। और उसकी प्रतापपूर्ण प्रतिभा की अनेक घटनाएँ जैन साहित्य में उद्धृति हैं^{३८}।

अनुत्तरोपपातिक सूत्र में अभयकुमार के जैनदीक्षा लेने का उल्लेख है।^{३९} बौद्ध दीक्षा लेने का

२७ दीघनिकाय सामञ्जसल सुत्त पृ १८।२१, दीघनिकाय संगीति परिचाय सुत्त पृ २८२, दीघनिकाय महापरिनिव्वणसुत्त पृ १४५, दीघनिकाय पासादिक सुत्त पृ २५२॥ २८ सुत्त निपात—सुभिय सुत्त पृ १०८॥ २९ तिलोपपण्णत्ति ४-५५०, जयधवला पृ १३९॥ ३० धनजय-नाम-माला, ११५॥ ३१ उत्तरपुराण पृ ४५०॥ ३२ Stories from The Dharma of Naya ६, ए, जि १९, पृ ६६॥ ३३. समवायांग प्रकीर्णक, समग्रय सूत्र, ९४॥ ३४ नदीसूत्र—८५॥ ३५ नदीमूत्र, वग्गई, मूत्र ९२, पृ ३७॥ ४० सुत्तनिपात पवज्जासुत्त २ (क) बुद्ध चरित स ११ श्लो ७० (ग) विनयपिटक-महावग्गो—पृ ३५-३८॥ ४१ (i) भरतेश्वर बाहुबलि वृत्ति, आवश्यक चूर्णि, धर्मरत्नप्रकरण आदि। (ii) थेरीगाथा अट्ठकथा ३१-३२, मज्झिमनिकाय-अभयराजकुमार सुत्त, धम्मपद अट्ठकथा आदि॥ ४२ त्रिषष्टिशलाकापुरुषचरित्र १०-११॥ ४३ अनुत्तरोपपातिक १-१०॥

उल्लेख थेरा अपदान व थेर गाथा की अटकथा में है।^{४४} मज्झिमनिकाय,^{४५} संयुक्तनिकाय^{४६} आदि में उसके जीवनप्रसंग हैं।

राजगृह

प्रथम अध्ययन में राजगृह नगर का भी उल्लेख है जहाँ पर भगवान् महावीर ने अनेक चातुर्मास किये थे^{४७} और दो सौ से भी अधिक बार उनके वहाँ समवसरण लगे थे।^{४८} राजगृह नगर को प्रत्यक्ष देवलोकभूमि व अलकापुरी सदृश कहा है।^{४९} तथागत बुद्ध भी अनेक बार राजगृह में आए थे। उन्होंने अपने धर्मप्रचार का केन्द्र बनाने का भी प्रयास किया था। भगवान् महावीर गुणशील, मण्डिकुच्छ, और मुद्गारपाणि आदि उद्यानों में ठहरा करते थे,^{५०} जब कि बुद्ध गृध्रकूट पर्वत, कच्छकनिवाप और वेणुवन में ठहराते थे।^{५१} राजगृह नगर और उसके सन्निकट नारद ग्राम,^{५२} कुक्कुटाराम विहार^{५३}, गृध्रकूट पहाड़ी यष्टिवन,^{५४} उक्वित्थग्राम प्रभासवन^{५५} आदि बुद्ध धर्म से सम्बन्धित थे। राजगृह में एक बौद्ध-संगीति हुई थी।^{५६} जब विम्बिसार बुद्ध का अनुयायी था तब बुद्ध ने राजगृह से वैशाखी जाने की इच्छा व्यक्त की। तब राजा ने बुद्ध के लिए सड़क बनवायी और राजगृह से गंगा तक की भूमि को समतल करवाया।^{५७}

राजगृह के प्राचीन नाम गिरिव्रज, वसुमती^{५८} बार्हद्रथपुरी^{५९} मगधपुरी^{६०} वराह, वृषभ, ऋषिगिरि चैत्यक^{६१} विम्बिसारपुरी^{६२} और कुशाग्रपुरी^{६३} थे। विम्बिसार के शासनकाल में राजगृह में अग लग जाने से वह बूढ़ गई इसलिए राजधानी हेतु नवीन राजगृह का निर्माण करवाया। युवानच्चाट्का अभिमत है कि कुशाग्रपुर या कुशाग्रपुरी^{६४} आग में भस्म हो जाने से राजा विम्बिसार श्मशान में गये और नये राजगृह का निर्माण करवाया। फाह्यान का मानना है नये नगर का निर्माण अजातशत्रु ने करवाया, न कि विम्बिसार ने।

चीनी यात्री हेनसांग जब भारत आया था तो वह राजगृह में भी गया था, पर महावीर और बुद्ध युग का विराट वैभव उस समय नहीं था।^{६५}

महाभारत में राजगृह को पाँच पहाड़ियों से परिवेष्टित कहा है (१) वैराह, (२) वाराह,

४४ गृध्रकनिकाय खण्ड—७ नालंदा, भिक्षुजगदीश कश्यप ॥ ४५ मज्झिमनिकाय ७६ ॥ ४६ संयुक्तनिकाय ॥ ४७ कल्पसूत्र ५-१२३ (क) व्याख्याप्रज्ञप्ति ७-४, ५-१, (ग) आवश्यक ४७३/४९२/५१८ ॥ ४८ भगवान् महावीर एक अनुशीलन पृ २-५ २४१-४३ ॥ ४९ पञ्चवक्त्र देवलोकभूया एवं अलकापुरीसकासा ॥ ५० (क) ज्ञाताधर्मकथा पृ ४७, (ख) दशाश्रुतस्कंध १०९ पृ ३६४। (ग) उपासकदशा ८, पृ ५१ ॥ ५१ मज्झिम-निकाय सारनाथ पृ २३४ (ख) मज्झिमनिकाय चलमकलोदायी सुत्तन्त पृ ३०५ ॥ ५२ नेपालीज बुद्धिस्ट लिटरेचर पृ ४५ ॥ ५३ वही पृ. ९-१० ॥ ५४ महावस्तु ४४१ ॥ ५५ नेपालीज बुद्धिस्ट लिटरेचर पृ १६६ ॥ ५६ चुल्लवग्ग ११ वां खन्धक ॥ ५७ धम्मपदं कामेंद्री ४३९-४० ॥ ५८ रामायण १/३२/७ ॥ ५९ महाभारत, २४-से ४४ ॥ ६० वही महाभारत २०-३० ॥ ६१ पोलिटिकल हिस्ट्री ऑफ़ ऐंरयेंट इंडिया पृ ७० ॥ ६२ द लाइफ एण्ड वर्क ऑफ बुद्धबोध, पृ ८७ टिप्पणी ॥ ६३ वील, द लाइफ ऑफ युवानच्चाट् पृ ११३ पोजिटिव ऐंरयेंट इण्डियन हिस्टोरिकल ट्रेडिशन पृ १४९ ॥ ६४ लेग्गे, फाहियान पृ ८० ॥

(३) वृषभ, (४) ऋषिगिरि और (५) चैत्यगिरि^{६५}। फाल्गुन ने भी इस सत्य-तथ्य को स्वीकार किया।^{६६} युवान्च्वाङ्ग का भी यही अभिमत है।^{६७} गीतम बुद्ध के समय राजगृह की परिधि तीन मील के लगभग थी।^{६८} राजनीति के केन्द्र के साथ ही यह धार्मिक केन्द्र भी था। महाभारत के राजगृह की पहाड़ियों को सिद्धों, यतियों और मुनियों वा शरग भी बताया है।^{६९} वहाँ पर अनेक सन्तगण ध्यान की साधना करते थे। जैन और बौद्ध साहित्य में उनके उल्लेख हैं। भगवती आदि में गर्भ पानी के कुण्डों का वर्णन है। युवान्च्वाङ्ग ने भी इस बात को स्वीकार किया है। उस पानी में अनेक चर्मरोगी पूर्ण स्वस्थ हो जाते थे,^{७०} आज भी वे कुण्ड हैं।

स्वप्न : एक चिन्तन : प्रस्तुत अध्ययन में महारानी धारिणी के स्वप्न का वर्णन है। वह स्वप्न में अपने मुख में हाथी को प्रवेश करत हुए देखती है। जहाँ कहीं भी आगम-साहित्य में कोई भी विशिष्ट पुरुष गर्भ में आता है, उस समय उसकी माता स्वप्न देखती है। स्वप्न न जागते हुए आते हैं, न प्रगाढ निद्रा में आते हैं। किन्तु जब अर्धनिद्रित अवस्था में मानव होता है उस समय उसे स्वप्न आते हैं।^{७१} अष्टांगहृदय में लिखा है^{७२} —जब इन्द्रियों अपने विषय से निवृत्त होकर प्रशान्त हो जाती हैं और मन इन्द्रियों के विषय में लगा रहता है तब वह स्वप्न देखता है।

सिम्पण्ड फ्रायड ने स्वप्न का अर्थ दमित वासनाओं की अभिव्यक्ति कहा है। उन्होंने स्वप्न के संक्षेपण, विस्तारीकरण, भावान्तरकरण और नाटकीकरण, ये चार प्रकार किए हैं! (१) बहुत विस्तार की घटना को स्वप्न में संक्षिप्त रूप में देखा (२) स्वप्न में घटना को विस्तर से देखा (३) घटना का रूपांतर हो जाना, किन्तु मूल संस्कार वही है, अभिभावक द्वारा भयभीत करने पर स्वप्न में किसी क्रूर व्यक्ति आदि को देखकर भयभीत होना (४) पूरी घटनाएँ नाटक के रूप में स्वप्न में आना।

चार्ल्स युंग^{७३} स्वप्न को केवल अनुभव की प्रतिक्रिया नहीं मानते हैं। वे स्वप्न को मानव के व्यक्तित्व का विकास और भावी जीवन का गौतक मानते हैं। फ्रायड और युंग के स्वप्न संबंधी विचारों में मुख्य रूप से अन्तर यह है कि फ्रायड यह मानता है कि अधिकांश स्वप्न मानव की कामवासना से सम्बन्धित होते हैं जब कि युंग का मन्तव्य है कि स्वप्नों का कारण मानव के केवल वैयक्तिक अनुभव अथवा उसकी स्मार्थमयी इच्छाओं का दमन मात्र ही नहीं होता अपितु उसके गभीरतम मन की आध्यात्मिक अनुभूतियाँ भी होती हैं। स्वप्न में केवल दमित भावनाओं की बात पूर्ण सगत नहीं है, वह केवल संयोग मात्र ही नहीं है, किन्तु उसमें अभूतपूर्व सत्यता भी रही हुई होती है।

आचार्य जिनसेन ने^{७४} स्वस्थ अवस्थावाले और अस्वस्थ अवस्थावाले, ये दो स्वप्न के प्रकार माने हैं। जब शरीर पूर्ण स्वस्थ होता है तो मन पूर्ण शांत रहता है, उस समय जो स्वप्न दिखते हैं वह स्वस्थ अवस्थावाला स्वप्न है। ऐसे स्वप्न बहुत ही कम आते हैं और प्रायः सत्य होते हैं। मन

६५. महाभारत सभापर्व अध्याय ५४ पक्ति १२० ॥ ६६ फाल्गुन, गाइल्स लन्दन पृ ४९ ॥
 ६७. ऑन युवान् च्वाङ्ग, वाटर्स २, १५३ ॥ ६८ ऑन युवान् च्वाङ्ग, वाटर्स २, १५३ ॥ ६९ एतेषु पर्वतेन्द्रेषु सर्वसिद्धसमालयाः । यतीनामाश्रमश्चैव मुनीनां च महात्मनाम् वृषभस्य तमालस्य महावीर्यस्य वै तथा । गधर्वरक्षसां चैव नागानां च तथाऽऽलया ॥—महाभारत सभापर्व अ २१, १२-१४ ॥ ७०. ऑन युवान् च्वाङ्ग वाटर्स, २, १५४ ॥ ७१ भगवती सूत्र १६-६ ॥ ७२ अष्टांगहृदय निदानस्थान ९ ॥ ७३. हिन्दी विश्वकोश खण्ड-१२ पृ २६४ ॥ ७४ ते च स्वप्ना द्विधा धातः स्वस्थास्वस्थात्मगोचराः । समैस्तु धातुभिः स्वस्वविषयैरितैरर्भताः ॥ तथ्या स्युः स्वस्थसदृष्टा मिथ्या स्वप्नो विपर्ययात् । जगत्प्रतीत-
 मेतद्वि विद्धि स्वप्नविमर्शनम् ॥ महापुराण ४१-५९/६० ॥

विभित हो और शरीर अस्वस्थ हो उस समय देखे गये स्वप्न असत्य होते हैं। आचार्य ने दोष-समुद्भव और देवसमुद्भव^{७५} इस प्रकार स्वप्न के दो भेद भी किये हैं। वात, पित्त, कफ प्रभृति शारीरिक विकारों के कारण जो स्वप्न आते हैं वे दोषज हैं। इष्टदेव या मानसिक समाधि की स्थिति में जो स्वप्न आते हैं वे देवसमुद्भव हैं। स्थानाग^{७६} और भगवती^{७७} में यथातथ्य स्वप्न (जो स्वप्न में देखा है जागने पर उसी तरह देखना, अर्थात् अनुकूल-प्रतिकूल शुभ-अशुभ फल की प्राप्ति), प्रतान-स्वप्न (विस्तार से देखना), चिन्तास्वप्न (मन में रही हुई चिन्ता को स्वप्न में देखना), तद्विपरीत स्वप्न (स्वप्न में देखी हुई घटना का विपरीत प्रभाव), अव्यक्त स्वप्न (स्वप्न में दिखाई देनेवाली वस्तु का पूर्ण ज्ञान न होना), इन पाँच प्रकार के स्वप्नों का वर्णन है।

प्राचीन भारतीय स्वप्नशास्त्रियों ने स्वप्नों के नौ कारण बतलाये हैं^{७८}—

(१) अनुभूत स्वप्न (अनुभव की हुई वस्तु का) (२) श्रुत स्वप्न (३) दृष्ट स्वप्न (४) प्रकृति-विकारजन्य स्वप्न (वात, पित्त, कफ की अविकृता और न्यूनता से) (५) स्वाभाविक स्वप्न (६) चिन्ता-समुत्पन्न स्वप्न (जिस पर पुनः पुनः चिन्तन किया हो) (७) देव प्रभाव से उत्पन्न होनेवाला स्वप्न (८) धर्मक्रिया प्रभावोत्पादित स्वप्न, और (९) पापोदय से आनेवाला स्वप्न। इनमें छह स्वप्न निरर्थक होते हैं और अन्त के तीन स्वप्न शुभाशुभ फल प्रदान करते हैं। जिनभद्रगणि श्रमाश्रमण^{७९} ने भी विशेषावश्यक भाष्य में इनका उल्लेख किया है।

प्राचीन आचार्यों ने शुभ और अशुभ स्वप्न की एक सूची^{८०} दी है। पर वह सूची पूर्ण हो ऐसी बात नहीं है। उनके अतिरिक्त भी कई तरह के स्वप्न आते हैं। उन स्वप्नों का सही अर्थ जानने के लिए परिस्थिति, वातावरण, और व्यक्ति की अवस्था देखकर ही निर्णय करना चाहिये।

विशिष्ट व्यक्तियों की माताएँ जो स्वप्न निहारती हैं उनके अन्तर्मानस की उदात्त आकाशाएँ उसमें रहती हैं। वे सोचती हैं कि मेरे ऐसा दिव्य भव्य पुत्र हो जो दिग्दिगन्त को अपनी यशोगाथा से गौरवान्वित करे। उसकी पवित्र भावना के कारण इस प्रकार के पुत्र आते भी हैं। यह अवश्य स्मरण रखना चाहिए कि स्वप्न वस्तुतः स्वप्न ही है। स्वप्न पर अत्यधिक विश्वास कर यथार्थता से भ्रम नहीं मोड़ना चाहिये। केवल स्वप्नद्रष्टा नहीं यथार्थद्रष्टा बनना चाहिए। वह तो केवल सूचना प्रदान करनेवाला है।

दोहद : एक अनुचिन्तन : प्रस्तुत अध्ययन में मेघकुमार की माता धारिणी को दोहद उत्पन्न होता है। दोहद की पूर्ति न होने से महारानी मुरझाने लगी। महाराजा श्रेणिक उसके मुरझाने के कारण को समझकर अभयकुमार के द्वारा महारानी के दोहद की पूर्ति करवाते हैं।

दोहद की इस प्रकार की घटनाएँ आगम साहित्य^{८१} में अन्य स्थलों पर भी आई हैं। जैन-

७५ वही सर्ग ४१/६१॥ ७६ स्थानाग—५॥ ७७. भगवती—१६-६॥ ७८ अनुभूत. श्रुतो दृष्ट प्रकृतेश्च विकारज । स्वाभावतः समुद्भूतः चिन्तासततिसम्भवः ॥ देवताद्युपदेशोत्तो वर्मकर्मप्रभावजः । पापोद्रेकसमुत्पन्न स्वप्नः स्यान्नवधा नृणाम् ॥ प्रकुरैरादिमैः षडभिरनुभूतश्च शुभोऽपि वा । दृष्टो निरर्थको स्वप्नः सत्यस्तु त्रिभिरुत्तरैः ॥—स्वप्नशास्त्र ॥ ७९ विशेषावश्यकभाष्य गाथा १७०३॥ ८० भगवती सूत्र १६-६॥ ८१ विपाक सूत्र—३, कहाकोस सं १६, गाहासतसई प्र गतक गा १-१५,—३-९०२, ५-७२; श्रेणिकचरित्र, उत्तरा० टीका १३२, आवश्यकचूर्णि २ पृ १६६, निरियावलिका १, पृ ९-११, पिण्डनिर्युक्ति ८०, व्यवहारभाष्य १, ३, पृ १६॥

कथासाहित्य में बौद्ध जातकों में^२ और वैदिक परम्परा के ग्रंथों-^३ में दोहद का अनेक स्थलों पर वर्णन है। यह शातव्य है कि जब महिला गर्भवती होती हैं तब गर्भ के प्रभाव से उस के अन्तर्मानस में विविध प्रकार की इच्छाएँ उद्बुद्ध होती हैं। वे विचित्र और असामान्य इच्छाएँ 'दोहद', 'दोहला' कही जाती हैं। दोहद के लिए संस्कृत साहित्य में 'द्विहृद' भी आया है। 'द्विहृद' का अर्थ है दो हृदय को धारण करनेवाली। गर्भावस्था में मा की इच्छाओं पर गर्भस्थ शिशु का भी प्रभाव होता है। यद्यपि शिशु की इच्छाएँ जिस रूप में चाहिए उस रूप में व्यक्त नहीं होती, किन्तु उनका प्रभाव मा की इच्छाओं पर अवश्य ही होता है।

दोहद के समय महिला की स्थिति विचित्र बन जाती है। उस समय उसकी भावनाएँ इतनी तीव्र होती हैं कि यदि उसकी भावनाओं की पूर्ति न की जाय तो वह रुग्ण हो जाती है। कई बार तो दोहद की पूर्ति के अभाव में महिलाएँ अपने प्राणों का त्याग भी कर देती हैं। सुश्रुत भारतीय आयुर्वेद का एक शीर्षस्थ ग्रंथ है। उममें लिखा है—दोहद के पूर्ण न होने पर जो सन्तान उत्पन्न होती है उसका अवयव विकृत होता है। या तो वह कुबड़ा होगा, लुज-पुज, जड़, बीना, बाढ़ा, या अघा होगा, अष्टावक्र की तरह कुरूप होगा। किन्तु दोहद पूर्ण होने पर सन्तान सर्वोत्तम होती है।^४

आचार्य हेमचन्द्र के समय तक दोहला माता की मनोरथ-पूर्ति के अर्थ में प्रचलित था। रानस्थान, मध्यप्रदेश, उत्तरप्रदेश और दक्षिण भारत के कर्नाटक, आन्ध्र और तमिलनाडु में सातवें माह में साते, सावे और सीमन्त के रूप में समारंभ मनाया जाता है। सात महीने में गर्भस्थ शिशु प्रायः शारीरिक पूर्णता को प्राप्त कर लेता है। ऐसा भी माना जाता है कि यदि सात मास में बालक का जन्म हो जाता है और वह जीवित रहता है तो महान् यशस्वी होता है। वासुदेव श्रीकृष्ण को सातवें माह में उत्पन्न हुआ माना जाता है।

सुश्रुत आदि में चार माह में दोहद पूर्ति का समय बताया है। ज्ञानधर्मकथा,^५ कथा-कोश^६ और कहाकोसू^७ आदि ग्रंथों में ऐसे प्रसंग मिलते हैं कि तीसरे, पाँचवें और सातवें माह में दोहद की पूर्ति की गई। क्योंकि उसी समय उसको दोहद उत्पन्न हुए थे। आधुनिक शरीर-शास्त्रियों का भी यह अभिमत है कि अवयवनिर्माण की प्रक्रिया तृतीय मास में पूर्ण हो जाती है, उसके पश्चात् भ्रूण के आवश्यक अंग-प्रत्यंग में पूर्णता आती रहती है।

अगविजा^८ जैन साहित्य का एक महत्त्वपूर्ण ग्रंथ है। उस ग्रंथ में विविध दृष्टियों से दोहदों के सन्निध में गहराई से चिन्तन किया है। जितने भी दोहद उत्पन्न होते हैं उन्हें पाँच भागों में विभक्त किया जा सकता है—शब्दगत, गंधगत, रूपगत, रसगत और स्पर्शगत। क्योंकि ये ही मुख्य इन्द्रियों के विषय हैं और इन्हीं की दोहदों में पूर्ति की जाती है। प्राचीन साहित्य में जितने भी दोहद आये हैं उन सभी का समावेश इन पाँचों में हो जाता है। वैदिक वाङ्मय में, बौद्ध जातक साहित्य में और जैन कथा साहित्य में दोहद उक्ति और उसकी पूर्ति के अनेक प्रसंग मिलते हैं। चरक आदि में भी इस पर विस्तार से चर्चा है।

८२ सिसुमार जातक एव वानर जातक, सुपत जातक, यूस जातक, छवक जातक, निदानकथा ॥
 ८३ रघुवंश—सं० १४, कथासरित्सागर अ० २२, ३५, तिलकमञ्जरी पृ० ७५, वेणीसहार। ८४
 दौहद्विमानात् कुञ्ज कुणिं सज्जं जडं वामनं विहृताक्षमनक्षं वा नारी सुतं जनयति। तस्मात् सा
 यद्यदिच्छेत् तत्तस्य दापयेत्। लब्धदौहदा हि वीर्यवन्तं चिरायुषश्च पुत्रं जनयति।—सुश्रुतसंहिता, अ० ३,
 शरीरस्थानम्—१४॥ ८५ ज्ञानधर्म कथा—१, पृ० १०॥ ८६ कथाकोश पृ० १४॥ ८७ कहाकोश—
 स० ४९॥ ८८ अगविद्या अध्याय ३६॥

प्राचीन ग्रंथों के आधार से पाश्चात्य चिन्तक डा० वूड्सकील्ड^{८९} आदि ने दोहद के सम्बन्ध में कुछ चिन्तन किया है।

कला : एक विश्लेषण

जब मेघकुमार आठ वर्ष का हो गया तब शुभ नक्षत्र और श्रेष्ठ लग्न में उसे कलाचार्य के पास ले जाया गया। प्राचीन युग में शिक्षा का प्रारम्भ आठ वर्ष में माना गया, क्योंकि तब तक बालक का मस्तिष्क शिक्षा ग्रहण करने के योग्य हो जाता था। भगवती^{९०} और अन्य आगमों में भी इसी उम्र का उल्लेख है। कथाकोश प्रकरण^{९१}, ज्ञानपंचमी कथा^{९२}, कुवलयमाला^{९३} आदि में भी इसी उम्र का उल्लेख है। स्मृतियों में पाँच वर्ष की उम्र में शिक्षा देने का उल्लेख है। पर आगमों में आठ वर्ष ही बताया है^{९४}।

उस युग में विविध कलाओं का गहराई से अध्ययन कराया जाता था। पुरुषों के लिए वहत्तर कलाएँ और स्त्रियों के लिए चौसठ कलाएँ थीं। केवल ग्रंथों से ही नहीं, उन्हें अर्थ और प्रयोगात्मक रूप से भी सिखलाया जाता था। वे कलाएँ मानव की ज्ञानेन्द्रियों और कर्मेन्द्रियों के पूर्ण विकास के लिए अत्यन्त उपयोगी थीं। मानसिक विकास उच्चतम होने पर भी शारीरिक विकास यदि न हो तो उसके अध्ययन में चमत्कृति पैदा नहीं हो सकती।

प्रस्तुत आगम में वहत्तर कलाओं का उल्लेख हुआ है। वहत्तर कलाओं के नाम समवायाम, राजप्रश्नीय, औपपातिक और कल्पसूत्र सुबोधिका टीका में भी प्राप्त होते हैं। पर ज्ञातासूत्र में आई हुई कलाओं के नामों में और उन आगमों में आये हुए नामों में कुछ अन्तर है। तुलनात्मक दृष्टि से अध्ययन करने हेतु हम यहाँ दे रहे हैं।—ज्ञातासूत्र के अनुसार^{९५} (१) लेख (२) गणित (३) रूप (४) नाट्य (५) गीत (६) वादित्र (७) स्वरगत (८) पुष्करगत (९) समताल (१०) झूत (११) जनवाद (१२) पाशक (पाशा) (१३) अष्टाष्टद (१४) पुरःकाव्य (१५) दक्षमृत्तिका (१६) अन्नविधि (१७) पानविधि (१८) वस्त्रविधि (१९) विलेपन विधि (२०) शयन विधि (२१) आर्या (२२) प्रहेलिका (२३) मागधिका (२४) गाथा (२५) गीति (२६) श्लोक (२७) हिरण्ययुक्ति (२८) स्वर्णयुक्ति (२९) चूर्णयुक्ति (३०) आभरणविधि (३१) तरुणीप्रतिकर्म (३२) स्त्रीलक्षण (३३) पुरुषलक्षण (३४) हयलक्षण (३५) गजलक्षण (३६) गोलक्षण (३७) कुक्कुटलक्षण (३८) छत्रलक्षण (३९) दण्डलक्षण (४०) असिलक्षण (४१) मणिलक्षण (४२) काकणीलक्षण (४३) वास्तुविद्या (४४) स्कन्धावारमान (४५) नगरमान (४६) व्यूह (४७) प्रतिव्यूह (४८) चार (४९) प्रतिचार (५०) चक्रव्यूह (५१) गरुडव्यूह (५२) शकटव्यूह (५३) युद्ध (५४) नियुद्ध (५५) युद्धनियुद्ध (५६) दृष्टियुद्ध (५७) सुष्टियुद्ध (५८) बाहुयुद्ध (५९) लतायुद्ध (६०) इपुशास्त्र (६१) छरुप्रवाद (६२) धनुर्वेद (६३) हिरण्यपाक (६४) स्वर्णपाक (६५) सूत्रखेद (६६) वस्त्रखेल (६७) नालिका खेल (६८) पत्रच्छेद्य (६९) कटच्छेद्य (७०) सजीव (७१) निर्जीव (७२) शकुनिस्त।

८९ The Dohado or Craving of Pregnant Women—Journal of American Oriental Society Vol IX, Part 1st, Page 1-24 ॥ ९०. भगवती—अभयदेव वृत्ति ११-११, ४२९, पृ. ९९९ ॥ ९१ कथाकोश प्रकरण पृ ८ ॥ ९२ ज्ञानपंचमी कहा ६-९२ ॥ ९३ कुवलयमाला २१, १०-१३ ॥ ९४ (क) डी सी दासगुप्त 'द' जैन सिस्टम आफ एजुकेशन' पृ ७४, (ख) एच भार कापडिया 'द जैन सिस्टम आफ एजुकेशन' पृ २०६ ॥ ९५ ज्ञातासूत्र पृ ४८, (प्रस्तुत संस्करण) ॥

औपपातिक^{१६} में पञ्चवीं कला 'गीत' है, पञ्चीसवीं कला 'गीति' और छयनवीं कला 'दृष्टियुद्ध' नहीं है।

इनके स्थान पर औपपातिक में (३६) चक्रकलक्षण, (३८) चम्पलक्षण तथा (४६) वायु-निवेशन कलाओं का उल्लेख है।

रायसेणिय सूत्र^{१७} में उन्तीसवीं कला 'चूर्णयुक्ति' नहीं है, (३८) वीं कला 'चक्रलक्षण' विशेष है। छयनवीं कला 'दृष्टियुद्ध' के स्थान पर 'यष्टियुद्ध' है। अन्य सभी कलाएँ ज्ञाताधर्म के अनुसार ही हैं।

जम्बूद्वीपवर्णन^{१८} शातिचन्द्रीयवृत्ति, वक्षस्कार-२ पत्र सख्या १३६-२, १३७-१ में सभी कलाएँ ज्ञातासूत्र की-सी ही हैं, किन्तु सख्या के क्रम में किंचित् अन्तर है।

ज्ञातासूत्र में^{१९} आधी हुई बृहत्तर कलाओं के नामों में और समवायाग में आई हुई बृहत्तर कलाओं के नामों में बहुत अन्तर है। समवायाग की कलासूची यहाँ प्रस्तुत है—

- (१) लेह—लेख लिखने की कला
- (२) गणिय—गणित
- (३) रूच—रूप सजाने की कला
- (४) नट्ट—नाट्य करने की कला
- (५) गीय—गीत गाने की कला
- (६) वाइय—वाय बजाने की कला
- (७) सरगय—स्वर जानने की कला
- (८) पुक्खरय—ढोल आदि वाय बजाने की कला
- (९) समताल—ताल देना
- (१०) जूय—जुआ खेलने की कला
- (११) जणवाय—वार्तालाप की कला
- (१२) पोक्खच्च—नगर-सरक्षण की कला
- (१३) अट्ठावय—पासा खेलने की कला
- (१४) दगमट्टिय—पानी और मिट्टी के समिश्रण से वस्तु बनाने की कला
- (१५) अन्नविहिं—अन्न उत्पन्न करने की कला
- (१६) पाणविहिं—पानी को उत्पन्न करने तथा शुद्ध करने की कला
- (१७) वत्थविहिं—वस्त्र बनाने की कला
- (१८) सयणविहिं—ग्रन्था निर्माण करने की कला
- (१९) अज्ज—संस्कृत भाषा में कविता निर्माण की कला
- (२०) पहेलिय—प्रहेलिका निर्माण की कला
- (२१) मागहिय—छन्द विशेष बनाने की कला

१६ औपपातिक ४० पत्र १८९ ॥ १७ राजप्रश्नीय सूत्र पत्र ३४० ॥ १८ समवायाग, समवाय-७२ ॥ १९ ज्ञातासूत्र-१ ॥

- (२२) गार्ह—प्राकृत भाषा में गाथा निर्माण की कला
- (२३) सिन्नो—श्लोक बनाने की कला
- (२४) गंधजुति—सुगंधित पदार्थ बनाने की कला
- (२५) मधुसिन्धु—मधुरादि छह रस स्रवधी कला
- (२६) आभरणविहि—अलंकार निर्माण व धारण की कला
- (२७) तरुणीपडिकर्म—स्त्री को शिक्षा देने की कला
- (२८) इत्थीलक्षण—स्त्री के लक्षण जानने की कला
- (२९) पुरिसलक्षण—पुरुष के लक्षण जानने की कला
- (३०) हयलक्षण—घोड़े के लक्षण जानने की कला
- (३१) गयलक्षण—हरती के लक्षण जानने की कला
- (३२) गोलक्षण—गाय के लक्षण जानने की कला
- (३३) कुक्कुडलक्षण—कुक्कुट के लक्षण जानने की कला
- (३४) मिदियलक्षण—मेढे के लक्षण जानने की कला
- (३५) चक्रलक्षण—चक्र के लक्षण जानने की कला
- (३६) छत्तलक्षण—छत्र लक्षण जानने की कला
- (३७) दण्डलक्षण—दण्ड लक्षण जानने की कला
- (३८) असिलक्षण—तलवार के लक्षण जानने की कला
- (३९) मणिलक्षण—मणि के लक्षण जानने की कला
- (४०) कागणिलक्षण—काकिणी-चक्रवर्ती के रत्न विशेष के लक्षण को जानने की कला
- (४१) चर्मलक्षण—चर्म लक्षण जानने की कला
- (४२) चंदलक्षण—चन्द्र लक्षण जानने की कला
- (४३) मूरचरियं—सूर्य आदि की गति जानने की कला
- (४४) राहुचरियं—राहु आदि की गति जानने की कला
- (४५) गहचरियं—ग्रहों की गति जानने की कला
- (४६) सोभागकर—सौभाग्य का ज्ञान
- (४७) दोभागकर—दुर्भाग्य का ज्ञान
- (४८) विजागय—रोहिणी, प्रशति आदि विद्या सम्बन्धी ज्ञान
- (४९) मंतगयं—मन्त्रसाधना आदि का ज्ञान
- (५०) रहस्सगयं—गुप्त वस्तु को जानने का ज्ञान
- (५१) सभास—प्रत्येक वस्तु के वृत्त का ज्ञान
- (५२) चारं—सैन्य का प्रमाण आदि जानना
- (५३) पडिचार—सेना को रणक्षेत्र में उतारने की कला
- (५४) वूहं—व्यूह रचने की कला
- (५५) पडिवूहं—प्रतिव्यूह रचने की कला
- (५६) खधावारमाण—सेना के पडाव का प्रमाण जानना

- (५७) नगरमाणं—नगर का प्रमाण जानने की कला
 (५८) वस्तुमाणं—वस्तु का प्रमाण जानने की कला
 (५९) खधावारनिवेम—सेना का पड़ाव आदि डालने का परिज्ञान
 (६०) वस्तुनिवेस—प्रत्येक वस्तु के स्थापन करने की कला
 (६१) नगरनिवेस—नगर निर्माण का ज्ञान
 (६२) ईसथ—ईषत् को महत् करने की कला
 (६३) छरूपवाय—तलवार आदि की मूठ बनाने की कला
 (६४) आससिक्क—अश्वशिक्षा
 (६५) हत्थिसिक्क—हस्तिशिक्षा
 (६६) घणुवेयं=घनुवेद
 (६७) हिरण्यपाग, सुवर्णपाग, मणिपाग, धातुपाग—हिरण्यपाक, सुवर्णपाक, मणिपाक, धातुपाक बनाने की कला
 (६८) वाहूजुद्ध, टडजुद्ध, मुट्टिजुद्ध, अट्टिजुद्ध, जुद्ध, निजुद्ध, जुद्धाहजुद्ध—वाहुयुद्ध, दण्डयुद्ध, मुष्टियुद्ध, यष्टियुद्ध, युद्ध, नियुद्ध, युद्धातिथुद्ध करने की कला
 (६९) सुत्ताखेड, नालियाखेड, वट्टखेड, धम्मखेड, चम्मखेड—सूत बनाने की कला, नली बनाने की, गेंद खेलने की, वस्तु के स्वभाव जानने की, चमड़ा बनाने आदि की कला
 (७०) पत्रच्छेज-कडगच्छेज-पत्रछेदन, वृक्षाग विशेष छेदने की कला
 (७१) सजीव, निजीवं—सजीवन, निर्जीवन—सजीवनी विद्या
 (७२) सडणस्य—पक्षी के शब्द से शुभाशुभ जानने की कला

कल्यसूत्र की टीकाओं^{१००} में बहत्तर कलाओं का वर्णन प्राप्त होता है। वे ज्ञातासूत्र की बहत्तर कलाओं से प्रायः भिन्न हैं। वे इस प्रकार हैं—(१) लेखन (२) गणित (३) गीत (४) नृत्य (५) वाद्य (६) पठन (७) शिक्षा (८) ज्योतिष (९) छन्द (१०) अलंकार (११) व्याकरण (१२) निरुक्ति (१३) काव्य (१४) काव्यायन (१५) निषण्ड (१६) गजारोहण (१७) अश्वारोहण (१८) आरोहण-शिक्षा (१९) शस्त्राभ्यास (२०) रस (२१) यत्र (२२) मत्र (२३) विप (२४) खन्ध (२५) गन्धवाद (२६) प्राकृत (२७) संस्कृत (२८) पैशाचिका (२९) अपभ्रंश (३०) स्मृति (३१) पुराण (३२) विधि (३३) सिद्धान्त (३४) तर्क (३५) वैयक (३६) वेद (३७) आगम (३८) संहिता (३९) इतिहास (४०) सामुद्रिक (४१) विज्ञान (४२) आचार्य विद्या (४३) रसायन (४४) कपट (४५) विद्यानुवाद दर्शन (४६) सस्कार (४७) धूर्त सत्त्वक (४८) मणिकर्म (४९) तरुचिकित्सा (५०) खेचरी कला (५१) अमरी कला (५२) इन्द्रजाल (५३) पातालसिद्धि (५४) यन्त्रक (५५) रसवती (५६) सर्वकरणी (५७) प्रासङ्ग लक्षण (५८) पण (५९) चित्रोपल (६०) नेप (६१) चर्मकर्म (६२) पत्रछेद (६३) नखछेद (६४) पत्र परीक्षा (६५) वशीकरण (६६) कष्टवटन (६७) देशभाषा (६८) गाढ (६९) योगाग (७०) धातु कर्म (७१) केवल विधि (७२) शकुनिक

आचार्य वाल्म्यायन ने “कामसूत्र” में^{१०१} चौंसठ कलाओं का वर्णन किया है। उन चौंसठ कलाओं के साथ ज्ञाता सूत्र में आई हुई बहत्तर कलाओं की हम सहज तुलना कर सकते हैं। वे बहत्तर कलाएँ चौंसठ कलाओं के अन्तर्गत आ सकती हैं। देखिए—

काम सूत्र

ज्ञाता सूत्र

- (१) गीत
- (२) वादित्र
- (३) नृत्य
- (४) आलेख्य
- (५) विशेषकच्छेद्य (पत्रच्छेद्य)
- (६) तडुल कुसुमबलि विकार
- (७) पुष्पास्तरण (पुष्पशयन)
- (८) दशनवसनागराग
- (९) मणि भूमि कर्म
- (१०) शयन रचन
- (११) उदक वाय
- (१२) उदकाघात
- (१३) चित्रयोग
- (१४) माल्यग्रथन
- (१५) गोलरकापीडयोजन
- (१६) नेषध्य प्रयोग
- (१७) कर्णपत्रभग
- (१८) गंधयुक्ति
- (१९) भूषणयोजना
- (२०) इन्द्रजाल
- (२१) कोचुमार योग
- (२२) विचित्र शाक
- (२३) सूचिवानकर्म
- (२४) वीणा डमरुक वाद्य
- (२५) प्रतिमाला
- (२६) हस्तलावव
- (२७) पानकरसरागासव योजन
- (२८) सूत्रक्रीडा
- (२९) प्रहेलिका
- (३०) दुर्वाचक्र योग
- (३१) पुस्तक वाचन
- (३२) नाटकाख्यायिका दर्शन
- (३३) काव्यसमस्यापूर्ति
- (३४) पत्रिकावेत्रवानविकल्प
- (३५) तक्षकर्म

- (५) गीत (७) स्वरगत
- (६) वादित्र (८) पुष्करगत (९) समताल
- (४) नाट्य
- (३) रूप
- (६८) पत्रच्छेद्य
- (२०) शयनविधि ?
- (३१) तरुणीप्रतिकर्म (१९) विलेपन
- (३८) वस्त्रविधि

(२०) शयन विधि

(२९) चूर्ण युक्ति
(१८) आभरणविधि

(१९) अन्नविधि

(६) वादित्र

(६८) पत्रच्छेद्य (६९) कटच्छेद्य
(१७) पान विधि
(६५) सूत्रखेल (६७) नालिका खेल
(२२) प्रहेलिका

काम सूत्र

ज्ञाता सूत्र

- (३६) तक्षण
(३७) वास्तुविधि
(३८) रूप्यरत्न परीक्षा
(३९) धातुवाद

- (४३) वास्तुविद्या (४५) नगरमान
(४०) मणिलक्षण (५१) काकणी लक्षण
(२७) हिरण्ययुक्ति (२८) स्वर्णयुक्ति
(६३) हिरण्यपाक (६४) स्वर्णपाक
(७०) सजीव (७१) निर्जीव

- (४०) मणिरागाकरशान
(४१) वृक्षायुर्वेद
(४२) मेष-कुर्कुटलावकयुद्धविधि
(४३) शुक्र सारिका प्रलापन
(४४) उत्सादन सवाहन केशमार्जन कुशलता
(४५) अक्षरमुष्टिकाकथन
(४६) म्लेच्छित कलाविकल्प
(४७) देशभाषा-विज्ञान
(४८) पुष्पवटिका
(४९) निमित्तज्ञान

- (७२) शकुनिकृत (३२) स्त्रीलक्षण
(३३) पुरुषलक्षण (३४) हयलक्षण
(३५) गजलक्षण (३६) गोलक्षण
(३७) कुक्कुटलक्षण (३८) छत्रलक्षण
(३९) दण्डलक्षण (४०) असिलक्षण
(४१) मसिलक्षण (४२) काकणीलक्षण

- (५०) यत्रमातृका
(५१) धारणमातृका
(५२) संपाठ्य
(५३) मानसी काव्य क्रिया
(५४) अमिधानकोश
(५५) छन्द विज्ञान

- (२१) आर्या (२३) मागधिका (२४) गाथा
(२५) गीति (२६) श्लोक
(१४) पुरःकाव्य

- (५६) क्रिया कल्प
(५७) छलितक योग
(५८) वस्त्र गोपन
(५९) शूत विशेष
(६०) आकर्ष क्रीडा
(६१) बालक्रीडन

- (१०) शून (११) जनवाद (१३) अष्टापद
(१२) पाशक

काम सूत्र

ज्ञाता सूत्र

(६२) वैनयिकी

(६३) वैजयिकी

(४६) व्यूह (४७) प्रतिव्यूह (५०) चक्रव्यूह

(५१) गरुडव्यूह (५२) शकट व्यूह (५३) युद्ध

(५४) नियुद्ध (५५) युद्धातियुद्ध (५६) दृष्टियुद्ध

(५७) मुष्टियुद्ध (५८) बाहुयुद्ध (५९) लतायुद्ध

(६०) इपुशास्त्र (६१) छरूप्रवाद (६२) धनुर्वेद

(६४) व्यायामिकी

(४४) स्क-वारमान

पुरुषों की भांति महिलाओं की कलाओं का भी प्रस्तुत आगम में उल्लेख है। पर यहाँ उनके नाम नहीं बताये गये हैं। जम्बूद्वीपप्रशस्ति^{११२} में महिलाओं की चौसठ कलाओं के नाम इस प्रकार हैं—

(१) नृत्य (२) औचित्य (३) चित्र (४) वादित्र (५) मंत्र (६) तंत्र (७) ज्ञान (८) विज्ञान (९) दम्भ (१०) जलस्तम्भ (११) गतिमान (१२) तालमान (१३) मेघवृष्टि (१४) फलाकृष्टि (१५) आराम-रोपण (१६) आकाशगोपन (१७) धर्मविचार (१८) शकुनसार (१९) क्रियाकृत्य (२०) संस्कृतजल्प (२१) प्रासादनीति (२२) धर्मनीति (२३) वर्णिकावृद्धि (२४) सुवर्णसिद्धि (२५) सुगमितैलकरण (२६) लीलामचरण (२७) हयगज-परीक्षण (२८) पुरुष-स्त्री लक्षण (२९) हेमरत्नभेद (३०) अष्टादश लिपि परिच्छेद (३१) तत्काल बुद्धि (३२) वस्तुसिद्धि (३३) काम विक्रिया (३४) वैद्यक क्रिया (३५) कुम्भभ्रम (३६) सारिश्रम (३७) अजन योग (३८) चूर्णयोग (३९) हस्तलाघव (४०) वचनपाटत्र (४१) भोज्य विधि (४२) वाणिज्य विधि (४३) मुखमण्डन (४४) शालिखण्डन (४५) कथाकथन (४६) पुष्पग्रन्थन (४७) वक्रोक्ति (४८) काव्य शक्ति (४९) स्फारविधि वेश (५०) सर्वभाषा विशेष (५१) अभिवादन ज्ञान (५२) भूषणपरिधान (५३) मृच्योपचार (५४) गृहाचार (५५) व्याकरण (५६) परनिराकरण (५७) रन्धन (५८) केशबन्धन (५९) वीणानाद (६०) वितण्डावाद (६१) अंकविचार (६२) लोक-व्यवहार (६३) अन्त्याक्षरिका (६४) प्रश्नप्रहेलिका

केलटि श्रीवसवराजेन्द्र ने “शिवतत्त्वगताकर” में भी चौसठ कलाओं का निर्देश इस प्रकार है—

(१) इतिहास (२) आगम (३) काव्य (४) अलंकार (५) नाटक (६) गायक-व (७) कवित्व (८) कामशास्त्र (९) दुरोदर (दून) (१०) देशभाषालिपिज्ञान (११) लिपिकर्म (१२) वाचन (१३) गगक (१४) व्यवहार (१५) स्वाशास्त्र (१६) शकुन (१७) सामुद्रिक (१८) रत्नशास्त्र (१९) गज अश्व-रथ कोशल (२०) मल्लशास्त्र (२१) सूपकर्म (२२) भूरुहदोहद (बागवानी) (२३) गन्धवाद (२४) धातुवाद (२५) रस संबंधी (२६) खनिवाद (२७) विलवाद (२८) अग्निस्तम्भ (२९) जल स्तम्भ (३०) वाच-स्तम्भ (३१) वय-स्तम्भ (३२) वशीकरण (३३) आकर्षण (३४) मोहन (३५) विद्वेषण (३६) उच्चाटन (३७) मारण (३८) कालवंचन (३९) परकायप्रवेश (४०) पादुका-सिद्धि (४१) वात्सिद्धि (४२) गुटिकासिद्धि (४३) ऐन्द्रजालिक (४४) अंगन (४५) परदृष्टिवंचन (४६) स्वरवंचन (४७) मणिमंत्र औपधादिकी सिद्धि (४८) चोरकर्म (४९) चित्रक्रिया (५०) लोहक्रिया

(५१) अश्मक्रिया (५२) मृत्क्रिया (५३) दारुक्रिया (५४) वेणुक्रिया (५५) चर्मक्रिया (५६) अंबर-
क्रिया (५७) अट्टश्यकरण (५८) दतिकरण (५९) मृगयाविधि (६०) वाणिज्य (६१) पाशुपात्य (६२)
कृषि (६३) आसवकर्म (६४) मेघादि युद्धकारक कौशल ।

शुक्राचार्य ने नीतिसार ग्रन्थ^{११३} में प्रकारान्तर से चौसठ कलाएँ बताई हैं।

प्राचीन काल में कलाओं के व्यापक अध्ययन के लिए विभिन्न चिन्तकों ने विभिन्न कलाओं पर स्वतन्त्र ग्रन्थों का निर्माण किया था। अत्यधिक विस्तार से उन कलाओं के संबन्ध में विश्लेषण भी किया था। जैसे, भरत का 'नाट्य शास्त्र', वात्स्यायन का 'कामसूत्र' चरक और सुश्रुत की संहिताएँ, नल का 'पाक दर्पण', पालकाप्य का 'हस्त्यायुर्वेद', नीलकण्ठ की 'मातंगलीला', श्रीकुमार का 'शिल्परत्न', रुद्रदेव का 'शयनिक शास्त्र' आदि ।

लिपि और भाषा : कलाओं के अध्ययन व व्यापन के साथ ही उस युग में प्रत्येक व्यक्ति को और विशेषकर समृद्ध परिवार में जन्मे हुए व्यक्तियों को बहुभाषाविद् होना भी अनिवार्य था। संस्कृत और प्राकृत भाषाओं के अतिरिक्त अष्टारह देशी भाषाओं का परिज्ञान आवश्यक था। प्रस्तुत सूत्र में मेघकुमार के वर्णन में 'अष्टारसविहिष्पगारदेसीभाषाविसारए' यह मूल पाठ है। पर वे अष्टारह भाषाएँ कौनसी थीं इनका उल्लेख मूल पाठ में नहीं है। औपपातिक आदि में भी इसी तरह का पाठ मिलता है, किन्तु वहाँ पर भी अष्टारह देशी भाषाओं का निर्देश नहीं है, नवागी टीकाकार आचार्य अभयदेव ने^{११४} प्रस्तुत पाठ पर विवेचन करते हुए अष्टादश लिपियों का उल्लेख किया है, पर अष्टारह देशी भाषाओं का नहीं। अभयदेव ने विभिन्न देशों में प्रचलित अष्टारह लिपियों में विशारद लिखा है। समवायाग, प्रज्ञापना, विशेषावश्यकभाष्य की टीका और कल्पसूत्रटीका में अष्टारह लिपियों के नाम मिलते हैं पर सभी नामों में यत्किंचित् भिन्नता है। हम यहाँ तुलनात्मक अध्ययन करनेवाले जिज्ञासुओं के लिए उनके नाम प्रस्तुत कर रहे हैं।

समवायाग^{११५} के अनुसार (१) ब्राह्मी (२) यावनी (३) दोषउपरिका (४) खरोष्टिका (५) खरशाविका (पुष्करसारि) (६) पाहारातिगा (७) उच्चत्तरिका (८) अक्षरपृष्ठिका (९) भोगवतिका (१०) वैणकिया (११) निण्हविका (१२) अकललिपि (१३) गणितलिपि (१४) गधर्वलिपि (भूतलिपि) (१५) आदर्श लिपि (१६) माहेश्वरी (१७) दामिली लिपि (द्रावडी) (१८) पोलिन्दी लिपि

प्रज्ञापना^{११६} के अनुसार (१) ब्राह्मी (२) यावनी (३) दोसापुरिया (४) खरोष्टी (५) पुक्खरा-
सारिया (६) भोगवह्या (भोगवती) (७) पहराह्या (८) अन्तक्खरिया (९) अक्खरपुट्टिया
(१०) वैनयिकी (११) अंकलिपि (१२) निह्विकी (१३) गणित लिपि (१४) गधर्व लिपि
(१५) आयस लिपि (१६) माहेश्वरी (१७) दोमिली लिपि (१८) पौलिन्दी

विशेषावश्यक टीका^{११७} के अनुसार (१) हंस (२) भूत (३) यक्षी (४) राक्षसी (५) उड्डी
(६) यवनी (७) वुरुक्की (८) कीरी (९) द्रविडी (१०) सिंघवीय (११) मालविनी (१२) नडि
(१३) नागरी (१४) लाट (१५) पारसी (१६) अनिमित्ती (१७) चाणक्की (१८) मूलदेवी

कल्पसूत्र^{११८} टीका के अनुसार (१) लाटी (२) चौडी (३) डाहली (४) कानडी (५) गूर्जी
(६) सौरहठी (७) मरहठी

(८) खुरासानी (९) कोंकणी (१०) मागधी (११) सिंहली (१२) हाडी (१३) कीडी (१४) हम्मीरी * (१५) परसी (१६) मसी (१७) मालवी (१८) महायोधी

चीनी भाषा में “फा युअन् चु लिन्” नामक बौद्ध विश्वकोश में तथा “ललित-विस्तार”^{१२०} के अनुसार (१) ब्राह्मी (२) खरोष्ठी (३) पुष्करसारी (४) अग लिपि (५) ब्रग लिपि (६) मगध लिपि (७) मागध लिपि (८) मनुष्य लिपि (९) अगुलीय लिपि (१०) शकारि लिपि (११) ब्रह्मवल्ली लिपि (१२) द्राविड लिपि (१३) कनारि लिपि (१४) दक्षिण लिपि (१५) उग्र लिपि (१६) सख्या लिपि (१७) अनुलोम लिपि (१८) ऊर्ध्वधनुलिपि (१९) दण्ड लिपि (२०) खास्य लिपि (२१) चीन लिपि (२२) हूण लिपि (२३) मध्याक्षरविस्तर लिपि (२४) पुष्प लिपि (२५) देव लिपि (२६) नाग लिपि (२७) यक्ष लिपि (२८) गंधर्व लिपि (२९) किंकर लिपि (३०) महोरग लिपि (३१) अमुर लिपि (३२) गरुड लिपि (३३) मृगचक्र लिपि (३४) चक्र लिपि (३५) वायुमरु लिपि (३६) भौवदेव लिपि (३७) अंतरिक्ष देव लिपि (३८) उत्तरकुम्भीरलिपि (३९) अपदगौडादि लिपि (४०) पूर्वविदेह लिपि (४१) उत्क्षेप लिपि (४२) निक्षेप लिपि (४३) विक्षेप लिपि (४४) प्रक्षेप लिपि (४५) सागर लिपि (४६) वज्र लिपि (४७) लेख प्रतिलेख लिपि (४८) अनुद्रत लिपि (४९) शास्त्रावर्त लिपि (५०) गणावर्त लिपि (५१) उत्क्षेपावर्त लिपि (५२) विक्षेगावर्त लिपि (५३) पादलिखित लिपि (५४) द्विरुत्तरपदसधिलिखित लिपि (५५) दशोत्तरपद-सधिलेखित लिपि (५६) अन्धाहारिणी लिपि (५७) सर्वकृत्सग्रहिणी लिपि (५८) विद्यानुलोम लिपि (५९) विमिश्रित लिपि (६०) ऋषिपत्रस्तम्भ लिपि (६१) धरणीप्रोक्षण लिपि (६२) सर्वोषधनिस्यंद लिपि (६३) सर्वसार संग्रहण लिपि (६४) सर्वभूतरुद्रग्रहणी लिपि ।

इन लिपियों के सम्बन्ध में आगमप्रभाकर पुण्यविजय^{१२१} जी म० का यह अभिमत था कि इनमें अनेकों नाम कल्पित हैं। इन लिपियों के सम्बन्ध में अभी तक कोई प्राचीन शिलालेख भी उपलब्ध नहीं हुआ है, इससे भी यह प्रतीत होता है कि ये सभी लिपियाँ प्राचीन समय में ही लुप्त हो गईं। या इन लिपियों का स्थान ब्राह्मी लिपि ने ले लिया होगा। मेरी दृष्टि से अष्टारह देशीय भाषा और लिपियाँ ये दोनों पृथक् पृथक् होनी चाहिए।

भरत^{१२२} के नाट्यशास्त्र में सात भाषाओं का उल्लेख मिलता है—मागधी, आवन्ती, प्राच्या, शौरसेनी, ब्रह्मिका, दक्षिणात्य और अर्धमागधी। जिनदास गणि महत्तर^{१२३} ने निशीथ चूर्णि में मगध, मालवा, महाराष्ट्र, लाट, कर्नाटक, द्रविड, गौड, विदर्भ इन आठ देशों की भाषाओं को देशी भाषा कहा है। ‘बृहत्कल्प भाष्य’ में आचार्य सबदास गणि^{१२४} ने भी इन्हीं भाषाओं का उल्लेख किया है। ‘कुवलयमाला’^{१२५} में उद्योतन सूरि ने गोल्ल, मध्यप्रदेश, मगध, अन्तर्वेदि, कीर, ढक्क, सिन्धु, मरु गुर्जर, लाट, मालवा, कर्नाटक, ताड्य (ताजिक), कोशल, मरहट्ट और आन्ध्र इन सोलह भाषाओं का उल्लेख किया है। साथ ही सोलह गाथाओं में उन भाषाओं के उदाहरण भी प्रस्तुत किये हैं। डा ए. मास्टर^{१२६} का सुझाव है कि इन सोलह भाषाओं में औड़ और द्राविडी भाषाएँ मिला देने से अष्टारह भाषाएँ, जो देशी हैं, हो जाती हैं।

१२० ललितविस्तार, अध्याय १० ॥ १२१. ‘भारतीय जैन श्रमण संस्कृति अने लेखनवला’ पृ ५ ॥
१२२ भरत ३-१७-४८ ॥ १२३ निशीथ चूर्णि ॥ १२४ बृहत्कल्पभाष्य—१, १२३१ की वृत्ति ॥
१२५ ‘कुवलयमाला का सांस्कृतिक अध्ययन’ पृ २५३-५८ ॥ १२६ A Master-B SOAS
XIII-2, 1950 PP 41315 ॥

प्रथम अध्ययन के अध्ययन से महावीरयुगीन समाज और संस्कृति पर भी विशेष प्रकाश पड़ता है। उस समय की, भवन-निर्माण कला, माता-पिता-पुत्र आदि के पारिवारिक सम्बन्ध, विवाहप्रथा, बहुपत्नी प्रथा, दहेज, प्रसाधन, आमोद-प्रमोद, रोग और चिकित्सा, धनुर्विद्या, चित्र और स्थापत्यकला, आभूषण, वस्त्र, शिक्षा और विद्याभ्यास तथा शासनव्यवस्था आदि अनेक प्रकार की सांस्कृतिक सामग्री भी इसमें भरी पड़ी है।

द्वितीय अध्ययन में एक कथाप्रसंग को देकर शास्त्रकार ने यह प्रतिपादन किया है कि सेठ को विवशता से पुत्र-घातक को भोजन देना पड़ता था। वैसे साधक को भी समयनिर्वाह हेतु शरीर को आहार देना पड़ता है, किन्तु उसमें शरीर के प्रति किंचित् भी आसक्ति नहीं होनी। श्रमण की आहार के प्रति किस तरह से अनासक्ति होनी चाहिए, कथा के माध्यम से सजीव चित्रण किया गया है। श्रेष्ठी ने जो भोजन तस्कर को प्रदान किया था उसे अपना परम स्नेही और हितैषी समझकर नहीं किन्तु अपने कार्य की सिद्धि के लिए। वैसे ही श्रमण भी ज्ञान दर्शन चारित्र्य की उपलब्धि के लिए आहार ग्रहण करता है। पिण्डनिर्युक्ति आदि में श्रमण के आहार ग्रहण करने के सम्बन्ध में गहराई से विश्लेषण किया गया है। उस गुप्ततम रहस्य को यहाँ पर कथा के द्वारा सरल रूप से प्रस्तुत किया है।

तृतीय अध्ययन की कथा का सम्बन्ध चंपा नगरी से है। चंपा नगरी महावीर युग की एक प्रसिद्ध नगरी थी। स्थानाग^{१२७} में दस राजधानियों का उल्लेख है, और दीर्घनिकाय में जिन छह महानगरियों का वर्णन है उनमें एक चंपा नगरी भी है। औपपातिक में विस्तार से चंपा का निरूपण है। आचार्य शय्यभव ने दशवैकालिक सूत्र की रचना चंपा में ही की थी। सम्राट् श्रेणिक के निधन के पश्चात् उसके पुत्र कुणिक ने चंपा को अपनी राजधानी बनाया था। चंपा उस युग का प्रसिद्ध व्यापारकेन्द्र था। कनिंघम^{१२८} ने भागलपुर से २४ मील पर पत्थरघाट या उसके आसपास चंपा की अवस्थिति मानी है। फाहियान ने पाटलीपुत्र से अट्ठारह योजन पूर्व दिशा में गंगा के दक्षिण तट पर चंपा की अवस्थिति मानी है। महाभारत^{१२९} में चंपा का प्राचीन नाम मालिनी या मालिन मिलता है। जैन बौद्ध और वैदिक परम्परा से साहित्य के अनेक अध्याय चंपा के साथ जुड़े हुए हैं। विनयपिटक (१, १७९) के अनुगार भिक्षुओं को बुद्ध ने पाटुका पहनने की अनुमति यहाँ पर दी थी। सुमगल-विलासिनी के अनुगार महारानी ने नगगपोक्खरिणी नामक विशाल तालाब खुदवाया था जिसके तट पर बुद्ध विशाल समूह के साथ बैठे थे। (दीघ निकाय १, १११) राजा चंप ने इसका नाम चंपा रखा था। कथा के वर्णन से यह भी पता लगता है कि उस युग में पशुओं पक्षियों को भी प्रशिक्षण दिया जाता था, पशु-पक्षी गण प्रशिक्षित होकर ऐसी कला प्रदर्शित करते थे कि दर्शक मंत्र-मुग्ध हो जाता था।

चतुर्थ अध्ययन की कथा का प्रारम्भ वाराणसी से होता है। वाराणसी प्रागैतिहासिक काल से ही भारत की एक प्रसिद्ध नगरी रही है। जैन, बौद्ध और वैदिक परंपराओं के विकास, अम्युदय एव समुत्थान के ऐतिहासिक क्षणों को उसने निहारा है। आध्यात्मिक, दार्शनिक, धार्मिक, सांस्कृतिक और राजनैतिक चिन्तन के साथ ही भौतिक सुख-सुविधाओं का पर्याप्त विकास वहाँ पर हुआ था। वैदिक परंपरा में वाराणसी को पावन तीर्थ^{१३०} माना। शतपथ ब्राह्मण, उपनिषद् और पुराणों में वाराणसी से

१२७ स्थानाग १०-७१७ ॥ १२८ The Ancient Geography of India Pages 546-547 ॥ १२९ महाभारत XII, ५६-७, (ख) मत्स्य पुराण ४८, ९७, (ग) वायुपुराण ९९, १०५-६, (घ) हरिवंश पुराण ३२, ४९ ॥ १३० जैन आगम साहित्य में भारतीय समाज पृ ४६८ ॥

सम्बन्धित अनेक अनुश्रुतियाँ हैं। बौद्ध जातकों में वाराणसी के वस्त्र, और चन्दन का उल्लेख^{१३१} है और उसे कपिलवस्तु, बुद्धगया के समान पवित्र स्थान माना है। बुद्ध का और उनकी परंपरा के श्रमणों का वाराणसी से बहुत ही मधुर सम्बंध रहा। उन्होंने अपने जीवन का अधिकांश भाग वहाँ बिताया^{१३२}। व्याख्याप्रज्ञप्ति में साढ़े पच्चीस आर्य देशों एवं सोलह महाजनपदों में काशी का उल्लेख है।^{१३३} भारत की दस प्रमुख राजधानियों में एक राजधानी वाराणसी भी थी^{१३४}। यूपान् चू आग ने वाराणसी को देश और नगर दोनों माना है। उसने वाराणसी देश का विस्तार ४००० ली और नगर का विस्तार लंबाई में १८ ली और चौड़ाई में ६ ली बतलाया है^{१३५}। जातक के अनुसार काशी राज्य का विस्तार ३०० योजन था^{१३६}। वाराणसी काशी जनपद की राजधानी थी। प्रस्तुत नगर वरुणा और असी इन दो नदियों के बीच में अवस्थित था, अतः इसका नाम वाराणसी पड़ा। यह निरुक्त नाम है। भगवान् पार्श्वनाथ आदि का जन्म भी इसी नगर में हुआ था।

वाराणसी के बाहर मृत गंगातीरनामक एक द्रव (हृद) था जिसमें रंग विरंगे कमल के फूल महकते थे। विविध प्रकार की मछलियाँ और कूर्म तथा अन्य जलचर प्राणी थे। दो कूर्मों ने द्रव से बाहर निकलकर अपने अंगोपाग फैला दिये। उसी समय दो शृगाल आहार की अन्वेषणा करते हुए वहाँ पहुँचे। कूर्मों ने शृगालों की पदध्वनि सुनी, तो उन्होंने अपने शरीर को समेट लिया। शृगालों ने बहुत प्रयास किया पर वे कूर्मों का कुछ भी न कर सके। लम्बे समय तक प्रतीक्षा करने के बाद एक कूर्म ने अपने अंगोपागों को फैला दिया जिससे उसे शृगालों ने चौर दिया। जो सिकुड़ा रहा उसका बाल भी बाका न हुआ। उसी तरह जो साधक अपनी इन्द्रियों को पूर्ण रूप से वश में रखता है उसको किंचित् भी क्षति नहीं होती। सूत्रकृताग^{१३७} में भी बहुत ही संक्षेप में कूर्म के रूपक को साधक के जीवन के साथ सम्बन्धित किया है।

श्रीमद् भगवद्गीता^{१३८} में भी 'स्थितप्रज' के स्वरूप का विश्लेषण करते हुए कलुष का दृष्टान्त देते हुए कहा जैसे—वह अपने अंगों को, बाह्य भय उपस्थित होने पर, समेट लेता है वैसे ही साधकों को विषयों से इन्द्रियों को हटा लेना चाहिए। तथागत बुद्ध ने भी साधक जीवन के लिए कूर्म का रूपक प्रयुक्त किया है।

इस तरह कूर्म का रूपक जैन बौद्ध और वैदिक आदि सभी धर्मग्रन्थों में इन्द्रियनिग्रह के लिए दिया गया है। पर यहाँ कथा के माध्यम से देने के कारण अत्यधिक प्रभावशाली बन गया है।

पावत्रे अध्ययन का सम्बन्ध विश्वविश्वन द्वारका नगरी से है। श्रमण और वैदिक दोनों ही परम्पराओं के ग्रन्थों में द्वारका की विस्तार से चर्चा है। वह पूर्व पश्चिम में १२ योजन लम्बी और उत्तर दक्षिण में नौ योजन विस्तीर्ण थी। कुवेर द्वारा निर्मित सोने के प्राकार वाली थी, जिस पर पाँच वर्णवाली

१३१ सपूर्णानन्द अभिनन्दन ग्रन्थ—“काशी की प्राचीन शिक्षापद्धति और पद्धति” ॥ १३२ विनयपिटकभा २, ३५९-६० (ख) मज्झिम १, १७० (ग) कथावत्थु ९७, ५५९ (घ) सौन्दरनन्दकाव्य ॥ श्लो १०-११ ॥ १३३ व्याख्याप्रज्ञप्ति १५, पृ० ३८७ ॥ १३४—(क) स्थानाग १०, (ख) निशीथ ९ १९ (ग) दीघनिकाय-महावीरपरिनिव्वानसुत्त ॥ १३५ यूपान, जुआंस ट्रावेल्स इन इण्डिया, भा० २, पृ० ४६-४८ ॥ १३६ धजविहेट्टजातक—जातक भाग ३ पृ० ४५४ ॥ १३७ जहा कुम्मे सअंगाई, सए देहे समाहरे। एव पावाइ मेहावी, अज्झप्पेण समाहरे।—सूत्रकृताग ॥ १३८ यदा सहरते चायं कूर्मोऽगानीत्र सर्वशः। इन्द्रियाणीन्द्रियार्थेभ्यस्तस्य प्रज्ञा प्रतिष्ठिता ॥—श्रीमद्भगवद्गीता २-५८ ॥

मणियों के कगूरे थे। बड़ी दर्शनीय थी। उसके उत्तर-पूर्व में रैवत नामक पर्वत था। उस पर नटवन-नामक उद्यान था। कृष्ण वहा के सम्राट थे।^{१९१}

बृहत्कल्प^{१९०} के अनुसार द्वारका के चारों ओर पत्थर का प्राकार था। त्रिपट्टिशलाका पुरुष^{१९१} चरित्र में आचार्य हेमचन्द्र ने लिखा है कि द्वारका १२ योजन आयामवाली और नौ योजन विस्तृत थी। वह रत्नमई थी। उसके सन्निकट अट्ठारह हाथ ऊँचा नौ हाथ भूमिगत और बाह्य हाथ चौड़ा सभी ओर खाई से घिरा हुआ एक सुन्दर किला था। वड़े सुन्दर प्रासाद थे। राम कृष्ण के प्रासाद के पास प्रभासानामक समा थी। उसके समीप पूर्व में रैवतक गिरि, दक्षिण में मात्यवान शैल, पश्चिम में सौमनस पर्वत और उत्तर में गन्धमादन गिरि थे। आचार्य हेमचन्द्र^{१९२}, आचार्य शीलाक^{१९३}, देवप्रभसूरी^{१९४}, आचार्य जिनसेन^{१९५}, आचार्य गुणभद्र^{१९६}, प्रभृति श्वेतावर व दिगम्बर परम्परा के ग्रंथकारों ने और वैदिक हरिवंश पुराण,^{१९७} विष्णुपुराण^{१९८} और श्रीमद् भागवत^{१९९} आदि में द्वारका को समुद्र के किनारे माना है। महाभारत में श्रीकृष्ण ने द्वारका के सम्बन्ध में युधिष्ठिर से कहा—मथुरा को छोड़कर हम कुशस्थलीनामक नगरी में आये जो रैवतक पर्वत से उद्गमिता थी। वहाँ दुर्गम दुर्ग का निर्माण किया। अधिक द्वारों वाली होने से द्वारवती कहलाई।^{१९३} महाभारत जनपर्व की टीका^{१९०} में नीलकण्ठ ने कुशावर्त का अर्थ द्वारका किया है।

प्रसुदयाल मित्र^{१९०} ने लिखा है—शूरसेन जनपद से यादवों के आ जाने के कारण द्वारका के उस छोटे से राज्य की अत्यधिक उन्नति हुई। वहाँ पर दुर्मेघ दुर्ग और विशाल नगर का निर्माण कराया गया और अधिक वृष्णि सभ के एक शक्तिशाली यादव राज्य के रूप में संगठित किया गया। भारत के समुद्र तट का वह सुदृढ राज्य विदेशी अनायों के आक्रमण के लिए देश का एक सजग प्रहरी बन गया। गुजराती में 'द्वार' का अर्थ बन्दरगाह है। द्वारका या द्वारवती का अर्थ बन्दरगाहों की नगरी है। बन्दरगाहों से यादवों ने समुद्रयात्रा कर विराट सम्पत्ति अर्जित की थी। हरिवंश पुराण^{१९३} में लिखा है—द्वारका में निर्धन, भाग्यहीन, निर्धन तन और मलिन मन का कोई भी व्यक्ति नहीं था। वायु-पुराण आदि के अध्ययन से यह ज्ञात होता है कि महाराजा रैवत ने समुद्र के मध्य कुशस्थली नगरी बसाई थी। वह आनर्त जनपद में थी। वह कुशस्थली श्रीकृष्ण के समय द्वारका या द्वारवती के नाम से पहचानी जाने लगी। घटजातक^{१९४} का अभिमत है कि द्वारका के एक ओर विराट् समुद्र अठखेलियां कर रहा था तो दूसरी ओर गगनचुबी पर्वत था। डा. मलशेखर का भी यही मन्तव्य है कि पेतवत्यु^{१९५} ने द्वारका को कंसोज का एक नगर माना है। डा. मलशेखर^{१९६} ने प्रस्तुत कथन का स्पष्टीकरण करते हुए लिखा है कि संभव है यह कंसोज ही कंसभोज हो जो कि अधिक वृष्णि के दस

१३९ ज्ञातासूत्र १-५ ॥ १४०. बृहत्कल्प भाग २, पृ २५१ ॥ १४१ त्रिपट्टिशलाका, पर्व ८, सर्ग ५, पृ ९२ ॥ १४२. त्रिपट्टि पर्व ८, सर्ग ५ पृ ९२ ॥ १४३ चउप्पनमझापुरिसचरित्र । पृ० ॥ १४४ पाण्डवचरित्र देवप्रभसूरी रचित ॥ १४५ हरिवंश पुराण ८१/१९१९ ॥ १४६ उत्तरपुराण ७१/२०-२३, पृ० ३७६ ॥ १४७ हरिवंशपुराण २/५४ ॥ १४८ विष्णुपुराण ५/२३/१३ ॥ १४९ श्रीमद्भागवत १० अ ५०/५० ॥ १५० महाभारत समापर्व अ १८ ॥ १५१ (क) महाभारत जनपर्व अ १६० श्लो ५०/(ख) अतीत का अनावरण पृ १६३ ॥ १५२ द्वितीय खंड, ब्रज का इतिहास पृ ४७ ॥ १५३ हरिवंशपुराण २/५८/६५ ॥ १५४ जातक (चतुर्थ खंड) पृ २८४ ॥ १५५ पेतवत्यु भाग २, पृ० ९ ॥ १५६ The Dictionary of Pali Proper Names, भाग १ पृ० ११२६ ॥

पुत्रों का देश था। डा. मोतीचन्द^{१५७} कन्नोज को पामीर प्रदेश मानते हैं और द्वारका को बदरवशा के उत्तर में अवस्थित दरवाजनगर कहते हैं। रायस डेविड्स^{१५८} ने कन्नोज को द्वारका की राजधानी लिखा है। उाध्याय भरतसिंह^{१५९} ने लिखा है द्वारका सौराष्ट्र का एक नगर था। सप्रति द्वारका कस्बे से आगे २० मील की दूरी पर कच्छ की खाड़ी में एक छोटा सा टापू है। वहाँ एक दूसरी द्वारका है जो वेष्ट द्वारका कही जाती है। वॉवे गेजेटियर^{१६०} में किनारे ही विद्वानों ने द्वारिका की अवस्थिति पंजाब में मानने की सभाषना की है। डा. अनन्त सदाशिव अल्तेकर^{१६१} ने लिखा है—प्राचीन द्वारका समुद्र में डूब गई, अतः द्वारका की अवस्थिति का निर्णय करना कठिन है।

प्रस्तुत विवेचन से यह स्पष्ट है कि द्वारका एक विशिष्ट नगरी थी।

छठे अध्ययन का संबंध राजगृह नगर से है। इस अध्ययन में कर्मवाद जैसे गुरु गंभीर विषय को रूपक के द्वारा स्पष्ट किया है।

सातवें अध्ययन में धन्ना सार्यवाह की चार पुत्रवधुओं का उदाहरण है।

प्रो. टाइमन ने अपनी जर्मन पुस्तक—“बुद्ध और महावीर” में बाइबिल की मैथ्यू और लूक की कथा के साथ प्रस्तुत कथा की तुलना की है। वहाँ पर शालि के दानों के स्थान पर ‘टेलेण्ट’ शब्द आया है। टेलेण्ट उस युग में प्रचलित एक सिक्का था। एक व्यक्ति विदेश जाते समय अपने दो पुत्रों को दस-दस टेलेण्ट दे गया था। एक ने व्यापार द्वारा उसकी अत्यधिक वृद्धि की। दूसरे ने उन्हें जमीन में रख लिए। लौटने पर पिता प्रथम पुत्र पर बहुत प्रसन्न हुआ।

आठवें अध्ययन में तीर्थंकर मल्ली भगवती का वर्णन है।

मल्ली भगवती का जन्म मिथिला में हुआ था। मिथिला उस युग की एक सुप्रसिद्ध नगरी थी। जातक^{१६२} की दृष्टि से मिथिला राज्य का विस्तार ३०० योजन था। उसमें १६ सहस्र गाँव थे। सुबन्धि जातक से भी मिथिला के विस्तार का पता चलता है। वाराणसी के राजा ने यह निश्चय किया था कि वह अपनी पुत्री का विवाह उसी राजकुमार के साथ करेगा जो एकपत्नीव्रत का पालन करेगा। मिथिला के राजकुमार सुबन्धि के साथ विवाह की चर्चा चल रही थी। एकपत्नीव्रत की बात को श्रवण कर वहाँ के मंत्रियों ने कहा—मिथिला का विस्तार ७ योजन है और समुच्चय राष्ट्र का विस्तार ३०० योजन है। हमारा राज्य बड़ा है, अतः राजा के अन्तःपुर में १६०० रानियाँ होनी^{१६३} चाहिए। रामायण में मिथिला को जनकपुरी कहा है। विविध तीर्थ कल्प^{१६४} में इस देश को तिरहुति कहा है। और मिथिला को जगती^{१६५} कहा है। महाभारत वनपर्व (२५४), महावस्तु (पृ. १७२), दिव्यावदान (पृ. ४२४) और रामायण आदिकाण्ड के अनुसार तीरभुक्ति नाम है। यह नेपाल की सीमा पर स्थित है, वर्तमान में यह जनकपुर के नाम से प्रसिद्ध है, इसके उत्तर में मुजफ्फरपुर और दरभंगा के जिले हैं, (लाहा, ज्याग्रोफी ऑफ अली बुद्धिज्म पृ. ३१, कनिंघम ऐड्रियंट ज्याग्रोफी ऑफ इंडिया, एस. एस. मजुमदार संस्करण पृ. ७१) इसके पास ही महाराजा जनक के भ्राता

१५७ Geographical & Economic Studies in Mahabharata पृ० ३२-४० ॥
 १५८ Buddhist India P 28 ॥ १५९ बौद्धकालीन भारतीय भूगोल पृ० ४८७ ॥ १६०. वॉवे गेजेटियर भा. १ पार्ट १ पृ० ११ का टिप्पण ॥ १६१. इण्डियन गिटक्वेरी, सन् १९२५, सप्लिमेंट पृ० २५ ॥ १६२ जातक (सं ४०६) भाग ४, पृ० २७ ॥ १६३ जातक (सं ४८८) भाग ४ पृ० ४, ५, २१, २२ ॥ १६४ सप्तकाले तिरहुति देसो ति भण्णई—विविध तीर्थकल्प, पृ० ३२ ॥ १६५ वही पृ० ३२ ॥

कनक थे। उनके नाम से कनकपुर बसा हुआ है। मिथिला से ही जैन श्रमणों की शाखा मैथिलिया^{१९९} निकली है। यहाँ पर भगवान् महावीर ने छह वर्षावास^{१९०} सपन्न किये थे। आठवें गणधर अकपित की यह जन्मस्थली है।^{१९०} यहीं पर प्रत्येक बुद्ध नमि को ककण की ध्वनि को श्रवण कर वैराग्य उत्पन्न हुआ था।^{१९१}

इन्द्र ने नमि राजर्षि को कहा—मिथिला जल रही है और आप साधना की ओर अपने मुस्तीदी कदम उठा रहे हैं, तब नमि ने इन्द्र से कहा—इन्द्र ‘मिथिलाए ङ्जमाणीए ण मे ङ्ज्झइ किंचण’ (उत्तरा ९/१४) उत्तराध्ययन की भांति महाभारत में भी जनक के सग्रन्ध में एक कथा आती है। प्रबल अग्निदाह के कारण भस्मीभूत होते हुए मिथिला को देखकर अनासक्ति से जनक ने कहा—‘इस जलती हुई नगरी में मेरा कुछ भी नहीं जल रहा है’ ‘मिथिलायाम् प्रदीप्तायाम् न मे दहते किञ्चन।’ (महाभारत १२, १७, १८-१९) महाजनक जातक में भी इसी प्रकार का वर्णन मिलता है। ‘मिथिलायाम् दह्यमानाया न मे किञ्चिददह्यथ (जातक ६, ५४-५५) भगवान् महावीर और बुद्ध के समय मिथिला में गणराज्य था।

चतुर्थ निहव ने सामुच्छेदिक वाद का यहाँ से प्रवर्तन किया था।^{१९०} दशपूर्वधारी आर्य महागिरि का यह मुख्य रूप से विहारस्थल था।^{१९१} बाणगंगा और गडक ये दो नदियाँ प्रस्तुत नगर को घेरकर बहती हैं।^{१९२} मिथिला एक समृद्ध राष्ट्र था। जिनप्रभ सूरि के समय वहाँ पर प्रत्येक घर कदलीवन से शोभित था। खीर वहाँ का प्रिय भोजन था। स्थान-स्थान पर बापी, कूप और तालाब थे। वहाँ की जनता धर्मनिष्ठ और धर्मशास्त्र ज्ञाता थी।^{१९३} जातक अनुसार मिथिला के चार प्रवेशद्वारों में प्रत्येक स्थान पर बाजार थे। (जातक VI पृ. ३३०) नगर वास्तुकला की दृष्टि से अत्यंत कलात्मक था। वह के निवासी बहुमूल्य वस्त्र धारण करते थे। (जातक ४६ महाभारत २०६) रामायण के अनुसार यह एक मनोगम व स्वच्छ नगर था। सुन्दर सड़कें थीं। व्यापार का बड़ा केन्द्र था। (परमस्थदीप की ‘आन द थेरगाथा’ सिंहली संस्करण III २७७-८) यह नगर विजों का केन्द्र था। (आश्वलायन श्रौतसूत्र X ३, १४) अनेक तार्किक यहाँ पर हुए हैं जिन्होंने तर्कशास्त्र को नई दिशा दी। महान् तार्किक गणेश मण्डनमिश्र और वैष्णव कवि विद्यापति भी यहीं के थे। विदेह राज्य की सीमा उत्तर में हिमालय, दक्षिण में गंगा, पश्चिम में गडकी और पूर्व में मही नदी तक थी। वर्तमान में नेपाल की सीमा के अन्तर्गत यहाँ पर मुजफ्फरपुर और दरभंगा के जिले हैं। वहाँ छोटे नगर जनकपुर को प्राचीन मिथिला कहते हैं। कितने ही विद्वान् सीतामढी के सन्निकट ‘मुहिला’^{१९४} नामक स्थान को प्राचीन मिथिला का अपभ्रंश मानते हैं। जैन आगमों में दस राजधानियों में मिथिला भी एक है।^{१९५}

नौवें अध्ययन में माकन्दीपुत्र जिनपालित और जिनरक्षित का वर्णन है।

प्रस्तुत कथानक से मिलता जुलता कथानक बौद्ध साहित्य के बलाहस जातक में हैं और दिव्यावदान में भी मिलता है। तुलनात्मक अध्ययन करने से स्पष्ट होता है कि कथानकों में परम्परा के मेद से कुछ अन्तर अवश्य आता है पर कथानक के मूल तत्त्व प्रायः काफी मिलते जुलते हैं।

१६६ वही पृ० ३२॥ १६७ कल्पसूत्र २१३, पृ० २९८॥ १६८ आवश्यकनिर्युक्ति गा ६४४॥ १६९. उत्तराध्ययन सुखबोधा, पत्र १३६ १४३॥ १७० आवश्यकमाष्य गा १३१॥ १७१ आवश्यकनिर्युक्ति गा. ७८२॥ १७२ विविध तीर्थकल्प पृ० ३२॥ १७३ वही पृ २२॥ १७४ The Ancient Geography of India, पृ ७१८॥ १७५ स्थानांग १०/११७॥

शकुन : प्रस्तुत अध्ययन में जब जिनपालित और जिनरक्षिः समुद्रयात्रा के लिए प्रस्थित होते हैं तब वे शकुन देखते हैं। शकुन का अर्थ 'सूचित करने वाला' है। जो भविष्य में शुभाशुभ होने वाला है उसका पूर्वाभास शकुन के द्वारा होता है। आधुनिक विज्ञान की दृष्टि से भी प्रत्येक घटनाओं का कुछ न कुछ पूर्वाभास होता है। शकुन कोई अन्धविश्वास या रूढ़ परम्परा नहीं है। यह एक तथ्य है। अतीत काल में स्वप्नविद्या अत्यधिक विकसित थी।

शकुनदर्शन की परम्परा प्रागैतिहासिक काल से चलती आ रही है। कथा-साहित्य का अवलोकन करने से स्पष्ट होता है कि जन्म, विवाह, बहिर्गमन, गृहप्रवेश और अन्यान्य मागलिक प्रसंगों के अवसर पर शकुन देखने का प्रचलन था। गृहस्थ तो शकुन देखते ही थे, श्रमण भी शकुन देखते थे। विशेष जिज्ञासु बृहत्कल्प भाष्य,* निशीथ भाष्य**, आवश्यकचूर्णि*** आदि में श्रमणों के शकुन देखने के प्रसंग देव सकते हैं।

देश, काल और परिस्थिति के अनुसार एक वस्तु शुभ मानी जाती है और वही वस्तु दूसरी परिस्थितियों में अशुभ भी मानी जाती है। एतदर्थ शकुन विवेचन करनेवाले ग्रंथों में मान्यता-भेद भी दृग्गोचर होता है।

जन और जैनतर साहित्य में शकुन के संबंध में विस्तार से विवेचन है, पर हम यहाँ उतने विस्तार में न जाकर संक्षेप में ही प्राचीन ग्रंथों के आलोक में शुभ और अशुभ शकुन का वर्णन प्रस्तुत कर रहे हैं। बाहर जाते समय यदि निम्न शकुन होते हैं तो अशुभ माना जाता है—

- (१) पथ में मिलनेवाला पथिक अत्यन्त गढ़े वस्त्र धारण किये हो।^{१५१}
- (२) सामने मिलनेवाले व्यक्ति से सिर पर काष्ठ का भार हो।
- (३) मार्ग में मिलनेवाले व्यक्ति के शरीर पर तेल मला हुआ हो।
- (४) पथ में मिलनेवाला पथिक वामन या कुब्ज हो।
- (५) मार्ग में मिलनेवाली महिला वृद्धा कुमारी हो।

शुभ शकुन इस प्रकार हैं—

- (१) बोझों का हिनहिनाना
- (२) छन किये हुए मयूर का केकारव^{१५२}
- (३) बाई और यदि काक पंख फड़फड़ाता हुआ शब्द करे।
- (४) दाहिनी ओर चिंवाड़ते हुए हाथी का शब्द करना और पृथ्वी को प्रताडना।
- (५) सूर्य के सम्मुख बैठे हुए कौए द्वारा बहुत तीक्ष्ण शब्द करना।
- (६) दाहिनी ओर कौए का पंखों को ढीला कर व्याकुल रूप में बैठना।
- (७) रीछ द्वारा भयंकर शब्द।
- (८) गीध का पंख फड़फड़ाना।
- (९) गर्दभ द्वारा दाहिनी ओर मुड़कर रेंकना।

* (ख) बृहत्कल्प—१. १९२१-२४, १ २८१०-३१॥ ** (ग) निशीथभाष्य—१९ ७०५४-५५, १९ ६०७८-६०९५॥ *** (घ) आवश्यकचूर्णि—२ पृ. २१८॥ १७६ ओधनिर्युक्ति॥ १७७ (क) पद्मचरित्र ५४, ५७, ६९, ७०, ७२, ८१, ७३॥

(१०) सुगंधित हवा का मद-मद रूप में प्रवाहित होना।^{१०}

(११) निर्धूम अग्नि की ज्वाला दक्षिणान्तर्गत प्रज्वलित होना।

(१२) नन्दीउर, पूर्णकलश, शत्रु, पटह, छत्र, चामर, ध्वजा-पताका का साक्षान्कार होना।^{११}

प्रकीर्णक गणिविद्या^{१२} में लिखा है कि शकुन मुहूर्त से भी प्रबल होता है। जवूक, चाम (नील-कठ) मयूर, भारद्वाज, नकुल यदि दक्षिण दिशा में टिललाई दें तो सर्वसंपत्ति प्राप्त होती^{१३} है।

दसवें अध्ययन में चन्द्र के उदाहरण से प्रतिपादित किया है कि जैसे कृष्णपक्ष में चन्द्र की चार चद्रिका मद और मदतर होती है और शुक्लपक्ष में वही चद्रिका अभिवृद्धि को प्राप्त होती है वैसे ही चन्द्र के सटश कर्मों की अधिकता से आत्मा की ज्योति मद होती है और कर्म की ज्यों यों न्यूनता होती है त्यों-त्यों उसकी ज्योति अधिकाधिक जगमगाने लगती है। रूपक बहुत ही शानदार है।

चारहवें अध्ययन में कलुषित जल को शुद्ध बनाने की पद्धति पर प्रकाश डाला है। गटर के गंदे पानी को साफ करने की यह पद्धति आधुनिक युग की फिल्टर पद्धति से प्रायः मिलती है। आज से २५०० वर्ष पूर्व भी यह पद्धति ज्ञात थी। ससार का कोई भी पदार्थ एकान्त रूप से न शुभ है और न अशुभ ही है। प्रत्येक पदार्थ शुभ से अशुभ रूप में परिवर्तित हो सकता है। अतः किसी से घृणा नहीं करनी चाहिए।

यहाँ पर ध्यान देने योग्य है भगवान् ऋषभ देव और महावीर के अनिरिक्त बाईस तीर्थंकरों ने चातुर्याम धर्म का उपदेश दिया। यह चातुर्याम धर्म श्रमणों के लिए था, किन्तु गृहस्थों के लिए तो पंच अणुव्रत ही थे। वहाँ पर चार अणुव्रत का उल्लेख नहीं है, किन्तु पाँच अणुव्रत का उल्लेख है।^{१४}

इस कथानक का संबंध चंपानगरी से है।

तेरहवें अध्ययन में ददुर का उदाहरण है।

इस अध्ययन में पुष्करिणी-वापिका का सुन्दर वर्णन है। वह वापिका चतुष्कोण थी और उस में विविध प्रकार के कमल खिल रहे थे। उस पुष्करिणी के चारों ओर उपवन भी थे। उन उपवनों में आधुनिक युग के 'पार्क' के सदृश स्थान-स्थान पर विविध प्रकार की कलाकृतियाँ निर्मित की गई थीं। वहाँ पर सैर सगटे के लिए जो लोग आते थे उनके लिए नाटक दिखाने की भी व्यवस्था की गई थी। चिकित्सालय का भी निर्माण कराया था। वहाँ पर कुशल चिकित्सक नियुक्त थे। उन्हें वेतन भी मिलता था। उस युग में सोलह महारोग प्रचलित थे—(१) श्वास (२) कास-खासी (३) ज्वर (४) दाह-जलन (५) कुक्षिशूल (६) मंगदर (७) अर्श-चवासीर (८) अजीर्ण (९) नेत्रशूल (१०) मस्तक-शूल (११) भोजन विषयक अरुचि (१२) नेत्र वेदना (१३) कर्ण वेदना (१४) कङ्क-खाज (१५) दकोदर—जलोदर (१६) कोढ़। आचार्य^{१५} में १६ महारोगों के नाम दूसरे प्रकार से मिलते हैं। विपाक^{१६}, निशीथ माष्य^{१७} आदि में भी १६ प्रकार की व्याधियों के उल्लेख हैं, पर नामों में भिन्नता है। चरकसंहिता^{१८} में आठ महारोगों का वर्णन है।

१७८ पञ्चचरित—७२, ८४, ८५/२, ९१, ९४, ९५, ९६ ॥ १७९. बृहत्कल्पलघुभाष्य—८२-८४ ॥ १८०. गह दिगाउ मुहुता मुहुताउ सउणावरी।—प्रकीर्णक गणिविद्या श्लो० ८ ॥ १८१ ओष-निर्भुक्ति भाष्य १०८ ॥ १८२ “विचित केवलपन्नत चाउज्जाम धम्म परिस्हेइ, तमाइस्खई जहा जीवा वज्जति जाव पच अणुव्याइ।” ॥ १८३ आचारांग—६-१-१७३ ॥ १८४ विपाक—१, पृ ७ ॥ १८५ निशीथ भाष्य—११/३८४६ ॥ १८६ वातव्याधिरपस्मारी, कुष्ठी शोफी तथोदरी। गुल्मी च मधुमेही च, राजयक्ष्मी च यो नरः।—चरकसंहिता इन्द्रिय स्थान—९ ॥

इस प्रकार इस अध्ययन में सांस्कृतिक दृष्टि से वेपुल सामग्री है जिसका ऐतिहासिक दृष्टि से अत्यधिक महत्त्व है।

चौदहवें अध्ययन में तेतलीपुत्र का वर्णन है।

पन्द्रहवें अध्ययन में नदीफल का उदाहरण है। नदीफल विपैले फल थे जो देखने में सुन्दर, मधुर और सुवासित, पर उनकी लाया भी बहुत जहरीली थी। धन्ना सार्थवाह ने अपने सभी व्यक्तियों को सूचित किया कि वे नदीफल से बचे, पर जिन्होंने सूचना की अवहेलना की वे अपने जीवन से हाथ धो बैठे। धन्य सार्थवाह की तरह तीर्थंकर हैं। विषय भोगरूपी नंदीफल हैं जो तीर्थंकरों की आज्ञा की अवहेलना कर उन्हें ग्रहण करते हैं, वे जन्म मरण को प्राप्त करते हैं किन्तु मुक्ति को वरण नहीं कर सकते हैं।

प्रस्तुत अध्ययन में धन्ना सार्थवाह अपने साथ उन सभी व्यक्तियों को ले जाते हैं जिनकी आर्थिक स्थिति नाजुक थी, जो स्वयं व्यापार आदि हेतु जा नहीं सकने थे। इसमें पारस्परिक सहयोग की भावना प्रमुख है। सार्थसमूह में अनेक मतों के माननेवाले परिव्राजक भी थे। इससे यह स्पष्ट होता है कि उस समय विविध प्रकार के परिव्राजक अपने मत का प्रचार करने के लिए एक स्थान से दूसरे स्थान भी जाते थे। उनके नाम इस प्रकार हैं—

(१) चरक जो जूथ मन्द घूमते हुए भिक्षा ग्रहण करते थे और खाते हुए चलते थे। व्याख्या प्रज्ञप्ति में^{१८७} चरक परिव्राजक धायी हुई भिक्षा ग्रहण करते और लंगोटी लगते थे। प्रज्ञापना में^{१८८} चरक आदि परिव्राजकों को कपि ३ का पुत्र कहा है। आचारांग चूर्णि में लिखा^{१८९} है—साख्य चरक के भक्त थे। वे परिव्राजक प्रातःकाल उठकर स्कन्द आदि देवताओं के गृह का परिमार्जन करते, देवताओं पर उल्लेख करते और उनके सामने धूप आदि करते थे। बृहदारण्यक उपनिषद्^{१९०} में भी चरक का उल्लेख मिलता है। पं. चैचरदासजी दोशी ने चरक को त्रिदण्डी कच्छनीधारी या कौपीनधारी तापस माना है।

(२) चीरिक—पथ में पड़े हुए वस्त्रों को धारण करने वाला या वस्त्रमय उपकरण रखने वाला।

(३) चर्मखडिक—चमड़े के वस्त्र और उपकरण रखने वाला।

(४) भिच्छुड—(भिक्षोड) केवल भिक्षा से ही जो जीवननिर्वाह करते हैं, किन्तु गोदुग्ध आदि रस ग्रहण नहीं करते। किन्तु ही स्थलों पर बुद्धानुयायी को भिक्षुण्ड कहा है।

(५) पण्डुरा—जो शरीर पर भस्म लगाते हैं। निशीथ चूर्णि^{१९१} में गोशालक के शिष्यों को पंडुरभिक्षु लिखा है। अनुयोगद्वार चूर्णि^{१९२} में पंडुरा को ससरक्क भिक्षुओं का पर्यायवाची माना है। शरीर पर श्वेत भस्म लगाने के कारण इन्हें पंडुरा या पंडरभिक्षु कहा जाता था। उद्योतनसूरि की दृष्टि से गाय के दही, दूध, गोबर, घी आदि को मांस की भाँति समझकर नहीं खाना पंडरभिक्षुओं का धर्म था।

१८७ व्याख्याप्रज्ञप्ति १-२-पृ ४९॥ १८८ प्रज्ञापना २० वृ १२१४॥ १८९ (क) आचारांग चूर्णि ८-पृ. २६५ (ख) आवश्यक मलयगिरि वृत्ति भा १, पृ ८७॥ १९० बृहद् उप० ॥ १९१ निशीथचूर्णि १३, ४४२० (ख) २, १०८५॥ १९२ अनुयोगद्वार चूर्णि. पृ. १२ (I) जर्नल आफ द ओरियण्टल इन्स्टीट्यूट पूना २६, न २ पृ ९२०, (II) कुवलयमाला २०६/११॥

(२) गौतम^{१९३}—मरने साथ बैठ रखो वाले। बैठ को इस प्रकार की शिक्षा देते जो विविध तरह को करामात दिखाकर जन जन के मन को प्रसन्न करते। उससे आजीविका चलाने वाले।

(७) गो व्रती^{१९४}—‘रघुपश’ में राजा दिलीप का वर्णन है कि जन्म गाय खाये तो प्याना, पानी पिये तो पानी पीना, वह जब नींद ले तब नींद लेना और वह जब चले तब चलना। इस प्रकार व्रत रखने वाले।

(८) गृहि-धर्मी—गृहस्थधर्म को ही सर्वश्रेष्ठ मानने वाला और सतत गृहस्थ धर्म का चिन्तन करने वाला।

(९) धर्मचिन्तक—उत्तम धर्मशास्त्र का अध्ययन करने वाला।

(१०) अविरुद्ध^{१९५}—किसी के प्रति विरोध न रखने वाला।

अगुत्तरनिकाय में ^{१९६} भी अविरुद्धों का उल्लेख है। प्रस्तुत मत के अनुयायी अन्य बाह्य क्रियाओं के स्थान पर, मोक्ष हेतु, विनय को आवश्यक^{१९७} मानते हैं। वे देवगण, राजा, साधु, हाथी, घोड़े, गाय-भैर-बकरी, गीदड़, कौआ, बगुले आदि को देखकर उन्हें भी प्रणाम करते थे^{१९८}। सूत्रकृतांग की टीका^{१९९} में विनयवादी के बत्तीस भेद किये हैं। आगम साहित्य में विनयवादी परिवाजकों का अनेक स्थानों पर उल्लेख है। वैश्यायन जिसने गोशालक पर तेजोलेख्या का प्रयोग किया था^{२००} और मौर्यपुत्र तामली भी विनयवादी था। वह जीवनपर्यंत छठ-छठ तप करता था और सूर्याभिमुख होकर आतापना लेता था। काष्ठ का पात्र लेकर भिक्षा के लिए जाता और भिक्षा में केवल चावल ग्रहण करता था। वह जिसे भी देखता उसे प्रणाम करता था। पूरण तापस भी विनयवादी ही था। बौद्ध साहित्य में पूरण कश्यप को महावीर कालीन छह धर्मनायकों में एक माना^{२०१} है। पैर हमारी दृष्टि से वह पूर्ण काश्यप से पृथक् होना चाहिये। क्योंकि बौद्ध साहित्य का पूर्ण कश्यप अक्रियावादी भी था और वह नम्र था। और उसके अस्ती हजार अनुयायी थे^{२०२}।

(११) विरुद्ध—परलोक और अन्य सभी मत-मतान्तरों का विरोध करने वाला। अक्रियावादियों को ‘विरुद्ध’ कहा है क्योंकि उनका मन्तव्य अन्य मतवादियों से विरुद्ध^{२०३} था। इनके चौरासी भेद भी मिळते हैं^{२०४}। अज्ञानवादी मोक्ष प्राप्ति के लिए ज्ञान को निष्फल मानते थे। बौद्ध ग्रन्थों में ‘पकुध कच्चायण’ को अक्रियावादी कहा है^{२०५}।

१९३ आचारांग चूर्णि २-२-पृ ३४६॥ १९४ गावीहि समं निग्गमपवेससयणासणाइ पक्कंति । भुंजति जहा गावी तिरिक्खवास विहविन्ता । —औपपातिक टीका पृ १६९॥ १९५. औपपातिक ३८, पृ १६९॥ १९६ अगुत्तरनिकाय ३, पृ १७६॥ १९७ सूत्रकृतांग १-१२-२ और उसकी टीका ॥ १९८ उत्तराध्ययन टीका १८ पृ २३०॥ १९९. सूत्रकृतांग टीका—१-१२ पृ २०९ (अ) ॥ २००. आवश्यक निर्गुणित ४९४, (ख) आवश्यक चूर्णि पृ २९८, (ग) भगवती सूत्र शतक, १४ तृतीय खण्ड, पृ ३७३-७४॥ २०१ व्याख्याप्रज्ञप्ति ३-१॥ २०२ वही. ३-२॥ २०३ दीघ निकाय—सामञ्जसल सुत्त, २॥ २०४ बौद्ध पर्व (मराठी) प्र १०, पृ. १२७॥ २०५ (क) अनुयोगद्वार सूत्र २० (ख) औपपातिक सूत्र ३७, पृ ६९ (ग) ज्ञाताधर्मकथा टीका, १५ पृ १९४॥

(१२) वृद्ध—वृद्धावस्था में सन्यास ग्रहण करने में विश्वास वाले। ऋषभदेव के समय में उत्पन्न होने के कारण ये सभी लिंगियों^{२०६} में आदिलिंगी^{२०७} कहे जाते हैं। इसलिए इन्हें वृद्ध कहा है।

(१३) श्रावक—धर्मशास्त्र श्रवण करने वाला ब्राह्मण। 'श्रावक' शब्द जैन और बौद्ध दोनों ही परम्पराओं में विशेष रूप से प्रचलित रहा है। वह वर्तमान में भी जैन और बौद्ध उपासकों के अर्थ में व्यवहृत होता है। यह वैदिक परम्परा के ब्राह्मणों के लिए कब प्रयुक्त हुआ, यह चिन्तनीय है। श्रमण भगवान् महावीर के समय तीन सौ तिरैसठ पाखण्ड-मत प्रचलित थे। उन अन्य तीर्थों में 'वृद्ध' और 'श्रावक' ये शब्द प्रयुक्त हुए हैं।^{२०८} औपपातिक में विशिष्ट साधना में लगे हुए अन्य तीर्थियों का वर्णन करते हुए लिखा है कि कितने ही साधक दो पदार्थ खाकर, किन्तु ३-४-५ पदार्थ खाकर जीवन निर्वाह करते थे। उनमें वृद्ध और श्रावक का भी उल्लेख^{२०९} है। अगुत्तरनिकाय^{२१०} में भी वृद्ध श्रावक का वर्णन है। उस वर्णन से भी यह परिज्ञात होता है कि वृद्ध श्रावक के प्रति जो उद्गार व्यक्त किये गये हैं वह चिन्तन करने के लिए उत्प्रेरित करते हैं। जो हिंसा करने वाला, चोरी, अन्नहा का सेवन करने वाला, असत्य प्रलापी, सुरा, मेग्ग्य प्रभृति मादक वस्तुएँ ग्रहण करने वाला होता है उस निगण्ट वृद्ध श्रावक—देवधम्मिक में ये पाँच बातें होती हैं। वह इसी प्रकार होता है जैसे नरक में डाल दिया गया हो। चारु, शाक्य, आदि के साथ वृद्ध श्रावक का उल्लेख है जिससे यह ज्ञात होता है कि उस समय का कोई विशिष्ट सम्प्रदाय होना चाहिए। पर प्रश्न यह है वृद्ध श्रावक यह श्रमण संस्कृति का उपजीवी है या ब्राह्मण संस्कृति का? प्राचीन ग्रन्थों में केवल नाम का उल्लेख हुआ है, पर उस सम्बन्ध में कोई स्पष्टीकरण नहीं किया गया है। जैन साहित्य के पर्यवेक्षण से यह स्पष्ट परिज्ञात होता है कि वृद्ध श्रावक का उस जैन परम्परा में है। बाद में चलकर वह ब्राह्मण परम्परा में अतर्निहित हो गया। वृद्ध श्रावक का अर्थ दो तरह से चिन्तन करते हैं—पहले में वृद्ध और श्रावक इस तरह पदच्छेद कर वृद्ध और श्रावक दोनों को पृथक्-पृथक् माना है। दूसरे में वृद्ध श्रावक को एक ही मानकर एक ही सम्प्रदाय का स्वीकार किया है। औपपातिक^{२११} सूत्र की वृत्ति में वृद्ध अर्थात् तापस श्रावक—ब्राह्मण, तापसों को वृद्ध कहने का तात्पर्य यह है कि भगवान् ऋषभ देव ने चार सहस्र व्यक्तियों के साथ प्रव्रज्या ग्रहण की थी। किन्तु आहार के अभाव में वे श्रमण धर्म से च्युत होकर तापस बने। भगवान् ऋषभदेव के तीर्थ प्रवर्तन के पूर्व ही तापस परम्परा आरम्भ हो गई थी। इसलिए उन्हें वृद्ध कहते हैं। वैदिक परम्परा में आश्रम-व्यवस्था थी। उसमें पचहत्तर वर्ष के पश्चात् सन्यास ग्रहण करते थे। वृद्धावस्था में सन्यास ग्रहण करने के कारण भी वे वृद्ध कहलाते थे।

ब्राह्मणों को श्रावक इसीलिए कहते हैं कि वे पहले श्रावक ही थे। बाद में ब्राह्मण की सजा से

२०६ सूत्रकृतांग निर्युक्ति गा ११९॥ २०७ हिस्टारिकल क्लीनिंग्स, B C Laha॥
 २०८ अण्णतीर्थिकाश्चरक परिव्राजक शाक्याजीविक-वृद्धश्रावकप्रभृतयः। निशीथसम्भाष्य चूर्णि, भाग २, पृ ११८॥ २०९ औपपातिक सूत्र ३॥ २१० अगुत्तरनिकाय (हिन्दी अनुवाद) भाग २, पृ ४५२। २११ वृद्धाः तापसा बुद्धकाल एव दीक्षाभ्युपगमात्, आदिदेवकालोत्पन्नत्वेन च सकललिंगि-नामाद्यत्वात्, श्रावका धर्मशास्त्रश्रवणाद् ब्राह्मणाः अथवा वृद्ध-श्रावका ब्राह्मणाः। औपपातिक सू ३८ वृत्ति॥

सन्निहित हुए। भावाराग^{२१२} चूर्णि आदि में लिखा है कि भगवान् ऋषभदेव जब श्रमण बन गये और भारत का राजा भेषक हो गया, श्रावकधर्म की जब उत्पत्ति हुई तो श्रावक बहुत ही ऋजु स्वभाव के धर्मप्रिय थे, किसी की भी हिंसा करते देखते तो उनका हृदय दया से द्रवित हो उठता और उनके मुख से स्वर फूट पड़ते,—इन जीवों को मत मारो, मत मारो, 'मा हन' इस उपदेश के आधार से 'माहण' ही बाद में 'ब्राह्मण' हो गये।

सम्भव है पहले श्रवण और श्रावक दोनों के लिए 'माहण' शब्द का प्रयोग होता रहा हो।

एक प्रश्न उत्पन्न होता है कि वृद्ध श्रावक का अर्थ ब्राह्मण क्यों किया जाय ? भगवान् महावीर के समय हजारों की संख्या में पार्श्वपत्य श्रावक विद्यमान थे। वे वृद्ध श्रावक कहे जा सकते हैं। पर उत्तर में निवेदन है कि आगमसाहित्य में जहाँ पर भी 'बुद्ध सावय' शब्द व्यवहृत हुआ है वहाँ 'निगण्ठ' शब्द भी आया है। निर्ग्रन्थपरम्परा दोनों के लिए व्यवहृत होती थी। इसलिए वृद्ध श्रावक पृथक् कहने की आवश्यकता नहीं। साथ ही यह भी स्पष्ट है कि वृद्ध श्रावक केवल गृहस्थों के लिए ही नहीं आया है साधु संन्यासी व गृहस्थ दोनों के लिए आया है। जैसे 'शाक्य' शब्द उस परम्परा के संन्यासी व गृहस्थ दोनों के लिए आता है वैसे ही निर्ग्रन्थ शब्द भी दोनों के लिए आता है, एक के लिए उपासक के साथ में आता है। आगम साहित्य के मंथन से^{२१३} यह स्पष्ट है कि वृद्ध श्रावक भगवान् महावीर के समय पूर्ण रूप से वैदिक परम्परा की क्रियाओं का पालन करते थे। उनकी कोई भी क्रिया जैन परम्परा की धार्मिक क्रिया से मेल नहीं खाती थी। आज भले ही श्रावक शब्द ब्राह्मण परम्परा में प्रचलित न हो पर अतीत काल में था। भगवान् ऋषभदेव के पुत्र चक्रवर्ती सम्राट भरत उन श्रावकों से प्रतिदिन "जितो भवान् वर्धते भीस्तस्मात् मा हन मा हन" = "आप पराजित हो रहे हैं, भय बढ़ रहा है, अतः आत्मगुणों का हनन न हो। अतः सावधान रहो।" इसे श्रवण कर अन्तर्मुखी होकर चिन्तन के सागर में डुबकी लगाने लगते। निरन्तर ऊर्ध्वमुखी चिन्तन होने से अना-सक्ति की भावना निरन्तर बढ़ती रहती। माहण का उच्चारण करने वाले वे महान् माहण थे। सम्राट भरत चक्रवर्ती ने उन श्रावकों के स्वाध्याय हेतु (१) ससारदर्शन (२) सत्यानपरामर्शन (३) तत्त्वबोध (४) विद्याप्रवाध^{२१४} इन चार आर्यवेदों का निर्माण किया। वे वेद नौवें तीर्थंकर सुविधिनाथ तक चलते रहे। उसके पश्चात् सुलभ और याज्ञवल्क्य प्रभृति ऋषियों के द्वारा अन्य वेदों की रचना की गई। 'वृद्ध श्रावक' शब्द ब्राह्मण परम्परा का ही सूचक है। यद्यपि इसका प्रादुर्भाव श्रमण परम्परा में हुआ, किन्तु बाद में चलकर वह वैदिक परम्परा के सम्प्रदायविशेष के लिए व्यवहृत होने लगा। मेरी दृष्टि से वृद्ध और श्रावक ये दो पृथक् न होकर एक ही होना चाहिए।

(१४) रक्तपट—लाल वस्त्रधारी परिव्राजक।

इस प्रकार ये शब्द इतिहास और परम्परा के सवाहक हैं। किन्तु ही शब्द अतीत काल में अत्यन्त गरिमामय रहे हैं और उनका बहुत अधिक प्रचलन भी था, किन्तु समय की अनगिनत परतों के कारण उसकी अर्थ-व्यञ्जना दूर होती चली गई और वे शब्द आज रहस्यमय बन गये हैं। इसलिए उन शब्दों के अर्थ के अनुसन्धान की आवश्यकता है।

सोलहवें अध्ययन में पाण्डवपत्नी द्रौपदी को पद्मनाभ अपहरण कर हस्तिनापुर नगर से अमरकंका ले आता है। हस्तिनापुर कुरुजागल जनपद की राजधानी थी। हस्तिनापुर के अधिपति श्रेयास ने ऋषभदेव को^{२१५} सर्वप्रथम आहार दान दिया था। महाभारत के^{२१६} अनुसार सुहोत्र के पुत्र राजा हस्ती ने इस नगर बसाया था। अतः उसका नाम हस्तिनापुर पड़ा। महाभारत काल में वह कौरवों की राजधानी थी।^{२१७} अभिमन्यु के पुत्र परीक्षित को वहाँ का राजा बनाया^{२१८} था। विविध तीर्थ कल्प के अभिमता-नुसार ऋषभदेव के पुत्र कुरु थे। उनके एक पुत्र हस्ती थे, उन्होंने हस्तिनापुर बसाया^{२१९} था। विष्णुकुमार मुनि ने बलि द्वारा हवन किये जाने वाले ७०० मुनियों की रक्षा की थी। सनत्कुमार, महापद्म, सुशौम परशुराम का जन्म इसी नगर में हुआ था। इसी नगर में कार्तिक श्रेष्ठी ने मुनिसुव्रत स्वामी के पास सयम लिया था और साँधभेन्द्र पद प्राप्त किया^{२२०} था। शातिनाथ, कुथुनाथ और अरनाथ इन तीनों तीर्थकरों और चक्रवर्तियों की जन्मभूमि होने का गौरव भी इसी नगर को है। पौराणिक दृष्टि से इस नगर का अत्यधिक महत्त्व रहा है। वसुदेव हिण्डी में इसे ब्रह्मस्थल कहा^{२२१} है। इसके अगर नाम गजपुर और नागपुर भी थे। वर्तमान में हस्तिनापुर गंगा के दक्षिण तट पर मेरठ से २२ मील दूर उत्तर-पश्चिम कोण में तथा दिल्ली से छप्पन मील दूर दक्षिण-पूर्व में विद्यमान है। पाली साहित्य में इसका नाम हस्तीपुर या हस्तिनीपुर आता है। जैनाचार्य श्री नटिषेण रचित 'अजित-शाति' नामक स्तवन में इस नगरी के लिए गयपुर, गजपुर, नागाहय, नागसाहय, नागपुर, हथिणउर, हथिणाउर, हथिगापुर, हस्तिनीपुर आदि पर्यायवाचक शब्दों का उल्लेख किया गया है। इसी हस्तिनापुर नगर से द्रौपदी को घातकीखंड क्षेत्र की अमरकंका नगरी में ले जाया जाता है। श्रीकृष्ण पांडवों के साथ वहाँ पर पहुँचते हैं और पद्मनाभ को पराजित कर द्रौपदी को, पुनः ले आते हैं।

प्रस्तुत अध्ययन में गंगा महानदी को नोका के द्वारा पार करने का उल्लेख है। गंगा भारत की सब से बड़ी नदी है। उसे देवताओं की नदी माना है।^{२२२} जम्बूद्वीप प्रजति के अनुसार वह देवाधिष्ठित^{२२५} है। आगमों में अनेक स्थलों पर गंगा को महानदी माना है।^{२२७} स्थानाग आदि में गंगा को महार्णव कहा है।^{२२६} आचार्य अभयदेव ने महार्णव शब्द को उपमावाचक माना है।^{२२७} विशाल जलराशि के कारण वह समुद्र के समान है। पुराणकार ने गंगा को समुद्ररूपिणी कहा^{२२८} है। वैदिक दृष्टि से गंगा में नौ सौ नदियाँ मिलती हैं^{२२९} और जैन दृष्टि से चौहद हजार^{२३०} जिनमें यमुना, सरयू, कोशी, मही, गंडकी, ब्रह्मपुत्र आदि बड़ी नदियाँ भी सम्मिलित हैं। प्राचीन युग में गंगा अत्यन्त विशाल थी। समुद्र

२१५. ऋषभदेव एक परिशीलन, पृ १६९ (ग) आवश्यक निर्युक्ति (गा०) ३४५॥ २१६ महाभारत, आदि पर्व ९५-३४-२४३॥ २१७ महाभारत, आदिपर्व १००-१२-२४४॥ २१८ महाभारत, प्रमथान पर्व १-८-७५५॥ २१९ विविध तीर्थकल्प में हस्तिनापुर कल्प, पृ. २७॥ २२० जयवाणी पृ २८३-९४॥ २२१ वसुदेवहिण्डी पृ १६५॥ २२२ तत्त्वार्थ सूत्र ७-१३. २२३ (क) स्कन्दपुराण, काशीखण्ड २९ अध्याय, (ख) अमरकोष १/१०/३१॥ २२४ जम्बूद्वीप-प्रजति ४ वक्षस्कार॥ २२५ (क) स्थानाग ५/३ (ख) समवायांग २४ वा समवाय (ग) जम्बूद्वीप-प्रजति-४ वक्षस्कार (घ) निशीथ सूत्र १२/४२ (ङ) बृहत्कल्प सूत्र ४/३२॥ २२६ (क) स्थानाग ५/२/१ (ख) निशीथ सूत्र १२/४० (ङ) बृहत्कल्प सूत्र ८/३२॥ २२६ (क) स्थानाग ५/२/१ (ख) निशीथ, १२/४२॥ (ग) बृहत्कल्प ४/३२॥ २२७ (क) स्थानाग वृत्ति ५/२/१ (ख) बृहत्कल्पभाष्य टीका ५६/१६॥ २२८ स्कन्दपुराण काशीखंड २९ अ०॥ २२९ हारीत १/७॥ २३०. जम्बू० ४ वक्षस्कार॥

में प्रवेश करते समय गंगा का पाठ साठे बासठ योजन चौड़ा^{२११} था। और वह पाँच कोस गहरी थी। आज गंगा उतनी विशाल नहीं है। गंगा और उसकी सहायक नदियों से अनेक विशालकाय नहरें निकल चुकी हैं। आधुनिक सर्वेक्षण के अनुसार गंगा १५५७ मील लम्बे मार्ग को तय कर बग सागर में मिलती है। वह वर्षाकालीन बाढ़ से १७,००,००० घन फुट पानी का प्रति सेकण्ड प्रस्फाव करती है।^{२१२} इस अध्ययन के प्रमुख पात्र श्रीकृष्ण, पाण्डव, द्रौपदी आदि जैन और वैदिक आदि परंपरा के बहुचर्चित और आदरणीय व्यक्ति रहे हैं जिनके जीवन प्रसंगों से सम्बन्धित अनेक विराट्काय ग्रंथ विद्यमान हैं। प्रस्तुत अध्ययन में श्रीकृष्ण के नरसिंह रूप का भी वर्णन है। नरसिंहावतार की चर्चा श्रीमद् भागवत् में है जो विष्णु के एक अवतार थे, पर श्रीकृष्ण ने कभी नरसिंह का रूप धारण किया हो, ऐसा प्रसंग वैदिक परंपरा के ग्रंथों में देखने में नहीं आया, यहाँ पर उसका सजीव चित्रण हुआ है।

सत्रहवें अध्ययन में जगजी अश्वों का उल्लेख है।

अट्टारहवें अध्ययन में सुषमा श्रेष्ठी-कन्या का वर्णन है। वह घन्ना सार्थवाह की पुत्री थी। उसकी देखभाल के लिए चिंता दासीपुत्र को नियुक्त किया गया। वह बहुत ही उच्छृंखल था। अतः उसे निकाल दिया गया। वह अनेक व्यसनों के साथ तस्कराधिपति बन गया। सुषमा का अग्रहरण किया। श्रेष्ठी और उसके पुत्रों ने उसका पीछा किया। उन्हें अट्टवी में चिलात द्वारा मारी गई सुषमा का मृत देह प्राप्त हुआ। वे अत्यंत क्षुधा पिपासा से पीड़ित हो चुके थे। अतः सुषमा के मृत देह का भक्षण कर अपने प्राणों को बचाया। सुषमा के शरीर का मांस खाकर उन्होंने अपने जीवन की रक्षा की। उन्हें किंचिद् मात्र भी उस आहार के प्रति राग नहीं था। उसी तरह पट्काय के रक्षक श्रमण-श्रमणियाँ भी सयमनिर्वाह के लिए आहार का उपयोग करते हैं, रसास्वादन हेतु नहीं। असह्य क्षुधा वेदना होने पर आहार ग्रहण करना चाहिए। आहार का लक्ष्य संयम-साधना है।

बौद्ध त्रिपिटक साहित्य में भी इसी प्रकार मृत कन्या के मांस को भक्षण कर जीवित रहने का वर्णन प्राप्त होता है^{२१३}। विशुद्धिमग्न और शिक्षा समुच्चय में भी श्रमण को इसी तरह आहार लेना चाहिये यह बताया गया है। मनुस्मृति आपस्तम्बधर्म सूत्र (२४ ९-१३), वासिष्ठ (६-२०-२१) बोधान्न धर्म सूत्र (२ ७ ३१-३२) में सन्यासियों के आहार संबंधी चर्चा इसी प्रकार मिलती है।

प्रस्तुत अध्ययन के अनुसार तस्करों के द्वारा ऐसी मन्त्रशक्ति का प्रयोग किया जाता था, जिससे संगीन ताले अपने आप खुल जाते थे। इससे यह भी ज्ञात होता है कि महावीरयुग में ताले आदि का उपयोग घनादि की रक्षा के लिए होता था। विदेशी यात्री मेगास्तनीज, हुवेनसांग, फाहियान, आदि ने अपने यात्राविवरणों में लिखा है कि भारत में कोई भी ताला आदि का उपयोग नहीं करता था, पर आगम साहित्य में ताले के जो वर्णन मिलते हैं वे अनुसंधिंसुओं के लिए अन्वेषण की अपेक्षा रखते हैं।

उन्नीसवें अध्ययन में पुण्डरीक और कण्डरीक की कथा है।

तीन दिन की साधना से पुण्डरीक तेतीस सागर की स्थिति का उपभोग करने वाला सर्वार्थसिद्धि विमान में देव बना और कण्डरीक भोगों में आसक्त होकर तीन दिन में आयु पूर्ण कर तेतीस सागर की स्थिति में सातवें नरक का मेहमान बना। जो साधक वर्षों तक उत्कृष्ट साधना करते रहे। किन्तु बाद

में यदि वह साधना से व्युत्पन्न हो जाता है तो उसकी दुर्गति हो जाती है और जिसका जीवन पूर्ण साधना में गुजरता है वह स्वयं काष्ठ में भी सद्गति को वरण कर लेता है।

इस तरह प्रथम श्रुतस्कंध में विविध दृष्टान्तों के द्वारा अहिंसा, अस्वाद, श्रद्धा, इन्द्रियविजय प्रभृति आध्यात्मिक तत्त्वों का बहुत ही संक्षेप व सरल शैली में वर्णन किया गया है। कथावस्तु की वर्णनशैली अत्यन्त चित्कार्मुक है। ऐतिहासिक दृष्टि से भी जो शोधार्थी शोध करना चाहते हैं, उनके लिए पर्याप्त सामग्री है। उस समय की परिस्थिति, रीति-रिवाज खान-पान सामाजिक स्थितियाँ और मान्यताओं का विशद विश्लेषण भी इस आगम में प्राप्त होता है। शैली की दृष्टि से धर्मनायकों का यह आदर्श रहा है। भाषा और रचना शैली की अपेक्षा जीवननिर्माण की शैली का प्रयोग करने में वे दक्ष रहे हैं। आधुनिक कलारसिद्ध आगम की धर्मकथाओं में कला को देखना अधिक पसन्द करते हैं। आधुनिक कहानियों के तत्त्वों से और शैली से उनकी समता करना चाहते हैं। पर वे भूल जाते हैं कि ये कथाएँ बोधकथाएँ हैं। इनमें जीवननिर्माण की प्रेरणा है, न कि कला के लिए कलाप्रदर्शन। यदि वे बोध प्राप्त करने की दृष्टि से इन कथाओं का पारायण करेंगे तो उन्हें इनमें बहुत कुछ मिल सकेगा।

हम पूर्व ही लिख चुके हैं कि शातामृत के द्वितीय श्रुतस्कंध में धर्मकथाएँ हैं। इसमें चमरेन्द्र, बलीन्द्र, धरणेन्द्र, पिशाचेन्द्र, महाकायेन्द्र, ग्रहेन्द्र, ईशानेन्द्र आदि की अग्रमहिषियों के रूप में उत्पन्न होनेवाली साध्वियों का कथाएँ हैं। इनमें से अधिकांश साध्वियाँ भगवान् पार्श्वनाथ की परम्परा में दीक्षित हुई थीं। ऐतिहासिक दृष्टि से इन साध्वियों का अत्यधिक महत्त्व है। इस श्रुतस्कंध में पार्श्व-कालीन श्रमणियों के नाम उल्लिखित हैं। वे इस प्रकार हैं—(१) काली (२) राजी (३) रजनी (४) विद्युत (५) मेघा, ये आमलकपुरा नगर की थीं। और इन्होंने आर्या पुण्ड्रचूला के पास दीक्षा ग्रहण की थी। (६) शुभा (७) निशुभा (८) रभा (९) निरभा और (१०) मदना ये श्रावस्ती की थीं और पार्श्वनाथ के उपदेश से दीक्षा ग्रहण की थी। (११) इला (१२) सतेरा (१३) सौदामिनी (१४) इन्द्रा (१५) घना और (१६) विद्युता ये वाराणसी की थीं और श्रेष्ठियों की लड़कियाँ थीं। इन्होंने भी पार्श्वनाथ के उपदेश से दीक्षा ग्रहण की। (१७) रुचा (१८) सुरुचा (१९) रुचाशा (२०) रुचकावती (२१) रुचकान्ता (२२) रुचप्रभा ये चम्पा नगरी की थीं। इन्होंने भी पार्श्वनाथ की परम्परा में दीक्षा ग्रहण की थी। (२३) कमला (२४) कमलप्रभा (२५) उत्पला (२६) सुदर्शना (२७) रूपवती (२८) बहुरूपा (२९) सुरूपा (३०) सुभगा (३१) पूर्णा (३२) बहुपुत्रिका (३३) उत्तमा (३४) भारिका (३५) पद्मा (३६) वसुमती (३७) कनका (३८) कनकप्रभा (३९) अवतंसा (४०) कैतुमती (४१) वज्रसेना (४२) रतिप्रिया (४३) रोहिणी (४४) नौमिका (४५) ह्री (४६) पुष्पवती (४७) भुजगा (४८) भुजगवती (४९) माकच्छा (५०) अपराजिता (५१) सुवोषा (५२) विमला (५३) सुम्बरा (५४) सरस्वती ये वत्तीस कुमारिकाएँ नागपुर की थीं। भगवान् पार्श्वनाथ के उपदेश से साधना के पथ पर अपने कदम बढ़ाये थे।

एक बार भगवान् पार्श्व साकेत नगरी में पधारे। वहाँ वत्तीस कुमारिकाओं ने दीक्षा ग्रहण की। भगवान् पार्श्व अरुक्खुरी नगरी में पधारे। उस समय (८७) सूर्यप्रभा (८८) आतपा (८९) अर्चिमाली (९०) प्रभंकरा आदि ने त्यागमार्ग को ग्रहण किया। एक बार भगवान् पार्श्व मथुरा पधारे। उस समय (९१) चन्द्रप्रभा (९२) दोष्णामा (९३) अर्चिमाली और (९४) प्रभंकरा ने दीक्षा ग्रहण की। भगवान् श्रावस्ती पधारे जहाँ पर (९५) पद्मा और (९६) शिवा ने सयम मार्ग की ओर कदम बढ़ाया। भगवान् पार्श्व हस्तेनापुर पधारे। उस समय (९७) सती और (९८) अंजू ने श्रमणधर्म स्वीकार

किया। भगवान् कापिल्यपुर पधारे, वहाँ पर (९९) रोडिणी और (१००) नवमिका ने प्रवज्या ग्रहण की। भगवान् साकेत नगर में पुनः पधारे तो वहाँ पर (१०१) अचला और (१०२) अप्सरा ने दीक्षा ग्रहण की। एक बार भगवान् वाराणसी पधारे। उस समय (१०३) कृष्णा (१०४) कृष्णाराजि, ने और राजगृह में (१०५) रामा और (१०६) रामरक्षिता ने श्रावस्ती में (१०७) वसु और (१०८) वसुगुप्ता ने कोशावी में (१०९) वसुमित्रा (११०) वसुधरा ने दीक्षा ग्रहण की थी। ये सभी साध्वियाँ चारित्र्य की विरावक हो गई थी। विराधना के कारण सभी देवियों के रूप में उत्पन्न हुईं, पर देवियों का आयुष्य पूर्णकर वे महाविदेह क्षेत्र में उत्पन्न होंगी और वहाँ से विशुद्ध चारित्र्य का आराधन कर मोक्ष जाएंगी।

श्री तारक गुप्त जैन ग्रन्थालय
उदयपुर (राज.)
दि २५-११-१९८०

— देवेन्द्रमुनि शास्त्री

॥ श्री लिङ्गाचलमण्डन-श्री ऋषभदेवस्वामिने नमः ॥

॥ श्री शङ्खेश्वरपार्श्वनाथाय नमः ॥

॥ श्री महावीरस्वामिने नमः ॥

॥ श्री गौतमस्वामिने नमः ॥

आचार्यमहाराजश्रीमद्विजयसिद्धिसूरीश्वरजीपादपद्मेभ्यो नमः ।

आचार्यमहाराजश्रीमद्विजयमेघसूरीश्वरजीपादपद्मेभ्यो नमः ।

सद्गुरुदेवमुनिराजश्रीभुवन्विजयजीपादपद्मेभ्यो नमः ।

आमुखम्

परमकृपालोः परमात्मनः पूज्यगदानां परमोत्कारिणा सद्गुरुदेवानां पितृचरणानां मुनिराजश्री १००८ भुवन्विजयजीपादपादानां च कृपया द्वादशाङ्गया पृष्ठस्य श्री ज्ञाताधर्मकथाङ्गसूत्रस्य आगमप्रभाकर-पूज्यपादमुनिराजश्रीपुण्यविजयजीमहाराजव्यवस्थापितजेसलमेर-पत्तन-स्थम्भनतीर्थ-लीङ्गदीप्रभृतिनगरस्थ-संप्रहान्तर्गतहस्तलिखितप्राचीनविविधादर्शाग्रनुसारेण सग्रोधेन विधाय आगमभक्तानां पुरत उपन्यस्यन्तो वयमग्रामन्दमानन्मनुभवामः ।

विरचितार —अस्य सूत्रस्य रचना भगवतो महावीरस्वामिनः शिष्येण पञ्चमगणभृता सुधर्म-स्वामिना विहिता इति श्वेताम्बराचार्याणामभिमतम्, प्रथमेन गणभृता भगवता इन्द्रभृतिना गौतमस्वामिना विहिता इति तु दिगम्बराचार्याणामभिमतम् । एवं च २५४५ वर्षेभ्यः प्रागेतत् सूत्रं विरचितम् इति उभ-येषां श्वेताम्बर-दिगम्बराणां सम्मतम् ।

नामार्थः—अस्य प्राकृते ‘णायाधम्मकहाओ’ इति संस्कृते च ‘ज्ञाताधर्मकथा’ इति नाम श्वेताम्बराचार्याणां सम्मतम्, दिगम्बराचार्याणां तु प्राकृते ‘णाहधम्मकहा’ इति संस्कृते च ‘ज्ञातृधर्म-कथा’ इति नाम अभिप्रेतम् ।

अस्य द्वौ श्रुतस्कन्धौ, प्रथमे श्रुतस्कन्धे एकोनविंशतौ अध्ययनेषु एकोनविंशतिर्ज्ञातानि उदाहरणानि, द्वितीये श्रुतस्कन्धे दशसु अध्ययनेषु अनेका धर्मकथाः, अतोऽस्य ज्ञाताधर्मकथा इति नाम इति श्वेताम्बराचार्याः । नाथस्य त्रिलोकनाथस्य तीर्थंकरस्य धर्मकथा, ज्ञातृणां वा जिन-गणधरादीनां धर्मकथा इति ‘णाहधम्मकहा, ज्ञातृधर्मकथा वा’ इति तु दिगम्बराचार्याणामभिप्रायः ।

परिमाणम्—अस्मिन् सूत्रे अर्धचतुर्थाः कथानककोट्यो भवन्तीति ३५०००००० कथापरिमाणं

१ “अनुयोगद्वारविशेषस्योपक्रमस्य प्रतिभेदरूपं प्रकान्तशास्त्रस्य वीरजिनवरेन्द्रापेक्षयाऽर्थत आत्मा-गमत्वं तच्छिष्यं तु पञ्चमगणधरसुधर्मस्वामिनमाश्रित्य अनन्तरागमत्वं तच्छिष्यं च जम्बूस्वामिनम-पेक्ष्य परम्परागमतां प्रतिपिपादयिषुः, अथवा अनुगमाख्यस्य तृतीयस्यानुयोगद्वारस्य भेदभूतायां उपोद्घातनिर्मुक्तेः प्रतिभेदभूतनिर्गमद्वारस्वभावं प्रस्तुतग्रन्थस्यार्थतो महावीरनिर्गतत्वमभिधित्सुः सूत्रकारः ते णं काले णमित्यादिकमुपोद्घातग्रन्थं तावदादावाह ।” इति ज्ञाताधर्मकथाङ्गटीकायाम् ।

नन्दीसूत्रे समवायाङ्गपूत्रे चामिहितम् । पदपरिमाणं तु श्वेताम्बरमते ५७६००० इति, दिगम्बरमते तु ५५६००० इति ।

एतत् सर्वमस्माभिर्गूर्जरभाषामय्यामस्य प्रस्तावनाया (पृ० २-९) विस्तरेण तत्तत्पाठोपदर्शनपूर्वकं चर्चितम्, अतो विस्तरजिज्ञासुभिस्तत्रैव विलोकनीयम् ।

सम्प्रति प्रथमश्रुतस्कन्धे एकोनविंशतिं ज्ञातानि द्वितीयश्रुतस्कन्धे काश्चन कथाश्च विहाय सर्वमन्यत् कथापरिमाणं कालाद्यनुभावेन व्यवच्छिन्नम् । पदपरिमाणमपि सम्प्रति सार्धपञ्चषष्ठसहस्रदेशीयमेव सजातमस्ति, दृश्यता पृ० ३७० टि० ९ ।

नियमः शैली च —विविधदृष्टान्तद्वारेण तीव्रतया संसारवैराग्यजनकोऽय ग्रन्थः । शैल्यप्यस्य मुग्यतया गद्यात्मिका, तथापि क्वचित् क्वचित् पद्यान्यपि वर्तन्ते । एव चात्र ५७ संख्याकानि पद्यानि सन्ति । विविधालङ्कारपूर्णा दीर्घतरसामासिकपदोपशोभिता चास्य अर्धमागवी भाषा अत्यन्तं रोचिका वर्तते । कथानामाकरभूतोऽय ग्रन्थः ।

अध्ययनानि—प्रथमे श्रुतस्कन्धे एकोनविंशतिरध्ययनानीति प्रागेवाभिहितमस्माभिः । दिगम्बरा अपि अत्र एकोनविंशतिरध्ययनानीत्येव कथयन्ति तथापि तैर्निर्दिष्टानि अध्ययननामानि श्वेताम्बराभिमतनामस्यः कथञ्चिद् भिन्नानि, दिगम्बराभिमतं तत्तदध्ययनान्तर्गतकथावर्णनं तु श्वेताम्बराभिमतवर्णनात् सर्वथा भिन्नप्रायमेव । एतच्चास्माभिर्गूर्जरभाषात्मिकायामस्य प्रस्तावनाया विस्तरेण दिगम्बराभिमतग्रन्थान्तर्गतपाठोच्छेदपूर्वकं दर्शितम्, दृश्यता प्रस्तावना पृ० ९-१० । श्वेताम्बराभिमतानि अध्ययननामानि अस्मिन् ग्रन्थे पृ० ६ पं० ११-१५ मध्ये वर्तन्ते, तद्यथा—

१ उक्खित्ताण, २ सघाडे, ३ अंडे, ४ कुम्मे, ५ सेल्लो, ६ तुवे, ७ रोहिणी, ८ मल्ली, ९ मायदी, १० चंदिमा, ११ दावदवे, १२ उडगाण, १३ मडुक्के, १४ तेयली, १५ णंदिफले, १६ अवररुक्का, १७ आतिण्णो, १८ सुसुमा, १९ पुडरीए ।

अङ्कनिर्देशः—इत्यलिखितादर्शेषु केषाञ्चित् पदानां पुरतो लाघवाय २, ३, ४ इत्यादयोऽङ्का लिखिता दृश्यन्ते । तत्र पूर्वापगत्योक्तेन तत्तदङ्कग्राह्यः पाठः स्वधिया योजनीयो भवति, यथा ‘असण ४’ इति यत्र लिखितं तत्र ‘असण पाण खाइम साइम’ इति चत्वारि पदानि गृहीतुम् ‘असणं’ इत्यस्य पुरः ‘४’ इति अङ्कः सूत्रादर्शेषु लिखितो दृश्यते, एवमन्यत्रापि यथायोगं वेदितव्यम् । ‘२’ इत्यङ्केन तु कचित् पूर्ववर्ति पदमेव द्विरावर्तनीयं भवति, यथा ओलोएमाणीओ २ आहिंडमाणीओ २ [पृ० २३ पं० ९] इत्यत्र ‘२’ इत्यङ्केन ‘ओलोएमाणीओ ओलोएमाणीओ आहिंडमाणीओ आहिंडमाणीओ’ इति पाठो ग्राह्य इति सूच्यते, क्वचित्तु ‘२’ इत्यङ्केन पूर्वनिर्दिष्ट एव पाठः किञ्चित् परिवर्तनं विधाय ग्राह्य इति सूच्यते । एतादृशेषु स्थानेषु तत्तदङ्कानां स्थाने संस्कार विधाय विवक्षितः पाठोऽप्येतृणां सुगमनायै

२ ‘पद’शब्देन किं ग्राह्यमित्यत्र नैकमस्यम् । ‘यत्रार्थोपलब्धिस्तत् पदम्’ इति समवायाङ्गवृत्त्यादिषु श्वेताम्बरग्रन्थेषु उल्लिखितं दृश्यते । “पदं तु अर्थसमाप्तिः” इत्याशुक्तिसद्भावेऽपि येन केनचित् पदेन अष्टादशपदसहस्रादिप्रमाणा आचारादिग्रन्था गीयन्ते तदिह गृह्यते, तस्यैव द्वादशाङ्गश्रुतपरिमाणेऽधिकृतत्वात् श्रुतमेवानमेव चेह प्रस्तुतत्वात् । तस्य च पदस्य तथाविधाम्नायाभावात् प्रमाणं न जायते” इति प्रथमकर्मग्रन्थस्वोपजटीक्यायां श्वेताम्बराचार्यैर्दवेन्द्रसूरिभिरभिहितम् [गाथा ७] ।

दिगम्बरग्रन्थेषु तु अन्यथा उल्लेखा दृश्यन्ते, दृश्यतामत्रैव प्रस्तावनायां पृ० ८-९ तथा स्थानाङ्गस्यामुखे पृ० ४३-४४ टि० १ ।

उपदर्शनीय इत्यस्माक पद्धतिः पूर्वमासीत् । तदनुसारेण द्वितीयस्याध्ययनस्य पृ० ८१ पं० १० पर्यन्तमस्माभिः तत्तद्भङ्गानां स्थाने मन्कार विधाय पाठा उपन्यस्ताः । तदनन्तरं तु '२' आदयोऽङ्का यथा हस्तलिखितादर्शेषु विद्यमान्यन्ते तथैव प्राय उपदर्शिताः, यच्च किमपि कुत्रचिद् वक्तव्यं तत् तत्र तत्र टिप्पणेषु निर्दिष्टमस्माभिः । दृश्यता पृ० ४ टि० ४, पृ० ५ टि० ४, पृ० ८१ टि० १४ ।

पद्धति — प्राचीनशास्त्राणां संग्रोधने सम्पादने चास्माक यादृशी पद्धतिः तद्विषये स्थानाङ्गसूत्रस्या-
मुखे (पृ० ४२) विस्तरेणास्माभिः वर्णितमिति जिज्ञासुभेस्तत् तत्रैव विलोकनीयम् ।

परिशिष्टानि — ग्रन्थान्ते पृ० परिशिष्टान्यत्रायोजितानि अस्माभिः । तत्र प्रथमे परिशिष्टे ज्ञाताधर्म-
कथान्तर्गतानां विशिष्टा ना शब्दानां सूचिर्वर्तते ।

द्वितीये परिशिष्टे तदन्तर्गतानां गायार्धानामकरादिक्रमो वर्तते ।

अस्मिन् ग्रन्थे नगरी-चैत्य-राजादीनां यन्त्रोद्देशो वर्तते तत्रानेकेषु स्थानेषु 'वण्णओ' इत्येव
लिखितम्, मूत्रान्तरेषु नगरीविर्णनपरो यो विन्यतः पाठो दृश्यते सोऽत्रापि पठनीय इत्येतत्सूचनार्थं
'वण्णओ' शब्दस्य प्रयोग मूत्रेषु प्राचुर्येणोपलभ्यते, इयं हि सूत्राणां लेखने कण्ठस्थीकरणे च लाघवार्थं
मूत्रलेखकानां ग्रन्थं संक्षेपं शैली । अयं च तत्र तत्र 'वण्णओ' शब्देन ग्राह्यः पाठटीकाकृद्भिः प्राय
उपदर्शित एव व्याख्यया सह, ईदृशा 'वण्णओ' शब्दः ग्राह्यः पाठाः सूत्रान्तरेभ्यः टीकातश्चोद्धृत्य तृतीये
परिशिष्टे विस्तरेण दर्शिताः ।

एवं प्रारम्भिकमन्त्रितं च भाग निर्दिश्य तन्मध्यगतः पाठः पुनरुक्तिवारणाय लाघवार्थं च जावशब्देन
ग्राह्येषु प्राचुर्येण सूच्यते । अत्र च जावशब्दग्राह्य पाठो यत्र सूत्रान्तरादनुसन्धेयः तत्र टीकाकृद्भिः सूत्रान्त-
रेभ्य उद्धृत्य व्याख्यया सह टीकायामुपदर्शितः । ईदृशा 'जाव' शब्दग्राह्यपाठा अपि अस्मिन् तृतीये
परिशिष्टे प्राय उपदर्शिताः । ये खनवधानादिनाऽस्माभिः तृतीयपरिशिष्टे नोपदर्शिताः ते प्रायश्चतुर्थे
परिशिष्टेऽपि संगृहीताः ।

चतुर्थे परिशिष्टे विद्यमानो 'जाव' शब्दग्राह्यपाठोपदर्शनार्थमेव । तत्रादौ यावन्तो 'जाव' शब्दा
अस्मिन् ग्रन्थे वर्तन्ते तेषां सर्वेषामपि प्रायः तत्तत्पृष्ठपङ्क्त्यादिकं निर्दिष्टम् । अनन्तरं 'जाव' शब्दग्राह्यपाठाः
कुत्र कुत्र गवेषणीया इति दर्शितम् । 'जाव' शब्देन ग्राह्यः पाठः क्वचित् पूर्वनिर्दिष्ट एव भवति, क्वचित्
पूर्वनिर्दिष्टः पाठो विभक्तिविपरिणामेन ग्राह्यो भवति, क्वचित् पूर्वनिर्दिष्टपाठस्य केवल प्रस्तुतपाठोपयोग्ये-
वाशो ग्राह्यो भवति, क्वचित् पूर्वनिर्दिष्टपाठस्याशयं ज्ञात्वा तत् प्रस्तुतपाठोपयोगिनमेवाशं समादाय 'जाव'
शब्दस्य संगतिः कर्तव्या भवति ।

सामान्यतः पूर्वोक्तपदयोर्मध्यवर्ती पाठ एव जावशब्देन गृह्यते, तथापि क्वचित् पूर्वपदात् पूर्वतरः
पाठोऽपि जावशब्दग्राह्योऽस्ति, यथा पृ० २५० पं० ७ इत्यत्र 'सुमेणं परिणामेण जाव' इत्यस्मिन् पाठे
जावशब्देन 'सुमेणं परिणामेण' इति पाठात् प्राक्तनः 'लेस्साहिं विसुज्झमागीहिं अज्झवसाणेण सोहणेणं'
[पृ० ६३ पं० १८] इति पाठो ग्राह्योऽस्ति । क्वचिदुत्तरपदात् परतरः पाठोऽपि 'जाव' शब्दग्राह्योऽस्ति, यथा
पृ० १९८ पं० १० इत्यत्र 'उत्तिवग्गा वा जाव उस्सुया वा' इति लिखितं तत्र पृ० १९८ पं० २ इत्यत्र
विद्यमानम् 'उत्तिवग्गा वा उस्सुया वा उप्पुया वा' इति पाठमनुसन्धाय 'जाव उस्सुया वा' इत्यत्र 'जाव'-
शब्देन 'उस्सुया वा' इत्यतः परतरः 'उप्पुया वा' इति पाठो ग्रहीतव्यः । एवं च 'जाव' शब्देन
ग्राह्यः पाठः क्वचित् क्वचित् प्रसङ्गानुसारेण स्वधियाम्यूहोऽपि भवति ।

सर्वस्य प्रथमश्रुतकन्धस्य ज्ञातत्वाद् उदाहरणरूपत्वाद् दार्ष्टान्तिकार्थोऽपि दर्शनीयः, स च

क्वचिद् मूलेऽपि दर्शित एव, टीकाया तु सर्वत्र तत्तदध्ययनान्ते कुतश्चिदुद्धृताभिरुपनयगाथाभिर्दर्शित एव। एताश्च सर्वा अपि उपनयगाथाः पञ्चमे परिशिष्टेऽस्माभिः संगृहीताः।

षष्ठे तु परिशिष्टे पाठशुद्ध्यादिकं यत् किमपि विशेषतो दर्शयितव्यं तद् दर्शितमस्ति।

वाचना—अस्य वाचनाद्वयमासीत्, तत्र बृहत्तरा वाचना अनुसृता आचार्य श्री अमयदेवसूरिभिः, एतच्च तैष्टीकाया स्पष्टमेवावेदितम्, दृश्यता पृ० ३ टि० १, पृ० १० टि० २, पृ० १५ टि० ४। सम्प्रति ये आदर्शा दृश्यन्ते ते बृहत्तरवाचनानुगता इति प्रतिभाति। स्थाने स्थाने वाचनान्तरगताः पाठभेदा-ष्टीकाया निर्दिष्टाः। अस्माभिरपि टिप्पणेषु त उपन्यस्ताः।

टीका—अस्य सूत्रस्य विक्रमसंवत् ११२० मध्ये नवाङ्गीवृत्तिकृद्भिराचार्यश्री अमयदेवसूरिभिर्वि-रचिता एका वृत्तिरूपलभ्यते। अन्यत् किमपि चूर्णि-वृत्त्यादिकमस्य संस्कृतभाषानिवद्ध प्राकृतभाषानिवद्ध वा विवरण नोपलभ्यते, अमयदेवसूरीणां समयेऽपि अन्यत् किमप्यस्य विवरणमासीदिति न ज्ञायते, तैः कुत्रापि तदनिर्देशात्। विक्रमसंवत् १५९६ मध्येऽस्य लक्ष्मीकल्लोलगणिना वृत्तिर्व्यरचि इति श्रूयते, न वस्माभिर्दृष्टैषा वृत्तिः क्वचित्।

यत् किमपि विशेषतो ज्ञातव्यं वक्तव्यं वा तद् गूर्जरभाषानिवद्धायामस्य प्रस्तावनाया निर्दिष्टमस्माभिः, अतो जिज्ञासुभिः तत्र द्रष्टव्यम्।

आदर्शरिचयः—संशोधन सम्पादनार्थमवलम्ब्यता हस्तलिखितादर्शा द्विविधाः—तालपत्रलिखिताः कागजपत्रलिखिताश्च। एतेषां विस्तरेण परिचयोऽस्माभिः गूर्जरभाषामय्या प्रस्तावनाया लिखितस्तत एवावगन्तव्यः। अत्र तु सक्षेपेणैव किमपि लिख्यते।

तालपत्रलिखिता आदर्शाः—

ख १ = खंभातनगरस्थोऽयमादर्शः। Catalogue of Palm-leaf-Mss in the Shantinatha Jain Monastery, Cambay खभात Part I, Gaekwad's Oriental Series, Baroda No 135 इति सूचिपत्रानुसारेण अस्य क्रमाङ्कः १२।

ख २ = अयमपि खभातनगरस्थ आदर्शः। उपरिनिर्दिष्टसूत्रानुसारेण अस्य क्रमाङ्कः ११।

ख ३ = अयमपि खभातनगरस्थ आदर्शः। उपरिनिर्दिष्टसूत्रानुसारेण अस्य क्रमाङ्कः १३।

जे १ = जेसलमेरुदुर्गस्थोऽयमादर्शः। जेसलमेरुदुर्गस्थहस्तप्रतिसंग्रहगतानां संस्कृत-प्राकृतभाषा-निबद्धानां ग्रन्थानां नूतना सूची New Catalogue of Sanskrit and Prakrit Manuscripts Jesalmer Collection, Published by L D Institute of Indology, Ahmedabad 9 इत्यनुसारेण अस्य क्रमाङ्कः १७।

जे २ = उपरिनिर्दिष्टसूत्रानुसारेण अस्य क्रमाङ्कः १८। अयमपि जेसलमेरुदुर्गस्थ आदर्शः।

जे ३ = उपरिनिर्दिष्टसूत्रानुसारेण अस्य क्रमाङ्कः १९। अत्र केवलं टीकैव वर्तते। अयमपि जेसलमेरुदुर्गस्थ आदर्शः।

भा० भाण्डारकर ओरिएण्टल रिसर्च इन्स्टीट्यूट, पुणे ४ Bhandarkar Oriental Research Institute, Pune 4 (महाराष्ट्र) मध्ये विद्यमान आदर्शः। पृ० १-१६५ मध्येऽत्र ज्ञाताधर्मकथासूत्रं वर्तते, पृ १६६-३०२ मध्ये तु आचार्यश्री अमयदेवसूरिविरचिता ज्ञाताधर्मकथाटीका वर्तते।

ली० = ली० रडोनगस्थः शेट आणदजी कल्याणजी पेढीसत्कोऽयमादर्शः। तदीयसूचिपत्रानुसारेण अस्य क्रमाङ्कः १०४२, भण्डारक्रमाङ्कः ३४१८। आचार्यश्री अभयदेवसूरिविरचिताया धृत्तेस्तु क्रमाङ्कः १०४३, भण्डारक्रमाङ्कः ३४१९।

ली० = जेसन्मैरुदुर्गस्थः लोकागच्छीयसङ्ग्रहान्तर्गत आदर्शः। अस्य क्रमाङ्कः १।

स १ = पाटनगरस्थः 'संयत्रीपाडाभण्डार'सत्क. श्रीहेमचन्द्राचार्यजैनज्ञानमन्दिरान्तर्गत आदर्शः। अस्य क्रमाङ्कः ६।

हे १ = उपरिनिर्दिष्ट 'संयत्रीपाडाभण्डार'सत्कोऽयमप्यादर्शः। अस्य क्रमाङ्कः ४२।

हे २ = उपरिनिर्दिष्ट श्रीहेमचन्द्राचार्यजैनज्ञानमन्दिरसत्कसंयत्रीपाडाभण्डारान्तर्गतोऽयमादर्शः, डाबडो ७४ पोथी ८७।

इतोऽन्योऽपि तालात्रामको हस्तलिखितादर्शः श्रीहेमचन्द्राचार्यजैनज्ञानमन्दिरे संयत्रीपाडाभण्डार नं ५ मध्ये विद्यते पाटनगरे, किन्तु बहुत्रुटितपत्रत्वादानुपयुक्तप्रायः सोऽस्माभिः।

कागदपत्रोपरि लिखिता आदर्शाः—

ला १ = लालभाई-दलपतभ ई-भारतीयसंस्कृति-विद्यामन्दिर (अमदावाद ९) सत्कोऽयं ग्रन्थः। अस्य क्रमाङ्कः २०५७५।

ला २ = अयमपि उपरिनिर्दिष्टविद्यामन्दिरसत्को ग्रन्थः, अस्य क्रमाङ्कः १९५१३।

ला ३ = अयमपि उपरिनिर्दिष्टविद्यामन्दिरसत्को ग्रन्थः, अस्य क्रमाङ्कः १७०७७।

हे ३ = पत्तने श्रीहेमचन्द्राचार्यजैनज्ञानमन्दिरे डाबडा नं २२१ मध्ये विद्यमानो 'लहेरु वर्काल' जैनज्ञानभाण्डागारान्तर्गतः १०३११ क्रमाङ्कयुतोऽग्रन्थः।

हे ४ = पत्तने श्रीहेमचन्द्राचार्यजैनज्ञानमन्दिरे डाबडा नं ११ मध्ये विद्यमानः श्रीसंयत्रीपाडाभण्डागारान्तर्गतो ग्रन्थः, अस्य क्रमाङ्कः १०९।

शी० = पं० श्री शीलचन्द्रविजयजीगणिवरैः प्रदत्तः स्वकीयग्रन्थसंग्रहान्तर्गतो ज्ञाताधर्मकथाङ्गसूत्रस्य हस्तलिखित आदर्शः।

आगमोदयसमित्या विक्रमसंवत् १९७५ मध्ये प्रकाशितस्य सटीकस्य ज्ञाताधर्मकथाङ्गसूत्रस्याप्युपयोगो विहितोऽस्माभिः, अस्य च मु० [=मुद्रित] इति संज्ञा विहिता। टीकावलोकने सौकर्यार्थं तत्र निर्दिष्टा एव सूत्राङ्काः प्रायोऽत्र स्वीकृता अस्माभिः।

किञ्चान्यत्, हस्तलिखितादर्शेषु पूर्वमन्यलिखित्वा पश्चात् केनचिद् विहित संग्रोधनमपि दृश्यते, क्वचित् पूर्वमलिखितः पाठः पश्चात् पार्श्वभाग[Margin]स्थानादौ परिपूरितोऽपि केनचिद् दृश्यते, ईदृशेषु स्थानेषु पूर्वं लिखितः पाठः समीचीन आसीदित्यपि अनेकशोऽनुभूतमस्माभिः। अतोऽस्माभिः पाठान्तरादिनिर्देशावसरे 'जे' आदिसंकेतैः सह 'मू०' इति 'सं०' इति वा संयोज्य अनेकेषु स्थानेषु संकेतितम्, यथा जेमू० = जे० प्रतौ पूर्वं लिखित पाठः, जेसं० = जे० प्रतौ पश्चात् केनचित् संशोधितः पाठः। एवमन्यत्रापि ज्ञेयम्।

अटी० इति संकेतेन अभयदेवसूरिविरचिता ज्ञाताधर्मकथाङ्गटीका ज्ञेया। अटीख० खं = आदर्श

विद्यमाना आचार्यश्री अभयदेवसूरिविरचिता ज्ञाताधर्मकथाङ्गटीका इत्यर्थो ज्ञेयः । अटीजे० = जे १ आदर्शे विद्यमाना, अटीप० = सं १ आदर्शे विद्यमाना, आचार्यश्री अभयदेवसूरिविरचिता ज्ञाताधर्मकथाङ्गटीका इत्यर्थो ज्ञेयः । अटीपा० = अभयदेवसूरिविरचिताया टीकाया निर्दिष्ट पाठान्तरमित्यर्थो ज्ञेयः । पृ० = पृष्ठम्, पं० = पङ्क्तिः, टि० = टिप्पणम् । एवमन्येषामपि सकेतानामर्थो यथायोगमवगन्तव्यः ।

धन्यवादः—अस्या जैनागमग्रन्थमालायाः प्रारम्भे वीजभूताः प्रेरकाश्च स्व० आगमप्रभाकरपूज्य-पादमुनिराजश्रीपुण्यत्रिजयजीमहाभागा । खंभात-जेसलमेर-पत्तनादिनगरस्था एतद्ग्रन्थसशोधनोपयोगिनी महती हस्तलिखितादर्शसामग्री तैरेव सम्यग् व्यवस्थापिता ।

अहमदाबादनगरे लालभाई-दलपतभाई-भारतीयसंस्कृतिविद्यामन्दिरस्था तेषां सामग्री प० दलसुख-भाई मालवणिशा-डॉ० नगीनभाई जीवणभाई शाह-प० अमृतलाल मोहनलालभोजकमहोदयानां साहाय्यलब्ध्वा ।

मु० प्रनेः सम्पादकैः स्व० पूज्यपादागमोद्धारकसागरानन्दसूरीश्वरैर्महता परिश्रमेण जैनागमादि-विशालग्रन्थराशेः सशोधनं प्रकाशनं च विधाय महानुत्कारो विहितः ।

सं १, हे १, २, ३, ४ प्रतयः पाटणनगरे पूर्वे 'सध्वीपाडाभण्डारस्य' व्यवस्थापकानां 'स्व० सेवतिलाल लोटालाल पटवा' इत्येतेषां पुत्राणाम्, सम्प्रति श्री हेमचन्द्राचार्यजैनज्ञानमन्दिरस्य व्यवस्थापकानां 'डॉ० सेवतिलाल मोहनलाल' तथा 'ब्रजलाल त्रिकमलाल' शाह इत्येतेषां च सौजन्याल्लब्धः ।

ला० १, २, ३, ४ प्रतयोऽन्यापि च तत्रत्या सामग्री अहमदाबादनगरे लालभाई-दलपतभाई-भारतीयसंस्कृतिविद्यामन्दिरस्य व्यवस्थापकानां सौजन्याल्लब्ध्वा ।

ख० १, २, ३ प्रतीना माइक्रोफिल्मरूपं (Micro-film) प्रतिविम्ब खम्भातनगरस्थश्रीशान्तिनाथनाथजीश्रमन्धारव्यवस्थापकानां तथा 'प० छवीलदास केसरीचद' इत्येतेषां सौजन्याल्लब्धम् ।

जे० १, २, ३ प्रतीना माइक्रोफिल्मरूप (Micro-film) प्रतिविम्ब जेसलमेर-लोद्ववातीर्थव्यवस्थापकानां सौजन्यादौदार्यात्, सेगामन्दिर (रावडी, जोधपुर) सञ्चाळकानां श्रीजौहरीमलपारेखमहाशयानां साहायकाच्च लब्धम् ।

श्रीमहावीरजैनविशालग्रन्थस्य कार्यवाहकमहानुभावैर्जिनागमेषु परमभक्त राज्ञीकृतमिदं विपुलधनराशि-व्ययादिसाध्य जैनागमानां प्रकाशनकार्यम् । तैरेव चैतत्सशोधनद्वारा जिनवचनाराधनाया अवसरोऽयं मह्यं प्रदत्तः ।

श्रीमहावीरजैनविशालग्रन्थस्य श्री जिनागमग्रन्थस्य व्यवस्थापकैः श्री काम्तिभाई डाव्याभाई कोरा इत्येभिर्महानुभावैः सर्वाऽपीयं मुद्रण-प्रकाशनादि कार्यव्यवस्था महत्या धुनभक्त्या परमेग सौजन्येन कौशल्येन महता परिश्रमेण धैर्येण च पारं प्रापिता ।

महानुभावैः श्री डॉ० नगीनदास जीवणभाई महोदयैरस्यामुखस्य आङ्ग्लभाषानुवादः सम्यग् विहितः ।

मोजमुद्रणालयस्थाधिरतिभिः कार्यवाहकैश्च परमेग सौजन्येन मुद्रितोऽयं ग्रन्थः । सीसकाक्षरसंयोजक- (=कपोक्षीटर)गंगापि महता श्रमेण कष्टेन च मुद्रणकार्यमिदं पारं प्रापितम् ।

मदीयमानुष्युः साध्वीजीश्री लाभश्रियः शिष्याया साध्वीश्रीकञ्चनश्रिय शिष्याया पुत्र्याश्च साध्वीश्री लावण्यश्रिय, परिवारेण शब्दसूत्रात्मकं प्रथमं परेशिष्टं निर्मितम् ।

मद्दिनेयमुनिश्रीधर्मचन्द्रविजयभगिन्याः साध्वीश्रीचन्द्रोदयाश्रियः परिवारेण मुद्रणयोग्यलेख (प्रेस कोपी) विधाय महत् साहायकमनुष्ठितम् ।

मम वयोवृद्धो देवनृत्यं प्रथमशिष्यः स्व० मुनिश्रीदेवभद्रविजयः, तथा साध्वीजीश्री लाभश्रियः शिष्या मम माता साध्वीश्री मनोहरश्रीरपि कार्यमिदमाशिषा उपवृंहितवन्तौ ।

मम मातुः साध्वीजीश्री मनोहरश्रियः शिष्यायाः साध्वीश्री सूर्यप्रभाश्रियः शिष्यया साध्वीश्री-जिनेन्द्रप्रभाश्रिया द्वितीय-चतुर्थपरिशिष्टविधानादौ महत् साहायकमनुष्ठितम् ।

पूज्यपादाचार्यश्रीमद्विजयवल्लभमूरीश्वरशिष्याचार्यश्रीमद्विजयसमुद्रसूरीश्वरशिष्यमुनिराजश्रीधर्मधुरधर-विजयैः तृतीयं परिशिष्टं लिखितं चतुर्थं च परिशिष्टे जावगब्दग्राह्यपाठानां मूलशोधनाय अतीवातीव प्रयतितम् ।

मम अन्तेवासिना विनेयेन मुनिश्रीधर्मचन्द्रविजयेन परिशिष्टविधान-प्रथममुद्रितपत्र(मुफ)पठनादिपु नानाविधेषु कार्येषु तथा तेषां विनेयेन मुनिश्री पुण्डरीकरत्नविजयेन च अनवरत साहायकं भक्तिपूर्ण-चेतसाऽनुष्ठितम् ।

एवमस्य सशोधनादौ विविधैः प्रकारैः साक्षात् परम्परया वा साहायक विहितवन्तः सर्वेऽपि महानुभावा अनेकशः धन्यवादमर्हन्ति ।

देव-गुरुचरणप्रणिपातवर्षकं प्रभुपूजनम्

परमकृपालता परमेश्वराणां देवाधिदेवश्रीशङ्खेश्वरपार्श्वनाथप्रभूणां परमोपकारिणां पूज्यपादानां पितृ-चरणानां सद्गुरुदेवानां मुनिराजश्रीभुवनविजयजीमहाराजानां च कृपया साहाय्याच्चैव कार्यमिदं सम्पन्नमिति तेषां चरणेषु अनन्तशः प्रणिपातं विधाय, इह चारुपतीर्थजिनालये विराजमानस्य त्रयोविंशति-तमनीर्थपतेः भगवतः श्री पार्श्वनाथस्वामिनः करकमलेऽद्य भक्तिभरनिर्भरेण चेतसा भगवद्वाण्यात्मकमेव पुष्परूपमेतं ग्रन्थं निधाय अनन्तशः प्रणिपातपूर्वकं

भगवन्तं श्रीपार्श्वं महयाम्येतेन कुसुमेन ।

विक्रमसंवत् २०४५

श्रावणकृष्णपञ्चमी, ता. (२१-८-८९)

चारुपतीर्थम् (ताडुका-पाटण)

(जिल्ला-महेशाणा)

(उत्तर गुजरात)

PIN - 384285

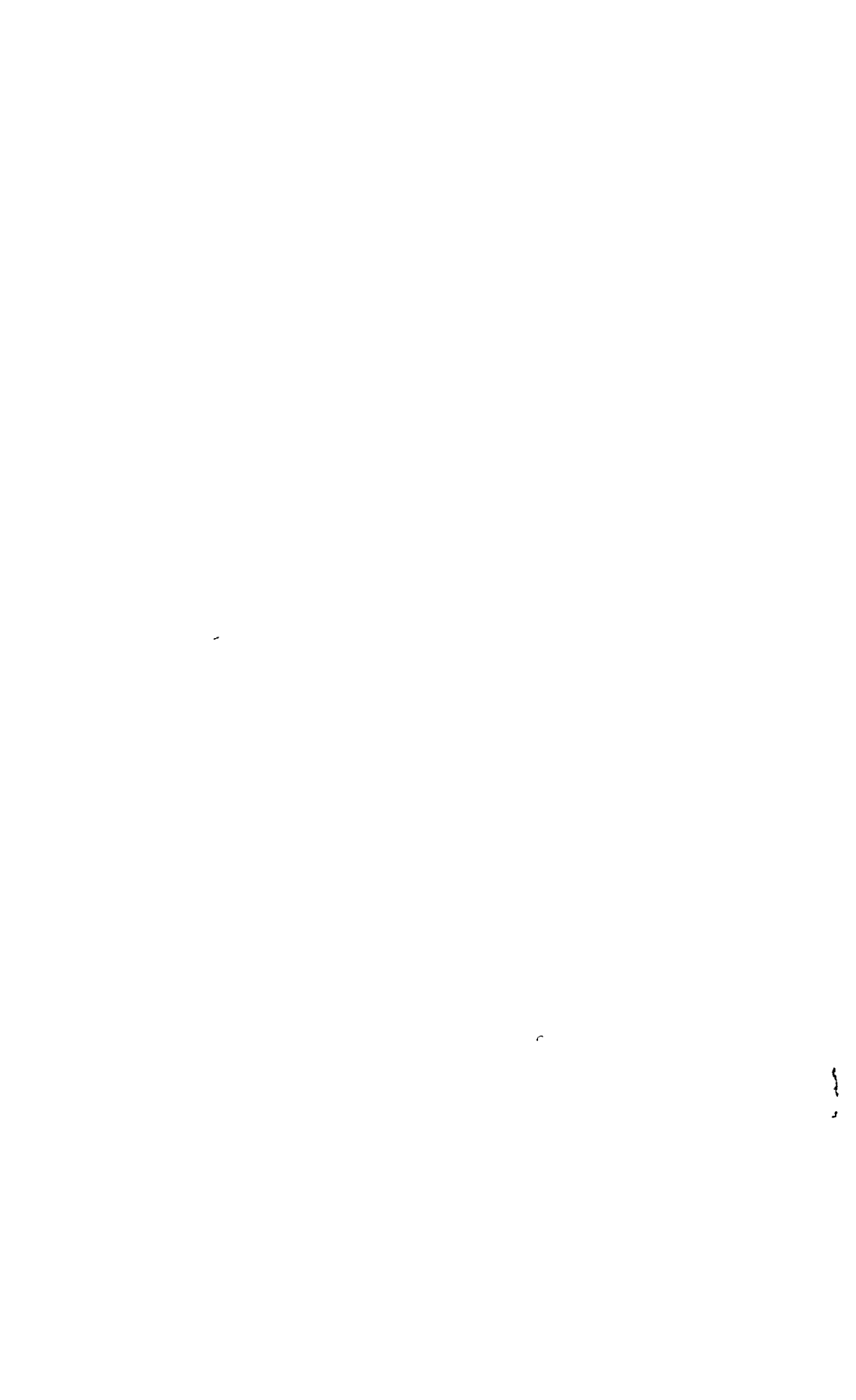
—इत्यावेदयति

पूज्यपादाचार्यमहाराजश्रीमद्विजयसिद्धिसूरीश्वरपट्टालङ्कार-

पूज्यपादाचार्यमहाराजश्रीमद्विजयमेघसूरीश्वरशिष्य-

पूज्यपादगुरुदेवमुनिराजश्री भुवनविजयान्तेवासी

मुनि जम्बूविजयः

INTRODUCTION

I am extremely happy because by the grace of Supreme Soul, the compassionate par excellence, as also of Rev Bhuvanavijayaji Mahārāja who was my father and spiritual teacher as well, I am able to present before the lovers of Jaina Āgamas the critical edition of the *Jñātādharmakathā*, the sixth of the twelve *Anga* works. While preparing this edition, I utilised many old manuscripts preserved in the Manuscript Libraries in the cities of Jesalmer, Patan, Cambay, Limbdī, etc —the Manuscript Libraries which have been reorganised by Rev Munirāja Punyavijayaji. I collated these manuscripts and scrutinised various readings yielded by them.

Authorship The Śvetāmbara ācāryas hold that Rev Sudharmasvāmī, the fifth direct principal disciple of Lord Mahāvīra, has composed this work.¹ On the other hand, the Digambara ācāryas maintain that Indrabhūti Gautamasvāmī, the first direct principal disciple of Lord Mahāvīra, has composed the work. Thus ācāryas belonging to both the sects unanimously agree on the point that the composition of the work took place nearly 2545 years ago.

Title In Prakṛit the title of the work is 'Nāyādharmakathā' while in Sanskrit it is 'Jñātādharmakathā'. This is the view of the Śvetāmbara ācāryas. According to the Digambara ācāryas, its Prakṛit title is 'Nāha-dharmakathā' while its Sanskrit title is 'Jñātādharmakathā'.

The *Jñātādharmakathā* has two main parts. They are called *Śrutaskandha*. The first *Śrutaskandha* contains nineteen *adhyāyana*s (chapters), each presenting one *udāharana* (= *jñāta* = illustration). The second *Śrutaskandha* contains ten *adhyāyana*s, each presenting one *dharmakathā* (= religious story). As the work contains *jñātās* and *dharmakathās*, it has been rightly given the title '*Jñātādharmakathā*'. This view is upheld by the Śvetāmbara ācāryas. The Digambara ācāryas maintain that as the work contains the *dharmakathās* preached by the Lord (= *nāha* = *nātha*) of the three worlds or as it con-

¹ *anuyogadvāraviśeṣasyopakramasya pratibhedarūpam prakrāntasāstrasya Virajinavarendrāpekṣayā rthata ātmāgamatvam tac chisyam tu pañcamaganadhara Sudharmasvāminam āśritya anantarāgamatvam tac chisyam ca Jambūsvāminam apekṣya paramparāgamatām pratipipādayisuh athavā anugamākhyasya tṛtīyasyānuyogadvārasya bhedabhūtāyā-upodghātaniryukteh pratibhedabhūtanirgamadvārasvabhāvam prastutagranthasyārthato Mahāvīranirgatatvam abhidhīṣṭuḥ sūtrakārah te nam kāle nam ityādikam upodghātagrantham tāvad ādāv āha Jñātādharmakathāṅgaṭikā*

tains *dharmakathās* related by the *Jinas*, *Ganadharas*, etc who are *jñātrās* (=those possessed of relieving knowledge), it is given the title '*Nāha-dhammakahā*' or '*Jñātrdharmakathā*'

Extent The *Nandīsūtra* and the *Sthānāngasūtra* declare that the work contains 35000000 *kathās* (stories and sub-stories)

According to the *Śvetāmbara* scriptures the extent of the work is 576000 *padas* ¹ But the *Digambara* scriptures state that it is 556000 *padas*

I have explained all this extensively in my Gujarati Introduction to this work, giving relevant corroborative textual passages, so those who have interest in details may refer to it

Leaving 19 *jñātas* (=illustrations) in the first *Śrutaskandha* and some stories in the second *Śrutaskandha* all the other stories (and sub-stories) have been lost to us due to the influence of time etc Even the number of *padas* has decreased and at present it has come down to nearly 5500 only

Subject-matter and Style The work is intended to generate in the mind of readers non-attachment towards worldly objects Though it is composed mainly in prose, at places there occur verses also Thus it contains 57 verses It is written in *Ardhamāgadhi* embellished with various figures of speech and long compounds

Chapters As already stated, the first *Śrutaskandha* consists of 19 chapters Even the *Digambar* tradition accepts this view But the names of the chapters, accepted in the *Digambara* tradition are somewhat different from those accepted in the *Śvetāmbara* tradition And the narration of the story contained in each chapter, accepted in the *Śvetāmbara* tradition, is almost totally different from the one accepted in the *Digambara* tradition This has been explained at length in my Gujarati Introduction (pp 9-10) to this work, giving extracts from the *Digambara* work The names of chapters, accepted in the *Śvetāmbara* tradition, occur on page 6 (lines 11-15) of this volume They are as follows

1 *Ukkhittanāe*, 2 *Samghāde*, 3 *Amde*, 4 *Kumme*, 5 *Selage*, 6 *Tumbe*, 7 *Rohinī*, 8 *Malli*, 9 *Māyamdi*, 10 *Camdimā*, 11 *Dāvaddave*, 12 *Udaganāe*,

1 There is difference of opinion with regard to the meaning of '*Pada*' The term '*pada*' is variously explained The *Śvetāmbara* works like *Samavāyāngavrtti* explain it as *yatrārthopalabdhis tat padam* '*Śvetāmbara* Āc Devendrasūri writes in his auto-commentary on *Prathamakarmagrantha* as follows '*padam tu arthasamāptih*' ity ādy uktisadbhāve pi yena kenacit padena astādaśapadasahasrādipramānā Acārādigranthā gīyante tad iha grhyate tasyaiva dvādaśaṅgaśrutaparimāne dhikartatvāt śrutabhedānām eva ceha prastutatvāt tasya ca padasya tathāvidhāmnāyābhāvāt pramānam na jñāyate/

But in the *Digambara* works we find altogether different explanation of the term *pada* See Gujarati Introduction to this work as also Foreword to *Sthānānga* (p 54)

13 Mamdukke 14 Teyalī, 15 Namdīphale, 16 Avarakamkā, 17 Ātinne, 18 Sumsumā, 19 Pumdañe

Use of Numbers In manuscripts numbers 2, 3, 4 etc are placed after certain words for the sake of brevity. Bearing in mind the context we have to supply required number of words indicated by that number. As for example, number 4 in 'asanam 4' requires us to expand 'asanam 4' into four words, viz 'asanam pānam khāimam sāmam'. Number 2 is placed after a word mostly to suggest that that word is to be repeated twice, as for example, number 2 in 'āloemāñō 2' 'āhimdamāñō 2' (p 23 line 9) requires us to expand them into 'āloemāñō āloemāñō' 'āhimdamāñō āhimdamāñō'. But at certain places number 2 suggests that the preceding word is to be repeated only with some change.

At all such places the intended phrases or words, with some changes in them if necessary, should be verbally shown for the easy understanding of the students. This was the method we followed in the past. Following it, upto p 81 line 10 of the 2nd chapter we have given in the body of the text complete phrases or words in place of numbers, having made necessary changes. Onwards, mostly we have given numbers only as are they found in manuscripts, and whatever we have to say at some such places is noted by us in foot-notes (See p 4 fn 4, p 5 fn 4 p 81 fn 14).

Method of editing We have extensively explained our critical method of editing old scriptures in the Foreword to the *Sthānāngasūtra*, those who want to get acquainted with the method may refer to that Foreword.

Appendixes The present critical edition of the *Jñātādharma-kathā* is embellished with six useful Appendixes. The first Appendix contains an index of special words occurring in the text. The second Appendix gives an alphabetical index of half verses. In the text where there is a mention of cities, caityas, kings etc, simply the word 'vannao' (= 'description') is written. The use of the word 'vannao' is profusely made in the scriptures to suggest that the description of the city etc, occurring in other scriptural works, is to be supplied and read at this concerned place also. And the descriptions which we are expected to supply at the concerned places are mostly completely set out in the commentary by the author. The authors of scriptures adopt this style to achieve brevity which saves time and energy in writing and memorising. Having culled from commentaries and other scriptures, the descriptive passages suggested by the word 'vannao' are extensively set out in the third Appendix.

Again, to achieve brevity and to avoid repetition the word 'jāva' (= 'up-to') is profusely employed along with the beginning and the ending portions, thereby suggesting that the intervening portion is to be supplied. The intervening portion suggested by 'jāva' is to be supplied from other scriptural works.

and the commentator actually does so and comments on it as well. Even such portions as are suggested by 'jāva' are mostly recorded in the third Appendix. But those which are inadvertently left out in the third Appendix are included in the fourth one.

The fourth Appendix is specially meant for recording the portions that are suggested by 'jāva'. Therein in the beginning all the places where 'jāva' occurs are indicated with page Nos. and line Nos. This is followed by the information as to where the portions suggested by 'jāva' are to be searched. Sometimes the portion suggested by 'jāva' is totally the same as is found in another scriptural work from where we are required to supply in the context, sometimes we are required to change the case-terminations while supplying the portion from another scriptural work, sometimes we are required to supply that much part only of the intervening portion which is useful in the context. Generally we are required to supply from another scriptural work the portion intervening between two words preceding and succeeding 'jāva' word, yet at times we are required to supply from another scriptural work some portion followed by the word preceding 'java'. As for example, on p. 25 line 7 there occurs '*subhenam parināmenam jāva*', here we are required to supply from another scriptural work even the portion followed by a word or words preceding 'jāvā'— that is, even the portion followed by '*subhena parināmena*'—, thus we are required to supply '*lessāhim visujhamānīhim ajhavasānenam sohanenam*' (p. 63 line 18). Sometimes we are required to supply from another scriptural work even the portion which follows the word succeeding 'jāva'. As for example, there occurs on p. 198 line 10 '*uvvigā vā jāva ussuyā vā*', here we are required to supply from the foregoing textual portion (p. 198 line 2) '*uppuyā vā*' which follows '*ussuyā vā*'. Thus the portion which the 'jāva' word suggests us to supply is sometimes determined by our discretionary faculty according to the demand of the context.

As the first *Śrutaskandha* contains illustrations, the point illustrated should be made clear. Sometimes it is shown in the original text itself but invariably in the commentary at the end of each chapter it is shown in the *gāthās* embodying the application of the illustration to the point illustrated. These *gāthās* are taken from some other source. All these *gāthās* are collected in the fifth Appendix.

The sixth Appendix contains corrections etc.

Recensions There existed two recensions of the *Jñātādharmakathā*— extensive and more extensive. Āc. Śrī Abhayadevasūri follows the more extensive one. This has been explicitly stated by him in his commentary (see p. 3 fn. 1, p. 10 fn. 2, p. 15 fn. 4). The extant manuscripts are seen to follow this recension. But the variants yielded by the other recension are noted in the commentary at various places. Even we have recorded them in foot-notes.

Commentaries A *vr̥tti* (commentary) on the *Jñātādharmakathā* is available. It is composed by Āc Abhayadevasūri, the author of the *vr̥ttis* on nine Anga works, in 1120 V S. No other commentary of any type (*cūṛṇi*, *niryukti* or any other), written in Prakrit or Sanskrit, is available. Even Āc Abhayadevasūri has not referred to any commentary. From this we infer that there existed no commentary on the *Jñātādharmakathā* even in the days of this Ācārya. It is heard that Laxmikallola Ganī has composed a *vr̥tti* on the *Jñātādharmakathā*, but we have not seen it.

We have given in our Gujarati Introduction other special information, those who are interested in it may refer to it.

Description of Manuscripts In the preparation of this critical edition of the *Jñātādharmakathā*, we have utilised paper and palm-leaf manuscripts. The detailed description of these manuscripts is given in the Gujarati Introduction. So, for the detailed description one should consult it. Here we give a brief description of them.

Following are the palm-leaf manuscripts.

जे १ This manuscript belongs to the Manuscript Library in Jesalmer. According to the *New Catalogue of Sanskrit and Prakrit Manuscripts Jesalmer Collection* published by L D Institute of Indology, Ahmedabad-9, it bears No. 17.

जे २ This manuscript also belongs to the above-mentioned Manuscript Library. According to the above-mentioned catalogue, it bears No. 18.

जे ३ This manuscript too belongs to the same Manuscript Library. And according to the same Catalogue, it bears No. 19.

ख १ This manuscript belongs to Shri Śāntinātha Tālapatra Jaina Bhandāra, Cambay. According to the *Catalogue of Palm-leaf Manuscripts in the Śāntinātha Jaina Bhandāra*, Cambay, Part I, Gaekwad's Oriental Series, Baroda, No. 135, it bears No. 12.

ख २ This manuscript also belongs to the above mentioned Manuscript Library in Cambay and bears No. 11 according to the above-mentioned Catalogue.

ख ३ This manuscript too belongs to the same Manuscript Library and bears No. 13 according to the same Catalogue.

ली This manuscript belongs to Sheth Anandji Kalyanji Pedhi, Limbadi. According to the Catalogue of this Bhandāra, it bears No. 1042, but it is given No. 3418 in the Manuscript Library. A manuscript containing the *vr̥tti* (= commentary) by Āc Abhayadevasūri is given No. 1043 in the Catalogue while it is given No. 3419 in the Manuscript Library.

लो This manuscript belongs to the Lonkagaccha Collection in Jesalmer. It bears No. 1.

स १ This manuscript belongs to the Sanghavī Pādā Bhandāra, Patan. This

Bhandāra is preserved in the Shri Hemacandrācārya Jaina Jñānamandira, Patan This manuscript bears No 6

हे १ This manuscript also belongs to the Sanghavī Pādā Bhandāra It bears No 42

हे २ This manuscript belongs to the Sangha Bhandāra in the Shri Hemacandrācārya Jaina Jñānamandira, Patan Box No 74, Pothī No 87

There is one palm-leaf manuscript other than those listed above It belongs to the Sangha Bhandāra in the Shri Hemacandrācārya Jaina Jñānamandira, Patan It is in Box No 5 But we have mostly not utilised it because its so many folios are either missing or broken

Paper Manuscripts

ला १ This manuscript belongs to the Lalbhai Dalpatbhai Bhāratiya Sanskriti Vidyāmandira, Ahmedabad-9 It bears No 20575

ला २ This manuscript also belongs to the abovementioned Vidyāmandira It bears No 15913

ला ३ This manuscript too belongs to the same Vidyāmandira It bears No 17077

हे ३ This manuscript belongs to the Laheru Vakīl Jaina Jñāna Bhāndāgāra in the Shri Hemacandrācārya Jaina Jñānamandira, Patan Box No 221, Manuscript No 10311

हे ४ This manuscript belongs to the Shri Sangha Jñāna Bhāndāgāra in the Shri Hemacandrācārya Jaina Jñānamandira, Patan Box No 11, Manuscript No 101

मु. This is the printed edition of the *Jñātādharmakathā* with the commentary, published by the Āgamodaya Samiti in V S 1975 We have utilised this printed edition We have mostly followed the sūtra Nos given in this edition in order that readers may find it easy to consult the commentary

In the manuscripts, we find very rarely the missing words added afterwards in the margin Again, we find that some one has given corrected readings in place of the readings originally written At such places the readings originally written are mostly found cogent To convey this we have compounded म् or स with those signs given to the manuscripts To illustrate, जेमू means originally written reading in the जे manuscript, while जेस means the corrected reading written afterwards by someone in the जे manuscript The same method is followed with regard to other manuscripts also

अटी sign stands for Āc Abhayadevasūri's Tikā on the *Jñātādharmakathā*

अटीख sign stands for the same Tikā contained in the ख १ manuscript

अटीजे sign stands for the same Tikā contained in the जे १ manuscript

अटीपा sign indicates a variant noted by Āc Abhayadevasūri in his Tikā

पृ sign stands for page, प for line and टि for foot-note

Acknowledgement It was Late Āgamaprabhākara Munirāja Śrī Punya-

vijayaji who conceived this scheme of Jaina Āgama Series and remained a constant source of inspiration to the editors of the works of Series Again, it was he who with great effort reorganised the Manuscript Libraries in Jesalmer, Patan, Cambay, etc , from where we have obtained most of the material necessary for editing the text of the *Jñātādharmakathā* Our thanks are due to Pt Dalsukhbhai Malvania and Dr Naginbhai J Shah, ex-Directors of the Vidyāmandira, for making available to us the material which is preserved in the Lalbhai Dalpatbhai Vidyāmandira, Ahmedabad We thank Pt Amritlal Mohanlal Bhojak also who helped us to obtain the material from the Vidyāmandira

Āgamoddhāraka Rev Sāgarānandasūriji, the editor of the ॠ edition, has put us under great obligation by critically editing and publishing so many works including Jaina Āgamas

We could obtain the manuscripts ऋ १, हे १, हे २, हे ३, हे ४ through the courtesy of the sons of Late Sevantilal Chhotalal Patva, custodians of the Sanghavī Pādā Bhandāra, Patan, as also through the courtesy of Dr Sevantilal Mohanlal and Vrajlal Trikamlal Shah, managing trustees of the Shri Hemacandrācārya Jaina Jñānamandir, Patan

We could obtain the manuscripts ला १, ला २, ला ३, ला ४ and the other material through the courtesy of the management of the Lalbhai Dalpatbhai Vidyāmandira, Ahmedabad

The microfilm of the manuscripts ख १, ख २, ख ३ was obtained through the courtesy of the management of the Śāntinātha Tālapatra Grantha Bhandāra, Cambay, as also through the courtesy of Pt Chhabildas Kesarichand

The microfilm of the manuscript जे १, जे २, जे ३ was obtained through the courtesy of the management of the Lodravā Tirtha and Jesalmer, and with the help of Shri Joharimal Parekh, Director of the Sevamandira, Ravati, Jodhpur

It is devotion to Scriptures that has urged members of the Managing Board of the Śrī Mahavira Jaina Vidyālaya, to undertake this Scheme involving heavy expenditure They have given me an opportunity to worship and respect Jinavacana through editing this Jaina Āgama

I am thankful to Dr Nagindas Jivanlal Shah for translating into English my Sanskrit Āmukha (= Preface)

Shri Kantibhai Dahyabhai Kora, Hon Director of Jinagama Trust and Sahitya Publication, has made all arrangements pertaining to printing and publishing With great devotion to Scriptures and equally great skill, he has managed to get the work printed and published

The proprietor and the manager of the famous Mouj Printing Bureau, Bombay, have printed this work with great care and kindness Compositors

have done their job extremely well

The nuns of Sādhvī Śrī Lāvanyashrī, a daughter and disciple of Sādhvī Śrī Kanchanashrī who, in turn, is a disciple of Sādhvī Śrī Lābhashrī, my mother's eldest sister, have prepared the first Appendix containing word-index

The nuns of Sādhvī Śrī Chandrodayashrī, a sister of my pupil Muni Śrī Dharmachandravijaya, have greatly helped me prepare the press-copy

With the blessings of Late Muni Śrī Devabhadravijaya, a godlike and aged first disciple of mine, as also of Sādhvī Śrī Manoharashrī, my mother and a disciple of Sādhvī Śrī Labhashrī, I could accomplish this task

Sādhvī Śrī Jinendraprabhashrī, a disciple of Sādhvī Śrī Suryaprabhashrī who in turn is a disciple of Sādhvī Śrī Manoharashrī, my mother, has greatly helped me to prepare the second and the fourth Appendixes

Munirāja Śrī Dharmadhurandharavijaya, a disciple of Āc Śrī Samudrasūri who in turn is a disciple of Āc Vallabhsūri, prepared the third Appendix and took great pains to collect from different scriptural works those textual portions which are suggested by 'jāva'

My pupil Muni Śrī Dharmachandravijaya devotedly helped me prepare the Appendixes and correct proofs And his pupil Muni Śrī Pundarikaratna also helped me devotedly in various ways

All who have directly or indirectly extended their kind cooperation in accomplishing this task deserve our sincere thanks

As I could accomplish this work by the grace of and help from Lord Śrī Śankheśvara Pārśvanātha, the compassionate par excellence, and His Holiness Late Munirāja Śrī Bhuvanavijayaji Mahārāja, my father and spiritual teacher as well, I respectfully offer my salutations to them I worship Lord Pārśvanātha, the twenty third tīrthankara, occupying the venerable seat in the Jaina temple in Cārūpa, having placed in His hand, with mind full of devotion, the Flower in the form of this work embodying the words of Lord Mahāvīra, the last tīrthankara

Vikrama Samvat 2045
Śrāvana Kṛṣṇa Pañcamī
Date 29-8-1989
Charup Tīrtha
Talukā Patan
Dist Mehsana
North Gujarat
Pin 384285

Muni Jambuvijaya
Disciple of the Late
His Holiness Munirāja Śrī
Bhuvanavijayaji Mahārāja

ज्ञाताधर्मकथाङ्गसूत्रस्य सपरिशिष्टस्य विषयानुक्रमः

सूत्राङ्काः	विषयः	पृष्ठाङ्काः
१-१५९	ज्ञाताधर्मकथाङ्गसूत्रम्	१-३७०
१-१४६	प्रथमः श्रुतस्कन्धः (१९ अध्ययनानि)	१-३५४
१-३१	प्रथममध्ययनम् 'उक्लिप्ते'	१-७६
१-६	गणधरभगवत सुधर्मस्वामिनश्चक्षुष्यामागमनम्	१-४
७	जम्बूस्वामिनः प्रश्नस्योत्तरे ज्ञाताध्ययननामनिर्देशः	५-६
८	श्रेणिक-नन्दा-ऽभयकुमाराणां वर्णनम्	७
९-१२	धारिण्या स्वप्नदर्शनं राज्ञा स्वप्नपाठकैश्च तत्फलकथनम्	८-२०
१३-१९	धारिण्या दोहदः, अभयकुमारमाहात्येन दोहदापनयनं च	२०-३४
२०-२१	मेघकुमारजन्म-तदुत्पन्न-संस्कार-नामकरण-शिक्षणादि	३४-३९
२२	कन्यापरिणयनं, भगवतो महार्यस्य वन्दनाय गमनं च	३९-४३
२३	वर्मश्रवणाद् वैराग्यं प्रव्रज्याग्रहणार्थं माता-पितृभ्यां सह सवादश्च	४३-४८
२४	मेघकुमारस्य एकदिवसार्थं राज्याभिषेको निष्क्रमणमहोत्सवश्च	४८-५५
२५-२६	मेघकुमारस्य प्रव्रज्या	५५-५६
२७	रात्रावार्तध्यानानन्तरं प्रभुसमीपे समागमनं प्रभुणा मेघकुमारपूर्व-जन्माग्यानं च	५७-६९
२८-२९	भगवद्वचनश्रवणाद् मेघकुमारस्य जातिस्मरणम्, पुनः प्रव्रज्याङ्गी-करणम्, उग्रतपआराधनं च	६९-७२
३०-३१	मेघकुमारस्य पादोपगमाङ्गीकरणम्, कालं कृत्वा स्वर्गगमनम् तदनन्तरं मोक्षगामित्वं च	७२-७६
३२-४३	द्वितीयमध्ययनं 'संघाटे'	७७-९३
३३-३५	राजगृहे नगरे धनमार्गवाह-भद्रा-पन्थक-विजयतस्करवर्णनम्	७७-७९
३६-३८	भद्रासकल्पः, पुत्रजन्मं विजयेन कृतं पुत्रापहारो विनाशश्च	८०-८५
३९-४१	विजयस्य कारागारे क्षेपणम्, बालान्तरे वनस्थायि कारावासः, स्वर्गगमनार्थं विजयाय धनेन कृतं भोजनदानम्, तच्छ्रुत्वा भद्राया रोषः, वनस्य कारावासान्मुक्तिः, भद्रारोपनिर्गमः	८५-९१
४२-४३	वनस्य प्रव्रज्या, स्वर्गगमनम्, मुक्तिगामित्वम्, अध्ययनार्थोपनयः	९१-९३
४४-५०	तृतीयमध्ययनम् 'अडे'	९४-१००
४४-४८	मार्गवाहपुत्राभ्यां मयूरां अण्डद्वयं गृहीत्वा तस्य पोषार्थं	

सूत्राङ्का	विषयः	पृष्ठाङ्का
	वृद्धयर्थं च कुक्कुट्यण्डेषु क्षेपणम्	९४-९९
४९-५०	शङ्कागोचरत्वादेकमण्ड विनष्टम्, अपरं तु परां वृद्धिमायनम्, एव- मेव मशयात्मा विनश्यति, मयमादिषु निःशङ्कोऽपरम्बु सिद्धिं लभते	९९-१०२
५१	चतुर्थमध्ययनं 'कुम्भे' कर्मवदमवृतेन्द्रियस्य विनाशः, मवृतेन्द्रियस्य तु मोक्षः	१०३-१०६
५२-६१	पञ्चममध्ययनं 'सेलने' रैवतरूपमीपे द्वारवत्या नगर्यां श्रीकृष्णस्य राज्ये यावद्यापुत्रस्य भगवतोऽरिष्टनेमे ममीपे पुरुषपहस्तेण सार्धं प्रवज्या	१०७-११३
५५	शैलस्य सुदर्शनस्य शुरुस्य च प्रतिशोऽ, शुरुप्रवज्या, यावच्चा- पुत्रस्य पुण्डरीकं निवाणम्	११३-१२२
५५-६१	शैलरूपस्य कृष्टिप्रवज्या, पुण्डरीकं पर्वते शुरुस्य निर्वाणम्, रोगा- नन्तरं शैलस्य प्रमत्तविहारिध्वम्, पन्थकेन निमित्तेन प्रमात्रा- न्मुक्तिः, उद्यनविहारिध्वम्, पुण्डरीके पर्वते निर्वाणं च	१२३-१२९
६२	षष्ठमध्ययनं 'तुंवे' मलेप-निर्लेपमुष्यवज्जीवस्य अयोगामिव नृ-प्रगाभित्वं च	१३०-१३१
६३	सप्तममध्ययनं 'रोहिणी' चतसृणां पुत्रव नूनामुदाहरणेन मय्यकृचारित्रपालनायोऽदंशः	१३२-१४०
६४	अष्टममध्ययनं 'मल्ली' तीर्थकृत्या भगवत्या मल्लिकुमार्याः पूर्वभवस्य वर्णनम्	१४१-१४७
६४-६५	भगवत्या जन्म-नामकरणादि	१४७-१४८
६८-७३	पूर्वभवव्यस्यानां पण्णा राज्ञा देश-नगरादि, यथा च तेषां मल्लि- परिणेतु तीव्रोऽभिलष्य मज्जात इत्यस्य वर्णनम्, अतिरुचिरा विविधाश्चात्रावान्तरकथा	१४८-१७४
७४-७६	मल्लिकुमार्या पित्रा कुम्भनृपेण मल्लिकाने निषिद्धे मत्ति युद्धार्थं पण्णा नृपाणा मिथिलोद्यते आगमनम्, मिथिलरोधः, मल्लिकुमार्या कारितस्तेषामेकाकिना प्रवेशः, सुवर्गमनिमान्तर्गतदुरभिगन्धद्वारा तेषामुद्देशः, तेषां जातिस्मरणम्, सर्वेषां प्रवज्या निर्णयः, भगवत्या मल्लिकुमार्या वार्षिक दानम्	१७४-१८३
७७-८८	लौकान्तिकदेवागमनम्, भगवत्या मल्लिकुमार्या निष्क्रमणमहो- त्सवः, सर्वेषां प्रवज्या निर्वाणं च	१८३-१९०

सूत्राङ्काः	विषय	पृष्ठाङ्काः
७९-८८	नवममध्ययनं 'माकन्डी'	१९१-२१०
७९-८०	माकन्दीदारकाणां समुद्रप्राशा, पोतभङ्ग, रक्तद्वीपे आगमनम्, देव्या नयनम्	१९१-१९६
८१-८३	देव्या कृत वनपण्डानाम् वस्तूनां च वर्णनम्, देव्या गमनम् देव्या निषेधे कृतेऽपि दक्षिणवनरण्डे माकन्डीदारकाणां गमनम्, तत्र च शूलप्रोत पुरुष दम्बाऽतिभीतानां शूलकयस्त्रयाहाव्येन पलायनम्	१९६-२०३
८४-८५	देव्या आगमनम्, समुद्रे गत्वा देव्या कलणभावेन प्रार्थनम्, जिनरक्षितस्य चञ्चलमनसो देव्या कृत मर्वाया विनाश	२०३-२०८
८६-८८	निश्चलमनसो जिनस्य लवस्य क्षेमेण स्वगृहागमनम्, माता-पित्रो-र्निवेदनम्, भगवतो महावीरस्यान्तिके प्रव्रज्या, देवलोकगमनम् मुक्तिर्नामिदं च	२०८-२१०
८९	दशममध्ययनं 'चंद्रिमा' कृष्णशूरपक्षचन्द्रश्च निर्गुण-व्यगुगक्रमणानां ज्ञानि-वृद्धिप्रतिपादनम्	२११-२१०
९०	एकादशमध्ययनं 'दावदवे' दावदवपुक्षोदाहरणेन श्रमणानामाराधनं विरावक्तावर्णनम्	२१३-२१४
९१-९२	द्वादशमध्ययनम् 'उदगे' उदकोदाहणेन सुबुद्धिमन्त्रिणा जिनशत्रुराजस्य जिनप्रणीतभावानां प्रणिपादनम्	२१५-२२३
९३-९५	त्रयोदशमध्ययनं 'मदुक्के' भगवतो महावीराद्धर्मं श्रुत्वा श्रमणोपापकीभूतस्य नन्दमणिकारस्य यायुस्यवर्गाभावान् कालान्तरेण मिथ्या च प्रत्यक्षस्य कृताष्टमयक्त-प्रत्याख्यानस्य प्रोप्ते तृणाग्रधिनस्य वापीकरणाय मङ्कल्प, अन्यहुता वनपण्डचतुष्टयोपेता वापीं दृष्ट्वा प्रमुदितानां लोकानां मुखाद् वापीप्रशमां श्रुत्वा नन्दमणिकारस्य महान् परितोष	२२४-२३०
९४	नन्दमणिकारस्य शरीरे षोडशानां रोगान्नानामुत्पत्तिः, अत्यायस्य च मृत्वा तत्रैव वाप्या दर्दुरत्येनोत्पाद	२३०-२३२
९५	स्नानार्थं वाप्यामुपागतानां जनानां मुखाद् नन्दमणिकारप्रशमा-श्रवणेन दर्दुरस्य ज्ञानिस्मरणज्ञानोत्पादः, पश्चात्तापः, भगवतो महावीरस्य उचनानि स्मृत्वा तत्पकरणादिमङ्कल्पः, जनमुखाद् भगवतो महावीरस्यागमनं ज्ञात्वा दर्शन-पण्डनार्थं दर्दुरस्य वाप्या वह्निर्निर्गमनम्, मार्गे श्रेणिकनृपाश्च किशोराक्रान्तस्य मरणम्, देवलोक उत्पादः, भवान्तरे मोक्षगामित्वं च	२३२-२३५

सूत्राङ्का	विषय	पृष्ठाङ्का
९६-१०४	चतुर्दशमध्ययनं 'तेतली'	२३६-२५०
९६	तेतलिपुरे नगरे कनकरथस्य राज्ञोऽमात्यः तेतलिपुत्र कलाशुपुत्रीं पोष्टिला परिणीतवान्	२३६-२३८
९७	कनकरथो राजा राज्यायुक्त स्वपुत्रान् जातान् जातान् व्यङ्ग्यति स्म, ततो राज्ञा गुप्सरीत्या तेतलिपुत्राय स्वपुत्रदानम्, कनकरथज इति नामकरणम्	२३८-२४०
९८-१००	तेतलिपुत्रस्य पोष्टिलाया विरक्तत्वात् पोष्टिलाया प्रव्रज्या	२४०-२४४
१०१-१०४	कनकरथजस्य राज्याभिषेक, पोष्टिलादेवेन कृत तेतलिपुत्रस्य प्रति- बोध, प्रव्रज्या, मोक्षगमन च	२४४-२५०
१०५	पञ्चदशमध्ययनं 'नन्दिफले'	२५१-२५५
	नन्दिफलमूल-कन्दादित्यागवत् कामगुणानां परिहार एव श्रेयानिति प्रतिपादनम्, धनमर्थवाहस्य प्रव्रज्या, देवलोकगमनम्, मोक्ष- गामित्व च	
१०६	षोडशमध्ययनम् 'अवरकंका'	२५६-२६०
१०६-११०	द्रौपद्या पूर्वभवा, मुनये कटुतुम्बीदानाद् यानि यानि दुःखानि पूर्वभवेषु द्रौपद्या अनुभूतानि तेषां त्रिस्तरेण वर्णनम्	२५६-२६३
११३-११५	सुकुमारिकाभवे प्रव्रज्या गृहीत्वा भोगाय कृत निदानम्	२६३-२६९
११६-१२०	द्रुपदराजगृहे जन्म, द्रौपदीति नामकरणम्, द्रौपद्या स्वयंवर, पञ्चानां पाण्डवानां वरणम्	२६९-२९३
१२०-१२३	अमत्कागत कुपितेन नारदेन धातकीखण्डनृपाय पञ्चनाभाय द्रौपदीलावण्यादिकथनम्, पञ्चनाभेन द्रौपद्या अपहरणम्	२९३-२९८
१२४-१२५	धातकीखण्ड गत्वा युद्धं कृत्वा द्रौपद्या प्रत्यानयनम्	२९८-३१३
१२६-१२७	द्रौपदीप्रत्यानयनकाले नौकाया अप्रत्यावर्तनात् कुपितेन कृष्णेन पाण्डवानां निर्विषयवाज्ञापनम्, बहुधा त्रिनयनानन्तरं कृष्णायमांसां पाण्डुमुद्युरा दक्षिणदिशे निवेद्य तत्र पाण्डवानां वसनम्	३१३-३१६
१२८-१३०	स्यविरेभ्यो वर्मं श्रुत्वा द्रौपद्या सह पाण्डवानां प्रव्रज्या, गौगणेषु आगम्य शत्रुत्रये पर्वतेऽनशनं स्वीकृत्य पाण्डवानां मुक्तिं	३१६-३२०
१३१	द्रौपद्या देवलोकगमन मुक्तिगामित्व च	३२०
१३२-१३५	सप्तदशमध्ययनम् 'आङ्गणे'	३२१-३३३
	आङ्गीणाश्वेदाहरणद्वारा विषयगृह्णित्यागोपदेष्टव्यं	

सूत्राङ्काः	विषयः	पृष्ठाङ्कः
१३६-१४०	अष्टादशमध्ययनं 'सुसुमा'	३३४-३४८
१३६	राजगृहे नगरे धनसार्थवाहस्य पुत्र्याः सुसुमाया बालग्राह दासचेष्टः चिलातो बहून् कुमारान् त्रासयति स्मेति श्रेष्ठिना तस्य गृहाद् बहिः निष्कासनम्	३३४-३३५
१३७	चिलातस्य चौरपल्लवां गमनम्, तत्र च तस्य चौरसेनापत्तिव्येन सर्वैश्चौरैः स्थापनम्	३३५-३३८
१३८	चौरसेनया सह चिलातस्य राजगृहे गमनम्, धनसार्थवाहगृह-लुप्टनम्, सुसुमाया ग्रहणम्	३३८-३४१
१३९	धनसार्थवाहविज्ञप्त्या नगरगुप्तिकारकाणां चिलातग्रहणाय धावनम्, पञ्चभिः पुत्रैः सह श्रेष्ठिनोऽपि धावनम्, सुसुमाया मस्तकस्य चिलातेन कृत छेदनम्, निराशस्य युभुक्षितस्य श्रेष्ठिनः स्वप्राण-रक्षार्थं पुत्रीमात्रं भक्षयित्वा राजगृहे प्रत्यागमनम्	३४१-३४६
१४०	पञ्चभिः पुत्रैः सह धनस्य प्रव्रज्या, देवलोकगमनम्, मुक्तिगामित्वं च	३४६-३४७
१४१-१४८	एकोनविंशमध्ययनं 'पुण्डरीक'	३४८-३५४
	प्रव्रज्या गृहीत्वा भोगामकृत्या प्रव्रज्यात्यागात् कण्डरीकस्य दुर्गति-गमनम्, पुण्डरीकस्य सम्यक् प्रव्रज्यापालनाद् देवलोके गमनम्, मुक्तिगामित्वं च	
१४७-१५२	द्वितीयं श्रुतस्कन्धः (१० वर्गा)	३५४-३७०
१४७-१४८	प्रथमे वर्गे पञ्चस्वभ्ययनेषु प्रथमेऽध्ययने कालीदेवीवर्णनम्	३५४-३६२
१४९	प्रथमे वर्गे द्वितीय-तृतीय-चतुर्थ-पञ्चमाध्ययनानि	३६२-३६३
१५०-१५८	द्वितीय-तृतीय-चतुर्थ-पञ्चम-षष्ठ-सप्तमा-ऽष्टम-नवम-दशमा वर्गाः	३६४-३७०
१५९	ग्रन्थममाप्ति, लेखकप्रशस्त्यादि	३७०-३७३
	६ परिशिष्टानि	३७४
	प्रथमं परिशिष्टं 'ज्ञाताधर्मकथाङ्गसूत्रान्तर्गतविशिष्टशब्दसूचि'	३७७-४९९
	द्वितीयं परिशिष्टं 'ज्ञाताधर्मकथाङ्गसूत्रान्तर्गतानां गार्थाधर्मानाम-कारादिप्रक्रमः'	५००-५०१
	तृतीयं परिशिष्टं 'वर्णणञ्जो' आदिग्राह्याः पाठाः	५०२-५२६
	चतुर्थं परिशिष्टं 'जाव'शब्दग्राह्याः पाठाः	५२७-५५७
	पञ्चमं परिशिष्टम् 'उपनयनगार्थाः'	५५८-५६३
	षष्ठं परिशिष्टं 'कतिपयानि विशिष्टानि शिष्यगानि'	५६४-५६६
	शुद्धिपत्रकम्	५६७-५७०

श्री ऋषभदेवस्वामिने नमः ॥
श्री शङ्खेश्वरपार्श्वनाथाय नमः ॥
णमोत्थु णं समणस्स भगवओ महइमहावीरवद्धमाणसामिस्स ॥
श्री गौतमस्वामिने नमः ॥
श्री सद्गुरुदेवेभ्यो नमः ॥

पंचमगणहरभयवंसिरिसुहम्मसामिविरइयं छट्ठमंगं

णायाधम्मकहाओ

[पढमो सुयक्खंधो]

[पढमं अज्झयणं 'उक्खित्ते']

॥ ॐ नमः सर्वज्ञाय ॥

१. 'ते णं काले णं ते णं समए णं चंपा णाम णैयरी होत्था, वण्णओ ।

१. अत्रेदमादाववषेयम्—अस्य ज्ञाताधर्मकथाङ्गपूत्रस्य संशोधने पाटण-खम्भात-जेसलमेरस्थजैन-ग्रन्थभाण्डागारेषु विद्यमानाः तालपत्रोपरि लिखिताः प्रायः सर्वेऽपि सूत्रादर्शा अभयदेवसूरि-विरचितटीकादर्शाश्च उपयुक्ता अस्माभिः, एते च जे१, जे२, जे३, लो०, हे१, हे२, सं१, सं२,

२. तीसे णं चंपाए नयरीए वहिया उत्तरपुरत्थिमे दिसीभाए पुण्णभदे नामं चेतिए होत्था, वण्णओ ।

ख१, खं२ खं३ इति सङ्केतिता अत्र । किन्वेतेषु क्वचित् प्रारम्भिकपत्राणि न सन्ति द्रुष्टितानि वा सन्ति, क्वचिद् अन्त्यपत्राणि न सन्ति, पञ्चषा एवादर्शाः परिपूर्णाः । जे१, जे२, जे३, लो० एते जेसलमेरस्था आदर्शाः, लो०= जेसलमेरस्थलोकागच्छीयग्रन्थभाण्डागारसक्त आदर्शः । हे१, हे२, सं१, सं२ एते पाटणनगरे श्रीहेमचन्द्राचार्यजैनज्ञानमन्दिरे विद्यमाना आदर्शाः, सं०= पाटणनगरे श्रीहेमचन्द्राचार्यजैनज्ञानमन्दिरे विद्यमानः 'संघवीपाडानो भंडार'सक्त आदर्शः खं१, खं२, खं३ एते खम्भातनगरे श्रीशान्तिनाथतालपत्रीयग्रन्थभाण्डागारे विद्यमाना आदर्शाः । एतेषु जे१, जे२, लो०, हे१, सं१, सं२, खं१, खं२, खं३ मध्ये मूलं टीका चेलुभयं वर्तते, जे३ मध्ये केवला टीका वर्तते, हे२ मध्ये केवलं मूलसूत्रं वर्तते । New Catalogue of Sanskrit and Prakrit Manuscripts JESALMER COLLECTION अनुसारेण जे१=क्रमाङ्कः १७, जे२=क्रमाङ्कः १८, जे३=क्रमाङ्कः १९ । पाटणनगरस्य श्रीहेमचन्द्राचार्यजैनज्ञानमन्दिरग्रन्थसूच्यनुसारेण हे१=शताधर्मकथाङ्गसूत्रम् पत्र १-१४४, शताधर्मकथाङ्गटीका संपूर्णा, पत्र १-१२२, हे२=शताधर्मकथाङ्गसूत्र अपूर्ण, पत्र १८३, डाबडो ७४, पोथी ८७ । श्रीहेमचन्द्राचार्यजैनज्ञानमन्दिरप्रकाशित 'संघवीपाडा भंडार'ग्रन्थसूच्यनुसारेण सं१=पेटी नंबर ६, सं२= पेटीनंबर ४२ मध्ये वर्तमानो ग्रन्थ इति च ज्ञेयम् । Catalogue of Palm-leaf Manuscripts in the Śāntinātha Jain Bhaṇḍara, Cambay अनुसारेण खं१= क्रमाङ्कः १२, खं२= क्रमाङ्कः ११, खं३= क्रमाङ्कः १३ इति ज्ञेयम् । एतेभ्योऽन्येऽपि पाटणनगरे श्रीहेमचन्द्राचार्यजैनज्ञानमन्दिरे, अहमदाबादनगरे च लालभाई-दलपतभाई-भारतीयसंस्कृतिविद्यामन्दिरे विद्यमानाः कागदपत्रोपरि लिखिता आदर्शा उपयुक्ता अत्र, तेषां त्वत्र हे३, हे४, ला१, २ इत्यादिसंज्ञा शतव्याः । आगमोदयसमित्या संवत् १९७५ वर्षे प्रकाशितः सु० [=मुद्रितः] आदर्शोऽप्यत्र क्वचिदुपयुक्तः पाठान्तरनिर्देशे । संशोधने खं१ जे१ सं१ हे१, २, ३, ४ ला१, २, ३ आदर्शा अत्रोपयुक्ता मुख्यतया । अन्ये तु क्वचित् क्वचिदुपयुक्ताः । अटी०=अभयदेवसूरिविरचिता टीका इत्यर्थो ज्ञेयः ॥ २. नामं सं २ ॥ ३. नगरी होत्था वण्णतो लो० ॥ ४. अयं वर्णकः, अभयदेवसूरिविरचिताया टीकायाम् औपपातिकसूत्रे च दृश्यते, दृश्यता तृतीयं परिशिष्टम् ॥ १. अयं वर्णकः अभयदेवसूरिविरचिताया टीकायाम् औपपातिकसूत्रे च दृश्यते, दृश्यता तृतीयं परिशिष्टम् ॥

३. तत्थ णं चंपाए नयरीए कोणिए नामं राया होत्था, वैण्णओ ।

४. ते णं काले णं ते णं समए णं समणस्स भगवओ महावीरस्स अंतेवासी अज्जसुहम्मे णामं थेरे जातिसंपण्णे कुलसंपण्णे बल-रूव-विणय-णाण-दंसण-चरित्त-लाघवसंपण्णे ओयंसी तेयंसी वच्चंसी जसंसी जियकोहे जियमाणे जियमाए जियलोहे जिइंदिए जियनिहे जियपरीसहे जीवियासा-मरणभयविप्पमुक्के तवप्प-हाणे गुणप्पहाणे एवं करण० चरण० निग्गह० णिच्छय० अज्जव० मद्दव० लावव० खंति० गुत्ति० मुत्ति० [१०] विज्जा० मंत० बंभ० वेय० नय० नियम० सच्च० सोय० णाण० दंसण० चरित्त० [२१] ओराले घोरे घोरव्वए

१. तत्थ णं चंपाए नयरीए स १ मध्ये नास्ति । अटी०मध्येऽप्यस्य व्याख्या न दृश्यते ॥ “इह ग्रन्थे वाचनाद्वयमस्ति । तत्रैका बृहत्तरा व्याख्यास्याम”, द्वितीया तु प्रायः सुगमैव, यच्च तत्र दुरवगमं तदितरव्याख्यानतोऽवबोद्धव्यमिति”—अटी० ॥ २ कोणीए स २ हे ४ ला १ । “कूणि(णी-जे १)ए नाम राय त्ति कूणिकनामा श्रेणिकराजपुत्रो राजा होत्थ त्ति अभवत्”—अटी० ॥ ३. अय वर्णक औपपातिकसूत्रे दृश्यते, द्रष्टव्यं तृतीय परिशिष्टम् । “वण्णओ त्ति तद्वर्णको वाच्यः स च महयाहिमवंतमहंतमलयमंदरमहिंदसारे इत्यादि पसंतडिंबडमर रज्जं पसासेमाणे विहरति इत्येतदन्तः . . . समग्रं पुनरग्रे व्याख्यास्यामः ।”—अटी० । दृश्यता सूत्रकृताङ्गे पृ० १२७ पं० १५ टि० २५ ॥ ४, ५, ६, ‘संपुण्णे स १ । ‘संपुण्णे ला २ ॥ ७. जियइंदिए हे ३ मु० ॥ ८. जीवियासंसमरणं खं ३ । जीवियासव्वमरणं खं १ । अत्र लो० मध्ये खण्डितं पत्रम्, अतः जीविं इत्यंशः खण्डिते शकले गतः, अवशिष्टे तु शकले ‘यमरणं’ इति पूर्वं मूल पाठ आसीत्, पश्चात् केनापि सशोध्य ‘यामरणं’ इति विहितः, एवं च जीवियमरणं लोमू०, जीवियामरणं लोसं० । ततश्च लोमू० अनुसारेण जीवियमरणभयविप्पमुक्के इति, लोसं० अनुसारेण तु जीविया-मरणभयविप्पमुक्के इति पाठोऽत्र भवेत् । जीवियासामरणं इति पूर्वं ला १ ला २ मध्ये पाठ आसीत्, पश्चात् केनचित् सशोध्य जीवियासमरणं इति पाठो विहितः । स २ मध्ये हे ३-हे ४ प्रभृतिषु कागदपत्रात्मकेषु चादर्शेषु ‘जीवियासामरणं’ इति पाठः । खं १ खं ३ सं २ लो० विना अन्येषु तालपत्रात्मकेष्वार्दर्शेषु प्रथमं पत्रं नास्ति, खण्डितं वेतस्ततः । यद्यपि खं ३ मध्ये विद्यमानः जीवियासंसमरणं इति पाठोऽत्र समीचीनतरो भाति, तथापि “जीवित्तस्य प्राण-धारणस्य आशा वाञ्छा मरणाच्च यद् भय ताभ्यां विप्रमुक्तः जीविताशामरणभयविप्रमुक्तः तदुभयोपेक्षक इत्यर्थः” इति अटी० मध्ये दर्शनात् जीवियासामरणं इति पाठोऽत्रास्माभिराहतः । ९. एवं चरणकरणं सं० १ हे ३ । “एवं करणेत्यादि । यथा गुणशब्देन प्रधानशब्दोत्तरपदेन तस्य विशेषणमुक्तमेवं फरणादिभिरप्येकविंशत्या शब्दैरेकविंशतिविशेषणान्यध्येयानि तद्यथा—करणप्रधानश्चरणप्रधानो यावच्चारित्रप्रधानः”—अटी० ॥ १०. वमचेरनयं सं १ हे ३ । “ब्रह्म ब्रह्मचर्यं सर्वं वा कुशलानुष्ठानम् । वेद. आगमो लौकिक-लोकोत्तर-कुप्रावचनिकमेदः । नयाः नैगमादयः सप्त प्रत्येकं शतविधा.”—अटी० ॥ ११. अत्रेदमवधेयम्—हस्तलिखितादर्शेषु ‘उ-ओ’ इत्यनयोर्दक्षयोः समानप्रायत्वात् क्वचिद् ‘ओराले’ इति स्पष्टं पठ्यते, क्वचित् ‘उराले’ इति, क्वचित्चूभय सन्दिग्धम् । “ओराले त्ति मीमो भयानकः, कथम् ? अतिकष्टं तपः कुर्वन् पार्श्ववर्ति-नामत्त्वसत्त्वानां भयानको भवति । अपरस्त्वाह—ओराले त्ति उदारः प्रधानः”—अटी० ॥

घोरतवस्सी घोरवंभचेरवासी उच्छूढसरीरे संखित्तविउलतेयलेस्से चैउदसपुव्वी
चैउणाणोवगते पंचहिं अणगारसएहिं सद्धिं संपरिवुडे पुव्वाणुपुव्वि चरमाणे
गामाणुगामं दूत्तिजमाणे सुहंसुहेणं विहरमाणे जेणेव चंपा नगरी जेणेव पुण्णभदे
चेतिए तेणामेव उवागच्छइ, उवागच्छित्ता अहापडिरूवं उग्गहं ओगिण्हित्ता
संजमेणं तवसा अप्पाणं भावेमाणे विहरति ।

५. 'तते णं चंपाए नयरीए पॅरिसा निग्गया, धम्मो कहिओ, परिसा जामेव
दिसं पाउब्भूता तामेव 'दिसं पडिगया ।

६. ते णं काले णं ते णं समए णं अज्जसुहम्मस्स अणगारस्स जेट्ठे अंतेवासी
अज्जंजवूणींम अणगारे कौसवे गोत्तेणं सँतुस्सेहे जाव अज्जसुहम्मस्स थेरस्स अदूर-

१ 'तेयलेसे लो० । 'तेयलेसे हे ३ । तेउलेसे ला २ । तेउलेसे स १ ॥ २. 'चोदस' सं २ हे १
विना ॥ ३. चउण्णाणो' स २ ॥ ४. 'गच्छ' ता २ अहा' स २ हे ४ । 'गच्छयि ता अहा' हे
२ । इदमत्र चिन्त्यम्—पूर्वपठितधातोः 'क्त्वा'प्रत्ययान्त रूप दर्शयितु '२' इत्यङ्गस्य प्रयोगो
हस्तलिखितादर्शेषु प्राचुर्येणोपलभ्यते—क्वचित् केवलं '२' इति, क्वचित् '२' ता' इति, क्वचित्
'ता २' इत्यपि दृश्यते । किन्तु 'तेणामेव' इत्यादि पूर्वपदमपि '२' इत्यनेन अनुवर्तनीयं न वा इत्यत्र
विचार्यते । पूर्वपठितो धातुरेव क्त्वाप्रत्ययान्तः '२' इत्यनेन सामान्यतो गृह्यते, किन्तु पृ० ५ पं० ६
इत्यत्र वक्ष्यमाणपाठानुसारेण 'तेणामेव उवागच्छित्ता' इति सम्पूर्णः पाठः '२' इत्यनेन सूच्यते ।
एवं च '२' इत्यनेन न केवलं क्त्वाप्रत्ययसहितो धातुरेव सूच्यते, किन्तु सम्बन्धिपूर्वपदसहितो धातुः
क्त्वाप्रत्ययान्तः '२' इत्यनेन सूच्यते इत्यापन्नम् । किन्तु केवलं संक्षेपार्थं 'क्त्वा'प्रत्ययान्तो धातुरेव
केषुचिद् हस्तलिखितादर्शेषु लिख्यते स्म । "जेणेव चि यस्मिन्नेव देसे चम्पानगरी यस्मिन्नेव च
प्रदेशे पूर्णभद्र चैव तेणामेव चि तस्मिन्नेव [प्र-स १]देशे उपागच्छति । क्वचिद् राजगृहे
गुणशिलके इति दृश्यते, स चापपाठ इति मन्यते, उपागत्य च यथाप्रतिरूप यथोचितं मुनिजनस्य
अवग्रहमावासमवगृह्य अनुजापनापूर्वकं गृहीत्वा सयमेन तपसा च आत्मानं भावयन् विहरति
आस्ते स्म ।"—अटी० ॥ ५. उग्गहं ओगिन्हइ ओगिण्हित्ता सं १ । 'ओगिन्हइ' इत्यस्य
व्याख्यानम् अटी० मध्ये न दृश्यते, दृश्यतामुपरितनं टिप्पणम् ॥ ६. ते णं सं १ हे ३ ॥ ७. अत्र
ख २ खं ३ सं २ लो० हे १ विना अपरेषु तालपत्रात्मकेष्वानुदर्शेषु प्रथमं पत्रं नास्ति खण्डितं वेतस्ततः ।
तत्र ख २ ख ३ लो० मध्ये हेमू० ४ मध्ये च 'परिसा निग्गया' इत्यतः पर 'कोणिओ निग्गतो'
इति पाठो नोपलभ्यते, केवलमन्यत्र 'परिसा निग्गया, कोणिओ (कोणीतो सं २ हेसं ४) निग्गतो'
इति पाठ उपलभ्यते । "परिपत्त कूणिकराजादिको लोको निर्गता निःसृता सुधर्मस्वामिवन्दना-
र्यम् । जामेव दिसं पाउब्भूता तामेव दिसं पडिगय चि" इति अटी० पाठानुसारेण 'कोणिओ
निग्गतो' इति पाठः पश्चात् केनचित् मूले प्रक्षिप्तो भवेदित्यपि सम्भाव्यते ॥ ८. दिंसि हे २ ।
दृश्यतामुपरितनं टिप्पणम् ॥ ९. जवु' लो० ॥ १०. 'णाम ख ३ हे ४ । 'णाम सं १ । "आर्यजम्बू-
नामाऽनगारः काश्यपो गोत्रेण"—अटी० ॥ ११. कासवगोत्तेणं खमू० ३ हे ४ ॥ १२. "सत्तुस्सेहे
चि सतहस्तोच्छ्रयः । आवत्तकणादिद दृश्यम्—समचउरससंठाणसंठिए वज्जरिसहनारायसवयणे
कणगपुल्लगनिघसपम्होरे...उअत्तपा तत्तत्तवे ..महातपाः ..दीसतपाः ओराले घोरे घोरगुणे
घोरतवस्सी घोरवभचेरवासी उच्छूढसरीरे सखित्तविउलतेयलेस्से इति पूर्ववत्"—अटी० ॥

सामंते उडुंजाणू अहोसिरे ज्ञाणकोट्ठोवगते संजमेणं तवसा अप्पाणं भावेमाणे विहरति ।

७. तते णं से अज्जंजंबूणामे जायसँडे जायसंसए जायकोउहले, संजायसँडे संजायसंसए संजायकोउहले, उप्पणसँडे उप्पणसंसए उप्पणकोउहले, समुप्पणसँडे समुप्पणसंसए समुप्पणकोउहले उड्ढाए उड्ढेति, उड्ढाए उड्ढित्ता जेणामेव अज्जसुहम्मे थेरे तेणामेव उवागच्छति, उवागच्छित्ता अज्जसुहम्मे थेरे तिक्खुत्तो आयाहिणपयाहिणं करेति, करित्ता वंदति णमंसति, वंदित्ता णमंसित्ता अज्जसुहम्मस्स थेरस्स णच्चासन्ने नातिदूरे सुस्सूसमाणे णमंसमाणे अभिमुहे पंजलिउडे विणएणं पज्जुवासमाणे एवं वदासी—

जति णं मंते समणेणं भगवता महावीरेणं आइगरेणं तित्थकरेणं सहसंबुद्धेणं लोगणाहेणं लोयपज्जोयगरेणं अभयदएणं सरणदएणं चक्खुदएणं मग्गदएणं धम्मदएणं धम्मदेसएणं धम्मवरचाउरंतचक्कवट्ठिणा अप्पडिहयवरनाणदंसणधरेणं जिणेणं जाणएणं बुद्धेणं बोहएणं मुत्तेणं मोयगेणं तिण्णेणं तारएणं सिवमयलमरूय-

१०

१. जंबु° स २ खं २, ३ लो० ॥ २. इतः खं १ प्रतेः प्रारम्भः ॥ ३. उट्ठाते हे २ ॥ ४. उवा गच्छति ते २ त्ता अज्ज° सं १ ला ३। उवागच्छइ। ते २ ॥ अज्ज ला २। अन्यत्र तु सर्वत्र उवागच्छति २ अज्ज°। एवं चात्र 'उवागच्छति, तेणामेव उवागच्छित्ता अज्ज°' इति सम्पूर्णः पाठ आहोस्वित् 'उवागच्छति, उवागच्छित्ता अज्ज°' इति सम्पूर्णः पाठः इत्यत्र दृश्यता पृ० ४ टि० ४। स १ ला ३ ला २ अनुसारेण 'उवागच्छति, तेणामेव उवागच्छित्ता' इत्येव सम्पूर्णः पाठः स्पष्टमेवात्र प्रतीयते। तथापि सक्षेपशैलीमनुसृत्य 'उवागच्छति, उवागच्छित्ता अज्ज°' इत्यस्माभिरत्र पाठो मूले उपन्यस्तोऽस्ति। अनयैव रीत्या अग्रेऽपि सर्वत्र ज्ञेयम्। दृश्यता पृ० ५ टि० ७ ॥ ५. "अज्जसुहम्मे थेरे इत्यत्र पष्ठर्थे सप्तमी। तिक्खुत्तो त्ति त्रिकृत्वत्तीन् वारान् आद-क्षिगप्रदक्षिणां दक्षिणपार्श्वदारभ्य परिभ्रमणतो दक्षिणपार्श्वप्रातिरादक्षिणप्रदक्षिणा, ताम्। अज्जसुहम्मं थेरइत्यत्र तु पाठान्तरे आदक्षिणात् प्रदक्षिणो दक्षिणपार्श्ववर्ती यः स तथा, तम्"—अटी०। 'समण भगवं महावीर तिक्खुत्तो आयाहिणपयाहिणं करेइ' इति पाठ औपपातिकसूत्रादावपि दृश्यते ॥ ६ तिक्खुत्तो सं १, २ ॥ ७. आताहिणपदाहिण स २ हे १, ४ ॥ हे ३ ॥ ८. करेइ आयाहिण पयाहिणं करित्ता वदइ स १। करेइ आयाहिणपयाहिणं करित्ता ला २, ३। अन्यत्र सर्वत्र—करेति २ वदति। दृश्यता पृ० ४ टि० ४, पृ० ५ टि० ४ ॥ ९. णमसति २ णमसित्ता स २। णमसति २ णमंसित्ता २ खं १ ॥ १०. अभिमुह खं १। "अभिमुखः"—अटी० ॥ ११. पंजलिउडे लो० ॥ १२. आदिगरेणं हे २। आदिकरेण खस० १ ॥ १३. तित्थगरेण हे ४ ॥ १४. सयसंबुद्धेण हे ३ लास० २। राजप्रभ्रीयसूत्रेऽपि 'सहसंबुद्धे' इति पाठो विद्यते एव ॥ १५. लोगपदीवेण ख १ ॥ १६. लोयपज्जोयगरेण ख १ हे ३। लोयपज्जोयगरेणं स २ हे ४ ॥

मणंतमक्खयमव्वाचाहमपुणरावत्तयं सासयं ठाणमुवगतेणं पंचमस्स अंगस्स अयमट्ठे पणत्ते, छट्ठस्स णं अंगस्स भंते । णायाधम्मकहाणं के अट्ठे पणत्ते ?

जंबू ! ति अज्जसुहम्मे थेरे अज्जजंबूणामं अणगारं एवं वदासी । एवं खलु जंबू ! समणेणं भगवता महावीरेणं जाव संपत्तेणं छट्ठस्स अंगस्स दो सुतक्खंधा पणत्ता, तंजहा— णायाणि य धम्मकहाओ य ।

जति णं भंते ! समणेणं भगवता महावीरेणं जाव संपत्तेणं छट्ठस्स अंगस्स दो सुतक्खंधा पणत्ता, तंजहा — नायाणि य धम्मकहाओ य, पढमस्स णं भंते ! सुतक्खंधस्स समणेणं जाव संपत्तेणं णायाणं कति अज्झयणा पणत्ता ?

एवं खलु जंबू ! समणेणं जाव संपत्तेणं णायाणं एगूणवीसं अज्झयणा

१० पणत्ता, तंजहा—

उक्खित्तणाए १ संघाडे २ अंडे ३ कुम्मे य ४ सेल्लो ५ ।

तुंवे य ६ रोहिणी ७ मल्ली ८ मायंदी ९ चंदिमा इ य १० ॥ १ ॥

दावह्वे ११ उदगणाए १२ मंडुके १३ तेयली इ य १४ ।

णंदिफले १५ अवरकंका १६ आतिण्णे १७ सुंसुमा इ य १८ ॥ २ ॥

१५ अवरे य पुंडरीए णाए एगूणवीसतिमे १९ । ३३ ।

जति णं भंते ! समणेणं जाव संपत्तेणं णायाणं एगूणवीसं अज्झयणा पणत्ता, तंजहा—उक्खित्तणाए जाव पुंडरीए ति य, पढमस्स णं भंते ! अज्झयणस्स के अट्ठे पणत्ते ?

१. °वत्तिय खं १ ॥ २. अत्रेदमवधेयम्—सर्वेषु हस्तलिखितादर्शेषु ‘सासय ठाणमुवगतेण’ इति पाठ उपलभ्यते, किन्तु अग्रे सर्वत्रात्र सूत्रे [पं० ४, ६, ८, ९, १६] ‘जाव संपत्तेणं’ इति पाठ उपलभ्यते, स पाठो यद्यनेन सूत्रेण सम्बद्धस्तर्हि ‘सासय ठाण संपत्तेण’ इति ‘सिद्धिगहनामधेयं ठाणं संपत्तेण’ इति वा पाठोऽत्र अपेक्ष्यते । यदि तु औपपातिकसूत्रादिग्रन्थान्तरस्थेन ‘सिद्धिगहनामधेयं ठाणं संपत्तेण’ इति पाठेन सह तस्य सम्बन्धः तदाऽत्र यथाश्रुतपाठः समञ्जस एव ॥

३. °मस्संगस्स खं १ । °मगस्स स १ ॥ ४. अंगस्स ण भंते हे ४ ला २ ॥ ५. “अथोत्तरदानार्थं जंबू ति (जंबु त्ति स १ ख १) हे जंबू इति एव प्रकारेणामन्त्रणवचसाऽऽमन्त्र्य आर्यसुधर्मा स्वविर आर्यजम्भूनामानमनगारमेवमवादीत”—अटी० ॥ ६. जंबु स २ ॥ ७, ८. °कहातो स २ हे ४ ॥ ९. नायाधम्मकहाण स १ ला ३ ॥ १०. °वीसज्झयणा ख १ हे ३ ॥ ११. चदमा हे २ ॥ १२. विय स २ हे ३, ४ । “तेयली इ य त्ति तेतलिमुताभिधानोऽमात्य इति च”—अटी० ॥ १३. आद्वे ख १ स १ ॥ १४. हे १, २ ला १, २, समू० १ विना °रीयनाए संस० १ ख १ । °रीयणाए संमू० १ खं १ लो० हेमू० ४, °रीए णाए हेस० ४ । “अपर च पुण्डरीक(क—ला १) ज्ञातमेकोनविंशतितममिति”—अटी० ॥ १५. एगूणं वीस खं १ । एगूणवीसा ला ३ मु० ॥ १६. पुंडरीए ति य स २ । पुंडरीए य सं १ ला १, २, ३ ॥

८. एवं खलु जंबू ! ते णं काले णं ते णं समए णं इहेव जंबुदीवे दीवे भारहे चासे दाहिणडुभरहे रायगिहे णांमं नयरे होत्था, वण्णओ । गुणसिलए चेतिए, वण्णओ ।

तत्थ णं रायगिहे नगरे सेणिए णांमं राया होत्था, महताहिमवंतं०, वण्णओ ।

तस्स णं सेणियस्स रण्णो णंदा णांमं देवी होत्था सूमालपाणिपादा, वण्णओ । ५

तस्स णं सेणियस्स पुत्ते णंदाए देवीए अत्तए अभए णांमं कुमारे होत्था अहीण जाव सुरूवे सांम-दंड-भेय-उवप्पयाणणीतिसुप्पउत्तणयविहण्णू 'ईहा-वूह-मंगण-गवेसणअत्थसत्थमतिविसारए उप्पत्तियाए वेणइयाए कम्मयाए पारिणामियाए चउव्विहाए बुद्धीए उववेए, सेणियस्स रण्णो वहूसु कज्जेसु य कुडुंवेसु य मंतेसु य गुज्जेसु य रहस्सेसु य णिच्छएसु य आपुच्छणिज्जे पडिपुच्छणिज्जे १०
'मेढी पमाणं आहारे आलंवणं चैक्खू मेढीभूए पमाणभूए आहारभूए आलंवणभूए चक्खुभूए सव्वकज्जेसु सव्वभूमियासु लद्धपच्चए 'विइण्णवियारे रज्जधुरचिंतए यावि होत्था, सेणियस्स रण्णो रज्जं च रट्ठं च कोसं च कोट्ठागारं च वलं च वाहणं च पुरं च अंतेउरं च सयमेव समुवेक्खमाणे २ विहरति । १०

१. दीवे नास्ति स १, २, लामू २ ॥ २. णामं खं १ विना ॥ ३. नाम स २ ख १, २ विना ॥ ४. वण्णतो खं १ ॥ दृश्यता पृ० ३ टि० २ ॥ ५. णाम खं २ विना ॥ ६. वण्णतो खं १ ॥ ७. णामं खं १ ॥ ८. "अहीण जाव सुरूवे त्ति इह यावत्करणादिदं द्रष्टव्यम्—अहीणपचेंदियसरीरे .लक्खणवज्जगुणोववेए. .माणुस्माणपमाणपडिपुण्णसुजायसव्वंगसुंदरगे. .सत्तिसोमाकार-कंतपियदसणे .सुरूवे"—अटी० ॥ ९. हे २, ३ विना—सामभेयदंडउव० स १, २, ख १, २, ३, लो० हे १ ला १, २, ३ । "साम-दण्ड-भेद-उपप्रदानलक्षणा या राजनीतयस्तासा सुष्ठु प्रयुक्तं प्रयोगो व्यापारणे यस्य स तथा, तथा नयानां नैगमादीनाम् उक्तलक्षणनीतीना वा या विधा विधयः प्रकारास्ता जानाति यः स तथा, पश्चात् पदद्वयस्य कर्मधारयः"—अटी० ॥ १०. ईहापोहं स १ ला १, २, ३ हे ३ । ईहापूहं अन्यत्र । हस्तलिखितादर्शेषु प-व इत्यक्षरयोः सामानप्रायत्वात् ईहावूहं इति पाठ स्वीकृत्य व्याख्यातमत्र श्री अभयदेवसूरिभिः—"ईहा च स्थाणुरयं पुरुषो वेत्येवं सदर्यालोचनाभिमुखा मतिचेष्टा, व्यूहश्च स्थाणुरेवायमित्यादिरूपो निश्चयः, मार्गणं च 'इह बल्लथु-त्सर्पणादयः स्थाणुधर्मा एव प्रायो घटन्ते' इत्याद्यन्वयधर्मालोचनरूपं गवेषणं च 'इह शरीरकण्ड्वयना-दयः पुरुषधर्माः प्रायो न घटन्ते' इति व्यतिरेकधर्मालोचनरूपम् ईहा-व्यूह-मार्गण-गवेषणानि, तैरयशास्त्रेऽधोपायव्युत्पादनग्रन्थे कौटिल्यराजनीत्यादौ या मतिर्बोधः तथा विशारदः पण्डितो यः स ईहान्यूहमार्गणगवेषणार्थशास्त्रमतिविशारदः"—अटी० ॥ ११. 'मंगणा' खं २ ॥ १२. मेढि लो० ख २ ॥ १३. चक्खु ख १ ॥ १४. "विइण्णवियारे त्ति वितीर्णो राज्ञाऽनुज्ञातो विचारोऽवकाशो यस्य । अथवा विण्णवियारे विज्ञपिता राज्ञो लोकप्रयोजनाना निवेदयिता"—अटी० ॥

९. तस्स णं सेणियस्स रण्णो धारिणी नाम देवी होत्था जाव सेणियस्स रण्णो इट्ठा जाव विहरइ ।

तते णं सा धारिणी देवी अण्णया कैयाइ तंसि तारिसगंसि छैकडुकलडु-
मड्डसंठियखंभुगतपवरवरसालभंजियउज्जलमणिकणगरतणथूभियंविडंकजालद्धचंद-
णिज्जूहंतरर्कणयालिचंदसालियाविभक्तिकलिए सरसच्छवाडवलवण्णरइए वाहिरओ
दूमियघड्डमडे अंन्मंतरओ पसत्तसुचिलिहियचित्तकम्मे नाणाविहपंचवण्णमणिरयणं-
कोट्टिमतले पउमल्या-फुल्लवल्लि-वरपुप्फजातिउल्लोयचित्तियतले ^{१३} वंदणवरकणग-

१. नाम हे २ । “धारिणी नाम देवी होत्था जाव सेणियस्स रण्णो इट्ठा जाव विहरइ इत्यत्र
द्विर्यावच्छब्दकरणादेवं द्रष्टव्यम्—सुकुमालपाणिपाया अहीणपंचेदियसरीरा लक्खणवंजणगुणोववेया
माणुम्माणपमाणसुजायसव्वगसुंदरगी सत्तिसोमाकारकंतपियदसणा सुरुवा करतलपरिमिय-
तिवलियवलियमज्झा कोमुइरयणिकरविमलपडिपुत्तसोमवयणा . कुंडलुल्लिहियगंडलेहा
सिंगारागारचारुवेसा संगयगयहसियभणियविहियविलाससललियसंलावणिठणजुत्तोवयारकुसला
पासाइया दरिसणिजा अभिरूवा ..पडिरूवा सेणियस्स रण्णो इट्ठा वल्लहा कता .
पिथा मणुक्का . नामघेजा . सम्मया .अणुमया भंडकरंडगसमाणा...तेल्लकेला इव सुसंगो-
विया चेळपेडा इव सुसंगरिगिहीया रयणकरंडगो विव सुसारविया मा णं सीय, मा णं उ^१ह,
मा णं ढना, मा णं मय्या, मा णं वाला, मा णं चोरा, मा णं वाइम-पित्तिय-संभिय-सञ्जिवाइय-
त्रिविहरोगायका फुसंतु त्ति कट्टु सेणिएणं रण्णा सद्धिं विउलाइं भोगभोगाइं भुंजमाणी विहरति
त्ति”—अटी० ॥ २ कयाइं स १ ॥ ३ छक्कट्टरुं खं १ । छक्कट्टगं ला २ । छक्कट्टकं लो० ।
छक्कट्टगं ला १, ३ ॥ ४. °पवरसाल° स १ । “प्रवराणा वराः प्रवरवरा अतिप्रधाना” —अटी० ॥
५ °विडंग° स १ ला २ । “विटङ्कः कपोतपाळी वरण्डिकाघोवर्ती स्तरविशेषः”—अटी० ॥
६. °जालडुकद° हे २, ४ स १ ॥ ७. °णीज्जूहंतर° खं १ । °णीज्जूहतर° हे २ । °णीज्जूहतर°
हे १, ३, ४ ला २ । णिज्जूहंतरं मु० । “निर्यूहक द्वारपार्श्वविनिर्गतदाह अन्तरं स्तरविशेष एव
‘पानीयान्तरम्’ इति सूत्रधारैर्यद् व्यपदिश्यते, निर्यूहकद्वयस्य यान्यन्तराणि तानि वा निर्यूहका-
न्तराणि, कणकाली स्तरविशेषः”—अटी० ॥ ८. °कणतालि° खं १ हे २ । °कणागालि° सं १ ला ३ ॥
९. “सरसच्छवाड(वाड जे १)वलवण्णरइए ति स्थाप्यम्, कैश्चित् पुनरेवं संभावितमिदं सरस-
च्छवाडवलवण्णरइए ति तत्र सरसेन अच्छेन धातूपलेन पाषाणघातुना गैरिकविशेषेणेत्यर्थः घणों
रचितो यत्र तत्तथा, तत्र”—अटी० ॥ १०. अडिंमतरओ खं १ विना ॥ ११. पसत्तसुतिलि°
खं १ । पसत्तसुत्रिलि° ला २ लामू० ३ । पसत्तसुत्रिलि° हे ३ । पसत्तसुइलि° ला १ । पसत्तसुइलि°
हे २ । “प्रसक्त स्वक्रीयस्वकीयकर्मव्यापृतं शुचि पवित्र लिखित चित्रकर्म यत्र तत्तथा तस्मिन्”
—अटी० ॥ १२. °कोट्टिम° हे २ विना ॥ १३. °चदण° स १ लो० ला १, २, ३ । “वन्दन्ते
इति वन्दना मङ्गल्या ये वरकनकस्य कलशा सुप्पु निम्मिय (निसिय स १) ति न्यस्ताः प्रतिपूजिता.
चन्दनादिचर्चिताः सरसपद्माः सरसमुखस्थगनकमलाः शोभमाना द्वारभागेषु यस्य, पाटान्तरापेक्षया
चन्दनवरकनककलशौ सुन्यस्तैः तथा प्रतिपूजितैः तथा सरसपद्मैः शोभमाना द्वारभागा यस्य
तत्तथा, तस्मिन्”—अटी० ॥

कलससुणिम्मियपडिपुंजियैसरसपउमसोहंतदारभाए पय्यरगलंबंतमणिमुत्तदामसुविरइय-
दारसोहे सुगंधिवरकुसुममउयपमहलसयणोवयारमणहिययनिव्वुइकरे कप्पूरलवंग-
मलयचंदणकालागरुपवरकुंदुरुक्कतुरुक्कधूवडज्झंतसुरभिर्मघमघेतंगंधुद्धुयाभिरामे सुगंध-
वरगंधिए 'गंधवट्टिभूते मणिकिरणपणासियंधकारे, किं बहुणा ? जुइगुणेहिं सुरवर-
विमाणवेलंबवरघरए तंसि तारिसगंसि सयणिज्जंसि सालिंगणवैट्टिए उभयोविब्बोयणे
दुहओ उण्णए मज्जे णयगंभीरे गंगापुलिणवालुयउद्दालसालिए 'ओयविय-
खोमदुगुलपट्टपडिच्छयणे अत्थरय-मलय-नवतय-कुसत्त-लिंब-सीहकेसरपंचुत्थिए

५

१. 'निम्मिय स १ ॥ २. 'पुजिय' सं १ हे १ लो० ला १, २, ३ ॥ ३. 'पय्यरगलंबंत' हे
४ ला १ लासं० ४। 'पय्यरगलवत्' ला २। 'पय्यरगलवत्' स १ लामू० ३। 'पय्यरगलवत्' हेसं० ३।
“प्रत(प्रव-स १)रकाणि स्वर्णादिमया आभरणविशेषास्तत्प्रधानैर्लम्बमानै-
मणिमुक्तानां दामभि स्तग्भिः सुष्ठु विरचिता द्वारशोभा यस्य तत् तथा तस्मिन्”—
अटी० ॥ ४. 'मुत्तादाम' स १ ॥ ५. 'सुगंध' हे २ विना। “सुगन्धिवरकुसुमैर्मृदुक्कस्य मृदोः
पक्षमलस्य च पक्षमवत्. शयनस्य तूल्यादिशयनीयस्य य उपचारः पूजा उपकारो वा स
विद्यते यस्मिन् मण इत्यस्य मत्वर्थीयत्वात् तत् सुगन्धिवरकुसुममृदुपक्षमलशयनीयोपचारवत्
तच्च यद् हृदयनिर्वृत्तिकरं च मनःस्वास्थ्यकरं तत् तथा, तस्मिन्”—अटी० ॥ ६. 'गुरु'
ला १, २। “कालागरु च कृष्णागरुः”—अटी० ॥ ७. 'कुदरुयतुरुक्क' खं १ सं १।
'कंदुरुक्कतुरुक्क' स २। “कु(क-स १)न्दुरुक्क च चीडाभिधानो गन्धद्रव्यविशेष”—अटी० ॥
८. 'मघमघित' खं १ ॥ ९. 'सुगंधिवरगंधिए' ख १। 'सुगंधवरगंधगंधिए' हे २। “सुष्ठु
गन्धवराणां प्रधानचूर्णानां (प्रधानभूतानां—जे १) गन्धो यस्मिन्नस्ति तत् सुगन्धिवर-
गन्धिकं तस्मिन्”—अटी० ॥ १०. “गन्धवर्तिः गन्धद्रव्यगुटिका, कस्तूरिका वा गन्धः,
तद्गुटिका गन्धवर्तिः, तद्भूते सौरभ्यातिशयात् तत्कल्पे”—अटी० ॥ ११. 'पयासि' स १ ॥
१२. 'सुरवरविमाणविलंबवर' स २। 'सुरविमाणवेलंबवर' खं १। “द्युत्या गुणैश्च सुरवरविमान
विडम्बयति जयति यद् वरगृहकं तत्तथा तत्र, तथा तस्मिन् तादृशके”—अटी० ॥ १३.
'वट्टीए' खं १ हे २ ॥ १४. 'उभओवि' हे २। “उभयोविब्बोयणे स्ति उभयतः शिरोऽन्त-
पादान्तावाश्रित्य विब्बोयणे स्ति उपधाने यत्र तत् तथा तस्मिन्”—अटी० ॥ १५.
'मज्जेण य गंभीरे' अटीपा०। “दुहओ स्ति उभयतः उच्यते, मध्ये नत च तद् निम्नत्वाद्
गंभीरं च महत्वाद् नतगंभीरं तत्र, अथवा मध्येन च मध्यभागेन तु गंभीरेऽवन्ते”—
अटी० ॥ १६. 'प्रतिपाठाः—'वालुयभवदाल' सं १ ला ३। 'वालुयायवदाल' ला २।
'वालुयओद्दाल' खं १। 'वालुयउद्दाल' लो० हे १, २, ३, ४ ला १। 'वालुयाउद्दाल'
मु०। “गङ्गापुलिणवालुकाया भवदालोऽवदलनं पादादिन्यासेऽधोगमनमित्यर्थः”—अटी० ॥ १७.
'उयविय' स १ लो० खं १ विना। “ओ(उ सं १ विना)यविय स्ति परिकर्मितं यत् क्षौम दूकूलं
कार्पासिकमतसीमयं वा वस्त्रम्, तस्य युगलापेक्षया यः पट्टः एकः शाटकः स प्रतिच्छदनम् आच्छादनं
यस्य तत्तथा तत्र”—अटी० ॥ १८. 'णवत्तकु' खं १ ॥ १९. 'लिंब' ला १, २। 'लिंब'
सं १। 'लिंब' हे ३, ४ ला ३। 'लिंब' ख १ हे २। हस्तलिखितादशेषु 'व-व' इत्यक्षरयोः
समानप्रायत्वात् अत्र 'लिंब' इति शुद्धं 'लिंब' इति वा इत्यत्र सन्देहः ॥ २०. 'पच्चत्थिए' सं १ ॥

सुविइयरयत्ताणे रत्तंसुयसंवुए सुरम्मे आइणग-रूय-बूर-णवणीयतुल्लाफासे पुव्वरत्ता-
वत्तकालसमयंसि सुत्तजागरा ओहीरमाणी ओहीरमाणी एगं महं सत्तस्सेहं रयय-
कूडसन्निहं नहयलंसि सोमं सोमागारं लीलयातं जंभायमाणं मुहमतिगयं गयं
पासित्ताणं पडिबुद्धा ।

५ तते णं सा धारिणी देवी अयमेयारूवं ओरौलं कल्लाणं सिवं धन्नं मंगलं
सस्सिरीयं महासुमिणं पासित्ताणं पडिबुद्धा समाणी हट्ठुंठा चित्तमाणंदिया
“पीतिमणा परमसोमणंसिया हरिसवसविसप्पमाणहियया धाराहयकलंबपुप्फां पिवं
संमूसवियरोमकूवा तं सुमिणं ओगिण्हति, ओगिण्हित्ता सयणिज्जाओ उंठेति,
उठेत्ता पायपीढातो पच्चोरुहति, पच्चोरुहित्ता अतुरियमचवलमसंभंताए अंवलंबियाए

१. °समयमि ख १ ॥ २. “वाचनान्तरे त्वेवं दृश्यते—जाव सीहं सुविणे पासित्ताणं
पडिबुद्धा । तत्र यावत्करणादिदं द्रष्टव्यम्—एकं च णं महत् पंडरयं धवलयं सेयं...
संखउल-विमलदहि-धणगोखीर-फेण-न्याणिकरपगासं शङ्खकुलस्येव विमलदध्न इव धनगोक्षीरस्येव
विमलफेनस्येव रजनीकरस्येव प्रकाशः प्रभा यस्य स तथा, तम्, अथवा हार-रजत-खीरसागर-दग-
रय-महासेलपडरतरोरुमणिज्जदरिसणिज्जं .. थिरलट्टपउट्टपीवरसुसिलिट्टविसिट्टित्तिखदाढाविडं-
वियमुह . परिकट्टिमयजच्चकमलकोमलमाहयसोहंतलट्टउट्टं .. रत्तुप्पलपत्तमउयसुकुमालतालु
निलालियग्गजीहं . महगुलियमिसंतपिंगलच्छं ... मूसागयपवरकणयतावियभावत्तायंतवट्ट-
तडुवियविमलसरिसनयणं...वृत्ते च तर्हि ते च विवृते (विवृत्ते—जे १) विमले च सदरो च
समाने नयने यस्य स तथा तम्, अत्र च ‘वट्टतडु’ इत्येतावदेव पुस्तके दृष्टम्, सभावनाया तु
‘वृत्ततर्हित’ इति व्याख्यातमिति, पाठान्तरेण तु वट्टपडिपुण्णपसत्थनिद्धमहुगुलियपिंगलच्छं
. विसालपीवरभमरोरुपडिपुण्णत्रिमलखध .. पडिपुण्णसुजायखधं . मिदुविसदसुहुमलवखण-
पसत्थविधिण्णकेमरसद अथवा निम्मलवरकेमरधर . ऊसियसुनिम्मियसुजायअप्फोडियनंगूलं
. लीलायतं जंभायतं गगगतलाओ ओवमयाणं सीहं अभिसुहं मुहे पविसमाण पासित्ताणं
पडिबुद्ध चि” —अटी० ॥ ३. उराल ला २, ३ ॥ ४. °तुट्टचित्तं हे २ । “हट्टुट्टा अत्यर्थे
तुट्टा, अथवा हट्टा विस्मिता, तुट्टा तोषवती चित्तमाणंदिय चि चित्तेन आनन्दिता आनन्दितं वा
चित्त यस्याः सा चित्तानन्दिता, मकारः प्राकृतत्वात्” —अटी० ॥ “हट्टुट्टचित्तमाणदिए चि,
हट्टुट्टमत्यर्थे तुट्टम्, हट्टं वा विस्मितं तुट्ट च सन्तोषवत् चित्तं मनो यत्र तत्तथा तद्, हट्टुट्टचित्त
यया भवति एवम् आनन्दिता. ईषन्मुखसौम्यतादिभावैः समृद्धिसुपगतः” इति भगवतीसूत्रस्य
अमयदेवसूरिविरचिताया वृत्तौ २।१।८९ ॥ ५. पीहमणा हे २ विना । पीहमणां स १ ला ३ ॥
६. खं १ विना °णसिया स १ ला १, लो० २, ३ हे १, २, ३, ४ । “परमसो-
मणं(ण—ला १ लो०) सिया परमं सौमनस्यं संजातं यस्याः सा परमसौमनस्यता” —अटी० ।
७. कलवुं हे २ ॥ ८. पिय सं १ ला ३ ॥ ९. समूससियं सं १ ला ३ ॥ १०. उठेति २
हे २ विना । अमुठ्ठेति २ हे २ । हे २ अनुसारेण ‘अम्भुट्टेति, अम्भुट्टेत्ता’ इति पाठोऽत्र भवेत् ।
११. °रुमइ २ स २ हे २, ३ । एतदनुसारेण ‘पच्चोरुमइ, पच्चोरुमिता’ इति पाठोऽत्र श्रेयः ।
“पच्चोरुह चि प्रत्यवरोहति” —अटी० ॥ १२. अवलं ख १ ॥

रायहंससंसिरसाए गतीए जेणामेव^१ सेणिए राया तेणामेव उवागच्छति, उवागच्छिता
 सेणियं रायं ताहिं इडाहिं कंताहिं पियाहिं मणुण्णाहिं मणामाहिं ओरालाहिं कल्लाणाहिं
 सिवाहिं धन्नाहिं मंगल्लाहिं संस्सिरियाहिं हिययगमणिज्जाहिं हिययपल्हायणिज्जाहिं
 मियमहुररिभियगंभीरसंसिरियाहिं^२ गिराहिं संलवमाणी संलवमाणी पडिबोहेति,
 पडिबोहेत्ता सेणिएणं रण्णा अब्भणुन्नाया समाणी णाणामणिकणगरयणभत्तिचित्तंसि
 भदासणंसि णिसीयति, णिसीइत्ता आसत्था वीसत्था सुहासणवरगया करयलपरिग्ग-
 हियं सिरसावत्तं मत्थए अंजलिं कट्ठुं सेणियं रायं एवं वंयासी—

एवं खलु अहं देवाणुप्पिया ! अज्ज तंसि तारिसिगंसि सयणिज्जंसि साल्लिगणं-
 वट्टिए जाव नियगवयणमइवयंतं गयं^३ सुमिणे पासित्ताणं पडिबुद्धा, तं एयस्स
 णं देवाणुप्पिया ! ओरालियस्स कल्लाणस्स सिवस्स धन्नस्स मंगलस्स जाव
 सुमिणस्स के मन्ने कल्लाणे फलवित्तिविसेसे भविस्सति ? ।

१०. तते णं सेणिए राया धारिणीए देवीए अंतिए एयमट्ठं सोच्चा निसम्म
 हंडुतुड जाव^४ हियए धाराहयनीवसुरभिकुसुमचुंचुमालइयतणू ऊंसवियरोमकूवे तं
 सुमिणं ओगिणहति, ओगिणिहत्ता ईहं पविसति, पविसित्ता अप्पणो साभाविएणं
 मइपुव्वएणं बुद्धिविण्णाणेणं तस्स सुमिणस्स अत्थोग्गहं करेति, करित्ता धारिणिं

१. ^१संसिरिए हे २ लास० ३ हेसं० ४। “असभ्रान्तया अस्खलन्त्या अविलम्बितया
 अविच्छिन्नया राजहंससरिमाए त्ति राजहंसगमनसदृश्या गत्या”—अटी० ॥ २. से सेणिए सु० ॥
 ३. ^२गच्छइ ते २ त्ता स १ ला ३। एतदनुसारेण “^३गच्छइ, तेणामेव उवागच्छित्ता इति सम्पूर्णः
 पाठः ॥ ४, ५. संस्सिरियाहिं हे २ ॥ ६ गिरियाहिं ख २। वग्गूहिं स १ ॥ ७. असत्था खं १।
 “आश्चस्ता गतिजनितभ्रमापगमात्”—अटी० ॥ ८. सेणियराय सं १ ला ३ ॥ ९. वदासि
 हे ३। वयासि खं २ ॥ १० ^४वट्टीए ला ३ विना ॥ ११. दश्यता पृ० ९ पं० ५ ॥ १२. सिमिणे
 हेमू० ३ खं १ ॥ १३. उरालस्स ला १ ॥ १४ सिमिणस्स ख १ हे २ हेमू० ३ ॥ १५. अत्र
 यावच्छब्देन संस्सिरियस्स महा^५ इति पाठो ब्राह्मो भाति। दश्यता पृ० १० पं० ६ ॥ १६. कल्लाणफलं
 ख १ स १ हेमू० २। “के मन्ने (किंमन्ने खं १) त्यादि, को मन्ये कल्पाणः (ण जे १) फलवृत्ति-
 विज्ञेयो भविष्यति। इह ‘मन्ये’ इति वितर्कार्थो निपातः।”—अटी० ॥ १७. हट्ट जाव
 ख १ ॥ १८. हिययंमि धारा^६ हे १। हिययमि त सुमिणं स १ ला ३, हिययंमि त सुमिण
 ला २। ‘धारा रोमकूवे’ इति पाठः स १ ला २ लामू० ३ मध्ये नास्ति। “सोच्च त्ति श्रुत्वा
 श्रवणतः निशम्य अवधार्य हट्टतुष्टो यावद् विसर्पदृश्यः। तथा वाचनान्तरे पुनरिह राजी-
 (राज्ञो—सं १)वर्गके चेदमुपलभ्यते—धाराहयनीवसुरभिकुसुमचुंचुमालइयतणू ऊंसवियरोमकूवे
 त्ति”—अटी०। अटी० अनुसारेण ^७हियए तं सुमिण इति पाठ एकस्या वाचनायामासीत्।
 वाचनान्तरे तु धारा .रोमकूवे इति पाठोऽप्यासीत् ॥ १९ “ऊंसविय त्ति उत्सृता रोमकूपा
 रोमरन्ध्राणि यस्य स तथा”—अटी० ॥

देविं ताहिं जाव हिययपल्हायणिजाहिं मिउमहुररमितगंभीरसस्सिरियाहिं वग्गुहिं
अणुवूहमाणे अणुवूहमाणे एवं वयासी—

ओराले णं तुमे देवाणुप्पिए ! सुमिणे दिट्ठे, कल्लाणे णं तुमे देवाणुप्पिए !
सुमिणे दिट्ठे, धन्ने मंगले सस्सिरिए णं तुमे देवाणुप्पिए ! सुमिणे दिट्ठे
५ आरोगगतुट्ठिदीर्हाउयकल्लामंगलकारेण णं तुमे देवाणुप्पिए सुमिणे दिट्ठे, अत्थलाभो
ते देवाणुप्पिए !, पुत्तलाभो ते देवाणुप्पिए !, सोक्खलाभो ते देवाणुप्पिए !,
रज्जलाभो ते देवाणुप्पिए !, भोगलाभो ते देवाणुप्पिए !, एवं खल्ल तुमं
देवाणुप्पिए नवण्हं मासाणं बहुपडिपुत्ताणं अद्धट्ठमाणं य रातिंदियाणं
१० वित्तिकंताणं अम्हं कुल्लकेउं कुलदीवं कुलपव्वयं कुलवडिंसयं कुलतिलकं
कुलकित्तिकरं < कुल्लवित्तिकरं > कुलणंदिकरं कुलजसकरं कुल्लाधारं कुलपायवं
कुलविंवद्धणकरं सुकुमालपाणिपायं जाव दारयं पयाहिसि । से वि य णं दारए
उंमुक्कमालभावे ३० विण्णयपरिणयमेत्ते जोव्वणगमणुपत्ते सूरे वीरे विक्कंते वित्थिण्ण-
विपुलवल्लवाहणे रज्जवती राया भविस्सति, तं ओराले णं तुमे ३१ देवाणुप्पिए

१ सस्मिरियाहिं हे २ ॥ २. वग्गुहिं नास्ति सं १ ॥ ३. सिमिणे खं १ हे २ ॥ ४. सिमिणे
खं १ हे २ ॥ ५ सिधे धन्ने मु० ॥ ६. प्रतिपु पाठाः— देवाणुप्पिए ला २ । देवा सुमिणे
ला ३ । देवी सुमिणे ला ३ विना । ७ तुट्ठी ला ३ विना ॥ ८. °दीर्हाउकल्लाणं ला ३
हे ३ ॥ ९ °मगल्लं सं १ हे २ ला ३ विना ॥ १० देवी हे २ । देवि खं १ ॥ ११.
अत्र स १ ला ३ अनुसारेण मूले पाठः स्वीकृतः । हस्तलिखितादर्थेष्वत्र विविधाः पाठाः—
°लाभो य ते (लाभो ते—ला ३) देवाणुप्पिए पुत्तलाभो ते देवाणुप्पिए सोक्खलाभो रज्जलाभो
भोगलाभो ते देवाणुप्पिए सं १ ला ३ । °लाभो दे० ॥ पुत्तलाभो दे० ॥ रज्जलाभो दे० ॥
भोगलाभो दे० ॥ सोक्खलाभो दे० ॥ ला २ । °लाभो ते देवा(लाभो देवा—प १)णुप्पिए
पुत्तलाभो ते देवाणुप्पिए रज्जलाभो भोगलाभो ते देवाणुप्पिए सं १ ला १ हे ४ । °लाभो
ते देवाणुप्पिए पुत्तलाभो ते देवाणुप्पिए रज्जलाभो भोगलोक्खलाभो ते देवाणुप्पिए हे ३ ।
°लाभो ते देवाणुप्पिए पुत्तलाभो ते देवाणुप्पिए रज्जलाभो ते देवाणुप्पिए भोगलाभो
ते देवाणुप्पिए हे २ ॥ १२. खल्ल तुमे खं १ । खल्ल त सं १ ला २ लामू० ३, खल्ल तुमलास० ३ ॥
१३. वीत्तिकताणं ख १ । वीईकताणं सं १ ला ३ ॥ १४ “कुल्लकेवादीन्येकादश पदानि, तत्र केतु
चिह्नं ध्वज इत्यर्थः, केतुरिव केतुरद्भुतभूतत्वात्, पाठान्तरेण कुल्लहेउ कुल्लकारणम्”—अटी० ॥
अटी० अनुसारेण अत्र एकादश पदानि, कुल्लवित्तिकर इति पाठान्तरापेक्षया तु द्वादश पदानि
भवन्ति ॥ १५ कुल्लवित्तिकर इति पाठो हे २ मध्ये नास्ति । “कीर्तिकरः ख्यातिकरः, क्वचिद्
वृत्तिकरमित्यपि दृश्यते, वृत्तिश्च निर्वाहः”—अटी० ॥ १६. कुलपायवं कुल्लाधारं स १ ला ३ ॥
१७ °वड्ढुणं हे २ ॥ १८. दृश्यता तृतीयं परिशिष्टम् ॥ १९. इतो जे १ इत्यस्य प्रारम्भः ॥ २०.
°विण्णायं जे १ हेस० ३ । “विण्णयपरिणयमेत्ते त्ति विज्जकः परिणतमात्रश्च कलादिष्विति
गम्यते ।”—अटी० ॥ २१ देवी ला २ जे १ विना । देवि जे १ ॥

सुमिणे दिट्ठे जाव आरोगगतुंदिदीहाँउकल्लणमंगलंकारेण णं तुमे "देवी ! सुमिणे दिट्ठे त्ति कट्ठु भुज्जो भुज्जो अणुवूहति ।

११. तते णं सा धारिणी देवी सेणिएणं रण्णा एवं बुत्ता समाणी हँटुत्तुद्धा जाव हियया करतलपरिगहियं जाव अंजलिं कट्ठु एवं वँदासी—एवमेयं देवाणुप्पिया ! तहमेयं देवाणुप्पिया ! अवित्तहमेयं देवाणुप्पिया ! असंदिद्धमेयं देवाणुप्पिया ! इच्छिय-मेयं देवाणुप्पिया ! पडिच्छियमेयं देवाणुप्पिया ! इच्छियपडिच्छियमेयं देवाणुप्पिया ! सच्चे णं एसमट्ठे जं तुब्बे वँदह त्ति कट्ठु तं "सिमिणं सम्मं पडिच्छति, पडिच्छित्ता सेणिएणं रण्णा अब्भणुण्णाता समाणी णाणामणिकणगरयणभत्तिचित्तातो भद्दासणातो अब्भुट्ठेति, अब्भुट्ठेत्ता जेणेव सए सयणिज्जे तेणेव उवागँच्छति, उवागच्छित्ता सयंसि सयणिज्जंसि णिसीयइ, णिसीइत्ता एवं वँदासी — मा मे से उत्तमे पहाणे मगले सुमिणे अत्तेहिं पावँसिमिणेहिं पँडिहम्मिहिति त्ति कट्ठु देवय-गुरुजणसंवद्धाहिं पँसत्थाहिं धँम्मियाहिं कहाहिं "सिमिणजागरियं पँडिजागरमाणी पडिजागरमाणी विहरति ।

१२. तते णं सेणिए राया पच्चूसकालसमयंसि कोडुंबियपुरिसे सद्दावेति, सँद्दावेत्ता एवं वदासी—खिप्पामेव भो देवाणुप्पिया ! बाहिरियं उवट्ठाणसालं अज्ज सँविसेसं परमरम्मं गंधोदगसित्तसुँइयसम्मज्जितोवलितं पंचवण्णसरससुरँभिमुक्कपुप्फ-

१. दृश्यता पृ० १२ पं० ४ ॥ २. तुट्ठी° जे १ लो० विना ॥ ३. °दीहातोक्कल्लणं° जे १ लो० ॥ ४. °मगलं° जे १ लो० विना नास्ति ॥ ५. अत्र पूर्वापरसन्दर्भानुसारेण देवाणुप्पिए इति पूर्णं रूपं भाति । तथा च देवा० इत्यस्य देवी इति विकृतं रूपं भाति ॥ ६. हट्टुत्तुद्धा जाव ला २ विना । हट्टु जाव खं १ । दृश्यता पृ० १० पं० ६ ॥ ७. य सि जाव खं १ हे ३, ४, ७ ला १ । अत्र सि० शब्देन सिरसावत्तं मत्थए इति पाठो विवक्षितो भाति । दृश्यता पृ० ११ पं० ६ ॥ ८. वदासि जे १ खं १ हे ४ ॥ ९. एवमेवं खं १ ॥ १०. देवाणुप्पिया खं १ ला २ विना नास्ति ॥ ११. देवाणुप्पिया ला २ विना नास्ति ॥ १२. पूर्वापरसन्दर्भानुसारेण देवाणुप्पिया इति पूरितमत्र ॥ १३. वयध जे १ लो० ॥ १४. सुमिण स १ ला ३ ॥ १५. °गच्छति २ त्ता स १ ला २, ३ विना । °गच्छह ते २ त्ता स १ ला ३ । °गच्छह तेणे २ त्ता ला २ । एतदनुसारेण तेणेव उवागच्छित्ता इति संपूर्णः पाठोऽत्र । दृश्यता पृ० ५ टि० ४ ॥ १६. चयासि स १ ला ३ ॥ १७. सिवि° हे २ । °सुमिं स १ ला ३ हे ३ ॥ १८. प्रतिपु पाठाः — पडिहँमिहिति त्ति हे ४ । पडिहँमिहिति त्ति हे २ । पडिहँमिहिति त्ति खं १ जे १ लो० । पडिहँमिति त्ति स १ लामू० २ । पडिहिसिति त्ति लासं० २ । पडिहिम्मिति त्ति ला ३ । पडिहिमिहि त्ति हे ३ । पडिहँमिहिमि त्ति हे १ । पडिहिमि त्ति ला १ । १९. पसत्थाहिं नास्ति जे १ हे २ ॥ २०. धम्मियाहिं नास्ति खं १ ॥ २१. सुमिं स १ ला ३ ॥ २२. पडिजागरमाणी पविहरति खं १ । जागरमाणी पडिजागरमाणी २ विहरह २ ला १ ॥ २३. को २ त्ता स १ ला ३ । कोडविय २ एव ला २ । एतदनुसारेण कोडुवियपुरिसे सद्दावेत्ता इति सम्पूर्णः पाठोऽत्र । स २ एवं स १ ला २, ३ विना ॥ २४. हे २ ला ३ विना सविसेस परमं स १ जे १ ख १ हे १, ३, ४ ला १, २ ॥ २५. °सुइसमं° जे १ ॥ २६. °सुरभिकुसुममुक्कं° जे १ ॥

पुंजोवयारकलियं कालागरुपवरकुंदुरुक्ततुरुक्कधूवडज्जंतमघमवेंतगंधुद्धुयाभिरामं
सुगंधवरगंधियं गंधवट्ठिमूतं कैरेह कारवेह य, करेत्ता कारवेत्ता य एयमाणत्तिय
पच्चप्पिणह । तते णं ते कोडुंवियपुरिसा सेणिएणं रण्णा एवं वुत्ता समाणा हट्ठेतुट्ठा
जाव पच्चप्पिणंति ।

- ५ तते णं से सेणिए राया कलं पाउप्पभाताए रयणीए, फुल्लुप्पलकमलकोमल्ल-
म्मिलियंमि अह पंडरे पमाते, रत्तासोगपंगास-किंसुय-सुयसुह-गुंजद्ध-बंधुजीवग-पारावय-
चलणणयण-परहुतसुरत्तलोयण-जासुमणकुसुम-जलितजलण-तवणिज्जकलस-हिंगुलुय-
निगररूवाडरेगरेहंतसस्सिरीए दिवागरे अह कमेण उदिते, तस्स दिणकरंपरोयार-
परद्धंमि अंधयारे, वालातवकुंकुमेण खंचिते व्व जीवलोए, लोयणविसयार्णुतास-
१० विगसंतविसदंदिंसियंसि लोए, कमलागरसडवोहए उट्ठियंमि सूर सहरस्सरस्सिमि
दिणयरे तेयसा जलंते सयणिजातो उट्ठेति, उट्ठेत्ता जेणेव अट्ठणसाला तेणेव
उवागच्छति, उवागच्छत्ता अट्ठणसालं अणुपविसति, अणुपविसत्ता अणुगवायाम-

१. कालागुरु सं १ ॥ २. 'कुंदुरुक्क' खं १ ॥ ३. प्रतिपु पाठाः—करेह कारवेह य = एवमाणं
हे २ । करेह य कारवेह य एवमाणं जे १ । करेह कारवेह य एवमाणं हे २ जे १ विना ।
करेह य कारवेह य एवमाणं खं १ । करेह य कारवेह य = एवमाणं मु० ॥ ४. 'तुट्ठ' जे १ ॥
५. 'मिल्लि' हे २ । 'म्मिल्लि' जे १ हे २ विना ॥ ६. अहपंडरपमाए स १ । अहा पंडुरे
पमाए हे १ ला २ ॥ ७. 'पंगासकेसुय' = । सुहं खं २ । 'पंगासे केसुय' = सुहं जे १ । 'पंगास
केसुयसुयसुह' हे २ ॥ ८. "जासुमण इति जया वनस्यतिविशेषः, तस्याः कुसुमं च"—अटी० ॥
९. 'हिंगुलय' ला १, २, ३ । "हिंहुल्लुको वर्णकविशेषः"—अटी० ॥ १०. परपरोवयारं
खंमू० १ स १ ला ३ । 'परपरावयार' खंस० १ । 'परपरोवार' जे १ । "तस्स दिणकरपररो-
यारपरद्धंमि अंधकारे ति तस्य दिवाकरस्य दिने द्विवसेऽधिकरणभूते दिनाय वा यः करपर-
म्परायाः किरणप्रवाहस्य अवतारः अवतरणं तेन प्रारब्धमारब्धमभिमवितुमिति गम्यते, अपराद्धं
वा विनाशितं दिनकरपरम्परावतारप्रारब्धम्, तस्मिन् सति, इह च 'तस्य' इति सापेक्षत्वेऽपि
समासः, तथा दर्शनात्"—अटी० ॥ ११. 'पारद्धमि' हे ४ ॥ १२. बंधयारे खं १ ला २ ॥
१३. खड्दय व्व खं १ ॥ १४. 'णुगास' ला २ । 'णुवाम' ला १ । "लोचनविषयस्य दृष्टिगोचरस्य
योऽणुयासो ति अनुकासो विकासः प्रसर इत्यर्थः"—अटी० ॥ १४. दंसियमि ला १, २ हे ३, ४ ॥
१५. उट्ठेति २ स १ ला २, ३ हे २, ३ विना । उट्ठेति उ २ हे २, ३ । उट्ठेति स २ ता सं १ ला
२, ३ । एतदनुसारेण सयणिजातो उट्ठेत्ता इति सम्पूर्णः पाठोऽत्र । दृश्यता पृ० ४ टि० ४ ॥
१६. 'गच्छइ' ते = ता स १ ला २, ३ । एतदनुसारेण 'गच्छइ', तेणेव उवागच्छत्ता इति
सम्पूर्णः पाठोऽत्र । दृश्यता पृ० ५ टि० ४ ॥ १७. 'मालमणु' खं १ ॥ १८. "अनेकानि यानि
व्यायामाय योग्या च गुणनिका बलगनं च उद्धठनं व्यामर्दनं च परस्परेण बाह्याद्यङ्गमोदनं मल्लयुद्धं
च प्रवीतं करणानि चाङ्गमङ्गविशेषाः मल्लशालप्रसिद्धानि, तैः श्रान्तः सामान्येन, परिश्रान्तः
अङ्ग-प्रत्यङ्गपेक्षया सर्वतः"—अटी० ॥

जोग-वग्गण-वामद्दण-मल्लजुञ्ज-करणेहिं संते परिस्संते, सयपाग-सहस्सपागेहिं सुगंध-
वरतेल्लमादिएहिं पीणणिज्जेहिं दीवणिज्जेहिं दप्पणिज्जेहिं मयणिज्जेहिं विहणिज्जेहिं
सत्विदियगायपल्हायणिज्जेहिं अब्भंगेहिं अब्भंगिए समाणे, तेल्लचम्मंसि पडिपुण्ण-
पाणिपायसुकुमालकोमलतलेहिं पुरिसेहिं छेएहिं दक्खेहिं पँट्टेहिं कुसलेहिं मेहावीहिं
णिउणेहिं णिउणसिप्पोवगतेहिं जियपरिस्समेहिं अब्भंगणपरिमद्दणुच्चलणकरण-
गुणणिम्मँएहिं अट्टिसुहाए मंससुहाए तयसुहाए रोमसुहाए चउच्चिहाए संवाहणाए
संवाहिए समाणे अवगयपरिस्समे णरिंदे अट्टणसालातो पडिणिक्खमति, पँडि-
णिक्खमिता जेणेव मज्जणघरे तेणेव उवागच्छति, उँवागच्छिता मज्जणघरं
अणुपविसति, अणुपविसिता संमत्तजालाभिरामे विचित्तमणिरयणकोट्टिमतले
रमणिज्जे ण्हाणमंडवंसि णाणामणिरयणभत्तिचित्तंसि ण्हाणपीढंसि सुहणिसण्णे
सुहोदगेहिं गंधोदगेहिं पुप्फोदगेहिं सुद्धोदएहिं यँ पुणो पुणो कल्लाणग-
पवरमज्जणविहीए मल्लिए, तत्थ कोउयसतेहिं बहुविहेहिं कल्लाणपवरमज्जणावसाणे
पम्हलसुकुमालगंधकौसाइल्लहियंगे, अँहतसुमहग्घदूसरयणसुसंबुते सरससुरभि-

५

१०

१. 'जुद्ध' ला १। 'युद्ध' जे १॥ २. महणिज्जेहिं स १ ला ३ जे १ हे २। "मदनीचैः मन्मथ-
वर्द्धनैः"—अटी० ॥ ३. वीहँ सं १ ला ३। विहँ ला २। 'वृहणीचैर्मौसोपचयकारिभिः"—
अटी० ॥ ४. कुसलेहिं पट्टेहिं मेहावीनिउणसिप्पोवगएहिं सं १ ला ३। "छेकैः अवसरचैर्दिसप्तति-
कलापण्डितैरिति च वृद्धाः, दक्षैः कार्याणामविलम्बितकारिभिः, प्रष्टैः वाग्मिभिरिति वृद्धव्याख्या,
अथवा प्रष्टैः अग्रगामिभिः, कुशलैः साधुभिः संवाचनाकर्मणि, .. व्याख्यानतर तु छेकैः प्रयोगज्ञैः,
दक्षैः शीघ्रकारिभिः, पट्टेहिं ति प्रातार्थरचिकृतकर्मणि निष्ठा गतैः, कुशलैरालोचितकारिभिः"—
अटी० ॥ ५. णिउणेहिं नास्ति जे १। "निपुणैः उपायारम्भिभिः, निपुणशिल्पोपगतैः सूक्ष्मशिल्प-
समन्वितैरिति"—अटी० ॥ ६. 'व्वट्टण' जे १ लो०। "अभ्यङ्गन-परिमर्दनोद्दलनाना करणे
ये गुणास्तेषु निर्मातैः"—अटी० ॥ ७. 'णिम्माइएहिं स १ ला २, ३॥ ८. तयासु' हे २ ला १
लास० २ हेस० ४॥ ९. २ चा स १ ला २, ३ विना। अ २ चा स १ ला २, ३। एतद-
नुसारेण अट्टणसालातो पडिणिक्खमिता इति सम्पूर्णाः पाठोऽत्र ॥ १०. उ २ मज्जणघर खं १
हे २। उवागच्छेत्ता मज्जणघरे स १ ला २॥ ११. "समत्तजालाभिरामे चि समन्तात् सर्वतो
जालकैर्विच्छिन्तिच्छिद्रवद्गृहावयवविशेषैरभिरामो रम्यो यः स्नानमण्डपः स तथा, पाठान्तरे समत्त-
जालाभिरामे तत्र समस्तो जालकैरभिरामो यः स तथा, पाठान्तरेण समुत्तजालाभिरामे सह
मुक्ताबालैर्यो वर्ततेऽभिरामश्च स तथा, तत्र"—अटी० ॥ १२. ण्हाणा' स १॥ १३. सुहोदगगंधो-
दगेहिं पुप्फो' सं १ ला ३। सुहोदएहिं पुप्फोदएहिं गंधोदएहिं हे ३, ४। "शुभोदकैः
पवित्रस्थानादृतैः, गन्धोदकैः श्रीखण्डादिमिश्रैः, पुष्पोदकैः पुष्परसमिश्रैः, शुद्धोदकैश्च स्वाभाविकैः"
—अटी० ॥ १४. य नास्ति खं १ सं १ ला २, ३॥ १५. कोउगस' स १ ला ३॥ १६.
'णगप' सु० ॥ १७. कासाइयल' ला २। कासायल' ला ३। कासाईयल' सु०। "पम्हलेयादि,
पक्ष्मला पक्ष्मवती, अत एव सुकुमाला गन्धप्रधाना काषायिका कषायरक्ता साटिका, तया
लूषितमङ्ग यस्य स तथा"—अटी० ॥ १८. अणहय' स १ लामू० ३॥

- गोसीसचंदणाणुलित्तगत्ते सु मालावण्णगविलेवणे आविद्धमणिसुवण्णे कप्पित-
 हारद्धहारतिसरयपालंबपलंबमाणकडिसुत्तसुकयसोहे पिणद्धगेवेज्ज-अंगुलेज्जगल्लियं-
 गयल्लियकयाभरणे णाणामणिकडगत्तुडियथंभियमुए अहियरूवसस्सिरीए कुंडलुंजो-
 वियाणणे मउडदित्तसिरए हारोत्थयसुकतरइयवच्छे मुदियापिंगलंगुलीए पालंब-
 ५ पलंबमाणसुकयपडउत्तरिज्जे णाणामणिकणगरयणविमलमहरिहणिउणोवियंमिसि-
 मिसितविरइयसुंसिलिद्धविसिद्धलट्ठसंठियपसत्थआविद्धवीरवलए, किं चहुणा ? कप्प-
 रुक्खए विव सुंअलंकियविभूसिए णरिंदे सँकोरेटमल्लदामेणं छत्तेणं धरिज्जमाणेणं
 चउचामरवौलवीइयंगे मंगलजयसदकयालोए अणेगगणणायग-दंडंणायग-राईसर-
 तलवर-माडंबिय-कोडुंबिय-मंति-महामंति-गँणग-दोवारिय-अमच्च-चेड-पीढमद्-णगर-
 १० णिगम-सेट्ठि-सेणावति-सत्थवाह-दूयसंधिवालँ सद्धि संपरिवुडे धँवल्लमहामेह-
 णिगए विव गहगणदिप्पंतरिक्खतारागणाण मज्झे ससि व्व पियदंसणे णरवती
 मज्जणघरातो पडिणिक्खमति, पडिणिक्खमिता जेणेव वाहिरिया उवट्ठाणसाला
 तेणेव उवागच्छति, उँवागच्छिता सीहासणवरगते पुरत्थाभिमुहे सन्निसण्णे ।

तते णं से^१ सेणिए राया अप्पणो अदूरसामंते उत्तरपुरत्थिमे "दिसीभागे अट्ठ

१. सुधिं जे १ लो० ॥ २ तिसरगं हे २ ॥ ३. अंगुलिअगं सं १ ला ३ लामू० २ ।
 अंगुलिज्जगं लासं० २ ॥ ४. ज्योवियां जे १ । ज्योइयां हे ३, ४ मु० ला १ । "कुण्डलो-
 द्द्योतिताननः"—अटी० ॥ ५. पिंणुं सं १ ला ३ लामू० २ ॥ ६. विमलं नास्ति जे १ ख २
 सं १ ला १, २, ३ हे ४ । "नानामणिकनकरत्नैर्विमलानि महार्हाणि महार्वाणि निपुणेन शिल्पिना
 ओविय त्ति परिकर्मितानि मिलिमिसितं त्ति दीप्यमानानि यानि विरचितानि निर्मितानि सुष्ठिष्ठानि
 सुसन्धीनि विशिष्ठानि विशेषवन्त्यन्येभ्यो लष्टानि मनोहराणि सस्थितानि प्रशस्तानि च आविद्धानि
 परिहितानि वीरवल्लयानि येन स तथा"—अटी० ॥ ७. मिसिमिसिमिसैत्वं खं १ हेमू० ४ ॥
 ८. सुसिलिद्धविसिद्धलट्ठसंठियं सं १ । सुसिलिद्धलट्ठविसिद्धसंठियं जे १ । सुसिलिद्धविसि-
 द्ढसंठिय ख १ ॥ ९. ए वेव ला २ हे ४ । ए चेव सं १ ला १, ३ हे २, ३ । "कल्पवृक्षक इव
 सुष्ठु अलङ्कृतो विभूषितश्च"—अटी० ॥ १०. सुं नास्ति सं १ ला २, ३ । अलंकिं सं १ ला २,
 ३ । सुयलकिं खं १ ॥ ११. "सह कोरेण्टप्रधानैर्माल्यदामभिर्व्यच्छत्रं तेन प्रियमाणेन, कोरेण्टकः
 पुष्पजातिः, तत्पुष्पाणि मालान्तेषु शोभार्थं दीयन्ते"—अटी० ॥ १२. वालावीं खं १ ।
 वालविं हे २ ॥ १३. डडं जे १ ॥ १४. गणदो जे १ । "गणका गणितज्ञाः भाण्डागारिका
 इति वृद्धाः"—अटी० ॥ १५. "इह तृतीयावहुवचनलोपो द्रष्टव्यः"—अटी० ॥ १६. "प्रिय-
 दर्शनः, क इव ? धवल्लमहामेघनिर्गत इव शशी, तथा ससि च त्ति वत्करणस्यान्यत्र सम्बन्धः,
 ततो ग्रहगणदीप्यमानऋक्षतारकगणानां मध्ये इव वर्तमान इति"—अटी० ॥ १७. ते २ ज्ञा जे १
 स १ ला ३ । एतदनुसारेण तेणेव उवागच्छिता इति सम्पूर्णः पाठोऽत्र । दृश्यता पृ० ५ टि० ४ ॥
 १८. से नास्ति स १ लामू० ३ ला २ ॥ १९. दिमिं मु० ॥

भदासणांइं सेयवैत्थपच्चत्थुयांइं सिद्धत्थमंगलोवयारकतसंतिकम्माइं रयावेति, रया-
वेत्ता णाणामणिरयणमंडियं अहियपेच्छणिज्जरूवं महग्घवरपट्टणुगगयं सण्हबहुभत्ति-
संयचित्तद्वाणं ईहामिय-उसभ-तुरय-णर-मगर-विहग-वाल-किंनर-रुरु-सरभ-चमर-
कुंजर-वणलय-पउमलयभत्तिचित्तं सुखचियवरकणपवरपेरंतदेसभागं अंभितरियं
जवणियं अंछावेइ, अंछावेत्ता अत्थरगमउयमसूरंओत्थइयं धवलवत्थपच्चत्थुयं
१२ विसिद्धं अंगसुहफासयं सुमउयं धारिणीए देवीए भदासणं रयावेति, रयावेत्ता
कोडुंबियपुरिसे सदावेति, सदावेत्ता एवं वदासी—खिप्पामेव भो देवाणुप्पिया!
अट्टंगमहाणिमित्तसुत्तत्थपाढए विविहसत्थकुसले सुमिणपाढए सदावेइ, सदावेत्ता
एयमाणत्तियं खिप्पामेव पच्चप्पिणह ।

५

तते णं ते कोडुंबियपुरिसा सेणिएणं रण्णा एवं वुत्ता समाणा इट्ठतुट्ठा
जाव हियया करयलपरिगगहियं दसणहं सिरसावत्तं मत्थए अजलिं कट्ठु एवं देवो
तहत्ति आणाए विणएणं वैयणं पडिसुणेंति, पडिसुणेंता सेणियस्स रण्णो
अंतियातो पडिणिक्खमंति, पडिणिक्खमेत्ता रायगिहस्स णगरस्स मज्झमज्झेणं
जेणेव सुमिणपाढगगिहाणि तेणेव उवागच्छंति, उवागच्छित्ता सुमिणपाढए
सदावेति ।

१०

१५

तते णं ते सुमिणपाढगा सेणियस्स रण्णो कोडुंबियपुरिसेहिं सदाविया
समाणा इट्ठतुट्ठा जाव हियया णहाता कतवलिकम्मा जाव पायच्छित्ता

१. णातिं ख २ ॥ २. ०वत्थे जे १ ॥ ३. ०पच्चत्थयाइ जे १ ला १ । ०पच्चत्थुयाइं सं १
ला २, ३ । ०पच्चत्थयाइं हेमू० ४ मु० ॥ ४. ०यातिं खं २ ॥ ५. ०णिज्जं रूव जे १ खं १ ।
०णेज्जरूव हे २ सं १ । “अधिकं प्रेक्षणीयं रूपं यस्या रूपाणि वा यस्या सा तथा”—अटी० ॥
६. सण्हं ला २ ॥ ७. ०संतविं स १ लामू० ३ । ०संतविं लासं० ३ ॥ ८. अमभंतरं
लामू० ३ । अमभंतरं सं १ ॥ ९. छावेइ निरत्ता सं १ । छावेइ निरत्ता लामू० ३, अंछावेइ २
त्ता लासं० ३ । १०. ०ओत्थइय जे १ ला २ मु० विना । “आस्तरकेण प्रतीतेन मृदुकम-
सूरकेण च प्रतीतेन अवस्तृतं यत् तत् तथा, धवलवज्रेण प्रत्यवस्तृतम् आच्छादितम्”
—अटी० ॥ ११. ०च्चत्थय स १ ला २ । ०च्चत्थुयं ला २ ॥ १२. विसिद्धं स १ ला २, ३ ॥
१३. सिमिणं खं १ हे २ हेमू० ३ ॥ १४. एतमां हे ४ । एवमां हे २ ला २ ॥ १५. ला २ विना
—हट्ठ २ जाव खं १ हे १, ३, ४ । हट्ठतुट्ठ जाव स १ ला ३ । हट्ठ जाव ला १ हे २ । हट्ठतुट्ठा जाव
हयहियया जे १ ॥ १६. वयण नास्ति खं १ ॥ १७, १८. सिमिणं खं १ हे ४ हेमू० ३ ॥
१९. ण ते सिमिणं हे २ । णं से सुमिणं सं १ ला २ जे १ लामू० ३ ॥ २०. हट्ठ २ जाव खं १
हे १, २ ला १ । हट्ठतुट्ठ जाव जे १ ला २ विना ॥ २१. “जाव हियय त्ति हरिसवसविसप्पमा-
णहियया”—अटी० ॥ २२. “जाव पायच्छित्तं त्ति कयकोउयमंगलपायच्छित्ता”—अटी० ॥

अप्पमहग्घाभरणांलंकियसरीरां हरियालियसिद्धत्ययकयमुद्धाणा सएहिं सएहिं
गेहेहिंतो पडिणिकखमंति, पडिणिकखमिता रायगिहस्स मज्झमज्जेणं जेणेव
सेणियस्स रण्णो भवणवडेंसगदुवारे तेणेव उवागच्छंति, एगंतओ उवागच्छित्ता
मिलायंति, मिलाइत्ता सेणियस्स रण्णो भवणवडेंसगदुवारेणं अणुपविसंति, अणु-
५ पविसित्ता जेणेव वाहिरिया उवट्ठाणसाला जेणेव सेणिए राया तेणेव उवागच्छंति,
उवागच्छित्ता सेणियं रायं जएणं विजएणं वद्धावेंति, सेणिएणं रण्णा अच्चिय-
वंदिय-माणिय-पूड्य-सक्कारिय-सम्माणिया समाणा पत्तेयं पत्तेयं पुव्वन्नत्थेसु भद्दासणेसु
निसीयंति ।

तते णं सेणिए राया जवणियंतरियं धारिणिं देविं ठवेति, ठवेत्ता पुप्फफल-
१० पडिपुण्णहत्थे परेणं विणएणं ते सुमिणपांढए एवं वदासी—एवं खलु देवाणुप्पिया !
धारिणी देवी अज्ज तंसि तारिसगंसि सयणिजंसि जांव महासुमिणं पासित्ताणं
पडिवुद्धा, तं एयस्स णं देवाणुप्पिया । ओरालस्स जांव सस्सिरीयस्स
महासुमिणस्स के मन्ने कल्लाणे फलवित्तिविसेसे भविस्सति ? ।

तते णं ते सुमिणपाढगा सेणियस्स रण्णो अंतिए एयमट्ठं सोच्चा णिसम्म हट्ठ
१५ जांव हियया तं सुमिणं सम्मं ओगिण्हंति, ओगिण्हित्ता ईहं अणुपविसंति,
अणुपविसित्ता अन्नमन्नेण सद्धिं संचालेंति, संचालित्ता तस्स सुमिणस्स लद्धट्ठा
पुच्छियट्ठा गहियट्ठा विणिच्छियट्ठा अभिगयट्ठा सेणियस्स रण्णो पुरतो सुमिणसत्थाइं
उच्चारमाणा उच्चारमाणा एवं वदासी—

१. “हरितालिका दूर्वा सिद्धार्थकाश्च कृता मूर्धनि वैस्ते तथा । क्वचित् सिद्धत्ययहरियालिया-
कयमगलमुद्धाणा एवं पाठः”—अटी० ॥ २. सएहिं गेहिहिंतो स १ ला २ जे १ । सएहिं
गेहिहिंतो ला ३ । “स्वकेभ्यः = आत्मीयेभ्य इत्यर्थः”—अटी० ॥ ३. रओ ला ३ विना नास्ति ॥
४. “गच्छइ ते २ चा जे १ । एतदनुसारेण ‘उवागच्छंति, तेणेव उवागच्छित्ता’ इति सम्पूर्णं
पाठोऽत्र ज्ञेयः ॥ ५. एगयओ मेलायति २ चा जे १ सं १ ला ३ । एगंतओ मिलायति गेहेमू० ४,
एगंतओ मिलेंति २ हेसं० ४ । एगओ मिलति = ला २ ॥ ६. “पूड्य-माणिय” अटी० मु० ।
“अच्चिता” चर्चिनाश्चन्दादिना, वन्डिता” सट्ठणोत्कीर्त्तनेन, पूजिताः पुण्यैः, मानिताः दृष्टि-
प्रणामतः, सक्कारिता. फल-वज्रादिदानतः, सन्मानितास्तथाविधया प्रतिपत्त्या समाणं चि सन्तः’
—अटी० ॥ ७. धारणिं जे १ ॥ ८. सिमिं खं १ हे २ ॥ ९. “पाढते खं १ ॥ १०. दइयता पृ० ९
पं० ५ ॥ ११. दइयता पृ० ११ पं० १० ॥ १२. दइयता पृ० १० पं० ६ ॥ १३. सम्म तोणेण्हंति २
खं १ ॥ १४. संचाएण्वि सं २ चा जे १ । “संचालेंति चि संचालयन्ति संचारयन्ति पर्यालोचयन्ती-
त्यर्थः”—अटी० ॥ १५. “लद्धार्थाः स्वतः, पृष्टार्थाः परस्परतः, गृहीतार्था परामिप्राय-
ग्रहणतः, तत एव विनिश्चितार्था, अत एव अभिगतार्था अवधारितार्था इत्यर्थः”—अटी० ॥

एवं खलु अहं सामी ! सुमिणसत्थंसि चायालीसं सुमिणा, तीसं महासुमिणा, चावत्तरिं सव्वसुमिणा दिट्ठा । तत्थ णं सामी ! अरहंतमायरो वा चक्कवट्ठिमातरो वा अरहंतंसि वा चक्कवट्ठिसि वा गब्भं वक्कममाणंसि एएसिं तीसाए महासुमिणाणं इमे चोदस महासुमिणे पासित्ताणं पडिबुज्जंति, तंजहा—

गय-उसभ-सीह-अभिसेय-दाम-ससि-दिणयरं झयं कुंभं ।

५

पउमसर-सागर-विमाण-भवण-रयणुच्चय-सिहिं च ॥ १ ॥

वासुदेवमातरो वा वासुदेवसि गब्भं वक्कममाणंसि एएसिं चोदसण्हं महासुमिणाणं अन्नतरे सत्त महासुमिणे पासित्ताणं पडिबुज्जंति । वलदेवमायरो वा वलदेवसि गब्भं वक्कममाणंसि एतेसिं चोदसण्हं महासुमिणाणं अन्नतरे चत्तारि महासुमिणे पासित्ताणं पडिबुज्जंति । मंडलियमायरो वा मंडलियंसि गब्भं वक्कममाणंसि एएसिं चोदसण्हं महासुमिणाणं अन्नतरं एगं महासुमिणं पासित्ताणं पडिबुज्जंति ।

१०

इमे य सामी ! धारिणीए देवीए एगे महासुमिणे दिट्ठे, तं ओराले णं सामी ! धारिणीए देवीए सुमिणे दिट्ठे, जाँव आरोग्गतुं ट्ठिदीहाउकल्लाणं मंगलकारए णं सामी ! धारिणीए देवीए सुमिणे दिट्ठे, अत्थलामो सामी ! सोक्खलामो सामी ! भोगलामो सामी ! पुत्तलामो [सामी !] रज्जलामो [सामी !] एवं खलु सामी ! धारिणी देवी नवण्हं मासाणं बहुपडिपुण्णाणं जाँव दारगं पयाहिति, से वि य णं दारए उम्मुक्कवालभावे विण्णयपरिणयमेत्ते जोव्वणगमणुप्पत्ते सरे वीरे विक्कंते वित्थिण्णविपुलवलवाहणे रज्जवती राया भविस्सति अणगारे वा भावियप्पा । तं ओराले णं सामी ! धारिणीए देवीए सुमिणे दिट्ठे, जाँव आरोग्गतुं ट्ठि जाव दिट्ठे त्ति कट्ठु भुज्जो भुज्जो अणुवूहेति ।

१५

२०

१, ३, ४. सिमिं खं १ ॥ २. मणंसि खं १ । “गब्भं वक्कममाणसि त्ति गभे व्युत्क्रामति उत्पद्यमाने”—अटी० ॥ ५. “विमानं यो देवलोकादवतरति तन्माता पश्यति, यस्तु नरकाद्दुद्गत्योत्पद्यते तन्माता भवनमिति चतुर्दशैते स्वप्ना विमान-भवनयोरेकतरदर्शनादिति”—अटी० ॥ ६, ९, १२. °सिमिं खं २ हे २ ॥ ७, ८ °सिमिं हे २ ॥ १०. वा नास्ति ला २ मु० विना ॥ ११. एगं ला २ मु० विना नास्ति ॥ १३. दृश्यता पृ० १२ पं० ५ ॥ १४. °तुट्ठिदीहाउ° सं १ । °तुट्ठिदीहाउ° जे १ ला २ ॥ १५. °मगल्लाका° ला १, २, हे ४ । °मगल्लाकारणए खं १ । १६. सामी । पुत्त । रज्ज । एवं स १ लामू० २, ३ ॥ १७. दृश्यता पृ० १२ पं० ८ ॥ १८. पयाहि से वि ख १ ॥ १९. विण्णाय° सं १ लासं० २, ला ३ । “विण्णायपरिणयमेत्ते विशातं विशानं परिणतमात्रं यस्य स तथा, क्वचिद् विण्णय त्ति पाठः, स च व्याख्यात एव”—अटी० । दृश्यता पृ० १२ पं० १२ ॥ २०. दृश्यता पृ० १२ पं० ५ ॥

तते णं सेणिए राया तेसिं सुमिणपाढगाणं अंतिए एयमडुं सोच्चा णिसम्म हट्टतुट्ट जाव हियए करयल जाव एवं वैयासी—एवमेयं देवाणुप्पिया । जाव जण्ण तुब्भे वदह त्ति कट्ठु तं सुमिणं सम्मं पडिच्छति, पडिच्छित्ता ते सुमिणपाढए विपुलेणं असण-पाण-खादिम-सादिमेणं वत्थ-गंध-मल्लालंकारेण य सक्कारेति सम्माणेति, सक्कारित्ता सम्माणित्ता विपुलं जीवियारिहं पीतिदाणं दलयति, दलइत्ता पडिविसज्जेति ।

तते णं से सेणिए राया सीहासणाओ अब्भुट्ठेति, अब्भुट्ठेत्ता जेणेव धारिणी देवी तेणेव उवागच्छति, उवागच्छित्ता धारिणिं देविं एवं वंदासी—एवं खलु देवाणुप्पिए । सुमिणसत्थंसि वार्यालीसं सुमिणा, तीसं महासुमिणा, जाव भुज्जो भुज्जो अणुवूहति । तते णं धारिणी देवी सेणियस्स रण्णो अंतिए एयमडुं सोच्चा णिसम्म हट्ट जाव हियया तं सुमिणं सम्मं पडिच्छति, पडिच्छित्ता जेणेव सए वासघरे तेणेव उवागच्छति, उवागच्छित्ता ण्हाया कयवलिकम्मा जाव विपुलाइं जाव विहरति ।

१३ तते णं तीसे धारिणीए देवीए दोसु मासेसु ^{१३}वीतिकेत्तेसु ततिए मासे वट्टमाणे तस्स गब्भस्स दोहलकालसमयंमि अयमेतारूवे अकालमेहेसु ^{१४}दोहले पाउब्भवित्था—धन्नाओ णं ताओ अम्मयाओ, संपुण्णाओ णं ताओ अम्मयाओ, कयत्थाओ ^{१५}णं ताओ [अम्मयाओ], कयपुण्णाओ [णं ताओ अम्मयाओ], कयलक्खणाओ [णं ताओ अम्मयाओ], कयविहवाओ [णं ताओ अम्मयाओ], सुलद्धे ^{१६}णं तासिं माणुस्सए जम्मजीवियफले जाओ णं मेहेसु अब्भुग्गतेसु अब्भुज्जएसु

१. णिसम्मा ख २ ॥ २. हट्ट जाव हियए ख १ हे १, २, ३, ४ ला १ । हट्टतुट्ट जाव हयहियए जे १ ॥ ३. वदासि ख १ हे १, ३, ४, ला १, २, ३ सं १ ॥ ४. एवमेवं जे १ हे १ ॥ ५. सम्मं पडिच्छइ २ त्ता जे १ ख १ विना । सम्मं संपडिच्छति खं १ । सम्मं पडिच्छइ स २ त्ता जे १ । जे १ अनुसारेण 'सम्म पडिच्छइ, सम्मं पडिच्छित्ता' इति सम्पूर्णः पाठः स्यात् ॥ ६. 'णेति २ त्ता प्रतिषु पाठः ॥ ७. से नास्ति जे १ सं १ ला ३ लामू २ ॥ ८. धारिणीदेवी ख १ जे १ हेमू ४ । धारिणीए देवीए हेसं ४ । धारिणीदेवीए ला २ । धारिणीदेवी ला ३ ॥ ९. वदासि सं १ ला ३ खं १ । १०. हे २ विना 'लीसं सुमिणा जाव एग महासुमिणं जाव भुज्जो मु० । 'लीसं महासुमिणा जाव भुज्जो हे २ मु० विना । दइयता पृ० १९ प० १ ॥ ११. दइयता पृ० १० प० ६ ॥ १२. जाव विपुलाइ विहरति ख १ । दइयता पृ० १७ प० १७ ॥ १३. वितिं हे २ स १ ला २, ३ जे १ ॥ १४. 'काले स' सं १ ॥ १५. दोहले सं १ ला १, २, ३ हे २ अटी० । "दोहले पाउब्भवित्थ त्ति दोहदो मनोरथं प्रादुर्भूतवान्"—अटी० ॥ १६. ताओ अम्मयाओ ख १ ॥ १७. सपुं मु० । "संपूर्णा. परिपूर्णा आदेयवस्तुभिः"—अटी० ॥ १८. णं ताओ हे ४ मु० विना नास्ति ॥ १९. ण नास्ति सं १ ला २, ३ हे ४ ॥

अब्भुत्ततेसु अब्भुट्टिएसु सगज्जिएसु सविज्जिएसु सफुसिएसु सैत्थणिएसु धंतधोत-
रूपपट्ट-अंक-संख-चंद-कुंद-सालिपिट्ठरासिसमप्पभेसु चिउर-हरियालभेय-चंपग-
सण-कोरेट्ठग-सरिसव-पउमरयसमप्पभेसु लक्खारस-सरस-रत्तकिंसुय-जासुमण-
रत्तवंधुजीवग - जातिहिं गुलुय - सरसकुंकुम - उरब्भससरुहिर - इंदगोवगसमप्पभेसु
वैरहिण-नील-गुलिय-सुगचासपिच्छ-भिगपत्त-सासग-नीलप्पलनियर-नवसिरीसकुसुम-
णवसदलसमप्पभेसु जञ्जण-भिगभेय-रिद्धग-भमरावलि-गवल-गुलिय-कज्जलसमप्प-
भेसु फुरंतविज्जुतसगज्जिएसु वायवसविपुलगगणचवलपरिसक्खिएसु, निम्मलवरवारि-
धारापगलियपयंडमारुयसमाहयसमोत्थरंतउवरिउवरितुरियवास पवासिएसु, धारा-
पहकरणिवायनिवाविय मेइणितले, हरियगणकंचुए, पल्लविय पायवगणेसु, वल्लि-
वियाणेसु पसरिएसु, उन्नतेसु सोभग्गमुवगतेसु, वैभारगिरिप्पवाततड-कडगवि-
मुक्खेसु उज्जरेसु, तुरियपधावियपलोद्वेफेणाउलं सकलुसं जलं वहंतीसु गिरिणदीसु,
सज्जुण-नीव-कुडयकंदल-सिलिंधकलिएसु उववणेसु, मेहरसियहट्टतुडचिड्डिय
हरिसवसपमुक्ककंठकेकौरवं मुयंतेसु वैरहिणेसु उउवसमयजणियतरुणसहयरिपणचित्तेसु,

१ सफुसिं खं १ । “सफुसिएसु ति प्रवृत्तप्रवर्णचिन्दुषु”—अटी० ॥ २ सथं ख १ हे २ ।
“सस्तनितेषु कृतमन्द्रमन्द्रध्वनिषु”—अटी० ॥ ३. °टसरिं हे २ विना । “चम्पक-सन-कोरेण्टक-
सर्पपग्रहणात् तत्पुष्पाणि गृह्यन्ते, पद्मरजः प्रतीतम्, तत्समप्रभेषु, वाचनान्तरे सनस्थाने काञ्चनं
सर्पपस्थाने सरिस ति पठ्यते, तत्र चिकुरादिसदृशाश्च ते पद्मरजःसमप्रभाश्चेति विग्रहः, अतस्तेषु
पीतेष्वित्यर्थः”—अटी० ॥ ४. °केसुयं खं १ । केसुयं हे ४ ला १ । °क्रियसुयं जे १ । °केयंसुयं
सं १ ॥ ५. °जासुयणं खं १ ला ३ ॥ ६. °हिंगुल्यं ला २, ३ । °हिंगुलियं हे १, ४ ला १ ।
“जातिहिङ्गुलुकेन वर्णकद्रव्येण”—अटी० ॥ ७. बरिहिं ख १ ॥ ८. °पिच्छं खं १ सं १ हे ४ ॥
९ °सामगं जे १ । “सासको वीयकनामा वृक्षविशेषः, अथवा साम ति पाठः, तत्र श्यामा
प्रियङ्गुः”—अटी० ॥ १०. °सुं खं १ । एवमन्यत्रापि क्वचित् क्वचित् ॥ ११. °उवरितुरियं
खं १ हे २ जे १ सं १ ला २, ३, लासं १ । “उपर्युपरि च सातत्येन”—अटी० ॥ १२.
णिव्वविय खं १ हे २ हेमू० ४ । “निर्वापितशब्दाच्च सप्तम्येकवचनलोपो द्रष्टव्यः”—अटी० ॥
१३. “पल्लविय ति इह सप्तमीबहुवचनलोपो दृश्यः, ततः पल्लवितेषु पादपगणेषु”—अटी० ॥
१४. “उन्नतेषु भूपदेशेष्विति गम्यते, सौभाग्यमुपगतेषु अनवस्थितजलत्वेन अकर्दमत्वात्,
पाठान्तरे नगेषु पर्वतेषु नदेषु वा ह्रूदेषु”—अटी० ॥ १५ प्रतिपाठाः—वेभारं हे २ ला २ मु०
विना । वेभारं हे २ ला २ मु० । “वैभाराभिधानस्य गिरेः”—अटी० ॥ १६ विप्पमुं स १
ला ३ ॥ १७. °नीमं हे २ ॥ १८. °सिलधं स १ ला ३ । °सिलिद्धं ला २ ॥ १९. “मेघरस्ति तेन
हृष्टतुष्टा अतिदृष्टाश्चेष्टिताश्च कृतचेष्टा ये ते तथा तेषु, इदं च सप्तमीलोपात्”—अटी० ॥ २०.
केक्कां खं १ सं १ ला २, ३ जे १ ॥ २१. बरिहिणेसु खं १ जे १ ॥ २२. उऊसमयं स १ लामू०
३ जे १ । “ऋतुवशेन कालविशेषवलेन यो मदस्तेन जनितम्”—अटी० ॥

णवसुरभिसिलिंधं कुडयकंदलकंयवंगंधद्वणिं मुयंतेसु उववणेसु, परहुयंरुयरिमित-
संकुलेसु उद्दाइंतरत्तइंदगोवयथोवयकारुणविलवितेसु ओणयतणमंडिएसु ददुरपयं-
पिएसु संपिंडियदरियभमरमहुकरिपहकरपरिलित्तमत्तछप्पयकुसुमासवलोलमधुरगुंजंत-
देसभाएसु उववणेसु, पैरिसामियचंदसूरगहगणपणट्टनक्खत्ततारंगपहे इंदाउहवद्ध-
५ चिंधपट्टंसि अंवरतले उड्डीणवलागपंतिसोभंतमेहवंदे, कारंडग-चकवाय-कलहंसउस्सुय-
करे संपत्ते पाउसंमि काले, पहायातो कयवलिकम्मातो कयकोउयमंगलपायच्छित्तातो,
किं ते, वरपायपत्तणेउरमणिमेहलहारइयउचियकडगखंहुयविचित्तवरवल्ययंभिय-
भुयाओ कुंडलउज्जोवियाणणाओ रयणभूसियंगीओ, नासानीसासवायवोज्जं
चक्खुहरं वण्णफरिससंजुतं हयलालापेलवाइयेयं धवलकणयखचियंतकम्मं आगास-
१० फलिहसरिसप्पभं अंसुयं पवरं परिहियाओ, दुंगूलसुकुमालउत्तरिजाओ, सव्वो-
उयसुरभिकुसुमपवरमल्लसोभितसिराओ कालागरुधूवधूवियाओ "सिरीसमाणवेसाओ

१. °सिलध° सं १ ला ३ लामू० २ ॥ २. °कहंय° जे १ । °कलव° हे ४ ॥ ३. °रय° जे १ ॥
४ परिज्झामिं हे २, ४, जे १ । परिस्सामिं सं १ ला ३ । "परिइयामिताः कृाणीकृताः सान्द्र-
मेघाच्छादनात्, पाठान्तरेण परिध्यामिताः कृतप्रभाभ्रंशाः चन्द्रसूरग्रहणा यस्मिन्"—अटी० ॥
५. °तारागपहे जे १ । °तारागणपहे हे ४ ॥ ६. °मेहुवदे सं १ जे १ ॥ ७. पहाया कयवलिकम्मा
कयकोउयमंगलपायच्छित्ते किञ्चो वर° जे १ । ८. "किं ते इति किमपरमिदंयर्थः"—अटी० ॥
९ "वरपायपत्तनेउरमणिमेहलहारइयउचियकडगखंहुयपगावलिकंठसुरवतिसरयवरवल्यहेम-
सुत्तकुण्डलुज्जोवियाणणाओ चि पाठान्तरम्, तत्र तु वरपादप्राप्तनूपुरमणिमेखलाहाराः तथा
रचितान्युचितकटकानि च खड्गकानि च एकावली च विचित्रमणिककृता एकसरिका कण्ठसुरजश्च
आभरणविशेषः त्रिसरकं च वरवलयाणि च हेमसूत्रक (सूत्रं सं १) च सकलक यासा तास्तथा,
तथा कुण्डलोद्गोतिताननाः, ततो वरपादप्राप्तनूपुरादीना कर्मधारयः, रत्नविभूषिताङ्गयः"—अटी० ॥
१०. प्रतिपु पाठाः—°खड्गय° सं १ लामू० ३ हे ३, ४ । °खड्गय° खं १ लासं ३ ला १ ।
°खड्गय° हे २ जे १ । °खड्गम्° ला २ । "खड्गकानि (खण्डकानि—सं १, खड्गकानि—ला १) चाङ्गु-
लीयकानि यासा ताः"—अटी० ॥ ११. नामनी° जे १ । "नासानि°श्वासवातेनोह्यते यल्लघुत्वात्
तत्तथा"—अटी० ॥ १२. धवलं सं १ । "धवलं च तत् कनकेन खचितं ति खचित मण्डित-
मन्तयो. अञ्चलयोः कर्म वानलक्षण यस्य तत्तथा तच्चेति वाक्यम्"—अटी० ॥ १३. पवर सं १
सं १ ला १, २, ३ हे ४ । "अंशुक वस्त्रविशेषं प्रवरमिहानुस्वारलोपो दृश्यः"—अटी० ॥
१४. दुगुल° जे १ हे २ । "दुकूल वस्त्रम्, अथवा दुकूलो वृषविशेषः, तद्वत्काजातं दुकूलं
वस्त्रविशेष एव"—अटी० ॥ १५. "पाठान्तरे 'सर्वर्तुकसुरभिकुसुमैः सुरचिता प्रलम्बा गोभमाना
कान्ता विकसन्ती चित्रा माला यासा तास्तथा, एवमन्यान्यपि पदानि बहुवचनान्तानि संस्करणीयानि,
इह वर्णके वृहत्तरो वाचनाभेदः"—अटी० । एतदनुसारेण सव्वोउयसुरभिकुसुमसुरइयपलंब-
सोहतकतत्रिकसंतचित्तमालाओ इति पाठान्तरमत्र भाति । औपपातिकसूत्रे न्यन्तरदेववर्णने
सव्वोउयसुरभिकुसुमसुरइयपलंबसोभतकतविभसंतचित्तवणमालरइयवच्छा इति पाठो दृश्यते ।
१६. सिरि° खं १ मु० । "सिरीसमाणवेसा, श्री देवता, सा च लोके शोभनवेपेति रुद्धा, अतस्त-
योममा कृता" इति अभयदेवसूरिविरचितायाम् औपपातिकसूत्रवृत्तौ देवीवर्णने दृश्यते ॥

'सेयणं गंधहत्थिरयणं दुरूढाओ समाणीओ सकोरेंटमल्लदामेणं छत्तेणं धरिज्जमाणेणं चंदप्पभ-वडर-वेसुलियविमलदंड-संख-कुंद-दगरैय-अमय-महिय-फेणपुंजसन्निगाँस-चउच्चैरवालवीजितंगीओ सेणिएणं रण्णा सद्धिं हत्थिखंधवरगतेणं पिड्डतो पिड्डतो समणुगच्छमाणीओ चाउरंगिणीए सेणाए महता ह्याणीएणं गयाणीएणं रहाणीएणं पायत्ताणीएणं सँच्चिड्डीए जाव निग्घोसणादितरवेणं रायगिहं णगरं सिंघा-डग-तिग-चउक्क-चच्चर-चउम्मुह-महापह-पहेसु आसित्तसित्तसुँचियसंमज्जितोवलित्तं जाव सुगंधवरगंधियं गंधवट्ठिभूयं अवलोएमाणीओ अवलोएमाणीओ णागरजणेणं अभिणंदिज्जमाणीओ अभिणंदिज्जमाणीओ गँच्छलयाख्वखग्गुम्मवलिँगुँच्छोच्छइयं सुरम्मं^{१३} वेभारगिरिकडगपायमूलं सँव्वतो समंता ओलोएमाणीओ ओलोएमाणीओ

१. हे २ विना—सेयणयं गंधं खं १ हे ३। सेयणयगंधं अन्यत्र। सेणयगंधं जे १ ला २॥
 २. 'रययअमय' स १॥ ३. 'गासोच' जे १। 'गासेच' सं १॥ ४. 'चामर' खं १ ला २, ३॥
 "गद्ध-कुन्द-दकरजो-डमृत-मथित-फेनपुञ्जसन्निकाशाश्च ये चत्वारश्चमराः चामराणि, तद्वालैर्वी-जितमद्ग यासा तास्तथा। अयमेवार्थो वाचनान्तरे इत्यमधीतः—सेयवरचामराहिं उद्धुव्व-माणीहिं २"—अटी०॥ ५. ह्याणिं स १ जे १॥ ६. हे २ विना सन्विड्डीए सव्वजुईए जाव इति पाठः। सन्विड्डीए सव्वजुत्तीए जाव ख १। 'सव्वजुईए' इति पाठः अटी० कृता समथ नासीदिति भाति, तथाहि—“सन्विड्डीए ति छत्रादिराजचिह्नरूपया, इह यावत्करणादेव द्रष्टव्यम्—सव्वजुईए सर्वद्युत्या आभरणादिसम्बन्धिन्या, सर्वद्युक्त्या वा उचितेष्टवस्तुघटनालक्षणया, सर्ववलेन सर्वसैन्धेन, सर्वादरेण सर्वोचिततत्कृत्यकरणरूपेण, सर्वत्रिभूत्या सर्वसम्पदा, सर्व-त्रिभूत्या समस्तशोभया, सर्वसंभ्रमेण प्रमोदकृतौस्तुक्येन, सर्वपुष्पगन्धमाल्यालङ्कारेण, सर्वतूर्य-शब्दसंनिनादेन तूर्यशब्दाना मीलनेन यः संगतो नितरा नादो महान् घोषस्तेनेत्यर्थः, अल्पेष्वपि ऋद्ध्यादिषु सर्वशब्दप्रवृत्तिर्दृष्टा, अत आह—महया इड्डीए महया जुईए जुत्तीए वा महया बलेण महया समुदण वरतुरियजमगसमगप्पवाइएण यमकसमकं युगपत्, एतदेव विशेषेणाह—संख-पणव-पडह-भेरि-झल्लरि-खरमुहि-हुडुक्क-सुरव-मुइग-हुँदुहिनिग्घोसनाइयरवेणं, तत्र शङ्खादीना नितरा घोषो निर्घोषो महाप्रयत्नोत्पादितः शब्दः, नादित्वं ध्वनिमात्रम्, एतद्वयलक्षणो यो खः स तथा तेन”—अटी०॥ ७. 'सुत्तिय' ख १। “शुचिक पवित्रम्”—अटी०॥ ८. दृश्यता पृ० १३ पं० १५॥ ९. 'माणीओ २ णा' जे १ स १ लो० लास० २। 'माणीओ णा' अन्यत्र। अस्माभिरत्र जे १ प्रभृत्यनुसारेण अवलोएमाणीओ अवलोएमाणीओ इति पाठो निर्दिष्ट इति ध्येयम्॥ १०. 'माणीओ २ गच्छ' जे १ स १ ला १, २, ३। 'माणीओ गच्छ' अन्यत्र। दृश्यतामुपरितन टिप्पणम्॥ ११. गुच्छं हेसं० ४ मु०। “गच्छा वृन्ताकीप्रभृतीनाम्”—अटी०॥ १२. गुच्छाच्छं जे १। “गुच्छा. पल्लवसमूहा”, तैर्यत् ओच्छतिय ति अवच्छा-दितम्”—अटी०॥ १३. वेभारं स १ ला १, २, ३ हे ४। दृश्यता पृ० २१ टि० १५॥ १४ “सर्वतः समन्तात् आहिँडेज्ज ति आहिण्डन्ते, वाचनान्तरे तु ओलोएमाणीओ २ आहिँडमा-णीओ २ दो(डो जे १)हल विगिति विनयन्ति अपनयन्तीत्यर्थः। त जइ णं अहमवि मेहेसु अम्भुग्गइसु जाव डोहल त्रिगिज्जाभि विनयेयमित्यर्थः। सगतश्चायं पाठ इति।”—अटी०॥ १५. तोलोएमाणीओ २ आहिँडमाणीओ २ खं १॥

आहिंडमाणीओ आहिंडमाणीओ दोहलं विणिंति, तं जइ णं अहमवि मेहेसु
अवमुग्गएसु जाव दोहलं विणिज्जामि ।

१४. तए णं सा धारिणी देवी तंसि दोहलंसि अविणिज्जमाणांसि असंपत्तदोहल
असंपुण्णदोहल असंमाणियदोहल सुक्का भुक्खा णिम्मंसा ओलुग्गा ओलुग्गसरीरा
पमइलदुव्वला किलंता ओमंथियवयणनयणकमला पंडुइयमुंही करयलमलियव्व
चंपगमाला णित्तेया दीणविवण्णवयणा जंहोचियपुप्फगंधमल्लालंकाराहारं अणमिलस-
माणी किड्डुं-रमणकिरियं च परिह्वेमाणी दीणा दुम्मणा निराणंदा भूमिगयदिट्ठीया
ओहयमणसंकप्पा जाव श्रियाति ।

तते णं तीसे धारिणीए देवीए अंगपडियारियाओ अम्भितरियाओ दासं चेडियाओ
धारिणिं देवि ओलुग्गं जाव श्रियायमाणिं पासंति, पासित्ता एवं वदासी—
किण्णं तुमे देवाणुप्पिए । ओलुग्गा ओलुग्गसरीरा जाव श्रियायसि ? तते णं सा
धारिणी देवी ताहिं अंगपडिचारियाहिं अम्भितरियाहिं दासं चेडियाहिं एवं वुत्ता
समाणी ताओ दासचेडियाओ णो आढाति, णो परियाणति, अणाढायमीणा
अपरियाणमीणा तुंसिणीया संचिद्धति, तते णं ताओ अंगपडिचारिगाओ
अम्भितरियाओ दासचेडियाओ धारिणिं देवि दोच्चं पि तच्चं पि एवं वयासी—किन्नं
तुमं देवाणुप्पिए । ओलुग्गा ओलुग्गसरीरा जाव श्रियायसि ?

१. दोहल जे १ लो० लास० २॥ २ विणएन्ति जे १ । दृश्यता पृ० २३ टि० १४ ॥ ३. दृश्यता
पृ० २० प० १८ ॥ ४ दोहल जे १ सं १ अटी० ॥ ५ “असंप्राप्तदोहदा मेवादीनामजातत्वात्”—
अटी० ॥ ६. सुक्खा जे १ स १ लो० हे ३, ला २, ३ ॥ ७. णिम्मा हे २, ३, ४,
ला १, २, ३ ॥ ८. पंडुइयं जे १ । पंडुयं हे २ ॥ ९. मुहा सं १ ॥ १०. जहोच्चियं खं १
ला १ ॥ ११. लकारहार हेसं ३ । मल्लालकाराहारं इति विपाकसूत्रे द्वितीयेऽध्ययने ॥ इत
आरभ्य अकालदोहल[पृ० २६ पं० १७] इतिपर्यन्त ख १ मध्ये पत्रं नास्ति ॥ १२. कीडारं जे १
लासं ३ । किडारं ला १ ॥ १३. हायमाणी हे २ ॥ १४. चेडीओ जे १ हे १, ३, ४ ला ३ ।
चेडीयाओ हे २, एवमग्रेऽपि ॥ १५. धारिणीदेविं जे १, हे १, ३, ला १ । धारिणी देवीं हे ४
सं १ ॥ १६. ओलुग्ग जे १ हे १, २, ४ स १ ला २, ३ ॥ १७. माणीं हे ३ ॥ १८.
किण्हं हे १ ॥ १९. ओलुग्गा हे १ ॥ २०. श्रियासि हे ४ स १ ॥ २१. पडियारियाहिं ला ३ ।
पडिचारियाहिं सं १ हे ४ । पडिचारियाहिं अम्भितरियाहिं हे २ ॥ २२. चेडियाहिं य एव
जे १ हे ४ लो० सं १ । चेडीहिं एव हे १, २ ला १ ॥ २३. आणाति जे १ सं १ विना ॥ २४.
अणाढायमाणी अपरियाणमाणी हे २ विना ॥ २५. अपरिणीयागमाणा जे १ । अपरियायमाणी सं १
हे ४ ॥ २६. तुंसिणीया चिट्ठजं १ लो० हेमू० ४ ॥ २७. पडिचारियातो हे २ । पडियारियाओ
हे १ ॥ २८. दासचेडीयाओ हे २ । दासचेडियाओ नास्ति जे १ स १ लो० । २९. तुमे जे १ हे २
विना ॥ ३०. जाव अट्ठज्झाणोवगया श्रियायसि स १ हे ४ लासं ३ ।

तते णं सा धारिणी देवी ताहिं अंगपडिचारियाहिं अर्भितरियाहिं दासचेडियाहिं दोच्चं पि तच्चं पि एवं वुत्ता समाणी णो आढाति, णो परियाणति, अणाढायमीणा अपरियाणमीणा तुसिणीया संचिद्धति ।

तते णं ताओ अंगपडिचारियाओ दासचेडियाओ धारिणीए देवीए अणाढातिज्ज-
माणीओ अपरिजाणिज्जमाणीओ तहेव संभंताओ समाणीओ धारिणीए देवीए अंति-
याओ पडिनिक्खमंति, पडिनिक्खमिता जेणेव सेणिए राया तेणेव उवागच्छंति,
उवागच्छित्ता करतलपरिग्गहियं जार्व कट्ठु जएणं विजएणं वद्धावेति, वद्धावेत्ता
एवं वदासी—एवं खलु सामी ! किं पि अज्ज धारिणी देवी ओलुग्गा ओलुग्ग-
सरीरा जाव अट्टज्झाणोवगया श्रियायति ।

तते णं से सेणिए राया तासिं अंगपडियारियाणं अंतिए एयमडं सोच्चा
णिसंम तहेव संभंते समाणे सिग्घं तुरियं चंचलं वेइयं जेणेव धारिणी देवी
तेणेव उवागच्छति, उवागच्छित्ता धारिणिं देविं ओलुग्गं ओलुग्गसरीरं जाव
अट्टज्झाणोवगयं श्रियायमाणिं पासति, पासित्ता एवं वदासी—किण्णं तुमं देवाणुप्पिए !
ओलुग्गा ओलुग्गसरीरा जाव अट्टज्झाणोवगता श्रियायसि ? तते णं सा धारिणी
देवी सेणिएणं रत्ता एवं वुत्ता समाणी णो आढाइ णो परिजाणइ जाव तुंसिणीया
संचिद्धति, तते णं से सेणिए राया धारिणिं देविं दोच्चं पि तच्चं पि एवं वदासी—
किण्णं तुमं देवाणुप्पिए ! ओलुग्गा जाव श्रियायसि ।

तते णं सा धारिणी देवी सेणिएणं रत्ता दोच्चं पि तच्चं पि एवं वुत्ता समाणी

१. 'हि य दास' हे ४ । 'ही य दास' सं १ ॥ २. 'चेडीहिं' जे १ सं १ ॥ ३. 'याणाति' हे २
विना ॥ ४. अणाढायमाणा अपरियाणमाणा हे २ विना । अणाढायमाणी अपरियाणमाणी हे ४ ॥
५. अपरियायमाणा जे १ सं १ लासं २ ॥ ६. 'परिया' जे १ । 'पडिचारीयाओ
दासचेडीयाओ हे २ । 'पडियारियाओ य दासचेडीयाओ सं १ हे ४ ॥ ७. 'रियाणिज्ज' हे २ ॥
८. जाव ति कट्ठु जे १ ॥ ९. णिसंम हे २ सं १ ॥ १०. चवल चेइय जे १ हे २ ॥
११. चेइय पहारेत्थ गमणाए तए ण सेणिए राया जेणेव हे १ हेमू ४ । "जेणेवेत्यादि, यत्र
धारिणी देवी तत्रोपागच्छति स्म, आगत्य चावरुणादिविशेषणा धारिणी देवी पश्यति । वाच-
नान्तरे तु जेणेव धारिणी देवी तेणेव इत्यतः पहारेत्थ गमणाए इत्येतद् दृश्यते । तत्र पहारेत्थ
सप्रधारितवान् विकल्पितवानित्यर्थः, गमनाय गमनार्थम् । तथा तए ण सेणिए राया जेणेव
धारिणी देवी तेणेव उवागच्छति २ पासइ ति पश्यति सामान्येन, ततोऽवरुणादिविशेषणा
पश्यतीति"—अटी० ॥ १२. 'त्ता पावइ ण धारिणिं ओलुग्गसरीर जाव अट्टज्झाणोवगय
श्रियायमाणिं पासति हे १ ॥ १३. 'माणीं सं १ । 'माणी जे १ ॥ १४. आढाति जाव तुसि' हे २
ला १ ॥ १५. तुसिणिआ हे २ । तुसिणीए सं १ हे ४ ॥ १६. वयापि सं १ जे १ हे १, ४ ॥
१७. तुम नास्ति हे २ ॥

- णो आढाति, णो परिजाणति, तुंसिणीया सचिट्ठइ, तते णं से सेणिए राया धारिणिं देविं सवहसावियं करेति, करेत्ता एवं वैयासी—^१क्किणं देवाणुप्पिए ! अहमेयस्स अट्ठस्स अणरिहे सवणयाए ? तौ णं तुमं ममं अयमेयारूवं मणोमाणसियं दुक्खं रहस्सीकरेसि । तते णं सा धारिणी देवी सेणिएणं रत्ता सवहसाविया
५. समाणी सेणियं रायं एवं वदासी—एवं खलु सामी । मम तस्स उरालस्स जाव महासुमिणस्स तिण्हं मासाणं बहुपडिपुत्ताणं अयमेयारूवे अकालमेहेसु ^२ढोहले पाउन्मूए ‘धन्नाओ णं ताओ अम्मयाओ, कयत्थाओ णं ताओ अम्मयाओ, जाव वेच्चारिगिरिषायमूलं आहिंउमाणीओ ^३ढोहलं विणिंति, तं जइ णं अहमवि जाव दोहेलं विणिज्जामि’ । तते णं हं सामी । अयमेयारूवंसि अकालदोहेलंसि
१०. अविणिज्जमाणंसि ओलुग्गा जाव अट्ठज्जाणोवगया ^४अियामि ।

- तते णं से सेणिए राया धारिणीए देवीए अंतिए एयमट्ठ सोच्चा णिस्सम्म धारिणिं देविं एवं वदासी—मा णं तुमं देवाणुप्पिए ! ओलुग्गा जाव अियाहि, अहं णं तहं करिस्सामि जहा णं तुज्जं अयमेयारूवस्स अकालदोहलस्स मणोरह-संपत्ती भविस्सति तिं ^५कट्ठु धारिणिं देविं इट्ठाहिं कंताहिं पियहिं मणुत्ताहिं
१५. मणामाहिं वग्गूहिं समासासेति, समासासेत्ता जेणेव चाहिरिया उवट्ठाणसाला ^६तेणेव उवागच्छइ, ^७तेणेव उवागच्छत्ता सीहासणवरगते पुरत्थाभिमुहे सण्णिसण्णे धारिणीए देवीए एयं अकालदोहेलं वट्ठहिं औएहिं य उवाएहिं य उप्पत्तियाहिं य ^८वेणइयाहिं य कम्मियाहिं य परिणामियाहिं यैं बुद्धीहिं अणुचिंतेमाणे अणुचिंतेमाणे तस्स दोहलस्स आयं वा उवायं वा ^९ठिइं वा

१. तुभिगिया हे १ । तुभिणीए सं १ हे ४ । २ वयासि सं १ जे १ हे ४ ॥ ३ क्किण तुम देवा^० सं १ जे १ हे ४ । “क्किण्ह क्किणमिति वा पाठः”—अटी० ॥ ४. तो जे १ हे २ विना ॥ ४. सिमिणस्स हे २ ॥ ५. ढोहले सं १ जे १ हे ४ ॥ ६ दइयता पृ० २० प० १६ ॥ ७. ढोहल सं १ जे १ हे ४ ॥ ८. दइयता पृ० २४ प० १ ॥ ९. ढोहल सं १ जे १ हे २ ॥ १०. ढोहलसि सं १ जे १ हे ४ ॥ ११. अियायामि । तए ण ह कारणेण सामी ओलुग्गा जाव अियायामि । तए ण से सेणिए सं १ हे ५ ॥ ४ ला ३ ॥ १२. निसम्मा हे २ ॥ १३. धारिणीं देवीं सं १ ॥ १४. तह जत्तिहामि अटीपा० । “जत्तिहामि ति यत्तिप्ये, क्वचित् करिप्प्यामीति पाठः”—अटी० ॥ १५. तुवम हे १ ॥ १६. ति कट्ठु हे २ ॥ १७. धारिणी देवी सं १ हे १ जे १ ॥ १८. तेणामेव हे १ ॥ १९. ते २ ता जे १ ॥ २०. ढोहल जे १ ॥ २१. आएहिं य उवाएहिं उप्प^० सं १ हे १ जे १ । आएहिं उवाएहिं उप्प^० हे २ ॥ २२. उप्पत्तियाएहिं वेणइयाहिं कम्मिं जे १ । २३. वेणइयाहिं हे २ ॥ २४. चउव्विहाए बुद्धीए सं १ हे २ ला २, ३ । य चउव्विहाहिं बुद्धीहिं ला १ ॥ २५. य अिय सं १ ला २ । उप्पत्तिं वा ठिइं वा जे १ । “आय वा उवाय वा ठिइ वा स्थिति वा क्रम वा स्थिरता वेडिस्तार्थस्य, पाठान्तरे उप्पत्तिं वा तत्थैवेत्यर्थः”—अटी० ॥

उप्पत्तिं वा अविंदमाणे ओहयमणसंकप्पे जाव झियायति ।

१५. तैयणंतर च अभयकुमारे ण्हाते कयवलिकम्मे जाव सव्वालंकारविभूसिते पायवंदए प्हारेत्थ गमणाए । तते णं से अभयकुमारे जेणेव सेणिए राया तेणेव उवागच्छइ, तेणेव उवागच्छिता सेणियं रायं ओहतमणसंकप्पं जाव झियायमाणं पासति, पासित्ता अयमेयारूवे अज्झत्थिए चितिते पत्थिते मणोगते संकप्पे समुप्पज्जित्था—अण्णया ममं सेणिए राया एज्जमाणं पासति, पासित्ता आढाति, परिजाणति, सक्कारेति, सम्माणेति, आलवति, संलवति, अद्धासणेणं उवणिमंतेति मत्थयंसि अंग्घायति, इयाणिं ममं सेणिए राया णो आढाति, णो परियाणइ, णो सक्कारेइ, णो सम्माणेइ, णो इद्धाहिं कंताहिं पियाहिं मणुन्नाहिं मणामाहिं ओरालाहिं वग्गूहिं आलवति संलवति, नो अद्धासणेणं उवणिमंतेति, णो मत्थयंसि अंग्घायति, किंपि ओहयमणसंकप्पे झियायति, तं भवियेव्वं णं एत्थ कारणेणं, तं सेयं खलु 'मे सेणियं रायं एतमड्डं पुच्छित्तए, एव्वं सपेहेति, 'सपेहेत्ता जेणामेव सेणिए राया तेणामेव उवागच्छति, उवागच्छिता करयलपरिग्गहियं सिरसावत्तं मत्थए अंजलिं कट्ठु जएणं विजएणं वद्धावेति, वद्धावेत्ता एवं वेदासी—तुब्भे णं ताओ ! अन्नया ममं एज्जमाणं पासित्ता आढाह, परिजाणह, जाव मत्थयंसि अंग्घायह, आसणेणं उवणिमंतेह, इयाणिं ताओ ! तुब्भे ममं नो आढाह जाव नो आसणेणं उवणिमंतेह, किंपि ओहयमणसंकप्पा 'झियायह, तं भवियेव्वं णं ताओ ! एत्थ कारणेणं, तओ तुब्भे ममं ताओ ! एयं कारणं अंग्गूहमाणा असंकमाणा अनिण्हवमाणा अपच्छाएमाणा जहाभूतमवितहमसंदिद्धं एतमड्ड—माइक्खह, तते णं हं तस्स कारणस्स अंतगमणं गमिस्सामि ।

तते णं से सेणिए राया अभएणं कुमारेणं एवं वुत्ते समाणे अभयं कुमारं एवं वयासि—एवं खलु पुत्ता ! तव चुल्लमाउयाए धारिणीए देवीए तस्स गब्भस्स दोसु

१. तयाणं जे १ ला २ विना । तदाणतर च ण अभए हे २ ॥ २ अभए कुमारे हे १, २ ॥ ३ पाहासित्थ हे १ । पाहारेत्था ख १ ॥ ४. आसणेण हे २ विना ॥ ५. अंग्घायि हे १, २ विना ॥ ६. सेणिए ण राया जे १ ॥ ७. आलवति हे १ सं १ । आलवेइ संलवेइ हे ४ ॥ ८. याणाति हे २ । याणेइ सं १ ॥ ९. मणामाहिं नासि हे २ विना ॥ १०. अंग्घानिय ला १ ॥ ११. झियाइ हे २ ॥ १२. एव्व एत्थ ण कारणेण हे २ ॥ १३. मम स १ ॥ १४. एव पेहेति ख १ ॥ १५. संरत्ता जे १ ॥ १६ वयासि जे १ । वदानि हे १ ॥ १७. परिग्गयह हे २ ॥ १८ जाव झियायह जे १ हे १ ॥ १९ मज्झ जे १ ॥ २० "एयं कारणं ति अपध्यानहेतु दोहदापूर्तिलक्षणमिति भावः । कारणमिति क्वचिन्नाधीयते ।"—अटी० ॥ २१ अंग्गूहमाणा हे १, २ ॥ २२. एयस्स गब्भस्स हे २ ॥

मासेसु अतिक्कंतेसु ततियमासे वट्टमाणे दोहलकालसमयंसि अयमेयारूवे दोहले पाउन्ध-
 वित्था—धन्नाओ णं ताओ अम्मयाओ तहेव निरवसेसं भाणियच्चं जाव 'विणिंति,
 तए णं 'हं पुत्ता । धारिणीए देवीए तस्स अकालदोहलस्स बहूहिं आएहिं य उवाएहिं
 य जाव उप्पत्तिं अविंदमाणे ओहयमणसंकप्पे जाव झियायामि, तुमं आगयं पि' न
 ५ याणामि, तं एतेणं कारणेणं अहं पुत्ता ! ओहय जाव 'झियायामि, तए णं से
 अभयकुमारे सेणियस्स रण्णो अंतिए एयमट्ठं सोच्चा 'णिसम्म हँट्ट जाव हियए
 सेणियं रायं एवं वयासी—मा णं तुब्भे ताओ ! ओहयमण जाव झियायह,
 अहण्णं तहा करिस्सामि जहा णं मम चुल्लमाउयाए धारिणीए देवीए अयमेयारूवस्स
 अकालदोहलस्स मणोरहसंपत्ती भविस्सति त्ति कट्ठु सेणियं रायं ताहिं इट्ठाहिं
 १० कंताहिं जाव समासासेइ, तते णं सेणिए राया अभएणं कुमारेणं एवं बुत्ते समाणे
 हट्ठुट्ठे जाव अभयं कुमारं सक्कारेति समाणेति, संक्कारेत्ता समाणेत्ता पडिविसजेति ।

१६. तते णं से अभये कुमारे संक्कारियसम्माणियपडिविसजिए समाणे
 सेणियस्स रत्तो अंतियाओ पडिनिक्खमति, पडिनिक्खमिन्ता जेणामेव सए भवणे
 तेणामेव उवागच्छति, उवागच्छित्ता सीहासणे निसण्णे । तते णं तस्स अभयस्स
 १५ अयमेयारूवे अज्झत्थिए जाव समुप्पजित्था—'नो खलु सक्का माणुस्सएणं
 उवाएणं मम चुल्लमाउयाए धारिणीए देवीए अकालदोहलमणोरहसंपत्तिं करित्तए
 नैन्नत्थ दिव्वेणं उवाएणं, अत्थि णं मज्झ सोहम्मकप्पवासी पुच्चसंगतिए देवे
 महिड्डीए जाव महासोक्खे, तं सेयं खलु मम पोसहसालाए पोसहियस्स वंभचारिस्स
 उम्मुक्कमणिसुवण्णस्स ववगयमालावण्णगविलेवणस्स णिक्खित्तसत्थमुसलस्स एगस्स
 २० अवीयस्स दब्भसंथारोवगयस्स अट्ठमभत्तं पैंगिणिहता पुच्चसंगतियं देवं मणैसीकरे-
 माणस्स विहरित्तए । तते णं पुच्चसंगतिए देवे मम चुल्लमाउयाए धारिणीए देवीए
 अयमेयारूवं अकालमेहेसु डोहलं 'विणेहिंति ।' एवं सपेहेति, सपेहित्ता जेणेव
 पोसहसाला 'तेणामेव उवागच्छति, उवागच्छित्ता पोसहसालं पमज्जति, पमज्जित्ता
 उच्चारपासवणभूमिं पडिलेहेइ, पडिलेहित्ता डब्भसंथारंगं दुरुहइ, दुरुहित्ता

१. विणिंति जे १ ॥ २. ह ता पुत्ता हे २ ॥ ३. जाव डिहं वा अविंद^० जे १ । दृश्यता पृ० २६ पं० १८ ॥
 ४. वि नास्ति हे १ ॥ ५. झियामि हे १, २, ४ खं १ सं १ ॥ ६. निसम्मा स १ हे ४ ॥ ७. हट्ठुट्ठ
 जाव हियए ला १ । हट्ठुट्ठे जाव हयहियए जे १ ॥ ८. वयासि जे १ ॥ ९. झियाह स १ ॥ १०.
 स२त्ता जे १ ॥ ११. अभयकुमारे हे १ ॥ १२. सक्कारियसम्माणिए हे २ जे १ स १ खं १ विना ॥ १३.
 ण अण्णत्थ जे १ ॥ १४. परिणिहिता जे १ ॥ १५. मणसि करे^० मु० ॥ १६. विणिहेइ जे १ ।
 विणिहिइ सं १ ॥ १७. तेणेवमेव खं मू० १ ॥ १८. एग पडिलेहेइ, पडिलेहित्ता डब्भसंथारंगं दुरुहइ मु० ॥

अट्टमभत्तं पगिण्हइ, पगिण्हित्ता पोसहसालाए 'पोसहिए वंभयारी जाव पुव्व-
संगतियं देवं मणसीकरेमाणे २ चिद्धति, तते णं तस्स अभयकुमारस्स अट्टमभत्ते
परिणममाणे पुव्वसंगतियस्स देवस्स आसणं चलति, तते णं पुव्वसंगतिए सोहम्म-
कप्पवासी देवे आसणं चलयं पासति, पासित्ता ओहिं पउजति, तते णं तस्स
पुव्वसंगतियस्स देवस्स अयमेयारूवे अञ्जत्थिए जाव समुप्पज्जित्था— ५
'एवं खलु मम पुव्वसंगतिए जंबुदीवे दीवे भारहे वासे दाहिण्डुभरहे
रायगिहे नयरे पोसहसालाए पोसहिए अभए नामं कुमारे अट्टमभत्तं पगिण्हित्ताणं
ममं मणसीकरेमाणे २ चिद्धति, तं सेयं खलु ममं अभयस्स कुमारस्स
अंतिए पाउव्ववित्तए' । एवं संपेहेइ, संपेहित्ता उत्तरपुरत्थिमं दिसीभागं अवक्क-
मति, अवक्कमिता वेउव्वियसमुग्घाएणं समोहणंति, समोहणित्ता संखेज्जाइं जोयणाइं १०
'दंडं निसिरति, 'निसिरित्ता तंजहा—रयणाणं १ वइराणं २ वेरुलियाणं ३
लोहियक्खाणं ४ मसारगलाणं ५ हंसगव्भाणं ६ पुलगाणं ७ सोगंधियाणं ८
'जोतीरसाणं ९ अंकाणं १० अंजणाणं ११ रयणाणं १२ जायरूवाणं १३
अंजणपुलगाणं १४ फलिहाणं १५ रिद्धाणं १६ अहावायरे पोग्गले परिसाडेइ,
परिसाडेत्ता अहासुहुमे पोग्गले परिगिण्हति, परिगिण्हित्ता अभयकुमारमणुकंपमाणो १५
देवो पुव्वभवजणियनेहं पीतिवहुमाणजायसोगो तओ विमाणवरपुंडरीयाओ रयणुत्त-
माओ धरणीयलगमणतुरितसंजणितगमणपयारो वांघुणितविमलकणगपयरगवडेंसग-

१. पोसहिए नास्ति सं १ ॥ २. मणसि करे^० मु० ॥ ३. अभयस्स कु^० सं १ खं १ ॥ ४. पुव्वसंग-
तियस्स नास्ति जे १ ॥ ५. ओही जे १ ॥ ६. जाव उप्प^० ख १ हे १, २, ४ ला १, २, ३ ॥
७. नामं हे २ ॥ ८. मम जे १ ॥ ९. तं सेयं मम खलु जे १ ॥ १०. दंडं ठडुं गिसरह ला ३ ॥ ११.
निसिरित्ता नास्ति मु० ॥ १२. जोतिरसाणं स १ । जोईसराणं हे २ ॥ १३. 'कंपेमाणो जे १ ॥ १४
पीहं' जे १ । 'पीतिबहुमाणजायसोभो खं १ अटीपा० । 'विईवहुमाणजायसोहो हे २ । "पूर्वभवे
पूर्वजन्मनि जनिता जाता या स्नेहात् प्रीतिः प्रियत्वम्, न कार्यवशादित्यर्थः, बहुमानश्च गुणानुरागः,
ताभ्या सकाशाज्जातः शोकः चित्तखेदो विरहसद्भावेन यस्य स पूर्वभवजनितस्नेहप्रोत्तिबहुमान-
जातशोकः, वाचनान्तरे पूर्वभवजनितस्नेहप्रीतिबहुमानजनितशोभः, तत्र शोभा पुलकादिरूपा"
—अटी० ॥ १५. 'बहुमाणे जाय^० स १ ला ३ लास० १ हे ४ ॥ १६. "धरणीतलगमनाय भूतल-
प्राप्तये त्वरित. शीघ्रं संजनित उत्पादितो गमनप्रचारो गतिक्रियाप्रवृत्तियैरेव स तथा, वाचनान्तरे
धरणीतलगमनसंजनितमनःप्रचार इति प्रतीतमेव"—अटी० ॥ १७. "वाचनान्तरे पुनरेव
विशेषगत्रयं दृश्यते—वाधुन्नियविमलकणगपयरगवडेंसगपकपमाणचललोललियपरिलवमाणनर-
मगरतुरगसुहसयविणिगगउगिण्णपवरओत्तियधिरायमाणमउहुकडाडोवदरिसिगिज्जो अणेग-
मणिकणगरयणपहकरपरिमडियभागभत्तिवित्तविगित्तगमणगुणजणियपेखोलमाणवरललित-
कुडलुज्जलियअदियभाभरणजणियसोभो गयजलमलविमलदसणविरायमाणरूवो"—अटी० ॥

- मउडुक्कडाडोवदंसणिज्जो अणेगमणिकणगरत्तणपद्दकरपरिमंडितभत्तिचित्तविणिउत्तग-
मणुगुणजणियहरिसो पिंखोलमाणवरललितकुंडलुज्जलियवयणगुणजणितसोम्मरूवो
उदितो विव कोमुदीणिसाए सणिच्छरंगारकुज्जलियमज्झभागत्थो णयणाणंदो
सैरयचंदो दिव्वोसहिपज्जलुज्जलियदंसणाभिरामो उडुलच्छिसमत्तजायसोहो पड्ड-
५ गंडुद्धयाभिरामो मेरू विव णगवरो विगुव्वियविचित्तवेसो दीवसमुद्दाणं असंख-
परिमाणनामधेज्जाणं मँज्झकारेणं वीईवयमाणो वीईवयमाणो उज्जोवेंतो पभाए
विमलते जीवलोगं रायगिहं पुरवरं चँ अमयस्स पासं ओवयति दिव्वरूवधारी ।
तते णं से देवे १० अंतलिक्खपडिवन्ने दसद्धवण्णाइं सँखिखिणीयाइं पवरवत्थाइं
परिहिए । एक्को ताव एसो गमो । अण्णो वि ११ गमो—ताए उक्किट्ठाए
१० तुरियाए चवलाए चंडाए सीहाए उद्धयाए जैइणाए छेयाए दिव्वाए देवगतीए
जेणामेव जंबुदीवे दीवे भारहे वासे जेणामेव दाहिणडुमरहे रायगिहे णगरे पोसह-
सँलाए अँमए कुमारे तेणामेव उवागच्छइ, उवागच्छित्ता अंतरिक्खपडिवन्ने
दसद्धवन्नाइं सँखिखिणीयाइं पवरवत्थाइं परिहिते अभयं कुमारं एवं वयासी—
अहण्णं देवाणुप्पिया । पुव्वसंगतिए सोहम्मकप्पवासी देवे मँहिडुए जण्णं तुमं
१५ पोसहसालाए अँट्टमभत्तं १२ संगिण्हित्ताणं मम मँणसीकरेमाणे मणसीकरेमाणे
चिँट्टँसि, तं एस ण देवाणुप्पिया ! अहं इहं हव्वमागए, १३ सँदिसाहि णं

१. ०यहामो ए १ ॥ २ ०सोमं हे १, २ ॥ ३. सरयं नास्ति हे २, हेमू० ४, लामू० ३,
सं १ ॥ ४. मज्झाकारेण हे २ ॥ ५. प्रतिपु पाठा—वित्तिवं ए १ त्रिहवं हे २। वीयीवं
स १ लो० हे ४। वीईवं हे १। वीइवं हे ३ ला १। वीईवयमाणो २ जे १। जे १ अनुसारेण
वीईवयमाणो वीईवयमाणो इति द्विः पाटोऽत्र भवेत् । “वीवयमाणो त्ति व्यतिव्रजन् गच्छन् ।”
—अटी० ॥ ६. उज्जोयंतो हे १ ॥ ७. च नास्ति स १ हे ४ ॥ ८. अभयस्स य तस्स पासं एं १
हे २ लो० ला १ ॥ ९ ओवयति ओ। दिव्वं हे १। ओवयति। ओ दिव्वं जे १ हे ३।
ओवयति २ दिव्वं ए १। ओवयति ओ २ दिव्वं हे ४ स १ शी०। “ओवयइ त्ति अवपतति
अवतरति”—अटी०। अत्र हे १ प्रभृतिपाठानुसारेण अवपतितः दिव्यरूपधारी इत्यर्थो भाति,
अथवा ए १ प्रभृतिपाठानुसारेण ‘ओवयइ, ओवयित्ता दिव्वरूवधारी तते ण से देवे अंतलिक्ख-
पडिवन्ने अभय कुमारं एवं वयासी’ इति पाटोऽत्र विश्रितो भाति ॥ १० अंतरिक्खं हे २ ॥
११. ए १ मध्ये सँखिखिणीयाहिं नास्ति। सँखिखिणीयाहिं हे १, २, ला १, ४। “सक्किणिणीकानि
क्षुद्रघण्टिकोपेतानि। एकस्तावदेप गमं पाठः, अन्योऽपि द्वितीयो गमो वाचनाविशेषः पुस्त-
कान्तरेषु दृश्यते। ..अयं च द्वितीयो गमो जीवाभिगमसूत्रवृत्त्यनुसारेण लिखितः”—अटी० ॥
१२. त्रि य गमो जे १ ॥ १३ जयणाए जे १ हे २ ॥ १४ ०साला अमं ला ३ विना ॥
१५ अभयकुमां जे १ स १ ला ३ हे ४ ॥ १६ सँखिखिणीयाहिं हे १, २, ४, ला १ ॥
१७ महडुए हे १। महडुए जे १ ॥ १८ अट्टम भत्त हे १ सं १ ला ३ ॥ १९. परिण्हं
मु० ॥ २० मणसीकरेमाणे विं ए १ ॥ २१ चिट्ठति हे २ ॥ २२ सँदिसह जे १ ॥

देवाणुप्पिया ! किं कोरमि, किं दलामि, किं पयच्छामि, किं वा ते हियइच्छित्तं ?

१७ तते णं से अभए कुमारे तं पुव्वसंगतियं देवं अंतलिक्खपडिवन्नं पासित्ता हट्ठुडे पोसहं पारेति, पारेत्ता करयल० अंजलिं कट्ठु एवं वंदासी—एवं खलु देवाणुप्पिया ! मम चुल्लमाउयाए धारिणीए देवीए अयमेयारूवे अकालदोहलं पाउब्भूते—धन्नाओ णं ताओ अम्मयाओ तहेव पुव्वगमेणं जाव विणिज्जामि, तं णं तुमं देवाणुप्पिया ! मम चुल्लमाउयाए धारिणीए देवीए अयमेयारूवं अकालदोहलं विणेहि । ५

तते णं से देवे अभएणं कुमारेणं एवं वुत्ते समाणे हट्ठु० अभयं कुमारं एवं वंदासी—तुमणं देवाणुप्पिया । सुणिब्बुयवीसत्थे अच्छाहि, अहण्णं तव चुल्लमाउयाए धारिणीए देवीए अयमेयारूवं दोहलं विणेमीति कट्ठु अभयस्स कुमारस्स अंतियाओ पडिणिक्खमति, पडिनिक्खमिता उत्तरपुरत्थिमेणं वैभारपव्वए वेउव्वियसमुग्घाएणं समोहणति, समोहणित्ता संखेज्जाइं जोयणाइं दंडं निसिरति जाव दोच्चं पि वेउव्वियसमुग्घाएणं समोहणति, समोहणित्ता खिप्पामेव सगज्जियं सविज्जुयं सफुसियं पंचवण्णमेहणिणाओवसोभियं दिव्वं पाउससिरिं विउव्वइ, विउव्वेत्ता जेणामेव अभए कुमारे तेणामेव उवागच्छइ, उवागच्छित्ता अभयं कुमारं एवं वंदासी—एवं खलु देवाणुप्पिया । मए तव पियट्ठयाए संगज्जिय-सफुसिय-सविज्जुया दिव्वा पाउससिरी विउव्विया, तं विणेउ णं देवाणुप्पिया । तव चुल्लमाउया धारिणी देवी अयमेयारूवं अकालदोहलं । १० १५

तते णं से अभयकुमारे तस्स पुव्वसंगतियस्स देवस्स सोहम्मकप्पवासिस्स अंतिए एयमट्ठं सोच्चा णिसंम्म हट्ठुट्ठु० सयातो भवणाओ पडिणिक्खमति, पडिणिक्खमिता जेणामेव सेणिए राया तेणामेव उवागच्छति, उवागच्छित्ता करयल० अंजलिं कट्ठु एवं वंदासी—एवं खलु तातो । मम पुव्वसंगतिएणं सोहम्मकप्पवासिणा देवेणं खिप्पामेव संगज्जितसफुसित्तसविज्जुता पंचवण्णमेह- २०

१. अभयकुं जे १ ॥ २. हट्ठुट्ठु पो° ख १ हे १, ४ । एतदनुसारेण हट्ठुट्ठुचित्तमाणंदिए इति सपूर्णः पाठो भाति, दृश्यता पृ० १० पं० ६ ॥ ३. वयावि जे १ ॥ ४. दोहल जे १ । एवमग्रेऽपि ॥ ५. वयावि जे १ ॥ ६. सुणिब्बुय वी° जे १ । “सुनिब्बुयवीसत्थे ति सुणु निवूतः स्वरथात्मा विश्वस्तो विश्वासवान् निरुत्तुको वा यः स तथा” —अटी० ॥ ७. चेम्भार° हे १ ॥ ८. °मेव गज्जति सफु° ख १ जे १ हे १ ॥ ९. निनायउव° हे २ । निनाओउव हे २ ॥ १०. जेणेव जे १ विना ॥ ११. वयावि जे १ ॥ १२. सगज्जिया सफुसिया सविज्जुया मु० ॥ १३. विणेउ जे १ ॥ १४. °माउयाए धारिणीए देवीए जे १ ॥ १५. निसम्मा जे १ हे २ ॥ १६. सगज्जिय सविज्जुया हे १ विना । सगज्जियसविज्जुया हे २ । सगज्जिता सविज्जुता मु० ॥

निनाओवसोभिता दिव्वा पाउससिरी विउव्विया, तं विणेउ णं मम चुल्लमाउया धारिणी देवी अकालदोहलं ।

तते णं से सेणिए राया अभयस्स कुमारस्स अंतिए एतमहं सोच्चा णिसम्म हट्टुट्टु० कोडुंबियपुरिसे सदावेति, सदावेत्ता एवं वदासी—खिप्पामेव भो देवाणुप्पिया ।
५. रायगिहं नगरं सिंघाडग-तिग-चउक्क-चच्चर० आसित्त-सित्त जाव सुगंधवरगंधियं गंधवट्ठिभूतं करेह य कारवेह य, एतमाणत्तियं पच्चप्पिणह ।

तए णं ते कोडुंबियपुरिसा जाव पच्चप्पिणंति । तए णं से सेणिए राया दोचं पि कोडुंबियपुरिसे सदावद्, सदावेत्ता एवं वदासी—खिप्पामेव भो देवाणुप्पिया ! हय-गय-रह-जोहपवरकलितं चाँउरंगिणिं सेणं सन्नाहेह, सेयणयं च गंधहत्थि
१०. परिकप्पेह । ते वि तहेव जाव पच्चप्पिणंति ।

तए णं से सेणिए राया जेणेव धारिणी देवी तेणामेव उवागच्छति, उवा-गच्छित्ता धारिणिं देवि एवं वयासी—एवं खलु देवाणुप्पिए । सगज्जिया जाव पाउससिरी पाउब्भूता, तण्णं तुमं देवाणुप्पिए । *एयं अकालदोहलं विणेहि ।

तते णं सा धारिणी देवी सेणिएणं रत्ता एवं वुत्ता समाणी हट्टुट्टु जेणामेव
१५. मज्जणघरे तेणामेव उवागच्छति, उवागच्छित्ता मज्जणघरं अणुपविसति, अणु-पविसित्ता अंतो अंतेउरंसि ण्हाता कतवलिकम्मा कतकोउयमंगलपायच्छित्ता किं ते वरपायपत्तेणेर जाव आगासंफलियसंमप्पमं अंसुयं नियत्था सेयणयं गंधहत्थि दुरुद्धा समाणी अमयमहियफेणपुंजसणिगासाहिं सेयचामरवालवीयणीहिं वीइज्जमाणी २ संपत्थिता ।

२०. तए णं सेणिए राया ण्हाए कयवलिकम्मे जाव सैरीरे हत्थिखंधवरगाए सँकोरेंटमल्लदामेणं छतेणं धरिज्जमाणेणं चउचामराहिं वीइज्जमाणे धारिणिं देवि पिट्ठतो अणुगच्छति ।

१. करेह करावेह य जे १ ॥ करेह करावेहि य सं १ ला ३ ॥ २. एवमा^० हे १ ॥ ३. जोहपरिकलिय जे १ ॥ ४. रंगिणिं सेण जे १ ख १ ला २, लामू० ३ । रंगिणिं सेण जे २ । रंगिणीसेणं जे ४ जे १ ॥ ५. ताव तहेव जे १ ॥ ६. धारिणी देवीए एवं जे १ ॥ ७. तेण ख १ ॥ ८. देवाणुप्पिया सं १ हे २ । देवाणुप्पियाए जे १ ॥ ९. एव ख १ जे १ सं १ ॥ १०. प्रतिपाठा.—हट्टुट्टु जे १ सं १ ला २, ३ हे ३, ४ । हट्टुट्टु ख १ हे १, २, ला १ । यदि हट्टुट्टु इति पाठोऽत्र स्वीक्रियते तदा हट्टुट्टु-चित्तमाणदिया इत्यादि पाठोऽत्र विवक्षित इति ज्ञेयम् ॥ १०. तेणेव हे २ विना ॥ ११. फालिय^० जे १ विना ॥ १२. सप्पम जे १ विना । पृ० २२ पं० १० ॥ १३. सैरीरे णं हत्थि^० जे १ हे १ ॥ १४. सकोरट^० हे १ ॥ १५. धारिणिं देवी जे १ । धारिणी देवी ख १ हे १ । धारिणीं देविं हे ४ ॥

तए णं सा धारिणी देवी सेणिएणं रण्णा हत्थिखंधवरगएणं पिड्डतो पिड्डतो
 समणुगम्ममाणमग्गा हय-गय-रह-जोहकलियाए चाउरंगिणीए सेणाए सद्धिं संपरिबुडा
 महता भडचडगरवंदपरिक्खित्ता सच्चिड्डीए सच्चजुईए जाव दुंदुभिणिग्घोसणादित-
 रवेणं रायगिहे णगरे सिंघाडग-तिग-चउक्क-चच्चर जाव महापहपहेसु नागरजणेणं
 अभिण्दिज्जमैणी २ जेणामेव ^१वेभारगिरिपव्वए तेणामेव उवागच्छति, उवाग- ५
 च्छित्ता ^२वेभारगिरिकडगतडपायमूले आरामेसु य उज्जाणेसु य काणणेसु य
 वणेसु य वणसंडेसु य रुक्खेसु य गच्छेसु य गुम्मेसु य ल्यासु य वल्लीसु य
 कंदरासु य दरीसु य चुंडीसु य जूहेसु य कच्छेसु य नदीसु य संगमेसु
 य ^३वियरेसु य अच्छमाणी य पेच्छमाणी य मज्जमाणी य पत्ताणि य पुप्फाणि
 य फलाणि य पल्लवाणि य गिण्हमाणी य माणेमाणी य अग्घायमाणी य १०
 परिभुंजमाणी य परिभाएमाणी य ^४वेभारगिरिपायमूले ^५विणेमाणी सच्चतो ^६समंता
 आहिंढति । तए णं सा धारिणी देवी विणीयदोहला संपुण्णदोहला ^७संपत्तदोहला
 जाया यावि होत्था ।

तए णं सा धारिणी देवी सेयणगं गंधहत्थि दुरूढा समाणी सेणिएणं
^८हत्थिखंधवरगएणं पिड्डओ पिड्डओ समणुगम्ममाणमग्गा हय-गय जाव ^९रवेणं १५
 जेणेव रायगिहे नगरे तेणेव उवागच्छइ, उवागच्छित्ता रायगिहं नगरं
 मज्झमज्जेणं जेणामेव सए भवणे तेणामेव उवागच्छति, उवागच्छित्ता विउल्लइं
 भोगभोगाइं जाव विहरति ।

१८. तैते णं से अभए कुमारे जेणामेव पोसहसाला तेणामेव उवागच्छइ,
 उवागच्छित्ता पुव्वसंगतियं देवं सक्कारेति सम्माणेति, सक्कारित्ता सम्माणित्ता ^{१०}पंडि-

१. ^१विड्डं जे १ ॥ २. ^२परिक्खित्ता हे २ ॥ ३. ^३माणा २ ला १ ॥ ४. वेभारं जे १ विना ॥
 ५. ^४पव्वए णं तेणां जे १ ॥ ६. वेव्भां जे १ विना ॥ ७. गुच्छेसु जे १ हे २ ला २, ३ हेसं
 ४। "गच्छेसु च वृत्ताकीप्रभृतिपु" —अटी० ॥ ८. चुंडीसु जे १। चोडीसु लो०। बुडीसु हे २।
 चोण्डीसु हे १, ४। वोडीसु ल १। वोण्हासु ला १। वोडीसु ला २। "चुंडीसु य त्ति अखाता-
 ल्पोदकविदरिकासु" —अटी०। ९. दहेसु य हे ४, ला १, २, ३। "यूथेसु च वानरादिसम्बन्धिपु
 पाठान्तरेण हूदेषु" —अटी० ॥ १०. विरतेसु य हे १। वियरएसु य हे २ ला ३। वियरतेसु य
 ला २। "विदरेसु च जलस्थानविशेषेषु" —अटी० ॥ ११. वेव्भारं जे १ विना ॥ १२. दोहल
 विणेमाणी मु०। "विणेमाणि त्ति दोहल विनयन्ती" —अटी० ॥ १३. समता हिंढति हे १।
 १४. सपन्नदो० हे १, ४ जे १ ला १, २, ३। दय्यता पृ० २४ टि० ५ ॥ १५. हत्थिवरखंधं जे १
 ल १ हे १। दय्यता पं० १॥ १६. रहेण हे १ ॥ १७. सए वा भुवणे जे १ ॥ १८. विउल्लइं
 माणुत्साइं भोगं मु० ॥ १९. तए ण अभयकुमारे जे १ ॥ २०. पंडिविसज्जेइ २ जे १ ॥

विसज्जेति । तते णं से देवे सगज्जियं पंचवन्नमेहोवसोहियं दिव्वं पाउससिरिं पडिसाहरति, पडिसाहरित्ता जामेव दिसिं पाउब्भूए तामेव दिसिं पडिगते ।

१९. तते णं सा धारिणी देवी तंसि अकालदोहलंसि विणीयंसि सम्माणिय-
दोहला तस्स गन्धस्स अणुकंपणट्टाए जयं चिट्ठति, जयं औसयति, जयं सुवति,
आहारं पि य णं आहारेमाणी णातितित्तं णातिकडुयं णातिकसायं णातिअंबिलं
णातिमहुरं जं तस्स गन्धस्स हियं मयं पत्थं देसे य काले य आहारं आहारेमाणी, णाड-
चिन्तं णाडसोगं णाडमोहं णाडभयं णाडपरित्तासं ववगयचिन्तं-सोय-मोह-भय-परित्तासा
उदुर्भज्जमाणसुहेहिं भोयण-च्छायण-गंध-मल्लालंकारेहिं तं गन्धं सुहंसुहेणं परिवहति ।

२०. तए णं सा धारिणी देवी नवण्हं मासाणं बहुपडिपुण्णाणं अद्धट्टमाण य रातिं-
१. दियाणं वीतिकंताणं अडुरत्तकालसमयंसि सुकुमालपाणिपायं जाव सव्वंगंसुंदरं दारगं
पयाया । तए णं ताओ अंगपडियारियाओ धारिणिं देविं नवण्हं मासाणं जाव दारगं
पयायं पासंति, पासित्ता सिग्धं तुरियं चवलं ^{११}वेतियं जेणेव सेणिए राया ^{१२}तेणेव
उवागच्छंति, उवागच्छित्ता सेणियं रायं जएणं विजएणं वद्धावेति, वद्धावेत्ता
करयलपरिग्गहियं सिरसावत्तं मत्थए अंजलिं कट्टु एवं वदासी—एवं खलु
१५. देवाणुप्पिया । धारिणी देवी नवण्हं मासाणं जाव दारगं पयाया, तण्णं अम्हे
देवाणुप्पियाणं पियं णिवेदेमो—^{१३}पियं ते भवउ । तते णं से सेणिए राया तासिं
अंगपडियारियाणं अंतिए एयमट्ठं सोच्चा ^{१४}णिसम्म हट्ठतुट्ठं ताओ अंगपडिया-
रियाओ महुरेहिं वयणेहिं विपुल्लेण य पुप्फ-गंध-मल्लालंकारेणं सँक्कारेति सम्माणेति,

१. अणुकंपणट्टयाए जे १ हेसं १ ला २ । अणुकंपयाट्टाए हेमू० १ । अणुकंपट्टाए हे २ ॥
२. आमयइ खं १ सं १ लो० । आसति ला २ । “आमयइ त्ति आस्ते आश्रयति वा आसनम्”
—अटी० ॥ ३. सुयइ जे १ ॥ ४. मिय जे १ हे १, ४, सं १ ला १, ३ । “मतमिन्द्रियानुकूल-
त्वात्” —अटी० ॥ ५. पत्थय हे १ विना । “पथ्यमरोगकारणत्वात्” —अटी० ॥ ६. णाडपरि-
त्तास हे १, २ मु० विना नास्ति । णाडपरित्तासं हे २ मु० । अटी० मध्येऽपि पाठोऽयं न
व्याख्यात । “नातिमोहं नातिकामासकिं नातिभयम् । एतदेव संग्रहवचनेनाह—व्यपगते-
त्यादि” —अटी० ॥ ७. °चित्तं ख १ जे १ । °चित्तं हे २ ॥ ८. °भमाणं जे १ हे १, २
लो० ला १ । “अट्ठतुपु यथायथ भज्यमाना. सुखायेति अट्ठतुभज्यमानसुखाः, तैः” —अटी० ॥
९. वितिं स १ । वित्तीं हे २ । वीत्तिकताण ख १ ॥ १०. °सुंदरग हे १ ला २ मु० ॥
११. धारिणी देवी जे १ । धारिणिं देवी हे २ ॥ १२. चेतिय जे १ ख १ स १ ला ३ । वेइय
हे २ ॥ १३. तेणामेव ख १ जे १ लो० हे २ ॥ १४. उवागच्छति हे १ । उवागच्छइ जे १ ।
उवगच्छति ख १ ॥ १५. मिय मे भं मु० ॥ १६. णिसम्मा हे २ स १ । णिसमा ख १ ॥ १७.
विउल्लेण सं १ हे २ ॥ १८. सँक्कारेइ स २ ता जे १ ॥

सक्कारेत्ता सम्माणेत्ता मत्थयधोयाओ करेति, पुत्ताणुपुत्तियं वित्तिं कप्पेति, कप्पेत्ता पडिविसज्जेति ।

तते णं से सेणिए राया कोडुंविपुुरिसे सद्दावेति, सद्दावेत्ता एवं वंदासी—
खिप्पामेव भो देवाणुप्पिया ! रायगिहं णगरं आसिय जाव परिगीयं करेह कारवेह य,
चारांगारसोहणं करेह, करेत्ता भाणुम्माणवड्डणं करेह, करेत्ता एतमाणत्तियं
पच्चप्पिणह जाव पच्चप्पिणंति ।

तए णं से सेणिए राया अट्टारस सेणिप्पसेणीओ सद्दावेति, सद्दावेत्ता एवं
वदासी—गच्छह णं तुब्भे देवाणुप्पिया ! रायगिहे नगरे अविमंतरवाहिरए
उस्सुकं उक्करं अभडप्पवेसं अदंडिमकुडंडिमं अधरिमं अधारणिज्जं अणु-
द्धुयमुड्गं अन्वायमल्लदामं गणियावरणाडड्जकल्लियं अणेगतालायराणुचरितं
पमुड्दयपक्कीलियाभिरामं जंहारिहं ठिड्ढड्डियं दसदेवसियं करेह २, एयमाणत्तियं
पच्चप्पिणह । ते वि तहेव करेति, करेत्ता तहेव पच्चप्पिणंति ।

तए णं से सेणिए राया वाहिरियाए उवट्ठणसालाए सीहासणवरणए पुरत्थाभिमुहे
सण्णिसण्णे सतिएहि य साहस्सिएहि य सयसाहस्सिएहि य दाएहिं दल्लयमाणे

१. मत्थाधोयाओ हे २ विना । “मत्थयधोयाओ त्ति धौतमस्तकाः करोति अपनीतदासत्वा इत्यर्थः । पौत्रानुपुत्रिकी पुत्रपौत्रादियोग्यामित्यर्थः”—अटी० ॥ २. वयासि जे १ ॥ ३. हे २ विना—करेह० चारा० खं १ । करेह २ चार० जे १ । करेह२चारा० हे २ विना । “कुरुत स्वयं कारयत अन्यैः”—अटी० ॥ ४. चारासोहण हे २ । चारगारसोहणं जे १ । चारागारपरिसोहणं स १ ला २, ३ मु० । “तथा चारा(चार जे १)गारशोधन कुरुत, कृत्वा च मानोन्मानवर्द्धन कुरुत”—अटी० ॥ ५. करेह २ माणु० सर्वत्र पाठः । दृश्यतामुपरितन टिप्पणम् ॥ ६. वाहिरिए खं १ जे १ ला ३ ॥ ७. उस्सुक खं १ । “उस्सुकमित्यादि”—अटीखं० ॥ ८. “अन्वाय-मल्लदामं ति अग्लानपुष्पमालाम्”—अटी० ॥ ९. “यथार्हा यथोचिता स्थितिपत्तिताम्, स्थितौ कुलपर्यादाया पत्तिताऽन्तर्भूता या प्रक्रिया पुत्रजन्मोत्सवसन्निधिनी सा स्थितिपत्तिता, वाचनान्तरे दसदेवसियं ठिड्ढड्डियं ति दशाहिकमहिमानमित्यर्थः, कुरुत कारयत च”—अटी० ॥ १०. ‘करेह २’ इत्यस्य ‘करेह कारवेह य’ इति अटी० अनुसारेणार्थः, दृश्यतामुपरितनं टिप्पणम्, तथा पृ० ३५ प० ४ टि० ३ । करेह २ ता एयमाणत्तिय इति जे १ मध्ये पाठः । एतदनुसारेण तु ‘करेह, करेत्ता एयमाणत्तियं’ इति पाठो भवेत् । करेह एतमाणत्तियं हे १ ॥ ११. ते वि तहेव करेति तहेव पच्चप्पिणंति जे १ । ते वि करेति २ तहेव पच्चप्पिणंति जे १ विना ॥ १२. सण्हिं साह० जे १ । “सतिएहिं ति शतपरिमाणैः, दायेहिं ति दानैः । वाचनान्तरे शतिकांश्चेत्यादि, यागान् देवपूजाः, दायान् दानानि, भागान् लब्धद्रव्यविभागानिति”—अटी० ॥ १३. दाएहि य दल्ल० हे २ । जाएहिं दाएहिं भागेहि दल्ल० हे १, ४, ला १ । दाएहिं भागेहिं दल्ल० जे १ । जाएहि य दाएहि य दल्ल० ला २ । दृश्यतामुपरितन टिप्पणम् ॥

दलयमाणे पडिच्छमाणे पडिच्छमाणे एवं च णं विहरति ।

तते णं तस्स अम्मापियरो पढमे दिवसे जातकम्मं करेंति, ^१वित्तिए दिवसे जागरियं करेंति, तैत्तिए दिवसे चंद-सूरदंसणियं करेंति, एवामेव निव्वत्ते सुइजातकम्मकरणे संपत्ते वारसाहदिवसे विपुलं असण-पाण-खादिम-
 ५ सादिमं उवक्खडावेत्ति, उवक्खडावेत्ता मित्त-णाति-णियग-सयण-संवंधि-परिज्जणं वलं च वहवे गणणायग जाव आमंतेत्ति, ततो पच्छा ण्हाता कयव-
 लिकम्मा कयकोउय जाव सव्वालंकारभूसिता मंहतिमहालयंसि भोयणमंडवंसि तं विपुलं असणं पाणं खाइमं साइमं मित्त-नाति० गणणायग जाव सद्धिं आसाए-
 १० माणा परिभाएमाणा परिभुजमाणा एवं च णं विहरंति, जिमितभुत्तु-
 त्तरागता वि य णं समाणा आयंता चोक्खा परमसुइभूया तं मित्त-नाति-
 नियग-सयण-संवंधि० गणणायग० विपुलेणं पुप्फ-गंध-मलालंकारेणं सक्कारेंति सम्माणेत्ति, सक्कारेत्ता सम्माणेत्ता एवं वदासी—जम्हा णं अम्हं इमस्स दारगस्स गव्मत्थस्स चेव समाणस्स अकालमेहेसुं दोहले पादुब्भूते, ^{१३}तं होउ णं

१. पढमदिवसे हे २ । “प्रथमे दिवसे”—अटी० । “पाठान्तरे तु प्रथमदिवसे स्थितिपनिता वृत्तीये चन्द्रसूर्यदर्शनिका पठे जागरिकाम्”—अटी० । तुलना—“पढमे दिवसे ठिइवडिय काहिति, बिइयदिवसे चदसूरदंसणिय काहिति, छट्टे दिवसे जागरियं काहिति, एक्कारसमे दिवसे वीतिक्कते निव्वत्ते असुइजायकम्मकरणे संपत्ते वारसाहे दिवसे” इति औपपातिकसूत्रे । “ठिइ-
 वडिय काहिति ति स्थितिपतित कुलक्रमान्तर्भूतं पुत्रजन्मोचितमनुष्ठानं करिष्यत”, चदसूरदंसणिय ति चन्द्रसूर्यदर्शनिकाभिधानं सुतजन्मोत्सवविशेष जागरिय ति रात्रिजागरिका सुतजन्मोत्सवविशेषमेव निव्वत्ते असुइजायकम्मकरणे ति निवृत्ते अतिक्रान्ते अशुचीनाम् अशौचवता जातकर्मणा प्रसव-
 व्यापाराणां यत् कर्णं विधानं तत् तथा तत्र, वारसाहे दिवसे ति द्वादशाख्ये दिवसे इत्यर्थः, अथवा द्वादशानामह्ना समाहारो द्वादशाहम्, तस्य दिवसो येनासौ पूर्णो भवतीति द्वादशाहदिवसः, तत्र”—इति औपपातिकसूत्रस्य अन्त्यदेवसूरिविरचिताया टीकायाम् ॥ २. त्रितियदिवसे जे १ विना । “द्वितीये दिने जागरिकाम्”—अटी० ॥ ३. तत्रियदिवसे जे १ विना । “वृत्तीये चन्द्र-
 सूर्यदर्शनम्”—अटी० ॥ ४ “निव्वत्ते असुइजायकम्मकरणे ति निवृत्ते अतिक्रान्ते अशुचीना जातकर्मणा करणे, निव्वत्ते सुइजायकम्मकरणे ति वा पाठान्तरम्, तत्र निवृत्ते [वा-ख १] कृते शुचीना जातकर्मणा करणे”—अटी० ॥ ५ “वारसाहदिवसे ति द्वादशाख्ये दिवसे इत्यर्थः, अथवा द्वादशानामह्ना समाहारो द्वादशाहम्, तस्य दिवसो येन द्वादशाहः पूर्यते, तत्र”—अटी० ।
 ६ °खातिमं ख १ हे १ । °खाइमे° जे १ ॥ ७. सातिम हे १, २ ॥ ८ °जण वलं च खं १ सं १ हे १ । °जणवलं वा जे १ ॥ ९. “महइमहालये (य ख १) ति अतिमहति”—अटी० ॥ १०. खातिमं सं १ । खातिमसातिमं हे १ ॥ ११. °माणा पडिछाहेमाणा परिभुजमाणा एव जे १ । °माणा परिभुजमाणा एव खं १ सं १ लाम् ० ३ । °माणा विसाएमाणा परिभाएमाणा परिभुजेमाणा लासं ० ३ सु० । °माणा परिभाएमाणा एव हे २ ॥ १२. दोहले जे १ ॥ १३. तं तो होउ ख १ ॥

अम्हं दारए मेहे णामेणं मेहे २, तस्स दारगस्स अम्मापियरो अयमेयारूवं गोणं गुणनिप्फणं णामधेजं करेति—मेहा ति ।

तते णं से मेहकुमारे पंचधातीपरिग्गहिते, तंजहा—खीरधातीए, मंडणधातीए, मज्जणधातीए, कीलावणधातीए, अंकधातीए, अन्नाहिं य वहुहिं खुज्जाहिं चिला-
इयाहिं वामणि-वडभि-वच्चरि-वउसि-जोणिय-पल्हवि-इसिणि-थारुगिणि-लासिय-
लउसिय-दमिलि-सिंहलि-आरवि-पुलिंदि-पक्कणि-वहलि-मुसंडि-सवरी-पारसीहिं णाणां-
देसीहिं विदेसपरिमंडियाहिं इंगिय-चित्तिय-पत्थियवियाणियाहिं सदेसणेवत्थगहिय-
वेसाहिं णिउणकुसलाहिं विणीयाहिं चेडियाचक्कवालवरिसधरकंचुइज्जमहयरागवंद-
परिक्खित्ते, हत्थातो हत्थं साहरेज्जमाणे, अंकातो अंकं परिभुज्जमाणे, परिगिज्जमाणे,
उवलालिज्जमाणे, रम्मंसि मणिकोट्टिमतलंसि परंगिज्जमाणे २, णिंवायणिवाघायंसि
गिरिकंदरमल्लीणे व चंपगपायवे सुहंसुहेणं वडूइ, तते णं तस्स मेहस्स
कुमारस्स अम्मापियरो अणुपुत्थेणं नामकरणं च पंजेमणगं च पचंकमणगं च

१ प्रतिपाटाः—दारए मेहे णामेण मेहे २ तस्स खं १ स १ ला २ लामू ३ । खं १ प्रभृत्यादर्शानु-
सारेण 'दारए मेहे नामेणं मेहे नामेणं' इति पाठोऽत्र भाति । दारए मेहे तस्स हे १ । दारए मेहे
नामं मेहे । तस्स हे २ । दारए मेहे नामेणं मेहे । तस्स जे १ ला १ लास ३ हे ३, ४ । २. चिलाई-
याहिं हे २ ला २ । चिलाइयाहिं नास्ति खं १ । "चिलानीभिरनार्यदेशोत्पन्नाभिः"—अटी० ॥
३. चावगि जे १ विना । "वामनाभिः ह्रस्वशरीराभिः, वटभाभिर्मटहकोष्ठाभिः, वर्धरीभिः
वर्धदेशसमवाभिः, वकुसिकाभिः, योन्काभिः पल्लविकाभिः, इसिनििकाभिः, थारुविकाभिः
लासिकाभिः लकुनिकाभिः, द्वितीभिः, सिंहलीभिः आरवीभिः पुलिन्दीभिः पक्कणीभिः वहलीभिः,
मुरुण्डीभिः, शवरीभिः पारसीभिः, नानादेशीभिः बहुविधानार्यप्रायदेशोत्पन्नाभिरित्यर्थः, त्रिदेशः
स्वकीयदेशापेक्षया राजगृहनगरदेशः, तस्य परिमण्डिकाभिः"—अटी० ॥ ४. "पव्वरि" हे १,
२ ॥ ५. "देसीविदेस" हे १ लास ३ मु० विना । "देसीविस" सं १ लामू ३ ॥ ६. साहिरी-
ज्जमाणे हे १ । साहिज्जमाणे खं १ स १ ला १, २, ३ हे २, ४ । "हस्ताद्धस्त हस्तान्तर
संहियमाणः, अङ्कादङ्कम् उत्सङ्गान्तर परिभोज्यमान, परिगीयमान. तथाविधवालोचितगीत-
विशेषः, उपलाल्यमान. क्रीडादिलालनया, पाटान्तरे उचणच्चिज्जमाणे २, उवगाइज्जमाणे २,
उवलालिज्जमाणे २, उवगूइज्जमाणे २ आलिङ्गयमान इत्यर्थः, अवयासिज्जमाणे २ कयच्चिदालि-
ङ्गयमान एव, परिवट्ठिज्जमाणे २ स्तूयमान इत्यर्थः, परिचुविज्जमाणे २ इति"—अटी० ।
७ रमणीयंसि जे १ ॥ ८ परगिज्जं खं १ ला १ । परगिज्जं हेमू ४ विना । परिमिज्जं
हे १ । "प्ररङ्गयमाण चङ्कु(डा खं १ स १)म्यमाणः"—अटी० । "परगिज्जमाणे त्ति प्ररङ्गय-
माण चट्ठम्यमाणः, एतेपा च संहियमाणादिपदानां द्विर्वचनमाभीक्ष्ण्यविवक्षयेति" इति औपपातिक-
सूत्रस्य अभयदेवसूरिविरचिताया वृत्तौ ॥ ९. "निर्वातनिर्व्याघाते गिरिकंदरे त्ति गिरिनिकुञ्जे
आलीन इव चम्पकपादपः सुखसुखेन वर्धते स्मेति"—अटी० ॥ १०. जे १ विना—पजेमणं च
पचं(च हे १)कमणगम च खं १ हे १ । पजेमणं च पचकमणं च हे २ । एव जेमणं च एव
चंकमणगं च स १ ला २, ३, हेस ४ । एव जेमण च एव [च हेसं ४]कमणगं च
हे ४ । "प्रचङ्कमणकं भ्रमणं चूडोपत्तयन मुण्डनम्"—अटी० ॥

चोलोवणयणं च मेहया महया इड्ढीसकारसमुदणं कौरेसु ।

- तए णं तं ^१मेहं कुमार अम्मापियरो सातिरेगट्ठवासजातगं चेव गव्वभट्ठमे वासे सोहणंसि तिहि-करण-मुहुत्तंसि कलायरियस्स उवणेति । तए णं से कलायरिए मेहं कुमारं ^२लेहाइयाओ गणितप्पहाणाओ सउणरुतपज्जवसाणाओ चावत्तरिं कलाओ सुत्तओ य अत्थओ य करणओ य सेहावेति सिक्खावेति, तंजहा—लेहं १, गणियं २, रूवं ३, नट्टं ४, गीयं ५, वाइयं ६, सरगयं ७, पोक्खरगयं ८, समतालं ९, जूयं १०, जणवायं ११, पांसयं १२, अट्ठावयं १३, पोरेकव्वं १४, दगमट्ठियं १५, अन्नविहिं १६, पाणविहिं १७, वत्थविहिं १८ विलेवणविहिं १९, सयणविहिं २०, अज्जं २१, पहेलियं २२, मागाहियं २३ गाहं २४, ^३गीतियं २५, सिलोगं २६, हिरण्णजुत्तिं २७, सुवण्णजुत्तिं २८, चुन्नजुत्तिं २९, आभरणविहिं ३०, तरुणीपडिकम्मं ३१, ईत्थीलक्खणं ३२, पुरिसलक्खणं ३३, हयलक्खणं ३४, गयलक्खणं ३५, गोणलक्खणं ३६, कुक्कुडलक्खणं ३७, छत्तलक्खणं ३८, दंडलक्खणं ३९, असिलक्खणं ४०, मंगिलक्खणं ४१, कांगणिलक्खणं ४२, वैत्थुविज्जं ४३, खंधारमाणं ४४, नगरमाणं ४५, वूहं ४६, पडिवूहं ४७, चार ४८, पडिचारं ४९, चक्कवूहं ५०, गैरुलवूहं ५१, सगडवूहं ५२, जुद्धं ५३, निजुद्धं ५४, जुद्धा तिजुद्धं ५५, अट्ठिजुद्धं ५६, मुट्ठिजुद्धं ५७, वाहुजुद्धं ५८, लयाजुद्धं ५९, ईसत्थं ६०, छरुप्पवायं ६१, धणुव्वेयं ६२, हिरन्नपागं ६३, सुवण्णपागं ६४, सुत्तखेड्डं ^४६५, वट्ठखेड्डं ६६, नालियाखेड्डं ६७, पत्तच्छेज्जं ६८, कडंच्छेज्जं ६९, सज्जीवं ७०, निज्जीवं ७१, सउणरुयमिति ७२ ।

२१. तते णं से कलायरिए मेहं कुमारं लेहाइयाओ गणियप्पहाणाओ सउणरुतपज्जवसाणाओ चावत्तरिं कलाओ सुत्तओ य अत्थओ य करणओ य सेहावेति सिक्खावेति, सेहावेत्ता सिक्खावेत्ता अम्मोपिऊणं उवणेति ।

१. 'वणय च जे १ हे १ हेमू० ४ लास० ३ ला १ ॥ २ महया इड्ढीसकारसमुदणं ति महत्या ऋद्धया एवं सत्कारेण पूनया समुदयेन च जनानामित्यर्थः'—अटी० ॥ ३. मेहकुं जे १ खं १ हे १, २ ॥ ४. लेहातीयां खं १ सं १ ला ३ ॥ ५. पासेय ख १ हेमू० ४ ॥ ६. गीतिरिय हे २ ॥ ७ वज्जजुत्तिं हे २ ॥ ८ इत्थिलं जे १ विना ॥ ९. गोलक्खण हे १, २, ४ ॥ १० कागणिलक्खण ४१ मणिलक्खणं ४२ हे २ ॥ ११ कागणिं सं १ ला ३ ॥ १२. वत्थविज्ज जे १ ॥ १३. गरुडं लो० ॥ १४ इत्थं हे २ ॥ १५ वट्ठखेड्डं सुत्तखेड्डं जे १ ॥ १६. खेड्डं हे २ ख १ ॥ १७. कडगळेज्जं हे २ ॥ १८ लेहाइयाओ हे ४ सं १ ला ३ । लेहाइयाओ हे २ ॥ १९. पिऊण हे १, २ ॥

तते णं मेहस्स कुमारस्स अम्मापितरो तं कलायरियं मधुरेहिं वयणेहिं विपुलेण य गंध-मल्लालंकारेणं सक्कारेंति सम्माणेति, सक्कारेत्ता सम्माणेत्ता विपुलं जीवियारिहं पीतिदाणं दलयंति, पीतिदाणं दलइत्ता पडिविसज्जेति ।

२२. तते णं से मेहे कुमारे चावत्तरिकलापंडिए णवंगसुत्तपडिवोहिए अट्टारस-विहिप्पगारदेसीभासाविसारए गीयरई गंधव्वनट्टकुसले हयजोही रंहजोही बाहुजोही बाहुप्पमही अलं भोगसमत्थे साहसिए वियालचारी जाते यावि होत्था ।

तते णं तस्स मेहस्स कुमारस्स अम्मापियरो मेहं कुमारं चावत्तरिकलापंडितं जाव वियालचारी जायं पासंति, पासित्ता पासायवडेंसए कौरेंति अंबुग्गयमूसिय प्हंसिए विव मणिकणगरयणभत्तिचित्ते वाउद्धुतविजयवेजयंतीपडागल्लत्ताइल्लत्त-कलिए तुंगे गगणतलमभिलंघमाणसिहरे जालंतररयणपंजरुम्मिल्लिए व्व मणिकणग-थूमियाए वियसितसंयत्तपुंडरीए तिलयरयणं^१द्वचंदच्चिए नाणामणिमयदामालंकिते अंतो वहिं च सण्हे तवणिज्जरुइरवालुयापत्थेरे सुहफासे सस्सिरीयरूवे पासादीए जाव पडिरूवे, एगं च णं महं भवणं कौरेंति अणेगखंभसयसन्नविट्ठं लीलट्टिय-

१. दलयति पीड २ ता जे १ । दलयंति २त्ता जे १ विना ॥ २. गयजोही रहजोही ला १ हे ३ सु० । “हयेन युध्यत इति हययोधी, एवं रथयोधी बाहुयोधी”—अटी० ॥ ३. मेहकुं जे १ खं १ विना ॥ ४. °वत्तरीकलां जे १ ला २ विना ॥ ५. °चारीजाय हे २, ४ विना ॥ ६. करेंति हे ४ ॥ ७. “अंबुग्गयमूसिय चि अभ्युद्धतोच्छित्तान्, अत्त्युच्चानित्यर्थः । अत्र च द्वितीयाबहुवचनलोपो दृश्यः”—अटी० ॥ ८. पहमिए विविहमणिं जे १ । पहसिए विचत्तमणिं सं १ ला ३ । ‘पहसिए विव चि प्रहसितानिव श्वेतप्रभापटलप्रबलतया हसत इवेत्यर्थः । तथा मणिकनकरत्नाना भक्तिभिः विच्छित्तिभिः चित्रा ये ते तथा, वातोद्धूता या विजयसूचिका वैजयन्त्यभिधानाः पताका’ छत्रातिच्छत्राणि च तैः कलिता ये ते तथा, तत’ कर्मधारयः, ततस्तान्”—अटी० ॥ ९. °जरुम्मिल्लिय व्व ला १, ३ । °जरुम्मिल्लिय व्वे ला सं ० २ । °रुमिल्लिए व्व हे १ । °जरुमे-ल्लियेव्व हे २ । °विहल्लिमिए व्व जे १ । °जरमिल्लिए व्व हे ४ । “जालतररयणपंजरुम्मिल्लिय व्व चि जालान्तेपु मत्तालभ्रपर्यन्तेपु जालान्तरेपु वा जालक्रमध्येपु रत्नानि येषा ते तथा, ततो द्वितीया-बहुवचनलोपो दृश्यः, पञ्जरोन्मीलितानिव पृथकृतपञ्जरानिव प्रत्यग्रल्लायानित्यर्थः । अथवा जालान्तररत्नपञ्जरैः तत्समुदायविशेषैरुन्मीलितानिव उन्मिषितलोचनानिवेत्यर्थः”—अटी० ॥ १०. सयवत्तपत्तपुंडं हे ४ सं १ ला ३ ॥ ११. °णद्धचंदं हे २ । °णद्धचंदं ला सं ० ३ विना । °णद्धचइत्ते अटीपा० । “तिलकैः पुण्ड्रैः, रत्नैः कर्केतनादिभिः, अर्धचन्द्रैः सोपानविशेषैः भित्तिषु वा चन्दनादिमयैरालेख्यैः अर्चिता ये ते तथा, तान्, पाठान्तरेण तिलकरत्नार्धचन्द्र-चित्रान्”—अटी० ॥ १२. °रुइल्लां ख १ सं १ ला ३ विना । “तपनीयस्य या रुचिरा बाहुका तस्याः प्रस्तरः प्रतरः प्राङ्गणेपु येषा ते तथा, तान्”—अटी० ॥ १३. °पत्थडे हे २ ॥ १४. करेंति हे २ जे १ ॥

सालभंजियागं अब्भुगयसुकयवइरवेति या तोरैणवररइयसालभंजियासुसिलिद्विसिद्ध-
ल्लंठसंठितपसत्थवेरुलियखंभणाणामणिकणगरयणखचितउज्जलं बहुसमसुविभत्त-
निचितरमणिज्भूमिभागं ईहामिय जाव भत्तिचित्तं खंभुगयवइरवेइयापरिगहियाभिरामं
विज्जाहरजमलजुयलजंतजुत्तं पिव अचीसहस्सर्मालणीयं रूवगसहस्सकलियं भिसमीणं
५ भिम्मिसमीणं चंक्खुलोयणंलेसं सुहफासं सस्सिसीयरूवं कंचण-मणि-रयणथूमियागं
णाणाविहपंचवण्णघंटापडागपरिमंडियग्गसिहरं धवलमरीचिकवयं १३ विणिम्मयुतं
लाउल्लोइयमहियं जाव गंधवट्ठिभूतं पासादीयं दरिसणिज्जं अभिरूवं पडिरूवं ।

तते णं तस्स मेहकुमारस्स अम्मापियरो मेहं कुमारं सोहणंसि तिहि-करण-
णक्खत्त-मुहुत्तंसि सरिसियाणं सरिक्खयाणं सरित्तयाणं सरिसलावण्णरूवजोवण्ण-
१० गुणोववेयाणं सरिसएहिंतो रायकुलेहिंतो आणियल्लियाणं पसाहणट्ठंगअविहववहू-
ओवयणमंगलमुजंपितेहिं अट्ठहिं रायवरकच्चाहिं सद्धिं एगदिवसेणं पाणिं गेण्हाविंसु ।

तते णं तस्स मेहस्स अम्मापितरो इमं एतारूवं पीतिदाणं दलयंति—अट्ठ
हिरण्णकोडीओ अट्ठ सुवण्णकोडीओ गाहाणुसारेण भाणियच्चं जाव पेसणकारियाओ,
अन्नं च विपुलं धणकणगरयणमणिमोत्तियसंखसिलप्पवालरत्तरयणसंतसारसावतेज्जं
२० अलाहि जाव आसत्तमातो कुलवंसातो पकामं दाउं पकामं भोत्तुं पैकामं परिभाएउं ।

१ 'वतिर' खं १ सं १ ला ३ ॥ २. 'तोरणविरइयसालि' जे १ ॥ ३. 'यसुसि' खं १ सं १
ला ३ लो० ॥ ४. 'ल्लंठ' नास्ति जे १ ॥ ५. "ईहामृग-वृषभ तुरग-नर-मकर विहग-व्याल-किन्नर-
रुद्र-सरभ चमर-कुल्लर-वनलता-पद्मलताभक्तिचित्रमिति यावत्तरणाद् दृश्यम्"—अटी० ॥ ६.
परिगया" हे १, २ सं १ ला १, २, ३ हे ४ । "स्तम्भोद्वनया स्तम्भोपरिवर्तिन्या वज्रस्य वेदिकया
परिगृहीतं परिवेष्टितमभिरामं च यत् तत् तथा"—अटी० ॥ ७. "विज्जाहरजमलजुयल-
जंतजुत्त पि व सि विद्याधरयोर्यत् यमलं समथ्रेणीकं युगल द्वय तेनैव यन्त्रेण सचरिण्युपुरुष-
प्रतिमाद्वयरूपेण युक्त यत् तत्तथा"—अटी० ॥ ८. 'मालणियं जे १ ॥ ९. 'ल्लोयणलेस्सं खं १
'लोयलेस्सं जे १ । "चक्षुः कर्तृ लोकेने अवलोकेने दर्शने सति लिख्यतीव दर्शनीयत्वात् श्लिष्यतीव
यत्र तत् तथा"—अटी० ॥ १०. 'लेस्सं खं १ हे २ ला २, ३ जे १ ॥ ११. 'सिह्वांवलमि' खं १ ॥
१२. हे ३ विना—'मिरीचिकवय लासं २, ३, स १, ला १ । 'सिरीकवयं जे १ हे १, हेमू० ४ ।
'मिरीकवयं खं १ हे २ । "धवलमरीचिलक्षण कवच कङ्कटम्, तत्समूहमित्यर्थः"—अटी० ॥ १३.
विणिम्मुं हे १ ॥ १४. 'ल्लोइयं' हे २ । "लाउल्लोइयमहिय लाइयं छगणादिना भूमौ लेनम्,
उल्लोइयं सेटिकादिना कुड्यादिषु धवलनम्, ताम्बा महितं पूजितम्, ते एव वा महितं पूजनं
यत्र"—अटी० ॥ १५. आणिल्लियाणं जे १ । आणियल्ल्याणं हे १ ला १ । आयल्लियाणं खं १ ।
णियल्लयाण हे २ । आणिल्लियाण ला ३ ॥ १६. 'जमिणहिं खं १ स १ ला ३ । "सुजल्लितानि च
आशीर्वचनानीति द्वन्द्वः, तैः करणभूतैरिति"—अटी० ॥ १७. पकामं भाएउं स १ ख १ ला २,
३, हे ४ । "प्रकाममत्यर्थः . परिभाजयितुं दायदाना परिभाजने"—अटी० ॥

तते णं से मेहे कुमारे एगमेगाए भारियाए एगमेगं हिरण्णकोडिं दलयति,
एगमेगं सुवण्णकोडिं दलयति, जाव एगमेगं पेसणकारिं दलयति, अन्नं च विपुलं
धणकणग जाव परिभाएउं दलयति ।

तते णं से मेहे कुमारे उप्पिं पासायवरगते फुट्टमाणेहिं मुंडंगमत्थएहिं वरतरुणि-
संपउत्तेहिं वत्तीसँतिवद्धेहिं नाडएहिं उवगिज्जमाणे उवगिज्जमाणे उवलालिज्जमाणे
उवलालिज्जमाणे सद-फरिस-रस-रूव-गंधे विउले माणुस्सए कामभोगे पञ्चणुभवमाणे
विहरति ।

ते णं काले णं ते णं समए णं समणे भगवं महावीरे पुन्नाणुपुत्वि चरमाणे
गामाणुगामं दूइज्जमाणे सुहंसुहेणं विहरमाणे जेणामेव रायगिहे नगरे गुणसिलए
चेतिए जाव विहरति । तते णं रायगिहे नगरे सिंघाडग० महया जणसदे ति वा जाव
वहवे उग्गा भोगा जाव रायगिहस्स नगरस्स मँज्झमँज्जेणं एगदिसिं एगांभिमुहा
णिग्गच्छंति । इमं च णं मेहे कुमारे उप्पिं पासातवरगते फुट्टमाणेहिं मुंडंगमत्थएहिं
जाव माणुस्सए कामभोगे भुंजमाणे रायमग्गं च ओलोएमाणे ओलोएमाणे एवं च
णं विहरति ।

तए णं से मेहे कुमारे ते वहवे उग्गे भोगे जाव एगदिसाभिमुहे णिग्गच्छमाणे
पासति, पासित्ता कँचुइज्जपुरिसं सदावेति, सदावेत्ता एवं वैयासी—किञ्चं भो
देवाणुप्पिया ! अज्ज रायगिहे नगरे इंदमहे ति वा खंदमहे ति वा एवं रुदमहे इ वा
सिवमहे इ वा वेसमण-नाग-जक्ख-भूय-नँदि-तलाय-रुक्ख-चेतिय-पव्वय० उज्जाण-

१. दलयइ जाव एगमेग सुवण्ण० जे १ ॥ २. कारी जे १ ॥ ३. मुयंग० हे ४ ॥
४. सनिवद्धहिं स १ हे ४ । सइयद्धेहिं हे २, ४ । सइविहेहिं हे १ । सइवद्धएहिं ला
१ मु० । सनिवद्धनाडएहिं ला २, ३ ॥ ५. सिंघाडग जाव बहुजणसदे इ वा जे १ । “रायगिहे
नगरे सिंघाडग इत्यनेनालापकाशेनेद् द्रष्टव्यम्—सिंघाडग-तिग-चउक्क-चच्चर-चउम्मुह-महापह-
पहेसु । महया जणसदे इ वा, इह यावत्करणादिदं दृश्यम्-जणसमूहे इ वा ..” —अटी० ॥
६. मज्झ २ एगदिसिं खं १ सं १ हे १, २ जे १ ॥ ७. एगाभिमुहस्स जे १ ॥ ८. मेहकुमारे
जे १ हे १ ॥ ९. एमाणे जाय राय० स १ ला ३ ॥ १०. उवल्लोएमाणे सं १ ला ३ लास० २ ।
ओलोयेमाणे २ जे १ ॥ ११. कँचुइज्ज जे १ ॥ १२. वयासि जे १ ॥ १३. इंदमहेति इत्यत
आरभ्य नगरे [पृ० ४२ पं० ३] इत्यन्तः पाठः खं १ मध्ये नास्ति ॥ १४. एव रुद-सिव-
वेसमण० जे १ विना । खं १ मध्ये नास्त्ययं पाठः, दृश्यतामुपरितन टिप्पणम् । “इन्द्रमह इन्द्रोत्सवः,
एवमन्यान्यपि पदानि, नवर स्कन्दः कार्तिकेयः, रुद्रः प्रतीतः, शिवो महादेव, वैश्रमणो यक्षराट्,
नागो भवनपतिविशेषः, यक्षो भूतश्च व्यन्तरविशेषः, चैत्य सामान्येन प्रतिमा, पर्वतः प्रतीतः,
उद्यानयात्रा उद्यानगमनम्, गिरियात्रा गिरिगमनम्”—अटी० । अटी० अनुसारेण भगवती-
सूत्र[१३३।२४]राजप्रत्नोयमूत्रानुसारेण च ‘वेसमणमहे इ वा नागमहे इ वा . पव्वयमहे
इ वा उज्जाणजत्ता इ वा गिरिजत्ता इ वा’ इति पाठोऽत्र विवक्षितः प्रतीयते ॥ १५. नई० मु० ॥

गिरिजत्ता ति वा, जणं एए उग्गा जाव एगदिसिं एगाभिमुहा णिग्गच्छंति ।

तते णं से कंचुइज्जपुरिसे समणस्स भगवओ महावीरस्स गहियागमणपवितीए मेहं कुमार एवं वदासी—नो खलु देवाणुप्पिया ! अज्ज रायगिहे नयरे ईदमहे इ वा जाव गिरिजत्ता इ वा, जणं एए उग्गा जाव एगदिसिं एगाभिमुहा निग्गच्छंति । एवं
५ खलु देवाणुप्पिया । समणे भगवं महावीरे आइकरे तित्थकरे इहमागते, इह संपत्ते, इह समोसढे, इह चेव रायगिहे नगरे गुणसिलए चेतिए अहापडि० जाव विहरति ।

तते णं से मेहे कुंमारे कंचुइज्जपुरिसस्स अंतिए एयमड्डं सोच्चा णिसम्म हट्टुडे कोडुंविउपुरिसे सहावेति, सहावेत्ता एवं वंदासी—खिप्पामेव चाउग्घंटं आसरहं
१० जुत्तामेव उवट्टवेह, तहत्ति उवणेंति, तते णं से मेहे ण्हाते जाव सव्वालंकार-विभूसिते चाउग्घंटं आसरहं डुरूढे समाणे सकोरेंटमल्लदामेणं छत्तेणं धरिज्जमाणेणं महया भडचडगरवंदपरियालसंपरिवुडे रायगिहस्स नगरस्स मज्झमज्जेणं निग्गच्छति, निग्गच्छित्ता जेणामेव गुणसिलए चेतिए तेणामेव उवागच्छति, उवागच्छित्ता समणस्स भगवओ महावीरस्स छत्तातिछत्तं पंडागातिपडागं विज्जाहरं-चारणे जंभगे य
१५ देवे ओवयमाणे उप्पयमाणे पासति, पासित्ता चाउग्घंटाओ आसरहाओ पचोरुहति, पचोरुहित्ता समणं भगवं महावीरं पंचविहेणं अभिगमेणं अभिगच्छति, तंजहा—सचित्ताणं दव्वाणं विउसरणयाए, अचित्ताणं दव्वाणं अविउसरणयाए,

१. प्रतिपु पाठा — जणं एए उग्गा जाव खं १ ला २ । जं न उग्गा जाव हे २ । जमो ण उग्गा भोगा जाव स १ ला १, ३ हे ३, ४ । जया ण वहवे उग्गा भोगा जाव जे १ । जमो णं बहवे उग्गा भोगा जाव हे १ मु० ॥ २. °पवित्तिए हे २ । “गहियागमणपवितीए परिगृहीता-गमनप्रवृत्तिको गृहीतवार्त इत्यर्थः”—अटी० ॥ ३. मेहकुमार जे १ ॥ ४. इदमहे ति वा खदमहे ति वा जणं हे २ । इदमहे ति वा गिरिजत्ता इ वा जणं हे १ ॥ ५. कुमारे खं १ ला ३ विना नारित ॥ ६. णिमम्मा स १ ला ३ ॥ ७. वयासि जे १ ॥ ८. °व भो देवाणुप्पिया चाउ० मु० ॥ ९. चाउघट सं १ । एवमग्गेषि ॥ १०. डुरूहे स १ ॥ ११. °परिपाल० जे १ हे २ । “महया इत्यादि, महद् यद् मठाना चट्ठकरवृन्द विस्तारवत्समूह. तल्लक्ष्णो यः परिवारः, तेन सपरिवृतो यः स तथा”—अटी० ॥ १२ उवगं खं १ ॥ १३ पडागाइयपडाग सं १ ला ३ ॥ १४. °चारण जमपुय देवे य ओव० जे १ ॥ १५. जंभए हे २ विना ॥ १६. °रुमह २ त्ता जे १ ॥ १७ दव्वाण विउस० जे १ खमू० १ । अचित्ताणं दव्वाणं अविउसरणयाए नास्ति स १ लामू० ३ । “अचित्ताना द्रव्याणामलङ्कारवज्रादीनामव्यवसरणेन अव्युत्सर्गेण, कचिद् विओसरणाए चि पाठ”, तत्र अचेतनद्रव्याणा छत्रादीना व्युत्सर्जनेन परिहारेण, उक्त च—अवणेइ पच ककुहाणि रायवरवसमविंघभूयाणि । छत्त खगोवाहण मउड तह चामराओ य ॥”—अटी० ॥

एंगसाडियउत्तरासंगकरणेणं, चक्खुफासे अंजलिपग्गहेणं, मणसो एंगत्तीकरणेणं, जेणामेव समणे भगवं महावीरे तेणामेव उवागच्छति, उवागच्छित्ता समणं भगवं महावीरं तिक्खुत्तो आदाहिणपदाहिणं करेति, करित्ता वंदति णमंसति, वंदित्ता णमंसित्ता समणस्स भगवओ महावीरस्स णच्चासन्ने णातिदूरे सुस्ससमाणे नमंसमाणे पंजलियडे अभिमुहे विणएणं पज्जुवासति । तए णं समणे भगवं महावीरे मेहकुमारस्स तीसे य महतिमहालियाए परिसाए मज्झगए विचित्तं धम्ममातिक्खति — जहा जीवा वज्झंति, मुच्चंति, जहा य संकिलिस्संति, धम्मकहा भाणियच्चा, जाव परिसा पडिगया ।

२३. तते णं से मेहे कुमारे समणस्स भगवतो महावीरस्स अंतिए धम्मं सोच्चा णिंसम्म हट्ठुट्ठे समणं भगवं महावीर तिक्खुत्तो आयाहिणपयाहिणं करेति, करित्ता वंदति नमंसति, वंदित्ता नमंसित्ता एवं वदासी—सदहामि णं भंते ! णिग्गंथं पावयणं, एवं पत्तियामि णं [भंते ! णिग्गंथं पावयणं], रोएमि णं [भंते ! णिग्गंथं पावयणं], अब्भुट्ठेमि णं भंते ! निग्गंथं पावयणं, एवमेयं भंते !, तहमेयं भंते !, अवितहमेयं भंते !, इच्छितमेयं भंते !, इच्छितपडिच्छियमेयं भंते !, अभिरुइयमेयं भंते ! जहेयं तुव्वे वदह, जं णवरिं देवाणुप्पिया अम्मापियरो आपुच्छामि, तओ पच्छा मुंडे भवित्ताणं पव्वइस्सामि । अहासुहं देवाणुप्पिया ! मा पडिवंधं ।

तते णं से मेहे कुमारे समणं भगवं [महावीरं] वंदति णमंसति, वंदित्ता णमंसित्ता जेणामेव चाउग्गंटे आसरहे तेणेव उवागच्छति, तेणेव उवागच्छित्ता चाउग्गंटे आसरहं दुरुहति, दुरुहित्ता महया भडचडगरपहकरणं रायगिहस्स

१. एंगल्लयाडिय उत्तरासंगकरणेण चक्खुफासेण अंज० जे १ ॥ २. चक्खुफासे खं १ ॥ ३. एंगत्तिकरणेणं खं १ विना । एंगत्तीभावेण जे १ । “मनस एकत्वकरणेन एकाग्रत्वविधानेनेति भावः । क्वचिद् एंगत्तिभावेण ति पाठः, अभिगच्छतीति प्रक्रमः” — अटी० ॥ ४. पंजलिउडे जे १ ॥ ५. अभिमुहेणं त्रि० हे २ ॥ ६. मज्झगयाए ख १ ॥ ७. जह जे १ विना ॥ ८. णिंसम्मा हे १ विना ॥ ९. हट्ठुट्ठा खं १ । हट्ठुट्ठ हे ३, ४, लामू २ ॥ १०. आदाहिणपदाहिणं ला १ हे १, ४ ॥ ११. भंते नास्ति जे १ सं १ ला ३ ॥ १२. भंते नास्ति स १ ला ३ विना ॥ १३. ‘भंते अभिरुइयमेयं भंते जहेयं तुव्वे वदह’ इति पाठो हे २ मध्ये एव विद्यते, अन्यत्र तु तत्स्थाने— भंते से जहेव तुव्वे वदह हेमू १ । से जहेव तुव्वे वदहं जे १ । भंते से जहेव तं तुव्वे वदह हेसं १ खं १ हे ३, ४ ला १, २, ३ ॥ १४. णवरि खं १ विना ॥ १५. णुप्पिया हे १, २ ॥ १६. पव्वइस्सामि जे १ स १ ॥ १७. “मा पडिवंध विघातं ‘विघेहि विवक्षितस्य’ इति गम्यम्” इति अटी० मध्ये एतदध्ययनान्ते वक्ष्यते ॥ १८. मेहकुं जे १ ॥ १९. तेणामेव उवागच्छइ तेणेव उवागच्छित्ता हे २ । तेणामेव उवागच्छइ २ ता जे १ ॥

नगरस्स मज्झिमज्जेणं जेणामेव सए भवणे तेणामेव उवागच्छति, उवागच्छित्ता चाउगंधाओ [आसरहाओ] पच्चोरुहति, पच्चोरुहित्ता जेणामेव अम्मापियरो तेणामेव उवागच्छति, उवागच्छित्ता अम्मापिऊणं पायवडणं करेति, करित्ता एवं वदासी—एवं खलु अम्मयातो । मए समणस्स भगवतो महावीरस्स अंतिए धम्मे णिसते, से वि य मे धम्मे इच्छिते पडिच्छिते अभिरुइए ।

तते णं तस्स मेहस्स कुमारस्स अम्मापियरो एवं वदासी—धन्नो सि तुमं जाया !, संपुत्तो कयत्थो कयलक्खणो सि तुमं जाया !, जन्नं तुमे समणस्स [भगवओ महावीरस्स] अंतिए धम्मे णिसंते, से वि य ते धम्मे इच्छिते पडिच्छिते अभिरुइते ।

१० तते णं से मेहे कुमारे अम्मापियरो दोच्चं पि तच्चं पि एवं वदासी—एवं खलु अम्मताओ । मए समणस्स भगवओ महावीरस्स अंतिए धम्मे निसंते, से वि य धम्मे इच्छिए पडिच्छिए अभिरुइए । तं इच्छामि णं अम्मतातो ! तुव्भेहिं अब्भणुण्णाते समाणे समणस्स भगवतो [महावीरस्स] अंतिए मुंडे भवित्ताणं अगारातो अणगारियं पव्वइत्तए ।

१५ तते णं सा धारिणी देवी तमणिट्ठं अकंतं अप्पियं अमणुण्णं अमणामं असुय-पुव्वं फेरुसं गिरं सोच्चा णिसम्म इमेणं एतारुवेणं मणोमाणसिएणं महया पुत्तदुक्खेणं अभिभूता समाणी सेयागयरोमकूवपगलंतविलीणगाया सोयभरपवेवियंगी णित्तेया दीणविमणवयणा, करयलमलियव्व कमलमाला तक्खणओलुंगदुव्वलसरी-लायण्णसुन्ननिच्छायगयसिरीया, पसिढिलभूसणपडंतखुम्मियसंचुणियधवल्वलय-पव्वभट्टउत्तरिजा सुमालविकिण्णकेसहत्था, मुच्छावसणंठेच्येयसि गरुई, परसुनियत्तव्व चंपगलया, निव्वत्तमहेव्व इंदलट्ठी विमुक्कसधिवंधणा कोट्टिमर्तलंसि सव्वंगेहिं धसत्ति पडिया । तते णं सा धारिणी देवी ससंभमोवत्तियाए तुरियं कंचणभिगारमुहविणि-

१. तेणैव जे १॥ २. रुमति खं १॥ ३. याओ खं १ विना॥ ४. रुइए हे १, २, स १ ला ३॥ ५. रुइए हे १, २। रुतिते सं १ ला ३॥ ६. घयासि जे १॥ ७. अम्मयाओ स १ ला ३ विना। अम्मयातो खं १ हे १, ४॥ ८. स्सतिए जे १॥ ९. इच्छिय पडिं खं १ हे १॥ १०. रुइए हे १। रुतिते सं १॥ ११. अस्सुयं जे १ हे २॥ १२. परसं जे १॥ १३. णिमम्मा खं १ स १ ला ३॥ १४. गाय हे २॥ १५. ओलगं स १ हे ३॥ १६. सुकुमालं जे १॥ १७. खं १ हे २ विना—चेयगरुइ हे १। चेयगरुइ जे १। चेयगरुइ हे ३। चेयगरुइ सं १ ला २, ३ हे ४। “मूर्च्छावशात्ते चेतसि सति गुर्वी”—अटी०॥ १८. तलमि सं १॥

गयसीयलजलविमलधाराए परिसिंचमाणनिव्ववियगायलद्धी उक्खेवग-तौलवेंट-वीय-
णगजणियवाएणं सफुसिएणं अंतैउरपरिजणेणं आसासिया समाणी मुत्तावलिसन्निगास-
पवडंतअंसुधाराहिं सिंचमाणी पओहरे कलुणविमणदीणा रोयमाणी कंदमाणी
तिप्पमाणी सोयमाणी विलवमाणी मेहं कुमारं एवं वयासी ।

तुमंसि णं जाया ! अम्हं एगे पुत्ते इडे कंते पिए मणुण्णे मणामे^१थेजे ५
वेसासिए सम्मए बहुमए अणुमए भंडकरंडगसमाणे रयणे रयणभूते जीवियउस्सासए
हिययणंदिजणणे उंवरपुष्फं च दुल्लभे सवणयाए, किमंग पुण पासणयाए ? णो
खलु जाया ! अम्हे इच्छामो खणमवि विप्पओगं सहित्तए, तं भुंजाहि ताव
जाया ! विपुले माणुस्सए कामभोगे जाव ताव वयं जीवामो, तओ पच्छा अम्हेहिं
कालगतैहिं परिणयवए, वड्डियकुलवंसतंतुकजंमि, निरावयक्खे, समणस्स भगवओ १०
महावीरस्स अंतिए मुडे भवित्ता अगारातो अणगारियं पव्वइस्ससि ।

तते णं से मेहे कुमारे अम्मापिऊहिं एवं वुत्ते समाणे अम्मापियरो एवं वदासी
—तहेव णं तं अम्मो ! जहेव णं तुम्हे ममं एवं वदह 'तुमंसि णं जाया !
अम्हे एगे पुत्ते तं चेव जाव निरावयक्खे समणस्स भगवओ महावीरस्स जाव
पव्वइस्ससि ।' एवं खलु अम्मताओ ! माणुस्सए भवे अधुवे अणितिए असासए १५
वसणसउवद्वाभिभूते विज्जुलयाचंचले अणिच्चे जलवुव्वुयसमाणे कुसग्गजल-
विदुसन्निभे संश्वभरागसरिसे सुविणगदंसणोवमे सडणपडणविद्धंसणधम्मे पच्छा
पुरं च ण अवस्सवि^१पंजहणिज्जे, के णं जाणति अम्मताओ ! "के पुट्ठि गमणाए,
के पच्छा गमणाए ?' तं इच्छामि णं अम्मताओ ! तुम्हेहिं अब्भणुणाते समाणे
समणस्स भगवतो महावीरस्स जाव पव्वइत्तए । २०

१. उक्खेययता^१ हे १ ला २ । उक्खेवणता^२ खं १ हे ३ ला २ लों० विना । "उत्सेपको
वशादलादिमयो मुष्टिग्राहो दण्डमध्यभागः"—अटी० ॥ २. 'द्विट' जे १ हे २, ३ ॥
३. 'पडंत' जे १ हे ३ ॥ ४. विज्जे स १ ला ३ । घेज्जे हे २ ॥ ५. जीवीय^३ हे २ ला १ ।
"जीवितमस्माकमुच्छ्वासयसि वर्धयसीति जीवितोच्छ्वासः, स एव जीवितोच्छ्वापिक, वाचनान्तरे तु
जीविउस्सत्रिए ति जीवितस्योत्सव इव जीवितोत्सवः, स एव जीवितोत्सविकः ॥ ६. हिययाणंदज^४
हे १ जे १ ला १ हे ४ । "हृदयनन्दिजननः"—अटी० ॥ ७. "निरावयक्खे ति निरपेक्षः
सकलप्रयोजनानाम्"—अटी० ॥ ८. निरवयक्खे जे १ । निरवेक्ख^५ स १ ॥ ९. सुमिणंमणो^६ स १
ला ३ ॥ १०. विप्पहणिज्जे हे १, २ । विप्पयहसगिज्जे जे १ । विप्पयहणेज्जे लों० ॥ ११. के य
पुट्ठि गमणाए के य पच्छा सं १ ला ३ ॥ १२. महावीरस्स ला ३ विना नास्ति ॥

तते णं तं मेहं कुमारं अम्मापियरो एवं वंदासी—इमातो ते जाया ! सरिसियाओ सरित्तियाओ सरिव्वयाओ सरिसँलावण्णरूवजोव्वणगुणोववेयाओ सरिसेहिंतो रायकुलेहिंतो आँणियल्लियाओ भारियाओ, तं भुंजाहि णं जाया ! एताहिं सँद्धिं विपुले माणुस्सए कामँभोगे, पच्छा भुत्तभोगे समणस्स जाव पव्वइस्ससि ।

तते णं 'से मेहे कुमारे अम्मापियरो एवं वंदासी—तहेव णं अम्मताओ । जज्ञं तुब्भे ममं एवं वदह—इमाओ ते जाया । सरिसियाओ जाव समणस्स पव्वइस्ससि । एवं खलु अम्मताओ । माणुस्सगा कामभोगा असुई असासता वंतासवा पित्तासवा खेलासवा सुक्कासवा सोणियासवा दुरुस्सासनीसासा दुँरूयमुत्तपुरीसपूयचहुपडिपुण्णा उच्चार-पासवण-खेल-सिंघाणग-वंत-पित्त-सुक्क-सोणितसंभवा अधुवा अँणितिया असासया सडणपडणविद्धंसणधम्मा पच्छा पुरं च णं अवस्सविप्पजहणिज्जा, से के णं अम्मताओ । जाँणति 'के पुव्वं गमणाए, के पच्छा गमणाए ?' तं इच्छामि णं अँम्मयाओ । जाव पव्वत्तित्तए ।

तते णं तं 'मेहं कुमारं अम्मापितरो एवं वंदासी—इमे ते जाया ! अँज्जय-पज्जयपिउपज्जयागए सुबहु हिरण्णे य सुवण्णे य कंसे य दूँसे य मणिमोत्तिर्यं-

१ वयावि जे १॥ २ "वाचनान्तरे मेवकुमारभार्यावर्णक एवमुपलभ्यते—इमाओ ते जायाओ विपुलकुलशालियाओ कलाकुपलसव्वकाललालियसुहोइयाओ महवगुणजुत्तनिडणविण-ओवरारपडितत्रियक्खणाओ पण्डिताना मध्ये विचक्षणाः पण्डितविचक्षणा अतिपण्डिता इत्यर्थः, मञ्जुलमियमहुरभणियविहवियविप्वेक्खियगइविलासविट्ठियविसारयाओ मञ्जुल कोमलं शब्दतः मित परिमितं मधुरमकडोरमर्थतो यद् भणितं तत्तथा, व(वि)स्थितं विशिष्टा स्थितिः, शेषं कण्ठ्यम्, अविकलकुलमीलसालिणीओ विसुद्धकुलवसंताणततुवद्धणपगढभउब्भवपभाविणीओ विसुद्धकुल-वश एव सन्तानतन्तु विस्तारवत्तन्तुः तद्वर्धना ये प्रकृष्टा गर्भाः पुत्रवरगर्भाः तेषा य उद्भवः संभवः तल्लक्ष्णो यः प्रभावो माहात्म्यं स विद्यते यासा तास्तथा, मणाणुकूलहियइच्छियाओ मनोऽनुकूलाश्च ता हृदयेनेप्सिताश्चेति कर्मधारयः, अट्ठ तुज्झ गुणवल्लहाओ गुणैर्बल्लभा यास्तास्तथा भज्जाओ उत्तमाओ निच्च भावाणुरत्तमव्वगसुंदरीओ त्ति"—अटी० ॥ ३. 'लावणवण्णरूव' जे १॥ ४ आणिल्लिं जे १॥ ५. जाएताहिं हे १॥ ६ सद्धिं संपरिचुडे स १ ला ३॥ ७. 'भोगे समणे तओ पच्छा जे १॥ ८. से नास्ति जे १॥ ९. 'पियर जे १ विना । 'पियरो जे १॥ १० वयासि जे १॥ ११ 'वा सोणियासवा सुक्कासवा हे १॥ १२. दुरुयमुत्तं ख १ विना । दुरुत्तमुत्तं हे १॥ "दूरूपाणि विरूपाणि यानि मूत्र-पुरीष-पूयानि तैर्वहुप्रतिपूर्णाः"—अटी० ॥ १३ अणियता स १ ला ३॥ १४ जाणति हे १ ला १, ३॥ १५. अम्म जाव हे १ । अम्म जाव हे २ विना ॥ १६ मेहकुमार हे १॥ १७ वयासि जे १॥ १८ अज्जपज्जयं स १ ला ३॥ १९. दूँसे य नास्ति हे २ खं १ ला १॥ २० मोत्तिट्ठ य संखं हे १ ला १॥

संखसिलप्पवालात्तरयणसंतसारसावतेजे य अलाहि जाव आसत्तमाओ कुलवंसाओ पगामं दाउं, पगामं भोत्तुं, पगामं पैरिभाएउं, तं अणुहोहि ताव जाव जाया ! विपुलं माणुस्सगं इड्डिसकारसमुदयं, तओ पच्छा अणुभूयकल्लाणे समणस्स भगवओ महावीरस्स अंतिए पव्वइस्ससि ।

तते णं से मेहे कुमारे अम्मापियरो एवं वदासी—तहेव णं अम्मयाओ ! जण्णं वदह ' इमे ते जाया ! अज्जगपज्जगपिउ जाव ततो पच्छा अणुभूयकल्लाणे पव्वइस्ससि ' । एवं खलु अम्मयाओ ! हिरण्णे य सुवण्णे य जाव सावतेजे अग्गिसाहिए चोरसाहिए रायसाहिए दाइयसाहिए मच्चुसाहिए, अग्गिसामन्ने जाव मच्चुसामन्ने, सडणपडणविद्धंसणधम्मे, पच्छा पुरं च णं अवस्सविप्पजहणिजे, से के णं जाणइ अम्मयाओ ! के जाव गमणाए ? तं इच्छामि णं जाव पव्वतित्तए ।

तते णं तस्स मेहस्स कुमारस्स अम्मापियरो जाहे नो संचाएन्ति 'मेहं कुमारं चहूहिं विसयाणुलोमाहि आधवणाहि य पण्णवणाहि य सण्णवणाहि य विण्णवणाहि य आधवित्तए वा पण्णवित्तए वा सण्णवित्तए वा विण्णवित्तए वा ताहे विसय-पडिकूलाहिं संजमर्भयउव्वेयकारियाहिं पण्णवणाहिं पण्णवेमाणा एवं वदासी—एस णं जाया ! निग्गंथे पावयणे सच्चे अणुत्तरे केवलिए पडिपुण्णे णेयाउए संसुद्धे सल्लगतत्ते सिद्धिमग्गे मुत्तिमग्गे निज्जानमग्गे निव्वाणमग्गे सव्वदुक्खप्पहीणमग्गे, अही व एगंतंदिट्ठिए, खुंरो इव एगंतधाराए, लोहमया ईवं जवा चैवेयव्वा, वालुयाकवलो इव 'निरस्साए, गंगा इव महानदी पडिसोयंगमणाए, महासमुद्धो इव सुयाहिं दुत्तरे, तिक्खं कमियव्व, गरुयं 'लंवेयव्वं, असिधारोवयं चरियव्वं,

१ 'सार' नास्ति जे १ विना ॥ २. परिभोएउ जे १ ॥ ३. होह । ताव जाव जे १ । होहिं ताव जाव हे १ । होहिं ताव जाव ला १ ॥ ४. जे १ ला २ विना—अम्मो ख १ । अम्माओ हे १ । अम्म हे २ । अम्मा ला १, ३ हे ४ ॥ ५. अज्जगपज्जगपि स १ ला ३ ॥ अज्जगपज्जगपि जाव हे १ । अज्जगपज्जगपि जाव हे २ ॥ ६. अम्मयाओ सं १ ॥ ७. मेहकुं स १ ला ३ ॥ ८. भउव्वेयं जे १ । भयउव्वेयं हे २ । 'भउव्वेयं' जे १ हे २ विना ॥ ९. 'दिट्ठिए' हे २ ॥ १०. खुरो थिव एगंधाराए हे २ अटी० । "धुर इव एकधारम् द्वितीयधाराकल्पाया अपवाद-क्रियाया अभावात्, पाटान्तरेण एकांता एकविभागाश्रया धारा यस्य तत्तथा"—अटी० ॥ ११. चेव स १ ला ३ ॥ १२. चाव्वे हे २ ॥ १३. निरास्साए सं १ । निरासाए ला ३ । निस्साए जे १ । "निरा-स्वादम्"—अटी० ॥ १४. 'सोयंगं' स १ ला ३ ख १ । "प्रतिश्रोतसा गमनं प्रतिश्रोतोगमनम्, तद्भावस्तच्चा, तथा"—अटी० । अटी० अनुसारेण पडिसोयगमण्याए इति पाठो भाति ॥ १५. दुत्तरे हे १ ॥ १६. तिक्खं चंकमिं स १ हे १, २ विना । "तीक्ष्णं खड्गकुन्तादिकं क्रमितव्यम् आक्रमणीय यदेतत् प्रवचनं तदिति"—अटी० ॥ १७. लंवेयव्वं स १ ला ३ ॥ १८. 'धार वयं हे २ स १ जे १ विना । "असिधाराया सचरणीयमित्थेवरूपं यद् व्रतं नियमस्तदसिधाराव्रतं चरितव्यम् आमेव्यं यदेतत् प्रवचनानुपालनम्, तद्वदेतद् दुष्करमित्यर्थः"—अटी० ॥

५ 'णो य खलु कप्पति जाया । समणाणं निग्गंथाणं आहाकम्भिए वा उद्देसिए वा कीयगडे वा ठँविए वा रँइयए वा दुब्भिक्खभत्ते वा कंतारभत्ते वा वदलियाभत्ते वा गिलाणभत्ते वा मूलभोयणे वा कंदभोयणे वा फलभोयणे वा वीयभोयणे वा हरियभोयणे वा भोत्तए वा पायए वा, तुमं च णं जाया ! सुहसमुचिएँ, णो
चेव णं दुहसमुचिएँ, णालं सीयं, णालं उण्हं, णालं खुहं, णालं पिवासं, णालं वातिय-पित्तिय-सिंभिय-सन्निवाइय विविहे रोगायंके उच्चावए गामकंटए, चावीसं परीसहोवसग्गे उदिण्णे सम्मं अहियासित्तए । सुंजाहि ताव जाया ! माणुस्सए कामभोगे, ततो पच्छा भुत्तभोगी समणस्स जाव पव्वतिस्ससि ।

१० तते णं से मेहे कुमारे अम्मापिऊहिं एवं नुत्ते समाणे अम्मापितरं एवं वँदासी-
तहेव णं तं अम्मतातो ! जण्णं तुब्भे ममं एवं वदह 'एस णं जाया । निग्गंथे पावयणे सच्चे अणुत्तरे' पुणरवि तं चेव जाव 'तओ पच्छा भुत्तभोगी समणस्स जाव पव्वतिस्ससि' । एवं खलु अम्मयाओ ! निग्गंथे पावयणे कीवाणं कायराणं कापुरिसाणं इहलोगपडिवद्धाणं परलोगनिप्पिवासाणं, दुरणुचरे पागयजणस्स, णो चेव णं धीरस्स, निच्छियववसियस्स एत्थ किं दुक्करं करणयाए ? तं इच्छामि णं
१५ अम्मताओ ! तुब्भेहिं अन्वणुण्णाए सैमाणे समणस्स भगवओ० पव्वइत्तए ।

२४. तते णं तं 'मेहं कुमारं अम्मापियरो जाहे नो संचाएंति बहूहिं विसया-
णुँलोमाहिं य विसयपडिक्कूलाहिं य आववणाहिं य पण्णवणाहिं य सण्णवणाहिं य विण्णवणाहिं य आववित्तए वा पण्णवित्तए वा सण्णवित्तए वा विण्णवित्तए वा ताहे अकामकाइं चेव मेहं कुमारं एवं वँदासी—इच्छामो ताव जाया !
२० एगदिवसमवि ते रायसिरिं पासित्तए । तते णं से 'मेहे कुमारे अम्मापितरमणुवत्त-
माणे तुसिणीए संचिद्धति ।

तते णं से सेणिए राया कोटुंवियपुरिसे सँहावेति, कोटुंवियपुरिसे सँहावित्ता

१ णो खलु स१ ला३ जे१ । "णो य कप्पइ इत्यादि"—अटी० ॥ २. ठवियए हे१ ला१ ॥ ३. रइए ला३ । "रइए व त्ति औद्देशिकमेऽः, तच्च मोदकचूर्णादि पुनर्मोदकतया रचितं भक्तमिति गम्यते"—अटी० ॥ ४-५. 'चिए जे१ स१ ला३ ॥ ६. रोगायके हे१ स१ ला३ ॥ ७. वयामि तहेव ण अम्मं जे१ ॥ ८. किंचि दुक्कर हे१ ला३ ॥ ९. समाणे नास्ति हे२ ॥ १०. मेहकुं हे१ ॥ ११. 'लोमेहिं हे२ ॥ १२. अकामगाइ हे२ ॥ १३. वयामि जे१ ॥ १४. मेहकुं स१ ॥ १५. तए णं सेणिए जे१ ॥ १६. सँहावेहि कोटु २ त्ता जे१ । सँहावेति २ त्ता जे१ विना ॥

एवं वंदासी—खिप्पामेव भो देवाणुप्पिया ! मेहस्स कुमारस्स महत्थं महग्गं
महरिहं विउलं रायाभिसेयं उवट्ठवेह । तते णं ते कोडुंवियपुरिसा जाव ते वि तहेव
उवट्ठवेति ।

तते णं से सेणिए राया वहुहिं गणणायग-दंडणायगेहिं य जाव संपरिखुडे मेहं
कुमारं अडसएणं सोवणियाणं कलसाणं, एवं रूपमयाणं कलसाणं, मणिमयाणं
कलसाणं, सुवन्नरूपमयाणं कलसाणं, सुवन्नमणिमयाणं [कलसाणं], रूपमणिमयाणं
[कलसाणं], सुवन्नरूपमणिमयाणं [कलसाणं], भोमेजाणं [कलसाणं], सच्चोदएहिं,
सच्चमट्टियाहिं, सच्चपुप्फेहिं, सच्चगंधेहिं, सच्चमल्लेहिं, सच्चोसंहिसिद्धत्थएहिं य,
सच्चिड्डीए सच्चजुईए सच्चवलेणं जाव दुंदुभिनिग्घोसणादितरवेणं महया २ राया-
भिसेएणं अभिसिंचति, अभिसिंचित्ता करयल जाव कट्ठु एवं वंदासी—जय जय १०
णंदा ! जय जय मद्दा ! जय जय णदा ! भदं ते, अजिय जिणाहि, जियं
पाल्याहि, जियमज्जे वसाहि, अजियं जिणाहि सत्तुपक्खं, ११ जियं च पालेहि
मित्तपक्खं, जाव भरहो इव मणुयाणं रायगिहस्स नगरस्स अन्नोसिं च वहुणं
गामागरनगर जाव सन्निवेसाणं आहेवच्चं जाव विहराहि त्ति कट्ठु 'जय जय' सद्धं
पउजंति । तते णं से मेहे राया जाते महता जाव विहरति । १५

तते णं तस्स मेहस्स रण्णो अम्मपितरो एवं वंदासी—भण जाय्या ! किं
दल्लयामो, किं पयच्छामो, किं वा ते हिर्यइच्छिए सामत्थे ? तते णं से मेहे १२ कुमारो
अम्मपितरो एवं वंदासी—इच्छामि णं अम्मयाओ । कुत्तियावणाओ रयहरणं
पडिग्गहणं च आणियं कासवगं च सद्धावितं, तते णं से सेणिए राया कोडुंविय-
पुरिसे सद्धावेति, सद्धावेत्ता एवं वंदासी—गच्छह णं तुच्चे देवाणुप्पिया ! २०
सिरिधरातो तिन्नि सयसहस्सातिं गहाय दोहिं सयसहस्सेहिं कुत्तियावणाओ रयहरणं

१. वयापि जे १ ॥ २. मेहकुं जे १ ॥ ३. उवट्ठवेति २ तते हे २ विना ॥ ४. °सहिंसि°
जे १ ॥ ५. सच्चिड्डीए हे १, २ ॥ ६. °जुत्तीए स १ ला ३ ॥ ७. महया राया° हे २ ।
२ महया राया° स १ ॥ ८ °सिंचति हे २ विना ॥ ९. वयापि जे १ ॥ १०. जय
णदा ख १ ॥ ११. पालेहिं जे १ ॥ १२. जियं पालेहि हे २ ॥ १३. अन्नोसिं वहुण स १ ला ३ ॥
१४. अंवापि° खं १ ॥ १५. वयासि जे १ ॥ १६. जाया किं पयच्छामो किं दल्लयामो स १
ला ३ ॥ १७. दल्लामो जे १ ॥ १८. हिरियइ° जे १ ॥ १९. मेहे राया अम्मा° हे ४ ॥ २०.
वयापि जे १ ॥ २१. पडिग्गह च का° जे १ स १ ला ३ । पडिग्गहणं का° खं १ हे १ ॥
२२. सद्धाविउ जे १ । सद्धावेउ स १ ला ३ हे ४ । “शब्दितमाकारितमिच्छामीति वर्तते”
—अटी० ॥ २३. वयासि जे १ ॥

पंडिग्गहं च उवणेह, सयसहस्सेणं कासवयं सदावेह ।

तते णं ते कोडुंवियपुरिसा सेणिएणं रण्णा एवं वुत्ता समाणा दट्ठतुंटा सिग्घिगग्घां
तिणिण सयसहस्सातिं गहाय कुत्तियावणातो दोहिं सयसहस्सेहिं रयहरणं
पंडिग्गहं च उवणेति, सयसहस्सेणं कासवयं च सदावेति । तते णं से कासवए तेहिं
५ कोडुंवियपुरिसेहिं सदाविए समाणे हेट्ठ जाव ह्यहियए ण्हाते कतवल्किम्मे कय-
कोउयमंगलपायच्छित्ते सुद्धप्पावेसाति वत्थाइं पवरपरिहिए अप्पमहग्घाभरणा-
लंकितसरीरे जेणेव सेणिए राया "तेणेव उवागच्छति, उवागच्छिता सेणियं [गयं]
करयेल० अजलिं कट्ठु एवं वयासी—सदिमह णं देवाणुप्पिया ! जं मए करणिज्ज ।

तते णं से सेणिए राया कासवयं एवं वदासी—गच्छाहि णं तुमं देवाणुप्पिया !
१० सुरभिणा गंधोदएणं णिक्खे हत्थ-पाए पक्खालेहि, सेयाए चउप्पलए पोत्तीए मुहं
बंधत्ता मेहस्स कुमारस्स चउरंगुलवन्ने णिक्खमणपाओग्गे अग्गकेसे कप्पेहि । तते
णं से कासवए सेणिएणं रण्णा एवं वुत्ते समाणे दट्ठ जाव हियए जाव पडिसुणेति,
पडिसुणिता सुरभिणा गंधोदएणं हत्थ-पाए पक्खालेति, पक्खालिता सुद्धवत्थेण मुहं
बंधति, बंधिता परेणं जत्तेणं मेहस्स कुमारस्स चउरंगुलवन्ने णिक्खमणपाओग्गे
१५ अग्गकेसे कप्पति । तते णं तस्स मेहस्स कुमारस्स माया महरिहेणं हंसलस्सवणेणं
पडगसाडएणं अग्गकेसे पडिच्छति, पडिच्छिता सुरभिणा गंधोदएणं पक्खालेति,
पक्खालिता सरसेणं गोसीसचंदणेणं चच्चाओ दल्यति, दलयिता सेयाए पोत्तीए
बंधति, बंधिता रयणसमुग्गयंसि पक्खिवति, पक्खिविता मज्जूमाए पक्खिवति,
पक्खिविता हार-वारिधार-सिंदुवार-छिन्नमुत्तावल्लिप्पगासाइं "अंसुणि विणिग्गमुयमोणी
२० २ रोयमाणी २ कंदमाणी २ विलवमाणी २ एवं वदासी—एस णं अमहं मेहस्स
कुमारस्स अब्भुदएसु य उस्सवेसु य पसवेसु य तिहीसु य छणेसु य जण्णेसु य
पव्वणीसु य अपच्छिमे दरिसणे भविस्सइ त्ति कट्ठु उस्सीसामूले ठवेति ।

१. पंडिग्गह च हे२ सं१ ला३ ॥ २. उट्ठ हे२ ॥ ३. ण्हा च हे१, ४ सं१ ला३ ॥
४. दट्ठे ए१ ॥ ५. तेणमेव हे२ विना ॥ ६. उवग' ए१ ॥ ७. 'यलमज' हे२ विना ॥
८. 'विययाए ज जे१ ॥ ९. इत आरभ्य उवागच्छिता [पृ० ५५, प० १] पर्यन्तं पत्रद्वयं जे १
मध्ये नास्ति ॥ १०. तुमे हे१ । तुम्मे सं१ ला३ ॥ ११. चउप्पलए सं१ ॥ १२. 'पातोमो
सं१ ॥ १३. 'लेह हे२ ॥ १४. परेण विणएण मेहस्स हे२ ॥ १५. 'लेति । सरसेण हे२ ॥
१६. 'रभिन्नसु' सं१ ला३ ॥ १७. हे२ विना—अंसुह हे१ । अंसुह हे१, २ विना ॥
१८. 'माणी रोयमाणी कंदमाणी विलवमाणी एव हे२ । 'माणी २ रोयमाणी २ कंदमाणी
विलवमाणी एव ए१ ॥ १९. ऊप' लो० ॥

तते णं तस्स मेहस्स कुमारस्स अम्मापितरो उत्तरावक्रमणं सीहासणं रयावेति, रया-
विता मेहं कुमारं दोच्चं पि तच्चं पि सेयापीयएहिं कलसेहिं ण्हावेति, ण्हाविता पम्हलसूमा-
लाए गंधकासाइयाए गायातिं ल्हैति, ल्हित्ता सरसेणं गोसीसचंदणेणं गायातिं अणुलिं-
पंति, अणुलिंपित्ता नासानीसासवायवोज्जं जाव हंसलक्खणं पडगसाडगं नियसेति^१, २

१. °कासाइए हे २॥ २. पडसाडगं हे १, २॥ ३. अत्र सर्वत्र '२' इत्यनेन 'नियंपित्ता',
इत्यादिरूपः 'क्वा' प्रत्ययान्तः प्रयोगोऽभिप्रेतः। अत्र हस्तलिखितादर्शेषु ईदृशाः पाठा उपलभ्यन्ते
—नियसेति। २ हार पिणद्धति। २ अद्धहार पिणद्धति। एव एगावलि मुत्तावलिं कणगावलि
रयणावलिं पालंय पलंय कडगाइं तुडियाइ केजराइ अंगयाइ दसमुदियाणतगं। कडिसुत्तय। कुडलाइं
चूडामणिं रयणुकडं। मउड पिणद्धति। २ दिव्व सुमण्डमं पिणद्धति। २ दहरमलयसुगंधिगधे
पिणद्धति—हे १। गियसेति। हारं पिणद्धति [२—हे ३ स १ ला ३] अद्धहार पिणद्धति।
२ एव एगावलि [२—स १ ला ३ विना] मुत्तावलिं २ कणगावलिं २ रयणावलिं २ [२—
नास्ति हे १ खं १] पालंय २ [२—नास्ति ख १] पायपलंय २ कडगाइं २ [२—नास्ति ख १]
तुडियाइं २ [२—नास्ति खं १ सं १ ला ३] केजरातिं २ [२—नास्ति हे ३] अंगयातिं २
दसमुदियाणंतय। २ [२—नास्ति ला २] कडिसुत्तय २ [२—नास्ति खं १ हे ३, ४, स १ ला ३]
कुडलातिं चूडामणिं (°णी २ स १ ला २, ३) रयणुकड [२—ला २] मउडं पिणद्धति। २ दिव्वं
सुमण्डमं पिणद्धति। २ दहरमलयसुगंधिए गधे(गधि—स १ ला ३) पिणद्धति हे १ विना।
“पायपलंयं ति पादौ यावद् य' प्रलम्बतेऽलङ्कारविशेषः स पादप्रलम्ब'। तुडियाइं ति बाहुरक्षकाः,
केयूगङ्गद्वयोर्वग्रपि नामकोये बाह्याभरणतया न विशेष', तथापीहाकारमेदेन मेदो दृश्यः। दशमुद्रि-
कानन्तकं हस्ताङ्गुलिष्वन्धि मुद्रिकादृशम्। सुमण्डमं ति पुष्पमाला विन्यतः परिघत्तः। दहरः
चीवरावनद्धकुण्डिकादिमाजनमुखम्, तेन गालितास्तत्र पक्वा वा ये मलय त्ति मलयोद्रव श्रीलण्डं
तत्सम्बन्धिनः सुगन्धयो गन्धास्तान् पिनह्यतः। हारादिस्वरूप प्राग्वत्।”—अटी०।

भगवतीसूत्रे नवमे शतके त्रयस्त्रिंश उद्देशके जमालिप्रव्रज्यायामपीदृश वर्णन दृश्यते, तथाहि
—‘तए ण तस्स जमालिस्स खत्तिक्कुमारस्स अम्मापितरो दुच्च पि उत्तरावक्रमणं सीहासणं
रयावेति, दुच्च पि उत्तरावक्रमणं सीहासणं रयाविता जमालिं खत्तिक्कुमारं सेयापीतएहिं कलसेहिं
ण्हावेति, से० २ पम्हसुकुमालाए सुरभीए गंधकासाइए गायाइं ल्हैति, सुरभीए गंधकासाइए
गायाइं ल्हैत्ता सरसेणं गोसीसचंदणेणं गायाइं अणुलिंपंति, गायाइं अणुलिंपित्ता नासानिस्सास-
वायवोज्जं चक्खुहर वण्णफरिस्सजुत्तं हयलालापेलवातिरेगं धवल कणगलच्चियंतकमं महरिहं
हंसलक्खणपडसाडगं परिहिति, परिहित्ता हार पिणद्धति, २ अद्धहार पिणद्धति, अ० पिणद्धित्ता
एव जहा सूरियाभस्स अलंकारो तहेव जाव चित्त रयणसङ्कुड मउड पिणद्धति, किं बहुणा ?
गथिम-वेदिम-पूरिम-सवातिमेणं चउच्चिहेणं मलेण कप्पक्खणं पि व अलंकियविभूसियं
करैति’—भगवती० ९।३३।५७। “एव जहा सूरियाभस्स अलंकारो तहेव त्ति, स चैवम्—एगावलिं
पिणद्धति, एव मुत्तावलिं कणगावलिं रयणावलिं अंगयाइं केजराइं कडगाइं तुडियाइं कडिसुत्तय
दसमुदियाणंतय वण्डसुत्तं मुरविं कंउमुरविं पालंय कुडलाइं चूडामणिं ति”—इति भगवतीसूत्रस्य
अमयदेवसूरिविरचिताया वृत्तौ। “तए णं से सूरियाभे देवे तप्पढमयाए पम्हलसूमाकाए
सुरभीए गंधकासाइए गायाइं ल्हैति, ल्हित्ता सरसेणं गोसीसचंदणेणं गायाइं अणुलिंपति,
अणुलिंपित्ता नासानीसासवायवोज्जं चक्खुहर वण्णफरिस्सजुत्तं हयलालापेलवातिरेगं धवलं कणग-

हारं पिण्डंति, २^१ अद्धहारं पिण्डंति, २^२ एगावलं २ मुत्तावलं २ कणगावलं २
 रयणावलं २ पालवं २ पायपलवं २ कडगाइं २ तुडियाइं २ केऊरार्तिं २
 अंगयार्तिं २ दसमुद्धियाणंतं २ कडिसुत्तयं २ कुंडलाति [२] चूडामणिं २
 ५ दहरमलयसुगंधिं गंधे पिण्डंति । तते णं तं मेहं कुमारं गंधिम-वेढिम-पूरिम-
 संजोतिमेणं चउव्विहेणं मलेणं कप्पस्सखगं पिव अलंकितविभूसियं करेति ।

तते णं से सेणिए राया कोडुंवियपुरिसे सदावेति, सदावित्ता एवं वयासी—
 खिप्पामेव भो देवाणुप्पिया ! अणेगखंभसयसन्निविट्ठं लीलट्टियसालभंजियागं
 १० ईहामिग-उसभ-तुरय-नर-मगर-विहग-वालग-किन्नर-रुस-सरभ-चमर-कुंजर-वणलय-
 पउमलयभत्तिचित्तं घंटावलिमहुरमणहरसरं सुंभं कंतं दरिसणिज्जं निउणोवियमिसि-
 मिसित्तमणिरयणघंटियाजालपरिक्खित्तं अंबुगयवड्ढवेतियापरिगयाभिरामं विज्जा-
 हरजमलजंतजुत्तं पिव अचीसहस्समालणीयं रूवगसहस्सकलियं भिसमीणं मिन्भिसमीणं
 चैक्खुलोयणलेस्सं सुहफासं सस्सिरीयरूवं सिग्घं तुरितं चवलं वेतियं पुरिससहस्स-

खचितकामं आगासफालिहसमप्पभ दिव्व देवदूसजुयल नियसेति, नियंसेत्ता हार पिण्डेति,
 पिण्डित्ता अद्धहार पिण्डेइ, एगावलं पिण्डेति, पिण्डित्ता मुत्तावलं पिण्डेति, पिण्डित्ता
 रयणावलं पिण्डेइ, पिण्डित्ता एव अगयाइ केऊराइ कडगाइ तुडियाइं कडिसुत्तग दसमुद्धान्तग
 वच्छमुत्तग मुरविं कठमुरविं पालव कुंडलाइं चूडामणिं मउडं पिण्डेइ, गंधिम-वेढिम-पूरिम-सधा-
 इमेण चउव्विहेण मलेण कप्पस्सखगं पिव अप्पाणं अलंकियविभूसिय करेइ, करित्ता दहरमलय-
 सुगधगधिएहिं गायाइ मुखडेइ, दिव्वं च सुमणदाम पिण्डेइ २ ।” इति राजप्रश्नीयसूत्रे ॥

१ पिण्डेति सं १ ला ३, एवमग्रेऽपि । पिण्डित्ति हे १ ॥ २-३ अत्र ‘२’ इत्यनेन पिण्डित्ता
 इति अभिप्रेतम् ॥ ४ अत्र ‘एगावलं पिण्डित्ति, पिण्डित्ता मुत्तावलं पिण्डित्ति, पिण्डित्ता
 रयणावलं पिण्डित्ति’ इत्यादिरूपेण ‘२’ इत्यस्यार्थोऽभिप्रेत इति विभावनीयम् ॥ ५ दहरं
 हे १ । दृश्यता पृ० ५१ टि० ३ पं० १९ । “वाचनान्तरे पुनरिदमधिक दहरमलयसुगंधि-
 गधिएहिं गायाइं भुक्कुडैति चि दृश्यते । तत्र च दर्दर-मलयाभिधानपर्वतयोः सम्बन्धिन तदुद्धूत-
 चन्दनादिद्रव्यजत्वेन ये सुगन्धयो गन्धिताः गन्धवासाः ते तथा । अन्ये त्वाहुः—दर्दरः चीवराव-
 नद्धं कुण्डिकादिभाननमुखम्, तेन गालिताः तत्र पक्वा वा ये मलय चि मलयोद्धवत्वेन
 मलयजस्य श्रीखण्डस्य सम्बन्धिनः सुगन्धयो गन्धिताः गन्धास्ते तथा, तैः गात्राणि भुक्कुडैति चि
 उद्धूलयन्ति” इति भगवतीसूत्रस्य अभयदेवसूरिविरचिताया वृत्तौ ९।३३॥ ६. सुगंधिगंधे
 हे २ । सुगंधिगंधिं स १ ला ३ हे ४ । दृश्यतामुपरितन टिप्पणम् ॥ ७. °संजोइमेण हे २ ।
 °सघातिमेण सं १ ला ३ हे ० ४ । “साधोगिक यत् परस्परतो नालसंघातनेन सघात्यते”
 —अटी० ॥ ८ सुभक्त दरिं हे १ विना ॥ ९ अंबुगयं स १ ला ३ ॥ १० °मालिणीय
 लो० स १ ला ३ हे ४ ॥ ११ चक्खुलो लो० हे १, ४ ॥

वाहिणिं सीयं उवड्वेह । तते णं ते कोडुं वियपुरिसा हड्डतुट्ठा जाव उवड्वेति ।

तते णं से मेहे कुमारे सीयं दुरुहति, दुरुहत्ता सीहासणवरगते पुरत्थाभिमुहे सणिसण्णे । तते णं तस्स मेहस्स कुमारस्स माया ण्हाता कयबलिकम्मा जाव अप्पमहग्घाभरणालं कियसरीरा सीयं दुरुहति, दुरुहत्ता मेहस्स कुमारस्स दाहिणपासे भद्दसणंसि निसीयति । तते णं तस्स मेहस्स कुमारस्स अंवधाती ५
रयहरणं च पडिग्गहगं च गहाय सीयं दुरुहति, दुरुहत्ता मेहस्स कुमारस्स वामे पासे भद्दसणंसि निसीयति । तते णं तस्स मेहस्स कुमारस्स पिड्डतो एगा वरतरुणी सिगारागारचारुवेसा सगयगयहसियभणियचेट्टियविलाससंलाबुल्लाव-
निउण्णुत्तोवयारकुसला आमेलगजमलजुयलवट्टियअब्भुन्नयपीणरतियसंठितपओहरा हिमरययकुंदेदुपगासं सँकोरेटमल्लदामं धवलं आयवत्तं गहाय सलीलं ओहारेमाणी १०
ओहारेमाणी चिड्डति । तते णं तस्स मेहस्स कुमारस्स दुवे वरतरुणीओ सिंगारा-
गारचारुवेसाओ जाव कुसलाओ सीयं दुरुहति, दुरुहत्ता मेहस्स कुमारस्स उभओ पार्ष्णि नाणामणिकणगरयणमहरिहतवणिज्जलविचित्तदंडाओ चिल्लियाओ सुहुमवर-
दीह्वालाओ संख-कुंद-दगरय-अमय-महिय-फेणपुंजसन्निगासाओ चामराओ गहाय सलीलं ओहारेमाणीओ २ चिड्डति । तते णं तस्स मेहस्स कुमारस्स एगा वरतरुणी १५
सिंगारा जाव कुसला सीयं जाव दुरुहति, दुरुहत्ता मेहस्स कुमारस्स पुरतो पुरत्थिमेणं चंदप्पम-वड्ढ-वेरुलियविमलदंडं तालियंटं गहाय चिड्डति । तते णं तस्स मेहस्स कुमारस्स एगा वरतरुणी जाव सुरूवा सीयं दुरुहति, दुरुहत्ता मेहस्स कुमारस्स पुव्वदक्खिणेणं सेयं रययामयं विमलसलिलपुत्रं मत्तगयमहामुहाकित्ति-
समाणं भिंगारं गहाय चिड्डति । २०

तते णं तस्स मेहस्स कुमारस्स पिया कोडुं वियपुरिसे सद्दावेति, सद्दावेत्ता एवं वदासी-खिप्पामेव भो देवाणुप्पिया ! सरिसयाणं सरित्तयाणं सरिच्चयाणं एगाभरण-
गहितणिज्जोयाणं कोडुं वियवरतरुणाणं सहस्सं सद्दावेह, जाव सद्दावेति । तए णं ते कोडुं वियवरतरुणपुरिसा सेणियस्स रण्णो कोडुं वियपुरिसेहि सद्दाविया समाणा हड्डा
ण्हाया जाव एगाभरणगहितणिज्जोया जेणामेव सेणिए राया तेणामेव उवागच्छंति, २५

१. °वाहिणिं सीय हे १ । °वाहिणिं सीयं स १ ला २, ३ खं १ हे ४ ॥ २. णिसियति खं १ हे ४ ॥

३. °सणंसि हे ४ ॥ ४. °रयकुं हे २ लो० ॥ ५. सकोरेटमल्लं स १ लामू ३ ॥ ६. °दामधवल हे १, ४ । “सकोरेटानि . मात्थयदामानि यत्र तत्तथा, धवलम्”—अटी० ॥ ७. सलील हे ४ ॥ ८. पासं हे ४ ॥ ९. सलील हे ४ ॥ १०. जाव रूवा खं १ हे ४ ॥ ११. राया नास्ति हे २ विना ॥

उवागच्छिता सेणियं रायं एवं वदासी—संदिसह णं देवाणुप्पिया । जण्णं अम्हेहिं करणिज्जं । तते णं से^१सेणिए राया तं कोडुं वियवरतरुणसहस्सं एवं वदासी—गच्छह णं तुम्हे देवाणुप्पिया । मेहस्स कुमारस्स पुरिससहस्सं^२वाहिणं सीयं परिवहह । तते णं तं कोडुं वियवरतरुणसहस्सं सेणिएणं रण्णा एवं वुत्तं संतं हट्ठं मेहस्स कुमारस्स पुरिससहस्सं^३वाहिणं सीयं परिवहति ।

तए णं तस्स मेहस्स कुमारस्स पुरिसहस्सं^४वाहिणं सीयं दुरूढस्स समाणस्स इमे अट्ठक मंगल्या तप्पढमयाए पुरतो अहाणुव्वीए संपत्थिया, तंजहा—सोत्थिय सिरिवच्छ णंदियावत्त वद्धमाणाग भदासण कलस मच्छ दप्पण जाव चहवे अत्थत्थिया जाव ताहिं इट्ठाहिं जाव अणवरयं अभिणदंता य अभिशुणंता य एवं वंदासी—जय जय णंदा । जय जय भदा । जय जय णंदा । भदं ते, अजियं जिणाहिं^५इंदियादि, ^६जियं च पालेहिं समणधम्मं, जियविग्घो वि य वसाहि तं देव । सिद्धिमज्जे, निहणाहि रागदोसमल्ले तवेण ^७धित्तिधानियवद्धकच्छो, मदाहि य अट्ठकम्मसत्तु ज्ञाणेणं उत्तमेणं सुक्केणं अप्पमत्ते, पावय वित्तिमिरमणुत्तरं केवलं नाणं, गच्छ य मोक्खं परं पयं सासयं च अयलं, हंतो परीसहचमूणं, अमीओ परीसहोवसरगाणं, धम्मे ते अविग्घं भवउ त्ति कट्टु पुणो पुणो मंगलजय-सदं पउजंति । तते णं से मेहे कुमारे रायगिहस्स नगरस्स मज्झंमज्जेणं णिगंछति,

१. प्रतिपु पाठः—सेणिए राया कोडुं हे २ ला २ । सेणिए कोडुं सं १ लामू ३ । सेणिए तं कोडुं हे २ ला २ सं १ लामू ३ विना । सेणिए राया त कोडुं लासं ३ ॥ २. तुम्हे नास्ति सं १ ला २, ३ विना ॥ ३-४. वाहिणीसीय हे २ विना । वाहिणी सीय हे १ ॥ ५. वाहिणी सीय दुं ख १ । वाहिणीय दुं हे १ ॥ ६-७-८. “इह यावत्करणत्रयादिद दृश्यम्—व्याणत्तरं च णं वग्गुहिं ति” इति यावच्छब्देन अभिप्रेतो विस्तृतं पाठ आचार्यश्री अमयदेवसूरिभिः टीकाया निर्दिष्टः । किन्तु हे ४ मध्ये जावशब्दत्रयप्रयोग विना प्रायः स एव पाठो मूले एव दृश्यते । किन्तु अन्येषु केषुचिदपि हस्तलिखितादर्शेषु तस्य पाठस्य मूलेऽदर्शनात् स पाठोऽस्माभिरपि मूले नोपात्तः । हे ४ मध्ये मूले विद्यमानः पाठः, टीकाया चाभयदेवसूरिभिः निर्दिष्टः पाठः तृतीये परिशिष्टे विस्तरेण निर्दिश्यते, इति तत्रैव जिज्ञासुभिर्द्रष्टव्यम् ॥ ९. वयास्ति हे १ ॥ १०. जयणदा हे १ खं १ ॥ ११. इंदियादि नास्ति हे १ ॥ १२. जिय पालेहिं हे २ ॥ १३. धित्तिवलयवद्धं हे १ ला ३ विना । “यत्त्वा चित्तस्वास्थ्येन धणिय ति अत्यर्थम्, पाठान्तरेण बलिका दृढा वद्धा कक्षा येन स तथा”—अटी० ॥ १४. केवलनाण हे १, २ ला २ । “अनुत्तरं केवलं ज्ञानम्”—अटी० ॥ १५. परमपयं हे १ ॥ १६. “हत्वा परीपहचमू परीपहसैन्यम्, णमित्थलकारे, अथवा किंभूतस्त्वम्? हन्ता विनाशकं परीपहचमूनाम्”—अटी० ॥ १७. अभिओ हे १ ॥ १८. भवउ त्ति हे २ । भवउ त्ति हे १ ॥ १९. मंगलसद् हे २ ॥ २०. णिगच्छति खं १ हे १ सं १ ॥

णिगच्छिता जेगेव गुणसिलए चेतिए तेणामेव उवागच्छति, उवागच्छिता पुरिस-
सहस्सवाहिणीओ सीयाओ पच्चोरुंभति ।

२५. तते णं तस्स मेहस्स कुमारस्स अम्मापियरो मेहं कुमारं पुरओ कट्ठु
जेणामेव समणे भगवं महावीरे तेणामेव उवागच्छति, उवागच्छिता समणं भगवं
[महावीरं] तिक्खुत्तो आयाहिणपयाहिणं करेति, करित्ता वंदंति नमंसंति, वंदित्ता ५
नमंसित्ता एवं वेदासी—एसं णं देवाणुप्पिया ! मेहे कुमारे अम्हं एगे पुत्ते इहे
कंते जाव जीवियउत्सासए हिययणंदिजणए उंवरपुप्फ पि व दुलहे सवणयाए,
किमंग पुण दरिसणयाए ? से जहानामए उप्पले ति वा पउमे ति वा कुमुदे ति
वा पंके जाए जले संवड्डिए नोवलिप्पइ पंकरएणं, नोवलिप्पइ जलरएणं, एवामेव
मेहे कुमारे कामेसु जाए भोगेसु संवड्डिए नोवलिप्पति कामरएणं, नोवलिप्पति १०
भोगरएणं । एसं णं देवाणुप्पिया ! संसारभउच्चिग्गे, भीए जम्मणजरमरणं, इच्छइ
देवाणुप्पियाणं अंतिए मुंडे भवित्ता अगारातो अणगारियं पच्चइत्तए । अम्हे णं
देवाणुप्पियाणं सीसभिकखं दलयामो, पडिच्छंतु णं देवाणुप्पिया ! सीसभिकखं ।
तते णं समणे भगवं महावीरे मेहस्स कुमारस्स अम्मापिऊहिं एवं वुत्ते समाणे
एयमड्डं सम्मं पडिसुणेति । ५१

तते णं से मेहे कुमारे समणस्स भगवओ महावीरस्स अंतियाओ उत्तरपुर-
त्थिमं दिसीभागं अवक्कमति, अवक्कमित्ता सयमेव आभरणमल्लालंकारं ओमुयति । तते
णं सीं मेहकुमारस्स माया हंसलक्खणेणं पंडसाडएणं आभरणमल्लालंकारं पडिच्छति,
पडिच्छिता हार-वारिधार-सिंदुवार-छिन्नमुत्तावलिपगासार्तिं अंसूणि विणिम्मुयमाणी
२ रोयमाणी २ कंदमाणी २ विलवमाणी २ एवं वदासी—जतियव्वं जाया ! २०
घडियव्वं जाया । परिकम्मियव्वं जाया ! अस्सि च णं अट्ठे नो पमादेयव्वं, अम्हं पि णं

१ °रुहवि हे २, १ ॥ २. वयासि जे १ हे १ ॥ ३. एवं देवा° खं १ लो० स १ ॥
४ दरिसणाए स १ लामू० ३ ॥ ५. संवुड्डे नो ख १ स १ ला ३ हे ४ ॥ ६-७. सिस्सभि°
ख १ हे ४ ॥ ८. अंतियाओ हे ४ लामू० २, ३ विना नास्ति ॥ ९. अवक्कमति २ त्ता सय°
मु० । अवक्कमति २ सय° हे २ । अवक्कमति सय° हे २ मु० विना ॥ १०. ओमुयइ । २ त्ता ॥
तए ण जे १ ॥ ११. से मेह° खं १ ॥ १२ पडगसा° खं १ सं १ ॥ १३. मु० विना—विणि-
म्मुयमाणी रोयमाणी कंदमाणी विलवमाणी एव इति हस्तलिखितादर्शेषु पाठः । विणिम्मुयमाणी
रोयमाणी कंदमाणी कडमाणी विलवमाणी एव जे १ । विणिम्मुयमाणी कंदमाणी रोयमाणी
विलवमाणी एवं स १ । पूर्व पृ० ५० पं० १९-२० मध्येऽपि विणिम्मुयमाणी २ रोयमाणी २
कंदमाणी २ विलवमाणी २ एवं इति पाठः ॥ १४. परिकम्मियव्व सं १ ला ३ ॥

एसेव मग्गे भवउ त्ति कट्ठु मेहस्स कुमारस्स अम्मापियरो समणं भगवं महावीरं वंदंति नमंसंति, वंदित्ता नमंसित्ता जामेव 'दिसं पाउञ्चूता तामेव 'दिसं पडिगया।

२६. तते णं से मेहे कुमारे सयमेव पंचमुट्ठियं लोयं करेति, करित्ता जेणामेव समणे भगवं महावीरे तेणामेव उवागच्छति, उवागच्छित्ता समणं भगवं महावीरं
 ५ तिक्खुत्तो आयाहिणपयाहिणं करेति, करित्ता वंदति नमंसति, वंदित्ता नमंसित्ता एवं वदासी—आलित्ते णं भंते ! लोए, पलित्ते णं भंते ! लोए, आलित्तपलित्ते णं भंते ! लोए जराए मरणेण य। से जहाणामए केइ गाहावती अगारंसि झियाय-
 माणंसि जे तत्थ भंडे भवति अप्पभारे मोल्लगरुए तं गहाय आयाए एगंतं अवक्कमति, एस मे णित्थरिए समाणे पच्छा पुंरा य लोए हियाए सुहाए खमाए
 १० "णिस्सेयसाए आणुगामियत्ताए भविस्सति, एवामेव मम वि एगे आयाभंडे इट्ठे कंते पिए मणुण्णे मणामे एस मे नित्थारिए समाणे संसारवोच्छेयकरे भविस्सति। तं इच्छामि णं देवाणुप्पिएहिं सयमेव पँच्चावियं, सयमेव मुंडावियं सेहावियं सिक्खा-
 वियं, सयमेव आयारगोयरविणयँवेणइयचरणजायार्मायावत्तियं धम्ममाइक्खियं ।

तते णं समणे भगवं महावीरे 'मेहं कुमार सयमेव पच्चावेति, संयमेव मुंडावेति,
 ५१ सयमेव आयार जाव धम्ममातिक्खइ—एवं देवाणुप्पिया। गंतव्वं, चिट्ठितव्वं, णिसीयव्वं, तुयट्ठियव्वं, सुंजियव्वं, भासियव्वं, एवं उँट्ठाय उट्ठाय पाणेहिं भूतेहिं जीवेहिं सत्तेहिं संजमेणं संजमितव्वं, अस्सिं च णं अट्ठे णो पमादेयव्वं । तते णं से
 "मेहे कुमारे समणस्स भगवओ महावीरस्स अंतिए इमं एयारूवं धँम्मियं उवएसं सम्मं पडिवज्जति तमाणाए, तह गच्छइ, तह चिट्ठइ जाव उँट्ठाय उट्ठाय पाणेहिं
 २० भूतेहिं जीवेहिं सत्तेहिं "संजमेणं संजमइ ।

१ धिमिं स १ ला ३ हे १ खं १ ॥ २. दिस्सिं स १ ला ३ ॥ ३. पुरा लोए सं १ ला ३ ॥
 ४. हिययाए जे १ ॥ ५. निस्सेमए हे १ विना। निस्सेमए हे २। निस्सेसाए जे १ ॥
 ६. पच्चाविउ सयमेव मुंडाविउ सेहाविउ सिक्खाविउं सयं हे १ जे १ स १ ला ३। पच्चाविउ सयमेव मुंडाविउ सेहावियं सिक्खावियं जे १। "स्वयमेव प्रवाजित मुण्डित शिरोलोचनेन सेधित निष्पादितं शिक्षित सूत्रार्थग्राहणतः"—अटी० ॥ ७. "वेणइय च" सं १ ला ३ ॥
 ८. "मायाउत्तिथ हे १ विना। "आचारादीना वृत्ति' वर्तन यस्मिन्नसौ"—अटी० ॥ ९. मेहकुं जे १ ॥ १०. सयमेव मुंडावेति नास्ति जे १ हे १ विना ॥ ११ उट्ठाए उट्ठाए हे १, २ स १। उट्ठाए उट्ठाए जे १। उट्ठाहे उट्ठाए खं १। "एवमुत्पायो.थाय प्रमादनिद्राव्यपोहेन विवुष्य विवुष्य"—अटी० ॥ १२ मेहे अणगारे जे १ ॥ १३ वज्जिय जे १। धम्मयं स १ ॥ १४. उट्ठाए पाणेहिं स्तेहिं भूएहिं ख १ ॥ १५. संजमेण नास्ति हे २ ॥

२७. जदिवसं च णं 'मेहे कुमारं मुंडे भवित्ता अगाराओ अणगारियं पव्वइए तस्स णं दिवसस्स पुव्वावरण्हकालसमयंसि समणाणं निग्गंथाणं औहारातिणियाए सेज्जासंथारएसु विभज्जमाणेसु मेहकुमारस्स वॉरमूले सेज्जासंथारए जाँए यावि होत्था । तते णं समणा निग्गंथा पुव्वरत्तावरत्तकालसमयंसि वायणाए पुच्छणाए परियट्ठणाए धम्माणुओगचिताए य उच्चारस्स य पासवणस्स य अतिगच्छमाणा य निग्गच्छमाणा ५ य अप्पेगतिया 'मेहं कुमारं हत्थेहि संपेड्ढेति, एवं पाएहिं सीसे पोढे कायंसि अप्पेगतिया ओलंडेति, अप्पेगइया पोलेडंति, अप्पेगतिया पायरयरेणुगुंडियं करेति । एमहालियं च णं रयणिं 'मेहे कुमारं णो संचाएति खणमवि अच्छि निमीलित्ते । तते णं तस्स मेहस्सं कुमारस्स अयमेयारूवे अज्झत्थिए जाव समुप्पज्जित्था—एवं खलु अहं सेणियस्स रण्णो पुत्ते धारिणीए देवीए अत्तए मेहे जाव सँवणयाए, तं १० जया णं अहं अगारमँज्जावसामि तया णं मम समणा णिग्गंथा औढायंति, परिजाणंति, सक्कारेति, सम्माणेति, अट्ठाइं हेज्जति पसिणातिं कौरणाइं वागरणाइं आतिक्खंति, इट्ठाहिं कंताहिं वग्गूहिं आलवेंति, संलवेंति । जप्पभित्तिं च णं अहं मुंडे भवित्ता अगाराओ अणगारियं पव्वइए तप्पभित्तिं च णं मम समणा १५ निग्गंथा नो आढायंति जाव नो संलवेंति । अदुत्तरं च णं मम समणा णिग्गंथा राओ पुव्वरत्तावरत्तकालसमयंसि वायणाए पुच्छणाए जाव एमहालियं च णं रत्ति नो संचाएमि अच्छि णिमिल्लवेत्तए । तं सेयं खलु ममं कलं पाउप्पभायाए रयणीए जाव तेयसा जलंते समणं भगवं महावीरं आपुच्छित्ता

१. मेहे अणगारे जे १ हे १ ॥ २. अहां जे १ हे १ विना । "आहाराड्ठिणियाए त्ति यथारत्ता-
धिकतया यथाज्येष्ठमित्यर्थः"—अटी० ॥ ३. मेहस्स अणगारस्स जे १ हे १ ॥ ४. वारमूले
हे १, सं १ ला ३ ॥ ५. जाए नास्ति हे २ । जाए जाए जे १ ॥ ६. निगच्छं जे १ सं १
लामू० ३ विना ॥ ७. मेह अणगारं जे १ हे १ ॥ ८. सीससि हे १ ॥ ९. कायंमि हे १ ॥
१०. अप्पेगतिया ओलंडंति एणे पोलेडंति हे २ ॥ ११. हे २ विना—एवमहालियं हे १ । एयम-
हालियं सं १ ला ३ हे ४ । एवहालियं सं १ । एयमहालियं ला २ । "एमहालियं च रयणिं ति
इति महतीं च रजनीं यावदिति शेषः"—अटी० ॥ १२. मेहे अणगारे जे १ हे १ । "मेघकुमारो
णो संचाएति त्ति न शक्नोति"—अटी० ॥ १३. मेहस्स अणगारस्स जे १ हे १ ला ३ ॥ १४.
"आभ्यात्मिकः आत्मविषयश्चिन्तितः स्मरणरूपः प्रार्थित अभिलाषात्मकः मनोगत मनस्येववर्तते
यो न बहिः स तथा संकल्पो विकल्पः समुत्पन्नः"—अटी० ॥ १५. समणयाए हे २ विना ॥
१६. मज्झ वसामि हे १ जे १ । "अगारं मेहमज्झावसामि अधितिष्ठामि, पाठांतरतः अगारमध्ये
वसामि"—अटी० ॥ १७. "आढति आद्रियन्ते"—अटी० ॥ १८. करणाइं हे २ ॥ १९.
तेमहां जे १ । एवमहां हे १ । महां खमू० १, एमहां खस० १ ॥ २०. मज्झ ख १ हे २ विना ।

पुणरवि अगारमँज्जावसित्तए त्ति कट्ठु एवं संपेहेति, संपेहिता अट्टदुहट्टवसट्टमाणस-
गए णिरयपडिरूवियं च णं तं रयणिं खवेति, खवित्ता कलं पाउप्पभायाए
सुविमलाए रयणीए जाव तेयसा जलंते जेणेव समणे भगवं महावीरे तेणामेव
उवागच्छति, उवागच्छित्ता तिक्खुत्तो आयाहिणपयाहिणं करेइ, करित्ता वंदइ
नमंसइ, वंदित्ता नमंसित्ता जाव पज्जवासइ ।

५ २८. तते णं मेहा ! ति समणे भगवं महावीरे मेहं कुमारं एवं वदासी—से
णूणं तुमं मेहा ! राओ पुव्वरत्तावरत्तकालसमयंसि समणेहिं निग्गंथेहिं वायणाए
पुच्छणाए जाव एमहालियं च णं रँयणिं णो संचाएमि मुहुत्तमवि अर्च्छिं 'निमिल्ला-
वेत्तए । तते णं तुज्झ मेहा ! इमेयारूवे अज्झत्थिए० समुपज्जित्था—जया णं
१० अहं अगारमँज्जावसामि तया णं मम समणा निग्गंथा आढायंति जाव परियाणंति ।
जप्पभित्तिं च णं मुंडे भवित्ता अगाराओ जाव पव्वत्तिए तप्पभित्तिं च णं मम
समणा निग्गंथा णो आढायंति जाव नो परियाणंति । अदुत्तरं च णं समणा निग्गंथा
राओ अप्पेगतिया वायणाए जाव पायरयेणुगुंडियं करेंति । तं सेयं खलु मम कलं
पाउप्पभायाए रयणीए समणं भगवं [महावीरं] आपुच्छित्ता पुणरवि अगारमँज्जे
१५ आवसित्तए त्ति कट्ठु एवं ^{१३}संपेहेसि, संपेहिता अट्टदुहट्टवसट्टमाणसे जाव ^{१४}रँयणिं
खवेसि, खवित्ता जेणामेव अहं तेणामेव हव्वमागए । से णूणं मेहाँ । एस अत्थे
सँमत्थे ? ^{१५}हँता अँत्थे समत्थे ।

एवं खलु मेहा ! तुभं इओ तँच्चे अईए भवग्गहणे वेयडूगिरिपायमूले
वँणयरएहिं णिव्वत्तियणामधेजे सेते ^{१६}संखउलविमलणिम्मलदहिघणगोखीरफेण-

१. 'मज्झं वसित्तए हे ४ स १ विना ॥ २. तुमे ला २ स १ ॥ ३. एवमहा° हे १ । एवमहा°
जे १ ॥ ४. राइ णो हे १ जे १ विना ॥ ५. निमीलावेत्त हे २ ॥ ६. तुम्मे ला ३ ॥ ७. 'मज्झव°
सं १ ला ३ हे २, ४ विना ॥ ८. आयइति जे १ ॥ ९. जाव पव्वत्तए जे १ । जाव पव्वत्तिए
हे १ । जाव पव्वत्तिए नास्ति हे १ जे १ विना । दइयता पृ० ५७ प० १४ ॥ १०. आययति जे १ ॥
११. अगारवाममज्जे हे १ ॥ १२. 'मज्जे आत्रासित्तए ख १ । 'मज्जे आवसित्ताए ला ३ । 'मज्जे
वसित्तए त्ति कट्ठु हे २ ॥ १३. संपेहेति हे १, २ जे १ ॥ १४. रयणी हे २ विना । रयणीं हे १ ॥
१५. तेणेव ख १ हे २ स १ ला १, २, ३ हे ४ ॥ १६. मेहा एतअट्टे जे १ । मेहा अत्थे हे २ ।
मेहा एयमयत्थे ख १ ॥ १७. समट्टे ख १ जे १ ॥ १८. "हत्त इति कोमलामन्त्रणे"—अटी० ॥
१९. अट्टे समट्टे ख १ । अत्थे समट्टे जे १ ॥ २०. तच्चे भवे अईए भवग्गहणे वे° हे २ । तच्चे
अतीए भवे वे° हे १ जे १ ॥ २१. वणयरएहिं हे १, ४ ला १ । "वनचरकै° शवरादिभि°"—
अटी० ॥ २२. संखउलविमलनिम्मलदहिघण° लो० । संखउज्जलविमलदहिघण° स १ । संखउज्जल-
विमलनिम्मलदहिघण° मु० । "सखे.यादि विशेषण प्रागिव"—अटी० । दइयता पृ० ११ टि० २ ॥

रयणियरप्पगासे सत्तुस्सेहे णवायए दसपरिणाहे सत्तंगपतिट्ठिते सौमसंमिए सुरूवे
पुरओ उदग्गे समूसियसिरे सुहासणे पिड्डओ वर्राहे अइयाकुच्छी अच्छिदकुच्छी
अलंवकुच्छी अलंवलंचोयराहरकरे धणुपट्ठागितिविसिद्धपुट्ठे अलीणपमाणजुत्तवट्ठिय-
पीवरगत्तावेरे अलीणपमाणजुत्तपुच्छे पडिपुत्तसुचारुकुम्मचलणे ^१पंडुरसुविसुद्ध-
णिद्धणिरुवहयविसतिणहे छंदंते सुमेरुपमे नाम हत्थिराया होत्था ।

५

तत्थ णं तुमं मेहा । ^२वहूहि हत्थीहि य हत्थिण्याहि य लोहएहि य ^३लोहियाहि
य कलभएहि य कलमियाहि य सद्धिं संपरिवुडे ^४हत्थिसहस्सणायए देसए पागट्ठी
पट्टवए जूहवती ^५वंदपरिवुडए अत्तेसिं च वहूणं ^६एकल्लाणं हत्थिकलभाणं आहेवचं
जाव विहरसि ।

तते णं तुमं मेहा ! ^७णिच्चप्पमत्ते, ^८संइं पललिए, कंदप्परंती, मोहणसीले, अवितणहे, १०

१ 'रयणियर' हे १ जे १ ॥ २ णवमायए हे १ जे १ ॥ ३. "सम' अविषमगात्रः, सुसंस्थितो विगिष्टसंस्थान', पाठान्तरेण सौम्यमस्मित', तत्र सौम्यः अरौद्राकारो नीरोगो वा सस्मित. प्रमाणोपेताङ्गः"—अटी० । अटी० अनुसारेण समे सुसंठिण इति पाठोऽत्र भाति ॥
४. वरोहे जे १ । "पृष्ठतः पश्चाद्भागो वराह इव, शूकर इव वराहः भवनतत्वात्"—अटी० ।
५. अत्तिया' खं १ स १ ला १, २, ३ हे ४ । "अजिकाया इव कुक्षी यस्य स तथा"—अटी० ॥
६ पलत्र' खं १ हे २ ला १ । "अलंवलंचोयराहरकरे त्ति अलम्वं च लम्बौ च क्रमेण उदर च जठरम् अधर-करौ च ओष्ठ-हस्तौ यस्य स तथा, पाठान्तरे प्रलम्बौ लम्बोदरस्येव गणपतेरिव अधर-करौ यस्य स तथा"—अटी० ॥ ७. गितीवि' जे १ खं १ ला २, ३ स १ हे ४ ।
"धनु पृष्ठाकृति आरोपितज्यधनुराकार विशिष्ट प्रधान पृष्ठ यस्य स तथा"—अटी० ।
८ अलीणपमाणपुत्तव' जे १ । अलीणपमाणजुत्तिव' स १ ला ३ । "आलीनानि सुस्लिष्टानि प्रमाणयुक्तानि वर्तितानि वृत्तानि पीचराणि उपचितानि गात्राणि अङ्गानि अपराणि वर्णितगात्रे-भ्योऽन्यानि अपरभागगतानि वा यस्य स तथा ..वाचनान्तरे विशेषणद्वयमिदम्—अभ्युद्गता उन्नता मुकुलमल्लिकेव कोरकावस्थविचक्रिलकुसुमवद् धवलाश्च दन्ता यस्य सोऽभ्युद्गतमुकुलमल्लिकाधवल-दन्तः, आनामित यच्चापं धनुस्तस्येव ललितं विलासो यस्याः सा तथा सा च संवेष्टिता च वेष्टन्ती सकोचिता वा अग्रमुण्डा यस्य स आनामितचापललितसंवेष्टिताग्रमुण्डा"—अटी० ।
उपासकदशाङ्गद्वितीयाध्ययनानुसारेण असुगममल्लिकेयधवलदन्ते आणामियचावललियसंवेष्टिय-गसोडे इति अटी० निर्दिष्ट वाचनान्तर प्रतीयतेऽत्र ॥ ९. 'वरे गयवरे अलीणपमाणपुत्तपुच्छे जे १ ॥ १०. पट्टर' खं १ जे १ हे २ स १ ला ३ लो० हे ४ ॥ ११ नाम राया हे २ ॥ १२ वहूहि य हत्थीहि य खं १ ॥ १३ लोहयाहि स १ ला ३ ॥ १४ "हस्तिहस्तस्य नायक. प्रधान' न्यायदो वा, देशको हितमार्गदेः, प्राकर्षी प्रकर्षक अग्रगामी"—अटी० ॥ १५. 'परि-यट्टए हे १ । 'परियट्टए हे १, २ । "वृन्दपरिवर्धकः तद्वृद्धिकारकः"—अटी० ॥ १६ एकल्लाणं खं १ लो० ॥ १७ तुमे स १ ला ३ खं १ ॥ १८. णिच्चप्प' हे १ ला ३ । णिच्चप्पमत्ते हे २ । अत्रे हे २ पाठोऽपि कथंचित् समीचीन' प्रतीयते ॥ १९ सयं हे १ । सति हे २ खं १ जे १ स १ लामू० ३ ॥ २० 'रुई हे १ ॥

कामभोगंतिसिए, वहुहिं हत्थीहिं य जाव संपरिवुडे, वेयडुगिरिपायमूले गिरीसु य
दरीसु य कुहरेसु य कंदरासु य उज्जरेसु य निज्जरेसु य वियरएसु य महुासु य
पल्लेसु य चिल्लेसु य कडगेसु य कडगपल्लेसु य तडीसु य वियडीसु य
५ टंकेसु य कूडेसु य सिहरेसु य पन्भारेसु य मंचेसु य मालेसु य काणणेसु य
वणेसु य वणसंडेसु य वणराईसु य नदीसु य नंदिकच्छेसु य जूहेसु य संगमेसु य
वावीसु य पुक्खरिणीसु य दीहियासु य गुंजालियासु य सरेसु य सरपंतियासु य
सरसरपंतियासु य वणयरएहिं दिन्नविंथारे बहुविहतर्पल्लवपउरपाणियतंणे निब्भए
निरुव्विगे सुहंसुदेणं विहरसि ।

तते णं तुमं मेहा । अन्नया कैयाइ पाउस-वरिसारत्त-सरय-हेमंत-वसंतेसु कमेण
१० पंचसु उदूसु सैमतिकंतेसु गिम्हकालसमयसि जेड्डामूलमासे पायवधंससमुट्टिएणं
सुक्कतणपत्तकयवरमारुतसंजोगदीविणं महोभयकरेणं हुयवहेणं वणदवजालेसंपलित्तेसु
वणंतेसु धूमाउलासु दिसासु महावायवेगेणं संवट्टिएसु छिन्नजालेसु आवयमाणेसु
पोल्लरुक्खेसु अंतो अंतो श्रियायमांणेसु मयकुहितविणि(ण ?) ईकिमियकदमनंदी-
वियरगज्झीणपाणियंतेसु वणंतेसु भिंगारकंदीणकंदियरवेसु खरफरुसअणिट्टिरिट्ठवाहित-

१. °तिमीए हे २ ॥ २. पल्लवेसु य चिल्लेसु य गडगेसु य स १ ॥ ३. वक्खेसु हे १ ॥
४ नयक° हे १ ॥ ५ पुक्खरणीसु स १ स १ । पोक्खरणीसु हे १ । पोन्खरिणीसु हे ४ ॥
६ दीहियासु हे २ ॥ ७ वणयरएहिं हे १, ४ जे १ सं १ ला १, २, ३ । वणरएहिं हे २ ॥
८ प्रतिपु पाठाः—°त्रियारे वहुहिं हत्थीहिं य जाव सद्धिं सपरिवुडे बहुत्रिहं° जे १ सं १ ला १,
२, ३ हे ४ । °त्रियारे वहुहिं हत्थीहिं सपरिवुडे बहुत्रिहं° खं १ । °त्रियारे बहुविहं° हे २ ।
अत्र °वहुहिं हत्थीहिं° इत्यादेः पाठस्य पूर्वे [पृ० ६० प० १] प्रोक्तत्वेन हे २ पाठः समीचीन-
तरो भाति । “सर सर.पत्तिकासु च . बहुविधाः तत्पल्लवाः प्रचुराणि पानीय-नृगानि च यस्य
मोग्यतया स तथा” —अटी० ॥ ८. °पल्लवे पउरं° जे १ । °पल्लवपव° स १ लामू० ३ ॥ ९
°वले हे १ जे १ ॥ १० कथाई हे २ जे १ ॥ ११. समइक्खेसु हे २ ॥ १२. °भयंक मु० । “महा-
भयंकरेण अतिभयकारिणा” —अटी० । १३ °जावसं° स १ ला ३ ॥ “हुतवहेन अग्निना यो जनित
इति हृदयस्यम्, वनद्वो वनाग्निः, तस्य ज्वालाग्निः सप्रदीप्ता ये ते तथा तेषु वनान्तेषु सखु,
अथवा पायवधमसमुट्टिएणमित्यादिषु णकाराणा वाक्यालङ्कारार्थत्वात् सप्तम्येकवचनान्तता
व्याख्येया” —अटी० ॥ १४. अतो स्त्रिया° हे १, सं १ ला २, ३ ॥ १५ °माणेसु य मय° हे १
जे १ ॥ १६. “किमिणकदम चि कृमिनात्कईमाः नदीना विदरकाना च क्षीणपानीयाः अन्ताः पर्यन्ता
येषु, कचित् किमिय चि पाठः” —अटी० ॥ १७ °नइविं° हे २ ॥ १८. °पासियं° हे २ ।
°पाणीयं° ला २ ॥ १९ °रगदी° हे २ ॥ २०. °वाहितं° स १ जे १ ला २, ३ हे २ ।
“खरपरुपमसिक्कशमनिष्ट रिष्टाना काकाना व्याहृत शब्दित येषु ते तथा, विद्रुमाणीव प्रवालाणीव
लोहितानि अग्नियोगात् पल्लवयोगाद्वा अग्नाणि येषां ते विद्रुमाग्रा, तत् पदद्वयस्य कर्मधारयः,
ततस्तेषु द्रुमाग्रेषु वृश्चोत्तमेषु सखु । वाचनान्तरे खरपरुपरिष्टव्याहृतानि विविधानि द्रुमाग्राणि येषु
ते खरपरुपरिष्टव्याहृतविद्रुमाग्राः, तेषु वनान्तेष्विति” —अटी० । अटी० अनुसारेण खरपरुस-
रिट्ठवाहितविद्रुमगोसु तप्हा° इति पाठान्तर भाति ॥

विदुमग्गेसु दुमग्गेसु तण्हावसमुक्कैः खपायैडियजिन्मतालुयअसंपुडित्तुंड-
 पक्खिसवेसु ससंतेसु "गिम्हुम्हउण्हवायखरफरुसचंडमारुयसुक्कतणपत्तकयवर-
 वाउलिभमंतदित्तसंभंतसावयाउलमिगतण्हावद्धचिंधपट्टेसु गिरिवरेसु "संवट्टइएसु
 तत्थमियपसयसंरीसिवेसु अवदालियवणणविवरणिहलालियग्गजीहे महंततुंवेइयपुञ्च-
 कन्ने संकुचियथोरपीवरकरे असियैलंगूले, "पेणाइयविरसरैडियसदेणं फोडयंतेव
 अंवरतलं, पायदहरएणं कंपयंतेव मेइणितलं, विणिम्मियमाणे य सीयरं सव्वतो समंता
 वैल्लिवियाणाइं छिंदमाणे रुक्खसहस्सातिं तत्थ सुचहूणि णोलयंते, "विणट्टरट्टे व
 णवरिंदे, वायाइद्धे व्वं पोए, "मंडलवाए व्व परिब्भेमंते, अभिक्खणं अभिक्खणं
 लिंडणियरं पैमुंचमाणे पैमुंचमाणे वहूहिं हत्थीहि य जाव सद्धिं दिसोदिसिं
 विप्पलाइत्था ।

५

१०

तत्थ णं तुमं मेहा ! जुन्ने जैराजजरियदेहे आतुरे "झंझिए पिवासिए दुव्वले
 किलंते नडसुतीए मूढदिसाए सयातो जूहातो त्रिप्पेहीणे वणदवजालापरद्धे उण्हेण
 य तण्हाए य छुहाए य परब्भाहए समाणे भीते तत्थे तसिए उव्विग्गे संजातभए

१. दुमेसु हे १, ४ जे १ ॥ २. "सुक्क" जे १ ॥ ३. "पायजिन्मतालुयसंपुडियतंतुंड"
 खं १ ॥ ४. "डुड" हे २ ॥ ५. गिणहुण्हउण्हवाय" हे २ । "ग्रीधस्य उष्मा च उष्णता
 उष्णतापश्च रविकरसम्पातः"—अटीख० । "उष्णतापश्च रविकरसतापः"—अटीजे० ।
 "उष्णपातश्च रविकरसम्पातः"—अटीस० ॥ ६ सावयउल" ख १ ॥ ७ संवट्टतिएसु
 जे १ हे १ । संवट्टणसु स १ ला २, ३ । "संवर्तकितेषु सजातसवर्तेषु"—अटी० ॥ ८.
 "ससय" जे १ खं १ लो० । "मरय" स १ ला २, लामू० ३ । पसव" ला १ हे १, हेमू० ४,
 "मरभ" हेस० ४ । "पमय" लास० ३ । "प्रसयाश्चाटव्यचनुष्पदविशेषा"—अटी० ॥
 ९. सिरीसिवेसु हे १ खं १ । सिरीसवेसु स १ ला ३ हे २ ॥ १०. "वणविवर" खं १ ॥
 ११. "वेइय" हे २ । "महतुवइयपुञ्चकन्नो चि महान्तौ तुम्भकितौ भयादरघटतुम्वाकारौ कृतौ
 स्तब्धावित्यर्थ, पुन्नौ (बुन्नौ-खं १) व्याकुलतया शब्दग्रहणाप्रवणौ कर्णौ यस्य स तथा"—अटी० ॥
 १२. "नगूले स १ ला १, २, ३ हे २, ४ लो० । "णंगूले खं १ जे १ ॥ १३. पिणा" ला २, ३ ।
 पीणा" हे १, ४ जे १ ला १ । "पि(पे-खं १)णाइय चि पिणाया मड्ढा, तथा निर्वृत्त पैनायिकम्,
 तद्विधं विरस रटितम्, तल्लज्जेण शब्देन"—अटी० ॥ १४. "रतिय" हे २ ॥ १५. "माणेण
 सीयर स १ ला ३ ॥ १६ वल्लियवि" जे १ हे १ ॥ १७. "वियाणातिं हे १ सं १ ला २ ।
 "वियाणाण ततिं हे २ ॥ १८. विणिट्टरट्टे णर" स १ ला २, ३ ॥ १९. व स १ ला १, २,
 ३ हे ४ ॥ २०. मगल" स १ लामू० ३ ॥ २१. "वभते हे १ जे १ ॥ २२ पमुच्चमाणे वहूहिं
 हे २ । पमुच्चमाणे वहूहिं स १ ला ३ ॥ २३. तुमे जे १ ॥ २४ जरा" नास्ति स १ ॥ २५. झंझिए
 हे ४ । झुमिए जे १ । झिंझिए हे २ । "झंझिय बुभुक्षितः"—अटी०, "झुमिए बुभुक्षितः"—
 अटीहे० । "झंझिय बुभुक्षितमित्यर्थः" इति अन्तकृद्दशज्ञमूलस्य अभयदेवसूरिविरचिताया
 वृत्तौ ॥ २६ विप्पहूणे हे १ जे १ विना ॥ २७. "वरद्धे हे १ जे १ । "पारद्धे स १ ला ३ ॥

सव्वतो समंता आधावमाणे परिधावमाणे एगं चं णं महं सरं अप्पोदयं पंकवहुलं अतित्येणं पाणियपाए उइण्णे ।

तत्थ णं तुमं मेहा । तीरमतिगते पाणियं असंपत्ते अंतरा चेव सेयंसि विसन्ने ।
तत्थ णं तुमं मेहा । पाणियं पाँइस्सामि त्ति कट्ठु हत्थं पसारसि, से वि य ते
५ हत्थे उदगं न पावति, तते 'णं तुमं मेहा ! पुणरवि कायं पच्चुद्धरिस्सामीति कट्ठु
वल्लियतरायं 'पंकंसि खुत्ते ।

तते णं तुमं मेहा । अन्नया कंदाइ एगे चिरनिज्जूढं गयवरजुवाणए सगाओ
जूहाओ करचरणदंतमुसलप्पहारेहिं "विप्परद्धे समाणे तं चेव महद्दहं पाणीयपाए
समोयरति । तते णं से कलभए तुमं पासति, पासित्ता तं पुव्ववेरं सुमरति,
१० सुमरित्ता आसुरुत्ते रुद्धे कुविए चंडिकिए "मिसिमिसेमाणे जेणेव तुमं तेणेव
उवागच्छति, उवागच्छित्ता तुमं तिकखेहिं दंतमुसलेहिं तिकखुत्तो पिद्धतो उट्टमति,
उट्टभित्ता पुव्ववेरं निज्जाँएति, निज्जाइत्ता हट्टतुद्धे पाणियं पियति, पिइत्ता जामेव
"दिसिं पाउब्भूए तामेव "दिसिं पडिगए ।

तते णं तव मेहा । सरीरगंसि वेयणा पाउब्भवित्था उज्जला विउँला कक्खडा
१५ जाव दुरहियासा । पित्तजरपरिगयसरीरे दाँहवक्कंतिए यावि विहरित्था । तए णं तुमं
मेहा । तं उज्जलं जाव दुरहियासं सत्तराइंदियं वेयणं "वेदेसि, सवीसं वाससतं
परमाउं पालइत्ता अट्टवसट्टदुहट्टे कालमासे कालं किच्चा इहेव जंघुहीवे दीवे भारहे

१. च मह ख १ हे २, ४ स १ ला १, २, ३ ॥ २ पागीयं जे १ हे १ ॥ ३. पागीयं जे १ हे १ ॥ ४. पावेइ जे १ हे १ ॥ ५ ण त मेहा जे १ हे १ ॥ ६ 'स्माभिति ख १ ला १ । 'स्सामीति जे १ हे १ ॥ ७ पकमि जे १ हे १ ॥ ८. तुमे हेस० २ ॥ ९ कयाइ जे १ हे २ । कयाइ हे १ ॥ १०. 'गिब्वूढणु स १ । "निज्जूढे त्ति निर्वारि(टि?)तः"—अटी० ॥ ११. "विप्राव्वो विनाशयितुमिति गम्यते, विपराद्धो वा हत्त."—अटी० ॥ १२. पाणियपाए जे १ । पाणियपाटे स १ ला ३ ॥ १३ आसुरुत्ते सं १ ला ३ । "आसुरुत्ते त्ति स्फुरितकोपलिङ्गः"—अटी० ॥ १४. "मिसिमिसीमाणे त्ति क्रोधाग्निना देदीप्यमानः"—अटी० ॥ १५ उट्टमति उट्टभित्ता जे १ विना । "उट्टमह त्ति अवष्टम्भाति"—अटीजे० । "उट्टमह त्ति अवष्टम्भाति"—अटीलं० ॥ १६ पुव्व वेर जे १ स १ ॥ १७. "णिज्जायइ त्ति निर्यातयति समापयति"—अटी० ॥ १८ दिस हे २ ॥ १९. दिस हे २ ॥ २० "विपुला शरीरव्यापकत्वात्, क्वचित् तितुले त्ति पाठ, तत्र त्रीनपि मनोवाक्यालक्षणार्थोस्तुल्यति जयति, तुलारुढानिव वा करोतीति त्रिपुला"—अटी० ॥ २१ दाहवक्कीणु हे १ जे १ विना । दाहवक्कतिणु जे १ । "दाहवक्कतिणु त्ति दाहो व्युत्क्रान्त उत्पन्नो यस्य स तथा, स एव दाहव्युत्क्रान्तिकः"—अटी० ॥ २२. वेयण वेदेहि सं १ ला ३ विना । महावेयण वेणहिं जे १ ॥ २३ परमाउय जे १ सं १ ला २, ३ हे ४ ॥

वासे दाहिङ्गभरहे गंगाए महाणदीए दाहिणे कूले विंझगिरिपायमूले एगेणं मत्तवर-
गंधहत्थिणा एंगाए गयवरकरेणुए कुञ्चिसि गयकलभए जणिते । तते णं सा
गयकलभिया णवण्हं मासाणं वसंतमासंसि तुमं पयाया ।

तते णं तुमं मेहा ! गम्भवासाओ विप्पमुक्के समाणे गयकलभए यावि होत्था,
रत्तुप्पलत्तसूमालए जासुमणा-ऽऽरत्तपालियत्तय-लक्खारस-सरस-कुंकुम-संझम्भराग- ५
वण्णे इट्ठे णियगस्स जूहवइणो गणियारकणेरुकोत्थहत्थी अणेगहत्थिसयसंपरिवुडे
रम्मेसु गिरिकाणेषु सुहंसुहेणं विहरसि । तते णं तं मेहा ! उम्मुक्कवालभावे
जोव्वणगमणुप्पत्ते जूहवइणा कालधम्मणा संजुत्तेणं तं जूहं सयमेव पडिवज्जसि ।
तते णं तुमं मेहा ! वणयरेहिं निव्वत्तियनामधेज्जे जाव चउदंतं मेरुप्पमे
हत्थिरयणे होत्था तत्थ णं तुमं मेहा ! सत्तसइयस्स जूहस्स आहेवच्चं जाव १०
अभिरमेत्था ।

तते णं तुमं मेहा ! अन्नया कयाइ गिम्हकालसमयंसि जेह्मामूले वणदवजालपलित्तेसु
वणंतसु धूमाउलासु दिसासु जाव मंडलवाए च्च परिब्भमंते भीते तत्थे जाव
संजायमए बहूहिं हत्थीहि य जाव कलभियाहि य सद्धिं संपरिवुडे सव्वतो समंता
दिसोदिसिं विप्पलाइत्था । १५

तते 'णं तव मेहा ! तं वणदवं पासित्ता अयमेयारूवे अञ्जत्थिए जाव
समुप्पजित्था—'कहिं णं मन्ने मया अयमेयारूवे अग्गिं संभमे अणुभूयपुव्वे । तए णं
तव मेहा ! लेस्साहिं विसुज्झमाणीहिं अञ्जवसाणेणं सोहणेणं सुमेणं परिणामेणं

१. दाहिणकूले जे १ ख १ विना । दाहिणिल्ले कूले ख १ ॥ २. एगाए वरकरेणु हे २ ।
“करेणुए च्चि करेणुकायाः”—अटीलं अटीजे ॥ ३. °मासंमि हे १ । °मासे स १ ला ३ ॥
४. पालियत्तलक्खा° हे १ स १ ला २, ३ । “आरत्तपारिजातकश्च वृक्षविशेषः”—अटी ॥
५. गणियारकरेणुकोत्थ° हे १ लास ३ । “गणियार च्चि गणिकाकारा सकामा याः करेणवः”—
अटी ॥ ६. °कोत्थहत्थो हे १ । “कोत्थं ति उदरदेशः, तत्र हस्तो यस्य कामक्रीडापरायणत्वात्
स तथा, इह च 'इन' समासान्तो द्रष्टव्यः”—अटी ॥ ७. उम्मुक्क° हे १, २ ॥ ८. चउदंतं
हे २ स १ ला ३ ॥ ९. होत्था सत्तगपतिट्ठिए तहेव जाव पडिरूवे तत्थ जे १ हे १ । “निव्वत्तिय-
नामधेज्जो, इह यावत्करणेन यद्यपि समग्रं पूर्वोक्तो हस्तिवर्णकः सूचितस्तथापि श्वेततावर्णकवर्जो
द्रष्टव्यः, इह रक्तस्य तस्य वर्णितत्वात् । अत एवाग्रे 'सत्तुस्सेहे' इत्यादिकमतिदेशं वक्ष्यति । यत्
पुनरिह दृश्यते सत्तगेत्यादि तद् वाचनान्तरवर्णकापेक्षं कुञ्चित्वमिति”—अटी ॥ १०. मेहा
नास्ति जे १ हे १ विना ॥ ११. तत्थे व जाव जे १ हे १ ॥ १२. जाव कलमेहिं य सद्धिं हे १ जे १ ।
जाव कलभियाहि य जाव सद्धि स १ ला ३ ॥ १३. तुम मेहा जे १ ॥ १४. कहिणं स १ ला १,
२, ३ लामू° हे ४ ॥ १५. मए जे १ हे १ विना ॥ १६. °सभवे ख १ ला १, २, लासं ३ हे ४ ॥

तयावरणिजाणं कम्माणं खओवसमेणं ईहापूहमगणगवेसणं करेमाणस्स सँन्निपुच्चे जातीसरणे समुप्पजित्था, तते णं तुमं मेहा । एयमड्ठं सम्मं अभिसमेसि—एवं खलु मया अतीए दोच्चे भवग्गहणे इहेव जंजुद्दीवे दीवे भारहे वासे वेयडुगिरि-पायमूले जाव तत्थ णं मया अयमेयारूवे अग्गिसंममे समणुभूए, तते णं तुमं मेहा । तस्सेव दिवसस्स पँचावरण्हकालसमयांसि नियएणं जूहेणं सद्धिं समन्नागए यावि होत्था । तते णं तुमं मेहा ! सत्तुस्सेहे जाव सँन्निजाईसरणे चउदंते मेरुप्पमे नाम हत्थी होत्था ।

तते णं तुज्झ मेहा ! अयमेयारूवे अज्झत्थिए जाव समुप्पजित्था—सेयं खलु मम इयाणिं गंगाए महानदीए दाहिणिलंसि कूलंसि विंजगिरिपायमूले दवंगिसंताण-
 १० कारणट्ठा सएणं जूहेणं महतिमहालयं मंडलं घाईत्तए त्ति कट्ठु एवं सँपेहेसि, सँपेहित्ता सुहंसुहेण विहरसि । तते णं तुमं मेहा ! अन्नया कयाइ पढमपाउसंसि महावुट्ठिकायंसि सन्नविइयंसि गंगाए महाणदीए अदूरसामंते वहुहिं हत्थीहिं जाव कलभियांहिं य सत्तहि य हत्थिसएहिं संपरिवुडे एगं मह जोयणपरिमंडलं महति-महालयं मंडलं घाएसि, जं तत्थ तणं वा पत्तं वा कट्ठं वा कंटए वा ल्या वा
 १५ वल्ली वा खीणुं वा रुक्खे वा खुवे वा तं सव्वं तिकखुत्तो आहुणिय आहुणिय पाएण

१. दृश्यता पृ० ७ प० ७ टि० १० ॥ २ “सज्जिनः पूर्वजातिं प्राक्तनं जन्म, तस्या यत् स्मरणं सज्जिपूर्वजातिस्मरणम्, व्यस्तनिर्देशे तु संज्ञी पूर्वो भवो यत्र तत् सज्जिपूर्वम्”—अटी० । अटी० अनुसारेण ‘सण्णिपुच्चे’ इति ‘सण्णिपुच्चे’ इति च पाठद्वयम् ॥ ३. महया हे २ विना ॥ ४ समवे ला १, २, ३ हे ४ ॥ ५ पुन्वावरण्हं जे १ हे २ विना । “प्रत्यपराहणः अपराहणः”—अटी० ॥ ६ सन्नपुच्चे जाईसरणे हे २ ॥ सन्नजाईसरणे हे २ विना । सन्नजाइस्मरणे खं १ । सन्नजाइसरणे जे १ । यत्रापि पूर्वे [पृ० ६४ प० १] सन्नपुच्चे इत्येव पाठः, तथापि तत्र सन्नपुच्चे इति जाईसरणे इत्यस्य विशेषणम्, इदानीं तु सन्नजाईसरणे इति हत्थी इत्यस्य विशेषणम्, अतः हे २ पाठ विहाय अन्यत्र सर्वत्र विद्यमानः पाठोऽत्रास्माभिरादृतः इति ध्येयम् । अनन्तर वक्ष्यमाणं टिप्पणमपि द्रष्टव्यम् ॥ ७. दवगिसजायकां संस० १ ला ३ । वणदवगिसताणकां जे १ । “तए णमित्यादिको ग्रन्थो जातिस्मरणविशेषणमाश्रित्यावर्तितः । दवगिसंजायकारणट्ठं त्ति दवान्नेः सजातस्य कारणस्य भयहेतोर्निवृत्त्ये इदं दवाग्निसजातकारणार्थम्, अर्थशब्दस्य निवृत्त्यर्थत्वात् । क्वचित् दवगिसंताणकारणट्ठं त्ति दृश्यते, तत्र दवाग्निसन्त्राणकारणायेति व्याख्येयम्”—अटी० ॥ ८ घाडत्तए जे १ ॥ ९ मपेहेति २ सं १ हे १ ॥ १०. सुहेणं हे १ ॥ ११ कयानी हे २ । कयाति ख १ । कयाथि स १ ॥ १२ हत्थि जाव कलभियांहिं सत्तहिं हे २ विना ॥ १३. थ्याहिं हत्थियमहिं खं १ ॥ १४ कट्ठं इ वा हे १ जे १ ॥ १५ खाणुए वा हे १ जे १ ॥ १६ “खुवे व त्ति क्षुपो हत्थिशिवः”—अटी० ॥ १७. तिकखुत्तो नास्ति जे १ सं १ हे २, ४ ॥

उद्धवेसि, हत्थेणं गेण्हसि, एगंते एडेसि, एडित्ता तते णं तुमं मेहा ! तस्सेव मंडलस्स अदूरसामंते गंगाए महानदीए दाहिणिल्ले कूले विंझगिरिपायमूले गिरीसु य जाव विहरसि ।

तते णं तुमं मेहा ! अन्नया कयाँति मज्झिमए वरिसारत्तंसि महावुड्ढिकायंसि सन्निवइयंसि जेणेव से मंडले तेणेव उवागच्छसि, उवागच्छित्ता दोच्चं पि मंडलं ५
घाएसि, एवं चरिमवरिसारत्तंसि महावुड्ढिकायंसि सन्निवयमाणंसि जेणेव से मंडले तेणेव उवागच्छसि, उवागच्छित्ता तच्चं पि मंडलघायं करेसि, जं तत्थ तणं वा जाव सुहंसुहेणं विहरसि ।

अह मेहा ! तुमं गइंदभावंमि वट्टमाणो कमेणं नल्लिणिवणविहवणकरे हेमंते कुंदलोद्धउद्धततुसारपउरंमि अतिकंते, अहिणवगिम्हसमयंसि पत्ते, वियट्टमाणो १०
वणेसु वणंकरेणुविविहदिण्णकयपसवघाओ तुमं उँउयकुसुमकयचामरकँणपूर-परिमंडियाभिरामो मयवँसविगसंतकडतडकिलिन्नगंधमदवारिणा सुरभि-जणियगंधो करेणुपरिवारिओ उँउसमत्तजणितसोभो, काले ११दिणयरकरपयंडे

१. उद्धरेपि स १ ला ३ हे ४ । उद्धरेसि खं १ । उद्धवेपि जे १ । “आहुणिय २ त्ति प्रकम्प्य प्रकम्प्य चलयिवेत्यर्थः । उद्धवेसि त्ति उद्धरसि । एडेसि त्ति छर्दयसि ।”—अटी० ॥ २. एडित्ता नास्ति हे २ ॥ ३. अदूरं जे १ ॥ ४. कयाँति जे १ हे १, २ । कदाह हे ४ ॥ ५. ‘विट्ठि’ हे १ खं १ हेमू० ४ ॥ ६. ‘गच्छति जे १ ॥ ७. दोच्चं पि तच्चं पि मंडलं जे १ हे २ ला २ विना ॥ दोच्चं पि तं मंडलं स १ ला ३ ॥ ८. प्रतिपु पाठाः—विहवणकरे हे ४ । “नल्लिनीवनविधवनकरे, इह विधवनं विनाशः”—अटीजे० । ‘विहवणकरे हे २ । विहवणकरे जे १ । ‘विधवणकरे हे १ । ‘विहवणगरे ला २ । ‘विहवणगरे स १ ला १, ३ । ‘विहवणकरे खं १ । “नल्लिनीवनविधवनकरे, इह विधवनं विनाशः”—अटीख० ॥ ९. कुंदलोद्धउद्धतुं जे १ हे १ । कुंदलोद्धउद्धतुं स १ । कुंदलोद्धतुं ख १ । “कुन्दाः पुष्पजातीयविशेषाः लोभ्राश्च वृक्षविशेषाः, ते च शीतकाले पुष्पन्ति, अतस्ते उद्धताः पुष्पसमृद्ध्या उद्धुरा इव यत्र स तथा”—अटी० ॥ १०. “वनकरेणूना तामिवा विविधा दिन्न त्ति दत्ताः कजप्रसवैः पद्मकुसुमैर्वाताः प्रहारा येन यस्य वा स तथा, वनरेणुविहदिन्नकयपसुघाओ त्ति पाठान्तरे वनरेणवो वनपाशवो विविधम् अनेकधा दिन्न त्ति दत्ता दिक्षु आरमणि च क्रीडापरतया क्षिता येन स तथा, तथा क्रीडयैव कृतः पशुवातो येन स तथा, ततः पदद्वयस्य कर्मधारयः”—अटी० ॥ ११ उऊयं स १ ला ३ । “कुसुमैः कृतानि यानि चामरवत् कर्णपूराणि तैः परिमण्डितोऽभिरामश्च यः स तथा । क्वचित् उऊयकुसुमं त्ति पाठः तत्र ऋजुजकुसुमैरिति व्याख्येयम् ।”—अटी० ॥ १२. ‘राक्खणं’ हे २ विना । दइयतामुपरितनं टिप्पणम् ॥ १३. उऊ-समयजं जे १ हे स० १ । उऊयसमयजं हेमू० १ । उऊयसमयजं स १ लामू० ३ । उऊयसमत्तजं लासं० ३ । “ऋतुभिः समस्ता समाता वा परिपूर्णा जनिता ओमा यस्य स तथा”—अटी० ॥ १४. ‘वसविसट्ठिगं’ जे १ ॥ १५. दिणकरपयंडे जे १ हे १ । “दिनकरः करप्रचण्डो यत्र”—अटी० ॥

परिसोसियतरुवरसिहरभीमतरदंसणिजे भिंगाररवंतभेरवरवे णाणाविहपत्तकट्टतण-
 कयवरुद्धुतपइमास्याइद्धनहयल्लदुमगणे वाउलिदारुणतरे तण्हावसदोसदूसिय-
 भमंतविविहसावयसमाउले भीमदरिसणिजे वट्ठंते दारुणंमि गिम्हे, मारुतवसपसरपस-
 रियवियंभिण्णं अब्भहिंभीमभेरवरवप्पगारेणं महुधारापडियसित्तउद्दयमाण-
 ५ धंगधगेतसंदुद्धएणं दित्तरसफुल्लिगेणं धूममालाउलेणं सावयसयंतकरणेणं वणदवेणं
 जालालोवियनिरुद्धधूमंधकारभीओ आयवालोयमहंततुंवइयंउन्नकण्णो आकुंचिय-
 थोरपीवरकरो भयवसभयंतदित्तनयणो वेगेण महामेहो च वायणोल्लियमहल्लरुवो जेणं
 कओ ते^{१३} पुरा दवग्गिभयभीयहियएणं अवगयतणपएसरुक्खो रूक्खोदेसो
 दवग्गिसंताणकारणट्ठा^{१४} तेहिं वहुहिं हत्थिहिं य सद्धिं जेणेवं मंडले

१. “परिशोषिताः नीरसीकृताः तरुवराः श्रीधरा. शोभावन्तो येन, परिशोषिता तद्व-
 वराणा वा श्री. सम्पद् धरायां भुवि येन, पाठान्तरे परिशोषितानि तद्वरशिलराणि येन स तथा,
 स चासौ भीमतरदर्शनीयश्चेति”—अटी० । अटी०कृता समञ्च परिसोसियसिरिहर^१ इति
 पाठोऽप्यासीदिति भाति ॥ २ भिंगारपवत्तमे^२ जे १ । “भृङ्गाराणा पक्षिविशेषाणा स्वता खं
 कुर्वता भैरवो भीमो रवः शब्दो यस्मिन् स तथा”—अटी० ॥ ३. “नानाविधानि पत्र-
 तृण-कचवराणि उद्धूतानि उत्पाटितानि येन स तथा”—अटी० ॥ ४ °यल्लदुमगणे जे १ ।
 °यल्लगमणे हे १ । “नभस्तलं व्योम पटुममागे ति प्रदुन्वदुपतापकारि यस्मिन्, पाठान्तरे
 उक्तविशेषणेन प्रतिमास्तेन आदिग्धं नभस्तलं द्रुमगणश्च यस्मिन् स तथा”—अटी० ॥
 ५ °इय भीम^३ जे १ हे १ । “अभ्यधिक यथा भवत्येव भीमभैरव अतिभीमो रवप्रकारो
 यस्य स तथा, तेन”—अटी० ॥ ६. उद्धाहयमाणं^४ जे १ हे १ सं १ ला ३ । “उद्धावमानः
 प्रवर्धमानः”—अटी० ॥ ७ °धगधगधगेतं^५ लं १ ला १ । “धगधगायमानो जाज्वल्यमानः”
 —अटी० ॥ ८ °सुहुद्धं^६ हे ४ । °सुहुद्धं ला १ । °सुहुद्धं ला २ । “स्पन्दोद्धतश्च दहमान-
 दास्पन्दप्रवलः, पाठान्तरे शब्दोद्धतश्च यः स तथा, तेन”—अटी० ॥ ९. आयवालो
 महत्^७—अटी०संमतः पाठो भाति । “आग्मानमेव पालयतीत्यात्मपालः, पाठान्तरेण
 आयवालोय चि आतपालोकेन हुतवहतापदर्शननेन महान्तो तुम्भकित्ति स्तब्धतया अरघट्ट-
 तुम्बाकृती, बुधौ ससंभ्रमौ कर्णौ यस्य स तथा”—अटी० ॥ १० हे १ विना—पुणं ला १
 जे १ । पुणं ल १ हे २, ४, स १ ला २, ३ । दृश्यतामुपरितन टिप्पणम् ॥ ११. “आकुञ्चितस्थूर-
 पीवरकर, भयवशेन भजन्ती दिश इति गम्यते दीप्ते नयने यस्य स तथा, आकुंचियथोरपीवर-
 कराभोयसव्वभयंतदित्तनयणो चि पाठान्तरम्, तत्र आभोगो विस्तरः, सर्वा दिशो भजन्ती दीप्ते
 नयने यस्येति”—अटी० ॥ १२ जेणेव जे १ हे २ । “येन यस्या दिशि कृतो विहितस्त्वया पुरा”
 —अटी० ॥ १३ तेण पुरा सं १ ला २, ला ३ ॥ १४ °पवेसं^८ हे १ जे १ स १ ला ३ हे सं ४
 लाम् २ । “तेपामेव च प्रदेशा मूलादयोऽवयवा वृक्षाश्च यस्मात् सोऽपगततृणप्रदेशवृक्षः”—
 अटी० ॥ १५ °रुक्खदेमो जे १ । “वृक्षोद्देशो वृक्षप्रधानो भूमेरेकदेशो रुक्खोद्देशो वा”—अटी० ॥
 १६ < > एतदन्तर्गत पाठो जे १ मध्ये एवं विग्रते । “येनैव यस्यामेव दिशि मण्डल
 तेनैव तत्रैव प्रचारितवान् गमनाय, कथम्? बहुसिंरूपादिभिः सार्धमिति अयमेको गमः”—
 अटी० ॥ १७. जेणेव मंडले तेणेव पहारेथ गमणाते नास्ति हे २ ला १ ॥

तेणेव पहरेत्य गमणाए । एँको ताव एस गमो ।

तते णं तुमं मेहा । अन्नया कयाइ कमेणं पंचसु उँउसु समतिकंतेसु, गिम्ह-
कालसमयंसि जेद्धमूलमासे पायवधंससमुट्ठिणं जाव ^{१०}संवट्ठिएसु मिय-पसु-पक्खि-
सिरीसिवेसुं दिसो दिसिं विप्लायमाणेसु तेहिं बहूहिं हँत्थीहि य सद्धिं जेणेव
मंडले तेणेव पहरेत्य गमणाए ।

तत्थ णं अन्ने बहवे सीहा यँ वग्घा य विगा य दीविया अच्छा तरच्छा
परासरा सियाला विराला सुणहा कोला सँसा कोकंतिया चित्ता चिल्लला
पुव्वपँविट्ठा अग्गिभयँविट्ठया एँगयओ विलधम्मणे चिद्धंति । तए णं तुमं मेहा !
जेणेव से मंडले तेणेव उवागच्छसि, उवागच्छित्ता ^{२०}तेहिं बहूहिं ^{२१}सीहेहिं य जाव
^{२२}चिल्लएहि य एगयओ विलधम्मणे चिद्धसि । तते णं तुमं मेहा ! पाएणं गत्तं १०
^{२३}कंडुइस्सामीति कट्ठु पाए अँणुक्खित्ते, तंसि च णं अंतरंसि अन्नेहिं बलँवतेहिं
सत्तेहिं पँणोलिज्जमाणे पणोलिज्जमाणे ससए अणुपविट्ठे । तते णं तुमं मेहा ! गायं

१. तेणामेव लो० ॥ २. पाहरेत्य खं १ । पाहरेत्य हे ४ ला १ ॥ ३. गमणयाए खं १
हे ४ विना ॥ ४. एको एस ताव गमो जे १ हे १ ॥ ५. “यत् पुनः ‘तए णं तुम मेहा
अन्नया कयाइ कमेण पंचसु’ इत्यादि दृश्यते तद् गमान्तर मन्यामहे, तच्च एवं द्रष्टव्यम्—तच्चं पि
मंडलघायं करेसि जाव सुहसुहेणं विहरसि, तए ण तुम मेहा अन्नया कयाइ पंचसु उउसु
अइक्कतेसु इत्यादि यावत् जेणेव मडले तेणेव पहरेत्य गमणाए त्ति”—अटी० ॥ ६. कयाइ
हे २ । कयाति खं १ ॥ ७. उड्डसु हे २ ॥ ८. °मूले मासे हे १, २ विना । दृश्यता पृ० ६०
पं० १० ॥ ९. °वसंवसस° जे १ खं १ ला १ हे २, ४ । दृश्यता पृ० ६० पं० १० ॥ १०. संघट्टि-
एसु सं १ । संघट्टिएसु लामू० ३, संघट्टिएसु लास० ३ जे १ । पूर्वे [पृ० ६१ पं० ३] संघट्टिएसु
इति पाठोऽस्ति, तत्र च “संवर्तकितेषु संजातसंवर्तकेषु” इति अटी०मध्ये व्याख्यातम् ॥
११. °सिरीसिवेसु सं १ ला ३ । °सिरीसिवेसुं जाव दिसो जे १ ॥ १२. हत्थिहि सं १ ला ३ ॥
१३. पाहरेत्या ख १ । पहरेत्या जे १ ॥ १४. गमणयाए हे १ सं १ ला ३ ॥ १५. य नास्ति
हे १ सं १ ला २, ३ ॥ १६. ससा वित्ता कोकट्टिया चिल्लला जे १ । ससा वित्ता कोकतिया
चिल्लला हे १ । ससा चिल्लला लो० हे २ । सुसा कोकतिया वित्ता चेल्लगा चिल्लला सं १ ला २, ३ ।
ससा वित्ता चिल्लला ला १ हे ४ । “शशका प्रतीताः, कोकंतिका लोमटकाः, चित्ता चिल्लला
आरण्या जीवविशेषाः । एतेषा मध्येऽधिकृतवाचनाया कानिचिन्न दृश्यन्ते”—अटी० ॥
१७. °परिट्टिया सं १ ला २ । °परिट्टिया ला ३ ॥ १८. °भयाभिहुया जे १ हे १, ४, ला १ ।
°भयाभिहुया हे २ । “अग्निभयविट्ठता अग्निभयाभिभूताः”—अटी० ॥ १९. “एगओ त्ति
एकतः”—अटी० ॥ २०. तेहिं च ब° जे १ ॥ २१. सीहेहि याव चि° खं १ ॥ २२. चिल्लेहि
य एगयओ जे १ । चिल्लएहिं एगयओ हे २ । चित्तएहिं एगयओ हे १ । चिल्लएहिं एगओ
ला २ ॥ २३. कट्ठु जे १ हे १ ॥ २४. “पादोऽनुक्षिप्त उत्पाटिनः”—अटी० ॥ २५. °वन्ते
सत्तहिं जे १ ॥ २६. पणोलिज्जमाणे २ ससए अणुपविट्ठे जे १ ॥

कंडुइत्ता पुणरवि पायं पडिनिक्खविस्सामि ति^१ कट्ठु तं ससयं अणुपविट्ठं पांससि, पासित्ता पाणाणुकंपयाए भूयाणुकंपयाए जीवाणुकंपयाए सत्ताणुकंपयाए से पाए अंतरा चेव संधारिए, णो चेव णं णिक्खित्ते । तए णं तुमं मेहा । ताए पाणाणुकंपयाए जाव सत्ताणुकंपयाए संसारे परिक्कीक्ते, माणुस्साउए निवद्धे ।

- ५ तैते णं से वणदवे अंडाइज्जाइं राइंदियाइं तं वणं ज्ञामेति, ज्ञामित्ता निट्टिए उवरए उवसंते विज्झाए यावि होत्था । तते णं ते वहवे सीहा य जाव चिल्ल य तं वणदवं निट्टियं जाव विज्झाय पासंति, पासित्ता अग्गिभयविप्पमुक्का तण्हाए य छुहाए य परब्भाहया समाणा मंडलाओ पडिनिक्खमंति, पडिनिक्खमित्ता सव्वतो समंता विप्पसरित्था । तए णं ते वहवे हत्थी जाव छुहाए य परब्भाहया
- १० समाणा ततो मंडलातो पडिनिक्खमंति, पडिनिक्खमित्ता दिसो दिसं विप्पसरित्था ।

तए णं तुमं मेहा ! जुण्णे जराजजरियदेहे सिट्ठिलवलित्तंयपिणद्धगत्ते दुव्वले किलंते छुंझिए पिवासिते अत्थामे अवले अपरक्कमे ठाणुकुडे वेगेण विप्पसरिस्सामि ति कट्ठु पाए पसारेमाणे विज्जुहते विव रंयंतगिरिपम्भारे धरणितलंसि सव्वंगेहिं सन्निरइए ।

१. पायं पडिनिक्खविस्सामि हे २ विना । पाय निक्खिस्सामि जे १ । “पाद निक्खिस्सामि ति कट्ठु इह भुवं निरूपयन्निति शेषः”—अटी० ॥ २. ति कट्ठु हे २ जे १ ॥ ३. प्रतिपु पाठाः—पासवि २ ता पाणाणुकंपयाए सत्ताणुकंपयाए जीवाणुकंपयाए भूयाणुकंपयाए से पाए अंतरा जे १ हे १ । पाससि पाणाणुकंपयाए भूयाणुकंपयाए जीवाणुकंपयाए सत्ताणुकंपयाए [से पाए हे ३] अंतरा^० खं १ लो० हे ३, ४, ला १ । सति पाणाणुकंपयाए भूयाणुकंपयाए जीवाणुकंपयाए सत्ताणुकंपयाए अंतरा हे २ । पाससि पाणाणुकंपयाए सत्ताणुकंपयाए भूयाणुकंपयाए अंतरा स १ ला २ । पासवि पाणाणुकंपयाए सत्ताणुकंपयाए जीवाणुकंपयाए भूयाणुकंपयाए [से पाए लास० ३] अंतरा ला ३ । “प्राणानुकम्पयेत्यादि पदचतुष्टयमेकादश दयाप्रकर्षप्रतिपादनार्थम्”—अटी० । अत्र जे १ हे १ पाठः समीचीनो भाति, तथापि पाणाणुकंपयाए जाव सत्ताणुकंपयाए इति वक्ष्यमाण[पृ० ६८ प० ४]राठाणुसारेण सत्ताणुकंपयाए इति अन्तिम पदं भवेत्, तथा च ‘पाससि, पासित्ता पाणाणुकंपयाए भूयाणुकंपयाए जीवाणुकंपयाए सत्ताणुकंपयाए से पाए अंतरा’ इति पाठोऽत्र समीचीनतरो भाति ॥ ४. जाव सत्ताणुकंपयाए नास्ति हे ३ ॥ ५. तेणं सं १ ला ३ ॥ ६ अट्ठाविज्जातिं सं १ ला २, ३ ॥ ७. “तयावि” हे १ मु० । “शिशिला वलिप्रधाना या त्वक् तया पिनद्ध गात्रं शरीर यस्य स तथा”—अटी० ॥ ८. छुंझिए जे १ ॥ दृश्यता पृ० ६१ प० ११ टि० २५ ॥ ९. ठाणुकुडे हे २ । “ठाणुकुडे (ठाणुकुडे—जे १, हे १ ठाणुकुडे स १) ति ऊर्ध्वस्थानेन स्तम्भितगात्र इत्यर्थः”—अटी० ॥ १०. “रयगिरिपम्भारे ति इह प्राग्मार ईपदवनतं एण्डम्, उपमा चानेनास्य महच्चयैव, न वर्णतः, रक्तत्वात् तस्य, वाचनान्तरे तु सित एवावाविति”—अटी० ॥

तते णं तव मेहा ! सरीरगंसि वेयणा पाउब्भूता उज्जला जाव दाहवक्कंतिए यावि विहरसि । तते णं तुमं मेहा ! तं उज्जलं जाव दुरहियासं तिन्नि राइंदियाइं वेयणं वेएमाणे विहरित्ता एगं वाससतं परमाउं पालइत्ता इहेव जंबुदीवे दीवे भारहे वासे रायगिहे णगरे सेणियस्स रण्णो धारिणीए देवीए कुच्छिसि कुमारत्ताए पच्चायाए ।

२८. तते णं तुमं मेहा ! अणुपुव्वेणं गम्भवासाओ निक्खंते समाणे उम्मुक्क-
वालभावे जोव्वणगमणुप्पत्ते मम अंतिए मुंडे भवित्ता अगाराओ अणगारियं पव्वइए । ५
तं जति ताव तुमे मेहा ! तिरिक्खजोणियभावमुवगएणं अप्पडिलद्धसम्मत्तरयण-
लंभेणं से पाए पाणाणुकंपेणयाए जाव अंतरा चेव संधारिते, नो चेव णं निक्खित्ते,
किमंग पुण तुमे मेहा ! इयाणिं विपुलकुलसमुब्भवे णं निरुवहयसरीरपत्तलद्ध-
पंचिंदिए णं एवं उट्ठाणवलवीरियपुंसिगारपरक्कमसंजुत्ते ण मम अंतिए मुंडे भवित्ता १०
अगारातो अणगारियं पव्वइए समाणे समणाणं निग्गंथाणं राओ पुव्वरत्तावरत्तकाल-
समयंसि वायणाए जाव धम्माणुओगचिंताए य उच्चारस्स वा पासवणस्स वा अति-
गच्छमाणाण य निग्गच्छमाणाण य हत्थसंघट्टणाणि य पायसंघट्टणाणि य जाव
रयरेणुगुंडणाणि य नो सम्मं सहासि खमसि तितिक्खसि अहियासेसि ? ।

तते णं तस्स मेहस्स अणगारस्स संमणस्स भगवतो महावीरस्स अंतिए एतमहं १५
सोच्चा णिसंम्म सुभेहिं परिणामेहिं पसत्थेहिं अञ्जवसाणेहिं ^{१२}लेस्साहिं विसुञ्जमाणीहिं
तयावरणिज्जाणं कम्माणं खओवसमेणं ^{१३}इहावूहमगणगवेसणं करेमाणस्स सण्णिपुव्वे
जातीसरणे समुप्पन्ने । एतमहं सम्मं अभिसमेति । तते णं से ^{१४}मेहे अणगारे समणेणं
भगवया महावीरेणं ^{१५}संभारियपुव्वजातीसरणे दुगुणाणियसंवेगे आणंदयंसुपुण्णमुहे

१. °वक्कंतीए स १ हे २ ला ३ । दृश्यता पृ० ६२ पं १५ टि० २१ ॥ २. °माउय जे १ ॥ ३. अप्पडि°
हे २ विना ॥ ४. °कंपयाए ला २ स १ । °कंपाए ला ३ ॥ ५. “ विपुलकुलसमुब्भवे णमित्थादौ
णकारा वाक्यालङ्कारे, निरुपहत शरीर यस्य स तथा, दान्तानि उपशम नीतानि प्राक्काले लब्धानि
सन्ति पञ्चेन्द्रियाणि येन स तथा, ततः कर्मधारयः, पाठान्तरे निरुपहतशरीरप्राप्तश्चासौ लब्धपञ्चे-
न्द्रियश्चेति समासः”—अटी० ॥ ६ °रत्तल° हे १ । °रदतल° अटीपा० । दृश्यतामुपरितनं
टिप्पणम् ॥ ७. पुरिसकार° हे २ । °पुरिसकार° हे १ जे १ ॥ ८. पुराओ जे १ । ओराल स १
लामू० ३ ॥ ९. पायसंघट्टणाणि य नास्ति हे १ जे १ ॥ १०. समणस्स नास्ति हे १ सं १ लामू० ३ ॥
११. निसम्मा स १ हे २ ॥ १२. लेसाहिं जे १ हे १ स १ ॥ १३. सं १ लामू० ३ विना—इहापूह°
जे १ ख १ हे १, २ ला १ लौ० । इहापोह° ला २ लास० ३ हे ४ । दृश्यता पृ० ६४ पं १ टि० १ ॥
१४. जाइ° हे १ ॥ १५. मेहे कुमारे समं खं १ हे २, ४, स १ ला १, २, ३ ॥ १६. संभारिय-
पुव्वभवे अटीपा० । “ संभारियपुव्वजाईसरणे त्ति संस्मारितं पूर्वजात्यो. प्राक्तनजन्मनोः सम्बन्धि
सरण गमनं पूर्वजातिसरणं यस्य स तथा, पाठान्तरे संस्मारितपूर्वभवः ”—अटी० ॥

हरिसवस० धाराहयकलंबकं पिव सैमूसवियरोमकूवे समणं भगवं महावीरं वंदति नमंसति, वंदित्ता नमंसित्ता एवं वेदासी—अज्जप्पमिती णं भंते ! मम दो अच्छीणि मोत्तूणं अवसेसे काए समणाणं णिग्गंथाणं निसट्ठे त्ति कट्ठु पुणरवि समणं [भगवं महावीरं] वंदति नमंसति, वंदित्ता नमंसित्ता एवं वेदासी—इच्छामि णं भंते ! ईयाणि दोच्चपि सयमेव पव्वावियं, सयमेव मुंडावियं जाव सयमेव आयारगोयं० जायामायीउत्तियं धम्ममाइक्खियं ।

तए णं समणे भगवं महावीर मेहं कुमारं सयमेव पच्चावेइ जाव जायामायीउत्तियं धम्ममाइक्खइ । एवं देवाणुप्पिया । गंतव्वं, एवं चिद्धियव्वं, एवं भुंजियव्वं, एवं भासियव्वं, एवं उट्ठाय उट्ठाय पाणाणं भूयाणं जीवाणं सत्ताणं संजमेणं संजमियव्वं । तते णं से मेहे अणगारे समणस्स भगवतो महावीरस्स अयमेयारूवं धम्मियं उवएसं पडिच्छति, पडिच्छित्ता तह चिद्धति जाव संजमेणं संजमति ।

तते णं से मेहे अणगारे जाए इरियासमिए भासासमिए, अणगारवर्णणओ भणियव्वो । तते णं से मेहे अणगारे समणस्स भगवतो महावीरस्स अंतिए तहारूवाणं थेराणं अंतिए सामाइयमाइयाइं एकारस अंगाइं अहिज्जति, अहिज्जित्ता

१ “हरिसवस त्ति अनेन हरिसवसत्रिसप्पमाणहियए त्ति द्रष्टव्यम्”—अटी० ॥ २. °समु-सन्नियं सं १ ला २, ३, हे ४ ॥ ३. क्याप्पि जे १ हे १ ॥ ४. ति हे २ सं १ प १ ॥ ५. क्याप्पि जे १ हे १ ॥ ६ हे २ विना—इयाणि सयमेव दोच्चपि सयमेव प° एं १ सं १ ला १, २, ३ हे ४ लो० । इयाणि सयमेव दोच्चपि प° जे १ हे १ ॥ ७, ९. °विउं स १ ला २, ३, हे ४ । दइयता पृ० ५६ प० १२ टि० ६ । तुलना—भगवतीसूत्रे द्वितीये शतके प्रथमोद्देशके सू० ३४-५४ ॥ ८. सयमेव मुडावियं हे २ मध्ये नास्ति ॥ १०. गोयं हे ३ विना ॥ ११. °यावत्तिय मु० ॥ १२. °क्खिउं हे २ विना । दइयता पृ० ५६ प० १२ टि० ६ ॥ १३. °यावत्तिय मु० ॥ १४. एव नास्ति जे १ हे १ विना । दइयता पृ० ५६ टि० ११ ॥ १५. अणगारे नास्ति जे १ विना ॥ १६. जाए रियां हे २ ॥ १७. भासासमिए नास्ति जे १ हे १ विना ॥ १८. “अनगारवर्णको वाच्यः—इरियासमिए भासासमिए एसणासमिए आयाणभडमत्तनिकखेवणासमिए उच्चार-पाववण-खेल-सिंघाण-पारिट्ठावणिआसमिए मणसमिए वइसमिए कायसमिए मणगुत्ते वइगुत्ते कायगुत्ते, मन°प्रभृतीना समितिः संप्रवृत्तिः, गुत्तिस्त्वं निरोधः, अत एव गुत्ते गुत्तिदिए गुत्तयभयारी ब्रह्मगुत्तिभिः, चाइ सङ्गानाम्, धंने लज्ज रज्जुरिवावकन्यवहारात् लज्जालुर्वा संयमेन लौकिकलज्जया वा, तवस्सी खंतिउमे क्षान्त्या क्षमते यः स तथा, जिहंदिए, सोही शोधययात्तपराविति शोधी शोभी वा, अनिदाणे अणुत्सुए अल्पौत्सुक्योऽनुसुक इत्यर्थः, अबहिल्लेसे सयमादवहिर्भूतचित्तवृत्तिः, सुसामण्णरए हणमेव निग्गय पाववणं पुरओ कट्ठु विहरइ निर्ग्रन्थप्रवचनानुमार्गेण इत्यर्थः”—अटी० ॥ १९. अंतिए हे २ विना नास्ति ॥ २०. °इयाति एक्कां ख १ । °इयमाइयागि य एक्कां जे १ । °इयमाइयागिआइ एक्कां हे १ । °इयमाइयमाइयाइ एक्कां हे २ ॥

वहूहिं छट्ठमदसमदुवालसेहिं मासद्धमासखमणेहिं अप्पाणं भावेमाणे विहरति । तते णं समणे भगवं महावीरे रायगिहाओ नगराओ गुणसिलाओ चेतियाओ पडिनिक्खमति, पडिनिक्खमित्ता वहिया जणवयविहारं विहरति ।

२९. तते णं से मेहे अणगारे अन्नया कैयाइ समणं भगवं महावीरं वंदति नमंसति, वंदित्ता नमंसित्ता एवं वैदासी—इच्छामि णं भंते ! तुब्भेहिं अब्भणुण्णाते समाणे मासियं भिक्खुपडिमं उवसंपज्जित्ताणं विहरित्ते । जहासुहं देवाणुप्पिया ! माँ पडिवन्धं । तते णं से मेहे अणगारे समणेणं भगवया अब्भणुण्णाते समाणे मासियं भिक्खुपडिमं उवसंपज्जित्ताणं विहरति । मासियं भिक्खुपडिमं अहासुत्तं अहाकप्पं अहामग्गं सम्मं काएणं फासेति पालेति सोभेति तीरेति किट्ठेति, सम्मं काएण फासेत्ता पालेत्ता सोभेत्ता तीरेत्ता किट्ठित्ता पुणरवि समणं भगवं महावीरं वंदति नमंसति, वंदित्ता नमंसित्ता एवं वैदासी—इच्छामि णं भंते ! तुब्भेहिं अब्भणुण्णाते समाणे दोमासियं भिक्खुपडिमं उवसंपज्जित्ताणं विहरित्ते, अहासुहं देवाणुप्पिया ! माँ पडिवन्धं । जहा पढमाए अभिलावो तहा दोच्चाए तच्चाए चउत्थाए पंचमाए छम्मासियाए सत्तमासियाए पढमसत्तराईदियाए दोच्चसत्तरातिंदियाए तच्चसत्तरातिंदियाए अँहोराइयाए एँगराइयाए वि ।

तते णं से मेहे अणगारे चौरस भिक्खुपडिमाओ सम्मं काएणं फासेत्ता पालेत्ता सोभेत्ता तीरेत्ता किट्ठित्ता पुणरवि वंदति नमंसति, वंदित्ता नमंसित्ता एवं वैदासी—इच्छामि णं भंते ! तुब्भेहिं अब्भणुण्णाते समाणे गुणरतणसंवच्छरं तवोकम्मं उपसंपज्जित्ताणं विहरित्ते । अहासुहं देवाणुप्पिया ! माँ पडिवन्धं । तते णं से मेहे अणगारे पढमं मासं चउत्थं-चउत्थेणं अणिक्खित्तेणं तवोकम्मेणं, दिया ठाँणुकुडुए सूराभिमुहे आयावणभूमीए आयावेमाणे, रत्ति वीरासणेणं अँवाउडएणं । दोच्चं मासं छट्ठं-छट्ठेणं अणिक्खित्तेणं तवोकम्मेणं, दिया ठाणुकुडुए सूराभिमुहे आयावणभूमीए आयावेमाणे, रत्ति वीरासणेणं आवाउडएणं । तच्चं मासं अट्ठमं-अट्ठमेणं अणिक्खित्तेणं

१ °सिलयाओ जे १ स १ हे १ ॥ २ कयाई हे २ ॥ ३. वयासि जे १ ॥ ४ अणुण्णाते स १ ॥ ५. “सा प्रतिवन्ध विवात ‘विवेहि विवक्षितस्य’ इति गम्यते”—अटी० ॥ ६. मेहे कुमारे सम० लो० । मेहे मम० जे १ लो० विना ॥ ७. वयासि जे १ ॥ ८ दृश्यता टि० ५ ॥ ९ दोच्चाए वि तच्चाए वि जे १ ॥ १० अहोराइदियाए जे १ विना ॥ ११ जे १ विना—एगराःयाए हे १ । एगरातिंदियाए जे १ हे १ विना ॥ १२. वारम पडि० हे २ म १ ॥ १३. वयासि जे १ ॥ १४. दृश्यता टि० ५ ॥ १५ ठाणुकुडुए जे १ । ठाणुकुडुए ख १ । ठाणुकुडुए स १ । १६ अवाउडेण हे १ स १ ला ३ ॥ १७ तच्च . अवाउडएण हे १ नास्ति ॥

- तवोकम्मेणं, दिया ठाणुकुडुए सूरामिमुहे आयावणभूमीए आयावेमाणे, रत्तिं वीरा-
सणेणं अवाउडएणं। चउत्थं मासं दसमं-दसमेणं अणिकिखत्तेणं तवोकम्मेणं, दिया
ठाणुकुडुए सूरामिमुहे आयावणभूमीए आयावेमाणे, रत्तिं वीरासणेणं अवाउडएणं।
पंचमं मासं दुवालसमं-दुवालसमेणं अणिकिखत्तेणं तवोकम्मेणं, दिया ठाणुकुडुए
५ सूरामिमुहे आयावणभूमीए आयावेमाणे, रत्तिं वीरासणेणं अवाउडएणं। एवं एएणं
अभिलवेणं छट्ठे चोदसमं-चोदसमेणं, सत्तमे सोलसमं-सोलसमेणं, अट्टमे अट्टारसमं-
अट्टारसमेणं, नवमे वीसतिमं-वीसतिमेणं, दसमे चावीसतिमं-चावीसतिमेणं, एकारसमे
चउवीसतिमं-चउवीसतिमेणं, चारसमे छव्वीसतिमं-छव्वीसतिमेणं, तेरसमे अट्टावीस-
तिमं-अट्टावीसतिमेणं, चोदसमे तीसतिमं-तीसतिमेणं, पंचदसमे वत्तीसतिमं-वत्तीस-
१० तिमेणं, सोलसमे चउत्तीसतिमं-चउत्तीसतिमेणं, अणिकिखत्तेणं तवोकम्मेणं, दिया
ठाणुकुडुए सूरामिमुहे आयावणभूमीए आयावेमाणे, रत्तिं वीरासणेणं य अवाउडएण
य। तए णं से मेहे अणगारे गुणरयणसंवच्छरं तवोकम्मं अहासुत्तं जाव सम्मं
काएणं फासेइ पालेइ सोभेइ तीरेइ किट्ठेइ, अहासुत्तं अहाकप्पं जाव किट्ठेत्ता
समणं भगवं महावीरं वंदति नमंसति, वंदित्ता नमंसित्ता वह्हिं छट्ठम-दसम-
५१ दुवालसेहिं मासद्धमासखमणेहिं विचित्तेहिं तवोकम्मेहिं अप्पाणं भावेमाणे
विहरति।

३०. तते णं से मेहे अणगारे तेणं उरालेणं विपुलेणं सस्सिरीएणं पयत्तेणं
पंग्गाहिएणं कल्लणेणं सिवेणं धन्नेणं मंगलेणं उदग्गेणं उदारेणं उत्तमेणं महाणुभावेणं
तवोकम्मेणं सुक्के लुक्खे निम्मंसे किडिकिडियाभूए अट्टिचम्मावणद्धे किसे धमणिसतए
२० जाते यावि होत्था, जीवंजीवेणं गच्छति, जीवंजीवेणं चिट्ठति, भासं भासित्ता
गिलाति, भासं भासमाणे गिलाति, भासं भासिस्सामि ति गिलाति, से जंहा-

१. अवाउडेण हे १। एवमप्रेऽपि सर्वत्र ॥ २. पंचममास हे १, ३ ॥ ३. दुवालसमेण इत्यस्य
स्थाने जे १ विना सर्वत्र '२' इति पाठः ॥ ४. चोदसम २ सत्तमे सोलसम २ अट्टमे अट्टारसमं
२ नवमे वीसतिम २ दसमे चावीसतिम २ एकारसमे चउव्वी(वी जे १ सं १)सतिम २ चारसमे
छव्वीसतिमं २ तेरसमे अट्टावीसतिम २ चोदसमे तीसतिम २ पंचदसमे वत्तीसतिम २
सोलसमे चउत्तीसतिम २ अणि^० इति सर्वत्र प्रतिपु पाठः ॥ ५. चोत्तीसद्धमं स १ ला ३ हे ४।
चउत्तीसयम हे १ ॥ चोत्तीसयम ख १ ॥ ६. त्रिउलेण स १ ॥ ७. परिग्ग^० जे १। पडिग्ग^० हे १ ॥
८. सुक्के लुक्खे निम्मसे हे १ विना। "शुक्को नीरसशरीरत्वात् भुक्खे चि (लुक्खे चि भगवती-
सूत्रवृत्तौ २।१) बुसुशवणेन रुक्खीभूतत्वात्"—अटी० ॥ ९. स्वामीति जे १ विना ॥ १०.
"यथा दृष्टान्तार्थः, नामेति संभावनायाम्, ए इति वाक्यालङ्कारे"—अटी० ॥

नामए इंगालसगंडिया इ वा कड्डसगंडिया इ वा पत्तसगंडिया इ वा 'तिलंडासग-
डिया इ वा एरंडसगंडिया इ वा उण्हे दिन्ना सुक्का समाणी ससदं गच्छइ, ससदं
चिद्धति, एवामेव मेहे अणगारे ससदं गच्छइ, ससदं चिद्धइ, उवचिए तवेणं,
अवचिते मंस-सोणिणं, हुयासणे इव भासरासिपरिच्छन्ने, तवेणं तेएणं तवतेयसिरीए
अतीव अतीव उवसोभेमाणे उवसोभेमाणे चिद्धति ।

५

ते णं काले णं ते णं समए णं समणे भगवं महावीरे आइगरे तित्थगरे जाव
पुव्वाणुपुव्विं चरमाणे गामाणुगामं दूइजमाणे सुहंसुहेणं विहरमाणे जेणामेव रायगिहे
नगरे जेणामेव गुणसिलए चेतिए तेणामेव उवागच्छति, उवागच्छित्ता अहापडिरूवं
उंगहं ओगिण्हइ, ओगिण्हित्ता संजमेणं तवसा अप्पाणं भावेमाणे विहरति ।

तते णं तस्स मेहस्स अणगारस्स राओ पुव्वरत्तावरत्तकालसमयंसि धम्मजागरियं १०
जागरमाणस्स अयमेयारूवे अञ्जत्थिए जाव समुप्पजित्था—एवं खलु अहं
इमेणं ओरालेणं तहेव जाव भासं भासिस्सामि त्ति गिलामि, तं अत्थि ता मे
उट्ठाणे कम्मे बले वीरिए पुरिसंकारपरक्कमे सद्धा 'धिति संवेगे । तं जाव ता मे
अत्थि उट्ठाणे कम्मे बले वीरिए पुरिसंगारपरक्कमे सद्धा 'धिती संवेगे, जाव य मे
धम्मायरिए धम्मोवदेसए समणे भगवं महावीरे जिणे सुहत्थी विहरति, ताव ताव मे १५
सेयं कल्लं पाउप्पभायाए रयणीए जाव तेयसा जलंते सुंरिए समणं भगवं महावीरं
वंदित्ता नमंसित्ता समणेणं भगवता महावीरेणं अन्भणुण्णायस्स समाणस्स सयमेव
पंच महव्वयाइं आरुहित्ता गोयमादीए समणे निग्गंथे निग्गंथीओ य खामेत्ता
तहारूवेहिं कडाईहिं थेरेहिं सद्धिं विउलं पव्वयं सणियं सणियं दुरुहित्ता सयमेव
'मेहघणसन्निगासं पुढविसिलापट्टयं पडिलेहित्ता संलेहणाइस्सणाइसियस्स भत्तपाण-

२०

१. 'डियाइ वा खं १ हे २ । 'डियाति वा स १ । "इतिशब्दा उपप्रदर्शनायाः, वाशब्दा विक-
ल्पार्थाः—अटी० ॥ २. 'डियाइ खं १ । एवमग्रेऽपि प्रायः सर्वत्र ॥ ३. तिलगंडसगंडियाइ
खं १ । तिलडमगंडियाइ हे २ हेसं ४ ला २ । तिलसगंडियाइ सं १ ला ३ । "तिलड चि तिल-
दण्डकानाम्"—अटी० ॥ ४. एरंडकट्टसगं ख १ स १ ला १, ३, लासं २ । "एरण्डकट्टिका
एरण्डकाग्रमयी"—अटी० ॥ ५. उण्हे उ दिण्णा हे २ ॥ ६. 'पलिच्छन्ने जे १ । 'परिच्छन्ने
स १ हे ३ ॥ ७. 'माणे २ चिद्धति ख १ स १ ला ३ विना । 'माणे चिद्धति ख १ स १ ला ३ ॥
८. नगरे नास्ति जे १ विना ॥ ९. 'गच्छइ २ अहा' जे १ । 'गच्छइ अहा' जे १ विना ॥
१०. उगहं ओगिण्हित्ता जे १ विना ॥ ११. अञ्जत्थे जे १ ॥ १२. 'स्सामी त्ति खं १ लासं ३ ॥
१३. 'सकार' जे १ हे १ । 'सगार' ख १ स १ ला ३ ॥ १४. धित्तिं जे १ । धिइ सु० ॥ १५.
'सक्कार' हे २ ॥ १६. धिति हे २ विना ॥ १७. जावच मे सं १ ला ३ ख १ ॥ १८. ताव २
मे हे २ । ताव ताव हेमू० ३ । ताव मे हे २ हेमू० ३ विना । "ताव ताव चि तावच तावचेति
वस्तुद्वयापेक्षया द्विरुक्तिः"—अटी० ॥ १९. सुंरिए नास्ति स १ ला २, ३ हे ४ विना ॥ २०
मेहगण' जे १ ॥ २१. 'णाइसियस्स जे १ सं १ लामू० ३ ॥

पडियाइक्खितस्स पाओवगयस्स कालं अणवकंखमाणस्स विहरित्तए। एवं संपेहेति।

संपेहिता कलं पाउप्प[भायाए रयणीए] जाव जलंते जेणेव समणे भगवं महावीरे तेणेव उवागच्छति, उवागच्छिता समणं भगवं महावीरं तिक्खुत्तो आदा-
हिणपदाहिणं करेइ, करित्ता वंदति नमंसति, वंदित्ता नमंसित्ता नच्चासन्ने नातिदूरे
५ सुस्सूसमाणे नमंसमाणे अभिमुहे विणएणं पंजलियडे पज्जुवासति।

मेहा। ति समणे भगवं महावीरे मेहं अणगारं एवं वदासी—से णूणं तव मेहा।
राओ पुव्वरत्तावरत्तकालसमयंसि धम्मजागरियं जागरमाणस्स अयमेयारूवे अज्झ-
त्थिते जाव समुप्पज्जित्था—एवं खलु अहं इमेणं ओरालेणं जाव जेणेव इहं तेणेव
हव्वमागते, से णूणं मेहा अडे समडे? हंता अत्थि, अहासुहं देवाणुप्पिया!
१० मा पडिचंधं।

तते णं से मेहे अणगारे समणेणं भगवया [महावीरेणं] अब्भणुण्णाते समाणे
हड्ड जाव हियए उट्ठाए उट्ठेइ, उट्ठेत्ता समणं भगवं महावीरं तिक्खुत्तो आयाहिण-
पयाहिणं करेति, करेत्ता वंदति नमंसति, वंदित्ता नमंसित्ता सयमेव पंच महव्वयाइं
आरुहेति, आरुहेत्ता गोयमाति समणे निग्गंथे निग्गंथीओ य खामेति, खामेत्ता
१५ तहारूवेहिं कडादीहिं थेरेहिं सद्धिं विपुलं पव्वयं सणियं सणियं दुरुहति, दुरुहित्ता
सयमेव मेहवणसन्निगासं पुढविसिलापट्टयं पडिलेहेति, पडिलेहेत्ता उच्चारपासवण-
भूमिं पडिलेहेति, पडिलेहेत्ता दब्भसंथारगं संथरति, संथरित्ता दब्भसंथारगं दुरुहति,
दुरुहित्ता पुरत्थाभिमुहे संपलियंकनिसण्णे करयलपरिग्गहियं सिरसावत्तं मत्थए
अंजलिं कट्ठु एवं वदासी—नमोत्थु णं अरहंताणं जाव संपत्ताणं, णमोत्थु
२० णं समणस्स भगवओ महावीरस्स जाव संपाविउकामस्स मम धम्मायरियस्स,
वंदामि णं भगवंतं तत्थगयं इहगए, पासउ मे भगवं तत्थगवे इहगतं ति कट्ठु
वंदति नमंसति, वंदित्ता नमंसित्ता एवं वदासी—पुंत्वं पि य णं मए समणस्स
भगवतो महावीरस्स अंतिए सव्वे पाणातिवाए पच्चक्खाए मुसावाए अदिच्चादाणे मेहुणे
परिग्गहे कोहे माणे माया लोभे पेजे दोसे कलहे अब्भक्खाणे पेसुन्ने परपरिवाए

१. पाउप जाव हे १ विना। पाउ जाव हे २॥ २ प्रतिपु पाठा—आयाहिण २ वदति णममत्ति नच्चा° स १ ला ३। आदाहिणपदाहिण वदति नममत्ति २ नच्चा° हे ३, ४ ला १। आयाहिण २ वदति नमसति २ नच्चा° हे २ जे १ खं १। आयाहिणपयाहिण २ वदति णमसति २ त्ता नच्चा° ला २॥ ३ पजलिउडे सं १ ला ३ लास० २ जे १। दस्यता पृ० ५ प० ८, पृ० ४३ प० ४॥ ४ आरुमेइ ख १॥ ५ पुत्तं १ ला ३॥

अरतिरति मायामोसे मिच्छादंसणसल्ले पच्चक्खाते, इयाणि पि णं अहं तस्सेव अंतिए
सव्वं पाणातिवायं पच्चक्खामि जाव मिच्छादंसणसल्लं पच्चक्खामि, सव्वं असण-पाण-
खाइम-साइमं चउव्विहं पि आहारं पच्चक्खामि जावजीवाए, जं पि य इमं सरीरं
इड्डं कंतं पियं जाव विविहा रोगायंका परीसहोवसग्गा फुंसंतु त्ति कट्टु ऐयं पि य
णं चरमेहिं ऊसासनीसासेहिं वोसिरामि त्ति कट्टु संलेहणाइसणाइ सिते भत्तपाण- ५
पडियाइक्खित्ते पाओवगए कालं अणवकंखमाणे विहरति ।

तते णं ते थेरा भगवंतो मेहस्स अणगारस्स अगिलाए वेयावडियं करेंति । तते
णं से मेहे अणगारे समणस्स भगवओ महावीरस्स तहारूवाणं थेराणं अंतिए
साँमाइयमाइयाइं एक्कारस अंगां अहिज्जित्ता, बहुपडिपुत्ताइं दुवाल्स वरिसां
सामन्नपरियागं पाउणित्ता, मासियाए संलेहणाए अप्पाणं शोसित्ता, सड्ढिं भत्ताइं १०
अणसणाए छेदेत्ता, आलोतियपडिक्कंते उद्धियसल्ले समाहिपत्ते अणुपुव्वेणं कालगए ।

तते णं ते थेरा भगवंतो मेहं अणगारं अणुपुव्वेणं कालगयं पासंति, पासित्ता
परिनिव्वानवत्तियं काँउस्सगं करेंति, करित्ता मेहस्स आयारभंडयं गेण्हंति,
गेण्हित्ता विउलाओ पव्वयाओ सणियं सणियं पच्चोरुहंति, पच्चोरुहित्ता जेणामेव
गुणसिलए चेइए जेणामेव समणे भगवं महावीरे तेणामेव उवागच्छंति, उवागच्छित्ता १५
समणं भगवं महावीरं वंदंति नमंसंति, वंदित्ता नमंसित्ता एवं वयासी—एवं खलु
देवाणुप्पियाणं अंतेवासी मेहे णामं अणगारे पगइभइए जाव विणीते से णं देवाणु-
प्पिएहिं अब्भणुण्णाए समाणे गोतंमातिए समणे निग्गंथे निग्गंथीओ य खामेत्ता
अम्हेहिं सड्ढिं विउलं पव्वयं सणियं सणियं दुरुहति, [दुरुहित्ता] सयमेव
मेवघणसन्निगासं पुढविसिलं पडिलेहेति, [पडिलेहित्ता] भत्तपाणपडियाइक्खित्ते २०
अणुपुव्वेणं कालगए । एस णं देवाणुप्पिया मेहस्स अणगारस्स आयारभंडए ।

३१. भंते ! त्ति भगवं गोतमे समणं भगवं महावीरं वंदति नमंसति, वंदित्ता
नमंसित्ता एवं वदासी—एवं खलु देवाणुप्पियाणं अंतेवासी मेहे णामं अणगारे से

१. फुसंतीत्ति कट्टु हे २ विना । फुसंती चिट्ठि स १ ला ३ । भगवतीसूत्रेऽपि [पृ० ८७, पृ० ९३, पृ० ७४०] फुसंतु इति पाठः । तत्र च द्वितीये शतके प्रथमोद्देशके “त्ति कट्टु त्ति इत्यभिपन्धाय य पालित इति शेषः” इति अमयदेवसूरिविरचिताया टीकाया व्याख्यातम् ॥ २ एवं ख १ जे १ हे २ विना ॥ ३. चरिमोहिं हे १ विना ॥ ४. ०निस्सासेहि हे १ खं १ ॥ ५. सामाई-यमाई एक्कां हे २ ॥ ६. आओइयं हे २ ॥ ७. ०णेव्वाणं जे १ हे २ ॥ ८. काउसगं जे १ हे २ ॥ ९. गोयमाईए हे २ ॥ १०. णामेण स १ लामू ३ ॥

- णं भंते ! मेहे अणगारे कालमासे कालं किञ्चा कहिं गए कहिं उववन्ने ? गोतमा ! दि
समणे भगवं महावीरे भगवं गोयमं एवं वयासी-एवं खलु गोयमा ! मम अंतेवासी
मेहे णामं अणगारे पगतिभदए जाव विणीए से णं तहारूवाणं थेराणं अंतिए
सामाईयमाइयाइं एक्कारस अंगाइं अहिज्जति, अहिज्जिता वारस भिक्खुपडिमाओ
गुणरयणसंयच्छरं तवोक्कमं काएणं फासेत्ता जाव किट्ठेत्ता मए अब्भणुण्णाते
गोयमाइ थेरे खामेति, [खामेत्ता] तहारूवेहिं जाव विपुलं पव्वयं दुरुहति, दुरु-
हत्ता दब्भसंथारगं संथरति, संथरित्ता दब्भसंथारोवगए सयमेव पंच महव्वए
उच्चारैइ, उच्चारित्ता वारस वासाइं सामण्णपरियागं पाउणेत्ता, मासियाए संलेह्णाए
अप्पाणं झूसेत्ता, सट्ठिं भत्ताइं अणसणाए छेदेत्ता, औलोइयपडिक्कंते उद्धियसले
समाहिपत्ते कालमासे कालं किञ्चा, उडुं चंदिम-सूर-गहगण-णक्खत्त-तारारूवाणं
वहूइं जोयणाइं वहूइं जोयणसयाइं वहूइं जोयणसहस्साइं वहूइं जोयणसयसहस्साइं
वहूओ जोयणकोडीओ वहूओ जोयणकोडाकोडीओ उडुं दूरं उप्पइत्ता सोहम्मी-
साण-सणकुमार-माहिंद-वंभ-लंतग-महासुक्क-सहस्साराणयपाणयारणच्चुत्ते तिणिण य
अट्टारसुत्तरे गेवेज्जविमाण्णावाससए वीईवइत्ता विजए महाविमाणे देवत्ताए उववण्णे ।
तत्थ णं अत्थेगइयाणं देवाणं तेत्तीसं सागरोवमाइं ठिती पण्णत्ता । तत्थ णं
मेहस्स वि देवस्स तेत्तीसं सागरोवमाइं [ठिती पण्णत्ता] ।

- एस णं भंते ! मेहे देवे ताओ देवलोयाओ आउक्खएणं ठिइक्खएणं भवक्खएणं
अणंतरं चयं चइत्ता कहिं गच्छिहिति, कहिं उववज्जिहिति ? गोयमा ! महाविदेहे वासे
सिज्जिहिति, बुज्जिहिति, मुच्चिहिति, परिणिच्चाहिति, सब्बदुक्खंणमंतं कांहिति ।
एवं खलु जंबू ! समणेणं भगवया महावीरेणं आदिगरेणं तित्थगरेणं जाव
संपत्तेणं अप्पोलंमनिमित्तं पढमस्स नायज्जयणस्स अयमट्ठे पण्णत्ते त्ति वेमि ।

॥ पढमं अज्जयणं सम्मत्तं ॥^{११}

१ °माईयाइ हे २ । °मातीयाइ ख १ ॥ २. णालोईय° हे २ ॥ ३. °णयाम° हे १ स १ ला २,
३ ॥ ४ विईवइत्ता हे २ । वीईवइत्ता जे १ । वीयइत्ता ल १ हे ३ हेमू० ४ ला ३ ॥ ५. °विमा-
णाए सं १ ला २, ३ ॥ ६. ठिनीएपण ल १ विना ॥ ७. चयइत्ता जे १ ॥ ८. परिणेच्चाही
सव्व° ल १ । परिनिच्चाही सव्व° जे १ सं १ हे ४ । परिनिच्चाहि सव्व° ला ३ ॥ ९. दुक्खमंत
जे १ सं १ ॥ १०. करेहिनि ख १ ॥ ११. “अप्पोलमनिमित्तं त्ति आतेन हितेन गुरुणेत्थं
उपालम्भो विनेयस्याहितविधायिन आतोपालम्भः, स निमित्तं यस्य प्रज्ञापनस्य तत् तथा । प्रथमस्य
ज्ञाताध्ययनस्यायम् अनन्तरोदितः मेघकुमारचरितलक्ष्णोऽयंऽभिधेयः प्रज्ञतः अभिहित ।
अविधिप्रवृत्तस्य शिष्यस्य गुरुणा मार्गे स्थापनाय उपालम्भो देवो यथा भगवता दत्तो मेघकुमारा-
येत्येवमर्थे प्रथममध्ययनमित्यभिप्रायः”-अटी० ॥ १२. ग्रथाग्र १३०५ जे १ ॥

[बीयं अज्झयणं 'संघाडे']

३२. जति णं भंते ! समणेणं भगवया महावीरेणं पढमस्स णायज्झयणस्स अयमट्ठे पण्णत्ते, वितियस्स णं भंते ! णायज्झयणस्स के अट्ठे पण्णत्ते ?

एवं खलु जंबू ! ते णं काले णं ते णं समए णं रायगिहे णांम नयरे होत्था, णगरवण्णओ । तस्स णं रायगिहस्स नगरस्स वहिया उत्तरपुरत्थिमे दिसीभाए ५
गुणसिलए नाम चेतिए होत्था, वण्णओ । तस्स णं गुणसिलयस्स चेतियस्स अदूरसामंते एत्थ णं महं एगे जिण्णुजाणे यावि होत्था, विणट्ठदेवउल-परिसडिय-
तोरण-घरे नाणाविहर्गच्छ-गुम्म-लया-वल्लि-वच्छच्छाइए अणेगवालसयसंकणिजे
यावि होत्था । तस्स णं जिण्णुजाणस्स बहुमज्झदेसभाए एत्थ णं महं एगे
भग्गकूवए यावि होत्था । तस्स णं भग्गकूवस्स अदूरसामंते एत्थ णं महं एगे १०
मालुयाकच्छए यावि होत्था, किण्हे किण्होभासे जाँव रम्मे महामेहनिउरंवभूते
वहूहिं रुक्खेहि य गँच्छेहि य गुम्मेहि य लयाहि य वल्लीहि य तणेहि य कुँसेहि
य खण्णएहि य संछन्ने पँरिच्छन्ने, अंतो झुसिरे, वाहिं गंभीरे, अणेगवालसयसंकणिजे
यावि होत्था ।

३३. तत्थ णं रायगिहे नगरे धणे नाम सत्थवाहे अट्ठे दित्ते जाव विउलमत्त- १५
पाणे, तस्स णं धणस्स सत्थवाहस्स भद्दा नाम भारिया होत्था सुकुमालपाणिपाया

१. नामं जे १ ॥ २. °सिलस्स खं १ ला ३ ॥ ३. °उले हे १ ॥ ४. °गुच्छ° हे १ ।
“गच्छा वृन्ताकीप्रभृतयः”—अटी० ॥ ५. महेगे खं १ हे १ स १ ला ३ ॥ ६. “मालु-
काकच्छए त्ति एकारियकफला वृक्षविशेषाः मालुकाः प्रज्ञापनाभिहिताः, तेषा कक्षो
गहनं मालुकाकक्षः, ‘विर्भट्टिकाकच्छकः’ इति तु जीवाभिगमचूर्णिकार”—अटी० ॥
७. “इह यावत्तरणादिदं दृश्यम्—नीले नीलोभासे, हरिए हरिओभासे, सीए सीओभासे,
निद्धे निद्धोभासे, तिच्चे तिच्चेओभासे, किण्हे किण्हच्छाए, नीले नीलच्छाए, हरिए हरियच्छाए,
सीये सीयच्छाए, निद्धे निद्धच्छाए, तिच्चे तिच्चेच्छाए, घणकडियकडिच्छाए . . वाचनान्तरे
त्विदमधिकं पठ्यते—पत्तिए पुत्तिए फलिए हरियगरेरिज्जमाणे...सिरीए अईव अईव
उवसोमेमाणे चिट्ठं त्ति”—अटी० ॥ ८. गुच्छेहि जे १ सं १ ला ३ ॥ ९. कुसएहि य
जे १ । कुसुमेहि य स १ ला ३ ॥ १०. खण्णएहि हे १ । खण्णएहि स १ लामू० ३ । खण्णएहि
लास० ३ । खत्तएहि ला १ । “कुसेहि य त्ति दमँ”, क्वचित् कूविएहि य त्ति पाठः, तत्र
कूपिकाभिः लिंगव्यत्ययात्, खण्णएहि य त्ति स्थाणुभिश्च, पाठान्तरेण खत्तएहि त्ति खातैर्गतैरित्यर्थः,
अथवा कूविएहि त्ति चोरगवेषकैः खत्तएहि त्ति खानकैः क्षेत्रस्येति, चौरैरित्यर्थः”—अटी० ॥
११. पलिं खं १ विना । पलिच्छिन्ने जे १ सं १ ला ३ ॥

अहीणपडिपुण्णपंचिंदियसरीरा लक्खणवंजणगुणोववेया माणुम्माणपमाणपडिपुण्ण-
सुजातसव्वंगसुंदरंगी ससिसोमागारकंतपियदंसणा सुरूवा करयलपरिमियंतिवलिय-
वलियमज्झा कुंडलुलिहियगंडलेहा कोमुदिरयणियरपडिपुण्णसोमवयणा सिंगारागार-
चारुवेसा जाव पडिरूवा वंझा अवियागरी जाणुकोप्परमाया यावि होत्था ।

५ ३४. तस्स णं धणस्स सत्थवाहस्स पंथए नाम दासंचेडे होत्था सव्वंगसुंदरंगे
मंसोवचिते वालकीलवणकुसले यावि होत्था । तते णं से धणे सत्थवाहे रायगिहे
नयरे वहूणं नगरं-निगम-सेट्ठि-सत्थवाहाणं अट्टारसण्ह य सेणिप्पसेणीणं वहूसु
कज्जेसु य कुडुंवेसु य मंतेसु य जाव चक्खुभूते यावि होत्था, नियगस्म वि य णं
कुंडुवस्स चंहुसु कज्जेसु य जाव चक्खुभूते यावि होत्था ।

१० ३५. तत्थ णं रायगिहे नगरे विजए नौमं तक्करे होत्था पावचंडालरूवे
भीमतररुद्धकम्मे आरुसियदित्तरत्तनयणे खरफरुसमहलविगयैवीभच्छदाहिए अंस-
पुडितउट्टे उड्डुयपइण्णलंवंतमुद्धए अमरराहुवण्णे निरुणुंकोसे निरणुतावे दारुणे
पतिभए "निसंसतिए निरणुकंपे, अही व एगंतदिट्ठिए, खुरे व एगंतधाराए, गिद्धे व

१. अहीणपुण्णं ख १ हे १, २, ३, ४ । "राजीवर्णके लिख्यते—अहीणपडिपुण्णपंचिं-
सरीरा । कच्चित्तु अहीणपुण्णपंचिंदियसरीरा । अहीनानि अन्यूनानि लक्षणतः, पूर्णानि स्वरूपतः,
पुण्यानि वा पवित्राणि पञ्चापीन्द्रियाणि यत्र तत्तथाविधं शरीरं यस्याः सा तथा" इति
अभयदेवसूरिविरचितायाम् औपपातिकसूत्रवृत्तौ ॥ २. 'पुण्णसच्चिदिय' ए १ ॥ ३ "कायल
त्ति अनेन करयलपरिमियंतिवलियवलियमज्झा इति द्दयम्"—अटी० । एतदनुसारेण अटी०
कृता समक्षं करयल इत्येतावानेव पाठ आसीदिति भाति ॥ ४. 'तिवलियमज्झा जे १ ।
"करवलपरिमितो मुष्टिग्राह्यः प्रशस्तः शुभः त्रिवलिको वलिप्रयुक्तो वलितः संजातवलिर्मध्यो
मध्यभागो यस्याः सा तथा"—इति अभयदेवसूरिविरचितायाम् औपपातिकसूत्रवृत्तौ ॥
५. 'रयणीयर' खं सं० १ ॥ ६. 'सोम्मव' खं १ लो० ला १ । "कोमुदिरयणियरविमल-
पडिपुण्णसोमवयणा, कौमुदी चन्द्रिका कार्तिकी वा, तत्प्रधानः तस्या वा यो रजनीकरश्चन्द्रः,
तद्वद् विमलं प्रतिपूर्णं सौम्यं च वदनं यस्याः सा तथा"—इति अभयदेवसूरिविरचितायाम्
औपपातिकसूत्रवृत्तौ । "कोमुदिरयणिकरविमलपडिपुण्णसोमवयणा कौमुदीरजनीकरवत् कार्तिकी-
चन्द्र इव विमलं प्रतिपूर्णं सौम्यं च वदनं यस्याः सा तथा" इति अभयदेवसूरिविरचितार्था
ज्ञाताधर्मकथाङ्गवृत्तौ सू० १० ॥ ७. 'नियम' हे २ विना ॥ ८. सेणियप्पं हे ४ ॥ ९. कुटुवस्स
य वहूसु य कज्जेसु य जे १ ॥ १०. वहूसु य कज्जेसु य जाव हे १, ४, खं १ ला १ विना ॥
११. नाम जे १ ॥ १२. वीभत्सदां हे १, २, सं १ ला ३ ए १ ॥ १३ असवुडिं जे १ सं १
ला ३ । "असम्पतितौ [असंवृत्तौ-ख०] असपुटितौ [असवृत्तौ-जे०] वा परस्परालसौ
वुच्छवाद् दशनदीर्घत्वाच्च ओष्ठौ यस्य स तथा"—अटी० ॥ १४. 'णुकोसे हे १, २ ॥
१५. हे २ विना निसंसइए जे १ । निंसंसतिए हे १, ३, ४, स १ ला १, २, ३ लो० ।
"निःसंशयिक. शौर्वातिशयादेव 'तत् साधयिष्यामि एव' इत्येवमवृत्तिकः, पाठान्तरेण निंसंसे
नूनं नरान् शशति हिनस्तीति वृशसः, निःशयो वा विगतश्लाघः"—अटी० ॥

आमिसतल्लिच्छे, अग्गिमिव सव्वभक्खी, जलमिव सव्वग्गाही, उक्कंचणं-वंचण-माया-
 नियडि-कूड-कवडसाइसंपओगवहुले चिरनगरविणद्धुडुसीलायारचरित्ते जूयप्पसंगी
 मज्जप्पसंगी भोजप्पसंगी मंसप्पसंगी दारुणे हिरियदारए साहसिए संधिच्छेयए
 उवहिए विस्संभघाती आलीवगतित्थमेयलहुहत्थसंपउत्ते, परस्स दव्वहरणंमि निच्चं
 अणुवद्धे, तिच्चवेरे, रायगिहस्स नगरस्स वहुणि अतिगमणाणि य निग्गमणाणि य
 चाराणि य अंवचाराणि य ^{११}छिंडीओ य खंडीओ य नगरनिद्धमणाणि य ^{१२}संवट्टणाणि
 य ^{१३}निवट्टणाणि य जूयखलयाणि य पाणागाराणि य वेसागाराणि य तक्करट्टाणाणि
 य तक्करघराणि य सिंघाडगाणि य तियाणि य चउक्काणि य चच्चराणि य नागघराणि
 य भूयघराणि य जक्खदेउलाणि य सभाणि य पव्वणि य पणियसालाणि य
 सुन्नघराणि य आंभोएमाणे मग्गमाणे गवेसमाणे, वहुजणस्स छिद्धेसु य विसमेसु य
 विहुरेसु य वसणेसु य अब्भुदएसु य उस्सवेसु य पसवेसु य तिहीसु य छणेसु य
 जन्नेसु य पव्वणीसु य मत्तपमत्तस्स य वक्खित्तस्स य वाउलस्स य सुहियस्स य
 दुहियस्स य विदेसत्थस्स य विप्पवसियस्स य मग्गं च छिद्धं च विरहं च अंतरं
 च मग्गमाणे गवेसमाणे एवं च णं विहरति, वहिया वि य णं रायगिहस्स नगरस्स
 आरामेसु य उज्जाणेसु य वावि-पोक्खरिणि-दीहिय-गुंजालिय-सरपंतिय-सरसर-
 पंतियोसु य जिण्णुज्जाणेसु य भग्गकूवएसु य मालुयाकच्छएसु य सुसाणएसु य
^{२३}गिरिकंदरेसु य लयणेसु [य] देवउलेसु य उवट्टाणेसु य वहुजणस्स छिद्धेसु य
 जाव एवं च णं विहरति ।

१. सव्वग्गाही जे १ स १ ला ३ ॥ २. णवधणमां जे १ ॥ ३. पसंगी जे १ विना ॥
 ४. पसंगी हे ३ विना ॥ ५. ६. पसंगी हे ३ जे १ विना ॥ ७. मसप्पसंगी नास्ति हे २ ॥
 ८. “पाठान्तरेण हियाकारए जनहितस्वाकर्तैत्यर्थ” —अटी० ॥ ९. सं १ ला २ हे सं० ४
 विनान्यत्र—आलियगं खं १ । आलीयगं अन्यत्र । “आदीपक अग्निदाता” अटी० ॥ १०.
 अवदाराणि ख १ ॥ ११. छिंडिओ हे १, २ ॥ १२. संवट्टमाणाणि य निवट्टमाणाणि य जे १ ॥
 १३. निवट्ट हे १, २, ४, स १ ला १, २, ३ । “निवर्तनानि मार्गनिर्वट्टनस्थानानि” —अटी० ॥
 १४. स १ ला ३ विना—जूवखलणाणि ला २ । जूवखलणाणि जे १ । जूवखल्लिणाणि ख १ ।
 जूवखलयाणि हे १, २, ३ ला १ । जूवखलियाणि हे ४ । “द्यूतखलकानि द्यूतस्थण्डिलानि” —
 अटी० ॥ १५. तक्करगिहाणि हे २ ॥ १६. पव्वयाणि जे १ ॥ १७. आंभोएमाणे २ सं १ ला २,
 ३ ॥ १८. य पव्वणीसु य जणेसु य जे १ ॥ १९. दुक्खियस्स य हे १, २, ४ । दुहियस्स
 य दुक्खियस्स य जे १ ॥ २०. विप्पवसियस्स नास्ति जे १ ॥ २१. पोक्खरिणिं सं १ ला ३ ।
 पुक्खरिणीं जे १ ॥ २२. आसु जिण्णुं खं १ ॥ २३. गिरिकंदर लेणउ(लेणो—हे २,
 लयणउ लो०—ख १)वट्टाणेसु जे १ विना । “गिरिकन्दरेषु गिरिरन्त्रेषु, लयनेषु गिरिवर्ति-
 पाषाणगृहेषु, उपस्थानेषु तथाविधमण्डपेषु” —अटी० ॥

३६. तते णं तीसे भद्दाए भारियाए अण्णया कयाइ पुव्वरत्तावरत्तकालसमयंसि कुडुंबजागरियं जागरमाणीए अयमेयारूवे अज्झत्थिए जाव समुपज्जित्था—अहं धणेण सत्थवाहेण सद्धिं वहूणि वासाणि सद्-फरिस-रस-रूवाणि माणुस्सगाइं काम-भोगाइं पच्चणुभवमाणी विहरामि, नो चेव णं अहं दारगं वा दारिगं वा पेयामि,
 ५ तं धन्नाओ णं ताँओ अम्मयाओ जाव सुलद्धे णं माणुस्सए जम्मजीवियफले तासिं अम्मयाणं जासिं मन्ने णियगकुच्छिसंभूयातिं थणदुद्धलुद्धयातिं महुरसमुल्लावगातिं मम्मणपयंपियातिं थणमूला कक्खदेसभागं अम्मिसरमाणातिं मुद्धयाइं थणयं पियंति, ततो ये कोमलकमलोवमेहिं हत्थेहिं गिण्हिऊणं उच्छंगनिवेसियाणि
 १० ००दिंति समुल्लावए पिंए सुमहुरे पुणो पुणो मंजुलप्पभणिते, तं णं अहं अधन्ना अपुण्णा अकयलक्खणा एत्तो एगमवि न पत्ता। तं सेयं मम कल्लं पाउप्प-भायाए रंयणीए जाव जलंते धणं सत्थवाहं आपुच्छित्ता धणेणं सत्थवाहेणं अन्नणुण्णाया समाणी सुवहुं विपुलं असण-पाण-खातिम-सातिमं उवक्खडावेत्ता सुवहुं पुप्फ-वत्थ-गंध-मल्लालंकारं गहाय वहूहिं मित्त-णाति-णियग-सयण-संवंधि-परिजणमहिलाहिं सद्धिं संपरिवुडा जाइं इमाइं रायगिहस्स नगरस्स वहिया णागाणि
 १५ य भूयाणि य जक्खाणि य इन्दाणि य खंदाणि य रूद्धाणि य सिवाणि य वेसम-णाणि य तत्थ णं वहूणं नागपडिमाण य जाव वेसमणपडिमाण य महरिहं पुप्फन्नणियं करेत्ता जणुपायपडियाए एव वडित्तए—जइ णं हं देवाणुप्पिया ! दारगं

१. पययामि ख १ । पयायामि सं १ ला २, ३ हेसं ४ । पयायि हे ३ । “पयामि च्चिप्रजनयामि”—अटी० ॥ २. ता अम्मया जाव सं १ ॥ ३. अतिसं सं १ ला १, २, । अइसं हे २ । “स्तनमू-लात् कक्षादेशभागमभिसरन्ति सचरन्ति स्तनजं (स्तनक—रं १ जे १) पिबन्ति”—अटी० ॥ ४. थण विं सं १ ला २, ३ ॥ ५. य नास्ति हे २ ॥ ६. प्रतिपु पाठा—उच्छंगगिवेभियागि हे २ लासं ३ । उच्छंगे निवेसियाणि हे ३ । उच्छंगे निवेसियाणि जे १ । उच्छंगे निवेसियाण हे १, ४, ला १ । उच्छंगनिवेसियाणं सं १ ला २ लामू ३ । उच्छंगगिवेभियाणि य रं १ । “उत्सङ्गनिवेशितानि ददति समुल्लापकान् सुमधुरान्”—अटी० ॥ ७. दिंति मम्मणुल्लावए खं १ । दइयतामुपरितन टिप्पणम् ॥ ८. पीए जे १ ॥ ९. प्रतिपु पाठा—त अण्णं अहं अधण्णा अपुन्ना अकयलक्खणा जे १ । अधण्ण अधन्ना अपुण्णा अलक्खणा जे १ विना । त अहं अधन्ना अपुन्ना अलक्खणा अकयपुन्ना मु० । दइयता पृ० ८१ पं० ५ ॥ १०. रयणीए नास्ति जे १ विना ॥ ११. असणं पाण खाइमं साइमं सं १ ला २, ३ । १२. “वत्थं” नास्ति जे १ विना ॥ १३. पुप्फमच्चं जे १ ॥ १४. जणुपायपडिया एव अटी० । दइयता पृ० ८२ पं० । “जणुपाय-पडियत्ति जानुम्या पादपतिता जानुपादपतिता, जानुनी सुवि विन्यस्य प्रणतिं गतेत्यर्थः”—अटी० । जणुपायपडियाए उवादित्तए हेमू ४, जणुपायपडियाए एव वडित्तए हेसं ४ । दइयतामवस्तनं टिप्पणम् ॥ १५. एव उवाइत्तए जे १ । एव उवादित्तए हे १, ३ ला १ । दइयतामुपरितन टिप्पणम् ॥ १६. जइ जे १ ॥

वा दारिगं वा पयामि तौ णं अहं तुब्भं जायं च दायं च भायं च अक्खयणिहिं
 च अणुवड्ढेमि त्ति कट्ठु उवाँतियं उववाइत्तए। एवं संपेहेति, संपेहिता कलं जाव
 जलंते जेगामेव धणे सत्थवाहे तेणामेव उवागच्छति, उवागच्छिता एवं वदासि—
 एवं खलु अहं देवाणुप्पिया ! तुब्भेहिं सद्धिं बहूइं वासाइं जाव देति समुल्लावए
 सुमहुरे पुणो पुणो मंजुलप्पभणिते, तं णं अहं अहन्ना अपुण्णा अकयलक्खणा, एत्तो ५
 एगमवि न पत्ता । तं इच्छामि णं देवाणुप्पिया ! तुब्भेहिं अब्भणुण्णाता समाणी
 विपुलं असणं पाणं खाइमं साइमं जाव अणुवड्ढेमि उवाइयं करेत्तए । तते णं धणे
 सत्थवाहे भइं भारियं एवं वदासी—ममं पि य णं खलु देवाणुप्पिए ! एस चेव
 मणोरहे—‘कहं णं तुमं दारगं वाँ दारिगं वा पयाएज्जासि’ । भद्दाए सत्थवाहीए
 एयमइमणुजाणति । तते णं सा भद्दा सत्थवाही धणेणं सत्थवाहेणं अब्भणुण्णाता १०
 समाणी इट्ठुँड जाव हिय्या विपुलं असणं पाणं खाइमं साइमं उवक्खडवेति,
 २^{१४} ता सुवहुं पुप्फ-वत्थ-गंध-मल्लालंकारं गेण्हति, २ ता सयाओ गिहाओ
 निग्गच्छति, २ ता रायगिहं नगरं मज्झंमज्जेणं निग्गच्छति, २ ता जेणेव
 पुक्खरिणी तेणेव उवागच्छति, २ ता पुक्खरिणीए तीरे सुवहुं पुप्फ जाव मल्ला-

१. पयायामि हे १ विना । दृश्यता पृ० ८० पं० ४, पृ० ८२ पं० ११ ॥ २. ते णं सं १ ला ३ ॥
 ३. “जाय वेत्तादि, यागं पूजा दायं पर्वदिवसादौ दानं भाग लाभाम् अक्षयनिविम् अव्ययं
 भाण्डागारम् अक्षयनिधिं वा मूलधनं येन जीर्णीभूतस्य देवकुलस्योद्धारः करिष्यते अक्षीणिका
 वा प्रतीता वर्धयामि” अटी० ॥ ४. ओवाँ लं १ । “उ(ओ-ल)वाइयं ति उपयाच्यते मृग्यते
 स्स यत् तत् उपयाचितमीप्सितं वस्तु उपयाचितुं प्रार्थयितुम्”—अटी० ॥ ५. अहं नास्ति हे २
 जे १ सं १ ला ३ ॥ ६. मंजुलमणिण् जे १ ॥ ७. णं नास्ति हे २ ॥ ८. असणं जाव जे १ ।
 जे १ विना ‘असणं ४ जाव’ इति पाठः, अत्र ‘४’ इत्यनेन असणं पाण खाइम साइमं इति
 पाठो ज्ञेयः ॥ ९. ओवाइयं हे २ ॥ १०. वा नास्ति हे १, ३, ख १ ॥ ११. उट्ठा जे १ ॥
 १२. हयहिय्या मु० ॥ १३. जे १ विना—असण ४ उव° हे २ । असणपाणलादिमसात्तिम
 उव° हे १ । असणपाणलादिमसादिमं ख १ । अमणपाणखाइमसाइम सं १ ला १, २, ३ हे ३, ४ ॥
 १४ इदमत्रावधेयम्—हस्तलिखितादर्शपूयलभ्यमान ‘२’ इत्यङ्कमनुसृत्य यथायोगं सत्कार
 विधाय एतत्पर्यन्तमस्माभिस्तत्र तत्र पाठा उच्यन्ताः । इतः परं तु हस्तलिखितादर्शेषु यथा ‘२’
 इत्यङ्क उपलभ्यते तथैव प्राय उच्यते । इदं तु ध्येयम्—जे १ विनाऽन्यत्र प्रायः ‘२’
 इत्यङ्क एवोपलभ्यते, जे १ मध्ये तु ‘२ ता’ इति प्राचुर्येण दृश्यते, जे १ मध्येऽपि क्वचित् क्वचित्
 केवलं ‘२’ इत्यपि दृश्यते । यथा च पाठ उपलभ्यते तथैवास्माभिरपि प्राय उपदर्शयिष्यते,
 तथापि धातोरनन्तरं यत्र केवलं ‘२’ इति मुद्रितं तत्रापि ‘२ ता’ इति सर्वत्र स्वधिया
 अम्यूहनीयमेव । इदं तु ज्ञेयम्—धातोरनन्तरं यत्र ‘२’ इति वर्तते तत्र ‘२’ इत्यनेन पूर्वपठितो
 धातुः क्त्वाप्रत्ययान्तो विवक्षितः, अन्यत्र तु ‘२’ इत्यनेन पूर्वपदमेव द्विः पठनीयम्, यथा
 ‘महया २’ इत्यनेन ‘महया महया’ इति विवक्षितम् । एवमन्यत्रापि यथायोगं स्वधियाऽवगन्त-
 व्यम् ॥ १५. पुप्फगंधमल्लां जे १ विना । पुप्फगंधवत्थमल्लां मु० ॥

- लंकारं ठवेइ, २ ता पुक्खरिणि ओगाहइ, २ जलमज्जणं करेति, २ ता जलकीडं
 करेति, २ ता ण्हाया कयवलिकम्मा उल्लपडसाडिगा जाइं तत्थ उप्पलाइं
 जाव सहस्सपत्ताइं ताइं गिण्हइ, २ ता पुक्खरिणीतो पच्चोरुहइ, २ ता तं
 सुवहुयं पुप्फ-वत्थ-गंध-मल्लं गेण्हति, २ ता जेणामेव नागघरणं जाव वेसमणघरणं य
 ५ तेणेव उवागच्छति, २ ता तत्थ णं नागपडिमाणं य जाव वेसमणपडिमाणं य आलोए
 पणामं करेति, २ ता पच्चुन्नमइ, २ लोमहंत्यगं परामुसइ, २ ता नागपडिमाओ य
 जाव वेसमणपडिमाओ य लोमहंत्यणं पमज्जति, २ ता उदगधाराए अचमुक्खेति,
 २ ता पम्हलसूमालाए गंधकासाइए गायाइं लूहेइ, २ ता महरिहं वत्थारुहणं च मल्ल-
 रुहणं च गंधारुहणं च चुन्नारुहणं च वन्नारुहणं च करेति, २ ता धूवं डहति,
 १० २ ता जणुपायपडिया पंजलिउडा एवं वेदासी—‘जइ णं अहं दारगं वा
 दारिगं वा पय्यामि तौ णं अहं जायं च जाव अणुवड्ढेमि’ त्ति कट्ठु उवातियं
 करेति, २ ता जेणेव पुक्खरिणी तेणेव उवागच्छति, २ ता तौ तं विपुलं असणं ४
 आसाएमाणी जाव विहरति। जिमिया जाव सुडभूया जेणेव सए गिहे तेणेव
 उवागया। अदुत्तरं च णं भदा सत्थवाही चाउदसइमुद्धिउण्णमासिणीसु विपुलं
 १५ असणं ४ उवक्खडेति, २ वहवे नागा य जाव वेसमणा य उवायमाणी
 णमंसमाणी जाव एवं च णं विहरति।

३७. तते णं सा भदा सत्थवाही अन्नया केदाइ केणति कालंतरेण आवन्नसत्ता
 जाया यावि होत्था। तते णं तीसे भदाए सत्थवाहीए दोसु मासेसु वीतिकेतेसु

१. पुक्खरिणि जे १॥ २. करेति ण्हाया हे २ जे १ सं १॥ ३. उल्लपडिसाडिगा सं १
 ला १, ३ हेमू० ४ हे ३॥ ४. ताइ नासि हे १, ३, ४, सं १ लो० ला १॥ ५. प्रतिपु पाटा —
 तं सुवहु यं पुप्फं जे १ ख १। तं पुप्फं हे १, २, ३, ४ ला १, २। त सुवहुय
 नास्ति सं १ ला ३॥ ६. पुप्फगंधवत्थमल्ल जे १॥ ७. णं सुवहुण नागं जे १॥ ८. ख १
 हे २ विना—करेइ ईसि पच्चुं मु०। करेइ पच्चुणमइ सं १ ला १, २, ३ हे ४। करेइ
 पच्चप्पणमइ हे १। करेइ २ लोमं जे १ हे ३, पच्चुणमइ २ नास्ति जे १ हे ३॥ ९.
 हत्थय जे १॥ १०. हत्थरणं पमज्जइ २ ता उदं जे १। हत्थेणं पमज्जति उदं जे १ विना॥
 ११. चुन्नारुहणं नास्ति जे १ सं १ ला ३॥ १२. पंजलियडा हे १, ४ ख १ लो० ला १॥
 १३. वयासि जे १॥ १४. णं दां जे १ विना॥ १५. पयाइति ख १॥ १६. ते ण जे १॥
 १७. ओवां ख १ हे ४॥ १८. पोक्खरिणिं हे १, ३ सं १। पोक्खरिणिं खं १ ला ३।
 पुक्खरिणिं हे २॥ १९. ता विपुल जे १ विना॥ २०. असण जाव ४ आमां जे १। असण ४
 आसां जे १ विना॥ २१. गेहे जे १॥ २२. पुण्णिमासिं खं १॥ २३. अत्र ‘४’ इत्यनेन
 ‘असण पाण खाइमं साइमं’ इति पाठः ‘असणपाणखाइमनाइमं’ इति पाठो वा श्रेयः॥
 २४. कयाइ जे १। कयाति सं १॥ २५. वीतीकं सं १॥

ततिए मासे वट्टमाणे इमेयारूवे दोहले पाउन्भूते—धन्नाओ णं ताओ अम्मयाओ जाव कयलक्खणाओ ताओ अम्मयाओ जाओ णं विउलं असणं ४ सुवहुयं पुप्फ-वत्थ-गंध-मल्लालंकारं गहाय मित्त-नाति-नियग-सयण-संवंधि-परियणमहिलियाहि य सद्धिं संपरिबुडाओ रायगिहं नगरं मज्झमज्जेणं निग्गच्छंति, २ जेणेव पुक्खरिणी तेणेव उवागच्छंति, २ ता पोक्खरिणी ओगाहंति, २ ता ण्हायाओ कयवलिकम्माओ सच्चालंकारविभूसियाओ तं विपुलं असण ४ आसाएमाणीओ जाव परिभुंजमाणीओ दोहलं विणेति । एवं संपेहेति, २ ता कलं जाव जलंते जेणेव धणे सत्थवाहे तेणेव उवागच्छति, २ ता धणं सत्थवाहं एवं वदासी—एवं खलु देवाणुप्पिया ! मम तस्स गम्भस्स जाव विणेति । तं इच्छामि णं देवाणुप्पिया ! तुम्हेहि अन्भणुण्णाता समाणी जाव विहरित्तए । अहासुहं देवाणुप्पिया ! मा पडिवंधं ।

५

१०

तते णं सा भद्दा [सत्थवाही] धणेणं सत्थवाहेणं अन्भणुण्णाया समाणी हद्दा जाव विपुलं असण ४ जाव ण्हाया जाव उल्लपडसाडगा जेणेव नागघरते जाव धूवं दहति, २ पणामं करेति, पणामं करेत्ता जेणेव पोक्खरिणी तेणेव उवागच्छति, २ तते णं ताओ मित्त-नाति जाव नगरमहिलाओ मेहं सत्थवाहिं सच्चालंकारविभूसितं करेति । तते णं सा भद्दा सत्थवाही ताहिं मित्त-नाति-नियग-सयण-संवंधि-परिजण-णागरमहिलियाहिं सद्धिं तं विपुलं असणं ४ जाव परिभुंजमाणी य दोहलं विणेति, २ ता जामेव दिसिं पाउन्भूता तामेव दिसिं पडिगया । तते णं सा भद्दा सत्थवाही संपुण्णडोहला जाव तं गम्भं सुहंसुहेणं परिवहति ।

१५

१. °णाओ णं ताओ मु० ॥ २. विउल ४ असणं सुवहुय असणं पुप्फ° जे १ । विउलं असण सुवहुय पुप्फ° जे १ विना ॥ ३. पुप्फगंध° जे १ विना ॥ ४. पुक्खरणी खं १ । पोक्खरिणी सं १ ॥ ५. उवगच्छति ण्हायाओ सं १ ॥ ६. पोक्खरिणी ओगाहंति २ ता जे १ । पुक्खरणी तोगाहंति २ खं १ । पोक्खरिणी ओगाहंति २ मु० ॥ ७. °याओ विपुल जे १ विना ॥ ८. अत्र ४ इत्यनेन अमण-पाण-खाइम-साइम इति अमण पाण खाइमं साइमं इति वा पाठो ग्राह्यः । असण ४ मु० ॥ ९. 'मम तस्स गम्भस्स' इत्यतः पर 'दोसु मासेसु चीतिकंतेसु' इत्यादिः पूर्व[पृ० ८२ पं० १८] निर्दिष्टः पाठो बोध्यः ॥ १०. विपुल ४ जाव हे १, २ विना ॥ ११. उल्लपडा जे १ ॥ १२. करेह २ ता जेणेव जे १ । करेति २ ता जेणेव हे १ । अन्यत्र 'करेति, पणामं करेत्ता जेणेव' इति पाठः । एवं चात्र तात्पर्यम्—'२' इत्यनेन सक्षेपेण क्त्वाप्रत्ययान्तः पूर्वो धातुर्गृह्यते, किन्तु विस्तरविवक्षायां सम्पूर्णे पूर्ववाक्यमपि गृह्यते ॥ १३. पुक्ख° जे १ ॥ १४. भद्दा सत्थवाहिणी सच्चालंकारविभूसियाओ करेति जे १ ॥ १५. हे ३ विना—°वाही हे २, ४ ख १ ला १ । °वाही सं १ ला ३ । °वाह हे १ । दृश्यतामुपरितनं टिप्पणम् ॥ १६. असण ४ जे १ विना ॥ १७. दिसं जे १ ॥

तते णं सा भद्दा सत्थवाही णवण्हं मासाणं चहुपडिपुण्णाणं अद्धड्डमाण य राइंदियाणं० सुकुमालपाणिपादं जाव दारगं पयाया । तते णं तस्स दारगस्स अम्मापियरो पढमे दिवसे जातकम्मं करेति, २ ता तहेव जाव विपुलं असणं ४ उवक्खडावेति, २ ता तहेव मित्त-नाति० भोयावेत्ता अयमेयारूवं गोण्णं गुण-
 ५ निप्फन्नं नामधेज्जं करेति-जम्हा णं अम्हं इमे दारए वहुणं नागपडिमाण य जाव वेसमणपडिमाण य उवाइयलद्धे तं होउ णं अम्हं इमे दारए देवदिन्ने नामेणं । तते णं तस्स दारगस्स अम्मापियरो नामधिज्जं करेति देवदिन्ने त्ति । तते णं तस्स दारगस्स अम्मापियरो जायं च दायं च भायं च अक्खयनिहिं च अणुवड्ढेति ।

३८. तते णं से पंथए दासचेडए देवदिन्नस्स दारगस्स चालग्गाही जाए ।
 १० देवदिन्नं दारयं कडीए गेण्हति, २ वहुहिं डिंभएहिं यं डिंभियाहि य दारएहि यं दारियाहि य कुमारएहि यं कुमारियाहि यं सद्धिं संपरिवुडे अभिरमति । तते णं सा भद्दा सत्थवाही अन्नया कदाइ देवदिन्नं दारयं ण्हायं कयवलिकम्मं कय-
 १५ कोउयमंगलपायच्छित्तं सव्वालंकारविभूसियं करेति, करेत्ता पंथयस्स दासचेडयस्स हत्थयंसि दलयति । तते णं से पंथए दासचेडए भद्दाए सत्थवाहीए हत्थाओ
 १५ देवदिन्नं दारगं कडीए गिण्हति, २ ता सयातो गिहाओ पडिनिक्खमति, २ ता वहुहिं डिंभएहिं य डिंभियाहिं य जाव कुमारियाहिं यं सद्धिं संपरिवुडे जेणेव रायमग्गे तेणेव उवागच्छति. २ ता देवदिन्नं दारगं एगंते ठावेति, २ ता वहुहिं डिंभएहिं य जाव कुमारियाहिं यं सद्धिं संपरिवुडे पमत्ते यावि विहरति ।

इमं च णं विजए तक्क्रे रायगिहस्स नगरस्स वहुणि चाराणि य अँवदाराणि य
 २० तहेव जाव आभोएमाणे मग्गमाणे गँवेसमाणे जेणेव देवदिन्ने दारए तेणेव उवागच्छइ, २ देवदिन्नं दारगं सव्वालंकारविभूसियं पासति, पासित्ता देवदिन्नस्स दारगस्स आभरणालंकारेसु मुच्छिए गँडिए गिद्धे अज्झोववन्ने पंथयं च दासंचेडं पमत्तं पासति, २ ता दिसालोयं करेति, करेत्ता देवदिन्नं दारगं गेण्हति, २ ता कक्खंसि

१. अमण ४ जे १ विना ॥ २. चेडीए जे १ ॥ ३. कीडए जे १ ॥ ४, ५, ७. य नास्ति जे १ ॥
 ६. य नास्ति जे १ सं १ ला ३ लो० ॥ ८. कयाइ हे १ । कयायि ख १ । कदायी हे २ ॥
 ९. °दिण्णसारय खं १ । °दिन्नय दारयं सं १ ॥ १०. करेति । २ ता । पथ° जे १ । करेति पथ° जे १ विना ॥ ११. डिंभयाहि जाव ख १ । डिंभएहि य जाव हे १ ॥ १२. य नास्ति हे २ ॥
 १३. य नास्ति सं १ हे १ खं १ ॥ १४ अवदाराणि खं १ । अववाराणि य नास्ति सं १ ला ॥
 १५. गवेसणमाणे जे १ ॥ १६ °संसुग्गिइ सं १ ला ३ । °रेसमुग्गिइ हे १ । °रेसु पुग्गिइ जे १ ॥ १७ गद्धिइ जे १ ॥ १८. च नास्ति सं १ ला २, ३ ॥ १९ °चेडय सं १ हे २ ॥

अल्लियावेति, २ ता उत्तरिजेणं पिहेइ, २ ता सिग्धं तुरियं चवलं वेतियं रायगिहस्स
नगरस्स अवदारेणं निग्गच्छति, २ ता जेणेव जिण्णुज्जाणे जेणेव भग्गकूवए तेणेव
उवागच्छति, २ ता देवदिन्नं दारयं जीवियाओ ववरोवेति, २ ता आभरणाळंकारं
गेण्हति, २ ता देवदिन्नस्स दारगस्स सरीरगं निप्पाणं निच्चेइं जीवियविप्पजहं
भग्गकूवए पक्खिवति, २ ता जेणेव मालुयाकच्छए तेणेव उवागच्छति, २ ता
मालुयाकच्छयं अणुविसति, २ ता निच्चले निप्फंदे तुसीणिए दिवसं खवेमाणे
चिद्धति ।

३९. तते णं से पंथए दासचेडे तओ मुहुत्तंतरस्स जेणेव देवदिन्ने दारए
ठविए तेणेव उवागच्छति, २ ता देवदिन्नं दारगं तंसि ठाणंसि अपासमाणे रोयमाणे
कंदमाणे देवदिन्नस्स दारगस्स सव्वतो समंता मग्गणगवेसणं करेइ, २ ता देवदिन्नस्स
दारगस्स कत्थइ सुंतिं वा खुतिं वा पउत्तिं वा अलभमाणे जेणेव सए ^१गिहे जेणेव
धणे सत्थवाहे तेणेव उवागच्छति, २ ता धणं सत्थवाहं एवं वंदासि—एवं खलु सामी !
भद्दा सत्थवाही देवदिन्नं दारयं ण्हायं जाव मम हत्थंसि दलयति, तते णं अहं
^{१०}देवदिन्नं दारयं कडीए गिण्हामि, २ जाव मग्गणगवेसणं करेमि । तं न णज्जति
णं सौमि ! देवदिन्ने दारए केणइ ^{१२}णितिए वा अवहिए वा अक्खित्ते वा ।
पायवडिए धणस्स सत्थवाहस्स एतमइं निवेदेति ।

तते णं से धणे सत्थवाहे पंथयस्स दासचेडस्स एतमइं सोच्चा ^{१३}णिसम्म तेण
य महया पुत्तसोएणाभिभूते समाणे परसुणियते व चंपगपायवे धसत्ति धरणीयलंसि
सव्वंगेहिं सन्निवइए । तते णं से धणे सत्थवाहे ततो मुहुत्तंतरस्स आसत्थे
पच्चागयपाणे देवदिन्नस्स दारगस्स सव्वतो समंता मग्गण-गवेसणं करेति, २ ता
देवदिन्नस्स दारगस्स कत्थइ सुंइं वा खुइं वा पउत्तिं वा अलभमाणे जेणेव सए ^{१४}गिहे
तेणेव उवागच्छइ, २ ता महत्थं पाहुडं गेण्हति, २ ता जेणेव नगरगुत्तिया तेणेव
उवागच्छति, २ ता तं महत्थं पाहुडं उवणेति, उवणेत्ता एवं वंयासी—एवं खलु
देवाणुप्पिया ! मम पुत्ते भद्दाए भारियाए अत्तए देवदिन्ने नाम दारए इहे ^{१५}कंते जाव

१. अल्लिया^० जे १ हे २ ॥ २. अवव्वारेण ख १ । अवव्वारेण जे १ ॥ ३. सरीरं जे १ सं १
हे २ ला ३ ॥ ४. सइं जे १ ॥ ५. पउत्तिं जे १ ॥ पयुत्ति खं १ ॥ ६. गेहे जे १ ॥ ७. वयासि
जे १ ॥ ८. हत्थे जे १ ॥ ९. णं हं जे १, ४, खं १ सं १ ला २, ३ ॥ १०. तं देव^० जे १ ॥
११. सामी खं १ विना ॥ १२. णिते वाहे १ ॥ १३. निसम्मा जे १ सं १ हे २ ला ३ ॥
१४. सुइं वा सं १ ॥ १५. गेहे हे २ जे १ ॥ १६. ^०गोत्तिया हे २ अटी० । ^०गोत्तिए जे १ ।
“नगरगोत्तियत्ति नगरस्य गुत्तिं रक्षा कुर्वन्तीति नगरगुत्तिकाः आरक्षिकाः”—अटी० ॥
१७. वयासि जे १ ॥ १८. कंते जे १ विना नास्ति ॥

उंवरपुप्फं पि व दुल्लहे सँवणयाए, किमंग पुण पासणयाए?, तते णं सा भदा
 देवदिन्नं ण्हायं सञ्चालंकारविभूसियं पंथगस्स हत्थे दैलाति जाव पायवडिए तं मम
 निवेदेति । तं इच्छामि णं देवाणुप्पिया ! देवदिन्नस्स दारगस्स सव्वओ समंता
 मग्गण-गवेसणं कैयं । तए णं ते नगरंगुत्तिया धणेणं सत्थवाहेणं एवं वुत्ता समाणा
 ५ सन्नद्धवद्धवम्मियकवया उप्पीलियसरासणपट्टीया जाव गंहियाउहपहरणा धणेणं
 सत्थवाहेणं सद्धिं रायगिहस्स नगरस्स वहुणि अतिगमणाणि य जाव पवासु य
 मग्गण-गवेसणं करेमाणा रायगिहाओ नगराओ पडिनिक्खमंति, २ ता जेणेव
 जिणुज्जाणे जेणेव भग्गकूवए तेणेव उवागच्छंति, २ ता देवदिन्नस्स दारगस्स
 'सरीरगं निष्पाणं निच्चेहं' जीवविप्पजहं पासंति, २ ता हा हा अहो अकज्जमिति कट्ठ
 १० देवदिन्नं दारगं भग्गकूवाओ उत्तारेंति, २ धणस्स सत्थवाहस्स हत्थे दलयंति ।

४०. तते णं ते नगरगुत्तिया विजयस्स तक्रस्स पयमग्गमणुगच्छमाणा २
 जेणेव मालुयाकच्छए तेणेव उवागच्छंति, २ ता मालुयाकच्छयं अणुपविसंति, २ ता
 विजयं तक्रं ससक्खं सहोढं सगेवेज्जं जीवगाहं गिण्हंति, २ ता अट्ठिसुट्ठिजाणु-
 कोप्परपहारसंभग्गमहियगत्तं करेंति, २ ता अवउडगवंधणं करेंति, २ ता देव-
 दिन्नंगस्स दारगस्स आभरणं गेण्हंति, २ ता विजयस्स तक्रस्स गीवाए वंधंति, २
 १५ ता मालुयाकच्छगाओ पडिनिक्खमंति, २ ता जेणेव रायगिहे नगरे तेणेव उवा-
 गच्छंति, २ ता रायगिहं नगरं अणुपविसंति, २ ता रायगिहे नगरे सिंघाडग-तिग-
 चउक्क-चच्चर-महापह-पहेसु कसप्पहारे य लयप्पहारे य छिवापहारे य निवाएमाणां
 २ छारं च धूर्लं च कयवरं च उवारिं पकिरमाणा २ महया २ सदेणं उग्घोसे-

१. समणयाए सं १ ला ३ ॥ २ पयदासस्स सं १ ला ३ । पयदासस्स हे ४ ॥ ३. दलयाति
 सं १ ला ३ । दलयाति लामू० २, दलयति लासं० २ ॥ ४. करेह जे १ ॥ ५. 'नोत्तिया जे १ ॥
 ६. 'वम्मिय' नास्ति सं १ खमू० १ लामू० ३ ला २ । "अथवा वर्मितशब्दः ष्वचिन्नाधीयत
 एव"—अटी० ॥ ७. उप्पि' सं १ ला ३ । "उप्पीलियसरासणपट्टीया उत्पीडिता आक्रान्ता
 गुणेन शरामन धनुः तच्छृङ्गा पट्टिका यैस्ते तथा, अथवा "उप्पीडिता वद्धा शरासनपट्टिका
 बाहुपट्टको यैस्ते तथा"—अटी० ॥ ८. "इह स्थाने य वत्तरणादिदं दृश्यम्—पिगद्धगेवेज्जा
 वद्धआविद्धविमल्वरविषपट्टा"—अटी० ॥ ९. परिगइया' हे १ । "गहियाउहपहरणा
 गृहीतानि आसुधानि प्रहरणाय प्रहारदानाय यैस्ते तथा"—अटी० ॥ १०. सरीर खं १ ॥
 ११. जीवियत्रिप्प' हे २ ॥ १२. 'कूवयाओ सं १ ला ३ ॥ १३. "जीवगाहं गेण्हति त्ति
 जीवतीति जीव', तं जीवन्तं गृह्णन्ति"—अटी० ॥ १४. अवउडाय' हे २ विना । "अवउडग-
 वंधणं ति अवकोटनेन अवमोटनेन कुकाटिकाया बाहोश्च पश्चाद्भागनयनेन बन्धनं यस्य सं
 तथा"—अटी० ॥ १५. 'दिन्नस्स हे २, जे १ सं १ ला २, ३ ॥ १६. 'माणा छार जे १
 सु० विना ॥ १७. पयरमाणा महया २ सदेण जे १ ॥

भाणा २ एवं वदंति—एस णं देवाणुप्पिया! विजए नाम तक्क्रे जाव गिद्धे विव आमिसमक्खी वालघायए वालमारए, तं नो खलु देवाणुप्पिया! एयस्स केति राया वा रायामवे वा अवरज्झति, णेण्णत्थ अप्पणो सयातिं कम्माइं अवरज्झति त्ति कट्ठु जेणामेव चारगसाला तेणामेव उवागच्छंति, २ हडिबंधणं करेति, २ ता भत-गणनिरोहं करेति, २ ता तिसंझं कसप्पहारे य जाव निवाएमाणा [२] विहरंति। तते णं से धणे सत्थवाहे मित्त-नाति-नियग-सयण-संवंधि-परियणेणं सद्धिं रोयमाणे जाव विल्वमाणे देवदिन्नस्स दारगस्स सरीरस्स महया इड्डीसक्कार-समुदएणं नीहरणं करेति, २ ता चहूइं लोइयाइं मयक्किन्वाइं करेति, २ ता केणइ कालंतरेण अवगयसोए जाते यावि होत्था।

४१. तते णं से धणे सत्थवाहे अन्नया कयाइ लहूसयंसि रायावराहंसि संपलत्ते जाए यावि होत्था, तते णं ते नगरगुत्तिया धणं सत्थवाहं गेण्हंति, २ ता जेणेव चारगे तेणेव उवागच्छंति, २ ता चारगं अणुपविसंति, २ विजएणं तक्क्रेणं सद्धिं एगयओ हडिबंधणं करेति। १०

तते णं सा भद्दा भारिया कलं जाव जलंते विपुलं असणं ४ उवक्खंडेति, २ ता भोयणपिडए करेति, २ ता भोयणाइं पक्खिवति, २ ता लंछियमुदियं करेइ, २ ता एगं च सुरभिवारिपडिपुन्नं दगवारयं करेति, २ ता पंथयं दासं चेडं सदावेति, २ ता एवं वदासी—गच्छ णं तुमं देवाणुप्पिया। इमं विपुलं असणं ४ गहाय चारग-सालाए धणस्स सत्थवाहस्स उवणेहि। तते णं से पंथए भद्दाए सत्थवाहीए एवं वुत्ते समाणे हट्ठुट्ठे तं भोयणपिडयं तं च सुरभिवारिपडिपुन्नं वारयं गेण्हति, २ ता सयाओ गिहाओ पडिनिक्खमति, २ ता रायगिहं नगरं मज्झमज्जेणं जेणेव १५

१. 'भाणा एवं जे १ हे २, ३॥ २. 'घायए य वा' स १। 'घाय य वा' ला २ लामू० ३॥ ३. रायमचे जे १ हे ३ लास० २ अटी०। "रायमचे त्ति राजामात्यः"—अटी०॥ ४. "नन्नत्थ त्ति नन्वत्रेयर्थः। वाचनान्तरे त्विदं नाधीयत एव"—अटी०॥ ५. 'भाणा विहरंति मु० विना॥ ६. सरीरयस्स य जे १॥ ७. मयगकिं हे ३, ४ ला १, २ लास० ३। मयगकिं हे १॥ ८. कयाइं स १ ला २॥ ९. संपत्ते हे २। संपलित्ते स १ हे ३। "संपलित्त. प्रतिपादितः पिशुनैरिति गम्यते"—अटी०॥ १०. अणुप्पवेसति जे १॥ ११. असण ४ जे १ मु० विना॥ १२. 'डेति भोय' मु० विना॥ १३. भोयणपिडए जे १। भोयणपिडए हे ३। भोयणपिडए स १ ला २, ३, हे ४। "भोयणपिडयं ति भोजनस्थाल्याद्याधारभूतं वंशमयं भाजनं पिठकं तत् करोति, सजीकरोतीत्यर्थः। पाठान्तरेण भरेइ त्ति पूरयति। पाठान्तरेण भोजनपिठके करोति अशनादीनि"—अटी०॥ १४. 'चेडय सं १ हे २ ला २, ३॥ १५. असण हे २ जे १॥ १६. उवणेइ जे १॥ १७. 'पिडयं स १ ला ३॥ १८. गेहाओ सं १॥

चारुगाला जेणेव धणे सत्थवाहे तेणेव उवागच्छति, २ भोयणपिडयं ठवेति, २ ता उल्लंछेति, २ ता भायणाइं गेण्हइ, २ ता भायणाइं धोवेइ, २ ता हत्थसोयं दलयति, २ ता धणं सत्थवाहं तेणं विपुलेणं असण ४ परिवेसेति ।

तत णं से विजए तक्करे धणं सत्थवाहं एवं वंदासी—तुमं णं देवाणुप्पिया !
 ५ मम एत्तो विपुलातो असण ४ संविभागं करेहि । तते णं से धणे सत्थवाहे विजयं तक्करं एवं वंदासी—अवि याइं अहं विजया ! एयं विपुलं असणं ४ कायाण वा सुणगाण वा दलएज्जा, उक्कुरुडियाए वा णं छड्ढेज्जा, नो चेव णं तव पुत्तघायगस्स पुत्तमारगस्स अरिस्स वेरियस्स पंडणीयस्स पच्चामित्तस्स एत्तो विपुलाओ असण ४ संविभागं करेज्जामि । तते णं से धणे सत्थवाहे तं विपुलं असण ४ आहारेति, २
 १० तं पंथयं पडिविसजेति । तते णं से पंथए दासं चेडए तं भोयणपिडगं गिण्हति, २ ता जामेव 'दिसं पाउब्भूते तामेव 'दिसं पडिगए ।

तते णं तस्स धणस्स सत्थवाहस्स तं विपुलं असण ४ आहारियस्स समाणस्स उच्चारपासवणे णं उच्चाहित्था, तते णं से धणे सत्थवाहे विजयं तक्करं एवं वदासी—एहि ताव विजया ! एगंतमवक्कमामो जाणं अहं उच्चारपासवणं परिट्ठवेमि ।
 १५ तते णं से विजए तक्करे धणं सत्थवाहं एवं वयासी—तुज्झं णं देवाणुप्पिया ! विपुलं असण ४ आहारियस्स अत्थि उच्चारे वा पासवणे वा, ममं णं देवाणुप्पिया ! इमेहिं वहुहिं कसप्पहारेहि य जाव लयापहारेहि य तण्हाए य छुहाए य परब्भमाणस्स णत्थि केइ उच्चारे वा पासवणे वा, तं छंदेणं तुमं देवाणुप्पिया !

१. हे २ विना प्रतिपु पाठाः—भायणाइ गेण्हति २ भायणाइं धो(धा—हे १)वति २ हे ४, १ । भायणाइं गेण्हइ २ ता । भायणाइं ठावेइ २ ता । जे १ । भायणाइं गेण्हइ भायणाइं धोवेइ स १ ला २, ३ । भायणाइ गेण्हति २ भायणाइ धावति २ ला १ । भायणाइं गेण्हति भायणाइ धोवेइ २ ला १ । भायणाइं गेण्हइ २ हत्थसोयं दलयति २ हे ३ ॥ २. वयासि जे १ ॥ ३. एत्ताओ विं जे १ । एत्ताओ विं स १ ॥ ४. वयासि जे १ । एवमग्गेऽपि सर्वत्र ॥ ५. आइ अटी० ॥ ६. असण ४ हे १ विना ॥ ७. पडिणीं स १ ला २, ३ ॥ ८. करेज्जा । तते हे २ ॥ ९. 'चेडे जे १ हे १, २, ३, ४ ला १ ॥ १०, ११ श्रित्ति जे १ हे २ विना ॥ १२. ओवाहित्था स १ ला ३ । “उच्चाहित्थं त्ति उद्वाधयति स्म”—अटी० ॥ १३. एत्तो एगंतं जे १ । “एहि तावेत्यादि, एहि आगच्छ, तावदिति भाषामात्रे, हे विजय ! एकान्तं विजयनमपक्रामो यामः, जाणं ति येनाहमुच्चारदि परिष्ठापयामीति”—अटी० ॥ १४. जाव णं जे १ । जेण हे १ स १ ला १, २, ३ । हट्ठयतामुपरितनं टिप्पणम् ॥ १५. पडिट्ठं जे १ ॥ १६. तुज्झ देवां स १ ला २, ३ ॥ १७. असणपाण ४ हे २ ॥ १८ उच्चारे पासं जे १ हे २ स १ ला २, ३ ॥ १९. मम देवां हे २ ॥ २०. वा नास्ति जे १ ॥

एगंते अवक्कमिता उच्चारपासवणं परिड्वेहि । तते णं से धणे सत्थवाहे विजएणं तक्करेणं एवं वुत्ते समाणे तुसिणीए संचिड्ढति ।

तते णं से धणे सत्थवाहे मुहुत्तंतरस्स वलियतरागं उच्चार-पासवणेणं उच्चा-
हिल्लमाणे विजयं तक्करं एवं वदासी—एहि ताव विजया ! जाव अवक्कमामो । तते
णं से विजए तक्करे धणं सत्थवाहं एवं वदासी—जइ णं तुमं देवाणुप्पिया ! ताओ ५
विउलाओ असण ४ संविभागं करेहि ततो हं तुमेहिं सद्धि एगंतं अवक्कमामि ।
तते णं से धणे सत्थवाहे विजयं एवं वदासी—अहं णं तुज्झं तांतो विपुलातो
असण ४ संविभागं करिस्सामि । तते णं से विजए धणस्स सत्थवाहस्स एतमहं
पडिसुणेति । तते णं से विजए धणेणं सत्थवाहेणं सद्धि एगंते अवक्कमेति, [२]
उच्चारपासवणं परिड्वेति, २ आयंते चोक्खे परमसुइभूते तमेव ठाणं उवसंकमिताणं १०
विहरति ।

तते णं सा भद्दा कलं जाव जलंते विपुलं असणं ४ जाव परिवेसेति । तते
णं से धणे सत्थवाहे विजयस्स तक्करस्स तातो विपुलातो असण ४ संविभागं
करेति । तते णं से धणे सत्थवाहे पंथयं दासचेडं विसज्जेति । तते णं से पंथए
भोयणं पिडयं गहाय चारगाओ पडिनिक्खमति, २ ता रायगिहं नगरं मज्झमज्झेणं १५
जेणेव सए १३ गिहे जेणेव भद्दा भारिया तेणेव उवागच्छइ, उवागच्छिता भद्दं एवं
वयासी—एवं खलु देवाणुप्पिए ! धणे सत्थवाहे तव पुत्तघायगस्स जाव
पच्चामित्तस्स ताओ विपुलाओ असण ४ संविभागं करेति । तते णं सा भद्दा
सत्थवाही १६ पंथयस्स दासचेडस्स अंतिए एयमहं सोच्चा आसुरुत्ता रुद्धा जाव
मिसिमिसेमाणी धणस्स सत्थवाहस्स पओसमावज्जति । तते णं से धणे सत्थवाहे २०
अन्नया कयाइ मित्त-नाति-नियग-सयण-संवंधि-परियणेणं सएण य अत्थसारेणं
रायकजातो अप्पाणं मोयावेति, २ ता चारगसालाओ पडिनिक्खमति, २ ता

१. वदासि जे १ ला १ ॥ २. तक्करे जे १ विना नास्ति ॥ ३. वयासि जे १ खं १ ॥
वदासि हे १ ॥ ४. ततो खं १ हे १, २, ४, ला १ ॥ ५. तओ तुमं सद्धि जे १ ॥
६. अहं णं सं १ ला ३ हे ३ । अहणं जे १ । अहंन खं १ । अहंन हे २ ॥ ७. तओ हे २ ॥
८. तस्स धणस्स जे १ ॥ ९. से धणे विजएणं सद्धि ला २ हेसं ४ ॥ १०. सत्थवाहेण नास्ति
स १ ला ३ ख १ विना ॥ ११. असण ४ जाव संवि° जे १ । असण संवि° सं १ ॥ १२. °पडियं
जे १ ॥ १३. मेहे जे १ हे २ ॥ १४. अहं सत्थवाहिणि एवं मु० ॥ १५. विपुल असण स १
लामू० ३ हे ३ ॥ १६. पंथयस्स खं १ विना । पंथय दाव° जे १ ॥ १७. चेइयस्स ला २ मु० ॥
१८. °लातो णिक्खमइ सं १ लामू० ३ ॥

जेणेव अलंकारियसभा तेणेव उवागच्छति, २ ता अलंकारियकम्मं करेति,
 २ जेणेव पुक्खरिणी तेणेव उवागच्छति, २ ता अह धोयमट्टियं गेण्हति, २ ता
 पोक्खरणिं ओगाहति, २ ता जलमज्जणं करेति, २ ता ण्हाए कयवलिकम्मे जाव
 रायगिहं नगरं अणुपविसति, २ ता रायगिहं नगरं मज्झमज्जेणं जेणेव सए गिहे
 तेणेव पँहारेत्थ गमणाए। तते णं तं धणं सत्थवाहं एज्जमाणं पासित्ता रायगिहे
 नगरे बँहवे नगर-निगम-सेट्ठि-सत्थवाहपभित्तो आढंति परिजाणंति सक्कारेति
 सम्माणेति अब्भुट्ठेति सरीरकुसलं पुच्छंति।

तते णं से धणे जेणेव सए गिहे तेणेव उवागच्छति, २ ता जा वि
 य से तत्थ वाहिरिया परिसा भवति, तंजहा—दासा ति वा पेस्सा ति वा
 भिर्यागा ति वा भाइल्लागा ति वा सा वि य णं धणं सत्थवाहं एज्जतं पासति,
 २ ता पायवडिया खेमकुसलं पुच्छति। जा वि य से तत्थ अँव्मंतरिया परिसा
 भवति तंजहा—माया ति वा पिता ति वा भाया ति वा भगिणी ति वा
 सा वि य णं धणं सत्थवाहं एज्जमाणं पासति, २ ता आसणाओ अब्भुट्ठेति, २
 कंठाकंठियं अँवयासिय वाहप्पमोक्खणं करेति। तते णं से धणे सत्थवाहे जेणेव
 भद्दा मारिया तेणेव उवागच्छति। तते णं सा भद्दा धणं सत्थवाहं एज्जमाणं पासति,
 पासित्ता णो आढति नो परियाँणाति, अणाढायमाणी अपरिजाणमाणी तुसिणीया
 परम्मुही सचिद्धति। तते णं से धणे सत्थवाहे भदं भारियं एवं वदासी—किण्णं
 तुज्झं देवाणुप्पिए! न तुट्ठी वा, न हरिसे वा, नाणंदे वा, जं मए सएणं अत्थसारिणं
 रीयकज्जातो अँप्पा विमोतिए। तते णं सा भद्दा धणं सत्थवाहं एवं वदासी—

१. करावेति २ जे^० हे १। कारवेह जे^० जे १ स १ ला ३ हेसं० ४ लामू० २। करेति जे^० हे २, ३
 खं १ हेमू० ४ ला १, लासं० २॥ २. पुक्खरणी खं १ हे २॥ ३. गिण्हह २ ता पो^० जे १।
 जे १ विना अन्यत्र '२' नास्ति ॥ ४. हे २ विना—पोक्खरणी खं १ लासं० २, ३। पोक्खरणी
 जे १ हे ३, ४ ला १। पुक्खरणी हे १। सं १ लामू० २, ३ मध्ये पाठोऽय नास्ति ॥ ५. तोगा^०
 खं १ हे ४॥ ६. करेति २ ण्हाए हे २। जे १ हे २ विना '२' नास्ति ॥ ७. पाहा^० स १ ला ३ ॥
 ८. बहवे नागरनियमसे^० सं १ लामू० ३। बहवे नागरनियमसे^० ला २। 'बहवे नागरनियमसे^०
 लो०। बहवे नागरनियमसे^० जे १। बहवे नागरनियमसे^० खं १। बहवे नियमसे^० ला १ ॥
 ९. आढायति हे २ जे १ लो० ॥ १०. पेसा जे १ हे २ ॥ ११. भद्दागाँई सं १ ला ३ ॥ १२. तत्थ
 नास्ति जे १ ॥ १३. अडिंमं सं १ ला ३ ॥ १४. अवदाविय लो० स १ ला २, ३ हे ३। "अवदा-
 मिय चि अलिङ्गय वाष्पप्रमोक्षणम् आनन्दाशुजलप्रमोचनम्"—अटी० ॥ १५. 'द्याण्ह सं १
 ला २, ३ ॥ १६. रज्जकज्जातो स १ ला २, ३ ॥ १७. अप्पो त्रिं स १ ला ३। अप्पा मोट्टेए
 हे २। अप्पा मोट्टेति हे ३। अप्पाणं विमोएह जे १ ॥ १८. सत्थवाह हे १ विना नास्ति ॥

कहणं देवाणुप्पिया ! मम तुड्डी वां जाव आणंदे वा भविस्सति जेणं तुमं मम पुत्तघायगस्स जाव पच्चामित्तस्स तांतो विपुलातो अँसण ४ संविभागं करेसि । तते णं से धणे सत्थवाहे भद्दं एवं वदासी—नो खलु देवाणुप्पिए ! धम्मो त्ति वा तँवो त्ति वा कैयपडिकइया वा लोगजत्ता ति वा नाँयए ति वा घाँडियए ति वा सहाए ति वा सुहि त्ति वा ततो विपुलातो असण ४ संविभागे कए, नन्नत्थ ५ सरीरचिंताए । तते णं सा भद्दा धणेणं सत्थवाहेणं एवं वुत्ता समाणी हट्ठ जाव आसणातो अर्बुड्ढेति, २ कंठाकंठिं अवयासेति, [२] खेमकुसलं पुच्छति, २ ता ण्हाया जाव पायच्छित्ता विपुलातिं भोगभोगाईं भुंजमाणी विहरति ।

तते णं से विजए तक्को चारगसालाए तेहिं वंधेहिं य वहेहिं य कसप्पहारेहि य जाव तण्हाए य छुहाए य परब्भमाणे कालमासे कालं किच्चा नरएसु नेरइयत्ताए १० उववन्ने । से णं तत्थ नेरइए जाते काले कालोभासे जाव वेयणं पच्चणुब्भमाणे विहरति । से णं तओ उव्वट्ठित्ता अणादीयं अणवदग्गं दीहमद्धं चाँउरंतं संसार-कंतारं अणुपरियट्ठिस्सति । एवामेव जंबू ! जे णं अम्मं निग्गंथो वा निग्गंथी वा आयरियउवज्झायाणं अंतिए मुंडे भवित्ता अगाराओ अणगारियं पव्वतिए समाणे विपुलमैणि-मोत्तिय-धण-क्कणग-रयणसारेणं लुब्भति से वि एवं चेव । १५

४२. ते णं काले णं ते णं समए णं थेरा भगवंतो जातिसंपन्ना जाव पुच्चाणुपुब्बि चरमाणा जाव जेणामेव रायगिहे नगरे जेणेव गुणसिलए चेतिए जाव अहापडिरूवं उग्गहं ओगिणिहत्ता संजमेणं तवसा अप्पाणं भावेमाणा विहरंति । परिसा निग्गया,

१. वा नास्ति सं १ ला २, ३ हे ३ ॥ २. ततो हे १ विना । दृश्यता पृ० ८९ प० ५, ७, १३, १८, पृ० ९२ पं० १५ । ताओ सं १ ला २, ३ ॥ ३. असण जाव सं० जे १ ॥ ४. तवो त्ति जे १ हे ३ स १ ला ३ ॥ ५. °पडिकया सं १ लामू० ३ हे ३ हे स० ४ । तुलना—“कतपडिकत्तिता” इति स्थानाङ्गे सू० ५८५ । “कृते भक्तादिनोपचारे प्रसन्ना गुरवः... प्रतिकृति... करिष्यन्ति” इति स्थानाङ्गस्य अभयदेवसूरिविरचिताया टीकायाम् । “कृतप्रतिकृतिता नाम विनयात् प्रसादिता गुरवः श्रुतं दास्यन्तीत्यभिप्रायेण अशनादिदानप्रयत्नः” इति भगवती-सूत्रस्य अभयदेवसूरिविरचिताया वृत्तौ २५ । ७ ॥ ६. “नायए वेत्तादि, नायकः प्रभुः, न्यायदो वा न्यायदर्शी, ज्ञातको वा स्वजनपुत्रकः, इतिरूपप्रदर्शने, वा विकल्पे”—अटी० ॥ ७. “घाडिओ त्ति सहचारी । सहाय. साहाय्यकारी । सुहृद् मित्रम् ।”—अटी० ॥ ८. °ट्टेइ । २ कंठा° जे १ । जे १ विना ‘२’ नास्ति ॥ ९. दीहमद्ध नास्ति स १ जे १ ला २, ३ ॥ १०. चाउरत संसा° एं १ स १ हे ३ विना । “चातुरन्तं चतुर्विभागम्”—अटी० ॥ ११. “एवामेवेत्तादि । एवमेव विजयचौरवदेव”—अटी० ॥ १२. °मणिमुत्तय° जे १ विना । °मणिमुत्तिप° मु० ॥ १३. “सारेण ति सारे, णमित्यलङ्कारे, करणतृतीया वेयम्”—अटी० ॥

धम्मो कहितो । तते णं तस्स धणस्स सत्थवाहस्स बहुजणस्स अंतिए एतमड्डं
 सोच्चा णिसम्म इमेतारूवे अज्झत्थिए जाव समुप्पज्जित्था—एवं खलु भगवंतो
 जातिसंपन्ना इहमागया, इह संपत्ता, तं इच्छामि णं थेरे भगवंते वंदामि, नमंसामि ।
 ५ ण्हाते जाव सुद्धप्पावेसातिं मंगैल्लाइं वत्थाइं पवर परिहिए पायविहारचारेणं जेणेव
 गुणसिले चेतिए जेणेव थेरा भगवंतो तेणेव उवागच्छति, २ ता वंदति नमंसति ।
 तते णं थेरा भगवंतो धणस्स विचित्तं धम्ममात्तिकवति । तते णं से धणे सत्थवाहे
 धम्मं सोच्चा एवं वदासी—सदहामि णं भंते ! “निग्गंथं पावयणं जाव पव्वतिते
 जाव बहूणि वासाणि सामण्णपरियागं पाउणित्ता, भत्तं पच्चक्खातित्ता, मासियाए
 संलेहणाए सट्ठिं भत्ताइं अणसणाए छेदेत्ता, कालमासे कालं किच्चा सोहम्मे कप्पे
 १० देवत्ताए उववन्ने । तत्थ णं अत्थेगितियाणं देवाणं चत्तारि पलिओवमाइं ठिती
 पन्नता । तत्थं णं धणस्स त्रिं देवस्स चत्तारि पलिओवमाइं ठिती पण्णत्ता । से” णं
 धणे देवे ताओ देवलोगाओ आउक्खएणं “ठित्तिक्खएणं भवक्खएणं अणंतरं चयं
 चइत्ता महाविदेहे वासे “सिज्झिहिति बुज्झिहिति सव्वदुक्खाणमंतं करेहिति ।

४३. जहा णं जंबू ! धणेणं सत्थवाहेणं नो धम्मो त्ति वा जाव विजयस्स
 १५ तक्करस्स तांतो विपुलतो असण ४ संविभागे कए, नन्नत्थ सरीरसारक्खणट्ठाए,
 एवामेव जंबू ! जे णं अम्हं निग्गंथे वा निग्गंथी वा जाव पव्वतिए समाणे ववगय-
 ण्हाणुंमदण-पुप्फ-गंध-मल्लालंकारविभूसे इमस्स ओराल्लियस्स सरीरस्स नो वण्णहेउं
 वा रूवहेउं वा विसयेइउं वा तं विउलं असणं ४ आहारमाहारेति, नन्नत्थ
 २० णाणदंसणचरित्ताणं वंहणट्ठयाए, से णं इहलोए चेव बहूणं समणाणं समणीणं
 सावगाण य साविगाण य अच्चणिजे जाव पज्जुवासणिजे भवति, परलोए वि य
 णं नो बहूणि हत्थच्छेयणाणि य कण्णच्छेयणाणि य नासाच्छेयणाणि य एवं

१. प्पावेसाइ जे १ । प्पावेत्ताति हे १, ३, ४ सं १ ख १ ला १, २ । प्पावेसाइ हे २ ॥
 २. मंगल्लाइ जे १ ला १ ॥ ३. भगवंतो नास्ति जे १ विना ॥ ४. भंते जे १ मु० विना नास्ति ॥
 ५. निग्गंथे पावयणे खं १ हे १, ४ ला १ ॥ ६. पव्वहत्तए जे १ ॥ ७. पच्चाइक्खित्ता खं १ ।
 पच्चक्खाति । त्ता हे २ । ८. छेइत्ता हे २ विना । छेइत्ताइ जे १ । छेइइ २ त्ता मु० ॥ ९. तस्स
 ण जे १ ॥ १०. त्रि हे २ विना नास्ति ॥ ११. से धणं धणे ण देवे जे १ ॥ १२. डिईखं जे १ ।
 डितीक्खं हे २ ॥ १३. प्रतिपु पाठाः—सिज्झिहिट्ठे बुज्झिहिट्ठि सव्वं जे १ । सिज्झिहिति
 सव्वं जे १ विना । विज्झिहिति जाव सव्वं मु० । दृश्यता पृ० ७६ पं० १९ ॥ १४. धम्मो ति
 ला २, ३ ॥ १५. तओ हे २ जे १ विना ॥ १६. सरीररक्खं सं १ ला ४ हे ३ ॥ १७. ण्हाणुमदं
 हे १, ३, ४ ला १ विना ॥ १८. थसरीरस्स हे १ ला ३ विना ॥ १९. असण हे २ ख १ ला ३ ॥
 २०. वहणयाए हे १ ला १ ॥

हियंउप्पाडणाणि य वंसगुप्पाडणाणि य ओलंणणाणि य पाविहिति, पुणो अणा-
इयं च णं अणवदगं दीह जाव वीतिवतिस्सति, जहा व से धणे सत्थवाहे ।

एवं खलु जंबू ! समणेणं भगवया जाव दोच्चस्स नायज्ज्ञयणस्स अयमद्वे पण्णत्ते
'त्ति वेमि ॥

॥ वितीयं अज्ज्ञयणं सम्मत्तं ॥२॥

५

१. हियउप्पायणाणि जे १ विना । हिययुप्फाय' स १ लामू० २ । दृश्यता सूत्रकृताङ्गे पृ०
१७८-१७९ टि० १३, १ ॥ २. वसणुप्पायणाणि सु० विना । अत्र 'वृषणोत्पाटनानि' इति
अर्थः । दृश्यतामुपरितन टिप्पणम् ॥ ३. उल्लव० ला १ हे १ । ओल्लव० हे ३ । उल्लव०
सु० । दृश्यता सूत्रकृताङ्गे पृ० १७९ टि० १ ॥ ४. पुणो नास्ति जे १ विना ॥ ५. अणातीतं स १
ला १, २, ३ हे ३ । अणाईय हे १ खं १ । अगानीयं हे १, ४ ॥ ६. दीहं हे २ विना ।
दृश्यता पृ० ९१ पं० १२ ॥ ७. विद्वव्ह० हे २ । वीद्वव्ह० जे १ । वीतीव० स १ ला २, ३ ॥ ८.
भगवया जे १ विना नास्ति ॥ ९. ति हे १, २, ४ ॥

[तच्चं अज्झयणं 'अंडे']

४४. जति णं भंते ! समणेणं भगवया महावीरेणं जीव एवं खलु जंबू ! तेणं काले णं ते णं समए णं चंपा नाम नगरी होत्था, वण्णओ । तीसे णं चंपाए नयरीए वहिया उत्तरपुरत्थिमे दिसीभाए सुभूमिभागे नाम उज्जाणे सँव्वोउय०
 ५ सुरम्मे नंदणवणे इव सहसुरभिसीयलच्छँयाए समणुवद्धे । तस्स णं सुभूमिभागस्स उज्जाणस्स उँत्तरे एगदेसंमि मालुयाकच्छए, वण्णओ । तत्थ णं एगा वणमयूरी दो पुड्डे परियागते पिड्डुंडीपंडुरे निव्वणे निरुव्हए भिन्नमुट्ठिप्पमाणे मयूरीअंडए पसवति, पसवित्ता सएणं पक्खवाएणं सारक्खमाणी "संगोवमाणी" संचेट्टेमाणी विहरति ।

तत्थ णं चंपाए नयरीए दुवे सत्थवाहदारगा परिवसति तंजहा—जिणदत्तपुत्ते
 १० य सागरदत्तपुत्ते य, सहजायया सहवँडियया सहपंसुकीलियया सहदारदरिसी अन्नमन्नमणुरत्तया अन्नमन्नमणुव्वया अन्नमन्नच्छंदाणुवत्तया अन्नमन्नहियइच्छिय-कारया अन्नमन्नेसु गिहेसु किच्चाइं करणिज्जाइं पच्चणुअभवमाणा विहरंति ।

४५. तते णं तेसिं सत्थवाहदारगाणं अन्नया कैयाइ एंगतओ सँहियाणं समु-वागयाणं सन्निसन्नाणं सन्निविट्ठाणं इमेयारूवे मिहोकहासमुल्लावे समुप्पजित्था—

१ अत्र सर्वेषु हस्तलिखितादर्शेषु जाव इत्येव पाठः । मु० मध्ये तु जाव स्थाने 'दोअस्म अज्झयणस्स णायाम्मकहाण अयमट्ठे पन्नसे तद्वत्तस्म अज्झयणस्स के अट्ठे पण्णसे ?' इति पाठः ॥ २. णं नास्ति हे १ ॥ ३. उज्जाणे होत्था मु० ॥ ४. "सँव्वोउए त्ति सर्वे ऋतवो वसन्ता-दयस्तत्सनायकुमुमादिभावाना वनस्पतीना समुद्रजात् यत्र तत्तथा, कञ्चित् सँव्वोउय त्ति दृश्यते, तेन च सँव्वोउयपुष्पफलसमिद्धे इत्येतत् सूचितम्"—अटी० ॥ ५. "उज्जाए सँ १ ला २, ३ । "नन्दनवन . तद्वत् शुभा सुता वा सुरभि. जीतला च या छाया, तथा समनुवद्ध व्याप्तम्"—अटी० ॥ ६. उत्तर एगं हे २ विना । उत्तरओ एगं मु० । ७. वरमऊरी मु० ॥ ८. "पर्यायेण प्रसवकालक्रमेणागते पर्यायागते (मिग गते पर्यायागते—ए १), प्राकृतत्वेन यकार-लोपात् परियागते त्ति भणितम् ।"—अटी० ॥ ९. पिट्ठुंडीपंडुरे स १ ला ३ ए १ विना । पिट्ठुपिडीपंडुरे जे १ । "पिट्ठस्य शालिओएस्य उण्डी पिट्ठोण्डी, तद्वत् पाण्डुरे ये ते तथा"—अटी० ॥ १०. "मयूरी अण्डके मयूरा(यं ?)ण्डके, न कुक्कुट्याण्डके, प्रसूते जनयति"—अटी० ॥ ११. संगोयमाणी स १ ला २, ३ ॥ १२. सचिट्ठेमागी ला १ हे २, ४ विना । सचिट्ठमागी हे १ जे १ । संचिट्ठेमाणी मु० । "संरक्षन्ती पाठयन्ती, संगोपायन्ती स्थगयन्ती, सचेष्टयन्ती पोषयन्ती"—अटी० ॥ १३. बुद्धिं सँ १ ला ३ । "सह वृद्धौ"—अटी० ॥ १४. मज्जरत्ता हे २ । "अन्योन्यमनुवत्तौ"—अटी० ॥ १५. मणुव्वयया स १ खं १ ला ३ । "अन्योन्यमनुवत्त इत्यन्योन्यानुवत्तौ"—अटी० ॥ १६. कयायी हे २ । कयाई मु० ॥ १७. "एगओ त्ति कच्चिदैकस्मिन् देशे सहितयो मिलितयो"—अटी० ॥ १८. सन्नहियाणं खं १ ॥ १९. वगयाग हे ३ मु० विना । 'समुवागतपरोक्षतरस्य गृहे'—अटी० ॥

जणं देवाणुप्पिया! अम्हं सुहं वा दुक्खं वा पव्वज्जा वा विदेसगमणं वा समुप्पज्जति तण्णं अम्हेहिं एगयओ समेच्चा णित्थरियव्वं ति कट्ठु अन्नमन्नमेयारूवं संगारं पडिसुणेंति, २ ता सकम्मसंपउत्ता जाया यावि होत्था ।

४६. तत्थ णं चंपाए नयरीए देवदत्ता नाम गणिया परिवसति अड्डा जाव भत्तपाणा चउसट्ठिकलापंडिया चउसट्ठिगणियागुणोववेया अउणत्तीसं विसेसे रम-
माणी एकवीसरतिगुणप्पहाणा घत्तीसपुरिसोवयारकुसला णवंगसुत्तपडिवोहिया
अड्डारसदेसीभासाविसारया सिगारागारचारुवेसा 'संगयगयहसिय० उसियज्झया
सहस्सलंभा विदिन्नछत्तचामरवालवीयणिया कण्णीरहप्पयाया वि होत्था, बहूणं
गणियासहस्साणं आहेवच्चं जाव विहरति ।

तते णं तेसिं सत्थवाहदारगाणं अन्नया कंदाइ पुच्चावरण्हकालसमयंसि जिमिय-
भुत्तुत्तरागयाणं समाणाणं आयंताणं चोक्खाणं परमसुइभूयाणं सुहासणवरगयाणं
इमेयारूवे मिहोक्कहासमुल्लावे समुप्पज्जित्था—सेयं खलु अम्हं देवाणुप्पिया! कल्लं
जाव जलंते विपुलं अंसण-पाण-खाइम-साइमं उवक्खडविंत्ता तं विपुलं असण-पाण-
खाइम-साइमं धूव-पुप्फ-गंध-वैत्थं गहाय देवदत्ताए गणियाए सद्धिं सुभूमिभागस्स
उज्जाणस्स उज्जाणसिरिं पच्चणुब्भवमाणाणं विहरत्तिए 'ति कट्ठु अन्नमन्नस्स एयमड्डं
पडिसुणेंति, २ कल्लं पौउ० जाव कोडुंवियपुरिसे सदावेंति, २ ता एवं वदासी

१. "समेच चि समेत्य, पाठान्तरे संहिच्च चि सहित्य सह संभूय, संगारं ति सङ्केतं पडिसुणेंति
त्ति अभ्युपगच्छतः"—अटी० ॥ २. प्रतिपु पाठाः—संगारं पडिसुणेंति २ लास० ३ मु० अटी० ।
सिंगारं पडिसुणेंति २ हे २ । सिंगारं सुणेंति २ ता जे १ । सिंगारं सुणेंति २ खंमू० १ । संगारं
सुणेंति २ हे १ खस० १ स १ हे ४ ला १, २ लास० ३ । संगारं सुणिंति २ हे ३ । दृश्यतामुपरितनं
टिप्पणम् ॥ * "वात्स्यायनप्रसिद्धाः"—अटी० ॥ ३. एकवीसरं रद्दुं जे १ ॥ ४. "सुत्तत्थप"
जे १ । "णवंगसुत्तपडिवोहियं चि प्रायवत्, नवयौवनेति भावः"—अटी० ॥ ५. "संगय-
गयहसिय इत्यनेनेदं सूचितम्—संगयगयहवियभगियविहियत्रिलासललियसंलावनिउणजुत्तोव-
यारकुसला । व्याख्या त्वस्य पूर्ववत् । वाचनान्तरे त्विदमधिकम्—सुदरयणजघणवयणचरण-
नयगलावणगरुत्रजोव्वणत्रिलापकडिया"—अटी० ॥ ६. कयाइं जे १ स १ ला २ हे २ ॥
७. हे २ विना—असण ४ उव० खं १ ला २, ३ । असण ४ जाव उव० ला २ । असणं ४ उव०
जे १ स १ । असणं । उव० हे ४ । ८. 'वेइ २ ता जे १ । 'वेति २ ता हे १ ॥ ९. 'वत्थ
गहाय हे २ । 'वत्थम गहाय जे १ । अत्र जे १ अनुसारेण 'वत्थम[ल्लालंकार] गहाय इत्यपि
संपूर्णं पाठः स्यात् । एवमग्रेऽपि पृ० ९६ पं० २ मध्ये ज्ञेयम् ॥ १०. ति हे २ ॥ ११. 'सुणेइ २
कल्ल स १ ला ३ । सुणेति २ कल्ल हे ३ ॥ १२. पाउ जाव जे १ विना नास्ति । पाउब्भूए को
हे १, ४ ला १ मु० । पाउ को जे १ विना ॥ १३. 'वेति २ एव हे २ ला १ । 'वेइ २ ता
एव जे १ । 'वेइ एव सं १ ला ३ ॥

—गच्छह णं तुंमे देवाणुप्पिया ! विपुलं असण-पाण-खाइम-साइमं उवक्खंढेह,
 २ तं विपुलं असणं ४ धूव-पुप्फं गहाय जेणेव सुभूमिभागे उज्जाणे जेणेव णंदा
 पुक्खरिणी तेणामेव उवागच्छह, २ नंदाए पुक्खरिणीए अदूरसामंते थूणामंडवं
 आहणह, २ ता आसितसम्मज्जितोवलितं सुगंध जाव कलियं करेह, २ ता अंहे
 ५ पडिवालेमाणा १२ चिट्ठेह, जाव चिट्ठंति ।

तए णं ते सत्थवाहदारगा दोच्चं पि कोडुंवियपुरिसे सदावेति, २ ता एवं
 वेदासी—खिप्पामेव लहुकरणं जुत्तजोतियं समखुरवालिहानं समलिहियतिकर्त्तव्यं सिंगेहिं
 रययामयघंटसुत्तरजुयवरकंचणखचियणत्थपग्गहोवग्गहितएहिं नीलुप्पलकया-

१. तुंमे नास्ति हे २ विना ॥ २. असण ४ उव° स १ ला २, ३, हे ३ विना । असणं ४
 उव° जे १ ॥ ३. प्रतिपु पाठाः—°क्खंढेह २ ता जे १ । °क्खंढेह २ जे १ विना । °क्खंढावेह
 २ हे २ ॥ ४. असण ४ जे १ मु० ॥ ५. °भागे उज्जाणे नास्ति सं १ ला १ लामू० ३,
 हे २, ४ ख १ । उज्जाणे नास्ति ला २ ॥ ६. प्रतिपु पाठाः—°उवागच्छह । नंदाए
 पु° हे ४ । उवागच्छह । नंदा पु° हे १ ला १ । उवागच्छति । २ नंदाए पु° स १ । उवागच्छह
 २ नंदाए पु° स १ ला २, ३ । उवागया नदा पु° हे २ । उवाग २ नंदा पु° जे १ । उवाग २
 नंदाए पु° हे ३ ॥ ७. °सामंतेण जे १ ॥ ८. प्रतिपु पाठाः—आहणहा २ ता आसि° जे १
 मु० । आहणह आसि° जे १ मु० विना । आयणह हे २ । “रथूणाप्रधानो वज्जाच्छादितो मण्डपः
 रथूणामण्डप, आहणह सि निवेशयतेति भावः”—अटी० ॥ ९. सम° स १ हे ४ विना ।
 दृश्यता पृ० १३ प० १५ ॥ १०. प्रतिपु पाठाः—करेह २ ता जे १ । करेह २ हे २ स १ मु० ।
 करेह अन्यत्र ॥ ११. अंहे सं १ ला २, ३ ॥ १२. ‘२’ नास्ति हे १, २, ३, ४, ला १ विना ॥
 १३. चिट्ठंहे जे १ ॥ १४. सं १ ला २, ३ हे ३ विना—णं से स° हे १ । णं स° अन्यत्र ॥
 १५. वयासि जे १ ॥ १६. °जुत्तं जो° जे १ । “लहुकरणेत्यादि, लघुकरणं गमनादिका
 शीघ्रक्रिया, दक्षचमिथयं, तेन युक्ता ये पुरुषास्त्रैयोजित यन्त्र-यूपादिभिः सगन्धित यत् तत्
 तथा प्रवहणमिति सम्बन्धः । पाठान्तरेण लहुकरणजुत्तएहिं ति, तत्र लघुकरणेन दक्षत्वेन
 युक्तौ यौ तौ तथा, ताभ्याम्, ककार इह स्वार्थिकः”—अटी० ॥ १७. °हाणं सम°
 जे १ हे १, ४ स १ ला १, २, ३ । “समखुरवालवानौ समानशफ-पुच्छी, समे तुल्ये शिलिते
 शस्त्रेणापनीतबाह्यत्वके तीक्ष्णे शस्त्रे ययोस्तौ तथा, ततः कर्मधारयः, ताभ्याम्, वाचनान्तरे
 जव्वणयामयकलावजोत्तपड्विसिट्ठएहिं जम्बूनदमयौ सुवर्णमयौ कलापी कण्ठाभरणविशेषौ
 योक्त्रे च यूपेन सह कण्ठसयमनरज्जु प्रतिविशिष्टे ययोस्तौ तथा, ताभ्याम्”—अटी० ॥
 १८. ख १ विना—°विक्खगसिगएहिं हे १, ३, ४ सं १ ला १, २, लासं० ३ । विक्ख-
 सिगएहिं जे १ हे २ लामू० ३ । दृश्यतामुपरितन टिप्पणम् ॥ १९. °कचणनत्थपग्गहोवग्गहितएहिं
 इति भगवतीसूत्रे पाठः ९।३३, पृ० ४५१ । “रजतमयौ रूप्यविकारौ घण्टे ययोस्तौ
 तथा, सूत्ररज्जुके कार्पासिकमूत्रद्वरकमयौ धरकनकखचिते ये नस्ते नासिकान्यस्तरज्जुके तयोः
 प्रग्रहेण रश्मिना अवगृहीतकौ वदौ यौ तौ तथा, ततः कर्मधारयः, अतस्ताभ्याम्”—अटी० ॥
 २०. °वग्गहितएहिं हे ३ । °वग्गहितेहिं ला १ । दृश्यतामुपरितनं टिप्पणम् ॥

मेलएहिं पवरगोणजुवाणएहिं नानामणिरयणकंचणचंटियाजालपरिक्खितं पवर-
लक्खणोववेयं जुत्तामेव पवहणं उवणेह । ते वि तहेव उवणेंति ।

तते णं ते सत्थवाहदारगा ण्हाया जाव सरीरा पवहणं दुरुहंति, २ ता जेणेव
देवदत्ताए गणियाए ^१गिहे तेणेव उवागच्छंति, २ ता पवहणातो पच्चोरुहंति, २
देवदत्ताए गणियाए ^२गिहं अणुपविसंति । तते णं सा देवदत्ता गणिया ते सत्थ- ५
वाहदारए एजमाणे पासति, २ ता हट्ठतुट्ठा आसणातो अब्भुहेति, २ ता सत्तट्ठ
पयाइं अणुगच्छति, २ ता ते सत्थवाहदारए एवं वंदासी—संदिसंतु णं देवाणु-
प्पिया । किमिहागमणप्पतोयणं ? तते णं ते सत्थवाहदारगा देवदत्तं गणियं एवं
वंदासी—इच्छामो णं देवाणुप्पिए ! तुमे सद्धिं सुभूमिभागस्स उज्जाणस्स उज्जाण-
सिरिं पच्चणुब्भवमाणा विहरित्ते । तते णं सा देवदत्ता तेसिं सत्थवाहदारगाणं एतमड्डं १०
पडिसुणेति, २ ता ण्हाया कयबलिकम्मा किं ते वर जाव ^१सिरीसमाणवेसा जेणेव
सत्थवाहदारगा तेणेव उवागया ।

तते णं ते सत्थवाहदारगा देवदत्ताए गणियाए सद्धिं जाणं दुरुहंति^३, २ ता
चंपाए नयरीए मज्झमज्झेणं जेणेव सुभूमिभागे उज्जाणे जेणेव नंदा पुक्खरिणी तेणेव
उवागच्छंति, २ ता पवहणातो पच्चोरुहंति, २ ता ^१नंदं पोक्खरिणिं ओगाहेंति, १५
२ जलमज्जणं करेंति, २ ता जलक्रीडं करेंति, २ ण्हाया देवदत्ताए सद्धिं पच्चुत्त-
रंति, २ ता जेणेव थूणामंडवे तेणेव उवागच्छंति, ^२अणुपविसंति, ^३२
सव्वालंकारभूसिया आसत्था वीसत्था सुहासणवरगया देवदत्ताए सद्धिं तं विपुलं

१. “प्रवरलक्षणोपेतम्, वाचनान्तरेऽधिकमिदं सुजातजुगजुत्तज्जुगपसत्थसुविरह्यनिम्मियं ति,
तत्र सुजातं सुजातदारुमयं युग यूयः युक्त संगतम् ऋजुक सरलं प्रशस्तं शुभं सुविरचितं सुघटितं
निर्मितं निवेशितं यत्र तत्तथा, युक्तमेव सम्बद्धमेव”—अटी० ॥ २. णं से सत्थं सं १ ला ३ ॥
३. गेहे ला २ हे ३ ॥ ४. रुमन्ति हे ३ ॥ ५. गिहे जे १ ॥ ६. वयासिजे १ ॥ ७. वयासिजे १ ॥
८. तुम्हे जे १ स १ लामू० ३ । तुम्हेहिं हेस० ४ ला २ लास० ३ ॥ ९. उज्जाणस्स सिरिं हे २
सं १ ला २ । उज्जाणसिरि हे ३ ॥ १०. हे २ विना—कयबलिकम्मा किं ते जाव जे १ अटी० ।
कय किं ते पवर जाव स १ ला ३ । कय किं ते वर जाव लो० खं १ हे ३ ला १ । कति किं
ते व जाव हे १ । कयकिञ्चा ते व जाव हेमू० ४, कयकिञ्चा किं ते पवर जाव हेस० ४ मु० ।
“किं ते जाव सिरीत्यादि व्याख्यात धारिणीवर्णके”—अटी० । दृश्यता पृ० २२ पं०
७-११ ॥ ११. सिरिं जे १ ख १ हे १, ३, ४ ला १, २ ॥ १२. समागया हे १ ला १ मु० ॥
१३. २ ता जे १ विना नास्ति ॥ १४. सुभूमीं स १ हे १, ३ ॥ १५. पोक्खं सं १
ला ३ ॥ १६. रुमन्ति हे ३ ॥ १७. नंदं पुक्खरिणीं हे १ । नदा पोक्खरिणी जे १ ॥ १८.
ओगाहयंति खं १ ॥ १९. २ थूणामंडवं अणुं मु० ॥ २०. विस्संति हे २ ॥ २१. ‘२’
खं १ मु० विना नास्ति ॥ २२. भूया खं १ ॥

अंसण ४ धूव-पुष्फ-गंध-वत्थं आसाएमाणा वीसाएमाणा परिभुंजमाणा एवं च णं विहरंति। जिभियमुत्तरागया वि य णं समाणा देवदत्ताए सद्धिं विपुलातिं माणुस्सगाइं कामभोगाइं भुंजमाणा विहरंति।

४७. तते णं ते सत्थवाहदारगा पुंवावरण्हकालसमयंसि देवदत्ताए गणियाए सद्धिं थूणामंडवाओ पडिनिक्खमंति, २ ता हत्थसंगेलीए सुभूमिभागे वहूसु आलिघरएसु य जाव कुसुमघरएसु य उज्जाणसिरिं पच्चगुम्भवमाणा विहरंति।

४८. तते णं ते सत्थवाहदारया जेणेव से मालुयाकच्छए तेणेव पेहारेत्थ गमणाए। तते णं सा वणमयूरी ते सत्थवाहदारए एजमाणे पासति, २ ता भीया तत्था महया २ सदेणं केकारवं विणिम्मुयमाणी २ मालुयाकच्छाओ पडिनिक्ख-
१० मति, २ ता एगंसि रुक्खडालयंसि ठिच्चा ते सत्थवाहदारए मालुयाकच्छयं च अणिमिसाए दिट्ठीए 'देहमाणी' २ चिट्ठति।

तते णं ते सत्थवाहदारगा अणमणं सदावेति, २ एवं वेदासी—जहा णं देवाणुप्पिया! एसा वणमयूरी अम्हे एजमाणे पासित्ता भीता तत्था तसिया उव्विग्गा पलाया महता २ सदेणं जाव अम्हे मालुयाकच्छकं च पेच्छमाणी २
१५ चिट्ठति, तं भवियव्वमेत्थ कारणेणं ति कट्ठु मालुयाकच्छयं अंतो अणुपेविसंति, तत्थ णं दो पुट्ठे परिग्रागए जाव पासित्ता अन्नमन्नं सदावेति, २ एवं वदासी—सेयं खलु देवाणुप्पिया! अम्हं इमे वणमयूरीअंडए सौणं साणं जातिमंताणं कुकुडियाणं

१. असण ४ जे १ ला १, २ सु० ॥ २. धूवपुष्फगंधवत्थ हे २। धूवपुष्फगंधवत्था सं १। धूव-पुष्फ-वत्थ-गंध जे १ ॥ ३. पच्चां हे १ जे १। पच्चां हे २, ३ ॥ ४. आलि-घरेसु जे १ ॥ ५. जावस्थाने सु० मध्ये 'कयलीघरेसु य लयाघरएसु य अच्छणवरएसु य पेच्छणवरएसु य पमाहणवरएसु य मोहणवरएसु य सालवरएसु य जालवरएसु य' इति पाठः। "हत्थसंगेलीए ति अन्योन्य हस्तावलम्बनेन 'आलिघरएसु य कयलिघरएसु य' आली-वदत्तयौ वनस्पतिविशेषौ 'लताघरएसु य' लता अशोकादिलता 'अच्छणघरएसु य' अच्छणं 'ति आसनं पेच्छणघरएसु य' प्रेक्षक प्रेक्षणक पसाहणवरएसु य 'प्रसाधन मण्डन मोहणघरएसु य' मोहनं निधुवन सालवरएसु य 'सालाः शाखाः' अथवा शाला वृक्षविशेषाः 'जालघरएसु य' जालग्रहं जालकान्वित कुसुमघरएसु य कुसुमप्रायवनस्पतिग्रहेष्वित्यर्थः। क्वचित् कदलीगुहादिपदानि यावच्छब्देन सूच्यन्त इति"—अटी० ॥ ६. पाहां हे १ ला २ ख १ ला ३ लामू २। पाहं सं १ ॥ ७. केकां हे २ सु० विना ॥ ८. रुक्खमालयसि हे १ सु० ॥ ९. कच्छं च सं १ ला २, ३ ॥ १०. पेहमाणी हे २ लोमू सु० लासं २, ३ ॥ ११. '२' नास्ति हे १, २ सु० विना ॥ १२. वदासे हे १। वयासि जे १ ॥ १३. माणा हे १ ॥ १४. तत्थ। उव्विग्गा पलाया जाव अम्हे हे २ ॥ १५. जाव नास्ति जे १ ॥ १६. पेहमाणी जे १ ॥ १७. पविसंति २ तत्थ सु० ॥ १८. साण जायमेत्ताण जे १ ॥

अंडएसु पक्खिवावेत्तए । तते णं तौओ जातिमंताओ कुक्कुडियाओ एए अंडए सए
 य अंडए सएणं पक्खवाएणं सारक्खमाणीओ संगोवेमाणीओ विहरिस्संति । तते णं
 अम्हं एत्थं दो कीलवणगा मयूरपोयगा भविस्संति त्ति कट्ठु अन्नमन्नस्स एतमड्डं
 पडिसुणेंति, २ ता सए सए दासं चेडे सदावेत्ति, २ ता एवं वदासी—गच्छह णं
 तुम्हे देवाणुप्पिया ! इमे अंडए गहाय सगाणं सगाणं जातिमंताणं कुक्कुडीणं
 अंडएसु पक्खिवह, जाव ते वि पक्खिवेत्ति ।

तते णं ते सत्थवाहदारगा देवदत्ताए गणियाए सद्धिं सुभूमिभागस्स
 उज्जाणस्स उज्जाणसिरिं पच्चणुन्भवमाणा विहरित्ता तमेव जाणं दुंरुद्धा समाणा
 जेणेव चंपा नगरी जेणेव देवदत्ताए गणियाए "गिहे तेणेव उवागच्छंति, २ ता
 देवदत्ताए गिहं अणुपविसंति, २ ता देवदत्ताए गणियाए विपुलं जीवियारिहं
 "पीतिदाणं दलयंति, २ ता सक्कारेति सम्माणेति, २ ता देवदत्ताए गिहातो पडि-
 निक्खमंति, २ ता जेणेव साइं साइं गिहाइं तेणेव उवागच्छंति, २ ता सकम्म-
 संपउत्ता जाया यावि होत्था ।

४९. तते णं जे से सागरदत्तपुत्ते सत्थवाहदारए से णं कल्लं जाव जलंते
 जेणेव से वणमयूरीअंडए तेणेव उवागच्छति, २ तंसि मयूरीअंडयंसि संकिते कंखिते
 "वितिगिच्छसमावण्णे भेयसमावण्णे कलुससमावण्णे किण्णं ममं एत्थ कीलवणए
 मयूरीपोयए भविस्सति उदाहु णो भविस्सति "त्ति कट्ठु तं मयूरीअंडयं अभिक्खणं
 २ उव्वत्तेति परियत्तेति आसारेति "संसारेति चालेति "फंदेइ घट्टेति खोभेति
 अभिक्खणं २ कण्णमूलंसि "टिट्ठियावेति । तते णं से मयूरीअंडए अभिक्खणं
 २ उव्वत्तिज्जमाणे जाव "टिट्ठियावेज्जमाणे पोच्चे जाते यावि होत्था ।

१. तओ सं १ ला ३ हे १ ॥ २. जातिमंताओ नास्ति जे १ ॥ ३. अंडए य सएणं सपक्खं
 हे २ ॥ ४. मयूरीपो° जे १ सं १ ला २, ३ हे ३ ॥ ५. ति सं १ हे २ ॥ ६. °चेडए सं १ ला २,
 ३ ॥ ७. एह गच्छह जे १ ॥ ८. सगाण २ जातिमताणं हे २ । सगाणं जातिमंताणं हे २
 विना ॥ सगहाणं जायमित्ताणं जे १ । दइयता पृ० १३६ टि० १३ ॥ ९. ते पक्खि° हे १,
 २ ॥ १०. दूढा° खं १ ॥ ११. गेहे जे १ ॥ १२. पीती° सं १ ला २, ३ हे ३, ४ जे १ । पिह°
 हे २ ॥ १३. सगातिं गेहातिं खं १ । सयाइं गिहाइं हे १ ॥ १४. जे १ ला २ विना—°दत्तउत्ते
 खं १ हे २, ३ ला १ । °दत्तस्स पुत्ते सं १ हे १, ४ लामू० ३ ॥ १५. वितिगिच्छसमावण्णे
 हे १, ला १, २ । वितिगिच्छसमावण्णे खं १ जे १ । वितिगिच्छिए हे २ ॥ १६. कीलवणमऊरी°
 हे १ सं १ ला १, ३ ॥ १७. ति कट्ठु हे २ ॥ १८. उव्वत्तेति । २ परि° ख १ । १९. संसारेति ।
 २ चालेति । २ खो° खं १ ॥ २०. फंदति हे २ ॥ २१. टिट्ठियावह जे १ । टिट्ठियावेइ हे ३ ॥
 २२. उव्वट्ठिज्ज° हे २ सं १ ॥ २३. टिट्ठियावेज्ज° हे ३ ॥

तते णं से सागरदत्तपुत्ते सैत्थवाहदारए अण्णया कंदाइ जेणेव ^१से वणमयूरी-
अंडए तेणेव उवागच्छति, २ ता तं मयूरीअंडयं पोच्चडमेव पासति, २ ^२अहो
णं ममं एत्थ कीलावणए मयूरिपोयए ण जाए त्ति कट्ठु ओहतमण जाव झियांइ ।
एवामेव समणाउसो । जो अहं निग्गंथो वा निग्गंथी वा ओयरियउवज्झायाणं
५ अंतिए पव्वतिए समाणे पंचमहव्वएसु छजीवनिकाएसु निग्गंथे पावयणे संकिते
जाव कलुससमावन्ने से णं इह भवे चेव वहूणं समणाणं वहूणं समणीणं वहूणं
सावगाणं [वहूणं] साविद्याणं हीलणिजे निंदणिजे खिसणिजे गरहणिजे,
परिमवणिजे, परलोए वि य णं आगच्छति वहूणि दंडणाणि य जाव अणुपरियट्ठइ ।

५०. तते णं से जिणदत्तपुत्ते जेणेव से मयूरीअंडए तेणेव उवागच्छति, २
१० तंसि मयूरीअंडयंसि निस्संकिते सुव्वत्तणं मम एत्थ कीलावणए मयूरिपोयए
भविस्सति त्ति कट्ठु तं मयूरिअंडयं अभिक्खणं २ नो उव्वत्तेति जाव नो ^३टिट्ठिया-
वेति । तते णं से मयूरीअंडए अणुव्वत्तिजमाणे जाव अटिट्ठियाविजमाणे कालेणं
समएणं उव्विन्ने मयूरिपोयए एत्थ जाते । तते णं से ^४जिणद[त्तपु]त्ते तं
मयूरपोययं पासति, २ ता इट्ठुंके मयूरपोसए सदावेति, २ ता एवं वदासी—
१५ तुम्हे णं देवाणुप्पिया । इमं मयूरपोययं वहूहिं मयूरपोसणपौउग्गेहिं दव्वेहिं

१. °त्तत्ते हे २ ॥ २. सत्थाइ° खं १ लो० ॥ ३. अद्यता हे १ ला १ ॥ ४. कयाइ हे २ ।
कयाइ स १ ला २ हे ४ ॥ ५. हे २ ला २ विना—से मयूरी अं° जे १ । से नजरे
अं हे १, ३, ४ लो० सं १ ला १ लामू० ३ खं १ ॥ ६. '२' नास्ति ए १ विना । ७. हे १,
२ लो० विना—ममं सत्थ की° खं १ । मम सत्थवाहकी° अन्यत्र । ८. मयूर पो° हे ३
ला २ । मयूरीपो° मु० ॥ ९. झायति जे १ विना । झियायइ हे ३ मु० ॥ १०. आयरिउव°
लो० सं १ खं १ ॥ ११. वहूण नास्ति हे २ । वहूण समणीण नास्ति ख १ ॥ १२. वहूणं
जे १ विना नास्ति ॥ १३. साविद्याण च ही° जे १ ॥ १४. गरिह° सं १ ॥ १५. परम° जे १ ॥
१६. मयूरिअं° खं १ लो० हे ३ । मऊरिअं° हे २ । मयूरअं° जे १ स १ ॥ १७. गिस्सकिए ५ मम
एत्थ इति खं १ मध्ये वर्तते, पूर्वे पृ० ९९ पं० १५ मध्ये संकिते कखिते वित्तिगिंछसमावण्णे सेयस-
मावण्णे कलुससमावण्णे इति पाठः, अतो यदि '५' इति सकेतः तानि पदानि लक्ष्यीकृत्य तदा
गिस्सकिए गिक्खिण्ण गिज्वित्तिगिंछे सेयसमावण्णे कलुससमावण्णे इति पाठोऽत्र विवक्षितः
स्यादिति भाति ॥ १८. हे २ विना—सुव्वत्तण जे १ लो० ला १ । सुव्वत्तण हे १, ४ ला २,
लामू० ३ सं १ । सुव्वत्तण णं लासं० ३ । सुव्वत्तणं खं १ हे ३ मध्ये नास्ति । दृश्यतामुपरितनं
टिप्पणम् ॥ १९. भविस्सतीति कट्ठु हे १ मु० ॥ २०. नो अभिक्खणं २ उव्वत्तेइ जे १ ॥
२१. टिट्ठियावेइ जे १ । टिट्ठियावेति खं १ । २२. मयूरिअं° जे १ हे २ विना ॥ २३. अटि-
ट्ठिया° खं १ ॥ २४. सर्वेषु हस्तलिखितादर्शेषु जिणदत्ते इत्येव पाठः । जिणदत्तपुत्ते मु० ॥
२५. मयूरिपो° जे १ ॥ २६. °तुट्ठ जे १ ॥ २७. पाउग्गेणं जे १ ॥

अणुपुब्बेणं सारक्खमाणा संगोवेमाणा संवड्ढेह नड्डुल्लगं च सिक्खावेह । तते णं ते मयूरपोसगा जिणदत्तपुत्तस्स एतमडं पडिसुणेंति, २ तं मयूरपोययं गेण्हंति, जेणेव सए गिहे तेणेव उवागच्छंति, २ ता तं मयूरपोययं जाव नड्डुल्लगं सिक्खावेति । तते णं से मयूरपोयए उम्मुक्कबालभावे 'विण्णय[परिणयमेत्ते] जोव्वणग[मणुप्पत्ते] लक्खणवज्जण[गुणोव्वेए] माणुम्माणप्पमाण- ५ पडिपुण्णपक्खपेहुणकलावे विचित्तपिच्छसत्तचंदए नीलकण्ठए नच्चणसीलए एगाए चप्पुडियाए कयाए समाणीए अणेगातिं नड्डलगसयातिं केयाइयसयाणि य करेमाणे विहरति ।

तते णं ते मयूरपोसगा तं मयूरपोययं उम्मुक्क जाव करेमाणं पासित्ता तं मयूरपोययं गेण्हंति, २ ता जिणदत्तपुत्तस्स उवणेंति । तते णं से जिणदत्तपुत्ते संत्थवाहदारए मयूरपोययं उम्मुक्क जाव करेमाणं पासित्ता दड्डुतुडे तेसिं विपुलं जीवियारिहं पीतिदाणं जाव पडिविसज्जेइ । १०

तए णं से मयूरपोतए जिणदत्तपुत्तेणं एगाए चप्पुडियाए कंदाए समाणीए 'णंगोलाभंगसिरोधरे' सेयावंगे ओयारियपड्णपक्खे उक्खित्तचंदकात्तियकलावे

१. जिणदत्तस्स एतं हे २ जे १ विना । जिणदत्तस्स पुत्तस्स मु० ॥ २. विण्णाय हे १, २ विना । विण्णया । जे १ । विण्णायग हे ४ । विण्णायगे खं १ । "विन्नयेयादौ 'विन्नय-परिणयमेत्ते जोव्वणगमणुप्पत्ते लक्खणवज्जणगुणोव्वेए' इत्येवं दृश्यम्"—अटी० । दृश्यता पृ० १२ पं० १२ ॥ ३. लक्खणधं माणुं स १ ला २, ३ ॥ ४. पक्खे ला ३ ॥ ५. हे १ जे १ विना—पिच्छे सयचं हे २ । पिच्छे सत्तच ला १ । पिच्छोसयचं खं १ । पिच्छोसत्तचं स १ ला २, हे ४ लो० । पिच्छासत्तचं लामू० ३, पिच्छसत्तचं लास० ३ । पेच्छेसत्तदत्तए हे ३ । "विचित्राणि पिच्छानि शतसख्यकाश्च चन्द्रका यस्य स तथा, वाचनान्तरे विचित्राः पिच्छेष्ववसक्ताः स्रग्धाश्चन्द्रका यस्य स विचित्रपिच्छावसक्तचन्द्रकः"—अटी० ॥ ६. हे १ विना—केयाइयसं हे २, ३, ४ । केयात्तियसं ख १ स १ लो० ला २ । केयात्तियसं ला ३ । केकाइयसं ला १ । केयाणियसइयाइं जे १ । ७. जिणदत्तस्स पुत्तस्स लास० २ ला १ ॥ ८ जिणदत्ते सं स १ ख १ ला ३ हे ३ ॥ ९. सत्थाहं हे २ खं १ ॥ १०. पीती हे २ । पीई जे १ ॥ ११. दाणं जाव जे १ मु० विना नास्ति ॥ १२. कयाए जे १ मु० ॥ १३. णंगूलां जे १ । "णंगोलाभंगसिरोधरे ति लाङ्गलामङ्गवत् सिंहादिपुच्छवक्रीकरणमिव शिरोधरा ग्रीवा यस्य स तथा"—अटी० ॥ १४. सेयावगे मेन्द्द ओराळियं स १ लामू० ३ । सेयावजे ओराळियं लास० ३ । "स्वेदापन्नो जातस्वेदः श्वेतापाद्गो वा सितनेत्रान्तः, अवतारितौ शरीरात् पृथक्कृतौ प्रकीर्णौ विप्रकीर्णपिच्छौ पक्षौ यस्य स तथा, ततः पदद्वयस्य कर्मधारयः"—अटी० । एतदनुसारेण सेयावन्नओयारियं इति सेयावंगओयारियं इति वा पाठः अटी० सम्मतो भाति ॥ १५. चंदकाइयं जे १ । चंदकात्तियं हे २ । चंदकालत्तियं हे १ ॥ "उत्क्षिप्त ऊर्ध्वीकृतश्चन्द्रकादिकः चन्द्रकप्रभृतिमयूराङ्गकविशेषोपेतः चन्द्रकैराचितो वा कलापः शिखण्डो येन स तथा"—अटी० ॥

केक्काइयसंय विमुच्चमाणे णच्चइ । तते णं से जिणदत्तपुत्ते तेणं मयूरपोयैएणं चंपाए
 नयरीए सिंघाडग जाव पहेसु सैतिएहिं य साहस्सिएहिं य सयसाहस्सिएहिं य
 पणिएहिं जयं करेमाणे विहरति । एवमेव समणाउसो ! जो अम्हं निग्गंयो वा
 निग्गंथी वा पव्वतिए समाणे पंचसु महव्वएसु छंसु जीवनिक्काएसु निग्गंथे
 पावयणे निस्संकिते निक्कंखिते निव्वित्तिगिच्छे से णं इह भवे चेव चहूणं समणाणं
 समणीणं जाव वीतिवतिस्सति ।

एवं खलु जंबू । समणेणं [भगवया महावीरेणं] गायाणं तच्चस्स अज्झयणस्स
 अयमट्ठे पण्णत्ते त्ति वेमि ।

॥ तच्चं नायज्झयणं सम्मत्तं ॥ ३ ॥

१. °सयाणि मुच्चमाणे हे १, २ ला १ विना । °सयाणि विमुच्चमाणे° मु० । “केक्कायितशतं
 शब्दविशेषशतम्”—अटी० ॥ २. °एणं तं चंपाए लो० ॥ ३. सएहिं जे १ ॥ ४. पणिय-
 एहिं जयं जे १ हे ३ विना । पणियएहिं य जयं स १ हे ४ ला २, ३ । “पणिएहिं त्ति पणितैः
 व्यवहारैर्होडादिभिरित्यर्थः”—अटी० ॥ ५. °माणे पालेमाणे वि° जे १ ॥ ६. एवामेव स १
 ला २, ३ हेमू० ३ खं १ हे ४ ॥ ७. छज्जीव° सं १ जे १ ला २, ३ ॥ ८. गिब्वित्तिगिच्छे खं १
 हे २ हे १, ३ विना ॥

[चउत्थं अज्झयणं 'कुम्मे']

५१. जति णं भंते ! समणेणं भगवया महावीरेणं णायाणं तच्चस्स णायज्झय-
णस्स अयमहे पण्णत्ते, चउत्थस्स णं णायाणं के अहे पण्णत्ते ? एवं खलु जंबू !
ते णं काले णं ते णं समए णं वाँणारसी नाम नयरी होत्था, वण्णओ । तीसे णं
वाँणारसीए नयरीए उत्तरपुरत्थिमे दिसीमारो गंगाए महानदीए मयंगतीरद्दहे नाम ५
दहे होत्था, अणुपुव्वसुजायवप्पगंभीरसीयलजले अच्छविमलसलिलपलिच्छन्ने संछन्न-
पत्तपुप्फपलासे बहुउप्पलपउर्मकुसुयनलिणसुभगसोगंधियंपुंडरीयमहापुंडरीयसयपत्त-
सहस्सपत्तकेसरपुप्फोवचिए ◁ छप्पयपरिभुज्जमाणकमले अच्छविमलसलिलपत्थपुण्णे
परिहत्थभमंतमच्छकच्छभअणेगसउणगणमिहुणपविचरिए ▷ पासादीए दरिसणिज्जे
अभिरूवे पडिरूवे । तत्थ णं बहूणं मच्छाण य कच्छमाण य गाहाण य मगराण १०
य सुंसुमाराण य सँइयाणि य साहस्सियाणि य सयसाहस्सियाणि य जूहाइं
निम्भयाइं निसव्विग्गाइं सुहंसुहेणं अभिरममाणाइं विहरंति ।

१. तुलना पृ० ७७ पं० २, पृ० ९४ पं० २, पृ० १०७ पं० २ ॥ २. णायाणं नास्ति जे १ ॥
३. वाराणसी स १ ला ३ ॥ ४. वाराणसीए सं १ ला ३ ॥ ५. नामं खं १ ॥ ६. °सीयल
जाव अच्छविमलसलिलपत्थपुण्णे संछणपत्तं हे १ । दश्यतामत्र टि० ११ ॥ ७.
सच्छं खं १ । “अनुपूर्वेण परिपाठ्या सुष्ठु जाता वप्राः तटा यत्र स तथा, तथा
गम्भीरमगाधं ग्रीतलं जलं यत्र स तथा, ततः पदद्वयस्य कर्मधारयः । कचिदिदमधिकं
दृश्यते अच्छविमलसलिलपलिच्छन्ने प्रतीतम्, नवर भूतत्वात् प्रतिच्छन्न आच्छादितः । कचित्तु
संछेन्नत्यादि सूचनादिदं दृश्यम्—संछन्नपउमपत्तभिसमुणाले, संछन्नानि आच्छादितानि पद्मैः
पत्रैश्च पद्मिनीदलैः विसानि पद्मिनीमूलानि मृणालानि च नलिननालानि यत्र स
तथा, कचिदेव पाठः—संछन्नपत्तपुप्फपलासे”—अटी० ॥ ८. कुसुमनलिं सं १ हे ३ ॥
९. °पोडरियं जे १ ॥ १०. “°केसरफुल्लोवइए बहुभिरुपलादिभि केसरप्रधानैः फुल्लैः जलपुष्पै
रुपचितः समृद्धो यः स तथा”—अटी० ॥ ११. ◁▷ एतदन्तर्गतः पाठो लो० विना नास्ति ।
अच्छविमलसलिलपत्थपुण्णे इति पाठस्तु लो० मध्येऽपि नास्ति । किन्तु दृश्यता टि० ६ ।
अटी० मध्ये इत्थं व्याख्यातोऽयं पाठः—“छप्पयपरिभुज्जमाणकमले अच्छविमलसलिलपत्थपुण्णे
अच्छं च विमलं च यत् सलिलं जलं पथ्यं हितं तेन पूर्णं, परिहत्थभमंतमच्छकच्छभअणेगसउण-
गणमिहुणपविचरिए, परिहत्थ त्ति दक्षाः भ्रमन्तो मत्स्याः कच्छपाश्च यत्र स तथा, अनेकानि
शकुनगणाना मिथुनानि प्रविचरितानि यत्र स तथा, ततः पदद्वयस्य कर्मधारयः”—अटी० ॥
१२. पासादीए ४ । तत्थ इति प्रतिष्ठु पाठः । “पामाईए दरिसणिज्जे अभिरूवे पडिरूवे” इति
प्राग्वत्—अटी० ॥ १३. सुसमां हे २, ३ ॥ १४. सयाणि हे ३ ॥ सयाणि य साहस्साणि
य सयसाहस्साणि य सं १ ला २, ३ हे ४ । सइयाण य साहस्सियाग य सयसाहस्सियाण
य जे १ मु० ॥ १५. °याण खं १ । दृश्यतामुपरितनं टिप्पणम् ॥

तस्स णं मयंगतीरदहस्स अदूरसामंते एत्थ णं महं एंगे मालुयाकच्छए होत्था, वण्णओ। तत्थ णं दुवे पावसियाल्ला परिवसंति, पावा चंडा रोद्धा तल्लिच्छा संहसिया लोहितपाणी आमिसत्थी आमिसाहारा आमिसप्पिया आमिसल्ला आमिसं गवेसमाणा रत्ति-वियाल्लचारिणो दिया पच्छणं यावि चिट्ठंति ।

५ तते णं तातो मयंगतीरदहातो अन्नया कदाइ सूरियंसि चिरत्थमियंसि लुल्लियाए संज्ञाए पविरलमाणुसंसि णिसंतपडिणिसंतंसि समाणंसि दुवे कुम्मगा आहारत्थी आहारं गवेसमाणा सणियं सणियं उत्तरंति । तस्सेव मयंगतीरदहस्स परिपेरंतेणं सव्वतो समंता परिघोलेमाणा परिघोलेमाणा वित्तिं कप्पेमाणा विहरंति ।

१० तयणंतरं च णं ते पावसियाल्ला आहारत्थी जाव आहारं गवेसमाणा मालुयाकच्छगाओ पडिनिक्खमंति, २ ता जेणेव मयंगतीरदहे तेणेव उवागच्छंति, २ ता तस्सेव मयंगतीरदहस्स परिपेरंतेणं परिघोलेमाणा परिघोलेमाणा वित्तिं कप्पेमाणा विहरंति । तते णं ते पावसियाल्ला ते कुम्माए पासंति, २ ता जेणेव ते कुम्माए तेणेव पंधारेत्थ गमणाए । तते णं ते कुम्मगा ते पावसियाल्ला एज्जमाणे पासंति, २ ता भीता तत्था तसिया उव्विग्गा संजातभया हत्थे य पादे य गीवाओ य सएहिं २ काएहिं संहरंति, २ ता निच्चला निप्फंदा तुसिणीया संचिट्ठंति ।

१५ तते णं ते पावसियाल्ला जेणेव ते कुम्मगा तेणेव उवागच्छंति, २ ता ते कुम्मगा सव्वतो समंता उव्वत्तेति परियत्तेति आसारंति संसारंति चालेति घट्टेति फंदेति खोभंति, नहेहिं आलुं पंति, दंतेहि य अक्खोडेति, नो चेव

१. एगे जे १ हे १ मु० विना नास्ति ॥ २. रुद्धा हे २ स १ ला २, ३ हे ४ ॥ ३. साहस्सिया स १ ला ३ हे ३, ४ । साहस्सीया हे २ ला २ ॥ ४. हे २ विना—पच्छणयावि हे १ । पच्छन्नयावि स १ जे १ हे ३ ला २, ३ । पच्छिणयावि स १ हे ४ । पच्छन्नियावि लामू० २, पच्छन्ने यावि लास० २ । “दिवा प्रच्छन्नं चापि तिष्ठन्”—अटी० ॥ ५. परिणिसंसि ख १ ॥ ६. परिघोल-माणा २ हे १, २ । परिघोलमाणा २ एवं च णं विहरति जे १ ॥ ७. कप्पमाणा खं १ ॥ ८. तस्सेय सं १ ख १ हे २, ३ । तस्सय ला १ हे ४ ॥ ८. ण नास्ति स १ ॥ ९. आहारत्थी आहार जाव गवेसमाणा मालुया^० स १ ला ३ । आहारत्थी आहार गवेसमाणा जाव मालुया^० ला ३ ॥ १०. परिघोलमाणा २ ख १ हे १ ॥ ११. सियाल्ला ते हे १ जे १ हे ३ विना ॥ १२. पाहारेत्थ स १ ॥ १३. तत्थ तसिया खं १ ॥ १४. सहरति ला ३ हे ४ ॥ १५. चालेति फंदंति खोभंति घट्टेति नहेहिं जे १ ॥

णं संचाएन्ति तेसिं कुम्मगाणं किंचि सरीरस्स आवाहं वा पवाहं वा वावाहं वा उप्पाइत्तए छविच्छेदं वा करेत्तए । तते णं ते पावसियालगा ते कुम्मे दोच्चं पि तच्चं पि सव्वतो समंता उव्वत्तेति जाव नो चेव णं संचाएन्ति करेत्तए । ताहे संता तंता परितंता निव्विण्णा समाणा सणियं सणियं पच्चोसंकेत्ति, २ ता एगंतमवक्कमंति, २ निच्चला निष्फंदा तुसिणीया संचिद्धंति ।

५

तत्थ णं एगे कुम्मगे ते पावसियालए चिरगते दूरगए जाणित्ता सणियं सणियं एगं पायं निच्छुमति । तते णं ते पावसियाला तेणं कुम्मएणं सणियं सणिय एगं पायं निणियं पासंति, २ ता सिग्घं चवलं तुरियं चंडं जतिणं वेगितं जेणेव से कुम्मे तेणेव उवागच्छंति, २ तस्स णं कुम्मगस्स तं पायं नक्खेहिं आलुपंति, दंतेहिं अक्खोडेति, ततो पच्छा मंसं च सोणियं च आहारंति, २ ता तं कुम्मगं सव्वतो समंता उव्वत्तेति जाव नो चेव णं संचाएन्ति करेत्तए ताहे दोच्चं पि अवक्कमंति, एवं चत्तारि वि^{१०} पाया जाव सणियं सणियं गीवं णीणेति । तते णं ते पावसियालगा तेणं कुम्मएणं गीवं णीणियं पासंति, पासित्ता सिग्घं चवलं तुरियं चंडं जइणं वेइयं जाव नहेहिं दंतेहिं यं कवालं विहाडेति, २ ता तं कुम्मगं जीवियाओ ववरोवेति, २ ता मंसं च सोणियं च आहारंति । एवामेव सैमणाउसो ! जो अम्हं निग्गंथो वा निग्गंथी वा आयरिय उवज्झाय्माणं अंतिए पव्वतिए सैमाणे, पंच य से इंदिया अगुत्ता भवंति से णं इह भवे चेव बहूणं समणाणं ४^{११} हीलणिजे [निंदणिजे खिसणिजे गरहणिजे परिभवणिजे], परलोगे

१०

१५

१. किंचि जे १ विना नास्ति ॥ २. ण हे २ मु० विना नास्ति ॥ ३. प्रतिषु पाठाः—आवाहं वा उप्पा^० जे १ । आवाहं वा वावाह वा उप्पा^० ला १ हे ३ । आवाह चावाह वा उप्पा^० खं १ । अवाहं वावाहं वा उप्पा^० ला २, ३ हेमू० १ हे ४ । अवाह चावाह वा उप्पा^० सं १ । आवाहं वावाहं वा उप्पा^० हेस १ । आवाहं वा पवाह वा उप्पा^० हे २ । “आवाधाम् ईषद् बाधा प्रवाधां प्रकृष्टा बाधा व्यावाधां वा”—अटी० ॥ ४. कारावित्तए खं १ ॥ ५. परित्तता खं १ । “परितान्तौ उभयतः”—अटी० ॥ ६. एगंते अवक्क^० जे १ ॥ ७. दूरं गए हे २ विना ॥ ८. एगपायं खं १ ॥ ९. निच्छुमइ हे २ ॥ १०. णं नास्ति जे १ ॥ ११. नखेहिं सं १ ख १ विना ॥ १२. करेत्तए ताहे नास्ति खं १ ॥ १३. दोच्चं अव^० हे २, ३ जे १ । दोच्च एगन्तमव^० खं १ ॥ १४. वि नास्ति सं १ ला ३ ॥ १५. नीणेइ २ तए जे १ सं १ ला ३ ॥ १६. तुरियं चंडं जइण चेइयं जाव खं १ विना नास्ति ॥ १७. य हे २ विना नास्ति ॥ १८. समणाउसो समणीओ जो सं १ ॥ १९. ण्याणं वा अंतिए सं १ ला ३ ॥ २०. “समाणे इत्यत्र विहरतीति शेषो द्रष्टव्यः”—अटी० ॥ २१. अत्र ‘४’ इत्यङ्केन ‘बहूणं समणाणं बहूणं समणीणं बहूणं सावयाणं बहूणं सावियाणं’ इति पाठो विवक्षितः । दृश्यता पृ० ९२ पं० १९ ॥

वि य णं आगच्छति बहूणं दंडणाणं जाव अणुपरियट्ठति, जहा व से कुम्मए अगुत्तिंदिए ।

५ तते णं ते पावसियालगा जेणेव से दोच्चए कुम्मए तेणेव उवागच्छंति, २ तं कुम्मगं सव्वतो समंता उव्वत्तेति जाव दंतेहिं णिक्खुडेंति जाव 'नो चेव णं सक्का करेत्तए । तते णं ते पावसियालगा दोच्चं पि तच्चं पि जाव नो संचाएंति तस्स कुम्मगस्स किंचि आवाहं वा पवाहं वा जाव छविच्छेदं वा करेत्तए । ताहे संता तंता परितंता निव्विण्णा समाणा जामेव 'दिसं पाउव्वभूता तामेव दिसं पडिगया ।

१० तते णं से कुम्मए ते पावसियालए चिरगए दूरगए जाणित्ता सणियं सणियं गीवं नीणेति, २ दिसावलोयं करेति, २ ता जमगसमगं चत्तारि वि पादे नीणेति, २ ताए उक्किट्ठाए कुम्मगतीए वीतीवयमाणे वीतीवयमाणे जेणेव मयंगतीरद्वहे तेणेव उवागच्छति, २ ता मित्त-णाति-नियग-सयण-संवंधि-परिजणेण सद्धिं अभिसमन्नागए यावि होत्था । एवामेव समणाउसो ! जो अम्हं समणो वा समणी वा पंच य से इंदियाइं गुत्ताइं भवंति जाव जहा १५ व से कुम्मए गुत्तिंदिए । एवं खलु जंवू ! समणेणं भगवया महावीरेणं चउत्थस्स णायज्झयणस्स अयमट्ठे पणत्ते त्ति वेमि ॥

॥ चउत्थं णायज्झयणं सम्मतं ॥ ४ ॥

१. नो चेव ण सक्का जे १ विना नास्ति ॥ २. तच्चंपि नास्ति ला ३ ॥ ३. कुम्मस्स हे १ मु० विना ॥ ४. आवाहं वा वावाहं वा हे २ विना । दृश्यता पृ० १०५ पं० १ ॥ ५. दिमि खं १ हे २ विना ॥ ६. उक्किट्ठाए फ कुम्म इति प्रतिपु पाठ । "ताए उक्किट्ठाए, इह एवं दृश्यम्—तुरियाए चवलाए चडाए मिग्गाए उद्धयाए जइणाए छेयाए त्ति"—अटी० ॥

[पंचमं अञ्जयणं 'सेलगे']

५२. जति णं मंते ! समणेणं भगवया महावीरेणं चउत्थस्स नायञ्जयणस्स अयमडे पण्णत्ते, पंचमस्स नायञ्जयणस्स के अडे पण्णत्ते ? एवं खलु जंबू ! ते णं काले णं ते णं समए णं चारवती नाम नयरी होत्था, पाईणपडीणायया उदीणदाहिणवित्थिण्णा नवजोयणवित्थिण्णा दुवालसजोयणायामा धणवतिमति-
णिम्माया चामीयरपवरपागारा णाणामणिपंचवण्णकविसीसंगसोहिया अल्यापुरि-
संकासा पमुतियपक्कील्लिया पच्चक्खं देवलोगभूता ।

तीसे णं चारवतीए णगरीए चहिया उत्तरपुरत्थिमे दिसीभागे रेवतगे णाम पव्वए होत्था, तुंगे गगणतलमणुलिहंतसिहरे णाणाविहगच्छ-गुम्म-लता-वैल्लिपरिगते हंस-संस-मिग-मयूर-कौच-सारस-चक्रवाय-मयणसाल-कोइलकुलोववेए अणेगतंड-
कडग-वियर-उज्झर-पवाय-पव्वमार-सिहरपउरे अच्छरगण-देवसंग-चारण-विज्जाहर-
मिहुणसंविचिण्णे निच्चच्छणए दसारवरवीरपुरिसतेलोकवलवगाणं, सोमे सुभगे पियदंसणे सुरूवे पासातीए ४^१ ।

तस्स णं रेवयगस्स अदूरसामंते एत्थ णं णंदणवणे नाम उज्जाणे होत्था, सव्वोउयपुप्फफलसमिद्धे रम्मे नंदणवणप्पगासे पासातीए ४ । तस्स णं उज्जाणस्स
बहुमज्झदेसभाए सुंरप्पिए नाम जक्खाययणे होत्था, दिव्वे० वण्णओ ।

तत्थ णं चारवतीए णयरीए कण्हे नामं वासुदेवे राया परिवसती । से णं तत्थ समुदविजयपामोक्खाणं दसण्हं दसाराणं, बलदेवपामोक्खाणं पंचण्हं महावीराणं, उग्गसेणपामोक्खाणं सोलसण्हं रायसहस्साणं, पज्जुन्नपामोक्खाणं अद्दुद्धाणं कुमारकोडीणं, संवपामोक्खाणं सडीए दुहंतसाहस्सीणं, वीरसेणपामोक्खाणं
एक्कवीसाए वीरसाहस्सीणं, महासेणपामोक्खाणं छप्पन्नाए वैल्लवगासाहस्सीणं,

१. 'सीससोहिया स १ ला ३ ॥ गुच्छं हे १ लासं० ३ ॥ ३. 'वैल्लि' खं १ ॥ ४. 'ससं' जे १ विना नास्ति ॥ ५. 'रसारसकौचचक्र' जे १ ॥ ६. "चक्राग त्ति चक्रवाकः"—अटी० ॥ ७. 'तडागकडग' जे १ । "अनेकानि तटानि कटकाश्च गण्डशैला यत्र स तथा"—अटी० ॥ ८. 'वगाणं जे १ । "तेलोकवलवगाणं तैलोक्यादपि बलवन्तोऽतुलबलनेमिनाथयुक्तावात्"—अटी० ॥ ९. अत्र '४' इत्यङ्केन 'पामातीए दरिसिगिजे अभिरूवे पडिरूवे' इति पाठो विवक्षितः, एवमग्रेऽपि सर्वत्र ॥ १०. सुरम्भिण् जे १ ॥ ११. रायसं जे १ हे १ विना ॥ १२. महसेणं खं १ ॥ १३. बलं नास्ति खं १ ॥ १४. 'वगां जे १ । दृश्यता टि० ८ ॥

रुप्पिणीपामोक्खाणं वत्तीसाए महिलासाहस्सीणं, अणंगंसेणापामोक्खाणं अणेगाणं गणियासाहस्सीणं, अत्तेसिं च वट्ठणं ईसर-तलवर जाव सत्थवाहप्पंभिईणं वेयडू-गिरिसागरपेरंतस्स यं दाहिणडूभरहस्स चारवतीए नयरीए आहेवच्चं जाव पालेमाणे विहरति ।

- ५ ५३. तत्थ णं चारवईए नयरीए थावच्चा णाम गाहावतिणी परिवसति, अड्डा जाव अपरिभूता । तीसे णं थावच्चाए गाहावतिणीए पुत्ते थावच्चापुत्ते णामं सत्थवाहदारए होत्था सुकुमालपाणि-पाए जाव सुरूवे । तते णं सो थावच्चा गाहावत्ती तं दारंगं सातिरेगअट्ठवासजाययं जाणित्ता सोहणंसि तिहि-करण-णक्खत्त-मुहुत्तंसि कलायरियस्स उवणेति, जाव भोगसमत्थं जाणित्ता वत्तीसाए
- १० इब्भकुलवालियाणं एगदिवसेणं पाणिं गेण्हावेति, वत्तीसओ दाओ जाव वत्तीसाए इब्भकुलवालियाहिं^{१३} सद्धिं विपुले सद्धं-फरिस-रस-रूव-गंधे जाव भुंजमाणे विहरति ।

- ते णं काले णं ते णं समए णं अरहा अरिद्धनेमी, ^{१४}सो चेव वण्णओ, दस-धणुस्सेहे नीलुप्पल-गंवळ-गुलिय-अयसिकुसुमप्पगासे, अट्टारसहिं समणसाहस्सीहिं सद्धिं संपरिखुडे, चत्तालीसाए अज्जियासाहस्सीहिं सद्धिं संपरिखुडे, पुच्चाणुपुत्वि
- १५ चरमाणे, गामाणुगामं दूइज्जमाणे जाव जेणेव चारवती नगरी, जेणेव रेवयग-पव्वए, जेणेव नंदणवणे उज्जाणे, जेणेव सुरप्पियस्स जक्खस्स जक्खाययणे, जेणेव असोगवरपायवे तेणेव उवागच्छइ, २ ता अहापडिरूवं उग्गहं ओगिणिहत्ता संजमेणं तवसा अप्पाणं भावेमाणे विहरति । परिसा निग्गया, धम्मो कहितो ।

- तते णं से कण्हे वासुदेवे इमीसे कहाए लद्धडे समाणे कोटुंवियपुरिसे
- २० सद्दावेति, २ ता एवं वंदासी—खिप्पामेव भो देवाणुप्पिया ! सभाए सुहम्माए

१. 'सेणपा' स १ लामू० ३ ला २ हे ४ विना ॥ २. सह° लं १ ॥ ३. सत्थाह° हे १ जे १ लास० ३ विना ॥ ४. पभिं जे १ विना ॥ ५. 'पेरंतयस्स दाहिं' हे ३ ॥ ६. य नास्ति सं १ ला ३ हे ४ । दृश्यतामुपरितन टिप्पणम् ॥ ७. 'भरहस्स य चार°' हे १, २ ला १, २ ॥ ८ तीसे ण जे १ ॥ ९. 'पुत्ते नास्ति स १ ला ३ ॥ १०. सत्थाह° हे १ जे १ ला ३ विना ॥ ११. सा नास्ति जे १ ॥ १२. वत्तीसओ दाओ खं १ स १ । "वत्तीसओ दाओ दानिश्चत् प्रासादाः दानिश्चद् हिरण्यकोट्यः दानिश्चत् सुवर्णकोट्य इत्यादिको दाओ दान वाच्य" —अटी० ॥ १३. 'थाणं सद्धिं' जे १ । १४. सद्धरसफसरूवगधे ला २ । सद्धरसफरिसरूवगधे स १ ला २ हे ४ ॥ १५. "सो चेव वण्णओ त्ति आहारे तिस्थगरे इत्यादियो महावीरस्य अभिहित" —अटी० ॥ १६. "गवल त्ति महिषगृङ्गम्, गुलिका नीली, गवलस्य वा गुलिका गुडिका गवल-गुडिका" —अटी० ॥ १७. सह° लं १ ॥ १८. चरणे जाव जेणेव हे २ विना ॥ १९. चारवती नाम नगरी लं १ सं १ हे ३, ४ ला २, ३ ॥ २०. वयासि जे १ ॥

मेघोघरसियं गंभीर-महुरसदं कोमुदियं भेरिं तालेह । तते णं ते कोडुंघिय-
पुरिसा कण्हेणं वासुदेवेणं एवं वुत्ता समाणा हँडुतुड्डा जाव मत्थए अंजलिं कट्टु
'एवं सामी ! तहत्ति' जाँव पडिसुणेंति, २ ता कण्हस्स वासुदेवस्स अंतियाओ
पडिनिक्खमंति, २ ता जेणेव सभा सुहम्मा जेणेव कोमुदिया भेरी तेणेव
उवागच्छंति, २ ता तं मेघोघरसियं गंभीर-महुरसदं कोमुदियं भेरिं तालेंति । ५
ततो निद्धमहुरगंभीरपडिसुएणं पिव सारइएणं वलाहएणं अणुरसियं भेरीए ।

तते णं तीसे कोमुदियाए भेरीए तालियाए समाणीए चारवतीए नयरीए
नवजोयणवित्थिण्णाए दुवालसजोयणायामाए सिंघाडग-तिय-चउक्क-चच्चर-कंदर-दरी-
विंयैर-कुहर-गिरिसिहर-नगर-गोउर-पासाय-दुवार-भवण-देउलपंडिसुयासयसहस्सै-
संकुलं करेमाँणे चारवतिं नगरिं सँभितरवाहिरियं सव्वतो समंता से सहे १०
विप्पसरित्था ।

तते णं चारवतीए नयरीए नवजोयणवित्थिण्णाए चारसजोयणायामाए समुद-
विजयपामोक्खा दस दसारा जाव गणियासहस्साइं कोमुदियाए भेरीए सदं सोच्चा
णिँसम्म हँडुतुड्डा जाव ण्हाया आविद्धवग्घारियमल्लदामकलावा अहतवत्थचंदणो-
ल्लित्तगायसरीरा, अप्पेगतिया हयगया, एँव गयगया, रँह-सीया-संदमाणीगँया, १५
अप्पेगतिया पायविहारचारेण पुरिसवग्गुरापरिक्खित्ता कण्हस्स वासुदेवस्स अंतियं
पाउन्भवित्था ।

तते णं से कण्हे वासुदेवे समुद्विजयपामोक्खे दस दँसारे जाव अंतियं
पाउन्भवमाणे पासित्ता हँडुतुड्डे जाव कोडुंघियपुरिसे सदावेति, २ ता एवं

१. "कोमुदियं ति उत्सववाद्यम्, क्वचित् सामुदायिकीमिति पाठः, तत्र सामुदायिकी
जनमीलनप्रयोजना"—अटी० ॥ २. हट्ट जाव हे २ । हट्टा जाव सं १ ला ३ ॥ ३. जाव नास्ति
जे १ ॥ ४. कोमुदिया जे १ ॥ ५. कोमुदित हे १ ॥ ६. अणुरसियं भेरीए जे १ । "अनुरसितं
शब्दायितं मेर्या"—अटी० ॥ ७. "विचरं" हे २ जे १ विना । दइयता पृ० ३३ पं० ९, पृ० ६०
पं० २ ॥ ८. नागगोउरं हे १ ॥ ९. देवकुलं हे २ ॥ १०. पडिस्सुयां हे १, २ । पडिस्सुयां
खं १ स १ ला ३ ॥ ११. संकुलसद करे जे १ । संकुल सदं करे मु० । "सकुला या तथा ता
कुर्वन्, कामित्थाह—द्वारकावतीं नगरीम्"—अटी० ॥ १२. माणा हे २ सं १ ॥ १३.
सव्वमतरं खं १ । "संभितरवाहिरियं ति सहाभ्यन्तरेण मध्यमागेन बाहिरिकया च प्राकाराद्
बहिर्नगरदेशेन या सा साम्यन्तरवाहिरिका, ताम्"—अटी० ॥ १४. निसम्मा हे २ सं १ ॥
१५. हट्टतुड्ड जाव हे १ सं १ जे १ ला ३ । हट्ट जाव खं १ ॥ १६. विग्घारियं सं १ ॥ १७.
चदणोक्किणगायं ख १ विना ॥ १८. एव गयगया नास्ति जे १ ॥ १९. रहस्सीयां जे १ ॥
२०. गया जे १ हे १ मु० विना नास्ति ॥ २१. अंतिए सं १ ला ३ ॥ २२. दसारे अंतिए
जे १ ॥ २३. हे २ विना—हट्टतुड्डा हे १ खं १ । हट्टतुड्ड सं १ ला ३ जे १ ।

वैयासी—खिप्पामेव भो देवाणुप्पिया! चाउरंगिणिं^१ सेणं सज्जेह विजयं च गंधहत्थि उवट्ठवेह। ते वि तहत्ति उवट्ठवेति जाव पज्जुवासंति।

५४. थावच्चापुत्ते वि णिग्गए, जहा मेहे तहेव धम्मं सोच्चा णिसम्म जेणेव थावच्चा गाहावतिणिं तेणेव उवागच्छति, २ ता पायग्गहणं करेति, जहा मेहस्स
५ तहा चेवं णिवेयणा, जाहे नो संचाएति विसयाणुलोमाहि य विसयपडिक्कूलाहि य चहूहिं आघवणाहि य पण्णवणाहि य सण्णवणाहि य विण्णवणाहि य आघवित्तए
वा ४ ताहे अकामिया चेव थावच्चापुत्तस्स दारगस्स निक्खमणमणुमन्नित्थीं।

तते णं सा थावच्चा आसणाओ अब्भुट्ठेति, २ ता महत्थं महग्गं महारिहं
रायारिहं पाहुडं गेण्हति, २ ता मित्तं^३ जाव संपरिखुडा जेणेव कण्हस्स वासुदेवस्स
१० भवणवरपडिदुवारदेसमाए तेणेव उवागच्छति, २ ता पडिहारदेसिएणं मग्गेणं
जेणेव कण्हे वासुदेवे तेणेव उवागच्छति, २ ता कैरयल[परिग्गहियं दसण्हं
सिरसावत्तं मत्थए अंजलिं कट्ठु जएणं विजएणं] वट्ठवेति, २ तं महत्थं
महग्गं महारिहं रायारिहं पाहुडं उवणेइ, २ ता एवं वेदासी—एवं खलु
देवाणुप्पिया! मम एगे पुत्ते थावच्चापुत्ते नाम दारए इहे जाव से णं संसारभंयु-
१५ विग्गे इच्छति अरहतो अरिट्ठनेमिस्स जाव पव्वइत्तए, अहण्णं निक्खमणसक्कारं
करेमि, इच्छामि णं देवाणुप्पिया! थावच्चापुत्तस्स निक्खममाणस्स छत्त-मउड-
चामराओ य विदिन्नाओ। तते णं कण्हे वासुदेवे थावच्चं गाहावतिणिं एवं
वेदासी—अच्छाहि णं तुमं देवाणुप्पिए। सुनिव्वुय्यवीसत्था, अहण्णं सयमेव
थावच्चापुत्तस्स दारगस्स निक्खमणसक्कारं करिस्सामि।

१. वयासि हे १ जे १ ख १ ॥ २. रगिणी हे १ ख १ जे १ ॥ ३. सेण्ण खं १ ॥ ४. उट्ठवेह ते वि तहत्ति उट्ठवेति सं १ ॥ ५. णिसम्मा हे १ सं १। णिसम्मं जे १ ॥ ६. दइयता पृ० ४४ पं० ४ ॥ ७. चेव नास्ति खं १ हे १, २, ला १, २, जे १ ॥ ८. अत्र '४' इत्यङ्केन 'आघवित्तए वा पण्णवित्तए वा सण्णवित्तए वा विण्णवित्तए वा' इति पाठो विवक्षितः ॥ ९. 'पुत्तदारगस्स निक्ख' हे १। 'पुत्तस्स निक्ख' सं १ ला २, ३ हे ३, ४ ॥ १०. इतः परं 'निक्खमणाभिसेयं पासामो, तए ण से थावच्चापुत्ते तुलिणीए संचिट्ठह' इत्यधिको सु० मध्ये [=मुद्रितमध्ये] पाठः ॥ ११, १५. महारिह जे १ विना ॥ १२. रायारिह ख १ ॥ १३. मित्तणाइ, सपरिखुडा जे १ ॥ दइयता पृ० ३६ पं० ५ ॥ १४. दइयता पृ० १७ पं० ११, पृ० १८ पं० ६ ॥ १५. रायारिहं जे १ हे २ मध्ये नास्ति। रायारिह ख १ ला १ हे मू० ४ हे ३ ॥ १७. वयामि जे १ ॥ १८. दारए गे इ जाव जे १ ॥ १९. भउव्विं खं १ विना ॥ २०. वयासि जे १ ॥ २१. हे २ ला ३ विना—'वुया वीस' ख १। 'वुत्तवीस' सं १ हे ४। 'वुत्तवीम' ला १, २ हे १, ३। 'वुत्तवीस' जे १। दइयता पृ० ३१ टि० ६ ॥

तते णं से कण्हे वासुदेवे चाउरंगिणीए सेणाए विजयं हत्थिरयणं दुरूढे
समाणे जेणेव थावच्चाए गाहावतिणीए भवणे तेणेव उवागच्छति, २ ता थावच्चापुत्तं
एवं वदासी—मा णं तुमं देवाणुप्पिया ! मुंडे भवित्ता पँव्याहिं, भुंजाहि णं
देवाणुप्पिया ! विउले माणुस्सए कामभोगे मम बाहुच्छायपरिगहिए, केवलं देवाणु-
प्पियस्स अहं णो संचाएमि वाउकायं उवरिमेणं गच्छमाणं निवारित्तए, अण्णो ५
णं देवाणुप्पियस्स जं किंचि आवाहं वा वावाहं उप्पाएति तं सव्वं निवारेमि ।

तते णं से थावच्चापुत्ते कण्हेणं वासुदेवेणं एवं वुत्ते समाणे कण्हं वासुदेवं एवं
वैयासी—जँइ णं तुमं देवाणुप्पिया ! मम जीवियंतकंरं मच्चुं एज्जमाणं निवारेसि,
जरं वा सरीररूवविण्णंसिणिं सरीरं अइवयमाणिं निवारेसि, तते णं अहं तव
बाहुच्छायापरिगहिए विउले माणुस्सए कामभोगे भुंजमाणे विहरामि । १०

तते णं से कण्हे वासुदेवे थावच्चापुत्तेणं एवं वुत्ते समाणे थावच्चापुत्तं एवं
वैयासी—एए णं देवाणुप्पिया दुरतिक्रमणिज्जा, णो खलु सक्का सुबलिण्णावि
देवेण वा दाणवेण वा णिवारित्तए, णँन्नत्थ अँप्पणा कम्मक्खएणं ।

तते णं से थावच्चापुत्ते कण्हं [वासुदेवं] एवं वयासी—जँइ णं एँते णं दुरति-
क्रमणिज्जा, णो खलु सक्का जँव णण्णत्थ अँप्पणा कम्मक्खएणं । तं इच्छामि णं १५
देवाणुप्पिया ! अण्णाण-मिच्छत्त-अविरइ-कसायसंचियस्स अँत्तणो कम्मक्खयं
करित्तए ।

१. तुमे जे१ मु० ॥ २. पव्वाहिं सं१ लामू० ३ । पव्वाहिं हे२ ॥ ३. 'यपडिग्ग' सं१ ला ३ ।
'यपरिग्ग' जे१ । 'य' परिग्ग' हे१ ॥ ४. अण्णोणं हे१ जे१ स१ ला ३ ॥ ५. जो किंचि
आ० जे१ विना । जे किंचि आ० खं१ मु० ॥ जो किंचि वि आ० हे१ मु० ला१ ॥
६. वयासि जे१ ॥ ७. जे णं ख१ ॥ ८. तुमं जे१ विना नास्ति ॥ ९. स१ ला ३
विना—'करणियं' मच्चुं हे४ जे१ । 'करणिं' मच्चुं हे२, ३ खं१ । 'करणं' मच्चुं हे१ मु० ॥
'करेणं' मच्चुं ला१ । 'करणेहिं' मच्चुं ला२ । १०. 'सणिं' हे१ मु० विना ॥ ११. 'च्छायपरि' जे१
लो० हे२ ॥ १२. थावच्चं पुत्तं एवं वयासी एस णं हे२ ॥ १३. वयासि जे१ । एवमग्गेऽपि प्रायः
सर्वत्र ॥ १४. अण्णत्थ सं१ हे१, ४ ला१, २, ३ । णमेत्थ खं१ । दृश्यतामधस्तनं टिप्पणम् ॥
१५. अण्णो ख१ हे२, ३ । "नन्नत्थ अण्पणा कम्मक्खएणं ति न इति यदेतन्मरणादिवारणशक्ते-
निषेधन तद् अन्यत्र आत्मना कृतात् आत्मनो वा सम्बन्धिनः कर्मक्षयात्, आत्मना क्रियमाणम्
आत्मीयं वा कर्मक्षयं वर्जयित्वेत्यर्थः । अज्ञानेत्यादौ, अण्पणा अण्पणो वा कम्मक्खयं करित्तए त्ति
कर्मण इह षष्ठी द्रष्टव्या" —अटी० ॥ १६. जँइ खं१ ॥ १७. एए दुर' जे१ विना ॥ १८. जाव
ण णण्णत्थ सं१ ला१, २, लामू० ३ हे१, ३, ४ । जा णं णण्णत्थ खं१ ॥ १९. अण्पणो
खं१, हे२, ३ ला२ । दृश्यतां टि० १५ ॥ २०. अण्पणो ला२, लास० ३ ॥ २१. कम्मस्स खयं
हे२ । दृश्यता टि० १५ ॥

तते णं से कण्हे वासुदेवे थावच्चापुत्तेणं एवं वुत्ते समाणे कोडुंवियपुरिसे
 सद्दावेति, २ ता एवं वदासी—गच्छह णं देवाणुप्पिया ! चारवतीए नयरीए
 सिंघाडग-तिग-चउक्क-चच्चर जाव पहेसु हत्थिखंधवरगया महया महया सदेणं
 उग्घोसेमाणा २ उग्घोसणं करेह—एवं खलु देवाणुप्पिया ! थावच्चापुत्ते संसार-
 भउव्विग्गे भीए जम्मणमरणाणं इच्छति अरहतो अरिद्धनेमिस्स अंतिए मुंडे भवित्ता
 पव्वइत्तए, तं जो खलु देवाणुप्पिया ! राया वा जुवराया वा देवी वा कुमारे वा
 ईसरे वा तलवरे वा कोडुंविय-माडंविय-इब्भ-सेट्ठि-सेणावति-सत्थवाहे वा थावच्चा-
 पुत्तं पव्वयंतमणुपव्वयति तस्स णं कण्हे वासुदेवे अणुजाणति, पँच्छातुरस्स वि य
 से मित्त-णाति[-णियग-सयण-संवंधि-परिजणस्स] जोगँ-खेमवट्टमाणि पडिवहति
 १० ति कट्ठु घोसणं घोसेह, जाव घोसंति ।

तते णं थावच्चापुत्तस्स अणुराएणं पुरिससहस्सं निक्खमणाभिमुहं ण्हायं सव्वा-
 लंकारविभूसियं पत्तेयं पत्तेयं पुरिससहस्सवाहिणीसु सिवियासु दुरूढं समाणं
 मित्त-णाति०परिवुडं थावच्चापुत्तस्स अंतियं पाउब्भयं ।

तते णं से कण्हे वासुदेवे पुरिससहस्समंतियं पाउब्भवमाणं पासति, २ कोडुं-
 १५ वियपुरिसे सद्दावेति, २ ता एवं वदासी । जहा मेहस्स निक्खमणाभिसेओ तहेव
 सेयापीएहिं कलसेहिं ण्हावेति, जाव अरहतो अरिद्धनेमिस्स पडागातिपडागं पासति,
 २ ता विजाहर-चारणे जाव पासित्ता सीयाओ पच्चोरुहति, तते णं से कण्हे
 वासुदेवे थावच्चापुत्तं पुरतो काउं जेणेव अरहा अरिद्धनेमी सव्वं तं चेव जाव

१. उग्घोसं क० खं १ ॥ २. वा तलवरे वा ईसरे वा जे १ ॥ ३. पव्वायइ जे १ ॥
 ४. रस्सावि हे १ । “पच्छाउरस्सेत्यादि, पश्चात् तरिमन् राजादी प्रवजिते सति आतुरस्यापि च
 द्रव्याभावाद् दु स्थस्य से तस्य तदीयस्येत्यर्थः मित्रज्ञातिनिजकसम्बन्धिपरिजनस्य योगक्षेमवार्तमानीं
 प्रतिवहति, तत्रालब्धस्येप्सितस्य वस्तुनो लाभो योगो लब्धस्य परितालनं क्षेमः, ताभ्या वर्तमान-
 कालमवा वर्तमानी वार्ता योगक्षेमवार्तमानी, तां निर्वाहं राजा करोतीति तात्पर्यम्” —अटी० ॥
 ५. खेम वट्टमाणी हे २ विना । “खेमं वट्टमाणि पवहति खं १ । दृश्यतामुपरितन टिप्पणम् ॥
 ६. पीयएहिं लो० ॥ ७. कलसेहिं जे १ विना नास्ति । कच्छसेहिं जे १ । दृश्यता पृ० ५१ पं० २ ॥
 ८. ण्हावेति ख १ ॥ ९. पासंति जे १ ख १ हे ३ ॥ १०. “विजाहरचारणे ति इह ‘जभण्ण य देवे
 ओवयमाणे’ इत्यादि द्रष्टव्यम्” —अटी० ॥ ११. रुहति हे २ विना । रुभति हे १ ॥ १२.
 अरिहा हे १ ॥ १३. त चेव जाव आभरण तते णं स १ ला २, ३, हे ४ । त चेव आभरण
 तते ण सं १ ला २, ३ हे ४ विना ॥ दृश्यता पृ० ५५ पं० १७ । त चेव आभरण । तते णं
 प १ । अत्र आभरणशब्देन आभरणमल्लालकार इत्यस्य विवक्षितत्वात् आभरणं इति ख १
 पाठोऽस्माभिराहतः ॥

आभरण[मल्लालंकारं] ओमुयति । तते णं सा थावच्चा गाहावङ्गी हंसलक्खणेणं पडगसाडगेणं आभरणमल्लालंकारं पडिच्छइ, [पडिच्छित्ता] हार-वारिधार-छिन्न-मुत्तावलिप्पगासातिं अंसूणि विणिमुंचमाणी २ एवं वदासी—जतियव्वं जाया ! घडियव्वं जाया ! पैरक्कमियव्वं जाया ! अस्सि च णं अट्ठे णो पमादेयव्वं जाव जामेव दिसं पाउब्भूता तामेव दिसं पडिगया ।

५

तते णं से थावच्चापुत्ते पुरिससहस्सेण सद्धिं सयमेव पंचमुट्ठियं लोयं करेति जाव पव्वतिते । तते णं से थावच्चापुत्ते अणगारे जाते इरियासमिते भासासमिते जाव विहरति । तते णं से थावच्चापुत्ते अरहतो अरिद्धनेमिस्सं तहारूवाणं थेराणं अंतिए सामाइयमाइयातिं चोदस पुव्वातिं अहिज्जति, २ ता बहूहिं चउत्थ जाव विहरति । तते णं अरहा अरिद्धनेमी थावच्चापुत्तस्स अणगारस्स तं इब्भाइयं अणगारसहस्सं सीसत्ताए दलयति ।

१०

तते णं से थावच्चापुत्ते अन्नदा कदाइ अरहं अरिद्धनेमिं वंदति नमंसति, २ एवं वदासी—इच्छामि णं भंते ! तुब्भेहिं अब्भणुण्णाते समाणे सहस्सेणं अणगारिणं वहिया जणवयविहारं विहरत्तिए । अहासुहं देवाणुप्पिया ! । तते णं से थावच्चापुत्ते अणगारसहस्सेण सद्धिं तेणं उरालेणं उदग्गेणं पयत्तेणं पग्गहिणं [विहारिणं] वहिया जणवयविहारं विहरति ।

१५

५५. ते णं काले णं ते णं समए णं सेल्लापुरे नाम नगरे होत्था, सुभूमि-भागे उज्जाणे, सेलए राया, पउमावती देवी, महुँए कुमारे जुवराया । तस्स णं सेल्लस्स पंथगपामोक्खा पंच मंतिसया होत्था, उप्पत्तियाए वेणइयाए ४ उववेया रज्जधुरं चित्तयंति ।

२०

१. स १ ला २, ३, हे ४ विना आभरण हारं इति संक्षिप्तं पाठोऽत्र ॥ *पूर्वानुसारेण पडिच्छित्ता इति पाठः पूरणीयोऽत्र । दृश्यतां पृ० ५५ पं० १९ ॥ २. विणिम्मुयमाणी जे १ ला ३ ॥ ३. परिक्रमियव्वं जाया जतियव्वं जाया अस्सि स १ लामू० ३ हे ४ ॥ ४ अट्ठे नास्ति हे २ ॥ ५. जाव नास्ति जे १ विना ॥ ६. दिस्सिं हे १ जे १ सं १ ला ३ ॥ ७. दिस्सिं हे १ खं १ सं १ ला ३ ॥ ८. जाते रियां हे १, २ ॥ ९. °स्स अंतिए तहारूवाणं अंतिए सामां खं १ । °स्स अंतिए तहारूवाणं सामां जे १ । १०. बहूहिं जाव चउत्थ हे २ विना ॥ ११. णं से अरहा सं १ ला ३ ॥ १२ अरिहं हे २ जे १ ॥ १३. °गारेण स १ ला २, ३ हे ४ । °गारेणं सद्धिं वहिया लासं ३ मु० ॥ १४. उग्गेणं जे १ हे २ खं १ विना ॥ १५. दृश्यतां पृ० १२७ पृ० ३ ॥ १६. मद्दए सं १ ला ३ ॥ १७. °पामोक्खा ण पंच जे १ ॥ १८. उप्पत्तिया । वेणं हे २ । अत्र '४' इत्यङ्केन उप्पत्तियाए वेणइयाए कम्मजाए पारिणामियाए उववेया इति सम्पूर्णः पाठो ज्ञेयः ॥

थावच्चापुते सेलगपुरे समोसढे, राया णिग्गते, धम्मकहा, धम्मं सोच्चा जहा णं देवाणुप्पियाणं अंतिए वहवे उग्गा भोगा जाव चइत्ता हिरण्णं जाव पव्वतिता तहा णं अहं नो संचाएमि पव्वतित्तए, अहन्नं देवाणुप्पियाणं अंतिए पंचाणुव्वतियं जाव समणोवासए जाए अहिगयजीवाजीवे जाव अप्पाणं ५ भावेमाणे विहरति। पंथगपामोकखा पंच मंतिसया यं समणोवासया जाया। थावच्चापुते बहिया जणवयविहारं विहरति।

ते णं काले णं ते णं समए णं सोगंधिया नाम नयरी होत्था, वण्णओ। नीलासोए उज्जाणे, वण्णओ। तत्थ णं सोगंधियाए नयरीए सुदंसणे नाम नगरसेट्ठी परिवसति अडे जाव अपरिभूते।

१० ते णं काले णं ते णं समए णं सुए नाम परिव्वायए होत्था, रिउव्वेय-जजुव्वेय-सामवेय-अथव्वेय-सद्धितंतकुसले, संखसमए लद्धे, पंचजम-पंचनियमजुत्तं सोयमूलयं दसप्पयारं परिव्वायगधम्मं दाणधम्मं च सोयधम्मं च तित्थाभिसेयं च

१ धम्मकहा ख १ विना नास्ति॥ २. पव्वइए जे १॥ ३. “पंचाणुव्वइय, इह यावत्करणात् एव दृश्यम्—सत्तसिक्खावइयं दुवालसविह गिहिधम्मं पडिवज्जित्तए। अहासुहं देवाणुप्पिया! मा पडिवध काहिसि। तए ण से सेलए राया थावच्चापुत्तस्स अणगारस्स अंतिए पंचाणुव्वइय जाव उव्वसंपज्जइ। तए ण से सेलए राया समणोवासए जाए”—अटी०॥ ४. य नास्ति हे १ सं १ ला ३ विना॥ ५. नाम सं १ ला ३॥ ६. नाम सं १ ला ३॥ ७. नामं परिवायए हे २॥ ८ ला १ ख १ विना—अथव्वेय हे २ जे १ सं १ लो० हेमू० ४। अथव्वणवेय० ला ३ हेस० ४॥ “साख्यसमये साख्यसमाचारे लब्धार्थं, वाचनान्तरे तु यावत्करणादेवमिदमवगन्तव्यम्—ऋग्वेद-यजुर्वेद-सामवेद-अथर्ववेदानामितिहासपञ्चमानाम्, इतिहासः पुराणम्, निर्घण्टपष्ठानाम्, निर्घण्टो नामकोशः, साङ्गोपाङ्गानाम्, अङ्गानि शिक्षादीनि, उपाङ्गानि तदुक्तप्रपञ्चनपराः प्रवन्धा, सर-हस्स्यानाम् ऐदम्पर्ययुक्तानां सारकः अध्यापनद्वारेण प्रवर्तकः, स्मारको वा अन्येषां विस्मृतस्य स्मरणात्, चारकः अशुद्धपाठनिषेधक, पारग. पारगामी, पडङ्गचित्, पठितन्त्रविशारद. पठितन्त्र कापिलीयशास्त्रम्, पडङ्गवेदकत्वमेव व्यनक्ति—सङ्ख्याने गणितस्कन्धे, शिक्षा-कल्पे, शिक्षा-याम् अक्षरस्वरूपनिरूपके शास्त्रे, कल्पे तथाविधसमाचारप्रतिपादके, व्याकरणे शब्दलक्षणनिरूपके, निरुक्ते शब्दनिरुक्तप्रतिपादके, ज्योतिषामयने ज्योति.शास्त्रे, अन्येषु च ब्राह्मणकेषु शास्त्रेषु सुपरि-निष्ठित इति वाचनान्तरम्”—अटी०। “रिउव्वेअ-जजुव्वेअ-सामवेअ-अथव्वेअ इतिहास-पचमाणं निग्गट्ठट्ठाण चउण्हं वेदाण संगोवगाण सरहस्साणं सारए वारए धारए सटंगवी सद्धितंत-विसारए संखाणे सिक्खाकल्पे वागरणे छुदे निरुत्ते जेतिसामयणे अण्णेसु य वहुसु वंमण्णएसु परिव्वायएसु य नयेसु सुपरिनिष्ठिए”—इति भगवतीसूत्रे २।२।१२॥ ९. °जुत्ते जे १ सं १ ला ३। “पञ्चयम-पञ्चनियमयुक्तम्, तत्र पञ्च यमाः प्राणातिपातविरमणादयः, नियमास्तु शौच-सन्तोष-तपः-स्वाध्यायेश्वरप्रणिधानानि, शौचमूलक यम-नियममीलनाद् दशप्रकारम्”—अटी०॥ १० °प्पयारयं परि० हे २॥ ११. परिवा० हे २॥ १२. दाणधम्म च नास्ति हे २॥ १३. सोयधम्म च नास्ति खं १॥ १४ च नास्ति हे १॥

आघवेमाणे पण्णवेमाणे धाउरत्तवत्थपवरपरिहिए तिदंड-कुंडिय-छत्त छण्णालय-
अंकुस-पवित्तय-केसरिहत्थगए परिव्वायगसहस्सेण सद्धिं संपरिवुडे जेणेव सोगंधिया
नगरी जेणेव परिव्वायगावसहे तेणेव उवागच्छति, २ परिव्वायगावसहंसि भंडग-
निक्खेवं करेति, करेत्ता संखसमएणं अप्पाणं भावेमाणे विहरति ।

तते णं सोगंधियाए नयरीए सिंघाडग[-तिग-चउक्क-चच्चर-चउम्मुह- ५
महापह-पहेसु] बहुजणो अन्नमन्नस्स [एवमाइक्खइ, एवं भासइ, एवं पण्णवेइ,
एवं परूवेइ]—एवं खलु सुए परिव्वायगे इहमागते जाव विहरति । परिसा
निग्गया, सुदंसणो वि णीति । तते णं से सुए परिव्वायए तीसे परिसाए
सुदंसणस्स य अन्नेसिं चं बहूणं संखाणं परिकहेति, एवं खलु सुदंसणा—अम्हं
सोयमूलए धम्मे पण्णत्ते, से वि य सोए दुविहे पण्णत्ते, तंजहा—दव्वसोए य १०
भावसोए य । दव्वसोए उदएणं मड्डियाए य, भावसोए दव्वमेहि य मंतेहि य,
जन्नं अम्हं देवाणुप्पिया । किंचि असुई भवति तं सव्वं सज्जपुढवीए आलिप्पति,
ततो पच्छा सुद्धेण वारिणा पक्खालिज्जति, ततो तं असुई सुई भवति, एवं खलु
जीवा जलाभिसेयपूयप्पाणो अविग्घेणं सग्गं गच्छंति । तते णं से सुदंसणे सुयस्स
अंतिए धम्मं सोच्चा हट्ठ[तुड्डे] सुयस्स अंतियं सोयमूलयं धम्मं गेण्हति, १५
२ ता परिव्वायए विपुलेणं असण ४ पडिलभेमाणे जाव विहरति ।

तते णं से सुए परिव्वायगे सोगंधियाओ नगरीओ निग्गच्छति, २ ता बहिया
जणवयविहारं विहरति । ते णं काले णं ते णं समए णं थावच्चापुत्तस्स समोसरणं,
परिसा निग्गया, सुदंसणो वि णीइ, थावच्चापुत्तं वंदति नमंसति, २ ता एवं वदासी
—तुम्हाणं किमूलए धम्मे पण्णत्ते ? तते णं थावच्चापुत्ते सुदंसणेणं एवं वुत्ते समाणे २०
सुदंसणं एवं वदासी—सुदंसणा ! विणयमूलए धम्मे पण्णत्ते, से वि य विणए
दुविहे पण्णत्ते, तंजहा—अगारविणए य अणगारविणए य । तत्थ णं जेसे अगार-

१. 'रत्तपवरवत्थ' हे १, ४ स १ ला २, ३ । "धातुरक्तानि वस्त्राणि प्रवराणि परिहितो यः
स तथा । त्रिदण्डादीनि सप्त हस्ते गतानि व्यवस्थितानि यस्य स तथा । तत्र कुण्डिका कमण्डलू,
कचित् काञ्चनिका करोटिका चाधीयेते ते च क्रमेण रुद्राक्षकृतमाला मृद्धाननं चोच्यते । छण्णालकं
त्रिकाष्ठिका । अङ्कुशो वृक्षपल्लवच्छेदार्थः । पवित्रकं ताम्रमयमङ्गुलीयकम् । केसरी शीरखण्ड प्रमार्ज-
नार्थम्"—अटी० ॥ * 'वायग' ला २ हे १ ॥ २, ३. 'वायगा' हे २ ॥ ४ विहरति हे १
खं १ ला ३ ॥ ५ निति हे २ । णिति ला मू० ३ । णिग्गए ला स० ३ ॥ ६ य नास्ति सं १ ला २
हे ४ ॥ ७. च नास्ति खं १ ला २ हे ४ ॥ ८ "सज्जपुढवि त्ति कुमारपृथिवी"—अटी० ॥
९. 'प्पाणा खं १ सं १ ॥ १०. 'मूल धम्म हे १ ॥ ११. 'व्वाए हे २ ॥ १२. निह हे २ । णीई
जे १ । णीओ सं १ ॥ १३. 'मूले जे १ हे ४ ला २ विना ॥ १४. य नास्ति खं १ हे २ विना ॥

विणए से णं पंच अणुव्वयार्तिं, सत्तं सिक्खावयार्तिं, एकारस उवासगपडिमाओ । तत्थ णं जेसे अणगारविणए से णं पंच महव्वयाइं पंचत्ते, तंजहा—सव्वातो पाणातिवायाओ वेरमणं, सव्वाओ मुसावायाओ वेरमणं, सव्वाओ अदिच्चादाणातो वेरमणं, सव्वाओ मेहुणाओ वेरमणं, सव्वाओ परिग्गहाओ वेरमणं, सव्वाओ ५ राइभोयणाओ वेरमणं, जाव मिच्छादंसणसल्लाओ वेरमणं, दसविहे पच्चक्खणे, वारस भिक्खुपडिमाओ । इच्चेएणं दुविहेणं विणयमूलएणं धम्मेणं अणुपुच्चेणं अट्ठ कम्मपगडीओ खवेत्ता लोयगगपइट्ठाणा भवंति ।

तते णं थावच्चापुत्ते सुदंसणं एवं वदासी—तुब्भं णं सुदंसणा ! किंमूलए धम्मे पण्णत्ते ? अम्हाणं देवाणुप्पिया ! सोयमूलए धम्मे पण्णत्ते जाव सग्गं गच्छंति ।
 १० तते णं थावच्चापुत्ते सुदंसणं एवं वदासी—सुदंसणा ! से जहा नाम ए केइ पुरिसे एगं महं रुहिरकयं वत्थं रुहिरेण चेव धोवेज्जा, तते णं सुदंसणा ! तस्स रुहिरकयस्स वत्थस्स रुहिरेण चेव पक्खालिज्जमाणस्स अत्थि काइ सोही ? णो ईणमट्ठे समट्ठे ! एवामेव सुदंसणा ! तुब्भं पि पाणातिवाएणं जाव मिच्छादंसणसल्लेणं नत्थि सोही, जहा तस्स रुहिरकयस्स वत्थस्स रुहिरेण चेव पक्खालिज्जमाणस्स
 १५ नत्थि सोही । सुदंसणा ! से जहा नाम ए केइ पुरिसे एगं महं रुहिरकयं वत्थं सज्जियखारेणं अणुलिंपति, २ पयणं आरुहेति, २ ता उण्हं गाहेति, २ ता ततो पच्छा सुद्धेणं वारिणा धोवेज्जा, से णूणं सुदंसणा ! तस्स रुहिरकयस्स वत्थस्स सज्जियखारेणं अणुलित्तस्स पयणं आरुहियस्स उण्हं गाहितस्स सुद्धेणं वारिणा पक्खालिज्जमाणस्स सोही भवति ? हंता भवति । एवामेव सुदंसणा ! अम्हं पि
 २० पाणाइवायवेरमणेणं जाव मिच्छादंसणसल्लवेरमणेणं अत्थि सोही । जहा वा तस्स रुहिरकयस्स वत्थस्स जाव सुद्धेण वारिणा पक्खालिज्जमाणस्स अत्थि सोही । तत्थ णं से सुदंसणे संबुद्धे थावच्चापुत्तं वंदति नमंसति, २ ता एवं वदासी—
 इच्छामि णं भंते ! धम्मं सोच्चा जाणित्तए जाव समणोवासए जाते अहिगय-
 जीवाजीवे जाव पडिलाभेमाणे विहरति ।

२५ तए णं तस्स सुयस्स परिव्वायगस्स इमीसे कहाते लुद्धइस्स समाणस्स अय-

१. पञ्चत्ते जे १ विना नास्ति ॥ २. °मूल्लेणं खं १ हे २, ३ ला १ विना ॥ ३. आणु° हे १ ला २ ॥ ४. तुब्भ ण हे ३, ४, ला १, २ खं १ ॥ ५. दइयता पृ० ७२ टि० १० ॥ ६. के पुरिसे सं १ लामू ३ हे ४ ॥ ७. धोएज्जा सं १ जे १ ला २, ३ हे ४ ॥ ८. चेव नास्ति जे १ विना ॥ ९. का य सोही जे १ ॥ १०. हे २ विना—तिणमट्ठे हे १ ला २, ३ सं १ । तिणमट्ठे अन्यत्र ॥ ११. सज्जिया° जे १ मु० ॥ १२. आलिंपइ जे १ ॥

मेयारूवे जाव समुप्पजित्था—एवं खलु सुदंसणेणं सोयधम्मं विप्पजहाय विणयमूले धम्मे पडिवन्ने, तं सेयं खलु ममं सुदंसणस्स दिट्ठिं वामेत्तए, पुणरवि सोयमूलए धम्मं आघवित्तए त्ति कट्ठु एवं संपेहेति, २ ता परिव्वायगसहस्सेणं सद्धिं जेणेवं सोगंधिया नगरी जेणेव परिव्वायगावसहे तेणेव उवागच्छति, २ ता परिव्वायगावसहंसि भंडगनिक्खेवं करेति, २ ता धातुरत्तवत्थपरिहिते पविरलपरिव्वायग सद्धिं संपरिवुडे परिव्वायगावसहाओ पडिनिक्खमति, २ ता सोगंधियाए नयरीए मज्झमज्जेणं जेणेव सुदंसणस्स गिहे जेणेव सुदंसणे तेणेव उवागच्छति ।

तते णं से सुदंसणे तं सुयं एज्जमाणं पासति, २ ता नो अब्भुट्ठेति, नो पच्चुग्गच्छति, णो आढाति, नो वंदति, तुसिणीए संचिद्धति । तए णं से सुए परिव्वायए सुदंसणं अणब्भुट्ठियं पासित्ता एवं वदासी—तुमं णं सुदंसणा ! अन्नदा ममं एज्जमाणं पासित्ता अब्भुट्ठेसि जाव वंदसि, इयाणि सुदंसणा ! तुमं ममं एज्जमाणं पासित्ता जाव णो वंदसि, तं कस्स णं तुमे सुदंसणा ! इमेयारूवे विणयमूलए धम्मे पडिवन्ने ? तते णं से सुदंसणे सुएणं परिव्वायएणं एवं वुत्ते समाणे आसणाओ अब्भुट्ठेति, २ ता करयल[परिग्गहियं दसणहं सिरसावत्तं मत्थए अंजलिं कट्ठु] सुयं परिव्वायगं एवं वदासी—एवं खलु देवाणुप्पिया ! अरहतो अरिद्धनेमिस्स अंतेवासी थावच्चापुत्ते नामं अणगारे जाव इहमागते, इह चेव नीलासोए उज्जाणे विहरति, तस्स णं अंतिए विणयमूलए धम्मे पडिवन्ने ।

तते णं से सुए परिव्वायए सुदंसणं एवं वदासी—“तं गच्छामो णं सुदंसणा !

१. प्रतिपु पाठाः—जेणेव सोगंधी जेणेव परिव्वा° जे १ विना । जे १ मध्ये जेणेव परिव्वा° इत्येतावानेव पाठः । जेणेव सोगंधिया नगरी इति पाठो जे १ मध्ये नास्ति ॥ २. °ण खलु सुदं° स १ ला ३ ॥ ३. °मूले धम्मे सं १ ला ३ ॥ ४. अरिहओ जे १ ॥ ५. भगवतीसूत्रे ५-ष्टादशे शतके दशम उद्देशके सोमिलप्राह्मणवक्तव्यतायामपि एतादृशं वर्णनमुपलभ्यते तदत्र तुलनार्थं शुद्धपाठनिर्णयसौकर्यार्थं चोपन्यस्यते—“तए णं तस्स सोमिलस्स माहणस्स.. समुप्पजित्था—‘एवं खलु समणे णायपुत्ते इहमागए जाव दूतिपलासए चेतिए अहापडिरूवं जाव विहरति । तं गच्छामि ण समणस्स नायपुत्तस्स अंतियं पाठम्भवामि, इमाइं च णं एयारूवाइं अट्ठाइं जाव वागरणाइं पुच्छिस्सामि, तं जइ मे से इमाइ एयारूवाइं अट्ठाइं जाव वागरणाइ वागरेहिं तो ण वंदीहामि नमंसीहामि जाव पज्जुवासीहामि । अह मे से इमाइं अट्ठाइं जाव वागरणाइ नो वागरेहिं तो ण एतेहिं चेव अट्ठेहि य जाव वागरणेहि य निप्पट्ठ-पसिणवागरणं करिस्सामि’ त्ति कट्ठु एवं संपेहेइ, ए० सं० २ ण्हाए जाव सरीरे साओ गिहाओ पडिनिक्खमति, पडि० २ पादविहारचारेण एगेण खंडियसएण सद्धिं संपरिवुडे वाणियगामं नगर मज्झमज्जेणं निग्गच्छइ, नि० २ जेणेव दूतिपलासए चेतिए जेणेव समणे भगव महावीरे तेणेव उवागच्छति, उवा० २ समणस्स भगवतो महावीरस्स अदूरसामते ठिच्चा समणं भगवं

तव धम्मायरियस्स थावच्चापुत्तस्स अंतियं पाउन्भवामो, इमाइं च णं एयारूवातिं
अट्ठातिं हेऊतिं पसिणातिं कारणातिं वागरणातिं पुच्छामो, तं जइ मे से इमातिं
अट्ठातिं जाव वाक्रेति ततो णं वंदामि नमंसामि, अह मे से इमातिं अट्ठातिं
जाव नो वाक्रेति ततो णं अहं एतेहिं चेव अट्ठेहिं हेऊहिं निप्पट्टपसिणवागरणं
५ करिस्सामि ।

तते णं से सुए परिव्वायगसहस्सेणं सुदंसणेण य सेट्ठिणा सद्धि जेणेव
नीलसोए उज्जाणे जेणेव थावच्चापुत्ते अणगारे तेणेव उवागच्छति, २ ता
थावच्चापुत्तं एवं वदासी—जत्ता ते भंते । जवणिजं, अच्चावाहं, फासुयविहारं च १,
तते णं से थावच्चापुत्ते अणगारे सुएणं परिव्वायगेणं एवं वुत्ते समाणे सुयं
१० परिव्वायगं एवं वदासी—सुया ! जत्ता वि मे, जवणिजं पि मे, अच्चावाहं पि
मे, फासुयविहारं पि मे ।

महावीर एव वदासि—जत्ता ते भंते ! जवणिज, अच्चावाहं, फासुयविहार ? सोमिळा ! जत्ता वि
मे, जवणिजं पि मे, अच्चावाहं पि मे, फासुयविहार पि मे ।

किं ते भंते ! जत्ता ? सोमिळा ! जं मे तव—नियम—सजम—सज्जाय—ज्ञाणावस्सगमादीएसु जोएसु
जयणा से चं जत्ता ।

किं ते भंते ! जवणिज ? सोमिळा ! जवणिजे दुविहे पवत्ते, तंजहा—इदियजवणिजे य
नोइदियजवणिजे य ।

से किं तं इंदियजवणिजे ? इदियजवणिजे—जं मे सोत्तिंदिय-चत्तिंदिय-वाग्निंदिय-जिग्निंदिय-
फासिंदियाइ निरुवहयाइ वसे वट्ठंति सेत्तं इदियजवणिजे ।

से किं तं नोइदियजवणिजे ? नोइदियजवणिजे—जं मे कोह—माण—माया—लोभा वोच्छिन्ना,
नो उदीरंति, सेत्तं नोइदियजवणिजे । सेत्तं जवणिजे ।

किं ते भंते ! अच्चावाहं ? सोमिळा ! जं मे वातिय—पित्तिय—सेभिय—सन्निवातिया विविहा
रोगायंका सरीरगया दोषा उवसता, नो उदीरंति, सेत्तं अच्चावाहं ।

किं ते भंते ! फासुयविहार ? सोमिळा ! जं ण आरामेसु उज्जाणेसु देवकुलेसु सभासु पवासु
इत्थी—यसु—पंडगविवजियासु वसहीसु फासुएसणिजं पीठ—फट्ठग—सेजा—सथारगं उवसंपजित्ताणं
विहरामि, सेत्तं फासुयविहार ।

सरिखवा ते भंते ! किं भक्खेया, अमक्खेया ? सोमिळा ! सरिखवा मे भक्खेया वि,
अमक्खेया वि ।

१. हेऊणि जे १ ॥ २. नो से वा° जे १ विना ॥ ३. निप्पट्टिप° स १ ला ३ । “निप्पट्टपणि-
वागरणं ति निर्गतानि स्पष्टानि स्फुटानि प्रश्नव्याकरणानि प्रश्नोत्तराणि यस्य स तथा, तम्”—
अटी० ॥ ४. ला १ हे ३ विना—फासुय विहारं हे १ सं १ ला २, ३, हे ४ । फासुविहार खं १
हे २ जे १ ॥ ५. च जे १ विना नास्ति ॥ ६. अणगारे जे १ विना नास्ति ॥ ७. फासुयं विहार
सं १ हे ४ ला २, ३ । फासुविहार सं १ हे २ ॥

तते णं से सुए थावच्चापुत्तं एवं वदासी—किं भंते ! जत्ता ? , सुया ! जण्णं मम णाँण-दंसण-चरित्त-तव-संजममातिएहिं जोएहिं जयणा, सेतं जत्ता ।

से किं तं भंते ! जवणिज्जं ? सुया जवणिजे दुविहे पण्णत्ते, तंजहा—इंदिय-जवणिजे य नोइंदियजवणिजे य । से किं तं इंदियजवणिज्जं ? , इंदियजवणिज्जं सुया ! जण्णं ममं सोत्तिंदिय-चर्क्खिंदिय-घाणिंदिय जिम्भिंदिय-फासिंदियाइं ५ निरुवहयाइं वसे वट्ठंति, सेतं इंदियजवणिजे । 'से किं तं नोइंदियजवणिजे ? , सुया ! जण्णं कोह-माण-माया-लोभा खीणा उवसंता, नो उदयंति, सेतं नोइंदियजवणिजे ।

से किं तं भंते ! अव्वावाहं ? , सुया ! जण्णं मम वातिय-पित्तिय-सिंभिय-सन्निवाइयं विविहा रोगातंकादी णो उदीरेंति, 'सेतं अव्वावाहं ।

से किं तं भंते ! फाँसुयविहारं ? सुया ! जण्णं आरामेसु उज्जाणेसु देवउलेसु १० सभासु पवासु इत्थि-पसु-पंडगविवज्जियासु वसहीसु पाडिह^१रियं पीढ-फलग-सेज्जा-संथारयं ओगिण्हित्ताणं विहरामि, 'सेतं फाँसुयविहारं ।

से केणट्ठेणं भंते ! एव बुच्चइ—सरिसवा मे भक्खेया वि, अभक्खेयावि ? से नूणं सोमिला ! वंभण्णएसु नएसु दुविहा सरिसवा पण्णत्ता, तंजहा—मित्तसरिसवा य घन्नसरिसवा य । तत्थ णं जे-ते मित्तसरिसवा ते तिविहा पन्नत्ता, तंजहा—सहजायए सहवड्ढियए सहपंसुकीलियए, ते णं समणाणं निग्गंथाणं अभक्खेया । तत्थ णं जेते घन्नसरिसवा ते दुविहा पन्नत्ता, तंजहा—सत्थपरिणया य असत्थपरिणया य । तत्थ णं जेते असत्थपरिणया ते णं समणाणं निग्गंथाणं अभक्खेया । तत्थ णं जेते सत्थपरिणया ते दुविहा पन्नत्ता, तंजहा—एसणिज्जा य अणेसणिज्जा य । तत्थ णं जेते अणेसणिज्जा ते णं समणाणं निग्गंथाणं अभक्खेया । तत्थ णं जेते एसणिज्जा ते दुविहा पन्नत्ता, तंजहा—जाइता य अजाइया य । तत्थ णं जेते अजाइता ते णं समणाणं अभक्खेया । तत्थ णं जेते जायिया ते दुविहा पन्नत्ता, तंजहा—लद्धा य अलद्धा य । तत्थ णं जेते अलद्धा ते णं समणाणं निग्गंथाणं अभक्खेया । तत्थ णं जेते लद्धा ते णं समणाणं निग्गंथाणं भक्खेया । सेतेणट्ठेणं सोमिला ! एव बुच्चइ जाव अभक्खेया वि ।

मासा ते भंते ! किं भक्खेया, अभक्खेया ? सोमिला ! मासा मे भक्खेया वि, अभक्खेया वि ।

से केणट्ठेणं जाव अभक्खेया वि ? से नूणं सोमिला ! वंभण्णएसु नएसु दुविहा मासा पन्नत्ता, तंजहा—द्वमासा य कालमासा य । तत्थ णं जेते कालमासा ते णं सावणादीया आसाढ-

* दंसणणाणचारित्तं सं १ ला ३ ॥ १. जोयणा हे १ मू० ॥ २. इंदियजवणिज्जं २ सुया जे १ । इंदियजवणिज्जं सुया जे १ विना । अत्र जे १ अनुसारेण भगवतीसूत्रानुसारेण च 'इंदियजवणिज्जं ? इंदियजवणिज्जं सुया ! इति पाठः प्रतीयते । दृश्यता पृ० ११८ टि० प० १८ ॥ ३. से किं तं नोइंदियजवणिजे नास्ति जे १ ॥ ४ उदयति । २ । से जे १ ॥ ५. दृश्यता पृ० ४८ प० ६ । "वाइय-पित्तिय सिंभिय-सन्निवाइय त्ति अत्र प्रथमाबहुवचनलोपो दृश्यः" इति भगवतीसूत्रस्य अमयदेवसूरिविरचिताया वृत्तौ २।१.३४ ॥ ६. सेयं अव्वा हे २ ॥ ७. फासुविहार ला ३ हे १, २, ४ ॥ ८. संथार हे १ ॥ ९ से तं हे २ ॥ १०. फासुविहारं हे १, २, ३, खं १ ॥

सरिसवया ते भंते ! किं भक्खेया अभक्खेया ? सुया ! सरिसवया भक्खेया वि अभक्खेया वि । से केणट्ठेणं भंते ! एवं वुच्चइ—सरिसवया भक्खेया वि अभक्खेया वि ?, सुया ! सरिसवया दुविहा पण्णत्ता, तंजहा—मित्तसरिसवया धन्नसरिसवया । तत्थ णं जेते मित्तसरिसवया ते तिविहा पण्णत्ता, तंजहा—सहजायया सहवड्डियया सुहपंसुकीलियया । ते णं समणाणं निग्गंथाणं अभक्खेया । तत्थ णं जेते धन्नसरिसवा ते दुविहा पण्णत्ता, तंजहा—सत्थपरिणया य असत्थपरिणया य । तत्थ णं जेते असत्थपरिणया ते समणाणं निग्गंथाणं अभक्खेया । तत्थ णं जेते सत्थपरिणया ते दुविहा पण्णत्ता, तंजहा—फासुगा य अफासुगा य । अफासुगा णं सुया ! नो भक्खेया । तत्थ णं जेते फासुगा ते दुविहा पण्णत्ता, तंजहा—जातिया य अजातिया य । तत्थ णं जेते अजातिया ते अभक्खेया । तत्थ णं जेते जातिया ते दुविहा पण्णत्ता, तंजहा—एसणिज्जा य

पज्जवसाणा दुवालस, तनहा—सावणे भद्दवए आसोए कत्तिए मग्गसिरे पोसे माए फग्गुणे चेचे वइसादे जेट्टामूले आसादे, ते ण समणाणं निग्गयाणं अभक्खेया । तत्थ ण जेते दव्वमासा ते दुविहा पन्नत्ता, तंजहा—अत्थमासा य धण्णमासा य । तत्थ ण जेते अत्थमासा ते दुविहा पन्नत्ता, तंजहा—सुवण्णमासा य रुप्पमासा य, ते णं समणाणं निग्गयाणं अभक्खेया । तत्थ णं जेते धन्नमासा ते दुविहा पन्नत्ता, तंजहा—सत्थपरिणया य असत्थपरिणया य । एव जहा धन्नसरिसवा जाव सेतेणट्ठेण जाव अभक्खेया वि ।

कुलत्था ते भंते ! किं भक्खेया, अभक्खेया ? सोमिला ! कुलत्था मे भक्खेया वि अभक्खेया वि ।

से केणट्ठेणं जाव अभक्खेया वि ? से नूणं सोमिला ! वमण्णएसु नएसु दुविहा कुलत्था पन्नत्ता, तंजहा—इत्थिकुलत्था य धन्नकुलत्था य । तत्थ णं जेते इत्थिकुलत्था ते तिविहा पन्नत्ता, तंजहा—कुलवधू ति वा कुलमाउया ति वा कुलधूया ति वा, ते ण समणाणं निग्गयाणं अभक्खेया । तत्थ णं जेते धन्नकुलत्था एवं जहा धन्नसरिसवा जाव सेतेणट्ठेण जाव अभक्खेया वि ।

एगे भव, दुवे भवं, अक्खए भव, अव्वए भव, अवट्ठिए भव, अणेगभूयभावभाविए भव ? सोमिला ! एगे वि अह जाव अणेगभूयभावभाविए वि अहं ।

से केणट्ठेणं भंते ! एव वुच्चइ—जाव भविए वि अह ! सोमिला ! दव्वट्ठयाए एगे अहं, नाण—दंसणट्ठयाए दुविहे अहं, पएसट्ठयाए अक्खए वि अहं, अव्वए वि अह, अवट्ठिए वि अह, उवयोगट्ठयाए अणेगभूयभावभाविए वि अह । सेतेणट्ठेण जाव भविए वि अह ।

एत्थ ण से सोमिले माहणे संवुद्धे समण भगव महावीर जहा खदओ” इति भगवतीसूत्रे १८।१० ।

१. सरिसत्ता ते भंते ख १ ॥ २. मित्तसरिसवा य धन्नसरिसवा य तत्थ ण जे ते मित्तसरिसवा ते जे १ विना ॥ ३. 'वुड्ढि' सं १ ला ३ हे ४ ॥ ४. सरिसवया मु० ॥ ५. सत्थपरिणया य असत्थपरिणया । तत्थ जे १ ॥ ६. जाईया जे १ सं १ ला ३ ॥

अणेसणिज्जा य। तत्थ णं जेते अणेसणिज्जा ते णं अभक्खेया। तत्थ णं जेते एसणिज्जा ते दुविहा पण्णत्ता, तंजहा—लद्धा य अलद्धा य। तत्थ णं जेते अलद्धा ते अभक्खेया। तत्थ णं जेते लद्धा [ते] निगंथाणं भक्खेया। एएणं अट्ठेणं सुया ! एवं वुच्चति सरिसवया भक्खेया वि अभक्खेया वि।

एवं कुलत्था वि भाणियव्वा, नवरि इमं णाणत्तं—इत्थिकुलत्था य धन्नकुलत्था य। इत्थिकुलत्था तिविहा पण्णत्ता, तंजहा—कुलवधुया य कुलमाउया इ य कुलधूया इ य। धन्नकुलत्था तहेव।

एवं मासा वि, नवरि इमं नाणत्तं—मासा तिविहा पण्णत्ता, तंजहा—कालमासा य, अत्थमासा य, धन्नमासा य। तत्थ णं जेते कालमासा ते णं दुवालस, तंजहा—सावणे जाव आसाढे, ते णं अभक्खेया। अत्थमासा दुविहा—हिरण्णमासा य सुवण्णमासा य, ते णं अभक्खेया। धन्नमासा तहेव।

अस्य भगवतीसूत्रस्य अभयदेवसूरिविरचिता व्याख्या—“इमाहं च ण ति इमानि वक्ष्य-
माणानि यात्रा-यापनीयादीनि। जत्तं चि यान यात्रा समययोगेषु प्रवृत्तिः। जवणिज्जं ति यापनी-
यम्, मोक्षाध्वनि गच्छता प्रयोजक इन्द्रियादिवश्यतारूपो धर्मः। अण्वावाहं ति शरीरवाधानाम-
भावः। फासुयविहार ति प्रासुकविहारो निर्जीव आश्रय इति। तव-नियम-संजम-सञ्ज्ञाय-ज्ञाणाव-
स्सयमाहणसु चि इह तपोऽनशनादि, नियमाः तद्विषया अमिग्रहविशेषाः, यथा—एतावत् तपः-
स्वाध्याय-वैयावृत्यादि मयाऽवश्यं रात्रिन्दिवादौ विवेकमित्यादिरूपाः, संयमः प्रत्युपेक्षादिः, स्वाध्यायो
धर्मकथादि, ध्यानं धर्मादि, आवश्यक षड्विधम्। एतेषु च यद्यपि भगवतः किञ्चिन्न तदानीं
विशेषतः संभवति तथापि तत्फलसद्भावात् तदस्तीत्यवगन्तव्यम्। जयणं चि प्रवृत्तिः। इदियजव-
णिज्जं ति इन्द्रियविषयं यापनीयं वश्यवमिन्द्रिययापनीयम्। एवं नोइन्द्रिययापनीयम्, नवर
नोशब्दस्य मिश्रवचनत्वादिन्द्रियैर्मिश्राः सहार्थत्वाद्वा इन्द्रियाणां सहचरिता नोइन्द्रियाः कथायादयः।
एषा च यात्रादिपदानां सामयिकारम्भीरायत्वेन भगवतस्तदर्थपरिज्ञानमसम्भावयता तेनापभ्राजनायै
प्रश्नः कृत इति। सरिसव चि एकत्र प्राकृतशैल्या सदृशवयसः समानवयसः, अन्यत्र सर्षपाः
सिद्धार्थकाः। इवमास चि द्रव्यरूपा मापाः, कालमास चि कालरूपा मासाः। कुलत्थ चि एकत्र
कुले तिष्ठन्तीति कुलत्था। कुलाङ्गनाः, अन्यत्र कुलत्था धान्यविशेषाः। सरिसवादिपदप्रश्नश्च
छलप्रहणेनोपहासार्थं कृत इति।” इति भगवतीसूत्रस्य अभयदेवसूरिविरचिताया वृत्तौ १८।१०।

ज्ञाताधर्मकथाङ्गसूत्रवृत्तौ त्विट्ठी व्याख्या—“सरिसव चि एकत्र सदृशवयसः समानवयसः,
अन्यत्र सर्षपाः सिद्धार्थकाः। कुलत्थ चि एकत्र कुले तिष्ठन्तीति कुलत्थाः, अन्यत्र कुलत्थाः
धान्यविशेषाः। सरिसवयादिपदप्रश्नश्च छलप्रहणेनोपहासार्थं कृत इति” इति ज्ञाताधर्मकथाङ्ग-
सूत्रस्य अभयदेवसूरिविरचिताया वृत्तौ ॥

१. लद्धा ते नि० मु०। दृश्यता पृ० ११९ टि० प० २२ ॥ २. सरिसवा ला २, ३,
हेसं ४ विना ॥ ३. इत्थीकुं जे १ ॥ ४. इत्थीकुलत्था य ति० जे १ ॥

कुमारस्स महत्थं जाव रायाभिसेयं उवट्टवेहं, अभिसिंचति जाव राया जाए विहरति ।

तते णं से सेलए महुयं रायं आपुच्छइ । तते णं से महुए राया कोडुंवि-
पुरिसे सदावेइ, २ ता एवं वदासी—खिप्पाभेव सेलगपुर नगरं आसित्त जाव
५ गंधवट्ठिभूतं करेह य कारवेह यं, २ ता एयमाणत्तियं पच्चप्पिणह । तते णं से
महुए दोच्चं पि कोडुंविपुरिसे एवं वदासी—खिप्पाभेव सेलगस्स रत्तो महत्थं
जाव—निक्खमणाभिसेओ जहेव मेहस्स तहेव, णवरं पउमावती देवी अगगकेसे
पडिच्छति, सचेव—पंडिग्गहं गहाय सीयं दुरुहति । अवसेसं तहेव जाव
सामातियमातियातिं एकारस अंगाइं अहिज्जति, २ ता वहुहिं चउत्थ जाव
१० विहरति ।

तए णं से सुए सेलयस्स अणगारस्स ताइं पंथयपामोक्खातिं पंच अणगारसयाइं
सीसत्ताए वियरति । तते णं से सुए अन्नया कयाइ सेलगपुराओ नगराओ
सुभूमिभागाओ उज्जाणाओ पडिनिक्खमति, २ ता वहिया जणवयविहारं
विहरति । तते णं से सुए अणगारे अन्नया कयाइ तेणं अणगारसहस्सेणं सद्धिं
१५ संपरिबुडे पुव्वाणुप्पिं चरमाणे गामाणुगामं विहरमाणे जेणेव पुंडरीए पव्वए
जाव सिद्धे ।

५७. तते णं तस्स सेलगस्स रायरिसिस्स तेहिं अंतेहि य पंतेहि य तुच्छेहि
य लूहेहि य अरसेहि य विरसेहि य सीएहि य उण्हेहि य कालातिकंतेहि य

१. महत्थं ३ जाव जे १ । अत्र '३' इत्यङ्गेन 'महत्थं महग्घं महरिह' इति पाठो ग्राह्यः ।
तुलना—“महत्थं महग्घं महरिहं विपुल रायाभिसेय” —पृ० ४१ प० १ । दृश्यता भगवतीसूत्रे
९।३३।४७ ॥ २. °वेह २ अमि° हे १ ला १ विना० । °वेह २ ता अमि° जे १ । दृश्यता
पृ० ४९ प० २-१० ॥ ३. °सिंचति जाव ला ३ विना । °सिंचइ ता २ जाव जे १ ॥ ४. दृश्यता
पृ० ४९ प० १०-१५ ॥ ५. आसिय हे १ विना । दृश्यता पृ० २३ प० ६ । “आसियसम्मज्जि-
ओवलित्तं ति आसित्तमुदकेन, सम्मार्जित प्रमार्जनिकादिना, उपलित्तं च गोमयादिना यत् तत्
तथा, जहा उववाइए ति” इति भगवतीसूत्रस्य अभयदेवसूरिविरचितायावृत्तौ ९।३३।४६ ।
“आसित्तसम्मज्जिओवलित्तं आसित्ताम् उदकच्छटेन, सम्मार्जिता कचवरशोधनेन, उपलिप्ता
गोमयादिना, केचित्थाह-सिंघाडग-त्तिग-चउक्क-चउक्क-चउक्क-महापह-पहेसु । इदं च वाक्यद्वय
कचिन्नोपलभ्यते” इति अभयदेवसूरिविरचितायाम् औपपातिकसूत्रवृत्तौ पृ० ६१ ॥ ६. य एवमा°
हे २ खं १ । य २ एवमा° मु० ॥ ७. भिसेय जे १ विना ॥ ८. दृश्यता पृ० ५३ प० ६ ॥
९. उण्हेहि य नास्ति जे १ । दृश्यतामधस्तन टिप्पणम् ॥

पमाणातिक्रंतेहि य 'णिच्चं च पाणभोयणेहि य पयइसुकुमालयस्स सुहोचियस्स सरीरगंसि वेयणा पाउब्भूता उज्जला जाव दुरहियासा, कंडु-दाह-पित्तजरपरिगय-सरीरे यावि विहरति । तते णं से सेलए तेणं रोगातंकेण सुक्खे जाए यावि होत्था ।

तते णं से सेलए अन्नया कंदाइ पुव्वाणुपुव्वि चरमाणे जाव जेणेव सुभू मिभागे जाव विहरति । परिसा निग्गया, महुओ वि निग्गओ, सेलयं अणगारं वंदइ नमंसइ, २ ता पज्जुवासइ, २ ता तते णं से महुए राया सेलयस्स अणगारस्स सरीरयं सुक्खं भुक्खं जाव सज्जावाहं सरोगं पासति, २ एवं वंदासी—अहं णं भंते ! तुब्भं अहापवत्तेहि 'तेगिच्छिएहिं अहापवत्तेण ओसह-भेसज्ज-भत्त-पाणेणं 'तेगिच्छं आउट्टवेमि, तुब्भे णं भंते ! मम जाणसालासु समोसरह, फासुएसणिज्जं पीढ-फल-सेज्जा-संथारगं ओगिण्हत्ताणं विहरह । तते णं से सेलए अणगारे महुयस्स रण्णो एयमहं तहत्ति पडिसुणेति । तते णं से महुए सेलयं वंदति नमंसति, २ ता जामेव 'दिसं पाउब्भूते तामेव 'दिसं पडिगते ।

१. अत्रेदमवधेयम्—हे ३ ला १ विना सर्वेष्वपि हस्तलिखितादर्शेषु 'णिच्चं च पाणभोयणेहि य पयइ' इति पाठ उपलभ्यते, किन्तु अत्र चकारद्वय निरर्थकं भाति । हे ३ ला १ मध्ये तु 'णिच्चं च पाणभोयणेहि पयइ' इति पाठ उपलभ्यते, स च पूर्वपिक्षया समीचीनतरो भाति । तथापि सर्वेषु प्राचीनेषु हस्तलिखितादर्शेषु उपलभ्यमानत्वात् 'णिच्चं च पाणभोयणेहि य' इति पाठोऽस्माभिरत्र मुद्रितः । भगवतीसूत्रे तु "तए णं तस्स जमालिस्स अणगारस्स तेहिं अरसेहि य विरसेहि य अतेहि य पंतेहि य ल्हेहि य तुच्छेहि य कालाइक्कतेहि य पमाणाइक्कतेहि य पाणभोयणेहि अन्नया कयाइ सरीरगसि विउले रोगातंके पाउब्भूए उज्जले तिउले पगाढे कक्कसे कडुए चंडे दुक्खे दुग्गे तिक्खे दुरहियासे पित्तजरपरिगतसरीरे दाहवक्कतिए यावि विहरइ"—भगवती० १।३३।९२ ॥ २. 'मालस्स खं १ सं १ जे १ ला ३ । "प्रकृतिमुकुमारकस्येत्यादि"—अटी० ॥ ३. सरीरसि वे० हे २ । सरीरगंसि य वे० जे १ ॥ ४. "वेयणा पाउब्भूया इत्यस्य स्थाने रोगायके इति क्वचित् दृश्यते"—अटी० । दृश्यतामुपरितने १ टिप्पणे भगवतीसूत्रपाठः ॥ ५. सुक्के हे २ ॥ ६. कयाइ जे १ हे २ ॥ ७. जाव नास्ति जे १ मु० विना ॥ ८. प्रतिषु पाठाः—'गारं जाव वदइ णमसइ २ ता पज्जुवासइ २ ता तए ण इति जे १ मध्ये पाठः । 'गारं वदति २ पज्जुवासति २ तए ण खं १ । 'गारं वंदति २ पज्जुवासति तते णं हे २ ला १ । 'गार वदइ पज्जुवासइ तए णं सं १ ला ३ हे ३, ४ । 'गार वंदइ नमंसइ पज्जुवासइ तए ण ला २ ॥ ९. सुक्कं भुक्खं जे १ । सुक्खं लुक्खं हे १ ला ३ ॥ १०. वदासि हे १, २ जे १ खं १ ला १ । एवमग्रेऽपि यथायोगम् ॥ ११. तुज्झं सं १ ला ३ ॥ १२. अहापवित्तेहिं हे १ खं १ । अहापवत्तेहिं हे २ । अहापज्जत्तेहिं ला २ ॥ अहापउत्तेहिं हे ३ ॥ १३. तिगिच्छिएहिं जे १ । तिगिच्छिएहिं सं १ । तेगिच्छिएहिं हे ४ ॥ १४. अहापवित्तेण हे १, २ खं १ ॥ १५. तेगिच्छं सं १ । "तेहच्छं ति चिकित्ताम्"—अटी० ॥ १६. आउट्टवेमि जे १ विना । "आउट्टवेमि ति आवर्तयामि कारयामि"—अटी० ॥ १७, १८. दिसिं हे १ सं १ ला ३ ॥

तते णं से सेलए कलं जाव जलंते सभंडमत्तोवगरणमायाए पंथयपामोक्खेहिं
 पंचहिं अणगारसएहिं सद्धिं सेलगपुरमणुपविसति, २ ता जेणेव महुयस्स रण्णो
 जाणसालाओ 'तेणेव उवागच्छति, २ ता फासुयं पीढ जाव विहरति । तते णं से
 महुए 'तेगिच्छिए सदावेति, २ ता एवं वदासी—तुम्हे णं देवाणुप्पिया ! सेल-
 ५ यस्स फासुएसणिजेणं जाव तेगिच्छं औउट्टेह । तते णं ते तेगिच्छिया महुएणं रण्णा
 एवं वुत्ता समाणा हट्टुट्ठा सेलयस्स अहाँपवत्तेहिं ओसह-भेसज्ज-भत्त-पाणेहिं तेगिच्छं
 औउट्टेति, मज्जपाणयं च से उवदिसंति । तते णं तस्स सेल्यस्स 'तेहिं तेहिं
 अहापर्वत्तेहिं जाव मज्जपाणएण य से रोगायंके उवसंते यावि होत्था, 'हट्टे गल-
 सरीरे जाते ववगयरोगातंके । तते णं से सेलए तंसि रोयातंकंसि उवसंतंसि
 १० समाणंसि तंसि विपुले अँसण ४ मज्जपाणए य मुच्छिए गढिए गिद्धे अज्झोववन्ने
 ओसन्ने ओसन्नविहारी एवं पासत्ये पासत्यविहारी कुसीले कुसीलविहारी पमत्ते
 पमत्तविहारी संसत्ते संसत्तविहारी 'ओवद्धपीढ-फलग-सेज्जा-संधारए पमत्ते यावि
 विहरति, नो संचाएति फासुएसणिज्जं पीढं पच्चप्पिणित्ता महुयं च रायं आपुच्छित्ता
 वहिया जाव विहरित्तए ।

१. तेण उवा° हे २॥ २ तिगिच्छिए जे १ स १ । तिगिच्छीए सं १ ला ३ ॥ ३. आउट्टेह
 जे १ विना ॥ ४. वुत्ता समाणा नास्ति जे १ विना ॥ ५. °पवित्तेहिं जे १ विना ॥ ६. आउट्टेति
 जे १ विना ॥ ७. तेहिं तेहिं जे १ विना नास्ति ॥ ८. °पवित्तेहिं जे १ हे १ विना ॥
 ९. °पाणेण से रो° हे १, २ ला १ । °पाणएण से स १ ला २, ३ हे ४ ॥ १०. हट्टगल° ला १, २,
 लामू ३ सं १ हे २, ३ । हट्टमल° हेमू १, हट्टमल्लग° हेसं ० १ ॥ ११. अत्र '४' इत्यनेन
 असण पाण खाइम-साइमे इति ज्ञेयम् । एवमग्रेऽपि ॥ १२. प्रतिपु पाठाः—'एवं पासत्ये विहारी
 एत(वं) ओसन्नो कुमीले २ पमत्ते संसत्ते संसत्तविहारी जे १ । एव पासत्ये कुमीले पमत्ते संसत्ते
 जे १ विना । एव पासत्ये २ कुमीले २ पमत्ते संसत्ते मु० । अत्र जे १ अनुसारेण 'एवं पासत्ये
 पासत्यविहारी कुसीले कुमीलविहारी पमत्ते पमत्तविहारी संसत्ते संसत्तविहारी' इति संपूर्णः
 पाठो भाति । किन्तु 'एव' इत्यस्य एतत्पाठसूचकत्वात् 'एव पासत्ये कुमीले पमत्ते संसत्ते'
 इत्यपि पाठः सङ्गतो भाति । "पार्श्वे ज्ञानादीना वहिस्तिष्ठतीति पार्श्वस्य गाढग्लानत्वादिकारणं
 विना शय्यातराभ्यवद्वनादिपिण्डभोजकत्वाद्यागमोक्तविशेषणः, स च सकृदनुचितकरणेनाल्पकालमपि
 भवति तत उच्यते पार्श्वस्थाना यो विहारो बहूनि दिनानि यावत् तथा वर्तनं स पार्श्वस्थविहारः,
 सोऽस्यास्तीति पार्श्वस्थविहारी, एवमवसन्नादिविशेषणान्यपि, नवरमवसन्नो विवक्षितानुष्ठानालस
 कुस्तिवतशीलः कुशील प्रमत्तः पञ्चविधप्रमादयोगात् ससक्तः कदाचित् सविग्नगुणाना
 कदाचित् पार्श्वस्थादिदोषाणा सम्यग्धात्"—अटी० ॥ १३. हस्तलिखितादर्शेषु 'उ-ओ'
 इत्यक्षरद्वयस्य समानप्रायत्वात् ओवद्ध° इति उवद्ध° इति चोभयथापि पठितुं शक्यतेऽत्र । क्वचित्
 स्पष्टतया ओवद्ध° इति पठ्यते, क्वचित् उवद्ध° इति । दृश्यता पृ० १२८ टि० ९ । उवद्ध° मु०
 हेसं ० ४ । "ऋतुवद्धेऽपि अवर्षाकालेऽपि पीठफलकानि संस्तारकार्यं यस्य स तथा"—अटी० ॥

५८. तते णं तेसिं पंथयवज्जाणं पंचण्हं अणगारसयाणं अन्नया कंदाइ एगतओ सहियाणं जाव पुव्वरत्तावरत्तकालसमयंसि धम्मजागरियं जागरमाणाणं अयमेयारूवे अञ्जत्थिए जाव समुप्पज्जित्था—एवं खलु सेलए रायरिसी चइत्ता रज्जं जाव पव्वतिए, विपुले असण-पाण-खाइम-साइमे मज्जपाणए यं मुच्छिए नो संचाएति जाव विहरित्तिए, नो खलु कप्पइ देवाणुप्पिया । समणाणं जाव पमत्ताणं विहरित्तिए, तं सेयं खलु देवाणुप्पिया । अम्हं कलं सेलयं रायरिसिं आपुच्छित्ता पाडिहारियं पीढ-फलग-सेज्जा-संधारणं पच्चप्पिणित्ता सेलगस्स अणगारस्स पंथयं अणगारं वेया-वच्चकरं ठवेत्ता वहिया अम्भुज्जएणं जाव विहरित्तिए । एवं संपेहेति, २ ता कलं जेणेव सेलए० आपुच्छित्ता पाडिहारियं पीढ[-फलग-सेज्जा-संधारणं] पच्चप्पिणंति, २ ता पंथयं अणगारं वेयावच्चकरं ठवेति, २ ता वहिया जाव विहरंति ।

५९. तते णं से पंथए सेलयस्स सेज्जा-संधार-उच्चार-पासवण-खेल-सिंघाण-मत्त-ओसह-भेसज्ज-भत्त-पाणएणं अगिलाए विणएणं वेयावडियं करेइ ।

तते णं से सेलए अन्नया कैयाइ कत्तियचाउम्मासियंसि विपुलं असणं ४ आहारमाहारिए सुवहुं च मज्जपाणयं पीए पंचावरण्हकालसमयंसि सुहपसुत्ते । तते णं से पंथए कत्तियचाउम्मासियंसि कयकाँउस्सग्गे देवसियं पडिक्कमणं पडिक्कंते चाउम्मासियं पडिक्कमिउकामे सेलयं रायरिसिं खामणट्टयाए सीसेणं पाएसु संघट्टेति ।

तते णं से सेलए पंथएणं सीसेणं पाएसु संघट्टिए समाणे आसुरुत्ते जाव मिसि-मिसेमाणे उट्टेति, २ ता एवं वेदासी—से केस णं भो एस अपत्थियं पत्थिए जाव वज्जिए 'जे णं ममं सुहपसुत्तं पाएसु संघट्टेति ? तते णं से पंथए सेलएणं एवं

१. कदाई हे २ ॥ २. य जे १ विना नास्ति ॥ ३. "अभ्युद्यतेन सोद्यमेन प्रदत्तेन गुरुणोपदिष्टेन प्रगृहीतेन गुरुसकाशादङ्गीकृतेन विहारेण साधुवर्तनेन विहर्तुं वर्तितुम्" इति अटी० मध्ये दर्शनात् अटी० कृता समक्षम् 'अम्भुज्जएणं पयत्तेणं परगहिणुण विहारेण विहरित्तिए' इति सम्पूर्णः पाठ आसीदिति सम्भाव्यते ॥ ४. सेलयं जे १ । अत्र पाठस्य सक्षितत्वात् 'जेणेव सेलए रायरिसी तेणेव उवागच्छति, उवागच्छित्ता सेलय रायरिसिं आपुच्छित्ता' इति सम्पूर्णः पाठः प्रतीयते ॥ ५. 'रन्ति । २ ता तए णं जे १ । अत्र '२ ता' निरर्थकं भाति ॥ ६. 'सिंघाणं' जे १ मु० विना नास्ति ॥ ७. करेति २ ता तए जे १ । अत्र '२ ता' निरर्थकं भाति ॥ ८. कदाई हे २ ॥ ९. अमण ४ हे १, २, ३, ला १, ३ । अत्र असण-पाण-खाइम-साइमं इति पाठो ज्ञेयः । असण ४ इत्यत्र तु असणं पाणं खाइम साइम इति पाठो ज्ञेयः ॥ १०. पुव्वाव० हे १, ४, जे १ सं १ ला २, ३ । दृश्यता पृ० ६४ टि० ५ ॥ ११. सुहं पसुत्ते ला ३ ॥ १२. 'काउसग्गे जे १ हे २ खं १ ॥ १३ वयासि जे १ हे १ खं १ । एवमपि ॥ १४. अप्प० जे १ खं १ ॥ १५. 'पत्थिए हे २ ॥ १६. जे णमहं सुहं हे २ ॥

वुत्ते समाणे भीए तंत्ये तसिए करयल[परिग्गहियं दसणहं सिरसावत्तं मत्थए
अंजलिं] कट्ठु एवं वदासी—अहण्णं भंते । पंथए कयकाउस्सग्गे देवसियं
पडिक्कमणं पडिक्कते चाउम्मासियं खामेमाणे देवाणुप्पियं वंदमाणे सीसेणं पाएसु
संघट्ठेमि, तं खमंतु णं देवाणुप्पिया ! खंतुमरुहंतु णं देवाणुप्पिया । गातिभुज्जो
५ एवं करणयाए त्ति कट्ठु सेलयं अणगारं एतमट्ठं सम्मं विणएणं भुज्जो भुज्जो
खामेति । तते णं तस्स सेलयस्स रायरिसिस्स पंथएणं एवं वुत्तस्स अयमेयारूवे
अज्झत्थिए जाव समुप्पज्जित्था—एवं खलु अहं रज्जं च[इत्ता] जाव ओवेद्वपीढ-
[फलग-सेजा-संथारए पमत्ते यावि] विहरामि, तं नो खलु कप्पति समणाणं
णिग्गंथाणं पांसत्थाणं जाव विहरित्तए, तं सेयं खलु मे कल्लं मद्दुयं रायं आपु-
१० छित्ता पाडिहारियं पीढ-फलग-सेजा-संथारणं पच्चप्पिणित्ता पंथएणं अणगारेणं
सद्धिं बहिया अब्भुज्जएणं जाव जणवयविहारेणं विहरित्तए । एवं संपेहेति, २ ता
कल्लं जाव विहरति ।

६०. एवामेव समणाउसो ! जाव^१ णिग्गंथो वा णिग्गंथी वा ओसन्ने जाव
संथारए पमत्ते विहरति से णं इहलोए चेव बहूणं समणाणं^२ ४ हील्लंणिज्जे०,
१५ संसारो भाणियव्वो । तते णं ते^३ पंथगवज्जा पंच अणगारसया इमीसे कहाए
लद्धट्ठा समाणा अन्नमन्नं सदावेति, २ ता एवं^४ वैयासी—सेलए रायरिसी पंथएणं
बहिया जाव विहरति, तं सेयं खलु देवाणुप्पिया ! अम्हं सेल्यं उवसंपज्जित्ताणं
विहरित्तए । एवं संपेहेति, एवं संपेहिता सेलयं रायरिसिं उवसंपज्जित्ताणं
विहरंति ।

१. तत्थतसिए हे २ ॥ २. °काउसग्गे हे २ जो १ सं १ ॥ ३. देवसियं पडिक्कते चाउम्मासियं
पडिक्कते चउम्मासिय जे १ ॥ ४ संघट्ठेति हे २ ॥ ५. खमंतुमरुहंतु म देवा° हे १ ।
खमंतुमरुहंतु ण देवा° ला २, ३, । तुलना—भगवतीसूत्रे ३।१।५०, ३।२।३२ खमंतु
म(मेऽ-मु०)वराह तुम (तुम-ला १) णं देवा° हे ३ मु० ला १ ॥ ६. करणयाए त्ति हे २ ।
करणयाए त्ति जे १ ॥ ७. एमट्ठ हे २ ॥ ८. वुत्तयस्स हे २ ॥ ९ तोवद्ध° लो० । उववद्ध° हे २, ३ ।
दृश्यता पृ० १२६ टि० १३ ॥ १०. पासत्थाण नास्ति जे १ ॥ ११ °फलग पच्च° जे १ । °फलगा
सेजासथारय पच्च° ख १ हे ३, ४, ला ३ ॥ १२. 'जाव'पदेनात्र किं ग्राह्यमिति न सम्यग् ज्ञायते ।
'जाव' स्थाने 'जो' इति पद पूर्वं प्रयुक्तमत्र, दृश्यतां पृ० १०० पं० ४, पृ० १०२ पं० ३ ॥
१३. अत्र ४ इत्यङ्केन 'बहूण समणाण बहूण समणीणं बहूणं सावयाण बहूणं सावियाणं इति'
विवक्षितम्, दृश्यता पृ० १०० पं० ६ ॥ १४ दृश्यता पृ० १०० पं० ७ ॥ १५. पथावज्जा हे २
सं १ ला १, २, ३ हे ३, ४ ॥ १६. वयासि एव सेलए राया पंथएण जाव जे १ ॥ १७. सेलए
जे १ ॥ १८ °रा उव° हे १ । राय उव° ला १ । राय उव° हे १ ला १ विना ॥

૬૧. તતે ણં તે સેલયપામોક્ષા પંચ અણગારસયા વહૂણિ વાસાણિ સામણપરિયાગં પાઝણિતા જેણેવ પુંડરીએ પવ્વણે તેણેવ ઉવાગચ્છંતિ, ૨ જહેવ યાવચ્છાપુત્તે તહેવ સિદ્ધા । એવામેવ સમણાસો ! ^૩જો અમ્હં નિગ્ગંથો વા નિગ્ગંથી વા જાવ વીતીવડ્ડસસિત્તિ । એવં ખલુ જંવૂ ! સમણેણં ભગવયા મહાવીરેણં પંચમસ્સ ણાયજ્ઞયણસ્સ અયમદ્દે પણ્ણત્તે તિં વેમિ ॥

૫

॥ પંચમં નાયજ્ઞયણં સમ્મત્તં ॥

૧ પુંડરીયપવ્વણે હે ૨ । પોંડરીએ જે ૧ હે ૧ છ ૧ ॥ ૨ મુ. વિના—તેણેવ ઉવાગચ્છદ્ જહેવ જે ૧ । તેણેવ ૨ જહેવ જે ૧ વિના ॥ ૩. જો નિગ્ગથો વા ૨ જાવ વિહરિસસિત્તિ એવં ખલુ હે ૨ વિના । દ્રશ્યતા પૃ. ૧૦૨ પ. ૬ ॥ ૪. તિ હે ૨ ॥ ૫. સમત્ત હે ૧ ॥

[छट्टे अज्झयणं 'तुंवे']

६२. जति णं भंते ! समणेणं भगवया महावीरेण जाव संपत्तेणं पचमस्स णायज्झयणस्स अयमट्ठे पण्णत्ते, छट्टस्स णं भंते ! नायज्झयणस्स समणेणं जाव संपत्तेणं के अट्ठे पण्णत्ते ?, एवं खलु जंघू ! ते णं काले णं ते णं समए णं रायगिहे समोसरणं, परिसा निग्गया । ते णं काले णं ते णं समए णं समणस्स भगवओ महावीरस्स जेट्ठे' अंतैवासी इंदभूती नाम अणगारे अदूरसामंते जाव सुक्कज्झाणोवगए चिहरति ।

तते णं से इंदभूती जायसट्ठे जाव एवं वदासी—कट्ठणं भंते ! जीवा गस्यत्तं वा लहुयत्तं वा हव्वमागच्छंति ? गोयमा ! से जहा नामए केड १० पुरिसे एगं महं सुक्कं तुंवे णिच्छिट्ठं निरुवहयं दब्भेहिं य कुसेहिं य वेदेइ, २ ता मट्ठियालेवेणं लिपति, २ ता उण्हे दलयति, २ ता सुक्कं समाण दोच्चं पि दब्भेहिं य कुसेहिं य वेदेति, २ ता मट्ठियालेवेणं लिपति, २ उण्हे दलयइ, सुक्कं समाणं तच्चं पि दब्भेहिं य कुसेहिं य वेदेति, २ ता मट्ठियालेवेण लिपति । एव खलु एएणुवाएणं अंतरा वेदेमाणे अंतरा लिपेमाणे अंतरा सुक्कवेमाणे १५ जाव अट्ठहिं मट्ठियालेवेहिं लिपति, अत्थाहमतारमपोरिसियंसि उदरांसि पंक्खिवेज्जा, से णूणं गोतमा ! से तुंवे तेसिं अट्ठण्हं मट्ठियालेवाणं गैरुययाए भारिययाए गैरुयभारिययाए उप्पि सलिलमतिवइत्ता अहे धरणियलपइट्ठाणे भवति, एवामेव गोतमा ! जीवा वि पाणातिवाएणं जाव मिच्छादंसणसल्लेणं अणुपुत्त्वेणं अट्ठ कम्मपगडीओ समज्जिणित्ता, तासिं गैरुययाए भारिययाए गैरुयभारिययाए काल- २० मासे कालं किच्चा धरणियलमतिवतित्ता अहे नरगतलपइट्ठाणा भवंति, एवं खलु गोतमा ! जीवा गैरुयत्तं हव्वमागच्छंति ।

१. जेट्ठे य इव° हे १ सं १ ला १, २, हे ३, ४ ॥ २. अंतैवामी जे १ मु० विना नास्ति ॥ ३. नाम अणगारे जे १ विना नास्ति ॥ ४. जाव नास्ति हे १ जे १ विना ॥ ५. णाम वेद ख १ ॥ ६. सुक्ख हे २ ॥ ७. विंदेइ जे १ ॥ ८. सुक्खं हे २ ॥ ९. वि नास्ति जे १ ॥ १०. विंदेइ २ ता जे १ ॥ ११. दलयइ स १ ला २, ३ हे स० ४ विना नास्ति ॥ १२. वेंदइ । २ ता जे १ । १३. लिपइ २ ता । जे १ ॥ १४. सुक्खवे° हे १ सं १ ॥ १५. आलिपति जे १ विना ॥ १६. अत्थाहमता-रपोरुसियंसि पक्खिवेज्जा जे १ । “अत्थाहपि त्ति अस्यावे अगावे इत्यर्थः”, पुष्यः परिमाणमस्येति पौषधिकम्, तन्निषेधादपौषधिकम्”--अटी० ॥ १७. पक्खिवेज्जसि खं १ ॥ १८. गुरुयत्ताए हे २ । गुरुययाए ख १ ला २, ३ । गुरुयाए हे ४ ॥ १९. भारियाए जे १ सं १ ॥ २०-२३. गुरु° हे १ ।

अहं णं गोतमा ! से तुंवे तंसि पढमिलुगंसि मट्टियालेवंसि तित्तंसि
 कुहियंसि परिसडियंसि ईसिं धरणियलाओ उप्पतित्ताणं चिद्धति, तयणंतरं
 च णं दोच्चं पि मट्टियालेवे जाव उप्पतित्ताणं चिद्धति, एवं खलु एएणं
 उवाएणं से^१ तेसु अट्ठसु मट्टियालेवेसु तित्तेसु जाव विमुक्कबंधणे अहे धरणि-
 यलमइवइत्ता उप्पिं सलिलतलपइद्वाणे भवति । एवामेव गोतमा ! जीवा पाणाति- ५
 वातवेरमणेणं जाव मिच्छादंसणसल्लवेरमणेणं अणुपुप्वेणं अट्ठ कम्मपगडीओ
 खवेत्ता गगणतलमुप्पइत्ता उप्पिं लोयगगपतिद्वाणा भवंति, एवं खलु गोतमा ! जीवा
 लहुयत्तं हव्वमागच्छंति ।

एवं खलु जंबू ! समणेणं भगवता महावीरेणं छट्ठस्स नायज्झयणस्स अयमट्ठे
 पण्णत्ते त्ति वेमि ।

१०

॥ छट्ठं नायज्झयणं सम्मत्तं ॥

१. अट्ठण जे १ । अहं ण हे १ ला २, ३ ॥ २ तित्तंसि जे १ । ' तित्तसि त्ति स्तीमित
 आर्द्रता गते"—अटी० ॥ ३ ततेणत्तर हे २ । तयाणंतरं हे १ ख १ ॥ ४. से हे २ विना
 नास्ति ॥ ५. °बंधणेषु अहे जे १ ॥ ६. समत्त हे १, २ ॥

[सत्तमं अज्झयणं 'रोहिणी']

६३. जति णं भंते ! समणेणं जाव संपत्तेणं छट्ठस्स नायज्झयणस्स अयमट्ठे पण्णत्ते, सत्तमस्स णं भंते ! नायज्झयणस्स के अट्ठे पण्णत्ते ? एवं खलु जंवू ! ते णं काले णं ते णं समए णं रायगिहे *नाम नयरे होत्था, सुभूमिभागे उज्जाणे ।

५ तत्थ णं रायगिहे नगरे धणे *नाम सत्थवाहे परिवसति अट्ठे, भट्ठा भारिया अहीण-पंचेदिय जाव सुरूवा । तस्स णं धणस्स सत्थवाहस्स पुत्ता भट्ठाए भारियाए अत्तया चत्तारि सत्थवाहदारया होत्था, तंजहा—धणपाले धणदेवे धणगोवे धणरक्खिए । तस्स णं धणस्स सत्थवाहस्स चउण्हं पुत्ताणं भारियाओ चत्तारि सुण्हाओ होत्था, तंजहा—उज्झिया भोगवतिया रक्खिया रोहिणिया ।

१० तते णं तस्स धणस्स अन्नया कदाइं पुव्वरत्तावरत्तकालसमयंसि इमेयारूवे अज्झत्थिए जाव समुप्पज्जित्था—एवं खलु अहं रायगिहे चट्ठणं इसर जाव प्पभित्तीणं सयस्स य कुटुंबस्स चट्ठसु कज्जेसु य कौरणेसु य कुटुंबेसु] मंते गुज्जे रहस्से निच्छए ववहारेसु य आपुच्छणिज्जे पडिपुच्छणिज्जे मेढी पमाणं आहारे आलंघणं चक्खू मेढिभूते पमाणभूते आहारभूते आलंघणभूते चक्खुभूते

१५ सव्वकज्जवट्ठावए, तं ण णज्जति णं मए गयंसि वा चुयंसि वा मयंसि वा भगंसि वा लुगंसि वा सडियंसि वा पडियंसि वा विदेसत्थंसि वा विप्पवसियंसि वा इमस्स कुटुंबस्स के मन्ने आहारे वा आलंघे वा पडिंघे वा भविस्सति ?, तं सेयं खलु मम कलं जाव जलंते विपुलं असण ४ उवक्खडावेत्ता मित्त-णाति-[-णियग-सयण-संवंधि-परिजणं] चउण्ह य ण्हुसाणं कुलघरवग्गं आमंतेत्ता तं

२० मित्त-णाइ-णिय[ग-सयण-संवंधि-परिजणं] चउण्ह य ण्हुसाणं कुलघरवग्गं विपुलेणं

*नाम सं १ ॥ १. रक्खितिया जे १ विना ॥ २. सयस्स कुटुंबस्स य व° जे १ ॥ ३. प्रतिपु पाठाः—कार कोटुवमते जे १ ला २ लामू ३ । कार कोटुवे मंते लास ३ । कार कोटु मते जे १ विना । कार कुटु मते हे २ । दृश्यता पृ० ७८ पं० ९ तथा पृ० ७ पं० ९, तत्र अटी० मध्ये इत्थं व्याख्यातम्—“कार्येषु च विषयभूतेषु, कुटुम्बेषु च स्वकीय-परकीयेषु विषयभूतेषु ये मन्त्रादयो निश्चयान्तास्तेषु आप्रच्छनीयः . प्रतिप्रच्छनीयः मेढि ति मेढी, प्रमाण . आधार . आलम्बन चक्षुः . एतदेव प्रपञ्चयति मेढिभूए इत्यादि”—अटी० ॥ ४. चम्बुभूते मेढीभूते हे २ ॥ ५. °कज्जाव° जे १ । °कज्जुव° लो० ख १ ॥ ६. ‘असण-पाग-साहम-साहम’ इति ‘४’ इत्यनेन विप्रक्षितम् ॥ ७. चउण्ह ण्हुमाण य कुल° हे २ लो० । चउण्ह य सुण्हाण कुल° जे १ ला ३ । चउण्ह ण्हुमाण कुल° हे १ ला १ । चउण्ह हुस्साण कुल° सं १ ॥ ८. न्हुस्माण सं १ ॥

असण ४ धूव-पुप्फ-वत्थ-गंधं जाव सक्कारेत्ता सम्माणेत्ता तस्सेव मित्त-णाति-
 णियग-सयण-संवंधि-परिजणस्स चउण्ह य ण्हुसाणं कुलघरवग्गस्सं पुरतो चउण्हं
 ण्हुसाणं परिक्खणइयाए 'पंच पंच सालिअक्खए दलइत्ता जाणामि ताव का किह
 वा सारक्खइ वा संगोवेइ वा संवडेति वा । एवं संपेहेइ, २ ता कलं जाव
 मित्त-णाति[-णियग-सयण-संवंधि-परिजणं] चउण्ह य ण्हुसाणं कुलघरवग्गं ५
 आमंतेइ, २ ता विपुलं असण ४ उवक्खडावेइ ।

ततो पच्छ णहाए भोयणमंडवंसि सुहासण[वरगए] मित्त-णाति[णियग-सयण-
 संवंधि-परिजणेणं] चउण्ह य सुण्हाणं कुलघरवग्गेण सद्धिं तं विपुलं असण
 ४ जाव संक्कारेति, २ ता तस्सेव^१ मित्त-णाति-णियग-सयण-संवंधि-परिजणस्स
 चउण्ह य सुण्हाणं कुलघरवग्गस्सं पुरतो पंच सालिअक्खए गेण्हति, २ ता जेडं १०
 सुण्हं उज्झियं सदावेति, २ ता एवं वदासी—तुमं णं पुत्ता ! मम हत्थाओ इमे
 पंच सालिअक्खए गेण्हाहि, २ अणुपुव्वेणं सारक्खमाणी संगोवेमाणी विहराहि,
 जया^{१०} णं अहं पुत्ता ! तुमं इमे पंच सालिअक्खए जाएज्जा तथा णं तुमं मम इमे
 पंच सालिअक्खए पंडिनिज्जाएज्जासि त्ति कट्ठु सुण्हाए हत्थे दलयति, २ ता
 पडिविसज्जेति । १५

तते णं सा उज्झिया धणस्स तहत्ति एयमडं पडिसुणेति, २ ता धणस्स
 सत्थवाहस्स हत्थाओ ते पंच सालिअक्खए गेण्हति, २ ता एगंतमवक्कमति,
 एगंतमवक्कमिताए इमेयारूवे अज्झत्थिए चित्तिए पत्थिए मणोगए संकप्पे समुप्प-
 जित्था—एवं खलु त्तायाणं कोट्टागारंसि बहवे पल्ला सालीणं पडिपुण्णा चिट्ठंति,
 तं जया णं ममं ताओ इमे पंच सालिअक्खए जाएसति तथा णं अहं पलंतराओ २०
 अण्णे पंच सालिअक्खए गहाय दाहामि^२ त्ति कट्ठु एवं संपेहेइ, २ ते पंच
 सालिअक्खए एगंते एडेति, २ ता सकम्मसंजुत्ता जाया यावि होत्था ।

१, २. दृश्यता पृ० ३६ प० ८-१२ ॥ २, ४. सुण्हाण जे १ ॥ ३. 'स्स य पुरतो खं १ जे १ ॥
 ५. पंच सालि' हे १, २ खं १ जे १ ॥ ६. सुण्हाण खं १ हे १ विना ॥ ७. कुलघर आमं जे १
 मु० विना ॥ ८. असण ४ जे १ मु० ॥ १०. अत्र पूर्ववर्णनानुसारेण 'सक्कारेति सम्माणेति,
 सक्कारेत्ता सम्माणेत्ता' इति सपूर्णः पाठो भाति ॥ ११. 'व य मित्त' जे १ ॥ १२. 'स्स य पु'
 जे १ ख १ ॥ १३. उज्झित्तिय जे १ हे २ विना ॥ १४. णं हं पुत्ता हे २ विना ॥ १५. पडि-
 तिज्जाएज्जासि जे १ । पडिनिज्जाएज्जासि हे २ । दलएज्जासे सं १ ला ३ हे ४ ॥ १६. एगंतमवक्कमइ,
 एगंतमवक्कमित्ता एयारूवे अज्झत्थिते लो० ॥ १७. अज्झत्थिए ४ एव इति हस्तलिखितादर्शेषु
 पाठः । अत्र ४ इत्यनेन 'चित्ति' इत्यादिपदानि सूच्यन्ते ॥ १८. खलु एयाण खं १ ॥ १९. जाएस
 तह्या जे १ ॥ २०. देहामि स १ ला ३ ॥ २१. ति हे २ ॥

एवं भोगंवतियाए वि, णवरं सा छोलेति, २ ता अणुगिलति, २ ता सकम्म-
संजुत्ता जाया ।

एवं रक्खियाए वि, नवरं गेण्हति, २ ता इमेयारूवे अज्जत्थिए [चित्तिए
पत्थिए मणोगए संकप्पे समुप्पज्जित्था]—एवं खलु मम ताओ इमस्स मित्त-नाति-
५ नियग-सयण-संवंधि-परिजणस्स चउण्ह य सुण्हाणं कुलघरवगगस्स पुरतो सदावेत्ता
एवं वदासी—तुमं णं पुत्ता । मम हत्थाओ जाव पडिनिज्जाएजासि ति कट्ठु मम
हत्थंसि पंच सालिअक्खए दलयति, तं भवियव्वमेत्थ कारणेणं ति कट्ठु एव
“संपेहेति, २ ता ते पंच सालिअक्खए सुद्धे वत्थे वंधइ, २ ता रयणकरंडियाए
पक्खिवइ, २ ता मंजूसाए पक्खिवइ, २ ता ऊसीसामूले ठावेइ, २ ता तिसंशं
१० पडिजागरमाणीं २ विहरति ।

तए णं से धणे सत्थवाहे तंस्सेव मित्त जाव चैउत्थं रोहिणीयं सुण्हं सदावेति,
जाव “तं भवियव्वमेत्थ कारणेणं” । तं सेयं खलु मम एए पंच सालिअक्खए
सारक्खमाणीए संगोवेमाणीए संवड्ढेमाणीए ति” कट्ठु एवं संपेहेति, २ ता कुलघर-
पुरिसे सदावेति, २ ता एवं वदासी—तुम्हे णं देवाणुप्पिया ! एते पंच सालि-
१५ अक्खए गेण्हंह, सारक्खमाणा संगोवेमाणा अणुपुव्वेणं संवड्ढेह । पढमपाउसंसि
महावुट्ठिकायंसि निवइयंसि खुट्ठागं केयारं सुपरिकम्मियं करेह, सुपरिकम्मियं
करेत्ता इमे पंच सालिअक्खए वावेह, वावेत्ता दोच्चं पि तच्चं पि उक्खयनिहए करेह,
“२ वाडिपरिक्खेवं करेह, २ सारक्खमाणा संगोवेमाणा अणुपुव्वेणं संवड्ढेह ।

१. °वतिया वि स १ ला २, ३, हे ४ ॥ २. णवर संजोलेह २ ता जे १ । “छोलेह चि निस्तुपी-
करोति, अणुगिलह चि भक्षयति, कचित् फोलेह इत्येतदेव दृश्यते, तत्र च भक्षयतीत्यर्थः”—
अटी० ॥ ३. °सजाया एव जे १ । °संपठत्ता एव हे २ । °सं० एव जे १ विना ॥ ४. रक्खिज्जइ
एयाए वि जे १ । रक्खिया वि स १ ला २, ३, हे ४ ॥ ५. °स्म य पुरतो हे १, २,
जे १ ॥ ६. दलयइ २ ता तं जे १ । दयति । तं हे २ ॥ ७. संपेहि । ते पच हे २ ॥
८. २ ता मंजूसाए पक्खिवइ हे १ जे १ विना नास्ति ॥ ९. २ नास्ति जे १ हे १ ॥ १०.
वहेव जे १ ॥ ११. चउण्हं हे २ ॥ १२. तं नास्ति हे २ ॥ १३. °यव्वं णं एत्थ हे १ ॥ १४. ण
ति कट्ठु जे १ ॥ १५. ति कट्ठु जे १ हे २ ॥ १६. गेण्हइ पढमं जे १ हे १ विना ॥ १७. करेह सु २
इमे जे १ हे १ विना । करेह इमे हे १ जे १ ॥ १८. तच्च पि नास्ति जे १ सं १ ला ३ ॥ १९.
°निकखये जे १ । °निकखए स १ ला ३ हे १, ४ ॥ २०. °ह उ २ ए १ हे ३ । प्रतदनुसारेण
करेह, उक्खयनिहए करेत्ता इति संपूर्णः पाठः ॥ २१. २ वाडिपरिक्खेव करेह नास्ति
हे २, ३ ख १ ला १ हे सं ४ विना ॥ २२. वाडियप° ख १ हे मू० २ । दृश्यता पृ० १३५
टि० २ ॥ २३. °पक्खेव ला १ हे ३ हे सं ४ ॥

तते णं ते कोडुंविया रोहिणीए एतमडं पडिसुणेंति, २ ता ते पंच सालि-
अक्खए गेण्हंति, २ अणुपुव्वेणं सारक्खंति संगोवंति विहरंति । तए णं ते
कोडुंविया पढमपाउसंसि महाबुडिकायंसि णिवइयंसि समाणंसि खुड्ढागं केदारं
सुपरिकम्मियं करेंति, २ ते पंच सालिअक्खए व्वंति, [२] दोच्चं पि तच्चं पि
उक्खयनिहए करेंति, २ वाडिपरिक्खेवं करेंति, २ अणुपुव्वेणं सारक्खमाणा
संगोवेमाणा विहरंति ।

तते णं ते साली अणुपुव्वेणं सारक्खिज्जमाणा संगोविज्जमाणा संवड्डिज्जमाणा
साली जाया किण्हा किण्होभासा जाव निउरंवभूया पासादीया दरिसणिज्जा अभि-
रूवा पडिरूवा । तते णं ते साली पत्तिया वैत्तिया गम्भिया पसूया आंगयगंधा
खीरइया चद्धफला पक्का पेरियागया सल्लइया पत्तइया हरियपेरुंडा जाया यावि
होत्था ।

तते णं ते कोडुंविया ते साली पत्तिए जाव सल्लइए पत्तइए जाणित्ता तिक्खेहिं
णवपज्जणएहिं असियएहिं लुणंति, २ करयलमलिते करेंति, २ पुणंति । तत्थ णं
चोक्खाणं सूइयाणं अखंडाणं अफुडियाणं छंडडडापूयाणं सालीणं मागहए पत्थए
जाए । तते णं ते कोडुंविया ते साली णवएसु धंडएसु पक्खिवंति, २

१. वव्वनि जे १ ॥ २. वाडियव° हे २ ॥ ३. “वत्तिय चि ..वत्तिताः अभिधीयन्ते,
पाठान्तरेण तइया व चि सज्जातत्वच इत्यर्थः”—अटी० ॥ ४. आगयखंधा स १ ला ३ ।
“आगतगन्धा. जातमुरभिगन्धाः आयातगन्धा वा दूरयायिगन्धा इत्यर्थः—अटी० ॥ ५.
खीराइ(इ—खं १)या हे २ विना । “क्षीरकिताः सज्जातक्षीरकाः”—अटी० ॥ ६. पिक्का हे १,
२ जे १ ॥ ७. “पर्यायागताः पर्यागता वा, सर्वनिष्पन्नता गता इत्यर्थः । सल्लइपत्तिय चि
सल्लकी वृक्षविशेषः, तस्या इव पत्रकाणि दलानि कुतोऽपि साधर्म्यात् संजातानि येषां ते तथेति,
गमनिकैवेयम् । पाठान्तरेण शल्यकिताः शुष्कपत्रतया संजातशल्यकाः पत्रकिताः संजात-
कुत्सितास्त्वपत्राः । हरियपे(के—अटीजे०)रुंड चि हरितानि हरितालवर्णानि नीलानि पर्वकाण्डानि
नालानि येषां ते तथा, जाताश्चाप्यभूवन्”—अटी० । दइयता टि० ९ ॥ ८. °फेरुंडा हे १ ।
°वेरुंडा हे २ । °फेरडा जे १ । °फेडा हे ३ । °पेरडा ला १ । °पव्वकडा ला २ । दइयतामुपरितनं
टिप्पणम् ॥ ९. सल्लइयपत्तइए हे २ विना । सल्लइपत्तइए ख १ हे १ ला १ । दइयता टि० ७ ॥
१०. णवपज्जणएहिं नास्ति जे १ । “नवपज्जणएहिं ति नवं प्रत्ययं पायनं लोहकारेण तापित-
कुट्टित-तीक्ष्णधारीकृत-पुनस्तापितानां जले निबोलन येषां तानि तथा, तैः, असिएहिं ति दात्रैः”—
अटी० ॥ ११. करेंति । २ तएण तत्थ ण जे १ ॥ १२. अक्खंडाणं हे १, २ । “अखंडाणं ति
सकलानाम् अस्फुटितानाम् असंजातराजीकानां छड(डु—जे १)छडा इत्येवमनुकरणतः सूर्पादिना
स्फुटयः स्फुटीकृता शोधिता इत्यर्थः स्मृष्टा वा, पाठान्तरेण पूता वा ये ते तथा, तेषाम्”—
अटी० ॥ १३. अप्पुडि° हे १ ॥ १४. छड्ढड्डाणं पुयाणं जे १ ॥ १५. घडेसु हे १ ॥

ओलिंपति, लिंपति, २ लंछियमुद्धिते करेति, २ ता कोट्टागारस्स एगदेसंसि ठावेति,
 २ सारक्खमाणा संगोवेमाणा विहरंति । तते णं ते कोडुंविया दोच्चंसि वासारत्तंसि
 पढमपाउसंसि महावुट्टिकायंसि निवड्यंसि खुड्ढागं केयारं सुपरिकम्मियं करेति, २
 ते साली ववंति, २ दोच्चं पि० उक्खयणिहए जाव लुणंति जाव चलणतलमलिए
 ५ करेति, २ पुणंति । तत्थ णं सालीणं वहवे मुरय्या जाव एगदेसंसि ठावेति, २
 सारक्खमाणा संगोवेमाणा विहरंति । तते णं ते कोडुंविया तच्चंसि वासारत्तंसि
 महावुट्टिकायंसि निवड्यंसि वहवे केदारे सुपरि० जाव लुणंति, २ ता संवहति, २
 ता खलयं करेति, २ मंलेति जाव वहवे कुंभा जाया । तते णं ते कोडुंवियां साली
 कोट्टागारंसि पंलंति जाव विहरंति । चउत्थे वासारत्ते वहवे कुंभसया जाता ।

१० तते णं तस्स धणस्स पंचमयंसि संवच्छरंसि परिणममाणंसि पुव्वरत्तावरत्तकाल-
 समयंसि इमेयारुवे अज्झत्थिए जाव समुप्पज्जित्था—एवं खलु मए इओ
 अतीते पंचमे संवच्छरे चउण्हं सुण्हाणं परिक्खणट्ठाए ते ११ पंच पंच सालिअक्खया
 हत्थे दिन्ना, तं सेयं खलु मम कल्लं जाव जलंते पंच सालिअक्खए पंडिजाइत्तए
 जाव जाणामि ताव काए किह सारक्खिया वा संगोविया वा संवड्ढिय्यां व त्ति कट्ठु एवं
 १५ संपेहेति, २ ता कल्लं जाव जलंते विपुलं असण ४ मित्त-नाइ-णियग-सयण-संवधि-

१. ओलिंपति लिंपति लछियं हे २ । ओलिंपति २ लंछियं हे २ विना । “उपलिम्पन्ति
 घटमुत्तस्य तत्पिधानकस्य च गोमयादिना रत्नं भज्जन्ति । लिम्पन्ति घटमुत्त तत्स्थगनं च
 छण्णादिना पुनर्मसृगीकुर्वन्ति । लाञ्छितं रेखादिना मुद्रितं मृन्मयमुद्रादानेन तत् कुर्वन्ति”—
 अटी० । २. लछियमुद्धियाए करेति ॥ २ ता । को० जे १ ॥ ३ कोट्टागारमि एग० जे १
 ख १ ॥ ४. कोडुवियपुरिमा दो० जे १ । ५ कुपंति हे २ ला १ विना ॥ ६. दोच्च २ पि
 उक्खं जे १ । दोच्च पि तच्च पि उक्खं मु० ॥ ७. हे १ विना—मुरवा हे २ लो० ख १ ला २ ।
 कुडगा ला ३ । कुरवा हेस० ४ । पुरवा हे ३ । कुडवा स १ जे १ । “मुरजो मानविशेषः”—
 अटी० ॥ ८ दश्यता प० ३-४ ॥ ९ मसलति ला २ ॥ १०. ०य साली जे १ विना ॥
 ११. कोट्टारसि हे १ ॥ १२. प्रतिपु पाठाः—घल्लति २ । जाव जे १ । पल्लमि जाव लो० ।
 पल्लमि जाव हे २ । पल्लति जाव हे १, ३, ४, सं १ लं १ ला २, ३ । पन्निखवति जाव ला १
 मु० । अत्रेदं विचार्यते—बहुपु हस्तलिखितादगेषु पल्लति इति पाठः, अतः पल्लयशब्दं नामघातुं
 विधाय ‘पल्लति’ इत्यस्य ‘पल्ले प्रक्षिपन्ति’ इत्यर्था यदि विवक्षितं तदा ‘पल्लति’ इति पाठः
 समीचीन एव, अत्रास्त्वौ तु ‘घल्लति’ इति जे १ पाठः, ‘पन्निखवति’ इति ला १ पाठो वा
 उपादेयः ॥ १३ संवत्सरे जे १ स १ ला १ ॥ १४. पच सालि० जे १ हे १ ॥ १५. अक्खए
 हत्थए दिण्णा जे १ ॥ १६. जलत्तए जे १ स १ हे ४ ख १ ॥ १७. परिजा० हे २ ला १ विना ॥
 १८ हे १ विना ०या वा कट्ठु हे २ जे १ खं १ । ०या जाव ति कट्ठु स १ ला २, ३ हे ४ ।
 ०या कट्ठु हे ३ ॥ १९ जाव नास्ति जे १ विना ॥ २०. दश्यता पृ० १४ प० ५-११ ॥

-परिजणं चउण्ह य सुण्हाणं कुलवर जाव सम्माणित्ता तस्सेव मित्त-णाति-
णियग-सयण-संवंधि-परिजणस्स चउण्ह य सुण्हाणं० पुरओ जेइं उँज्झियं सदावेइ,
२ ता एवं वयासी—एवं खलु अहं पुत्ता । इतो अतीते पंचमंमि संवच्छरे
इमस्स मित्त-णाति-णियग-सयण-संवंधि-परिजणस्स चउण्ह य सुण्हाणं कुलघरस्स
य पुरतो तव हत्थंसि पंच सालिअक्खए दलयामि, जया णं हं तुमं पुत्ता । ५
एए पंच सालिअक्खए जाएजा तया णं तुमं मम इमे पंच सालिअक्खए
पडिनिजाएसि तिं कट्ठु तव हत्थंसि दलामि । से नूणं पुत्ता । अत्थे समडे ? , हंता
अत्थि । तण्णं तुमं पुत्ता ! मम ते सालिअक्खए पडिनिजाएँहि ।

तते णं सा उँज्झिया एयमट्ठं धणस्स पडिसुणेति, २ ता जेणेव कोट्ठांगारे
तेणेव उवागच्छति, २ ता पल्लातो पंच सालिअक्खए गेण्हति, २ ता जेणेव १०
धणे सत्थवाहे तेणेव उवागच्छति, २ ता धणं सत्थवाहं एवं वदासी—एए 'णं
ताओ ! पंच सालिअक्खए(क्खय ?) तिं' कट्ठु धणस्स हत्थंसि ते' पंच
सालिअक्खए दलयति । तते णं धणे उज्झियं सवहसावियं करेति, २ ता एवं
वयासी—किण्णं पुत्ता । ते चेव पंच सालिअक्खए(क्खया ?) उदाहु अन्ने ?
तते णं उज्झिया धणं सत्थवाहं एवं वयासी—एवं खलु तुब्भे तातो । इओ अतीते १५
पंचमे संवच्छरे इमस्स मित्त-णाति-णियग-सयण-संवंधि-परिजणस्स चउण्ह य
[ण्हुसाणं] कुल[घरवग्गस्स] जाव विहराहि । तते णं हं तुब्भं एतमट्ठं पडि-
सुणेमि, ते' पंच सालिअक्खए गेण्हामि, २ ता एगंतमवक्कमामि । तते णं मम
इमेयारूवे अज्झत्थिए जाव समुप्पज्जित्था—एवं खलु तायाणं कोट्ठागारंसि जाँव
सकम्मसंजुत्ता । तं णो खलु ताँओ ! ते चेव पंच सालिअक्खया, एँए णं अन्ने । २०

तते णं से धणे उँज्झियाए अंतिए एयमट्ठं सोच्चा णिसम्म आसुस्सते जाव
मिसिमिसेमाणे उँज्झियं तस्स मित्त-णाति[-नियग-सयण-संवंधि-परिजणस्स]

१ तस्सेव य मित्तं जे १ ॥ २ सुण्हाणं कुलघरवग्गस्स पुरओ मु० ॥ ३ उज्झितिय
हे १, २ खं १ । उज्झियय हे ३ ॥ ४. पंचमंसि हे १ ॥ ५. 'घरवग्गस्स मु० ॥ ६ अत्र
पूर्वापरसन्दर्भानुसारेण 'य' इत्यधिकं भाति ॥ ७ ह पुत्ता हे १, २ ॥ ८ ति कट्ठु त हत्थसि
दलयामि मु० ॥ ९. ते मम सालिं जे १ ॥ १०. 'एसि स १ ला ३ ॥ ११ उज्झितिया हे २
विना ॥ १२. कोट्ठागार जे १ विना । कुट्ठार स १ ॥ १३ णं ते पच जे १ विना ॥ १४. ति स
१ हे २ ला ३ ॥ १५ ते नास्ति जे १ ॥ १६ दलति स १ ला ३ ॥ १७. 'सुणेमि २ मु० ॥
१८. ते ण पच हे १ ॥ १९. जाव नास्ति हे २ विना ॥ २०. ताता हे १, २, ३ । ताया ला ३ ।
तात खं १ ॥ २१. 'अक्खए हे २ विना ॥ २२ एए ण तए अण्णे जे १ ॥ २३ उज्झितियाते
हे २ विना ॥ २४. उज्झितिय हे २ विना ॥

चउण्ह य सुण्हाणं कुलघरस्स पुरओ तस्स कुलघरस्स छारुज्झियं च
छाणुज्झियं च कयवरुज्झियं च संपुच्छियं च सम्मज्जियं च पाओदयदाइयं
च ण्हाणोदयदाइयं च चाहिरपेसणकारियं च ठवेति । एवामेव समणाउसो !
जो अम्हं निगंगंथो वा निगंगंथी वा जाव पव्वतिते, पंच य से महव्वयातिं
उज्झियाइं भवंति, से णं इहभवे चेव बहूणं समणाणं बहूणं समणीणं बहूणं
सावयाणं बहूणं सावियाणं हीलणिजे जाव अणुपरियट्ठिस्सइ, जहा सा उज्झिया ।

एवं भोगवइया वि, नवरं तस्स कुलघरस्स कंडेतियं च कोट्टेतियं च पीसंतियं
च एवं रुंचंतियं च रंधंतियं च परिवेसंतियं च परिभायंतियं च अंभंतियं च
पेसणकारिं महाणसिणिं ठवेति । एवामेव समणाउसो ! जो अम्हं समणो वा समणी
वा पंच य से महव्वयाइं फोलियाइं भवंति से णं इह भवे चेव बहूणं समणाणं जाव
हीलणिजे निंदणिजे खिसणिजे गरहणिजे परिभवणिजे, जहा व सा भोगवतिया ।

१. कुलघरवगसस य पु० मु० ॥ २. छागुज्झियं च नास्ति हे १ अटी० । दृश्यतामप्रेतन टिप्पणम् ॥
३. पाओव(पाओय—ख १) शङ्ख च ण्हाणोवदाइयं च हे २ विना ॥ ४. प्रतिपु पाटाः—
°कारिं ठवेइ सं १ ला २, ३ हे ४ विना । °कारिय च ठवेनि सं १ ला २, ३ हे ४ ॥
“क्षारोज्झिका भस्मपरिष्ठापिकाम्, कचवरोज्झिकाम्, अवकरशोधिकाम्, समुक्षिकां प्रात-
र्गृहाङ्गणे जलच्छट्टकदायिकाम्, पाटान्तरेण संपुच्छिय ति तत्र संप्रोच्छिकाम् पादादिल्लपिकाम्,
सम्मार्जिकां गृहस्यान्तर्वहिश्च बहुकरिकावाहिकाम्, पादोदकदायिकां पादशौचदायिकाम्,
स्नानोदकदायिकां प्रतीताम्, वाह्यानि प्रेषणानि कर्माणि करोति या सा चाहिरपेसणकारिय
त्ति भणिया” ॥ “कण्डयन्तिकामिति अनुकम्पिता कण्डयन्ती तन्दुलादीन् उदूखलादौ
क्षोदयन्ती कण्डयन्तिका, ताम्, एव कुट्टयन्तिका तिलादीना चूर्णनकारिकाम्, पेपयन्तिका
गोधूमादीना घट्टादौ पेपणकारिकाम्, रुचंतिकां (त्वचत्तिकाम्—अटीजे० अटीहे०, रुंचत्ति-
काम्—अटीख० अटीसं०) यन्त्रके ग्रीहि-क्रोद्रवादीना निस्तुपखकारिकाम्, रन्धयन्तिकाम्
ओदनस्य पाचिकाम्, परिषेपयन्तिकां भोजनपरिवेषणकारिकाम्, परिभाजयन्तिका पर्वदिने
स्वजनगृहेषु खण्डलाद्यात्रैः परिभाजनकारिकाम्, महानसे नियुक्ता महानसिकी ता स्थापयति”
—अटी० ॥ ५. °यट्ठस्सइ हे १ ला १ ॥ ६. जहा उज्झितिया हे १, २, ४ सं १ ला १, २,
३ । जहा उज्झिया ख १ हे ३ ॥ ७. पीसिं हे २ ॥ ८. सं १ विना—रुचं हे १, २, ३
सं १ ला १, लासं ३ जे १ । रुचं ला २ लामू० ३ हे ४ । रुचं मु० । दृश्यता टि० ४ ॥
९. पारिं हे २ ॥ १०. अंभं हे १, २ विना ॥ ११. पेसणकारिय च महां ला २ ॥
१२. जो मह खं १ ॥ १३. सं १ विना—फोलिं हे २ लामू० २ । फालिं जे १ सं १ हे ४
ला ३ । फोडिं हे १ ला १ लासं २ । दृश्यता पु० १३४ टि० २ ॥ १४. समणाण ४ जाव
ला २ विना ॥ १५. प्रतिपु पाटा—हील ४ जहा हे १ ला १, ३ । हील ६ जहा हे २, ४
सं १ ख १ । हीलहु जहा हे ३ । हीलणिजे जहा जे १ ला २ । अत्रेद चिन्त्यते—पूर्व पु० १००
पं० ७ मध्ये यत्र हीलणिजे इति वर्तते तत्र पञ्च पदानि, सन्ति, कुत्रापि षट् पदान्यस्माभिर्न
दृष्टानि, अतः ६ इत्यङ्को लेखकप्रान्तेरायात इति भाति, यतः प्राचीनलिप्याम् ‘५’ इत्यक्षराङ्कः
‘६’ इत्यङ्कसदृशो भाति ॥

एवं रक्खिया वि, नवरं जेणेव वासघरे तेणेव उवागच्छति, २ ता मंजूसं विहाडेति, २ ता रयणंकरंडगाओ ते पंच सालिअक्खए गिण्हति, २ ता जेणेव धणे सत्थवाहे तेणेव उवागच्छति, २ ता पंच सालिअक्खए धणस्स हत्थे दलयति ।

तते णं से धणे रक्खियं एवं वदासी—किण्णं पुत्ता ! ते चैव एते पंच सालिअक्खया उदाहु अन्ने ? , तते णं रक्खिया धणं सत्थवाहं एवं वदासी—ते चैव ताँओ ! एए पंच सालिअक्खया, णो अन्ने । कहां णं पुत्ता ? एवं खलु ताओ ! तुब्भे इओ 'पंचमंमि जाव भविंय्वं एत्थ कारणेण ति कट्ठु ते पंच सालिअक्खए सुद्धे वत्थे जाव तिसंझं पडिजागरमाणी यावि विहरामि ।' तं एएणं कारणेणं ताँओ ! ते चैव ते पंच सालिअक्खए(क्खया ?), णो अन्ने ।

तते णं से धणे रक्खियाए अंतियं एयमडं सोच्चा हड्डतुड्डे तस्स कुलघरस्स हिरण्णस्स य कंस-दूस-विपुलधण जाव सावतेजस्स य भंडागारिणिं ठवेति । एवामेव समणाउत्तो ! जाव पंच य से महव्वयातिं रक्खियातिं भवंति से णं इह भवे चैव बहूणं समणाणं बहूणं समणीणं बहूणं सावयाणं बहूणं सावियाणं अच्चणिज्जे जाव जह सा रक्खितिया ।

'रोहिणीया वि एवं चैव, नवरं तुब्भे ताओ ! मम सुवहुयं सगडीसागडं दलाह जाणं अहं तुब्भं ते पंच सालिअक्खए पंडिणिज्जाएमि । तते णं से धणे 'रोहिणीं एवं वयासि—कहं णं तुमं मम पुत्ता ! ते पंच सालिअक्खए सगडसागडेणं निज्जाइस्ससि ? , तते णं सा रोहिणी धणं सत्थवाहं एवं वदासि—एवं खलु तातो ! इओ तुब्भे पंचमे संवच्छरे इमस्स मित्त जाव बहवे कुंभसया जाया तेणेव कमेणं । एवं खलु ताओ ! तुब्भे ते पंच सालिअक्खए सगडिसागडेणं निज्जाएमि ।

*रक्खितिया हे २ जे १ विना ॥ १. °णकडं सं १ ॥ २. रक्खितिय हे १ खं १ ॥ ३. चैव ते पंच जे १ । चैव पंच ला २ ॥ ४. °अक्खए जे १ स १ ला ३ हे ३ ॥ ५. अन्ने नि ला १ मु० ॥ ६. रक्खितिया हे २ विना ॥ ७. ताया जे १ विना ॥ ८. पंचमसि स १ खं १ ॥ ९. °थवण एत्थ जे १ ॥ १०. तते एणं कां खं १ । भत्ते एणं कां जे १ । तते एणं कां ला २, ३ हे ४ । ततो एणं कां हे ३ । त ते एणं कां स १ । त ते णं कां ला १ । ते ते एतेणं कां क० ॥ ११. तातो ख १ हे २ ॥ १२ रक्खितियाए हे २ विना ॥ १३ समणाणं ४ अच्चणिज्जे इति हस्तलिखितादर्शेषु पाठः ॥ १४. °णिज्जे जहा जाव सा स १ ला ३ ख १ विना । °णिज्जे जहा सा खं १ ॥ १५ रक्खिया मु० ॥ १६ रोहिणीया हे १, २ ख १ जे १ ला १ ॥ १७. परिणिं हे १, २, ला १ ॥ १८ रोहिणी जे १ स १ ला ३ खं १ ॥ रोहिणिं मु० ॥ १९ कह ण हे २ जे १ ॥

तते णं से धणे सत्थवाहे ^१रोहिणीयाए सुवहुयं सगडीसागडं दलाति । तते णं रोहिणी सुवहुं सगडीसागडं गहाय जेणेव सए कुलघरे तेणेव उवागच्छइ, २ ता कोट्टागारे विहाडेति, २ ता पळे उड्ढिभदति, २ ता सगडीसागडं भरेति, २ ता रायगिहं नगरं मज्झमज्जेणं जेणेव धणे सत्थवाहे तेणेव उवागच्छति ।

- ५ तते ण रायगिहे नगरे सिंघाडग जाव बहुजणो अन्नमन्नस्स एवमातिक्खति—
 धन्ने णं देवाणुप्पिया! धणे सत्थवाहे, जस्स ण ^३रोहिणीया सुण्हा पंच सालिभक्खए सगडसागडिणं ^५निज्जाएति । तते णं से धणे सत्थवाहे ते पंच सालिभक्खए सगडिसागडेणं निज्जातिते पासति, २ ता द्दु जाव पडिच्छति, २ ता तस्सेव मित्त-नाति[-नियग-सयण-संवंधि-परिजणस्स] चउण्ह य सुण्हाणं
 १० कुलवरस्स पुरतो रोहिणीयं सुण्हं तस्स कुलस्स बहूसु कज्जेसु य जाव रहस्सेसु य आपुच्छणिज्जं जाव वट्ठावितं पमाणभूयं ठवेति । एवामेव समणाउसो ! जाव पच से महव्वया संवड्ढिया भवंति से णं इह भवे चेव बहूणं समणाणं जाव ^६वीनी-वइस्सति, जहा व सा रोहिणीया ।

एवं खलु जंजू । समणेणं भगवया महावीरेणं सत्तमस्स नायज्झयणस्स अयमट्ठे
 १५ पण्णत्ते त्ति वेमि ॥

॥ सत्तमं नायज्झयणं संम्मत्तं ॥ ७ ॥

१ रोहिणीयाए स १ ला २, ३ हे ४ ॥ २. सुवहु स^० जे १ ॥ ३ रोहिणीया सं १ ला ३ ॥
 ४. सगडसागडेण ला २, ३ ॥ ५ निज्जाड ला ३ ॥ ६ सगडसा^० जे १ विना ॥ ७ निज्जाएतिते हे १ ॥ ८. वीवइस्सइ हे १, २ ॥ ९. समत्त हे २ ॥

[अट्टमं अज्झयणं 'मल्ली']

६४. जति णं भंते । समणेणं भगवता महावीरेणं सत्तमस्स नायज्झयणस्स अयमट्ठे पण्णत्ते, अट्टमस्स णं भंते ! के अट्ठे पण्णत्ते ?

एवं खलु जंबू ! ते णं काले णं ते णं समए णं इहेव जंबुद्धीवे दीवे महाविदेहे वासे, मंदरस्स पव्वयस्स पच्चत्थिमेणं, निसढस्स वासहरपव्वयस्स उत्तरेणं, "सीतोयाए ५
महाणदीए दाहिणेणं, सुहावहस्स वक्खारपव्वतस्स पच्चत्थिमेणं, पच्चत्थिमलवण-
समुदस्स पुरत्थिमेणं, एत्थ णं सलिलावती नामं विजए पण्णत्ते ।

तत्थ णं सलिलावतीविजए वीयसोगा नामं रायहाणी पण्णत्ता नवजोयण-
वित्थिण्णा जाव पच्चक्खं देवलोगभूया ।

तीसे णं वीयसोगाए रायहाणीए उत्तरपुरत्थिमे दिसीभागे इंदकुंभे नामं १०
उज्जाणे ।

तत्थ णं वीयसोगाए रायहाणीए बँलो नामं राया । तस्स णं धारिणीपामोक्खं
देविसहस्सं ओरोधे होत्था ।

तते णं सा धारिणी देवी अन्नया कदाइ सीहं सुमिणे पासित्ताणं पडिबुद्धा
जाव महव्वले नामं दारए जाए उमुक्कवालभावे जाव भोगसमत्थे । तते णं तं १५
महव्वलं अम्मापियरो सरिसियाणं कमलसिरीपामोक्खाणं पंचण्हं रायवरकन्नासयाणं
एगदिवसेणं पाणिं गेण्हावेति । पंच पासायसया, पंचसतो दातो जाव विहरति ।

थेरागमणं, इंदकुंभे उज्जाणे समोसढा, परिसा निग्गया, बँलो वि निग्गओ,
धम्मं सोच्चा णिसम्मं, जं नवरं महव्वलं कुमारं रज्जे ठावेमि जाव एक्कारसंगवीइ,
बहूणि वासाणि परियाओ । जेणेव चारुपव्वए, मासिएणं भत्तेणं सिद्धे । २०

तते णं सा कमलसिरी अन्नदा सीहं सुमिणे पासित्ताणं पडिबुद्धा जाव
बलभदो कुमारो जातो, जुवराया यावि होत्था, तस्स णं महव्वलस्स रण्णो इमे
छप्पि य बालवयंसगा रायाणो होत्था, तंजहा—अयले, धरणे, पूरणे, वसू, वेस-

*सीयाए जे १ । "शीतोदायाः पश्चिमसमुद्रगामिन्या दक्षिणे कूले 'सलिलावती' इति यदुक्त-
मिह तद् ग्रन्थान्तरे 'नलिनावती' इत्युच्यते"—अटी० ॥ १ धीबले जे १ हे १ ॥ २. णं जे १
विना नास्ति ॥ ३. ओरोहो जे १ ॥ ४. धीबलो वि नि० हे १ ला १ । धीबलो नि० जे १ ॥
५. °म्मा हे १, २, जे १ ला १ ॥ ६. प्रतिपु पाठाः—°वीइ ब० जे १ विना । °वीई ब० जे १ ॥

मणे, अभिचंदे, सहजायया जाव 'संदिच्चा ते णित्थरियवे त्ति कट्ठु अन्नमन्नस्सेय-
मडं पडिसुणेंति ।

ते णं काले णं ते णं समए णं इंदकुंभे उज्जाणे थेरा समोसदा, परिसा
निग्गया । महब्बले णं धम्मं सोच्चा० जं नवरं छप्पि य वालवयंसए [आ]-

५ पुच्छामि, बलभदं च कुमारं रज्जे ठावेमि, जाव ते छप्पि य वालवयंसए आपुच्छति ।

तते णं ते छप्पि य वालवयंसया महब्बलं रायं एवं वदासी—जति णं
देवाणुप्पिया ! तुब्भे पव्वयह, अम्हं के अन्ने आहारे वो जाव पव्वयामो । तते णं
से महब्बले राया ते छप्पि य वालवयंसए एवं वयासी—जति ण तुब्भे मए सद्धि
जाव पव्वयह, गच्छह, जेडुपुत्ते सएहिं सएहिं रज्जेहिं ठावेह, २ ता ते पुरिस-
१० सहस्सवाहिणीओ 'सीयाओ दुँरूढा जाव पाउब्भवंति । तते णं से महब्बले
छप्पि य वालवयंसए पाउब्भूते पासति, २ ता हट्ठतुट्ठे कोडुंबियपुरिसे सदावेइ,
बलभदस्स अभिसेओ, आपुच्छति ।

तते णं से महब्बले जाव महया इड्डीए पव्वतिए, एक्कारेसंगवी, वह्निं चउत्थ
जाव भावेमाणे विहरति ।

१५ तते णं तेसिं महब्बलपामोक्खाणं सत्तण्हं अणगाराणं अन्नया कंदाइ एगयओ
सहियाणं इमेयारूवे मिहोकहासमुल्लोवे समुप्पज्जित्था—जण्णं अम्हं देवाणु-
प्पिया ! एगे तवोकम्म उव्वसंपज्जित्ताणं विहरति तण्णं अमहेहिं सव्वेहिं तवोकम्मं
उव्वसंपज्जित्ताणं विहरत्तिए त्ति^{१६} कट्ठु अणमणस्स एयमडं पडिसुणेंति, २ ता
बह्निं चउत्थ जाव विहरंति ।

२० तते णं से महब्बले अणगारे 'णं इमेणं कारणेणं इत्थिणामगोयं कम्मं निव्वत्तेसु
—जति णं ते महब्बलवज्जा छ अणगारा चउत्थं उव्वसंपज्जित्ताणं विहरंति ततो
से महब्बले अणगारे छडं उव्वसंपज्जित्ताणं विहरति, जति णं ते महब्बलवज्जा छ
अणगारा छडं उव्वसंपज्जित्ताणं विहरंति ततो से महब्बले अणगारे अड्डमं उव्वसंप-

१. समेखा जे १ । दइयता पृ० ९५ प० २ टि० १ ॥ २. 'कुंभए उ० जे १ ॥ ३. ण नास्ति जे १ ॥

४. 'ए आपु० मु० ॥ ५. ते नास्ति जे १ विना ॥ ६. पव्वाह हे २, ४, सं १ ला १ लापू० ३ खं १ ।

पव्वाह ततो णं तुब्भे लासं ३ ॥ ७. सएहिं य रज्जेहिं ला १ ॥ ८. रज्जेहिं रट्ठेहिं ठावेह सं १ ला ३ ॥

९. २ ता ते जे १ विना नास्ति ॥ १०. सिप्रियाओ जे १ ॥ ११. दूढा सं १ ला ३ हे १ खं १ ॥

१२. 'रस अंगाह बह्निं जे १ ला १ मु० ॥ १३. जाव जे १ मु० विना नास्ति ॥ १४. तण्ण

तेसिं जे १ ॥ १५. कयाई जे १ हे २ सं १ ॥ १६. ति हे २ ॥ १७. ण जे १ विना नास्ति ॥

जित्ताणं विहरति, एवं अह अट्टमं तो दसमं, अह दसमं तो दुवालसमं । इमेहि पुण वीसाए कारणेहिं आसेवियवहुलीकएहिं तित्थयरनामगोयं कम्मं निव्वत्तिसु, तंजहा—

अरहंत १ सिद्ध २ पवयण ३ गुरु ४ थेर ५ बहुस्सुए ६ तवस्सीसु ७ ।

वच्छलयाँइ तेसिं अभिक्ख णाणोवओगे य ८ ॥ १ ॥

दंसण ९ विणए १० आवस्सए य ११ सीलव्वए निरइयारो १२ ।

खणलव १३ तव १४ चियाए १५ वेयावच्चे १६ समाही य १७ ॥ २ ॥

अपुव्वणाणगहणे १८ सुयभत्ती १९ पवयणे पभावणया २० ।

एएहिं कारणेणं तित्थयरत्तं ल्हइ एसो ॥ ३ ॥

तए णं ते महव्वलपामोक्खा सत्त अणगारा मासियं भिक्खुपडिमं उवसंपज्जित्ताणं विहरंति जाव एगराइयं उवसंपज्जित्ताणं विहरंति ।

तते णं ते महव्वलपामोक्खा सत्त अणगारा खुड्डागं सीहनिक्कीलियं तवोकम्मं उवसंपज्जित्ताणं विहरंति, तंजहा—

चउत्थं करेति,^१ २ ता सव्वकामगुणियं पारेति, २ ता छट्ठं करेति, २ ता चउत्थं करेति, २ ता अट्टमं करेति, २ ता छट्ठं करेति, २ ता दसमं करेति, २ ता अट्टमं करेति, २ ता दुवालसमं करेति, २ ता दसमं करेति, २ ता चोदसमं करेति, २ ता दुवालसमं करेति, २ ता सोलसमं करेति, २ ता चोदसमं करेति, २ ता अट्टारसमं करेति, २ ता सोलसमं करेति, २ ता वीसइमं करेति, २ ता अट्टारसमं करेति, २ ता वीसइमं करेति, २ ता सोलसमं करेति, २ ता अट्टारसमं करेति, २ ता चोदसमं करेति, २ ता सोलसमं करेति, २ ता दुवालसमं करेति, २ ता चोदसमं करेति, २ ता दसमं करेति, २ ता दुवालसमं करेति, २ ता अट्टमं करेति, २ ता दसमं करेति, २ ता छट्ठं करेति, २

१. सो दु^० जे १ ख १ ॥ २. हे २ विना—इमेहि य ण जे १ विना । इमेहिं च ण जे १ ॥

३. हे २ विना—वीसाए ण का^० जे १ स १ ला २, ३ हे ३, ४ । वीसाएहिं य का^० हे १ ला १ ॥ ४. °याय तेसिं हे १ विना । “इह च सत्तमी षष्ठयर्थे द्रष्टव्या, ततोऽर्हत्-सिद्ध-प्रवचन-गुरु-स्थविर-ब्रह्मश्रुत-उपस्थिता वत्सलतया वात्सल्येन ..तीर्थंकरनामकर्म बद्धवानिति सम्बन्धः”—

अटी० ॥ ५. एसिं हे २ ॥ ६. ल्हइ सो उ हे २ अटीया० विना । ल्हइ जीवो हे १ अटी० ।

खं १ मध्ये ‘जीवो सो उ’ इति लिखितम्, तत्र च जीवो इति लिखित्वा निराकृतम् । “तीर्थ-करत्वकारणतायामुक्ताया हेतुविंशतेः सर्वजीवसाधारणता दर्शयन्नाह—एतैः कारणैस्तीर्थकरत्वम् अन्योऽपि लभते जीव इति, पाठान्तरेण तु एसो ति एष महाबलो लब्धवानिति”—अटी० ॥

७ २ ता सव्वकामगुणिय पारेति नास्ति ख १ हे २ ॥

ता अट्टमं करेति, २ ता चउत्थं करेति, २ ता छट्ठं करेति, २ ता चउत्थं करेति, २ संवत्थ सव्वकामगुणियं पारेति ।

एवं खलु एसा खुट्ठागसीहनिक्कीलियस्स तवोकम्मस्स पढमा परिवाडी छहिं मासेहिं सत्तहिं य अहोरत्तेहिं^१ अहासुत्ता जाव आराहिया भवइ ।

५ तयाणंतं दोच्चाए परिवाडीए चउत्थं करेति, नवर विगइवज्जं पारेति । एव तच्चा वि परिवाडी, नवरं पारणए अलेवाडं पारेति । एवं चउत्था वि परिवाडी, नवरं पारणए औयंविलेण पारेति ।

तए णं ते महव्वलपामोकखा सत्त अणगारा खुट्ठागं सीहनिक्कीलियं तवोकम्मं दोहिं संवच्छरेहिं अट्ठावीसाए अहोरत्तेहिं अहासुत्तं जाव आणाए आराहेत्ता जेणेव १० थेरा भगवंतो तेणेव उवागच्छंति, २ ता थेरे भगवंते वंदंति नमंसंति, २ ता एवं वयासी—इच्छामो णं भंते । महालयं सीहनिक्कीलियं तहेव जहा खुट्ठागं । नवरं चोत्तीसइमाओ नियत्तइ । एगाए परिवाडीए कालो एगेणं संवच्छरेणं छहिं मासेहिं अट्ठारसहिं यं अहोरत्तेहिं समप्पति । सव्वं पि सीहनिक्कीलियं छहिं वासेहिं दोहि यं मासेहिं चारसहिं यं अहोरत्तेहिं समप्पति ।

१५ तए णं ते महव्वलपामोकखा सत्त अणगारा महालयं सीहनिक्कीलियं अहासुत्तं जाव आराहेत्ता जेणेव^२ थेरा भगवंतो तेणेव उवागच्छंति, २ ता थेरे भगवंते वंदंति नमंसंति, २ ता वट्ठणि चउत्थ जाव विहरति । तते णं ते महव्वलपामोकखा सत्त अणगारा तेणं ओरालेणं [विपुल्लेणं पयत्तेणं पग्गहिणं कल्लणेणं सिवेणं धण्णेणं मंगल्लेणं सस्सिसीएणं उदग्गेणं उदत्तेणं उत्तमेणं उदारेणं महानु-

१ “स्थापना चेयम्—

१	२	१	३	२	४	३	५	४	६	५	७	६	८	७	९	८	”—अटी० ॥
१	२	१	३	२	४	३	५	४	६	५	७	६	८	७	९		

२ सव्वत्थ नास्मि जे १ हे २ ॥ ३ “गुणिणं पां हे २ विना । “प्रथमपरिपाट्या च पारणक सर्वकामगुणिकम्, सर्वे कामगुणाः कमनीयपर्याया विहृत्वादयो विद्यन्ते यत्र तत् तथा” —अटी० ॥

४ “हि यं स १ ला ३ ॥ ५. आयविलं पां स १ ला ३ ॥ ६. धेरे भगवते हे २ विना ॥

७. अटी० मध्ये—“स्थापना चास्य—

१	२	१	३	२	४	३	५	४	६	५	७	६	८	७	९	८	१०	९	११	१०	१२	११	१३	१२	१४	१३	१५	१४	१६	१५
१	२	१	३	२	४	३	५	४	६	५	७	६	८	७	९	८	१०	९	११	१०	१२	११	१३	१२	१४	१३	१५	१४	१६	

८ य नास्मि जे १ स १ ला ३ ॥ ९. य नास्ति स १ ला ३ ॥ १० य नास्ति हे २ स १ ला ३ ॥

११ थेरे भगवते हे २ विना । येरे भगवतो जे १ ॥ १२. पाठोऽयं भगवतीसूत्रानुसारेण । अत्र तु कमभेदः, दृश्यता पृ० ७२ प० १७ ॥

भागेणं तवोकम्मेणं] सुक्का भुक्खा जहा खंदओ, णवरं थेरे आपुच्छइ, आपु-
च्छिता चारुपव्वयं दुसहंति, २ जाव दोमासियाएँ संलेहणाए [अप्पाणं शोसेत्ता]
सवीसं भत्तसयं [अणसणाए छेदेत्ता] चउरासीति वाससयसहस्सातिं परियागं
पाउणंति, पाउणिता चुलसीति पुव्वसयसहस्सातिं सव्वाउयं पालइत्ता जयंते विमाणे
देवत्ताए उववन्ना । तत्थ णं अत्थेगतियाणं देवाणं वत्तीसं सागरोवमाइं ठिती ५
पण्णत्ता, तत्थ णं महव्वलवज्जाणं छण्हं देवाणं देसूणाइं वत्तीसं सागरोवमाइं ठिती
[पण्णत्ता], महव्वलस्स देवस्स पडिपुन्नाइं वत्तीसं सागरोवमाइं ठिती पण्णत्ता ।

तते णं ते महव्वलवज्जा छप्पि देवां जयंताओ देवलोगाओ आउक्खएणं
भवक्खएणं ठिइक्खएणं अणंतं चयं चइत्ता, इहेव जंबुद्वीवे दीवे, भारहे वासे,
विसुद्धपितिमातिवसेसु रायकुलेसु पत्तेयं पत्तेयं कुमारत्ताए पच्चायाया, तंजहा— १०
पडिबुद्धी इक्खागराया, 'चंदच्छाए अंगराया, संखे कौसीराया, रूप्पी कुणालाहिबती,
अदीणसत्तू कुरुराया, जितसत्तू पंचालाहिबई ।

तते णं से महव्वले देवे तिहिं णाणेहिं समग्गे, उच्चट्ठाणं^१ट्टिएसु गहेसु, सोमासु
दिसासु वितिमिरासु विसुद्धासु, जइतेसु सउणेसु, पयाहिणाणुकूलंसि भूमिसप्पिसि
मारुतंसि पवायंसि, नि^२फेन्नसस्समेइणीयंसि कालंसि, पमुइयपक्कीलिएसु जणवएसु, १५
अडुरत्तकालसमयंसि, अस्सिणीणक्खत्तेणं जोगमुवागएणं, 'जे से हेमंताणं चउत्थे
मासे अद्वमे पक्खे [फंगुणसुद्धे] तस्स णं फंगुणसुद्धस्स चउत्थीपक्खे णं

१. सुक्खा हे १ ॥ २. दृश्यता भगवतीसूत्रे २।१।४६ ॥ ३. दुसहंति जाव जे १ ॥ ४.
°ए य सं° सं १ ला ३ ॥ ५. °सिई वा° हे २ ॥ ६. °तिह पु° हे २ । °सीतिपु° खं १ ॥
७. पण्णत्ता नास्ति हे १ जे १ विना ॥ ८. पण्णत्ता जे १ विना नास्ति ॥ ९. देवा ताओ देव°
जे १ हे १ विना ॥ १०. °एणं ठिति(ती-हे २)क्खएणं भवक्खएण हे १ जे १ विना ॥ ११. चंपाए
सं १ । चंछाए लामू ३ ॥ १२. क्काति° हे २ विना ॥ १३. °सत्ती स १ लामू ३ ॥ १४.
°णगएसु ग° हे २ मु० विना । "उच्चट्ठाणट्टिएसु ति"—अटी० ॥ १५. णिप्पण्ण° हे २ । निप्पण्ण°
हे १ ॥ १६. जे से गिम्हाणं पढमे मासे दोचे पक्खे चेत्तसुद्धे तस्स णं चेत्तसुद्धस्स चउत्थी(थि-
खं १ हे १ ला १)पक्खे ण हे १, २, ३ खं १ ला १ लो० । "हेमंताण ति, शीतकालमासाना
मध्ये चतुर्थो मासः, अष्टमः पक्षः, कोऽसावित्याह—फाल्गुनस्य शुद्धः शुक्लः द्वितीय इत्यर्थः,
तस्य फाल्गुनशुद्धस्य पक्षस्य या चतुर्थी तिथिः तस्याः पक्षः पार्श्वः अर्द्धरात्रिरिति भावः, तत्र,
णमित्यलङ्कारे । वाचनान्तरे तु गिम्हाणं पढमे इत्यादि दृश्यते, तत्रापि चैत्रसितचतुर्थ्या मार्गशीर्ष-
सितैकादश्या तज्जननदिने नव सातिरेका मासा अभिवर्धितमासकल्पनया भवन्तीति तदपि सम्भवति ।
अतोऽत्र तत्त्वं विशिष्टज्ञानिगम्यमिति"—अटी० ॥ १७. पाठोऽयं अटी० लासं ३ मु० मध्ये
एव दृश्यते, दृश्यतामुपरितनं टिप्पणम् ॥ १८. चउत्थिप° जे १ । दृश्यतामुपरितनं टिप्पणम् ॥

जयंताओ विमाणाओ वंत्तीससागरोवमट्ठितीयाओ अणंतरं चयं चइत्ता, इहेव जंजुहीवे दीवे, भारहे वासे, मिहिलाए रायहाणीए, कुंमगस्स रण्णो पभावतीए देवीए कुच्चिसि आहारवक्कंतीए भववक्कंतीए सरीरवक्कंतीए गम्भत्ताए वक्कंते । तं रयणिं च णं चोद्दस महासुमिणे, वैण्णओ । भत्तारकहणं, सुंमिणपौढगपुच्छा, जाव विहरति ।

तते णं तीसे पभावतीए देवीए तिण्हं मासाणं बहुपडिपुण्णाणं इमेयारूखे डोहले पाउब्भूते—धन्नाओ णं ताओ अम्मयाओ जाओ णं जल-थलयभाँसरप्पमूणं दँसद्धवण्णेणं मल्लेणं अत्थुयपच्चत्थुयंसि सयणिज्जंसि सन्निसण्णाओ सन्निवण्णाओ य विहरंति, एगं च ^१णं महं सिरिदामगंडं पाडल-मल्लिय-चंपय-असोग-पुन्नाग-कुँस-वग-नाग-मस्यग-दमणग-अणोज्जकोज्जयपउरं परमसुँहदरिसणिज्जं महया गंधद्धणिं मुयंतं अग्घायमाणीओ डोहलं विणेंति ।

तते णं तीसे पभावतीए [देवीए] ^२इमेयारूवं डोहलं पाउब्भूतं पासित्ता अहासन्निहिया वाणमंतरा देवा खिप्पामेव जल-थलय जाव दँसद्धवण्णं मल्लं कुंमगसो य भारगसो य कुंमगस्स रण्णो भवणंसि साहरंति, एगं च णं महं सिरिदामगंडं जाव मुयंतं उवणेंति । तए णं सा पभावती देवी ते ^३णं जल-थलय जाव मल्लेणं डोहलं विणेति । तए णं सा पभावती देवी पसत्थडोहला जाव विहरइ ।

तए णं सा पभावती देवी नवण्हं मासाणं [बहुपडिपुण्णाणं] अद्धइमाण य रार्तिदियाणं [वीतिकंताणं] जे से द्वेमंताणं पढमे मासे दोच्चे पक्खे मग्गसिरसुद्धे तस्स णं [मग्गसिरसुद्धस्स] एक्कारसीए पुव्वरत्तावरत्त[कालसमयंसि] अस्सिणी-नक्खत्तेणं [जोगमुवागएणं] उच्चट्ठाण जाव पमुइयपँक्कीलिएसु जणवएसु

१. घत्तीसं हे २ विना । तुलना-पर्युपणाकल्पमूत्रे १६२ ॥ २. सरीरवक्कंतीए भववक्कंतीए हे २ । “आहारेत्यादि, आहारापक्रान्त्या देवाहारपरित्यागेन भवापक्रान्त्या देवगतिरित्यागेन शरीरापक्रान्त्या वैक्रियशरीररत्यागेन, अथवा आहारव्युत्क्रान्त्या अपूर्वाहारोत्पादेन मनुष्योचिताहारग्रहणेनेत्यर्थः, एवमन्यदपि पदद्वयमिति”—अटी० ॥ ३. दृश्यता पर्युपणाकल्पमूत्रे ३२-४७ ॥ ४. सिमिणं हे २ ॥ ५. पौढगा सं १ ला २, ३ हे ४ ॥ ६. भासुरं हे २ ॥ ७. दमद्वेण वण्णेणं हे २ ॥ ८. अजुयं जे १ ॥ ९. प्रतिपु पाठाः—सन्निवण्णाओ हे २ । सण्णिवण्णाओ लो० । सयणुवन्नाओ जे १ हे ३ ला १, २ । सयणुवण्णाओ हे १, ४ । सयणुवण्णाओ रं १ । मयणुवन्नातो ला ३ । “अयनीये निपण्णा निविष्टाः, निय(प १ व १)न्नाः सुप्ताः”—अटी० ॥ १०. ण हे २ विना नास्ति ॥ ११. °कुह्यगं जे १ हे १ विना नास्ति ॥ १२. °सुह्वासदं जे १ । “परमशुभ-दर्शनीय परमसुप्रदर्शनीयं वा”—अटी० ॥ १३. इमं पयां जे १ ॥ १४. °वण्णमल्ल हे २ सं १ ला ३ विना ॥ १५. तेण जे १ हे १ विना नास्ति ॥ १६. पक्कीं हे २ ॥

अरोया अरोयं ऐगूणवीसैतिमं तित्थयरं पयाया ।

६६. ते णं काले णं ते णं समए णं अँहोलोगवत्थव्वाओ अँट्ट दिसाकुमारी-
मयहरियाओ जँहा जंबुद्दीवपण्णत्तीए जम्मणं सव्वं, नवरं 'मिहिलाए कुंभयस्स
पभावतीए अभिलावो संजोएयव्वो, जाव नंदीसरवरे दीवे महिमा । तदा णं कुंभए
राया वहुहिं भवणवँति ४ तित्थयर० जायकम्मं जाव नामकरणं, जम्हा णं अँम्हं ५
इमीए दारियाए माँऊए मल्लसयणिज्जंसि 'डोहले विणीते तं 'होउ णं णामेणं मल्ली २,
जहा मँहावले जाव परिवड्डिया ।

साँ वड्डती भगवती दियलोयचुता अणोवमसिरीया ।

दासी-दासपरिवुडा परिकिण्णा पीढमहेहिं ॥ १ ॥

असियसिरँया सुनयणा चिंवोड्डी धँवलदंतपंतीया ।

वरकमलकोमलंगी फुँल्लुप्पलगंधनीसासा ॥ २ ॥

१०

१. प्रतिपु पाठाः—अरोया अरोयं लो० । आरोगाऽरोगा हे २ । आरोया अरोयं हे १ ।
आरोयाऽरोयं ला १ । आरोया आरोयं ला २ । आरोगा रोगं लास० ३ । आरोयारोयं सं १
जे १ हे ३, ४, खं १ लामू० ३ । “अरोया अरोय (अरोगा अरोय—जे १, आरोगा आरोयं—
हे १, आरोयारोयं—स०) ति अनावाधा माता अनावाधं तीर्थकरम्”—अटी० ॥ २. एक्कूण०
हे १, ३, खं १ लो० ॥ ३. 'विसत्तिम हे १ ॥ ४. अहेलो० हे १, ३ ॥ ५. अट्ठय दि० जे १ ॥
६. कुमारिमं जे १ विना ॥ ७. “जहा जंबुद्दीवपण्णत्तीए जम्मणं सव्व ति यथा जम्बूद्दीप-
प्रज्ञप्त्या [पञ्चमे वक्षरकारे] सामान्यतो जिनजन्मोक्तं तथा मल्लितीर्थकृतो जन्मेति जन्मवक्तव्यता
सर्वा वाच्येति”—अटी० ॥ ८. 'महि जे १ हे २ ॥ ९. 'सरवरदीवे स १ । 'सरदीवे ला ३
हे ४ ॥ १०. 'वड्डे ४ जे १ । अत्र '४' इत्यनेन भवणवति-वाणमत-जोतिसिय-वेमाणिएहि
देवेहिं' इति पाठोऽभिप्रेतः ॥ ११. अहे हे १, २ विना ॥ १२. माउं मल्लसयणीयंसि
हे २ । माउए मल्लसयणीये हे १ । माउ मल्ल सयणीयंसि ख १ ला १ । माऊए मल्लसयणीयंसि
हे ३ ॥ १३. डोहलं सं १ ला २, ३, हे ४ ॥ १४. होउ खं १ स १ ला २, ३ ॥ १५.
मल्ली २ जे १ । मल्ली जे १ विना । अत्र जे १ पाठः समीचीनतरो भाति, दृश्यता पृ० ३७ पं० २ ।
ततश्च 'तं होउ ण णामेणं मल्ली, होउ णं नामेण मल्ली' ईदृशः पाठोऽत्र विवक्षितो भाति ।
अथवा 'त होउ ण नामेणं मल्ली, मल्ली' इत्यपि विवक्षित भवेत् ॥ १६. दृश्यता भगवतीसूत्रे
११।११।२०—४९ ॥ १७. “सा वड्डह भगवईत्यादि गाथाद्वयमावश्यकनिर्युक्ति[गा०
१९१—१९२]सम्बन्धिक्रम-महावीरवर्णकल्पं बहुविशेषणसाधर्म्यादिहाधीतम्, न पुनर्गाथाद्वयो-
क्तानि विशेषणानि सर्वाणि मल्लिजिनस्य घटन्ते, एतच्च दर्शयिष्यामः”—अटी० ॥ १८. 'सिरिया
हे १ ॥ १९. “धवलदन्तपट्टिका, पाठान्तरे धवलदन्तश्रेणिका”—अटी० ॥ २०. “वरकमल-
गर्भगौरी .. अथवा वरकमलस्य प्रधानहरिणस्य गर्भं इव गर्भो जठरसम्भूतत्वसा धर्म्यात् वरकमल-
गर्भः कस्तूरिका, तद्वद् गौरी अवगता वरकमलगर्भगौरी, श्यामवर्णत्वात् कस्तूरिकायाः श्यामेत्यर्थः ।
पाठान्तरेण वरकमलगर्भवर्णा, तत्रापि श्यामवर्णेत्यर्थः । वाचनान्तरेण वरकमलकोमलाङ्गीत्यनव-
द्यमेव”—अटी० ॥ २१. “फुल्ल विकसित यद् उत्पल नीलोत्पलादि तस्य यो गन्धः तद्वन्निःश्वासो
गन्धसाधर्म्याद् यस्याः सा तथा, सुरभिनिःश्वासेत्यर्थः, पाठान्तरेण पउमुप्पलगंधनीसास चि तत्र पञ्चं
शतत्रादि गन्धद्रव्यविशेषो वा, उत्पल नीलोत्पलादि उत्पलकुष्ठं वा गन्धद्रव्यविशेष इति”—अटी० ॥

६७. तए णं सा मल्ली विदेहरायवरकन्ना उम्मुक्कवालभावा जाव रूवेण जोव्वणेण य लावण्णेण य अतीव अतीव उक्किद्धा उक्किद्धसरीरा जाता यावि होत्था ।

तते णं सा मल्ली देसूणवाससयजाया ते छैप्पि य रायाणो विपुलेण ओहिणा
५ आमोएमाणी आमोएमाणी विहरति, तंजहा—पडिबुद्धिं जाव जियसँतुं पंचाल-
हिवइं । तते णं सा मल्ली कोडुं वियपुरिसे सदावेइ, २ ता एवं वयासी—तुम्मे
णं देवाणुप्पिया ! असोगवणियाए एगं महं मोहणघरं करेह अणेगखंभसयसन्नि-
विद्धं, तस्स णं मोहणवरस्स बहुमज्झदेसभाए जालघरयं करेह, तस्स णं
जालघरगस्स बहुमज्झदेसभाए छ गन्धघराए करेह, तेसि णं गन्धघरगाणं
१० बहुमज्झदेसभाए मणिपेढियं करेह, २ ता जाव पच्चप्पिणंति ।

तते णं मल्ली मणिपेढियाए उवरिं अप्पणो सँरिसियं सरित्तयं सरिच्चयं
सरिसलावण्णजोव्वणगुणोववेयं कँणगामयिं मत्थयच्छिद्धं पउमुप्पलप्पिहाणं पडिमं
कौरैति, २ ता जं विपुलं असण ४ आहारेति ततो मणुन्नातो असण ४ कल्लाकल्लिं
एगमेगं पिंडं गहाय तीसे कँणगामतीए मत्थयच्छिद्धाए जाव पडिमाए मत्थयंसि
१५ पक्खिवमणी विहरति, तते णं तीसे कँणगामतीए जाव मत्थयच्छिद्धाए पडिमाए
एगमेगंसि पिंडे पक्खिप्पमाणे २ ततो गंधे पाउच्चवति, से जहा नामए अहिमडे
ति वा जाव अणिद्धतराए अमणामतराए ।

६८. ते णं काले णं ते णं समए णं कोसला नाम जणवए । तत्थ णं सागेए
नाम नयरे । तस्स णं उत्तरपुरत्थिमे दिसीभागे एत्थ णं महेगे णागघराए होत्था

१. 'सया जाया हे २ । "देसूणवासमयजाय त्ति देशोनं वर्षशतं जाताया यस्या' सा तथा"
—अटी० ॥ २. छप्पि रा० खं १ जे १ विना ॥ ३. 'सत्तु पंचालाहिवइं हे १ । 'सत्तु
पंचालाहिवइं हे २ ॥ ४. हे २ ख १ विना—तस्स णं जालघरस्स जे १ हे १, ३, ला १, २ ।
तस्स जालघरस्स स १ ला ३ हे ४ ॥ ५. सरिसयं स १ ला ३ ॥ ६. कणगामइं ला १ ।
कणगामयं स १ ला २, ३ हे १, ३, ४ ॥ ७. करेत्ति जे १ हे ३ । करेत्ति ला ३ हेमू० ४ ।
करेत्ति स १ ॥ ८. असण ४ जे १ विना । एतदनुसारेण असण-पाण-खाइम-साइम इति
पाठः । असणं ४ जे १ । जे १ अनुसारेण असणं पाण खाइम साइम इति पाठः ॥ ९. अत्र
'४' इत्यनेन असण-पाण-खाइम-साइमातो इति पाठो ज्ञेयः ॥ १०. कणगामइए जे १ ।
कणगामतीते हे ३ । कणगामतीए हे १ ॥ ११. 'माणी २ वि' मु० ॥ १२. कणगामइए जे १ ।
कणगामतीए हे २ ला १ । कणगामतीते खं १ ॥ १३. मत्थयच्छिद्धाए स १ ला ३ हे ४ । मत्थय-
च्छिद्धाए मु० ॥ १४. गंधिए पाउच्चव जे १ ॥

'दिव्वे सच्चे सच्चोवाए संनिहियपाडिहेरे । तत्थ णं सागेए नगरे पडिबुद्धी नाम इक्खागराया परिवसति, पउमावती देवी, सुबुद्धी अमच्चे साम-दंड० ।

तते णं पउमावतीए देवीए अन्नदा कैदाइ नागजन्नए यावि होत्था । तते णं सा पउमावती नागजन्नमुवट्ठियं जाणित्ता जेणेव पडिबुद्धी [राया तेणेव उवागच्छति, उवागच्छित्ता] कैरयल[परिग्गहियं दसणहं सिरसावत्तं मत्थए अंजलिं कट्ठु] ५ एवं वदासी—एवं खलु सामी ! मम कलं नागजन्नए भविस्सति, तं इच्छामि णं सामी ! तुब्भेहिं अब्भणुण्णाता समाणी नागजन्नयं गमित्तए, तुब्भे वि णं सामी ! मम नागजन्नयंसि समोसरह । तते णं पडिबुद्धी पउमावतीए देवीए एतमट्ठं पडिस्सुणेति ।

तते णं पउमावती देवी पडिबुद्धिणा रण्णा अब्भणुण्णाता समाणी हँड[तुट्ठा] १० कोडुंबिय[पुरिसे] सदावेति, २ ता एवं वदासी—एवं खलु देवाणुप्पिया ! मम कलं नागजण्णए भविस्सति, तं तुब्भे मालागारे सदावेह, २ ता एवं वदाह—एवं खलु पउमावतीए देवीए कलं नागजन्नए भविस्सइ, तं तुब्भे णं देवाणुप्पिया ! जल-थलय[भासरप्पभूयं] दसद्धवण्णमलं णागघरयंसि साहरह, एगं च णं महं सिरिदामगंडं उवणेह । तते णं जल-थलय[भासरप्पभूएणं] दसद्धवण्णेणं १५ मल्लेणं णाणाविहभत्तिसुविरइयं हंस-मिय-मयूर-क्रोच-सारस-चक्रवाय-मयणसाल-कोइ-लकुलोववेयं ईहामिय जाव भत्तिचित्तं महग्घं महरिहं विपुलं पुप्फमंडवं विरएह, तस्स णं बहुमज्झदेसभाए एगं महं सिरिदामगंडं जाव गंधद्धणिं मुयंतं उल्लोयंसि 'ओलएह, २ ता पउमावतिं देविं पडिवालेमाणा २ चिट्ठह । तते णं ते कोडुंबिय जाव चिट्ठंति । २०

तते णं सा पउमावती देवी कलं० कोडुंबिय एवं वदासी—खिप्पामेव भो देवाणुप्पिया ! सागेयं नगरं सव्विभतरवाहिरियं आसितसम्मज्जितोवलित्तं जाव पच्चप्पिणंति ।

तते णं सा पउमावती देवी दोच्चं पि कोडुंबिय जाव एवं [वयासी—] खिप्पामेव [भो देवाणुप्पिया !] लहुकरणजुत्तं जाव जुत्तामेव उवट्ठवेति । २५

१. दृश्यता पृ० २ टि० १ ॥ २. दृश्यतां पृ० ७ पं० ७ ॥ ३. कयाई जे १ ॥ ४. दृश्यता पृ० १७ पं० ११ ॥ ५. त नास्ति हे १, २ ॥ ६. 'सुणेइ २ ता जे १ । 'सुणेत्ति २ हे २, ३ खं १ स १ ला १, २, ३ ॥ ७. जे १ विना—दट्ठा को० हे १, ४ स १ ला २, ३ । दट्ठ । को० हे २ ख १ ला १ ॥ ८. 'जण्ण भ' जे १ विना ॥ ९. 'चक्कायमयग' हे २, ३ जे १ खं १ ॥ १०. तोलएह लो० ॥

तते णं सा पउमावती [देवी] अंतो अंतेउरंसि ण्हाया जाव धम्मियं जाणं
 दुल्लुढा, तए णं सा पउमावई देवी नियगपरियालसंपरिवुडा सागेयं नगरं
 मज्झमज्झेणं णिज्जाति, [२ ता] जेणेव पुक्खैरिणी तेणेव उवागच्छति,
 २ ता पुक्खैरिणिं ओगाहइ, २ ता जलमज्जणं जाव परमसुइभूया उल्ल-
 ५ पडसाडया जातिं तत्थ उप्पलतिं जाव गेण्हति, २ ता जेणेव नागघरए तेणेव
 पँहारेत्थ गमणाए । तते णं पउमावतीए दासचेडीओ बहूओ पुप्फपडल्ला-
 हँत्थगयाओ धूवर्कडच्छुगहँत्थगयाओ पिट्ठतो समणुगच्छंति । तते णं
 पउमावती सव्विड्डीए जेणेव नागघरए तेणेव उवागच्छति, २ ता नागघरयं
 अणुपविसति, २ ता लोमहत्थगं जाव धूवं डहति, २ ता पडिवुद्धिं पडिवाले-
 १० माणी २" चिट्ठति ।

तते णं पडिवुद्धी ण्हाए हत्थिखंधवरगते सकोरेंट जाँव सेयवरचामरौहिं
 [वीइज्जमाणे] हय-गय-रह-जोह[पवरकलियाए चाउरंगिणीए सेणाए सद्धिं
 संपरिवुडे] महया भडचडकरपँहकर[वंदपरिक्खित्ते] साकेयं नगरं मज्झमज्झेणं
 णिगगच्छति, २ ता जेणेव नागघरए तेणेव उवागच्छति, २ ता हत्थिखंधाओ
 १५ पचोरुहति, २ ता आलोए पणामं करोति, २ ता पुप्फमंडवं अणुपविसति, २ ता
 पासति तं एगं महं सिरिदामगंडं ।

तए णं पडिवुद्धी तं सिरिदामगंडं सुइरं कालं निरिक्खइ, २ तंसि सिरिदाम-
 गंडंसि जायविम्हए सुबुद्धिं अमच्चं एवं वयासी—तुमं णं देवाणुप्पिया ! मम
 दोच्चेणं बहूणि गामागर जाव सन्निवेसाइं आहिंडसि, बहूणि राईसर जाव गिहातिं
 २० अणुपविससि, तं अँत्थि णं तुमे कहिंचि एरिसए सिरिदामगंडे दिट्ठपुव्वे जारिसए
 णं इमे पउमावतीए देवीए सिरिदामगंडे ?

१. जाव दु० जे १ ॥ २. णियाइ जेणेव जे १ । गिज्जति २ जेणेव सु० ॥ ३. ०क्खरिणिं मु०
 विना । ०क्खरिणीं जे १ । ४. ०रणिं हे २ ॥ ५. जाव तत्थ ने० जे १ सं १ ख १ ला २, ३ ॥
 ६. पाहा० जे १ विना ॥ ७, ९. ०हत्थगं हे १ ॥ ८. कडुच्छुगं हे १ जे १ ॥ १०. ०घरे तेणेव
 हे १ । ११. २ नास्ति हे १, २, जे १ खं १ ॥ १२. जाव नास्ति जे १ सु० विना ॥ दृश्यता पृ० ८२
 पं० २ ॥ १३. दृश्यता पृ० ३२ पं० २१ ॥ १४. ०जोह० जे १ सु० विना नास्ति ॥ १५. ०पहकर०
 नास्ति हे १, २ ॥ १६. ०घरे तेणेव हे १ सं १ ला ३ ॥ १७ अत्र 'अथि आइ तुमे' इति पाठ
 अटी० कृता समक्षमासीदिति स्पष्ट भाति, तथाहि—“दोच्चेण ति दीत्येन दूतकर्मणा । अथि आइ
 ति इह आइशब्दो भाषायाम् । संवच्छरपडिलेहणगंसि चि जन्मदिनादारम्य सवत्सरः प्रत्युपेक्ष्यते
 एतावतिषः संवत्सरोऽय पूर्ण इत्येय निरूप्यते महोत्सवपूर्वक यत्र दिने तत् संवत्सरप्रत्युपेक्षणकम्,
 यत्र वर्षे वर्षे प्रति सङ्ख्याज्ञानार्थं ग्रन्थिबन्धः क्रियते यदिदानीं वर्षग्रन्थिरिति स्मृम्”—अटी० ॥

तते णं सुबुद्धी पडिबुद्धीं रायं एवं वदासी—एवं खलु सामी । अहं अन्नदा
कदाइ तुव्वं दोच्चेणं ^१मिहिलं रायहाणिं गते, तत्थ णं मए कुंभगस्स रण्णो धूताए
पभावतीए देवीए अत्तयाए मल्लीए संवच्छरपडिलेहणगंसि दिव्वे सिरिदामगंडे
दिट्ठपुव्वे, तस्स णं सिरिदामगंडस्स इमे पउमावतीए देवीए सिरिदामगंडे
सयसहस्सतिमं पि^२ कलं ण अग्घति ।

५

तते णं पडिबुद्धी सुबुद्धिं अमच्चं एवं वदासी—केरिसिया णं देवाणुप्पिया !
मल्ली विदेहरायवरकन्ना, जस्स णं संवच्छरपडिलेहणयंसि सिरिदामगंडस्स पउमावतीए
देवीए सिरिदामगंडे सयसहस्सतिमं पि^३ कलं न अग्घति ?

तते णं सुबुद्धी पडिबुद्धिं इक्खागरायं एवं वदासी—एवं खलु सामी !
[मल्ली] विदेहराय[वरकन्ना] सुपइड्डियकुम्मुन्नयर्चारुचरणा, वण्णओ ।

१०

तते णं पडिबुद्धी सुबुद्धिस्स अमच्चस्स अंतिए सोच्चा णिसम्म सिरिदामगंडजंणित-
हासे दूयं सदावेइ, २ ता एवं वयासी—गच्छहि णं तुमं देवाणुप्पिया ! मिहिलं
रायहाणिं, तत्थ णं कुंभगस्स रण्णो धूयं पभावतीए [देवीए] अत्तियं मल्लिं
विदेहवररायकन्नगं मम भारियत्ताए वरेहि, जति वि य णं सा सयं रज्जसुंका ।
तते णं से दूए पडिबुद्धिणा रन्ना एवं वुत्ते समाणे हट्ठ[तुट्ठे] पडिसुणेति, २ ता
जेणेव सए ^४गिहे जेणेव चाउग्घंटे आसरहे तेणेव उवागच्छति, २ ता चाउग्घंटं
आसरहं पडिकप्पावेति, २ [चाउग्घंटं आसरहं] दुरूढे जाव हयगय० महया
भडचडगरेणं साएयाओ णिगगच्छति, २ ता जेणेव विदेहाजणवए जेणेव
मिहिला रायहाणी तेणेव पहारेत्थ गमणाए ।

१५

६९. ते णं काले णं ते णं समए णं अंगा नाम जणवए होत्था । तत्थ णं २०

१. °बुद्धीरायं जे १ विना । °बुद्धि रायं मु० ॥ २. कदाइं ला १ । कयाइं हे ४ ॥ ३. मिहिलं
स १ ला ३ हे ४ ॥ ४. पि नास्ति हे १ । “शतसहस्रतमामपि कलां शोभाया अश नार्धति न
प्राप्नोति”—अटी० ॥ ५. सुबुद्धीं जे १ ॥ ६. पि नास्ति स १ ला ३ ॥ ७. एवं खलु सामी जे १
विना नास्ति ॥ ८. °चारु वण्णओ जे १ विना । °चारुचरत्तं वण्णओ जे १ । °चारुचरणा वन्नओ
मु० । “कूर्मोन्नतचारुचरणा इत्यादिः स्त्रीवर्णको जम्बूद्वीपप्रज्ञप्त्यादिप्रसिद्धो [द्वितीये वक्षस्कारे]
मल्लीविषयेऽध्येतव्यः”—अटी० ॥ ९. अंतिए जे १ मु० विना नास्ति ॥ १०. °जणियहरिसे जे १ ।
“सिरिदामगंडजणियहासे चि श्रीदामकाण्डेन जनितो हर्षः प्रमोदोऽनुरागो यस्य स तथा”
—अटी० ॥ ११. नेहे जे १ ॥ १२. जे १ विना—पाधारेत्थ हे २ खं १ । पाधारेत्थ हे १ ला २
लासं ३ । पाधारेत्था हे ३, ४ ला १ लामू ३ । पहारेत्था सं १ । “पहारेत्थ गमणाए चि
प्रधारितवान् विकल्पितवान् गमनाय गमनार्थम्”—अटी० ॥

चंपा *नाम नयरी होत्था । तत्थ णं चंपाए नयरीए चंदच्छाए अंगराया होत्था । तत्थ णं चंपाए नयरीए अरहन्नगपामोक्खा वहवे संजत्ताणावावाणियगा परिवसंति अड्डा जाव अपरिभूया । तते णं से अरहन्नगे समणोवासए यावि होत्था अहिगयजीवाजीवे, वण्णओ ।

- ५ तते णं तेसिं अरहन्नगपामोक्खाणं संजत्ताणावावाणियगाणं अन्नदा कदाइ एगयओ सहियाणं इमेयारूवे मिहो कहांसमुलावे समुप्पज्जित्था—सेयं खलु अम्हं गणिमं च धरिमं च मेज्जं च पारिच्छेज्जं च भंडां गहाय लवणसमुदं पोतवहणेण ओगाहित्तए त्ति कट्ठु अन्नमन्नस्स एयमदं पडिसुणेंति, २ गणिमं च ४ गेण्हंति, २ सगडीसागडियं च सज्जेति, २ ता गणिमस्स ४ भंडगस्स सगडीसागडियं भरेति, २ सोहणंसि तिहि-करण-नक्खत्त-मुहुत्तंसि विपुलं असण ४ उवक्खडावेति, मित्त-णाइ-[णियग-सयण-संबंधि-परिजणं] भोयणवेलाए भुंजावेति जाव आपुच्छंति, २ ता सगडीसागडियं जोयंति, २ ता चंपाए नयरीए मज्झमज्जेणं णिगगच्छंति, २ ता जेणेव गंभीरए पोयपट्टणे तेणेव उवांगच्छंति, २ ता सगडीसागडियं मोयंति, २ ता पोयवहणं सज्जेति, २ ता गणिमस्स यं जाव चउच्चिहस्स भंडगस्स भरेति, २ तंदुलाण य संमितस्स य तेल्लस्स य घयस्स य गुलस्स य गोरसस्स य उदयस्स य उदयभायणाण य ओसहाण य भेसज्जाण य तणस्स य कट्ठस्स य आवरणाण य पहरणाण य अन्नेसिं च वहूणं पोतवहणपाउग्गाणं दव्वाणं पोतवहणं भरेति, [२] सोहणंसि तिहि-करण-नक्खत्त-मुहुत्तंसि विपुलं असण ४ उवक्खडावेति, २ मित्त-णाति-[णियग-सयण-संबंधि-परिजणं]
- १०
- १५

*नामं हे २ ॥ १. संलावे जे १ विना । दृश्यतां पृ० ९४ प० १४ ॥ २. च नास्ति हे १, २, जे १ । “गणिमं चेत्थादि”—अटी० ॥ ३. गेण्हं २ सं १ ॥ ४. डियं च स० हे २ । डिय स० सं १ ला ३ हे ४ । डं स० ला २ ॥ ५. डियं भ० खं १ हे १ विना । दृश्यतां पृ० १३९ प० १५ ॥ ६. प्रतिपु पाठाः—सगडसागडीय हे १ । सगडसागडियं ख १ । सागडसागडिय हे २ । सगडिसागडिय जे १ ला १ मु० । सगडीसागडीयं सं १ । सगडी-सागडियं ला २, ३ हे ३, ४ ॥ ७. गच्छह सं १ ॥ ८. मोएति जे १ ॥ ९. य नास्ति सं १ ला ३ ॥ १०. भंडस्स जे १ सं १ ला ३ ॥ ११. समियस्स सं १ जे १ ला ३ । “समियस्स य त्ति कणिक्कायाश्च”—अटी० ॥ १२. तेल्लस्स य खलस्स य घयस्स य ख १ । तेल्लस्स य गुलस्स य घयस्स य हे २ ला १ । १३. उदगस्स य भायणाण य जे १ सं १ ला ३ हे ३, ४ खं १ ॥ १४. अव० हे २ । “आवरणानाम् अङ्गरक्षकादीना बोधित्यप्रक्षराणा च”—अटी० ॥ १५. पाओग्गाणं ख १ ॥ १६. असण उवक्खडेंति जे १ ॥ १७. णातिं अणुपुच्छति हे २ ला १ । णातिं आपुच्छति मु० ॥

आपुच्छंति, २ ता जेणेव पोतद्वाणे तेणेव उवागच्छंति ।

तते णं तेसिं अरहन्नग जाव वाणियगाणं परियणो(णा) जाव ताहि इद्वाहिं जाव वग्गूहिं अभिणंदंतो य अभिसंथुणमाणा य एवं वदासी—अज्ज ! तात ! भाय ! माउल ! भागिणेज्ज ! भगवता समुद्वेणं अभिरक्खिज्जमाणा २ चिरं जीवह, भदं च भे, पुणरवि लद्धे कयकजे अणहसमग्गे नियगं घरं हव्वमागते पासामो ५ त्ति कट्ठु ताहिं सोमाहिं निद्धाहिं दीहाहिं सप्पिवासाहिं पप्पुयाहिं दिट्ठीहिं निरिक्खमाणा मुहुत्तमेतं संचिद्धंति ।

ततो समाणिएसु पुप्फवलिकम्मेसु, दिन्नेसु सरसरत्तचंदणद्वरपंचंगुलितलेसु, अणुक्खित्तंसि धूवंसि, पड्ढतेसु समुद्ववातेसु, संसारियासु वलयवाहासु, ऊंसिएसु १० सिएसु झयग्गेसु, पड्डप्पवाइएसु तूरेसु, जइएसु सव्वसउणेसु, गहिएसु रायवरसासणेसु, महया उक्किट्ठिसीहणाय जाव रवेणं पक्खुमितमहासमुद्वरवभूयं पिव मेइणिं करेमाणा एगदिसं जाव वाणियगा णावं दुरूढा ।

ततो पुत्समाणवो वक्कमुदाहु—“हं भे ! सव्वेसामंवि अत्थि अत्थसिद्धी, उवट्ठिताइं कल्लाणाइं, पडिहयातिं सव्वपावाइं, जुत्तो पूसो, विजओ मुहुत्तो, अयं

१. उवागच्छंति २ हे ३ विना । उवा २ ता जे १ ॥ २. ०णंदयत्ता हे १, २, ३ खं १ ला १ ॥
 ३. नियगघरं जे १ । “निजकं गृहं हव्व शीघ्रमागतान् पश्येमेति कृत्वा इत्यभिधाय”—
 अटी० ॥ ४. पत्थयाहिं हे २ । “पप्पुयाहिं ति प्रष्टुताभिः अश्रुजलाद्राभिः”—अटी० ॥
 ५. “समाणिएसु चि समापितेषु”—अटी० ॥ ६. अणुक्खित्तंसि हे १, २, ४, ला १ ख १ ।
 अमिणियक्खित्तंसि हे ३ । “अणुक्खित्तंसि चि अनूक्षिते पश्चादुत्पाटिते धूपे”—अटी० ॥
 ७. रुवंसि हे २ ॥ ८. ०वासु खं १ जे १ हे २ । “पूजितेषु समुद्ववातेषु नौसाया-
 त्रिकप्रक्रियया समुद्राधिपदेवपादेषु वा”—अटी० ॥ ९. सचारिं जे १ । “संसारियासु
 वलयवाहासु चि स्थानान्तरादुचितस्थाननिवेशितेषु दीर्घकाष्ठलक्षणवाहुषु ‘आवेच्छकेषु’ इति
 संभाव्यते”—अटी० ॥ १०. ऊंसिएसु सिएसु मियज्झएसु खं १ । ऊससिएसु झयग्गेसु
 जे १ । “उच्छित्तेषु ऊर्द्धीकृतेषु सितेषु ध्वजाग्रेषु पताकाग्रेषु”—अटी० ॥ ११. उक्किट्ठिसीं खं १ ।
 उक्किट्ठिसीं हे १ हेमू० ४ स १ । उक्किट्ठिसीं ला २, ३, हेस० ४ ॥ १२. मेइणीं हे २ ला २, ३
 मेइणी जे १ हे ३, ४ स १ ॥ १३. एगदिवसं जे १ । एगदिसिं हे २, ३, ४, स १ ला ३ । एगदिसि
 हे १ ला १, २ ॥ १४. णाव रूढा ख १ हे ३ । णावं दूढा हे १, २ । णावा दूढा ला १ ॥
 १५. वक्क समुदाहु सं १ हे ४ लामू० ३ । “ततो पुत्समाणवो वक्कमुदाहु चि ततोऽनन्तर
 मागवो मज्जलवचनं ब्रवीति स्मेत्यर्थः, तदेवाह—सर्वेषामेव भे भवतामर्थसिद्धिर्भवतु”—अटी० ॥
 १६. हं भो सं १ हे ४ विना । दृश्यतामुपरितनं टिप्पणम् ॥ १७. ०मवि अत्थि सिद्धी जे १ । ०मवि
 अत्थसिद्धी सं १ हे ३, ४ ला २, ३ खं १ । दृश्यतामुपरितनं टिप्पणम् १४ ॥

देसकालो । ततो पुस्समाणवेणं वक्के मुदाहिण् दद्धंतुइकुच्छिधारकन्नधारगन्मिज-
संजत्ताणावावाणियगा वावरिसु, तं नावं पुच्छंणं पुण्णमुहिं वधणेहिं तो मुंचंति ।

तते णं सा नावा विमुक्कवंधणा पवणवलसमाहया ऊंसियसिया, विततपक्ख इव
गरुल्लुवती, गंगासलिलतिक्खसोर्यवेगेहिं 'संलुब्भमाणी २, उम्मीतरंगमालासहस्साइं
५ समतिच्छमाणा २, कइवएहिं अहोरत्तेहिं लवणसमुदं अणेगातिं जोयणसतातिं ओगाढा ।

तते णं तेसिं अरहन्नगपामोक्खाणं संजत्तानावावाणियगाणं लवणसमुदं अणेगाइं
जोयणसयाइं ओगाढाणं समाणाणं वहुतिं उप्पातियसतातिं पाउन्मूयाइं, तंजहा—
अकाले गज्जिते, अकाले विज्जिते, अकाले थणियसदे, अभिक्खणं अभिक्खणं
आंगासे देवताओ नचंति ।

१०. एगं च णं महं पिसायरूवं पासंति, तालजंघं दिवंगयाहिं वाहाहिं मसि-भूसग-
महिसकालगं भरियमेहवण्णं लंजोद्धं निग्गयगदंतं निल्लालियजमल्लुयलजीहं
आऊंसियवयणगंडदेसं 'चीणं चिमिढं नासियं विगयभुंगभग्गभुमयं खज्जोयगदित्त-

१. 'कालो २ हे २, ३ खं १ । "अय देशकालः २ एष प्रस्तावो गमनस्येति गम्यते"—अटीखं० ।
एतदनुसारेण अय देसफालो अय देसकालो इति द्विः पाटोऽत्राभिप्रेतः स्यादिति भाति ॥
२. 'माणणु जे १ विना ॥ ३. वक्के मुदाहरिण् हे १, २ ला १ । वक्कमुदाहरिण् जे १ ।
"वक्के उदाहिण् चि वाक्ये उदाहृते"—अटी० ॥ ४. द्दट्टुट्टे सं १ ला २, ३ हे ४ । "द्दट्टुट्टाः
कर्णधारो निर्यामकः कुक्षिधारा नौपार्श्वनियुक्तकाः आवेल्लुक्काहकादयः, गर्भे भवा गार्भेयाः
नौमध्ये उच्चावचकर्मकारिणः, सयात्रानौवाणिजकाः भाण्डपतयः, एतेषा द्वन्द्वः"—अटी० ॥
५. वावारिसु तं नावं हे १, २, ३ ला १, २ । वावारेत्तंसु णावं जे १ । "वावरिसु चि
व्यावृत्तवन्तः स्वस्वव्यापारेष्विति"—अटी० ॥ ६. वधणेहिं मुचति सं १ ला २ । वधणेहिं तो
णावं मुंचति जे १ ॥ ७. उस्सियं सं १ ला २, ३ हे ४ विना । "उस्सियसिय चि उच्छ्रित-
सितपटा"—अटी० ॥ ८. 'वग्गेहिं सं १ ला ३ हे ४ ॥ ९. सखुम्भं मु० ॥ १०. 'माणी
स १ मु० । "समतिच्छमाण चि समतिक्रामन्ती"—अ० ॥ ११. अकालं हे २ ॥ १२. आगास-
देवं सं १ ला ३, हे ४ ॥ १३. 'मूसाणं ख १ । "मसिभूसगमहिसकालगं ति, मपी
कज्जलं मूयकः उन्दुरविशेषः, अथवा मपीप्रधाना मूपा ताम्रादिघातुप्रतापनभाजन मपीमूपा,
महिषश्च प्रतीत एव, तद्वत् कालक यत् तत् तथा"—अटी० ॥ १४. आघूसिय ख १ हे १, २,
३ । "आऊंसियवयणगंडदेसं ति आऊंसिय चि आघूसिय चि वा प्रविष्टौ वदने गण्डदेशौ
कपोलभागौ यस्य तत्तथा"—अटी० ॥ १५. संचीणं जे १ ॥ १६. 'चिविडं जे १ ला सं ३ ।
'चिपिटं हे १ ला १ । 'चिपडिं हे २ । 'चमिडं हे ४ । "चीणचिमिड(चिविड—अटीजे०
अटीहे०)नाभिय ति चीना ह्रस्वा चिपिटा च निग्ना नासिका यस्य तत्तथा"—अटी० ॥
१७. 'णामिक स १ लो० हे ३, ४ ला २ । 'णासिगं जे १ ॥ १८. भुग्गभुमय लो० खं १ ला १ ।
"विगयभुग्गभुमयं ति त्रिकृते विकारवत्यौ भुग्गे भग्गे इत्यर्थः । पाठान्तरेण भुग्गभग्गे अतीव वक्के
भ्रवौ यस्य तत् तथा"—अटी० ॥

क्खुरागं उत्तासणं विसालवच्छं विसालकुच्छिं पलंवकुच्छिं पहसियपयलियपयडिय-
गंतं पणच्चमाणं अण्फोडंतं अभिवगंतं अभिगज्जंतं वहुसो २ अट्टट्टहासे विणिम्भुयंतं
नीलुप्पलगवलगुलियअयसिकुसुमप्पगासं खुरधारं असिं गहाय अभिमुहमावयमाणं
पासंति ।

तैते णं ते अरहण्णगवज्जा संजत्ताणावावाणियगा ॐ एगं च णं महं तालपिसायं ५
पासंति, तालजंघं दिवंगयाहिं वाहाहिं फुट्टसिरं भमरणिगर-वरमासरासि-महिसकाल्मं
भरियमेहवण्णं सुप्पणहं फालसरिसजीहं लंघोडं धवलवट्टअसिलिट्ठितिकखथिरपीण-
कुडिलदाँढावगूढवयणं 'विकोसियधारासिजुंयलसमसरिसतणुयचंचलगलंत्तरं स-

१. पलवकुच्छिं नास्ति जे १ स १ हेमू० ४ । “विशालकुक्षि विस्तीर्णोदरदेशम्, एवं
प्रलम्बकुक्षि” — अटी० ॥ २. ला १-२-३ विना — “लियपडिय” ख १ जे १ हे १, २, ३,
४ सं १ लो० । “पहसियपयलियपडिय (पयडिय — अटीस०) गत्त ति प्रहसित्वानि हसितुमार-
व्यानि, प्रचलितानि च स्वरूपात् प्रवलिकानि वा प्रजातवलीकानि, प्रपत्तितानि (प्रयत्तितानि-
अटीजे०) च प्रकर्षेण श्रुतीकृतानि गात्राणि यस्य तत् तथा” — अटी० । ३. विगयभुगं
“गत्तं इति पाठस्य स्थाने वाचनान्तरेऽन्यः पाठ उपलभ्यते इति टीकाकारैः श्री अभयदेवसू-
रिभिर्निर्दिष्टम् — “वाचनान्तरे विगयभगभुमयपहसियपयलियपडिय (पयडिय — अटीस०)
कुलिंगपज्जोयदित्तचक्खुरागं ति पाठः, तत्र विकृते भये भुवौ प्रहसिते प्रचलिते प्रपत्तिते च यस्य
स्कुलिङ्गवत् खयोतकवच्च दीप्तश्चक्षुरागश्च यस्य तत् तथा” — अटी० । अत्र अटीजे० मध्ये
पाठः पठितुं न शक्यते, अटीहे० मध्ये “पयलियकुलिंग” इति पाठः, अन्यत्र सर्वत्र “पयलियप-
डियकुलिंग” इति पाठो दृश्यते, केवलं मुद्रिते अटी० ग्रन्थे “पयलियपयडियकुलिंग” इति पाठो
दृश्यते, स १ मध्यात् किमपि पाठान्तरं तत्र न निर्दिष्टम्, अतः अटीस० १ मध्ये “पयलियपयडि-
यकुलिंग” इति पाठः समाम्यते ॥ ४. अकोडेंतं हे २ । आफोडंतं स १ । आफोडेंतं ला ३ ॥
५. “अभिमुखमापत्तत् पश्यन्ति सर्वेऽपि सायात्रिकाः । तत्र अर्हन्नकवर्जाः यत् कुर्वन्ति तद्
दर्शयितुमुक्तमेव पिशाचस्वरूपं सविशेषं तेषां तद्दर्शनं चानुवदन्निदमाह — तए णमित्यादि, ततस्ते
अर्हन्नकवर्जाः सायात्रिकाः पिशाचरूपं वक्ष्यमाणविशेषणं पश्यन्ति, दृष्ट्वा च बहूनामिन्द्रादीनां बहूनि
उपयाचितशतानि उपयाचितवन्तस्तिष्ठन्तीति समुदायार्थः । अथवा ‘तए णं ते अरहन्नगवज्जा’ इत्यादि
गमान्तरम् ‘आगासे देवयाओ नच्चंति’ [पृ० १५४ पं० ९] इतोऽनन्तरं द्रष्टव्यम्, अत एव वाचना-
न्तरे नेदमुपलभ्यते, उपलभ्यते चैवम् — अभिमुहं आवयमाणं पासंति, तए णं ते अरहन्नगवज्जा
नावावाणियगा भीया इत्यादि” — अटी० ॥ ६. टीकाकृतामाचार्यश्री अभयदेवसूरीणां समक्षं
वाचनाद्वयमासीत् — एकस्यां वाचनायां सर्वोऽपि पाठो विद्यते स्म, अपरस्यां तु वाचनायाम् ॐ ॐ
एतच्चिह्नान्तर्गतो पाठो नासीत् । अत उभयवाचनापेक्षया आचार्यश्री अभयदेवसूरिभिः पाठसंगति-
विहिता । दृश्यतामुपरितन टिप्पणम् ॥ ७. दाढोव” हे १ ला ३ विना । “दष्टाभिरवगूढं व्यातं
वदनं यस्य” — अटी० ॥ ८. विकोसिं सं १ । विकोसिं जे १ । “विकोशितस्य अपनीतकोशरय
निरावणेत्यर्थः” — अटी० ॥ ९. जुयलं जे १ ॥ १०. तसरसं जे १ ॥

लोलचवलफुरफुरेतनिह्णालियग्गजीहं अवयच्छियमहलविगयवीभच्छलौलापगलंतरत्त-
तालुयं हिंगुलुयसगन्धकंदरविलं व अंजणगिरिस्स अग्गिजालुगिलंतवयणं
औऊसियअक्खच्चम्मउट्ठगंडदेसं चीणं चिमिढवंकभग्गणासं रोसांगयधमधमेतमारुत-
निट्ठुरखरफरुसल्लुसिरं ओभुग्गणासियंपुडं चाडुम्भडरइयभीसणमुहं उट्ठसुहकन्नसकुंलि-
यमहंतविगयलोमसंखांलगलंतंचलियकण्णं पिंगलदिप्पंतलोयणं मिउडित्तं डिनिडालं
नरसिरमालपरिणद्धचिंधं विचित्तगोणससुबद्धपरिकरं अवहोलंतं फुप्फुयायंतसप्प-विच्छु-

१. “अवच्छियं ति प्रसारितमित्येके, अन्ये तु यकारस्य छुत्तत्वात् अवयच्छियं प्रसारितमुपत्त्वेन दृष्टं दृश्यमानमि(दृश्यमि-अटी०)त्याहुः, महल ति महत् त्रिकृतं वीभत्सं लालाभिः प्रगलत् रक्तं च तालु काकुद यस्य स तथा, तम्”—अटी० । टीकाकृता श्री अभयदेवसूरीणा समक्षम् ‘अवच्छियं’ इति एक एव पाठ आसीदिति भाति, दृश्यतां टि० ३ । अत्रेदं ध्येयम्—हस्तलिखिता-दर्शेषु त्य-च्छ इत्यनयोरक्षरयोः समानप्रायत्वात् च्छि-त्य इत्यनयोरक्षरयोः किं समीचीनं तत् सुधीभिः स्वयं निर्णेतव्यम् ॥ २. “लालपं” जे १ विना ॥ ३. “अग्गिजाला उट्ठिरद् वदनं यस्य स तथा, तम्, अथवा अवच्छियेत्यादि हिंगुलुयेत्यादि च कर्मधारयेण वक्ष्यमाणवदन-पदस्य विशेषणं कार्यम्, ‘यस्य तम्’ इत्येवंरूपश्च वाक्यशेषो द्रष्टव्यः”—अटी० । दृश्यता टि० १ ॥ ४. “आऊपिय चि सङ्कुटि न यद् अक्षचर्म जलाकर्पणकोशः तद्वत् ओउ-अटीहे०)-इदं चि अपकृष्टौ अपकर्णवन्तौ सकुटितौ गण्डदेशौ यस्य स तथा, तम्, अन्ये त्वाहुः—आभूषितानि सकुटितानि अक्षाणि इन्द्रियाणि चर्म च ओष्ठौ च गण्डदेशौ च यस्य स तथा, तम्”—अटी० ॥ ५. “विमिडं” जे १ हे १ । चिमिडं हे २ । “चीना हत्वा चिमिड (विमिड—अटीजे० अटीहे०) चि चिपिटा निम्ना वंका वक्का भग्नेव भग्ना अयोधन-कुडितेवेत्यर्थः, नासिका यस्य स तथा, तम्”—अटी० ॥ ६. “रोपादागतो धमधमेतं चि प्रवळतया धमधमेति शब्द कुर्वाणो मारुतो वायुर्निष्ठुरो निर्व्वरः खरपरुपः अत्यन्तकर्कशः शुषिरयो रन्ध्रयोर्व्वत्र तत् तथा, तदेवंविधमवमुग्गं च वक्क नासिकापुटं यस्य स तथा, तम्, इह च पदानामन्यथा निपातः प्राकृतत्वादिति”—अटी० ॥ ७. “यफुड हे १ जे १ ॥ ८. वोडुं खं १ । “घाताय पुक्कपादिवघाय घाताभ्यां वा मस्तकावयवविशेषाभ्या उन्नतं विकरालं रचितमत एव भीषणं मुखं यस्य स तथा, तम्”—अटी० ॥ ९. “ल्लिमहत्” जे १ विना ॥ १०. “लगललंतंचंचलियकण्ण हे १ । “लगललतंचंचलियकण्णं ला १ ॥ “संलाला चि शङ्खवन्तौ च, शङ्खयोरक्षिप्रत्यासन्नावयवविशेषयोरालम्बौ सम्बद्धावित्येके, लम्बमानौ च प्रलग्नौ, चलितौ च चलन्तौ (ललन्तौ—अटीसं०) कर्णौ यस्य स तथा, तम्”—अटी० ॥ ११. “तडनिं” रं १ ला २ । “तल्लिनिं” हे १ । “भुक्कुटिः कोपकृतो भूविकारः, सैव तडिद् विद्युद् यस्मिंस्तत्तथा, तथाविधम्, पाठान्तरेण भुक्कुटि कृतभुक्कुटि ललाट यस्य स तथा, तम्”,—अटी० ॥ १२ हे २ विना—“तपुप्फुयां” हे १ सं १ । “तफुप्फुयां” हे ३ लौ० । “तल्लपुप्फुयां” जे १ । “तपुप्फुयां” ला १, ३ हे ४ । “तपुप्फुयां” रं १ । “अवहोलंतं चि अवबोलयन्तो डोलायमानाः फुप्फुया(पुप्फुयां—अटीप०, पुप्फुयां—अटीहे०)यंतं चि फूकुर्वन्तो ये सर्पा वृश्चिकगोधा उन्दुराः नकुला सरथाश्च तैर्व्विरचिता विचित्रा विविधरूपवती वैकक्षकेण उत्तरासङ्गेन मर्कटवन्वेन स्कन्धलम्बनमात्रतया वा मालिका माला यस्य स तथा, तम्”—अटी० । १३. विच्छुयं हे १ विना ॥

य-भोधुंदर-नउल-सरडविरइयविचित्तवेयच्छमालियागं भोगकूरकण्हसप्पधमधमेत-
लंबंतकण्णपूरं मज्जार-सियाललइयखंधं दित्तधुग्घुयंतधूयकयचुंभैलसिरं घंटरवणभीम-
भयंकरं कायरजणहिययफोडणं दित्तमट्टट्टहासं विणिम्मुयंतं वसा-रुहिर-पूय-मंस-मल-
मलिणपोच्चडतणुं उत्तासणयं विसालवच्छं पेच्छंताभिन्नणहमुहनयणकण्णवरवग्घचित्त-
कत्तीणियंसणं सरसरुहिरगयचम्मविततऊसवियवाहुजुयलं ताहि यं खरफरुसअणिद्ध-
दित्तंअणिद्धअसुभअप्पियअकंतवग्गूहिं तज्जयंतं पासंति । तं तालपिसायरूवं
एज्जमाणं पासंति २ तां भीया जाव संजायभया अन्नमन्नस्स कायं समतुरंगेमाणा
२ बहूणं इंदाण य खंदाण य रुद्ध-सिव-वेसमण-णागाणं भूयाण य जक्खाण य
अज्ज-कोट्टिकिरियाण य चहूणि उवाइयसयाणि उवाइणमाणा २ चिट्ठंति ।

तए णं से अरहन्तए समणोवासए तं दिव्वं पिसायरूवं एज्जमाणं पासति, २ ता १०
अभीते अतथे अचलिए असंभंते अण्णाउले अणुव्विग्गे अभिन्नमुहरागणयणवण्णे

१. धुग्घुयंत° हे १ । धुग्घुवत्° हे २, ३ लो० । धुरधुवत्° ला १ खं १ । “धुग्घुयंत
त्ति घूकारशब्दं कुर्वाणो यो घूकः कौशिकः”—अटी० । २. °भुंमल° हे ४ लो० । °सुभल°
ला ३ । “कृतो विहितश्चुंभल त्ति शेखरकः शिरसि येन स तथा”—अटी० ॥ ३. °रवेणभी-
मभयकरं स १ जे १ ला २, ३ हे ४ । “घण्टानां रवण शब्दः तेन भीमो यः स तथा, स चासौ
भयङ्करश्चेति, तम्”—अटी० ॥ ४. पेच्छतभि° स १ ला २, ३ हे ४ । “पेच्छंत त्ति प्रेक्ष्यमाणा
दृश्यमाना अभिन्ना अखण्डा नखाश्च नखरा मुख च नयने च कर्णौ च यस्या सा तथा,
सा चासौ वरल्याग्रस्य चित्रा कर्तुरा कृत्तिश्च चर्मेति सा तथा, सैव निवसनं परिधानं यस्य
स तथा, तम्”—अटी० ॥ ५. °कण्ण वर° जे १ । दृश्यतामुपरितनं टिप्पणम् ॥ ६. °कत्तिय-
गियंसणं लो० ॥ ७. य नास्ति जे १ । “तामिश्च तथाविधाभिः खरपरुपा. अतिकर्कशाः
अस्निग्धाः स्नेहविहीनाः दीप्ता ज्वलन्त्य इवोपतापहेतुत्वात् अनिष्टा अभिलाषाविषयभूताः
अशुभाः स्वरूपेण अत्रियाः अप्रीतिकरत्वेन अकान्ताश्च विस्वरत्वेन या घाचः तामिः त्रस्तान्
कुर्वाणं त्रस्तयन्तं तर्जयन्तं वा पश्यन्ति स्म । पुनस्तत् तालपिशाचरूपं एज्जमाणं ति नावं
प्रति आगच्छत् पश्यन्ति”—अटी० ॥ ८. खरफरिस° खं १ ॥ ९. °फरुसअणिद्ध अईवअसुभ
अप्पिय असुण्ण अकंतवग्गूहिं जे १ । °फरुअणिद्ध असुभ अप्पिय अकंतवग्गूहिं हे ४ लो० ।
दृश्यतामुपरितनं टिप्पणम् ७ ॥ १०. °दित्ठिणिद्ध° हे १, २, ख १ । दृश्यतामुपरितनं टिप्पणम् ॥
११. वग्गूहि य तज्ज° जे १ विना ॥ १२. तत्थयंत अटीपा० । दृश्यतामुपरितनं टिप्पणम् ७ ॥
१३. पासनि । २ जाव भीयभया सजा° खं १ । पासति २ भीया संजा° जे १ विना ॥ १४.
°कोटिकि° जे १ । “आर्या प्रशान्तरूपा दुर्गा, कोटिक्रिया सैव महिषारुद्धरूपा”—अटी० ॥
१५. उवा° हे २ जे १ ॥ १६. प्रतिषु पाठाः—उवाइणमाणा चि° हे १ । उवातिणमाणा चि°
खं १ हे ३ ला १ । उवागिययमाणा २ चि° जे १ । उवातियमाणा चि° हे १ सं १ । उवातिमाणा
चि° ला २, ३, हे ४ । “उपाचिन्वन्तो विदधतस्तिष्ठन्ति स्मेति अईन्नकवर्णानामियमितिकर्तव्य-
तोक्ता”—अटी० ॥ १७. अणाइले सं १ लामू० ३ हेमू० ४ । अणातले जे १ ॥

अदीणविमणमाणसे पोयवहणस्स एगदेसंसि वत्थंतेणं भूमिं पमज्जति, २ ता ठाणं
ठाइ, २ ता करयलपरिग्गहिंयं [दसणहं सिरसावत्तं मत्थए अंजलिं कट्टु] एवं
वयासि—नमोत्थु णं अरहंताणं जाव संपत्ताणं, जइ णं हं एत्तो उवसग्गातो
मुंचामि तो मे कप्पति पारित्तए, अहं णं एत्तो उवसग्गातो ण मुंचामि तो मे तहा
५ पच्चक्खाए त्तिं कट्टु सागारं भत्तं पच्चक्खाति ।

तते णं से पिसायरूवे जेणेव अरहन्नगे समणोवासए तंणेव उवागच्छति, २ ता
अरहन्नगं एवं वदासी—“हं भो ! अरहन्नगा अण्णत्थियपत्थया जाव परिवज्जिया !
णो खलु कप्पति तव सीलव्वय-गुण-वेरमण-पच्चक्खाण-पोसहोवनासातिं चालित्तए
वा एवं खोमेत्तए वा खंडित्तए वा भंजित्तए वा उज्झित्तए वा पंरिच्चइत्तए वा, तं
१० जति णं तुमं सीलव्वय जाव ण पस्सियसि तो ते अहं एयं पोतवहणं दोहिं
अंगुलियाहिं गेण्हामि, २ ता सत्तट्ठतलप्पमाणमेत्तातिं उट्ठं वेहासं उव्विहामि, २
अंतोजलंसि णिंवोलेमि, जाणं तुमं अट्ठदुहट्ठवसट्ठे असमाहिपत्ते अकाले चेव
जीवियातो ववरोविज्जसि ।

“पुत्तजो उव” स १ ला ३ ॥ १. अहं हे १, २ जे १ खं १ ला १, २, ३ ॥ २. °पुयच्चे
त्ति जे १ ला २ विना ॥ ३. ति हे २ ॥ ४. क्खाइ २ जे १ ॥ ५. अह जे १ ॥ ६.
अप° हे २ ॥ ७. °पथिया स १ ला २, ३ हे ३ । “अपथियपत्थ(थि—अटीजे०)य
त्ति अप्रार्थित यत् केनापि न प्रार्थ्यते तत् प्रार्थयति यः स तथा, तदामन्त्रणम् ।
पठान्तरेण अप्रस्थितः सन् य प्रस्थित इव मुमुर्षुरित्यर्थः स तथोच्यते, तस्यामन्त्रणं हे
अप्रस्थितप्रस्थितः ।”—अटी० ॥ ८. “तव सीलव्वपत्थादि, तव सीलव्वतान्यणुव्रतानि
गुणा गुणव्रतानि विरमणानि रागादिविरतिप्रकाराः प्रत्याख्यानानि नमस्कारसहितादीनि,
पैपघोपवामः अट्ठम्यादिषु पर्वट्टिनेपूव्वसनम् आहार-शरीरसत्काराऽब्रह्म-व्यापस्वर्जनमित्यर्थः
एतेषा द्वन्द्वः । चालित्तए त्ति भङ्गकान्तरगृहीतान् भङ्गकान्तरेण कर्तुम्, धोमयितुम् एतानेवं
परिपालयामुतोऽज्ञामीति धोमविषयान् कर्तुम्, खण्डयितुं देशतः, मद्धुत्तु सर्वतः, उज्झित्तु
सर्वस्या देशविरतेत्यग्रेण, पस्सियन्तु सम्यक्त्वस्यापि त्यागत इति ”—अटी० ॥ ९ पस्सिइ°
हे १, २, ३ जे १ ॥ १०. °लीहिं स १ ला ३ । “दोहिं अंगुलियाहिं त्ति अङ्गुलमूर्तर्जनीभ्याम्
अथवा तर्जनी-मध्यमाभ्यामिति ”—अटी० ॥ ११. “सत्तट्ठतलप्पमाणमेत्ताइ त्ति तलो हत्तः,
तालाभिधानो वाऽतिदीर्घो वृक्षविशेषः, स एव प्रमाणं मानं तलप्रमाणम्, सत्ताष्टौ वा सत्ताष्टानि
तलप्रमाणानि परिमाणं येषां ते सत्ताष्टतलप्रमाणमात्राः, तान् गगनभागान् यावदिति गम्यते,
उट्ठु वेहासं त्ति ऊर्ध्वं विहायमि गगने उव्विहामि त्ति नयामि । जाण तुम त्ति येन त्वम्
अट्ठदुहट्ठवसट्ठे त्ति आर्त्तस्य ध्यानविशेषस्य दुहट्ठ त्ति दुर्घटः दुःस्थगो दुर्निरोधो वज्रः
पारतन्त्र्यम् तेन क्तं पीडितः आर्त्तदुर्घटवशात्, किमुक्तं भवति ? असमाधिप्राप्तं ववरो-
विज्जवि त्ति व्यपरोपयिष्यसे, अपेतो भविष्यसीत्यर्थः ”—अटी० ॥ १२. निवोलेमि हे १ ।
निच्छोलेमि मु० ॥

तते णं से अरहन्नगे समणोवासए तं देवं मणसा चेव एवं वदासी—अहं णं देवाणुप्पिया ! अरहन्नए णामं समणोवासए अहिगयजीवाजीवे, नो खलु अहं सक्का केणइ देवेण वा जाव निग्गंथाओ पावयणाओ चालित्तए वा खोभेत्तए वा विपरिणामेत्तए वा, तुमं णं जाँ सद्धा तं करेहीति कट्ठु अभीए जाव अभिन्नमुहरागणयणवण्णे अदीणविमणमाणसे निच्चले निप्फंदे तुसिणीए धम्मज्झाणोवगते विहरति ।

५

तए णं से दिव्वे पिसायरूवे अरहन्नगं समणोवासगं दोच्चं पि तच्चं पि एवं वदासी—हं भो अरहन्नगा ! जाव धम्मज्झाणोवगए विहरति ।

तते णं से दिव्वे पिसायरूवे अरहन्नगं धम्मज्झाणोवगयं पाँसति, पासित्ता वलियतरागं आसुरुत्ते तं पोयवहणं दोहिं अंगुलियाहिं गिण्हति, २ ता सत्तट्ठ तलाइं जाव अरहन्नगं एवं वदासी—हं भो अरहन्नगा ! अप्पत्थिय[पत्थिया !] णो खलु कप्पति तव सीलव्वय तँहेव जाव धम्मज्झाणोवगए विहरति ।

१०

तते णं से पिसायरूवे अरहन्नगं जाहे नो संचाएइ निग्गंथाओ [पावयणाओ] चालित्तए वा तँहेव संते जाव निव्विन्ने तं पोयवहणं सणियं सणियं उँवरि जँलस्स ठवेति, २ ता तं दिव्वं पिसायरूवं पडिसाहरइ, २ ता दिव्वं देवरूवं विउव्वइ, २ ता अंतलिक्खपडिवन्ने सँखिखिणियाइं जाव परिहिते अरहन्नगं समणोवासगं एवं वयासी—हं भो अरहन्नगा ! धँन्ने सि णं तुमं देवाणुप्पिया ! जाँव जीवियफले जस्स णं तव निग्गंथे पावयणे इमेयारूँवा पडिवत्ती लद्धा पत्ता अभिसमन्नागया । एवं खलु देवाणुप्पिया ! सक्के देविंदे देवराया सोहम्मं कप्पे सोहम्मवडिंसए विमाणे सभाए सुहम्माए वहुणं देवाणं मज्झगते महया सदेणं आँतिक्खति, भासति, पण्णवेति, परूवेति—एवं खलु जंचुदीवे दीवे भारहे वासे चंपाए नयरीए अरहन्नए

१५

२०

*वा नास्ति जे १ सं १ ॥ १. विपरि^० हे २ खं १ ॥ २. जा यव सद्धा ख १ ॥ ३. करेहीत्ति हे १, ३ । ४. पासति २ पासित्ता हे २, ३ ॥ ५. दृश्यता पृ० १५८, पं० ८, पृ० १५९ पं० ५ ॥ ६. अत्र 'तँहेव' इत्यनेन खोभेत्तए वा विपरिणामेत्तए वा इति पूर्वपाठो ग्राह्यः, दृश्यता पं० ३ । ताहे उवसंते मु० । "स्ते इत्यादौ यावत्करणात् तते परित्तते इति द्रष्टव्यम्, तत्र श्रान्तः शान्तो वा मनसा, तान्तः कायेन खेदवान्, परितान्तः सर्वतः खिन्नः, निर्विण्णः तस्मादुपसर्गकरणादुपरतः"—अटी० ॥ ७. उवरिं सं १ ला ३ हे ४ ॥ ८. जलंतस्स ठ^० जे १ ॥ ९. सँखिखिणिय सं १ ला ३ हे ४ । दृश्यता पृ० ३० पं० १३ ॥ १०. धन्नो सि तुम सं १ ला २, ३ हे ४ ॥ ११. दृश्यता पृ० २० पं० १५-१८, पृ० ४४ पं० ६-७ ॥ १२. ^०रूवे सं १ ला ३ हे ४ जे १ ॥ १३. 'आतिक्खति ४' इति सर्वत्र पाठः, जे १ मध्ये 'आइक्खइ ४' इति पाठः, अत्र ४ इत्यनेन 'भासति पण्णवेति परूवेति' इति विवक्षितम् । "आइक्खइ इत्यादि, आख्याति सामान्येन, भाषते विशेषतः, एतदेव द्वय क्रमेण पर्यायशब्दाभ्यामुच्यते—प्रज्ञापयति प्ररूपयति"—अटी० ॥

समणोवासगे अहिगयजीवाजीवे, नो खलु सक्का 'केणति देवेण वा दाणवेण वा णिग्गंथाओ पावयणाओ चालित्तए वा जाव विपरिणामेत्तए वा। तते णं अहं देवाणुप्पिया! सक्कस्स णो एयमहं सद्धहामि णो पत्तियामि, णो रोएमि। तते णं मम इमेयारूवे अज्झत्थिए [चिंत्तिए पत्थिए मणोगए संकप्पे समुप्पलित्था]—

५. 'गच्छामि णं अरहन्नयस्स अंतियं पाउब्भवामि, जाँणामि ताव अहं अरहन्नगं किं पियधम्मे, णो पियधम्मे? ददधम्मे, नो ददधम्मे? सीलव्वय-गुणव्वय० किं चालेति २^० जाव परिचर्यति णो परिचर्यति त्ति कट्ठु एवं संपेहेमि, २ ओहिं पउंजामि, २ देवाणु[^{१०}पियं] ओहिणा आभोएमि, २ उत्तरपुरत्थिमं [दिसीभागं अवक्कमामि], २ उत्तरविउब्बियं [रूवं विउव्वामि, २ ता] ताए उक्किट्ठाए
१०. [तुरियाए चवलाए चंडाए जइणाए छेयाए सीद्दाए सिग्घाए दिव्वाए उद्धुयाए देवगतीए] जेणेव समुद्दे जेणेव देवाणुप्पिए तेणेव उवागच्छामि, २ ता देवाणु-प्पियाणं उवसग्गं करेमि, नो चेव णं देवाणुप्पिया भीया वा [तत्था वा तसिया वा उव्विग्गा वा संजायभया वा]। तं जं णं सक्के देविंदे देवराया एवं वदति सच्चे णं एसमट्ठे। तं दिट्ठे णं देवाणुप्पियाणं इड्डी जुई जसे चले वीरिए पुरिसकारपरक्कमे

१. केणइ जे १। केणय सं १ ला ३ हे ४॥ २. "देवेण वा दाणवेण वा इत्यादाविटं द्रष्टव्यमपर किन्नरेण वा किंपुरिसेण वा महोरगेण वा गंधन्वेण व त्ति"—अटी०॥ ३. "नो सद्धहामि इत्यादि, न श्रद्धां प्रत्ययं न करोमि, नो पत्तियामि तत्र प्रीतिकं प्रीतिं न करोमि, नो रोचयामि अस्माकमेवभूता गुणप्राप्तिर्भवत्वेव न रुचिविपयीकरोमीति"—अटी०॥ ४. जाणेमि हे २॥ ५. प्रतिपु पाठाः—^०गुणव्वय खं १। ^०गुणा सं १ हे १, २, ४ ला १, २, ३। ^०गुणे हे ३ जे १। अत्र सं १ प्रत्यनुसारेण सीलव्वयगुणव्वय-चेरमण-पच्चरखाण-पोसहोववासाहं इति सपूर्णं पाठो ग्राह्यः। दृश्यता पृ० २१२ पं० ५। "सीलव्वत-गुणव्वत-चेरमण-पच्चरखाण-पोसहोववासेहिं" इति भगवतीसूत्रे [११।१२।१३]ऽपि पाठो दृश्यते। ६. पालेति २ हे १॥ ७. अत्र '२' इत्यनेन 'णो चालेत्ति' इति ग्राह्यम्॥ ८, ९. ^०चयसि जे १॥ १०. यदि मानार्थे बहुवचनमत्र विवक्ष्यते तदा '[^०प्पियं]' इति पाठः पूरणीयः॥ ११. प्रतिपु पाठाः—^०ध्वियं ताए उक्किं हे ३। ^०व्वियत्ताए उक्किं हे १। ^०व्वियं सथाए उक्किं सं १ ला २, ३ हे ४। ^०व्वियं च। ताए उक्किं खं १॥ ^०व्वियाए उक्किं हे २ ला १। ^०व्वियत्ताए उक्किं हे १ व्वियाए स ताए उक्किं जे १। १२. भगवतीसूत्रे [३।१।४१]पाठानुसारेण पूरितोऽयं पाठः। अन्यत्र राजप्रश्रियादी विशेषणेषु क्रमभेदोऽपि दृश्यते॥ १३. जे १ विनान्यत्र—देवाणुप्पिया उव^० खं १। देवाणु उव^० खं १ विना॥ १४. पाठोऽयं पृ० ६१ पं० १३ अनुसारेण पूरितः। यदि तु पृ० १५७ पं० ११ अनुसारेण पूर्यते तदा तदनुसारेण 'भीया वा तस्या वा चलिआ वा'.. इत्यादिः पाठो योज्यः॥ १५. देवाणु (देवाण—हे १) जाव परक्कमे जे १ विना। अटी० कृता समक्षमपि ईदृश एव पाठ आसीन्, तथाहि—“यावत्करणान् श्रद्धयादिपदानि दृश्यानि, तत्र इड्ढि त्ति गुणद्धिः, छुत्ति आन्तर तेजः, यशः ख्यातिः, बल घारीरम्, वीर्यं जीमप्रभवम्, पुरुषकार. अभिमानविशेषः, पराक्रमः स एव निष्पादितस्समात्र, लब्धादिपदानि तथैव”—अटी०॥

लद्धे पत्ते अभिसमन्नागए । तं खामेमि णं देवाणुप्पिया ! खमंतु मरिहंतु णं देवाणुप्पिया ! णाइभुज्जो एवं करणयाए त्ति कट्ठु पंजलिउडे पायवडिए एयमड्डं विणएणं भुज्जो भुज्जो खामेइ, २ ता अरहन्नयस्स सँमणोवासगस्स दुवे कुंडलजुयले दलयति, २ ता जामेव दिसं पाउन्मूए तामेव दिसं पडिगते ।

७०. तते णं से अरहन्नए सँत्थवाहे निरुवसग्गमिति कट्ठु पडिमं पारेति । तए ५
णं ते अरहन्नगपामोक्खा जाव वाणियगा दक्खिणाणुकूलेणं वाएणं जेणेव गंभीरए
पोयट्ठाणे तेणेव उवागच्छंति, २ ता पोयं लंघेति, २ ता सँगडिसागडं सज्जेति,
२ ता तं गणिमं च धरिमं च मेज्जं च पारिच्छेज्जं च सँगडि[सागडं] संकामेति,
२ ता सगडी[सागडं] जोएंति, २ ता जेणेव मिहिला तेणेव उवागच्छंति, २
मिहिलाए रायहाणीए वहिया अग्गुज्जाणंसि सगडीसागडं मोएंति, २ तं महत्थं १०
महग्घं महरिहं विउलं रायरिहं पाहुडं कुंडलजुयलं च गेण्हंति, २ ता अणुपवि-
संति, २ ता जेणेव कुंभए तेणेव उवागच्छंति, २ ता करयल[परिग्गहिय दसणहं
सिरसावत्तं मत्थए अंजलिं कट्ठु] तं महत्थं दिव्वं कुंडलजुयलं उवणेति, तते णं १०
कुंभए तेसिं संजत्ताणं जाव पडिच्छइ, २ मल्लीं विदेहवैरायकन्नं सदावेति, २
ता तं दिव्वं कुंडलजुयलं मल्लीए विदेहवैरायकन्नगाए पिणद्धति, २ पडिविसज्जेति । १५

तते णं से कुंभए राया ते अरहन्नगपामोक्खे जाव वाणियगे विपुलेणं
असण ४ वत्थ-गंध-मल्लालंकारेणं जाव उस्सुंकं वियरति, २ रायमग्गमोगाडे

१. तं ख(खा-खं १ हे २)मेसु णं देवाणु जाव एव करणयाए जे १ विना । एतदनुसारेण
तं खमेसु ण देवाणुप्पिया ! खमंतु मरिहंतु णं देवाणुप्पिया ! णाइभुज्जो एव करणयाए इति पूर्णः
पाठो भाति ॥ दृश्यता पृ० १२८ पं० ४ टि० ५ ॥ २. पजलियडे हे १, २, ३ खं १ । दृश्यता
पृ० ५ पं० ८ ॥ ३. अरहणस्स खं १ ॥ ४. समणोवासगस्स जे १ विना नास्ति ॥ ५. दिस्सि
जे १ ॥ ६. दिसं जे १ विना नास्ति ॥ ७. सत्थवाहे जे १ विना नास्ति ॥ ८. पोयपट्ठणे मु० ॥
९. पोत्तं जे १ ॥ १०. सगडसागड हे १, २ ला १ । सगडिसागडिं जे १ ॥ ११. गणिम
च ४ स० हे १, २ जे १ ला १ विना । गणिम ४ स० हे १, २ जे १ ला १ ॥ १२.
सगडिं संकां ला ३ विना ॥ १३. महिला जे १ ॥ १४. मोएंति । २ महिलाए रायहाणीए तं
महत्थं जे १ । 'महिलाए रायहाणीए' इति जे १ पाठोऽत्र आवश्यकः, यदि तु स पाठोऽप्रेतनपंक्तौ
'महिलाए रायहाणीए अणुपविसति' इत्येवं स्यात् तदा सम्यक् शोभते ॥ १५. रायरिहं हे २,
३ खं १ ॥ १६. त जे १ विना नास्ति ॥ १७. संजत्ताण जे १ । संजुत्ताण हे २ ॥ १८, १९.
वैरं नास्ति जे १ ॥ २०. पिणद्धं हे १, २ जे १ ॥ २१. असण ४ जे १ विना नास्ति । अत्र
'अमण ४' इत्यनेन असण-पाण-खाइम-साइमेण इति पाठो ज्ञेयः ॥ २२. मल्लालंकारेण नास्ति
सं १ ला २, ३ विना ॥ २३. जावुस्सुंक हे २ । जाव उस्सुंक जे १ । "उस्सुक्क वियरइ त्ति
शुक्काभावमनुजानातीत्यर्थः"—अटी० ॥

ये आवौसे वियरति, २ ता पडिविसजेति । तते णं अरहन्नग[पामोक्खा] संजत्तगा
 [णावावाणियगा] जेणेव रायमँगमोगाढे आवासे तेणेव उवागच्छंति, २ भंडववहरणं
 करेति, २ ता पडिभंडं गेण्हंति, २ ता सगडी[सागडं] भरेति, जेणेव गंभीरए
 पोयपट्टणे तेणेव उवागच्छंति, २ ता पोतवहरणं सज्जेति, २ ता भंडं संकामेति,
 ५ दक्खिणाणु[कूलेणं वातेणं], जेणेव चंपा पोयट्टाणे तेणेव [उवागच्छंति, २ ता]
 पोयं लंवेति, २ सगडी[सागडं] सज्जेति, २ तं गणिमं च धरिमं च मेज्जं च
 पारिच्छेज्जं च सगडी[सागडं] संकामेति, २ जाव महत्थं पाहुडं दिव्वं च कुंडल-
 जुयलं गेण्हंति, २ जेणेव चंदच्छाए अंगराया तेणेव उवागच्छंति, २ ता तं
 महत्थं जाव उवणेति ।

१० तते णं चंदच्छाए अंगराया तं दिव्वं महत्थं च कुंडलजुयलं पडिच्छति,
 २ ता ते अरहन्नगपामोक्खे एवं वदासी—तुब्भे णं देवाणुप्पिया ! वहूणि गामागर
 जाव आहिंडह, लवणसमुदं च अभिक्खणं २ पोयवहणेहि ओगाहह, तं अत्थि याइं
 भे केइ कहिंचि अच्छेए दिट्ठपुच्चे ? तते णं ते अरहन्नगपामोक्खा चदच्छायं
 अंगरायं एवं वदासी—एवं खलु सामी ! अम्हे इहेव चंपाए नयरीए अरहन्नग-
 १५ पामोक्खा बहवे संजत्तगा णावावाणियगा परिवसामो । तते णं अम्हे अण्णदा कंदाइ
 गणिमं च धरिमं च मेज्जं च पारिच्छेज्जं च, तहेव अहीणमतिरित्तं, जाव कुंभस्स
 रत्तो उवणेमो, तते णं से कुंभए मल्लीए विदेहरायवरकन्नाए तं दिव्वं कुंडलजुयलं
 ११ पिणद्धति, २ ता पडिविसजेति । १२ तं एस णं सामी ! अम्हेहि १३ कुंभगरायभवणंसि
 मली विदेहरायवरकन्ना अच्छेए दिट्ठे, १४ तं नो खलु अन्ना का वि तारिसिया
 २० देवकन्नगा वा जाव जारिसिया णं मली विदेहरायवरकन्ना ।

१. य नास्ति ख १ ॥ २. °वासे य विय° जे १ ॥ ३. °मँगोगाढे जे १ विना ॥
 ४. गणिमं ४ सगडी इति प्रतिपु पाठः । दृश्यता पृ० १६१ पं० ८ ॥ ५. दृश्यता
 पृ० १६१ पं० ९-१० ॥ ६. दृश्यता पृ० १६१ पं० १३ ॥ ७. “गामागरेत्यादाविदं द्रष्टव्यम्—
 नगर-खेड-कवड-मडव-दोणमुह-पट्टण-निगम-सन्निवेसाइ इति”—अटी० ॥ ८. ‘२’ जे १ मु०
 विना नास्ति ॥ ९. °त्तगणावा° सं १ ला २, ३ हे ४ ॥ १०. कयाड(इं?) जे १ ॥ ११. °णमति°
 ला २, ३ हे ४ ॥ १२. मल्लीविदे° हे ३ विना ॥ १३. हे २ विना—पिणद्धति हे १ । पिणंघइ
 जे १ । पिणद्धत्ति ला १ । पिणद्धति ला २ । पिणद्धति खं १ ला ३ । पिणद्धेति हे ४ । पिणद्धेति
 सं १ । पिणद्धइ हे ४ ॥ १४. त ए ण एं १ । त ए ण जे १ ॥ १५. कुंभराय° सं १ ला ३, हे ४ ॥
 १६. तं नास्ति जे १ ॥ १७. °सया दे° सं १ ला ३ हे ४ ॥ १८. °कण्णा वा हे १, २, ३ ला
 खं १ । कण्णगा त्रि। जे १ । ‘देवकण्णगा चेत्यादाविदं दृश्यम्—असुरकन्ना वा नागकन्ना वा
 अक्खकन्ना वा गधव्वकन्ना(क्षगा-अधीजे०) वा रायकन्ना वेति”—अटी० ॥

तते णं चंदच्छाए^१ ते अरहन्नगपामोक्खे सक्कारेति सम्माणेति, २ ता पडिविसज्जेति, तते णं चंदच्छाए वाणियगैजणितहासे दूतं सद्दावेति, २ ता जाव जइ वि य णं सा सयं रज्जसुंका । तते णं से दूते हैइ जाव पँहारेत्थ गमणाए ।

७१ ते णं काले णं ते णं समए णं कुणाला नाम जणवए होत्था । तत्थ णं सावत्थी नाम नगरी होत्था । तत्थ णं रूपी कुणालाहिवई नाम राया होत्था । तस्स णं रूपिस्स धूया धारिणीए देवीए अत्तया सुबाहू नाम दारिया होत्था, सुकुमालपाणिपाया रूवेण य^५ जोवणेण य लावणेण य उक्किट्ठा उक्किट्ठसरीरा जाया यावि होत्था ।

तीसे णं सुबाहूए दारियाए अन्नदा चाउम्मासियमज्जणए जाए यावि होत्था । तते णं से रूपी कुणालाहिवई सुबाहूए दारियाए चाउम्मासियमज्जणयं उवड्डियं जाणति, २ ता कोडुंबियपुरिसे सद्दावेति, २ ता एवं वयासी—एवं खलु देवाणुप्पिया ! सुबाहूए दारियाए कलं चाउम्मासियमज्जणए भविस्सति, तं तुब्भे 'णं रायमग्गमोगाढंसि' चउक्कंसि जल-थल्यदसद्धवैणं मल्लं साहरह जाव सिरिदामगंडं ओलइति । १०

तते णं से रूपी कुणालाहिवती सुवन्नगारसेणिं सद्दावेति, २ ता एवं [वयासी—] खिप्पामेव भो देवाणुप्पिया ! रायमग्गमोगाढंसि पुप्फमंडवंसि णाणाविहपंचवन्नेहिं तंदुल्लेहिं णगरं आलिहह, आलिहिता तस्स बहुमज्झदेसमाए पट्टयं रएह, रएत्ता जाव पच्चप्पिणंति । १५

तते णं से रूपी कुणालाहिवई हत्थिखंधवरगए चाउरंगिणीए सेणाए [सद्धि संपरिवुडे] महया भड[चडगरवंदपरिक्खित्ते] अंतेउरपरियालसंपरिवुडे सुबाहुं दारियं पुरतो कट्ठु जेणेव रायमग्गे जेणेव पुप्फमंडवे तेणेव उवागच्छति, २ ता २०

१. ते नास्ति जे १ मु० विना ॥ २. 'गाज' जे १ । "वाणियगजणियहासे त्ति (हास इति—अटीखं०) नैगमोत्पादितमल्लिविषयानुराग इत्यर्थः"—अटी० ॥ ३. पहट्ठा जाव जे १ ॥ ४. जे १ विना—पाधारेत्थ हे २ खं १ । पाधारेत्थ हे ३ स १ ला २, ३, हे ४ । पाधारेत्थ हे १ ला १ । ५. जोवणेण लाव' हे २ ॥ ६. लायन्नेण जे १ खंसं १ विना । 'वण्णेण खंमू० १ हे ३ । ७. 'यजम्मणए हे २ ॥ ८. 'याए चाउम्मासियमज्जणए भविस्सति । कलं त तुब्भे हे २ । 'याए कलं चाउम्मासियमज्जणए भविस्सइ । कलं तं तुब्भे हे ३ ॥ ९. ज्जणयं भ' जे १ ॥ १०. ण नास्ति जे १ ॥ ११. 'सिमडवंसि ज' सं १ ला २, ३ हे ४ ॥ १२. 'वण्णमल्ल जे १ ला ३ विना ॥ १३. ओलेंति जे १ ॥ १४. 'लेहिं य नगर आलि' जे १ । 'लेहिं नगरं च आलि' खं १ । 'लेहि णगरयं आलि' हे १, २ ॥

- हत्थिखंधातो पच्चोरुहति, २ ता पुप्फमंडवं अणुपविसति, २ ता सीहासणवरगाए
 पुरत्थाभिमुदे सण्णिसण्णे । तते णं ताओ अंतेउरियाओ सुवाहुं दारियं पैट्टयंसि
 दुरुहंति, २ ता सेयापीतएहिं कलसेहिं ण्हाणेंति, २ ता सच्चालंकारविमूसियं
 करेंति, २ ता पिउणो पायवंदियं उवाणेंति । तते णं सुवाहु दारिया जेणेव रूपी
 ५ राया तेणेव उवागच्छति, २ ता पायग्गहणं करेति । तते णं से रूपी राया
 सुवाहुं दारियं अंके निवेसेति, २ सुवाहुए दारियाए रूवे य जोव्वणे य लावण्णे
 य जायंविम्वहए वरिसधरं सदावेति, २ एवं वयासी—तुमं णं देवाणुप्पिया ! मम
 दोचेणं बहूणि गामागरनगर० गिहाणि अणुपविससि, तं अत्थि याइं ते कस्सइ
 रत्तो वा ईसरस्स वा कहिंचि एरिसए मज्जणए दिट्ठपुब्बे जारिसए णं इमीसे
 १० सुवाहुए दारियाए मज्जणए ?

- तते णं से वरिसधरे रूपिं करतल[परिग्गहियं दसणहं सिरसावत्तं मत्थए
 अंजलिं कट्ठु] एवं वयासी—एवं खलु सामी ! अहं अन्नया तुब्भं दोचेणं "मिहिल
 गए, तत्थ णं मए कुंभगस्स रण्णो धूयाए पभावतीए देवीए अत्तयाए मलीए
 विदेहरायकन्नगाए मज्जणए दिट्ठे, तस्स णं मज्जणगस्स इमे सुवाहुए दारियाए
 १५ मज्जणए सयसहस्सइमं पि कलं न अग्घति । तए णं से रूपी राया वरिसधरस्स
 अंतियं एतमट्ठं सोच्चा णिसम्म मज्जणगजणितहासे दूतं सदावेति, २ तौ एवं जाव
 —जेणेव "मिहिला नयरी तेणेव पैहारेत्थ गमणाए ।

७२. ते णं काले णं ते णं समए णं कासी नाम जणवए होत्था । तत्थ णं
 वौणारसी नाम नगरी होत्था । तत्थ णं संखे नामं कौसिराया होत्था ।

- २० तते णं तीसे मलीए विदेहरायवरकन्नाए अन्नया कैयाइ तस्स दिव्वस्स कुंडल-

१. 'महवे सं १ ला २, ३ हे ४ ॥ २. पट्टयमि दुरुहंति हे २ ला १ । पट्टमि दुरुहति सं १ ला ३
 हे ४ । पट्टयमि रुहंति सं १ ॥ ३. 'रभृवि' हे २ जे १ ॥ ४. पायवदय जे १ । पाय वदित्त
 हे ४ । पायवदित्तं ला २, ३ ॥ ५. उवणेंति सं १ विना ॥ ६ सुवाहु हे १ जे १ सं १ ला १ ॥
 ७. 'विम्वह' हे २ ॥ ८ दृश्यता पृ० १५० प० १९, पृ० १६२ टि० ७, पृ० १६ पं० ८
 ९. अणुपीय अयि हे २ । अणुपुत्वि तं अयि जे १ ॥ १०. इयरस्स हे १, २, ३, ४ ला २ ३ ॥
 ११. एयारिसए हे १, २ ला १ ॥ १२ 'वाहुदारि' हे १, २ ॥ १३ महिमं जे १ ॥
 १४. मज्जणस्स जे १ ॥ १५. इमी सं १ ला ३ हे ४ ॥ १६. अग्गवइ सेस तद्देव मज्जणगजणियहासे
 जे १ । तए ण णियम्म इतिए पाठो जे १ मध्ये नास्ति, किन्तु तत्स्थाने सेसं वहेव इति तत्र पाठ' ॥
 १७. णियम्मा हे १ सं १ सं १ ॥ १८. ता एव जाव जे १ विना नास्ति ॥ १९. महिला जे १ ॥
 २०. पाहारेत्थ जे १ विना । पावारेत्थ हे २ ॥ २१. घारागसी सं १ ला ३ ॥ २२. कासी' मु० ॥
 २३. 'हवररायकण्णाए जे १ ॥ २४. कयाइ जे १ ॥

जुयलस्स संधी विसंघडिए यावि होत्था, तते णं से कुंभए राया सुवण्णगारसेणिं सदावेति, २ एवं वदासी—तुम्हे णं देवाणुप्पिया ! इमस्स दिव्वस्स कुंडलजुयलस्स 'संधी संघाडेह । तए णं सा सुवण्णगारसेणी एतमड्डं तहत्ति पडिसुणेति, २ ता तं दिव्वं कुंडलजुयलं गेण्हति, २ जेणेव सुवण्णगारभिसियाओ तेणेव उवागच्छति, २ सुवण्णगारभिसियासु 'णिविसति, २ ता चहूहिं आएहिं यं जाव परिणामेमाणा ५ इच्छति तस्स दिव्वस्स कुंडलजुयलस्स संधिं घडित्तए, नो चेव णं संचाएति घडित्तए ।

तते णं सा सुवन्नगारसेणी जेणेव कुंभए तेणेव उवागच्छति, २ ता करयल- [परिगहियं दसणहं सिरसावत्तं मत्थए अंजलिं कट्ठु जएणं विजएणं वद्धावेति,] वद्धावेत्ता एवं वदासी—एवं खलु सामी ! अज्ज तुम्हे अम्हे सदावेहे, २ जाव "संधी संघाडेत्ता एतमाणत्तियं पच्चप्पिणह । तते णं अम्हे तं दिव्वं "कुंडलं गेण्हामो, १० गेण्हित्ता जेणेव सुवन्नगारभिसियाओ जाव नो संचाएमो संधिं संघाडित्तए । तते णं अम्हे सामी ! एतस्स दिव्वस्स कुंडलजुयलस्स अन्नं सरिसयं कुंडलजुयलं घडेमो ।

तते णं से कुंभए राया तीसे सुवन्नगारसेणीए अंतिए एतमड्डं सोच्चा णिसम्म आसुसंत्ते तिवलियं भिउडिं निडाले साहट्टु एवं वदासी—से "के णं तुम्हे १५ कलायाणं भवह ? जे णं तुम्हे इमस्स दिव्वस्स कुंडलजुयलस्स नो संचाएह "संधिं संघाडेत्तए ? ते सुवण्णगारे निव्विसए आणवेति ।

१. संधिं मु० ॥ २. संघडेह हे २ । इतः पर वक्ष्यमाणपाठानुसारेण 'संधी संघाडेत्ता एतमा-
णत्तियं पच्चप्पिणह ।' इति अधिकः पाठः स्यात् तदा सम्यक् शोभते । दृश्यता पृ० १६५
पं० १० ॥ ३. 'सुणेत्ति हे ३ ॥ ४. "सिधियाओ त्ति आसनानि"—अटी० ॥ ५. णिवेसेति
हे २ विना । णिवेसंति ला १ ख १ । णिविसेत्ति हे ३ ॥ ६. दृश्यता पृ० २६ पं० १७ ॥
७. इच्छति जे १ विना । इच्छन्ति हे २ । ८. संचाएत्ति खं १ । संचाएत्ति (न्ति ?) हे १ विना ।
संचाणित्ति ला १ ॥ ९. तुम्हे हे १, २ जे १ ला १ ॥ १०. संधिं मु० । दृश्यता पृ० १६५
पं० १ टि० २ ॥ ११. एवमां जे १ ॥ १२. कुंडलजुयलं मु० ॥ १३. दृश्यता पं० ४ ॥
१४. 'जुयलं' जे १ खं १ विना नास्ति ॥ १५. 'यलय घं' सं १ हे ४ ॥ १६. णिसम्मा
स १ हे ४ ॥ १७. 'रत्ते' स १ हे ४ ॥ १८. निलाडे जे १ लं० । "तिवलियं भिउडिं
निडाले (निलाडे-अटीजे०) साहट्टु त्ति त्रिवलीका वलित्रयोपेता भुक्कुटीं भूविकारं संहत्य
(संसृत्य-अटीजे० अटीहे०, संमृत्य-अटीखं०) उनीयेति"—अटी० ॥ १९. केसणं जे १ हे
१ ला ३ हे ४ । "के णं तुम्हे (तुम्हे-अटीखं०) कलायाणं भवह त्ति के यूयं कलादाना सुवर्ण-
काराणा मध्ये भवथ ? न केऽपीत्यर्थः, निर्विज्ञानत्वात् । अथवा के यूयं सुवर्णकाराणा पुत्राद्यन्यतमा
भवथ ? अथवा के यूयं कलादाः ? न केऽपीत्यर्थः, णमित्यलङ्कारे"—अटी० ॥ २०. संधिं
संघाडेत्तए हे २ । संधिं घाडेत्ते हे १ खं १ ॥

तते णं ते सुवण्णगारा कुंभएणं [रण्णा] निव्विसया आणत्ता समाणा जेणेव
 सैयातिं २^१ गिह्हातिं तेणेव उवागच्छंति, २ सभंडमत्तोवगरणमौयाए मिहिलाए
 रायहाणीए मज्झंमज्जेणं निक्खमंति, [२] विदेहस्स जणवयस्स मज्झंमज्जेणं जेणेव
 कासी जणवए जेणेव वाणारसी नयरी तेणेव उवागच्छंति, २ ता अग्गुज्जाणंसि
 ५ सगडीसागडं मोएंति, २ ता महत्थं जाव पाहुडं गेण्हंति, २ ता वाणारसीए
 नयरीए मज्झंमज्जेणं जेणेव संखे कासीराया तेणेव उवागच्छंति, २ ता करयल-
 प[रिग्गहिंयं दसणहं सिरसावत्तं मत्थए अंजलिं कट्ठु] जाव वद्धावेंति, २ ता [एवं
 वयासी—] अम्हे णं सामी ! मिहिलातो नयरीओ कुंभएणं रण्णा निव्विसया
 आणत्ता समाणा ईहं हव्वमागता, तं इच्छामो णं सामी ! तुब्भं वाहुच्छायापरिग्ग-
 १० हिया निव्वमया निरुव्विग्गा सुहंसुहेणं परिवसिउं ।

तते णं संखे कासीराया ते सुवण्णगारे एवं वदासी—किण्णं तुब्भे देवाणु-
 प्पिया ! कुंभएणं रण्णा निव्विसया आणत्ता ? तते णं ते सुवण्णगारा संखं एवं
 वदासी—एवं खलु सामी ! कुंभगस्स रण्णो धूयाए पभावतीए देवीए अत्तयाए मल्लीए
 कुंडलजुयलस्स संधी विसंधडिए, तते णं से कुंभए सुवण्णगारसेणिं सदावेति, २ ता
 १५ जाव निव्विसया आणत्ता । तं एएणं कारणेणं सामी ! अम्हे कुंभएणं निव्विसया
 आणत्ता । तते णं से संखे ते^{११} सुवण्णगारे एवं वदासी—^{१२} केरिसिया णं देवाणुप्पिया ।
 कुंभगस्स रण्णो धूया पभावतीए देवीए अत्तिया मल्ली ^{१३} वि[देहरायवरकन्ना] ? तते
 णं ते सुवण्णगारा संखं रायं एवं वदासी—णो खलु सामी ! अन्ना काँइ तारिसिया
 देवकण्णगा वा गंधव्वकण्णगा वा जाव जारिसिया ^{१४} णं मल्ली विदेहरायवरकन्ना ।

१. कुंभएण नास्ति स १ ख १, ला २, ३, हे ४ लो० ॥ २. सार्ति स १ ला १, २, ३ हे ३,
 ४ ॥ ३. '२' हे ३ मु० विना नास्ति ॥ ४. गेहा^० सं १ ला २, ३ हे ४ ॥ ५. °मातादे हे १, २
 लो० । °मातादो हे ३ । ६. वाणारसीनयरीमज्झमज्जेण हे १, २, ३ ख १ जे १ ॥ ७. करयलप
 जे १ विना । करयल जाव जे १ । ८. जाव वद्धावेंति २त्ता जे १ विना नास्ति । दृश्यता पृ० १६५
 प० ९ ॥ ९. ण नास्ति सं १ ला २, ३, हे ४ ॥ १०. इह हे २ ॥ ११. सामि जे १ ॥ १२. ते हे २
 विना नास्ति ॥ १३. केरिसा जे १ ॥ १४. अत्तिया जे १ ॥ दृश्यता पृ० १५१ प० १३ । अत्तया
 मु० ॥ १५. वि तते इति सक्षितः पाठः सर्वत्र । विदेहरायवरकण्णा इति विदेहवररायकण्णा इति
 चोभयविधः पाठ उपलभ्यतेऽन्यत्र, तयोरेकतरः पाठोऽत्र विशब्देन ग्राह्यः । दृश्यतां टि० १९ ॥
 १६. काति सं १ लो० । कावि हे ३ जे १ ॥ १७. प्रतिपु पाठा—कन्ना वा गंधव्वकण्णगा वा
 जाव हे २ । °कण्णगा वा गंधव्वकन्ना वा जाव ख १ । °कण्णगा गंधव्वकन्ना वा जाव खं १ ।
 कण्णगा गंधव्वकण्णगा वा जाव हे १ ला १ । °कन्ना वा गंधव्वकन्ना वा जाव हे ३ । °कण्णा गंध-
 व्वकन्ना वा जाव जे १ । °कन्ना वा जाव सं १ ला २, ३ हे ४ । दृश्यता पृ० १६२ प० २० ॥ १८.
 णं विदेहरायवरकण्णा मल्ली जे १ ॥ १९. °हवररायकन्ना जे १ विना । °हवररायवरकन्ना हे ३ ॥

तते णं से संखे कुंडलज्जुअलजणितहासे दूतं सदावेति, २ ता जाव तदेव पंहारेत्य गमणाए ।

७३. ते णं काले णं ते णं समए णं कुरुजणवए होत्था, हत्थिणाउरे नगरे, अदीणसत्तू नामं राया होत्था जाव विहरति ।

तत्थ णं मिहिलाए तस्स णं कुंभगस्स पुत्ते पभावतीए देवीए अत्तए मल्लीए अणु-
मग्गजायए मल्लदिन्नए नाम कुमारे जाव जुवरया यावि होत्था । तते णं मल्लदिन्ने
कुमारे अन्नया कैयाइं कोडुंवियपुरिसे सदावेति, २ ता एवं वयासी—गच्छह णं
तुब्भे मम पमदवणंसि एगं महं चित्तसमं करेह अण्णेग जाव पच्चप्पिणंति । तते णं
से मल्लदिन्ने चित्तगरसेणिं सदावेति, २ ता एवं वयासी—तुब्भे णं देवाणुप्पिया !
चित्तसमं हावभावविलासविब्बोयकलिएहिं रूवेहिं चित्तेह, २ जाव पच्चप्पिणह । १०
तते णं सा चित्तगरसेणी तहत्ति पडिसुणेति, २ ता जेणेव सयाइं सयाइं गिहाइं
तेणेव उवागच्छति, २ ता तूलियाओ वण्णए य गेण्हति, २ जेणेव चित्तसभा
तेणेव उवागच्छति, २ ता अणुपविसंति, २ भूमिभागे विरिंचंति, २ भूमिं सज्जेति,
२ चित्तसमं हावभाव जाव चित्तेउं पयत्ता यावि होत्था ।

तते णं एगस्स चित्तगरस्स इमेयारूवा चित्तगरलद्धी लद्धा पत्ता अभिसमन्नागया १५
—जस्स णं दुपयस्स वा चउपयस्स वा अपयस्स वा एगदेसमवि पासति तस्स
णं देसाणुसारेणं तंयाणुरूवं रूवं निव्वत्तेति । तए णं से चित्तगरदारए मल्लीए जव-
णियंतरियाए जालंतरेण पायंगुडं पासति । तते णं तस्स णं चित्तगरस्स इमेयारूवे
अज्झत्थिए जाव समुप्पजित्था—सेयं खलु ममं मल्लीए वि[देहरायवरकण्णाए]
पायंगुड्ढाणुसारेणं सरिसगं जाव गुणोववेयं रूवं निव्वत्तित्तए । एवं संपेहेति, २ २०
ता भूमिभागं सज्जेति, २ मल्लीए वि[देहरायवरकण्णाए] पायंगुड्ढाणुसारेणं जाव
निव्वत्तेति । तते णं सा चित्तगरसेणी चित्तसमं जाव हाव-भाव चित्तेति,

१. पाहा° हे २ विना । पाधा° हे १ ॥ २. °राया वि होत्था जे १ मु० विना ॥ ३. कयाइ
जे १ विना नास्ति ॥ ४. ता एवं वयासी जे १ विना नास्ति ॥ ५. दृश्यता पृ० ३९ पं० १३ ।
तदनुसारेण 'अणोगखंभसयसंनिविट्ठं . , करेत्ता एयमाणत्तियं पच्चप्पिणह, ते वि तदेव
पच्चप्पिणंति' ईदृशः सपूर्णः पाठोऽत्र प्रतीयते ॥ ६. °वरविला° जे १ ॥ ७. गुलि° जे १ ।
८. गेण्हंति ला २ विना ॥ ९. °पविसंति हे १, २ ॥ १०. °चंति हे २ ॥ ११. सज्जेति हे १, २ ॥
१२. पयत्ताओ यावि जे १ । पयत्ता वि हे २ ॥ १३. °प्पय° हे २ ॥ १४. "तदणुरूवं रूवं
ति दृष्टद्विपदाद्युचित्तमाकारमिति"—अटी० ॥ १५. विदेहे पायं° जे १ । वि पायं° जे १ विना ॥
१६ जाव हावभावं स १ ला २, ३ । जाव हावभाव जे १ । अत्र 'जाव' शब्दः पूर्वं प्रयुक्तो भाति,
ततः 'चित्तसम हावभावविलासविब्बोयकलिएहिं रूवेहिं चित्तेति' इति सम्पूर्णाः पाठः प्रतीयते ॥

२' जेणेव मल्लदिन्ने कुमारे "तेणेव उवागच्छति, २ जाव एतमाणत्तियं पच्चप्पिणति । तए णं मल्लदिन्ने चित्तगरसेणिं सँकारेइ, २ ता विपुलं जीवियारिहं पीतिदाणं दलयति, २ पडिविसज्जेति ।

तए णं मल्लदिन्ने अन्नया ण्हाए अंतेउरँपरिवारसंपरिबुडे अम्मधातीए सद्धिं
५ जेणेव चित्तसमा तेणेव उवागच्छति, २ चित्तसभं अणुपविसति, २ ता हाव-भाव-विलास-विन्धोयकलियाइं रूवाइं पासमाणे पासमाणे जेणेव मलीए विदेहवररायकन्नाए तयाणुरूवे रूवे णिव्वत्तिए तेणेव पँहारेत्थ गमणाए ।

तए णं से मल्लदिन्ने कुमारे मलीए विदेहवररायकन्नाए तयाणुरूवं रूवं निव्वत्तियं पासति, २ ता इमेयारूवे अज्झत्थिए जाव समुप्पज्जित्था—एस णं मली विदेह-
१० वररायकन्न ति कट्ठु लज्जिए विलिए विँहे सणियं सणियं पच्चोसक्कइ । तए णं तं मल्लदिन्नं कुमारं अम्मधाती सणियं सणियं पच्चोसक्कंतं पासित्ता एवं वदासी—
किन्नं तुमं पुत्ता ! लज्जिए विलिए "विँहे सणियं सणियं पच्चोसक्कसि ? तते णं से मल्लदिन्ने अम्मधातिं एवं वदासी*—जुत्तं णं अम्मो ! मम जेह्वाए भगिणीए गुरुदेवयभूयाए लँज्जणिज्जाए मम "चित्तसभं अणुपविसित्तए ? तए णं अम्मधाती
१५ मल्लदिन्नं कुमारं एवं वयासी—नो खलु पुत्ता ! एस मली, एस णं मलीए विदे-
[हवररायकण्णाए] चित्तगरएणं तयाणुरूवे रूवे णिव्वत्तिए । तते णं मल्लदिन्ने अम्मधातीए एयमइं सोच्चा निसम्म आसुरुत्ते एवं वयासी—केस णं भो
"से चित्तारए अप्पत्थिय जाव परिवज्जिए "जे णं मम जेह्वाए भगिणीए

१. '२' मु० विना नास्ति ॥ २. तेणेव उवाग २ जाव जे १ हे ४ । तेणेव २ जाव जे १ हे ४ विना ॥ ३. सक्कारेति २ वि० जे १ विना । सक्कारेइ २ ता वि० जे १ । अन्न सक्कारेइ २ ता इति पाठेन 'सक्कारेइ सम्माणेइ, सक्कारित्ता सम्माणित्ता' इति संपूर्णः पाठो ज्ञेयः, दृश्यता पृ० ३४ प० १८ ॥ ४. 'परियारसं' हे २ जे १ विना । 'परियालसं' मु० । "अंतेउरपरियाल ति अन्तःपुर च परिवारश्च अन्तःपुरलक्षणो वा परिवारो यः स तथा, ताभ्या तेन वा संपरिवृतः"—अटी० ॥ ५. 'वरं' नास्ति स १ ला २, ३, हे ४ ॥ ६. पाहा० सं १ ला २, ३ हे ४ विना ॥ ७. 'हरायवरकण्णत्ति जे १ ॥ ८. विँहे हे १ ला १ विना । वेडे जे १ खं १ । "लज्जितो व्रीडितो व्यर्द्धः इत्येते त्रयोऽपि पर्यायशब्दाः लज्जाप्रकर्षाभिधानाद्योक्ताः"—अटी० ॥ ९. सणियं सणियं हे १, २ विना नास्ति ॥ १०. इतं परम् * * एतच्चिह्नान्तर्गतः पाठो हे १ मध्ये नास्ति ॥ ११. वेँहे हे ३ विना । वेडे जे १ ॥ १२. 'धाई' हे २, जे १ ॥ १३. "लज्जणिज्जाए ति लज्जते यस्याः सा लज्जनीया"—अटी० ॥ १४. चित्तगरसभ स १ ला २, ३ हे ४ ॥ १५. अँवधाती हे २ ॥ १६. से नास्ति हे १, ३ ला २ ॥ १७. चित्तगरते अ० लों० ला २ । चित्तग अ० ला १ ॥ १८. जेण समं जे १ । जण्णं समं ला ३ । जेणेव समं हे ३ ॥

गुरुदेवभूयाए ◁ लज्जणिज्जाए [चित्त]सभाए तयाणुरूवं रूवं ▷ जाव 'निव्वत्तेइ
त्ति कट्ठु तं चित्तगरं वज्झं आणवेति ।

तए णं सा चित्तगरसेणी इमीसे कहाए लद्धद्वा समाणा जेणेव मल्लदिन्ने कुमारे
तेणेव उवागच्छइ, २ ता करयलपरिगहियं जाव वद्धावेत्ता एवं वयासी—एवं
खलु सामी ! तस्स चित्तगरस्स ईमेयारूवा चित्तकरलद्धी लद्धा पत्ता अभिसमन्ना- ५
गया—जस्स णं दुपयस्स वा जाव णिव्वत्तेति । तं मा णं सामी ! तुब्भे तं
चित्तगरं वज्झं आणवेह, तं तुब्भे णं सामी ! तस्स चित्तगरस्स अन्नं तयाणुरूवं
दंडं निव्वत्तेह । तए णं से मल्लदिन्ने तस्स चित्तगरस्स संडासगं छिंदीवेति,
[२] निव्विसयं आणवेति ।

तए णं से चित्तगरए मल्लदिन्नेणं णिव्विसए आणत्ते समाणे सभंडमत्तोवगरण- १०
मायाए मिहिलाओ णयरीओ णिक्खमइ, २ विदेहं जणवयं मज्झमज्झेणं जेणेव
कुरुजणवए जेणेव हत्थिणाउरे नयरे जेणेव अदीणसत्तू राया तेणेव उवागच्छइ,
२ भंडणिकखेवं करेइ, २ चित्तफलं सज्जेइ, २ मल्लीए विदेह[रायवरकन्नाए]
पायंगुट्ठाणुसारेण रूवं णिव्वत्तेइ, २ कक्खंतरंसि छुंमइ, २ महत्थं महग्घं महरिहं
जाव पाहुडं गेणहइ, २ हत्थिणापुरं नयरं मज्झमज्झेणं जेणेव अदीणसत्तू राया १५
तेणेव उवागच्छति, २ 'तं करयल जाव वद्धावेइ, २ पाहुडं उवणेति, २ एवं
वदासी—एवं खलु अहं सामी ! मिहिलाओ रायहाणीओ कुंभगस्स रण्णो पुत्तेणं

१. मम गुरु° हे ४ ॥ २. ◁ ▷ एतदन्तर्गतः 'लज्जणिज्जाए सभाए तयाणुरूवं रूवं' इति
पाठो जे १ विना नास्ति । किन्तु जे १ पाठस्य स्वीकारे 'जाव'शब्देन किं ग्राह्यमिति
विचारणीयम्, यतो 'जाव' शब्देन ग्रहीतव्यं. सर्वः पाठो जे १ मध्ये विद्यत एव । दृश्यता-
मघस्तनं टिप्पणम् ३ ॥ ३. निव्वत्तिए त्ति कट्ठु जे १ मु० । अत्रेदमवधेयम्—यद्येष जे १
पाठ समीचीनः स्वीक्रियते तदा 'जेण मम जेट्ठाए भगिणीए गुरुदेवयभूयाए लज्जणिज्जाए
चित्तसभाए तयाणुरूवे रूवे निव्वत्तिए त्ति कट्ठु' इति संपूर्णः पाठो भवेदत्र । यदि तु 'निव्वत्तेइ'
इति ख १ प्रभृतिपाठः स्वीक्रियते तदा 'जे ण मम जेट्ठाए भगिणीए गुरुदेवयभूयाए
लज्जणिज्जाए चित्तसभाए तयाणुरूवं रूवं निव्वत्तेइ त्ति कट्ठु' ईदृशः संपूर्णः पाठोऽत्र भवेत् ॥
४. लद्धद्वा समाणे जेणेव मल्लदिन्न कुमार जे १ ॥ ५. इमा पयारूवा चि° ख १ ॥ ६.
णिव्वत्तेइत्ति खं १ ॥ ७. '२' मु० विना नास्ति । दृश्यता पृ० १७७ । पं० ७ ॥ ८. समाणे
जे १ विना नास्ति ॥ ९. छुभति ला ३ हे ४ । छुभइ हे ३ ॥ १०. प्रतिषु पाठाः—महत्थं ३
जाव हे १ मु० । महत्थ २ जाव हे २ । महत्थ जाव अन्यत्र । अत्र '३' इत्यनेन 'महत्थ
महग्घं महरिह' इति पाठो ग्राह्यः, दृश्यता पृ० १६१ पं० १० ॥ ११. अदीण° खं १ हे ३ ॥
१२. इम कर° खं १ । तं नास्ति हे १, २ ॥

पभावतीए देवीए अत्तएणं मल्लदिन्नेणं कुमारेणं निव्विसए आणत्ते समाणे इहं हव्वमागए, तं इच्छामि णं सामी ! तुब्भं वाहुच्छायापरिग्गहिए जाव परिवसित्तए । तते णं से अदीणसत्तू राया तं चित्तगरदारयं एवं वदासी—
 ५ क्रिण्णं तुमं देवाणुप्पिया । मल्लदिन्नेणं निव्विसए आणत्ते ? तए णं से चित्त[यर-
 दारए] अदीणसत्तुं रायं एवं वदासी—एवं खलु सामी ! मल्लदिन्ने कुमारे अण्णया
 कयाइ चित्तगरसेणिं सहावेइ, २ एवं वयासी—तुब्भे णं देवाणुप्पिया । मम
 चित्तसभं—तं चेव सव्वं भाणितव्वं—जाव मम संडासगं छिंदावेइ, २ निव्विसयं
 आणवेइ । तं एवं खलु अहं सामी ! मल्लदिन्नेणं कुमारेणं निव्विसए आणत्ते ।

तते णं अदीणसत्तू राया तं चित्तगरं एवं वदासी—^१से केरिसए णं देवाणुप्पिया ।
 १० तुमे मल्लीए तदाणुरूवे रूवे निव्वत्तिए ? तते णं से चित्तकरे कक्खंतराओ
 चित्तफल्यं णीणेति, २ अदीणसत्तुस्स उवणेइ, २ एवं वयासी—एस णं सामी ।
 मल्लीए वि[देहरायवरकण्णगाए] तयाणुरूवस्स रूवस्स केइ आगारभावपडोयारे
 निव्वत्तिए, णो खलु सक्का केणइ देवेण वा जाव मल्लीए विदेहरायवरकण्णगाए
 तयाणुरूवे रूवे निव्वत्तित्तए । तते णं अदीणसत्तू पडिरूवजणितहासे दूयं सहावेति,
 १५ २ एवं वदासी—तहेव जाव पहारेत्थ गमणाए ।

७४. ते णं काले णं ते णं समए णं पंचाले जणवए, कंपिल्लपुरे नगरे, जिय-
 सत्तू नाम राया पंचालाहिपती, तस्स णं जितसत्तुस्स धारिणीपामोक्खं देविसहस्सं
 ओरोहे होत्था ।

तत्थ णं मिहिलाए चोक्खा नामं पंरिक्वाइया ^१रिव्वेद जाव परिणिट्ठिया यावि
 २० होत्था । तते णं सा चोक्खा ^२पंरिक्वाइया मिहिलाए बहूणं राईसर जाव सत्थवाहं-
 पभितीणं पुरतो दाणधम्मं च सोयधम्मं च तित्थाभिसेयं च ^३आघवेमाणी पण्णवेमाणी
 परूवेमाणी ^४उवदंसेमाणी विहरति ।

तते णं सा चोक्खा पंरिक्वाइया अन्नदा केइइ तिदंडं च ^५कुंडियं च जाव

१ °सत्तुराय हे १ ॥ २ अहं नास्ति हे १ ॥ ३. चित्तगर हे २ ॥ ४. से नास्ति हे १, २ ॥
 ५. तहाणु° हे २, ३, जे १ ॥ ६. पाहा° जे १ विना ॥ ७ ओरोहो हत्था जे १ ॥ ८, १०.
 परिवा° जे १ ॥ ९. रिउव्वेद जे १ ॥ ११. °हप्पं जे १ ॥ १२ आघवेमाणी ४ उवदसे
 विहरइ जे १ ॥ १३. उवदसेमाणी हे १ । उवदिवसेमाणा ला १ । उवदसेमाणी नास्ति हे २ ।
 उवदसेमाणी जाव हे ४ ॥ १४. कयाइं जे १ । कयाइं स १ ला २, ३, हे ४ ॥ १५. कुंडलियं
 हे १ ला ३ ॥

धाउरत्ताओ यं गेण्हइ, २ परिव्वाइगावसहातो पडिनिक्खमइ, २ पविरलपरिव्वाइया सद्धिं संपरिवुडा मिहिलं रायहाणिं मज्झंमज्झेणं जेणेव कुंभगस्स रण्णो भवणे जेणेव कन्नंतेउरे जेणेव मल्ली विदेह[रायवरकण्णा] तेणेव उवागच्छइ, २ ता उदयपैरिफोसियाए दब्भोवरि पच्चथुयाए भिसियाए निसीयति, २ ता मल्लीए विदेह[रायवरकण्णगाए] पुरतो दाणधम्मं च जाव विहरति ।

तते णं मल्ली वि[देहरायवरकण्णा] चोक्खं परिव्वाइयं एवं वयासी—तुब्भं णं चोक्खे ! किंमूलए धम्मे पँणत्ते ? तते णं सा चोक्खा परिव्वाइया मल्लिं वि[देहरायवर-कण्णं] एवं वदासी—अम्हं णं देवाणुप्पिए ! सोयमूलए धम्मे पँणत्ते, जण्णं अम्हं किंचि असुई भवइ तण्णं उदएण य मट्टियाए य जाव अविग्घेणं सगं गच्छामो ।

तए णं मल्ली वि[देहरायवरकण्णा] चोक्खं परिव्वाइयं एवं वदासी—चोक्खी ! से जहानामए केइ पुरिसे रुहिरकयं वत्थं रुहिरेण चेव धोवेज्जा, अत्थि णं चोक्खी ! तस्स रुहिरकयस्स वत्थस्स रुहिरेणं धोव्वमाणस्स काइ सोही ? नो इण्ठे समट्ठे । एवामेव चोक्खी ! तुब्भं णं पाणाइवाएणं जाव भिच्छादंसण-सल्लेणं नत्थि काइ सोही, जहा व तस्स रुहिरकयस्स वत्थस्स रुहिरेणं चेव धोव्वमाणस्स ।

तए णं सा चोक्खी परिव्वाइया मल्लीए वि[देहरायवरकण्णगाए] एवं वुत्ता समाणा संकिया कंखिया वितिगिच्छिया भेयसमावण्णा जाया यावि होत्था, मल्लीए विदेह[रायवरकण्णगाए] णो संचाएति किंचि वि पँमोक्खमाइक्खित्तए, तुसिणीया संचिद्धति ।

तते णं तं चोक्खं परिव्वाइयं मल्लीए विदेहरायवरकण्णगाए वहुओ दासचेडीओ

१. य नास्ति जे १ स १ ला २, ३, हे ३, ४ ॥ २. 'रिफासि' हे १, २ ख १ विना ॥ ३. स्तिवियाए जे १. "भिसियाओ चि आसनानि" इति आचार्यश्रीभयदेवसूरिभिः प्राग् व्याख्यातम् । दृश्यता पृ० १६५ टि० ४ ॥ ४. किमूलए धम्मे हे २ । किंमूलधम्मे स १ ला ३, हे ४ ॥ ५. पण्णत्ते खं १ मु० विना नास्ति ॥ ६. अम्ह ण ख १ । अम्हाण जे १ । अहन्न हे २ । दृश्यता टि० ७ ॥ ७. पण्णवेमि हे २ जे १ ॥ ८. उदएण मट्टियाए जाव स १ ला २, ३, हे ४ ॥ ९. चोक्खी मु० विना । एवमप्रेऽपि ॥ १०. धोव्वं हे २ ॥ ११. धुव्वं जे १ ख १ । धोव्वं हे १, २ ॥ १२. 'गिठिया ख १ विना । क्वचिद् 'गिच्छिया इति पाठः ॥ १३. जाया त्रि हे २ विना ॥ १४. पामो जे १ स १ ला २, ३ हे ४ । "प(पा-जे०)मोक्ख ति उत्तरम्, आक्षेपस्य परिहार इत्यर्थः"—अटी० ॥

हीलेंति, निंदंति, खिसंति, गरिहंति, अप्पेगतिया हेसूयालेंति, अप्पेगतिया मुह-
मकडियाओ करेंति, अप्पेगतिया वग्घाडीओ करेंति, अप्पेगतिया तज्जेमाणीओ
तालेमाणीओ निच्छुमंति । तए णं सा चोक्खा मल्लीए विदेह[रायवरकण्णयाए]
दासचेडियाहिं जाव गरहिज्जमाणी हीलिज्जमाणी आसुरुत्ता जाव मिसिमिसेमाणी
५ मल्लीए विदेहरायवरकन्नयाए पओसमावज्जति, मिसियं गेण्हति, २ ता कन्नंतेउराओ
पडिनिक्खमति, २ मिहिलाओ निग्गच्छति, २ ता परिव्वाइयासंपरिवुडा जेणेव
पचालजणवए जेणेव कंपिल्लपुरे तेणेव उवागच्छति, २ कंपिल्लपुरे चहूणं राईसर
जाव परूवेमाणी विहरति ।

तए णं से जियसत्तू अन्नदा कदाइ अंतो अंतेउरपरियाल सद्धिं संपरिवुडे
१० एवं चावि विहरति । तते णं सा चोक्खा परिव्वाइयासंपरिवुडा जेणेव जितसत्तुस्स
रण्णो भवणे जेणेव जितसत्तू तेणेव उवागच्छइ, २ अणुपविसति, २ जियसत्तुं
जएणं विजएणं वद्धावेति ।

तते णं से जितसत्तू चोक्खं परिव्वाइयं एज्जमाणं पासति, २ सीहासणातो
अब्भुड्ढेति, २ चोक्खं सक्कारेति, २ आसणेणं उवणिमंतेति । तते णं सा चोक्खा
१५ परिव्वाइया उदगपरिफोसियाए जाव भिसियाए निविसइ २, जितसत्तुं रायं रज्जे
य जाव अंतेउरे य कुसलोदंतं पुच्छइ । तते णं सा चोक्खा जियसत्तुस्स रन्नो
दाणधम्मं च जाव विहरति ।

तते णं से जियसत्तू अप्पणो ओरोहंसि जायविम्हए चोक्खं एवं वदासी—तुमं
णं देवाणुप्पिया ! चहूणि गामागर जाव अडहि, चहूण य रातीसर० गिहातिं
२० अणुपविसहि, तं अत्थि याइं ते कस्स वि रण्णो वा जाव एरिसए ओरोहे दिट्ठपुव्वे

१ गरिहंति जे १ विना नास्ति । ‘गरहंते तस्समसमेव’—अटी० ॥ २ “हेरूयालेंति
विकोपयन्ति, मुखमर्कटिका असूयया स्वमुखवक्रताः कुर्वन्ति, वग्घाडियाओ चि उअहासार्था
स्तविशेषाः”—अटी० ॥ ३. महुमकडिय कं जे १ ॥ ४. वग्घाडियाओ कं—अटी० ।
वग्घारिया कं जे १ । वघडीतो कं ख १ । दइयतामुपरितन टप्पणम् २ ॥ ५. तियाओ
तं जे १ ॥ ६. निट्ठुमंति जे १ ॥ ७. कन्नाए जे १ विना ॥ ८. एव चावि हे ३ खं १ लो० ।
एव जाव विं जे १ सं १ ला १, २, ३ हे ४ ॥ ९. पज्जुवालइ जे १ । एज्ज० पासति जे १ विना ॥
१०. परिव्वाइया जे १ विना नास्ति । परि उदगफोवियाए जे १ ॥ ११. फासिं हे १ हे सं ४
लासं ३ ला २ खं १ ॥ १२. निवं हे १, ४ स १ ला २, ३ । निव्विं हे २ ॥ १३. अडहिं
जे १ । अहिडसि हे १ ला १ । दइयता पृ० १६२ पं १२, पृ० १५० पं १९ । दइयता
टि० १४ । अडति ल १ ॥ १४. पविमिहि स १ ला ३ हे ४ । पविसवि हे १, २ ला १ पविमति
खं १ ॥ १५. कस्स ति सं १ हे २ ला २, ३ हे ४ । कस्सइ हे ३ जे १ ॥

जारिसए णं इमे मंह ओरोहे? तए णं सा चोकखा परिव्वाइया जियसत्तुं एवं वदासी (जियसत्तुणा रण्णा एवं वुत्ता समाणा) ईसिं अवहसियं करेति, २ एवं वयासी—सरिसए णं तुमं देवाणुप्पिया! तस्स अगडदहुरस्स। के णं देवाणुप्पिए! से अगडदहुरे? जियसत्तू! से जहा नामए अगडदहुरे सिया, से णं तत्थ जाए तत्थेव वुँडे अण्णं अगडं वा तलागं वा दहं वा सरं वा सागरं वा ५ अपासमाणे मन्नइ—अयं चेव णं अगडे वा जाव सागरे वा। तए णं तं कूवं अण्णे सामुदए दहुरे हव्वमागए, तए णं से कूवदहुरे तं सामुदं दहुरं एवं वदासी—से केस णं तुमं देवाणुप्पिया!, कत्तो वा इह हव्वमागए?, तए णं से सामुदए दहुरे तं कूवदहुरं एवं वयासी—एवं खलु देवाणुप्पिया! अहं सामुदए दहुरे। तए णं से कूवदहुरे तं सामुदयं दहुरं एवं वयासी—केमहालए णं देवाणुप्पिया! से समुदे?, १० तए णं से सामुदए दहुरे तं कूवदहुरं एवं वयासी—महालए णं देवाणुप्पिया! समुदे। तए णं से दहुरे पाएणं लीहं कडेइ, २ एवं वयासी—एमहालए णं देवाणुप्पिया! से समुदे?, णो इण्ठे समुदे, महालए णं से समुदे। तए णं से कूवदहुरे पुरत्थिमिल्लाओ तीराओ उँप्फिडित्ताणं गच्छइ, २ एवं वयासी—एमहालए णं देवाणुप्पिया! से समुदे?, णो इण्ठे तहेव। एवामेव तुमंपि जियसत्तू। १५ अन्नेसिं बहूणं राईसर जाव सत्थवाहप्पमितीणं भल्लं वा भैगिणिं वा धूयं वा सुण्हं वा अपासमाणे जाणसि जारिसए मम चेव णं ओरोहे तारिसए णो अण्णस्स, तं एवं खलु जियसत्तू! मिहिलाए नयरीए कुंभगधूता पभावतीए देवीए अत्तिया मल्ली नामं विदेह[रायवरकण्णा] रूवेण य जोव्वणेण जाव नो खलु अण्णा काइ देवकन्ना वाँ० जारिसिया मल्ली विदेहरायवरकण्णा, मल्लीए विदेहरायवरकण्णाए २०

१. मम जे १ ॥ २. उवरोहे जे १। उवरोधे हे १ ला १ ॥ ३. अत्रैव पोडशेऽध्ययने १२२ तमे सूत्रे ईदृशं वर्णनं पुनरपि वर्तते—“त अथि थाइं तते ण से कच्छुल्लनारए पउमनाभेणं रत्ता एवं वुत्ते समाणे ईसिं विहसिय करेइ, २ एवं वयासी”। एतदनुसारेण ‘जियसत्तुं एवं वदासी’ इत्यस्य स्थाने ‘जियसत्तुणा रण्णा एवं वुत्ता समाणा। ईसिं अवहसियं करेति, २ एवं वयासी इति पाठोऽत्र शोभनः प्रतीयते। ४. इसिं हे १ ॥ ५. वुँडे तलाग वा दह वा सर वा अन्न वा अगडं वा सागर वा अपासमाणे जे १ ॥ ६. ण जे १ विना नास्ति ॥ ७. सामुद दहुर हे २ ॥ ८. एवमं हे १ ॥ ९. समत्थे हे १, २ ॥ १०. उफुडिं हे २। उफिडित्ता पच्छइत्ताण गच्छइ लो० ॥ ११. एं नास्ति हे २। एयमहां हे १ ॥ १२. भगिणिं हे १, २ ॥ १३. रूवेण जोव्व जाव णो खलु जे १। रूवेण य नो खलु जे १ विना। दृश्यता पृ० १४८ पं० १, पृ० १६३ पं० ७ ॥ १४. दृश्यता पृ० १६२ पं० २० ॥ १५. विदेहरायवरकण्णा लो० ला ३ विना ॥ १६. मल्लीए विदेहरायवरकण्णाए इत्यस्य स्थाने जीए इत्येव पाठो हे १ मध्ये वर्तते, ला ३ मध्ये तु जीते इति वर्तते। खं १ जे १ स १ ला २ हे ३, ४ मध्ये खण्डितोऽत्र पाठः ॥

छिण्णस्सवि पायंगुट्टस्स इमे तवोरोहे सयसहस्सतिमं पि कलं न अग्घति ति कट्ठु
जामेव 'दिसं पाउब्भूता तामेव 'दिसं पडिगया ।

तते णं से जितसत्तु परिच्चाइयाजणितहासे दूयं सदावेति, २ ता जाव पँहारेत्थ
गमणाए ।

५ ७४. तते णं तेसिं जियसँतुपामोक्खाणं छण्हं राईणं दूया जेणेव मिहिला
तेणेव पँहारेत्थ गमणाए । तते णं छप्पि दूतका जेणेव मिहिला तेणेव उवागच्छंति,
२ मिहिलाए अग्गुज्जाणंसि पत्तेयं २ खंधावारनिवेसं करेति, २ मिहिलं रायहाणि
अणुपविसंति, २ जेणेव कुंभए तेणेव उवागच्छंति, २ पत्तेयं २ करयल[परिग्ग-
हियं सिरसावत्तं मत्थए अंजलिं कट्ठु] साणं २ राईणं वयणातिं निवेदेति । तते
१० णं से कुंभए तेसिं दूयाणं अंतियं एयमट्ठं सोच्चा आसुरुत्ते जाव तिवलियं भिउडिं
[निडलिं साहट्ठु] एवं वयासी—न देमि णं अहं तुब्भं मँलिं विदेहवरकण्णं ति
कट्ठु ते छप्पि दूते असक्कारिय असम्माणिय अवदारेणं णिच्छुभावेति ।

तते णं ते जितसत्तुपामोक्खाणं छण्हं राईणं दूया कुंभएणं रत्ता असक्कारियं
असम्माणिया अवदारेणं णिच्छुभाविया समाणा जेणेव सगा २ जणवया जेणेव
१५ सयातिं २ णगराईं जेणेव सगा २ रायाणो तेणेव उवागच्छंति, २ करयलप[रिग्ग-
हियं सिरसावत्तं मत्थए अंजलिं कट्ठु] एवं वयासी—'एवं खलु सामी ! अम्हे
जितसत्तुपामोक्खाणं छण्णं राईणं दूया जमगसमगं चेव जेणेव मिहिला जाव
अवदारेणं निच्छुभावेति । तं ण देइ णं सामी कुंभए मँलिं विदे[हरायवरकण्णं],
साणं २ राईणं एयमट्ठं निवेदेति ।

२० तते णं ते जियसत्तुपामोक्खा छँप्पि रायाणो तेसिं दूयाणं अंतिए एयमट्ठं
सोच्चा निसम्म आसुरुत्ता अण्णमण्णस्स दूयसंपेसणं करेति, २ एवं वदासी—'एवं

१. 'गुट्टस्स' य इमे सं १ ला २, ३, हे ४ । 'गुट्टगस्स' इमे हे २, ३ ॥ २. 'दिसिं' सं १ ला २, ३, हे ४ १, ॥ ३. 'दिसिं' सं १ ला २, ३, हे ३, ४ ॥ ४. 'पाहा' हे १ जे १ विना ॥ ५. 'चूपा' हे ३ ला १ ख १ विना ॥ ६. 'पाहा' हे १, ३, ४ ख १ ला १, ३ ॥ ७. 'अंतिए' ला १ मु० । 'अंतियं' एयमट्ठं सोच्चा जे १ ला १ मु० विना नास्ति ॥ ८. 'दृश्यता' पृ० १६५ पं० १५ ॥ ९. 'मलीं' हे २ ॥ १०. 'ख १ हे ४ विना—'रिते अस्माणि ते ला १ । 'रिय असम्माणिए' हे १, ३ सं १ ला २, ३ । 'रिय असम्माणिया जे १ । 'रिय समाणि' हे २ । अत्र असक्कारिय असम्माणिए इत्यपि पाठः समीचीनो भवेत् कथञ्चित्, दृश्यतामवस्तन टिप्पणम् ॥ ११. 'रिय असम्माणिया जेमू० १ मु० विना । अत्र पं० १२ अनुसारेण 'रिय असम्माणिय' इत्यपि पाठः समीचीनो भवेत्, दृश्यता-मुपरितन टिप्पण तथा पृ० १७६ पं० १६ ॥ १२. 'रायाण जे १ ॥ १३. 'छप्पि य रा' जे १ सं १ ला २, ३ हे ४ ॥ १४. 'रुत्ता' ४ जे १ ॥

खलु देवाणुप्पिया ! अम्हं छण्हं राईणं दूया जमगसमगं चेव जाव निच्छूढा, तं सेयं
 खलु देवाणुप्पिया ! अम्हं कुंभगस्स जेतं गिण्हित्तए त्ति कट्ठु अण्णमण्णस्स एतमहं
 पडिसुणेंति, २ ता ण्हाया सण्णद्धा हत्थिखंघवरगया सकोरेंटमैल्ल जाव सेयवर-
 चामराहिं [वीइज्जमाणा] महया हय-गय-रह-पवरजोहकलियाए चाउरंगिणीए
 सेणाए सद्धि संपरिखुडा सव्विड्डीए जाव रवेणं सँएहिं २ नगरेहिंतो जाव ५
 निग्गच्छंति, २ ँगयओ मिलायंति, २ जेणेव मिहिला तेणेव पँहारेत्थ गमणाए ।

तते णं कुंभए राया इमीसे कहाए लद्धडे समाणे चँलवाउयं सदावेति, २
 एवं वदासी—खिप्पामेव भो देवाणुप्पिया । हय-गय जाव सेणं सन्नाहेह जाव
 पँचँप्पिणति । तते णं से कुंभए ण्हाते सण्णद्धे हत्थिखंघं^१[वरगए] सकोरेंट-
 [मल्लदामेणं छत्तेणं धरिज्जमाणेणं] सेयवरचामर[हिं वीइज्जमाणे] महया [हय- १०
 गय-रह-जोहकलियाए चाउरंगिणीए सेणाए सद्धि संपरिखुडे] मिहिलं मज्झंमज्झेणं
 णिज्जाति, २ ता विदेहं जणवयं मज्झंमज्झेणं जेणेव ^२देसगं तेणेव उँवागच्छति,
 २ खंधावारनिवेसं करेति, २ ता जियसत्तुपामोक्खे छँप्पि रायाणो पडिवालेमाणे
 जुज्झसजे पँडिचिड्ढति ।

तते णं ते जियसत्तुपामोक्खा छप्पि रायाणो जेणेव कुंभए तेणेव उवागच्छंति, १५
 २ कुंभएण रण्णा सद्धि संपलग्गा यावि होत्था । तते णं ते जियसत्तुपामोक्खा
 छप्पि रायाणो कुभयं रायं हयमहियपवरवीरघातिर्यँविवडियचिंधधयपडागं किच्छ-
 पाणोवगयं दिसोदिसिं पडिसेहिंति ।

तते णं से कुभए राया जितसत्तुपामोक्खेहिं छहिं राईहिं हयमहित जाव
 पडिसेहिए समाणे अँत्थामे अवले अत्रीरिए जाव अँधारणिज्जमिति कट्ठु सिग्घं २०

१. "जत्त गिण्हित्तए त्ति यात्रा विप्रहार्थं गमनं गृहीतुपादातुं विधातुमित्यर्थः"—अटी० ॥ २.
 दृश्यता पृ० ३२ पं० २१ ॥ ३. दृश्यता पृ० २३ पं० ५ ॥ ४. सएहिंतो जाव निग्गं जे १ ॥ ५.
 एगओ य मिं सं १ ला २, ३, हे ४ ॥ ६. पाहां हे १ खं १ स १ ला २, ३ हे ४ ॥ ७. चलवाउयं
 ति ब्रह्म्यापृत सैन्यव्यापारवन्तम्"—अटी० ॥ ८. दृश्यता पृ० ३२ पं० ९ ॥ ९. औगपातिकसूत्रे
 कृणिकस्य प्रभुमहावीरवन्दनाय गमने सण्णाहिहि इति पाठः, स च समीचीनः, एकत्रचनान्तस्य
 प्रस्तावात् । दृश्यता तृतीय परिशिष्टमत्र ॥ १०. ०प्पिणत्ति हे २ विना ॥ ११. दृश्यता पृ० ३२
 पं० २० ॥ १२. निज्जायह हे २ ॥ १३. देसगते तेणेव जे १ हे ३ ॥ १४. उवागच्छति २ नास्ति
 सं १ ला २, ३ हे ४ विना ॥ १५. छप्पि य रां सं १ ला २, ३, हे ४ ॥ १६. पडि २ चिं
 जे १ ॥ १७. ०त्तुपां मुं विना सर्वत्र ॥ १८. ०यनिवं हे २, ३ ख १ विना । ०यनिवडियधयछत्त-
 चिंधपडागं जे १ ॥ १९. अयामे हे १, २ ॥ २०. अकरणिं हे २ ॥

तुरियं जाव वेइयं जेणेव मिहिला तेणेव उवागच्छति, २ मिहिलं अणुपविसति,
२ मिहिलाए दुवारार्तिं पिहेइ, २ रोहासजे चिट्ठति ।

- तते णं ते जितसत्तुपामोकखा छप्पि रायाणो जेणेव मिहिला तेणेव उवागच्छंति,
२ मिहिलं रायहाणि निस्संचारं णिरुच्चार सव्वतो समंता ओरुंभित्ताणं चिट्ठति ।
- ५ तते णं से कुंभए मिहिलं रायहाणि ओरुद्धं जाणित्ता अंभंतरीयाए उवट्ठाणसालाए
सीहासणवरगए तेसिं जितसत्तुपामोकखाणं छण्हं रातीणं छिट्ठाणि य विरहाणि य
मम्माणि य अलभमाणे वहूहिं आएहि य उवाएहि य उप्पत्तियाहि य ४ बुद्धीहिं
परिणामेमाणे २ किंचि आंयं वा उवायं वा अलभमाणे ओहतमणसंकप्पे जाव
झियायति । ईमं च णं मली विदे[हरायवरकन्ना] ण्हाया जाव वहूहिं
- १० खुज्जाहिं परिखुडा जेणेव कुंभए तेणेव उवागच्छति, २ ता कुंभगस्स
पायग्गहणं करेति । तते णं कुंभए राया मल्लिं विदेह[रायवरकन्ना] णो आढाति,
नो परियाणाइ, तुसिणीए संचिट्ठति । तते णं मली विदे[हरायवरकन्ना] कुंभगं
एवं वयासी—तुब्भे णं ताओ ! अण्णदा ममं एज्जमाणं जाव निवेसेह । किण्णं
तुब्भं अज्ज ओहत जाव शियायह ? तते णं से कुंभए मल्लिं वि[देहरायवरकन्ना]
- १५ एवं वयासी—एवं खलु पुत्ता ! तव कल्ले जितसत्तुपामोकखेहिं छहिं रातीहिं दूया
संपेसिया, ते णं मए असक्कारियां जाव निच्छूढा । तते णं ते जितसत्तु[पामोकखा छप्पि
रायाणो] तेसिं दूयाणं अंतिए एयमट्ठं सोच्चा परिकुविया समाणा मिहिलं रायहाणि
निस्संचारं जाव चिट्ठति । तते णं ११ हं पुत्ता ! तेसिं जितसत्तुपामोकखाणं
छण्हं राईणं अंतैराणि अलभमाणे जाव झियामि ।

- २० तते णं सा मली विदेह[रायवरकन्ना] कुंभयं रायं एवं वयासी—मा णं तुब्भे

१. रोहसजे मु० ॥ २. अर्द्धिमं स १ ला ३ हे १ ॥ ३. छिद् वा विद्ध वा विवर वा ममाणि य
जे १ । दृश्यता पृ० ७९ प० १३, अत्रैव सूत्रेऽग्रे 'अंतराणि अलभमाणे' इति वक्ष्यते इत्यपि
ध्येयम् ॥ ४. अत्र '४' इत्यङ्केन उप्पत्तियाहि य वेगइयाहि य कम्मयाहि य पारिणामियाहि य
इति संपूर्णः पाठो ज्ञेयः । दृश्यता पृ० ७ प० ८, पृ० २६ पं० १८ ॥ ५. उवाय वा आयं वा
सं १ ला ३ हे ४ ॥ ६ इयंम च ण ला २ । अत्र 'य' कारस्योपरि बिन्दुः अनुस्वाररूपः पाठ
निराकरणचिह्नं वेति स्पष्टं निर्णेतुं न शक्यते ॥ ईदृशः 'इमं च ण' इति शब्दप्रयोगः चतु-
र्दशेऽध्ययने ९६ तमे सूत्रेऽपि वर्तते ॥ ७. आढाति जाय तुविं स १ हे ४ । आढाति नो परिजाणइ
जाव तुसिं ला ३ ॥ ८. निविसेह जे १ ॥ ९ जाव जे १ विनानास्ति । ओहतमणसंकप्पा करतल-
पलहत्थमुहा अट्ठक्काणेवगया झियायह इति संपूर्णः पाठः, दृश्यता पृ० २४ प० ८ ॥ १०. झियाह
हे १ ॥ ११. दृश्यता पृ० १७४ पं० १३ ॥ १२. ह ते पुत्ता जे १ ॥ १३. अंभंतराणि जे १ ॥

ताओ ! ओहयमणसंकप्पा जाव श्रियायह, तुब्भे णं ताओ ! तेसिं जियसत्तुपामो-
क्खाणं छण्हं राईणं पत्तेयं २ रहस्सिए दूयसंपेसे करेह, एगमेगं एवं वदह—तव
देमि मल्लिं विदेहरायवरकण्णं ति कट्ठु संज्ञाकालसमयंसि पविरलमणूसंसि निसंत-
पडिनिसंतंसि^१ पत्तेयं २ मिहिलं रायहाणिं अणुप्पवेसेह, २ गन्धघरएसु अणुप्प-
वेसेह, मिहिलिए रायहाणीए दुवाराइं पिधेह, २ रोहासज्जे(जा) चिद्धह । तते णं ५
कुंभए एवं, तं चेव, जाव पवेसेति रोहासज्जे चिद्धति ।

तते णं ते जितसत्तुपामोक्खा छप्पि रायाणो कल्लं पाउप्पभा० जाव जलंते
जालंतरेहिं कणगमईं मत्थयच्छिद्धं पउमुप्पलपिहाणं पडिमं पासंति, एस णं मल्ली
विदेहरायवरकण्ण ति कट्ठु मल्लीए विदेह[रायवरकण्णाए] रूवे य जोव्वणे य लावण्णे
यमुच्छिया गिद्धा जाव अज्झोववण्णा अणिमिसाए दिट्ठीए पेहमाणा २ चिद्धंति । १०
तते णं सा मल्ली वि[देहरायवरकण्णा] ण्हाया जाव पायच्छित्ता सव्वालंकार-
विभूसिया वट्ठहिं खुज्जाहिं जाव परिक्खित्ता जेणेव जालघरए जेणेव कणग[मई
मत्थयच्छिद्धा पउमुप्पलपिहाणा पडिमा] तेणेव उवागच्छति, २ तीसे कणग जाव
पडिमाए मत्थयाओ तं पउमं अवणेति, तते णं गंधे णिद्धावति से जहा नामए
अहिमडे ति वा जाव असुभतराए चेव । तते णं ते जियसत्तुपामोक्खा [छप्पि १५
रायाणो] तेणं असुभेणं गंधेणं अभिभूया समाणा सएहिं २ उत्तरिज्जेहिं आसाति
पिहेति, २ ता परम्मुहा चिद्धंति ।

तते णं सा मल्ली वि[देहरायवरकण्णा] ते जितसत्तुपामोक्खे [छप्पि
रायाणो] एवं वयासी—किण्णं तुब्भं देवाणुप्पिया ! सएहिं २ उत्तरिज्जेहिं जाव
परम्मुहा चिद्धह ? तते णं ते जितसत्तुपामोक्खा [छप्पि रायाणो] मल्लीं वि[देह- २०
रायवरकण्णं] एवं वयंति—एवं खलु देवाणुप्पिए ! अम्हे इमेणं असुभेणं गंधेणं
अभिभूया समाणा सएहिं २ उत्तरिज्जेहिं जाव चिद्धामो । तते णं सां मल्ली
वि[देहरायवरकण्णा] ते जितसत्तुपामोक्खे छप्पि रायाणो एवं वयासी—जइ

१. श्रियाह हे १, २, ३ ख १ । श्रियाया जे १ ॥ २. रहस्सियए ख १ ला १ । रहस्सिय हे १, २
विना । “रहस्सियए त्ति रहस्सिकान् गुप्तान् दूतसंप्रेषान् दूतप्रेषणानि” —अटी० ॥ ३. दूए
सपेसेह हेमू० २, दूए संपेसे हेसं० २ । दूय संपेसे हे ३ । दृश्यतामुपरितन टिप्पणम् ॥
४. विदेहवररायकण्ण जे १ हे २ विना ॥ ५. °सि य प° जे १ ॥ ६. अणुपविसेहिं जे १ ॥
७. छप्पि य रा° जे १ ख १ ॥ ८. °मय हे १ ॥ ९. लायण्णे स १ ला २, ३ ॥ १०. °रिज्जएहिं
हे २ जे १ ॥ ११. मल्लि हे ३ ॥ १२. सा नास्ति स १ ला २, ३ हे ४ विना ॥

तौव देवाणुप्पिया ! इमीसे कॅणग जाव पडिमाए कल्लाकल्लिं ताओ मणुण्णाओ असण-
 पाण-खाइम-साइमाओ एगमेगे पिंडे पँक्खिण्णमाणे २ इमेयारूवे असुमे पोग्गल-
 परिणामे, इमस्स पुण ओरालियसरीरस्स खेलासवस्स वंतासवस्स पित्तासवस्स
 सुक्कासवस्स सोणियपूयासवस्स दुँरूयऊसासनीसासस्स दुँरूयमुत्तपूतियपुरीसपुण्णस्स
 ५ संडण जाव धम्मस्स केरिसए परिणामे भविस्सति ? तं मा णं तुब्भे देवाणुप्पिया !
 माणुस्सएसु कामभोगेसु सज्जह, रज्जह, गिज्जह, मुज्जह, अज्जोववज्जह । एवं खलु
 देवाणुप्पिया ! अँम्हे इमाओ तच्चे भवग्गहणे अररविदेहे वासे सलिलोवैतिमि
 विजए वीयसोगाए रायहाणीए महच्चलपामोकखा सत्त वि य वालवयंसया रायाणो
 होत्था सहजाया जाव पव्वतिता । तए णं अहं देवाणुप्पिया ! इमेणं कारणेणं
 १० इत्थीनामगोयं कम्मं निव्वत्तेमि—जति णं तुब्भे चैउत्थं उवसंपज्जित्ताणं विहरह
 तते णं अहं छट्ठं उवसंपज्जित्ताणं विहरामि, सेसं तहेवँ सव्वं । तते णं तुब्भे
 देवाणुप्पिया ! कालमासे कालं किच्चा जयंते विमाणे उववज्जा, तत्थ णं तुब्भं
 देसूणातिं वत्तीसार्तिं सागरोवमाइं ठिती । तते णं तुब्भे ताओ देवलोगाओ
 अणंतरं चयं चइत्ता इहेव जंबुदीवे दीवे भारहे वासे सार्ति २ रज्जातिं उवसंपज्जि-

१. ता देवा° हे ३ सु० । “जइ तावेत्थादि, यदि तावदस्याहारपिण्डस्यायं परिणाम”, अस्य
 पुनरौदारिकशरीरस्य कीदृशो भविष्यतीति सम्बन्धः । इह च किमग पुण चि यत् कचिद्
 दृश्यते ततः इमस्स पुण चि पठनीय वाचनान्तरे तथा दर्शनात्” —अटी० ॥ २. कणगमइ
 जाव जे १ । कणगा जाव हे १, २, ३ । दइयता पृ० १४८ पं० १२ ॥ ३. पडिक्खिज्जमाणे
 जे १ ॥ ४. पोग्गले प° जे १ ॥ ५. सोणिया लं १ । एतदनुसारेण सोणियामवस्स इत्यपि पाठो
 भवेत्, दइयता पृ० ४६ पं० ९ ॥ ६. दुँरूयऊ° ल १ ॥ ७. दुँरूयमुत्तपूइय° हे २ । दुँरूयपूइय°
 जे १ । दइयता पृ० ४६ पं० ९ ॥ ८. °पुण्ण सडण° जे १ ॥ ९. प्रतिपु पाठाः—सडणपडण-
 छेयणविद्धसण जाव धम्मस्स जे १ । सडण जाव धम्मस्स जे १ विना । दइयता पृ० ४५ पं० १० ।
 “दूरूपौ विरूपावुच्छास-निःश्वासौ यस्य तत्तथा तस्य, तथा दूरूपेण मूत्रेण पूतिकेन चाशुभगन्धवता
 पुरीषेण पूर्णं यत् तत्तथा, तस्य । तथा शटनम् अङ्गुल्यादेः कुष्ठादिना, पतनं छेदेन बाह्यादेः,
 विध्वंसनं च क्षयः एते धर्माः स्वभावा यस्य तत्तथा, तस्य” —अटी० । “शटनं कुष्ठादिना
 अङ्गुल्यादेः, पतनं बाह्यादेः खड्गच्छेदादिना, विध्वंसनं क्षयः, एते एव धर्मा यस्य स तथा”
 इति अमयदेवसूरिभिः पूर्वे [पृ० ४५ पं० १७ इत्यत्र विद्यमानस्य] सडण-पडण-विद्धसणधम्मो
 इति पाठस्य टीकायामभिहितम् ॥ १०. प्रतिपु पाठाः—अम्हे इमातओ तच्चे जे १ । अम्हे इमे
 तच्चे हे १, ३ खं १ ला १, २ । अम्हे इमे सच्च हे २ । इमे अम्हे तच्च स १ ला ३, हे ४ ॥
 ११. °वइंसि जे १ ॥ १२. चोत्थ जे १ विना ॥ १३. दइयता पृ० १४२ पं० २१ ॥ १४. ला २ विना
 प्रतिपु पाठाः—जबुदीवे भारहे वासे साइ २ ख १ । जबुदीवे २ सार्ति हे १, ३ । जबुदीवे २
 सार्ति २ हे २ ला १ । जबुदीवे दीवे साइ सं १ ला ३ हे ४ । जंबुदीवे दीवे जाव साइ जे १ ॥

त्ताणं विहरह । तैते णं अहं देवाणुप्पिया ! तातो देवलोगातो आउक्खएणं जाव दारियत्ताए पच्चायाया ।

किं थ तयं पैम्हुड्डं जं थ तया भो जयंतपवरंमि ।

बुत्था समयनिबद्धं देवा ! तं संभरह जातिं ॥ ९ ॥

तते णं तेसिं जियसत्तुपामोक्खाणं छण्हं राईणं मल्लीए विदेहराय[वरकन्नाए] ५
अंतिए एतमड्डं सोच्चा णिसम्मा सुभेणं परिणामेणं पसत्थेणं अज्झवसाणेणं लेस्साहिं
विसुज्झमाणीहिं तैयावर[णिज्जाणं कम्माणं खओवसमेणं] ईर्हापूह-मग्गण जाव
संण्णिजाँइस्सरणे समुप्पन्ने, एयमड्डं सम्मं अभिसमागच्छंति ।

तए णं मल्ली अरहा जितसत्तुपामोक्खे छप्पि रायाणो समुप्पन्नजाइसरणे १०
जाणित्ता गम्भघराणं दाराइं विहाडेति । तते णं ते जितसत्तुपामोक्खा [छप्पि
रायाणो] जेणेव मल्ली अरहा तेणेव उवागच्छंति, तते णं महब्बलपामोक्खा सत्त
पि य चालवयंसा एगयओ अभिसमन्नागंता यावि होत्था ।

तते णं मल्ली अरहा ते जितसत्तुपामोक्खे छप्पि रायाणो एवं वयासी—एवं १५
खलु अहं देवाणुप्पिया ! संसारभउव्विग्गा जाव पँव्वयामि, तं तुन्मे णं किं करेह,
किं ववसह जाव के^१ भे हियंयसामत्थे ? तते णं जियसत्तुपामोक्खा छप्पि रायाणो
मल्लिं अरहं एवं वयासी—जति णं तुन्मे देवाणुप्पिया ! संसार जाव पँव्वाह,
अम्हाणं देवाणुप्पिया ! के अन्ने आलंघणे वा आहारे वा पडिबंघे वा ? जह चेव
णं देवाणुप्पिया ! तुन्मे अम्हं इओ तच्चे भवग्गहणे बहूसु कैज्जेसु य० मेढी पमाणं
जाव धम्मधुरा होत्था तँह चेव णं देवाणुप्पिया ! ईण्हि पि जाँव भविस्सह,

१. विहरंति खं १ ॥ २. तओ ण हे २ ॥ ३. पम्हुट्टा सं १ ॥ ४. "भो इत्यामन्त्रणे"—
अटी० ॥ ५. "समयनिबद्धं मनसा निबद्धसङ्केतं यथा प्रतिबोधनीया वयं परस्परेणेति समकनिबद्धा
वा सहितैर्या उपात्ता जातिस्ता देवा अनुत्तरसुरा सन्तः त ति तदेव तां वा देवसम्बन्धिनीं
संस्मरत जातिं जन्म यूयमिति"—अटी० ॥ ६. लेस्साहिं सं १ ला ३ हे ४ ॥ ७. ततावर
तीहापूह खं १ ॥ ८. ईहापोहं ला २, ३ हे ४ । दृश्यतां पृ० ६४ पं० १ ॥ ९. सज्जि जाव
जाहं खं १ ॥ १०. जाईसं हे २ । दृश्यता पृ० ६४ पं० १-२, ६ ॥ ११. अरिहा जे १ ॥
१२. विहाडावेति खं १ ला १ मु० ॥ १३. उवागच्छति २ हे १ विना । उवागच्छंति २ ता जे १ ॥
१४. सत्त वि यवां जे १ । सत्त वां सं १ ला ३ ॥ १५. वयंसया ला १ ॥ १६. एगओ जे १ ॥
१७. गया वि हों हे १ ला १ विना ॥ १८. पव्वामि खं १ हे २ जे १ ॥ १९. किं मे हे १
ला २, ३ । दृश्यता पृ० १२३ पं० १० टि० ४ ॥ २०. हियसामत्थे हे १, २ विना ॥ २१. अरिहं
जे १ ॥ २२. पव्वह हे १ ॥ २३. अम्हं णं हे १ ला विना ॥ २४. दृश्यता पृ० ७ पं० ९ १२३
पं० १४ ॥ २५. तहा सं १ ला २, ३ हे ४ ॥ २६. एण्हि हे १, २ ॥ २७. जाव नास्ति जे १ ॥

अम्हे वि णं देवाणुप्पिया । संसारभउच्चिग्गा जाव भीया जम्मण-मरणाणं देवाणुप्पिएहिं सद्धिं मुंडा भवित्ता जाव पव्वयामो ।

तते णं मल्ली अरहा ते जितसत्तुपामोकखे [छप्पि रायाणो] एवं वयासी—
जइ णं तुब्भे संसार जाव मए सद्धिं पव्वह, तं गच्छह णं तुब्भे देवाणुप्पिया !
५ सएहिं २ रज्जेहिं जेदुपुत्ते रँजे ठावेह, २ ता पुँरिससहस्सवाहिणी[ओ] सीयाओ
दुरुहह, [पुरिससहस्सवाहिणीओ सीयाओ] दुरूढा समाणा मम अंतियं पाउब्भ-
वह । तते णं ते जितसत्तुपामोकखा [छप्पि रायाणो] मल्लिस्स अँरहतो एतमइं
पडिसुणेंति ।

तते णं मल्ली अँरहा ते जितसत्तुपामोकखे [छप्पि रायाणो] गहाय जेणेव
१० कुंभए तेणेव उवागच्छइ, उवागच्छित्ता कुंभगस्स पाएसु पाडेति । तते णं से
कुंभए ते जितसत्तुपामोकखे विपुलेणं असणं ४ पुप्फवत्थ-गंध-मल्लालंकारेणं
सक्कारेति सम्माणेति जाव पडिविसज्जेति । तते णं ते जियसत्तुपामोकखा [छप्पि
रायाणो] कुंभएणं रण्णा विसज्जिया समाणा जेणेव साइं साइं रज्जातिं जणेव नगरातिं
तेणेव उँवागच्छंति, २ ता सँगाइं सगाइं रज्जातिं उवसंपज्जित्ताणं विहरंति ।

१५ तते णं मल्ली अँरहा संवच्छरावसाणे निक्खमिस्सामि त्ति मँणं प्हारेति ।

ते णं काले णं ते णं समए णं सक्कस्साँसणं चलति । तते णं से^{१८} सक्के देविंदे
[देवराया] आसणं चलयं पासति, २ ओहिं पउंजति, २ ता मल्लिं अरहं ओहिणा
आमोएति, २ ता इमेयारूवे अज्झत्थिए जाव समुप्पज्जित्था—एवं खलु जंबुदीवे
दीवे भँरहे वासे मिहिल्लँए नयरीए कुंभगस्स रत्तो [धूया] मल्ली अरहा निक्ख-

१. प्रतिपु पाठाः—देवाणुप्पिया सद्धिं स १ ला २, ३, हे ४ । देवाणुप्पि(प्पि—हे ३) । सद्धिं
जे १ हे ३ ला १ । देवाणुप्पिए सद्धिं हे २ । देवाणु सद्धिं हे १ । खं १ मल्ले पाठो नास्ति ॥
२ रज्जे नास्ति जे १ ॥ ३ प्रतिपु पाठाः—पुरिससहस्स सिविया दुरूढा समाणा पाउब्भवह
जे १ । पुरिससहस्स[वाहिणी—हे १ ला २, ३ हे ४] सीयातो दुरूहह २ मम अंतिय पाउब्भवह
ख १ हे १, २, ३, ४ सं १ ला १, २, ३ । दृश्यता पृ० ११२ पं० १२, पृ० १२३ पं० १८,
पृ० १४२ पं० १० । ४. अरिहतो जे १ ॥ ५. अरिहा जे १ ॥ ६. से सं १ ला २, ३ हे ४ विना
नास्ति ॥ ७. ते नास्ति जे १ हे ३ ॥ ८. अत्र '४' इत्यनेन असण-पाण-खाइम-साइमेणं इति
संपूर्णं पाठोऽत्र ज्ञेयः ॥ ९. सम्माणेति नास्ति हे १, २ ॥ १०. उवा सगाइ २ ता । रज्जाइ
जे १ ॥ ११. सगाइं २ रज्जां खं १ हे १ । सगाइ रज्जां खं १ हे १ विना ॥ १२. °त्ता वि° जे १
विना ॥ १३. अरिहा जे १ ॥ १४ मणं पाहा° स १ ला ३ हे ४ खं १ । मणे संपहा° जे १ ॥
१५. °स्स आसण हे १ सं १ ला २, ३ हे ३, ४ ॥ १६. से नास्ति जे १ विना ॥ १७. भरहे
ख १ ॥ १८ °लाए कुंभगस्स मल्ली हे २ जे १ विना । °लाए नयरीए कुंभगस्स मल्ली हे २ ॥

मिस्सामि त्ति मणं पहारेति, तं जीयमेयं तीयपच्चुप्पन्नमणागयाणं सक्काणं [देविंदाणं देवरायाणं] अरहंताणं भगवंताणं निक्खममाणाणं इमेयारूवं अत्थसंपयाणं दलइत्तए, तंजहा—

तिण्णेव य कोडिसया अट्ठासीतिं च होंति कोडीओ ।

असितिं च सयसहस्सा इंदा दलयंति अरहाणं ॥ १० ॥

५

एवं संपेहेति, २ वेसमणं देवं सद्दावेति, २ ता [एवं वयासी—] एवं खलु देवाणुप्पिया । जंबुदीवे दीवे भारहे वासे जाव असीतिं च सयसहस्साइं दलइत्तए, तं गच्छह णं देवाणुप्पिया । जंबुदीवं दीवं भारहं वासं मिहिलं रायहाणिं, कुंभगस्स रत्तो भवणंसि इमेयारूवं अत्थसंपयाणं साहराहि, २ खिप्पामेव मम एयमाणत्तियं पच्चप्पिणाहि ।

१०

तते णं से वेसमणे देवे सक्केणं देविंदेणं एवं वुत्ते समाणे हट्ठे करयल जाव पडिसुणेति, पडिसुणेत्ता जंभए देवे सद्दावेइ, २ एवं वयासी—गच्छह णं तुब्भे देवाणुप्पिया ! जंबुदीवं दीवं भारहं वासं मिहिलं रायहाणिं, कुंभगस्स रण्णो भवणंसि 'तिन्नि कोडिसया अट्ठासीइं च कोडीओ असिइं च सयसहस्साइं' इमेयारूवं अत्थसंपयाणं साहरह, २ मम एयमाणत्तियं पच्चप्पिणह । २ तते णं ते जंभगा देवा वेसमणेणं जाव सुणेत्ता उत्तरपुरत्थिमं दिसीभागं अवक्कमंति, २ जाव उत्तरवेउव्वियाइं रूवाइं विउव्वंति, २ ताए उक्किट्ठाए जाव वीइवयमाणा जेणेव जंबुदीवे दीवे भारहे वासे जेणेव मिहिला रायहाणी जेणेव कुंभगस्स रण्णो भवणे तेणेव उवागच्छंति, २ कुंभगस्स रत्तो भवणंसि तिन्नि कोडिसया जाव साहरंति, २ जेणेव वेसमणे देवे तेणेव उवागच्छंति, २ करयल जाव पच्चप्पिणंति । तते

१५

२०

१. मणं पाहा° जे १ विना । मणं संपहा° हे २ । दृश्यता पृ० १८० टि० १४ ॥ २. °सहस्सं स १ ला ३ । आद्याच्चयः पादा आचाराङ्ग [पृ० २२६] ऽपि सन्ति ॥ ३. भरहे खं १ ॥ ४. अत्र हस्तलिखितादर्शेषु संक्षिप्ताः पाठाः सन्ति, तथाहि—जंबु भरहं मिहिलं कुंभगस्स रत्तो भवणंसि—हे २ । जंबु । भर मिहि कुंभग भवणंसि हे १ ख १ । जंबु भर मिहि कुंभग भवणंसि जे १ । जंबु भार मिहि कुंभग भवणंसि स १ ला १, ३ हे ४ लो० । जंबु भार मिहि कुंभगा भवणंसि हे ३ । जंबु भारा मिहिलं कुंभगभवणंसि ला २ । दृश्यता पं० १३ ॥ ५. ◁ ▷ एतदन्तर्गतपाठस्थाने जे १ मध्ये ईदृशः पाठः—खिप्पामेव पच्चप्पिणति तए णं से वेसमणे सक्केण देविंदेण एव वुत्ते समाणे हट्ठ जाव साहरत्ता पच्चप्पिणह ॥ ६. समाणे जे १ विना नास्ति ॥ ७. अयमेया° स १ हे ४ लामू० ३ विना ॥ ८. इत आरभ्य पृ० १८२ प० २ पर्यन्तः पाठो नास्ति जे १ ॥ ९. वीइवयमाणा हेस० ४ ला १, २ । वीयमाणा ला ३ खं १ । वीवयमाणा हे २ । वियमाणा हे ३ ॥

णं से वेसमणे देवे जेणेव सक्के देविंदे देवराया तेणेव उवागच्छइ, २ करयल जाव पच्चप्पिणति ।

तते णं मही अरहा कल्लाकल्लिं जाव मागहओ पातरासो त्ति वहूणं सणाहाण य अणाहाण य पंथियाण य पहियाण य कैरोडियाण य कैप्पडियाण य एगमेगं
५ हिरण्णकोडिं अट्ठ य अणूणातिं सयसहस्सतिं इमेयारूवं अत्थसंपदाणं दलयति ।

तए णं कुंभए राया मिहिलाए रायहाणीए तत्थ तत्थ तहिं तहिं देसे देसे वहूओ महाणससालओ कैरेति, तत्थ णं वहवे मणुया दिन्नभइभत्तवेयणा विपुलं असण ४ उवक्खडेंति, २ ता जे जहा आगच्छंति तंजहा—पंथिया वा पहिया
१० वा कैरोडिया वा कप्पडिया वा पासंडत्था वा गिहत्था वा तस्स य तहा आसत्थस्स वीसत्थस्स सुहासणवरगतस्स तं विपुलं असण-पाण-खाइम-साइमं परिभाएमाणा परिवसमाणा विहरंति ।

तते णं मिहिलाए सिंघाडग जाव बहुजणो अणमण्णस्सेवमातिक्खति—एवं खलु देवाणुप्पिया । कुंभगस्स रण्णो भवणंसि सच्चकामगुणियं किमिच्छियं विपुलं
१५ असण-पाण-खाइम-साइमं वहूणं समणाण य जाव परिवेसिज्जति ।

१. “जाव मागहओ पायरासो त्ति मगधदेशसम्बन्धिनं प्रातराश्रय प्रामातिकं भोजनकालं यावत् प्रहरद्वयादिकमित्यर्थः—अटी० ॥ २. करो° हे १, ३ ख १ । “करोट्था कपालेन चरन्तीति कारोटिकाः कापालिकाः, तेभ्यः । क्वचित् काओडियाण ति पाठः, तत्र कावो भारोद्वहनम्, तस्य कोटी भारः कावकोटी, तथा ये चरन्ति कावकोटिकाः, तेभ्यः”—अटी० ॥ ३. “कर्पटैश्चरन्तीति कर्पटिकाः, कापटिका वा कपटचारिणः, तेभ्यः”—अटी० ॥ ४. “एगमेगं हत्थामासं ति वाचनान्तरे दृश्यते, तत्र हस्तेन हिरण्यस्यामर्शः परामर्शो ग्रहो दस्तामर्शः, तत्परिमाणं हिरण्यमपि स प्रयोज्यते, अतस्तमेकैकमेकैकस्मै ददाति स्म, प्रायिकं चैतत् सम्भाव्यते”—अटी० ॥ ५. ण से कुं मु० ॥ ६. तत्थ तहिं देसे देसे ख १ । “तत्थ तत्थ त्ति अवांतरपुरादी देशे देशे शृङ्गाट्कादी तहिं तहिं ति तत्र तत्र महापयादीना भागे भागे, अतिबहुषु स्थानेष्विति तात्पर्यमिति”—अटी० ॥ ७. करेइ हे १, २, ३ ला १, २ । करेइत्ता जे १ ॥ ८. करो° रं १ जे १ विना ॥ ९. आसयवीमयस्म जे १ हे २ ख १ ॥ १०. असणं ४ जे १ मु० । असण ४ जे १ मु० विना ॥ ११. दृश्यता पृ० २३ पं० ६ । जाव जे १ मु० विना नास्ति ॥ १२. असणं ४ जे १ मु० ॥ असण ४ जे १ मु० विना ॥ १३. “बहुभ्यः अमणेभ्यो ब्राह्मणेभ्य सनाथेभ्य इत्यादि पूर्ववत् । सुरासुरियं ति वाचनान्तरे दृश्यते, तत्र भोजने ‘अयं सूरोऽय च सूरः, भुङ्क्ता च यथेष्टम्’ इत्येवं या परिवेषणक्रिया सा सूरसूरिका, पुट्टापुट्टिकादीनामिवात्र समासः, तथा सूरसूरिकया, तृतीयायै चेह सूत्रनिर्देशे द्वितीया द्रष्टव्येति”—अटी० ॥

वरवरिया घोसिज्जति, किमिच्छियं दिज्जए बहुविहीयं ।

सुर-असुर-देव-दाणव-नरिंदमहियाण निक्खमणे ॥ ११ ॥

तते णं मल्ली अरहा संवच्छरेणं 'तिन्नि कोडिसया अट्टासीतिं च होंति कोडीओ असितिं च सयसहस्सा' इमेयारूवं अत्थसंपदाणं दलइत्ता निक्खमामि त्ति मणं पधारेति ।

५

७७. ते णं काले णं ते णं समए णं लोगंतिया देवा बंभलोए कप्पे रिट्ठे विमाणपत्थडे सएहिं सएहिं विमाणेहिं, सएहिं सएहिं पासायवडिसएहिं, पत्तेयं पत्तेयं चउहिं सामाणियसाहस्सीहिं, तिहिं परिसाहिं, सत्तहिं अणिएहिं, सत्तहिं अणिया-हिवतीहिं, सोलसहिं आयरक्खदेवसाहस्सीहिं, अन्नेहि य बहूहिं लोगंतिएहिं देवेहिं सद्धिं संपरिबुडा महयाहयनट्टगीयवाइय जाव रवेणं भुंजमाणा विहरंति, तंजहा— १०

सौरस्सयमाइच्चा वण्ही वरुणा य गदतोया य ।

तुसिया अव्वाचाहा अग्गिच्चा चेव रिट्ठा यै ॥ १२ ॥

तते णं तेसिं लोगंतियाणं देवाणं पत्तेयं पत्तेयं आसणाइं चलंति, तहेव जाव अरहंताणं निक्खममाणाणं संवोहणं करेत्तए त्ति, तं गच्छामो णं अम्हे वि मल्लिस्स अरहतो संवोहणं करेमो त्ति कट्ठु एवं संपेहेति, २ उत्तरपुरत्थिमं दिसीभागं १५ [अवक्कमंति, अवक्कमिता] वेउव्वियसमुग्घाएणं संभोहणंति, [२] संखिज्जाइं जोयणाइं एवं जंभगा जाव जेणेव मिहिला रायहाणी जेणेव कुंभगस्स रण्णो भवणे जेणेव मल्ली अरहा तेणेव उवागच्छंति, २ अंतलिक्खपडिवच्चा संखिखिणियाहिं जाव वत्थाइं पवर परिहिया करयल[परिग्गहियं दसणहं सिरसावत्तं मत्थए अंजलिं कट्ठु] ताहिं ईड्ढाहिं० एवं वयासी—'बुज्झाहि भगवं लोगनाहा !, २० पवत्तेहि धम्मतित्थं, जीवाणं हितसुहनिस्सेयसकरं भविस्सति' ति कट्ठु दोच्च पि

१. 'वाइय हे २ ॥ २. "सारस्सय गाहा, सारस्वताः १, आदित्याः २, बह्वय. ३, वरुणाश्च ४, गर्दतोयाश्च ५, तुषिताः ६, अव्यावाधाः ७, आग्नेयाश्च ८ इत्यष्टौ कृष्णराज्यवकाशान्तरस्थ-विमानाष्टकवासिनो रिष्टाश्चेति रिष्टाख्यविमानप्रस्तुतवासिनः, कचिद् दशविधा एते व्याख्यायन्ते, अस्माभिस्तु स्थानाङ्गानुसारेणैवमभिहिताः"—अटी० ॥ ३. य ॥ गाहा खं १ हे २ ॥ ४. दृश्यता पृ० १८० पं० ६ ॥ ५. ति हे २ ॥ ६. करेमि हे १ जे १ ॥ ७. दृश्यता पृ० १८१ पं० ६, पृ० २९ पं० ९ ॥ ८. 'हणंति हे १, २, ३ ॥ ९. '२' मु० विना नास्ति ॥ १०. दृश्यता पृ० १८१ पं० ६ ॥ ११. दृश्यता पृ० ३० पं० ८ ॥ १२. दृश्यता पृ० ११ पं० २ ॥ १३. निस्सेसकर ख १ ॥

तच्चं पि एवं वयंति, २ मल्लिं अरहं वंदंति नमंसंति, २ ता जामेव दिसं पाउब्भूया तामेव दिसं पडिगया ।

तते णं मल्ली अरहा तेहिं लोगंतिएहिं देवेहिं संवोहिए समाणे जेणेव अम्मा-
पियरो तेणेव उवागच्छति, २ करयल[परिगहियं दसणहं सिरसावत्तं मत्थए
५ अंजलिं कट्ठु एवं वयासी—] इच्छामि णं अम्मयाओ ! तुब्भेहि अम्मणुण्णाते
मुंडे भवित्ता जाव पव्वतित्तए । अहासुहं देवाणुप्पिया । मा पडिवंधं कैरेहि । तते
णं कुंभए राया कोटुंवियपुरिसे सदावेति, कोटुंवियपुरिसे सदावेत्ता एवं वदासी—
खिप्पामेव अट्टसहस्सं जाव भोमेज्जाणं ति^१ अण्णं च महत्थ जाव तित्थयराभिसियं
उवट्ठवेह, जाव उवट्ठवेति ।

१० तते णं काले णं ते णं समए णं चमरे असुरिंदे असुर[राया] जाव अच्चुयपज्जव-
साणा आगया । तते णं सक्के देविंदे देवराया आभियोगिए देवे सदावेति, २ ता
एवं वदासी—खिप्पामेव अट्टसहस्सं सोवणियाणं जाव अण्णं च तं विउलं
उवट्ठवेह, जाव उवट्ठवेति । ते वि कलसा तेसु चेव कलसेसु अणुपविट्ठा ।

१५ तते णं से सक्के देविंदे देवराया कुंभए य राया मल्लिं अरहं सीहासणंसि पुरत्था-
भिमुहं निवेसेति, अट्टसहस्सेणं सोवणियाणं जाव अभिसिंचति । तते णं मल्लिस्स
भगवओ अभिसेए वट्टमाणे अप्पेगतिया देवा मिहिलं च [रायहाणिं] संन्भितरवाहि-
[रियं] जावं सव्वतो समंता परिधावंति । तए णं कुंभए राया दोच्चं पि
उत्तरावक्कमणं जावं सव्वालंकारं विभूसियं करेति, २ कोटुंवियपुरिसे सदावेइ, २ ता
एवं वयासी—खिप्पामेव भो देवाणुप्पिया ! मणोरमं सीय^२ उवट्ठवेह, ते वि
उवट्ठवेति ।

१. अरिहं जे १ ॥ २. करेह हे १, २ ला २ विना ॥ ३. णं ते कुंभए राया सं १ ला २, ३ हे ४ ॥
४. दृश्यता पृ० ४९ पं० ५ ॥ ५. ति इत्यधिक भाति ॥ ६. अन्नं जाव महत्थं जाव सं १ ला ३ हे ४ ॥
७. अरिहं सीहा^० जे १ । अरहं सिंहा^० सं १ ला ३ हे ४ ॥ ८. अट्ट सहस्से कलसा ते चेव कलसे
अणुपविट्ठा । तए णं से सक्के देवेदे देवराया कुंभए राया मल्लिं अरहं सीहासणंसि पुरत्थाभिमुहं
निवेसेइ अट्टसहस्सेणं हे २ ॥ ९. सव्वंतरे जाव हे २ । सविंभंतर जाव जे १ सं १ ॥ १०. दृश्यता
जीवाभिगमसूत्रे तृतीयप्रतिपत्तौ “इदाभिसेगसि वट्टमाणमि” इत्यादिः पाठः, राजप्रश्रीयसूत्रे
“तएणं तस्स सूरियामस्स देवस्स महया महया इंदाभिसेए वट्टमाणे” इत्यतोऽग्रेतन पाठः, तथा
जम्बूद्वीपप्रश्नोत्तरे पञ्चमे वक्कस्कारे “तए णं सामिस्स महया २ अभिसेअसि वट्टमाणंसि” इतोऽ-
ग्रेतनः पाठः ॥ ११. संपरिधावंति हे १ विना । सपरिवारंति हे २ ॥ १२. दृश्यता पृ० ५१
पं० १—पृ० ५२ पं० ६ ॥ १३. रम्यविय जे १ हे १, ३ ॥ १४. सिविय जे १ ॥

तते णं सक्के देविंदे देवराया आभिओगिए देवे [सद्देवेति, सद्देवेत्ता एवं वयासी—] खिप्पामेव [भो देवाणुप्पिया] अणेगखंभं [सयसन्निविट्ठं] जाव मणोरमं सीयं उवड्डवेह, जाव सा वि सीया तं चेव सीयं अणुपविट्ठा ।

तते णं मल्ली अरहा सीहासणाओ अब्भुट्ठेति, २ जेणेव मणोरमा सीया तेणेव उवागच्छति, २ मणोरमं सीयं अणुपयाहिणीकरेमाणे मणोरमं सीयं दुरुहति, [२] ५
सीहासणवरगए पुरत्थाभिमुहे सन्निसन्ने । तते णं कुंभए [राया] अट्ठारस 'सेणिप्प-
सेणीओ सद्देवेति, २ ता एवं वदासी—तुम्हे णं देवाणुप्पिया ! ण्हाया कयवलिकम्मा
जाव सन्वालंकारैविभूसिया मल्लिस्स सीयं परिवहह, जाव परिवहंति ।

तते णं सक्के देविंदे देवराया मणोरमाए दक्खिणिलं उवरिलं बाहं गेण्हति,
ईसाणे उत्तरिलं उवरिलं बाहं गेण्हति, चमरे दाहिणिलं हेड्डिलं, बली उत्तरिलं १०
हेड्डिलं, अवसेसा देवा जहारिहं मणोरमं सीयं परिवहंति ।

पुंविं उक्खित्ता माणुंसेहिं सा हट्ठरोमकूपेहिं ।

पच्छा वहंति सीयं असुरिंद-सुरिंद-नागिंदा ॥ १३ ॥

चैलचवलकुंडलधरा सच्छंदविउव्वियाभरणधारी ।

देविंद-दाणविंदा वहंति सीयं जिणिंदस्स ॥ १४ ॥

१५

तते णं मल्लिस्स अरहओ मणोरमं सीयं दुँरुढस्स [समाणस्स] इमे अट्ठ
मंगलगा पुरओ अहाणुपुव्वीए संपत्थिया, एवं निग्गमो जहा जेमालिस्सं । तयणं-

* दृश्यता पृ० ५२ पं० ८ ॥ १ सेणिजीवपसेणीओ जे १ ॥ २. 'रभूसिया जे १ हे १, २, ३ ख १ ॥ ३. 'णिण्णे उ० सं १ ॥ ४. गाथेयं "समवायाङ्गसूत्रे पृ० ४६६, आवश्यकमूलभाष्ये गा० ९८, तित्योगालीपइत्थयमध्ये [गा० १०७८] किञ्चिद्वेदेन आचाराङ्गसूत्रे [२।७६०, पृ० २७१] च दृश्यते ॥ ५. 'णुस्सेहिं हे १, २ जे १ ॥ ६. "हट्ठरोमकूपेहिं ति रोमाञ्चितैः"—अटी० ॥ ७. "चलचवलकुंडलधरं ति चलाश्च ते चपलकुण्डलधराश्चेति विग्रहः"—अटी० । गाथेय समवायाङ्गे [पृ० ४६६] आवश्यकमूलभाष्ये [गा० ९९] तित्योगालीपइत्थय मध्ये [गा० १०७९] च दृश्यते ॥ ८. दूस्स हे १ खं १ ॥ ९. दृश्यता पृ० ५४ पं० ६ । भगवतीसूत्रे ९।३३।७२ । "जहा जेमालिस्सं ति भगवत्या यथा जमलेः निष्क्रमणं तथेह वाच्यम्, इहैव वा यथा मेघ-कुमारस्य, नवर चमरधारितरुण्णादिषु शक्रेशानादीन्द्रप्रवेशत इह विशेषः"—अटी० ॥ १०. प्रतिषु पाठाः—'स्स तयणंतरं मल्लिस्स अरहतो (अरिहओ—जे १) निक्खममाणस्स जे १ हे १ । 'स्स तए णं अरहतो निक्खममाणस्स ख १ हे ३ । 'स्स अरहओ निक्खममाणस्स हे २ सं १ ला २, ३ हे ४ ली० । 'स्स निक्खममाणस्स । अरहओ निक्खममाणस्स ला १ । तयणंतरं हे १ जे १ विना नास्ति ॥

तरं मल्लिस्स अरहतो निक्खममाणस्स अप्पेगतिया देवा मिहिलं आसिय अन्मतर

१. “आसिय अन्मतर वास विहि गाहा इति ‘अप्पेगतिया देवा मिहिलं रायहाणि सड्भितर-
गाहिर आसियसम्मज्जियसंमट्टसुहरत्थं तरावणवीहिय करेति, अप्पेगइया देवा मंचाहमचकलियं
करेति’ इत्यादेमैघकुमारनिष्क्रमणोक्तनगरवर्णकस्य तथा ‘अप्पेगइया देवा हिरण्णवासं वासिंसु
एवं सुवन्नवासं वासिंसु, एव रयण-वहर-पुप्फ-मल्ल-गंध-सुण्ण-आभरणवासं वासिंसु’
इत्यादेर्वपसमूहस्य तथा ‘अप्पेगइया देवा हिरण्णविहिं भाइंसु, एव सुवण्णविहिं भाइंसु’
इत्यादेर्विधिसमूहस्य तीर्थंकरजन्माभिषेकोक्तस्य सप्रहार्थं याः क्वचित् गाथाः सन्ति ताः
अनुसृत्य सूत्रमध्येयम् यावत् ‘अप्पेगइया देवा आघावेति, परिधावेति’ इत्येतदवसानमित्यर्थः ।
इदं च राजप्रभकृतादौ द्रष्टव्यमिति” —अटी०॥ “तए ण तस्स सूरियाभस्स देवस्स
महया महया इदाभिसेए वट्टमाणे अप्पेगतिया देवा सूरियाभ विमाणं नच्चोयय नातिमट्ठियं
पविरल-कुसियरेणुविणासण दिव्व सुरभिगबोदग वास वासति, अप्पेगतिया देवा हयस्य
नट्ठस्यं भट्ठस्यं उवसतरस्यं पसंतरस्यं करेति, अप्पेगतिया देवा सूरियाभ विमाणं आसिय-
संमज्जिओवलित्तं सुइ-संमट्ट रत्थं तरावणवीहियं करेति, अप्पेगतिया देवा सूरियाभ विमाण
मंचाहमचकलियं करेति, अप्पेगइया देवा सूरियाभं विमाणं णाणाविहरागोसियं ऋय-
पडागाइपडागमडियं करेति, अप्पेगतिया देवा सूरियाभ विमाणं लाउल्लोइयमहिय गोसीसरस-
रत्तच्छंदण-दहर-दिण्णपच्चगुलितल करेति, अप्पेगतिया देवा सूरियाभं विमाणं उवच्चियच्छंदणकळ्यं
चदण-घड-सुकुय-तोरण-पडिदुवारदेसभाग करेति, अप्पेगतिया देवा सूरियाभ विमाण आसत्तोसत्त-
विउल्ल-वट्ट-वगवारिय-मल्लदामकलावं करेति, अप्पेगतिया देवा सूरियाभं विमाणं पच्चवण्णसुरभिमुक्क-
पुप्फपुंजोवयारकलियं करेति, अप्पेगतिया देवा सूरियाभ विमाणं कालागुरु-पवर-कुटुरुक्क-तुरुक्क-
धूवमवमत्तगंधुद्धयाभिरामं करेति, अप्पेगइया देवा सूरियाभं विमाणं सुगघगधियं गंधवट्ठिभूत
करेति १ । अप्पेगतिया देवा हिरण्णवासं वासति, सुवण्णवासं वासति, रयस्यवासं वासति, वहरवासं
वासति, पुप्फवासं वासति, फलवासं वासति, मल्लवासं वासति, गंधवासं वासति, सुण्णवासं वासति,
आभरणवासं वासति २ । अप्पेगतिया देवा हिरण्णविहिं भाएति, एवं सुवन्नविहिं भाएति,
रयणविहिं [वयरविहिं] पुप्फविहिं फलविहिं मल्लविहिं सुण्णविहिं वत्थविहिं गधविहिं भाएति, ३ ।
तत्थ अप्पेगतिया देवा आभरणविहिं भाएति, अप्पेगतिया चउव्विह वाइत्त वाइति—तत विततं घणं
सुसिर । अप्पेगइया देवा चउव्विह गेय गायति, तंजहा—उव्विक्काय पायत्तायं मदाय रोइतावसाण
४ । अप्पेगतिया देवा दुय नट्टविहिं उवदसेति, अप्पेगतिया विलंयियणट्टविहिं उवदसेति, अप्पे-
गतिया देवा दुतविलंयिय णट्टविहिं उवदसेति, एवं अप्पेगतिया अच्चियं नट्टविहिं उवदसेति,
अप्पेगतिया देवा आरभडं भसोलं आरभडभसोल उप्पायनिवायपवत्तं सकुच्चियपसारिय रियारियं
भतसभतगामं दिव्वं णट्टविहिं उवदसेति ५ । अप्पेगतिया देवा चउव्विहं अभिणयं अभिणयति,
तजहा—दिट्ठतियं, पाउतिय, सामतोवणिवाइयं, लोगअंतोमज्झावसाणियं । अप्पेगतिया देवा
बुक्कारेति, अप्पेगतिया देवा पीणेति, अप्पेगतिया भासेति, अप्पेगतिया हक्कारेति, अप्पेगतिया
विणति, तडवेति, अप्पेगइया वग्गति अप्फोडेंति, अप्पेगतिया अप्फोडेंति वग्गति, अप्पेगतिया
तिवहं छिंदति ६ । अप्पेगतिया हयहेसियं करेति, अप्पेगतिया हरियगुल्लगुलाइयं करेति,
अप्पेगतिया रइवणघगाइय करेति, अप्पेगतिया हयहेसिय-हरियगुल्लगुलाइय-रइवणघणाइय
करेति ७ । अप्पेगतिया उच्छलेंति, अप्पेगतिया पोच्छलेंति, अप्पेगतिया उक्किट्ठियं करेति,
अप्पेगतिया उच्छलेंति पोच्छलेंति, अप्पेगतिया तिसि वि ८ । अप्पेगतिया उवयति,

वास विहि गाहा जाव परिधावन्ति ।

तते णं मल्ली अरहा जेणेव सहस्संबवणे उज्जाणे जेणेव असोगवरपायवे तेणेव उवागच्छति, २ सीयाओ पच्चो^१रुहति, २ आभरणा^२लंकारं [ओमुयति, तते णं मल्लिस्स अरहतो माया] पभावती [हंसलक्खणेणं पडसाडणं आभरणा^३लंकारं] पडिच्छति । तते णं ^४से मल्ली अरहा सयमेव पंचमुट्ठियं लोयं करेति । तते णं सक्के देविंदे [देवराया] मल्लिस्स केसे पडिच्छति, खीरो^५दंसमुदे^६ साहरति ।

तते णं मल्ली अरहा 'णमोत्थु णं सिद्धाणं' ति कट्ठु सामाइयचरित्तं पडिवज्जति । जं समयं च णं मल्ली अरहा चरित्तं पडिवज्जति तं समयं च णं देवाण माणुसाण य णिग्घोसे तुरियं^७निणाए गीयवां^८तियानिग्घोसे य सक्कवयणसंदेसेणं णिल्लुक्के यावि होत्था । जं समयं च णं मल्ली अरहा सामा^९इयचरित्तं पडिवज्जे तं समयं च णं मल्लिस्स अरहतो माणुसधम्माओ उत्तरिए मणपज्जवनाणे समुप्पन्ने ।

मल्ली णं अरहा जे से हेमंताणं दोच्चे मासे, चउत्थे पक्खे, पोससुद्धे, तस्स णं पोससुद्धस्स एक्कारसीपक्खे णं, पुव्वण्हकालसमयंसि, अट्ठमेणं भत्तेणं अपाणएणं, अस्सिणीनक्खत्तेणं जोगमुवागएणं, तिहिं ई^{१०}त्थीसएहिं अर्भितरियाए परिसाए,

अप्पेगतिया उप्पयन्ति, अप्पेगतिया परिवयन्ति, अप्पेगइया तिन्नि वि ९ । अप्पेगइया सीहनायन्ति, अप्पेगतिया दइयं करेति, अप्पेगतिया भूमिचवेडं दलयन्ति, अप्पेगतिया तिन्नि वि १० । अप्पेगतिया गज्जन्ति, अप्पेगतिया विज्जुयायन्ति, अप्पेगइया वासं वासन्ति, अप्पेगतिया तिन्नि वि करेति ११ । अप्पेगतिया जलन्ति, अप्पेगतिया तवन्ति, अप्पेगतिया पतवन्ति, अप्पेगतिया तिन्नि वि १२ । अप्पेगतिया हक्कारेति, अप्पेगतिया थुक्कारेति, अप्पेगतिया धक्कारेति, अप्पेगतिया साहं साइ नामाहं साहेति, अप्पेगतिया चत्तारि वि १३ । अप्पेगइया देवा देवसन्निवायं करेति, अप्पेगतिया देवुज्जोय करेति, अप्पेगइया देवुकलियं करेति, अप्पेगइया देवा कइकहग करेति, अप्पेगतिया देवा दुइदुइगं करेति, अप्पेगतिया चेलुक्खेवं करेति, अप्पेगइया देवसन्निवायं देवुज्जोयं देवुकलियं देवकइकहग देवदुइदुइग चेलुक्खेवं करेति, अप्पेगतिया उप्पलहत्थगया जाव सयसहस्सपत्त-हत्थगया, अप्पेगतिया कलसहत्थगया जाव धूवकडुच्चुयहत्थगया हट्ठुट्ठ जाव हियया सव्वतो समंता आहावति परिधावन्ति १४ ।” इति राजप्रश्नकृते [=राजप्रश्नीयसूत्रे] ॥

१ °धात्रेति हे २ ॥ २ °रुमति खं १ ॥ ३. दइयता पृ० ५५ पं० १७ ॥ ४. से हे २ विना नास्ति ॥ ५ °दगसमुहे हे १ ला २, हेस० ४ ॥ ६. °हे पक्खिवइ ला ३ । °दे परिवक्खिवइ हे १ ला २, हे सं० ४ । °हे पक्खिववि साहरति खं १ ॥ ७. अरिहा जे १ ॥ ८. मुट्ठियं° हे ३ ४ ला १, २, ३, सं १ लो० ॥ ९. °यणाए हे १ जे १ विना ॥ १०. °वाइयं° हे १, २ ॥ ११. सक्कस्स व° ला १ लो० हे १ ॥ १२. “निलुक्के ति निलुक्कोऽन्तर्हित इत्यर्थः”—अटी० ॥ १३. °इयं° हे २ ला १ । °इयं जे १ ॥ १४ “सुद्धस्स एक्कारसीपक्खे ण ति शुद्धपक्षस्य या एकादशी तिथिस्तत्पक्षे तदधे, णमित्यलङ्कारे”—अटी० ॥ १५. °णीहिं नक्ख° हे २ विना ॥ १६. इत्थिं स १ ला २, ३ हे ४ ॥

तिहिं पुरिससएहिं वाहिरियाए परिसाए सद्धिं मुंडे भवित्ता पव्वइए । मल्लिं अरहं
इमे अह्म नायकुमारा अणुपव्वइंसु, तंजहा—

णंदे य १ णंदिमित्ते २ सुमित्त ३ वलमित्त ४ माणुमित्ते य ५ ।

अमरवति ६ अमरसेणे ७ महसेणे चेव ८ अट्टमए ॥ १५ ॥

५ तए णं ते भवणवति-वाणमंतर-जोतिसिय-वेमाणिया [देवा] मल्लिस्स अरहत्तो
निकखमणमहिंमं करेति । जेणेव नंदीसरे [दीवे तेणेव उवागच्छंति, उवागच्छित्ता]
अट्टाहियं करेति, २ जामेव दिसिं पाउब्भूया तामेव दिसिं पडिगया । तए णं मल्ली
अरहा जं चेव दिवसं पव्वतिए तस्सेव दिवसस्स पंचावरण्हकालसमयंसि असो-
वरपायवस्स अहे पुढविसिलापट्ठयंसि सुहासणवरगयस्स सुभेणं परिणामेणं पसत्थेहिं
१० अज्झवसाणेहिं पसत्थाहिं लेसाहिं विमुज्झमाणीहिं तयावरणकम्मरयविकरणकरं
अपुव्वकरणं अणुपविट्ठस्स अणंते जीव समुप्पन्ने ।

७८ ते णं काले णं ते णं समए णं सव्वदेवाणं आसणातिं चलंति,

१. वाहिरियाते हे १ ॥ २ “णायकुमारं चि ज्ञाता इक्ष्वाकुवशविशेषभूताः, तेपा कुमारा
राज्यार्हा ज्ञातकुमारा” —अटी० ॥ ३. “व्वइंसु खं १ ॥ ४. “वइं म” जे १ । “वति ४ म”
जे १ विना । अत्र “४” इत्यङ्गेन भवणवति-वाणमंतर-जोतिसिय-वेमाणिया इति पाठो ग्राह्यः ॥
५. प्रतिपु पाठाः—करेति २ जाव पडिगया जे १ हे १ । करेति २ पडिगया जे १ हे १ विना ।
करेति जामेव दिसिं पाउब्भूया तामेव दिसिं पडिगया ला १ ॥ ६. अरहा जे १ ॥ ७ पव्वइए
हे २ ॥ ८. पुब्बाव” ख १ हे २ विना । “तस्सेव दिवसस्स पंचावरण्हकालसमयंसि चि यत्र
दिवसे दीक्षा ब्राम्ह तस्यैव पौषमासशुद्धैकादशीलक्षणस्य प्रत्यपराह्णकालसमये पश्चिमे भागे, इदमेव
आवश्यकं पूर्वाह्णे मार्गशीर्षे च श्रूयते, यदाह—“तेवीसाए नाण उप्वन्न जिगवराण पुव्वण्हे”
[आवश्यकनि० २५३] चि तथा “मगसिरसुद्धएकारसीए मल्लिस्स अस्सिणीजोमे”
[आवश्यकनि० २५०] चि । तथा तत्रैव अत्य अहोरात्रं यावच्छ्रद्धस्थपर्यायः श्रूयते, तदत्राभिप्रायं
बहुश्रुता विदन्तीति” —अटी० ॥ ९. पसत्थेहिं अज्झवसाणेहिं नास्ति खं १ हे २, ३, ४ स १
ला १, २ ॥ १०. विमुज्झमाणीहिं सं १ ला ३ हे ४ विना नास्ति ॥ ११. तदावरणिजाकम्म हे २ ।
“कम्मरयविकरणकरं चि कर्मजोविशेषणकारि” —अटी० । तुलना— “तए ण तस्स भरहस्स
रण्णे सुभेण परिणामेणं पसत्थेहिं अज्झवसाणेहिं लेसाहिं विमुज्झमाणीहिं २ ईहापोहमगणगवेसण
करेमाणस्स तयावरणिजाणं कम्माण खएणं कम्मरयविकरणकरं अपुव्वकरणं पविट्ठस्स अणंते
अणुत्तरे निव्वाषाए निरावरणे कसिणे पडिपुण्णे केवलवरनानंदसेणं समुप्पन्ने” इति जम्बूद्वीप-
प्रज्ञप्तौ तृतीये वक्षस्कारे ॥ १२. जाव केवलनाणे समुप्पन्ने जे १ । “अनन्तं विपयानन्तत्वात्,
यावत्करणात् इदं द्रष्टव्यम्—अनुत्तरं समस्तज्ञानप्रधानं निर्वाणं चातम् अप्रतिहतं निरावरणं
क्षायिकं कृत्स्नं सर्वार्थग्राहकत्वात् प्रतिपूर्णं सकलस्वाश्रयुक्तत्वात् पौर्णमासीचन्द्रवत्, केवलवर-
ज्ञानदर्शनं संशुद्धं वरं विशेषग्रहणं सामान्यग्रहणं चेत्यर्थः” —अटी० ॥

समोसढा सुणेति, अट्टाहियामहिमं० नंदीसरं० जामेव दिसं पाउ जाँव पडिगया । कुंभए वि निग्गच्छति । तते णं ते जितसत्तुपामोक्खा छप्पि रायाणो जेद्वपुत्ते रज्जे ठवेत्ता पुरिससहस्सवाहिणीयाओ [सीयाओ] दुरूढा [समाणा] सव्विड्ढीए जेणेव मल्ली अरहा जाँव पज्जुवासंति ।

तते णं मल्ली अरहा तीसे महतिमहालियाए [परिसाए] कुंभगस्स [रण्णो] तेसिं च जियसत्तुपामोक्खाणं [छण्हं पि रायाणं] धम्मं परिकहेति, परिसा जामेव दिसं पाउब्भूया तामेव दिसं पडिगया, कुंभए समणोवासए जाते, पडिगते, पभावती य । तते णं जितसत्तुपामोक्खा छप्पि रायाणो धम्मं सोच्चा [एवं वयासी—] आलित्तए णं भंते । जाँव पव्वइया, जाँव चोदसपुव्विणो, अणंते केवल[वरणाण-
दंसणे समुप्पाडेत्ता तओ पच्छा] सिद्धा । तते णं मल्ली अरहा सहसंबवणातो निक्खमति, २ वहिया जणवयविहारं विहरति ।

मल्लिस्स णं भिसगपामोक्खा अट्टावीसं गणा अट्टावीसं गणहरा होत्था । मल्लिस्स णं अरहओ चत्तालीसं समणसाहस्सीओ उक्कोसिया समणसंपया होत्था । बंधुमतिपामोक्खाओ पणपण्णं अज्जियासाहस्सीओ उक्कोसिया अज्जियासंपया होत्था । सावयाणं एगा सतसाहस्सी चुलसीतिं सहस्सा, सावियाणं तिन्नि सय-
साहस्सीओ पण्णट्ठिं च सहस्सा, छस्सया चोदसपुव्वीणं, वीसं सया ओहिनाणीणं,

१. अट्टाहिय महा नंदीसर हे २ विना । “अट्टाहियामहिमं ति अट्टानामहा समाहारोऽष्टाहम्, तदस्ति यस्या महिमाया साऽष्टाहिका, इदं च व्युत्पत्तिमात्रम्, प्रवृत्तिस्तु महिमामात्र एवेति दिवसस्य मध्ये तद्द्वयं न विरुध्यते इति”—अटी० ॥ “तए णं ते बहवे भवणवइ जाव वेमाणिया देवा तित्थगरस्स परिनिव्वाणमहिमं करेति, २ चा जेणेव नदीसरवरे दीवे तेणेव उवागच्छंति । तए णं से सक्के देविंदे देवराया पुरत्थिमिल्ले अंजणगपव्वए अट्टाहियं महामहिमं करेति” इति जम्बूद्वीपप्रशस्तौ द्वितीये वस्सरकारे । पूर्वापरविविधग्रन्थसन्दर्भानुसारेण अटी० हे २ विना अन्य-हस्तलिखितादर्शानुसारेण चात्र ‘समोसढा सुणेति, सुणेत्ता जेणेव नदीसरे दीवे तेणेव उवा-गच्छंति, उवागच्छित्ता अट्टाहिय महामहिमं (अट्टाहियामहिम—हे २) करेति, करेत्ता जामेव दिसं पाउब्भूया तामेव दिसं पडिगया’ इति सपूर्णः पाठो भाति । २. जाव पडिगया जे १ ला ३ विना नास्ति ॥ ३. ०णीओ द्रुढा हे १ । ०णियातो दुरूढा हे २ । ०णी दुरूढा जे १ । ०णीयाओ द्रुढा हे ३ सं १ लामू ३ । ०णीयातो रूढा खं १ । ४. दइयता पृ० १२३ पं० १८ ॥ ५. दइयताम् औपपातिकादिसूत्रेषु ॥ ६. जाव पव्वइत्ता हे १, २ । दइयता पृ० ५६ पं० ६ ॥ ७. जाव नास्ति हे २ ॥ ८. प्रतिषु पाठाः—अणते वरनाणदंसणे केवले सिद्धा स १ ला ३ हे ४ । अणंते केवल सिद्धा हे २, ३ जे १ खंस० १ । अणंते केवललि(ले—ला १) सिद्धा खंमू० १ ला १, २ । हे १ मध्ये पाठोऽयं नास्ति । दइयता पृ० १२२ पं० १८ ॥ ९. तीसं जे १ ॥

वत्तीसं सया केवलणाणीणं, पणतीसं सया वेउव्वियाणं, अट्ठ सया मणपज्जवनाणीणं, चोदस सया वादीणं, वीसं सया अणुत्तरोववातियाणं ।

मल्लिस्स अरहओ दुविहा अंतकरभूमी होत्था, तंजहा—जुयंतकरभूमी परियायंतकरभूमी य, जाव वीसतिमाओ पुरिसजुगाओ जुयंतकरभूमी, दुवासपरियाए
 ५ अंतमकासी । मल्ली णं अरहा पैणुवीसं धणूतिमुडुं उच्चैत्तेणं, वण्णेणं पियंगुसामे, समचउरंससंठाणे, वज्जरिसभणा[रायसंधयणे] मज्झदेसे सुहंसुद्धेणं विहरित्ता जेणेव सम्मेए पव्वए तेणेव उवागच्छइ, २ संमेयसेलसिहरे पाओवगमणं णुवन्ने । मल्ली णं अरहा एगं वाससतं अगारवाँसम[ज्झावसित्ता] पणपणं वाससहस्सातिं वाससऊ-
 १० णातिं केवलिपरियागं पाउणित्ता, पणपणं वाससहस्साइं सव्वाउयं पालइत्ता, जे से गिम्हाणं पढमे मासे दोचे पक्खे चेतसुद्धे तस्स णं चेतसुद्धस्स चैउत्थीए पक्खे णं, भरणीए णक्खत्तेणं [जोगमुवागएणं], अट्ठरत्तकालसमयंसि, पंचहिं अज्जियासएहिं अंभतरियाए परिसाए, पंचहिं अणगारसएहिं वाहिरियाए परिसाए, मासिएणं भत्तेणं अपाणएणं, वग्घारियपाणी, खीणे वेयणिज्जे आउए नांमगोए ^{१०}सिद्धे । एवं परिनिव्वाणमहिमा भाणित्त्वा जहा जंउदीवपेण्णत्तीए,
 १५ नंदीसरे ^{१३}अट्ठाहियाओ पडिगयाओ ।

एवं खलु जंउ ! समणेणं भगवता महावीरेणं अट्ठमस्स णायज्झयणस्स अयमट्ठे पणत्ते त्ति वेमि ।

॥ ‘मल्ली’णायं संमत्तं ॥

१. ‘वाती’ सं १ ला २, ३ हे ४ ॥ २. दुवालसप^० हे १ लामू० ३ । “दुवायपरियाए त्ति दिवर्षपर्याये केवलपर्यायापेक्षया भगवति जिने सति अन्तमकार्पात् भवान्तमकरोत् तत्तीर्थे साधुः, न आरात् कश्चिदपीति । दुमासपरियाए इति क्वचित्, क्वचिच्च चउमासपरियाए इति दृश्यते” —अटी० । ३. पणं सं १ ला २, ३ हे ४ ॥ ४. ‘त्तेणेण सं १ ला २, ३ हे ४ ॥ ५. ‘वासमज्जे पणं हे ३ । दृश्यता पृ० ५७ पं० १ टि० १६, पृ० ५८ पं० १०, १४ । ‘वासं पणं हे १, २ जे १ ख १ । ६. चउत्थीए भरं जे १ हे १ विना । चउत्थीय भरं हे २ । ७. भरणीनक्खं हे ३ ॥ ८. अंभतं हे २ ॥ ९. नामागोए खं १ हे २ ॥ १०. सिद्धा खं १ ॥ ११. दृश्यता जम्बूद्वीपप्रज्ञतौ द्वितीये वक्षस्कारे ॥ १२. “तए णं ते बहवे भवणवइवाणमतरे जाव अट्ठाहियाओ महामहिमाओ करेति” इति जम्बूद्वीपप्रज्ञतौ द्वितीये वक्षस्कारे ॥ यदि पडिगया इत्यस्य देवा इत्यनेन सम्यन्वस्तर्हि अत्र ‘अट्ठाहियाओ, पडिगया ।’ इति सम्यक् प्रतिभाति ॥ १३. प्रतिपु पाठाः—मल्लीणायज्झयण जे १ सं १ लो० ला १, २, ३ हे ४ । मल्लीणायं हे १, २, ३ खं १ ॥ १४. समत्तम हे २ ॥

[णवमं अज्झयणं 'मायंदी']

७९. जइ णं भंते ! समणेणं जाव संपत्तेणं अट्टमस्स णायज्झयणस्स अयमट्ठे पण्णत्ते, नवमस्स णं भंते ! नायज्झयणस्स समणेणं जाव संपत्तेणं के अट्ठे पण्णत्ते ?

एवं खलु जंबू ! ते णं काले णं ते णं समए णं चंपा नामं नयरी, पुण्णभदे चेइए । तत्थ णं माकंदी नामं सत्थवाहे परिवसत्ति, अट्ठे [दित्ते वित्थिण्णविउल- ५
भवणसयणासणजाणवाहणाइण्णे बहुदासदासीगोमहिसगवेलगप्पभूए बहुधण-
बहुजायरूवरयए आओग-पओगसंपउत्ते विच्छद्धियविउलभत्तपाणे] । तस्स णं भद्दा
नामं भारिया, तीसे णं भद्दाए अत्तया दुवे सत्थवाहदारया होत्था, तंजहा—
जिणपालिए य जिणरक्खिए य ।

तते णं तेसिं मागंदियदारगाणं अण्णया कयाइ एगयओ इमेयारूवे मिहो १०
कहासमुल्लवे समुप्पजित्था—एवं खलु अम्हे लवणसमुदं पोयवहणेणं एक्कारस
वॉरा ओगाढा, सच्चत्थ वि य णं लद्धद्धा कयकजा अणहसमग्गा पुणरवि
नियंघरं हव्वमागया । तं सेयं खलु अम्हं देवाणुप्पिया ! दुवाल्लसमं पि
लवणसमुदं पोतवहणेणं ओगाहित्तए त्ति कट्ठु अण्णमण्णस्सेतमट्ठं पडिसुणेंति,
२ ता जेणेव अम्मापितरो तेणेव उवागच्छंति, २ ता एवं वदासी—एवं खलु अम्हे १५
अम्मयाओ ! एक्कारस वारा तं चेव जाव नियघरं हव्वमागया, तं इच्छामो णं
अम्मयाओ ! तुब्भेहिं अब्भणुण्णाया समाणा दुवाल्लस[मं पि] लवणसमुदं पोयवह-
णेणं ओगाहित्तए ।

तते णं ते मागंदियदारए अम्मापियरो एवं वदासी—इमे 'ते जाया ! अज्जग २०
जाव परिभाएत्तए । तं अणुहोह ताव जाया ! विउले माणुस्सए इड्ढीसक्कार-
समुदए, किं मे संपच्चवाएणं निरालंबणेणं लवणसमुदोत्तारेणं ? एवं खलु पुत्ता !
दुवाल्लसमी जत्ता सोवसग्गा यावि भवति, तं मा णं तुब्भे दुवे पुत्ता ! दुवाल्लसमं

१. दृश्यता पृ० ७७ पं० १५ ॥ २. मागंदियारं जे १ हे १ ॥ ३. अण्णया ला १ मु० विन नास्ति ॥ ४. वाराओ ओगाढा जे १ हे १ ॥ ५. नियघर जे १ हे १ ला २, ३ हे ३, ४ ॥ ६. °लसं पि खं १ सं १ ला २, ३ हे ३, ४ ॥ ७. लवण स° हे १ ॥ ८. °स्स एयमट्ठ जे १ हे २ ॥ ९. खलु ते अम्म° लो० ॥ १०. मे हे १, ३ हे स० ४ ला ३ । मो जे १ हे २ । दृश्यता पृ० ४६ पं० १९ ॥ ११. परियाभा° स १ ला २, ३ हे ३, ४ ॥ १२. जाव जाया हे २ । ताव जावया हे ३ । दृश्यता पृ० ४७ पं० २ ॥ १३. सपच्चवा° खं १ हे २, ४ ला १, ३ जे १ ॥ १४. °लसं पि सं १ ला २, ३ हे ४ ॥

पि लवणसमुदं जाव ओगाहेह, मा हु तुब्भं सरीरस्स वावत्ती भविस्सति ।

तते णं मागंदियदारगा अम्मापियरो दोच्चं पि तच्चं पि एवं वदासी—एवं खलु अम्हे अम्माओ । एक्कारस वारा लवणसमुदं(इं) जाव ओगाहित्तए । तते णं ते मागंदियदारए अम्मापियरो जाहे नो संचाएन्ति वहुहिं आघवणाहिं यं पणवणाहि
५ य आघवित्तए [वा] पणवित्तए वा ताहे अकामा चेव एयमइं अणुमन्नित्था । तते णं ते मागंदियदारगा अम्मापिऊहिं अब्भणुण्णाया समाणा गणिमं च धरिमं च मेज्जं च पारिच्छेज्जं च जहा अरहण्णगस्स जाव लवणसमुदं वहुइं जोर्यणसयाइं ओगाढा ।

तते णं तेसिं मागंदियदारगाणं अणेगाइं जोयणसयाइं ओगाढाणं समाणाणं अणेगाइं उप्पातियसयातिं पाउब्भूयातिं, तंजहा—अयाले गज्जियं जाव थणियसदे,
१० कालियावाते यत्थ संमुच्छिण्ण । तते णं सा णावा तेणं कालियवातेण आहुणिज्ज-

१. तच्चं पि नास्ति जे १ सं १ लामू ३ हे ४ ॥ २. लवण जाव ओगां जे १ हे १ विना । लवण ओगां हे २ ॥ ३. मागदिदारए ला १ ख १ विना । मागंदीदारए हे २, ३ ॥ ४. य नास्ति जे १ विना । दृश्यता पृ० ४८ प० १७ ॥ ५. वा सु० विना नास्ति ॥ ६. अणुजाणित्था जे १ हे १ ॥ ७. वहुहिं हे २ । वहुहित्ति खं १ ॥ ८. जोयणाइ सयाइं जे १ ॥ ९. अगाले ख १ हे २, ३ विना । दृश्यता पृ० १५४ प० ८ ॥ १०. प्रतिपु पाठाः—कालियावाते अत्थ संमुच्छित्ते हे २ । कालियवाए यत्थ संमुच्छिण्ण ख १ ला १ । कालियवाए जाव समुच्छिण्ण हे १, ४ जे १ सं १ ला २, ३ । “कालियावाए यत्थ (पृथ—अटीख०) चि कालिकावातः प्रतिकूल-वायुः”—अटि० ॥ ११. “आहुणिज्जमाणीःयादि, आधूयमाना कम्यमाना ‘विद्रवमुपगता’ इति सम्बन्धः । सचाल्यमाना स्थानात् स्थानान्तर्गमनेन, संश्रोभ्यमाना अधोनिमज्जनतः तद्गतलोकक्षोभोष्पादाद्वा, सलिलतीक्ष्णवेगैरतिवर्त्यमाना आक्रम्यमाणा, कुट्टिमे करतलेनाहतो य स तथा स इव तैर्द्रुमपुंति कन्दुकः, तत्रैव तत्रैव प्रदेशेऽधः पतन्ती च अधोगच्छन्ती, उत्पतन्ती च ऊर्ध्वं यान्ती, तथा उत्पतन्तीव धरणीतलात् सिद्धविद्या विद्याधरकन्यका, तथा अधः पतन्तीव गगनतलाद् भ्रष्टविद्या विद्यावरकन्यका, तथा त्रिपलायमानेव भयाद् धावन्तीव महागरुडवेगवित्रासिता भुजगरकन्यका, धावन्तीव महाजनस्य रसितशब्देन चित्रस्ता स्थानभ्रष्टा अश्वकिशोरी, तथा निगुञ्जन्तीव अव्यक्तशब्दं कुर्वन्तीव अवनमन्तीव वा गुरुजनदृष्टा-पराधा पिनाशुलव्यवलीका सुजनकूलकन्यका कुलीनेति भावः, तथा घूर्णन्तीव वेदनया यथराय-माणेव वीचीप्रहारशक्तादिता सती, ताडिता हि स्त्री वेदनया घूर्णन्तीति वेदनयेव घूर्णन्तीत्येव-मुपमान द्रष्टव्यम्, गलितलम्बनेव आलम्बनाद् भ्रष्टेव गगनतलाद् आकाशात् पतितेति गम्यते, यथा क्षीणवन्धनं फण्दि आकाशात् पतति एवं सापीति, क्वचित्तु गलितलम्बना इत्येतावदेव दृश्यते, तत्र लम्ब्यन्ते इति लम्बनाः नङ्गराः, ते गलिता यस्या सा तथा, तथा रुदन्तीव, कैः केत्याह—सलिलभिन्ना ये ग्रन्थयस्ते सलिलग्रन्थयः, ते च ते विवहरमाण चि विप्रकिरन्तश्च सलिलं धरन्त इति समाप्तः, त एव स्यूराश्रुपाताः तैर्नववधूरपरतभर्तृका, तथा विलपन्तीव, कीदृशी केत्याह—परचक्रराजेन अपरसैन्यनृपतिना अभिरोधिता सर्वतः कृतविरोधा या सा तथा, परम-महामथाभिद्रुता महापुरवरी, तथा क्षणिकस्थिरत्वसाधर्म्यात् ध्यायन्तीव, कीदृशी केत्याह—रूपदेन

माणी २ संचालिज्जमाणी २ संखोभिज्जमाणी २ सलिलतिक्खवेगेहिं अतियट्ठिज्ज-
माणी २ कोट्टिमकरतलाहते विव तिंदूसए तत्थेव २ ओवयमाणी य उप्पयमाणी
य, उप्पयमाणी विव धरणियलाओ सिद्धविज्जा विज्जाहरकज्जगां, ओवयमाणी

वेपाद्यन्यथात्वेन यश्छन्नः प्रयोगः परप्रतारणव्यापारः, तेन युक्ता या सा तथा, योगपरिवाजिका
समाधिप्रधानव्रतिनीविशेषः, तथा निःश्वसन्तीव अधोगमनसाधर्म्यात् तद्रतजननिःश्वाससाधर्म्याद्वा
निःश्वसन्तीव, कीदृशी केत्याह—महाकान्तारविनिर्गता परिश्रान्ता च या सा तथा, परिणत-
व्या' विगतयौवना, अम्मय चि अम्मा पुत्रजन्मवती, एवंभूता हि स्त्री श्रमप्रचुरा भवति, ततश्चात्यर्थे
निःश्वसितित्येवं सा विशेषितेति, तथा तद्रतजनविषादयोगात् शोचन्तीव, कीदृशी केत्याह
—तपश्चरणं ब्रह्मचर्यादि, तत्फलमपि उपचारात् तपश्चरणं स्वर्गसम्भवभोगजातं तस्य क्षीणः
परिभोगो यस्याः सा तथा, च्यवनकाले देवचरचधूः। अथवा उप्पयमाणी विवेत्यादौ विवशब्द-
स्यान्यत्र योगादुपतन्ती नौः, केव? सिद्धविद्या विद्याधरकन्यकेवेत्यादि व्याख्येयमिति। तथा
संचूर्णितानि काष्ठानि क्वचर च तुण्ड यस्याः सा तथा, तथा भग्ना मेढी सकलफलकाधारभूत-
काष्ठरूपा यस्याः सा तथा, मोटितो (मोटितो—अटीस०) भग्नः सहसा अकस्मात् सहस्र-
सख्यजनाश्रयभूतो वा मालो मालकः उपरितनभागो जनाधारो यस्याः सा तथा, ततः पद-
द्वयस्य कर्मधारयः। तथा शूलाचितेव शूलाप्रोतेव गिरिशङ्खारोहणेन निरालम्बनता गतत्वा-
च्छूलाचिता, वक्रो वक्रः परिमर्शो जलधिलजलस्पर्शो यस्याः सा तथा, ततः कर्मधारयः, अथवा
शूलाधितः आचरितशूलारूपप्लुटितपरिकरत्वात्, सूलाइत चि पाठे तु शूलायमानो वंक्षश्च वक्रः
पा(प—अटीहे०)रिमासो चि नौगतकाष्ठविशेषो नाविकप्रसिद्धो यस्या सा तथा, तथा फलकान्तरेषु
सघटितफलकविवरेषु तट्टट्टायमानाः तथाविवध्वनिं विदधानाः स्फुटन्तो विघटमानाः सन्धयो
मीलनानि यस्या सा तथा, त्रिगलन्त्यो लोहकीलिका यस्या सा तथा, ततः कर्मधारयः, तथा
सर्वाङ्गैः सर्वावयवैः विजृम्भिता विवृतता गता या सा तथा, परिश्रुता रज्जवः फलकसघातनदवरिकाः
यस्याः सा तथा, अत एव विसरति विशीर्यमाणानि सर्वाणि गात्राणि यस्याः सा तथा, ततः
कर्मधारयः। आमकमलकभूता अपक्वशरावकल्पा, जलसम्पर्के क्षणेन विलयनात्। तथा अकृत-
पुण्यजनमनोरथ इव चिन्त्यमाना कथमियमेतामापदं निस्तरिष्यतीत्येव विकल्प्यमाना, गुर्वी गुफका,
आपदः सकाशाद् दुःखमुद्धरणीयत्वात्, निष्पुण्यजनेनापि स्वो मनोरथः 'कथमय पूरयिष्यते'
इत्येवं चिन्त्यमानो दुर्निर्वहत्वात् गुरुरेव भवतीति तेनोपमेति, तथा हाहाकृतेन हाहाकारेण
कर्णधाराणां निर्धामकाणा नात्रिकानां कैवर्ताना वाणिजकजनानां कर्मकराणां च प्रतीताना
विलपितं विलापो यस्या सा तथा, तथा नानाविधै रत्नैः पण्यैश्च भाण्डैः संपूर्णा या सा तथा,
रोयमाणेहिं ति सशब्दमश्रूणि विमुञ्चसु, कदमाणेहिं ति शोकाद् महाध्वनिं मुञ्चसु, सोयमाणेहिं
शोचसु मनसा खिद्यमानेषु, तिप्पमाणेहिं ति भयात् प्रस्वेदलालादि तेषु क्षरत्सु, विलपत्सु
आर्तं जल्पत्सु पुंस्महत् अंतोजलगयं ति जलान्तर्गतं गिरिशिखरमासाद्य संभग्नः कूपकः
कूपकस्तम्भो यत्र सितपटो निबध्यते तोरणानि च यस्या सा तथा, तथा मोटिता ध्वजदण्डा यस्या
सा तथा, तथा बलकानां दीर्घदाहलपाणा शतानि खण्डितानि यस्या सा तथा, अथवा बल्यशतैः
बलयाकारखण्डशतैः खण्डिता या सा तथा, करकरस्स चि करकरेति शब्दं विदधाना तत्रैव
जलधौ विट्च विलयमुपगतेति"—अटी० ॥

१. 'गातो। ओव' खं १। 'गा तोव' हे ३ ॥

- विव गगणतलाओ भट्टविज्जा 'विज्जाहरकन्नगा, विपलायमाणी विव महागरुल-
वेगवित्तासियाँ भुयगकन्नगा, धावमाणी विव महाजणरसियसद्वित्त्या ठाणभट्टा
आसकिसोरी, णिगुंजमाणी विव गुरुजणदिट्ठावराहा सुयणकुलकन्नगा, धुण्णमाणी
विव 'वीइपहारसततालिया, गलियलंघणा विव गगणतलाओ, रोयमाणी विव
५ सलिलंगंठिविप्पइरमाणथोरंसुवाएहिं नववहू उवरतभत्तुया, विलवमाणी विव
परचक्रायाभिरोहिया परममहम्मयाभिदुया महापुरवरी, झायमाणी विव कवडं-
च्छोमणपओगजुत्ता जोगपरिव्वाइया, णीससमाणी विव महाकंतरविणिग्गयपरिस्संता
परिणयवया अम्मया, सोयमाणी विव तवचरणखीणपरिभोगा चयणकाले देव-
वरवहू, संचुणियकट्टकूवरा, भग्गमेढिमोडियंसहस्समाला, सूलाइयवंकंपारिमासा,
१० फलहंतरतडतंडेतफुट्टंतंसंधिवियलंतलोहंखीलिया, सव्वंगवियंभिया, परिसडियरंजु-
विसरंतसव्वगत्ता, आमगमलग्गभूया, अकयपुण्णजणमणोरहो विव चित्तिज्जमाणगुरुई,
हंहाकयक्कणधार-णाविय-त्राणियगजण-कम्मगारविलविया णाणाविहंरयणपणिय-
संपुण्णा, चहूहिं पुरिससएहिं रोयमाणेहिं कंदमाणेहिं सोयमाणेहिं तिप्पमाणेहिं
विलवमाणेहिं एगं महं अंतो जलगयं गिरिसिहरमाँसायइत्ता संभग्गकूंवतोरणा
१५ मोडियझयदंडा वलयसयखंडिया करकरस्स तत्थेव विहवं उवगया । तते णं तीए
णावाँए विवज्जमाणीए ते चहवे पुरिसा विपुलपणियभंडमायाए अंतोजलंमि णिमंजा-
विया यावि होत्था ।

८०. तते णं ते मागंदियदारगा छेया दक्ख्वा पत्तट्ठा कुसला "मेहाविणो

१. विज्जा° नास्ति जे १ हे १, २ ॥ २. 'त्रिय सु' जे १ सं १ ॥ ३. भुयगवरकन्नगा जे १ सं १
लो० विना ॥ ४. 'वित्तट्ठाणभट्टा जे १ । "वस्तस्य द्वित्य-तट्ठा"—सि० ८।२।१३६ ॥
५. आसि° जे १ हे १ ॥ ६. धुम्ममाणी खं १ सं १ हे २ विना । घुज्जमाणी हे २ ॥ ७. वीयी°
जे १ । वीती° खं १ । वीत्ति° सं १ ला २, ३, हे ३, ४ ॥ ८. 'गंधविचिप्पयरमाण° जे १ ।
'गंधिविचइरमाण° हे १ ॥ ९. 'डम्मोमण° खं १ ॥ १०. 'मोडिय° खं १ जे १ ॥ ११. परि° सं १
ला २, ३ हे ४ ॥ १२. 'संधिविलत्त° हे २ । 'संधिविलयत्त° जे १ ॥ १३. 'हखीलिया सं १ ला २, ३
हे ४ विना ॥ १४. 'रज्ज° खं १ । १५. 'गरु° लो० ॥ १६. हाहकय° सं १ ला २, ३ हे ३, ४ ॥
१७. 'हपणियरयणसंपुण्णा जे १ हे १ ॥ १८. प्रतिपु पाठाः—'मासाययित्ता हे १ । 'मासायइत्त
ला १ । 'मासाययित्ता जे १ लो० । 'मासाइत्ता सं १ ला २, ३ हे २, ३, ४ । 'मासात्तिता
खं १ ॥ १९. 'कुवतो° हे २ । 'कुवेरतो° जे १ ॥ २०. 'ए भिज्जमाणीए जे १ हे १ विना ॥ २१.
प्रतिपु पाठा—'निवज्जाविया यावि हे २ ला १ । 'निमज्जाविया त्रि हे १ । 'निवज्जाविया चि सं १
लामू० ३ हे ३, ४ । 'निज्जात्रिया त्रि ला २ लास० ३ । 'निवज्जामिया चि खं १ ॥ २२. हे १
जे १ विना—'मेहानी निउ° सं १ ला १, २, ३ हे २, ३, ४ । 'मेहावि निउ° खं १ ॥

णिउणसिप्पोवगया बहूसु 'पोतवहणसंपराएसु कयकरणा लद्धविजया अमूढा
अमूढहत्था एगं महं फलगखंडं आसादेति, जंसि^१ च णं पदेसंसि से पोयवहणे
विवन्ने तंसि^३ च णं पदेसंसि एगे महं रयणदीवे णामं दीवे होत्था, अणेगाइं
जोयणातिं आयामविकखंभेणं, अणेगाइं जोयणाइं परिकखेवेणं, णाणादुमसंडमंडिउद्देसे
सस्सिरीए पासातीए दरिसणिजे अभिरूवे पडिरूवे ।

५

तस्स णं बहुमज्झदेसभाए एत्थ णं महं एगे पासायवडेंसए यावि होत्था
अब्भुगयमूसिए जाव सस्सिरीयरूवे पासातीए दरिसणिजे अभिरूवे पडिरूवे । तत्थ
णं पासायवडेंसए रयणदीवदेवया नामं देवया परिवसति पावा चंडा रुद्धा खुद्धा
साहंसिया । तस्स णं पासायवडेंसयस्स चउद्धिसिं चत्तारि वणसंडा किण्हा किण्हो-
भासा० । तते णं ते मागंदियदारगा तेणं फलयखंडेणं ओवुंज्झमाणा २ रयणदीवं १०
तेणं संवूढा यावि होत्था ।

तते णं ते मागंदियदारगा थाहं लभंति, २ ता मुहुत्ततरं आससंति, २ ता
फलखंडं विसंजेति, २ ता रयणदीवं उत्तरति, २ ता फलाणं मग्गणगवेसणं
करेति, २ ता फलातिं आहारंति, २ ता णालिएराणं मग्गणगवेसणं करेति, २ ता
नालिएराइं फोडेति, २ ता नालिएरतेलेणं अण्णमण्णस्स गत्ताइं अब्भंगेति, २ ता १५
पोक्खरणी ओगाहेति, २ जलमज्जणं करेति, २ जाव पञ्चुत्तरंति, पुढविसिल्ल-
पट्टयसि निसीयंति, २ आसत्था वीसत्था सुहासणवरगया चंपं नगरिं, अम्मोपिऊण
आपुच्छण च, लवणसमुद्दोत्तरं च, कालियवायसमुच्छणं च, पोतवहणविवत्तिं च,
फलयखंडस्स आसायणं च, रयणदीवुत्तरं च, अणुचितेमाणं २ ओहतमणसंकप्पा
जाव झियायंति ।

२०

१. "पोयवहणसंपराएसु त्ति सम्परायः संग्रामः, तद्वद् यानि भीषणानि पोतवहनकार्याणि तानि
तथोच्यन्ते, तेषु"—अटी० ॥ २. अमूढामूढहत्था हे १ खं १ ॥ ३. °सि खं १ ॥ ४ तत्थ हे १
जे १ ॥ ५ यावि स १ ला २, ३ हे ४ विना नास्ति ॥ ६ °मूसिय जाव लो० । °मूसिये जाव
खं १ । दृश्यता पृ० ३९ प० ८-१२ टि० ७ ॥ ७ °स्सिया जे १ सं १ ला ३ ॥ ८. दृश्यता
पृ० ७७ पं० १० टि० ७ ॥ ९. फलयाखं हे १ । फलायखं ख १ ॥ १०. उवुं जे १ । उवुं
खं १ विना ॥ ११. °दीव स १ लो० ला २, ३ हे ४ ॥ १२ संवूढ हे २, ३ ख १ ॥ १३. विसज्जति
ख १ जे १ ॥ १४. °स्स तेलेणं सं १ ला २, ३, हे ४ ॥ १५. हे २ विना—गातातिं हे ३, ४ ला २
स १ । गायाइ जे १ लो० हे १ ला १, ३ ॥ १६. °लावट्टं जे १ लो० हे १ ॥ १७. चंप नयरं हे १
जे १ । चपानयरिं सं १ ला २, ३ हे ४ ॥ १८ °पिड आपुं जे १ हे १ विना ॥ १९. °यवा
हे २ ला १ विना ॥ २०. °णुही जे १ लो० सं १ हे ३, ४ ला १ ॥ २१. °णा ३ ओं हे २ ॥

- तते णं सा रयणदीवदेवया ते मागंदियदारए ओहिणा आभोएति, २
 अंसिखेडगवगहत्था सत्तद्धतलप्पमाणं उडुं वेहासं उप्पयति, २ ता ताते उक्किडाए
 जाव देवगतीए वीईवयमाणी २ जेणेव मागंदियदारए तेणेव उवागच्छति, २
 आसुस्तता ते मागंदियदारए खरफरुसनिडुरवयणेहिं एवं वदासी—हं भो
 ५ मागंदियदारया ! अप्पत्थियपत्थिया ! जति णं तुब्भे मए सद्धिं विउलार्तिं भोगभोगाईं
 भुंजमाणा विहरह तो भे अत्थि जीवियं, अहं णं तुब्भे मए सद्धिं विउलार्तिं
 [भोगभोगाईं भुंजमाणा] नो विहरह तो भे अहं इमेणं नीलुप्पलगवलगुलिय जाव
 खुरधारेणं असिणा रत्तगंडमंसुयाईं माउयाहिं उवसोहियाईं तालफलाणीव सीसाईं
 एगंते एडेमि । तते णं ते मागंदियदारया रयणदीवदेवताअंतिए एयमडुं सोच्चा
 १० निसम्म भीया करयल[परिग्गहियं सिरसावत्तं मत्थए अंजलिं कट्टु] एवं वयासी
 —जणं देवाणुप्पिया वतिस्सति तस्स आणाउववायवयणनिदेसे चिद्धिस्सामो ।
 तते णं सा रयणदीवदेवता ते मागंदियदारए गेणहति, जेणेव पासायवडेंसए तेणेव
 उवागच्छइ, २ ता असुभोगगलवहारं करेति, २ ता सुभोगगलपक्खेवं करेति,
 २ ता ततो पच्छ तेहिं सद्धिं विपुलाईं भोगभोगाईं भुंजमाणी विहरति, कल्लाकलिं
 १५ च अमयफलार्तिं उवणेति ।

८१ तते णं सा रयणदीवदेवया सक्कवैयणसंदेसेणं सुड्डिएणं लवणाहिवङ्गा

* अमिफलगव° जे १ हे १ विना । “असिखेडगवगहत्थं चि खड्ग-फलकाभ्यां व्यग्रौ हस्ती
 यस्याः सा तथा”—अटी० ॥ १. वीवयमाणी हे २ । वीववमाणी खं १ । वेयमाणी हे ३ ।
 वीयवमाणी ला ३ ॥ २ तेणेव आगच्छति हे २ सं १ ला २, ३ हे ४ ॥ ३. ता सं १ ॥ ४. अहण
 सं १ ला २, ३ हे ४ । अह ण हे २ खं १ । अहं ण जे १ हे १ ॥ ५. अहं जे १ विना नास्ति ॥
 ६. अयभिकुसुमप्पगासेणं इति पाठो जावशब्देनात्र ग्राह्यः । दृश्यता पृ० १०८ पं० १३ ॥
 ७. “रत्तगंडमंसुयाईं ति रक्तौ रञ्जितौ गण्डौ यैस्तानि रक्तगण्डानि, तानि इमश्रूणि कूर्चकेशा ययोस्ते
 रक्तगण्डश्मश्रुके, माउयाहिं उवसोहियाह ति इह माउया उत्तरोष्ठरोमाणि सम्भाव्यन्ते, अथवा
 माउया सख्यो मातरो वा ताभिः उपशोभिते समारचितकेशत्वादिना जनितशोभे उपशोभिते वा
 निर्मलीकृते शिरसी मस्तके ‘छित्वा’ इति वाक्यशेषः”—अटी० ॥ ८. °याहिं हे २ ॥ ९. ताल-
 फलाणि व ला २, ३ हे ४ । तालियफलाणि व सीसाणि एगंते पाडेमि जे १ हे १ ॥ १०. °वयाए
 अंतिए सु० ॥ * °यल जाव एव जे १ हे १ ॥ ११. “जणं देवाणुप्पियेत्यादि, यं कञ्चन प्रेष्या-
 णामपि प्रेष्यं देवानुप्रिया वदिप्यति उपदेक्ष्यति यदुतायमाराध्यः तस्मिन् च तस्यापि, आस्ता
 भवयाः, आज्ञा अवश्यं विधेयतया आदेशः, उपपात. सेवा, वचनम् अनियमपूर्वक आदेश एव,
 निर्देश कार्याणि प्रति प्रश्ने कृते यद् नियतार्थमुत्तरम्, एतेषा समाहारद्वन्द्वः, तत्र । अथवा यद्
 देवाना प्रिया वदिप्यति तस्मिन् च तत्र आज्ञादिरूपे स्थास्यामः वर्तिष्याम इति । अमयफलाह
 नि अमृतोपमफलानि”—अटी० ॥ १२. “सक्कवयणमंडेसेण ति शक्रवचन चासौ सन्देशश्च
 भाषकान्तरेण देशान्तरस्थस्य भणन शक्रवचनसंदेश, तेन”—अटी० ॥

लवणसमुदे तिसत्तखुत्तो अणुपरियट्टियन्वे त्ति जं किंचि तत्थ तणं वा पत्तं वा कट्ठं
वा कयवरं वा असुइ पूत्तियं दुरभिगंधमचोक्खं तं सव्वं आहुणिय २ तिसत्तखुत्तो
एगंते एडेयव्वं ति कट्ठ णिउत्ता ।

तते णं सा रयणदीवदेवता ते मागंदियदारए एवं वदासी—एवं खलु अहं
देवाणुप्पिया ! सक्कवयणसंदेसेणं सुट्ठिणं तं चेव जाव णिउत्ता, तं जाव ताव अहं ५
देवाणुप्पिया ! लवणसमुदे जाव एडेमि ताव तुब्भे इहेव पासायवडेंसए सुहंसुहेणं
अभिरममाणा चिट्ठह । जति णं तुब्भे एयंसि अंतरंसि उव्विग्गा वा उस्सुया वा
उप्पुया वा भवेज्जाह तो णं तुब्भे पुरत्थिमिलं वणसंडं गच्छेज्जाह, तत्थ णं दो
उदू सया साहीणा, तंजहा—पाउसे य वासारत्ते य,

तत्थ उ कंदलसिलिधदंतो णिउरवरपुप्फपीवरकरो ।

१०

कुड्यैज्जुणणीवसुरभिदाणो पाउसउंदू गयवरो साहीणो ॥ १६ ॥

तत्थ य सुरगोवमणिविचित्तो द्दुक्कलरसियउज्जरओ ।

वरिहिणविंदपरिणद्धसिहरो वासारत्तउपव्वतो साहीणो ॥ १७ ॥

तत्थ णं तुब्भे देवाणुप्पिया ! बहूसु चावीसु य जाव सरसरपंतियासु

१ असुइ हे १ । २. सुट्ठिय तं चेव हे २ विना ॥ ३. ताव हे १ जे १ विना नास्ति ॥ ४. प्रतिषु
पाठाः—उव्विग्गा वा उप्पिया वा उस्सुया वा भ° लो० । उव्विग्गा वा उस्सुया वा उप्पुया
वा भ° हे २, ३, ४ स १ ला २, ३ ख १ । उव्विग्गा वा उस्सुया वा उप्पया वा भ° हे १
जे १ । उव्विग्गा वा उस्सुया वा उप्पुया वा भ° ला १ । “एयंसि अंतरंसि त्ति एत-
स्मिन्नवपरे विरहे वा उव्विग्गा त्ति उट्ठिमौ उद्वेगवन्ती, उव्विच्छ त्ति भीती, पाठान्तरेण उल्लुत्तौ
भीतावेव, उस्सुय त्ति उस्सुकौ अस्सत्तमागमनं प्रति”—अटी० । अटी० अनुसारेण उव्विग्गा
वा उप्पुया वा उस्सुया वा इति पाठोऽत्र भाति ॥ ५. तत्थ य जे १ हे १ । “अनयोरेव रूपकाल-
ङ्कारेण वर्णनाय गीतिकाद्वयम्—तत्थ उ इत्यादि”—अटी० ॥ ६. “यज्ज” जे १ हे १ ॥
७. “प्रावृड् ऋतुरेव गजवरः प्रावृड् ऋतुगजवरः स्वाधीनः, इह सिलिन्नादिवनस्पतीना कालान्तरा-
कृतकुसुमाना सदा कुसुमिनाना भावादात्मवशोऽस्तीति भावः”—अटी० । अटी० अनुसारेण
“उद्दुगय” इति पाठोऽत्र भाति ॥ ८. प्रतिषु पाठाः—वरिहिणवदपरि° ख १ । वरिहिणवदपरि°
हे २, ३ लासं ३ । वरिहिणवदपरि° लो० । वरिहिणवदपरि° स १ लामू ३ हे ४ । वरिहिणवद-
परि° हे १ । वरिहिणिवदपरि° जे १ । वरिहिणिवदपरि° ला १ । “वरिहिणवन्देन शिखण्डिसमूहेन
परिणद्धानि परिगतानि शिखराणि ऋतुपक्षे वृक्षसम्बन्धीनि पर्वतपक्षे कूटानि यत्र स तथा, वर्षारान्न-
ऋतुरेव पर्वत इति विग्रहः”—अटी० ॥ ९. प्रतिषु पाठाः—“रत्तउऊप° हे २, ३, ४, सं १
लो० ला १, २, ३ । “रत्तउउप° जे १ । “रत्तो उऊप° हे १ । “रत्ततोउप° ख १ । दृश्येतामुपरितने
टिप्पणे ॥ १०. दृश्यतां पृ० ६० प० ६ ॥

यं बहूसु आलीघरएसु य मालीघरएसु य जाव कुसुमघरएसु य सुहंसुहेणं
अभिरममाणा २ विहरेज्जाह । जति णं तुब्भे तत्थ वि उव्विग्गा वा उस्सुया
वा उप्पुया वा भवेज्जाह तो णं तुब्भे उत्तरिलं वणसंडं गच्छेज्जाह, तत्थ णं दो उऊ
सया साहीणा, तंजहा—सरदो य हेमतो य,

५ तत्थ उ सण-सैत्तिवण्णकउहो नीलुप्पल-पउम-नलिणसिंगो ।
सारस-चैक्कायरवितघोसो सरयउँउगोवती साहीणो ॥ १८ ॥
तत्थ य सियकुंदधवलजोणहो कुसुमितलोद्धवणसंडमंडलतलो ।
तुसारदगधारपीवरकरो हेमतउँउससी सैया साहीणो ॥ १९ ॥

१० तत्थ णं तुब्भे देवाणुप्पिया । वावीसु य जाव विहरेज्जाह । जति णं तुब्भे
देवाणुप्पिया तत्थ वि उव्विग्गा वा जाव उस्सुया वा भवेज्जाह, तो णं तुब्भे
अवरिलं वणसंडं गच्छेज्जाह, तत्थ णं दो उऊ साहीणा, तंजहा—वसंते य गिम्हे य,

१५ तत्थ उ सहकारचारुहारो किंसुय-कणियारा-ऽसोगमउडो ।
ऊसिततिलग-अउलायवत्तो वसंतउँऊ णरवती साहीणो ॥ २० ॥
तत्थ य पाडलसिरीससलिलो मल्लियवासंतिय धवलवेलो ।
सीयलसुरंभिनिलमगरचरिओ गिम्हउँऊ सागरो साहीणो ॥ २१ ॥

तत्थ णं बहूसु जाँव विहरेज्जाह । जति णं तुब्भे देवाणुप्पिया ! तत्थ वि

१. य बहूसु मालीघरएसु य आलीघरएसु य हे १ । य मालीघरएसु य आलीघरएसु य जे १ ।
दृश्यता पृ० ९८ पं० ६ टि० ५ । रात्रप्रभ्रीयसूत्रानुसारेणात्र 'बहूसु आलीघरएसु य माली-
घरएसु य कयलिघरएसु य लयाघरएसु य अच्छणवरएसु य पेच्छणवरएसु य मज्जणवरएसु य
पसाहणवरएसु य गम्भवरएसु य मोहणवरएसु य सालघरएसु य जालघरएसु य कुसुमघरएसु
य' इति सम्पूर्णः पाठः ॥ * "इहापि गीतिकादय तत्थ उ इत्यादि" —अटी० ॥ २. °सत्त-
वण्णककुडो हे १ । "सन-सनर्णानि, तान्येव ककुद स्कन्धदेशविशेषो यस्य स तथा" —अटी० ॥
३ चक्कायरं ला ३ ॥ ४ °ऊउं जे १ । °उऊ जे १ विना । "शरदुत्तुरेव गोपति. गवेन्द्रः
शरदुत्तुगोपतिः" —अटी० ॥ ५. "पाठान्तरे सितकुदविमलजोणहो च्ति" —अटी० ॥ ६. °उऊ
हे १ जे १ विना । "हेमन्तऋतुरेव शशी चन्द्र इति विग्रहः" —अटी० ॥ ७. सय जे १ ।
८. "तत्थ उ इत्यादि गीतिकादयम्" —अटी० ॥ ९. केंसुयं हे २ ॥ १० अटी० अनुसारेणात्र
°उउणरवती इति पाठो भाति । "वसन्तऋतुनरपति. स्वाधीन इति प्रतीतम् ॥" —अटी० ॥
११. °मल्लियावा' हे ३ ला ३ ॥ १२ °भिनिलमगरचलिओ हे १ जे १ । °भिनिलमगर
चरिओ सं १ ला २, ३ हे ३, ४ । "इह च अनिलशब्दस्य अकारलोपः प्राकृतत्वात् 'अरणं रण्ण,
अलाबुय लाबुयं' इत्यादिवत्" —अटी० ॥ १३ °उउमा' इति पाठोऽत्र अटी० अनुसारेण
भाति, "ग्रीष्मऋतुमागरः स्वाधीनः" —अटी० ॥ १४. दृश्यता पृ० १९८ पं० १४ ॥

उव्विग्गा [वा] उस्सुया वा उप्पुया वा भवेज्जाह तओ णं तुब्भे जेणेव पासाय-
 वडेंसए तेणेव उवागच्छेज्जाह, ममं पडिवालेमाणा पडिवालेमाणा चिट्ठेज्जाह ।
 मा णं तुब्भे दक्खिणिल्लं वणसंडं गच्छेज्जाह, तत्थ णं महं एगे उग्गविसे चंडविसे
 घोरविसे महाविसे अइकायमहाकाए, जहा तेयणिसग्गे, मसिमहिंसमूसाकालए
 नयणविस-रोसपुण्णे अंजणपुंजनियरप्पगासे रत्तच्छे जमलजुयलचंचलचलंतजीहे ५
 धरणियलवेणिभूए उक्करफुडकुडिलजंडुलकंक्खडवियडफंडाडोवकरणदच्छे लोहागर-
 धम्ममाणधमधमेतघोसे अणागलियचंडतिव्वरोसे समुहिं तुरियचंचलं धम्मंते दिट्ठीविसे
 संपे परिवसति, मा णं तुब्भं सरीरगस्स वावत्ती भविस्सइ । ते मागंदियदारए
 दोच्चं पि तच्चं पि एवं वदति, २ ता वेउव्वियसमुग्घाएणं सँमोहण्णति, २ ता
 ताए उक्किट्ठाए लवणसमुहं तिसत्तखुत्तो अणुपरियट्ठेउं पयँत्ता यावि होत्था । १०

८२. तए णं ते मागंदियदारया तओ मुहुत्तंतरस्स पासायवडेंसए सइं वा
 रतिं वा वितिं वा अलभमाणा अण्णमण्णं एवं वदासी—एवं खलु देवाणुप्पिया !
 रयणदीवदेवया अम्हे एवं वदासी—एवं खलु अहं सक्कवयणसंदेसेणं सुट्ठिण्णं
 लवणाहिवइणा जाव वावत्ती भविस्सइ, तं सेयं खलु अम्हं देवाणुप्पिया !

१. “चण्डं जगिति व्यापकत्वात्, पाठान्तरे तु ‘भोगविषः’ इति, तत्र भोगः शरीर स एव
 विरं यस्येति”—अटी० ॥ २. जहा तेयनिसग्गे लो० अटी० मु० विना नास्ति । “जहा
 तेयनिसग्गे सि जेउविशेषणानि यथा गोशालकचरिते [भगवतीसूत्रे १५।६५] तथेहाध्येतव्यानी-
 त्यर्थः, तानि चैतानि—मपि-महिंस-मूसाकालगे ..”—अटी० । अटी० अनुसारेणात्रेदं भाति—
 अटी०कृता समक्षं विद्यमानाया वाचनाया ‘जहा तेयनिसग्गे’ इत्येतावानेव पाठ आसीत्,
 ‘मसिमहिंसमूसाकालए’ इत्यादीनि तु सर्पविशेषणानि भगवतीसूत्रे विद्यमानाद् गोशालकचरिता-
 दुद्धृत्येह टीकायामधीतानि अटी० कृद्भिः आचार्यैश्च अभयदेवसूरिभिः ॥ ३. ‘सामू’ हे २,
 ३, ४ जे १ खं १ । “मपी च महिषश्च मूषा च स्वर्णादितापनभाजनविशेषः इति द्वन्द्वः,
 एता इव कालको यः स तथा”—अटी० ॥ ४. उक्खडं जे १ लो० ॥ ५. ‘जडिल’ मु० ।
 “जडिलः स्कन्धदेशे केसरिणामिवाहीना केसरसद्भावात्”—अटी० ॥ ६. ‘कक्कड’ हे १, २,
 ३ जे १ । “कक्कडो निष्ठुरः बलवत्त्वात्”—अटी० ॥ ७. ‘फुडा’ जे १ ॥ ८. “अणागलिय-
 चंडतिव्वरोसे सि अन्नगलितः अनिवारितः अनाकलितो वा अप्रमेयः चण्डतीव्रः अत्यर्थतीव्रो
 रोषो यस्येति स तथा”—अटी० ॥ ९. “समुहिं तुरियचंचलं धम्मंते, शुनो मुखं श्वमुखम्,
 तस्येवाचरणं श्वमुखिका, कौलेयकस्येव भषणम्, ताम् त्वरितचपलम् अतिचटुलतया धमन्
 शब्दयन्, कुर्वन्नित्यर्थः”—अटी० ॥ १०. ‘य चंचलं हे २, ३ ॥ ११. धम्मते, हे १ जे १ ।
 धम्मंते हे ३ । धमधम्मंते हे ४ । १२. सपे य परि० हे २ ॥ १३. तुब्भे जे १ ॥ १४. ‘हणइ जे १ ॥
 १५. पयट्ठा हे १ । “वृत्त-प्रवृत्त-मृत्तिका-पत्तन-ऊर्ध्विते टः । [सि० ८।२।२९] एषु संयुक्तस्य
 टो भवति । वट्ठो । पयट्ठो । मट्ठिआ । पट्ठण । कवट्ठिओ ।” इति सिद्धहेमशब्दानुशासने सवृत्तिके ॥
 १६. रयणुदी० जे १ ॥ १७. ‘वइणा हे २ ॥

पुरत्थिमिल्लं वणसंडं गमित्तए, अण्णमण्णस्स एयमट्ठं पडिसुणेंति, २ जेणेव पुरत्थि-
मिल्ले वणसंडे तेणेव उवागच्छंति, २ ता तत्थ णं वावीसु य जाव आलीवरएसु
य जाव अभिरममाणा विहरंति ।

तते णं ते मागंदियदारया तत्थ वि सत्तिं वा जाव अलभमाणा जेणेव उत्तरिल्ले
५ वणसंडे तेणेव उवागच्छंति, २ ता तत्थ णं वावीसु य जाव आलीवरएसु य०
विहरंति । तते णं ते मागंदियदारया तत्थ वि सत्तिं वा जाव [अलभमाणा] जेणेव
पच्चत्थिमिल्ले वणसंडे तेणेव उवागच्छंति, २ जाव विहरंति । तते णं ते मागंदिय-
दारया तत्थ वि सत्तिं वा जाव अलभमाणा अण्णमण्णं एवं वदासी—एवं खलु
देवाणुप्पिया । अम्हे रयणदीवदेवता एवं वयासी—एवं खलु अम्हे (अहं)
१० देवाणुप्पिया ! सक्कस्स वयणसंदेसेणं सुट्ठिएण लवणाहिर्वइणा जाव मा णं तुंभं
सरीरगस्स वावत्ती भविस्सति । तं भवियच्चं एत्थ कारणेणं । तं सेयं खलु अम्हं
दक्खिणिल्लं वणसंडं गमित्तए त्ति कट्ठु अण्णमण्णस्स एतमट्ठं पडिसुणेंति, २ ता
जेणेव दक्खिणिल्ले वणसंडे तेणेव पंहारेत्थ गमणाए ।

ततो णं गंधे निद्धाति से जहा नाम ए अहिमडे ति वा जाव अणिट्ठतराए चेव ।
१५ तते णं ते मागंदियदारया तेणं असुभेणं गंधेणं अंभिभूया समाणा सएहिं सएहिं
उत्तरिज्जेहिं आसातिं पिहेंति, २ ता जेणेव दक्खिणिल्ले वणसंडे तेणेव उवागया ।
तत्थ णं महं एगं आवतणं पासंति अट्ठियरासिसतसकुलं भीमदरिसणिज्जं, एगं
च तत्थ सूलाइत्थं पुरिसं कलुणातिं कट्ठातिं विस्सरातिं कूवमाणं पासंति,
२ ता भीता जाव संजातभया जेणेव से सूलातियए पुरिसे तेणेव उवागच्छंति,
२० २ ता तं सूलाइयं पुरिसं एवं वदासी—एस णं देवाणुप्पिया ! कस्साघयणे, तुमं
च णं के कओ वा इहं हव्वमागए, केणं वा इमेयारूवं आवतिं पाँविए ?

१. दइयता पृ० १९८ पं० १ ॥ २. आलि° जे १ हे १ । दइयता पृ० १९८ पं० १ ॥ ३.
दइयता पृ० १९९ पं० ११ ॥ ४. दइयता पृ० १९७ पं० ४ ॥ ५. सक्कस्स देविंद वयण° हे १ ।
सक्कस्स देविंदा वयण° जे १ । हे १ जे १ अनुसारेण 'सक्कस्स देविंदस्स देवरण्णे वयण°' इति
पूर्णः पाठोऽत्र भाति ॥ ६. °वइणा हे २ ॥ ७. तुंभे जे १ ॥ ८. सरीरस्स सं १ ला २, ३
हे ४ ॥ ९. पाहा° लो० ला २, ३ हे २ ॥ १०. अहिदूया लो० ॥ ११. "आघयण ति वधस्थानम्"
—अटी० ॥ १२. सूलाइयं ला २, ३ हे ४ । सूलाइय सं १ । "सूलाइय गि शूलिकाभिन्नम्"
—अटी० ॥ १३. कुजमाण ला ३ । कुवमाण जे १ हे १ विना । "कूजन्तम् अव्यक्तं शब्दाय-
मानम्"—अटी० ॥ १४. ख १ ला १ लो० विना—सूलानियपुरिसे हे १, २ । सूलातियसे
पुरिसे जे १ । सूलाइए पुरिसे सं १ ला २, ३ हे ३, ४ ॥ १५. कस्साघयणे जे १ हे १ ख १ ।
कस्स घयणे हे २ ॥ १६. केणइ वा हे १ जे १ ॥ १७. पाविएस्सि जे १ ॥

तते णं से सूलातियए पुरिसे ते मागंदियदारगे एवं वदासी—एस णं देवाणु-
 प्पिया । रयणदीवदेवयाए आघयणे, अहं च णं देवाणुप्पिया । जंबुदीवाओ दीवाओ
 भारद्वाओ वासाओ कांगदए आसवाणियए विपुलं पणियभंडमायाए पोतवहणेणं
 लवणसमुदं ओयाए । तते णं अहं पोयवहणविवत्तीए निव्वुड्डुभंडसारे एगं फलगाखंडं
 आसाएमि । तते णं अहं ओवुज्झमाणे २ रयणदीवं तेणं संवूढे । तते णं सा रयणदीव- ५
 देवया ममं [ओहिणा] पासइ, २ ता ममं गेण्हइ, २ मए सद्धिं विपुलातिं भोग-
 भोगातिं भुंजमाणी विहरति । तने णं सा रयणदीवदेवया अण्णदा कयाइ अहल्ल-
 हुसगंसि अवरहंसि परिकुविया समाणी ममं एतारूवं आवतिं पावेति, तं ण णज्जति
 णं देवाणुप्पिया । तुव्भं पि इमेसिं सरीरगाणं का मण्णे आवती भविस्सइ ति” १ ।

तते णं ते मागंदियदारया तस्स सूलाइयस्स अंतिए एयमड्डं सोच्चा णिंसैम्मा १०
 वलियतरं भीता जाव संजायमया सूलाइयं पुरिसं एवं वदासी—कहणं देवाणु-
 प्पिया ! अम्हे रतणदीवदेवताए हँत्थाओ साहत्थि णित्थरिज्जामो ?

तते णं से सूलाइयए पुरिसे ते मागंदियदारए एवं वदासी—एस णं देवाणु-
 प्पिया ! पुरत्थिमिल्ले वणसंडे सेलगस्स जक्खस्स जक्खाययणे सेलए नामं आसरूव-
 धारी जक्खे परिवसति । तए णं से सेलए जक्खे चाउदसड्डुमुँद्विड्डुपुण्णमासिणीसु १५
 आगयसमए पत्तसमये महया २ सहेणं एवं वदति—कं तारयामि, कं
 पालयामि ? तं गच्छह णं तुव्भे देवाणुप्पिया । पुरत्थिमिल्लं वणसंडं सेलगस्स
 जक्खस्स महरिहं पुप्फच्चणियं करेह, २ ता जण्णुपायवडिया पंजलिउडा विणएणं
 पज्जुवासमाणा चिद्धह, २ जाहे णं से सेलए जक्खे आगतसमए पत्तसमए एवं
 वदेज्जा—कं तारयामि, कं पालयामि ? ताहे तुव्भे एवं वदह—अम्हे तारयाहि, २०
 अम्हे पालयाहि । सेलए भे जक्खे परं रयणदीवदेवयाए हत्थाओ साहत्थि

१. सूलाइयपुरिसे हे १ जे १ ॥ २. अहं चं टे° जे १ हे १ विना ॥ ३. “काकदए च्ति, काकन्दी
 नगरी, तद्भवः । ओयाए च्ति उपयातः, उपागतः”—अटी० ॥ ४. णं ह जे १ हे १ विना ॥
 ५. ण ह स १ ला २, ३ हे ४ ॥ ६. उवु° जे १ खं १ विना । दृश्यता पृ० १९५ पं० १० ॥
 ७. “गाविं च भुजं” खं १ ॥ ८. “ल्लहूस्” हे १ ॥ ९. पि नास्ति लो० ॥ १० ति हे २
 विना नास्ति ॥ ११ सूलाइयगस्स हे २ । सूलाइग(य-हे १)स्स हे २ विना । सूलाइगत्तस्स
 लो० ॥ १२ णिसम्म ला १ ॥ १३. “हत्थाओ च्ति हस्ताद् ग्रहणप्रवृत्तात् साहत्थि ति स्वह-
 स्तेन”—अटी० ॥ १४. “उद्विद्धं च्ति अमावास्या । आगयसमए च्ति आसन्नीभूतोऽवसरो यस्य
 स इत्यर्थः, प्रातस्तु साक्षादेव”—अटी० ॥ १५. “लियडा हे २, ३ लो० ख १ ला १ ॥ १६.
 चिद्धइ जाहे हे २ । विहरह २ जाहे स १ हे ४ । विहरह जाहे ला २, ३ हे ३ ॥ १७ एव
 नास्ति सं १ ला २, ३ हे ४ विना ॥ १८. मे नास्ति स १ ला २, ३ हे ४ लो० ॥

पुरत्थिमिल्लं वणसंडं गमित्तए, अण्णमण्णस्स एयमट्ठं पडिसुणेंति, २ जेणेव पुरत्थिमिल्ले वणसंडे तेणेव उवागच्छंति, २ ता तत्थ णं वावीसु य जाव आलीघरएसु य जाव अभिरममाणा विहरंति ।

- तते णं ते मागंदियदारया तत्थ वि सतिं वा जाव अलभमाणा जेणेव उत्तरिल्ले
- ५ वणसंडे तेणेव उवागच्छंति, २ ता तत्थ णं वावीसु य जाव आलीघरएसु य० विहरंति । तते णं ते मागंदियदारया तत्थ वि सतिं वा जाव [अलभमाणा] जेणेव पच्चत्थिमिल्ले वणसंडे तेणेव उवागच्छंति, २ जाव विहरंति । तते णं ते मागंदियदारया तत्थ वि सतिं वा जाव अलभमाणा अण्णमण्णं एवं वदासी—एवं खलु देवाणुप्पिया । अम्हे रयणदीवदेवता एवं वयासी—एवं खलु अम्हे (अहं)
- १० देवाणुप्पिया । सँक्कस्स वयणसंदेसेणं सुट्ठिएण लवणाहिर्वइणा जाव मा णं तुब्भं सीरीरगस्स वावत्ती भविस्सति । तं भवियच्चं एत्थ कारणेणं । तं सेयं खलु अम्हं दक्खिणिल्लं वणसंडं गमित्तए त्ति कट्ठु अण्णमण्णस्स एतमट्ठं पडिसुणेंति, २ ता जेणेव दक्खिणिणिल्ले वणसंडे तेणेव पँहारेत्थ गमणाए ।

- ततो णं गंधे निद्धाति से जहा नाम ए अहिमडे ति वा जाव अणिट्ठतराए चेव ।
- १५ तते णं ते मागंदियदारया तेणं असुभेणं गंधेणं अंभिभूया समाणा सएहिं सएहिं उत्तरिज्जेहिं आसातिं पिहेंति, २ ता जेणेव दक्खिणिणिल्ले वणसंडे तेणेव उवागया । तत्थ णं महं एगं आघतणं पासंति अट्ठियरासितसंकुलं भीमदरिसिणिज्जं, एगं च तत्थ सँलाइत्तयं पुरिसं कलुणातिं कट्ठातिं विस्सरातिं कूवमाणं पासंति, २ ता भीता जाव संजातभया जेणेव से सँलातियए पुरिसे तेणेव उवागच्छंति,
- २० २ ता तं सँलाइयं पुरिसं एवं वदासी—एस णं देवाणुप्पिया ! कँस्साघयणे, तुमं च णं के कओ वा इहं हव्वमागए, केणँ वा इमेयारूवं आवतिं पाँविए ?

१. दृश्यता पृ० १९८ पं० १ ॥ २. आलिं जे१ हे१ । दृश्यता पृ० १९८ पं० १ ॥ ३. दृश्यता पृ० १९९ पं० ११ ॥ ४. दृश्यता पृ० १९७ पं० ४ ॥ ५. सक्कस्स देविंद वयणं हे१ । सक्कस्स देविंद वयणं जे१ । हे१ जे१ अनुसारेण 'सक्कस्स देविंदस्स देवरण्णो वयणं' इति पूर्णः पाटोऽत्र भवति ॥ ६. °वईणा हे२ ॥ ७. तुब्भे जे१ ॥ ८. सीरीरस्स सं१ ला २, ३ हे४ ॥ ९. पाहाँलो० ला २, ३ हे२ ॥ १०. अहिदूया लो० ॥ ११. "आघयणं ति वधत्थानम्"—अटी० ॥ १२. सँलाइयं ला २, ३ हे४ । सँलाइयं स१ । "सँलाइयग ति शूलिकाभिन्नम्"—अटी० ॥ १३. कुजमाण ला ३ । कुजमाण जे१ हे१ विना । "कूजन्तम् अव्यक्तं शब्दायमानम्"—अटी० ॥ १४. ख१ ला१ लो० विना—सँलानियपुरिसे हे१, २ । सँलानियसे पुरिसे जे१ । सँलाइए पुरिसे सं१ ला २, ३ हे३, ४ ॥ १५. कस्साघयणे जे१ हे१ ख१ । कस्स घयणे हे२ ॥ १६. केणइ वा हे१ जे१ ॥ १७. पाविण्मि जे१ ॥

तते णं से सूलूतियए पुरिसे ते मागंदियदारगे एवं वदासी—एस णं देवाणु-
प्पिया ! रयणदीवदेवयाए आघयणे, अहं च णं देवाणुप्पिया । जंबुदीवाओ दीवाओ
भारहाओ वासाओ कांगंदए आसवाणियए विपुलं पणियभंडमायाए पोतवहणेणं
लवणसमुदं ओयाए । तते णं अहं पोयवहणविवत्तीए निव्वुडुभंडसारे एगं फलगखंडं
आसाएमि । तते णं अहं ओवुज्झमाणे २ रयणदीवं तेणं संवूढे । तते णं सा रयणदीव- ५
देवया ममं [ओहिणा] पासइ, २ ता ममं गेण्हइ, २ मए सद्धिं विपुलातिं भोग-
भोगातिं भुंजमाणी विहरति । तने णं सा रयणदीवदेवया अण्णदा कयाइ अहार्ल-
हुसगंसि अवराहंसि परिकुविया समाणी ममं एतारूवं आवति पावेति, तं ण णज्जति
णं देवाणुप्पिया ! तुब्भं 'पि इमेसिं सरीरगाणं का मण्णे आवती भविस्सइ ति' १ ।

तते णं ते मागंदियदारया तस्स सूलूइयस्स अंतिए एयमडुं सोच्चा णिंसम्मा १०
वल्लियतरं भीता जाव संजायभया सूलूइतयं पुरिसं एवं वदासी—कहणं देवाणु-
प्पिया ! अम्हे रतणदीवदेवताए हत्थाओ साहत्थि णित्थिरिज्जामो ?

तते णं से सूलूइयए पुरिसे ते मागंदियदारए एवं वदासी—एस णं देवाणु-
प्पिया ! पुरत्थिमिल्ले वणसडे सेलगस्स जक्खस्स जक्खाययणे सेलए नामं आसरूव-
धारी जक्खे परिवसति । तए णं से सेलए जक्खे चाउदसडुंमुंदिडुपुण्णमासिणीसु १५
आगयसमए पत्तसमये महया २ सद्देणं एवं वदति—कं तारयामि, कं
पालयामि ? तं गच्छह णं तुब्भे देवाणुप्पिया । पुरत्थिमिल्लं वणसंडं सेलगस्स
जक्खस्स महरिहं पुप्फच्चणियं करेह, २ ता जण्णपायवडिया पंजलिउडा विणएणं
पज्जुवासमाणा 'चिट्ठह, २ जाहे णं से सेलए जक्खे आगतसमए पत्तसमए एवं
वदेज्जा—कं तारयामि, कं पालयामि ? ताहे तुब्भे एवं वदह—अम्हे तारयाहि, २०
अम्हे पालयाहि । सेलए 'भे जक्खे परं रयणदीवदेवयाए हत्थाओ साहत्थि

१. सूलूइयपुरिसे हे १ जे १ ॥ २. अहं दे १ जे १ हे १ विना ॥ ३. "काकदए च्ति, काकन्दी
नगरी, तद्रवः । ओयाए च्ति उपयात, उपागतः" —अटी० ॥ ४. ण ह जे १ हे १ विना ॥
५. ण ह स १ ला २, ३ हे ४ ॥ ६. उवु १ जे १ खं १ विना । दइयता पृ० १९५ पं० १० ॥
७. 'गातिं च भुंज' ख १ ॥ ८. 'लहूस्' हे १ ॥ ९. पि नास्ति लो० ॥ १०. ति हे २
विना नास्ति ॥ ११. सूलूइयगस्स हे २ । सूलूइग(य-हे १)स्स हे २ विना । सूलूइगत्तस्स
लो० ॥ १२. णियम्म ला १ ॥ १३. "हत्थाओ च्ति हस्ताद् ग्रहणप्रवृत्तात् साहत्थि ति स्वह-
स्तेन"—अटी० ॥ १४. "उद्धिचि अमावास्या । आगयममए च्ति आसव्रीभूतोऽवसरो यस्य
स इत्यर्थः, प्राप्तस्तु साक्षादेव"—अटी० ॥ १५. 'लियडा हे २, ३ लो० खं १ ला १ ॥ १६.
चिट्ठह जाहे हे २ । विहरह २ जाहे स १ हे ४ । विहरह जाहे ला २, ३ हे ३ ॥ १७. एवं
नास्ति स १ ला २, ३ हे ४ विना ॥ १८. भे नास्ति स १ ला २, ३ हे ४ लो० ॥

णित्थारेजा, अण्णहा मे न याणामि इमेसिं सरीरगाणं का मण्णे आवती^१ भविस्सइ ?

८३. तते णं ते मागंदियदारया तस्स सृलाइयस्स अंतिए एयमट्ठं सोच्चा
निसम्मा सिग्घं चंडं चपलं तुरियं वेइयं जेणेव पुरत्थिमिल्ले वणसडे जेणेव पोक्ख-
रिणी तेणेव उवागच्छंति, २ ता पोक्खरिणिं ओगाहेति, २ ता जलमज्जणं करेति,
५ २ जाइं तत्थ उप्पलाइं जाँव गेण्हंति, २ ता जेणेव सेलगस्स जक्खस्स जक्खाययणे
तेणेव उवागच्छंति, २ ता आलोए पणामं करेति, २ ता महरिहं पुप्फचणियं
करेति, २ ता जण्णुपायवडिया सुत्सुसमाणा णमंसमाणा पज्जुवासंति । तते णं से
सेलए जक्खे आगतसमए पत्तसमए एवं वदासी—कं तारयामि, कं पालयामि ?
तते णं ते मागंदियदारया उट्ठाए उट्ठेति, २ ता करयल[परिग्गहियं दसणहं
१० सिरसावत्तं मत्थए अंजलिं कट्ठु] एवं वदासी—अंम्हे तारयाहि, अंम्हे पालयाहि !
तए णं से सेलए जक्खे ते मागंदियदारए एवं वैयासी—एवं खलु देवाणुप्पिया !
तुब्भं मए सद्धिं लवणंसमुहं मज्झमज्जेणं वीईवयमाणानं सा रयणदीवदेवया पावा
चंडा रुद्धा खुद्धा साहस्सिया बहूहिं खरएहि य मँउएहि य अणुलोमेहि य
पडिलोमेहि य सिंगारेहि य कलुणेहि य उवसग्गेहि य उवसग्गं करेहिति,
१५ तं जति णं तुब्भे देवाणुप्पिया ! रयणदीवदेवयाए एतमट्ठं आढाह वा, परियाणह
वा, अवयक्खह वा, तो ^{२१}भे अहं पट्ठातो ^{२२}विधुणामि, अँह णं तुब्भे रयणदीव-
देवयाए एतमट्ठं णो आढाह, णो परियाणह, णो अवयक्खह, तो भे रयणदीवदेवया-
हत्थातो साहत्थिं णित्थारेमि । तए णं ते मागंदियदारया सेलगं जक्खं एवं
वदासी—जण्णं देवाणुप्पिया वैइस्संति तस्स णं उववायवयणणिद्वेसे चिट्ठि-
२० स्सामो ।

१. णित्थारेजा जे १ हे १ ॥ २. आवह हे २ ॥ ३. पुक्खं जे १ हे १ ॥ ४. ०रिणिं स १ हे ३
ला ३ । ०रणीं हे २ । ०रणिं हे ४ ला २ ॥ ५. पोक्खरिणिं ओं हे २ । पुक्खरिणी ओं जे १ हे १,
४ सं १ ला २, ३ ॥ ६. ओगां लो० ॥ ७. हृदयता पृ० ८२ प० ३ ॥ ८. पुप्फचिचय हे १ ॥
९. वडिया य सुं सं १ ला २, ३ हे ४ ॥ १०. अंम्हे पालयाहि तारयाहि जे १ ॥ ११. वयइ जे १
हे १ ॥ १२. लवणं नास्ति हे १ जे १ विना ॥ १३. ०समुहमज्झं सं १ ला २, ३ हे ३, ४ ॥
१४. हे २ विना—वीईवयं । वीवयं ख १ ला ३ हे ३ हेमू० ४ ॥ १५. खुद्धा लुद्धा सां सं १
ला २, ३ हे ४ ॥ १६. मज्जं सं १ ला ३ ॥ १७. करेहीति हे ३, ४ सं १ ला १, २, ३ ॥
१८. तुब्भं सं १ ला २ हे ४ ॥ १९. आढाभवा वा परियाणभ अवयक्खभ वा हे २ ॥ २०.
“अवयक्खह अपेक्षेये”—अटी० ॥ २१. भे ह सं १ ला २, ३ हे ४ ॥ २२. विधुणामि जे १
हे १ विना ॥ २३. अहण्ण ला ३ हे ४ । अहणु ख १ । अहण हे २ । अह ण लो० ॥ २४. वतति
ला १ हे २, ३ ख १ । वत्तति स १ ला २, ३ हे ४ ॥

तते णं से सेलए जक्खे उत्तरपुरत्थिमं दिसीभागं अवक्कमति, [२ ता] वेउव्वियसमुग्घाएणं समोहण्णति, २ ता संखेज्जातिं जोयणाइं दंडं ^१निसिरइ, दोच्चं पि वेउव्वियसमुग्घाएणं समोहण्णति, २ ता एगं महं आसरूवं विउच्चइ, २ ता ते मागंदियदारए एवं वदासी—हं भो मागंदियदारगा ! आरूह णं देवाणुप्पिया ! मम पट्ठंसि । तते णं ते मागंदियदारया हट्ठं [तुट्ठा] सेलगस्स ५ जक्खस्स पणामं करेति, २ सेलगस्स पट्ठं दुल्लुवा । तते णं से सेलए ते मागंदिय-दारए दुल्लुवे जाणिता सत्तट्ठतलप्पमाणमेत्तातिं उट्ठं वेहासं उप्पयति, २ ताए उक्किट्ठाए तुरियाए देवंगईए लवणसमुदं मज्झंमज्झेणं जेणेव जंबुदीवे दीवे, जेणेव भौरहे, जेणेव चंपा नयरी, तेणेव पंहारेत्थ गमणाए ।

८४. तते णं सा रयणदीवदेवया लवणसमुदं तिसत्तखुत्तो अणुपरियट्ठति, जं १० तत्थ तणं वा जाव एडेति, २ ता जेणेव पासायवडेंसए तेणेव उवागच्छति, २ ता ते मागंदियदारए पासायवडेंसए अपासमाणी जेणेव पुरत्थिमिल्ले वणसंडे जाव सज्जतो समंता मगगणगवेसणं करेति, २ तेसिं मागंदियदारगाणं कत्थइ सुतिं वा खुइं वा पउतिं वा अलभमाणी जेणेव उत्तरिल्ले एवं चेव पच्चत्थिमिल्ले वि जाव अपासमाणी ओहिं पउंजति, २ ते मागंदियदारए सेलएणं सट्ठिं लवणसमुदं १५ मज्झंमज्झेणं ^{१३}वीतिवयमाणे २ पासति, २ आसुरुत्ता असिखेडगं गेण्हति, २ सत्तट्ठ जाव उप्पयति, २ ता ताए उक्किट्ठाए [देवगतीए] जेणेव मागंदियदारगा तेणेव उवागच्छति, २ एवं वदासी—हं भो मागंदियदारगा अप्पत्थियपत्थिया किण्णं तुंभे जाणह ममं विप्पजहाय सेलएणं जक्खेणं सट्ठिं लवणसमुदं मज्झंमज्झेणं ^{११}वीतिवयमाणा २ ? तं ^{१५}एवमवि गए जइ णं तुंभे ममं अवयक्खह तो भे अत्थि २० जीवियं, अहं णं णावयक्खह तो भे इमेणं नीलुप्पलदलंगवल जाव एडेमि ।

तते णं ते मागंदियदारया रयणदीवदेवयाए अंतिए एयमट्ठं सोच्चा णिसम्म अभीया अतत्था अणुव्विग्गा अक्खुभिया असंभंता रयणदीवदेवयाए एयमट्ठं नो

१. °हणति हे २ जे १ ला १ ॥ २. निस्सरइ हे १ । णिसिरइ जे १ ॥ ३. °हणति हे २ ॥ ४. हट्ठा सेल° हे ३ ॥ ५. पट्ठिं हे १ ॥ ६. ट्ठुवा स १ ला ३ हे ४ लो० । रूढा ख १ । दूढा हे ३ ॥ ७. द्रूढे हे २ खं १ ला १ विना ॥ ८. °माणमेत्त उट्ठु हे २ । °माणाइ उट्ठु हे ३ । दइयता पृ० १५८ पं० ११ ॥ ९. उक्किट्ठियाए हे १ जे १ ॥ १०. °गइग उत्तरपुरत्थिमं दिसीभाग अवक्कमति लवण° लो० ॥ ११. भरहे ला २, ३ हे ३, ४ विना ॥ १२. पाह्वा° सं १ ला १, २, ३, ४ खं १ ॥ १३. वीतीव° हे २ ख १ विना ॥ १४. तुंभ स १ ला २, ३, हे ४ ॥ १५. त्रिती° हे २ । वीति° ख १ विना ॥ १६. एवमइगए हे २ ॥ १७. अहण्णं खं १ हे २, ३ विना । अहं णं हे १ जे १ । १८. नावइक्खह हे २ ॥ १९. °दल° नास्ति हे २, ३ ख १ ला १ ॥

आढायंति, नो परियाणंति, णो अवयक्खंति, अणाटायमीणा अपरियाणमीणा
अणवयक्खमीणा सेलएण जक्खेण सद्धिं लवणसमुदं मज्जमज्जेण^१ वीतिवयंति ।

५ तते णं सा रयणदीवदेवया ते मागंदियदारगे जाहे नो संचाएति वह्हि
[खंरएहि य मउएहि य अणुलोमेहि य] पडिलोमेहि य उवसग्गेहि य चालित्तए
वा खोभित्तए वा लोभित्तए वा विपरिणामित्तए वा ताहे महुरेहि यं सिंगारेहि य
कलुणेहि य उवसग्गेहि य उवसग्गेउं पेयत्ता योवि होत्था ।

१० हं भो मागंदियदारगा ! जैति णं तुच्चेहि देवाणुप्पिया ! मए सद्धिं हम्मियाणि
य रमियाणि य ललियाणि य कीलियाणि य हिंठियाणि य मोहियाणि य तौड्ढं
तुच्चे सच्चातिं अंगेमाणा ममं विप्पज्जाय सेलएणं सद्धिं लवणसमुदं मज्जमज्जेणं
वीतिवयह ।

तते णं सा रयणदीवदेवया जिणरम्मियस्स मणं ओहिणा आभोएति, आभोएत्ता
एवं वदासी—णिच्चं पि य णं अहं जिणपालियस्स अणिट्ठा अकंता अप्पिया अमणुण्णा
अमणामा, निच्चं मम जिणपालिए अणिट्ठे अकंते अप्पिए अमणुण्णे अमणामे, निच्चं

१ आढति जे १ हे १, २ विना ॥ २. णाउड्ढवत्ति सु १ ला २, ३ हे ४ । णोवयक्खति १ १ ।
नावयक्खति हे २ ॥ ३ प्रतिपु पाठाः—अणाउमीणा हे २ हे ५० ४ । अणाउयमीणा
ला १ सं १ ला २ हे ५० ४ । अणाउयमाणा जे १ हे १ ला १ । अणाउमाणा ला ३ । अणाउमाणा
हे ३ ॥ ४. अपरियायमाणा ला १ । अन्यत्र सर्वत्र अवरि० इति संज्ञित पाठो वर्तते ॥
५. ०माणा हे २, ४ सं १ ला २ विना ॥ ६. चिह्वं हे २ । वीवीव १ १ विना ॥
७ दृश्यता पृ० २०२ प० १३ ॥ ८. प्रतिपु पाठा—चालित्तए वा लोभित्तए वा खोभित्तए
वा विपरिणामित्तए वा ताहे म १ ला ३ । चालित्तए वा लोभित्तए वा विपरिणामित्तए वा ताहे
लो० ला १ । चालित्तए वा खोभित्तए वा विपरिणामित्तए वा ताहे हे २, ३ ला १, २ । चालित्तए
वा विपरिणामित्तए वा लोभित्तए वा ताहे हे १ । चालित्तए वा लोभित्तए वा ताहे जे १ ।
चालित्तए वा खोभित्तए वा लोभित्तए वा विपरिणामित्तए वा ताहे हे ४ ॥ ९. य हे २ विना
नास्ति ॥ १०. उवसग्गेहि य उवसग्गेहि य पत्ता जे १ ॥ ११. पउत्ता ला ३ ॥ १२. यापि या
होत्था स १ ला २ हे ४ ॥ १३. जह णं हे २ विना ॥ १४. “मए सद्धिं हम्मियाणि इत्यादि । इह
क्वप्रत्ययो भावे, तस्य चोपाधिभेदेन भेदस्य निवृत्त्याद् बहुवचनम्, अन्यथा यद् युवाभ्यां
मया सार्धं हस्तिन चेयादि वाच्य स्यात् । तथा रतानि च अशादिभिः, ललितानि च ईप्सितानि
लीला वा, कीलियाणि य चि जज्ञानोलनकक्रीडादिभिः, हिण्डित्तानि च वनादिषु विहृतानि,
मोहितानि च निधुवनानि, एतच्च वाक्य फाकाऽध्येयम्, तत्र उपालम्भ प्रतीयते”—
अटी० ॥ १५ ताहे णं हे २ विना । ताह नं (ताह णं) इति पाठोऽत्र हे २ अनुसारेण ज्ञेय ॥
१६ अगगिय मम लो० । अगणेमाणाह मम जे १ ॥ १७ वीह्वं ला १ विना । चिह्वं हे २ ॥
१८ अणिट्ठा ५ इति जे १ हे १ हस्तलिखितादर्शयोर्वर्तते, अतः ‘अकता’ इत्यादीनि पदानि अत्र
तदनुसारेण पूरितानि, एवम् अणिट्ठे ५, इट्ठा ५, इट्ठे ५ इत्यादि ज्ञेयम् ॥

पि य णं अहं जिणरक्खिस्स इड्ढा कंता पिया मणुण्णा मणामा, निच्चं पि य णं
ममं जिणरक्खिए इड्ढे कंते पिए मणुण्णे मणामे । जति णं ममं जिणपालिए
रोयमाणिं कंदमाणिं सोयमाणिं तिप्पमाणिं विलवमाणिं णावयक्खति, किण्णं
तुमं जिणरक्खिया ! ममं रोयमाणिं जाव णावयक्खसि ?

तैते णं

५

सा पवररयणदीवस्स देवया ओहिणा उं जिणरक्खिस्स ।
नाऊण वधनिमित्तं उवरिं मागंदियदारगाणं दोण्हं पि ॥ १ ॥ २२ ॥

दोसकलिया सललियं णाणाविहचुण्णवासमीसं दिव्वं ।
घाणमणनिच्चुइकरं सव्वोउयसुरभिकुसुमवुड्ढिं पमुंचमाणी ॥ २ ॥ २३ ॥

णाणामणि-कणग-रयणघंटिया-खिखिणि-णेउर-मेहलभूसणरवेणं ।
दिसाओ विदिसाओ पूरयंती वयणमिणं वेति सा सकलुसा ॥ ३ ॥ २४ ॥

१०

१. नावक्खसि हे २ । णावयक्खसि ति हे १ ॥ २. तए णं सा रयणदीवदेवया ओहिणा जिण°
हे १ जे १ ला १ । “तए ण सा रयणदीवेत्यादि सूत्रं वाचनान्तरे रूपकविशेषद्वयभ्रान्तिं करोति,
तथाहि—सा पवररयणदीवस्स देवया ओहिणा उं जिणरक्खिस्स । नाऊण वधनिमित्तं उवरिं
मायदिदारगाण दोण्हं पि ॥ इत्येकम्, दोसकलिया सललियं नाणाविहचुण्णवासमीसं (मीसियं—
अटीहे०) दिव्वं । घाणमणनिच्चुइकरं सव्वोउयसुरभिकुसुमवुड्ढिकरं पमुंचमाणी ॥ इति द्वितीयम् ।
एवमन्यान्यपि परिभाषनीयानि पद्यानि, पद्यबन्ध हि विना तुकारादिनिपाताना पाठपूरणार्थाना
निर्देशो न घटते, अपरिमितानि च छन्दःशास्त्राणि इति । अर्थस्त्वेवम्—सा देवता जिनरक्षितस्य
ज्ञात्वा ‘भावम्’ इति शेषः, वधनिमित्तं तस्यैव वचनमिदं ब्रवीति स्मेति सम्बन्धः, दोसकलिय
त्ति द्वेययुक्ता सललिय ति सलील यथा भवतीत्यर्थः । चुण्णवाव त्ति चूर्णलक्षणा वासाः चूर्णवासा°
तैमिश्रा या सा तथा, ता दिव्या घ्राणमनोनिवृत्तिकरीं सर्वतुंकाना सुरभीणा च कुसुमाना या वृष्टिः
सा तथा, ता प्रमुञ्चन्ती, तथा नानामगिकनकरत्नाना सम्बन्धीनि घण्टिकाश्च विक्रिण्यश्च क्षुद्र-
घण्टिका नृपुत्रौ च प्रतीतौ मेखला च रसना, एतल्लक्षणानि यानि भूषणानि तेषा यो रवस्तेन इति
रूपकार्धम् । दिसाओ विदिसाओ पूरयति वयणमिणं वेद् त्ति दिशो विदिशश्च पूरयन्ती वचनमिदं
ब्रवीति सा देवता सकलुस त्ति सह कलुषेण पापेन वर्तते या सा तथेति तृतीयम्” —अटी० ॥
३. °दीवदेवया स १ ला २, ३ हे ४ ॥ ४. उ हे २ विना नास्ति ॥ ५. °स्स मणं ना° हे १, ३
जे १ ला १ ॥ ६. सललिय हे १ । सललिय जे १ ॥ ७. °मीसिय दिव्वं खं १ ॥ ८. पमुंचमाणी
स १ ला २ हे ४ । पमुंचमाणी लो० ॥ ९. °घंटिय° लो० विना ॥

हाल वसुल गोल णाह दइत पिय रमण कंत सामिय णिग्घण ^१णित्थक्क ।
थिण्ण णिक्किव अकयण्णुय सिद्धिलभाव ^२निल्लज्ज लुक्ख अकलुण जिणरक्खिय
मज्झं हिययरक्खग ! ॥ ४ ॥ २५ ॥

५ ण हु जुज्जसि एक्किं अणाहं अवंधवं तुज्ज चलणओवायकारियं उज्जिउमधण्णं ।
गुणसंकर ! ^३हं तुमे विहूणा ण समत्थी जीविउं खणं पि ॥ ५ ॥ २६ ॥

इमस्स उ अणेगज्जस-मगर-विविधसावयसयाउल्लघरस्स ।
रयणागरस्स मज्जे अपाणं ^४वेहेमि तुज्ज पुरओ एहि णियत्ताहि जइ सि
कुवितो खमाहि ^५एक्कावराहं मे ॥ ६ ॥ २७ ॥

तुज्ज यं विगयघणविमलससिमंडलागारसस्सिसीयं सारदनवकमल-कुमुद-
१० कुवल्लयदलनिकरसरिसनिभनयणं ।

वैयणं पिवासागयाए सद्धा मे पेच्छिउं ^६जे अवेलोएहि तां इओ मं णाह जा

१. होल स १ हे १ जे १ विना । “हे हाल ! हे गोल ! हे वसुल ! एतानि च पदानि नानादेशा-
पेक्षया पुरुषाद्यामन्त्रणवचनानि गौरव-कुत्सादिगर्भाणि वर्तन्ते, ‘हाल’ इति दशकालिके ‘होल’
इति दृश्यते । तथा नाय ! योगक्षेमकारिन् । दयित ! वल्लभ रक्षित इति वा । प्रिय ! प्रेमकर्तृ ।
रमण ! भर्ता । कान्त ! कमनीय । स्वामिक ! अधिपते । निर्धुण ! निर्दय । सस्नेहाया वियोग-
दुःस्थाया मम परित्यागात् । नित्यं चि अनवसरञ्च । अनुरक्ताया मम अकाण्डे एव त्यागादित्यर्थम्”
—अटी० ॥ २. नित्थक्क जे १ । णिसुक्क हे १ ॥ ३. “थिण्ण चि सत्थान । कटिन ।
मदीयात्यनुकूलचरिताद्रवीकृतहृदयत्वात्” —अटी० ॥ ४. “यण्णय ला १ ॥ ५. णिमल लुण्ण
हे १ । णिद्र लुक्ख जे १ ॥ ६. लुण्ण हे २ लो० । “रुक्ख स्नेहकार्याकरणात्” —अटी० ॥ ७
रक्खण लो० ॥ ८. चलणोववाय” हे १ । “चलनोपपातकारिकां पादसेवाविधायिनीमुज्जि-
तुमधन्यामिति” —अटी० ॥ ९. उज्जियमधण्ण हे १ । उज्जियमधम्म जे १ ॥ १० अह
जे १ । “ह इति अकारलोपदर्शनाद् अहमिति दृश्यम्” —अटी० ॥ ११. “एवा वि जी” हे १ जे १
“न समया जीवितु क्षणमपीति पञ्चमम्” —अटी० ॥ १२. विहेमि हे २ । हवेमि जे १ ॥
१३. एगाव” स १ ला ३, हे ४ ॥ १४. य नास्ति लो० । “तव च विगतवच विमेव विमलं च
यच्छशिमण्डल तस्यैवाकारो यस्य धिया च सह यद् वर्तते तत् तथा । पाठान्तरेण विगतवच-
विमलशशिमण्डलेन उपमा यस्य सश्रीक च यत् तत् तथा” —अटी० ॥ १५. “दकुवल्लयविम-
उल्लदलणिकरसरिसनिभनयणं हे ३ । “दकुवल्लयविमउल्लदलतिसनिभनयण जे १ । “दकुवल-
विमउल्लदलनियरसरिसनिभनयण हे १ । “दवल्लयवित्त्यल्लदलणिकरसरिसणिभनयणं स १ ।
“दवल्लयदलनिकरसरिसनिभनयण लो० । “शारद शरत्कालसम्भव यद् नव प्रत्यग्र कमलं च
सूर्यबोध कुमुद च चन्द्रबोध कुवल्लय च नीलोत्पल तेषा यो दलनिकर दलवृन्दं तत्सदृशे
नितरा भात इति निमे च नयने यत्र तत् तथा, पाठान्तरेण शारदनवकमलकुमुदे च ते विमुकुले
च ते विकसिते, शेषं तथैव” —अटी० ॥ १६. “वदनं मुख ‘प्रति’ इति वाक्यशेष”, पिवासा-
गताया मुखदर्शनजलपानेच्छया आयाताया, ता वा गताया प्राप्ताया ॥ १७. जेण अ लो० ।

ते पेञ्चमि वयणकमलं ॥ ७ ॥ २८ ॥

एवं सप्पणयसरलमहुरातिं पुणो पुणो कलुणाइं वयणातिं ।

जंपमाणी सा पावा मग्गओ समण्णेइ पावहियया ॥ ८ ॥ २९ ॥

तते णं से जिणरक्खिए चलमणे तेण य भूसणरवेणं कैण्णसुहमणहरेणं तेहि य सप्पणयसरलमहुरभणिएहिं संजायविउणराए रयणंदीवदेवयाए तीसे सुंदरथणजहण-
वयण-कर-चरण-नयण-लवण्णरूव जोव्वणसिरिं च दिव्वं सरमसउवगूहियाइं
विब्बोयविलसियाणि य विहसियं-सकडक्खंदिट्ठि-निस्ससिय-मलिय-उवललिय-
थियं-गमण-पणयखिज्जिय-पसादियाणि य सरमाणे रागमोहियमई अवसे कम्मवसगए
अवयक्खति मग्गतो सविलियं । तते णं तं जिणरक्खियं समुप्पन्नकलुणभावं
मच्चुगेलत्थलणोल्लियमईं अवयक्खंतं तहेव जक्खे उ सेलए जाणिऊण सणियं

१०

“जे इति पादपूरणे निपातः”—अटी० ॥ १८. °लोयय ला १ ॥ १९. ता इओ ममं हे २ विना । ता इय ममं हे १ । “ता इति ततस्तावदिति वा, इतः अस्या दिशि मां नाथ जा इति येन यावदिति वा”—अटी० ॥

१. चलमाणे जे १ लो० । “चलमना अम्युगमाच्चलितचेताः”—अटी० ॥ २. तेणेव हे १, २ विना । तेणेय ला १ खं १ । “तेन च पूर्वोक्तेन भूपणरवेण कर्णसुखो मनोहरश्च यस्तेन”—अटी० ॥ ३. कञ्जसुइमं जे १ हे १ ॥ ४. °विउण्णं हे २ । “सञ्जातद्विगुणरागः पूर्वकालापेक्षया, कस्याम्? रत्नद्वीपदेवतायाम्”—अटी० ॥ ५. °दीवस्स दे० हे १ विना ॥ ६. °लायण्णं हे १, २ जे १ ॥ ७. °यकडं खं १ हे २ लो० ला १ विना ॥ ८. °दिट्ठियनिस्सं लो० ॥ ९. °मणियं खं १ हे १, २ । “विहसितानि च अर्द्धहसितादीनि सकयाक्षा. सापाङ्गदर्शना दृष्टयश्चावलोकितानि नि.षपितानि च कामक्रीडायाससमुद्भवानि मलितानि च पुरुषाभिलषणीययोषिदङ्गमर्दनानि च, पाठान्तरेण मणितानि च रतकूजितानि उपललितानि च क्रीडितविशेषरूपाणि, पाठान्तरेण ललितानि ईप्सितानि क्रीडितानि वा स्थितानि च स्वभवनेषु उत्सङ्गासनादिषु वा अवस्थानानि गमनानि च हंसगत्या चङ्क्रमणानि प्रणयखेदितानि च प्रणयरोपणानि प्रसादितानि च कोपप्रसादनानीति द्वन्द्वः, तानि च स्मरन् चिन्तयन् रागमोहितमति. अवश आत्मन इति गम्यते, कर्मवशं कर्मणः पारतन्त्र्यं गतो यः स तथा, पाठान्तरे कर्मवशाद् वेगेन मोहस्य नदितो विडम्बितो यः स कर्मवशवेगनटितः अवयक्खइ चि अवैक्षते निरीक्षने स्म मार्गतः पृष्ठतः, अवलोकयति तामा-गच्छन्तीमित्यर्थः, सविलिय ति सवीडं सलजमित्यर्थः”—अटी० ॥ १०. °ठियं ला ३ हे ४ ॥ ११. °पासां जे १ हे १ ला २ ॥ १२. °गलत्थणोजे १ हे २ ला १, २ ॥ १३. °मई हे १, ३, ४ जे १ स १ खं १ लामू० ३ । “मञ्जुगलत्थलणोल्लियमईं ति मृत्युना यमराक्षसेन गलत्थल्ला(ल चि—हे १, ल चि—जे १, लो—खं १) हस्तेन गलग्रहणरूपा, तथा नोदिता स्वदेशगमनवैमुख्येन यमपुरीगमनाभिमुखीकृता मतिर्यस्य स तथा, तम्, अवैक्षमाण तथैव यक्षस्तु शैलको ज्ञात्वा शनैः २ उच्चिहइ चि उद्विजहाति उर्द्धं क्षिपति, तहेव सणिय इत्येतत् पदद्वयं वाचनान्तरे नोपलभ्यते, निजकपृष्ठात् शरीरावयवविशेषात् विगयस्य ति विगतस्वास्थ्यम्, पाठान्तरे विगतश्रद्धो यक्षः शैलक इति”—अटी० ॥

सणियं उच्चिहति नियगपेद्वाहि विगयसुडे ।

तते णं सा रयणदीवदेवया निस्संसा कलुणं जिणरक्खियं सकलुसा सेल्ला-
पट्टाहि ओवयंतं दास ! मओ सि त्ति जंपमाणी अप्पत्तं सागरसलिलं गेण्हिय
वाहाहिं आरसंतं उडुं उच्चिहति अंवरतले, ओवयमाणं च मंडलगणे पडिच्छित्ता
५ नीलुप्पलगवलअयसिप्पगासेण असिचरेण खंडाखंठिं करेति, २ त्ता तैरयेव विलवमाणं
तस्स य सारसवहियस्स घेतूण अंगमंगातिं सरुहिराडं उक्खित्तवलं चउट्ठिसिं
करेति सा पंजली पंहट्टा ।

८५. एवामेव समणाउसो ! जो अहं निग्गंथाण वा निग्गंथीण वा अंतिए
पव्वतिए समाणे पुणरवि माणुस्सए कामभोगे आसयति पत्ययति पीहेति अभि-
१० लसति से णं इह भवे चेव बहूणं समणां ४ जाव ससार अणुपरियट्ठिस्सति,
जहा वा से जिणरक्खिए ।

छंलिओ अवयक्खंतो निरावयक्खो गओ अविग्घेणं ।

तम्हा पवयणसारे निरावयक्खेण भवियच्चं ॥ ३० ॥

भोगे अवयक्खंता पडंति ससारसागरे घोरे ।

१५ भोगेहिं निरवयक्खा तरति संसारकंतर ॥ ३१ ॥

८६. तते णं सा रयणदीवदेवया जेणेव जिणपालिए तेणेव उवागच्छति,
२ त्ता बहूहिं अणुलोमेहि य पडिलोमेहि य खरमउयसिगारेहिं य कलुणेहि य

१. 'पिट्ठाहि ला २ ॥ २. 'य अक्कलुणा मेलगं जे १ ॥ ३. तय विल' जे १ हे १ विना ॥

४. सरिम् स १ जे १ हेमू ४ ला २, ३. "मरुत्तहिस्सय चि मरुत्तम् अभिमानरसोपेतं
वधितो हतो यः स तथा, तस्य, अंगमगाह ति शरीरावयवान् उक्खित्तवलं ति उत्तिक्षस
उडुंमाकासे क्षिप्तो न भूमिपट्टादिषु निवेशितो यो बलि देवतानामुपहारः स तथा, त चतुर्दिशि
करोति सा देवता पजलि चि प्रकृताञ्जलि प्रहृष्टा तोषवती"—अटी० ॥ ५. चाउट्ठिसिं करेह ॥

२ सा जे १ ॥ ६. पहिट्टा सं १ ला २, ३ हे ४ ॥ ७. "एवा(व—हे १ जे १)मेवेत्थादि
निगमनम्"—अटी० ॥ ८. आमां सं १ ला २, ३ हे ४. "आमयह चि प्रातानाश्रयति भजते,
अप्राप्तान् प्रार्थयते ऋद्धिमन्त याचते, स्पृहयति 'अप्रार्थित एव ययय श्रीमान् भोगान् मे ददाति
तदा साधु भवति' इत्येवरूपा स्पृहा करोति, अभिलषति दृष्टादृष्टेषु शब्दादिषु भोगेच्छा करो-
तीत्यर्थः"—अटी० ॥ ९. 'णाण २ जाव जे १ । 'णाण जाव हे १ विना । ददयता पृ० १००

प० ७, पृ० १०५ प० १८ ॥ १०. "अत्रार्थे छलिओ गाहा, छलितो व्यसितोऽनर्थ प्राप्तः
अवकाङ्क्षन् पश्चाद्भागमनलोकयन् जिनरक्षित इति प्रस्तुतमेव, निरावयक्खो निरवकाङ्क्षः
पश्चाद्भागमनवेक्षमाणः तन्निस्पृह इत्यर्थः"—अटी० ॥ ११. निरवेक्खो सं १ ला २ हे ४ ।

निरावक्खो लामू ३ ॥ १२. 'मारेण निं स १ लामू ३ ॥ १३. 'मउत्तिं हे २ ॥

उवसग्गेहि य जाहे नो संचाएइ चालित्ते वा खोभित्ते वा विप्परिणामेत्ते वा ताहे संता तंता परितंता निव्विण्णा समाणा जामेव 'दिसं पाउब्भूता तामेव 'दिसं पडिगया ।

तते णं से सेलए जक्खे जिणपालिएण सद्धिं लवणसमुदं मज्झमज्झेणं 'वीति-
वयति, जेणेव चंपानगरी तेणेव उवागच्छति, २ ता चंपाए नयरीए अग्गुज्जाणंसि
जिणपालियं पट्ठातो ओयारेति, २ ता एवं वदासी—एस णं देवाणुप्पिया !
चंपानयरी दीसति त्ति कट्ठु जिणपालियं आपुच्छति, २ जामेव 'दिसं पाउब्भूए
तामेव 'दिसं पडिगए ।

८७. तते णं जिणपालिए चंपं अणुपविसति. २ जेणेव सए 'गिहे जेणेव
अम्मापियरो तेणेव उवागच्छइ, २ अम्मापिऊणं रोयमाणे जाव विलवमाणे जिण-
रक्खियंवावत्तिं निवेदेति । तते णं जिणपालिए अम्मापियरो य मित्त-णाति जाव
परिजणेण सद्धिं रोयमाणातिं वहुइं लोईयाइं मयकिच्चाइं करेति, २ ता कालेणं
विगर्तंसोगा जाया ।

तते णं जिणपालियं अन्नया कैयाइ सुहासणवरगतं अम्मापियरो एवं वदासी—
कैहणं पुत्ता ! जिणरक्खिए कालगते ? तते णं से जिणपालिए अम्मापिऊणं
लवणसमुदोत्तारं च कालियवायसंमुच्छणं च पोतवहणविवत्तिं च फलहखंडासा-
तणं च रयणदीवुत्तारं च रयणदीवदेवयागेण्हणं च भोगविभूइं च रयणदीवदेवया-
अप्पाहणं च सूलाईयपुरिसदरिसणं च सेल्लाज्जक्खआरुहणं च रयणदीवदेवयाउव-
सगं च जिणरक्खियविवत्तिं च लवणसमुदउत्तरणं च चंपांगमणं च सेल्लाजक्ख-
आपुच्छणं च जहाभूतमवितहमसंदिद्धं परिकहेति । तते णं से जिणपालिए जाव
अप्पसोगे जाव विपुलातिं भोगभोगाइं भुंजमाणे विहरति ।

१. दिसिं सं १ ला २, ३ हे ४ ॥ २. वीती° हे २ ख १ विना ॥ ३. °लियं पुच्छति जे १ स १ ला २, ३, हे ४ ॥ ४. दिसिं खं १ ॥ ५. नेहे जे १ हे १, २ ॥ ६. °पिउण हे २ ॥ ७. °यपवत्तिं वावत्तिं लो° । °यवावित्तिं सं १ ला २, ३ हे ४ ॥ ८. लोईयाइ हे २ ॥ ९. °सोए जे १ हे १ ॥ १०. कयाई हे २ । कयाइं जे १ । कयातिं खं १ ॥ ११ कट्ठ णं ख १ ॥ १२. पिउण हे २ ॥ १३. समुच्छलणं जे १ हे १ । दृश्यता पृ० १९२ पं० १० ॥ १४. मलह° हे २ ॥ १५. °णुदीवत्तारं हे १ जे १ ॥ १६. °इगपु° जे १ हे १ ॥ १७. °जक्खस्स आ° सं १ ला ३ हे ४ ॥ १८. च सेल्लाजक्खआपुच्छणं च चंपांगमणं च जे १ ॥ १९. चंपांगमणं च नास्ति सं १ ला २ हे ४ लामू० ३ ॥ २०. से जे १ विना नास्ति ॥ २१. अत्र जावशब्देन 'केण्ह कालतरेण' इति पाठो ग्राह्यो भाति, दृश्यता पृ० ८७ पं० ९ ॥ २२. अनेन जावशब्देन 'उरालाइं माणुस्सगाइ' ईदृशः पाठो ग्राह्यो भाति ॥

८८. ते णं काले णं ते णं समए णं समणे भगवं महावीरे समोसढे, [जिण-
पालिए] धम्मं सोच्चा पव्वतिए, एक्कारसंगवी, मासिएणं [भत्तेणं अपाणएणं
कालमासे कालं किच्चा] सोहम्मे कप्पे [देवत्ताए उववत्ते], दो सागरोवैमाइं [ठिई],
महाविदेहे सिज्झिहिति, एवामेव समणाउसो ! जाव माणुस्सए कामभोए णो
५ पुणरवि आसयइ [पत्थयति पीहेति अभिलसति] से णं जाव वीतिवतिस्मति,
जहा वो से जिणपालिए ।

एवं खलु जंबू ! समणेणं भगवया महावीरेणं नवमस्स णायज्झयणस्म अयमट्ठे
पण्णत्ते ति वेमि ।

॥ नवमं अज्झयणं सम्मत्तं ॥

१. “मासिएणं भत्तेणं अपाणएणं” इत्यादयः पाठाः पर्युपणाकल्पसूत्रादिपूर्वप्लभ्यन्ते ॥ २. ला १
विना—^०वमा महा हे १, २ । ^०वम महा^० हे १, २ विना ॥ ३. आमाति हे १ विना । दृश्यतां
पृ० २०८ पं० ९ ॥ ४. वीती^० हे २ खं १ विना ॥ ५. घ खं १ हे १ २, ३ ला १ विना ॥
६. नवमज्झयणं जे १ हे १ । नवमं नाथज्झयण ला १ ॥

[दसमं अञ्जयणं 'चंदिमा']

८९. जति णं भंते! समणेणं भगवया महावीरेणं नवमस्स णायज्झयणस्स अयमट्ठे पण्णत्ते दसमस्स णं णायज्झयणस्स के अट्ठे पण्णत्ते ?

एवं खलु जंवू! ते णं काले णं ते णं समए णं रायगिहे नयरे गोयंमे एवं वदासी—कहण्णं भंते! जीवा वडुंति वा हायंति वा? गोयमा! से जहा नामए ५
वहुलपक्खस्स पाँडिवयाचंदे पुण्णिमाचंदं पणिहाय हीणे वण्णेणं, हीणे सोम्मयाए,
हीणे निद्धयाए, हीणे 'कंतीए, एवं दित्तीए जुत्तीए छायाए पभाए ओयाए लेस्साए
मंडलेणं, तयाणंतरं च णं वीयाचंदे पाँडिवयं चंदं पणिहाय हीणतराए वण्णेणं
जाव मंडलेणं, तयाणंतरं च णं तितियाचंदे वितियाचंदं पणिहाय हीणतराए वण्णेणं
जाव मंडलेणं, एवं खलु एएणं कमेणं परिहायमाणे २ जाव अमावसाचंदे १०
चाँउदिसिचंदं पणिहाय नट्ठे वण्णेणं जाव नट्ठे मंडलेणं, एवामेव समणाउसो जो
अम्हं निगंगथो वा निगंगथी वा जाव पव्वइए समाणे हीणे खंतीए एवं मुत्तीए
गुत्तीए अज्जवेणं मद्धवेणं लाघवेणं सच्चेणं तवेणं चिय्याए अकिंचिणयाए वंभचेरवासेणं,
तयाणंतरं च णं हीणतराए खंतीए जाव हीणतराए वंभचेरवासेणं, एवं खलु एएणं
कमेणं परिहायमाणे २ णट्ठे खंतीए जाव णट्ठे वंभचेरवासेणं । १५

से जहा वा सुक्कपक्खस्स पाँडिवयाचंदे अमावसाचंदं पणिहाय अहिए वण्णेणं
जाव अहिए मंडलेणं, तयाणंतरं च णं 'चिइयाचंदे पाँडिवयाचंदं पणिहाय अहिय-

१. गोयमो स १ विना ॥ २. कह णं ला १ । अह णं खं १ ॥ ३. पडिवयचंदे जे १ हे १ ।
पडिवयाचंदे ला १ हे ३ ॥ ४. सोमत्ताए हे १, २ । सोम्माए सं १ ला ३, हे ३, ४ । “पणिहाए
त्ति प्रणिहाय अपेक्ष्य, वर्णेन शुक्लालक्षणेन, सौम्यतया सुखदर्शनीयतया, स्निग्धतया अरुक्षतया,
फान्तया कमनीयतया, दीप्त्या दीपनेन, वस्तुप्रकाशनेनेत्यर्थः, जुत्तीयं त्ति युक्ताया, आकाशसंयोगेन,
खण्डेन हि मण्डलेनात्यतरमाकाशं युज्यते, न पुनर्यावत् संपूर्णेनेति, छायाया जलादौ प्रतिबिम्ब-
लक्षणया शोभया वा, प्रभया उद्गमनसमये यद् द्युतिस्फुरणं तया, ओयाए त्ति ओजसा दाहापन-
यनादिस्वकार्यकरणशक्त्या, लेइयया किरणरूपया, मण्डलेन वृत्ततया”—अटी० ॥ ५. कंतिए
खं १ ॥ ६. चिइयाए चंदे हे २ ॥ ७. खं १ विना—पडिवय चंदं ५^० हे २ । पडिवय ५^० सं १ ला
२, ३ हे ४ । पाडिवयचंदं ५^० हे १, ३ जे १ ॥ ८. तइयाए चंदे हेमू० २ ॥ ९. अमावासाचंदे
खं १ । अमामंसाचंदे हे २ ॥ १०. चाउदिसिं चंद हे २ ला ३ । चाउदिसिचंदं ला २ हे ४ ॥
११. तियाए जे १ ॥ १२. चणाए सं १ ला २, ३ हे ४ ॥ १३. तयणं जे १ हे १ ॥ १४. ‘एवं
खलु’ इत्यत आरभ्य ‘वंभचेरवासेण ।’ [पं० १५] इत्यन्तः पाठः सं १ लामू० ३ हेमू० ४ मल्ले
नास्ति ॥ १५. पडिं सं १ ला २, ३, हे ४ ॥ १६. अमावासाचंदं खं १ । अमामंसं चंदं
हे २ । इइयता टि० ९ ॥ १७. तस्सणं स १ ला २, लामू० ३, हे ४ ॥ १८. वीयाए चंदे सं १
ला २ हेमू० २ हे ४ ॥ १९. पडिं सं १ ला २, ३ हे ४ ॥

यराए वण्णेणं जाव अहियतराए मंडलेणं, एवं खलु एएणं कमेणं परिवड्ढेमाणे २
 जाव पुण्णिमाचंदे चाउद्दसिचंदं पणिहाय पडिपुण्णे वण्णेणं जाव पडिपुण्णे
 मंडलेणं, एवामेव समणौउसो । जाव पव्वतिए समाणे अहिए खंतीए जाव वंभचेर-
 वासेणं, तयाणंतरं च णं अहिययराए खंतीए जाव वंभचेरवासेणं, एवं खलु एएणं
 ५ कमेणं परिवड्ढेमाणे २ जाव पडिपुण्णे वंभचेरवासेणं ।

एवं खलु जीवा वड्ढंति वा हायंति वा ।

एवं खलु जंबू । समणेणं भगवता महावीरेणं दसमस्स णायज्झयणस्स अयमट्ठे
 पण्णत्ते त्ति वेमि ।

॥ दसमं नायज्झयणं सम्मत्तं ॥

१. °द्विसि° ला २, ३ । °द्विसि° स १ हे ४ ॥ २. °णातोसो सं १ ला २, ३ हे ४ ॥ ३ नाय-
 ज्झयणस्स दसमस्स अय° हे २ ॥ ४. समत्त हे २ ॥

[एकारसं अज्झयणं 'दावद्वे']

९०. जति णं भंते ! समणेणं भगवया महावीरेणं दसमस्स णायज्झयणस्स अयमद्वे पण्णते, एकारसमस्स णं णायज्झयणस्स के अद्वे पण्णत्ते ?

एवं खलु जंबू ! ते णं काले णं ते णं समए णं रायगिहे 'गोयमे एवं वदासी—
कहण्णं भंते ! जीवा आराहगा वा विराहगा वा भवंति ? गोयमा ! से जहा णामए ५
एगंसि समुदकूलंसि दावद्वे नामं रुक्खा पण्णत्ता किण्हा जाव निउरुंभूया
पत्तिया पुप्फिया फलिया हरियगरेरिज्जमाणा सिरीए अत्तीव २ उवसोभेमाणा २
चिद्धंति ।

जया णं दीविच्चगा ईसिं पुरेवाया पच्छा वाया मंदा वाया महार्वाया वायंति
तदा णं चह्वे दावद्वे रुक्खा पत्तिया जाव चिद्धंति, अप्पेगत्तिया दावद्वे रुक्खा १०
जुण्णा झोडा परिसडियपंडुपत्तपुप्फफला सुक्करुक्खओ विव मिलायमाणा २ चिद्धंति,
एवमेव समणोउसो ! जो अम्हं निग्गंथो वा निग्गंथी वा जाव पव्वतिते समाणे
चहूणं समणाणं ४ सम्मं सहति जाव अहियासेति, चहूणं अण्णउत्थियाणं चहूणं
गिहत्थाणं नो सम्मं सहति जाव नो अहियासेति, एस णं मए पुरिसे देसविराहए
पण्णत्ते समणोउसो ! १५

जया णं सामुदगा ईसिं पुरेवाया पच्छा वाया मंदा वाया महावाया वायंति
तदा णं चह्वे दावद्वे रुक्खा जुण्णा झोडा जाव मिलायमाणा २ चिद्धंति,
अप्पेगद्वे दावद्वे रुक्खा पत्तिया पुप्फिया फलिया जाव उवसोभेमाणा २

१. गोयमो हे १ ॥ २. निउरुव° जे १ हे १ ला १ खं १ भा० लो० विना । दृश्यता पृ० ७७
टि० ७ ॥ ३. °माणा २ सिरीए जे १ ॥ ४. अत्तीव उव° हे १ ख १ विना ॥ ५. °माणा वि° स १
ला २, ३ हे ४ ॥ ६. “दीविच्चगा द्वेया द्वीपसम्भवा ईपत् पुरोवाताः मनाक् सस्नेहवाता इत्यर्थः,
पूर्वदिक्सम्बन्धिनो वा, पथ्या वाता वनस्पतीना सामान्येन हिताः वायवः, पश्चाद्वाता वा, मन्दाः
शनैः सञ्चारिणः, महावाता उदण्डवाता चान्ति तदा अप्पेगद्वे च्ति अप्पेके, केचनापि, स्तोका
इत्यर्थः, जुण्ण च्ति जीर्णा इव जीर्णाः, झोडाः पत्रादिशाटनम्, तयोगात् तेऽपि झोडा, अत
एव परिशट्टानि कानिचित् कानिचिच्च पाण्डूनि पत्राणि पुष्पफलानि च येषां ते तथा, जुष्क-
वृक्ष इव म्लायन्तस्तिष्ठन्ति इत्येव दृष्टान्तः, योजना त्वस्यैवम्—एवमेवेत्यादि” —अटी० ॥
७. सदवाया स १ ॥ ८. °वाया वा वायंसि स १ ॥ ९. एवमेव हे २ ख १ ॥ १०. °णातोसो सं १
ला २, ३ । °णाओसो हे ४ ॥ ११. अत्र ४ इत्यनेन चहूणं समणाणं चहूणं समणीगं चहूणं सावियाणं
चहूणं सावियाणं इति संपूर्णः पाठो ज्ञेयः ॥ १२. °णातोसो सं १ ला २, ३ । °णाओसो हे ४ ॥

चिडुंति, एवामेव समणाउसो ! जो अम्हं निग्गंथो वा निग्गंथी वा पव्वतिए समाणे चहूणं अण्णउत्थिय-गिहत्थाणं सम्मं सहति [जाव अहियासेति], चहूणं समणाणं ४ नो सम्मं सहति [जाव नो अहियासेति], एस णं मए पुरिसे देसाराहए पन्नत्ते । समणाउसो !

५ जया णं नो दीविच्चगा णो सामुद्दगा ईसिं पुरेवाया पच्छा वाया जाव महावाया वायंति तदा णं सव्वे दावद्दवा रुक्खा जुण्णा शोडा [परिसडियपंडुपत्त-पुप्फ-फला सुक्करुक्खओ विव मिलायमाणा २ चिडुंति], एवामेव समणाउसो ! जाव पव्वतिए समाणे चहूणं समणाणं ४ चहूणं अन्नउत्थिय-गिहत्थाणं नो सम्मं सहति [जाव नो अहियासेति], एस णं मए पुरिसे सव्वविराहए पण्णत्ते समणाउसो !

१० जया णं दीविच्चगा वि सामुद्दगा वि ईसिं [पुरेवाया] पच्छा वाया जाव वायंति तदा णं सव्वे दावद्दवा रुक्खा पत्तिया जाव चिडुंति, एवामेव समणाउसो ! जो अम्हं पव्वतिए समाणे चहूणं समणाणं ४ चहूणं अन्नउत्थिय-गिहत्थाणं सम्मं सहति [जाव अहियासेति], एस णं मए पुरिसे सव्वाराहए पण्णत्ते ।

एवं खलु गोयमा ! जीवा आराहगा वा विराहगा वा भवंति ।

१५ एवं खलु जंबू ! समणेणं भगवता महावीरेणं एक्कारसमस्स णायज्झयणस्स अयमद्दे पण्णत्ते ति वेमि ।

॥ एक्कारसमं णायज्झयणं सम्मत्तं ॥

१. समणाग समणीणं ४ नो सम्म सहति सं १ ला २, ३ । समणाणं समणीण नो सम्म सहति ४ हे ४ । दृश्यता पृ० २१३ टि० ११ ॥ २. ईसिं भा० ॥ ३. सम्म ४ सहति लो० ॥ ४. प्रतिपु पाठाः—ईसिं पि जाव हे १ जे १ भा० । ईसिं पाजाव हे २ स १ । ईसिं प जाव लो० । ईसिं परि ला १ । ईसिं जाव अन्यत्र ॥ ५. समत्त हे २ भा० ॥

[वारसमं अज्झयणं 'उदगे']

९१. जति णं भंते ! समणेणं भगवया महावीरेणं जाव संपत्तेणं एक्कारसमस्स नायज्झयणस्स अयमट्ठे पण्णत्ते, वारसमस्स णं नायज्झयणस्स के अट्ठे पण्णत्ते ? एवं खलु जंबू ! ते णं काले णं ते णं समए णं चंपा नाम नयरी, पुण्णभदे चेइए, जितसत्तू राया, धारिणी देवी, अदीणसत्तू नामं कुमारे जुवराया यावि होत्था । सुबुद्धी अमच्चे जाव रंजधुराचितए समणोवासए ।

तीसे णं चंपाए नयरीए चहिया उत्तरपुरत्थिमे दिसीभाए एत्थ णं एगे फरिहोदए यावि होत्था, मेय-वँसा-मंस-रुहिर-पूयपडलपोच्चडे मयगकलेवरसंछण्णे अमणुण्णे वण्णेणं जाव अमणुण्णे फासेणं, से जहा नामए अहिमडे ति वा गोमडे

• अदीणं लो० ॥ १. दृश्यता पृ० ७ पं० १२ ॥ २. प्रतिपु पाठाः—^०त्थिमे दिसी एत्थ ण एगे जे १ । ^०त्थिमे एत्थ णं एगे मां० । ^०त्थिमेणं एत्थ णं एगे हे ४ जे २ । ^०त्थिमेणं एगे जे १ हे ४ लो० विना ॥ ३. वावि खं १ । “चापीति समुच्चये, ततः ‘चम्पादिकोऽर्थोऽभूत् एकं परिखोदकं चाभूत्’ इत्येवं चः समुच्चय इति”—अटी० ॥ ४. ‘वसारुद्धिरमंसपूय’ स १ जे २ ला २, ३, हे ३, ४ । “मेएत्यादि, अत्र ‘मेदःप्रभृतीना पटलेन समूहेन पोच्चड विलीनं मृतकानां द्विपदादीना कडेवरैः संछन्ने यत् तत् तथा”—अटी० ॥ ५. अहिमंडले इ वा गोमंडले इ वा खं १ । अस्यैव शाताधमेकथाङ्गमूत्रस्य अष्टमे मल्लीनामकेऽध्ययनेऽपि ईदृशः पाठो विद्यते, दृश्यता पृ० १४८ पं० १६ । तत्र आचार्यश्री अभयदेवसूरिभिर्यादृशी व्याख्या विहिता सात्र स्वार्थान्वोधार्थमुपन्यस्यते—“से जहा नामए अहिमडे इ च त्ति स गन्धो यथेति दृष्टान्तोपन्यासे, यादृश इत्यर्थः, नामए इत्यलङ्कारे, अहिमृते मृतसर्पे, सर्पकडेवरस्य गन्ध इत्यर्थः, अथवा अहिमृतं सर्पकडेवरम्, तस्य यो गन्धः सोऽप्युपचारात् तदेव, इतिस्पष्टदर्शने, वा विरूपे । अथवा से जह त्ति उदाहरणोपन्यासोपक्षेपार्थः, अहिमडे इव त्ति अहिमृतकस्यैव अहिमृत-कमिव वेति । यावत्करणादिदं दृश्यम्—गोमडे इ वा, सुणगमडे इ वा, मज्जारमडे इ वा, मणुस्समडे इ वा, महिसमडे इ वा, मूसगमडे इ वा, आसमडे इ वा, हयिमडे इ वा, सीहमडे इ वा, वग्गमडे इ वा, विगमडे इ वा, दीन्निगमडे इ वा । द्वीपिक. चित्रकः । किंभूते अहिकडेवरादौ किंभूतं वा तदित्याह—मयकुडियविण्हदुरभिवावण्णदुरसिगंघि, मृत जीवविमुक्तमात्र सद् यत् कुथितं कोयमुगगतं तत् मृतकुथितमीपददुर्गन्धमित्यर्थः, तथा विनष्टम् उच्छूनत्वादिभिर्विकारैः स्वरूपादपेतं सत् यद् दुरभितीव्रतरदुष्टगन्धोपेतं तत् तथा, तथा व्यापन्नं शकुनि-शृगालादि-भिर्भक्षणाद् विरूपा बीमत्सामवस्था प्राप्तं सद् यद् दुरभिगन्धं तीव्रतमाशुभगन्धं तत् तथा, ततः पदत्रयस्य कर्मधारयः, तत्र तदेव वा किमिजालाउल्लसंपत्ते कुमिजालैराकुलैः व्याकुलैः आकुलं वा संकीर्णं यथा भवतीत्येवं संसक्त सम्बद्धं यत् तत्तथा, तत्र तदेव वा असुह-विलीण-विगय-बीमत्थ-वरिसणिजे अशुचि अशुचिअशुचिअशुचिवात् विलीण जुगुप्सासमुत्पादकत्वात् विकृतं विकारवत्त्वात् बीमत्सं द्रष्टुमयोग्यत्वात्, एवंभूत दृश्यत इति दर्शनीयम्, ततः कर्मधारयः, तत्र तदेव वा भवेत्तारुवे सिया, यादृशः सर्पादिकडेवरे गन्धो भवेत् यादृशं वा सर्पादिकडेवर गन्धेन भवेत्

ति वा जाव मय-कुहिय-विण्ह-किमिण-वावण्ण-दुरभिगंधे किमिजालाउले 'संसत्ते असुईविगयवीभत्थदरिसणिजे भवे एयारूवे सिया? णो इण्हे समहे, एत्तो अणिहत्तराए चेव जाव गंधेणं पण्णत्ते ।

- १२ तते णं से जितसत्तू राया अण्णदा कैयाइ ण्हाए कयवलिकम्मे जाव
 ५ अप्पमहग्घाभरणालंकियसरीरे वहुहिं ईसर जाव सत्थवाहप्पभितीहिं सद्धिं भोयण-
 मंडवंसि भोयणवेलाए सुहासणवरगए विपुलं असणं ४ जाव विहरति, जिमित-
 भुत्तुत्तरागए जाव सुइमूते तंसि विपुलंसि असणं ४ जायविम्हए ते बहवे ईसर जाव
 पभिती एवं वयासी—अहो णं देवाणुप्पिया ! इमे मणुण्णे असण-पाण-खाइम-साइमे
 वण्णेणं उववेए जाव फासेणं उववेए आसायणिजे वीसायणिजे 'पीणणिजे दीवणिजे
 १० दप्पणिजे मयणिजे 'विहणिजे सव्विदियगायपल्हायणिजे । तते णं ते बहवे ईसर जाव
 सत्थवाहप्पभियओ जितसत्तुं एवं वदासी—तहेव णं सामी ! जण्णं तुंन्मे वदह—
 'अहो णं इमे मणुण्णे असण-पाण-खाइम-साइमे वण्णेणं उववेए जाव पल्हायणिजे' ।

- पुत्तद्रूप. तद्रूपो वा स्याद् भवेत् तस्य भक्तकवलस्य गन्ध इति सूत्रकारस्य विकल्पोल्लेखः । नो
 इण्हे समहे, नायमर्थः समर्थं सङ्गत इत्ययं तु तस्यैव निर्णयः । निर्णीतमेव गन्धस्वरूपमाह—
 १५ एत्तो अणिहत्तराए चेव इतः अहिकडेवरादिगन्वात् सकाशादनिष्टतर एव अभिलाषस्याविषय एव,
 अक्रान्तरकः अकमनीयतरस्वरूपः, अप्रियतरः अप्रीत्युत्पादकत्वेन, अमनोज्ञतरकः कथयाप्यनिष्ट-
 त्वात्, अमनोग्धतरः चिन्तयापि मनसोऽनभिगम्य इत्यर्थः—अटी० ॥ ६. त्ति जे २ ॥
 १. 'विणिट्ठं' सं १ ला २, ३, हे २, ४ । "विनट्ठम् उच्छ्वन्तत्वादिविकारवत्, त्रिमिणं ति
 कतिपयकृमिवत्"—अटी० ॥ २. 'जालं' उल्ले जे १ । 'जालं उल्ले हे १ ॥ ३. 'संसत्ते हे २ ॥
 २० ४. 'विमयं' ला १ ॥ ५. 'धीभत्तं' हे १ जे १ स १ ला २, ३ ॥ ६. भवेयारूवे ला १ स १
 ला १, २, ३, हे ४ लो० ॥ ७. जाव नास्ति खं १ ॥ ८. कयाई हे १, २ जे १ ॥ ९. हे १
 जे १ विना—असण ४ त्रिहं ला २, ३ हे २, ३ । अमग ४ त्रिहं सं १ हे ४ लो० खं १ ।
 'असण पाण खाइमं साइम आसाएमाणे परिभाएमाणे परिसुजमाणे एव च ण विहरति' इति
 संपूर्णः पाठोऽत्र, दृश्यता पृ० ३६ प० ८ ॥ १०. 'असण-पाण-खाइम-साइमपि' इति संपूर्णः पाठः
 ४ इत्यनेन विवक्षितः । असण ४ जाव जायविम्हए हे १ जे १ । अमग ४ जाव विम्हए हे ३ ॥
 ११. हे १ विना—आसायणिजे विसायं ला १ । आसायणिजे विसायं जे १ । आसायणिजे
 विस्सायं हे १ ला १ जे १ विना ॥ १२. दीवणिजे पीणणिजे दप्पं हे १ जे १ । वीयणिजे
 वीवणिजे पीयणिजे दप्पं सं १ ला ३ हे ४ । पीयणिजे वप्पं ला २ । वीसणिजे दीवणिजे दप्पं
 हे ३ । दृश्यता पृ० १५ प० २ ॥ १३. विहणिजे हे १ विना । विहणिजे नास्ति हे २, ३ ॥
 १४. प्रतिपु पाठाः—जाव सत्थवाहप्पभिइओ जे १ । जाव प्पभिइओ जे २ । जाव प्पभियओ
 हे १ । जाव पभियओ ला १ । जाव पभिइओ ला ३ । जाव पभिभियो ला १ । जाव पभिइयइउ
 हे ३ । जाव पभियओ लो० हेमू० ४, जाव पभिइओ हेस० ४ ॥ १५. तुम्ह वयह स १ ला ३,
 हे ४ ॥ १६. मणुण्णे ४ भा० ॥ १७. अमग ४ इति सर्वत्र पाठः । एवमग्रेऽपि प्रायः सर्वत्र ॥

तते णं जितसत्तु सुबुद्धिं अमच्चं एवं वदासी—अहो णं देवाणुप्पिया सुबुद्धी ।
मणुण्णे असण-पाण-खाइम-साइमे जाव पल्हायणिजे । तए णं सुबुद्धी जित-
मुस्सेयमडं नो आढाइ जाव तुसिणीए संचिड्ढति ।

तते णं जितसत्तु सुबुद्धिं दोच्चं पि तच्चं पि एवं वदासी—अहो णं सुबुद्धी ।
मणुण्णे, तं चेव जाव पल्हायणिजे । तए णं से सुबुद्धी अमच्चे जितसत्तुणा ५
णा दोच्चं पि तच्चं पि एवं वुत्ते समाणे जितसत्तुं रायं एवं वदासी—नो खलु
सामी ! अम्हं एयंसि मणुणंसि असण-पाण-खाइम-साइमंसि 'केइ विम्हए, एवं
खलु सामी ! सुब्भिसद्दा वि पोग्गला दुब्भिसद्दाए परिणमंति, दुब्भिसद्दा वि
पोग्गला सुब्भिसद्दाए परिणमंति, सुरूवा वि पोग्गला दुरूवत्ताए परिणमंति,
दुरूवा वि पोग्गला सुरूवत्ताए परिणमंति, सुब्भिगंधा वि पोग्गला दुब्भिगंधत्ताए १०
परिणमंति, दुब्भिगंधा वि पोग्गला सुब्भिगंधत्ताए परिणमंति, सुरसा वि पोग्गला
दुरसत्ताए परिणमंति, दुरसा वि पोग्गला सुरसत्ताए परिणमंति, सुहफासा वि
पोग्गला दुहफासत्ताए परिणमंति, दुहफासा वि पोग्गला सुहफासत्ताए परिणमंति ।
पओग-वीससापरिणया वि य णं सामी ! पोग्गला पणत्ता ।

तते णं से जितसत्तु सुबुद्धिस्स अमच्चस्स एवमातिक्खमाणस्स एवं भासमाणस्स १५
एवं पणवेमाणस्स एवं परूवेमाणस्स एतमडं नो आढाति, नो परियाणाइ,
तुसिणीए संचिड्ढइ ।

तए णं से जितसत्तु अन्नया कयाइ ण्हाए आसखंधवरगते महयाभडचडंगेरं
आसवाहणियाए निज्जायमाणे तस्स फरिहोदगस्स अदूरसामंतेणं वीतीवयइ, तते णं
जितसत्तु तस्स फरिहोदगस्स असुभेणं गंधेणं अभिभूते समाणे सएणं उत्तरिज्जेणं २०

* देवाणुप्पिया हे १ जे १ विना नास्ति ॥ १. असण १ पाण २ खाइम ३ साइम ४ केइ
हे २ ॥ २. केत्ति वि° स १ ला २, ३, हे ४ । के वि° खं १ ॥ ३. विम्हिए लो° ॥ ४ "सुब्भि
सद्दा वि ति शुभशब्दा अपि दुब्भिसद्दाए ति दुष्टशब्दतया"—अटी° ॥ ५. "नि जाव सुह°
हे १ जे १ ॥ ६. "पओगवीससापरिणय ति प्रयोगेण जीवव्यापारेण विस्समया च स्वभावेन
परिणता अवस्थान्तरमापन्ना ये ते तथा"—अटी° ॥ ७. °माणस्स ४ एतमट्ट इति जे १
हे १ विना सर्वत्र पाठ । °माणस्स एयमडं जे १ हे १ ॥ ८ कयाइ स १ ला २ । कयाइ जे १ ।
कयावि लो° ॥ ९ °हायए लो° ॥ १०. "आसखंधवरगए ति अश्व एव स्कन्ध° पुद्गलप्रचयरूपो
वर. प्रधानोऽवस्कन्धवरः, अथवा स्कन्धदेशप्रत्यासत्तेः पृष्ठमपि स्कन्ध इति व्यपदिष्टमिति"—
अटी° ॥ ११ "भडचडंगरचंदपरिक्खिते" इति सम्पूर्णाः पाठोऽत्र भाति । दृश्यता पृ० ३३
प० ३ ॥ १२. °वाहिं लो° ॥ १३ तस्स नास्ति हे १ जे १ ॥ १४ परि° हे २ लो° ॥

आसगं पिद्देति, २ ता एगतं अवक्कमति, २ ता ते वहवे ईसर जाव पभितओ एवं वदासी—अहो णं देवाणुप्पिया ! इमे फरिहोदए अमणुण्णे वण्णेणं ४, से जहा नामए अहिमडे ति वा जाव अमणामतराए चेव [गंधेणं पण्णत्ते] । तए णं ते वहवे ईसर जाव पभितयो एवं वदासी—तहेव णं तं सामी । जं णं तुब्भे एवं वयह 'अहो णं इमे फरिहोदए अमणुण्णे वण्णेणं ४ से जहा णामए अहिमडे इ वा जाव अमणामतराए चेव 'गंधे[णं] पण्णत्ते ।'

तए णं से जियसत्तू सुवुद्धिं अमच्चं एवं वदासी—अहो णं सुवुद्धी ! इमे फरिहोदए अमणुण्णे वण्णेणं ४, से जहा नामए अहिमडे इ वा जाव अमणामतराए चेव [गंधेणं पण्णत्ते] । तए णं से सुवुद्धी अमच्चे 'जियसत्तुणा रत्ता एवं वुत्ते समाणे नो आढाइ, नो परियाणाइ जाव तुसिणीए संचिद्धइ । तए णं से जियसत्तू राया सुवुद्धिं अमच्चं दोच्चं पि तच्चं पि एवं वदासी—अहो 'णं तं चेव । तए णं से सुवुद्धी अमच्चे जियसत्तुणा रत्ता दोच्चं पि तच्चं पि एवं वुत्ते समाणे एवं वदासी—नो खलु सामी ! अहं एयंसि फरिहोदगंसि केइ विम्हए । एवं खलु सामी ! सुब्भिसद्दा वि पोगगला दुब्भिसद्दत्ताए परिणमंति, तं चेव जाव पओगन्वीससा-परिणया वि य णं सामी । पोगगला पण्णत्ता ।

तते णं जितसत्तू सुवुद्धिं एवं वयासी—मा णं तुमं देवाणुप्पिया ! अप्पाणं च परं च तदुभयं च बहूहिं य असम्भावुम्भावणाहिं मिच्छत्ताभिणिवेसेण य वुग्गाहेमाणे वुप्पाएमाणे विहराहि ।

तते णं सुवुद्धिस्स इमेयारूवे अज्झत्थिए चित्तिए पत्थिए मणोगए संकप्पे

१. अत्र ४ इत्यनेन 'अमणुण्णे वण्णेण अमणुण्णे रसेण अमणुण्णे गधेणं अमणुण्णे फासेणं' इति 'अमणुण्णे वण्णेण रसेण गधेण फासेण' इति वा पाठो ग्राह्यः, एवमग्रेऽपि ॥ २. बहवे राईसरपभिइ जाव एव वं हे २ । बहवे राईसरप्पभिइ जाव एव वं ला १ । बहवे राईसरण पभित्तिं जाव एव वं जे १ । बहवि गईपभिइ जाव एवं वं हे १ । बहवे राईसर जाव पभि एव वं हे ३ खं १ । बहवे राइसर पभिइ । एव वं लो० ॥ ३. जहन्न तुब्भे हे २ । ज तुब्भे लो० । दृश्यता पृ० २१६ पं० ११ । ४. अमणुण्णतराए जे १ हे १ ॥ ५. गधे पण्णत्ते जे १ विना नारित । दृश्यता पृ० २१६ पं० ३ ॥ ६. अमणुण्णतराए जे १ हे १ ॥ ७. दृश्यता पृ० २१६ पं० ३ ॥ ८. जियसत्तुणा . . परियाणाइ जे १ विना नास्ति ॥ ९. 'याणेइ जे १ ॥ १०. णं तहेव लो० ॥ ११. "असम्भावुम्भावणाहिं ति असत्ता भावानां वस्तूना वस्तुधर्माणा वा या उद्भावना उत्प्रेक्षणानि तास्तथा, ताभिः, मिथ्यात्वाभिनिवेशेन च विपर्यासाभिमानेन व्युद्ग्राहयन् विविधत्वेन आधिक्येन च ग्राहयन् व्युत्पादयन् अव्युत्पन्नमतिं व्युत्पन्नं कुर्वन्"—अटी० ॥ १२ प्रतिपु पाठाः—अज्झत्थिए ५ समु० जे १ हे १ विना । अज्झत्थिए जाव समु० जे १ हे १ ॥

समुष्पजित्था—अहो णं जितसत्तू संते तच्चे तहिए अवितहे सन्भूते जिणपण्णत्ते भावे णो उवलमति, तं सेयं खलु मम जितसत्तुस्स रण्णो संताणं तच्चाणं तहियाणं अवितहाणं सन्भूताणं जिणपण्णत्ताणं भावाणं अभिगमणट्ठयाए एयमट्ठं उवाइणा-
 वेत्तए । एवं संपेहेति, २ ता पच्चतिएहिं पुरिसेहिं सद्धिं अंतरावणाओ नवए
 घडए पडए य गेण्हति, २ ता संज्ञाकालसंमयंसि पविरलमणुस्संसि णिसंतपडि- ५
 निसंतंसि जेणेव फरिहोदए तेणेव उवागच्छइ, २ ता तं फरिहोदगं गेण्हावेति,
 २ ता नवएसु घडएसु गालावेति, २ नवएसु घडएसु पक्खिवावेति, २ सज्जखार
 पक्खिवावेति, २ ता लंछियमुद्धिते कारावेति, २ ता सत्तरत्तं पेरिवसावेति, २
 ता दोच्चं पि नवएसु घडएसु गालावेति, २ नवएसु घडएसु पक्खिवावेति, २
 ता सज्जखारं पक्खिवावेइ, २ ता लंछियमुद्धिते कारावेति, २ ता सत्तरत्तं १०
 पेरिवसावेति, २ ता तच्चं पि नवएसु घडएसु जाव संवसावेति । एवं खलु एएणं
 उवाएणं अंतरा गालावेमाणे अंतरा पक्खिवावेमाणे अंतरा संवसावेमाणे २ सत्त
 सत्तए रातिंदियाइं परिवसावेति । तते णं से फरिहोदए सत्तमसत्तयंसि परिणममाणंसि
 उदगरयणे जाए यावि होत्था अच्छे पच्छे जच्चे तणुए फालियवण्णाभे वण्णेणं
 उववेते १०४ आसायणिज्जे जाव सव्विदियगायपल्हायणिज्जे । १५

तते णं सुवुद्धी अमच्चे जेणेव से उदगरतणे तेणेव उवागच्छइ, उवागच्छित्ता
 करयलंसि आसादेति, २ तं उदगरतणं वण्णेणं उववेयं ४ आसायणिज्जं जाव
 सव्विदियगायपल्हायणिज्जं जाणित्ता हट्ठतुडे चहूहिं उदगसंभारणिज्जेहिं दव्वेहिं

१. णो सब्बइ उवलमभइ जे १ ॥ २. “अभिगमणट्ठयाए त्ति अवगमनलक्षणाय अययित्यर्थः,
 एतमट्ठं ति एवं पुद्गलानामपरापरपरिणामलक्षणमर्थम् उवाइणावित्तए त्ति उवादापयितुं
 ग्राहयितुमित्यर्थः”—अटी० ॥ ३. णट्ठिभत्तं जे १ हे १ । “अंतरावणाउ त्ति परिखोदकमार्गान्तरा-
 लवर्तिनो दृष्टात् कुम्भकारसम्बन्धिन इत्यर्थः”—अटी० ॥ ४. दृश्यता पृ० १७७ पं० ३ ॥
 ५. ‘मणूस्संसि हे २ विना ॥ ६. ‘निससंतसि हे १ जे १ ॥ ७. णवसु हे १ जे १ लो० ॥
 ८. ‘क्खार हे १ । “सज्जखार ति सञ्चोमस्म”—अटी० ॥ ९. ‘मुद्धिय स १ ला २, ३, हे ४
 भा० जे २ ॥ १०. परिवासां खं १ ॥ ११. ‘क्खारं जे १ ॥ १२. ‘मुद्धितं हे २, ३, जे १ खं १
 विना ॥ १३. करां हे १ ला २, ३ ॥ १४. परिमावेति तच्च ला २ भा० हे १ ॥ १५. ‘वेति ।
 २ एव हे २ ला १ लो० विना । ‘वेइ २ ता एव हे १ जे १ ॥ १६. अंतरा य(पलो०)वसां हे १
 जे १ ला १ भा० विना ॥ १७. सत्त सत्त राइं जे १ हे ३ ला १ ॥ १८. ‘वेति २ तते ण हे १,
 २ विना । ‘वेइ । २ ता । तए णं जे १ । ‘वेति २ लट्ठित्तमुद्धिए कारावेति । तए णं ला १ ॥
 १९. फलियं ख १ ॥ २०. ‘४’ नास्ति जे १ ख १ हे १, २ । अत्र ४ इत्यनेन ‘वण्णेणं
 उववेते रसेणं उववेते गंघेणं उववेते फासेणं उववेते’ इति संपूर्ण पाठो ज्ञेयः ॥

संभारेति, २ ता जितसत्तुस्स रण्णो पाणियघरियं सद्दावेति, सद्दावेत्ता एवं वदासी—तुमं णं देवाणुप्पिया ! इमं उदगरतणं गेणहाहि, २ जितसत्तुस्स रण्णो भोयण-वेलाए उवणेज्जासि । तते णं से पाणियघरिए सुबुद्धिस्स एतमडं पडिसुणेति, २ तं उदगरतणं गेणहति, २ जितसत्तुस्स रण्णो भोयणवेलाए उवड्वेति । तते णं से जितसत्तू राया तं विपुलं असण-पाण-खाइम-साइमं आसाएमाणे वीसाएमाणे जाव विहरति, जिमियभुत्तुत्तरागते वि य णं जाव परमसुइमूए तंसि उदगरयणंसि जायविम्हए ते बह्वे ईसर जाव एवं वदासी—अहो णं देवाणुप्पिया ! इमे उदगरयणे अच्छे जाव सविंदियगायपल्हायणिजे । तते णं ते बह्वे ईसर जाव एवं वदासी—तहेव णं सामी । जण्णं तुब्भे वदह जाव तं चेव पल्हायणिजे ।

१० तते णं जितसत्तू राया पाणियघरियं सद्दावेति, २ ता एवं वदासी—एस णं तुमे देवाणुप्पिया । उदगरतणे कतो आसादिते ? तते णं से पाणियघरिए जितसत्तुं एवं वदासी—एस णं सामी । मए उदगरयणे सुबुद्धिस्स अंतियाओ आसादिते । तते णं जितसत्तू सुबुद्धिं अमच्चं सद्दावेति, २ ता एवं वदासी—अहो णं केणइ कारणेणं सुबुद्धी । अहं तव अणिट्ठे अकंते अपिए अमणुण्णे अमणामे जेणं तुमं मम कल्लाकल्लिं भोयणवेलाए इमं उदगरतणं न उवड्वेसि ? तं एस णं तुमे देवाणुप्पिया ! उदगरतणे कओ उवलद्धे ?

१५ तते णं से सुबुद्धी जितसत्तुं एवं वदासी—एस णं सामी ! से फरिहोदए । तते णं से जितसत्तू सुबुद्धिं एवं वदासी—केणं कारणेणं सुबुद्धी ! एस से फरिहोदए ? तते णं सुबुद्धी जितसत्तुं एवं वदासी—एवं खलु सामी । तुब्भे तया मम एवमातिक्खमंणस्स एवं भासमाणस्स एवं पण्णवेमाणस्स एवं

१. 'रेहिंति खं १ । "उदगसंभारणिज्जेहिं ति उदक्कावकैः बालक मुस्तादिभिः सभारयति सभृत करोति"—अटी० ॥ २. धीमाएमाणे नास्ति हे १, २, जे १ ॥ ३. बह्वे राईसर^० ला १ विना ॥ ४. जाव एव चेव पल्हा^० सं १ ला २, ३, हे ४ लो० । जाव पल्हा^० हे २ ॥ ५. 'घरयं जे १ । 'घर हे १ ॥ ६ 'घरए ला १ हे ४ ॥ ७. ण ते जि^० स १ ला ३ हे ४ ॥ ८ अहो णं केणइ कारणेण सुबुद्धी अह तव अणिट्ठे ला १ । अहो णं सुबुद्धी केणं कारणेण अह तव अणिट्ठे मु० । अहो (अहे-जे १) ण सुबुद्धी अह तव अणिट्ठे हे १, ३ भा० जे १ खं १ लो० । अहो ण सुबुद्धिं अह तव अणिट्ठे हे २ । केण कारणेण अह तव अणिट्ठे स १ ला ३ जे २ हे ४ ॥ ९. प्रतिपु पाठा — अणिट्ठे ५ जेण हे २, ३, स १ ला १, २, ३ । अणिट्ठे २ जेण खं १ । अणिट्ठे जेण हे १, ४, जे १ । अत्र '५' इत्यनेन अणिट्ठे अकृते अपिए अमणुण्णे अमणामे इति सपूर्णं पाठोऽभिप्रेतः ॥ १०. 'मागस्स ४ एतमट्ठ इति प्रतिपु पाठः । अतः '४' इत्यङ्केन एव भासमाणस्व इत्यादि. पाठोऽत्र निर्दिष्टोऽस्माभिः । संक्षेपचिकीर्षायाम् 'एवमातिक्खमाणस्व भासमाणस्स पण्णवेमाणस्स पवेस्माणस्व' इत्यमपि निर्देष्टुं शक्यते ॥

परूवेमाणस्स एतमड्डं णो सद्दहह, णो पत्तियह, णो रोयह, ततो णं मम इमेयारूवे
 अज्झत्थिते चित्तिए पत्थिए मणोगए संकप्पे ससुप्पज्जित्था—अहो णं जितसत्तु
 संते जाव भावे नो सद्दहति, नो पत्तियति, नो रोएति, तं सेयं खलु मम
 जियसत्तुस्स रण्णो संताणं जाव सन्भूताणं जिणपण्णत्ताणं भावाणं अभिगमण-
 ड्डयाए एतमड्डं उवाइणावेत्तए । एवं संपेहेमि, २ तं चेव जाव पाणियघरियं ५
 सद्दावेमि, २ एवं वदामि—तुमं णं देवाणुप्पिया ! उदगरतणं जितसत्तुस्स
 रण्णो भोयणवेलाए उवणेहि । तं एतेणं कारणेणं सामी ! एस से फरिहोदए ।

तते णं 'से जितसत्तु राया सुबुद्धिस्स अमच्चस्स एवमातिक्खमाणस्स एवं
 भासमाणस्स एवं पण्णवेमाणस्स एवं परूवेमाणस्स एतमड्डं नो सद्दहति, नो
 पत्तियति, नो रोएति, असद्दहमाणे अपत्तियमाणे अरोएमाणे अर्ब्भितरड्डाणिज्जे १०
 पुरिसे सद्दावेति, २ एवं वदासी—गच्छह णं तुम्हे देवाणुप्पिया ! अंतरावणातो
 नैवए घडए पडए य गिण्हह, २ जाव उदगसंभारणिज्जेहिं दव्वेहिं संभारेह । ते वि
 तहेव संभारेति, २ जितसत्तुस्स उवणेति, तते णं से जितसत्तु राया तं उदगरयणं
 करयलंसि आसाएति, २ ता आसातणिज्जं जाव सव्विदियगायपल्हायणिज्जं
 जाणित्ता सुबुद्धिं अमच्चं सद्दावेति, २ ता एवं वदासी—सुबुद्धी ! एए णं तुमे १५
 'संता तच्चा जाव सन्भूया भावा कतो उवलद्धा ? तते णं सुबुद्धी जितसत्तुं एवं
 वदासी—एए णं सामी ! मए संता जाव भावा जिणवयणातो उवलद्धा । तते
 णं जितसत्तु सुबुद्धिं एवं वदासि—तं इच्छामि णं देवाणुप्पिया ! तव अंतिए
 जिणवयणं निसामेत्तए ।

तते णं सुबुद्धी जितसत्तुस्स विचित्तं केवलपण्णत्तं चाउज्झांमं धम्मं परिकहेति, २०
 तमाइक्खति जहा 'जीवा वज्झंति जाव पंच अणुव्वयाइं [सत्त सिक्खवयाइं] । तते

१. प्रतिषु पाठाः—णो सद्दहह ३ ततो णं हे १ । नो त सद्दहह ततो णं हे २ । णो सद्दहह ततो
 ण जे १ । नो सद्दहह ३ तए णं खं १ । णो सद्दहह तते णं स १ ला १, २, ३, हे ४ । नो सद्दहा-
 ह । २ तते ण हे ३ ॥ २. अज्झत्थिते ४ अहो णं इति हस्तलिखितादर्शेषु पाठः ॥ ३. 'इयावे'
 खं १ ॥ ४. से नास्ति हे १, २, ३ जे १, ला १ खं १ ॥ ५. 'माणस्स ४ एतमड्डं इति हस्त-
 लिखितादर्शेषु पाठः । दृश्यता पृ० २२० टि० १० ॥ ६. सद्दहति ३ असद्दहमाणे ३ अर्ब्भितरड्डाणिज्जे इति
 प्रतिषु पाठः ॥ ७. नव घडए हे १ जे १ लो० विना ॥ ८. संता जाव भूता भावा हे १ जे १ ॥
 ९. एस णं जे १ हे १ ॥ १०. 'जामधम्म हे २ ॥ ११. जीवा मिज्झति बुज्झति ला १ ॥
 १२. 'वयाणि तए ण सं १ जे २ ला २, ३, हे ४ । 'वयाइं' सत्त सिक्खायमि तते णं ला १ । ला १
 अनुसारेण पच अणुव्वयाइं सत्त सिक्खावयाइं । तए णं इत्यपि पाठोऽत्र स्यात् ॥

जितसत्तू णं सुबुद्धिस्स अंतिए धम्मं सोचा णिंसम्म हँडुतुट्टे सुबुद्धिं अमच्चं एवं वदासि—सदहामि णं देवाणुप्पिया ! निग्गंथं पावयणं, पत्तियामि णं देवाणुप्पिया निग्गंथं पावयणं, रोएमि णं देवाणुप्पिया ! निग्गंथं पावयणं जाव से जहेयं तुब्भे वयह । तं इच्छामि णं तव अंतिए पंचाणुव्वतियं सत्तसिक्खावतियं जाव उवसंप-
५ जित्ताणं विहरित्तए । अहासुहं देवाणुप्पिया ! मा पडिवंथं करेह ।

तए णं से जियसत्तू सुबुद्धिस्स अमच्चस्स अंतिए पंचाणुव्वइयं जाव दुवालस-विहं धम्मं पडिवज्जइ । तते णं जितसत्तू समणोवासए जाते अभिगयजीवाजीवे जाव पडिलाभेमाणे विहरति ।

ते णं काले णं ते णं समए णं थेरागमणं, जियसत्तू राया सुबुद्धी य निग्गच्छति,
१० सुबुद्धी धम्मं सोचा जं नवरं जितसत्तुं आपुच्छामि जाव पव्वयामि । अहासुहं देवाणुप्पिया ! तते णं सुबुद्धी जेणेव जितसत्तू तेणेव उवागच्छति, २ ता एवं वदासि—एवं खलु सामी ! मए थेराणं अंतिए धम्मे निसंते, से वि य धम्मे ईच्छिए पडिच्छिए इच्छिय-पडिच्छिए । तए णं अहं सामी ! संसारभउव्विग्गे भीए जाव इच्छामि णं तुब्भेहिं अन्धगुन्नाएँ समाणे जाव पव्वइत्तए । तते णं जितसत्तू सुबुद्धिं
१५ एवं वदासी—अच्छामु ताव देवाणुप्पिया ! कतिवयातिं वासातिं उरालातिं जाव भुंजमाणा, तत्तो पच्छा ऐंगयओ थेराणं अंतिए मुंडे भवित्ता जाव पव्वइस्सामो । तते णं सुबुद्धी जितसत्तुस्स एतमहं पडिसुणेति । तते णं तस्स जितसत्तुस्स रण्णो सुबुद्धिणा सद्धिं विपुलाइं माणुस्स जाव पच्चणुब्भवमाणस्स दुवालस वासाइं वीतिकंताइं ।

१. निम्ममा सं १ ला २, ३, हे ३, ४ ॥ २. हट्ट सुबुद्धिं जे १ हे १ विना ॥ ३. पावयणं ३ जाव इति हस्तलिखितादर्थेषु पाठः ॥ ४. करेह जे १ हे १ भा० विना नास्ति । दृश्यता पृ० ४३ प० १६ टि० ११, पृ० ७४ प० १०, पृ० ८३ प० १० ॥ ५. °व्वइयं स जाव हे १ । ६. °च्छति जे १, २, भा० सं १ ला २, ३ हे ४ ॥ ७. जाव पव्वामि जे २ ला २ । जाव व्वामि खं १ ॥ ८. निसण्णे सं १ ला २ ॥ ९. अत्र 'इच्छिए पडिच्छिए इच्छियपडिच्छिए' इति पाठः समीचीनो भाति । प्रतिपु पाठाः—इच्छिय पडिच्छिए ३ तए हे १, २ भा० लों० जे १ र १ । इच्छियपडिच्छिए ३ ला १ । इच्छियपडिच्छिय तए स १ ला २, ३ हे ४ ॥ १०. °ए स जाव हे २ लों० र १ ॥ ११. प्रतिपु पाठाः—अच्छाम ' भुंजमाणा ख १ । अच्छामु' भुजमाणा लों० लामू० ३, अच्छ' भुजमाणा लासं० ३ । अच्छामु भुंजमाणे हे २ ला १ । अच्छामु ' भुजमाणा हे ३ । अच्छामु ' भुंजमाणे हे ४ । अच्छ भुजमाणे ला २ । तत्थ ' भुंजमाणा जे १ भा० । अच्छामु भुजमाणा हे १ ॥ १२. एगतो थे° सं १ ला २, ३, जे २ हे ४ ॥ १३. जाव नास्ति जे १ हे १ विना ॥

ते णं काले णं ते णं समए णं थेरागमणं, तते णं जितसत्तू धम्मं सोच्चा एवं वयासी—जं नवरं देवाणुप्पिया ! सुबुद्धिं अमच्चं आमंतेमि, जेडुपुत्तं रज्जे ठवेमि, तए णं तुब्भं णं जाव पव्वयामि । अहासुहं देवाणुप्पिया !

तते णं जितसत्तू जेणेव सए 'गिहे तेणेव उवागच्छति, २ ता सुबुद्धिं सदावेति, २ ता एवं वयासी—एवं खलु मए थेराणं जाव पव्वामि, तुमं णं किं करेसि ? ५
तते णं सुबुद्धी जितसत्तुं एवं वदासी—जाव के अन्ने आहारे वा जाव पव्वामि । तं जति णं देवाणुप्पिया ! जाव पव्वहि, गच्छह णं देवाणुप्पिया ! जेडुपुत्तं च कुडुंवे ठवेहि, २ ता सीयं दुरुद्दिताणं ममं 'अंतिए० सीया जाव पाँउब्भवति ।

तते णं जितसत्तू कोडुंवियपुरिसे सदावेति, २ ता एवं वदासी—गच्छह णं तुब्भे देवाणुप्पिया ! अदीणसत्तुस्स कुमारस्स रायाभिसेयं उवडुंवेह जाव अंभि- १०
सिंचति जाव पव्वतिए ।

तते णं जितसत्तू एक्कारस अंगाइं अहिज्जति, चहूणि वासाणि परियाओ, मासियाए जाव सिद्धे । तते णं सुबुद्धी एक्कारस अंगाइं अहिज्जति, चहूणि वासाणि परियाओ, मासियाए जाव सिद्धे ।

एवं खलु 'जंबू ! समणेणं भगवया महावीरेणं वारसमस्स णायज्झयणस्स १५
अयमट्ठे पण्णत्ते ति वेमि ।

॥ वारसमं णायज्झयणं सम्मत्तं ॥

१. ठवेमि जे १ हे १ ॥ २. 'तुब्भं णं अंतिए मुंडे भवित्ता अगाराओ अणगारियं पव्वयामि' इति सम्पूर्णः पाठोऽत्र भाति ॥ ३. नेहे हे २ जे १ ॥ ४. दइयता पृ० २२२ पं० १२ ॥ ५. दइयता पृ० १२३ पं० १० ॥ ६. दइयता पृ० १२३ पं० १२-१४ ॥ ७. पव्वयामि हे १ ॥ ८. दइयता पृ० १२३ पं० १६ ॥ ९. मज्झ लो० ॥ १०. अंतिए सीया जाव पाउब्भवह जे १ । अंतिए सीया जाव पाउब्भवह हे १ । अत्र पृ० १२३ पं० १९ अनुसारेण 'अंतिए पाउब्भवहि, से वि तहेव पाउब्भवति' ईदृशः सम्पूर्णः पाठो भवेत् । यदि तु सीया इति पाठस्यैव कथमपि संगतिश्चि-
कीर्षिता तर्हि 'अंतिए पाउब्भवहि, सीयादूरुडे से वि सुबुद्धी अमच्चे तहेव पाउब्भवति' ईदृशः सम्पूर्णः पाठः कल्पनीयः । दइयतामधस्तनं टिप्पणम् ॥ ११. इतः पर 'तए णं सुबुद्धीए सीया जाव पाउब्भवह' इत्यधिकः पाठो मु० मध्ये वर्तते, किन्तु हस्तलिखितादर्शेषु कुत्रचिदपि नास्ति ॥ १२. 'उवेहि खं १ ॥ १३. जाव नास्ति जे १ हे १ विना । दइयता पृ० १२४ पं० १ टि० २ ॥ १४. अंभिंसिंचति खं १ जे १ ला २ हे ३ । दइयता पृ० १२४ पं० १ टि० ३ ॥ १५. जाव नास्ति सं १ ला २ हे ३, ४ खं १ । दइयता पृ० ७५ पं० १० ॥ १६. वासाणि वा जाव सिद्धे सं १ लामू० २ हे ४ । वासाणि वा सिद्धे खं १ ॥ १७. जंबू जाव वेमि हे १ जे १ विना । जंबू जाव ति वेमि ला १, २ ला सं० ३ ॥ १८. 'समज्झयणस्स जे १ ॥ १९. वारसमं अज्झयण सम्मत्तं हे १ जे १ विना ॥ २०. सम्मत्तं ३९१७ सं १ हे ४ । सम्मत्तं ग्रंथाग्रं ३९१७ ला २ । सम्मत्तं ग्रंथाग्रं ३३१७ हे ३ ॥

[तेरसमं अज्झयणं 'दहुरे']

९३. जति णं भंते ! समणेणं भगवया महावीरेणं चारसमस्स णायज्झयणस्स अयमड्ढे पण्णत्ते, तेरसमस्स णं भंते ! नायज्झयणस्स के अड्ढे पण्णत्ते ?

एवं खलु जंवू ! ते णं काले णं ते णं समए णं रायगिहे णामं नयरे होत्था,
५ गुणसिलए चेतिए, समोसरणं, परिसा निग्गया । ते णं काले णं ते णं समए णं सोहम्मे कप्पे, दहुरवड्डिसए विमाणे, सभाए सुहम्माए, दहुरंसि सीहासणंसि, दहुरे देवे चउहिं सामाणियसाहस्सीहिं, चउहिं अग्गमहिसीहिं संपरिसाहिं, एवं जहा सूरियाभो जाव दिव्वातिं भोगभोगाइं भुंजमाणे विहरइ । इमं च णं केवलकप्पं जंबुदीवं दीवं विपुलेणं ओहिणा आभोएमाणे २ जाव नट्टविहिं उवदंसित्ता पडिगते,
१० जहा सूरियाभे ।

भंते ! त्ति भगवं गोतमे समणं भगवं महावीरं वंदति नमंसति, २ एवं वदासी—
अहो णं भंते ! दहुरे देवे महिड्डिए महज्जुईए महव्वले महायसे महासोक्खे महाणुभागे । दहुरस्स णं भंते ! देवस्स सा दिव्वा देविड्डी ३ कहिं गँया कहिं अणुपविट्ठा ? गोयमा ! सरीरं गया, सरीरं अणुपविट्ठा, कूडागारदिट्ठंतो ।

१५ दहुरेणं भंते ! देवेणं सा दिव्वा देविड्डी ३ किणा लद्धा जाव अभिसमन्नागया ?

एवं खलु गोयमा ! इहेव जंबुदीवे दीवे, भारहे वासे, रायगिहे [णयरे], गुण-
सिलए चेतिए, सेणिए राया । तत्थ णं रायगिहे णगरे णंदे णामं मणियारसेट्ठी अँडे दित्ते० ।

२० ते णं काले णं ते णं समए णं अहं गोतमा ! समोसडे, परिसा निग्गया, सेणिए राया निग्गए । तते णं से नंदे मणियारसेट्ठी इमीसे कहाए लद्धे समणे णँहाए पायचारेणं जाव पज्जुवासति, णंदे धम्मं सोच्चा समणोवासए जाते, तते णं

१ सपरिवाराहिं इति राजप्रश्रयीये पाठः ॥ २ महिड्डिए जे १ । अत्र 'महिड्डिए ६ दहुरे' इति हस्तलिखितादर्शेषु पाठः ॥ ३. देविड्डीभो कहिं जे १ । अत्र ३ इत्यङ्केन 'सा दिव्वा देविड्डी, सा दिव्वा देवज्जुई, से दिव्वा देवाणुभागे' इति सम्पूर्णः पाठो राजप्रश्रीयानुसारेण शतव्यः ॥ ४. गया २ गोयमा इति हस्तलिखितादर्शेषु पाठः ॥ ५ 'पपविट्ठा हे २ ॥ ६. केणा जे १ । 'किणा लद्धा किणा पत्ता किणा अभिसमन्नागया' इति सम्पूर्णः पाठः ॥ ७. दृश्यता पृ० ७७ प० १५ ॥ ८. णहाए जे १ हे १ विना नास्ति ॥

हं रायगिहातो पडिनिक्खंते बहिया जणवयविहारं विहरामि ।

तते णं से णंदे मणियारसेट्ठी अन्नया कयाति असाधुदंसणेण य अपज्जुवासणआए य अणुसासणताए य असुस्ससणताए य सम्मत्तपज्जेहिं परिहायमाणेहिं परिहाय-
माणेहिं मिच्छत्तपज्जेहिं परिवड्ढमाणेहिं परिवड्ढमाणेहिं मिच्छत्तं विप्पडिवन्ने जाते
यावि होत्था ।

५

तते णं नंदे मणियारसेट्ठी अन्नया गिम्हकालसमयंसि जेड्डामूलंसि मासंसि
अट्टमभत्तं परिगेण्हति, २ ता पोसहसालाए जाव विहरति । तते णं णंदस्स
अट्टमभत्तंसि परिणममाणंसि तण्हाए छुहाए य अभिभूतस्स समाणस्स ईमे एता-
रूवे अज्झत्थिते चितिते पत्थिते मणोगते सकप्पे समुप्पज्जित्था—धर्मा णं ते
ईसर जाव पभितओ जेसिं णं रायगिहस्स बहिया चहूओ चावीतो पोक्खरणीओ १०
जाव सरसरपंतियाओ जत्थ णं बहुजणो ण्हाति य पियति य पाणिपं च संवहति ।
तं सेयं खलु ममं कलं पाउ० सेणियं रायं आपुच्छित्ता रायगिहस्स बहिया
उत्तरपुरत्थिमे दिसीभागे वेम्भारस्स पव्वयस्स अदूरसामंते वत्थुपाढगरोइयंसि
भूमिभागंसि णंदं पोक्खरिणिं खणावेत्तए त्ति कट्ठु एवं संपेहेति, २ ता कलं
पाउप्पमायाए जाव पोसहं पारेति, २ ण्हाते कयवलिकम्मे मित्त-णाइ जाव संपरिवुडे १५
महत्थं जाव पाहुड रायारिहं गेण्हति, २ ता जेणेव सेणिए राया तेणेव उवा-

१. °विहारेण हे २, ३ ख १ ला १ विना । दृश्यता पृ० १२८ पं० ११ । “जणवयविहार
विहरइ” इति भगवनीसूत्रे पृ० ७६ पं० २०, पृ० १०५ पं० ९, पृ० ३१५ पं० १८, पृ०
४७५ पं० १६, पृ० ५५७ पं० १२, पृ० ७२७ पं० १९, पृ० ८१७ पं० ११ ॥ २. अपज्जु-
वासणाए खं १ विना ॥ ३. अणुसासणाए ख १ जे १ मा० विना ॥ ४. मा० जे १ विना—
असूसाणाए खं १ । असूसाणाए हे १ । असूस्समाणाए हे २ । असूस्ससणाए हे ३, ४, स १ ला
२, ३ जे २ । असूस्ससणाए ला १ ॥ ५. इमेयारूवे हे २ विना ॥ ६. दृश्यता पृ० २० पं० १५ ॥
७. प्रतिपु पाठाः—ईसर जाव पभित्तयो हे २ । जाव राईसरपभित्तयो हे १ । जाव ईसरप-
भित्तयो जे १ । जाव ईसरपभित्तयो हे ३, ला १ । जाव ईसरपभित्तयो स १ ला २, ३, हे ४ । जाव
ईसरपभित्तयो खं १ । दृश्यता पृ० ११२ पं० ७ । अत्र ‘ईसर—तलवर—माडविय—कोडुंविय—मंति—
महाभति—गणग—दोवारिय—अमच्च—चेड—पीढमद्—गगर—गिगम—सेट्ठि—सेणावनि—सत्थवाह—दूय—संधि-
वालपभित्तयो’ इत्यपि पूर्णः पाठो भवेत् । दृश्यता पृ० १६ पं० १० ॥ ८. °रिणीतो स १ ला २,
३ हे ४ ॥ ९. °पतीओ जत्थ स १ ला २, ३ हे ४ । °पंतियाणं जत्थ जे १ ॥ १०. ण्हाइयइ विथइ
जे १ हे १ ॥ ११. दृश्यता पृ० १४ पं० ५ ॥ १२. वेम्भारपव्वयस्स हे १ जे १ विना ॥ १३.
पुक्खरिणिं हे २ ॥ १४. दृश्यता पृ० १४ पं० ५ ॥ १५. मित्त-णाइ—नियग-सयण-संवधि-परिजणेणं
सद्धिं इति सम्पूर्णः पाठोऽत्र जावशब्देनाभिप्रेतः ॥ १६. दृश्यता पृ० ११० पं० १३ ॥

गच्छति, २ ता जाव पाहुडं उवडवेति, २ ता एवं वदासी—इच्छामि णं
सामी ! तुम्हेहिं अब्भणुत्ताए समाणे रायगिहस्स वहिया जाव खणावित्तए ।
अहासुहं देवाणुप्पिया !

तते णं णंदे सेणिएणं रत्ता अब्भणुण्णाते समाणे हट्ठ[तुट्ठे] रायगिहं मज्झं-
५ मज्झेणं निगच्छति, २ वत्थुपाढ्यरोइयंसि भूमिभागंसि णंदं पोक्खरिणिं खणावेउं
पयत्ते यावि होत्था । तते णं सा णंदा पोक्खरिणी अणुपुव्वेणं खम्ममाणा २
पोक्खरिणी जाया यावि होत्था चाउक्कोणा समंतीरा अणुपुव्वसुजायवप्पसीयल-
जला संछन्नपत्त-भिस-मुणाला बहुउप्पल पउम-कुमुद-नलिण-सुभग-सोगंधिय-
पुंडरीय-महापुंडरीय-सयपत्त-सहस्सपत्त-पप्फुल्लकेसरोवचिया परिहत्थमंतमंच्छ-
१० छप्पय-अणेगसउणगणमिहुणवियरियसंहुन्नइयमहुरसरनाईया पाँसाईया दरिसणिज्जा
अभिरूवा पडिरूवा ।

तते णं से णंदे मणियारसेट्ठी णंदाए पोक्खरणीए चउदिसिं चत्तारि वणसंडे

१. पोक्खरणिं हे १, २ ॥ २. पोक्खरणी हे १, ३ । पोक्खरणिं हे २ ॥ ३. पोक्खरणिं हे २, ४ ।
पोक्खरणिं सं. १ ला ३ ॥ ४. 'तीरा य अणु' सं १ ला २, ३ हे ४ ॥ ५. 'पुव्वं सु' हे २ विना ।
'पुव्वि सु' हे ३ ॥ दृश्यता पृ० १०३ पं० ६ ॥ ६ 'वत्त' हे ३ विना ॥ ७. 'वत्त' हे २ ख १
सं १ ॥ ८. प्रतिपु पाठाः—'पुप्फफलके' जे १ भा० । 'पुप्फफलके' हे १ । 'पुप्फुल्लके' हे २ ।
'पुप्फुल्लके' हे ३ । 'पुप्फुल्लके' ला ३ । 'पुप्फुल्लके' सं १ ला १, २, हे ४ लों० ख १ । दृश्यता
पृ० १०३ पं० ८ । यद्यप्यत्र 'पुप्फफलके' इति जे १ हे १ पाठः सुशोभनतरो भाति तथापि
राजप्रश्रीयसूत्रे 'केसरफुल्लोवचियाओ इति पाठ, जीवाभिगमसूत्रे तृतीयाया प्रतिपत्तौ 'फुल्लकेसरो-
वचियाओ इति पाठः जम्बूद्वीपप्रज्ञसौ तृतीये वक्षस्कारे च 'पुप्फुल्लकेसरोवचिए इति पाठो दृश्यते,
अतस्तदनुसारेण 'पुप्फुल्लके' इति पाठोऽत्र स्वीकृतोऽस्माभिः । "बहुउप्पल-कुमुद-नलिण-सुभग-
सोगंधिय-पोढरीय-महापोढरीय-सयपत्त-सहस्सपत्तपुप्फुल्लकेसरोवचिए बहूनामुत्पल-कुमुद नलिन-
सुभगसौगन्धिक-पुण्डरीक-महापुण्डरीक-शतपत्र-सहस्रपत्राणा प्रफुल्लाना विकस्वराणा केसरेः
किंजल्कैरपशोभित भृतम्, विशेषणस्य व्यस्ततया निपातः प्राकृतत्वात्"—इति जम्बूद्वीपप्रज्ञसौ
शान्तिचन्द्रीयवृत्तिसंहितायाम्, पृ० २८९ A, २९२ A ॥ ५. 'केसरोवचिया हे १ । 'केसरोवचिया
जे १ ॥ १०. प्रतिपु पाठाः—'मच्छप्पय' सं १ ला २, हे ३, ४ खं १ । 'मत्तच्छप्पय' हें २ ला १,
३ । 'महच्छप्पय' हे १ जे १ । 'मल्लच्छप्पय' लों० । राजप्रश्रीयदिपु 'मच्छ-कच्छभ' इति पाठः ।
दृश्यता पृ० १०३ पं० ९ । "पडिहत्था अतिप्रभूता. देशीशब्दोऽयम्, अमन्तो मत्स्य कच्छपा
यत्र तत् तथा, अनेकशकुनिमिथुनकानां प्रविचरितम् इतरततो गमन यत्र तत् तथा, ततः पूर्वपदेन
विशेषणसमासः, तथा शब्दोन्नतिकम् उन्नतशब्दक सारसादिजलचरस्तापेक्षया मधुरस्वर च
हस-भ्रमरादिकृजितापेक्षया एवविधं नादित विलपित यत्र तत् तथा"—इति जम्बूद्वीपप्रज्ञसौः
शान्तिचन्द्रसूरिविरचिताया वृत्तौ चतुर्थे वक्षस्कारे पृ० २९२ A ॥ ११. सहनइय' लों० ।
'सदुमइय' जे १ हे १ ॥ १२. 'नाईया हे २ । 'नायया जे १ । 'नाई ला १ ॥ १३. पासइया हे २ ॥

रोवावेति । तए णं ते वणसंडा अणुपुव्वेणं सारक्खिज्जमाणा संगोविज्जमाणा संव-
ड्डिज्जमाणा य वणसंडा जाया किण्हा जाव^१ निकुरुंवभूया पत्तिया पुप्फिया जाव
उवसोभेमाणा २ चिट्ठंति ।

तते णं नंदे पुरत्थिमिले वणसंडे एगं महं चित्तसमं कारावेति अणेगखंभसय-
संनिविट्ठं पासादीयं दरिस्सणिज्जं अभिरूवं पडिरूवं । तत्थ णं वहूणि किण्हाणि ५
य जाव सुक्किलाणि य कँडुकम्माणि य पोत्थकम्माणि य चित्त-लेप्प-गंधिम-वेढिम-
पूरिम-संवातिम[कम्माणि य] उवदंसिज्जमाणाइं २ चिट्ठंति । तत्थ णं वहूणि
आसणाणि य सयणाणि य अत्थुयपच्चत्थुयाइं चिट्ठंति । तत्थ णं वहवे णडा य णट्ठा य
जाव दिन्नभइभत्तवेयणा तालायरकम्मं करेमाणा २ विहरंति, रायगिहविणिग्गओ
य तत्थ वहू जणो तेसु पुँव्वणत्थेसु आसण-सयणेसु^३ संनिसन्नो य संतुयट्ठो य १०
सुँणमाणो य पेच्छमाणो य साँहेमाणो य सुहंसुहेणं विहरति ।

तते णं णंदे मणियारसेट्ठी दाहिणिले वणसंडे एगं महं महाणससालं कारावेति
अणेगखंभं जाव पडिरूवं । तत्थ णं वहवे पुरिसा दिन्नभइभत्तवेयणा विपुलं
असण-पाण-खाइम-साइमं उवक्खडेंति, वहूणं समण-माहण-अतिहि-किविणं-
वणीमगाणं परिभाएमाणा २ विहरंति । १५

तते णं णंदे मणियारसेट्ठी पँच्चत्थिमिले वणसंडे एगं महं तेगिच्छियसालं
कारेति, अणेगखंभसय० जाव पडिरूवं । तत्थ णं वहवे वेज्जा य वेज्जपुत्ता य

१ रोयावेड हे २ ॥ २ निउरंवं हे १, २ ख १ लो० विना । दृश्यता पृ० २१३ पं० ६ ॥ ३. °माणा
चिं हे १, २, ख १ विना ॥ ४. कारवेइ जे १ हे १ ॥ ५. वहूण हे १ जे १ ॥ ६. किण्हाण
य जाव सुक्किलाण य जे १ ॥ ७. “काएकमाणि दासमयपुत्रिकादिनिर्मापणानि, एवं सर्वत्र,
नवर पुस्त वस्त्र चित्र लेप्य च प्रसिद्धम्, ग्रन्थिमानि यानि सूत्रेण ग्रन्थ्यन्ते मालावत्, वेष्टिमानि
यानि वेष्टनतो निष्ठाद्यन्ते पुष्पमालालम्बूषकवत्, पूरिमानि यानि पूरणतो भवन्ति कनकादिप्रतिमा-
वत्, सङ्घातिमानि सङ्घातनिष्पाद्यानि रथादिवत्, उपदर्श्यमानानि लोकैरन्योन्यमित्यर्थः” —
अटी० ॥ ८. °माणाइ चिं हे २, ३ ख १ विना ॥ ९. अत्थुयपत्थुयाइ हे १, २ जे १ ॥
१०. °भयभं हे १ जे १ । “दिण्णभइभत्तवेयण सि दत्त वितीणं नृत्तिभक्तलक्षण द्रव्यभोजनस्वरूपं
चेतनं मूल्य येभ्यस्ते तथा” — इति अटी० मध्येऽष्टमेऽध्ययने व्याख्यातम् । दृश्यता पृ० १८२
पं० ८ ॥ ११ प्रतिपु पाटाः—°ग्गओ य तत्थ हे १ जे १ लो० । °ग्गओ यत्थ हे २ । °ग्गतो
एत्थ स १ ला २, ३, हे ४ । °ग्गओ जत्थ ला १ । °ग्गतो तत्थ खं १ । दृश्यता पृ० २२९ पं० २ ॥
१२ खं १ विनान्यत्र—पुव्वणं जे १ । पुव्वन्नं जे १ विना ॥ १३ °सु उच्चत्थुय सनिं जे १ ॥
१४. सुयमाणो हे २ खं १ विना । सुइमागो ला २ ॥ १५. सोहे° हे ४ ला ३ ॥ १६. दृश्यता
पृ० २२७ पं० ४ ॥ १७ °क्विणं हे ३, ४, लो० ला १, २, ३, सं १ ॥ १८ अवरिल्ले लो० ॥

जाणुया य जाणुयपुत्ता य कुसला य कुसलपुत्ता य दिन्नभइभत्तवेयणा वहूणं
वाहियाण य गिलाणाण य रोगियाण य दुव्वलाण य तेगिच्छकम्मं करेमाणा
२ विहरंति, अण्णे य एत्थ वहवे पुरिसा दिन्नभइभत्तवेयणा तेसिं वहूणं
वाहियाण य गिलाणाण य रोगियाण य दुव्वलाण य ओसह-भेसज्ज-भत्त-पाणेणं
५ पडियारकम्मं करेमाणा २ विहरंति ।

तते णं णंदे मणियारसेट्ठी उत्तरिल्ले वणसंडे एगं महं अलंकारियसभं काँरावेति,
अणेगखंभसय० जाँव पडिरूवं, तत्थ णं वहवे अलंकारियंपुरिसा दिन्नभइभत्त-
वेयणा वहूणं संगाहाण य अणाहाण य गिलाणाण य रोगियाण य दुव्वलाण य
अलंकारियकम्मं करेमाणा २ विहरंति ।

१० तते णं तीए णंदाए पोक्खरणीए वहवे सणाहा य अणाहा य पंथिया य
पहिया य काँरोडिया य कारवा[हिया] य तणहारा [य] पत्तहारा [य] कट्टहारा
[य] अप्पेगतिया ण्हायंति, अप्पेगतिया पाणियं पियंति, अप्पेगतिया पाणियं

१. जाणगा य जाणगपुत्ता य हे १ । “तेगिच्छिसालं ति चिकित्साशालाम् आरोग्य(अरोग-
ख १)शालाम्, वैद्या भिप्रग्गवा आयुवेदपाठकाः, वैद्यपुत्राः तत्पुत्रा एव, जाणुय त्ति ज्ञायकाः,
शास्त्रानध्यायिनोऽपि शास्त्रज्ञप्रवृत्तिदर्शनेन रोगस्वरूप तच्चिकित्सावेदिनः, कुशला स्ववितर्काचि-
कित्सादिप्रवीणाः । वाहियाणं ति व्याधिताना विशिष्टचित्तपीडावता शोकादिविष्टतचित्तानामित्यर्थः,
अथवा विशिष्टा आधिर्यस्मात् स व्याधि. स्थिररोगः कुष्ठादि, तद्वताम्, ग्लानानां क्षीणहर्षा-
णामशक्तानामित्यर्थः, रोगितानां संजातज्वरकुष्ठादिरोगाणामाशुघातिरोगाणा वा”—अटी० ॥
२. “भयभत्त” हे १, २ जे १ । “भतिभत्ति” खं १ ॥ ३. तेहच्छ कम्म हे १ जे १ ॥
४. य रोगि गिला दुव्व हे २ ख १ ॥ ५. “ओसहमित्यादि औषधमेकद्रव्यरूपम्, भैषज
द्रव्यसंयोगरूपम्, अथवा औषधमेकानेकद्रव्यरूपम्, भैषज तु पथ्यम्, भक्त तु भोजनमात्रम्,
प्रतिचारककर्म प्रतिचारकत्वम्”—अटी० ॥ ६. “अलंकारियसहं ति नापितकर्मशालाम्”—
अटी० ॥ ७. जे १ विना—कारवेह हे १ । कारेह हे २ ला १ लासं ३ । करेह स १ ला २,
लामू ३, हे ३, ४. खं १ ॥ ८. दृश्यता पृ० २२७ पं० ४ ॥ ९. “यमणुस्सा हे १ विना ।
“यमाणुस्सा ला १ ॥ १०. समणाण हे २ विना ॥ ११. अणा रोगि गिलाण दुव्वल ला १ विना ।
अणा रोगि गिलाणाण य रोगि दुव्व ख १ ॥ १२. प्रतिपु पाठाः—कारोडिया य तणं हे १
जे १ । कारोडि कारवा तणं हे १ जे १ लासं ३ विना । कारोडि कारवा तणं खं १ हे ३ ।
दृश्यता पृ० ५४ टि० ७ । “कारोडिका कापालिकाः, कारो राजदेय द्रव्यम्, तद् वहन्ति ये
ते कारवाहिकाः कारेण वा वाधिताः पीडिता ये ते कारवाधिताः” इति अटी०मध्ये प्रथमेऽ-
ध्ययनेऽत्रैव व्याख्यातम् पृ० ५९ A । “कारोडिका. कापालिकाः ताम्बूलस्थगिकावाहका वा,
कारवाहिया करपीडिता नृपाभाव्यवाहिनो वा” इति औपपातिकसूत्रस्य अभयदेवसूरिविरचिताया
टीकायाम् ॥

संवहंति, अप्पेगतिया विसैजितसेय-जल्ल-मल-परिस्सम-निद-खुप्पिवासा सुहंसुहेणं विहरंति । रायगिहविणिग्गओ वि य एत्थ बहुजणो, किं ते ? जलरमण-विविह-मज्जण-कयलि-लयाघरय-कुसुमसत्थरय-अणेगसउणगणंरुयरिभितसंकुलेसु सुहंसुहेणं अभिरममाणो २ विहरति ।

तते णं णंदाए पोक्खरिणीए बहुजणो ण्हायमाणो यं पियमाणो य पाणियं च ५
संवहमाणो य अन्नमन्नं एवं वदासी—धन्ने णं देवाणुप्पिया णंदे मणियारसेट्ठी,
कयत्थे जाव जम्मजीवियफले जस्स णं इमेयारूवा णंदा पोक्खरिणी चाउंकोणा
जाव पडिरूवा, जस्स णं पुरत्थिमिल्ले, तं चेव सव्वं, चउसु वि वणसंडेसु जाव
रायगिहविणिग्गओ यत्थ बहुजणो आसणेसु य सयणेसु य सण्णिसण्णो य
संतुयट्ठो य पेक्खमाणो य साहेमाणो य सुहंसुहेणं विहरति । तं धन्ने कयत्थे १०
कयपुत्ते कया णं लोया ! सुलद्धे माणुस्सए जम्मजीवियफले णं नंदस्स
मणियारस्स ।

तते णं रायगिहे सिंघाडग जाव बहुजणो अन्नमन्नस्स एवमातिक्खंति, एवं

१. संवाहंति जे १ । संवाहयति हे १ ॥ २. “वीसज्जिग्यादि विसृष्टस्वेद-जल्ल-मल-परिश्रम-निद्रा-क्षुत् पिशासाः, तत्र जल्लोऽस्थिरो मालिन्यहेतुः मलस्तु स एव कठिनीभूत इति”—अटी० ॥ ३. लो० विना—“हकिणिग्गओ वि यत्थ हे २, ३, खं १ । “हविणिग्गओ वि यत्थ सं १ ला २, ३, हे ४ । “हविणिग्गओ वि जत्थ हे १ भा० जे १ । दृश्यता पृ० २२७ पं० ९ । “राजगृहवि-निर्गतोऽपि चात्र बहुजनः किं ते त्ति किं तद् यत् करोति ? उच्यते—जलरमणैः जलक्रीडाभिः त्रिविधमज्जनैः बहुप्रकारस्तनैः, कदलीनां लतानां च गृहकैः कुसुमशस्तरैः अनेकशकुनिगणरुतैश्च रिभितैः स्वरघोलनावद्भिर्मधुरैरित्यर्थः, सङ्कुलानि यानि तानि तथा, तेषु, पुष्करिणी-वनखण्ड-लक्षणेषु पञ्चसु वस्तुष्विति प्रक्रमः”—अटी० ॥ ४. “णकयरिभियं” जे १, २ भा० लो० सं १ ला १, २, ३, हे ३, ४ । “णकयत्तिरियं” खं १ ॥ ५. पुक्खं हे २ ॥ ६. ण्हाणमाणो हे २ ॥ ७. य पाणियं वा संवहं हे १ जे १ ॥ ८. धन्ने सि णं हे १ जे १ ॥ ९. “रूवा इमा णंदा स १ ला १, २, ३ खं १ हे ३ । “रूवा इ णंदा जे १ ॥ १०. “कोणा हे १, २, जे १ ख १ ॥ ११. “गओ जत्थ हे २ विना । “गओ तत्थ ला १ । “गयओ जत्थ लो० । लो० अनुसारेण “गओ य जत्थ इत्यपि पाठः स्यात् ॥ १२. संतुयट्ठो हे २ खं १ । “संतुयट्ठो य त्ति शयितः”—अटी० ॥ १३. पेक्खमाणो हे २ ला १ । दृश्यता पृ० २२७ पं० ११ ॥ १४. “साहेमाणो य त्ति प्रति-पादयन्”—अटी० ॥ १५. प्रतिपु पाठाः—कयत्थे कयपुत्ते कया णं (ण-लो०) लोय (लोया-हे २ विना, लोय -ला २) सुलद्धे माणुस्सए जम्मजीवियफले हे १ जे १ विना । कयत्थे जाव जीवियफले हे १ जे १ भा० ॥ १६. अत्र सम्यक् पाठो न ज्ञायते, यदि तु कयलक्खणे इत्यस्य कया इति सक्षित रूपं जातं भवेत् तर्हि कयलक्खणे इति पूर्णः पाठोऽत्र संभाव्यते, दृश्यता पृ० २० पं० १६-१७ ॥ १७. णं नास्ति जे १ भा० सं १ लामू० ३ हे ३, ४ विना ॥ १८. जाव हे १ जे १ विना नास्ति ॥ १९. “क्खति ४ धन्ने इति प्रतिपु पाठः ॥

मासति, एवं पणवेति, एवं पखवेति—धन्ने णं देवाणुप्पिया ! णंदे मणियारे, सो चेव गमओ जाव सुहंसुहेणं विहरति । तते णं से णंदे मणियारे बहुजणस्स अतिए एतमड्डं सोचा निसम्म हँडुतुडु० धाराहतकलंवगं पिव सैमूसवियरोमकूवे पर साँयासोक्खमणुभवमाणे विहरति ।

५ ९४. तते णं तस्स नंदस्स मणियारसेट्ठिस्स अन्नया कैयाइ सरीरगंसि इमे सोलस रोगातंका पाउब्भूता, तजहा—

सांसे कासे जरे दाहे, कुच्छिसूले भगंदरे ।

अरिसा अजीरणं दिट्ठी-मुद्धसूले अकारण ॥ ३२ ॥

अच्छिवेयणा कण्णवेयणा कंडू दँओदरे कोढे ॥

१० तते णं से णंदे मणियारसेट्ठी इमेहिं सोलसहिं रोगातंकेहिं अभिभूते समाणे कोडुंभियपुरिसे सदावेति, २ ता एवं वदासी—गच्छह णं तुब्भे देवाणुप्पिया । रायगिहे सिंघाडग जाव पहेसु महता सहेण उग्घोसेमाणा २ एवं वदह—एवं खलु देवाणुप्पिया । णंदस्स मणियारसेट्ठिस्स सरीरगंसि सोलस रोगायंका पाउब्भूता, तजहा—सासे जाव 'कोढे । तं जो णं इच्छति देवाणुप्पिया ।

१५ वेज्जो वा वेज्जपुत्तो वा जाणुओ वा जाणुयपुत्तो वा कुसलो वा कुसलपुत्तो वा नंदस्स मणियारस्स तेसिं च णं-सोलसण्हं रोयायकाणं एगमपि रोयायकं उवसामेत्तए तस्स णंदे मणियारे विउलं अत्थसंपदाणं दँल्यति त्ति कट्ठु दोच्चं पि

१. “गमओ ति पूर्वोक्तपाठः”—अटी० ॥ २ हट्टतुट्टधारा० हे १ जे १ ला १ । हट्टधारा० हे १ जे १ विना । हट्टा २ धारा० खं १ । हट्ट २ धारा० हे ३ । अत्र संक्षेपविवक्षाया ‘हट्टतुट्टे धाराहत’ इति पाठो भवेत्, विस्तरविवक्षाया तु ‘हट्टतुट्टचित्तमागदिए पीतिमणे परमसोमणस्सिए धाराहत’ इति सपूर्णः पाठो ज्ञेयः, दृश्यता पृ० १० प० ६ टि० ४ ॥ ३ ‘मसियं’ सं १ ला २, ३ हे ४ । दृश्यता पृ० ११ टि० १९, पृ० १० प० ८ ॥ ४ ‘कूवे २ हे १ जे १ ॥ ५. सातासुक्खं’ हे १ । “सायासोक्ख ति साताव सातावेदनीयोदयात् सौख्यं सुखम्”—अटी० ॥ ६ ‘मणुभव’ सं १ ला २, ३ हे ४ ॥ ७ कयाई हे १ विना । कयाती ख १ ॥ ८ इमे जे १ हे १ विना नास्ति ॥ ९ सासे खासे सं १ ला २, ३, हे ४ । कासे सासे हे २ । “मासे इत्यादिश्लोक’ प्रतीतार्थः, नवरम् अजीरणं चि आहारारिणति’, दिट्ठी-मुद्धसूले चि दट्ठिश्चल नेत्रश्चल मूर्धश्चल मस्तकश्चलम् अकारणं चि भक्तद्वेषः । अच्छिवेयणे’त्यादि श्लोकातिरिक्तम्, कट्ठु चि खजूं, दओरे चि दकोटर जलोदमित्यर्थः”—अटी० ॥ १० ‘दिट्ठिसुट्ठिसूले जे १ ॥ ११ यकारण ख १ ॥ १२ दउदरे कोट्टे हे ४ ला २ । दउदरे कोढे हे २, ३ । उदरे कोट्टे जे १ । उदरे कोढे ला १ ॥ १३ ‘यारे सोल’ सं १ ला २ लामू ३ हे ४ ॥ १४ इमेहिं हे १ विना नास्ति ॥ १५ सोलसेहिं हे १ जे १ खं १ ॥ १७ कोट्टे सं १ हे ४ ॥ १८ दउइ चि कट्ठु हे १ । दलयनि कट्ठु ख १ । दलय चि कट्ठु ला २, ३, हे ४ ॥

तच्चं पि घोसणं घोसेह, २ जाव पच्चप्पिणह । ते वि तहेव पच्चप्पिणंति ।

तते णं रायगिहे नगरे इमेयारूवं घोसणं सोच्चा णिसैम्म वहवे वेज्जा य वेज्जपुत्ता य जाव कुसलपुत्ता य सैत्थकोसहत्थगया य सिलियाहत्थगया य गुलियाहत्थगया य ओसहमेसज्जहत्थगया य सएहिं २ गिहेहिंतो निक्खमंति, २ रायगिहं मज्झमज्झेणं जेणेव नंदस्स मणियारसेट्ठिस्स गिहे तेणेव उवा- ५ गच्छंति, २ णंदस्स मणियारसेट्ठिस्स सरीरं पासंति, २ ता तेसिं रोयातंकाणं णिदाणं पुच्छंति, २ ता णंदस्स मणियारस्स चहूहिं उव्वलणेहि य उव्वट्टणेहि य सिणेहपाणेहि य वमणेहि य विरेयणेहि य सेयणेहि य अवदहणेहि य अवण्हाणेहि य अणुवासणाहि य वत्थिकम्मेहि य निरूहेहि य सिरावेहेहि य तच्छणेहि

१. जाव हे १ जे १ विना नास्ति ॥ २. णिसम्मा ला १ विना ॥ ३. "सत्थकोसेत्यादि, शस्त्रकोशः क्षुर-नखरदनादिभाजनम्, स हस्ते गतः स्थितो येषां ते तथा, नवर शिल्पिकाः किराततिक्तका-दितृणरूपाः प्रतलप्राणरूपा वा, तथा गुटिका द्रव्यसयोगनिष्पादितगोलिकाः, औषध-मेषजे तथैव"—अटी० ॥ ४. "यास्स जे १ हे १ ॥ ५. "यास्स हे १ ॥ ६. "उव्वलणेहीत्यादि, उद्वेलनानि देहोपलेपनविशेषाः यानि देहाद्वस्तामर्शनेन अपनीयमानानि मलादिकमादायोद्वल-न्तीति, उद्वर्तनानि तान्येव, विशेषस्तु लोकरूढिसमवसेय इति, स्नेहपानानि द्रव्यविशेष-व्यवृतादिपानानि, घमनानि प्रसिद्धानि, विरेचनानि अघोविरेकाः, स्वेदनानि सप्तधान्यकादिभिः, अवदहनानि दम्भनानि, अपस्नानानि स्नेहापनयनहेतुद्रव्यसंस्कृतजलेन स्नानानि, अनुवासनाः चर्मयन्त्रप्रयोगेण अपानेन जठरे तैलविशेषप्रवेशनानि, वस्तिकर्माणि चर्मवेष्टनप्रयोगेण शिरःप्रभृ-तीनां स्नेहपूरणानि गुडे वा वर्त्यादिक्षेपणानि, निरूहा अनुवासना एव, केवलं द्रव्यकृतो विशेषः, शिरावेधा नाडीवेधनानि, रुधिरमोक्षणानीत्यर्थः, तक्षणानि त्वचः क्षुरप्रादिना तनूकरणानि, प्रक्षणानि ह्रस्वाणि त्वचो विदारणानि, शिरोवस्तय शिरसि वदस्य चर्मकोशस्य संस्कृततैलापूरलक्षणाः, प्रागुक्तानि वस्तिकर्माणि सामान्यानि अनुवास-निरूह-शिरोवस्तयस्तु तद्भेदाः, तर्पणानि स्नेहद्रव्य-विशेषैर्वृंहणानि, पुटपाकाः कुष्ठिकानां कणिकावेष्टितानामग्निना पचनानि, अथवा पुटपाकाः पाकविशेषनिष्पन्ना औषधविशेषाः, छल्लयो रोहिणीप्रभृतयः, वल्लयो गुडुचीप्रभृतयः, कन्दादीनि प्रसिद्धानि, एतैरिच्छन्ति एकमपि रोगमुपशमयितुमिति"—अटी० । विराकपूत्रे प्रथमेऽध्ययनेऽ-पीदृशानि पदानि दृश्यन्ते ॥ ७. अवद्वावयणेहि सं १ । अवद्दवेयणेहि हे ४ लामू ३ । अवद्दहणेहि लास० ३ । अवद्दहणाहिं ला १ । अवद्दहणाहि ला २ । अवद्दहणाहि ख १ ॥ ८. अवण्हाणाहि य हे २ । अवण्हावगेहि सं १ ला २, ३ हे ४ । अवट्टाणाहि य अवण्हावणाहि य जे १ । अवट्टाणाहि य अयण्हावणेहि य हे १ ॥ ९. "वासणेहि खं १ ॥ १०. सिरों खं १ ॥ ११. प्रतिपु पाठाः—तच्छणाहि य सिरावत्थीहि य तप्पणाहि य ख १ हे ३ । तच्छणाहि य पेच्छणीहि य सिरावेहेहि य तप्पणाहि य जे १ । तप्पणाहि य तच्छणाहि य पच्छणाहि य सिरावत्थीहिं य तप्पणाहि य ला १ । तच्छणाहि य पच्छणाहि य सिरावेहेहि य तप्पणाहि य हे १ । तच्छेणेहि य पच्छणहि य सिरावत्थीहिं य तप्पणाहिं य तच्छणाहि य पच्छणाहि य सिरावत्थीहिं य तप्पणाहि य ला ३ हे ४ हे २ । तच्छणाहि य प(पे-ल्लो)च्छणाहि य सिरों(सिरा ला०) वत्थीहि य तप्पणाहि य सं १ लो० । तच्छणाहि य । पच्छणाहि य सिरावेहीहि य तप्पणाहि य ला २ ॥

य पच्छणेहि य सिरौवत्थीहि य तापणाहि य पुट्वाएहि य छल्लीहि य वल्लीहि य मूलेहि य कंदेहि य पत्तेहि य पुप्फेहि य फलेहि य बीएहि य सिलियाहि य गुल्याहि य ओसहेहि य भेसजेहि य ईच्छंति तेसिं सोलसण्हं रोयातंकाणं एगमवि रोयातकं उवसौमित्तए, नो चेव णं संचाएति उवसौमित्तए ।

५ तँते णं ते बहवे वेज्जा य वेज्जपुत्ता य जाणुया य जाणुयपुत्ता य कुसला य कुसलपुत्ता य जाहे नो संचाएति तेसिं सोलसण्हं रोगाणं एगमपि रोगायकं उवसौमित्तए, ताहे संता तंता जाव पडिगया ।

तते णं णंदे तेहिं सोलसेहिं रोगायंकेहिं अभिभूते समाणे णंदाए पोक्खरिणीए मुच्छिए गहिए गिज्जे अज्झोववन्ने तिरिक्खजोणिएहिं निव्वंद्वाउते वद्धपएसिए
१० अट्टदुहट्टवसट्टे कालमासे कालं किच्चा नंदाए पोक्खरिणीए दहुरीए कुच्छिसि दहुर-
त्ताए उववन्ने । तए णं णंदे दहुरे गम्भाओ विणिम्मुक्के समाणे उम्मुक्कवालभावे विन्नयपरिणयमिते जोव्वणगमणुपत्ते नंदाए पोक्खरिणीए अभिरममाणे २ विहरति ।

९५. तते णं नंदाए पोक्खरिणीए वंहुजणो ण्हायमाणो य पियमाणो य पाणियं च संवहमाणो य अन्नमन्नस्स एवमातिक्खति, एवं भासति, एवं पण्णवेति, एवं परूवेति
१५ —धन्ने णं देवाणुप्पिया ! णंदे मणियारे, जस्स णं इमेतारूवा णंदा पोक्खरिणी
चाउक्कोणा जाव पडिरूवा, जस्स णं पुरत्थिमिल्ले वणसंडे चित्तसभा अणेगखंभं०
तहेव चत्तारि संभातो जाव जम्मजीवियफले ।

तते णं तस्स दहुरस्स तं अभिक्खणं २ बहुजणस्स अंतिए एयमडं सोच्चा णिंसम्म इमेयारूवे अज्झत्थिए चितिए पत्थिए मणोगए संकप्पे संमुप्पज्जित्था

१. य आसजेहि य जे १ ला ३ ॥ २. इच्छामि तेमि जे १ ॥ ३. 'समि' हे २, ३, ४ ल १ लो० ॥ ४. तहेव ते बहवे जे १ ॥ ५. दृश्यता पृ० १०६ प० ७ ॥ ६. पोक्खरणीए हे २ ल १ । पुक्खरिणीए जे १ ॥ ७. "निव्वंद्वाउए सि प्रकृतिस्थित्यनुभागवन्धापेक्षया, वद्धपएसिए चि प्रदेशवन्धापेक्षयेति"—अटी० ॥ ८. पोक्खरणीए हे २ ल १ । पुक्खरिणीए जे १ हे १ ॥ ९. पोक्खरणीए हे २ ॥ १०. बहू ला १ ॥ ११. य जे १ भा० हे १ विना नास्ति, दृश्यता पृ० २२९ प० ६ ॥ १२. 'क्खति' धन्ने इति प्रतिपु पाठः । 'क्खए' धन्ने जे १ ॥ १३. 'रूवे' जे १ खं १ ॥ १४. पोक्खरणी हे २ । पुक्खरिणी ख १ हे ३ ॥ १५. जसे लो० । दृश्यता पृ० २२९ प० ८ । अत्र जास इति पाठोऽपि चिन्त्यः ॥ १६. दृश्यता पृ० २२७ प० ४ ॥ १७. सभा जाव ल १ ॥ १८. त नास्ति जे १ सं १ हे ४ ॥ १९. णियम्मा हे २ जे १ ला १ लो० ॥ २०. समुप्पज्जित्था इत्यस्य स्थाने स इति संक्षिप्तं पाठं जे १ हे १ विना सर्वप्रतिपु वर्तते, स च कासुचित् प्रतिपु से इति संज्ञातः । अतः 'से कहिं मन्ने' इत्यपि कासुचित् प्रतिपु पाठो दृश्यते । सा हे २ । स नास्ति जे १ हे १ ॥

—कहिं मन्ने मए इमेयारूवे सहे णिसंतपुव्वे त्ति कट्ठु सुमेणं परिणामेणं जाव जातीसरणे समुप्पन्ने, पुव्वजातिं सम्मं समागच्छति । तते णं तस्स दहुरस्स इमेयारूवे अज्झत्थिए चित्थिए पत्थिए मणोगए संकप्पे समुप्पज्जित्था— एवं खलु अहं इहेव रायगिहे नगरे णंदे णामं मणियारे अँडे० । ते णं काले णं ते णं समए णं समणे भगवं महावीरे समोसढे । तए णं मए समणस्स भगवओ महा- ५
वीरस्स अंतिए पंचाणुव्वइए सत्तसिक्खावइए जाव पडिवन्ने । तए णं अहं अन्नया कैयाति असाहुदंसणेण य जाव मिच्छत्तं विप्पडिवन्ने । तए णं अहं अन्नया कैयाइ गिम्हकालसमयंसि जाव उवसंपज्जित्ताणं विहरामि, एवं जँहेव चिंता, आपुच्छणा, नंदा पुक्खरिणी, वणसंडा, सभाओ, तं चेव सव्वं जाव नंदाए पोक्खरिणीए दहुरस्ताए उववन्ने । तं अहो णं अहं अधन्ने अपुन्ने अकयपुन्ने निग्गंथाओ पावय- १०
णाओ नडे भडे परिब्भडे । तं सेयं खलु मम सयमेव पुव्वपडिवन्नातिं पंचाणुव्वयातिं उवसंपज्जित्ताणं विहरित्तए, एवं संपेहेति, २ पुव्वपडिवन्नातिं पंचाणुव्वयाइं आरुहेति, इमेयारूवं अभिग्गहं अभिगिण्हति—कप्पति मे जावज्जीवं छट्ठंछट्ठेणं अँणिक्खित्तेणं तवोकम्मेणं अप्पाणं भावेमाणस्स विहरित्तए, छट्ठस्स वि य णं पारणगंसि कप्पइ मे णंदाए पोक्खरिणीए परिपेरतेसु फासुएणं ण्हाणोदएणं १५
उम्मदणालोलियाहि य वित्तिं कप्पेमाणस्स विहरित्तए । इमेयारूवं अभिग्गहं अभिगेण्हति, २ जावज्जीवाए छट्ठंछट्ठेणं जाव विहरति ।

ते णं काले णं ते णं समए णं अहं गोयमा ! गुणसिलए समोसढे, परिसा निग्गया । तते णं नंदाए पुक्खरिणीए बहुज्जणो णँहायमाणो य पियमाणो य पाणियं च संवहमाणो य अन्नमन्नं जाव समणे भगवं महावीरे इहेव गुणसिलए [चेइए २०
समोसढे], तं गच्छामो णं देवाणुप्पिया । समणं भगवं महावीरं वंदामो नमंसामो जाव पज्जुवासामो, एयंणे ईहभवे परभवे य हियाए जाव आणुगामियत्ताए भविस्सति ।

१ अट्ठो ख १ । दइयता पृ० ७७ प० १५ ॥ २. कयाइ हे १ जे १ ला १ । कयाई हे २ । कयावि लो० ॥ ३. कयाई हे २ जे १ ॥ ४ ज चेव भा० जे १ हे १ ॥ ५ अपुन्ने नास्ति लो० ॥ ६. अ। त। अप्पाणं ख १ । अते अप्पाण जे १ ॥ ७ पुक्ख० हे २ ॥ ८. ०णालोलियाहि ला १ । ०णालोलियाहि स १ जे १ हे १, ४ ला २, लामू० ३ ॥ ९. ०माण विह० जे १ ॥ १०. ण्हाय ३ अन्नमन्न इति प्रतिपु पाठः ॥ ११. अत्र जावशब्देन 'एवमाइक्खइ, एवं भासेइ, एव पणवेइ, एव परूवेइ, एव खलु' इति पाठो विवक्षितो भाति । १२. प्रतिपु पाठाः—एयं ने हे २ लो० । अय णे ला १ । एव णे हे ३ । एवं ते ख १ । एव णं जे १ हे १, ४ सं १ ला २, ३ । १३. इहं भा० ॥

तए णं तस्स ददुरस्स बहुजणस्स अंतिए एयमट्ठं सोच्चा णिंसम्म अयमेयारूवे
अज्झत्थिए चिंतिए पत्थिए मणोगए संकप्पे समुप्पज्जित्था—एवं खलु समणे भगवं
महावीरे इहेव गुणसिलए चेइए समोसठे तं गच्छामि णं, वंदामि, एवं संपेहेति,
२ ता णंदाओ पोक्खरिणीओ सणियं २ पच्चुत्तरति, २ जेणेव रायमग्गे तेणेव
५ उवागच्छति, २ ता ताए उक्किट्ठाएँ ६ ददुरगतीए 'वीतीवयमाणे २ जेणेव ममं
अंतिए तेणेव पँहारेत्थ गमणाए । इमं च णं सेणिए राया 'भिंभिसारे ण्हाए कय-
वलिकम्मे कयकोउय जाँव सन्वालङ्कारविभूसिए हत्थिखंधवरगते सकोरेंटमल्लदामेणं
छत्तेणं [धरिज्जमाणेणं] सेयवरचामरा[हिं वीइज्जमाणे] हँय-गय-रह० महया
भडचडगर० चाउरंगिणीए सेणाए सद्धिं संपरिखुडे मम पायवंदते हव्वमागच्छति ।

१० तैते णं से ददुरे सेणियस्स रण्णो एगेणं आसँकिसोरएणं वामपाएणं अँकंते
समाणे 'अंतनिग्वातिए कते यावि होत्था । तते णं से ददुरे अथामे अवले
अवीरिए अपुरिसक्कारपरक्कमे अधारणिज्जमिति कट्ठु एगंतमवक्कमति, करयल-
परिग्गहियं [सिरसावत्तं मत्थए अंजलिं कट्ठु एवं वयासी—] नमोत्थु णं जाव
संपत्ताणं, नमोत्थु णं मम धम्मायरियस्स जाव संपाविउकामस्स, पुव्वि पि य
१५ णं मए समणस्स भगवतो महावीरस्स अंतिए थूलए पाणातिवाए पच्चक्खाए जाव
थूलए परिग्गहे पच्चक्खाए, तं इयाणिं पि तस्सेव अंतिए सँच्चं पाणातिवायं

१. गिस्समा हे ३ ॥ २. पोक्खरिणित्तो सं १ । पुक्खरणीतो ए १ । पुक्खरिणीओ हे ३ ॥
३. सणिय २ उच्चं हे २, ३, हेमू० ४ ला २ लो० ॥ ४. अत्र प्रतिपु ५ इति पाठो वर्तते,
दृश्यता पृ० ३० पं० ९-१०, पृ० १०६ टि० ६, अत्र अटी० अनुसारेण 'उक्किट्ठाए तुयियाए
चवलाए चडाए सिग्वाए उद्धुयाए जहणाए छेयाए' इति अष्टौ पदानि दृश्यन्ते । किन्तु तत्र
[पृ० १०६] मूले प्फ इत्यनेन पट् पदान्येव सूचितानि, प्फ इत्यक्षरसंकेतस्य '६' सूत्रकचात् ।
अतः यदि पट् पदानि अत्र विवक्षितानि तर्हि कानि पट् पदानि ग्राह्याणि इति सुधीभिर्विचारणीयम् ॥
५. विड्वं हे २ ॥ ६ पाहां जे १ लो० ॥ ७. भिंसं हे २ ॥ ८. दृश्यता पृ० २७ प० २,
पृ० ३२ प० २० ॥ ९ प्रतिपु पाठाः—सेयवरचामरा स १ ला २ हे ३, ४ विना ।
सेयचउचामरा सं १ ला २ हे ३, ४, एतदनुसारेण 'सेयचउचामराहिं वीइज्जमाणे' इत्यपि
पाठोऽत्र भवेत्, दृश्यता पृ० ३२ प० २१ ॥ १०. अत्र 'हय-गय-रह-जोहक्खित्थाए
चाउरंगिणीए सेणाए सद्धिं संपरिखुडे महया भड चडगरवदपरिखित्ते' इति सपूर्ण पाठः
प्रतीयते, दृश्यता पृ० ३३ प० २-३ ॥ ११ तेण से स १ हे ४ ॥ १२ 'किन्नोरेण ला १ ॥
१३ अवक्कते सं १ हे ४ ॥ १४ अतिण निं स १ हेमू० ४ । "अत्रनिग्वाइए त्ति
निर्वातितान्तः"—अटी० ॥ १५ थूलगपाणां लो० ॥ १६ 'गहे य पं लो० ॥ १७ "नच्च
पाणाहवाय पच्चक्खामि" इत्यनेन यत्रपि सर्वग्रहण तथापि तिरश्चा देशप्रतिरेव"—अटी० ॥

पच्चक्खामि जाव सव्वं परिग्गहं पच्चक्खामि जावज्जीवं, सव्वं असण-पाण-खाइम-
साइमं पच्चक्खामि जावज्जीवं, जं पि य इमं सरीरं इट्ठं कंतं जाव मा फुसंतु एयं पि
यै णं चरिमेहिं ऊसासेहिं वोसिरामि त्ति कट्ठु । तते णं से दहुरे कालमासे कालं
किच्चा जाव सोहम्मे कप्पे दहुरवडंसए विमाणे उववायसभाए दहुरदेवत्ताए
उववन्ने ।

५

एवं खलु गोयमा ! दहुरेणं देवेणं सा दिव्वा देविड्डी लद्धा पत्ता अभिसमन्ना-
गया ।

दहुरस्स णं भंते ! देवस्स केवतियं कालं ठिई [पण्णत्ता] ? गोयमा !
चत्तारि पलिओवमाइं ठिती पण्णत्ता । से णं दहुरे देवे महाविदेहे वासे सिज्झिहि
बुज्झिहि जाव अंतं करेहि ।

१०

एवं खलु जंबू ! समणेणं भगवता महावीरेणं तेरसमस्स नायज्झयणस्स अयमट्ठे
पण्णत्ते त्ति वेमि ।

॥ तेरसमं नायज्झयणं सम्मत्तं ॥

१ दृश्यता पृ० ७१ प० ३ ॥ २ य नारित हे २ ॥ ३ उवाय^० हे २ ॥ ४. प्रतिपु पाठाः—
लद्धा ३ दहु^० स १ ला १, २ हे ३, ४ । लद्धा दहु^० अन्यत्र । दृश्यता पृ० ३१४ टि० ४,
राजप्रश्रीयसूत्रानुसारेण '३' ट्यक्केन 'लद्धा पत्ता अभिसमन्नागया' इति पूर्णकृतोऽत्र
पाठोऽस्माभिः ॥ ५ मिज्झिहिती बुज्झिहिती जावत्तं करेहि खं १ । सिज्झिहिती बुज्झिहि
जाव अंतं करेहि हे १ जे १ ला ३ । मिज्झिहिती बुज्झिहिती जावत्तं करेहि हेमू० ४,
मिज्झिहिती बुज्झिहिती जाव अंतं करेहि हेस० ४ । मिज्झिहिती बुज्झिहिती जावत्तं करेहि हे ३ ।
सिज्झिहिती जावत्तं करेहि हे २ लो० ॥ ६ 'सम अज्झयण हे २ ख १ ॥ ७. सम्मत्तं भा० ॥

[चोदसमं अज्झयणं 'तेतली']

९६ जति णं भंते ! तेरसमस्स णायज्झयणस्स अयमट्ठे पण्णत्ते चोदसमस्स णं णायज्झयणस्स के अट्ठे पण्णत्ते ?

एवं खलु जंबू ! ते णं काले णं ते णं समए णं तेयलिपुरं नाम नगरं, पमय-
५ वणे णाम उज्जाणे, कणगरहे राया, तस्स णं कणगरहस्स पउमावती देवी, तस्स णं कणगरहस्स तेयलिपुत्ते णामं अमच्चे सौम-दंड ० । तत्थ णं तेयलिपुरे कलादे नामं मूसियारदारए होत्था अड्डे जाँव अपरिभूते । तस्स ण भद्दा नाम भारिया । तस्स णं कलायस्स मूसियारदारगस्स धूया, भद्दाए अत्तिया, "पोट्टिला नामं दारिया होत्था रूवेण जोव्वणेण य लावण्णेण य उंक्किट्ठा उक्किट्ठसरीरा ।

१० तते णं पोट्टिला दारिया अन्नदा कदाइ ण्हाता सव्वालंकारंविमूसिया चेडिया-
चक्कवालसंपरिखुडा उप्पि पासायवरगया आगासतल्लंगंसि कणगतिंदूसएणं
"कीलमाणी" २ विहरति, ईमं च णं तेयलिपुत्ते अमच्चे ण्हाए आसखंधवरगते
महया भड्डं चडगर[वंदपरिक्खिते] आसवाहणियाए णिज्जायमाणे कलायस्स
मूसियारदारगस्स गिहस्स अदूरसामंतेणं ११ वीतिवयति । तते णं से तेयलिपुत्ते
१५ अमच्चे मूसियारदारग[स्स] गिहस्स अदूरसामंतेणं १२ वीतिवयमाणे २ पोट्टिलं
दारियं उप्पि पासायवरगयं आगासतल्लंगंसि कणगतिंदूसएणं कीलमाणिं पासति,
२ पोट्टिलाए दारियाए रूवे य जोव्वणे य लावण्णे य जाँव अज्झोववन्ने
कोडुंवियपुरिसे सद्दावेति, २ ता एवं वदासी—एस णं देवानुप्पिया । कस्स

१. चउह° सं १ ला २, ३ हे ४ ॥ २. दृश्यता पृ० ७ प० ७ ॥ ३. °पुरे ण मू° जे १ ॥ ४. मूसिया-
वारए हे २ ला १ विना । मूसियारए ख १ । "कलाए चि कलादे नाम्ना मूपिकारदारक इति
पितृव्यपदेनेन"—अटी० ॥ ५. दृश्यता पृ० १०८ प० ५ ॥ ६. मूसियारदारगस्स जे १ हे १ लो० ॥
७. पोट्टिला हे २ ख ४ । एवमग्रेऽपि प्रायः सर्वत्र । अत्रेद ध्येयम्—हे १ जे १ भा० मध्ये तु क्वचित्
'पोट्टिला' इति क्वचिच्च 'पोट्टिला' इति उभयविधः पाठो दृश्यते ॥ ८. रूवेण जोव्वणेण य
उक्किट्ठा हे २, ३, ला १ लो० । रूवजोव्वणेण य उक्किट्ठा ख १ । रूवेण जोव्वणेण उक्किट्ठा जे १ हे १ ।
रूवेण लावण्णेण य उक्किट्ठा ला २, ३, हे ४ ॥ ९. उक्किट्ठा २ तए ख १ विना । उक्किट्ठा तए
ख १ ॥ १०. °रभू° खं १ भा० हे २ ॥ ११. °गतसि जे १ हे १ ॥ १२. कीलमाणिं पामति स १
ला २, ३, हे ४ ॥ १३. '२' हे ३ मु० विना नास्ति ॥ १४. इदं च खं १ ॥ १५. दृश्यता
पृ० ३३ प० ३ ॥ १६. व्रीती° ख १ विना ॥ १७. प्रतिपु पाठा—पामायवरगयं जे १ हे १ विना
नास्ति । पासायवरगया जे १ हे १ । पामायवरगयं मु० ॥ १८. °तलं पि हे १, २ जे १ ला १ ॥
१९. जावशब्देन 'मुच्छिष्टं गच्छिष्टं गिज्जे' इति पाठो ग्राह्यः ॥

दारिया किंनामधेज्जा वा ? तते णं ते कोटुंविपुत्तं तेयलिपुत्तं एवं वदासी—
एस णं सामी ! कलायस्स मूसियारदारयस्स धूया, भद्दाए अत्तया, पोट्टिला नामं
दारिया रूवेण य जाव सरीरा ।

तते णं से तेयलिपुत्ते अमच्चे आसवाहणियाओ पडिनियत्ते समाणे अंबिभतर-
ट्ठाणिज्जे पुरिसे सद्दावेति, २ ता एवं वदासी—गच्छह णं तुब्भे देवाणुप्पिया ! ५
कलादस्स मूसियारदारयस्स धूयं भद्दाए अत्तयं पोट्टिलं दारियं मम भारियत्ताए
वरेह । तते णं ते अंबिभतरट्ठाणिज्जा पुरिसा तेतलिणा एवं वुत्ता समाणा हट्ठ[तुट्ठा]
करयल[परिगंघियं दसणहं सिरसावत्तं मत्थए अंजलिं कट्ठु एवं देवो] तहत्ति
[आणाए विणएण वयणं पडिसुणेंति, पडिसुणेत्ता तेयलिपुत्तस्स अमच्चस्स
अंतियातो पडिणिक्खमंति, पडिणिक्खमेत्ता तेयलिपुरस्स नगरस्स मज्झंमज्झेणं] १०
जेणेव कलायस्स मूसियारदारयस्स गिहे तेणेव उवागया ।

तते णं से कलाए मूसियारदारए ते पुरिसे एज्जमाणे पासति, २ ता हट्ठतुट्ठे
आसणाओ अब्भुट्ठेति, २ ता सत्तट्ठपदातिं अणुगच्छति, २ ता आसणेणं
उवणिमंतेति, २ आसत्थे वीसत्थे सुहासणवरगए एवं वदासी—संदिसंतु णं
देवाणुप्पिया ! किमागमणपओयणं ? तते णं ते अंबिभतरट्ठाणिज्जा पुरिसा कलायं १५
मूसियारदारयं एवं वदासी—अम्हे णं देवाणुप्पिया ! तव धूयं भद्दाए अत्तयं
पोट्टिलं दारियं तेयलिपुत्तस्स भारियत्ताए वरेमो । तं जति णं जाणसि
देवाणुप्पिया ! जुत्तं वा पत्त वा सलाहणिज्जं वा, सरिसो वा संजोगो,
दिज्जउ णं पोट्टिला दारिया तेयलिपुत्तस्स । ता भण देवाणुप्पिया ! किं दलामो
सुंके ? तते णं कलाए मूसियारदारए ते अंबिभतरट्ठाणिज्जे पुरिसे एवं वदासी— २०
एस चेव णं देवाणुप्पिया । मम सुंके जन्नं तेतलिपुत्ते मम दारियानिमित्तेणं
अणुगहं करेति । ते अंबिभतरट्ठाणिज्जे पुरिसे विपुलेणं असण-पाण-खाइम-साइमेणं
पुप्फ-वत्थ जाव मल्लालंकारेणं सक्कारेति सम्माणेति, २ पडिविसज्जेति ।

१. अत्तिया जे १ सं १ ला १, २, हे ४ ॥ २ “अंबिभतरट्ठाणिज्जे त्ति आभ्यन्तन्तरान्,
आत्तानित्यर्थः”—अटी० ॥ ३. अत्तिय जे १ हे १ ॥ ४ [] एतदन्तर्गतः पाठः पृ० १७
पं० ११-१३ अनुसारेण पूरितः ॥ ५ उवागच्छह हे १ ॥ ६ प्रतिपु पाठाः—मूसिय एव हे
१, २, जे १ भा० । मूसियार लो० । मूसि एव-अन्यत्र ॥ ७ सुय हे २ ॥ ८. अत्तियं जे १
हे १ ॥ ९. जाणापि स १ ला २ हे ४ । जाणेसि लामू० ३ ॥ १०. जाव नास्ति हे १ जे १ ।
पुप्फवत्थमल्लालंकारेणं इति हे १ जे १ मध्ये पाठः । जावशब्देनात्र ‘गंध’ इति ग्राह्यम् ॥

तए णं ते कलायस्स मूसियारदारगस्स गिहातो पडिनिक्खमंति, २ जेणेव तेयलिपुत्ते अमच्चे तेणेव उवागच्छंति, २ तेयलिपुत्तस्स अमच्चस्स एयमट्ठं 'निवेतित्ति । तते णं कलाए मूसियारदारए अन्नया कैयाइ सोहणंसि तिहि-करण-नक्खत्त-मुहुत्तंसि पोट्टिलं दारियं ण्हायं सव्वालंकारभूसियं सीयं दुँरुहइ, २ ता मित्त-णाइ-[नियग-
 ५ सयण-संबंधि परिजण]संपरिवुडे सातो गिहातो पडिनिक्खमंति, २ ता सँव्विड्डीए तेयलिपुरं मज्झंमज्जेणं जेणेव तेतलि[पुत्त]स्स गिहे तेणेव उवागच्छति, २ ता पोट्टिलं दारियं तेतलिपुत्तस्स सयमेव भारियत्ताए दँलयति । तते णं से तेतलिपुत्ते पोट्टिलं दारियं भारियत्ताए उवणीयं पासति, २ ता हट्ठ[तुट्ठे] पोट्टिलाए सद्धि पट्ठयं दुँरुहति, २ ता सेतांपीतएहिं कलसेहिं अप्पाणं मज्जावेति, २ ता अग्गिहोमं
 १० कँरेति, २ ता पाणिग्गहणं करेति, २ ता पोट्टिलाए भारियाए मित्त-णाति जाव परिजणं विपुलेणं असँण-पाण-खातिम-सातिमेणं पुप्फ-वत्थ जाव पडिविसज्जेति, २ तते णं से तेतलिपुत्ते पोट्टिलाए भारियाए अणुरत्ते अविरत्ते ओरालाइं जाव विहरति ।

९७. तते णं से कणगरहे राया रज्जे य रट्ठे य चले य वाहणे य कोसे य कोट्ठागारे य अंतेउरे य मुँच्छित्ते" गट्ठिए गिज्जे अज्जोववच्चे जाते जाते पुत्ते
 १५ "वियंगेति, अप्पेगतियाणं हत्थंगुलियाओ छिंदति, अप्पेगतियाणं हत्थंगुट्ठए छिंदति, एवं पायंगुलियाओ पायंगुट्ठए वि[यंगेति], कण्णसक्कुलीओ वि[यंगेति], नासापुडाइं फँलेति, अंगमंगीइं वियंतंति । तते णं तीसे पउमावतीए देवीए अन्नया पुव्वरत्तावरत्तकालसमयंसि अयमेयारूवे अज्जत्थिए चित्तिए पत्थिए मणोगए संकप्पे समुप्पज्जित्था—एवं खलु कणगरहे राया रज्जे य जाव पुत्ते वियंगेति जाव अंग-
 २० मंगीइं "वियंतंति, तं जति णं अहं दारयं पँर्यायामि सेयं खलु ममं तं दारगं कणगरहस्स

१. निवेतंति हे २ । निवेहंति जे १ हे १ । णियेदित्ति ला १ । गिवेयन्ति हे ३ ॥ २. कयाइं हे १, २ जे १ । कयानि खं १ सं १ ला २, ३ हे ४ ॥ ३. प्रतिपु पाठाः—दुरुहिच्चा मित्तं हे २ ला १ । द्रुहेत्ता मित्तं स १ ला २, ३ खं १ हे ३, ४ । दुरुहइ २ मित्तं जे १ । दुरुहइ मित्तं हे १ ॥ ४. सव्विड्ढिए हे १ ॥ ५. दलइ हे १ ॥ ६. द्रूहति सं १ ला २, ३ हे ३, ४ ख १ ॥ ७. पीएहिं हे १ जे १ ला १ । दश्यता पृ० ५१ प० २ ॥ ८. करेइ हे १, ३ ला १ । कारति ख १ । करावेइ ला ३ । कारावेति स १ ला २ हे ४ ॥ ९. असण ४ पुप्फं हे ३ विना ॥ १०. दश्यता पृ० ८४ प० २२ ॥ ११. मुच्छित्ते ४ जाते २ पुत्ते त्रिं स १ ला २, ३, हे ३, ४ । मुच्छिए य जाए पुत्ते य विं जे १ हे १ ॥ १२. "वियगेड्ठं चि व्यद्ध्यति, विगतकर्णं—नाशा—हस्ताग्रङ्गान् करोतीत्यर्थः"—अटी० ॥ १३. "गुट्ठे वि हे १ जे १ । १४. "लियाओ वि हे १ जे १ ॥ १५. फावेइ हे १ । फालेइ २ जे १ । १६. "गाइं वियगेइ हे १ ला १ जे १ लासं ३ । "गाइ विनियंतंति ख १ । "वियतेति चि विक्कन्तति, छिनत्तीत्यर्थं"—अटी० ॥ १७. वियगेइ हे २ विना । खं १ हे ३ मध्ये नास्त्यय पाठः ॥ १८. पयामि हे २ ॥

रहस्सिययं चेव सारक्खमाणीए संगोवेमाणीए विहरित्तिए त्ति कट्ठु एवं संपेहेति, २
 तेयलिपुत्तं अमच्चं सदावेति, २ एवं वदासी—एवं खलु देवाणुप्पिया ! कणगरहे
 राया रज्जे य जाव वियंगेति, तं जति णं अहं देवाणुप्पिया ! दारगं पयायामि, तते
 णं तुमं कणगरहस्स रहस्सिययं चेव अणुपुच्चेणं सारक्खमाणे संगोवेमाणे संवड्ढेहि,
 तते णं से दारए उम्मुक्कवालभावे जाव जोव्वणगमणुप्पत्ते तव य मम य भिक्खा- ५
 भायणे भविस्सति । तते णं से तेयलिपुत्ते अमच्चे पउमावतीए एयमट्ठं पडिसुणेति, २
 ता पडिगए ।

तते णं पउमावती य देवी पोड्डिला य अमच्ची सँममेव गव्वं गेण्हंति, सममेव
 परिवहंति । तते णं सा पउमावती नवण्हं मासाणं जाव पियदंसणं सुरूवं दारगं
 पयाया । जं रयणिं च णं पउमावती दारयं पयाया तं रयणिं च णं पोड्डिला वि १०
 अमच्ची नवण्हं मासाणं विणिहायमावन्नं दारियं पयाया ।

तते णं सा पउमावती देवी अम्मधातिं सदावेति, २ ता एवं वदासी—गच्छह
 णं तुमे अम्मो । तेयलिपुत्तं रहस्सिययं चेव सदावेहि । तते णं सा अम्मधाती
 तहत्ति पडिसुणेति, २ ता अंतेउरस्स अवदारेणं निग्गच्छति, २ ता जेणेव
 तेयलि[पुत्त]स्स गिहे, जेणेव तेयलिपुत्ते तेणेव उवागच्छति, २ करयल जाव एवं १५
 वदासी—एवं खलु देवाणुप्पिया । पउमावती देवी सदावेति । तते णं तेयलिपुत्ते
 अम्मधातीए अंतिए एयमट्ठं सोच्चा णिसम्मा हट्ठुडे अम्मधातीए सद्धिं सातो
 गिहातो णिग्गच्छति, २ अंतेउरस्स अवदारेणं रहस्सिययं चेव अणुपविसंति, २
 ता जेणेव पउमावती तेणेव उवागच्छति, २ ता करयल[परिग्गहियं दसण्हं
 सिरसावत्तं मत्थए अंजलिं कट्ठु] एवं वदासी—संदिसतु णं देवाणुप्पिया । जं मए २०
 कायव्वं । तते णं पउमावती तेतलिपुत्तं एवं वदासी—एवं खलु कणगरहे राया जाव
 वियंगेति, अहं च णं देवाणुप्पिया । णँवण्हं मासाणं दारगं पयाया, तं तुमं णं
 देवाणुप्पिया । एतं दारगं गेण्हाहि जाव तँव य मम य भिक्खाभायणे भविस्सति

१. सहस्सिगतं चेव जे १ । रहस्सगतं चेव हे १ । रहस्सिययं चेव सं १ ला २, ३ हे ४ ॥ २.
 “सरक्खमाणीए त्ति सरक्खन्त्याः आपद”, संगोपायन्त्याः प्रच्छादनतः”—अटी० ॥ ३ तव मम
 य जे १ हे १ विना ॥ ४. भिक्खायभातणे सं १ लामू० ३ । “भिक्खाभायणे त्ति भिक्षाभाजनमिव
 भिक्षाभाजनम्, तदस्माकं भिक्षोरिव निर्वाहकारणमित्यर्थः”—अटी० ॥ ५. सयमेव गव्वं गेण्हति ।
 तए णं हे २ ॥ ६. अंबघाई हे २ ॥ ७. अंबघाई हे २ ॥ ८. गेहातो हे २ ॥ ९. °विस्सह
 हे २ ॥ १०. णवण्हं मासाणं जे १ हे १ विना नास्ति ॥ ११. तव मम य हे १, २ जे १ विना ।
 दस्यता पृ० २३९ टि० ३ ॥

त्ति कट्ठु तेयलिपुत्तस्स हत्थे दलयति । तते णं तेयलिपुत्ते पउमावतीते हत्थातो
 दारगं गेण्हति, २ ता उत्तरिज्जेणं पिहेति, २ ता अंतेउरस्स रहस्सिययं अवद्दारेणं
 निग्गच्छति, २ ता जेणेव सए १ गिहे, जेणेव पोट्टिला भारिया, तेणेव उवाग-
 ५ च्छति, २ पोट्टिलं एवं वदासी—एवं खलु देवाणुप्पिया ! कणगरहे राया रज्जे य जाव
 वियेगेति, अयं च णं दारए कणगरहस्स पुत्ते पउमावईए अत्तए, तं णं तुमं
 देवाणुप्पिया ! इमं दारगं कणगरहस्स रण्णो रहस्सिययं चेव अणुपुव्वेणं
 सारक्खहि य संगोवेहि य संवडेहि य । तते णं एस दारए उम्मुक्कवालभावे तव
 य मम य पउमावतीए य आहारे भविस्सति त्ति कट्ठु पोट्टिलाए पासे १ निक्खिवति,
 २ ता पोट्टिलाए पासाओ तं विणिहायमावन्नियं दारियं गेण्हति, २ ता
 १० उत्तरिज्जेणं पिहेति, २ ता अंतेउरस्स अवद्दारेणं अणुपविसति, २ ता जेणेव
 पउमावती देवी तेणेव उवागच्छति, २ ता पउमावतीए देवीए पासे ठावेति,
 २ जाव पडिनिग्गते । तते णं तीसे पउमावतीए अंगपडियारियाओ पउमावतिं
 देविं विणिहायमावन्नियं च दारियं पयायं पासंति, २ ता जेणेव कणगरहे राया
 तेणेव उवागच्छंति २ ता करयल [परिग्गहियं दसणहं सिरसावत्तं मत्थए अंजलिं
 १५ कट्ठु] एवं वदासी—एवं खलु सामी ! पउमावती देवी मएल्लियं दारियं पयाया ।
 तते णं कणगरहे राया तीसे मएल्लियाए दारियाए नीहरणं करेति, वहुणि
 लोईयाइं मयक्किच्चाइं [करेति, २ ता] कालेणं विगयसोगे जाते ।

तते णं से तेतलिपुत्ते कलं कोडुंवियपुरिसे सद्दावेति, २ ता एवं वदासी—
 खिप्पामेव चारगसोहणं जांव ठित्तिपडियं० जम्हा णं अम्हं एस दारए कणग-
 २० रहस्स रज्जे जाए तं होउ णं दारए नामेणं कणगज्झए जाव भोगसमत्थे जाते ।

९८. तते णं सा पोट्टिला अन्नया कैयाइ तेतलिपुत्तस्स अंणिट्ठा अकंता अप्पिया
 अमणुण्णा अमणामा जाया यावि होत्था, जेच्छति णं तेतलिपुत्ते पोट्टिलाए
 नामगोयमवि सवणयाए, किं पुण दंसणं वा परिभोगं वा ? तते णं तीसे

१. ०दारेण हे १, ३ जे १॥ २ मेहे हे १ जे १॥ ३ ०स्मिययं जे १॥ ४ सारक्खेहि ख १॥
 ५. निक्खिवमति ख १ हे ३॥ ६ ०दारेण हे १, ३ जे १॥ ७ ठवेह हे २॥ ८ लोईयाइ
 हे २। लोणियाइ ख १ ला १। लोणियाति सं १ ला २, ३ हे ४। दृश्यता पृ० ८७ पं० ८॥
 ९. दृश्यता पृ० ३५ पं० ५ ११॥ १०. ला १ विना—ठित्तिवडिय हे २। ठित्तिवडिया ख १
 सं १ ला २, ३, हे ४। ठिइवडिया जे १। ठिइवडिया हे १। ठिइपडिगया हे ३। दृश्यता
 पृ० ३५ पं० ११ पृ० ३६ पं० १२॥ ११ कयाइं जे १ हे १॥ १२. अणिट्ठा ५ जाया इति
 हे २ प्रश्रुतिप्रतिपु पाठः। एवमग्रेऽपि सर्वत्र॥

पोट्टिलाए अन्नया कयाइ पुव्वरत्तावरत्तकालसमयंसि इमेयोरूवे अज्झत्थिए चितिए पत्थिए मणोगए संकप्पे समुप्पज्जित्था—एवं खलु अहं तेतलिपुत्तस्स पुर्व्वि इट्ठा कंता पिया मणुण्णा मणामा आसि, इयाणिं अणिट्ठा अकंता अप्पिया अमणुण्णा अमणामा जाया, नेच्छति णं तेतलिपुत्ते अमच्चे मम नामं जाव परिभोगं वा । ओहयमणसंकप्पा जाव श्रियाति ।

५

तए णं तेतलिपुत्ते पोट्टिलं ओहयमणसंकप्पं जाव श्रियायमणिं पासति, २ ता एवं वदासि—मा णं तुमं देवाणुप्पिया । ओहयमण[संकप्पा करयलपल्हत्थमुही अट्टज्झाणोवगया श्रियाहि], तुमं णं मम महाणसंसि विपुलं असण-पाण-खाइम-साइमं उवक्खडवेहि, २ बहूणं समण-माहण जाव वणीमगाणं देमाणी य दवावेमाणी य विहराहि । तते णं सा पोट्टिला तेयलिपुत्तेणं अमच्चेणं एवं वुत्ता समाणा हट्ठतुट्ठा तेतलिपुत्तस्स एयमट्ठं पडिसुणेति, २ ता कल्लं कल्लं महाणसंसि विपुलं असण-पाण-खाइम-साइमं जाव दवावेमाणी य विहरति ।

१०

९९. ते णं काले णं ते णं समए णं सुव्वयाओ नामं अज्जाओ इरियासमियातो जाव गुत्तवंभचारिणीतो बहुस्सुयातो बहुपरिवारातो पुव्वाणुपुर्व्वि जेणामेव तेतलिपुरे नगरे तेणेव उयागच्छंति, २ अहापडिरूवं उग्गहं ओगिण्हंति, २ संजमेण तवसा अप्पाणं भावेमाणीतो विहरंति ।

१५

तते णं तासिं सुव्वयाणं अज्जाणं एगे संघाडए पढमाए पोरिसीए सज्झायं करेति, २ ता जाव अडमाणीतो तेतलिस्स गिहं अणुपविट्ठातो । तते णं सा पोट्टिला तातो अज्जातो एज्जमाणीतो पासति, ३ ता हट्ठतुट्ठा आसणातो अब्भुट्ठेति, ३ ता वंदति नमंसति, २ विपुलेणं असण-पाण-खाइम साइमेणं पडिलाभेति, २ एवं वदासी—एवं खलु अहं अज्जातो । तेतलिपुत्तस्स अमच्चस्स पुर्व्वि इट्ठा कंता पिया मणुण्णा मणामा आसि, इयाणिं अणिट्ठा अकंता अप्पिया अमणुण्णा अमणामा जाव दंसणं वा परिभोगं वा, तं तुव्वे णं अज्जातो वहुंनायातो बहुसिक्खियातो

२०

१. अण्णया य पुव्वरत्ता^० हे १ जे १ ॥ २. ^०रूवे जाव समु^० जे १ हे १ ॥ ३. अगिट्ठातो जाया खं १ ॥ ४. जाव निच्छइ हे १ । जाव निच्छए जे १ ॥ ५. जावशब्देन 'करयल-पल्हत्थमुही अट्टज्झाणोवगया' इति पाठो ग्राह्यः ॥ ६. जावशब्देन 'करयलपल्हत्थमुहिं अट्टज्झाणोवगयं' इति पाठो ग्राह्यः ॥ ७. तुमे हे १ जे १ ॥ ८. देयमाणी हे २, ३ हेमू० ४ खं १ ला १ विना ॥ ९. समाणी जे १ हे १ ॥ १०. ^०कल्लं ख १ हे २, ३ । ^०कल्ल ला १ ॥ ११. प्रतिपु पाठाः—असण ४ जाव जे १ लो० हे १ विना । असण ४ जाव जे १ लो० हे १ ॥ १२. गेहं सं १ ला २, ३ हे ४ ॥ १३. ता २ जे १ ॥ १४. बहुण्णायाओ हे १ जे १ ॥

बहुपढियातो, बहूणि गामागर जाव आहिंडह, बहूणं राईसर जाव गिहातिं
अणुपविसह, तं अत्थि याइं भे अजातो ! 'केइ कहिंचि' चुण्णजोगे वा कम्मणजोगे
वा कम्मजोगे वा हियउड्ढावणे वा काउड्ढावणे वा आभिओगिए वा वसीकरणे
वा कोउयकम्मे वा भूइकम्मे वा मूले कंदे छल्ली वल्ली सिलिया वा गुलिया वा
५ ओसहे वा भेसजे वा उवलद्धपुव्वे जेणाहं तेतलिपुत्तस्स पुणरवि इट्ठा भवेज्जामि ।

तते णं ताओ अजाओ पोड्डिलाए एवं वुत्ताओ समाणीओ दो वि कच्चे ठैवेति,
२ ता पोड्डिलं एवं वदासी—अम्हे णं देवाणुप्पिया । समणीतो निग्गंथीतो जाव
गुत्तवंभचारिणीतो, नो खलु कप्पति अम्हं एयप्पयार कच्चेहि वि णिसामित्तए,
किमंग पुण उवदिसित्तए वा आयरित्तए वा । अम्हे णं तव देवाणुप्पिया ।
१० विचित्तं केवलपन्नत्तं धम्मं पँरिकहेज्जामो ।

तते णं सा पोड्डिला ताओ अजातो एवं वदासी—इच्छामि णं अजाओ । तुम्हं
अंतिए केवलपन्नत्तं धम्मं निसामित्तए । तते णं तातो अजातो पोड्डिलाए
विवित्तं केवलपन्नत्तं धम्मं परिकहेति । तते णं सा पोड्डिला धम्मं सोच्चा
निसम्म हट्ठतुट्ठा एवं वदासी—सद्धहामि णं अजाओ । निग्गंथं पावयणं, पँत्ति-
१५ [यामि णं अजाओ । निग्गंथं पावयणं] जाव से जहेयं तुव्वे वयह । इच्छामि णं
अजाओ । अहं तुव्वं अंतिए पंचाणुव्वइयं सत्तसिक्खावइयं जाव धम्मं पडिवज्जित्तए ।
अहासुहं [देवाणुप्पिया । मा पडिवंधं] । तए णं सा पोड्डिला तासिं अजाणं अंतिए
पंचाणुव्वइयं जाव धम्मं पडिवज्जइ, २ तातो अजातो वंदति नमंसति, २

*बहूणि लो० ॥ १ केणइ कहिंचि हे १ । केण कहिंचि जे १ ॥ २ चुण्णजोए वा मतजोगे वा
कम्मजोगे वा हियउड्ढावणे हे १ जे १ । चुण्णजोगे वा कम्मणजोए वा हियउड्ढावणे वा हे २ ।
“अत्थि याइ भे च्छि, आइ ति देशभाषायाम्, भे च्छि भवतीनाम्, चुण्णजोए च्छि द्रव्यचूर्णाना
योगः स्तम्भनादिकर्मकारी, कम्मणजोए च्छि कुष्ठादिरोगहेतुः, कम्मजोए च्छि काम्ययोगः
कमनीयताहेतुः, हियउड्ढावणे च्छि हृदयोड्ढापनं चित्ताकर्षणहेतुः, काउड्ढावणे च्छि कायाकर्षणहेतुः,
आभिओगिए च्छि पराभिभवनहेतुः, वसीकरणे च्छि वश्यताहेतुः, कोउयकम्मे च्छि सौभाग्यनिमित्तं
स्नपनादि, भूइकम्मे च्छि मन्त्राभिसंस्कृतभूतिदानम्” —अटी० ॥ ३. हियउड्ढावणे वा काउड्ढावणे
वा अभिओगे वा लो० ॥ ४ कायउड्ढावणे वा आभि० हे १, २ । कायउड्ढावणे वा निण्हवणे
वा आनि० जे १ ॥ ५ ठप्पति लो० विना ॥ ६ आयरियत्तए हे १ जे १ ॥ ७. परि० नास्ति स
१ ला २ लामू० ३ हे ४ ॥ ८ तुव्वं हे १ जे १ ॥ ९ दइयता पृ० ४३ प० ११-१५ ॥ १०.
दइयता पृ० ४३ प० १६ ॥ ११. ०वइय हे २ ॥ १२ तओ हे १ जे १ । ततो स १ ला २,
३ हे ४ ॥

पडिविसजेति । तए णं सा पोट्टिला समणोवासिया जाया जाव पडिलाभेमाणी २ विहरइ ।

१००. तते णं तीसे पोट्टिलाए अन्नया कैयाइ पुव्वरत्तावरत्तकालसमयंसि, कुटुंबजागरियं [जागरमाणीए] अयमेयारूवे अज्झस्थिते चित्तिए पत्थिए मणोगए संकप्पे समुप्पज्जित्था—एवं खलु अहं तेतलिपुत्तस्स पुव्वि इट्ठा कंता पिया मणुण्णा मणामा आसि, इदाणिं अणिट्ठा अकंता अप्पिया अमणुण्णा अमणामा जाव परिभोगं वा, तं सेयं खलु मम सुव्वयाणं अज्जाणं अंतिए पव्वतित्तए । एवं संपेहेति, २ ता कलं पाउ० जेणेव तेतलिपुत्ते तेणेव उवागच्छइ, २ करयलपरि[ग्गहियं दसणहं सिरसावत्तं मत्थए अंजलिं कट्ठु] एवं वदासी—एवं खलु देवाणुप्पिया ! मए सुव्वयाणं [अज्जाणं] अतिए धम्मे णिसंते जाव अब्भणुण्णाया पव्वइत्तए । १०

तते णं तेतलिपुत्ते पोट्टिलं एवं वदासी—एवं खलु तुमं देवाणुप्पिए ! मुंडा भवित्ता पव्वइया समाणी कालमासे कालं किच्चा अन्नतरेसु देवलोएसु देवत्ताए उववाज्जिहिसि, तं जति णं तुमं देवाणुप्पिया ! ममं ताओ देवलोगातो आगम्म केवलपन्नत्ते धम्मे वोहेहि 'तो हं विसज्जेमि, अहं णं तुमं ममं ण संबोहेसि, तो ते ण विसज्जेमि । तते णं सा पोट्टिला तेतलिपुत्तस्स एयमट्ठं पडिसुणेति ! तते णं तेतलिपुत्ते विपुलं असण-पाण-खाइम-साइमं उवक्खडावेति, २ मित्त-णाति जाव आमंतेइ, २ जाव सम्माणेइ, २ पोट्टिलं ण्हायं जाव पुरिससहस्सवाहिणीयं 'सीयं दुरुहेत्ता मित्त-णाति जाव परिवुडे सन्विट्ठीए जाव रवेणं तेतलिपुरं मज्झं-मज्जेणं जेणेव सुव्वयाणं उवस्सए तेणेव उवागच्छइ, २ सीयाओ पच्चोरुहति, २ ता पोट्टिलं पुरतो कट्ठु जेणेव सुव्वया अज्जा तेणेव उवागच्छति, २ ता वंदति नमंसति, २ एवं वदासी—एवं खलु देवाणुप्पिया ! मम पोट्टिला भारिया इट्ठा कंता पिया मणुण्णा मणामा, एस णं संसारभउव्विग्गा जाव पव्वतित्तए, पडिच्छंतु णं देवाणुप्पिया ! सिस्सिणिमिक्खं । अहासुहं, मा पडिबंघं । १५ २०

१. 'माणी २ जाव त्रिं जे १ । 'माणी वि हे १ जे १ विना ॥ २. कयाई हे २ ॥ ३. दइयता पृ० ८० प० २ ॥ ४. अहं भंते तेतलिं हे २ ॥ ५. दइयता पृ० १४ प० ५-११ ॥ ६. तुव्वं हे १ जे १ ॥ ७. ता हे ३, १, ४, जे १ स १ ला २, ३ ॥ ८. अहं तुम हे २ । अहं ण तुमं स १ ला २, ३, हे ४ ॥ ९. ता हे १ ॥ १०. सीय दुरुहइ २ ता मित्तं हे १ जे १ । सीयं दुरुहेत्ता भा० लो० स १ ला २, ३, हे ३, ४ ख १ ॥ ११. 'मित्त-णाति-नियग-सयण-सवधि-परिजणेण सद्धिं' इति जावशब्दग्राह्य पाठः ॥ १२. दइयता पृ० ३३ पं० ३ ॥ १३. दइयतां पृ० ५५ प० ६-१२ ॥

तते णं सा पोड्डिला सुव्वयाहिं अज्जाहिं एवं वुत्ता सैमाणा हइ[तुइ] उत्तरपुर-
 [त्थिमं दिसीभागं अवक्कमति, अवक्कमिता] सयमेव आभरण-मल्लालंकारं ओमुयति,
 २ सयमेव पंचमुट्ठियं लोयं करेइ, २ जेणेव सुव्वयाओ अज्जाओ तेणेव उवागच्छइ,
 २ वंदति नमंसति, २ ता एवं वदासी—आलित्ते णं भंते ! लोए, एवं जहा
 ५ देवाणंदा जाव एक्कारैस अंगाइ [अहिज्जति,] बहूणि वासाणि सामन्नपरियागं पाउणइ,
 मासियाए संलेहणाए अत्ताणं शोसेत्ता सट्ठिं भत्ताइं अणसणाए छेदेत्ता आलोइयपडिकंता
 समाहिपत्ता कालमासे कालं किच्चा अन्नतरेसु देवलोएसु देवत्ताए उववन्ना ।

१०१. तते णं से कणगरहे राया अन्नया कैयाइ कालधम्मणा संजुत्ते यावि
 होत्था । तते णं ते ईसर जाव णीहरणं करेति, २ अन्नमन्नं एवं वदासी—एवं
 १० खलु देवाणुप्पिया ! कणगरहे राया रज्जे य जाव पुत्ते वियंगित्था, अम्हे णं
 देवाणुप्पिया ! रायाहीणा रायाहिड्डिया रायाहीणकज्जा, अय च णं तेतली अमच्चे
 कणगरहस्स रन्नो सव्वट्ठाणेषु सव्वभूमियासु लद्धपच्चए दिन्नवियारे सव्वक्कज्जवट्ठावए
 यावि होत्था, तं सेयं खलु अम्हं तेतलिपुत्तं अमच्चं कुमारं जातित्तए त्ति कट्ठु
 अन्नमन्नस्स एयमट्ठं पडिसुणेति, २ जेणेव तेतलिपुत्ते अमच्चे तेणेव उवागच्छंति,
 १५ २ तेयलिपुत्तं एवं वदासी—एवं खलु देवाणुप्पिया ! कणगरहे राया रज्जे य
 रट्ठे य जाव वियंगेइ, अम्हे य णं देवाणुप्पिया ! रायाहीणा जाव रायाहीणकज्जा,
 तुमं च णं देवाणुप्पिया ! कणगरहस्स रण्णो सव्वट्ठाणेषु जाव रज्जधुराच्चित्तए ।
 तं जइ णं देवाणुप्पिया ! अत्थि केइ कुमारे रायलक्खणसंपन्ने अभिसेयारिहे तं णं
 तुमं अम्हं दलाहि, जाणं अम्हे महया २ रायाभिसेएणं अभिसिंचामो ।

२० तए णं तेतलिपुत्ते तेसिं ईसर—[तलवर-माडंवि-कोडुंवि-इम्म-सेट्ठि-सेणावइ-
 सत्थवाहपभिईणं] एतमट्ठं पडिसुणेति, २ ता कणगज्झयं कुमारं ण्हायं जाव सस्सिरीयं
 करेत्ता तेसिं ईसर जाव उवणेति, २ ता एवं वदासी—एस णं देवाणुप्पिया !
 कणगरहस्स रण्णो पुत्ते पउर्मावतीए देवीए अत्तए कणगज्झए नामं कुमारे अभिसेयारिहे

१ समणा हे २ ॥ २. दृश्यता भगवतीसुत्रे ९।३३।१६ ॥ ३. ०रसंगाइ सं १ ला १, २, ३, हे ३, ४ ॥ ४. कयाइ हे १। कयाइ हे २ जे १। कयाति सं १ स १ ला २, ३ हे ४ ॥ ५. वियंगेइ इति पाठो यत्रपि हस्तलिखितादर्शेषु अत्र वर्तते, तथापि पृ० २४४ प० १० अनुसारेण वियंगित्था इति पाठोऽत्र शोभनः प्रतीयते ॥ ६. अम्हे ण सं १ ला २, ३, हे ३, ४ ॥ ७. रायलक्खणसंपन्ने अभिसेयारिहे रायलक्खणसंपन्ने त जे १। रायलक्खणसपुत्ते अभिसेयारिहे त हे १। रायलक्खण-सपन्ने रायभिसेयारिहे त ला १ ॥ ८. तं तुम ला १। तए ण तुमं हे १ जे १ ॥ ९. जण्ण हे १। जज्ज जे १ ॥ १०. अत्तिए जे १ ॥

रायलक्खणसंपन्ने, मए कणगरहस्स रत्तो रहस्सिययं संवड्ढिए । एवं णं तुब्भे महता
२ रायाभिसेएणं अभिसिंचह । सँव्वं च से उट्ठाणपाँरियावणियं परिकहेइ । तते
णं ते ईसर[-तलत्रर-माडंविद्य-कोडुंविद्य-इब्भ-सेट्ठि-सेणावड-सत्थवाहपमितओ]
कणगज्झयं कुमारं महैया २ रायाभिसेएणं अभिसिंचंति । तते णं से कणगज्झए
कुमारे राया जाए महयाहिमँवतमलय० वण्णओ जाव रज्जं पसासेमाणे विहरति । ५

तते णं सा पउमावती देवी कणगज्झयं रायं सदावेति, २ एवं वदासी—एस
णं पुत्ता । तव [पिता कणगरहे राया] रँज्जे यँ जाव अंतेउरे य०, तुमं च तेतलि-
पुत्तस्स अमच्चस्स पहावेणं । तं तुमं णं पुत्ता । तेतलिपुत्तं अमच्चं आढाहि, परिजाणाहि,
सक्कारेहि, सम्माणेहि, इंतं अब्भुड्ढेहि, ठियं पज्जुवाँसाहि, वँयंतं पँडिसंसाहेहि,
अद्धासणेणं उवणिमंतंहेहि, भोगं च से अणुवड्ढेहि । तते णं से कणगज्झए १०
पउमावतीए [वयणं] तहत्ति पडि[सुणेति, २ ता] जाव भोगं च से वड्ढेति ।

१०२. तते णं से पोड्डिले देवे तेतलिपुत्तं अभिक्खणं २ केवलपण्णत्ते धम्मे
संवोहेति, नो चेव णं से तेतलिपुत्ते संबुज्झति । तते णं तस्स पोड्डिलदेवस्स
इमेयारूवे अज्झत्थिते चित्तिए पत्थिए मणोगए संकप्पे समुप्पज्झित्था—एवं खलु
कणगज्झए राया तेतलिपुत्तं आढाति जाव भोगं च से वड्ढेति, तते णं से १५
तेतलि[पुत्ते] अभिक्खणं २ संवोहिज्झमाणे वि धम्मे नो संबुज्झति, तं सेयं खलु
मम कणगज्झयं तेतलिपुत्तातो विप्परिणामित्तए त्ति कट्ठु एवं संपेहेति, २ ता
कणगज्झयं तेतलिपुत्तातो विप्परिणामेइ ।

तते णं तेतलिपुत्ते कल्लं ण्हाते जाव पायच्छित्ते आसखंधवरगए बहूहिं पुरिसेहिं
सद्धिं संपरिवुडे सातो १३ गिहातो १४ निग्गच्छति, जेणेव कणगज्झए राया तणेव पँहारेत्थ २०

*सव्वं च तेसिं उ० हे १ जे १ । सव्वं तेसिं उ० सं १ ला २, ३, हे ३, ४ । “सव्वं च से उट्ठाण-
पाँरियावणियं ति सर्वं च से तस्य उत्थान चोत्पत्ति(त्ति) परिपानिका च कालान्तर यावत्
स्थितिरित्युत्थानपरियापनिकम्, तत् परिकथयतीति”—अटी० ॥ १. °परिया० सं १ ला २, ३,
हे ३, ४ ॥ २. महया जाव अभि० हे १ जे १ ॥ ३. हिमवत जाव रज्ज हे १ जे १ विना ॥
४. दृश्यतां पृ० ३ टि० ३, पृ० ६ प० ४ ॥ ५. य नास्ति जे १ हे १ विना ॥ ६. पुत्ता जे १
हे १ विना नास्ति ॥ ७. एवंतं हे १ जे १ ॥ ८. °ट्टेहिं २ जे १ हे १ ॥ ९. °वासेहि जे १
ला १ ॥ १०. वच्चतं ला १ विना । “वयत्त पडिसंसाहेहि त्ति विनयप्रस्तावात् व्रजन्त प्रतिसंसाधय
अनुव्रज, अथवा वदन्त प्रतिसंश्लाघय साधूक्तं साध्वित्येव प्रशंसा कुर्वित्यर्थः”—अटी० ॥ ११.
पडिसाहेहि हे २ ला १ विना ॥ १२. “भोग वर्तनम्”—अटी० ॥ १३. गेहाओ हे १, २ ॥
१४. पडिनिग्ग० जे १ हे १ ॥ १५. पाहा० सं १ ला २, ३, हे ४ ॥

गमणाए। तते णं तेतलिपुत्तं अमच्चं जे जहा वहवे राईसर-तलवर जाव पंभियओ पासंति ते तहेव आढायंति, पेरियाणंति, अब्भुद्धेति, अंजलिपरिग्गहं करेंति, इद्धाहिं कंताहिं जाव वग्गुहिं आलवमाणा य संलवमाणा य पुरतो य पिद्धतो य पासतो य मग्गतो य समणुगच्छंति ।

- ५ तते णं से तेतलिपुत्ते जेणेव कणगज्झए तेणेव उवागच्छति । तते णं से कणगज्झए तेतलिपुत्तं एज्जमाणं पासति, २ ता नो आढाति, नो पेरियाणाति, नो अब्भुद्धेति, अण्णाढायमीणे ३^१ परम्मुहे संचिद्धति । तते णं से तेतलिपुत्ते कणगज्झ-यस्स रण्णो अंजलिं करेइ, ततो य णं से कणगज्झए राया अण्णाढायमीणे ३^२ तुसिणीए परम्मुहे संचिद्धति । तते णं तेतलिपुत्ते कणगज्झयं विप्परिणयं जाणित्ता भीते जाव
- १० संजातभए एवं वदासी—रुद्धे णं मम कणगज्झए राया, हीणे णं मम कणगज्झए राया, अवज्झाए णं मम कणगज्झए राया, तं ण नज्जइ णं मम केणइ कुंमारेण मोरेहिं^३ ति कट्ठु भीते तत्थे य जाव सणियं २ पच्चोसकति, २ ता तमेव आसक्खंधं दुंरुहति, २ तेतलिपुरं मज्झंमज्जेणं जेणेव सए^४ गिहे तेणेव पंहारेत्थ गमणाए ।

- १५ तते णं तं तेतलिपुत्तं जे जहा ईसर जाव पासंति ते तहा नो आढायंति, नो पेरियाणंति, नो अब्भुद्धेति, नो अंजलि[परिग्गहं करेंति] इद्धाहिं जाव नो संलवंति, नो पुरओ य पिद्धओ य पासओ य मग्गओ य समणुगच्छंति ।

तते णं तेतलिपुत्ते जेणेव सए गिहे तेणेव उवागए । जा वि य से तत्थ चाहिरिया परिसा भवति, तंजहा—दासे ति वा पेसे ति वा भाइल्लए ति वा सा वि य णं नो आढाति, नो पेरियाणति, नो अब्भुद्धेति । जा वि य से अब्भितरिया

१. पभित्तयो जे १। पभित्तयो हे १ ला ३। पभित्तयो हे २॥ २. परियाणंति हे २॥
 ३. अंजलिं परिग्गहं करेंति जे १। अंजलिपरिग्गहं करेंति हे १॥ ४. आयाणति जे १॥
 ५. परिजाणइ हे २। परियाणति जे १॥ ६. अण्णाढायमाणे हे १ ला १। अण्णाढायमाणे जे १। अण्णाढायमाणे ला २। अण्णाढायमाणे लामू ३ हे ४॥ ७. अत्र '३' इत्यङ्केन 'अण्णाढायमीणे अपरियाणमीणे अण्भुद्धेमीणे' इति पाठो ग्राह्यः॥ ८. पकरेइ हे २॥ ९. ततो णं खं १। तए ण हे १ जे १॥ १०. अण्णाढावज्जमाणे जे १। अण्णाढायिज्जमाणे हे १॥ ११. "रुद्धेणमित्यादौ, हीनोऽयं मम प्रीत्येति गम्यते, अपध्यातो दुष्टचिन्तावान् समेति ममोपरि कनकध्वजः, पाठान्तरेण दुष्ट्यातोऽहं दुष्टचिन्ताविषयीकृतोऽहं कनकध्वजेन राज्ञा, तत् तस्माद् न ज्ञायते केनापि कुमारेण विरूपमाणप्रकारेण मारयिष्यतीति"—अटी०॥ १२. मम हे २ विना नास्ति॥ १३. ज्झए राया त नज्जइ हे १। ज्झयं न नज्जइ जे १। ज्झय ण नज्जति ख १॥ १४. कुमारेण वा मां हे १ जे १॥ १५. मोरेहति खं १॥ १६. ति हे २॥ १७. द्रुहति हे १, २ जे १ विना। रुहति ला १॥ १८. नेहे हे १, २, जे १॥ १९. पाहां हे १, २ जे १ विना॥

परिसा भवति, तंजहा—पिया इ वा माता ति वा जाव सुण्हा ति वा सा वि य
णं नो अढाति, नो परियाणाति, नो अब्भुद्धेति ।

तते णं से तेतलिपुत्ते 'जेणेव वासघरे' जेणेव सयणिज्जे तेणेव उवागच्छति, २
त्ता सयणिज्जंसि णिसीयति, २ त्ता एवं वदासी—एवं खलु अहं सयातो 'गिहातो
निग्गच्छामि, तं चेव जाव अम्भितरिया परिसा नो आढाति, नो परियाणाति, नो ५
अब्भुद्धेति । तं सेयं खलु मम अप्पाणं जीवियातो ववरोवित्तए त्ति कट्ठु एवं
संपेहेति, २ तालउडं विसं आसगंसि पक्खिवति, से' य विसे नो कमति । तते
णं से तेतलिपुत्ते नीलुप्पल जाव असिं खंधंसि उवहरति, तत्थ वि यं से
धारा 'ओएण्णा (ओइण्णा ?) । तते णं से तेतलिपुत्ते जेणेव असोगवणिया
तेणेव उवागच्छति, २ त्ता पासगं गीवाए वंधति, २ रुक्खं दु'रुहति, २ १०
पासगं रुक्खे वंधति, २ अप्पाणं मुयति, तत्थ वि य से रज्जू छिन्ना । तते णं से
तेतलिपुत्ते महतिमहालियं सिलं गीवाए वंधति, अत्थाहमतारमँपोरुसेयंसि
उदगंसि अप्पाणं मुयति, तत्थ वि से थाहे जाते । तते णं से तेतलिपुत्ते सुक्कंसि

१ जेणेव सए नेहे जेणेव सयणिज्जे हे २॥ २. जेणेव सए सयं मु० ॥ ३. नेहाओ हे २॥
४. °णति खं १ ला १ विना ॥ ५. यप्पाणं हे २॥ ६. कट्ठु २ हे २॥ ७. से य से नो
कमति हे १ जे १ विना । से वि य से णो कमिति ला १ । से य नो संकमति हे ३ । से य वि से
णो संकमति मु० ॥ ८ खंधमि जे १॥ ९. ओहरद् हे २ विना । ओयरद् हे १ । “खंधसि
उवहरद् त्ति रुक्खे उपहरति विनिवेशयतीति”—अटी० ॥ १०. य नास्ति सं १ ला २, ३, हे ४॥
११. प्रतिपु पाठाः—ओएण्णा हे १ । ओएल्ला हे २, ४ जे १ । ओपल्ला सं १ जे २, लो० ।
ओपल्हा ला २, ३ । उपत्ता हे ३ । उत्तल्लाए ला १ । तोल्ला खं १ । “धारा ओपणय (—अटीहे०,
ओपल्लिय—अटीजे १, ओपलिय—अटीभा०, ओपल्ह—अटीला १, ओपल्ल—अटीलो०, ओएल्ल—
अटीसं ०) त्ति अपदीणां कुण्ठीभूतेत्यर्थः”—अटी० । दृश्यता पृ० २४८ पं० १० टि० ७ ।
अभेदमवधेयम्—उ—ओ, ए—प—य, ल—ण इत्यक्षराणां हस्तलिखितादर्शेषु समानप्रायत्वात्
अत्र ओइण्णा इति ओपण्णा इति ओयण्णा इति वा पाठः शुद्धो भाति । हे २ मध्ये ओइल्ला
इति पाठोऽत्र पृ० २४८ पं० १० मध्ये दृश्यते इत्यपि ध्येयम् । अटी० मध्येऽपि ‘ओपणया,
ओपल्लिया, ओपलिया, ओपल्हा, आपल्ला, ओएल्ला’ इति विविधाः पाठा हस्तलिखितादर्शेषु
दृश्यन्ते, ते चोपरि निर्दिष्टा एव, अटीखं० मध्येऽत्र पत्रमेव नास्ति । इ—य इत्यनयोर्विपर्यासोऽपि
प्राचुर्येण हस्तलिखितादर्शेषु दृश्यते ॥ १२ दूहति हे १, २, ला १ जे १ विना ॥ १३. पासं गी०
हे १ ॥ १४ °पोरुसियसि हे १ जे १ । °पोरसीयसि ख १ । °पोरसीयसि स १ ला १, २, ३
हे ३, ४ । दृश्यता पृ० १३० पं० १५ टि० १६ । “अत्थाह ति अस्त निरस्तमविद्यमानमधस्तल
प्रतिष्ठान यस्य तदस्ताध, स्ताधो वा प्रतिष्ठानम्, तदभावादस्ताधम्, अतार यस्य तरण नास्ति,
पुरुषः परिमाण यस्य तत् पौरुषेयम्, तदभावादपौरुषेयम्, ततः पदत्रयस्य कर्मधारयः, मकारौ
च प्राकृतत्वात्, अतस्तत्र”—अटी० ॥

तणकूडंसि अगणिकायं पक्खिवति, २ ता अप्पाणं मुयति, तत्थ वि यं से अगणिकाए विज्झाए ।

- तते णं से तेतलि[पुत्ते] एवं वदासी—सद्धेयं खलु भो । समणा वयंति, सद्धेयं खलु भो । माहणा वयंति, सद्धेयं खलु भो । समणा माहणा वयंति, ५ अहं खलु एगो असद्धेयं वयामि, एवं खलु अहं सह पुत्तेहिं अपुत्ते, को मेदं सद्वहिस्सति ? सह मित्तेहिं अमित्ते, को मेदं सद्वहिस्सति ? एवं अत्थेणं, दारेणं, दासेहिं, पेसेहिं, परिजणेणं, एवं खलु तेतलिपुत्तेणं अमच्चेणं कणगज्झएणं रत्ता अवज्झाएणं समाणेणं तालपुडगे विसे आसगंसि पक्खिवत्ते, से वि य णो कमति, को मेयं सद्वहिस्सति ? तेतलिपुत्ते[णं अमच्चेणं] नीलुप्पल जाव खंधंसि ओहरिए, १० तत्थ वि यं से धारा ओइल्ला (ओइण्णा ?), को मेदं सद्वहिस्सति ? तेतलिपुत्ते पासगं गीवाए वंधेइ, २ जाव रज्जू छिन्ना, को मेदं सद्वहिस्सति ? तेतलिपुत्ते महालियं जाव बंधित्ता अत्थाह जाव उदगंसि अप्पा मुक्के, तत्थ वि यं णं थाहे जाए, को मेयं सद्वहिस्सति ? तेतलिपुत्ते सुक्कंसि तणकूडे० अग्गी विज्झाए, को मेदं सद्वहिस्सति ? ओहतमणसंकप्पे जाव झियाइ ।

- १५ तते णं से पोट्टिले देवे पोट्टिलारूवं विउव्वति, तेतलिपुत्तस्स अदूरसामंते ठिच्चा एवं वदासी—हं भो तेतलिपुत्ता । पुरतो पवाए, पिट्ठओ हत्थिभयं, दुहुओ

१. य नास्ति स १ ला २, ३ हे ३, ४ ॥ २. ला १ हेस० ४ लो० विना—सद्धेयं खलु भो समणमाहणा वयंति [२—हे ३] अहं एगो हे १, ३ । सद्धेयं खलु भो माहणा वयंति सद्धेयं खलु भो सामण वयति अह एगो जे १ । सद्धेयं खलु भो समणा वयति सद्धेयं खलु भो समणा माहणा वयति अह एगो ल १ । सद्धेयं खलु भो समणा वयंति सद्धेयं खलु भो माहणा वयति अह एगो—हे २ हेमू० ४ । सद्धेयं खलु भो समणा वयंति अहं एगो ला २ । “सद्धेयमित्यादि, श्रद्धेयं श्रमणा वदन्ति आत्म-परलोक-पुण्य-पापादिकर्म्यज्ञातम्, अतीन्द्रियस्यापि तस्य प्रमाणा-वाधितत्वेन श्रद्धानगोचरत्वात्, अहं पुनरेकोऽश्रद्धेयं वदामि पुत्रादिपरिवारयुक्तस्यात्यर्थं राजसम्मतस्य च अपुत्रादित्वमराजसम्मतत्वं च विष खड्ग-नाशक-जला-ऽग्निभिरहिंस्यत्व चात्मनः प्रतिपादयतो मम युक्तिवाधितत्वेन जनप्रतीतेरविषयत्वेनाश्रद्धेयत्वादिति प्रस्तुतसूत्रभावेन” — अटी० ॥ ३. समणमाहणा सं १ ला ३ । ४. खलु नास्ति लो० विना ॥ ५. मेयं हे १ जे १ ॥ ६. कमइ जे १ हे १ ॥ ७. से नास्ति हे १ जे १ ॥ ८. हे २ विना ओपल्ला जे २ । उपल्ला हे १, ४ जे १ । तोइल्ला लो० । तोपल्ला सं १ ला ३ । तोतेल्ला ला १ । ख १ हे ३ ला २ मध्येऽत्र पाठो नास्ति । दृश्यता पृ० २४७ प० ९ टि० ११ ॥ ९. वधेत्ता जाव हे १ विना ॥ १०. अत्थाहे हे १, २ ॥ ११. य नास्ति हे २ ॥ १२. दृश्यता पृ० २४८ प० १ ॥ १३. विउव्वत्ता जे १ । विउव्वित्ता हे १ ॥

अचक्खुपासे, मज्झे सैरा णिवयंति, गामे पलित्ते रत्ते झियाति, रत्ते पलित्ते गामे झियाति, आउसो ! तेतलिपुत्ता ! कओ वयामो ?

तते णं से तेतलिपुत्ते पोडिलं एवं वयासी—भीयस्स खलु भो ! पव्वज्जा, उक्कंठियस्स सदेसगमणं, छायस्स अन्नं, तिसियस्स पाणं, आउरस्स भेसज्जं, माइयस्स रहस्सं, अभिजुत्तस्स पच्चयकरणं, अट्ठाणपैरिस्संतस्स वाहणगमणं, तरिउकामस्स पवणक्किच्चं, परं अभिउंजितुकामस्स सहायक्किच्चं । खंतस्स दंतस्स जित्तिंदियस्स एत्तो एगमवि ण भवति । तते णं से पोडिले देवे तेतलिपुत्तं अमच्चं एवं वदासी—सुट्ठु २ णं तुमं तेतलिपुत्ता ! एयमट्ठं आयाणाहि त्ति कट्ठु दोच्चं पि तच्चं पि एवं वयइ, २ जामेव दिसं पाउब्भूए तामेव दिसं पडिगए ।

१०३. तते णं तस्स तेयलिपुत्तस्स सुभेणं परिणामेणं जातीसरणे समुप्पन्ने । तते णं तस्स तेतलिपुत्तस्स अयमेयारूवे अज्झस्थिते चित्तिए पत्थिए मणोगए संकप्पे समुप्पज्जित्या—एवं खलु अहं इहेव जंबुदीवे दीवे महाविदेहे वासे पोक्खलावतीविजए 'पोडरिगिणीए रायहाणीए महापउमे नामं राया होत्था । तते णं हं थेराणं अंतिए मुंडे भवित्ता जाव चोदस पुव्वार्ति [अहिजित्ता] वहुणि वासाणि सामन्न[परियागं पाउणित्ता] मासियाए संलेहणाए महासुक्के कप्पे 'देवे । तते णं 'हं ताओ

* सराणि वरिसंति हे ३, ४ सं १ ला २, ३ । "शरा वाणा निपतन्ति, ततश्च सर्वतो भय वर्तते इत्यर्थः । तथा ग्रामः प्रदीप्तोऽग्निना ज्वलति अरण्यं तु ध्मायतेऽनुपशान्तदाहं वर्तते, अथवा ध्मायतीव ध्मायति, अग्नेरविध्यानेन जागर्त्तीवेत्यर्थः, अथवा अरण्यं प्रदीप्तं ग्रामो ध्मायते न विध्यायति, एवं सर्वस्यापि भयानकत्वात् स्थानान्तरस्य चाभावादायुष्मंस्तेतलिपुत्र । कओ त्ति क्व वज्जाम", भीतैर्गन्तव्यमस्माभिरिवान्येनापि भवतीति प्रश्नः । उत्तरं च भीतस्य प्रव्रज्या 'शरणं भवती'ति गम्यते, यथोत्कण्ठितादीनां स्वदेशगमनादीनि, तत्र 'छायस्स'ति बुभुक्षितस्य मायिनो वंचकस्य रहस्यं गुप्तत्वं शरणमिति सर्वत्र गमनीयम्, अभियुक्तस्य सम्पादितदूषणस्य प्रत्ययकरण दूषणापोहेन प्रतीत्युत्पादनं तरीतुकामस्य नद्यादिकं प्लवनं तरणं कृत्यं कार्यं यस्य तत् प्लवनकृत्यं तरकाण्डम्, परमभियोक्तुकामस्य अभिमवितुकामस्य सहायकृत्यं मित्रादिकृतं सहायकर्मैति । अथ कथं भीतस्य प्रव्रज्या शरणं भवति, अत उच्यते—खंतेत्यादि"—अटी० ॥ १. पव्वज्जा सरणं सं १ ला २, ३, हे ४ । 'सरणं' इति पाठोऽत्राध्याहारेण ज्ञातव्य इति अटी० अनुसारेण भाति । दृश्यतामुपरितन टिप्पणम् ॥ २ 'वरिसं' हे १ जे १ ॥ ३ पवहणं हे २ खं १ जे १ विना ॥ ४ अभिउंजियकामस्स हे २ विना ॥ ५ ति हे २ ॥ ६. तेयलिस्स हे १ जे १ विना ॥ ७. पुडरिं हे २ । पोडरं हे १ ख १ ॥ ८. चउइं सं १ ला २, ३, हे १, ४ ॥ ९ सामण मासिं हे १ जे १ । सामणपरियाए मासिं ला १ मु० ॥ १०. दे । इति संक्षिप्तः पाठो हे २ खं १ ला १ मध्ये वर्तते, ततः 'देवत्ताए उववन्ने' इति संपूर्णं पाठोऽत्र विवक्षितो भाति ॥ ११. हं हे २ मध्ये नास्ति ॥

देवलोयाओ आउक्खएणं भवक्खएणं ठिइक्खएणं इहेव तेयलिपुरे तेतलिस्स अमच्चस्स भद्दाए भारियाए दारगत्ताए पच्चायाते । तं सेयं खलु मम पुञ्चुद्धिडाइं महच्चयाइं सयमेव उवसंपज्जिताणं विहरित्तए । एवं संपेहेति, २ ता सयमेव महच्चयाइं आरुहेति, २ जेणेव पमयवणे उज्जाणे तेणेव उवागच्छति, २ असोगवरपायवस्स अहे पुढविसिलापट्टयंसि सुहनिसन्नस्स अणुचिंतेमाणस्स पुच्चाधीताइं सामाइयमाइयाइं चोदस्स पुच्चाइं सयमेव अभिसमन्नागयाइं । तते णं तस्स तेतलिपुत्तस्स अणगारस्स सुभेणं परिणामेणं जाव तयावरणिज्जाणं कम्माणं खओवसमेणं कम्मरयविकरणकरं अपुच्चकरणं पविट्ठस्स केवलवरणाणदंसणे समुप्पन्ने ।

१०४. तए णं तेतलिपुरे नगरे अहासन्निहिएहिं वाणमंतरेहिं देवेहिं देवीहि
१० य देवदुंदुभीओ समाहयाओ, दसद्धवन्ने कुसुमे निवाइए, चेलुक्खेवे दिव्वे गीयगंधव्वनिनाए कए यावि होत्था ।

तते णं से कणगज्झए राया इमीसे कहाए लद्धट्ठे एवं वदासी—एवं खलु तेतलि[पुत्ते] मए अवज्झाते मुंडे भवित्ता पव्वतिते, तं गच्छामि णं तेतलिपुत्तं अणगारं वंदामि नमंसामि, २ एयमट्ठ विणएणं भुज्जो भुज्जो खामेमि, एवं
१५ संपेहेति, २ ता ण्हाए चौउरंगिणीए सेणाए जेणेव पमयवणे उज्जाणे जेणेव तेतलिपुत्ते अणगारे तेणेव उवागच्छति, २ तेतलिपुत्तं अणगारं वंदति नमंसति, एयमट्ठं च णं विणएणं भुज्जो भुज्जो खामेति, नच्चासन्ने जाव पज्जुवासति । तते णं से तेयलिपुत्ते अणगारे कणगज्झयस्स रत्तो तीसे य महइ[महालियाए परिसाए] धम्मं परिकहेइ । तते णं से कणगज्झए राया तेतलिपुत्तस्स केवलिस्स अंतिए
२० धम्मं सोच्चा णिंसम्म पंचाणुव्वइयं सत्तसिक्खावइयं सावगधम्मं पडिवज्जइ, २ समणोवार्सए जाते अहिगयजीवाजीवे० । तते णं तेतलिपुत्ते केवली चहूणि वासाणि केवलिपरियागं पाउणित्ता जाव सिद्धे ।

एवं खलु जंवू ! समणेणं भगवया महावीरेणं चोदसमस्स णायज्झयणस्स अयमट्ठे पण्णत्ते त्ति वेमि ।

२५. ॥ चोदसंमं णायज्झयणं संमत्त ॥

१. पुञ्चुद्धिं जे १ हे १ । पुञ्चिद्धिं हे २ ॥ २. जात्र नास्ति हे १ जे १ ॥ ३. देविहि हे २ ॥ ४. चेलुक्खेवे हे १ जे १ विना नास्ति ॥ ५. चउरिं हे १ ॥ ६. च विणं हे १ जे १ । च ण नास्ति स १ ला २, ३, हे ४ ॥ ७. णिमम्मा हे १ ला १ विना ॥ ८. सए जाव अमिं हे १ जे १ ॥ ९. दइयता पृ० १५२ प० ४ ॥ १०. सम अज्झयण समत्त हे २ ॥

[पन्नरसमं अज्झयणं 'णंदिफले']

१०५. जति णं भंते ! चोदसमस्स णायज्झयणस्स अयमढ्ढे पण्णत्ते, पन्नरस-
मस्स [णं णायज्झयणस्स] के अढ्ढे पण्णत्ते ?

एवं खलु जंबू ! ते णं काले णं ते णं समए णं चंपा नाम नयरी होत्था ।
पुण्णभद्दे चेइए । जियसत्तू राया । तत्थ णं चंपाए नयरीए धणे णामं सत्थवाहे ५
होत्था अढ्ढे जाव अपरिभूए । तीसे णं चंपाए नयरीए उत्तरपुरत्थिमे दिसीभाए
अहिच्छत्ता नाम नयरी होत्था, रिद्धत्थिमियसमिद्धा, वण्णओ । तत्थ णं
अहिच्छत्ताए नयरीए कणगकेऊ नामं राया होत्था, महँया०, वन्नओ ।

तए णं तस्स धणस्स सत्थवाहस्स अन्नदा कैदाइ पुव्वरत्तावरत्तकालसमयंसि
इमेपरूवे अज्झत्थिते चित्तिए पत्थिए मणोगए संकप्पे समुप्पज्जित्था—सेयं खलु १०
मम विपुलं पणियभंडमायाए अहिच्छत्तं नगरिं वाणिज्जाए गमित्तए, एवं संपेहेति,
२ गणिमं च धरिमं च मेज्जं च पारिच्छेज्जं च चउव्विहं भंडं रेण्हइ,
२ सगडीसागडं सजेइ, २ सगडीसागडं भरेति, २ कोहुंघियपुरिसे सदावेति,
२ एवं वदासी—गच्छह णं तुब्भे देवाणुप्पिया ! चंपाए नगरीए सिंघाडग
जाव पहेसुं [महँया महँया सदेणं उग्घोसेमाणा उग्घोसेमाणा उग्घोसणं १५
करेह—] एवं खलु देवाणुप्पिया ! धणे सत्थवाहे विपुलं पैणियं [भंडमायाए]
इच्छति अहिच्छत्तं नगरिं वाणिज्जाए गमित्तते । तं जो 'णं देवाणुप्पिया ! चरए वा

१. दृश्यता पृ० २३६ ॥ २. दृश्यता पृ० १०८ पं० ५ ॥ ३. ला १ विना—रिद्धि^० हे १, २, जे १
खं १ । रिद्धत्य^० ला २, ३, हे ३, ४ स १ । दृश्यता पृ० १ । “वण्णओ त्ति चम्पानगर्या वर्णक-
ग्रन्थोऽत्रावसरे वाच्यः, स चायम्—रिद्धत्थिमियसमिद्धा, ऋद्धा भवनादिभिर्वृद्धिमुपगता, स्तिमिता
भयवर्जितत्वेन स्थिरा, समृद्धा धन-धान्यादियुक्ता, ततः पदत्रयस्य कर्मधारयः” —अटी० पृ० १ B ॥
४. दृश्यता पृ० ७ पं० ४ ॥ ५. कयाइं हे १ । कयाईं जे १ ॥ ६. °मायाय ला २, ३ ॥ ७. वाणिज्ज-
त्ताए हे २ ॥ ८ गणिमं च ४ चउव्विह इति प्रतिपु पाठः । दृश्यता पृ० १६१ पं० ८ ॥ ९.
सगडिसां स १ ला २, ३, हे ४ ॥ १०. सिंघाडग-तिग-चउक्क चचर चउम्मुह-महापह पहेसु इति
सपूर्णः पाठः ॥ ११. दृश्यता पृ० ११२ पं० ३-४ ॥ १२. पणिय अइच्छइ स १ ला २, लामू०
३, हे ४ ॥ १३. वाणिज्जत्ताए हे २ ॥ १४. णं इच्छाइ देवां हे १ जे १ ॥ १५. “चरए वेत्यादि,
तत्र चरको धादिभिक्षाचरः, चीरिको रथ्यापतितचीवरपरिधानः, चीरोपकरण इत्यन्ये, चर्मखण्डकः
चर्मरिधानः, चर्मोपकरण इति चान्ये, भिक्षाण्डो भिक्षामोजी, सुगतशासनस्य इत्यन्ये, पाण्डुराङ्गः
शैवः, गौतम लघुतराक्षमालाचर्चितविचित्रपादपतनादिशिक्षाकलापवद्दृषभकोपायतः कणभिक्षा-
ग्राही, गोत्रतिकः गोश्वर्यानुकारी, उक्त च—गावीहिं सम निग्गम पवेस-ठाणा-ऽऽसणाइं पकरेति ।

चीरिए वा चम्मखंडिए वा भिच्छुंडे वा पंडुरंगे वा गोतमे वा गोव्वतिते वा
 गिहधम्मे वा धम्मचित्तिए वा अविरुद्ध-विरुद्ध-बुद्ध-सावग-रत्तपड-निग्गंथप्पमिती
 पासंडत्थे वा गिहत्थे वा धणेणं सद्धिं अहिच्छत्तं नगरिं गच्छइ तस्स णं धणे
 अच्छत्तगस्स छत्तगं दलयति, अणुवाहणस्स उवाहणाओ दलयति, अकुंडियस्स
 कुंडियं दलयति, अपत्थयणस्स पत्थयणं दलयति, अपक्खेवगस्स पक्खेवं दलयति,
 अंतरा वि य से पडियस्स वा भग्गलुग्ग[स्स वा] साहेज्जं दलयति, सुहंसुहेण
 य णं अहिच्छत्तं संपावेति 'ति कट्ठु दोच्चं पि तच्चं पि 'घोसणयं घोसेह, २ मम
 एयमाणत्तिर्यं पच्चप्पिणह ।

तते णं ते कोहुंवियपुरिसा जाव एवं वदासी—हंदि सुणंतु भवंतो चंपानगरी-
 वत्थव्वा वहवे चरगा यं जाव पच्चप्पिणंति । तते णं तेसिं कोहुंवियपुरिसाणं
 [अंतिए] एयमहं सोच्चा चंपाए नयरीए वहवे चरगा य जाव गिहत्था य जेणेव
 धणे सत्थवाहे तेणेव उवागच्छंति । तते णं धणे सत्थवाहे तेसिं चरगाण य जाव
 गिहत्थाण य अच्छत्तगस्स छत्तगं दलयइ, जाव पत्थयणं दलयति, २ गच्छह
 णं तुब्भे देवाणुप्पिया । चंपाए नयरीए वहिया अग्गुज्जाणंसि ममं पडिवालेमाणा

सुजति नहा गावी तिरिक्खवासं विभावता ॥ गृहिधर्मा गृहस्थधर्म एव श्रेयानित्यभिसन्धाय
 तथ्योक्तकारी, धर्मचिन्तको धर्मसंहितापरिज्ञानवान् सभासदः, अविरुद्धो वैनयिकः, उक्तं च—
 अविरुद्धो विणयकारी देवाईण पराए भत्तीए । नह वेसियायणमुओ एवं अन्ने वि नायव्वा ॥
 विरुद्धः अक्रिपावादी, परलोकानभ्युपगमात् सर्ववादिभ्यो विरुद्धः, एव वृद्धः तापसः प्रथममुत्पन्न-
 त्वात् प्रायो वृद्धकाले च दीक्षाप्रतिपत्तेः श्रावकः ब्राह्मणः, अन्ये तु वृद्धश्रावक इति व्याचक्षते,
 स च ब्राह्मण एव, रत्तपडः परित्राजकः निर्ग्रन्थः साधुः, प्रभृतिग्रहणात् कापिलादिपरिग्रहः
 इति ॥—अटी० ॥

१. चीरियाए वा चम्मसंडियाए वा लो० ॥ २. हे २ विना-धम्मसंडिए हे १ जे १ । चम्मखंडिए
 सं १ ला २, ३ हे ४ । चम्मकडिए खं १ । धम्मकंडिए हे ३ । चम्मकड ला १ ॥ ३. मिच्छुड्डे खं १ ॥
 ४ पंडुरंगे हे १ विना ॥ ५ गोव्वरए वा गोव्वडए वा जे १ ॥ ६. हे २ विना-गिहधम्म-
 चित्तिए वा लो० हे १ । गिहधम्मचित्तिए वा ला १ । गिहधम्मचित्तिए वा हे ३ । गिहधम्मचित्तिए
 वा सं १ ला २, ३, हे ४ । गिहत्थधम्मचित्तिए वा जे १ ॥ ७. 'बुद्ध' नास्ति लो० ॥ ८. वा
 नास्ति जे १ हे १ ॥ ९. भग्गस्स लुग्गसां लो० । भग्गलुग्गस्स सां लासं ३ । "पत्थयण
 ति पत्थयदन शम्भलम्, पत्थेव ति अर्द्धपथे वृट्ठिनशम्भलस्य शम्भलपूरण द्रव्यं प्रक्षेपक", पडियस्स
 च्चि वाहनात् पतितस्य रोगे वा पतितस्य भग्गलुग्गस्स च्चि वाहनात् स्खलनाद्वा पतने भग्नस्य
 रुग्णस्य च जीर्णता गतस्येत्यर्थः"—अटी० ॥ १०. 'सुहेण अहि' सं १ ला २, ३, हे १, ४ ।
 सुहेण य अहि' जे १ ॥ ११. ति हे २ जे १ ॥ १२ घोसणय जे १ हे १ विना नास्ति ॥ १३.
 भगवंतो हे २ ला १ विना ॥ १४ य नास्ति सं १ ला २, ३, हे ४ खं १ ॥ १५. अत्र '२'
 इत्यनेन 'द्वलङ्घता एव वयासी' इति पाठोऽत्र विवक्षितः प्रतीयते ॥

२ चिद्धह । तते णं ते चरंगा य० धणेणं सत्थवाहेणं एवं वुत्ता समाणा जाव चिद्धंति ।

तते णं धणे सत्थवाहे सोहणांसि तिहि-करण-नक्खत्तंसि विपुलं असणं ४
 उवक्खडावेइ, २ मित्त-नाइ-णियग-सयण-संबंधि-परिजणं आमंतेति, २ भोयणं ५
 भोयावेति, २ आपुच्छति, २ ता सगडीसागडं जोयावेति, २ ता चंपाओ नगरीओ
 निग्गच्छति, २ णाईविगिद्धेहिं अद्धाणेहिं वसमाणे २ सुहेहिं वसहि-पायरासेहिं
 अंगं जणवयं मज्झमज्झेणं जेणेव देसगं तेणेव उवागच्छति, २ सगडीसागडं मोया-
 वेति, २ सत्थणिवेसं करेति, कोडुंवियपुरिसे सदावेति, २ एवं वदासी—तुम्हे णं
 देवाणुप्पिया । मम सत्थनिवेसंसि महया २ सद्देणं उग्घोसेमाणा २ एवं वदह—एवं
 खलु देवाणुप्पिया ! इमीसे आगमियाए छिन्नावायाए दीहमद्धाए अडवीए बहुमज्झ- १०
 देसभाए एत्थ णं बहवे णंदिफला नामं रुक्खा पन्नत्ता किण्हा जाव पत्तिया पुप्फिया
 फलिया हरिया रेरिज्जमाणा सिरीए अतीव अतीव उवसोभेमाणा चिद्धंति, मणुण्णा
 वत्तेणं जाव मणुन्ना फासेणं, मणुन्ना छायाए, तं जो णं देवाणुप्पिया ! तेसिं १५
 नंदिफलाणं रुक्खाणं मूलाणि वा कंद-तय-पत्त-पुप्फ-फलाणि वा बीयाणि वा
 हरियाणि वा आहारेति छायाए वा वीसमति तस्स णं आवाए भद्दए भवति, ततो
 पच्छा परिणममाणा २ अकाले चेव जीवियातो ववरोवेति । तं मा णं देवाणुप्पिया !
 "केइ तेसिं नंदिफलाणं मूलाणि वा जाव छायाए वा वीसमउ, मा णं से वि
 अकाले चेव जीवियातो ववरोविज्जति । तुम्हे णं देवाणुप्पिया ! अन्नेसिं रुक्खाणं
 मूलाणि य जाव हरियाणि य आहारेह छायासु वीसमह ति घोसणं घोसेह जाव
 पच्चप्पिणंति ।

१. इत्यन्ता पृ० २५२॥ २. अत्र '४' इत्यनेन 'असण पाणं खाइम साइमं' इति पाठो ग्राह्यः॥
 ३. 'विप्पणि' हे २ विना । "णाइविगिद्धेहिं अद्धाणेहिं ति नातिविक्कृष्टेषु नातिदीर्घेषु अध्वसु
 प्रयाणकमार्गेषु वसन् शुभैरनुकूलैः वसति-प्रातराशौ. आवासस्यानै. प्रातर्भोजनकालैश्चेत्यर्थः, देसगं
 ति देशान्तम्"—अटी०॥ ४. आगमिं ला १ हे २॥ ५. एत्थ णं जे १ हे १ विना नास्ति॥
 ६. वत्तेण ४ जाव जे १ हे १॥ ७. प्रतिषु पाठाः—कंद-तय-पत्त-पुप्फ-फलाणि वा बीयाणि वा
 जे १ हे १ । कद-तय-पत्त-पुप्फ-फल-बीयाणि वा जे १ हे १ विना । अत्र 'कदाणि वा तयाणि
 वा पत्ताणि वा पुप्फाणि वा फलाणि वा बीयाणि वा' इत्यपि सम्पूर्णः पाठो भवेत्॥
 ८. आहारंति जे १ हे १॥ ९. वीसमंति जे १॥ १०. केवि स १ ला २, ३, हे ४॥ ११. वीस-
 मओ त मा णं जे १ हे १ । वीसमतो मा ण खं १ । वीसमओ मा ण हे २॥ १२ ववरोविज्जस्सइ
 हे १ विना । ववरोविज्जस्सति ख १ ला ३ हे ३ । ववरोविज्जसि ला १॥

तते णं धणे सत्थवाहे सगडीसागडं जोएति, २ जेणेव नंदिफला रुक्खा तेणेव उवागच्छति, २ ता तेसिं नंदिफलाणं अदूरसामंते सत्थणिवेसं करेति, दोचं पि तच्चं पि कोडुंवियपुरिसे सद्दावेति, २ ता एवं वदासी—तुम्हे णं देवाणुप्पिया ! मम सत्थनिवेसंसि महता सद्देणं उग्घोसेमाणा २ एवं वयह—एए णं देवाणुप्पिया !
 ५ ते नंदिफला किण्हा जाव मणुत्ता छायाए । तं जो णं देवाणुप्पिया ! एएसिं णंदिफलाणं रुक्खाणं मूलाणि वा कंद-तया-पत्त-फलं जाव अकाले चेव जीवियाओ ववरोवेति, तं मा णं तुम्हे जाव वीसमह, मा णं अकाले चेव जीवितातो ववरोविस्संति, अन्नेसिं रुक्खाणं मूलाणि य जाव वीसमह ति कट्ठु घोसणं पच्चप्पिणंति ।

तत्थ णं अत्थेगइया पुरिसा धणस्स सत्थवाहस्स एयमट्ठं सद्दहंति जाव रोयंति,
 १० एयमट्ठं सद्दहमाणा पत्तियमाणा रोएमाणा तेसिं नंदिफलाणं दूरंदूरेण परिहर-
 माणा अन्नेसिं रुक्खाणं मूलाणि य जाव वीसमंति, तेसिं णं आवाए नो भद्दए
 भवति, ततो पच्छा परिणममाणा २ सुमरूवत्ताए ५ भुज्जो भुज्जो परिणमंति,
 एवामेव समणाउसो ! जो अम्हं निग्गंथो वा निग्गंथी वा जाव पंचसु कामगुणेषु
 नो सज्जति नो रज्जति ३ से णं इह भवे चेव चहूणं समणाणं ४ अच्चणिज्जे, परोलोए
 १५ नो आगच्छति जाव वीतीवतिस्सति ।

तत्थ णं अप्पेगतिया पुरिसा धणस्स एयमट्ठं नो सद्दहंति नो पत्तियंति नो
 रोयंति, धणस्स एयमट्ठं असद्दहमाणा अपत्तियमाणा अरोएमाणा जेणेव ते नंदिफला
 तेणेव उवागच्छंति, २ ता तेसिं नंदिफलाणं मूलाणि य जाव वीसमंति, तेसिं णं
 आवाए भद्दए भवति, ततो पच्छा परिणममाणा जाव ववरोवेति, एवामेव
 २० समणाउसो ! जो अम्हं निग्गंथो वा निग्गंथी वा पच्चति पंचसु कामगुणेषु
 सज्जति ३ जाव अणुपरियट्ठिस्सति, जहा व ते पुरिसा ।

१. तं नास्ति जे १ हे १ ॥ २. कद-तय-पत्त-फल हे २ ला १ । कद तया पत्ते फले हे १ ।
 कंदतयपत्तेफले जे १ ॥ ३. दृश्यता पृ० २५३ पं० १४ ॥ ४. 'रोवेति जे १ हे १ ॥ ५. ववरोविस्सति
 जे १ हे १ ॥ ६. रोएति हे २ ख १ ॥ ७. 'माणा ३ तेसिं इति प्रतिपु पाठः ॥ ८. अत्र ५ इत्यङ्केन
 'सुमरूवत्ताए सुभरसत्ताए सुभगघत्ताए सुभफासत्ताए सुभज्जयत्ताए' इति पाठो विवक्षितो
 भाति ॥ ९. रज्जति २ से ण हे ३ । रज्जति से ण हे १, २, ख १ । अत्र '३' इत्यङ्केन 'नो
 सज्जति नो रज्जति नो मुच्छति' ईदृशः पाठो विवक्षितो भाति ॥ १०. दृश्यता पृ० ९१
 पं० १८ ॥ ११. दृश्यता पृ० ९२ पं० २०, पृ० १०० पं० ७, पृ० १०६ पं० १ ॥ १२. सद्दहति
 ३ धणस्स इति प्रतिपु पाठः ॥ १३. 'माणा ३ जेणेव इति प्रतिपु पाठः' ॥ १४. 'रोएति हे १ ॥
 १५. सज्जति ३ जाव इति प्रतिपु पाठः । अत्र '३' इत्यङ्केन 'सज्जति रज्जति मुच्छति' ईदृशः
 पाठो विवक्षितो भाति ॥ १६. दृश्यता पृ० ९१ पं० १२, पृ० १०० पं० १, पृ० १०६ पं० १ ॥

तते णं से धणे सगडीसागडं जोयावेति, २ जेणेव अहिच्छत्ता नगरी तेणेव उवागच्छति, २ अहिच्छत्ताए नयरीए वहिया अग्गुज्जाणे सत्थनिवेसं करेति, २ सगडीसागडं मोयावेइ । तए णं से धणे सत्थवाहे महत्थं महग्घं महरिहं रायरिहं पाहुडं गेण्हइ, २ चैहूहिं पुरिसेहिं सद्धिं संपरिवुडे अहिच्छत्तं नगरिं मज्झमज्जेणं अणुपविसइ, २ जेणेव कणगकेऊ राया तेणेव उवागच्छति, २ करयल जाव चद्धावेइ, २ तं महत्थं महग्घं महरिहं पाहुडं उवणेति । तए णं से कणगकेऊ राया हट्ठतुडे धणस्स सत्थवाहस्स तं महत्थं महग्घं महरिहं जाव पडिच्छइ, धणं सत्थवाहं सक्कारेति सम्माणेति, २ उस्सुंकं वियरति, २ पडिविसलेइ ।

तए णं से धणे भंडविणिमयं करेइ, २ परिभंडं गेण्हति, २ सुहंसुहेणं जेणेव चंपानयरी तेणेव उवागच्छति, २ मित्त-नाति[-णियग-सयण-सवंधि-परिजणेण सद्धिं] अभिसमन्नागते विपुलाइं माणुस्सगाइं जाव विहरति ।

ते णं काले णं ते णं समए णं थेरागमणं, धणे धम्मं सोच्चा जेड्डपुत्तं कुडुंवे ठवेत्ता पव्वइए, सामाईयमाइयाइं एक्कारस अंगाइं [अहिज्जित्ता], चहूणि वासाणि [सामण्णपरियागं पाउणित्ता] मासियाए संलेहणाए अप्पाणं शोसेत्ता अन्नतरेसु देवलोएसु देवत्ताए उववन्ने, महाविदेहे वासे सिज्झिहिति जाव अंतं करेहिति ।

एवं खलु जंबू ! समणेणं भगवया महावीरेणं पन्नरसमस्स नायज्झयणस्स अयमट्ठे पणत्ते ति वेमि ।

॥ पन्नरसमं नायज्झयणं संमत्तं ॥

१. महत्थं ३ राय^० इति प्रतिपु पाठः । दृश्यता पृ० ४१ पं० १ । पृ० १२४ टि० १ ॥
 २. बहुपुरिसेहिं हे २ विना ॥ ३. महत्थ ३ इति प्रतिपु पाठः । दृश्यता पृ० ४१ पं० १ ॥
 ४. उस्सुक्क स १ ला २, ३, हे ४ ॥ ५. तए ण से धणे हे २ विना नास्ति ॥ ६. सामाईय-
 माईयाइ एक्कारस हे २ ला १ । एक्कारममाइयाइ खं १ ॥ ७. अंगाणि हे २ ॥ ८. वासाणि
 जाव मासियाए हे १ जे १ ॥ ९. करेहि हे १ ॥ १०. समत्त । अ ४३३८ ॥-स १ । समत्तं ।
 अं ४३३७-हे ४ ॥

सोलसमं अज्झयणं 'अवरकंका'

१०६. जति णं भंते ! [समणेणं भगवता महावीरेणं] पन्नरसमस्स णाय-
ज्झयणस्स अयमद्वे पन्नत्ते, सोलसमस्स णं णायज्झयणस्स के अद्वे पन्नत्ते ?

एवं खलु जंबू ! ते णं काले णं ते णं समए णं चंपा नाम नयरी होत्था ।
५. तीसे णं चंपाए नयरीए बहिया उत्तरपुरत्थिमे दिसीभाए सुभूमिभागे नाम उज्जाणे
होत्था । तत्थ णं चंपाए नयरीए तओ माहणा भातरो परिवसंति, तंजहा—सोमे,
सोमदत्ते, सोमभूती, अड्डा जाव 'रिन्वेद ४ जाव सुपरिनिट्ठिया । तेसि णं
माहणाणं तओ भारियातो होत्था, तंजहा—नागसिरी, भूयसिरी, जक्खसिरी,
सुकुमाल जाव तेसि णं माहणाणं ईट्ठाओ विपुले माणुस्सए जाव विहरंति ।

१०. तते णं तेसिं माहणाणं अन्नया कैयाइ एगयओ समुवागयाणं जाव इमेयारूवे
मिहो कहासमुल्लवे समुप्पज्जित्था—एवं खलु देवाणुप्पिया । अम्मं इमे विपुले धँण
जाव सावतेज्जे, अलाहि जाव आसत्तमाओ कुलवंसाओ पकामं दाउं पकामं भोत्तुं
पकामं परिभाएउं, तं सेयं खलु अम्मं देवाणुप्पिया ! अन्नमन्नस्स गिहेसु कल्लकल्लिं
विपुलं अँसण-पाण-खाइम-साइमं उवक्खडेउं पँरिभुंजमाणाणं विहरत्ति । अन्नमन्नस्स
१५. एयमद्वं पडिसुणेंति, २ कल्लकल्लिं अन्नमन्नस्स गिहेसु विपुलं अँसण-पाण-खाइम-
साइमं उवक्खडावेत्ति, २ पँरिभुंजमाणा विहरंति ।

तते णं तीसे नागसिरीए माहणीए अन्नदा भोयणवारए जाते यावि होत्था ।
तते णं सा नागसिरी विपुलं अँसण-पाण-खाइम-साइमं उवक्खडेति, २ एगं महं
सालतियं तित्तालउयं बहुसंभारसंजुत्तं णेहावगाढं उवक्खडावेति, २ एगं विंदुयं

१. रिउन्वेद° खं १ हे २, ३ विना । दृश्यता पृ० ११४ पं० १० टि० ८ ॥ २. इट्ठा विउले
जे १ । दृश्यता पृ० ८ पं० २ टि० १ ॥ ३. कयाइं हे १ । ४ दृश्यता पृ० ९५ पं० १०—१२ ॥
५. अम्मं हे १ जे १ ॥ ६. प्रतिषु पाठाः—धणधन्न जाव साव° ला १ । धण जाव साव° हे १,
३ जे १ ख १ । धण साव° हे २ । धणे जाव साव° सं १ ला २, ३, हे ४ । दृश्यता पृ० ४०
पं० १९ ॥ ७. दृश्यतां पृ० ४६ पं० २०—पृ० ४७ पं० २ ॥ ८. असण ४ उव° जे १ विना ।
असण ४ उव° जे १ ॥ ९. उवक्खडावेउं २ पडिभुं ला १ ॥ १०. परिभुजे° हे २ ख १ ला १ विना ॥
११ असण ४ उव° हे २, ३ ख १ ला १ । असणं ४ उव° हे २, ३ ला १ ख १ विना ॥
१२. परिभुजे° हे १, २ ख १ ला १ विना ॥ १३ असण ४ उव° हे १ जे १ ॥ १४ तित्तला°
स १ ला २, ३, हे ४ । “सालाहयं ति शारदिकम्, सारेण वा रसेन चित्तं युक्तं सारचित्तम्,
तित्तालउयं कटुकतुम्भकं बहुसंभारसंजुत्तं बहुभिः सम्भारद्रव्यैः उपरि प्रक्षेपद्रव्यैः त्वगेलाप्रभृतिभिः
सयुक्तं यत् तत् तथा स्नेहावगाढं स्नेहव्याप्तम्”—अटी० ॥

कैरतलम्मि आसाएइ, २ तं खारं कडुयं अँखज्जं विसंभूयं जाणित्ता एवं वदासि—
 धिरत्थु णं मम नागसिरीए अहन्नाए अपुण्णाए दूभगाए दूभगसत्ताए दूभग-
 णिबोलियाए, जाए णं मए सालइए बहुसंभारसंभिए नेहावगाढे उवक्खडिए,
 सुबहुदव्वक्खए यं नेहक्खए य कए, तं जति णं ममं जाउयाओ जाणिस्संति तो
 णं ममं खिसिस्संति ४ । तं जाव ममं जाउयाओ ण जाणंति ताव मम सेयं एयं ५
 सौलतियं तित्तलाउयं बहुसंभारणेहकयं एगंते गोवेत्ताए, अन्नं सौलइयं महुरालाउयं
 जाव नेहावगाढं उवक्खडेत्ताए, एवं संपेहेति, २ ता तं सालतियं जाव गोवेइ, २
 अन्नं सालतियं महुरालाउयं उवक्खडेइ, २ तेसिं माहणाणं ण्हायाणं जाव सुहासण-
 वरगयाणं तं विपुलं अँसण-पाण-खाइम-साइमं परिवेसेति । तते णं ते माहणा
 जिमित्तुत्तरागया समाणा आयंता चोक्खा परमसूइभूया सकम्मसंपउत्ता जाया यावि १०
 होत्था । तते णं ताओ माहणीओ ण्हायाओ जाव विभूसियाओ तं विपुलं अँसण-
 पाण-खाइम-साइमं आहारेंति, २ जेणेव सयाइं सयाइं गेहाइं तेणेव उवागच्छंति,
 २ सकम्मसंपउत्तातो जायातो ।

१०७. ते णं काले णं समए णं धम्मघोसा नाम थेरा जाव बहुपरिवारा जेणेव
 चंपा नाम नगरी जेणेव सुभूमिभागे उज्जाणे तेणेव उँवा[गच्छंति], २ अहापडिरूवं १५
 जाव विहरंति । परिसा निग्गया, धम्मो कहिओ, परिसा पडिगया । तए णं तेसिं
 धम्मघोसाणं थेराणं अंतेवासी धम्मरूई नाम अणगारे ओराले जाव तैयँलेस्से मासं-
 मासेणं खममाणे विहरति । तते णं से धम्मरूई अणगारे मासखमणपारणगंसि

१ करयलसि जे १ ॥ २. अन्नखज्ज हे १ ॥ ३. विसंभूयं हे ३ ख १ । विसंभूयमिति हे १
 जे १ ॥ ४. “दूभगसत्ताए त्ति दुर्भगः सत्त्वः प्राणो यस्या सा तथा, दूभगनिबोलियाए
 त्ति निम्बगुलिकेव निम्बफळमिव अत्यनादेयत्वसाधर्म्यात् दुर्भगाना मध्ये निम्बगुलिका दुर्भगनि-
 म्बगुलिका, अथवा दुर्भगाना मध्ये निर्वोलिता निमज्जिता दुर्भगनिर्वोलिता” —अटी० ॥ ५. ‘संभीए
 हे २ ॥ ६. य जे १ हे १ विना नास्ति ॥ ७. जायाओ लो० । “जाउयाओ त्ति देवराणा जाया
 भार्या इत्यर्थः” —अटी० ॥ ८. तो ण मए ख १ । ता णं मए लो० ॥ ९. अयं ‘४’ इत्यङ्कः
 खं १ हे १ ला १ विना नास्ति । अत्र ४ इत्यङ्केन खिसिस्संति निंदिस्संति गरहिस्संति परिभविस्सति
 इति पाठो विवक्षितो भाति ॥ १०. जाव ताव मम जातोउयाओ ला १ जे १ । जाव ताव
 ममं जातोउयाओ ख १ ॥ ११. सालइय हे २ । एवमग्रेऽपि । सालाइय जे १ ॥ १२. सालाइयं
 हे १ जे १ । एवमग्रेऽपि ॥ १३. महुरालाउय नास्ति हे १, २, ख १ जे १ ॥ १४. असण ४ परि°
 जे १ हे १ । असण पाणं खाइम साइम परि° हे २ । असण ४ परि° जे १ हे १, २ विना ॥
 १५. असण ४ जाव आहा° जे १ हे १ । असण ४ आहा° जे १ हे १ विना ॥ १६. उवा २ अहा°
 इति प्रतिपु पाठः ॥ १७. तेउलेस्से स १ ला ३ हे ४ ॥

पढमाए 'पोरुसीए सज्झायं करेइ, वीयाए 'पोरुसीए, एवं जहा गोयमसामी तहेव उग्गाहेति, तहेव धम्मघोसं थेरं आपुच्छइ, २ जाव चंपाए नयरीए उच्च-नीच-मज्झिमकुलाइं जाव अडमाणे जेणेव नागसिरीए माहणीए गिहे तेणेव अणुपविट्ठे ।

- ५ तते णं सा नागसिरी माहणी धम्मरुइं अणगारं एँजमाणं पासति, २ ता तस्स सालइयस्स 'तित्तलाउयस्स बहु[संभारसंभियस्स] नेहा[वगाढस्स] एडणट्टयाए हँट्तुट्ठा उट्ठाए उट्ठेति, २ ता जेणेव भत्तघरे तेणेव उवागच्छति, २ तं सालतियं तित्तलाउयं बहु[संभारसंभियं] नेहा[वगाढं] धम्मरुइस्स अणगारस्स पेडिग-हगे सव्वमेव निसिरति । तते णं से धम्मरुइं अणगारे अहापज्जत्तमिति कट्ठ
- १० नागसिरीए माहणीए गिहातो पडिनिक्खमति, २ ता चंपाए नगरीए मज्झमज्झेणं पडिनिक्खमति, २ जेणेव सुभूमिभागे उज्जाणे 'तेणेव उवागच्छति, जेणेव धम्मघोसा थेरा तेणेव उवागच्छति, २ ता धम्मघोसस्स अदूरसामंते अन्न-पाणं पडिलेहेति', २ अन्न-पाणं से करयलंसि पडिदंसेति । तते णं ते धम्मघोसा थेरा तस्स सालइतस्स नेहावगाढस्स गंधेणं अभिभूया समाणा ततो सालइयातो नेहावगाढाओ एगं 'विंदुगं
- १५ गहाय करयलंसि आसादेति, २ 'तं तित्तगं खारं कडुयं अखजं अँभोजं विसभूयं जाणित्ता धम्मसँखिं अणगारं एवं वदासी—जति णं तुमं देवाणुप्पिया ! ऐयं सालइयं जाव नेहावगाढं आहारेसि 'तो णं तुमं अकाले चेव जीवितातो ववरोविज्जसि, तं मा णं तुमं देवाणुप्पिया ! इमं जाव आहारेसि, मा णं तुमं अकाले चेव जीविताओ ववरोविज्जसि । तं गँच्छ णं तुमं देवाणुप्पिया ! इमं सालतियं एगंत-
- २० मणावाए अँचित्ते थंडिले परिट्ठवेहि, २ अन्नं फासुयं एसणिज्जं अँसण-पाण-खाइम-साइमं पडिगाहेत्ता आहारं आहारेहि ।

१. पोरिसीए जे १ विना । पोरिसीयाए सं १ ला ३ ॥ २. पोरिसीए एव जहा जे १ विना । पोरुसीए पर जहा जे १ ॥ ३. दृश्यता भगवतीसूते २।५।२२ ॥ ४. इज्जं हे १ ॥ ५. सालाइं जे १ हे १ ॥ ६. तित्तकडुयस्स हे २ विना ॥ ७. हिट्ठं हे १ ॥ ८. सालां हे १ जे १ । एवमग्गेऽपि सर्वत्र ॥ ९. तित्तकडुय हे २ विना ॥ १०. गगहमि हे १ जे १ ॥ ११. तेणेव उवागच्छति नास्ति जे १ हे १ ॥ १२. 'इ ३ अ' हे १ ॥ १३. हे १ विना—'पाणं सि कर' जे १ । 'पाण कर' हे १ जे १ विना ॥ १४. विंदुं गहाय हे १ जे १ ॥ १५. त हे १ जे १ विना नास्ति ॥ १६. अपिज्ज त्रिमभूयमिति (त्रिभूमियमि ति जे १) जाणित्ता हे १ जे १ ॥ १७. रा १ विना—'रुतिं अण' स १ ला २, ३, हे ३, ४ । 'रुइंअण' हे २ । 'रुइंअण' हे १ जे १ ला १ ॥ १८. एव हे १ जे १ ॥ १९. ते ण हे १ जे १ ॥ २०. गच्छह ण तुम हे १ जे १ । गच्छह तुम ला १ ॥ २१. अचित्ते हे २ खं १ ॥ २२. असण ४ पडिं हे १ जे १ विना । असण ४ पडिं हे १ जे १ ॥

तते णं से धम्मरूई अणगारे धम्मघोसेणं थेरेणं एवं बुत्ते समाणे धम्मघोसस्स
 थेरस्स अंतियाओ पडिनिक्खमति, २ ता सुभूमिभांगउज्जाणाओ अदूरसामंते
 थंडिलं पडिलेहेति, २ ता तातो सालइयातो एगं विंदुं गहाय थंडिलंसि निसि-
 रति । तते णं तस्स सालतियस्स तित्तकड्डयस्स बहु[संभारसंभियस्स] नेहावगाढस्स
 गंधेणं बहूणि पिपीलिगासहस्साणि पाउब्भूयाणि, जा जहा य णं पिपीलिका आहा-
 रेति सा तहा अकाले चेव जीवितातो ववरोविज्जति । तते णं तस्स धम्मरू-
 इस्स अणगारस्स इमेयारूवे अज्झत्थिए चित्थिए पत्थिए मणोगए संकप्पे समुप्पज्जित्था
 —जइ ताव इमस्स सालंतियस्स जाव एगंमि विंदुगंमि पक्खित्तंमि अणेगांतिं
 पिपीलिकासहस्साइं ववरोविज्जंति, तं जति णं अहं एयं सालइयं थंडिलंसि सव्वं
 निसिरामि १० तो णं बहूणं पाणानं भूयाणं जीवाणं सत्ताणं वहकरणं भविस्सति, तं
 सेयं खलु ममेयं सालइयं जाव गाढं सयमेव आहारेत्तए, ममं चेव एएणं सरीरणं
 णिज्जाउ त्ति कट्ठु एवं संपेहेति, २ ता मुहपोत्तिं पडिलेहेति, २ ता ससीसो-
 वरियं कायं पमज्जेति, २ ता तं सालइयं तित्तकड्डयं बहु[संभारसंभियं] नेहावगाढं
 विल्लिमिव पन्नगभूतेणं अप्पाणेणं सव्वं सरीरंकोट्टगंसि पक्खिवति । तते णं तस्स
 धम्मरूइस्स तं सालइयं जाव नेहावगाढं आहारियस्स समाणस्स मुहुत्तंतरेणं परिणम-
 माणंसि सरीरगंसि वेयणा पाउब्भूता उज्जला जाव दुरहियासा । तते णं से
 धम्मरूई अणगारे अयामे अवले अवीरिए अपुरिसंक्कारपरक्कमे अधारणिज्जमिति कट्ठु
 आयारभंडगं एगंते ठवेइ, २ ता थंडिलं पहिलेहेति, [२] दब्भसंधारगं ११ संथरेइ, २
 दब्भसंधारगं दुरुहति, २ ता पुरत्थाभिमुहे संपलियंकनिसण्णे करयलपरिग्गहियं
 [दसणहं सिरसावत्तं मत्थए अंजलिं कट्ठु] एवं वदासी—नमोऽत्थु णं अरहंताणं

५

१०

१५

२०

१. 'भाग' नास्ति हे २ ख १ ॥ २. थंडिलं हे १ जे १ ॥ ३. ततो हे ३, ४ स १ ला १, २, ३ ॥
 ४. विंदुग ला १ ॥ ५. थंडिल निसिरइ हे २ ॥ ६. पाउ जा जहा हे १ विना ॥ ७. सालइयस्स
 हे २ ॥ ८. विंदुमि सं १ ला २, ३, हे ३, ४ । विंदुवियमि ख १ ॥ ९. 'गाणि हे २ ॥
 १०. सालइयं हे २ ॥ ११. ता णं जे १ ॥ १२. पाणान ४ वहं इति प्रतिपु पाठः ॥ १३. "विल-
 लिवेत्यादि, विले इव रन्ध्रे इव पन्नगभूतेन सर्पकल्पेन आत्मना करणभूतेन सर्वं तदलाबु
 शरीरकोष्ठके प्रक्षिपति, यथा किल विले सर्प आत्मानं प्रक्षिपति पार्श्वान् असंस्पृशन् एवमसौ वदन-
 कन्दरपार्श्वान् असंस्पृशन् आहारेण तदसञ्चारणतः तदलाबु जठरविले प्रवेशितवानिति भावः"—
 अटी० ॥ १४. 'कोट्टसि हे १, २, ला १ ख १ ॥ १५. दृश्यता पृ० ६२ पं० १४ टि० २० ॥ अत्र
 'उज्जला विउला पगाढा कक्कसा कड्डया फरसा निट्ठुरा चडा तिच्चा दुक्खा दुग्गा दुरहियासा'
 इति संपूर्णः पाठो भाति, दृश्यता भगवतीसूत्रे पृ० २०९ टि० १ ॥ १६. 'सकार' हे २ ॥
 १७. 'संधार हे १, ४ ला ३ ॥ १८. 'सया' ला ३ हे ४ ॥

जाव संपत्ताणं, नमोऽत्थु णं धम्मघोसाणं थेराणं मम धम्मायरियाणं धम्मोवएसयाणं,
 पुंविं पि णं मए धम्मघोसाणं थेराणं अंतिए सव्वे पाणातिवाए पच्चक्खाए जाव-
 जीवाए जाव परिग्गहे, इयाणिं पि णं अहं तेसिं चेव भगवंताणं अंतिए सव्वं
 पाणातिवायं पच्चक्खामि जाव परिग्गहं पच्चक्खामि जावजीवाए, जहा खंदओ
 ५ जाव चरिमेहिं उस्सास[नीसासेहिं] वोसिरामि त्ति कट्टु आलोइयपडिक्कंते समाधि-
 पत्ते कालगए ।

तते णं ते धम्मघोसा थेरा धम्मरुइं अणगारं चिरगयं जाणित्ता समणे निग्गंथे
 सदावेति, २ ता एवं वदासी—एवं खलु देवाणुप्पिया । धम्मरुइं अणगारे मास-
 खमणपारणगंसि सालइयस्स जाव गाढस्स णिसिरणट्टयाए वहिया निग्गते चिरावेति,
 १० तं गच्छह णं तुव्वे देवाणुप्पिया ! धम्मरुइस्स अणगारस्स सव्वतो समंता मग्गण-
 गवेसणं करेह ।

तते णं ते समणा निग्गंथा जाव पडिसुणेति, २ ता धम्मघोसाणं थेराणं
 अंतियाओ पडिनिक्खमंति, २ धम्मरुइस्स अणगारस्स सव्वतो समंता मग्गण-
 गवेसणं करेमाणा २ जेणेव थंडिलं तेणेव उवागच्छंति, २ धम्मरुइस्स अणगारस्स
 १५ सरीरगं निप्पाणं निच्चेट्ठं जीवविप्पजढं पासंति, २ ता हा हा अहो अकज्जमिति कट्टु
 धम्मरुइस्स अणगारस्स परिणिव्वाणव्रत्तिं काउस्सग्गं करेति, २ ता धम्मरुइस्स
 आयारभंडगं गेण्हंति, २ ता जेणेव धम्मघोसा थेरा तेणेव उवागच्छंति, २ ता
 गमणागमणं पडिक्कमंति, २ ता एवं वदासी—एवं खलु अम्हे तुव्वं अंतियाओ
 पडिनिक्खमामो, सुभूमिभागस्स उज्जाणस्स परिपेरतेणं धम्मरुइस्स अणगारस्स
 २० सव्वतो जाव करेमाणा जेणेव थंडिले तेणेव उवाग[च्छामो] जाव इहं हव्वमागया,
 तं कालगए णं मंते ! धम्मरुइं अणगारे, इमे से आयारभंडए । तते णं ते धम्मघोसा

१. पुव्व सं १ हे ४ ॥ २. अतिय हे २ विना ॥ ३. दइयता भगवतीसूत्रे २।१।५० ॥ ४. उसास हे २ ॥ ५. प्रतिपु पाठाः—^०रुइ अ मास^० हे २ । ^०रुइ मास^० हे १ जे १ ला ३ । ^०रुइस्स मास^० ला १ । ^०रुइस्स माम^० ख १ । ^०रुइ मास^० स १ ला २ हे ४ । रुइ मास^० हे ३ ॥ ६. णिमर^० हे २ ॥ ७. चिराइते (विराइवे?) जेसं १ ॥ ८. ^०माणा जेणेव हे १ जे १ विना ॥ ९. थंडिलं हे १ जे १ ॥ १०. प्रतिपु पाठाः—उवागया । धम्म^० हे २ । उवागच्छति २ ता धम्म^० जे १ । उवागच्छति २ धम्म^० ला १ लो० । उवा० २ धम्म^० हे २ जे १ ला १ विना ॥ ११. “गमणागमणाए(णं ?) पडिक्कमति त्ति गमणागमनमीर्यापयिकाम्”—अटी० ॥ १२. थंडिले जे १ हे १ ॥ १३. उवा २ जाव हे २ विना । उ २ जाव खं १ ला १ । उवाग जाव हे २ । अत्र ‘उवागया २ जाव’ इत्यपि सपूर्ग पाठो भवेत्, दइयता टि० १० ॥ १४. ^०रुइ हे १, २ जे १ ॥

थेरा पुव्वगए उव्वओगं गच्छंति, २ ता समणे निग्गंथे निग्गंथीओ यं सदावेति,
२ ता एवं वडासी—एवं खलु अज्जो । मम अंतेवासी धम्मरुई नाम अणगारे
पगइमहए जाव विणीए मासंमासेणं अणिक्खित्तेणं तत्रोक्कमेणं जाव नागसिरीए
माहणीए गिहं अणुप्पविट्ठे । तए णं सा नागसिरी माहणी जाव निसिरइ । तए
णं से धम्मरुई अणगारे अहापज्जत्तमिति कट्ठु जाव कालं अणवकंखमाणे विहरति । ५

से णं धम्मरुई अणगारे बहूणि वासाणि सामन्नपरियागं पाउणित्ता आलोइय-
पडिक्कंते समाहिपत्ते कालमासे कालं किच्चा उडुं सोहम्म जाव सव्वइसिद्धे महा-
विमाणे देवत्ताए उववन्ने । तत्थ णं अजहण्णमणुक्कोसेणं तेत्तीसं सागरोवमाइं ठिती
पन्नत्ता, तत्थ णं धम्मरुइस्स वि देवस्स तेत्तीसं सागरोवमाइं ठिती पन्नत्ता । से णं
धम्मरुई देवे ताओ देवलोगाओ जाव महाविदेहे वासे 'सिज्झिहिति बुज्झिहिति १०
मुच्चिहिति परिणिव्वाहिति सव्वदुक्खाणमंतं काहिति ।

१०८. तं धिरत्थु णं अज्जो । नागसिरीए माहणीए अधन्नाए अपुन्नाए जाव
णिंवोलियाए, जाए णं तहारूवे साहू साहुरूवे धम्मरुई अणगारे मासखमण-
पारणगंसि सालइएणं जाव गाढेणं अकाले चेव जीवितातो ववरोविए ।

तते णं ते समणा निग्गंथा धम्मघोसाणं थेराणं अंतिए एतमडुं सोच्चा णिसम्मा
चंपाए सिंघाडग-तिग जावँ बहुजणस्स एवमातिक्खंति ४—धिरत्थु णं १५
देवाणुप्पिया । नागसिरीए माहणीए जाव णिंवोलियाए जाए णं तहारूवे साहू
साहुरूवे धम्मरुई सालतिएणं जाव जीवियाओ ववरोविते ।

तए णं तेसिं समणाणं निग्गंथाणं अंतिए एयमडुं सोच्चा णिसम्मा जाव बहुजणो
अन्नमन्नस्स एवमातिक्खति, एवं भासति, [एवं पण्णवेति, एवं परूवेति—] धिरत्थु

१. य नास्ति हे २, ४ सं १ ला ३ ॥ २. 'रुइ हे २ ॥ ३. जणुपं सं १ ला १, २, ३, हे ४ ॥
४ 'मिति जे १ विना ॥ ५. दृश्यता पृ० ७६ पं १२ ॥ ६. सिज्झिहिति ५ हे २ । सिज्झिही
सं १ ला २, ३, हे ३, ४ । सिज्झिहइ हे १ । '५' हे २ विना नास्ति । '५' इत्यङ्केन ग्राह्यः पाठः
पृ० ७६ पं १९ अनुसारेणात्रास्माभिर्निर्दिष्टः ॥ ७ जावशब्देन 'सिंघाडग-तिग-चउक्क-चच्चर-
चउम्मुह-महापह-पहेसु' इति सम्पूर्णः पाठोऽत्र ज्ञेयः । दृश्यता पृ० २३ पं ५ ॥ ८. 'क्खति ४
इति प्रतिपु पाठः । अत्र '४' इत्यङ्केन 'एवमातिक्खति, एवं भासति, एवं पण्णवेति, एवं
परूवेति' इति सम्पूर्णः पाठो ज्ञेयः । दृश्यता पं २० तथा अधस्तन टिप्पणम् ११ ॥ ९. प्रतिपु
पाठाः—साहुरूवे धम्मरुई सालाइय जाव जीविं हे १ । साहुरूवे धम्मरु लाइय जाव जीविं
जे १ । साधुरूवे सालाइएण जीविं ला १ । साहुरूवे सालइएण जीविं हे १ जे १ ला १ विना ॥
१०. जाव सं १ ला २, ३ हे ४ विना नास्ति ॥ ११. अत्र दृश्यता पृ० १५९ पं १९-२०
टि० १३ ॥

णं नागसिरीए माहणीए जाव ववरोविते । तते णं ते माहणा चंपाए नगरीए बहुजणस्स अंतिए एतमद्वं सोच्चा निसम्मा आसुरुत्ता जाव मिसिमिसेमाणा जेणेव नागसिरी माहणी तेणेव उवागच्छंति, २ ता नागसिरीं माहणिं एवं वदासी—हं भो नागसिरी ! अपत्थियपत्थिए दुरंतपंतलक्खणे हीणपुण्णचाउदसे ! धिरत्थु णं तव अधच्चाए अपुण्णाए जाव णिवोलियाते, जाए णं तुमे धम्मरुई अणगारे ५ मासखमणपारणगंसि सालतिएणं जाव ववरोविते, उच्चावयाहिं अक्कोसणाहिं अक्कोसेति, उच्चावयाहिं उद्धंसणाहिं उद्धंसंति, उच्चावयाहिं णिच्छुहणाहिं णिच्छुभंति, उच्चावयाहिं णिच्छोडणाहिं निच्छोडेति, तज्जेति, तालेंति, तज्जित्ता तालित्ता सयातो गिहातो निच्छुभंति ।

तते णं सा नागसिरी सयातो गिहातो निच्छुद्धा समाणी चंपाए नगरीए १० सिंघाडग-तिग-चउक्क-चच्चर-चउम्मुह जाव बहुजणेणं हीलिज्जमाणी खिसिज्जमाणी निदिज्जमाणी गरहिज्जमाणी तज्जिज्जमाणी^१ पव्वहिज्जमाणी धिक्कारिज्जमाणी युक्का-रिज्जमाणी कत्थइ ठाणं वा निलयं वा अलभमाणी^२ दंडिखंडनिवसणा खंडमल्लय-खंडघडगहत्थगया फुट्टहडाहडसीसा मच्छियाचडगरेणं अन्निज्जमाणमग्गा गेहंगेहेणं^३ देहंवलियाए वित्तिं कप्पेमाणी विहरति ।

१. सिरीं माहणिं हे २ । सिरी माहणी ला १, ३ ग्वं १ हे ४ । सिरीए माहणीए ला २ हे ३ ॥ २. अप्पं सं १ ला ३, हे ३, लो० सं १ ॥ ३. जाव नास्ति हे २ ख १ ॥ ४. प्रतिपु पाठा—तुमे धम्मरुई अणगारे मासं हे १ । तुमे धम्मरुई अणगारस्स मासं जे १ । तुमे तहारुवे साहु साहुरुवे मासं हे १ जे १ विना ॥ ५. उच्चावयाहिं अक्कोसेहिं जे १ । “उच्चावयाहिं ति असमञ्ज-सामिः, अक्कोसणाहिं ति मृतासि त्वमित्यादिभिर्वचनैः, उद्धंसणाहिं ति ‘दुष्कुलीने’ इत्यादिभिः कुलाग्रभिमानपातनार्थैः, निच्छुहणाहिं ति ‘निःसरास्मद्गोहात्’ इत्यादिभिः, निच्छोडणाहिं ति ‘त्यक्तास्मदीयं वस्त्रादि’ इत्यादिभिः, तज्जेति चि ‘ज्ञास्यसि पापे’ इत्यादिभणनतः, तालेंति चि चपेटादिभिः”—अटी० ॥ ६. उक्कोभंति स १ ला २, ३ हे ४ ॥ ७. उद्धंसंति हे १ । उद्धंसंति जे १ ॥ ८. उच्चावयाहिं जे १ ॥ ९. हे १ विना—निच्छुभमाणाहिं निच्छुभमति हे २ । णिग्ग-च्छणाहिं णिग्गच्छंति हे १, २ विना सर्वत्र । दृश्यतामुपरितन टिप्पणम् ५ ॥ १०. चच्चरचउक्क षड्हुं सं १ ॥ ११. जाव जे १ हे १ विना नास्ति ॥ १२. पव्वहिं हे १ जे १ ॥ १३. माणा ला १ ॥ १४. दण्डिखंडवसणा हे २ विना । “दण्डी कृतसन्धान जीर्णवस्त्रम्, तस्य खण्ड निवसन परिधान यस्याः सा तथा, खण्डमल्लकं खण्डदराव भिक्षाभाजन खण्डघटकश्च पानीयभाजन ते हस्तयोर्गते यस्याः सा तथा, फुट्ट ति स्फुटित स्फुटित-नेत्रसञ्चयत्वेन विकीर्णकेश हडाहडं ति अत्यर्थं शीर्ष शिरो यस्याः तथा, मक्षिकाचटकरेण मक्षिकासमुदायेन अन्वीयमानमार्गा अनुगम्यमानमार्गा, मयाविल हि वस्तु मक्षिकाभिर्वेष्टयने एवेति, ‘देह वलिम्’ इत्येतस्याख्यानं देहं(देह—अटीजे०)-वल्किा, तथा, अनुस्वागे नैपातिक्क”—अटी० ॥ १५. देह्वं जे १ हे १ ॥

तते णं तीसे नागसिरीए माहणीए तच्चमवंसि चेव सोलस रोयातंका पाउब्भूया,
तंजहा—सासे कासे जोणिसूले जाव कोढे ।

तए णं सा नागसिरी माहणी सोलसहिं रोयातंकेहिं अभिभूता सैमाणी अट्ट-
दुहट्टवसट्टा कालमासे कालं किच्चा छट्टाए पुढवीए उक्कोससागरोवमट्टितीएसु ^५नेरइएसु
नेरइयत्ताए उववज्जा । सा णं तओऽणंतरं उव्वट्टिता मच्छेसु उववज्जा, तत्थ णं
सत्थवज्झा दाहवक्कंतीए कालमासे कालं किच्चा अहेसत्तमाए पुढवीए उक्कोस-
सागरोवमट्टितीएसु नेरइएसु उववज्जा । सा णं ततोऽणंतरं उव्वट्टिता दोच्चं पि
मच्छेसु उववज्जति, तत्थ वि य णं सत्थवज्झा दाहवक्कंतीए दोच्चं पि अहे
सत्तमाए पुढवीए उक्कोससागरोवमट्टितीएसु ^{१०}नेरइएसु उववज्जति । सा णं तओहिंतो
जाव उव्वट्टिता तच्चं पि मच्छेसु उववज्जा, तत्थ वि य णं सत्थवज्झा दाहवक्कंतीए
जाव कालमासे कालं किच्चा दोच्चं पि छट्टाए पुढवीए उक्कोस[सागरोवमट्टितीएसु
नेरइएसु उववज्जा] । तओऽणंतरं उव्वट्टिता उरगेसु, एवं जहा ^{१०}गोसाले तहा
नेयव्वं जाव रयणप्पभातो सण्णीसु उववज्जा । ततो उव्वट्टिता जाइं इमाइं
खंहयरविहाणाइं जाव अदुत्तरं च णं खरचायरपुढविकाइयत्ताते तेसु अणेगसतसहस्स-

१. कासे सासे जे १ हे १ । दृश्यतां पृ० २३० पं० ७ ॥ २. समाणा स १ ला २, ३, हे ४ ॥
३. पुढवीए वावीससागरोवमट्टिइएसु हे १ । पुढवीए वावीसं सागरोवमाइं ट्टितीएसु जे १ ।
पुढवीए उक्कोससागरोवमवावीससागरोवमट्टितीएसु ला १ ॥ ४. नेरइएसु नेरइयत्ताए हे २ विना ॥
५. उववज्जइ जे १ हे १ ॥ ६. “सत्थवज्झं चि शस्त्रवज्झा ‘जाता’ इति गम्यते ॥ ७. “दाहव-
क्कंतीए चि दाहव्युत्क्रान्त्या दाहोत्पत्त्या”—अटी० ॥ ८. उक्कोसं तेत्तीसं सागरो ला १ ॥
९. नेरइएसु नास्ति हे २ ॥ १०. उक्कोसं तेत्तीसगरोवमं ला १ ॥ ११. ‘ट्टिइएसु हे २ खं
१ । ‘ट्टिनिएसु जे १ ॥ १२. नेरइएसु हे २ ला १ । नेरइयत्ताए जे १ हे १ । अत्र ‘नेरइएसु
नेरइयत्ताए’ इत्यपि सपूर्णः पाठो भवेत्, दृश्यता पृ० २६३ पं० ४ ॥ १३. दाहवक्कंतीए जे १
विना नास्ति ॥ १४. कालमासे सं १ ला २, ३, हे ३, ४ विना नास्ति ॥ १५. उक्कोसेण हे २
विना ॥ १६. दृश्यतामघस्तनं टिप्पणम् १८ ॥ १७. जाव इमाइं जे १ । दृश्यतामघस्तनं
टिप्पणम् १८ ॥ १८. “खंहयरविहाणाइ जाव अदुत्तरं चेयत्र गोशालकाध्ययनसमानं सूत्रं तत
एव दृश्यम्, बहुत्वाचु न लिखितम्”—अटी० । भगवतीसूत्रे पञ्चदशे शतके गोशालकाध्ययनं
वर्तते, तत्र ईदृशं वर्णनमुपलभ्यते—

“विमलवाहणे णं राया सुमंगलेणं अणगारेणं सहये जाव भासरासीकए समाणे अहेसत्तमाए
पुढवीए उक्कोसकालट्टितीयंसि नरगसि नेरइयत्ताए उववज्जिहिति ।

से णं ततो अणंतर उव्वट्टिता मच्छेसु उववज्जिहिति । तत्थ वि णं सत्थवज्झे दाहवक्कंतीए कालमासे
कालं किच्चा दोच्चं पि अहेसत्तमाए पुढवीए उक्कोसकालट्टितीयंसि नरगसि नेरइयत्ताए उववज्जिहिति ।

से णं ततो अगतर उव्वट्टिता दोच्चं पि मच्छेसु उववज्जिहिति । तत्थ वि णं सत्थवज्झे जाव

खुत्तो [उद्वाइत्ता उद्वाइत्ता तत्थेव भुज्जो भुज्जो पचायाता] ।

किच्चा छट्ठाए तमाए पुढवीए उक्कोसकालद्धितीयसि नरगसि नेरइयत्ताए उववज्जिहिति ।

से ण तओहिंतो जाव उवट्ठित्ता इत्थियासु उववज्जिहिति । तत्थ वि ण सत्थवज्जे दाह० जाव दोच्च पि छट्ठाए तमाए पुढवीए उक्कोसकाल जाव उवट्ठित्ता दोच्च पि इत्थियासु उववज्जिहिति । तत्थ वि णं सत्थवज्जे जाव किच्चा पंचमाए धूमप्पमाए पुढवीए उक्कोसकाल जाव उवट्ठित्ता उरएसु उववज्जिहिति । तत्थ वि ण सत्थवज्जे जाव किच्चा दोच्च पि पचमाए जाव उवट्ठित्ता दोच्च पि उरएसु उववज्जिहिति जाव किच्चा चउत्थीए पंकप्पमाए पुढवीए उक्कोसकालद्धितीयसि जाव उवट्ठित्ता सीहेसु उववज्जिहिति । तत्थ वि णं सत्थवज्जे तथेव जाव किच्चा दोच्च पि चउत्थीए पक० जाव उवट्ठित्ता दोच्च पि सीहेसु उववज्जिहिति जाव किच्चा तच्चाए वालुयप्पमाए पुढवीए उक्कोसकाल जाव उवट्ठित्ता पक्खीसु उववज्जिहिति । तत्थ वि णं सत्थवज्जे जाव किच्चा दोच्च पि तच्चाए वालुय० जाव उवट्ठित्ता दोच्च पि पक्खीसु उवव० जाव किच्चा दोच्चाए सक्करप्पमाए जाव उवट्ठित्ता सिरीसिवेसु उवव० । तत्थ वि ण सत्थ० जाव किच्चा दोच्च पि दोच्चाए सक्करप्पमाए जाव उवट्ठित्ता दोच्च पि सिरीसिवेसु उववज्जिहिति जाव किच्चा इमीसे रतणप्पमाए पुढवीए उक्कोसकालद्धितीयसि नरगसि नेरइयत्ताए उववज्जिहिति, जाव उवट्ठित्ता सण्णीसु उववज्जिहिति । तत्थ वि ण सत्थवज्जे जाव किच्चा असण्णीसु उववज्जिहिति । तत्थ वि ण सत्थवज्जे जाव किच्चा दोच्च पि इमीसे रयणप्पमाए पुढवीए पलिओवमस्स असंखेज्जइभागद्धितीयसि नरगसि नेरइयत्ताए उववज्जिहिति । से णं ततो उवट्ठित्ता जाइ इमाइ खहचरविहाणाइ भवंति, तज्जहा—चम्मपक्खीण लोमपक्खीण समुग्गपक्खीण वितत-पक्खीणं तेसु अणेगसयसहस्सखुत्तो उद्वाइत्ता उद्वाइत्ता तत्थेव भुज्जो भुज्जो पचायाहिति । सव्वत्थ वि णं सत्थवज्जे दाहवक्कतीए कालमासे काल किच्चा जाइ इमाइ भुयपरिसप्पविहाणाइ भवति, तं-जहा—गोहाण नउल्लणं जहा पण्णवणापदे जाव जाहगाणं चाउप्पाइयाणं, तेसु अणेगसयसह-हस्सखुत्तो, सेसं जहा खहचराण, जाव किच्चा जाइ इमाइ उरपरिसप्पविहाणाइ भवति, त-जहा—अहीणं अयगराण आसालियाण महोरगाण, तेसु अणेगसयसह० जाव किच्चा जाइ इमाइ चउप्पयविहाणाइ भवति, तज्जहा—एगखुराण दुखुराणं गडीपदाण सणप्पदाण, तेसु अणेगसयसह० जाव किच्चा जाइ इमाइ जलचरविहाणाइ भवति, तज्जहा—मच्छाणं कच्छभाणं जाव सुंसुमाराण, तेसु अणेगसयसहस्स० जाव किच्चा जाइ इमाइ चउरिदियविहाणाइ भवंति, तंजहा—अधियाण पोत्तियाण जहा पण्णवणापदे जाव गोमयकीडाणं, तेसु अणेगसय० जाव किच्चा जाइ इमाइ तेइदियविहाणाइ भवति, तज्जहा—उवचियाणं जाव हत्थिसोडाण, तेसु अणेगसय० जाव किच्चा जाइ इमाइ वेइदियविहाणाइ भवति तंजहा—पुलाकिमियाण जाव समुइल्लिक्खाण, तेसु अणेगसय० जाव किच्चा जाइ इमाइ वणस्सतिविहाणाइ भवति, तंजहा—रक्खलाण गच्छाण जाव कुहुणाण, तेसु अणेगसय० जाव पच्चायाइस्सइ, उस्सन्न च ण कहुयक्खेसु कहुयवल्लीसु सव्वत्थ वि ण सत्थवज्जे जाव किच्चा जाइ इमाइ वाउक्काइयविहाणाइ भवति, तंजहा—पार्इणवाताण जाव सुद्धवाताणं, तेसु अणेगसयसहस्स० जाव किच्चा जाइ इमाइ तेउक्काइयविहाणाइ भवति, तज्जहा—इगालाण जाव सूक्कतमणिनिरिसयाणं, तेसु अणेगसयसह० जाव किच्चा जाइ इमाइ आउक्काइयविहाणाइ भवति, तज्जहा—उस्साण जाव खातोदगाणं, तेसु अणेगसयसह० जाव पच्चायाइस्सति, उस्सणं च ण खारोदएसु खातोदएसु, सव्वत्थ वि ण सत्थवज्जे जाव किच्चा जाइ इमाइ पुढविकाइयविहाणाइ भवंति, तज्जहा—पुढवीण सक्कराण जाव सूक्कताणं, तेसु अणेगसय० जाव पच्चायाहिति, उस्सन्न च ण खरवादरपुढविकाइएसु ।”

इति भगवतीसूत्ते १५।१३५-१३८ ॥

१. पाठोऽयं भगवतीसूत्रानुसारेण पूरितः ॥

१०९. सा णं तओऽणंतरं उव्वट्ठिता इहेव जंबुदीवे दीवे, भारहे वासे, चंपाए नयरीए, सागरदत्तस्स सत्थवाहस्स भद्दाए भारियाए कुच्छिसि दारियत्ताए पच्चा-
याया । तते णं सा भद्दा सत्थवाही णवण्हं मासाणं [बहुपडिपुण्णाणं] दारियं
पयाया सुकुमालकोमलियं गयतालुयसमाणं । तए णं तीसे दारियाए निव्वत्तवारसा-
हियाए अम्मापियरो इमं एतारुवं गोण्णं गुणनिप्फन्नं नामधेज्जं करेति—जम्हा णं ५
अम्हं एसा दारिया सुकुमाल[कोमलिया] गयतालुयसमाणा तं होउ णं अम्हं
इमीसे दारियाए नार्मधेज्जं सुकुमालिया २ । तते णं तीसे दारियाए अम्मापितरो
नामधेज्जं करेति सुकुमालिय ति ।

तए णं सा सूमालिया दारिया पंचंधाईपरिगहिया तंजहा—खीरधाईए जाव
गिरिकंदरमल्लीणा इव चंपकल्या निव्वायनिव्वाघायंसि जाव परिवड्डइ । तते णं सा १०
सूमालिया दारिया उम्मुक्कवालभावा जाव रूवेण य जोव्वणेण य लावणेण य
उक्किट्ठा उक्किड्डसरीरा जाता यावि होत्था ।

११०. तए णं चंपाए नयरीए जिणदत्ते नामं सत्थवाहे अंडे० । तस्स णं
जिणदत्तस्स भद्दा भारिया सुमाला इट्ठा जाव माणुस्सए कामभोगे पच्चणुव्वमाणा

१. भरहे ख १ हे २ ॥ २. 'मालं को' खं १ ला १ । "सुकुमालककोमलिकाम् अत्यर्थं सुकुमारा
गजतालुकसमानाम्, गजतालुकं ह्यत्यर्थं सुकुमार भवति"—अटी० ॥ ३. 'तालुसमाण हे २ ॥
४. तए ण हे १ जे १ विना नास्ति ॥ ५. दृश्यता ११६ तमे सूत्रे । निव्वत्ते वारसा० जे १ सं १
ला २, लामू० ३ । निव्वत्ताए वारसा० लास० ३ । निव्वत्ता[ए?]वारसा० हे ४ ॥ ६. अम्हं जे १ हे १
विना नास्ति ॥ ७. एस हे २ । "वैसेणमिणमो सिना [८।३।८५] एतदः सिना सह एस इणम्
इणमो इत्यादेशा वा भवन्ति । सव्वस्स वि एस गर्इ । एस सद्दाओ ससहरस्स । एस सिर ।"
इति सिद्धहेमप्राकृतव्याकरणे ॥ ८. 'धेजे ला १ विना ॥ ९. '२' हे ३ ला २, ३ विना नास्ति ।
दृश्यता पृ० ३७ पं० २, पृ० १४७ पं० ६ । अत्र '२' इत्यङ्केन 'सुकुमालिया सुकुमालिया'
इति पाठो विवक्षितो भाति ॥ १०. सूमा० जे १ विना ॥ ११. पचंधाविप० जे १ हे १ लास०
२, ३ । पंचंधाइप० खं १ ला १ । पचंधाविप० हे ३, ४ सं १ लामू० २, ३ ॥ १२. दृश्यता
पृ० ३७ पं० ३-११ ॥ १३. निवाय० जे १ हे १, २, ३ ला १ । दृश्यता पृ० ३७ पं० १०
टि० ९ । "यथा दीपो निवातस्थो नेङ्गते सोपमा स्मृता" इति भगवद्गीतायाम् ६।१९ ॥
१४. जाव नास्ति सं १ ला २, ३, हे ४ । जावशब्देनात्र 'विण्णयपरिणयमेत्ता जोव्वणगमणुपुत्ता'
इति पाठो ग्राह्यो भाति । दृश्यता पृ० १२ पं० १२ ॥ १५. रूवेण जोव्वणेण लावणेण य हे २ ।
रूवेण जोव्वणेण य लावणेण य हे ३, ४ ला १ ॥ १६. तए णं जे १ हे १ ॥ १७. नाम जे १ हे १ ॥
१८. दृश्यता पृ० ७० पं० १५ ॥ १९. अत्र 'सूमाल' पाठः स्यादिति भाति, ततश्च 'सूमाल-
पाणिपाया' इत्यादि सर्वः पाठोऽत्र विवक्षितो भाति, दृश्यता पृ० ८ टि० १ ॥ २०. जाव हे १ जे १
विना नास्ति । जावशब्दग्राह्यः पाठः पृ० ८ टि० १ इत्यत्र द्रष्टव्यः ॥ २१. मणु० जे १ ॥

विहरति । तस्स णं जिणदत्तस्स पुत्ते भद्दाए भारियाए अत्तए सागरए नाम दारए
सूमाल जाव सुरूवे । तते णं से जिणदत्ते सत्थवाहे अन्नदा कैयाइ सातो गिहातो
पडिनिक्खमति, २ ता सागरदत्तस्स सत्थवाहस्स गिहस्स अदूरसामंतेणं
५ वीतिवयइ, इमं च णं सूमालिया दारिया ण्हाया चेडियाचक्कवाल सद्धिं
संपरिवुडा उप्पि आगासतलगंसि कणगतेंदूसएणं कीलमाणी २ विहरति । तते णं
से जिणदत्ते सत्थवाहे सूमालियं दारियं पासति, २ ता सूमालियाए दारियाए रूवे य
जोव्वणे य लावणे य जायविम्हए कोहुंविपुुरिसे सद्दावेति, २ एवं वदासी—एसं
णं देवाणुप्पिया ! कस्स दारिया, किं वा णामधेज्जं से ? तते णं ते कोहुंविपुुरिसा
जिणदत्तेणं सत्थवाहेणं एवं वुत्ता समाणा हट्ठुंङ्का करयल जाव एवं वयासी—एस
१० णं देवाणुप्पिया ! सागरदत्तस्स सत्थवाहस्स धूया भद्दाए अत्तया सूमालिया नाम
दारिया सुकुमालपाणिपाया जाव उक्किट्ठा [उक्किट्ठसरीरा] ।

तते णं से जिणदत्ते सत्थवाहे तेसिं कोहुंविपाणं अंतिए एयमट्ठं सोच्चा जेणेव
सए गिहे तेणेव उवा[गच्छति], २ ण्हाए जाव मित्त-नाइ-[णियग-सयण-संवंधि-
परिजणसं]परिवुडे चंपाए मज्झमज्झेणं जेणेव सागरदत्तस्स गिहे तेणेव उवागए ।

१५ तए णं से सागरदत्ते सत्थवाहे जिणदत्तं सत्थवाहं एज्जमाणं पासइ, २ ता
आसणाओ अब्भुट्ठेइ, २ ता आसणेणं उवणिमंतेति, २ आसत्थं वीसत्थं
सुहासणवरगयं एवं वयासी—भण देवाणुप्पिया ! किमागमणपओयणं ?

तते णं से जिणदत्ते सत्थवाहे सागरदत्तं सत्थवाहं एवं वयासी—एवं खलु
अहं देवाणुप्पिया ! तव धूयं भद्दाए अत्तयं सूमालियं सागरस्स भारियत्ताए वरेमि,

१ सूमाले हे १ जे १ ॥ २. दृश्यता पृ० ८ टि० १ ॥ ३. कयाई हे २ ॥ ४. मोहाओ हे २ ॥ ५.
वीती^० ख १ विना ॥ ६. इमं च णं नास्ति जे १ । दृश्यता पृ० १७६ प० ९ ॥ ७. ला १ विना—
चेडिया जाव सपरि^० हे १ जे १ । चेडिया सपरि^० हे २ । चेडियासंधपरि^० हे ३, ४, सं १ ला २, ३
ख १ । दृश्यता पृ० २३६ प० १२ ॥ ८. पासेइ पासइत्ता सोमा^० जे १ । पासइ २ ता सोमा^०
हे १ ॥ ९. रूवे य ३ जाय^० हे २ विना । रूवेण य ३ जाय^० हे २, अत्र ३ इत्यङ्गेन रूवे य
जोव्वणे य लावणे य इति संपूर्णः पाठो ज्ञेयः, दृश्यता पृ० २३६ प० १७ ॥ १०. दृश्यता पृ० २६५
टि० ७ ॥ ११. दत्तसत्थवाहेण हे २ । दत्तसत्थवाहेण खं १ । सत्थवाहं शब्दस्थाने सत्थाहं शब्द एव
ल १ मध्ये इतोऽग्रे सर्वत्रोपलभ्यते ॥ १२. उट्ठा हे १ जे १ विना नास्ति ॥ १३. देवाणुप्पिया
नास्ति हे २ ॥ १४. दृश्यता पृ० २३६ प० ९ ॥ १५. सत्थाहे हे २ खं १ ॥ १६. मोहे हे १, २
जे १ ॥ १७. तेणेव उवा हे १ जे १ विना नास्ति ॥ १८. जाव नास्ति हे २, ३ खं १ ला १ ।
दृश्यता पृ० २७ प० २ ॥ १९. मोहे हे २ ॥ २०. सत्थाहं स १ ला २, ३, हे ४ खं १ ॥ २१.
अत्तियं हे २ विना ॥

जति णं जाणह देवाणुप्पिया । जुत्तं वा, पत्तं वा, सलाहणिज्जं वा, सरिसो वा संजोगो, तां दिज्जउ णं सूमालिया सागरगस्स दारगस्स, तते णं देवाणुप्पिया ! भण—किं दलामो सुकं सूमालियाए ?

तए णं से सागरदत्ते सत्थवाहे जिणदत्तं सत्थवाहं एवं वदासी—एवं खलु देवाणुप्पिया ! सूमालिया दारिया मम एगा धूया एगंजाया इट्ठा कंता पिया मणुण्णा मणामा जाव किमंग पुण पासणयाए ? तं नो खलु अहं इच्छामि सूमालियाए दारियाए खणमवि विप्पओगं, तं जति णं देवाणुप्पिया ! सागरए दारए मम घरजामाउए भवति तो णं अहं सागरस्स दारगस्स सूमालियं दलयामि ।

तते णं से जिणदत्ते सत्थवाहे सागरदत्तेणं सत्थवाहेणं एवं वुत्ते समाणे जेणेव सए गिहे तेणेव उवागच्छइ, २ सागरगं दारगं सदावेति, २ ता एवं वयासी—एवं खलु पुत्ता । सागरदत्ते सत्थवाहे ममं एवं वयासी—एवं खलु देवाणुप्पिया ! सूमालिया दारिया इट्ठा कंता पिया मणुण्णा मणामा, तं चेव, तं जति णं सागरए दारए मम घरजामाउए भवति जाव दलयामि ।

तते णं से सागरए दारए जिणदत्तेणं सत्थवाहेणं एवं वुत्ते समाणे तुसिणीए [संचिड्ढति] । तते णं जिणदत्ते सत्थवाहे अन्नदा कैयाइ सोहणंसि तिहि-कैरण-[णम्भत्त-मुहुत्तंसि] विउलं असण ४ उवक्खडावेति, २ मित्त-णोइ-[णियग-सयण-संबंधि-परिजणं] आमंतेइ, २ जाव सम्माणित्ता सागरगं दारगं प्हायं जाव

१. “जुत्तं वेत्यादि, युक्तं सङ्गतं पत्तं ति प्राप्तं प्रातःकाल पात्र वा गुणानामेष पुत्रः श्लाघनीयं वा सदृशो वा संयोगो विवाहयोरिति”—अटी० । दृश्यता पृ० २३७ पं० १८ ॥ २. तो खं १ सं १ ला २, ३, हे ३, ४ । दृश्यता पृ० २३७ पं० १९ ॥ ३. सागरस्स खं १ विना ॥ ४. °प्पिया हे २ खं १ ॥ ५. भण जे १ विना नास्ति ॥ ६. दलयामो जे १ विना । दृश्यता पृ० २३७ पं० १९ ॥ ७. से नास्ति जे १ लो० ॥ ८. मम जे १ विना नास्ति ॥ ९. धूया जे १ विना नास्ति ॥ १०. एगं नास्ति सं १ ला २, ३, हे ४ ॥ ११. इट्ठा ५ जाव इति हस्तलिखितादर्शेषु पाठः । दृश्यता पृ० ४५ पं० ५-७ ॥ १२. णं हं सा° हे २, ३ ॥ १३. सागरदत्ता सूमालिय जे १ ॥ १४. सत्थाहेण जे १ हे १, ३ खं १ ॥ १५. गेहे हे १, २ खं १ ॥ १६. पुत्ता देवाणुप्पिया मम सागर° हे १ ॥ १७. तं चेव नास्ति जे १ हे १ विना ॥ १८. ममं जे १ खं १ ॥ १९. भवइ तो दल° जे १ हे १ ॥ २०. दलयामि सं १ ला २, ३, हे ४ लो० ॥ २१. सत्थाहेणं हे १ जे १ ॥ २२. दृश्यता पृ० ४८ पं० २१, पृ० ८९ पं० २ ॥ २३. कयाइ जे १ हे १ विना नास्ति ॥ २४. °णमि हे १ जे १ ॥ २५. °करणंसि विउल हे २ । दृश्यता पृ० ४० पं० ८ ॥ २६. असणं ४ हे १ । दृश्यता पृ० ८३ पं० ६ टि० ८ ॥ २७. °णाइयाणिमंतेति ख १ ॥

सव्वालंकारविभूसियं करेइ, २ पुरिससहस्सवाहिणीयं सीयं दुरुहावेति, २ ता मित्त-णाइ जाव संपरिवुडे सव्विड्ढीए सातो गिहाओ निग्गच्छति, २ ता चंपं नयरिं मज्झंमज्जेणं जेणेव सागरदत्तस्स गिहे तेणेव उवागच्छति, २ ता सीयाओ पच्चोरुहति, २ ता सागरगं दारगं सागरदत्तस्स सत्थवाहस्स उवणेति । तते णं से
५ सागरदत्ते सत्थवाहे विपुलं असण ४ उवक्खडावेइ, २ जाव सम्माणेत्ता सागरगं दारगं सूमालियाए दारियाए सद्धिं पट्टयं दुरुहावेइ, २ सेय्यापीतएहिं कल्लसेहिं मज्जावेति, २ अग्गिहोमं कारावेति, २ ता सागरगं दारयं सूमालियाए दारियाए पाणिं गेण्हावेति ।

१११. तते णं से सागरए दारए सूमालियाए दारियाए ईमं एयारूवं पाणि-
१० फासं पडिसंवेदेति—से जहानामए असिपत्ते इ वा जाव मुम्मुरे इ वा एत्तो अणिट्ठतराए चेव अकंततराए चेव अप्पियतराए चेव अमणुण्णतराए चेव अमणामतराए चेव पाणिफासं संवेदेति । तते णं से सागरए अकामए अवसवसे मुहुत्तमेत्तं संचिद्धंति ।

तते णं सागरदत्ते सत्थवाहे सागरगस्स दारगस्स अम्मापियरो मित्त-णाइ-

१. ०रभू० ला १ विना ॥ २. ०वाहिणिय ल १ जे १ ॥ ३. दूहा० जे १ ल १ स १ ला २, ३ हे ३, ४ । दूहा० ला १ ॥ ४. जाव परि० हे १ विना ॥ ५. सयाओ हे १ ॥ ६. गेहाओ हे २ ॥ ७. गेहे हे २ ॥ ८. सागर दा० जे १ ॥ ९. दूहा० सं १ स १ ला २, ३ हे ३, ४ ॥ १०. ०पीतेहिं हे १ जे १ । दृश्यता पृ० ५१ पं० २ ॥ ११. ०वेंति हे १ जे १ ॥ १२. अग्गि० हे १ विना नास्ति । दृश्यता पृ० २३८ पं० ९ ॥ १३. करति हे १ । करावेति स १ जे १ ला २, ३ हे ४ । “केचित्तु ‘आत्ते-आवि’ आदेशयोरप्यात्वमिच्छन्ति कारावेइ । हासाविओ जणो सामलीए” इति हेमचन्द्रसूरिविरचिताया प्राकृतव्याकरणस्वोपज्ञवृत्तौ ८।३।१५३ ॥ १४ सागरस्स सूमा० जे १ हे १ ॥ १५. एयं एयारूवं सं १ ला २, ३ ॥ १६. सपडिचेदेति सं १ ला २, ३ हे ३ ॥ १७. “असिपत्ते इ वा इत्यत्र यावत्करणादिद द्रष्टव्यम्—करपत्ते इ वा खुरपत्ते इ वा कलवची-रिगपत्ते इ वा सस्तिअग्गे ति वा कौंतग्गे ति वा तोमरग्गे ति वा भिडिमालग्गे इ वा सूचिकलावए ति वा विच्छूयठके इ वा क्विकिच्छू इ वा इगाले इ वा मुम्मुरे ति वा अची इ वा जाले इ वा अलाए ति वा सुद्धागणी इ वा भवेतारूवे ? नो इण्टे समट्टे, एत्तो अणिट्ठतराए चेव अकततराए चेव अप्पियतराए चेव अमणुण्णतराए चेव अमणामतराए चेव ति”—अटी० ॥ १८. चेव ५ पाणि० हे २ ला १ ल १ । चेव पाणि० हे २ ला १ ल १ विना । इतोऽग्रे ‘पाणिफासं संवेदेति’ इति पाठो वर्तते, अतो यदि ‘अणिट्ठतराग चेव ५’ इति पाठ विवक्ष्य अग्रेतनपाठेन सम्प्रयो विधीयते तदा सम्यग् भाति, दृश्यतामग्रे पृ० २६९ पं० ६ ॥ १९. फासं वेदेइ हे १ जे १ ॥ २०. अवसवसे सं १ ला १, २, ३ हे ३, ४ ल १ । “अकामए चि अकामक निरभिलापः अवसवसे चि अपस्ववश. अपगतात्मतन्त्रत्व इत्यर्थः”—अटी० ॥ २१. ०ट्ठति । २ ल १ ॥ २२. सत्थवाहे जे १ हे २ ल १ ॥

[णियग-सयण-संबंधि-परिजणं च] विपुलं(लेणं) असण ४ पुप्फ-वत्थ जाव सम्माणेत्ता पडिविसज्जेति ।

तते णं सागरए दारए सूमालियाए सद्धिं जेणेव वासघरे तेणेव उवागच्छति,
२ सूमालियाए दारियाए सद्धिं तल्लिमंसि ^१निवज्जति । तते णं से सागरए दारए
सूमालियाए दारियाए इमं एयारूवं अंगफासं पडिसंवेदेति, से जद्दा नामए ५
असिपत्ते इ वा जाव अमणामतरागं चैवं अंगफासं पच्चणुब्भवमाणे विहरति । तते
णं से सागरए दारए ^२तं अंगफासं असहमाणे अवसवसे मुहुत्तमेत्तं संचिद्धति ।

तते णं से सागरए दारए सूमालियं दारियं सुहपसुत्तं जाणित्ता सूमालियाए
दारियाए पासातो उट्ठेति, २ जेणेव सए सयणिज्जे तेणेव उवागच्छति, २ सयणीयंसि
निवज्जइ । तते णं सा सूमालिया दारिया तओ मुहुत्तंतरस्स पडिबुद्धा समाणी १०
^{१२}पतिवया पतिमणुरत्ता पतिं पासे अपस्समाणी तल्लिमाओ उट्ठेति, २ जेणेव से
सयणिज्जे तेणेव उवागच्छति, २ सागरस्स दारगस्स ^{१५}पासे णुवज्जइ ।

तते णं से सागरए दारए सूमालियाए दारियाए दोच्चं पि इमं एयारूवं अंगफासं
पडिसंवेदेति जाव अकामए ^{१६}अवसवसे मुहुत्तमेत्तं ^{१७}संचिद्धति । तते णं से सागरए
दारए सूमालियं दारियं सुहपसुत्तं जाणित्ता सयणिजाओ ^{१८}उट्ठेइ, २ वासघरस्स १५

१. यद्यपि विपुल इति पाठः सर्वत्र हस्तलिखितादर्शेषूपलभ्यते तथापि अत्र विपुलेणं इति पाठः शुद्धः, दृश्यता पृ० २३७ पं० २२ । एवं च विपुलेणं असण-पाण-खातिम-सातिमेणं पुप्फ-वत्थ-गध-मल्लालंकारेणं सक्कारेत्ता सम्माणेत्ता इति संपूर्णः पाठोऽत्र ॥ २. दारए तं अंगफासं असहमाणे अवसवसे (अवसिन्वसे—जे १) मुहुत्तमेत्तं संचिद्धइ तए ण सागरए दारए सूमा० हे १ जे १ । अत्र 'त अंगफासं.. दारए' इति अधस्तनः पाठ उपरि पुनः समायातो भाति, दृश्यता पं० १३ ॥ ३. तल्लिगसि स १ ला २, ३ हे ३, ४ ॥ ४. णिमज्जति खं १ ॥ ५. दृश्यता पृ० २६८ पं० १२ टि० १७ ॥ ६. चेव नास्ति हे २ ॥ ७. °फासं ख १ ॥ ८. °रद्वे दारए जे १ हे १ ॥ ९. त जे १ हे १ विना नास्ति ॥ १०. °सिन्वसे हे १ विना । °सिन्वसे जे १ । दृश्यता पृ० २६८ टि० २० ॥ ११. निविज्जइ खं १ । "तल्लिमंसि निवज्जइ त्ति तल्ले शयनीये निपद्यते शेते"—अटी० ॥ १२. ला १ हेमू० ३ विना—पइवया हे २ । पइवया हे १ । पइवया जे १ । पतिवया खं १ । पतिवया ला २, ३ हे ४, हेस० ३ । दृश्यता पृ० २७० पं० ४ । "पइवय त्ति पतिं भर्तारं व्रतयति 'तमेवाभिगच्छामि' इत्येवं नियमं करोतीति पति-व्रता, पतिमनुरक्ता भर्तारं प्रति रागवतीति"—अटी० ॥ १३. तल्लियगातो स १ ला २, ३ हे ४ ॥ १४. पासे अ णुवज्जइ खं १ । पाणा अ णुवज्जइ जे १ । १५. इमेया० जे ॥ १६ अत्र पूर्ववत् अवसवसे इति पाठः स्यात् तदा गोमनम् । हे १ मध्येऽत्र पतितः पाठः । दृश्यता पृ० २६८ पं० १२ टि० २०, पृ० २६९ पं० ७ ॥ १७. संचेद्धइ हे २ ॥ १८. अचमुट्ठेति हे २ ॥

दारं विहाडेति, २ ता मारासुक्के विव काए जामेव "दिसं पाउम्मूए तामेव "दिसं पडिगते ।

११२. तते णं सा सूमालिया दारिया ततो मुहुत्तंतरस्स पडिबुद्धा समाणी पतिवया जाव अपासमाणी सयणिज्जाओ उट्टेति, २^१ सागरस्स दारगस्स सच्चतो समंता मग्गणगँवेसणं करेमाणी २ वासघरस्स दार विहाडियं पासइ, २ एवं वयासी—गाए णं से सागरए त्ति कट्ठु ओहयमणसंकप्पा जाव झियायति ।

तते णं सा भद्दा सत्थवाही कल्लं पाउ० दासँचेडिं सदावेति, सदावेत्ता एवं वयासी—गच्छह णं तुमं देवाणुप्पिए ! बहुवरस्स मुहँधोवणियं उवणेहि । तते णं सा दासचेडी भद्दाए सत्थवाहीए एवं उत्ता समाणी एयमट्ठं तह त्ति पडिसुणेति, पडिसुणेत्ता मुहँधोवणियं गेण्हति, २ जेणेव वासघरे तेणेव उवागच्छति, उवागच्छित्ता सूमालियं दारियं जाव झियायमाणिं पासति, पासेत्ता एवं वयासी—किञ्च तुमं देवाणुप्पिए ! ओहयमण जाव झियाहि ?

तते णं सा सुमालिया दारिया तं दासँचेडिं एवं वयासी—एवं खलु देवाणुप्पिए ! सागरए दारए ममं सुहपसुत्तं जाणित्ता मम पासाओ उट्टेति, उट्टेत्ता वासघरदुवारं अवगुणति, वासघरदुवारं अवगुणित्ता जाव पडिगए । तते णं हं ततो मुहुत्तंतरस्स जाव विहाडियं पासामि, पासेत्ता गाए णं से सागरए त्ति कट्ठु ओहयमण जाव झियायामि । तते णं सा दासचेडी सूमालियाए दारियाए एयमट्ठं सोच्चा जेणेव सागरदत्ते सत्थवाहे तेणेव उवागच्छइ, २ ता सागरदत्तस्स एयमट्ठं निवेइ । तते णं से सागरदत्ते सत्थवाहे दासचेडीए अंतिए एयमट्ठं सोच्चा

१. तारा० हे २ । "मारासुक्के विव काए त्ति मार्यन्ते प्राणिनो यस्या शालाया सा मारा श्रुता, तस्या मुक्तो यः स मारासुक्तः, माराद्वा मरणाद् मारकपुस्पाद्वा मुक्तो विच्छुटितः काको वायसः"—अटी० ॥ २. दिस्सिं सा १, ला २, ३, हे ४ ॥ ३. २ सागरस्स दारगस्स नास्ति हे २ ॥ ४. गवेसमाणी १ माणी २ हे २ ॥ ५. दारगं हे २ ॥ ६. णं हे २ स १ नास्ति ॥ ७. जाया झि० जे १ ॥ ८. झियाइ हे १ ॥ ९. पाउप्पभाए हे १ । दश्यता पृ० १४ पं० ५ ॥ १०. "चेडिं सं १ ला २, ३, हे ३, ४ ॥ ११. प्रतिपु पाठः—^०धोवणियं ला १ । ^०सोवणियं हे १, २, जे १ । ^०सोहणिय ला २ सं १ । ^०सोयणिय ला ३ हे ३, ४ । हस्तलिखितादर्शेषु 'व-घ' इत्यक्षरयोः समानरूपत्वात् ^०सोघणिय इति हे १ प्रभृतिप्रत्यनुसारेण पाठो भाति, तथापि अग्रेतनपाठानुसारेण ^०धोवणिय इति पाठोऽत्रास्माभिर्मूले स्वीकृतः । १२. झियाइ हे १ । झियाए जे १ । झियाहिं हे ४ । दश्यता पृ० १७२ पं० १९ टि० १३ ॥ १३. "चेडं जे १ ॥ १४. हे २ विना—अवगुणइ जाव जे १ । अवगुणति २ जाव सं १ ला २, ३, हे ३, ४ । अवगुणति २ जाव ला १ । अवगुणेइ जाव हे १ । १५. पासेमि हे १ ॥ १६. झियामि हे २ ॥ १७. अंतिए नास्ति हे २ ॥

निसम्मा आसुरुत्ते रुद्धे कुविए चंडिकिए मिसिमिसेमाणे जेणेव जिणदत्तस्स सत्थवाहस्स गिहे तेणेव उवागच्छति, २ ता जिणदत्तं सत्थवाहं एवं वयासी—किण्णं देवाणुप्पिया ! एयं जुत्तं वा पत्तं वा कुलाणुरूवं वा कुलसरिसं वा जण्णं सागरए दारए सूमालियं दारियं अदिट्ठदोसवडियं पँइवयं विप्पजहार्यं इहमागते ? बहूहिं खिज्जणियाहिं य रूण्टणियाहिं य उवालभति । तए णं जिणदत्ते सत्थवाहे सागरदत्तस्स सत्थवाहस्स एयमड्ठं सोच्चा णिसम्मा जेणेव सागरए दारए तेणेव उवागच्छति, २ सागरयं दारयं एवं वयासी—दुट्ठु णं पुत्ता ! तुमे कयं सागरदत्तस्स सत्थवाहस्स गिहाओ इहं हव्वमागच्छंतेणं, तं गच्छह णं तुमं पुत्ता ! एवमवि गते सागरदत्तस्स गिहे । ५

तते णं से सागरए दारए जिणदत्तं सत्थवाहं एवं वयासी—अवि यातिं अहं ताओ ! गिरिपडणं वा तरुपडणं वा मरुप्पवायं वा जलप्पवेसं वा विसभक्खणं वा सत्थोवाडणं वा वेहाणसं वा गद्धपिट्ठं वा पव्वज्जं वा विदेसगमणं वा अब्भुवगच्छेज्जा, नो खलु अहं सागरदत्तस्स गिहं गच्छेज्जा । १०

तते णं से सागरदत्ते सत्थवाहे कुट्ठंतरिए सागरयस्स एयमड्ठं निसामेति, २ ता लज्जिए विलिए विट्ठे जिणदत्तस्स सत्थवाहस्स गिहातो पडिनिक्खमइ, २ ता जेणेव सए गिहे तेणेव उवागच्छति, २ ता सुकुमालियं दारियं सद्दवेइ, २ अके निवेसेइ, २ ता एवं वयासी—किण्णं त्वं पुत्ता ! सागरएणं दारगेणं ? अहं णं तुमं तस्स दाहामि जस्स णं तुमं इट्ठा जाव मणामा भविस्ससि त्ति सूमालिय दारियं ताहिं इट्ठाहिं कंताहिं पियाहिं मणुण्णाहिं मणामाहिं वग्गूहिं समासौंसेइ, २ पडि- १५

१. आसुरुत्ते ५ जेणेव इति प्रतिपु पाठः । दृश्यता ६२ ५० १० ॥ २ किं नं हे २ ॥ ३. अदिट्ठदोसं हे १ लो० ला सं० ३ विना । “अदिट्ठदोसवडियं ति न दृष्टे उपलभ्यस्वरूपे दोषे दूषणे पतिता समापन्ना अदृष्टदोषपतिता, ताम्”—अटी० ॥ ४. खं १ विना—पइवय ला १ । पइवय हे २ जे १ । पइवयं सं १ ला २, ३, हे ३, ४ ॥ ५. “हाय इय इह” जे १ ॥ ६. “णिज्जाहिं ख १ । “खिज्जणियाहिं ति खेदक्रियाभिः, रुण्टनिकामिः रुदितक्रियाभिः”—अटी० ॥ ७. कंटं खं १ ला ३ ॥ ८. “महिगए हे १ ॥ ९. अवियाइ अह जे १ । अवि य अहं हे १ ॥ १०. मरुपडण हे १ । मरुप्पवेस जे १ । “मरुप्पवायं व त्ति निर्जलदेशप्रपातम्, सत्थोवाडणं ति शस्त्रेणावपाटन विदारणमात्मन इत्यर्थः, गद्धपट्ट ति गृध्रस्पृष्ट गृध्रैः स्पर्शनं कडेवराणा मध्ये निपत्य-गृध्रैरात्मनो भक्षणमित्यर्थः, अब्भुवेज्जामि त्ति अभ्युपैमि”—अटी० ॥ ११. या वेहाणसं वा सत्थो वाडणं वा गद्ध हे २ ॥ १२. गिद्धवट्ठं हे २ । गिद्धपट्ट हे १ जे १ ॥ १३. गिह अणुगच्छेज्जा जे १ हे १ ॥ १४. कुट्ठतं हे २ ॥ १५. विलए जे १ हे ३ ॥ १६. “निक्कम” ख १ ॥ १७. नेहे हे १ जे १ ॥ १८. तुम जे १ ॥ १९. इट्ठाहिं ५ वग्गूहिं इति प्रतिपु पाठः ॥ २०. “सासेहिं जे १ ॥

विसज्जेइ । तए णं से सागरदत्ते सत्थवाहे अन्नया उप्पि आगासतलंगमि
सुहणिसण्णे रायमग्गं ओलोएमाणे २ चिंटुति ।

५ तते णं से सागरदत्ते एगं महं दमगपुरिसं पासडं दंडिखंडनिवसणं खंडमल्लगं-खंड-
घडगहत्थगयं मच्छियासहस्सेहिं जाव अज्झिज्जमाणमग्गं । तते णं से सागरदत्ते
सत्थवाहे कोटुंविउपुरिसे सदावेति, २ ता एवं वयासी—तुब्भे ण देवाणुप्पिया ! एयं
दमगपुरिसं विउलेणं अंसण-पाण-खाइम-साइमेणं पलोभेह, २ गिहं अणुपवेसंह, २
खंडमल्लगं खंडघडगं च से एगंतं एडेह, २ अलंकारियकम्मं करेह, २ दमगं पद्दायं
कयवलिकम्मं जाव सव्वालंकारविभूसियं करेह, २ मणुणं अंसण-पाण-खाइम-साइमं
भोयावेह, २ मम अंतियं उवणेह ।

१० तए णं ते कोटुंविउपुरिसा जाव पडिमुणेंति, २ जेणेव से दमगपुरिसं तेणेव
उवागच्छंति, २ तं दमगं अंसण-पाण-खाइम साइमेणं उवप्पलोभेंति, २ सयं
गिहं अणुपवेसंति, तं खंडमल्लगं खंडघडगं च तस्स दमगपुरिसस्स एगंतं एडेंति ।
तते णं से दमगे तंसि खंडमल्लगंसि खंडघडगंसि य एडिज्जमाणंसि महया महया
सहेणं आरसति ।

१५ तए णं से सागरदत्ते तस्स दमगपुरिसस्स तं मेहता २ आरसियसदं सोच्चा
निसम्मा कोटुंविउपुरिसे सदावेति, सदावेत्ता एवं वयासी—किण्णं देवाणुप्पिया !
एस दमगपुरिसे महया २ सहेणं आरसति ? तते णं ते कोटुंविउपुरिसा एवं वयासी
—एस णं सामी । तंसि खंडमल्लगंसि खंडघडगंसि य एडिज्जमाणंसि महया २
सहेणं आरसइ । तते णं से सागरदत्ते सत्थवाहे ते कोटुंविउपुरिसे एवं वयासी—
२० मा णं तुब्भे देवाणुप्पिया । एयस्स दमगस्स तं खंड जाव एडेह, पासे सेठ्वेह,

१. 'ल्लगं' हे १ ॥ २. चिट्ठति २ जे १ हे १ ॥ ३. प्रतिपु पाठा—'दडपंडनिवमणं'
हे २ । दंडिखंडवसण स १ ला २, ३, हे ३, ४ । दडपंडवसण हे १ । दंडपंडवसण स १
ला १ । दंडि जे १ । दृश्यता पृ० २६२ प० १३ टि० १४ ॥ ४. अमण ४ पलो^० इति प्रतिपु
पाठः ॥ ५. अणुपवेसेह स १ हे १ हे २ विना ॥ ६. 'मल्लं सडं' हे २ ॥ ७. करेह हे २, ३
खं १ विना ॥ ८. दमग हे १ जे १ विना नास्ति ॥ ९. अमण ४ भोया^० हे १ विना । अमण ४
भोया^० हे १ ॥ १०. मम अंतिया हे १ ॥ ११. अमण ४ जे १ । अंसण ४ जे १ विना । अंसणपा
४ सं १ हे ४ ॥ १२. उवप्पलोभेंति हे १ जे १ ॥ १३. मेह ला २, ३, हे ३, ४ ॥ १४. 'पवेसति'
स १ ला १ हे ३ ॥ १५. 'मल्लगं च तस्स ख १ ॥ १६. दमगस्स पुरिसस्स हे १ जे १ ॥
१७. एडति सं १ ला १, २, ३, हे ३, ४ ॥ १८. य नास्ति हे १ जे १ ॥ १९. दमगस्स पुरि^०
हे १ ॥ २०. महया आरसि^० हे १ जे १ विना । महया रमि^० हे २ ॥ २१. सदावेति, सदावेत्ता
जे १ हे १ विना नास्ति । स २ ता हे १ । सदा २ ता जे १ ॥ २२. यमि हे २ ॥ २३. सडं हे १ ॥

जहा अपत्तियं ण भवति । ते वि तहेव ठवेंति, २ तस्स दमगस्स अलंकारियकम्मं करेंति, २ सयपाग-सहस्सपागेहिं तेहेहिं अब्भंगेति, अब्भंगिए समाणे सुरभिणा गंधद्वैएणं गायं उव्वट्ठेति, २ ता उसिणोदगगंधोदगेणं ण्हणेंति, २ सीतोदगेणं ण्हणेंति, २ पम्हलसुकुमालाए गंधकासाईए गायानं लूहेति, २ ता हंसलक्खणं पडगसाडगं परिहेति, २ ता सव्वालंकारभूसियं करेंति, २ विउलं अंसण-पाण-खाइम-साइमं भोयवेंति, २ ता सागरदत्तस्स उवणेंति । तए णं से सागरदत्ते सत्थवाहे सूमालियं दारियं ण्हायं जाव सव्वालंकारभूसियं कारेत्ता तं दमगपुरिसं एवं वयासी—एस णं देवाणुप्पिया । मम धूया इट्ठा कंता पिया मणुणा मणामा, एयं णं अहं तव भारियत्ताए देलामि, भेदियाए भदतो भवेज्जासि ।

तते णं से दमगपुरिसे सागरदत्तस्स एयमट्ठं पडिसुणेति, पडिसुणेत्ता सूमालियाए दारियाए सद्धिं वासघरं अणुपविसति, २ सूमालियाए दारियाए सद्धिं तालिमंसि निवेज्जइ । तते णं से दमगपुरिसे सूमालियाए दारियाए इमेयारूवं अंगफासं पडिसंवेदेति, सेसं जहा सागरगस्स जाव सयणिज्जा उट्ठेइ, २ ता वासघराओ निग्गच्छति, वासघराओ निग्गच्छित्ता खंडमल्लगं खंडघडगं च गहाय मारांमुक्के विव काए जामेव १० दिसं पाउब्भूए तामेव १० दिसं पडिगए । तते णं सा सूमालिया जाव गए णं से दमगपुरिसे त्ति कट्ठु ओहयमण जाव श्रियायति ।

११३. तते णं सा भदा कैल्लं पाउप्पभाया० दासचेडिं सदावेति, सदावेत्ता एवं वयासी—जाव सागरदत्तस्स एयमट्ठं निवेदेति ।

१. जहा णं पत्तियं भवति हे १ जे १ विना ॥ २. अप्प^० हे १ ॥ ३. हे २ ला १ विना—ठवेंति २ तस्स दमगस्स स १ ला २, ३, हे ३, ४ । उवट्ठवेंति २ तस्स दमगस्स ख १ । ठवेंति तए णं ते कोहुंविद्य(या—हे स० १)पुरिसा तस्स दमगस्स हे १ । ठवेंति तए णं ते कोहुंविद्यपुरिसा दमगस्स जे १ ॥ ४ करेंति हे २ विना ॥ ५. गंधोदुएणं जे १ ॥ ६. २ ता उसिणोदगगंधोदगेणं ण्हणेंति खं १ हे २ मध्ये नास्ति ॥ ७. ण्हायंति हे १ ॥ ८. पडसाडगं हे १, २ । दइयता पृ० ५१ प० ४ ॥ ९. ०विभूसिय ला १ । दइयता पं० ७ ॥ १०. प्रतिपु पाठा—असण ४ जाव भो^० हे १ । असण ४ जाव भो^० जे १ । असण ४ भो^० जे १ हे १ विना ॥ ११. दल्लयामि हे १ ॥ १२. भदियाएयाए भदओ हे २ । भदियातो भदतो ख १ ॥ १३. भवेज्जाहि ला ३ ॥ १४. तल्लियमि स १ ला २, ३ हे ४ ॥ १५. निवज्जइ २ हे १ । निवज्जइ २ ता जे १ । निववति खं १ ॥ १६. प्रतिपु पाठाः—०णिज्जा उट्ठेइ हे १ । ०णिज्जातो अब्भुट्ठेति हे ३ ला १ । ०णिज्जातो पच्छुट्ठेइ हे २, ४ खं १ सं १ ला २, ३ । ०णिज्जाए पब्भु(सु?)ट्ठेइ जे १ । दइयता पृ० २६९ प० १५ टि० १८ ॥ १७. ०मुक्खे हे १ जे १ ॥ १८. दिसिं खं १ सं १ ला २, ३ हे ३, ४ ॥ १९. दिसिं हे २ ॥ २०. कल्लकल्लं हे २ । दइयता पृ० १४ प० ५ ॥ २१. दइयता पृ० २७० पं० ८—१९ ॥

तते णं से सागरदत्ते तहेव संमंते समाणे जेणेव वासघरे तेणेव उवागच्छति,
 २ ता सूमालियं दारियं अंके निवेसेति, निवेसित्ता एवं वयासी—अहो णं तुमं
 पुत्ता ! पुरा पोरणाणं जाव पच्चणुंभवमाणी विहरसि, तं मा णं तुमं पुत्ता !
 ओहयमण जाव झियाहि, तुमं णं पुत्ता ! मम महाणसंसि विपुलं असण-पाण-खाइम-
 ५ साइमं जहा 'पोट्टिला जाव परिभाएमाणी विहराहि । तते णं सा सूमालिया दारिया
 एयमइं पडिसुणेति, पडिसुणेत्ता महाणसंसि विपुलं असण-पाण-खाइम-साइमं जाव
 दल्लमाणी विहरइ ।

ते णं काले णं ते णं समए णं गोवालियांओ अज्जाओ बहुस्सुयांओ जहेव
 तेतांलिगाए सुव्वयाओ तहेव समोसडांओ, तहेव सघाडओ जाव अणुपविट्ठो, तहेव
 १० जाव सूमालिया पडिलाभेत्ता एवं वदासी—एवं खलु अज्जाओ ! अहं सागरस्स
 दारगस्स अणिट्ठा जाव अमणामा, नेच्छइ णं सागरए दारए मम नामं वा जाव
 परिभोगं वा, जस्स जस्स वि य णं दिज्जामि तस्स तस्स वि य णं अणिट्ठा जाव
 अमणामा भवामि, तुव्वे यं णं अज्जाओ । बहुनायाओ एवं जहा 'पोट्टिला जाव
 उवलद्धे 'जेणं अहं सागरस्स दारगस्स इट्ठा कंता जाव भवेज्जामि, अज्जाओ तहेव
 १५ भणंति, तहेव साविया जाया, तहेव चिंता, तहेव सागरदत्तं सत्थवाहं आपुच्छति,
 जाव गोवालियाणं 'अंतिए पव्वइयां ।

१. "पुरा पोरणाणमित्यत्र यावत्करणादेवं द्रष्टव्यं दुष्णिष्णाणं दुष्परिक्रंताणं कडाण पावाणं
 कम्माण पावणं फलवित्तिविसेस ति, अयमर्थः—पुरा पूर्वभवेपु पुराणानाम् अतीतकालभाविनाम्,
 तथा दुश्चरिणं दुश्चरितं मृषावादनपारदार्यादि, तद्धेतुकानि कर्माण्यपि दुश्चरिणानि व्यपदिश्यन्ते,
 अतस्तेषाम्, एवं दुष्पराक्रान्तानां नवर दुष्पराक्रान्त प्राणिघातादत्तापहारादि, कृताना प्रकृत्या-
 दिभेदेन, पुराशब्दस्येह सम्बन्धः, पापानाम् अपुण्यरूपाणा कर्मणां ज्ञानावरणादीना पापकम् अशुभं
 फलवृत्तिविशेषम् उदयवर्तनमेदं प्रत्यनुभवन्ती वेदयन्ती विहरसि वर्तसे"—अटी० ॥ २. 'णुभव'
 हे २ ॥ ३. असण ४ जहा हे १ जे १ । असण ४ जहा हे १ जे १ विना ॥ ४. पोट्टिला
 खं १ हे २ । दइयता पृ० २३६ प० ८ टि० ७ ॥ ५. जाव नास्ति सं १ ला २, ३, हे ३, ४ ॥
 ६ परिसाएमाणी खं १ ॥ ७. असणं ४ जाव हे १ । असण ४ जाव हे १ विना ॥ ८
 दलयमाणी हे ३, ४ सं १ ला २ । दलयइमाणी हे १ जे १ ॥ ९. 'याओ एव जहेव हे २ विना ॥
 १०. दइयता पृ० २४१ पं० १४ ॥ ११ 'ढाओ तहेव संघाडतो जाव अणु' खं १ । 'ढाओ तहेव
 जाव अणु' हे २ । 'ढाओ जाव अणु' ला १ । दइयता पृ० २४१ पं० १७-१८ ॥ १२. 'पविट्ठे
 हे ३ ॥ १३. देज्जाहि जे १ ॥ १४. य नास्ति हे १, २ जे १ ॥ १५. पोट्टिला ख १ हे २ । दइयता
 पृ० २३६ टि० ७ ॥ १६ ज न अह खं १ । दइयता पृ० २४२ पं० ५ ॥ १७ जाता ख १ ॥
 १८ प्रतिपु पाठा.—'दत्त स आपुच्छति जाव हे २ खं १ ला १ । 'दत्त आपुच्छति जाव सं १
 ला २, ३, ४ । 'दत्त वा आपुच्छित्ता जाव हे १ । 'दत्ताय आपुच्छित्ता जाव जे १ ॥ १९. अंतिय
 हे १, २ जे १ विना ॥ २०. 'इया हे २, ला १ ॥

तते णं सा सूमालिया अज्जा जाया इरियासमिया जाव गुत्तवंभयारिणी चहूहिं
चउत्थ-छट्ठ-डुम जाव विहरति, तते णं सा सूमालिया अज्जा अन्नया कैयाइ जेणेव
गोवालियाओ अज्जाओ तेणेव उवागच्छति, २ ता वंदति नमंसति, २ एवं वयासी
—इच्छामि णं अज्जाओ । तुब्भेहिं अब्भणुन्नाया समाणी चंपाए वाहिं सुभूमिभागस्स
उज्जाणस्स अदूरसामंते छट्ठंछट्ठेणं अणिक्खित्तेणं तवोकम्मेणं सूराभिमुंही आयावे- ५
माणी विहरित्ते । तते णं ताओ गोवालियाओ अज्जाओ सूमालियं अज्जं एवं
वयासी—अम्हे णं अज्जे ! सँमणीओ निग्गंयीओ इरियासमियाओ जाव गुत्तवंभ-
चारिणीओ, नो खलु अम्हं कप्पति वहिया गामस्स वा जाव सण्णिवेसस्स वा
छट्ठंछट्ठेणं जाव विहरित्ते, कप्पति १० णं अम्हं अंतो उवस्सयस्स वतिपरिक्खित्तस्स
१२ संघाडिवद्धियाए णं समतलपतियाए आयावेत्ते । तते णं सा सूमालिया गोवालियाए १०
एयमहं नो सद्वहति, नो पत्तियति, ११ नो रोएति, एयमहं असद्वहमाणी अपत्तियमाणी
अरोएमाणी सुभूमिभागस्स उज्जाणस्स अदूरसामंते छट्ठंछट्ठेणं जाव विहरति ।

११४. तत्थ णं चंपाए लल्लिया नाम गोड्डी परिवसति, णरवइदिण्णवियारा

१. दृश्यता पृ० ७१ पं० १ ॥ २. कयायी हे २ ॥ ३. सुहा ला १ ॥ ४. समाणीओ खं १
जे १ ॥ ५. इरियां ला १ ॥ ६. या जाव हे १, २ जे १ ॥ ७. गुत्तं नास्ति हे २ खं १ ॥
८. खलु म्हं खं १ । “त्यदाद्यव्ययात् तत्स्वरस्य लुक् ८।१।४० । त्यदादेरव्ययाच्च परस्य तयोरेव
त्यदाद्यव्यययोरादेः स्वरस्य बहुलं लुग् भवति । अम्हेत्थ । अम्हे एत्थ । जइमा । जइ इमा ।
जइ हं । जइ अह ।” इति प्राकृतव्याकरणस्वोपश्रुतौ ॥ ९. दृश्यता पृ० १६२ टि० ७ ॥
१०. णं नास्ति हे १ जे १ । “कप्पइ ण अम्ह इत्यादि, अम्ह ति अस्माकं मते ‘प्रव्रजितायाः’
इति गम्यते, अन्त मध्ये उपाश्रयस्य वसतेवृत्ति (त्ति—अटीजे० अटीहे०). परिक्षिप्तस्य
परेषामनालोकवत् इत्यर्थः”—अटी० ॥ ११. उवसयस्स जे १ हे २ । उवस्सगस्स खं १ ॥
१२. “संघाटी निर्ग्रन्थिकाप्रच्छदविशेषः, सा चद्धा निवेगिता ‘काये’ इति गम्यते यया सा
संघाटीबद्धिका, तस्याः, णमित्तलङ्कारे, समतले द्वयोरपि भुवि विन्यस्तत्वात् पदे पादौ यस्या-
सा समतलपदिका, तस्याः, आतापयितुम् आतापना कर्तुं कल्पत इति योगः”—अटी० ॥
१३. लवत्तिं जे १ खं १ ॥ १४. हे १ विना—सूमालि गों जे १ । सूमाली गों स १
ला २, ३, हे ३, ४ लों० । सूमाणी गों खं १ ॥ १५. णो अप्पणा रोवेति हे १ जे १ ।
नो रोवेति हे २ लों० ला १ ॥ १६. प्रतिपु पाठाः—असद्वह ३ सुभू—हे १, २ । असद्वह ३
सुभू जे १ । अ ३ सुभू स १ ला २, ३ हे ३, ४ खं १ । दृश्यता पृ० २२१ पं० १० ॥
१७. छट्ठं जाव खं १ । हस्तलिखितादर्शेषु अपूर्णपाठनिर्देशार्थम् ० ईदृशो बिन्दुः पुरा प्रच्युयते
स्म । छट्ठं जाव हे १ जे १ ॥ १८. प्रतिपु पाठा, —नरवइदिण्णवियारा ख १ हे २, ३ लों० ।
णरवइविदिण्णवियारा हे १ । णरवइदिण्णवियारा हे ३ । णरवइदिण्णवियारा जे १ । णरवइ-
दिण्णवियारा स १ ला १, २, ३ हे ४ । दृश्यता पृ० ७ पं० १२ टि० १४ । “लल्लिय त्ति
क्रीडाप्रधाना, गोड्ढि त्ति जनसमुदायविशेषः, नरवइदिण्णवियार त्ति नृपानुज्ञातकामचारा, अम्मा-

अम्मापिड्नियगनिप्पिवासा वेसविहारकयनिकेया नाणाविहवविणयप्पहाणा अट्ठा जाव अपरिभूया । तत्थ णं चंपाए नयरीए देवदत्ता नामं गणिया होत्था सूमाला जहा अंडणाए । तते णं तीसे ललियाए गोट्टीए अन्नया पंच गोट्टिल्लगपुरिसा देवदत्ताए गणियाए सद्धिं सुभूमिभागस्स उज्जाणस्स उज्जाणसिरीं पच्चणुभवमाणा विहरंति । तत्थ णं एगे गोट्टिल्लगपुरिसे देवदत्तं गणियं उच्चं धरेति, एगे पिट्ठओ आयवत्तं धरेइ, एगे पुप्फपूरयं रएइ, एगे पाए रएइ, एगे चामस्कखेवं करेइ ।

तते णं सा सूमालिया अज्जा देवदत्तं गणियं तेहिं पंचहिं गोट्टिल्लपुरिसेहिं सद्धिं ओरालाइं माणुस्सगाइं भोगभोगाइं भुंजमाणी(णिं) पासति, २ ता इमेयारूवे संकप्पे समुप्पज्जित्था—अहो णं इमा इत्थिया पुरा पोरानीं जाव विहरइ । तं जति णं केइ इमस्स सुचरियस्स तव-नियम-वंबचेरवासस्स कल्लाणे फलवित्तिविसेसे अत्थि तो णं अहमवि आंगमेस्सेणं भवग्गहणेणं इमेयारूवाइं ओरालाइं जाव विहरैज्जामि त्ति कट्ठु नियानं करेति, २ ता आयावणंभूमीओ पच्चोरंभति ।

११५. तते णं सा सूमालिया अज्जा सरीरवाउसा जाया यावि होत्था, अभिक्खणं २ हत्थे धोवति, पाए धोवति, सीसं धोवति, मुंखं धोवति, थणंतराइं धोवति,

विड्नियगनिप्पिवास त्ति मात्रादिनिरपेक्षा, वेसविहारकयनिकेय त्ति वेक्ष्याविहारेषु वेक्ष्यामन्दिरेषु कृतो निकेतो निवासो यथा सा तथा—अटी० ॥

१. लो० विनान्यत्र—अम्मापीति० खं १ । अम्मापिड्ढं हे १, जे १ । अम्मापीती० जे १ हे १ विना । अम्मापिड्ढं अटी०, दृश्यतामुपरितन टिप्पणम् ॥ २. °निकेया ख १ हे २ । °निकेया जे १ ॥ ३. °भूयाया हे २ । दृश्यता पृ० ५३ पं० ५ ॥ ४. दृश्यता पृ० ७७ पं० १६ ॥ ५. दृश्यता पृ० ९५ पं० ४ ॥ ६. गोट्टिल्लु० हे १ ॥ ७. गोट्टिल्लु० हे १ जे १ ॥ ८. उत्तमे हे १ ॥ ९. “पुप्फपूरयं रएइ त्ति पुप्फशेखर करोति, पाए रएइ पादावलक्तकादिना रज्जयति, पाठान्तरे रावेइ त्ति घृत-जलाभ्यामाद्रयति”—अटी० । “रज्जे रावः । ८।४।४९। रज्जेर्णन्तस्य राव इत्यादेशो वा भवति—रावेइ, रज्जेइ ।” इति प्राकृतव्याकरणे स्वोपज्ञवृत्तिसहिते ॥ १०. °माणी २ पा० हे १ जे १ । अत्र अनुस्वाररूपो विन्दुः कालान्तरेण ‘२’ इत्यङ्गरूपो जातः स्यात् इति माति । °माणी पा० हे १ जे १ विना ॥ ११. °णाणं कम्माण हे १ जेमू० १ । °णाण सुकम्माण जेसं० १ । दृश्यता पृ० २७४ पं० ३ ॥ १२. आगा० ला ३ ॥ १३. विहरामि स १ ला २ लामू० ३, हे ३, ४ ॥ १४. °णभूमीओ जे १ । °णभूमीए सं १ ला २, ३, हे ३, ४ ॥ १५. °रुमइ २ चा सा सूमा० हे १ । °रुमइत्ता । तण ण सा सूमा० जे १ ॥ १६. “सरीरवाउसिया ति (य त्ति), चकुदाः शबल-चित्रि, स च शरीरत उपकरणतश्चेत्युक्तम्—शरीरचकुदा तद्विभूषणवर्तिनीति”—अटी० ॥ १७. मुइ हे १ विना ॥ १८ धोवइ तयत्ताइं धोवइ गुज्जतराइ धोवति कक्खंतराइं धोवइ सुज्जंतराइ जत्थ ख १ । तुलना—“तते ण सा भूता अज्जा अण्णदा कदाइ सरीरवाओसिया जाया यावि होत्था, अभिक्खण अभिक्खण हत्थे धोवति, पादे धोवति, एवं सीसं धोवति, मुहं धोवति, थणंतराइ धोवति, कक्खंतराइ धोवति, गुज्जतराइ धोवति, जत्थ जत्थ वि य णं टाणं वा सिज्जं

कक्खंतराइं धोवति, गुज्झंतराइं धोवति, जत्थ यं णं ठाणं वा सेज्जं वा निसीहियं वा चेतेति तत्थ वि य णं पुव्वामेव उदएणं अब्भुक्खेइ, २ ता ततो पँच्छा ठाणं वा सेज्जं वा निसीहियं वा चेतेति ।

तते णं तातो गोवालियाओ अज्जाओ सूमालियं अज्जं एवं वयासी—एवं खँलु देवाणुप्पिए ! अज्जे ! अम्हे समणीओ निगंग्थीओ इरियासमियाओ जाव ५
बंभचेरधारिणीओ, नो खलु कप्पति अम्हं सरीरवाउसियाए होत्तए । तुमं च णं अज्जे ! सरीरवाउसिया अभिक्खणं २ हत्थे धोवसि जाव चेतेसि, तं तुमं णं देवाणुप्पिए ! एतस्स ठाणस्स आलोएहि जाव पडिवज्जाहि ।

तते णं सूमालिया गोवालियाणं अज्जाणं एयमट्ठं नो आढाइ, नो पँरिजाणाति,

निसीहियं वा चेतेति तत्थ वि य णं पुव्वामेव पाणएण अब्भुक्खेति, ततो पँच्छा ठाण वा सिज्जं वा निसीहियं वा चेतेति ” इति निरयावल्लिकासूत्रे चतुर्थे वर्गे प्रथमेऽध्ययने ॥

१. य नास्ति जे १ विना । दृश्यतामुपरितनं टिप्पणम् ॥ २. “ठाणं ति कायोत्सर्गस्थानं निषदनस्थानं वा शय्यां त्वग्वर्तनं नैवेष्टिकीं स्वाध्यायभूमिं चेतयति करोति”—अटी० ॥

३. अब्भुक्खेत्ता ततो हे १ जे १ विना ॥ ४. पँच्छा णं ठाणं हे १ ॥ ५. खलु दे । अज्जे हे २ । खलु अज्जे हे २ विना । टे इति संश्लिप्तशैल्या देवाणुप्पिए इत्यस्य सूचकम्, अतो देवाणुप्पिए इति पाठो मूलेऽस्माभिरादृतः ॥ ६. या हुत्तए हे १ जे १ ॥ ७. धोवसि हे १ जे १ विना ॥ ८. “आलोएहि जावेत्थय यावत्करणात् निंदाहि, गरिहाहि, पडिक्कमाहि, विउट्ठाहि, विओहेहि, अकरणयाए अब्भुहेहि, अहाराहि तवोक्कम्मं पायच्छित्तं पडिवज्जाहि च्चि द्दयमिति । तत्रालोचनं गुरोर्निवेदनम्, निन्दन पश्चात्तापः, गर्हणं गुह्यसमक्षं निन्दनमेव, प्रतिक्रमणं मिथ्यादुष्कृतदानलक्षणम्, अकृत्याद् निवर्तनं वा, वित्रोटनम् अनुबन्धच्छेदनम्, विशोधनं व्रतानां पुनर्नवीकरणम्, शेषं कण्ठ्यमिति”—अटी० ॥ ९. अज्जाणं अंतिए एयमट्ठं हे १ जे १ ॥

तुलना—“तते णं सा सुमहा अज्जा सुव्वयाण अज्जाण एयमट्ठं नो आढाति नो परिजाणाति, आणाढायमाणी अपरिजाणमाणी विहरति । तते णं तातो समणीओ निगंग्थीओ सुभट्ठं अज्जं हीलेंति निंदति खिसिती गरहति अभिक्खणं अभिक्खणं एयमट्ठं निव रेंति । तते णं तीसे सुभहाए अज्जाए समणीहिं निगंग्थीहिं हीलिज्जमाणीए जाव अभिक्खण अभिक्खणं एयमट्ठ निवारिज्जमाणीए अयमेयारुवे अज्झत्थिए जाव समुप्पज्जित्था—जया ण अहं अगारवास वसामि तथा ण अह अप्पवसा, जप्पमिहं च णं अहं मुंडा भवित्ता आ(अ)गाराओ अणगारियं पव्वइत्ता तप्पमिहं च णं अहं परवसा, पुल्लि च समणीओ निगंग्थीओ आढेंति परिजाणेंति, इयाणि नो आढाहति नो परिजाणाति, तं सेय खलु मे कल्ल जाव जलंते सुव्वयाणं अज्जाणं अंतियाओ पडिनिक्खमिच्चा पाडियक्कं उवस्सयं उवसंपज्जित्ताणं विहरित्तए, एवं सपेहेति, सपेहिच्चा कल्लं जाव जलंते सुव्वयाणं अज्जाणं अंतियातो पडिनिक्खमेति, पडिनिक्खमिच्चा पाडियक्कं उवस्सयं उवसंपज्जित्ताणं विहरति । तते ण सा सुमहा अज्जा अज्जाहिं अणोहट्ठिया अणिवारिता सच्छदमती...पच्चणुब्भवमणी विहरति ।” इति निरयावल्लिकासूत्रे तृतीयवर्गे चतुर्थे अध्ययने ॥ १०. परिजाणइ सं १ ला २, ३, हे ३, ४ । परिजाणइ जे १ ॥

अणोढायमीणा अपरिजाणमीणा विहरति । तए णं ताओ अज्जाओ सूमालियं अज्जं अभिक्खणं २ ^१हीलंति जाँव परिभवन्ति, अभिक्खणं २ एयमहं निवारंति ।

तते णं ^२तीसे सूमालियाए समणीहिं निग्गंथीहिं हीलिज्जमाणिए जाँव वारिज्ज-
 ५ माणीए इमेयारूवे अँज्जत्थिए जाँव समुप्पज्जित्था—जदा णं अहं अगारमंज्जे
 वसामि तथा णं अहं अप्पवसा, जय्यां णं हं मुंडा [भविता] पव्वइया तथा णं हं
 पँरवसा, पुव्वि च णं ममं समणीओ आँढंति, परिजाणंति, इयाणि नो आढंति, नो
 परिजाणंति, तं सेयं खलु ममं कलं पाँउप्प० गोवालियाणं अज्जाणं अंतियाओ
 पडिनिक्खमिन्ता पाँडिएकं उँवस्सयं उवसंपज्जित्ताणं विहरित्ते त्ति कट्ठु एवं
 संपेहेति, २ कलं पाँउप्प० गोवालियाणं अज्जाणं अंतियाओ पडिनिक्खमति, २
 १० पाडिएकं उँवस्सयं उवसंपज्जित्ताणं विहरति ।

तते णं सा सूमालिया अज्जा अँणोहट्ठिया अनिवारिया सच्छंदमंती अभिक्खणं
 २ हत्थे ^३धोवइ जाँव चेएति । तत्थ वि य णं पासत्था पासत्थविहारी ^४ओसन्ना

१. °ढायमीणा हे२ जे१ । °ढायमाणा ला १, २, हे३, ४, सं१ । °ढायमाणी ला ३ ॥
 २. °णमाणा हे२ खं १ विना । °णमाणी ला ३ ॥ ३. हेलेँति हे२ ॥ ४. अत्र जावशब्देन
 हीलति निंदति खिसति गरिहंति परिभवन्ति इति सम्पूर्णः पाठो ज्ञेयः, दृश्यता पृ० १०० पं० ८ ॥
 ५. तीए से खं १ ॥ ६. जावशब्देनात्र 'हीलिज्जमाणीए निदिज्जमाणीए खिसिज्जमाणीए गरिहि-
 ज्जमाणीए परिभविज्जमाणीए अभिक्खणं अभिक्खण एयमहं निवारिज्जमाणीए' इति पूर्णः पाठो
 ज्ञेयः ॥ ७. अज्जत्थिए ५ जाव ख १ । अज्जत्थिते ४ जाव हे४ ॥ ९. जावशब्देनात्र 'अज्जत्थिए
 चित्तिए पत्थिए मणोगए सकप्पे' इति पूर्णः पाठो ज्ञेयः ॥ ८. °मज्जे परिवसामि हे१ जे१ ॥
 १०. णं अहं हे१ जे१ ॥ ११ परवसा हे२, ३ ला १ खं १ जे१ ॥ १२ प्रतिपु पाठाः—आढति
 जे१ खं १ हे३ । आढति २ हे२ । आढंति ३ सं १ ला १, २, ३, हे४ । आढाँति हे१ ॥
 अत्र २ इत्यङ्केन आढति परिजाणंति इति सम्पूर्णः पाठो विवक्षितः । दृश्यता पृ० २७७ पं० ९ ॥
 १३. ममं जे१ ला १ विना ॥ १४. दृश्यता पृ० १४ पं० ५-११ ॥ १५. °क्खमेति पाडि° जे१ ।
 °क्खमह २ पाडि° हे१ । १६. "पाडिएकं त्ति पृथक्"—अटी० ॥ १७. उवसग्ग हे२ ।
 उवस्सगं ख १ ॥ १८ उवस्सग्ग हे२ । उवसग्ग सं २ ला २, ३, हे४ ॥ १९. "अणोहट्ठियत्ति
 अविद्यमानोऽपघटको यदृच्छया प्रवर्तमानाया हस्तग्राहादिना निवर्तको यस्याः सा तथा, तथा
 नास्ति निवारको 'मैवं कार्पी' इत्येव निषेधको यस्या सा तथा"—अटी० ॥ २०. °दगई जे१ ॥
 २१. धोवेति सं १ ला २, ३, हे४ ॥ २२. दृश्यता पृ० २७ पं० १४ पृ० २७७ पं० ३ ॥ २३.
 प्रतिपु पाठाः—ओसण्णा २ कुसीला २ ससत्ता २ हे१ जे१ । ओसत्ता २ विहारी कुसीला २
 संसत्ता २ हे१, जे१ विना । दृश्यता पृ० १२६ पं० ११ । तुलना—“तए ण सा सुभद्दा अजा
 पासत्था पासत्थविहारी ओसण्णा ओसण्णविहारी कुसीला कुसीलविहारी ससत्ता संसत्तविहारी
 अहाच्छंदा अहाच्छदविहारी बहूइ वासाइं सामन्नपरियागं पाठणत्ति, पाठणित्ता अद्धमासियाए
 सलेहणाए अत्ताणं तीस भत्ताइ अणसणाए छेदित्ता तस्स ठाणस्स अणालोइयप्पडिक्कत्ता काल-
 मासे काल किच्चा सोहम्मे कप्पे ..उववण्णा ।” इति निरयावलिकासूत्रे तृतीयवर्गे चतुर्थे अध्ययने ॥

ओसन्नविहारी कुसीला कुसीलविहारी संसत्ता संपत्तविहारी बहूणि वासाणि सामण्णपरियागं पाउणंति, २ अद्धमासियाए संलेहणाए तस्स ठाणस्स अणालोइय-पडिक्कंता कालमासे कालं किच्चा ईसाणे कप्पे अण्णतरंसि विमाणंसि देवगणियत्ताए उववण्णा । तत्थेगतियाणं देवीणं नव पलिओवमाइं ठिती पण्णत्ता । तत्थ णं सूमालियाए देवीए नव पलिओवमाइं ठिती पन्नत्ता ।

५

११६. ते णं काले णं ते णं समए णं इहेव जंबुद्वीवे दीवे भारहे वासे पंचालेसु जणवएसु कंपिलपुरे नामं नगरे होत्था, वण्णओ । तत्थ णं दुवए नामं राया होत्था, वण्णओ । तस्स णं चुलणी देवी, धट्टज्जुणे कुमारे जुवराया । तए णं सा सूमालिया देवी ताओ देवलोगाओ आउक्खएणं जाव चइत्ता इहेव जंबुद्वीवे दीवे भारहे वासे पंचालेसु जणवएसु कंपिलपुरे नगरे दुपयस्स रण्णो चुलणीए देवीए कुच्चिसि दारियत्ताए पंचायाया । तते णं सा चुलणी देवी नवण्हं मासाणं जाव दारियं पयाया । तते णं तीसे दारियाए निव्वत्तचारसाहियाए इमं एयारूवं [गोण्णं गुणनिप्फण्णं] नामं [नामधेज्जं करेति] जम्हा णं एसा दारिया दुवयस्स रण्णो धूता चुलणीए अंतया तं "होउ णं अम्हं इमीसे दारियाए नामधेजे दोवती दोवती । तए णं तीसे अम्मापियरो इमं एयारूवं गोण्णं गुणनिप्फण्णं नामधेज्जं करेति— दोवती दोवती । तते णं सा दोवती दारिया पंचधाईपरिगहिया जाव गिरिकंदर-मल्लीणा इव चंपगलया निव्वायनिव्वाघायंसि सुहंसुहेणं परिवड्डइ । तते णं सा

१०

१५

१. णति । तस्स ठाणस्स हे २ ॥ २. इयअपडिं हे २, ४ सं १ ला २, ३ ॥ ३. दुवदे हे २ ॥ ४. वण्णओ तस्स णं नास्ति हे २ ॥ ५. धट्टज्जुणे हे १ जे १ ख १ । "धृष्टद्युम्ने णः । ८।२।९४। धृष्टद्युम्नशब्दे आदेशस्य णस्य द्वित्वं न भवति । धट्टज्जुणे ।" इति आचार्यश्रीहिम-चन्द्रसूरिविरचिते प्राकृतव्याकरणे ॥ ६. सोमां जे १ ॥ ७. दुपदस्स खं १ । दुवयस्स हे १ जे १ ॥ ८. पंचाया ला १ । पयाया हे १ जे १ ॥ ९. दृश्यता पृ० ३४ पं० ९ ॥ १०. यद्यपि सर्वेषु हस्तलिखितादर्शेषु अत्र नाम इति सक्षिप्तः पाठः, तथापि पूर्वशैल्यनुसारेण नामधेज्जं करेति इति पाठः शोभते, अतोऽत्रास्माभिः नामधेज्ज इति पाठः स्थापितः, दृश्यता पृ० ३७ पं० २ पृ० २६५ पं० ५ ॥ ११. अतिया हे २ ॥ १२. होउ हे १ ख १ ॥ १३. प्रतिषु पाठाः—दोवई दो २ तए हे १ । दोवई दो ३ तए जे १ । दोवती । तते हे २ । दोवई २ तए ला १ । दोवती २ तए स १ ला २, ३, हे ३, ४ । दोवतीए तते खं १ ॥ १४. दोवती २ इति प्रतिषु पाठः ॥ १५. धातिं खं १ । धाहं स १ ला २, ३, हे ३, ४ ॥ १६. दृश्यता पृ० ३७ पं० ३—११ ॥ १७. निवायं हे १ जे १ विना । दृश्यता पृ० ३७ पं० १० टि० ९ पृ० २६५ पं० १० टि० १३ ॥ १८. सुहंसुहेणं विहरइ । परिवड्डइ । हे १ । दृश्यता पृ० ३७ पं० १०, पृ० २६५ पं० १० ॥ १९. वड्डइ सा दुवई जे १ ॥

दोवई रायवरकन्ना उम्मुक्कवालभावा जाव उक्किट्टसरीरा जाया यावि होत्था ।

तते णं तं दोवतिं रायवरकन्नं अण्णया कयाइ अंतेउरियाओ ण्हायं जाव विभूसियं करेति, २ ता दुपयस्स रण्णो पायवन्दियं पेसंति । तते णं सा दोवती रायवरकन्ना जेणेव दुपए राया तेणेव उवागच्छइ, २ दुपयस्स रण्णो पायग्गहणं करेति । तए णं से दुपए राया दोवतिं दारियं अंकं निवेसेति, २ ता दोवतीए रायवरकन्नाए रूवे य जोव्वेणे य लावण्णे य जायविम्हए दोवइ रायवरकन्नं एवं वयासी—जस्स णं अहं तुमं पुत्ता ! रायस्स वो जुवरायस्स वा भारियत्ताए मयमेव दलइस्सामि तत्थ णं तुमं सुहिया वा दुहिया वा भवेज्जासि । तते णं मम जाव-जीवाए हिययडाहे भविस्सइ । ११ तं णं अहं तव पुत्ता ! अज्जयाए सयंवरं वियगामि, १० अज्जोपाए णं तुमं दिण्णसयंवरा जण्णं तुमं सयमेव रायं वा जुवरायं वा वरेहिसि से णं तव भतारे भविस्सति त्ति कट्टु ताहिं इट्ठाहिं जाव आंसासेइ, २ पडिविसजेइ ।

११७. तते णं से दुवए राया दूतं सदावेति, २ ता एवं वयासी—गेच्छ णं तुमं देवाणुप्पिया ! वारवैइ नगरिं, तत्थ णं तुमं केण्हं वासुदेवं, समुद्विजय-पामोकखे दस दसारे, चलदेवपामोकखे पंच महावीरे, उग्गसेणपामोकखे सोलस रायसहस्से, पज्जुणपामोकखाओ अद्दुट्ठाओ कुमारकोडीओ, संवपामोकखाओ सैट्ठि दुदंतसाहस्सीओ, वीरसेणपामोकखाओ एकवीस वीरपुरिससाहस्सीओ, महसेण-पामोकखाओ छप्पन्नं चलवगसाहस्सीओ, अन्ने य वहवे राईसरत्तलवर-माडंविय-कोडुंविय-इम्भ-सेट्ठि-सेणावति-सत्थवाहैप्पभित्तंओ करतलपरिग्गहियं दसनहं सिरसावत्तं मत्थए अज्जलिं कट्टु जएणं विजएणं वेद्धावेहि, २ एवं वैयाहि—एवं

१. उमुक्क° एं १ हे २ । दृश्यता पृ० १४८ प० ३, पृ० १२ प० १२ ॥ २. कयाइं हे १ । कयाइं सं १ हे ४ ॥ ३. जाव भूसिय हे १ जे १ विना ॥ ४. पाय व° ए १ ॥ ५. पेसंति हे १ ॥ ६. दुव° जे १ ॥ ७. दुव° ए १ ॥ ८. करेति २ हे १ जे १ ॥ ९. दुवते हे २ । दुवए ए १ ॥ १०. जोव्वेणे हे २ ॥ ११. वा नास्ति जे १ हे १ ला १ ॥ १२. दुवियया हे १ जे १ ला १ विना ॥ १३. भवेज्जसि ए १ । भविज्जसि हे १ । भविज्जामि जे १ ॥ १४. मम जे १ हे १ विना ॥ १५. °जीवाए हे १ लो० ला १ विना ॥ १६. ज अहं तव पुत्ता हे २ ॥ १७. “अज्जयाए (अज्जप्पए—अटीजे० १, अटीहे० १) त्ति अय प्रभृति” —अटी० ॥ १८. हस्तलिखितप्रतिपु पाठाः—अज्जोपाए ण हे २ ए १ । अज्जोपाएण हे २ ए १ विना । दृश्यतामुपरितन टिप्पणम् ॥ १९. दृश्यता पृ० २७ प० ९ ॥ २०. आसेसइ हे २ ॥ २१. गच्छह णं ए १ ॥ २२. वईए नयरीए हे १ जे १ ॥ २३. दृश्यता पृ० १०७ प० १७-२१ ॥ २४. मट्ठि जे १ ॥ २५. °सेणु° हे २ ॥ २६. छप्पन्न हे १ जे १ ॥ २७. °हप° हे १ जे १ विना ॥ २८. °भित्तीओ हे १ । °भिइओ जे १ ॥ २९. वद्धावेह ला १ । सदावेह ए १ ॥ ३०. वयह हे १ जे १ आ० ॥

खलु देवाणुप्पिया ! कंपिलपुरे नगरे दुपयस्स रण्णो धूयाए चुलणीए अत्तयाए
धट्ठज्जेणकुमारस्स भगिणीए दोवईए रायवरकण्णाए सयंवे भविस्सइ, तं णं तुब्भे
देवाणुप्पिया ! दुपयं रायं अणुगिण्हमाणा अकालपरिहीणं चेव कंपिलपुरे नगरे
समोसरह ।

तए णं से दूए करयल जाव कट्ठु दुपयस्स रण्णो एयमडं पडिसुणेति, २ ५
जेणेव सए गिहे तेणेव उवागच्छइ, २ कोडुंविपपुरिसे सदावेति, २ एवं वयासी
—खिप्पामेव भो देवाणुप्पिया । चाउग्घंटं आसरहं जुत्तामेव उवड्डवेह, जाव
उवड्डवेति ।

तए णं से दूए ण्हाते जाव सरीरे चाउग्घंटं आसरहं दुरुहति, २ वट्ठहिं
पुरिसेहि सन्नद्ध जाव गहियाउहपहरणेहिं सद्धिं संपरिवुडे कंपिलपुरं नगरं १०
मज्झंमज्जेणं निगगच्छति, २ पंचालजणवयस्स मज्झंमज्जेणं जेणेव देसप्यंते तेणेव
उवागच्छइ, २ सुरङ्गाजणवयस्स मज्झंमज्जेणं जेणेव बारवती नगरी तेणेव उवा-
गच्छइ, २ बारवइं नगरिं मज्झंमज्जेणं अणुपविसइ, २ जेणेव कण्हस्स वासुदेवस्स
चाहिरिया उवड्डाणसाला तेणेव उवागच्छइ, २ चाउग्घंटं आसरहं ठवेइ, २
रहाओ पच्चोरुहति, २ मणुस्सवग्गुरापरिक्खित्ते पायचारविहारेणं जेणेव कण्हे १५
वासुदेवे तेणेव उवागच्छइ, २ कण्हं वासुदेवं समुद्विजयपामोक्खे य दस दसारे
जाव चलवगसाहस्सीओ करयल तं चेव जाव समोसरह ।

१. अत्तियाए जे १ लो० ॥ २. 'जुण' हे २ । 'ज्जण' जे १ लो० । 'जण' हे १ ॥ ३. देवाणुप्पिया
हे १ जे १ विना नास्ति ॥ ४. रायाणं हे १ जे १ ॥ ५. इत आरभ्य पृ० २८४ पं० ८ पर्यन्तम्
०८० एतच्चिह्नान्तर्गतपाठस्थाने हे १ जे १ मध्ये ईदृशः पाठ उपलभ्यते—[त-हे १] गच्छह
णं तुमं देवाणु रायगिहं नगर तत्थ णं तुमं सहदेवं रायाणं [जरासंधसुअं -हे १] अन्ने य जाव
वहवे जाव वद्धवेत्ता एवं वयह । एव खलु देवाणुप्पिया कपिलपुरे जाव समोसरह । एव
महुराए उग्गेणं उग्गसेण राय । हत्थिणाउरे पंडुं सपुत्तय । वइराडए नगरे दुज्जोहणं भाइयत-
समग्ग सजणिसल्लहिं च जयहह दोण आसत्थामं अन्ने य । दत्तपुरी[ए-हे १] दत्तवक्के ।
चपाए पउमराया । तए ण से दूते तहत्ति जाव पडिसुणेइ हे १ जे १ मा० । अत्र 'गच्छह' इत्यस्य
अधस्तात् 'दूतास्तु भिन्ना भिन्ना' इति टिप्पणं जे १ मध्ये वर्तते ॥ ६. एव खलु देवाणु
लो० ॥ ७. उवड्डावेह ला १ ॥ ८. दृश्यता पृ० ४२ पं० १०, पृ० ११० पं० २ ॥
९. दृश्यता पृ० १७ पं० १७ ॥ १०. दृश्यता पृ० ८६ पं० ५ ॥ ११. पचालाजं ख १
ला १ । दृश्यता पृ० १४८ पं० १८, पृ० १५१ पं० १८, २० ॥ १२. सुरट्ठं ला ३ ॥
१३. अणुप्पं स १ हे २, ३ ला ३ ॥ १४. उव्वं हे २ ॥ १५. चाउग्घंटं हे २ खं १ ॥
१६. 'रापरिक्खित्ते हे २ । 'राए परिक्खित्ते लो० ॥ १७. दृश्यता पृ० ११७ पं० १८—२१ ॥

तते णं से कण्हे वासुदेवे तस्स दूयस्स अंतिए एयमट्ठं सोचा 'निसम्म दट्ठ जाँव हियए तं दूतं सक्कारेति सम्माणेति, २ पडिविसजेति ।

तए णं से कण्हे वासुदेवे कोडुंवियपुरिसं सदावेति, २ एवं वयासी—गच्छ णं तुमं देवाणुप्पिया ! सभाए सुहम्माए सांमुदाइयं भेरिं तालेहि । तए णं से कोडुंवियपुरिसे करयल[परिग्गहिथं दसणहं सिरसावत्तं मत्थए अंजलिं कट्ठु] कण्हस्स वासुदेवस्स एयमट्ठं पडिसुणेति, २ जेणेव सभाए सुहम्माए सांमुदाइया भेरी तेणेव उवागच्छति, २ सांमुदाइयं भेरिं महया २ सदेणं तालेति । तए णं ताए सांमुदाइयाए भेरीए तालियाए समाणीए समुद्विजयपामोकखा दस दसारा जाव मंहसेणपामोकखाओ छप्पणं बलवगसाहस्सीओ ण्हाया जाव विभूसिया जहाविभवइडिसक्कारसमुदाएणं अप्पेगइया हयगया अप्पेगतिया जाँव पीयचारविहारेणं जेणेव कण्हे वासुदेवे तेणेव उवागच्छति, २ करयल जाव कण्हं वासुदेवं जएणं विजएणं वद्धावेति ।

तए णं से कण्हे वासुदेवे कोडुंवियपुरिसे सदावेति, २ एवं वयासी—खिप्पामेव भो देवाणुप्पिया ! अंभिसेक्कं हत्थिरयणं पडिकप्पेह हयगय जाँव पच्चप्पिणंति । तते णं से कण्हे वासुदेवे जेणेव मज्जणवरे तेणेव उवागच्छति, २ संमुत्तजालाकुलाभिरामे जाव अंजणगिरिकूडसन्निभं गयवइं नरवईं दुरुद्धे । तते णं से

१. निमम्मा ए १ सं १ ला ३ हे ४ ॥ २. दृश्यता पृ० १० पं० ६ ॥ ३. गच्छ ण सं १ ला १ ३, हे ४ ॥ ४. 'णुपि' हे २ ए १ ॥ ५. सांमुदा' ए १ हे २ । समुदा' हे ३ । दृश्यता पृ० १०९ टि० १ ॥ ६. तालेहि ए १ हे २, ३ ला १, २ । तालेह ला ३ ॥ ७. सांमुदा' हे २ । समुदा' ए १ ॥ ८. समुदा' हे २ ए १ ॥ ९. महा' हे २ ला ३ । दृश्यता पृ० १०६ पं० २१, पृ० २८० पं० १६ ॥ १०. दृश्यता पृ० १०९ पं० १५ ॥ ११. पायविहारेणं सं १ ला २, ३, हे ३, ४ । दृश्यता पृ० २८१ पं० १५ ॥ १२. 'वंति २ ए १ ला १ हे ३ ॥ १३. अंभि' ए १ ला १ विना । तुलना—“तए णं से कणिए राया भंभसारपुत्ते बलवाउयं आमतेट्ठ, आमतेत्ता एवं वयासी—खिप्पामेव भो देवाणुप्पिया । अंभिसेक्कं हत्थिरयणं पडिकप्पेहि, हयगय-रह-पवर-जोहकलिय च चाउरगिणिं सेण सन्नाहेहि, ..करेत्ता कारेत्ता एयमाणत्तिय पच्चप्पिणाहि” इति औपपातिकमूत्रे मू० २९ । “अंभिसेक्कं ति अभिपेक्कमईतीति अंभिपेक्कं हत्थिरयणं ति प्रधान-हस्तिनं पडिकप्पेहि ति प्रतिकल्पय सनद्धं कुरु” इति औपपातिकमूत्रस्य अमयदेवसूरिविरचिताया टीकायाम् । “तते णं से कणिए राया कोडुंवियपुरिसे सदावेति, सदावित्ता एवं वयासी—खिप्पामेव भो देवाणुप्पिया । अंभिसेक्कं हत्थिरयणं पडिकप्पेह, हयगय-रह० चाउरगिणिं सेण सन्नाहेह, मम एयमाणत्तियं पच्चप्पिणह जाव पच्चप्पिणति” इति निरयावलिक्कासूत्रे प्रथमे वर्गे प्रथमेऽध्ययने ॥ १४ °कप्पेहि ला १ ॥ १५. जावशब्देनान्न ‘हयगय-रहपवरजोहपरिकलिय च चाउरगिणिं सेण सन्नाहेह, सन्नाहेत्ता एयमाणत्तिय पच्चप्पिणह, से वि सहेव पच्चप्पिणति’ ईदृश पाठो भाति, दृश्यता पृ० ३२ पं० ६, ९-१०, पृ० १७५ पं० ४ ॥ १६. दृश्यता पृ० १५ पं० ९ टि० ११ ॥

कण्हे वासुदेवे समुद्विजयपामोक्खेहिं दसहिं दसारेहिं जाव अणंगसेणापामोक्खहिं
अणेगाहिं गणियासाहस्सीहिं सद्धिं संपरिवुडे सव्विडीए जाव रवेणं चारवइं नगरिं
मज्झमज्जेणं निग्गच्छइ, २ सुरद्धाजणवयस्स मज्झमज्जेणं जेणेव देसप्पंते तेणेव
उवागच्छइ, २ पंचालजणवयस्स मज्झमज्जेणं जेणेव कंपिल्लपुरे नगरे तेणेव
पंहारेत्थ गमणाए ।

५

तए णं से दुवए राया दौच्चं दूयं सद्दावेइ, २ एवं वयासी—गच्छ णं तुमं
देवाणुप्पिया ! हत्थिणां उरं नगरं । तत्थ णं तुमं पंडुरायं सपुत्तयं, जुद्धिद्धिलं, भीमसेणं,
अज्जुणं, नउलं, सहदेवं, दुज्जोहणं भाइसयसमग्गं, गंगेयं, विदुरं, दौणं, जयद्धं,
सउणिं, कीवं, आसत्थामं करयल जाव कट्ठु तहेव जाव समोसरह । तए णं से दूए
एवं वयासी—जहा वासुदेवे, नवरं भेरी नत्थि, जाव जेणेव कंपिल्लपुरे नयरे तेणेव
पंहारेत्थ गमणाए ।

१०

एतेणेव कमेणं तच्चं दूयं चंपं नयरिं । तत्थ णं तुमं कण्णे अंगरायं सल्लं
नंदिरायं करयल तहेव जाव समोसरह ।

चउत्थं दूयं सुंतिमइं नयरिं । तत्थ णं तुमं सिसुपालं दमघोससुयं पंचमाइ-
सयसंपरिवुडं करयल तहेव जाव समोसरह ।

१५

पंचमं दूयं हत्थिसीसयं नगरं । तत्थ णं तुमं दमदंतं रायं करयल जाव
समोसरह ।

छट्ठं दूयं महुंरं नगरिं, तत्थ णं तुमं धरं रायं करयल जाव समोसरह ।

सत्तमं दूयं रायगिहं नगरं । तत्थ णं तुमं सहदेवं जरासिंधसुयं करयल जाव
समोसरह ।

२०

१. दृश्यता पृ० २३ प० ५ टि० ६ ॥ २. पाहा° ख १ ला २ हे ४ । पाह° हे ३ ॥ ३. दोच्चं पि
दूय ख १ ला १ विना ॥ ४. वयासी खिप्पामेव भो देवाणुप्पिया हत्थिणा(ण-हे ३)पुरं तत्थ
ला २ हे ३ । वयासी [गच्छ ण तुम देवा°-लासं ३] खिप्पामेव हत्थिणपुर नयरं तत्थ ला ३ ।
वयासी खिप्पामेव [भो देवा-हेसं ४] हत्थिणापुरं नयरं तत्थ हे ४ ॥ ५. °णपुर ख १ हे २ ॥
६. भायसयसमग्ग हे २ खं १ । भाइसयसमेयं ला १ ॥ ७. द्रोण जहद्ध सउणिं कीरं हे २ ॥
८. अस° ला १ ॥ ९. पाहा° खं १ ॥ १०. दूयं २ सं १ ला ३ हे ३, ४ ॥ ११. कण्हं ला १
विना । “कर्णश्चम्पाधिपोऽङ्गराट् ॥ ७११ ॥” इति अभिधानचिन्तामणौ ३।३७५ ॥ १२. सोत्ति°
हे २ विना ॥ १३. हत्थसीमय लामू० ३ । हत्थसीस° सं १ । हत्थिसीस हे ३ ॥ १४. नयरिं सं १
ला २, ३, हे ४ ॥ १५. धरराय खं १ ॥ १६. हे ३ सं १ लो० विना—°सिंधु° हे २, ला १,
४ । °सिंधु° ख १ ला २ लामू० ३ ॥

अट्ठमं दूयं कोडिणं नयरिं । तत्थ णं तुमं सण्णि भेसगसुय करयल तहेव जाव समोसरह ।

नवमं दूयं विराडं नयरं । तत्थ णं तुमं कीयगं भाउसयसमगं करयल जाव समोसरह ।

५ दसमं दूयं अवसेसेसु गामा-ऽऽगर-नगरेसु, अणेगाइं रायसहस्साइं जाव समोसरह । तए णं से दूए तहेव निग्गच्छइ जेणेव गामा-ऽऽगर-नगर तहेव जाव समोसरह । तए णं ताइं अणेगाइं रायसहस्साइं तस्स दूयस्स अंतिए एयमट्ठं सोच्चा निसम्म हट्ठं तं दूयं सक्कैरेंति सम्माणेंति, २ पडिविसज्झिति ▷ ।

१० तए णं ते वासुदेवपामोक्खा वहवे रायसहस्सा पत्तेयं २ ण्हाया सैन्नद्ध(द्धा) हत्थिखंधवरगया हय-गय-रहँ-[पवरजोहकलियाए चाउरंगिणीए सेणाए सद्धि संपरिवुडा] महयाभडचडकर-पहकरँ[वंदपरिक्खित्ता] सएहिं २ नगरोहिंतो अभिनिग्गच्छंति, २ ता जेणेव पंचाले जणवए तेणेव पँहारेत्य गमणाए ।

११८. तए णं से दुँवए राँया कोडुंवियपुरिसे सदावेइ, २ ता एवं वयासी-गच्छह णं तुमे देवाणुप्पिया । कंपिलपुरे नगरे, वहिया, गंगाए महानदीए अदूरसामंते १५ एगं महं सयंवरमंडवं करेह अणेगखंभसतसन्निविट्ठ लीलड्डियसौलमंजियागं जाव पच्चप्पिणंति ।

तए णं से दुँपदे राया १३ दोच्चं पि कोडुंवियपुरिसे सदावेइ, २ एवं वयासी—खिप्पामेव भो देवाणुप्पिया । वासुदेवपामोक्खाणं वहूणं रायसहस्साणं आवासे करेह । ते वि करेत्ता पच्चप्पिणंति । तए णं से दुँपए राया वासुदेवपामोक्खाणं २० वहूणं रायसहस्साणं आगमणं जाणिता पत्तेयं २ हत्थिखंध जाव परिवुडे अँगं च

१ °द्विणिं स १ हे ३ ला ३॥ २ निसम्मा हे २ विना॥ ३. हट्ठा खं १ । दृश्यता पृ० २८२ पं० १, पृ० १० पं० ६॥ ४ °रेंति २ सम्मा° हे २॥ ५. दृश्यता पृ० १७५ पं० ३, ९॥ ६. दृश्यता पृ० १५० पं० १२-१३, पृ० १७५ पं० ४, १०, पृ० ३३ पं० २॥ ७. दृश्यता पृ० १५० पं० १३ । °पहकरं° नास्ति ख १ । दृश्यता पृ० ३३ पं० ३ । “महयाभडचडगर-वंदपरिक्खित्तं त्ति महामयाना यच्चट्ठकरप्रधानं विच्छट्ठप्रधानं वृन्द तेन सपरिक्खिता” —इति ज्ञाताधर्मकथासूत्रस्य प्रथमाध्ययनस्य अभयदेवसूरिविरचिताया टीकायाम्॥ ८ पाहा° हे १ जे १ विना॥ ९ जे १ विना—दुपए हे १ । दुवते हे २ । दुवए हे १, २ जे १ विना॥ १०. राया दुच्च पि को° जे १॥ ११ °सालि° हे १, २ जे १ ख १॥ १२ दुव° हे १ जे १ विना॥ १३. दोच्चं पि हे १ ला १ विना नास्ति॥ १४ दुवए हे १ जे १ विना॥ १५ “अगं च त्ति अर्थे पुष्पादीनि पूजाद्रव्याणि पञ्च च त्ति पादहितं पाद्य पादप्रक्षालन-स्नेहनोद्वर्तनादि” —अटी० ॥

पज्जं च गहाय सव्विड्डीए कंपिलपुराओ निग्गच्छइ, २ जेणेव ते वासुदेवपामोक्खा वहवे रायसहस्सा तेणेव उवागच्छइ, २ ताइं वासुदेवपामोक्खाइं अग्गेण य पजेण य सक्कारेति सम्माणेइ, २ ता तेसिं वासुदेवपामोक्खाणं पत्तेयं २ आवासे वियरति ।

तए णं ते वासुदेवपामोक्खा जेणेव सया २ आवासा तेणेव उवागच्छंति, २ ५
हत्थिखंधाहितो पच्चोरुहंति, २ पत्तेयं पत्तेयं खंधावारनिवेसं करेति, २ सएसु
सएसु आवासेसु अणुपविसंति, २ सएसु २ आवासेसु य आसणेसु य सयणेसु य
सणिसण्णा य संतुयट्ठा य बहूहिं गंधव्वेहि य नाडएहि य उवगिज्जमाणा य
उवर्णच्चिज्जमाणा य विहरंति ।

तते णं से दुवए राया कंपिलपुरं नगरं अणुपविसति, २ विपुलं अंसण-पाण- १०
खाइम-साइमं उवक्खडावेति, २ ता कोडुंवियपुरिसे सदावेति, २ एवं वयासी—
गच्छह णं तुव्वे देवाणुप्पिया ! विपुलं अंसण-पाण-खाइम-साइमं सुरं च मज्जं च महुं
च सीधुं च पसण्णं च सुवहुं पुप्फ-वत्थ-गंध-मल्लालंकारं च वासुदेवपामोक्खाणं
रायसहस्साणं आवासेसु साहरह । ते वि साहरंति । तते णं ते वासुदेवपामोक्खा
तं विपुलं अंसण-पाण-खाइम-साइमं जाव पसन्नं च आसाएमाणा विस्साएमाणा १५
परिभाएमाणा परिभुंजेमाणा विहरंति, जिमियमुत्तुरागया वि य णं समाणा आयंता
जाव सुहासणवरगया बहूहिं गंधव्वेहि य जाव विहरंति ।

तते णं से दुपदे राया पच्चारण्हकालसमयंसि कोडुंवियपुरिसे सदावेइ, २ ता

१. प्रतिपु पाठः—^०रेइ २ ता संमाणेइ २ ता तेसिं जे १ । ^०रेइ २ संमाणेइ २ तेसिं हे १ ।
^०रेति २ तेसिं स १ खं १ हे ३, ४ ला १, २, ३ । ^०रेति सम्माणेति तेसिं हे २ ॥ २.
^०खधेहितो हे २ ला २ विना ॥ ३. खंधारं हे १, २ जे १ खं १ ॥ ४. सए सए आवासे हे २
खं १ ॥ ५. ^०गिज्जमाणा य विहरति [२-हे १] उवन्नच्चि(चि-हे १)ज्जमाणा य तए ण जे १
हे १ ॥ ६. ^०णमिज्जं खं १ ॥ ७. असण ४ उव^० जे १ हे १ ॥ ८. प्रतिपु पाठा.—मज्जं च
महुं च सिंधुं च हे २ । मज्जं च मंसं च सीधु च ला १ । मज्जं च मंसं च सिंधुं च हे २ ला १
विना । “मद्य-मधु-असन्नाख्याः सुराभेदा एव”—अटी० ॥ ९ असणं ४ जाव हे १ जे १ ॥
१०. प्रतिपु पाठाः—आसाएमाणा ४ विहरंति स १ ला २, ३, हे ३, ४ खं १ । आसाएमाणा
जाव विहरति जे १ । आसाएमाणा विहरति हे २ । दइयता पृ० ३६ पं० ६, पृ० ९८
पं० १ । “तए णं अग्गे तं विपुल असण-पाण-खाइम-साइम आसाएमाणा विस्साएमाणा
परिभाएमाणा परिभुंजेमाणा पक्खियं पोसहं पडिजागरमाणा विहरिस्सामो” इति भगवतीसूत्रे
१२।१।१० ॥ ११. आयता(आयण्णा—जे १) चोक्खा सुहा^० हे १ जे १ । अत्र ‘आयता जाव’-
शब्देन आयता चोक्खा परमसुहृद्भूया इति सम्पूर्णः पाठो श्रेयः । दइयता पृ० ९५ पं० ११ ॥
१२. पुच्चाव^० सं १ ला १, २, ३ हे १, ४ ॥

एवं वयासी—गच्छह णं तुब्भे देवाणुप्पिया । कंपिलपुरे सिंघाडग जाव पहेसु
 वासुदेवपामोक्खाण य रायसहस्साण आवासेसु हत्थिखंधवरगया महया २ सद्देणं
 उग्घोसेमाणा २ एवं वंदह—एवं खलु देवाणुप्पिया ! कलं पाउ० दुपदस्स
 ५ कण्णाए सयंवरे भविस्सति, तं तुब्भे णं देवाणुप्पिया ! दुपदं रायाणं अणुगि-
 ण्हमाणा ण्हाया जाव विभूसिया हत्थिखंधवरगया सकोरेंट[मल्लदामेणं छत्तेणं
 धरिज्जमाणेणं] सेयचामर[राहिं वीइज्जमाणा] हय-गय-रह-[पवरजोहकलियाए
 चाउरंगिणीए सेणाए सद्धिं संपरिवुडा] महयाभडचंडगर जाव पंरिक्खित्ता जेणेव
 सयंवराभंडवे तेणेव उवागच्छह, २ पत्तेयं पत्तेयं नामंकेसु आसणेसु निसीयह,
 १० २ दोवतिं रायवरकण्णं पडिवालेमाणा २ चिद्धह, घोसणं घोसेह, [२] मम
 एयमाणत्तियं पच्चप्पिणह । तए णं ते कोहुंविय० तहेव जाव पच्चप्पिणंति ।

तए णं से दुवए राया कोहुंवियपुरिसे सद्दावेइ, २ एवं वयासी—गच्छह णं
 तुब्भे देवाणुप्पिया ! सयंवरभंडवं आसियसम्मज्जिओवलितं सुंगंधवरगंधियं पंचवण्ण-
 पुष्पोवयारकलियं कालागरुपवरकुंदुरुक्तुसुक्क जाव गंधवट्ठिभूयं मंचाइमंचकलियं
 १५ करेह, २ वासुदेवपामोक्खाणं बहूणं रायसहस्साणं पत्तेयं २ नामंकाइं आसणाइं
 अत्थुयपच्चत्थुयाइं एह, २ एयमाणत्तियं पच्चप्पिणह । ते वि जाव पच्चप्पिणंति ।

तते णं ते वासुदेवपामोक्खा बहवे रायसहस्सा कलं पाउ० ण्हाया जाव
 विभूसिया हत्थिखंधवरगया सकोरेंटमल्लदामेणं छत्तेणं धरिज्जमाणेणं सेयचामर[राहिं
 [वीइज्जमाणा] हय-गय जाव परिवुडा सच्चिडीए जाव रवेणं जेणेव सयंवरा[भंडवे]
 २० तेणेव उवागच्छंति, २ अणुपविसंति, २ पत्तेयं २ नामंकेसु निसीयंति, २ दोवइं
 रायवरकण्णं पडिवालेमाणा २ चिद्धंति ।

१. पुर हे १ जे १ विना । २. पुरिं हे २ ॥ ३. लो० विना—जाव पहे वासु० हे २ । जाव वासु०
 लो० हे २ विना । दृश्यता पृ० २३ पं० ५ ॥ ४. क्खाण रायसहस्साणं हे १ जे १ ॥ ५. उवघो०
 लो० ॥ ६. वयाह त्ति एव जे १ । वयाहे त्ति एव हे १ । वदह त्ति एव ख १ सं १ हे ३, ४ ॥
 ७. दृश्यता पृ० १४ पं० ५ ॥ ८. अंतियाए हे १ जे १ ॥ ९. दृश्यता पृ० ३२ पं० २१ ॥
 १०. दृश्यता पृ० १७५ पं० ४ ॥ ११. गरेण जाव स १ ला १, २, ३ हे ३, ४ ॥ १२. परिखित्ता
 हे २ ॥ १३. सुगंधिव० हे २ ला १ विना ॥ १४. कुंदरु० खं १ । दृश्यता पृ० ९ पं० ३-४ ॥
 १५. अत्थयपच्चत्थयाइ जे १ ॥ १६. एवमा० हे १ जे १ ॥ १७. रायवरसहस्सा हे १ जे १ ॥
 १८. दृश्यता पृ० १४ पं० ५ ॥ १९. सेयवर० नास्ति सं १ ला २, ३ हे ३, ४ । सेयचाम० हे २
 ख १ ला १ । दृश्यता पृ० २८६ पं० ७ ॥ २०. दृश्यता पृ० २८६ पं० ९ ॥ २०. हे २ ख १
 ला १ विना—नामकिप्पसु हे १, ३, ४ जे १ सं १ ला २, ३ । दृश्यता पृ० २८६ पं० ९ ॥

तए णं से दुपए राया कल्लं० ण्हाए जाव विभूसिए हत्थिखंधवरगए सकोरेंट-
[मल्लदामेणं छत्तेणं धरिज्जमाणेणं] हय-गय-[रह-पवरजोहकलियाए चाउरंगिणीए
सेणाए सद्धिं संपरिवुडे] कंप्पिल्लपुरं णयरं मज्झमज्झेणं निग्गच्छति, [२] जेणेव
सयंवरांमंडवे जेणेव वासुदेवपामोक्खा बहवे रायसहस्सा तेणेव उवागच्छति, २
तेसिं वासुदेवपामोक्खाणं करतल[परिग्गहिंयं दसणहं सिरसावत्तं मत्थए अंजलिं ५
कट्ठु जएणं विजएणं वद्धावेति,] वद्धावेत्ता कण्हस्स वासुदेवस्स सेयवरचामरं
गहाय उववीयमाणे २ चिद्धति ।

११९. तए णं सा दोवती रायवरकन्ना कल्लं पाँउपमाए जेणेव मज्जणघरे
तेणेव उवागच्छति, २ त्ता मज्जणघरं अणुपविसति, २ ण्हाया कयवलिकम्मा
कयकोउयमंगलपायच्छित्ता सुद्धप्पावेसाइं मंगल्लाइं वत्थाइं पवर परिहिया १०
मज्जणघराओ पडिनिक्खमइ, २ जेणेव जिणघरे तेणेव उवागच्छइ, २ जिणघर
अणुपविसइ, २ "जिणपडिमाणं आलोए पणामं करेति, २ लोमहत्थयं
परामुसति, २ एवं जहा सूरियाओ जिणपडिमाओ अच्चेति तहेव भाणियव्वं जाव

१, ५. दृश्यता पृ० १४ पं० ५ ॥ २. रायवरसहस्सा जे १ । दृश्यता पृ० २८६ टि० १६ ॥
३. सेयचा° हे १ जे १ विना । दृश्यता पृ० २८६ पं० ७, १८ टि० १८ ॥ ४. कल्लं पाउप-
माए ला १ जे १ हे १ विना नास्ति ॥ ६. "जिणपडिमाणं अच्चणं करेइ चि एकस्या
वाचनायामेतावदेव दृश्यते, वाचनान्तरे तु ण्हाया जाव सच्चालंकारविभूसिया मज्जणघराओ
पडिनिक्खमइ, २ जेणामेव जिणघरे तेणामेव उवागच्छति, २ जिणघरं अणुपविसइ, २ जिणपडि-
माणं आलोए पणामं करेइ, २ लोमहत्थयं परामुसइ, २ एवं जहा सूरियाओ जिणपडिमाओ
अच्चेति तहेव भाणियव्वं जाव धूव डहइ चि, इह यावत्करणात् अर्थत इद दृश्यम्—लोमहस्त-
केन जिनप्रतिमाः प्रमार्ष्टि, सुरभिणा गन्धोदकेन स्नपयति, गोशीर्षचन्दनेनानुलिम्पति, वस्त्राणि
निवासयति, ततः पुष्पाणां माल्यानां ग्रथितानामित्यर्थः गन्धानां चूर्णानां वस्त्राणामाभरणानां
चारोपणं करोति स्म, मालाकलापावलम्बनं पुष्पप्रकरं तन्दुलैर्दर्पणाद्यष्टमङ्गलालेखनं च करोति,
वामं जाणु अंचेइ चि उत्क्षिपतीत्यर्थः, दाहिणं जाणुं धरणीतलंसि निहट्टु निहत्य स्थापयित्वेत्यर्थः,
तिक्खुत्तो मुद्धान् धरणीतलंसि निवेसेइ निवेशयतीत्यर्थः, ईसिं पच्चुन्नमति, २ करतलपरिग्गहिंयं
अंजलिं मत्थए कट्ठु एवं वयासी—नमोत्थु णं अरहताणं जाव संपत्ताण । वंदति नमसति, २
जिणघराओ पडिनिक्खमइ चि, तत्र वन्दते चैत्यवन्दनविधिना प्रसिद्धेन, नमस्यति पश्चात् प्रणि-
धानादियोगेनेति वृद्धाः"—अटी० ॥ ७. °पावे° हे २ ख १ । °प्पवे° जे १ ला १ ॥ ८.
मंगल्लाइ हे २ ॥ ९. वत्थायं हे २ ॥ १० जिणपडिमाण नास्ति खं १ ला १ विना ॥ ११.
°हत्थं परा° खं १ ॥ १२ सूरियामे जे १ । "तए णं से सूरियामे देवे . जेणेव सिद्धायतणे
तेणेव उवागच्छति, उवागच्छित्ता सिद्धायतन पुरत्थिमिल्लेण दारेणं अणुपविसति, अणुपविसित्ता
जेणेव देवच्छंदए, जेणेव जिणपडिमाओ, तेणेव उवागच्छति, उवागच्छित्ता जिणपडिमाण आलोए
पणाम करेति, करित्ता लोमहत्थयं गिण्हति, गिण्हित्ता जिणपडिमाणं लोमहत्थएणं पमजइ,

धूवं डहइ, २ वामं जाणुं अंचेति, दाहिणं जाणुं धरणितलंसि णिहट्ठु तिकखुत्तो मुद्धाणं धरणितलंसि णिमेइ, २ ईसिं पच्चुण्णममि, २ करयल जाव कट्ठु एवं वयासी—नमोऽत्थु णं अरहंताणं भगवंताणं जाव संपत्ताणं। वंदइ नमंसइ, २ जिणघराओ पडिनिक्खममि, २ ता जेणेव अंतेउरे तेणेव उवागंच्छइ।

५ १२०. तते णं तं दोवइं रायवरकन्नं अंतेउरियाओ सच्चालंकारविभूसिय करेति, किं ते? वरपायपत्तणेउर जाव चेडियाचक्रवालमयहरिगंवंदपरिक्खित्ता अंतेउराओ पडिनिक्खममि, २ जेणेव भाहिरिया उवट्टाणमाला जेणेव

पमजित्ता जिगपडिमाओ सुरभिणा गघोदण्ण ण्हाणेइ, ण्हाणिच्चा सरसेण गोरीसच्चदणेण गायाइ अणुलिपइ, अणुलिपित्ता सुरभिगंधकासाइएण गायाइ लूहेति, लूहित्ता जिणपडिमाण अहयाइ देवदूसजुयलाइ नियंसेइ, नियसित्ता पुप्फावहणं, मळावहणं, गंधावहणं, चुण्णावहणं, वज्रावहणं, वत्थावहणं, आभरणावहणं करेइ, करित्ता आसत्तोसत्तविउल्लवट्टवग्वारिय-मल्लदामकत्ताव करेइ, मल्लदामकलावं करेत्ता कयगगहगहियकरयलपग्गट्टविप्पमुक्केणं टसद्ववनेणं कुसुमेणं मुक्कपुक्कपुंजोवयारकलिय करेति, करित्ता जिगपडिमाणं पुरतो अच्छेहि सण्हेहि रययामएहि अन्धरसातंदुलेहि अट्टऽट्ट मगले आलिहइ, तंनहा—सोत्थिय जाव दप्पणं। तयाणतर च ण चदप्पभक्कइरवेकलियविमलदड कच्चणमणिरयणभत्तिचित्त कालागुरुपवरकुंदुरुक्कट्टुक्कधूवमपम-घतगधुत्तमाणुविद च धूववट्ठिं विणिग्गमुयंत वेकलियमयं कडुत्तुयं पग्गहिय पयत्तेणं धूव दाऊण जिगवराण अट्टसयविसुदगंयजुत्तेहि अत्थजुत्तेहि अपुणरुत्तेहि महाविचेहिं सयुणइ, संयुणिच्चा सत्तऽट्ट पयाइं पचोसकइ, पचोसकित्ता वाम जाणुं अचेइ, अंचित्ता दाहिण जाणुं धरणितलसि निहट्ठु तिकखुत्तो मुद्धाणं धरणितलसि निवाडेइ, निवाडित्ता ईसिं पच्चुण्णमइ, पच्चुण्णमित्ता करयलपरिगहियं सिरसावत्त मत्थए अंजलिं कट्ठु एव वयासी—नमोऽत्थु णं अरिहताणं भगवंताणं आदिगराण तित्थगराणं सयसंबुद्धाणं पुरिसुत्तमाणं पुरिससीहाणं पुरिसवरपुंडरीआणं पुरिसवरगंध-हत्थीण लोमुत्तमाणं लोगनाहाणं लोगहिआण लोगपईवाण लोगपजोअगराणं अभयदयाण चक्खु-दयाण मग्गदयाण सरणदयाण बोहिदयाणं धम्मदयाणं धम्मदेसयाणं धम्मनायगाणं धम्मसारहीण धम्मवरत्ताउरतचक्रवट्ठीण अप्पडिहयवरनाणदसणघराण विअट्टच्छडमाण जिणाण जावयाणं तिन्नाण तारयाणं बुद्धाण बोहयाण सुत्ताणं मोअगाणं सव्वन्नूणं सव्वदरिणीं सिवं अयल अरुअ अणत अक्खय अक्कावाह अपुणरावित्तिसिद्धिगइनामवेय टाण संपत्ताणं। वदइ नमंसइ।” इति श्रीराजप्रभ्रीयसूत्रे सिद्धायतने जिनप्रतिमाना सूरियाभदेवकृताया पूजायाम्॥

* धूयं हे २ खं १ जे १॥ १. नियमेइ हे २। निसेइ ला १। “मुद्धाण धरणितलसि निवेसेइ” इति औपपातिकसूत्रे पर्युपणाकल्पसूत्रे [१४] च॥ २. इसिं जे १। इसिं हे २॥ ३. मइ हे २॥ ४ परिनिं हे २ ख १॥ ५. गच्छइ हे २ विना॥ ६. रमूसिय हे १ जे १॥ ७. दइयता पृ० २२ पं० ७॥ ८. मयहरगं हे १ जे १ विना। दइयता पृ० ३७ पं० ८, अस्य व्याख्या आचार्यश्री अमयदेवसूरिभिः तत्रैतथं विहिता—“चेडिकाचक्रवालेन अर्थात् स्वदेशसम्भवेन वर्षधराणा वर्षितकरिंयनरुन्धनप्रयोगेण नपुसकीकृतानामन्तःपुरमहल्लकाना कचुइज्ज चि कच्चुकिनामन्तःपुरप्रयोजननिवेदकाना प्रतीहाराणा वा महत्तरकाणा च अन्तःपुरकार्यचिन्तकाना वृन्देन परिशिप्तो यः स तथा”—अटी०॥ ९. विंदं ला २॥ १०. परिखित्ता हे २॥ ११. बाहिया ख १॥

चाउघंटे आसरहे तेणेव उवागच्छइ, २ किड्ढावियाए लेहियाए सद्धिं चाउघंटं आसरहं दुरुहति ।

तते णं से धट्टज्जुणे कुमारं दोवतीए कण्णाए सारत्थं करेति । तते णं सा दोवती रायवरकण्णा कॅपिल्लपुरं नयरं मज्झंमज्झेणं जेणेव सयंवरमंडवे तेणेव उवागच्छति, २ ता रहं उवेति, २ रहाओ पचोरुहति, २ ता किड्ढावियाए लेहियाए सद्धिं सयंवरमंडवं अणुपविसति, २ करयलप[रिग्गहियं दसणहं सिरसावत्तं मत्थए अंजलिं कट्ठु] तेसिं वासुदेवपामोक्खाणं बहूणं रायसहस्साणं पणामं करेति ।

तते णं सा दोवती रायवरकणा एगं महं सिरिदामगंडं, किं ते ? पांडल-मल्लिय-चंपय जाव सत्तच्छयाईहिं गंधद्धणिं मुयंतं परमसुहपासं दरिसणिज्जं गेणहति । तते णं सा किड्ढावियां सुरूवा जाव वामहत्थेण चिल्लगं दप्पणं गिहेऊण सल्लियं दप्पणसंकेतविंवसंदंसिए यं से दाहिणेण हत्थेण दरिसए पवररायसीहे,

१. चाउघंटे खं १ । चाउघंटं हे २ ॥ २. चाउघंटं ख १ हे २ जे १ ॥ ३. दुरुहति हे १ जे १ ला १ विना ॥ ४. "सारत्थं ति सारत्थय सारथिकर्म"—अटी० ॥ ५. कपिल्ल मज्झं हे १ जे १ भा० विना । कॅपिल्लपुर नाम मज्झं भा० हे १ जे १ ॥ ६. किड्ढाविं हे १ ॥ ७. °पु य सद्धिं हे १ जे १ भा० विना । दृश्यता पं० १ ॥ ८. रायवरसहं हे २ विना ॥ ९. पाडलिमं हे १ जे १ ॥ १०. जा सत्थयातीहिं गंधद्धणिं मुयतिं खं १ । दृश्यता पृ० १४६ पं० ९, पृ० २२ पं० १, एतदनुसारेण पाडल-मल्लिय-चंपय-असोग-पुत्राग-कुरुवग-नाग-मरुयग-दमणग-अणोज-कोजय-सत्तच्छयाईहिं गंधद्धणिं मुयत इति पूर्णः पाठोऽत्र भाति । "सिरिदामगंड" ति श्रीदाम्नां शोभावन्मालाना काण्डं समूह श्रीदामकाण्डं, अथवा गण्डो दण्डः तद्वद् यत्तद् गण्ड एवोच्यते, श्रीदाम-गण्डः, पाटलाद्याः पुष्पजातयः प्रसिद्धाः । परमशुभदर्शनीय परमसुखदर्शनीयं वा महया गंधद्धणिं मुयंतं ति महता प्रकारेण गन्धध्राणिं सुरभिगन्धगुणं तृप्तिहेतु पुद्गलसमूह मुञ्चत्" इति अष्टमेऽध्ययने अटी०मध्ये व्याख्यातम् ॥ ११. °याईगंधद्धणिं लो० । अयमपि पाठः समीचीनो भाति, दृश्यता पृ० २२ पं० १ ॥ १२. वरमं हे १ ॥ १३. °या जाव सुरूवा जे १ हे १ ॥ १४. जाव महत्थेण विलगं स १ ला २, ३, हे ४ । "तए ण सा किड्ढाविएत्यादौ यावत्करणदेवं दृश्यम्—साभावियघंसं वोढह-जणस्स ऊसुयकर विचिच्चमणिरयणवद्धच्छरुहं ति, तत्र क्रीडापिका क्रीडनधात्री साभावियहंस ति साद्भाविकः अकैतवकृतो घर्षो घर्षणं यस्य स तथा, तं 'दर्पणम्' इति योगः, वोढहजणस्स ऊसुयकर ति तरुणलोकस्य औत्सुक्यकर प्रेक्षणलपटत्वकर विचिच्चमणिरयणवद्धच्छरुह ति विचित्रमणिरत्नैर्वद्धः छरुको मुष्टिग्रहणस्थान यस्य स तथा, तम् चिल्लगं दीप्यमानं दर्पणम् आदर्शम्"—अटी० ॥ १५. गहिल्लण हे २ । गिहेऊण ला १ ॥ १६. सा सल्लियं हे २ लो० । सल्लिय ला १ ॥ १७. °सयंसिए हे २ ॥ १८. य नास्ति हे २ । "दप्पणसंकेतविंवसंदंसिए य से ति दर्पणे सक्रान्तानि यानि राज्ञा विम्बानि प्रतिविम्बानि तैः सन्दर्शिता उपलम्बिता ये ते तथा, ताश्च से तस्या दक्षिणहस्तेन दर्शयति स्म द्रौपद्या इति प्रक्रमः प्रवरराजमिहान्"—अटी० ॥ १९. दरिसिए हे २ खं १ ॥

फुडविसैयविसुद्धरिभियगंभीरगहुरभणिया सा तंसि मच्चपत्थिवाणं अग्गापिउ-
वंस-सत्त-सामत्थ-गोत्ते-विकंति-कंति-वहुविहआगम-माटण-रुच-कुल-मीलजाणिया
कित्तणं करेति ।

पढमं ताव वणिहपुंगवाणं दसारवरवीरपुरिसतेल्लोक्कवन्ववाणं मत्तुययमट्ठस्यमाणा-
५ वमदगाणं भवसिद्धियवरपुंडरीयाणं चिल्लाणं वल्ले-वीरिय-रुच-जोव्वण-गुण लोवन्न-
कित्तिया कित्तणं करेति । ततो पुणो उग्गारोर्णमाड्याणं जायवाणं । भणनि
य सोहरगरूवकलिते वरेहि वरपुरिसगंवहत्थीण 'जो हु ते होति द्वियवट्ठो ।

तते णं सा दोवई रायवरकत्तगा वहुणं रीयमट्ठरमाणं मज्झमज्जेणं मैमनिच्छ-
माणी २, पुव्वकयणियाणेणं चोइज्जमाणी २, जेणेव पंच पंडवा तेणेव उवागच्छति,
१० २ ता ते पंचपंडवे तेणं दसद्धयण्णेणं आवद्धित-परिवट्ठिए करेति, २ ता एवं
वयासी—एए णं मए पंच पंडवा वरिया । तते णं ताडं वासुदेवपामोस्सडां
वहुणि रायसट्ठेस्साणि महया २ सट्ठेणं उग्गोमेमाणां २ एवं वयेति—सुवरियं
खलु भो । दोवतीए रायवरकत्ताए त्ति कट्टु संयेवरमंडवाओ पट्टिनिक्खमंति, २

१. 'वियवट्ठि' हे १ । "स्फुटमथतो भिन्ना वर्णत विमुद्ध शब्दाभेदोपरहित रिभिर सरगोच-
नाप्रकारोपेत गम्भीर मेघशब्दवत् मधुर कर्णमुपवर भणित भाषित इत्या दीडापिकाया" सा
तथा, तेषा माता पितरी घना हृदयैवादिषु, मत्त आचरतैव चरन्त्यस्य सान्द्रम् च
सामर्थ्य बलम्, गोचर गीतमादि, प्रकाशित विमलम्, कान्ति प्रभाम्, पाठांतरेण कीर्ति वा
प्रख्यातिम्, बहुविभागसं नानाविधशान्तविशारदतामित्यर्थ, साहाय्य महापुमानाम्, कु-
वंशस्यवान्तरभेदम्, ग्रील च स्वभाव जानाति या सा तथा, कीर्तनं करोति स्मेति"—अटी० ॥
२ तेहि हे १ जे १ ॥ ३. 'विकसतकनियु' हे १ जे १ । 'विपत्तिमु' हे २ ॥ ४.
"वृष्णिपुत्तवाना यदुपुत्तवाना यदुप्रधानानाम्, दशाराणा ममुद्राविजयाजिनाम्, दशारस्य वा
वासुदेवस्य ये चरा वीराश्च पुरपात्ने तथा, ते च ते तेलोक्केऽपि पलान्तधेति विमलवन्तस्तेषाम्,
शतशतपद्महागा रिपुलक्षागा मानमवचुन्दन्ति ये ते तथा तेषाम्, तेषा भविष्यन्ति भवा
भाविनी सा सिद्धिंया ते भवसिद्धिकात्नेषा मय्य घरपुण्डरीराणीय वरपुण्डरीकाणि ये ते तथा
तेषाम्, चिल्लागा ति दीव्यमानाना तेजसा तथा बल शारारम्, वीर्य जीवप्रभवम्, रूप
शरीरसौन्दर्यम्, यौवन तावण्यम्, गुणान् सौन्दर्यदीन लावण्य च स्तुष्टणीयता कीर्तयति या
सा तथा, क्रीडापिका कीर्तन करोति स्म, पूर्वोक्तमपि निदिदिशेषाभिमानायाभिहितमिति न
दुष्टम्"—अटी० ॥ ५. 'विरिय' हे १ जे १ ॥ ६. 'लावण' लो० ॥ ७. पुण लो० ॥ ८. 'मड्ठिण'
हे १ जे १ विना ॥ ९. वरेहि जे १ विना ॥ १०. जो हु ए होई द्विय' हे २ । जोह ते लोते
द्विय' हे १ जे १ ॥ ११. रायवरम' हे १ जे १ ॥ १२. ममपट्ठ' जे १ । "ममपट्ठमाणी
ति समतिक्रामन्ती"—अटी० ॥ १३. 'वण्णेजं हुसुमदामेण आवे' हे १ जे १ । "दमद्वयण्णेण
तीह श्रीदामनाडेन पूर्वग्रहीतेनेति सम्बन्धनीयम्"—अटी० ॥ १४. 'स्साइ' हे २ ॥ १५. उग्गोस'
ख १ ॥ १६. एय हे २ ॥ १७. 'वराओ म' हे १ जे १ ॥

त्ता जेणेव सया सया आवासा तेणेव उवागच्छंति ।

तते णं धंढुल्लुणे कुमारे पंच पंडवे दोवतिं च रायवरकण्णं चाउग्घटं आसरहं
द्रूहेति, २ ता कंणिल्लपुरं णयरं मज्झमज्झेणं जाव सयं भवणं अणुपविसति । तते
णं दुवए राया पंच पंडवे दोवतिं रायवरकण्णं पट्टयं द्रूहेति, २ सेयापीयएहिं
कलसेहिं मज्जावेति, २ ता अग्गिहोमं कारेति, २ पंचण्हं पंडवाणं दोवतीए
पाणिग्गहणं कारेति । तते णं से दुवए राया दोवतीए रायवरकण्णाए इमं
एयारूवं पीतिदाणं दलयति, तंजहा—अट्ट हिरण्णकोडीओ जाव अट्ट पेसण-
कारीओ दासचेडीओ, अण्णं च विपुलं धणकणग जाव दलयति ।

तते णं से दुवए राया ताइं वासुदेवपामोक्खाइं रायसहस्साइं विपुलेणं असण-
पाण-ग्गाइम-साइमेणं वत्थ-गंध जाव पडिविसज्जेति ।

१२१. तते णं से "पंडू राया तेसिं वासुदेवपामोक्खाणं बहूणं रायसहस्साणं
करयल[परिग्गहियं दसणहं सिरसावत्तं मत्थए अंजलिं कट्टु] एवं वयासी—एवं
खलु देवाणुप्पिया ! हत्थिणाउरे नगरे पंचण्हं पंडवाणं दोवतीए य देवीए कल्लाण-
कारे भविस्सति । तं तुच्चे णं देवाणुप्पिया । ममं अणुगिण्हमाणा अकालेपरिहीणं
चेव्वं समोसरह । तते णं ते वासुदेवपामोक्खा पत्तेयं २ जाव पहरेत्य गमणाए ।

तते णं से "पंडू राया कोडुंनियपुरिसे सद्दावेइ, २ एवं वयासी—गच्छह णं
तुच्चे देवाणुप्पिया ! हत्थिणाउरे पंचण्हं पंडवाणं पंच पासायवडेंसए कारेह
अब्भुग्गयमूसियं वण्णओ जाव पडिरूवे । तते णं ते कोडुंनियपुरिसा पडिसुणेति
जाव कारवेंति ।

१. विट्ठं हे ३ ॥ २. दुरुह्ह हे १ जे १ ॥ ३. णयर हे १ विना नास्ति । णाम मज्झं
जे १ ॥ ४. तए ण ते दुवते हे २ ॥ ५. दुरुहेइ हे १ ॥ ६. खं १ हे २ विना—कारवेति स १ ला
२, ३ हे ४ । कारवेते हे ३ । कारवेइ हे १ ॥ ७. °ए य पाणिं हे २ खं १ विना ॥ ८. हे २
विना—कारेति २ तते स १ ला १, ३, हे ४ । करेइ २ ता तए हे १ । करेइ ता तए जे
१ । कारवेति २ तते ला २ । हे ३ मध्येऽत्र पाठ एव नास्ति ॥ ९. पीईदाण हे १ जे १ ॥ १०
दृश्यता पृ० ४० पं० १३-१४ ॥ ११. पडुराया हे २ ख १ । पंडुए राया ला १ ॥ १२. °कारी
भं हे १ जे १ । °करे भं हे ३ ला २, ३ । °कारण भं खं १ । "कल्लाणकारे त्ति कल्याणकरणं
मज्जलकरणमित्यर्थः"—अटी० ॥ १३. °लहीण हे १ जे १ ला १ विना ॥ १४. चेव जे १ हे १ विना
नास्ति ॥ १५. पाहं हे १, ३ ख १ ला २ । पाहं ला १ ॥ १६. पडुराया को खं १ विना । पडु
को हे १ ॥ १७. करेइ हे १ जेमू० १ ॥ १८. अब्भुग्गय जाव कारवेंति इत्यस्य स्थाने जे १
मध्ये 'ते वि कारवेंति' इति पाठः ॥ १९. दृश्यता पृ० ३९ पं० ८ ॥ २०. कारवेंति ख १ विना ॥

- तते णं से 'पंडू राया पंचहिं पंडवेहिं दोवतीए देवीए सद्धिं हय-गय[-रह-पवर-
जोहकलियाए चाउरंगिणीए सेणाए सद्धिं] संपरिवुडे कंपिल्लपुराओ पडिनिक्खमइ,
२ ता जेणेव हत्थिणाउरे तेणेव उवागते । तते णं से 'पंडू राया तेसिं वासुदेव-
पामोक्खाणं आगमणं जाणित्ता ५८ 'कोडुंवियपुरिसे सदावेइ, २ एवं वयासी—
५ गच्छह णं तुम्हे देवाणुप्पिया ! हत्थिणाउरस्स नयरस्स वहिया वासुदेवपामो-
क्खाणं चहूणं रायसहस्साणं आवासे कारेह अणेगखंभसय्यं तहेव जाव पच्चप्पिणंति ।
तते णं ते वासुदेवपामोक्खा चहवे रायसहस्सा जेणेव हत्थिणाउरे णयरे तेणेव
उवागच्छंति । तते णं से 'पंडू राया 'ते वासुदेवपामोक्खा जौव आगए
जाणित्ता हट्ठतुडे ण्हाए कयवल्लिक्खमे जहा दुपेओ जाव जहारिहं आवासे दलयति ।
१० तते णं ते वासुदेवपामोक्खा चहवे रायसहस्सा जेणेव सया २ आवासा तेणेव
उवागच्छंति, २ तहेव जाव विहरंति । तते णं से 'पंडू राया हत्थिणाउरं णयरं
अणुपविसति, २ कोडुंवियपुरिसे सदावेति, २ एवं वयासी—तुम्हे णं देवाणुप्पिया ।
विपुलं असण-पाण-खाइम-साइमं तहेव जाव उवणेति । तते णं ते वासुदेवपामोक्खा
चहवे रायसहस्सा ण्हाया कयवल्लिक्खमा तं विपुलं 'असण-पाण-खाइम-साइमं तहेव
१५ जाव विहरंति । ८०

तते णं से 'पंडू राया ते पंचे पंडवे दोवतिं च देविं पट्ठयं दुसुहेति, २ ता 'सेया-
पीएहिं कलसेहिं ण्हावेति, २ ता कल्लाणकारं कारेति, २ 'ते वासुदेवपामोक्खा
चहवे रायसहस्से विपुलेणं असण-पाण-खाइम-साइमेणं पुप्फ-वत्थ[-गंध-

१. प्रतिपु पाठः—पंडू पचहिं हे २, ३ जे १ विना । पंडु पंचहिं जे १ । पडुराया पचहिं
हे २, ३ । पडूए पंचहिं ला १ ॥ २. 'संपरिवुडे नास्ति जे १ हे १ ॥ ३. 'पुर पडि' हे २ ॥
४. हे २ विना—पडुराया तेसिं सं १ ला २, ३, हे ३, ४ । पडूए राया तेसिं ला १ । पडु तेसिं
हे १ । पडू तेसिं जे १ ॥ ५. ५८ ८० एतच्चिह्नान्तर्गतपाठस्थाने हे १ जे १ मध्ये ईदृशः पाठः—
कोडुविय तहेव गंधव्व-नाडएहिं असण ४ तहेव निगच्छह, २ ता जाव सकारेह, २ जाव
नाडएहिं चिद्धति ॥ ६. 'णउरस्स वहिया हे २ ॥ ७ करेह हे २ लासं ३ विना ॥ ८. दस्यता
पृ० ३९ पं० १३ ॥ ९ उवा २ तते ख १ विना ॥ १०. पंडुराया हे २, ३ ॥ ११. तेसिं वासुदेव-
पामोक्खाणं आगमणं जाणित्ता सं १ हे ३ ॥ १२ जाव उवागए हे ४ । जावशब्देनात्र 'चहवे
रायसहस्से' इति पाठो ग्राह्यः ॥ १३. दुपए सं १ ला ३ ॥ १४. पडुराया सं १ ला २ हे ४ ॥ १५.
तुम्हे हे २ ॥ १६ असणं ४ ख १ ॥ १७. पडु पच हे १ जे १ ॥ १८. पंच पच पडवे हे २ ॥
१९. दूहेह जे १ ॥ २० सीया' जे १ ॥ २१ ण्हावेति हे २ ख १ ला १ विना ॥ २२. करेति हे २
ला १ विना ॥ २३. ताह वासुदेवपामोक्खाह पडिविसजेह । तते ण हे १ जे १ ॥ २४ 'पामोक्खे
हे २ ख १ विना । "जस्स-शस्स डसि-त्तो-दो-द्वामि दीर्घः ८।४।१२ । एणु अतो दीर्घो भवति । जसि
शसि च—वच्छा ।" इति स्वोपशृत्तियुते प्राकृतव्याकरणे । दस्यता पृ० २९२ पं० ८ ॥

मञ्जालंकरेण] सङ्कारेति सम्माणेति जाव पडिञ्चित्तेति । तते णं तार्ति वासुदेव-
पामोक्खार्तिं बहूति जाव पडिगयाति ।

१२२. तते णं ते पंच पंडवा दोवतीए देवीए सद्धिं कञ्जाकल्लिं वारंवारेणं
ओरालार्तिं भोगभोगाति जाव विहरंति । तते णं से पंडू राया अन्नया कयाइ
पंचहिं पंडवेहिं, कौतीए देवीए, दोवतीए य देवीए सद्धिं अंतो अंतेउरपरियाल
सद्धिं संपरिखुडे सीहासणवरगते यावि विहरति ।

इमं च णं कच्छुल्लगारए < दंसणेणं अतिभट्टए विणीए अंतो २ य कलुसहियए
मज्झत्योवत्थिए य अज्जीगसोमपियदंसणे सुरूवे अमइलसगलपरिहिए कालमिय-
चम्मउत्तरासंगरइयवच्छे दंड-कमंडलुहत्थे जडामउडदित्तिसिए जन्नोवइयगणेत्तिय-
मुंजमेइलवांगलधरे हत्थकयकच्छभीए पियगंधवे धरणिगोयरप्पहाणे संचरणावरणि-

१०

१. परिणं हे १ जे १ ॥ २. पंडुराया हे २ ॥ ३. "इमं च णं ति इतश्च"—अटी० । दृश्यता
पृ० १७६ पं० ९, पृ० २३६ पं० १२ ॥ ४. कच्छुल्लगारए जाव पडुस्स रत्तो भवणस्ति क्षत्ति वेगेण
समोवइए हे १ जे १ । < > एतच्चिह्नान्तर्गतः पाठो हे १ जे १ मध्ये नास्ति । "कच्छुल्ल-
नारए त्ति एनत्तामा तापसः । इह क्वचिद् यावत्करणादिदं दृश्यम्—दसणेण अइभट्टए भद्रदर्शन
इत्यर्थः, विणीए अंतो अंतो य कलुसहियए अन्तरान्तरा दुष्टचित्त. केलीकिलवादित्यर्थः,
मज्झत्योवत्थिए य माध्वस्थ(स्थं १) सनतामभ्युपगतो वनप्रहगत इति भावः, अज्जीगसोमपियदंसणे
सुरूवे, आजीनानामाश्रितानां सौम्यमरौद्र प्रिय च दर्शन यस्य स तथा, अमइलसगलपरिहिए
अमलिन सकलं अखण्डं शकलं वा खण्डं वत्कलवास इति गम्यते परिहितं निवसितं येन स तथा,
कालमियचम्मउत्तरासंगरइयवच्छे कालमृगचर्म उत्तरासङ्गेन रचितं वक्षसि येन स तथा, दंडकमंडलु-
हत्थे जडामउडदित्तिसिए जन्नोवइयगणे-त्तियमुंजमेइल(ला हे १)वांगलधरे, गणेत्रिका रुद्राक्षकृतं
कलाचिकामरण मुञ्जमेइल मुञ्जय' कट्टीद्वरकः वत्कल तत्त्वक्, हत्थकयकच्छभीए, कच्छपिका
तदुत्तरकरणविशेषः, पियगंधवे गीतप्रियः, धरणिगोयरप्पहाणे आकाशगमित्वात्, संचरणावरणि-
ओवइयगुण्यगिजेनगीसु य सत्तामणिआभिओगपणत्तिगमगिथभगीसु य बहूसु विज्जाहरीसु
विज्जासु विस्सुयज्जे, इह सञ्चरण्यादिविग्रानामर्थं शब्दानुसारतो वाच्यः, विज्जाहरिसु त्ति
विशेषसम्बन्धिनीपु, त्रिश्रुतयशाः ख्यातकीर्तिः, इदं रामस्स केसवस्स य पज्जुज्ज-पईव-सव-
अनिहद्ध-निपड-उम्मुय-सारण-नय-सुमुह-दुम्मुहइण जायवागं अहुट्ठाण कुमारकोडीण हिययदइए
वड्ढप इत्यर्थः, संयवए तेरा सस्तावकः, कलइ-जुद्ध-कोलाहलप्पिए, कलहो वायुद्वम्, युद्ध तु
आयुधयुद्धम्, कोलाहलो बहुजनमहाध्वनिः, भडणाभिलानी मंडनं पिष्टातकादिभिः, बहूसु
य समसंनराएसु समरणसट्टामेण्वित्यर्थः, दसणए, समंततो कलह सद्विल्लण सदानमित्यर्थः
अगुगवेणमाणे, अममादिकरे दमारवरवीरपुरिसतेल्लोकचलवगाण, आमतेऊण त भगवार्तिं पक्कमणिं
गगणगमणदच्छ उप्पडओ गगणवल्लभिलघयतो गामागर-नगर-खेड-कच्चड-मडव-दोणसुह-पट्टण-
संशइपइस्समडिय थिभियमेदणीय निर्भयजनपदा वसुह ओलोयते रम्मं हत्थिगपुर उवागए"—
अटी० ॥ ५. 'वत्कल' खं १ । 'वालण' लो० ॥ ६. हत्थकच्छभीए हे २ ख १ लो० ॥

ओवयणुप्पयणि-लेसणीसु य संकामणि-अभिओग-पण्णत्ति-गमणी-यंभणीसु य
 वहूसु विज्जाहरीसु विज्जासु विस्सुयजसे, इडे रामस्स य केसवस्स य पज्जुन्न-पईव-
 -संवै-अनिरुद्ध-णिसठ-उम्मुय-सारण-गय-सुमुह-दुम्मुहातीण जायवाणं अद्दुट्ठाण य
 कुमारकोडीणं हिययदइए, सयवए, कलह-जुद्ध-कोल्लोहलणिए, भंडणाभित्तामी,
 ५ वहूसु य समरसयसंपराएसु दंसणए, समंततो कलहं सदैक्खिणं अणुगवेसमाणे,
 असमाहिक्के दसारवरवीरपुरिसतेलोक्कवलवगाणं, आमंतेऊण तं भगवत्तिं पक्कमणिं
 गगणगमणदंच्छं उप्पइओ गगगमभिलंवयंतो गामा-गर-नगर-खेड-कच्चड-मडंव-
 दोणमुह-पट्टण-संवाहसहस्समंडियं थिमियमेइणीतं वसुहं ओलोइंते रम्मं हत्थिणाउरं
 उवागए ▷ पंडुरायभवणंसि अडवेणेण समोवइए ।

१० तते णं से पंडू राया कच्छुल्लनारयं एजमाणं पासति, २ ता पंचहिं पंडवेहिं
 कुंतीए य देवीए सद्धिं आसणातो अब्भुट्ठेति, २ ता अग्गेण य पजेण य आस-
 णेण य उवणिमंतेइ । तते णं से कच्छुल्लनारए उदगपरिकोसियाए दब्भोवरिपच्च-
 थ्युयाए भिसियाए णिसीयति, २ पंडुं रायं रज्जे य जाव अंतेउरे य कुसलोदंतं
 पुच्छइ ।

१५ तते णं से 'पंडू राया 'कुंती देवी पंच य पंडवा कच्छुल्लनारयं आदंति जाव
 पज्जुवासंति । तए णं सा दोवई देवी कच्छुल्लनारयं अस्संजय-अविरय-अपडिहय-

१ दृश्यता सूत्रकृतान्ने पृ० १६५ पं० ११ टि० २० ॥ २ °आभि°—अटी० । दृश्यतामुपरितन
 टिप्पणम् १॥ ३. °सेवसेवाअनिरुद्ध। उमय। सारण। गय। सुमुहुह। दुम्मुहाडिण हे० ॥
 ४ °कोजुहल° लो० ॥ ५ °दमिखन्न हे० ॥ ६. दृश्यता सूत्रकृतान्ने पृ० १६६ प० १, पृ० १६५
 टि० २१ ॥ ७ °दुट्ठि—अटी० ॥ ८ °पट्टण हे० ॥ ९. °मेइणीतल वसुहं स१ ला २,
 ३, हे० ४ ॥ १० अपेदमववेयम्—अत्र हे० १, ३ जे १ मध्ये '२ ता अग्गेण य पजेण [य—हे० १]
 आमणेण य उवणिमंतेइ' इति पाठः । किन्तु एतत्स्थाने ल१ जे २ सं १ ला १, २, ३ हे० २, ४ लो०
 प्रतिपु '२ कच्छुल्लनारय सत्तट्ठपयाड पच्चुग(ग-हे० २ ल१ जे २) उति, २ तिमवुत्तो आयाहिणपया-
 हिण करेति, २ वदति णममनि, २ महुरिहेण आपणेण उवणिमंतेति' इति पाठ ॥ ११ °पच्चुथुयाए
 भिमि° हे० । दृश्यता पृ० १७१ प० ४ ॥ १२. पंडुराय स१ हे० ४ विना ॥ १३ दृश्यता पृ० ७
 प० १३ ॥ १४ पंडुराय ल१ विना । पट्टए राया ला १ ॥ १५ हे० १ जे १ विना—कुंती य देवी
 हे० । कुंती य देवी ल१ । कुंती देवी हे० । कुंती या देवी लो० । कुंतीए देवीए स१
 ला २, ३ हे० ४ । कुंतीए देवीए ला १ ॥ १६ प्रतिपु पाठा —अस्सजय-अविरय-अपच्चस्साय-
 पावकमे ति हे० १ जे १ । अस्सजय(य ला ३) अविरय(य ल१ ला ३) अप्प(अप ल१ हे० २
 विना)डिहयअप (डिहयअप्प हे० २, डिहयप हे० ३ ला २)चस्सायपावकम्म ति हे० १ जे १ विना ।
 "अस्सजय-अविरय-अपडिहयअप(हयप—अटी०)चस्सायपावकमे ति कट्ठु, असयतः
 संयनरहितत्वात्, अविरतो विशेषतस्तपसि अस्तत्वात्, न प्रतिहृतानि न प्रतिषेधितानि अतीत-

अच्चखायमावकम्मे ति कट्टु नो आढाति, नो पेरियाणति, नो अब्भुड्ढेति, नो पज्जुवासति ।

१२३. तते णं तस्स कच्छुल्लणारयस्स इमेयारूवे अज्जत्थिए चित्तिं पत्थिए मणोगए संकप्पे समुप्पज्जित्था—अहो णं दोवती देवी रूवेण य जाव लावण्णेण य पंचहिं पंडवेहिं अवथद्धा समाणी ममं णो आढाति जाव नो पज्जुवासइ तं सेयं खलु मम दोवतीए देवीए विप्पियं करेत्तए ति कट्टु एवं संपेहेति, २ पंडुं रायं आपुच्छइ, २ ता उप्पयणिं विज्जं ओवाहेति, २ ता ताए उक्किट्ठाए जाव विज्जाहर- गतीए लवणसमुदं मज्झंमज्जेणं पुरत्थाभिमुहे वीतिवतिउं पयत्ते यावि होत्था ।

ते णं काले णं ते णं समए णं धायइसंडे दीवे पुरत्थिमद्धदाहिणद्धभारहे वासे अवरकंका णाम रायहाणी होत्था । तत्थ णं अवरकंकाए रायहाणीए पउमणाभे णाम राया होत्था महताहिमवंतं, वण्णओ । तस्स णं पउमणाभस्स रण्णो सत्त देवी- सत्ताति ओरोहे होत्था । तस्स णं पउमणाभस्स रण्णो सुनाभे नांमं पुत्ते जुवराया यावि होत्था । तते णं से पउमणाभे राया अंतो अंतेउरंसि ओरोहसंपरिवुडे सीहासणवरगते विहरति ।

तए णं से कच्छुल्लणारए जेणेव अवरकंका रायहाणी, जेणेव पउमणाभस्स भवणे तेणेव उगागच्छति, २ ता पउमणाभस्स रण्णो भवणासि झित्ति वेगेणं समोवतिते । तते णं से पउमणाभे राया कच्छुल्लणारयं एज्जमाणं पासति, २ ता

काळकृतानि निन्दनतं न प्रत्याख्यातानि च भविष्यत्कालभावीनि पापकर्माणि प्राणातिपातादिक्रिया येन, अथवा न प्रनिहतानि सागरोपमकोटीकोट्यन्तःप्रवेशनेन सम्यक्त्वलाभतः न च प्रत्याख्यातानि सागरोपमकोटीकोट्याः सख्यातसागरोपमैर्न्यूनताकरणेन सर्वविरतिलाभतः पापकर्माणि शानावरणादीनि येन स तथेति पदत्रयस्य कर्मधारयः—अटी० ॥

* परिजाणति हे २ ॥ १. दृश्यता पृ० २३६ प० ९ ॥ २ अवत्थद्धा सं १ । अवत्थद्धा जे १ ॥ ३. पडुराय सं १ ख १ विना ॥ ४ आराहेति ख १ ॥ ५ दृश्यता पृ० ३० पं० ११ ॥ ६. वीतीं ख १ हे २ विना ॥ ७ प्रतिपु पाठा — धायतिसंडे दीवपुरत्थिमद्धदाहिणद्धभारहे वासे हे २ । धायइमडे दीवे पुरत्थिमद्धदाहिणद्धभारहे वासे हे १ । धायइमडे दीवे पुरत्थिमद्धदाहिणद्धभारहे वामे जे १ । धायतिसंडदीवपुरत्थिमद्धदाहिणद्धा—ला १) भ(भा-खस० १)-रहवासे हे १, २ जे १ विना ॥ ८. अमरं हे १ जे १ ख १ विना ॥ ९. दृश्यता पृ० ७ प० ४, पृ० ३ टि० २ ॥ १०. णाहस्प हे २ जे १ ख १ । एवमप्रेऽपि णाभं स्थाने णाहं इति पाठ कासुचिन् कासुचिन् प्रतिपु लभ्यत इति ध्येयम् ॥ ११ ओरोहो हे १ जे १ । दृश्यता पृ० १४१ टि० ३ ॥ १२. नामेग पुत्ते हे २ ॥ १३. राया वि जे १ विना ॥ १४. झति हे १ । झइ खं १ । झति जे १ ॥

आसणातो अम्भुद्वेति, २ अग्घेणं जाव आसणेणं उवणिमंतेति । तए णं से कच्छुल्लनारए उदयपरिफोसियाए दम्भोवरिपच्चत्थुयाए भिसियाए निसीयइ जाव कुसलोदंतं पुँच्छति । तते णं से पउमनाभे राया णियगओरोहे जायविम्हए कच्छुल्ल-
 ५ अणुपविससि, तं अत्थि याइं ते कर्हिचि देवाणुप्पिया ! एरिसए ओरोहे दिट्ठपुव्वे जारिसए णं मम ओरोहे ?

तते णं से कच्छुल्लनारए पउमनाभेणं रण्णा एवं वुत्ते समाणे ईसिं विहसियं करेइ, २ ता एवं वयासी—सरिसे णं तुमं पउमणांम । तस्स अगडदद्दुरस्स । के णं देवाणुप्पिया ! से अगडदद्दुरे ? एवं जहा मंलिणाए । एवं खलु देवाणुप्पिया !
 १० जंबुदीवे दीवे भारहे वासे हत्थिणाउरे नयरे दुपयस्स रण्णो धूया चुलणीए देवीए अंत्या पंडुस्स सुण्हा पंचण्हं पंडवाणं भारिया दोवती णाम देवी रूवेण य जाव उक्किट्ठसरीरा । दोवईए णं देवीए छिन्नस्स वि पायंगुट्ठस्स अयं तव ओरोहे सतिमं पि कलं ण अग्घति ति कट्ठ, पउमणाभं आपुच्छति, २ ता जाव पडिगते ।

तते णं से पउमनाभे राया कच्छुल्लनारय[स्स?] अंतियं एयमडं सोच्चा
 १५ णिसम्म दोवतीए देवीए रूवे य जोव्वणे य लावण्णे य मुच्छिण गड्ढिण गिद्धे अज्झोववन्ने जेणेव पोसहसाला तेणेव उवागच्छति, २ पोसहसालं जाव पुव्व-
 संगतियं देवं एवं वयासी—एवं खलु देवाणुप्पिया । जंबुदीवे दीवे भारहे वासे हत्थिणाउरे नयरे जाव सरीरा । तं इच्छामि णं देवाणुप्पिया । दोवईं देविं इहमाणीयं ।

१. अग्घेणं आसणेणं जाव उव° हे १ ॥ २. दृश्यता पृ० २९४ प० ११ ॥ ३. आपुच्छति हे १ विना । दृश्यता पृ० १७२ पं० १६ ॥ ४. ण हे १ जे १ विना नास्ति ॥ ५. गिहात्ते हे १ जे १ विना ॥ ६. प्रतिपु पाटा—°एण पठमेण रण्णा एव हे १ जे १ । °एण पउम । एव हे २ ख १ ला १ । °एण एव स १ ला २, ३, हे ३, ४ ॥ ७. ईसि ख १ । इसि हे २ ॥ ८. °णामा हे २ खं १ विना ॥ ९. दृश्यता पृ० १७३ प० ४ ॥ १०. अत्थिया हे १, २ जे १ ॥ ११. दृश्यता पृ० १६३ पं० ७ ॥ १२. °ट्ठयस्म हे २ ला १ स १ । दृश्यता पृ० १७४ पं० १ टि० १ ॥ १३. सयम पि कल हे १ । सम पि कल जे १ । मत्ति पि कल स १ । मतिम कल स १ ला २, ३, हे ३, ४ । दृश्यता पृ० १७४ प० १ ॥ १४. °नारयतिय खं १ । नारयअंतिय जे १ । नारय अंतिए हे १ । नारय अंतिय ला १ ॥ १५. गियम्मा हे १ ख १ विना ॥ १६. रूवे य ३ मुच्छिण ४ जेणेव पोसहसाला तेणेव उवागच्छति ° पोसहसाला हे १ जे १ विना । रूवे य ३ मुच्छिण ४ जेणेव पोसहसाला तेणेव उवागच्छा दोवईए अज्झोववन्ने पोसहसाल जे १ । रूवे य अज्झोववन्ने पोसहसाल हे १ ॥ १७. दृश्यता पृ० २८ प० २३ ॥ १८. दृश्यता पृ० ९६ पं० ८ ॥ १९. दोवइ ला १ । दोवती हे १ विना ॥

तते णं से पुव्वसंगतिए देवे पउमनाभं एवं वयासी—नो खलु देवाणुप्पिया ! एतं भूतं वा भच्चं वा भविस्सं वा जं णं दोवती देवी पंच पंडवे मोत्तूण अन्नेण पुरिसेण सद्धिं ओरालातिं जाव विहरिस्सति । तहा वि य णं अहं तव पियड्ढताए दोवतिं देविं इहं हव्वमाणेमि त्ति कट्ठु पउमणाभं आपुच्छइ, २ ता ताए उक्किट्ठाए जाव लवणसमुदं मज्झमज्जेणं जेणेव हत्थिणाउरे णयरे तेणेव पैहारेत्थ गमणाए । ५

ते णं काले णं ते णं समए णं हत्थिणाउरे जुहिट्ठिले राया दोवतीए देवीए सद्धिं उँप्पि आगासतलंसि सुँहपसुत्ते यावि होत्था । तए णं से पुव्वसंगतिए देवे जेणेव जुहिट्ठिले राया, जेणेव दोवती देवी तेणेव उवागच्छइ, २ ता दोवतीए देवीए ओसोवणिं दल्यति, २ ता दोवतिं देविं गेण्हइ, २ ता ताए उक्किट्ठाए जाव जेणेव अवरकंका जेणेव पउमणाभस्स भवणे तेणेव उवागच्छइ, २ ता पउमणाभस्स भवणंसि असोगवणियाए दोवतिं देविं ठावेति, २ ओसोवणिं अवहरति, २ ता जेणेव पउमणाभे तेणेव उवागच्छति, २ एवं वयासी—एस णं देवाणुप्पिया ! मए हत्थिणाउराओ दोवती देवी इहं हव्वमाणीया तव असोगवणियाए चिड्ढति, अतो परं तुमं जाणसि त्ति कट्ठु जामेव १० दिसं पाउब्भूने तामेव ११ दिसं पडिगते । १० १५

तते णं सा दोवती देवी ततो मुहुत्तंतरस्स पडिबुद्धा समाणी तं भवणं असोगवणियं च अच्चमिजाणमाणी एवं वयासी—नो खलु अम्हं एसे सए भवणे, णो खलु एसा अम्हं सगा असोगवणिया, तं ण णज्जति १३ णं अहं केणइ देवेण वा दाणवेण वा किंपुरिसेण वा किन्नरेण वा महोरगेण वा गंधवेण वा अन्नस्स रण्णो असोगवणियं साहरियि त्ति कट्ठु ओहयमणसंकप्पा जाव झियायति । २०

तते णं से पउमणाभे राया ण्हाए जाव सव्वालंकारविभूसिए अंतेउरपरियाल-संवरिबुडे जेणेव असोगवणिया जेणेव दोवती देवी तेणेव उवागच्छति, २ ता दोवतिं देविं ओहयमण जाव झियायमाणिं पासति, २ ता एवं वयासी—किं णं

१. दृश्यता पृ० ३० पं० १० ॥ २. पाहा^० हे १ जे १ विना ॥ ३. जुहिट्ठिले हे १ ॥ ४. उप्पि आगामत्तमि जे १ ॥ ५. सुइप्प^० हे २ ॥ ६. ओसोवणिं हे १ । ओसोवणिं जे १ । दृश्यता टि० ९ ॥ ७. दल्यइ ता २ जे १ । दल्यइ ता हे १ ॥ ८. अमर^० हे १ जे १ विना ॥ ९. ओसोवणिं हे १ । दृश्यता टि० ६ ॥ १०. दिसिं जे १ विना ॥ ११. दिसिं हे १ जे १ विना ॥ १२. ०णी य भवण हे २ ॥ १३. णं अइ नरित्त हे १ जे १ ॥ १४. वा किंपुरिसेण वा महोरगेण वा ख १ । वा दाणवेण वा किंपुरिसेण वा महोरगेण वा हे २ । वा दाणवेण वा किन्नरेण वा महोरगेण वा हे १ जे १ ॥ १५. दृश्यता पृ० २९९ पं० १ ॥

तुमं देवाणुप्पिए ! ओहयमण जाव श्रियांसि ? एवं खलु तुमं देवाणुप्पिए ! मम पुव्वसंगतिएणं देवेणं जंबूदीवाओ दीवाओ भौरहाओ वासाओ हँथिणापुराओ नगराओ जुहिड्डिलस्स रण्णो भवणाओ साहरिया, तं मा णं तुमं देवाणुप्पिए ! ओहय जाव श्रियांहि, तुमं णं देवाणुप्पिए ! मए सद्धिं विपुलाइं भोगभोगाइं जाव
५ विहराहि ।

तते णं सा दोवती देवी पउमणाभं एवं वयासी—एवं खलु देवाणुप्पिया । जंबुदीवे दीवे भारहे वासे चारवतीए णगरीए कण्हे णामं वासुदेवे मम पियंभाउए परिवसति । तं जति णं से छण्हं मासाणं मम कूवं नो हव्वमागच्छइ, तते णं हं देवाणुप्पिया । जं तुमं वदसि तस्स आणाओवायवयणिदेसे चिट्ठिस्सामि ।

१० तते णं से पउमे दोवतीए देवीए एतमड्डं पडिखुण्णइ, २ ता दोवतिं देविं कण्णंतेउंरे उँवेति । तते णं सा दोवती देवी छट्ठंछट्ठेणं अनिक्खित्तेणं आयंचिल-
पंग्गहिणं तवोक्कमेणं अप्पाणं भावेमाणीं विहरति ।

१२४. तते णं से जुहुड्डिले राया तओ सुहुत्तंतरस्स पँडिबुद्धे समाणे दोवतिं देविं पासे अपासमाणे सयणिज्जाओ उँडइ, २ ता दोवतीए देवीए सव्वतो समंता
१५ भग्गणगवेसणं कैरेइ, २ ता दोवतीए देवीए कँत्थइ सुइ वा खुत्तिं वा पउत्तिं वा अलभमाणे जेणेव पँडू राया तेणेव उवागच्छइ, २ ता पँडुं रायं एवं वयासी—एवं खलु तातो । ममं आगासतलगंसि सुहपसुत्तस्स पासातो दोवती देवी ण णज्जति केणइ

१. श्रियाहि हे १ जे १ विना ॥ २ जंबुदी० हे २ विना ॥ ३ भर० हे २ ॥ ४. हथिणपु० हे १, २, जे १ ख १ ॥ ५ श्रियाहिं हे १ ॥ ६. पिए भाउए ख १ जे १ ॥ ७ कूप जे १ । “कूप ति कुजक व्यावर्तकवलमिति भावः”—अटी० ॥ ८. सुणइ ता २ ख १ हे २ । सुणेत्या हे ४ ॥ ९ उरमि हे १ जे १ ॥ १०. ठवेति सं १ लामू ३ हे ४ ॥ ११. तेण तवोक्कमेण आयं० हे १ जे १ ॥ १२. पंग्गहिं हे १ जे १ ला १ । “प्रगृहीतेन बहुमानप्रकर्पाद् गृहीतेन” इति अमशदेवसूरिविरचिताया ज्ञानावर्मकयाज्ञप्रथमाध्ययने ३० तममूलस्य टीकायाम् । दृश्यता पृ० ७२ प० १८ ॥ १३. मागा जे १ ॥ १४. पखिद्धे जे १ ॥ १५. उट्ठत्ता २ ख १ । उट्ठत्ता २ ता हे २ । उट्ठइ २ ता स १ ला १, २, ३ हे ३, ४ ॥ १६. करइ ख १ ॥ १७. हे २ विना—कथइ सुइ वा पउत्तिं वा हे १ । कथइ अ सुइ वा पउत्तिं वा जे १ ॥ कथइ सुइ वा खुत्तिं वा पवत्तिं वा ख १ । कथइ सुइ वा खइ वा पवत्तिं वा ला १ । कथइ सुइ वा खुइ वा पवत्तिं वा हे ३, ४ स १ ला २, ३ । “सुइ व त्ति श्रूयत इति श्रुति शब्दः, ताम्, खुत्तिं व त्ति क्षुति छीत्कारादिशब्दविशेष एव, ताम्, प्रयुक्तिं वार्ताम, वार्तापर्याया वने”—अटी० ॥ १८. पंडुराया स १ ला १, २, ३, हे ३, ४ ॥ १९. ता २ हे २ ख १ ॥ २०. ला १ विना—पडुराय स १ ला ३ जे १ हे १ । पडुराय ख १ हे ३, ४ ला २ । पडुराया हे २ ॥

देवेण वा दाणवेण वा किंपुरिसेण वा किन्नरेण वा महोरगेण वा गंधव्वेण वा
हिया वा णिया वा अक्खित्ता वा । ते इच्छामि णं तातो ! दोवतीए देवीए
सव्वतो समंता मग्गणगवेसणं कैयं ।

तते णं से ^१पंडू राया कोडुंवियपुरिसे सदावेइ, सदावेत्ता एवं वयासी—
गच्छह णं तुम्हे देवाणुप्पिया । हत्थिणाउरे नयरे सिंघाडग-तिग-चउक्क-चच्चर- ५
महापह-पहेसु महया महया सदेणं उग्घोसेमाणा २ एवं वयह—एवं खलु देवाणु-
प्पिया । जुहिड्डिलस्स रण्णो आगासत्तंलांसि सुहपसुत्तस्स पासातो दोवती देवी ण
णज्जति केणइ देवेण वा दाणवेण वा किंपुरिसेण वा किन्नरेण वा महोरगेण
वा गंधव्वेण वा हिया वा निया वा अक्खित्ता वा, तं जो णं देवाणुप्पिया ।
दोवतीए देवीए सुत्तिं वा जाव पंडुत्तिं वा परिकहेति तस्स णं ^{११}पंडू राया विउलं १०
अत्थसंपदाणं दैल्यति त्ति कट्ठु घोषणं वोसावेह, २ ता एयमाणत्तियं पच्चप्पि-
णह । तते णं ते कोडुंवियपुरिसा जाव पच्चप्पिणंति ।

तते णं से ^{१३}पंडू राया दोवतीए देवीए कैत्थ वि सुत्तिं वा जाव अलभमाणे
^{१०}कोत्तिं देविं सदावेति, २ ता एवं वदासी—^{११}गच्छ णं तुमं देवाणुप्पिए । वारवत्तिं
णयरिं, कग्गस्स वासुदेवस्स एयमड्डं णिवेदेहि । कण्हे णं परं वासुदेवे दोवतीए १५
देवीए मग्गणगवेसण करेज्जा, अन्नहा न नज्जति दोवतीए देवीए सुत्ती वा खुत्ती वा
पवत्ती वा । तते णं रा ^{१०}कोत्ती देवी पंडुणा रत्ता एवं बुत्ता समाणी जाव पडिसुणेति,
२ ता ण्हाया कयवलिकम्मा हत्थिखंधवरगया ^{१३}हत्थिणाउरं णगरं मज्झमज्झेणं

१. वा दाणवेण वा किन्नरेण वा किंपुरिसेण वा महो^{१०} हे १ जे १ । दृश्यता पृ० १६० टि० २,
पृ० २९७ प० १८ । वा दाणवेण वा किंपुरिसेण वा महो^{१०} ख १ । वा किंपुरिसेण वा किन्नरेण
वा महो^{१०} ह २ ॥ २. नीया हे १ । दृश्यता पं० ९ । “दिया व त्ति हत्ता प्रदेशा तरे स्थापिता,
नीया नेत्रा स्वम्भानं प्रापिता, वाक्षिप्ता आकृत्यैवेति”—अटी० ॥ ३. अभिञ्जित्ता ख १ ॥
४. वरित्तिहे १ जे १ ॥ ५. पडुराया स १ ला २, ३ हे ३, ४ ॥ ६. तल्लमि हे १ जे १ ॥
७. किन्नरेण वा नाम्ति हे १ जे १ ॥ ८. वा जाव अक्खित्ता हे १ जे १ ॥ ९. जाव हे १
जे १ विना नास्ति ॥ १०. पवित्ति ला १ विना । दृश्यता पृ० २९८ पं० १५ ॥ ११. पडुराया
ला १ ॥ १२. दल्लइ त्ति कट्ठु खं १ । दल्लइ त्ति कट्ठु हे २, ३, ४, सं १ ला २, ३ । दल्लयत्ति
कट्ठु ला १ ॥ १३. पडुराया हे १, जे १ ख १ ॥ १४. कत्थइ ख १ विना ॥ १५. कुनीदेवी ला १ ।
कोत्ती देवी ख १ हे २ । कोत्ती देवीं हे ३, ४ स १ ला २, ३ ॥ १६. गच्छह ण हे १, ४, जे १
सं १ ला ३ ॥ १७. ला १ विना—सुत्ति वा खुत्ति वा पवत्ती वा हे २ । सुत्ती वा खुत्ती वा पवत्ती
वा स १ ला २, ३, हे ४ । सुई वा खुई वा पवत्ती वा हे १ जे १ । दृश्यता पृ० २९८ प० १५
टि० १३ ॥ १८. कुनी हे १ जे १ ॥ १९. हत्थिणउर हे ३, ४ । हत्थिणपुर हे १, २ जे १ ख १ ॥

णिग्गच्छति, २ कुरुजणवयं मज्झमज्जेणं जेणेव सुरट्ठाजणवए जेणेव वारवती नगरी जेणेव अग्गुज्जाणे तेणेव उवागच्छति, २ ता हत्थिखंधाओ पचोरुहति, २ ता कोहुंवियपुरिसे सद्दवेति, २ ता एवं वदासि—गच्छह णं तुम्हे देवाणु-
 ५ [परिग्गहियं दसणहं सिरसावत्तं मत्थए अंजलिं कट्ठु] एवं वयह—एव खलु सामी ! तुम्हं पिउच्छा कौंती देवी हत्थिणाउरातो नयरातो इहं हच्चमागया तुम्हं दंसणं कंखति । तते णं ते कोहुंवियपुरिसा जाव कहंति ।

तते णं कण्हे वासुदेवे कोहुंवियपुरिमाणं अंतिए [एयमट्ठं] सोच्चा णिसम्मा हँटुत्तुडे हत्थिखंधवरगए हय गय[-रह-पवरजोहकलियाए चाउरंगिणीए सेणाए सद्धि
 १० संगरिखुडे] वारवतीए नयरीए मज्झमज्जेणं जेणेव कौंती देवी तेणेव उवागच्छइ, २ ता हत्थिखंधातो पचोरुहति, २ ता कौंतीए देवीए पायग्गहणं कोति, २ कौंतीए देवीए सद्धि हत्थिखंधं दुँरुहति, २ ता वारवतीए नयरीए मज्झमज्जेण जेणेव सए 'गिहे तेणेव उवागच्छइ, २ सयं 'गिहं अणुपविसति । तते णं से कण्हे वासुदेवे 'कौंतिं देविं ण्हायं कयवलिकम्मं जिमियमुत्तुत्तरागयं जाव मुहासणवरगयं
 १५ एवं वयासी— "संदिसउ णं पिउच्छा ! किमागमणपओयणं ?

तते णं सा कौंती देवी कण्हं वासुदेवं एवं वयासी—एवं खलु पुत्ता ! हत्थिणाउरे णैयरे जुहिट्टिलस्स आगासतलए सुँहपसुत्तस्स पाँसातो दोवती देवी ण णज्जति केणइ अवहिया जाव अक्खित्ता वा, तं इच्छामि णं पुत्ता ! दोवतीए 'देवीए मग्गणवसेणं कयं ।

२० तते णं से कण्हे वासुदेवे 'कुंतिं पिउच्छि एवं वयासी—जं णवरं पिउच्छा !

* 'वयस्स मज्झ' हे १ जे १ ॥ १. ला १ विना—जेणेव वारवती नगरी अणुपविसह २ कण्ह लं १ । जेणेव वारवति अणुपविसह २ कण्ह हे २ । जेणेव वारवति नगरि अणुपविसह २ कण्ह सं १ ला २, ३, हे ३, ४ । वारवह नयरी जाव अणुपविसह ता कण्ह हे १ जे १ ॥ २. 'पुरिसा कहति हे २ ॥ ३. 'पुरिसे अं' जे १ ॥ ४. हट्ठा हत्थि' ल १ हे २ ॥ ५. कुंती हे २ ला १ ॥ ६. कुंतीए ला १ ॥ ७. द्रुहति हे १ जे १ ला १ विना ॥ ८. गेहे हे १ ॥ ९. गिहं पविसति २ हे १ जे १ ॥ १०. कुंति हे २ ला १ ॥ ११. कयवलिकम्म नास्ति हे १, २ जे १ ल १ ला १ ॥ १२. संदिसु णं हे १ । संदिसं ण जे १ ॥ १३. 'पातोयण हे २ ॥ १४. नयरे आगामतले सुहपसुत्तस्स जुहिट्टिलस्स रण्णो सं १ ला २, ३, हे ३, ४ ॥ १५. सुहप्प' हे २ ॥ १६. 'दोवती देवी पासातो' लो० विना ॥ १७. देवीए जाव म' हे १ जे १ ॥ १८. प्रतिपु पाडा — कौंती पिउच्छ हे १, २, ४ जे १ ला ३ । कौंती पिउच्छे ल १ । कुंति पिउच्छि ला १ । कौंती पिउच्छि हे ३ । कौंती पिउच्छि सं १ ला २ ॥

दोवतीए देवीए कत्थइ सुतिं वा जाव लभामि, तो णं अहं पायालाओ वा भवणाओ वा अद्धभरहाओ वा समंततो दोवतिं देविं साहत्थि उवणेमि त्ति कट्ठु^१ कौंतिं पिउच्छि सक्कारेति सम्माणेति, २ जाव पडिविसज्जेति । तते णं सा^२ कौंती देवी कण्हेणं वासुदेवेणं पडिविसज्जिया समाणी जामेव दिसिं पाउब्भूया तामेव दिसिं पडिगया । तते णं से कण्हे वासुदेवे कोटुं वियपुरिसे सदावेइ, २ एवं वयासी—गच्छह णं तुब्भे देवाणुप्पिया । वारवतिं, एवं जहा पंडू, तहा घोसणं घोसावेति जाव पच्चप्पिणंति, पंडुस्स जहा । तते णं से कण्हे वासुदेवे अन्नया अंतो अंतेउरगए ओरोह जाव विहरति । इमं च णं^३ कच्छुल्लनारए जाव समो-वतिए जाव^४ निसीयइ, णिसीइत्ता कण्हं वासुदेवं कुसलोदंतं पुच्छति ।

तते^५ णं से कण्हे वासुदेवे कच्छुल्लं [नारयं] एवं वयासी—तुमं णं देवाणु-प्पिया ! बहूणि गाँमा जाव अणुपविससि, तं अत्थि याइं ते कहिंचि^६ दोवतीए देवीए सुती वा जाव उवलद्धा ? तते णं से कच्छुल्ल[नारए] कण्हं वासुदेवं एवं वयासी—एवं खलु देवाणुप्पिया ! अन्नया धायइंसंडदीवपुरत्थिमद्धं दाहिणडु-भारहवासं अवरकंकारायहाणिं गए, तत्थ णं मए पउमनाभस्स रत्तो भवणंसि दोवती देवी जारिसिया दिट्ठपुव्वा यावि होत्था । तते णं कण्हे वासुदेवे कच्छुल्ल-णारयं एवं वयासी—तुब्भं चेव णं देवाणुप्पिया । एयं पुव्वकम्मं । तते णं से कच्छुल्लनारए कण्हेणं वासुदेवेणं एवं वुत्ते समाणे उप्पयणिं विज्जं आवाहेति, २ ता जामेव^७ दिसं पाउब्भूए तामेव^८ दिसं पडिगए ।

१. दृश्यता पृ० २९८ पं० १५॥ २. भुव^० हे २॥ ३. अहु^० हे २ खं १ विना॥ ४. साहत्थि हे २ । दृश्यता पृ० २०२ पं० १८ । ५. प्रतिपु पाठाः—कौंतिं पिउच्छि ला १ खं १ । कौंती पिउच्छ हे २, ४ ला ३ । कोति पिउच्छ हे १ जे १ । कोती पिउच्छि हे ३, ला २॥ ६. कौं(कु—हे १)ती जाव पडिगया हे १ जे १॥ ७. पा जाव पडिगया हे २ ला १ । पा जाव गया खं १॥ ८. ओरोहे सं १ ला २, ३, हे १ जे १ । दृश्यता पृ० २९५ पं० १२॥ ९. णं नास्ति हे १ जे १ विना । दृश्यता पृ० १७६ प ९, पृ० २९३ पं० ७॥ १०. कच्छुल्लए जाव ला १ विना । कच्छुल्ल जाव हे १ ॥ ११. दृश्यता पृ० २९३ पं० ३॥ १२. निसीयइ जे १ विना नास्ति ॥ १३. ण कण्हे हे १, २ जे १॥ १४. गाम जाव ला १ । गामाणि जाव जे १ हे १ । दृश्यता पृ० १५० पं० १९ पृ० १७२ पं० १९॥ १५. देवीए दोवतीए ख १ हे २ ला १॥ १६. कच्छुल्लए ला १ जे १ । कच्छुल्ले सं १ ला २, ३, हे ३, ४॥ १७. धायत्ति-संडपुरत्थिमदीवं दाहिं स १ ला २, ३, हे ३, ४॥ १८. दाहिणडुभारहवासं हे २ विना । दाहिणडु भारहं वासं ला १ सं १ ला २, ३, हे ३, ४॥ १९. अवरककरा^० ख १ । अमरकक रा^० ला १॥ २०. तपु ण जे १॥ २१. तुम्हं च ण हे १ जे १॥ २२. एवं खं १॥ २३. कच्छु-ल्लए हे १ जे १॥ २४. दिसिं खं १ ला २, ३ हे ३, ४॥ २५. दिसिं ला २, ३, हे ३, ४॥

तते णं से कण्हे वासुदेवे दूयं सदावेइ, २ ता एवं वदासि—गच्छह णं तुमं देवाणुप्पिया । हत्थिणाउर पंडुस्स रण्णो एयमट्ठं निवेदेहि—एवं खलु देवाणुप्पिया । धायइसंडदीवपुरत्थिमद्धे अवरकंकाए रायहाणीए पउमणाभस्स भवणंसि दोवतीए देवीए पउत्ती उवलंद्धा, तं गच्छंतु णं पंच पंडवा चाउरंगिणीए ५ सेणाए सद्धिं संपरिवुडा, पुरत्थिमवेयालीए मम पडिवाल्लेमाणा चिट्ठंतु । तते णं से दूए जाव भणति, पडिवाल्लेमाणा चिट्ठह । ते वि जाव चिट्ठंति ।

तते णं से कण्हे वासुदेवे कोडुंघियपुरिसे सदावेइ, २ ता एवं वयासी—गच्छह णं तुम्हे देवाणुप्पिया । सन्नाहियं भेरिं तालेह । ते वि तालेंति । तते णं १० तीसे सण्णाहियाए भेरीए सटं सोच्चा समुद्विजयपामोकखा दस दसारा जाव छप्पणं चलवयसाहस्सीओ सनद्धचद्ध जाव गहियाउहपहरणा, अप्पेगतिया हयगया, अप्पेगइया गयगया, जाव वग्गुरापरिक्खत्ता जेणेव सभा सुधम्मा, जेणेव कण्हे वासुदेवे, तेणेव उवागच्छंति, २ करयल जाव वद्धावेंति ।

तते णं कण्हे वासुदेवे हत्थिखंवरगए सकोरेंटमल्लदामेणं छत्तेणं धरिजमाणेणं सेयवरचामरहिं वीइज्जमाणे हय-नाय-[रह-पवरजोहकलियाए चाउरंगिणीए सेणाए १५ सद्धिं संपरिवुडे] महताभडचडगरपहकरेणं वारवईए णयरीए मज्झंमज्जेणं णिगगच्छति, २ ता जेणेव पुरत्थिमवेयाली तेणेव उवागच्छति, २ ता पंचहिं पंडवेहिं सद्धिं एगयओ मिलइ, २ खंधावारणिवेसं करेति, २ ता पोसहसालं करेति, २ पोसहसालं अणुपविसति, २ सुद्धियं देव मणसी करेमाणे २ चिट्ठति ।

* अत्र 'गच्छ ण' इति 'गच्छाहि णं' 'गच्छह ण' इति वा पाठः सम्यग् भाति, दृश्यतां पृ० २८० पं० १२, पृ० २७० पं० ८॥ १. तुम्हे हे १ जे १ ॥ २ निवेदह हे १ जे १ ॥ ३ प्रतिपु पाठाः—खलु देवा दोवतीए धायं ख १ । खलु देवा[णु—जे १] दोवडं देवी धायं हे १ जे १ । खलु देवा दोवतीए देवीए धायं हे २ । खलु देवा दोवडं देवीए धायं ला १ । खलु दोवती धायं स १ ला २, ३ हे ३, ४ ॥ ४. अमरं खं १ ॥ ५. लद्धा साहिया त हे १ जेमू० १ ॥ ६ ण हे १ जे १ विना नास्ति ॥ ७. वालं हे १ ॥ ८. चिट्ठति हे २ ॥ ९ ताडेह हे ३, ४ स १ ला २, ३ ॥ १० तीए खं १ जे १ हे २ ॥ ११ दृश्यता पृ० १०७ पं० १८ ॥ १२. दृश्यता पृ० ८६ पं० ५ ॥ १३. अप्पेगइया ख १ विना नास्ति ॥ १४. "अप्पेगइया हयगया एव गयगया रहगया सिधियागया संदमागियागया अप्पेगइया पायविहारचारिणो पुरिसवग्गुरापरिक्खत्ता" इति ओवपात्रिकमूले पाठः ॥ १५ प्रतिपु पाठा—^०दामेणं उक्त सेयवरचा हयं हे १ । ^०दामेण सेयवर[चा—जे १] हयं हे १ विना ॥ १६ खवारं ख १ हे २ ला १ ॥ १७. कारेवि सं १ ला ३ ॥ १८. पोसहसाल कारेति नास्ति जे १, हे ३ ॥ १९ करेति हे १, २ ॥

तते णं कण्हस्स वासुदेवस्स अट्ठमभत्तंसि परिणममाणंसि सुद्धितो जाव आगतो ।
मैण देवाणुप्पिया । जं मए कातच्चं । तते णं से कण्हे वासुदेवे सुद्धियं देवं एवं
वयासी—एवं खलु देवाणुप्पिया ! दोवती देवी जाव पउमनाभस्स भवणंसि
साँहिया, तं णं तुमं देवाणुप्पिया । मम पंचहिं पंडवेहिं सद्धिं अप्पच्छस्स छण्हं
रहाणं लवणसमुदे मग्गं वियराहि जाणं अहं अवरकंकां रायहाणि दोवतीए कूवं
गच्छामि ।

तते णं से सुद्धिए देवे कण्हं वासुदेवं एवं वयासी—किं णं देवाणुप्पिया ।
जहा चेव पउमणाभस्स रत्तो पुव्वसगतिएणं देवेणं दोवती जाव साहिया तहा चेव
दोवतिं देविं धायतिसडातो दीवातो भरहातो जाव हत्थिणापुरं साहरामि, उदाहु
पउमणाभं रायं सपुरचलवाहणं लवणसमुदे पक्खिवामि ? तते ण कण्हे वासुदेवे
तं सुद्धियं देवं एवं वयासी—मा णं तुमं देवाणुप्पिया ! जाव साहराहि । तुमं णं
देवाणुप्पिया । मम लवणसमुदे अप्पच्छस्स छण्हं रहाणं मग्गं वितराहि । सयमेवा
णं अहं दोवतीए कूवं गच्छामि । तए णं से सुद्धिए देवे कण्ह वासुदेवं एवं
वयासी—एवं होउ । पंचहिं पंडवेहिं सद्धिं अप्पच्छस्स छण्हं रहाणं लवणसमुदे
मग्गं वितरति ।

तते णं से कण्हे वासुदेवे चाउरंगिणिं सेणं पडिविसज्जेति, २ ता पंचहिं
पंडवेहिं सद्धिं अप्पच्छे छहिं रहेहिं लवणसमुदं मज्झमज्जेणं वीतीवयति, जेणेव
अवरकंका रायहाणी तेणेव उवागच्छइ, २ जेणेव अवरकंकाए रायहाणीए
अग्गुल्लाणे तेणेव उवागच्छइ, २ रहं ठवेइ, २ ता दास्यं सारहिं सदावेति, २
ता एवं वयासी—गच्छ णं तुमं देवाणुप्पिया । अवरकंकां रायहाणिं अणु-
पविर्साहि, २ ता पउमणाभस्स रण्णो वामेणं पाएणं पाँदपीढं अक्कमिता कुंतग्गेणं

१. ण से कण्हस्स हे १ जे १ ॥ २. जाव नास्ति स १ ला २, ३, हे ३, ४ । इत्यता पृ० २९
पं० ३ ॥ ३. भणतु ण देवां जे १ हे १ ॥ ४. संहता इत्यर्थो भाति ॥ ५. मम हे १ जे १ ॥
६. जाण ह लो० विना । जेणाहं जे १ हे १ ॥ ७. किं णं देवां हे २ ख १ । किं देवां हे १
जे १ ॥ ८. तह चेव ला २ हे ४ विना । तहेव ला २ ॥ ९. दोवइदेविं हे १, २ । दोवइदेविं
ला १ ॥ १०. गच्छिस्सामि हे १ जे १ ॥ ११. चाउरगिणीसेण ला १ विना ॥ १२. अमरं
स १ ला १, २, हे ३, ४ ॥ १३. तेणेव उवागच्छइ २ नास्ति जे १ हे १ विना ॥ १४. अमरं
हे १, २ जे १ ला ३ विना ॥ १५. ज्ञाणे व उवट्ठवेति २ दास्य हे २ ॥ १६. गच्छह ण तुमं
ला १, २, ३ हे ३ । गच्छ तुम हे १ जे १ ॥ १७. अमरं हे १, २ ख १ विना ॥ १८. स्माहि
हे १ जे १ ॥ १९. वामपाएण हे १ जे १ ॥ २०. पायवीढ ख १ जे १ ला १ ॥ २१. कुतग्गेण
ख १ जे १ हे १, २ ला १ ॥

लेहं पणामेहि, २ ता तिवलियं भिउडिं णिडाले साहट्ट आसुरुत्ते रुढे कुविए चंडिकिए एवं वेदाहि—हं भो पउमणाहा । अप्पत्थियपत्थिया दुँरंतपंतलक्खणा हीणपुत्तचाउद्दसा सिरि-हिरि-धितिपरिवज्जिया अज्जं ण भवसि, किञ्चं तुमं ण याणसि कण्हस्स वासुदेवस्स भगिणिं दोवतिं देविं इहं हव्वमाणमाणे, तं एवमवि
५ गए पच्चप्पिणाहि णं तुमं दोवतिं देविं कण्हस्स वासुदेवस्स, अहव णं जुज्झसंजे णिग्गच्छाहि । एस णं कण्हे वासुदेवे पंचहिं पंडवेहिं सद्धिं अप्पच्छे दोवतीए देवीए कूवं हव्वमागए ।

तते णं से दारुए सारही कण्हेणं वासुदेवेणं एवं वुत्ते समाणे हँड[तुडे] पडिसुणेइ, २ ता अवरकंकं रायहाणिं अणुपविसति, २ ता जेणेव पउमनाभे तेणेव
१० उवागच्छति, २ ता करयल जाव वद्धावेत्ता एवं वयासी—एस णं सामी । मम विणयपडिवत्ती, इमा अन्ना मम सामिस्स समुहान्ति त्ति कट्टु आसुरुत्ते रुढे कुविए चंडिकिए मिसिमिसेमाणे वामपादेणं पाँययीढं अक्कमति, २ ता कुंतगणेणं लेहं पणामेति, २ ता जाव कूवं हव्वमागए ।

तते णं से पउमणाभे राया दारुएणं सारहिणा एवं वुत्ते समाणे आसुरुत्ते रुढे
२० कुविए चंडिकिए मिसिमिसेमाणे तिवलिं भिउडिं निडाले साहट्ट एवं वयासी—

१. °मेहिं हे २॥ २ वयह हे १, जे १ । वदासि ख १ । वयामी ला २॥ ३ अप° स १ ला २ हे ३, ४॥ ४. दुस्सवहन्तरहंलक्खणा हे २॥ ५. °धित्तिप° ला १, २, ३ हे ३, ४ सं १॥ ६ भवति स १ ला २, ३, हे ३, ४॥ ७ याणासि ला २ । यणासि ला १॥ ८. °माणेमाणे सं १ हे ४ । °माणेसि ला १॥ ९. एयमवि हे १ जे १ विना॥ १०. °पिण्णेहि हे २॥ ११ तुम हे १ जे १ विना नास्ति॥ १२ जुद्ध° सं १ ला २, ३, हे ३, ४ लो०॥ १३. °सज्जो वा णि° हे १ जे १॥ १४ देवीए त कूवं जे १ । देवी त कूवं खं १ । देवी त कूवं हे २॥ १५ प्रतिषु पाठा—“हट्ट जाव पडि° हे १ जे १ । हट्ट पडि° हे १ जे १ विना॥ १६. अमर° हे २ र १ विना॥ १७ करयल जाव वद्धावेत्ता २ एव हे २ ख १ ला ३ सं १ । °करयलपरिग्गहिय दसण्ह सिरसावत्तं मत्थए अज्जलिं कट्टु जण्णं विजण्ण वद्धावेद्द, वद्धावेत्ता एव वयामी इति संपूर्णः पाठोऽत्र भाति॥ १८. °णत्ति त्ति हे २ । °णत्ति त्ति हे १ जे १ । “इमा अण्णेत्यादि, इयमन्या अपरा मदीयस्वामिनः सम्मन्विनी विनयप्रतिपत्तिरिति वर्तते, समुहान्ति(णत्ति—अटीखं० अटीजे०) त्ति कट्टु स्वमुखेन स्वकीयवदनेन भणिता आज्ञप्तिः आदेशः स्वमुखाज्ञप्तिरिति कृत्वा एवमभिधाय” —अटी०॥ १९. प्रतिषु पाठाः—“रुत्ते ५ वाम° हे १ जे १ । °रुत्ते वाम° हे १ जे १ विना । अत्र ५ इत्यङ्केन पृ० ६२ पं० १० अनुसारेण आसुरुत्ते कुविए चंडिकिए मिसिमिसेमाणा इति पूर्णः पाठोऽत्रास्मामिर्निदिष्टः । “आसुरुत्ते त्ति क्रुद्धः”—अटी०॥ २०. पाययीढं हे १ जे १॥ २१. कौत° हे १, २ जे १ विना॥ २२. °णामह ता २ जाव कूवं हे २ ख १ । °णामह २ ता कूव जे १॥ २३. निलाहे हे १॥

णं अप्पिणामि णं अहं देवाणुप्पिया ! कण्हस्स वासुदेवस्स दोवत्तिं, एस णं अहं सयमेव जुज्झसज्जे णिग्गच्छामि त्ति कट्ठु दारुयं सारहिं एवं वयासी—केवलं भो ! रायसत्थेसु दूते अवज्जे त्ति कट्ठु असक्कारियअसम्माणियं अव्वदारेणं णिच्छुभावेति । तते णं से दारुए सारही पउमणामेणं असक्कारिय जाव णिच्छूहे समाणे जेणेव कण्हे वासुदेवे तेणेव उवागच्छइ, २ करयल[परिग्गहिंयं दसणहं सिरसावत्तं मत्थए अंजलिं कट्ठु] कण्हं वासुदेवं एवं वयासी—एवं खलु अहं सामी ! तुब्भं वयणेणं जाव णिच्छुभावेति ।

तते णं से पउमणामे बलवाउयं सद्दावेति, २ ता एवं वयासी—खिप्पामेव भो देवाणुप्पिया ! आंभिसेकं हत्थिरयणं पण्डिकप्पेह । तैयाणंतरं च णं छैयायरिय-उवदेसमइविकप्पणाहिं जाव उवणेति । तते णं से पउमनाहे १०

१. णप्पिणामि जे १ । ण अप्पणामि हे २ । णो अप्पिणामि ला १ । ण पणामि ख १ ॥
 २. अहं नास्ति हे १ जे १ ॥ ३. प्रतिपु पाठः—^०रिय असम्माणियं हे १ जे १ विना । ^०रिय असमाणिए हे १ जे १ । ^०रियं असम्माणिय ला ३ । अत्र 'असक्कारिय असम्माणिय' इति 'असक्कारियअसम्माणिय' इति वा पाठो भवेत् । दृश्यता पृ० १७४ पं० ११-१३ टि० १०-११ ॥ ४. अवप्पारेणं हे २ । अवदारेण हे १ जे १ खं १ ला १ ॥
 ५. ^०भावेति खं १ ॥ ६. अत्र जावशब्देन 'असक्कारिय असम्माणिय अवदारेण' इति 'असक्कारियअसम्माणिए अवदारेणं' इति वा पूर्णः पाठो ज्ञेयः । दृश्यता टि० ३ ॥ ७. कण्हं जाव एवं सं १ ला २, ३, हे ३, ४ ॥ ८. सुम्ह खं १ । सुम्ह ला १ । तुमं ला ३ हेसं ४ ॥ ९. "वलवाउए त्ति वलव्यापृतः सैन्यव्यापारवान्"—अटी० ॥ १०. अभि^० खं १ । "अभिसेकं त्ति अभिषेकमर्हतीति अभिषेक्यं मूर्धाभिषिक्तमित्यर्थः"—अटी० ॥ ११. परिक^० हे २ ॥ १२. तयणं^० हे १ ॥ १३. छैयायरियउव^० हे १ । छैयायरियउव^० हे २, ३, ४ ला ३ सं १ । "छैयायरियउवएसमइविकप्पणाविकप्पेहिं त्ति छेको निपुणो य आचार्यः कलाचार्यः तस्योपदेशात् तत्पूर्विकाया मतेः बुद्धेयं कल्पनाविकल्पाः कलृप्तिभेदास्ते तथा, तैरिति"—अटी० । "छैयायरियोवएसमइविकप्पणाविकप्पेहिं सुनिठणेहिं एव जहा उववातिए" इति भगवतीसूत्रे पाठः ७।९।७ । "छैयायरियउवएसमइविकप्पणाविकप्पेहिं" इति औपपातिकसूत्रे पाठः । "छैयायरिओवएसमइविकप्पणाविगप्पेहिं त्ति छेको निपुणो य आचार्यः शिल्पोपदेशदाता तस्योपदेशाद् या मतिः बुद्धिस्तस्या ये कल्पनाविकल्पाः कलृप्तिभेदास्ते तथा, तैः" इति भगवतीसूत्रस्य औपपातिकसूत्रस्य च अभयदेवसूरिविरचिताया वृत्तौ ॥ १४. "इह यावत्करणादिदं दृश्यम्—सुनिठणेहिं त्ति सुनिपुणैर्नरैः उज्जलनेवच्छहत्थपरिवच्छियं त्ति उज्ज्वलनेपथ्येन निर्मलवेषेण हत्थ त्ति शीघ्रं परिपक्षितः परिगृहीतः परिवृत्तो यः स तथा तम्, सुसज्जं सुउडु प्रगुणम्, वम्मियसन्नद्ध-बद्धकवचियठप्पीलियकच्छवच्छवद्धगेवेज्जगलयवरभूसणचिरायत्तं, वर्मणि नियुक्ता वार्मिकास्तैः सन्नद्धः कृतसन्नाहो यः स वार्मिकसन्नद्धः, वद्धं कवचं सन्नाहविशेषो यस्य स वद्धकवचः, स एव वद्धकवचिकः, अथवा धर्मितः सन्नद्धः वद्धत्तवक्त्राणवन्धनात् कवचित्तश्च यः स तथा, भेदश्चैतेषा लोकतोऽवसेयः, एकार्था वैते शब्दाः सन्नद्धताप्रकर्षाभिधानाद्योक्ता इति, तथा उत्पीडिता गादीकृता

सन्नद्धं [वद्धवम्मियकवण उप्पीलियसरासणपट्टीए पिणद्धगेवेजे वद्धआविद्ध-
विमलवरचिधपट्टे गहियाउहपहरणे] अभिसेयं [हत्थिरयणं] द्रुहति, २ ता हय-गय-
[रहं-पवरजोहकलियाए चाउरंगिणीए सेणाए सद्धिं संपरिखुडे महतामडचडगरवंद-
परिक्खित्ते] जेणेव कण्हे वासुदेवे तेणेव प्हारेत्थ गमणाए ।

५ तते णं से कण्हे वासुदेवे पउमणाभं राँयाणं एज्जमाणं पासति, २ ता ते पंच
पंडवे एवं वयासी—हं भो दारगा ! किण्णं तुम्हे पउमणामेणं सद्धिं जुँज्झिहिह,
उदाहु 'पेच्छिहिह ? तते णं ते पंच पंडवा कण्हं वासुदेवं एवं वयासी—अम्हे
णं सामी ! जुज्झामो, तुम्हे पेच्छह । तते णं ते पंच 'पंडवा सण्णद्ध जौव पहरणा
रहे दुरुहंति, २ ता जेणेव पउमनाभे राया तेणेव उवागच्छंति, २ एवं वयासी
१० —अम्हे वा पउमणाभे वा राय त्ति कट्ठु पउमनाभेणं सद्धिं संपलग्गा यावि

कक्षा हृदयरज्जुर्वक्षसि यस्य स तथा, ग्रैवेयक ग्रीवाभरण वद्धं गले कण्ठे यस्य त तथा, वरभूपणै-
र्विराजमानो यः स तथा, ततो वर्मिनादिपदानां कर्मधारयोऽतस्तम्, अद्वियतेयज्जुतं सललितवर-
कण्णपूरविराजितं पलत्रभोजलमहुयरकयधगार, प्रलम्भानि अवचूलानि टगकन्यस्ताधोमुपकूर्चकाः
यस्य सः प्रलम्बावचूलः मधुकर्ऋः भ्रमरैर्वदजलगन्वाकृष्टैः कृतमन्धकारं येन स तथा, ततः कर्मधारयो-
ऽतस्तम्, वित्तपरिच्छेद्यपच्छं, चित्रो चित्रित्रः परिच्छेद्यो लघुः प्रच्छदो वस्त्रविशेषो यस्य स
१५ तथा तम्, पहरणावरणभरियजुद्धपञ्ज, प्रहरणानां कुन्तादीनामावरणानां च कट्ठानां श्रुतो यः
स तथा, स च युद्धसज्जश्चेति कर्मधारयः, अतस्तम्, सच्छत्त सज्जस्यं सघटं पंचामेयपरिमद्विया-
मिराम, पञ्चमिरापीडैः श्रेयैः परिमण्डितोऽत एवाभिरामश्च रम्यो यः स तथा, ओम्मारियजमल-
जुयलघट, अवसारितम् अवलम्बितं यमलं समं युगल द्वयं घण्टयोर्ध्वं स तथा तम्, विज्जुरि-
(पिप-अटीजे० अटीहे०) गद्ध व कालमेहं, घण्टाप्रहरणादीनामुज्ज्वलत्वेन विद्युत्कलस्वात्
हस्तिदेहस्य कालत्वेन महत्त्वेन वा मेघकलस्वादिति, उप्पाइयपन्चयं च चक्रमंतं चट्क्रममाणमि-
वौत्पातिकपर्वतम्, पाठान्तरेण औत्पातिक पर्वतमिव सन्न त्ति साक्षात्, मत्त ति मदवन्तम्,
गुल्लुगुल्लुगुल्लं, मणपवणजङ्गणवेग मनःपवनजयी वेगो यस्य स तथा तम्, भीमं, संगामिथा-
योगं साहामिक आयोगः परिकरो यस्य स तथा तम्, आभिसेक्क हत्थिरयणं पडिक्खंति, २
उवणंति"—अटी० ॥

१. दृश्यता पृ० ८६ पं० ५॥ २. दुरुहति हे १ ला १॥ ३. दृश्यता पृ० ३३ पं० २-३॥
४. पाहा° हे १ जे १ विना ॥ ५ राय हे १ जे १ ॥ ६ हं हो दा° खं १ ॥ ७.
जुज्झिहह हे १ जे १॥ ८. पेच्छिहह हे १ जे १ खं १॥ ९ णं से हे २॥ १०. पंडवा
[सण्णद्ध जाव पहरणा-हे १] अम्हे [वा-जे १] पउमनाभे वा राय त्ति कट्ठु रहे दुरुहंति [रत्ता
-हे १] जेणेव पउमनाभे राया तेणेव उवा २ सण्णद्ध जाव पहरणा पउमनाभेणं [सद्धिं-१]
संपलग्गा यावि होत्था हे १ जे १॥ ११. दृश्यता पृ० ८६ पं० ५॥ १२. अत्रेदं ध्येयम्—
उवा २ एवं व० इति सर्वावु प्रतिषु अत्र पाठ, केवलं ला ३ मध्ये उवा २ एवं वयासी
इति पाठ, जे १ हे १ मध्ये त्वत्र अन्य एव पाठः दृश्यता टि० १०, अतोऽत्र 'उवागया,
२ एवं वयासी' इति, 'उवागच्छंति, २ एवं वयंति' इत्यपि संपूर्णः पाठः कदाचित् संभवेत्॥

होत्था । तते णं से पउमनाभे राया ते पंच पंडवे खिप्पामेव हयमहियपवरविण्डिय-
चिंधधयपडागे जाव 'दिसोदिसिं पंडिसेहेति ।

तते णं ते पंच पंडवा पउमनाभेणं रण्णा हयमहियपवरविण्डिय जाव
पंडिसेहिया समाणा अत्थामा जाव आधारणिज्जमिति कट्ठु जेणेव कण्हे वासुदेवे
तेणेव उवागच्छंति ।

तते णं से कण्हे वासुदेवे ते पंच 'पंडवे एवं वयासी—कहं णं तुब्भे देवाणु-
प्पिया ! पउमणाभेणं रण्णा सद्धिं संपलग्गा ? तते णं ते पंच पंडवा कण्हं
वासुदेवं एवं वयासी—एवं खलु देवाणुप्पिया ! अम्हे तुब्भेहिं अब्भणुत्ताया
समाणा सनद्ध[बद्धवम्मियकवया उप्पीलियसरासणपट्टीया पिणद्धगेवेज्जा बद्ध-
आविद्धविमलवरचिंधपट्टा गहियाउहपहरणा] रहे दुरुहामो, २ जेणेव पउमनाभे तेणेव १०
उवा[गच्छामो], २ एवं व[यामो] अम्हे वा पउमनाभे वा जाव पंडिसेहेति ।

तते णं से कण्हे वासुदेवे ते पंच पंडवे एवं वदासी—जति णं तुब्भे देवाणुप्पिया !
एवं वयंता 'अम्हे, णो पउमनाभे राय' ति कट्ठु पउमनाभेणं सद्धिं
संपलग्गंता "तो णं तुब्भे णो पउमनाभे हयमहियपवर जाव पंडिसेहंते, तं

१. ला १ विना—^०रविण्डियचिंधधयपडागा हे २, ३, ४, सं १ ला २, ३ । ^०रविण्डियधय-
चिंधपडागे हे १ । ^०रपवडियधयचिंधपडागा जे १ । "हयमहियपवरविण्डियचिंधधयपडागे,
हतमथिजा अत्यर्थं हताः, अथवा हताः प्रहार्तो मथिजाः मानमथनात् हतमथिताः, तथा प्रवरा
त्रिपतिताश्चिद्धध्वजाः कपिध्वजादयः पताकाश्च तदन्था येपा ते तथा, ततः कर्मधारयोऽनस्तान्,
यावात्करणात् किञ्चोवगयप्पाणे ति दृश्यम्, कष्टगतजीवितव्यानिर्त्यर्थः"—अटी० ॥ दृश्यता
पृ० १७५ पं० १७ टि० १८ ॥ २. दिसोदिसं हे १ ॥ ३. पंडिसेहेति हे २ सं १ ला २, ३,
हे ३, ४ ॥ ४. ^०वरपुरिस जाव हे १ जे १ ॥ ५. अथामा खं १ हे १ । आयामा हे २ । वामा
जे १ ॥ ६. दृश्यता पृ० १७५ पं० २०, पृ० २३४ पं० ११, पृ० ३०८ पं० ९ । जाव धारणिज्जं-
मिह हे २ । जाव अवधारणिज्जमिति हे १ जे १ ॥ ७. प्रतिषु पाठाः—उवा० २ हे १
जे १ विना । उवा २ ता हे १ जे १ ॥ ८. पंडवा जे १ ॥ ९. उवागच्छ एव व हे २ ॥
१०. ^०नाहे ति कट्ठु हे १ जे १ । "अम्हे वा पउमनाभे वा राय ति कट्ठु इति, अस्माकं पद्मनाभस्य
च बलवत्त्वादिह संग्रामे वयं वा भवानः पद्मनाभो वा, नोभयेयामपीह सयुगे त्राणमस्ति इति कृत्वा
इति निश्चयं विधाय सम्प्रलम्भा योद्धुमिति शेषः । अम्हे, नो पउमनाभे राय ति कट्ठु इति वयमेवेह
रणे जयामः, न पद्मनाभो राजेति । यदि स्वविषये विजयनिश्चयं कृत्वा पद्मनाभेन सार्धं योद्धुं सम्प्राल-
गिष्यथ ततो न परानयं प्राप्स्यथ, निश्चयसारत्वात् फलप्राप्तेः"—अटी० ॥ ११. ता ण तुब्भे ण
पउं जे १ ॥ १२. ^०णाहो हे १, २, खं १ । दृश्यतामघस्तनं टिप्पणम् ॥ १३. पंडिसेहेत्ता खं १
जे १ । पंडिसेहिन्तो हे १ । पंडिसेहेत्ता हे २ । पंडिसेहित्ता ला १ । दृश्यतामुपरितनं टिप्पणम् ॥

पेच्छहं णं तुम्हे देवाणुप्पिया ! 'अहं', नो पउमणामे राय' ति कट्ठ पउमनाभेणं रत्ता सद्धिं जुज्झामि। रहं दुरुहति, २ ता जेणेव पउमनाभे राया तेणेव उवागच्छइ, २ तां सेयं गोखीरहारधवलं तणसोल्लियसिंदुवारकुंदेंदुसन्निगासं निययस्स बलस्स हरिसज्जणं रिउसेण्णविणासकरं पंचजन्नं संखं परामुसति, २ ता मुहवायपूरियं करेति। तते णं तस्स पउमणाहस्स तेणं संखसद्देणं बलतिभाए हयं जाव पडिसेहिए। तते णं से कण्हे वासुदेवे धणुं परामुसति, 'वेढो, धणुं पूरेति, २ ता धणुसदं करेति। तते णं तस्स पउमनाभस्स 'दोच्चे बलतिभाए तेणं धणुसद्देणं हयमहिय जाव पडिसेहिए। तते णं से पउमणामे राया तिभागवलावसेसे अत्थामे अबले अवीरिए अपुरिसक्कारपरक्कम्मे अंधारणिज्जमिति कट्ठ 'सिग्घं तुरियं

१०

१. पिच्छ णं हे १। पेच्छं तु णं जे १॥ २. अहं हे २॥ ३. अहं राया नो पउमणामे ति कट्ठ हे १ जे १॥ ४. ता पंचजन्नं संखं परामुसति हे १ अटी०। "शङ्खविशेषणानि क्वचिद् दृश्यन्ते सेयं गोखीरहारधवलं तणसोल्लियसिंदुवारकुंदेंदुसन्निगासं, तणसोल्लिय ति मल्लिका, सिंदुवारो निर्गुण्डिः, निययस्स बलस्स हरिसज्जणं रिउसेण्णविणासकरं पंचयण्णं ति पञ्चजन्याभिधानम्"—अटी०॥ ५. करेति २ ता हे १ जे १॥ ६. प्रतिषु पाठाः—हए हे १ जे १ ला १ चिना। भए खं १। हते सं १ ला २, ३, हे ३। य—ए इत्यनयोश्च (योर्हस्तलिखितादर्शेषु समानप्रायत्वात् हयमहियपवरवीरघाद्वयचिंधधयपढागे किञ्चोवगयपाणे दिसोदिसिं पडिसेहिए इति सपूर्णः पाठोऽत्र ज्ञेयः॥ ७. "वेढो ति घेटकः एकवस्तुविषयपदपद्धतिः, स चेह धनुर्विषयो जम्बूद्वीप-प्रशस्तिप्रसिद्धो [वक्ष० ३]ऽध्येतव्यः, तत्रया—अहंरुगयबालवदहदधणुसन्निकासं, अचिरोद्रतो यो बालचन्द्रः शुक्लपक्षद्वितीयाचन्द्रः तेनेन्द्रधनुषा च वक्रनया सन्निकासं सदृशं यत्तत्तथा, वरमहिस्-दरियदपरियदधणुसिं गगारद्वयसारं वरमहिषस्य दत्तदधिष्यस्य सज्जातदर्पातिशयस्य यानि दृढानि घनानि च शृङ्गाग्राणि तैः रचितं सारं च यत्तत्तथा, उरगवरपवरगवलपवरपरहुयभमरकुलनीलि-निद्धधंतघोयपट्ट, उरगवरो नागवरः प्रवरगवल वरमहिषशृङ्गं प्रवरपरभृतो वरकोकिलो अमरकुलं मधुकरनिकरो नीली गुलिका एतानीव स्निग्ध कालकान्तिमत् ध्मातमिव ध्मातं च तेजसा ज्वलत् धौतमिव धौतं च निर्मलं पृष्ठं यस्य तत्तथा, निठणोविधमिसिमिसिंतमणिरयणघट्टियाजालपरिक्खितं, निपुणेन शिल्पिना ओषितानां उज्ज्वालिताना मणिरत्नघण्टिकाना यज्जाल तेन परिक्खितं वेष्टितं यत्तत्तथा, तदितरुणकिरणतवगिज्जबद्धविंध, तद्विधिवं विद्युदिव तरुणाः प्रत्यग्राः किरणाः यस्य तत्तथा, तस्य तपनीयस्य सम्मन्धीनि बद्धानि विह्वानि लाञ्छनानि यत्र तत्तथा, दहरमलयगिरि-सिहरकैसरचामरवालयद्वचदधिंधं दर्दर-मळयाभिधानी यौ गिरी तयोर्धानि शिखराणि तत्सम्बन्धिनो ये कैपरचामरवाला सिंहस्कन्धचमरपुच्छकेशाः अर्धचन्द्राश्च तल्लक्षणाणि विह्वानि यत्र तत्तथा, कालहरियरत्तपीयसुक्खिलबहुण्णहारगिसपनद्धजीवं कालादिवर्णा याः स्नायव. शरीरान्तर्वर्णाः ताभिः सम्पिनद्धा बद्धा जीवा प्रत्यग्रा यस्य तत् तथा, जीवियंतकरणं ति शत्रूणामिति गम्यते"—अटी०॥ ८. दोच्चे व वलं जे १॥ ९. 'सेहेति हे १ जे १ खं १॥ १०. अयामे हे २॥ ११. अवधां खं १॥ १२. ५ सिग्घ ख १। अत्र पूर्ववर्तिना '५' अक्केन यदि पञ्च पदानि चित्रक्षितानि तर्हि सिग्घं तुरियं चवलं चड जइण इति पाठोऽत्र सम्पूर्णो भवेत्॥

१५

[चवलं चंडं जइणं] जेणेव अवरकंका तेणेव उवागच्छति, २ अवरकंकां रायहाणि
अणुपविसति, २ ता वारारिं पिहेति, २ ता रोहांसजे चिद्धति ।

तते णं से कण्हे वासुदेवे जेणेव अवरकंका तेणेव उवागच्छति, २ ता रंहं
ठवेति, २ रहातो पच्चोरुहति, २ ता वेउव्वियसमुग्घाएणं समोहण्णति, एगं महं
णरसीहरूवं विउव्वति, २ ता महया महया सदेणं पादददरयं करेति । तते णं
कण्हेणं वासुदेवेणं महया महया सदेणं पादददरएणं कएणं समाणेणं अवरकंका
रायहाणी संभग्गपायारगो उराट्ठालयचरियतोरणपल्हत्थियपवरभवणसिरिघरा सर-
सरस्स धरणीतले सन्नविइया । तते णं से पउमणामे राया अवरकंकां रायहाणि
संभग्ग जाव पासित्ता भीए दोवतिं देविं सरणं उवेति ।

तते णं सा दोवती देवी पउमनामं रायं एवं वयासी—किं णं तुमं
देवाणुप्पिया ! जाणसि कण्हस्स वासुदेवस्स उत्तमपुरिसस्स विप्पियं करेमाणे ममं
इहं हव्वमाणेमाणे, तं एवमवि गते गच्छ णं तुमं देवाणुप्पिया ! ण्हाते उल्लपडसाडए
ओच्चूलगवत्थणियत्थे अंतोरपरियालसंपरिवुडे अग्गाइं वराइं रयणाइं गहाय ममं
पुरतो काउं कण्हं वासुदेवं करतल[परिग्गहियं दसणहं सिरसावत्तं मत्थए अंजलिं
कट्टु] पायवडिए सरणं उवेहि, पणिवइयवच्छला णं देवाणुप्पिया ! उत्तमपुरिसा ।

तते णं से पउमनामे राया दोवतीए देवीए एयमइं पडिसुणेति, २ ण्हाए

१. अमरं जे १, २ खं १ विना । २. अमरं हे २ विना ॥ ३. वाराइं जे १ ।
दाराइं हे १ ॥ ४. विहइ जे १ ॥ ५. दइयता पु० १७६ पं० २ ॥ ६. अमरं हे २, ४
ला ३ विना ॥ ७. रंहं ठवेति हे १ जे १ मध्ये नास्ति ॥ ८. हणइ जे १ ॥ ९. महया
सदेणं २ जे १ ॥ १०. ददर कं हे १ जे १ ॥ ११. णं से कं हे १ जे १ ॥ १२. अमरं हे २
विना ॥ १३. “संभग्गोत्पादि, सम्भग्नानि प्राकारो गोपुराणि च प्रतोत्यः अट्ठालकाः प्राकारोपरि
स्थानविशेषाः चरिका च नगरप्राकारान्तरेऽष्टहस्तो मार्गः तोरणानि च यस्या सा तथा, पर्यस्तितानि
पर्यस्तीकृतानि सर्वतः क्षिप्तानीत्यर्थः प्रवरभवनानि श्रीगृहाणि च भाण्डागाराणि यस्या सा तथा,
ततः पदद्वयस्य कर्मधारयः, सरस्वरूपं च अनुकरणशब्दोऽयमिति” —अटी० ॥ १४. धरणियले
हे २, ३, ४ सं १ ला २, ३ ॥ १५. अमरकंकां रायं खं १ हे २ विना । अवरकंकारायं हे २ ॥
१६. संभग्गं हे २ खं १ ॥ १७. उवेइ २ जे १ ॥ १८. कि ण ला १ ॥ १९. ममं इहं हव्वमा-
णेमाणे हे १ जे १ ला १ विना नास्ति ॥ २०. गच्छ तुमं हे १ जे १ ॥ २१. उल्लपडं हे २ ।
उल्लपडसाडए चि सद्य स्नानेन आर्द्रौ पट्टशाटकौ उत्तरीयपरिधाने यस्य स
तथा, ओजलगवत्थनियत्थे चि अवचूलम् अधोमुखचूलं मुक्कलाञ्चलं यथा भवतीत्येवं वस्त्रं निव-
सितं येन स तथा” —अटी० ॥ २२. पुरो काउं हे १ । पुरे काउ जे १ ॥ २३. वच्छला हे १
जे १ ॥ २४. देवीए एवं बुत्ते समाणे ण्हाए हे १ जे १ ॥

जाव सरणं उवेति, २ करयल[परिग्गहियं दसणहं सिरसावत्तं मत्थए अंजलिं कट्ठु] एवं वयासी—दिट्ठा णं देवाणुप्पियाणं इड्डी जाँव परक्कम्भे, तं खामेमि णं देवाणुप्पिया ! खमंतु णं देवाणुप्पिया ! जाँव णाँहं भुँज्जो एवंकरणयाए त्ति कट्ठु पंजलिउडे पायवडिए कणहस्स वासुदेवस्स दोवतिं देविं साहत्थि उवणेति ।

- ५ तते णं से कण्हे वासुदेवे पउमणाभं एवं वयासी—हं भो पउमणाभा ! अप्पत्थियपत्थिया दुरंतपंतलक्खणा हीणपुन्नचाउदसा सिरि-हिरि-धित्तिपरिवज्जिया
 १० "किं णं तुमं जाणसि मम भगिणिं "दोवतिं देविं इहं हव्वमाणेमाणे ?
 "तं एवमवि गए णत्थि—ते ममाहिंतो इदाणिं भयमत्थि "त्ति कट्ठु पउमणाभं
 रायं पडिविसज्जेति, २ ता दोवतिं देविं गिण्हति, २ ता रहं दुरुहेति, २ ता
 जेणेव पंच पंडवा तेणेव उवागच्छइ, २ ता पंचण्हं पंडवाणं दोवतिं देविं साहत्थि
 उवणेति । तते णं से कण्हे पंचहिं पंडवेहिं सद्धिं अप्पच्छे छहिं रहेहिं लवणसमुदं
 मज्झमज्झेणं जेणेव जंबुदीवे दीवे जेणेव भारहे वासे तेणेव पहरेत्य गमणाए ।

१२५. ते णं काले णं ते णं समए णं धायतिसंडे दीवे पुरत्थिमंडे भारहे वासे चंपा णामं नयरी होत्था । पुण्णभदे चेतिए । तत्थ णं चंपाए नयरीए कविले णामं वासुदेवे रैया होत्था, महताहिमवंतं वण्णओ । ते णं काले णं ते णं समए णं मुणिसुव्वते अरहा चंपाए पुण्णभदे समोसडे । कविले वासुदेवे धम्मं सुणेति । तते णं से कविले वासुदेवे मुणिसुव्वयस्स अरहतो धम्मं

१. करयल जाव एवं हे १ जे १ ॥ २. दइयता पृ० १६० पं० १४ ॥ ३. 'प्पिया जाव खमंतु हे १ जे १ विना ॥ ४. दइयता पृ० १६१ पं० १, पृ० १२८ पं० ४ ॥ ५. णातिभुज्जो इति णाडिभुज्जो इति वा पृ० १६१ पं० १ मध्ये पृ० १२८ पं० १ मध्ये च पाठः ॥ ६. भुज्जो २ एवं सं १ ला १, २, ३ ॥ ७. उवणेइ खमेमो ण देवाणुप्पिया जाव खमेमो णं देवाणुप्पिया हे १ जे १ ॥ ८. 'णाभो हे १ ॥ ९. अप्पत्थियप ४ किं हे १ जे १ विना । अप्पत्थिय जाव किं हे १ जे १ ॥ दइयता पृ० ३०४ पं० २, पृ० १५८ पं० ७ ॥ १०. क्रियणं तुम याणासि हे १ । किं णं तुमं ण याणसि जे १ । किं ण तुमं न जाणासि ला १ । दइयता पृ० ३०९ पं० १० ॥ ११. दोवइदेविं खं १ ॥ १२. "तं एवमवि गए णत्थि ते ममाहिंतो भयमत्थि त्ति तत् तस्मादित्थमपि गते अस्मिन् कार्ये नास्ति अयं पक्षो यदुत—ते तव मत्तो भयमस्ति भवति"—अटी० ॥ १३. ति कट्ठु हे १ जे १ ॥ १४. दोवइदेविं हे १ जे १ ॥ १५. पंचपंडवाणं हे १ जे १ ॥ १६. साहत्थि नास्ति खं १ हेसं २ ॥ १७. उवणेति २ ता हे १ । उवणेति ता जे १ ॥ १८. भारहे खं १ ॥ १९. पाहाँ हे १ जे १ विना ॥ २०. 'मड्डे हे १ जे १ ॥ २१. राया हे २ ला १ विना नास्ति ॥ २२. वण्णओ हे १ जे १ विना नास्ति । दइयता पृ० ७ पं० ४ ॥ २३. अरिहा हे १ जे १ ॥ २४. अरिहाओ जे १ ॥

सुणेमाणे कण्हस्स वासुदेवस्स संखसदं सुणेति । तते णं तस्स कविलस्स वासुदेवस्स इमेयारूवे अज्झत्थिते चित्तिए पत्थिए मणोगए संकप्पे समुप्पज्जित्था—^१किं मण्णे धायइसंडे दीवे भारहे वासे दोच्चे वासुदेवे समुप्पण्णे जस्स णं अयं संखसदे ममं पिव मुहवायपूरिते ^२वियंभति ?

कविला वासुदेवभद्दा ! ति मुणिसुव्वते अरहा कविलं वासुदेवं एव वयासी—
 से णूणं ते कविला वासुदेवा ! मम अंतिए धम्मं णिसामेमाणस्स संखसदं आकण्णिता
 इमेयारूवे अज्झत्थिते [चित्तिए पत्थिए मणोगए संकप्पे समुप्पज्जित्था]—किं
 मन्ने जाव वियंभति, से णूणं कविला वासुदेवा ! अट्ठे समट्ठे ? हंता ! अत्थि । तं नो
 खलु कविला ! एयं भूयं वा भव्वं वा भविस्सं वा जं णं एगखेत्ते एगजुगे एगसमएणं
 दुवे अरहंता वा चक्खवट्ठी वा बलदेवा वा वासुदेव वा उप्पज्जिसु वा उप्पज्जंति
 वा उप्पज्जिस्संति वा । एवं खलु वासुदेवा ! जंबूदीवाओ दीवाओ भारहाओ
 वासाओ हत्थिणाउराओ णगराओ पंडुस्स रण्णो सुण्हा पंचण्हं पंडवाणं भारिया
 दोवती देवी तव पउमनाभस्स रण्णो पुव्वसंगतिएणं देवेणं अवरकंकां णयरिं साह-
 रिया । तते णं से कण्हे वासुदेवे पंचहिं पंडवेहिं सद्धिं अप्पछट्ठे छहिं रहेहिं
 अवरकंकां रायहाणिं दोवतीए देवीए कूवं हव्वमागते । तते णं तस्स कण्हस्स
 वासुदेवस्स पउमणाभेणं रण्णा सद्धिं संगामं संगामेमाणस्स अयं संखसदे तव
 मुहवार्याइद्धे इव वियंभति ।

१. सुणेति २ चा हे १ जे १ ॥ २. °त्थिते ५ हे १ जे १ विना । समुप्पज्जित्था हे १ जे १ विना नास्ति । °त्थिए जाव समुप्पज्जित्था जे १ । °त्थिए समुप्पज्जित्था हे १ ॥ ३. किमण्णे हे १ जे १ खं १ ला ३ हे ३ ॥ ४. वियंमेइ जे १ ॥ ५. प्रतिपु पाठाः—कविल वासुदेव भद्दाति हे २ । कविल वासुभद्दा ति खं १ । कविला वासुभद्दा इ हे १ जे १ । कविल वासु ला १ । कविले वासु सद्दाति सं १ ला २, ३, हे ३, ४ ॥ ६. अरिहा हे १ जे १ ॥ ७. एवं वयासि एवं से नूणं कविला हे १ जे १ ॥ ८. धम्मं सोच्चा णिसा° हे २ ॥ ९. आकन्निया हे २ ॥ १०. प्रतिपु पाठाः—इमेयारूवे (एयारूवे—जे १) अज्झ किमन्ने जाव हे १ जे १ । इमेयारूवे (इमेरूवे—हे २) किमन्ने जाव हे २, ३, ४ खं १ । इमेयारूवे संखसदे जाव किमन्न जाव ला १ । इमेयारूवे कि मन्ने जाव ला २, ३ । दृश्यता पृ० ३११ पं० ३ टि० ३ ॥ ११. एवं हे २ ला २ विना ॥ १२. हे २ खं १ ला १ विना—एगे खेत्ते एगे जुगे एग(एग—ला २, हे ३) समएसं १ ला २, ३ हे ३, ४ । एगखेत्ते एगे जुगे एगसमए हे १ जे १ ॥ १३. वा उप्पज्जंति वा उप्पज्जिसु वा उप्पज्जिस्संति वा हे १ ॥ १४. जंबुदीवाओ भारहातो वासातो हे २ विना । जंबुदीवे २ भारहे वासे हे १ जे १ ॥ १५. अवरकंका हे १, २ विना ॥ १६. अमर° सं १ ला २, ३ हे ३, ४ ॥ १७. क्वि खं १ ॥ १८. °इद्धे इहेव वियंभति खं १ । °इद्धे कंते इहेव वियंभति सं १ ला २, ३ हे ३, ४ ॥

तए णं से कपिले वासुदेवे मुणिसुव्वयं वंदति नमंसइ, २ ता एवं वयासी
—गच्छामि णं अहं भंते ! कण्हं वासुदेवं उत्तमपुरिसं सरिसपुरिसं पासामि । तए
णं मुणिसुव्वते अरहा कविलं वासुदेवं एवं वयासी—नो खलु देवाणुप्पिया !
एयं भूयं वा भव्वं वा भविस्सं वा जण्णं अरहंता वा अरहंतं पासंति, चक्कवट्ठी
वा चक्कवट्ठिं पासंति, बलदेवा वा बलदेवं पासंति, वासुदेवा वा वासुदेवं पासंति ।
तहवि य णं तुमं कण्हस्स वासुदेवस्स लवणसमुदं मज्झमज्जेणं वीतिवयमाणस्स
सेर्यापीयाइं धयग्गाइं पासिहसि ।

तते णं से कविले वासुदेवे मुणिसुव्वयं वंदति नमंसइ, २ ता हत्थिखंधं
दुरुहति, २ सिग्घं तुरियं चवलं चंडं जइणं जेणेव वेलाउले तेणेव उवागच्छति,
२ ता कण्हस्स वासुदेवस्स लवणसमुदं मज्झमज्जेणं वीतिवयमाणस्स सेर्यापीयाइं
धयग्गाइं पासति, २ ता एवं वयइ—एस णं मम सरिसपुरिसे उत्तमपुरिसे कण्हे
वासुदेवे लवणसमुदं मज्झमज्जेणं वीतिवयंति ति कट्ठु पंचजन्नं संखं परामुसति,
२ ता मुहवायपूरियं करोति ।

तते णं से कण्हे वासुदेवे कविलस्स वासुदेवस्स संखसदं अकन्नेति, २
पंचयन्नं जाव पूरियं करोति । तते णं दो वि वासुदेवा संखसदसमायारिं
करोति । तते णं से कविले वासुदेवे जेणेव अवरकंका तेणेव उवागच्छति, २
अवरकंका रायहाणि संभग्गतोरणं पासति, २ ता पउमणाभं एवं वयासी—किं णं
देवाणुप्पिया ! एसा अवरकंका संभग्ग जाव सन्निवइया ? तते णं से पउमणाभे
कविलं वासुदेवं एवं वयासी—एवं खलु सामी ! जंबुदीवातो दीवातो भारहातो
वासातो इहं हव्वमागम्म कण्हेणं वासुदेवेणं तुब्भे पैरिभूय अवरकंका जाव सन्नि-

१. सरिसपुरिसं नास्ति हे १ जे १ खं १ ला २ ॥ २. एव लास० ३ ला १ विना । दृश्यता
पृ० २९७ पं० २, पृ० ३११ पं० ९ ॥ ३. समुहस्स हे १ जे १ ॥ ४ वीतीव° ख १ ॥ ५. पीयाइ
हे २ ख १ । दृश्यता पृ० ५१ पं० २ ॥ ६. पासदिसि सं १ ला २, ३, हे ३, ४ ॥ ७. सिग्घ ५
जेणेव इति प्रतिपु पाठः ॥ ८. वीईव° हे १ जे १ । वीतीव° स १ ला १, २, ३, हे ३, ४ ॥
९. सेयपी° हे १ जे १ ॥ १०. सरिसे पुरिसे हे १ जे १ । पुरिसपुरिसे हे २ ॥ ११. उत्तिम°
हे २ ॥ १२. वीतीव° हे १, २, खं १ विना । १३. तीतिकट्ठु हे १ जे १ ॥ १४ पंचयन्न
ला २ हे ४ विना ॥ १५ कविलयस्स ख १ ॥ १६. आयजेदि ख १ ॥ १७. समा° हे ३, ४
ला ३ ॥ १८ अमर° हे २ खं १ विना ॥ १९. तोरणं जाव पासति हे १ जे १ विना ।
दृश्यता पृ० ३०९ पं० ७ ॥ २०. संभग्गा हे १ जे १ । दृश्यता पृ० ३०९ पं० ७ ॥
२१. जंबुदी° हे २ ॥ २२. भूयं हे २ ॥

वाडिया । तते णं से कपिले वासुदेवे पउमणाभस्स अंतिए एयमडं सोच्चा पउमणाभं
 एवं वयासी—हं भो पउमणाभा अण्पत्थियपत्थियां दुरंतपंतलक्खणा हीणपुण्णचाउद्दसा
 सिरि-हिरि-धितिपरिवज्जिया ! किं णं तुंमं जाणसि मम सरिसपुरिसस्स कण्हस्स
 वासुदेवस्स विप्पियं करेमाणे ? आसुरुत्ते जाव पउमणाभं णिव्विसयं आणवेति,
 पउमणाभस्स पुत्तं अवरकंकाए रायहाणीए महया २ रायाभिसेएणं अभिसिंचति,
 जाव पडिगते । ५

१२६. तते णं से कण्हे वासुदेवे लवणसमुदं मज्झमज्झेणं 'वीतिवयति, २
 ते पंच पंडवे एवं वदासी—गच्छह णं तुम्हे देवाणुप्पिया ! 'गंगं महानदिं उत्तरह
 जाव ताव अहं सुद्धियं लवणाहिवतिं पासामि । तते णं ते पंच पंडवा कण्हेणं
 वासुदेवेणं एवं वुत्ता समाणा जेणेव गंगा महानदी तेणेव उवागच्छंति, २ एगड्डि- १०
 याए मग्गणगवेसणं करेति, २ एगड्डियाए 'गंगं महानदिं उत्तरंति, २ ता अण्णमण्णं
 एवं वदंति—पभू णं देवाणुप्पिया ! कण्हे वासुदेवे गंगं महाणदिं वाहाहिं
 उत्तरित्तिए, उदाहु णो पभू उत्तरित्तिए त्ति कट्ठु एगड्डियं णूमेति, २ कण्हं वासुदेवं
 पडिवालेमाणा २ चिद्धंति ।

तते णं से कण्हे वासुदेवे सुद्धियं लवणाहिवतिं पासति, २ जेणेव गंगा महाणदी १५
 तेणेव उवागच्छति, २ ता एगड्डियाए सच्चतो समंता मग्गणगवेसणं करेति, २ ता
 एगड्डियं अपासमाणे एगाए बाहाए रहं सत्तुरंगं ससारहिं गेण्हति, २ एगाए बाहाए गंगं
 महाणदिं बांसडिं जोयणाइं अद्धजोयणं च वित्थिण्णं उत्तरिउं पयस्से यावि होत्था । तते

१. 'णाभ हे २ ॥ २. अपत्थि° हे १, २, ३, ४ ला २, ३ ॥ ३. °या ५ किं हे २, ४ खं १
 ला ३ । °या किं हे २, ४ खं १ ला ३ विना । अत्र ५ अङ्को विद्यते, किन्तु चत्वार्येव
 पदान्यन्यत्रास्माभिर्दिष्टानि, तदनुसारेण दुरंतपंतलक्खणा इत्यादीनि त्रीणि पदानि पूरयित्वा
 चतुष्पदात्मकः पाठोऽत्रास्माभिर्निर्दिष्टः । दृश्यता पृ० ३०४ पं० २, पृ० १५८ पं० ७,
 पृ० ४३८ टि० ११ ॥ ४. तुमं न जाणसि हे १ ॥ ५. सरिसस्स पुरिसस्स कण्हस्स वा°
 ला १ । सरिसस्स वा° जे १ हे १ ॥ ६. अमर° हे २ खं १ विना ॥ ७. लवणसमुद्दस्स
 मज्झं ला १ । लवणस्स मज्झं खं १ ॥ ८. °मज्झेणं २ हे १ ॥ ९. वीईव° खं १ विना ॥
 १०. गंगाम° हे २ ॥ ११. एगड्डियाए नावाए मग्गण° हे १, २ विना । "एगड्डिय त्ति नोः"—
 अटी० । दृश्यता पृ० ३१४ पं० १४ ॥ १२. हे १ जे १ विना—°याए नावाए ण गंगं हे २ । °याए
 नावाए गंगं हे २ विना । नावाए नास्ति हे १ जे १ ॥ १३. गंगाम° हे १ ॥ १४. कण्हे ण वा°
 हे २ ॥ १५. "एगड्डिय त्ति नोः, नूमेति (नूमेति—अटीखं०) त्ति गोपयन्ति"—अटी० ॥ प्रतिपु
 पाठाः—एगड्डियं णावं ण सुयति हे १ जे १ । एगड्डियाओ णूमेति हे २ । एगड्डियाओ णूमेति
 हे १, २ जे १ विना ॥ १६. सतुरंगं हे १, ४ ला ३ ॥ १७. बासडिं सं १ ला २, ३ हे ३, ४ विना ॥

णं से कण्हे वासुदेवे गंगाए महाणदीए बहुमज्झदेसभागं संपत्ते समाणे संते तंते परितंते वद्धसेए जाते यावि होत्था ।

- तते णं तस्स कण्हस्स वासुदेवस्स इमेयारूवे अज्झत्थिते जाव समुप्पज्जित्या
—अहो णं पंच पंडवा महावलवगा, जेहिं गंगा महाणदी वावडिं जोयणाइं
५ अद्धजोयणं च वित्थिण्णा वाहाहिं उत्तिण्णा । इच्छंतएहिं णं पंचहिं पंडवेहिं
पउमणाभे हयमहिय जाव णो पडिसेहिए । तते णं गंगा देवी कण्हस्स वासुदेवस्स
इमं एयारूवं अज्झत्थियं जाव जाणित्ता थाहं वितरति । तते णं से कण्हे वासुदेवे
मुहुत्तंतरं समाससति, २ ता गंगं महाणदिं वावडिं जाव उत्तरति, २ जेणेव पंच
पंडवा तेणेव उवागच्छति, २ ता पंच पंडवे एवं वयासी—अहो णं तुब्भे देवा-
१० णुप्पिया ! महावलवगा, जेहिं णं तुब्भेहिं गंगा महाणदी वावडिं जाव उत्तिण्णा,
इच्छंतएहिं तुब्भेहिं पउमनाहे जाव णो पडिसेहिए । तते णं ते पंच पंडवा कण्हेणं
वासुदेवेणं एवं वुत्ता समाणा कण्हं वासुदेवं एवं वयासी—एवं खलु देवाणुप्पिया !
अम्हे तुब्भेहिं विसज्जिया समाणा जेणेव गंगा महाणदी तेणेव उवगच्छामो, २
ता एगड्डियाँए मग्गणवसेणं तं चेव जावँ णूमेमो, तुब्भे पडिवालेमाणा २ चिद्धामो ।
१५ तते णं से कण्हे वासुदेवे तेसिं पंचण्हं पंडवाणं एयमड्डं सोच्चा णिसम्म
आसुरत्ते जाव तिविलियं [भिउडिं णिडाले साहट्टु] एवं वयासी—अहो णं जया
मए लवणसमुदं दुवे जोयणसयसहस्सा वित्थिण्णं वीतीवइत्ता पउमणाभं हयमहिय
जाव पडिसेहेत्ता अवरकंका संभग्गं [पायारगोउराट्टालयचरियतोरणपल्हत्थियपवर-
भवणसिरिधरा सरसरस्स धरणीतले सन्निवाइया] दोवती साहत्थि उवणीया तदा णं

१. बहुमज्झ देसभागं हे १ जे १ । बहुमज्झदेसं भाग हे २ ॥ २ इमे एयां स १ ला २, ३, हे ३, ४ ॥ ३. वावट्टी जे १ ॥ ४. पंचपडं हे १ जे १ ॥ ५. वेहि य पं हे १ ॥ ६. दइयता पृ० ३०७ पं० १ ॥ ७. समासापड हे १ जे १ ॥ ८. गंगामहां हे १, २ जे १ ॥ ९. वावट्टी खं १ ॥ १०. °एहिं णं तु' जे १ ॥ ११. °या मग्ग' जे १ । दइयता पृ० ३१३ पं० १०-१३ ॥ १२. जाव नोमेमो हे १ जे १ । दइयता पृ० ३१३ पं० १३ ॥ १३. णिसम्मा हे २, ३, ४ स १ ला २, ३ ॥ १४. आसुरत्ते सं १ ला २, हे ३, ४ ॥ १५. तिवलीयं जे १ खं १ हे २ ला १ ॥ १६. अहो ण जया ण मए हे १ । अहो णं मए जे १ ॥ १७. जे २ ला १ विना—दुवे जोयणसयसहस्सवित्थिण्णं हे २, ३, ४ खं १ सं १ ला २, ३ । दुप्पिण जोयणसयसहस्सा वित्थिण्णं जे १ हे २ दुप्पिण जोयणसहस्सा वित्थिण्णं ला १ विना । इत आरभ्य जे २ प्रतिरप्युपयुक्ताऽत्र संशोधने ॥ १८. 'हयमहियपवरविचित्रियविचित्रयपडागं किच्छोवगयपाण दिसोदिमि' इति जावशब्दग्राह्यः पाठ', दइयता पृ० ३०७ पं० १ ॥ १९. अमरं हे २ ख १ विना ॥ २०. संभग्गा हे २ खं १ जे १ ला १ विना । दइयता पृ० ३०९ पं० ७ ॥ २१. उवगिया हे १ जे १ । उणीया हे २ ॥

तुम्हेहिं मम माहप्यं ण विण्णायं, इयाणिं जाणिस्सह त्ति कट्ठु लोहदंडं परामुसति,
२ पंचण्हं पंडवाणं रहे मुसुमूरेति, २ ता णिव्विसए आणवेति, तत्थ णं रह-
मद्दणे णामं कोट्टे णिव्विहे ।

तते णं से कण्हे वासुदेवे जेणेव सए खंधावारे तेणेव उवागच्छति, २ ता
सएणं खंधावारेणं सद्धिं अभिसमन्नागए यावि होत्था । तते णं से कण्हे वासुदेवे ५
जेणेव बारवती णयरी तेणेव उवागच्छति, २ ता अणुपविसति ।

१२७. तते णं ते पंच पंडवा जेणेव हत्थिणाउरे णयरे तेणेव उवागच्छंति, २
जेणेव पंडू राया तेणेव उवागच्छंति, २ ता करयल जाव एवं वयासी—एवं खलु
तातो ! अम्हे कण्हेणं णिव्विसया आणत्ता । तते णं पंडू राया ते पंच पंडवे
एवं वयासी—कहणं पुत्ता ! तुम्हे कण्हेणं वासुदेवेणं णिव्विसया आणत्ता ? १०

तते णं ते पंच पंडवा पंडुं [रायं] एवं वयासी—एवं खलु तातो ! अम्हे अवरकंकातो
पडिणियत्ता लवणसमुदं दोन्नि जोयणसयसहस्साइं वीतीवतित्ता । तए णं से कण्हे
अम्हे एवं वयति—गच्छह णं तुम्हे देवाणुप्पिया । गंगं महाणदिं उत्तरह जाव ताव
अहं, एवं तहेव, जाव चिद्धामो । तते णं से कण्हे वासुदेवे सुद्धियं लवणाहिवइं
दट्ठण, तं चेव सव्वं, नवरं कण्हस्स चिंता—णं बुज्झति जाव अम्हे णिव्विसए १५
आणवेति ।

तए णं से पंडू राया ते पंच पंडवे एवं वयासी—दुट्ठु णं तुम्हेहिं
पुत्ता ! कयं कण्हस्स वासुदेवस्स विप्पियं करेमाणेहिं । तते णं से पंडू राया कोत्ति

१. “भज्जेमय-मुसुमूर-मूर-सूर-सूड-विर-पविरज्ज-करज्ज-नीरज्जाः” — सिद्धहेमप्राकृतव्याकरणे
८।४। १०६ ॥ २. वेति २ तत्थ हे १, २, जे १ विना ॥ ३. कोट्टे हे १, २, जे १ ख १ लो० ॥
४. निविट्टे हे २ ॥ ५. ण से पच खं १ ॥ ६. जाव नास्ति हे १ जे १ विना ॥ ७. पंडवा जे १
सं १ ला २, ३, हे ३, ४ ॥ ८. तुम्हे पुत्ता कण्हे णं हे १ जे १ । पुत्ता नास्ति स १, ला २, ३,
हे ३, ४, जे २ ॥ ९. पंडू हे १, ४ ला १ विना ॥ १०. अम्हे खलु अवरं ख १ ॥ ११. अमरं
हे २ खं १ विना ॥ १२. वीद्धवज्जा हे २ ॥ १३. तुम्हे खं १ ॥ १४. जाव ताव एव अहं
एवं तहेव हे २ । जाव चिद्धइ जाव ताव अहं तहेव हे १ जे १ । दृश्यता पृ० १३३ पं० ३ ॥
१५. लवणसमुद्दिवइ हे १ जे १ ॥ १६. चेव नवरं सव्वं हे १, २ जे १ ला १ लो०
विना ॥ १७. प्रतिपु पाठाः—ण बुज्झति जाव णिव्विं हे ३, ४, सं १ ला २, ३ जे २ । बुज्झइ
जाव णिव्विं हे २ खं १ ला १ । ण रुज्झइ जाव णिव्विं लो० । बुज्झइ जाव ताव अम्हे णिव्विं
हे १ जे १ ॥ १८. दट्ठणं हे २ जे १, २ । दुट्ठणं ख १ ॥ १९. तुम्हेहिं लो० विना नास्ति ॥
२०. पडुराया हे १ जे १ ॥ २२. कुंति हे १ ॥

देविं सदावेति, २ ता एवं वयासी—गच्छ णं तुमं देवाणुप्पिए! वारवतिं, कण्हस्स वासुदेवस्स णिवेदेहि—एवं खलु देवाणुप्पिया! तुमे पंच पंडवा णिविसया आणत्ता, तुमं च णं देवाणुप्पिया! दाहिणडुभरहस्स सामी, संदिसंतु णं देवाणुप्पिया! ते पंच पंडवा कयरं देसं वा दिसं वा गच्छंतु?

५ तते णं सा कौंती पंडुणा एवं वुत्ता समाणी हत्थिखंधं दुरुहति, २ जहा हेट्ठां जाव संदिसंतु णं पिउच्छातो! किमागमणपओयणं? तते णं सा कौंती कण्हं वासुदेवं एवं वयासी—एवं खलु तुमे पुत्ता! पंच पंडवा णिविसया आणत्ता, तुमं च णं दाहिणडुभरह जाव दिसं वा गच्छंतु?

तते णं कणहे वासुदेवे कौंतिं देविं एवं वयासी—अपूइवयणा णं पिउच्छा!
 १० उत्तमपुरिसा वासुदेवा बलदेवा चकवट्टी, तं गच्छंतु ^{११}णं पंच पंडवा दाहिणिल्ल वेयालिं, तत्थ पंडुमहुरं ^{१२}णं गिरिं णिवेसंतुं, ममं अदिट्ठसेवगा भवंतु त्ति कट्ठु ^{१३}कौंतिं देविं सक्कारेति सम्माणेति, २ जाव पडिविसजेति। तते णं सा कौंती देवी जाव पंडुस्स एयमट्ठं ^{१४}णिवेदेति। तते णं ^{१५}पंडू पंच पंडवे सदावेति, २ ता एवं वयासी—गच्छह ^{१६}णं ^{१७}तुम्हे पुत्ता! दाहिणिल्लं वेयालिं, तत्थ णं तुम्हे पंडुमहुरं
 १५ णिवेसेह। तते णं ते पंच पंडवा पंडुस्स रण्णो जाव तहत्ति पडिसुणेंति, २ ता सबल-त्राहणा हय-गय[रह-पवरजोहकलियाए चाउरंगिणीए सेणाए सद्धिं संपरिवुडा महयाभडचडगररहपहकरविदपरिक्खित्ता] हत्थिणाउरातो पडिणिक्खमंति, २ जेणेव ^{१८}दक्खिणिल्लवेयाली तेणेव उवागच्छंति, २ पंडुमहुरं नगरिं ^{१९}निवेसेंति, २ तत्थ वि णं ते विपुलभोगसमितिसमण्णागैया यावि होत्था।

१. गच्छह णं हे १ जे १ ॥ २. तुमं हे १ जे १ ॥ ३. कयरं देसं वा दिसं गं हे १ जे १। कयरं दिसं वा देसं वा गं ला १ ॥ ४. गच्छंतु। कुं। तते ला १ हे २ ॥ ५. ^{११}हत्ति जहा हे १ जे १ ॥ ६. दृश्यता पृ० २९९ पं० १८—पृ० ३०० पं० १५ ॥ ७. जाव सं दिसं वा हे २। दृश्यता पं० ४ ॥ ८. ^{१४}तु वा हे १ जे १ ॥ ९. कौंतिदेविं हे २। कौंती देवी ख १ जे १। कौंतीं देखीं हे १। १०. अगह्वं हे २। आपूह्वं जे १। अपूह्वं जे २ स १ ला २, ३ हे ३, ४ ॥ ११. उत्तिमं खं १ विना ॥ १२. ण देवा पंच जात्र दाहिं हे १ जे १ ॥ १३. दाहिणिल्लवें हे २ विना ॥ १४. णगरिं खं १ विना नास्ति ॥ १५. ^{१५}संतु खं १ ॥ १६. कौंतीदेविं हे २। कौंतिदेविं ख १ ॥ १७. ^{१७}रेह २ ता जाव हे १। ^{१८}रेह ता जाव जे १ ॥ १८. णिवेएह २ हे १ जे १ ॥ १९. पंडू पंच जे १ विना ॥ २०. ण तुमे जे १ हे १ ॥ २१. तुमे जात्र पंडुमहुरं हे १ ॥ २२. दाहिणिल्लं सं १। दाहिणिल्लं ला १ ॥ २३. दक्खिणिल्लं ला १। दक्खिणिल्ले हे १ जे १ ॥ २४. निवेसति खं १। निवेसिति हे १ जे १ ॥ २५. ^{१९}गया वि हे २ ला १ विना ॥

१२८. तते णं सा दोवती देवी अन्नया कयाइ आवणसत्ता जाया यावि होत्था। तते णं सा दोवती देवी णवण्हं मासाणं जाव सुरूवं दारगं पयाया सुमाल[कोमलं गयतालुयसमाणं। तए णं तस्स णं दारगस्स] णिव्वत्तवारसाहस्स [अम्मापियरो] एयारूवं इमं [गोण्णं गुणणिप्फन्नं नामधेज्जं करेति—] जम्हा णं अम्हं एस दारए पंचण्हं पंडवाणं पुत्ते दोवतीए देवीए अत्तए, तं होउ णं अम्हं इमस्स दारगस्स णामधेज्जं पंडुसेणे पंडुसेणे । ५

तते णं तस्स दारगस्स अम्मापितरो णामधेज्जं करेति पंडुसेणे त्ति। चावत्तरि^६ कलातो जाव भोगसमत्थे जाते जुवराया जाव विहरति ।

थेरा समोसठा, परिसा निग्गया, पंडवा वि^{१०} निग्गया, धम्मं सोच्चा एवं वयासी —जं णवरं देवाणुप्पिया! दोवतिं देविं आपुच्छामो, पंडुसेणं च कुमारं रज्जे ठावेमो,^{११} ततो पच्छा देवाणुप्पियाणं अंतिए मुंडे भवित्ता जाव पव्वयामो। अहासुहं देवाणुप्पिया! तते णं ते पंच पंडवा जेणेव सए^{१२} गिहे तेणेव उवागच्छंति, २ ता दोवतिं देविं सदावेति, २ ता एवं वयासी—एवं खलु देवाणुप्पिए! अम्हेहिं थेराणं अंतिए धम्मे णिसंते जाव पव्वयामो, तुमं देवाणुप्पिए! किं करेसि? तते णं सा दोवती देवी ते पंच पंडवे एवं वयासी—जति णं तुम्हे देवाणुप्पिया! संसार-भउव्विग्गा जाव पव्वयह, ममं के अण्णे आलंवे वा जाव भविस्सति? अहं पि य णं संसारभउव्विग्गा देवाणुप्पिएहिं सद्धिं जाव पव्वतिस्सामि । १५

१. सुमालं हे १ विना। अत्र [] एतच्चिह्नान्तर्गतः पाठः पृ० २६५ पं० ४ अनुसारेण पूरितः, यदि तु पृ० ३४ पं० १०, पृ० ४५ पं० ५, ७, पृ० ८४ पं० ३ अनुसारेण पूर्यते तदा [सुमालपाणिपात्रं अहीणपार्चिदियसीर लक्खणवंजणगुणोववेत्त माणुम्माणपमाणपडिपुण्णसुजाय-सव्वंगसुदरग ससिमोमाकारं कंतं पियदमणं। तए णं तस्स दारगस्स] इति पाठोऽत्र भवेत्॥ २. अम्हे ख १॥ ३. °धेज्जे ख १ सं १ ला २, ३ हे ३, ४, जे २॥ ४. प्रतिपु पाठाः—पंडुसेणे २ तते हे १, २ जे १ ला १ ख १। पंडुसेणे तए सं १ ला २, ३, हे ३, ४, जे २। दृश्यत पृ० १४७ पं० ६ टि० १५॥ ५. प्रतिपु पाठाः—°धेज्जं क पंडु° हे १। °धेज्जं कयं पंडु° जे १। धिज्जं पडु हे १ जे १ विना॥ ६. °त्तरि खं १॥ ७. दृश्यता पृ० ३८ पं० २—पृ० ३९ पं० ६॥ ८ जाव जुव° हे १ जे १॥ ९. “तस्स णं पएसिस्स रण्णे जेट्ठे पुत्ते सूरियकंताए देवीए अत्तए सूरियकंते नामं कुमारे होत्था, सुकुमालाणिपाए जाव पडिरुवे। से णं सूरियकते कुमारे जुवराया वि होत्था, पएसिस्स रज्जे रज्जं च रट्ठं च वलं च वाहणं कोसं च कोट्टागारं च पुर च अतेउर च समयमेव पच्छुवेक्खमाणे पच्छुवेक्खमाणे विहरइ” इति राजप्रभीयसूत्रे ॥ १०. वि हे २ विना नास्ति॥ ११. °पिया स दोवतिं हे २॥ १२. °मो तो पच्छा सं १ ला २, ३, हे ३, ४, जे २॥ १३. पव्वामो हे १ विना॥ १४. मेहे जे १ खं १॥ १५. पव्वामो खं १ हे २ ला १। पव्वायामो जे १॥ १६. °णुप्पिया हे १ जे १॥ १७. जाव हे १ जे १ विना नास्ति। अत्र जावशब्देन मुडा भवित्ता अगाराओ अणगारियं इति पाठो ग्राह्यो भाति॥

तते णं ते पंच पंडवा पंडुसेणस्स अभिसेओ जाव राया जाते जाव रज्जं पंसासे-
माणे विहरति । तते णं ते पंच पंडवा दोवती य देवी अन्नया कैयाइ पंडुसेणं
रायाणं आपुच्छंति । तते णं से पंडुसेणे राया कोटुंविपुल्लिसे सदावेति, २ ता एवं
वयासी—खिप्पामेव भो ! देवाणुप्पिया ! निक्खमणाभिसेयं जाव उवट्ठवेह, २
५. पुरिससहस्सवाहिणीओ सिवियाओ उवट्ठवेह जाव पच्चोरुहंति, २ जेणेव थेरा
[भगवंतो तेणेव उवागच्छंति, उवागच्छिता थेरे भगवंते तिक्खुत्तो आयाहिण-
पयाहिणं करेति, करित्ता वंदंति नमंसंति, वंदित्ता नमंसित्ता एवं वदासी—]
आलित्ते णं जाव समणा जाया चोदस पुव्वाइं अहिज्जंति, २ ता बहूणि वासाणि
छट्ठमदसमदुवाल्लेहिं मांसद्धमासखमणेहिं अप्पाणं भावेमाणा विहरंति ।

१०. १२९. तते णं सा दोवती देवी सीयातो पच्चोरुहति, २ ता जाव पंभवितिया,
सुवताए अज्जाए सिस्सिणियत्ताए दलयंति, एंकारस अंगाइं अहिज्जंति, २ ता
बहूणि वासाणि छट्ठमदसमदुवाल्लेहिं मांसद्धमासखमणेहिं अप्पाणं भावेमाणा
विहरति ।

१३०. तते णं ते थेरा भगवंतो अन्नया कैयाइ पंडुमहुरातो णयरीतो सहसंव-
१५ वणाओ उज्जाणातो पंडिणिक्खमंति, २ बहिया जणवयविहारं विहरंति ।

ते णं काले णं ते णं समए णं अरिहा अरिद्धनेमी जेणेव सुरद्धाजणवए तेणेव
उवागच्छति, २ सुरद्धाजणवयंसि संजमेणं तवसा अप्पाणं भावेमाणे विहरति, तते
णं बहुजणो अन्नमन्नस्स एवमातिकर्खंति ४—एवं खलु देवाणुप्पिया ! अरहा
अरिद्धनेमी सुरद्धाजणवए जाव विहरति । तते णं ते जुहिट्ठिलपामोक्खा पंच
२० अणगारा बहुजणस्स अंतिए एयमट्ठं सोच्चा अन्नमन्नं सदावेत्ति, सदावेत्ता एवं

१. पसाहेमाणे हे १, २ जे १ ॥ २. कयाइं हे १ जे १ ॥ ३. राय हे १ जे १ ॥ ४. च्छति २
जे १ ला १ विना ॥ ५. °वाहणीओ हे १ ॥ ६. पृ० ५६ पं० ४-६ अनुसारेण पुरितोऽयं पाठः ॥
७. मापद्धमासखमणेहिं हे १ जे १ विना नास्ति ॥ ८. °माणा जाव त्रिहं सं १ ॥ ९. पवइत्ता
हे २ ॥ १०. एकारसंगात्वे अहिं ख १ हे २ । एकारस अंगाइं जाव अहिं जे १ । एकार अंगाइं
जाव अहिं हे १ ॥ ११. °जति बहूणि हे १ जे १ लो० विना ॥ १२. °ल्लेहिं जाव विहरति
हे १ जे १ विना । दइयता पं० ९ ॥ १३. कयाती ख १ । कयाइ हे १, ४, जे १ । कयाइं हे ३
जे २ ॥ १४. पंडिणिगच्छति बहिया हे १ जे १ ॥ १५. अरिहा हे १ ॥ १६. सुरद्धां हे २ जे १ ॥
१७. सुरद्धजणवयंसि जे २ । सुर(र-हे १)ट्ठाविमयसि जे १ हे १ ॥ १८. अत्र ४ इत्यनेन 'एव
भासति एवं पण्णवेति एव परूवेति' इति पूर्णः पाठो ज्ञेयः ॥ १९. °वंति अ २ ता जे १ ।
एतदनुसारेण '°वंति, अन्नमन्नं सदावेत्ता' इति सम्पूर्णं पाठोऽत्र विवक्षितः ॥

वयासी—एवं खलु देवाणुप्पिया ! अरहा अरिङ्कनेमी पुव्वाणुपुव्वि जाव विहरति । तं सेयं खलु अम्हं थेरा आपुच्छिता अरहं अरिङ्कनेमिं वंदणाए गमित्तए । अन्न-मन्नस्स एयमङ्कं पडिसुणेंति, २ ता जेणेव थेरा भगवंतो तेणेव उवागच्छंति, २ ता थेरे भगवंते वंदंति णमंसंति, २ ता एवं वयासी—इच्छामो णं तुब्भेहिं अब्भणुत्ताया समाणा अरहं अरिङ्कनेमिं जाव गमित्तए । अहासुहं देवाणुप्पिया ! ५

तते णं ते जुहिङ्किलपामोक्खा पंच अणगारा थेरेहिं अब्भणुत्ताया समाणा थेरे भगवंते वंदंति णमंसंति, २ थेराणं अंतियातो पडिणिक्खमंति, २ ता मासमासेणं अणिक्खित्तेणं तवोक्कमेणं गामाणुगामं दूतिज्जमाणा जाव जेणेव हत्थकप्पे [नयरे] तेणेव उवागच्छंति, २ ता हत्थकप्पस्स बहिया सहसंबवणे उज्जाणे जाव विहरंति ।

तते णं ते जुहिङ्किलवज्जा चत्तारि अणगारा मासखमणपारणए पढमाए ^{१०}पोरिसीए १०
सज्झायं कोरंति, वीयाए, एवं जहा गोयमसामी, णवरं जुहिङ्किलं आपुच्छंति जाव अडमाणा बहुजणसहं णिसामेंति, एवं खलु देवाणुप्पिया ! अरहा अरिङ्कनेमी उज्जितसेलसिहरे मासिएणं भत्तेणं अपाणएणं पंचहिं छत्तीसेहिं अणगारसएहिं सद्धिं कालगते जाव पहीणे । तते णं ते जुहिङ्किलवज्जा चत्तारि अणगारा बहुजणस्स अंतिए [एयमङ्कं] सोच्चा णिसम्मा हत्थकप्पातो पडिणिक्खमंति, २ ता जेणेव १५
सहसंबवणे उज्जाणे, जेणेव जुहिङ्किले अणगारे तेणेव उवागच्छंति, २ भत्तपाणं ^{१५}पच्चुवेक्खंति, २ गमणागमणस्स पडिक्कमंति, २ ता एसणमणेसणं आलोएंति, २ भत्तपाणं पडिदंसेंति, २ ता एवं वयासी—एवं खलु देवाणुप्पिया ! जाव कालगते, तं सेयं खलु अम्हं देवाणुप्पिया ! इमं पुव्वगहियं भत्तपाणं परिट्ठवेत्ता ^{२०}सेत्तुज्जं पव्वयं सणियं सणियं दुसहित्तए, संलेहणाञ्चोसणाञ्चोसियाणं कालं २०

१. 'नेमि वंदं' जे १ । 'नेमीवदं' ला १ ख १ सं १ । 'नेमीं वदं' ला ३ ॥ २. वंदति २ णमंसंति २ ता एव हे १ । वंदति २ णमंसंति २ ता एवं जे १ । वंदति २ एवं खं १ हे २ ॥ ३. 'नेमी खं १ हे २ । 'नेमीं लो० ॥ ४. जुहिङ्किलं' हे ४ ॥ ५. थेरा हे २ ॥ ६. वदति णमंसंति थेराणं ख १ । वंदति थेराणं हे २ ॥ ७. दुतिज्जं' हे २ । दुएज्जं सं १ ला २, ३, हे ३, ४ जे २ ॥ ८. हत्थि' जे १ ॥ ९. जुहिङ्किलं' ला १ हे ८ ॥ १०. पोरसीए खं १ ॥ ११. अरिहा जे १ ॥ १२. पच्चवे' हेसं २ ॥ १३. प्रतिषु पाठाः—सेत्तुज्जय हे १ । सेत्तुज्ज लो० हे ३, ४ । सेत्तुज्जं ला १, २ जे १ हे २ । सित्तुज्जं हे ४ जे २ । सेत्तुज्जं ला ३, सेत्तुज्जं लासं ३ । "किं जीविएण एतो जिगविरहकरालजलणदहेग । कायव्वमओ गंतु सेत्तुजे अणसणं कुणिमो ॥ ३४० ॥" इति हरिभद्रसूरिविरचितस्य उपदेशपदस्य [गा० ६४९] मुनिचन्द्रसूरिविरचिताया टीकायाम् पृ० ३०८ ॥ १४. दूदित्तए हे २ खं १ ॥ १५. 'सोसणासोसियाण लो० ॥

अणवेक्खमाणानं विहरित्तए त्ति कट्ठ अणमण्णस्स एतमद्वं पडिसुणेंति, २ तं पुव्वगहियं भत्तपाणं एगंते पॅरिट्ठवेंति, २ तां जेणेव सेत्तुज्जे पव्वए तेणेव उवा-
गच्छंति, २ तां^१ सेत्तुज्जं पव्वयं दुरुहंति, २ जाव कालं अणवकंखमाणा विहरंति ।

५ तेंते णं ते जुहिड्डिलपामोक्खा पंच अणगारा सामाइयमाइयाइं चोदस पुव्वाइं
[अहिज्जित्ता], बहूणि वासाणि सामण्णपरियागं पाउणित्ता, दोमासियाए संलेहणाए
अत्ताणं झोसित्ता, जस्सट्ठाए कीरति णग्गभावे जाव तमड्डमारा[हेंति], २ अणंते
णाणे समुप्पन्ने जाव सिद्धा ।

१३१. तते णं सा दोवती अज्जा सुव्वयाणं अजियाणं अंतिए सामाइयमाइयाइं
एक्कारस अंगाइं अहिज्जति, २ बहूणि वासाणि मासियाए संलेहणाए [अत्ताणं
१० झोसेत्ता] आलोइयपडिक्कंता कालमासे कालं किच्चा वंभलोए उववन्ना । तत्थ णं
अत्थेगतियाणं देवाणं दस सागरोवमाइं ठिती पन्नत्ता । तत्थ णं दुव्वयस्स वि देवस्स
दस सागरोवमाइं ठिती पन्नत्ता । से णं मंते ! दुव्वए देवे तांओ देवलोगाओ जाव
महाविदेहे वासे सिज्झिहिइ जावंतं काहिति ।

एवं खलु जंवू ! सैमणेणं भगवया महावीरेणं सोलसमस्स णायज्झयणस्स
१५ अयमट्ठे पन्नते^{१३} त्ति वेमि ।

॥ ^{१४}सोलसमं नायज्झयणं संमत्तं ॥ १६ ॥

१. पट्ठिवावे २ हे २ ॥ २. ता जेणेव सेत्तुज्जे पव्वए तेणेव उवागच्छति, २ ता हे १ जे १
विना नास्ति ॥ ३. सेत्तुज्जं ला ३ ॥ ४. तते णं से जु^२ हे १ खं १ जे २ ॥ ५. सामण्णपरियागं
पाउणित्ता ला १ विना नास्ति ॥ ६. भूलेत्ता हे २ ॥ ७. प्रतिपु पाठाः—^०माराहेत्ता २ अणते
णाणे समुप्पन्ने जाव सिद्धा जे १ हे १ । ^०मारा २ अणते समुप्पन्ने जाव सिद्धा जे १ हे १ विना ॥
८. प्रतिपु पाठाः—दोवइंदेवस्स हे १ जे १ । दुव्वयस्स वि देवस्स लो^० सं १ ख १ हे २, ३, ४
ला १, २, ३ । दुव्वयस्स वि देवस्स जे २ ॥ ९. प्रतिपु पाठाः—दुव्वदे देवे हे १ जे १ विना ।
दुव्वइंदेवे हे १ जे १ ॥ १०. ततो जाव हे १ जे १ विना ॥ ११ प्रतिपु पाठा—वासे सिज्झिहिइ
२ एव हे १ जे १ । वासे जावंतं काल काहिति एव ला १ । वासे जावंतं काहिति एव^३ सं १
ला २, ३, हे २, ३, ४, जे २ लो^० । वासे जाव मत काहिति एव खं १ ॥ १२. समणेण सोल-
समस्स अयमट्ठे हे १ जे १ ला २ विना ॥ १३. ति हे १ ॥ १४ सोलसमं णायज्झयण संमत्त
हे १ जे १ लो^० विना नास्ति ॥

[सत्तरसमं अज्झयणं 'आइण्णे']

१३२. जति णं भंते ! सोलसमस्स णायज्झयणस्स अयमङ्गे पण्णत्ते, सत्तरस-
मस्स णं णायज्झयणस्स के अङ्गे पन्नत्ते ?

एवं खलु जंबू ! ते णं काले णं ते णं समए णं हत्थिसीसे णामं नगरे होत्था,
वण्णओ । तत्थ णं कणगकेऊ णामं राया होत्था, वण्णओ ।

तत्थ णं हत्थिसीसे नगरे बहवे 'संजत्ताणावावाणियगा परिवसंति अड्डा जाव
बहुजणस्स अपरिभूता याँवि होत्था । तते णं तेसिं 'संजत्ताणावावाणियगाणं अन्नया
एँगयओ जहा अँरहण्णए जाव लवणसमुदं अणेगाइं जोयणसयाइं ओगाढा याँवि
होत्था । तते णं तेसिं जाँव बहूणि उप्पातियसयातिं जहा मागंदियदारगाणं जाँव
कालियवाँएँ यत्थ संमुच्छिँए । तते णं सा णावा तेणं कालियवाएणं आँहुणिज्जमाणी १०
२ संचालिज्जमाणी २ संखोभिज्जमाणी २ तत्थेवँ २ परिभमति ।

तते णं से णिज्जामए णड्डमँतीए णड्डसुतीए णड्डसण्णे मूढदिसाभाए जाते यावि
होत्था, ण जाणइ कयरं देसं वा दिसं वा पोयवहणे अवहिते त्ति कट्ठु
ओहयमणसंकप्पे जाव झियायति । तते णं ते बहवे कुच्छिधारा य कण्णधारा य
गम्भेज्जगा य 'संजत्ताणावावाणियगा य 'जेणेव से णिज्जामए तेणेव उवागच्छंति, १५
२ एवं वयासी—किन्नं तुमं देवाणुप्पिया ! 'ओहयमण[संकप्पा जाव झियायह] ?
तते णं से निज्जामए ते बहवे कुच्छिधारा य कण्णधारा य गम्भिज्जगा य
संजत्ताणावावाणियगा य एवं वयासी—एवं खलु अहं देवाणुप्पिया ! णड्डमँतीए
जाव अवहिए त्ति कँट्ठु ओहयमणसंकप्पे जाव झियामि ।

-
१. हत्थं हे १ ॥ २. संजुत्तां खं १ ला २, ३ हे ४ सं १ जे २ । दृश्यता पृ० १५२ पं० २ ॥
३. यां नास्ति हे २ ॥ ४. संजुत्तां खं १ ला २, ३, हे ३, ४ सं १ जे २ ॥ ५. 'णावा' ला १
विना नास्ति ॥ ६. एगओ हे २ ॥ ७. अरहण्णओ सं १ ला २, ३ हे ३ जे २ । अरहण्णवण्णओ
जे २ । अरहण्णवओ हे ४ । दृश्यता पृ० १५२ पं० ६ ॥ ८. यां नास्ति जे २ ॥ ९. जाव
नास्ति हे १ जे १ । दृश्यता पृ० १५४ पं० ६ ॥ १०. दृश्यता पृ० १९२ पं० ९ ॥ ११. 'वाए
य अत्थ हे २ । 'वाए य समुत्थिए हे १ । 'वाए इ समुत्थिए जे १ । 'वाए त्य समुच्छेलिते
खं १ ॥ १२. आघुणिं हे १ जे १ विना । आघुलिज्जं जे २ ॥ १३. 'व परिं हे १, २, जे १, २ ॥
१४. 'मइए हे २ ॥ १५. झियाति हे १, २ जे १ खं १ ॥ १६. संजुत्तां सं १ ला २, ३, हे ३, ४,
जे २ । दृश्यता पृ० १५४ पं० १ टि० ४ ॥ १७. जेगमेव हे १ जे १ ॥ १८. तोत्तहमणं खं १ ॥
१९. 'मइए हे १ जे १ ॥ २०. कट्ठु ततो ओहयं जे १ हे १ विना । दृश्यता पं० १३ ॥

तते णं ते कण्णधारा य कुच्छिधारा य गम्भेज्जगा य संजत्ताणावावाणियगा य तस्स णिज्जामयस्स अंतिए एयमट्ठं सोच्चा णिसम्मा भीयाँ तत्था तसिया उव्विग्गा संजातमया ण्हाया कयवलिकम्मा करयल[परिग्गहिंयं दसणहं सिरसावत्तं मत्थए अंजलिं कट्ठु] बहूणं इंदाण य खंदाण य जहा भँलिनाए जाव उवायमाणा २ चिट्ठंति ।

- ५ तते णं से णिज्जामए ततो मुहुत्तंतरस्स लद्धमतीए लद्धसुतीए लद्धसण्णे अमूढदिसाभाए जाते यावि होत्था । तते णं से णिज्जामए ते बहवे कुच्छिधारा य कण्णधारा य गम्भेज्जगा य संजत्ताणावावाणियगा य एवं वयासी—एवं खलु अहं देवाणुप्पिया ! लद्धमतीए जाव अमूढदिसाभाए जाए । अम्हे णं देवाणुप्पिया ! कालिर्यदीवं तेणं संखूढा, एस णं कालियदीवे आलोकति । तते 'णं ते कुच्छिधारा
- १० य कण्णधारा य गम्भेज्जगा य संजत्ताणावावाणियगा य तस्स णिज्जामगस्स अंतिए [एयमट्ठं] सोच्चा णिसम्मा हट्ठुत्तुट्ठा पयक्खिण्णानुकूलेण वाएणं जेणेव कालियदीवे तेणेव उवागच्छंति, २ ता पोयवहणं लँवेंति, २ ता एगट्ठियाहिं कालियदीवं उत्तरंति, तँत्थ णं बहवे हिरण्णागरे य सुवण्णागरे य रयणागरे य वैङ्गरागरे य वैहवे यत्थ आसे पँसँति । किं ते ? हरिरेणुसोणिसुत्तग० आङ्ण-

१. धारया ४ तस्य जे १ ॥ २. स्संतिए खं १ ॥ ३. भीया ५ ण्हाया इति प्रतिपु पाठः । दृश्यता पृ० ६१ पं० १३ ॥ ४. दृश्यता पृ० १५७ पं० ८ ॥ ५. उववायं खं १ ॥ ६. चिट्ठंति २ हे २ ॥ ७. मइए लो० ॥ ८. यादीव जे १ । दृश्यता पृ० १९५ पं० १० ॥ ९. मवुढा ला १ । दृश्यता पृ० १९५ पं० १० टि० १२, तत्रापि हे २, ३, ४ लो० मध्ये संखूढा इत्येव पाठः, स च समीचीनतरो भाति । “वृक्ष-क्षिप्तयो वक्त-व्यूढौ” इति सिद्धे-प्राकृतव्याकरणे ८।२।१२७ ॥ १०. ण से कुं ख १ ॥ ११. तए ण ते बहवे हे १ ॥ १२. वयरां हे १ जे १ ॥ १३. बहवे तत्थ हे २ लो० विना । “हिरण्णागरेत्यादि, हिरण्याकराश्च सुवर्णाकराश्च रत्नाकराश्च वैराकराश्च तत्तदुत्पत्तिभूमीरित्यर्थः, बहूश्चात्र अश्वान् घोटकान् पश्यन्ति स्म । किं ते चि किंभूतान् ? अत्रोच्यते—हरीत्यादि”—अटी० ॥ १४. पासंति हे २ विना ॥ १५. प्रतिपु पाठाः—आङ्णं लो० । आङ्णं लो० विना । आङ्णं अटी० । “आङ्णवेदो चि आकीर्णा जात्याः अश्वाः, तेया वेदो चि वर्णानार्था वाक्यरद्धतिः आकीर्णवेष्टक, स चायम्—हरिरेणुसोणि-सुत्तगमरुक्खिलमज्जारपायकुक्कुडयोडसमुगयमामवच्चा । गोहुमगोरगगोरपाडलगोरा पवालवण्णा य धूमवण्णा य केहं ॥ १ ॥ तलत्तरिट्ठवण्णा साडीवण्णा य भासवण्णा य केहं । जपिय-तिलकीडगा य सोलोयरिट्ठगा य पुढपह्या य कणापट्टा य केहं ॥ २ ॥ चक्कागपट्टवण्णा सासरवण्णा य हंमवण्णा य केहं । केहत्थ अम्भवण्णा पक्कतलमेहवण्णा य वाहुवण्णा य केहं ॥ ३ ॥ संझाणुरागसरिसा सुयमुहगुजदरागसरिसत्थ केहं । एलापाडलगोरा सामलयागवल्लामला पुणो केहं ॥ ४ ॥ बहवे अज्जे अणिहेत्ता सामाकामीसरत्तपीया अचंतविसुद्धा वि य णं आङ्णजा-इकुलविगीयगयमच्छरा ह्यवरा जहोवएसकमवाहिणो वि य ण यिक्खिण्णविणीयविणया लघणवग्ग-णवावणधोरणत्तिवईजईणसिक्खियगई, किं ते ? मणसा वि उव्विहंताह अणेगाहं आससयाहं पासंति चि, तत्र हरिदेगवश्च नीलवर्णपासवः, श्रोणिसूत्रकं च चालकाना चर्मादिदवरकरूपं फटीसूत्रम्, तदि प्रायः कालकं भवति, सह कविलेन पक्षिविशेषेण यो मार्जारो विहाल-

वेढो । तते णं ते आसा ते वाणियए पासंति, २ तेसिं गंधं अंगायंति, २

स च, तथा पादकुक्कुटः कुक्कुटविशेषः स च, तथा बौड कार्पासीफलं तस्य समुद्रक सम्पुट-
मभिन्नावस्यं कार्पासीफलमित्यर्थः, तच्चेति द्वन्द्वस्तत एषामिव श्यामो वर्णो येषां ते तथा, इह
च सर्वत्र द्वितीयार्थे प्रथमा, अतस्तानिति, तथा गोधूमो धान्यविशेषः, तद्वद् गौरमङ्गं येषां
ते तथा, गौरी या पाटला पुष्पजातिविशेषस्तद्वदे गौरास्ते तथा, ततः पदद्वयस्य कर्मधारयः
गोधूमगौराङ्गगौरपाटलागौराः, तान्, तथा प्रवालवर्णाश्च विद्रुमवर्णान् अभिनवपल्लववर्णान् वा
रक्तानित्यर्थः, धूमवर्णा यं च धूमवर्णाश्च धूमवर्णान् वा पाण्डुरानित्यर्थः, केइं ति काश्चिन्न
सर्वानित्यर्थः, इदं च हरीत्यत आरभ्य बोण्डशब्दे कलितार्थे रूपकं भवति १ । तलपत्राणि
तालाभिधानवृक्षवर्णानि रिष्टा च मदिरा तद्वर्णो येषां ते तलपत्ररिष्टावर्णाः तान्, तथा
शालिवर्णाश्च शुक्लानित्यर्थः, भासवर्णा यं च भस्मवर्णाश्च भापो वा पक्षिविशेषस्तद्वर्णाश्च
काश्चिदित्यर्थः, जपित्तिलकीडगा यं च यापिताः कालान्तर प्रापिता (प्राप्ता-खंटी०) ये
तिला धान्यविशेषास्तेषु ये कीटकाः जीवविशेषास्तद्वद् ये वर्णसाधर्म्यात्ते तथा, ताश्च
यापित्तिलकीटकान् च, सोलोघरिष्टगा यं च सावलोकं सोद्योतं यद्विष्टक रत्नविशेषस्तद्वदे
वर्णसाधर्म्यात् ते सावलोकरीष्टकाः ताश्च, पुंडपइया यं च पुण्ड्राणि धवलानि पद्मानि पादा येषां ते
तथा, ते एव पुण्ड्रपदिका, ताश्च, तथा कनकट्टणान् कांश्चिदिति रूपकम् । २ । चक्रागपट्टवर्णं च
चक्रारुः पक्षिविशेषस्तत्पृष्ठस्यैव वर्णो येषां ते तथा, तान्, सारसवर्णाश्च हंसवर्णान् कांश्चिद् इति
पदार्थम्, केचित् अन्धवर्णं च काश्चिदत्राभ्रवर्णान्, पक्वतलमेहवर्णा यं च पक्वः पक्वपत्रो
यः तलः तालवृक्षः स च मेवश्चेति विप्रहस्तस्यैव वर्णो येषां ते तथा, तान्, पविरलमेहवर्णं च
क्वचित् पाठ, तथा बाहुवर्णा केइं च वभ्रुवर्णान् काश्चित्, पिङ्गानित्यर्थः, बहुवर्णानिति क्वचिद्
दृश्यते, रूपकमिदम् । ३ । तथा संज्ञाणुरागसरिसं चि सन्धानुगणेण सदृशान् वर्णत इत्यर्थः,
सुयमुह-गुजद्वारागसरिसं केइं च शुक्रमुलस्य गुज्जार्थस्य च प्रतीतस्य रागेण सदृशो रागो येषां ते
तथा, तान्, अत्र इह काश्चिदित्यर्थम्, एलापाडलगोरं चि एलापाटला पाटलाविशेषोऽथवा एला
च पाटला च इत्येलापाटले, तद्वद् गौरा ये ते तथा, तान्, सामलया-गवलसामला पुणो केइं चि
श्यामलता प्रियङ्गुलता गवलं च महिषशृङ्गं तद्वत् श्यामलान् श्यामान्, पुनः काश्चिदिति रूपकम्
। ४ । बहवे अण्णे अण्णेइसं चि एरुवर्णेनाव्ययदेश्यानित्यर्थः, अत एवाह—सामाकासीसरत्तपीय
चि श्यामकाश्च काशीसं रागद्रव्यं तद्वदे ते काशीसास्ते च रक्ताश्च पीताश्च ये ते तथा, तान्,
शवलानित्यर्थः, अञ्जंतविसुद्धा वि यं च निदोषाश्चेत्यर्थः, णमित्यलङ्कारे आहणजाइकुल-
विणीयगयमच्छरं चि आशीर्णानां जवादिगुगयुक्तानां सम्बन्धिनी जातिकुले येषां ते तथा, ते च
ते विनीताश्च गन्धसारश्च परस्परसहनवर्जिता निर्मल(श)का वेति ते तथा, तान्, हयवरं चि
हयानां अश्वानां मध्ये वरान् प्रधानानित्यर्थः, जहोवदेसकमवाहिणो वि यं च ति यथोप-
देगक्रममेव उपदिष्टपरिपाठ्यनतिक्रमेणैव वोढुं शीलं येषां ते तथा, तानपि च, णमित्यलङ्कारे,
सिखविगीयविगीयं चि शिक्षया इव अश्वदमकपुष्पशिक्षाकरणादिव विनीतः अवाप्तः विनयो
यैस्ते तथा, तान्, लंगवगणवावगवोरणतिवईजइणसिखियगइं चि लङ्घनं गतादीनाम्,
वलगनं कूर्दनं धावनं वेगवद् गमनं घोरणं चतुरखं गतिविषयं त्रिपदी मल्लस्येव रङ्गभूम्या
गतिविशेषः एतद्वद् जविनी वेगवती शिक्षिता इव शिक्षिता गतिर्यैस्ते तथा, तान्, किं ते ?
इति किंनपरम् ? मगमा वि उव्विहंताइं ति मनसाऽपि चेत्साऽपि, न केवलं वपुषा, उव्विहंताइं
ति उत्पतन्ति, अगेगाइं आपसयाइं ति न केवलमश्वानेकैकशः, अपि तु अश्वशतानि पश्यन्ति
स्मेति, गमनिकामात्रमेतदस्य वर्णरूपं, भावार्थस्तु बहुश्रुतबोध्य इति—अटी० ॥

१. णं से आसा जे १ ॥ २. आघा° हे २ जे १ ॥

भीया तत्था उव्विगा उव्विग्गमणा ततो अणेगाइं जोयणाइं उंभमंति । ते णं तत्थ पउरगोयरा पउरतणपाणिया निंभया निरुव्विग्गा सुहंसुहेणं विहरंति ।

तए णं ते संजत्तानावाणियगा अण्णमण्णं एवं वयासी—^१किण्णं अम्हं देवाणुप्पिया । आसेहिं ? इमे णं वहवे हिरण्णागरा य सुवण्णागरा य रयणागरा य वइरागरा य, तं सेयं खलु अम्हं हिरण्णस्स य सुवण्णस्स य रयणस्स य वइरस्स य पोयवहणं भरित्ते ति कट्ठु अन्नमन्नस्स एतमइं पडिसुणेंति, २ ता हिरण्णस्स य सुवण्णस्स य रयणस्स य वइरस्स य तणस्स य कट्ठस्स य अन्नस्स य पाणियस्स य पोयवहणं भेरंति^२, २ ता दक्खिणाणुकूलेणं वाएणं जेणेव गभीरए पोतैपट्ठणे तेणेव उवागच्छंति, २ पोयवहणं^३ लंवेति, २ सगडीसागडं संजेंति, २ तं हिरण्णं च जाव वइरं च एगट्ठियौहिं पोयवहणातो संचोरेंति, २ सगडीसागडं^४ जोएति, २ जेणेव हत्थि-सीसं नगरे तेणेव उवागच्छंति, २ ता हत्थिसीसंयस्स नगरस्स वहिया अगुज्जाणे सत्थणिवेसं कोरेंति, २ ता सगडीसागडं मोरंति, २ ता महत्थं महग्गं महरिहं जाव पाहुडं गेणहंति, २ ता हत्थिसीसं नगरं अणुपविसंति, २ ता जेणेव कणग-केऊ तेणेव उवागच्छंति, २ ता जाव उवणेंति ।

१५ १३३. तते णं से कणगकेऊ तेसिं संजत्तावाणियगाणं तं महत्थं जाव पडिच्छति, २ ता ते संजत्तावाणियगे एवं वयासी—तुम्हे णं देवाणुप्पिया ! गामागर जाव आहिंडह, लवणसमुहं च अभिक्खणं २ पोयवहणेणं^५ ओगाहह, तं अत्थि यौइं य केइ मे कहिंचि अच्छेरए दिट्ठपुव्वे ? तते णं ते संजत्तावाणियगा कणगकेऊ एवं वदासि—एवं खलु अमहे देवाणुप्पिया ! इहेव हत्थिसीसे नगरे

१. ओभमति हे १ । उभमंति जे १ ॥ २. तए णं हे २ ॥ ३. °मण्ण च एव जे १ ॥ ४. किं ण तुम देश° हे १ जे १ ॥ ५. °गरा य जाव वइ° हे १ जे १ ॥ ६. ति हे २ ॥ ७. तणकट्ठस्स य हे १ ॥ ८. अन्नस्स य कट्ठस्स य स १ ला २, ३ ॥ ९. अन्नस्स य नारित हे २ ख १ लो० ॥ १०. पदक्खि° हे १, २, जे १ लो० ला १ । दइयता पृ० १६१ पं० ६, पृ० १६२ पं० ५ ॥ ११. पोयवहणपट्ठणे स १ ला २, ३, हे ३, ४ जे २ । पोयवहणे ख १ । दइयता पृ० १६२ पं० ४ ॥ १२. °वहणे हे १ जे १ ॥ १३. लयति खं १ ॥ १४. सज्जति हे २ ॥ १५. °याइ पोयवहणाइं सं° लो० । °यहिं पोयवहणाहिं तो सं° हे १ जे १ ॥ १६. संजो° सं १ ला ३, ॥ १७. °सीसे न° हे १ ॥ १८. °सीसस्स य न° हे २ । °सीसगन° जे १ । °सीसन° हे १ ॥ १९. महत्थ ३ जाव इति प्रतियु पाठः । दइयता पृ० १६१ पं० १० ॥ २०. लो० विना °सीसं च नगर जे २ स १ ला २, ३, हे ३, ४ । °सीसं च नगर ख १ । °सीसं नगर हे १, २ जे १ ॥ २१. °वाणिगाण ख १ लो० ॥ २२. उग्गाहह हे १ जे १ । ओगाहेह स १ ला ३ जे २ हे ४ ॥ २३. याइ व्व लो० । याइ व ला २, ३, हे १, ४ सं १ जे १, २ ॥ २४. °केऊ हे १ जे १ ॥

परिवसामो तं चेव जाव कालियदीवं तेणं संखूढा । तत्थ णं बहवे हिरण्णागरा य
जाव बहवे यैत्थ आसे, किं ते ? हरिरेणु जाव अणेगाइं जोयणाइं उब्भमंति* । तं
एस णं सामी ! अम्हेहिं कालियदीवे ते आसा अच्छेरए दिडुपुव्वे । तते णं से
कणगकेऊ राया तैसिं संजत्तगाणं अंतिए एयमडं सोच्चा णिसम्मा ते संजत्तए एवं
वयासी—गच्छह णं तुब्भे देवाणुप्पिया ! मम कोटुंबियपुरिसेहिं सद्धिं कालिय- ५
दीवातो ते आसे आणेह । तते णं ते संजत्तावाणियगा कणगकेऊं एवं वयासी—एवं
सामि त्ति आणाए विणएणं पडिसुणेंति । तते णं से कणगकेऊ कोटुंबियपुरिसे
सद्देवेति, २ ता एवं वयासी—गच्छह णं तुब्भे देवाणुप्पिया ! संजत्तएहिं सद्धिं
कालियदीवातो मम आसे आणेह । ते वि पडिसुणेंति ।

तते णं ते कोटुंबियपुरिसा संगडीसागडं सज्जेति, २ ता तत्थ णं बहूणं १०
वीणाण य वल्लकीण य भामरीण य कच्छभीण य भंमाण य छंभामरीण य चित्त-
वीणाण य अन्नेसिं च बहूणं सोत्तिंदियपाउग्गाणं दव्वाणं संगडीसागडं भरेति, २
बहूणं किण्हाण य जाव सुक्खिलाण य कट्टकम्माण य चित्तकम्माण य पोत्थकम्माण
य लेप्पकम्माण य गंथिमाण य जाव संवाइमाण य अन्नेसिं च बहूणं चक्खि-
दियपाउग्गाणं दव्वाणं संगडीसागडं भरेति, २ बहूणं कोट्टपुडाण य केयडपुडाण १५

१. संखूढा ला १ ॥ २. य तत्थ खं १ । तत्थ हे १ जे १ ॥ *०ति ३ लो० ॥ ३. हे २ विना—त एस
ण ख १ ला १ । तए णं स १ ला २, ३, हे १, ३, ४ जे १, २, लो० ॥ ४. दीव ते आसा हे २ ।
दीवे आसा खं १ लो० हे १ ॥ ५. एसिं हे २ ॥ ६. संजुत्ताण हे १ जे १ विना । संजत्ताणं
खं १ ॥ ७. संजुत्तए स १ ला २, ३, हे ३, ४, जे २ ॥ ८. प्रतिपु पाठाः—तए णं ते संजु(ज-
लो०)त्ता कणगं जे १ हे १ विना । तए णं संजत्ता वाणि कणगं हे १ जे १ ॥ ९. संजुत्तएण
सद्धिं हे २ ॥ १०. मम हे १ जे १ विना ॥ ११. सगडिसां जे २ । सगडसां स १ ला २, ३,
हे ३, ४ ॥ १२. वल्लकीण हे १ । पल्लकी जे १ । वेल्लकीण हे २ । यल्लकीण खं १ । १३.
कट्टमीसण जे १ ॥ १४. वब्भां जे १ ॥ १५. विचित्तं हे १ जे १ ॥ १६. पाओग्गाणं खं १ ।
एवमग्गेऽपि ॥ १७. सगडसागडिं हे १ जे १ । सगडसागडं जे २ । सगडिसागडं लो० ॥ १८. य ४
गं हे २ लो० ला १ विना । य गं हे २, लो० ला १ । दइयता पृ० ५२ प० ५ ॥ १९. गंथिमाण जे १
हे २ खं १ ला १ । गंधिकम्माण लो० । गंधिमाण हे १ ॥ २०. सगडसागडिं हे १ । सगडिसागडं
जे १ । सगडसागडं जे २ ॥ २१. “कोट्टपुडेत्थादि, कोष्ठपुटे ये पच्यन्ते ते कोष्ठपुटा वासविशेषाः,
तेषां च, इह यावत्काणादिदं दइयम्—पत्तपुडाण य, पत्राणि तमालपत्रादीनि, चोयपुडाण
य, चोय त्ति त्वक्, पुट पत्रादिमयं तद्भाजनम्, तगरपुडाण य एलापुडाण य द्विरिवेरपुडाण य
चंदणपुडाण य कुंकुमपुडाण य ओसीरपुडाण य चंपगपुडाण य मरुयगपुडाण य दमणगपुडाण य
जातिपुडाण य जूहियापुडाण य मल्लियापुडाण य नोमालियापुडाण य वासतियापुडाण य केयडपुडाण
य कप्पुपुडाण य पाडलपुडाण य त्ति । इह तगरादीनि गन्धद्रव्याणि गान्धिकप्रसिद्धानि,
द्विरिवेर वालकः, उसीरं वीरणीमूलम्, केचित्तु पुष्पजातिविशेषा लोकप्रसिद्धाः, पुष्पजातयश्च
प्रायो यत्रापि बहुदिनक्षमा न भवन्ति, तथाप्युपयतः कतिपयदिनक्षमाः सम्भाव्यन्ते, न च
शुक्लायामपि तासां सर्वया सुगन्धभावा इति तद्ग्रहणमिहादुष्टमिति”—अटी० ॥

- य जाव अन्नेसिं च बहूणं घाणिंदियपाउग्गाणं दव्वाणं सगडीसागडं भरेति, १
 चहुस्स खंडस्स य गुलस्स य सक्कराए य मच्छंडियाए य पुप्फुत्तरा[ए य] पउ
 मुत्तरा[ए य] अन्नेसिं च बहूणं जिर्विंदियपाउग्गाणं दव्वाणं सगडीसागडं
 भरेति, २ बहूणं कोयवाण य कंचलाण य पावाराण य नवतयाण य मलयाण २
 ५ मसूराण य सिलावट्टाण य जाव हंसगम्भाण य अन्नेसिं च फांसिंदियपाउग्गाण
 दव्वाणं जाव भरेति, २ संगडीसागडं जोएति, २ जेणेव गंभीरए पोयट्टाणे तेणेव
 उवागच्छंति, २ ता संगडीसागडं मोएति, २ पोयवहणं सज्जेति २ तेसि
 उक्किट्ठाणं सद-फरिस-रस-रूव-गंधाणं कट्ठस्स य तणस्स य पाणियस्स २
 तंदुलाण य समियस्स य गोरसस्स य जाव अन्नेसिं च बहूणं पोयवहणपाउग्गाण
 १० पोयवहणं भरेति, २ ता दक्खिणाणुकूलेण वाएण जेणेव कालियदीवे तेणेव उवा-
 गच्छंति, २ ता पोयवहणं लंजेति, २ ता ताइं उक्किट्ठाइं सद-फरिस-रस-रूव-
 गंधाइं एगट्ठियाहिं कालियदीवं उत्तारेति, २ ता जहिं जहिं च णं ते आस-
 आसयंति वा सयंति वां चिट्ठंति वा [निसीयंति वा] तुयट्ठंति वा तहिं तहिं च

१. पातोग्गाण खं १ ॥ २. “तथा बहूस्स चि बहोः खण्हादेः, पुप्फोत्तरा पप्फोत्तरा च
 शर्करामेदावेव”—अटी० ॥ ३. खंडस्स य गुलस्स य सक्करातणस्स य पाणियस्स य गोरसस्स
 य तंदुलाण य समियस्स य जाव अन्नेसिं च पोयवहणपाउग्गाण य पुप्फुत्तर पउमुत्तर अन्नेसिं
 जे १ । दृश्यता पं० ८ ॥ ४. प्रतिपु पाठाः—पुप्फुत्तर । पउमुत्तरा । अन्नेसिं खं १ ।
 पुप्फुत्तर पउमुत्तर ए अन्नेसिं ला २, ३ । पुप्फुत्तर पउमुत्तर अन्नेसिं खं १ ला २,
 ३ विना ॥ ५. य जाव भरेति हे १ जे १ ॥ ६. “कोयगाण य चि स्तपूस्तिपटका(ला-जे०)-
 नाम्, प्रावारा. प्रावरणविशेषाः, नयतानि जीनानि, मलयाणि मसूराणि चासनविशेषाः, अथवा
 मलयाणि मलयदेशोत्पन्ना वस्त्रविशेषाः, पाठान्तरेण मसगाण य चि मशकाकृतिमण्डिता वस्त्रविशेषाः,
 शिलापट्टा मसूराणि शिलाः”—अटी० ॥ ७. प्रतिपु पाठाः—नवयाण हे १ ला १ । नवतयाण
 जे १ । नवत्तयाण सं १ ला २, ३, हे ३, ४ जे २ । नवत्तयाण मु० । नम्मयाण हे २ खं १ ।
 दृश्यता पृ० ९ पं० ७, तत्रापि “नवत्तु उर्गाविशेषमयो जीनमिति लोके यदुच्यते” इति
 अभयदेवसूरिभिर्याख्यातम् ॥ ८. फासिंदिय भरेति हे १ जे १ विना ॥ ९. सगडिसागडं ला १
 विना । सगडिसागडं जे १ हे १ ॥ १०. ट्टाणए हे २ ॥ ११. तेणेव आगच्छंति लो० ॥
 १२. सगडिसागडं हे १ ॥ १३. सुयति जे १ हे १ । मोयति लो० ॥ १४. सज्जेति खं १ ॥
 १५. समियाण खं १ । “समियस्स चि कणिक्कायाः”—अटी० ॥ १६. गोयरस्स जे १ ॥ १७. दीवे
 हे २ ॥ १८. लंजेति खं १ ॥ १९. आसायति सं १ जे २ हे ४, ला १, ३ ॥ “तत्थ णं बहवे
 वेमाणि या देवा य देवीओ य आसयति सयति चिट्ठति निसीयति तुयट्ठति” इति रायप्पसेण-
 इत्थपूत्रे पाठः । “तत्र णमिति पूर्ववत् बहवः सूर्यामविमानवासिनो देवा देव्यश्च यथासुख-
 मासते, शेरते दीर्घकायप्रसारणेन वर्तन्ते, न तु निद्रा कुर्वन्ति तेषां देवयोनिक्त्वेन निद्राया
 अभावात्, तिष्ठन्ति ऊर्ध्वस्थानेन वर्तन्ते, निपीदन्ति उपविशन्ति, तुयट्ठति त्वयवर्तनं कुर्वन्ति,
 वामपार्श्वतः परावृत्त्य दक्षिणपार्श्वनावतिष्ठन्ति दक्षिणपार्श्वतो वा परावृत्त्य वामपार्श्वेनेति भावः”
 इति आचार्यश्री मलयगिरिसूरिविरचिताया वृत्तौ ॥ २०. वा उट्ठति वा तहिं जे १ ॥

णं ते कोटुंबियपुरिसा ताओ वीणाओ य जाव चित्तवीणातो य अन्नाणि य बहूणि सोइंदियपाउग्गाणि दव्वाणि समुदीरेमाणा चिद्धंति, तेसिं चै परिपेरंतेणं पासए ठवेति, [२] णिच्चला णिप्फंदा तुसिणीया चिद्धंति ।

जत्थ जत्थ ते आसा आसयंति वा जाव तुयद्धंति वा तत्थ तत्थ णं ते कोटुंबियपुरिसा बहूणि किण्हाणि य नीलाणि य लोहियाणि य हालिदाणि य सुक्किलानि य कट्टकमाणि य जाव संघाइमाणि य अन्नाणि य बहूणि चर्बिंखदियपाउग्गाणि दव्वाणि ठवेति, २ तेसिं परिपेरंतेणं पासए ठवेति, २ णिच्चला णिप्फंदा तुसिणीया चिद्धंति । ५

जत्थ जत्थ ते आसा आसयंति वा सयंति वा चिद्धंति वा निसीयंति वा तुयद्धंति वा तत्थ तत्थ णं ते बहवे कोटुंबियपुरिसा कोट्टपुडण य अन्नेसिं च घाणिंदियपाउग्गाणं दव्वाणं पुंजे य निगरे य करेति, २ तेसिं परिपेरंते जाव चिद्धंति । १०

जत्थ जत्थ णं ते आसा आसयंति वा सयंति वा चिद्धंति वा निसीयंति वा तुयद्धंति वा तत्थ तत्थ गुलस्स य जाव अन्नेसिं च बहूणं जिब्भिंदियपाउग्गाणं दव्वाणं पुंजे य निगरे य करेति, २ वियरए खणंति, २ गुलपाणगस्स खंडपाणगस्स पोरपाणगस्स अन्नेसिं च बहूणं पाणगाणं वियरए भरेति, २ तेसिं परिपेरंतेणं पासगे ठवेति जाव चिद्धंति । १५

जहिं जहिं च णं ते आसा आसयंति वा सयंति वा चिद्धंति वा निसीयंति वा तुयद्धंति वा तहिं तहिं च ते [कोटुंबियपुरिसा] बहवे कोयवया जाव सिलावट्ठया अण्णाणि य फासिंदियपाउग्गाइं दव्वाइं अत्थुयपच्चत्थुयाइं ठवेति, २ तेसिं परिपेरंतेणं जाव चिद्धंति ।

तते णं ते आसा जेणेव ते उक्किट्ठा सह-फरिस-रस-रूव-गंधा तेणेव उवा-

१. °माणा ठवेति [२-हे२] तेसिं हे१ खं१ लो० ला१ विना ॥ २. च हे१ जे१ विना नास्ति ॥ ३. पारि° खं१ ॥ ४. पासे ठ° हे१ जे१ विना ॥ ५. °पाउग्गाणि य दव्वाणि खं१ ॥ १२. ठवेति हे१ ॥ ७. प्रतिषु पाठाः—आसयंति ५ तत्थ हे२ खं१ लो० जे२ ला१ । आसयति तत्थ हे१, ३, ४, ला२, ३ सं१ ॥ ८. णं तेसिं बहूणं (बहूणि-खं१) कोट्ट° हे१ विना ॥ ९. आसयंति ५ तत्थ जे१ ला१ । आसयति तत्थ हे१ । आसायंति ५ तत्थ जे१ ला१ हे१ विना । दृश्यता पृ० ३२६ पं० १३ टि० १९ ॥ १०. पारपाणगस्स हे३ । पोरपाणगस्स हे२ जे१ खं१ लो० विना नास्ति ॥ ११. ते णं दूरंदूरेणं अवक्कमंति खं१ । बहवे इयन आरभ्य गंधाण [पृ० ३२८ पं० ३] इत्यन्तः पाठः खं१ मध्ये पठितः ॥

गच्छंति, २ ता तत्थ णं अत्थेगतिया आसा अपुब्बा णं इमे सद-फरिस-रस-रूव-गंधं ति कट्ठु तेसुं उक्किट्ठेसु सद-फरिस-रस-रूव-गंधेसु अमुच्छिया अगढिया अगिद्धा अणज्झोववण्णा तेसिं उक्किट्ठाणं सद जाव गंधाणं दूरंदूरेणं अवक्कमंति । ते णं तत्थ पउरगोयरा पउरतणपाणिया आसयंति वा सयंति वा चिट्ठंति वा निसीयंति वा तुयट्ठति वा, पउरतणपाणिया णिच्चया णिरुव्विग्गा सुहंसुहेणं विहरंति । एवामेव समणाउसो । जो अम्हं णिगंग्यो वा णिगंग्यी वा सद-फरिस-रस-रूव-गंधेसु णो सज्जति से णं इहलोए चैव वहुणं समणाणं वहुणं समणीणं वहुणं सावयाणं वहुणं सावियाणं य अच्चणिजे जाव वीतीवतिस्सति ।

१० १३४. तत्थ णं अत्थेगतिया आसा जेणेव ते उक्किट्ठा सद-फरिस-रस-रूव-गंधा तेणेव उवागच्छंति, २ ता तेसु उक्किट्ठेसु सद-फरिस-रस-रूव-गंधेसु मुच्छिया जाव अज्झोववण्णा आसेविउं पयत्ता यावि होत्वा । तते णं ते आसा ते उक्किट्ठे सद-फरिस-रस-रूव-गंधे आसेवमाणा तेहिं वहुहिं कूडेहि य पासेहि य गलएसु य पाएसु वज्झंति ।

१५ तते णं ते कोहुंविपुुरिसा ते आसे गेण्हंति, २ एगड्डियाहिं पोतवहणे संचारेंति, २ तणस्स य कट्ठस्स य जाव भेरेंति । तते णं ते संजत्ताणावा-वाणियगा दक्खिणाणुकूलेणं वाएणं जेणेव गंभीरए पोयपट्टणे तेणेव उवागच्छंति, २ पोयवहणं लंवेति, २ ता ते आसे उत्तारेंति, २ ता जेणेव हत्थिसीसे नगरे जेणेव कणगकेऊ राया तेणेव उवागच्छंति, २ करयल जाव वद्धावेंति, २ ता ते आसे उवणेंति ।

१. गंधा ति हे १, २, लो० ॥ २. तेसु अपुब्बेसु सदं हे १ ॥ ३. अमुच्छिया २ जाव अणज्झो हे १ ॥ ४. समणाण ४ अच्चं हे १ जे १ विना सर्वासु प्रतिपु पाठः । हे १ जे १ मध्ये तु 'से ण . . अच्चणिजे' इति पाठ एव नास्ति । दृश्यता पृ० ९२ पं० २० ॥ ५. जाव वीतीवयति हे २ । अत्र जावशब्देन 'अच्चणिजे वंदणिजाओ नमंसणिजे पूयणिजे सक्कारणिजे सम्माणणिजे कल्लाणं मंगलं चेतियं पज्जुवासणिजे' इति पूर्णः पाठो ग्राह्य इति भाति । तुलना— "देवाण य देवीण य अच्चणिजाओ वंदणिजाओ नमसणिजाओ पूयणिजाओ सक्कारणिजाओ सम्माणणिजाओ कल्लाणं मंगलं देवयं चेतियं पज्जुवासणिजाओ भवन्ति" इति भगवतीसूत्रे १०।५।५ ॥ ६. आसा ए उ० हे २ ॥ ७. तते ण से को लो० ॥ ८. भरति हे १ ॥ ९. ण से संजं जे १ ॥ १०. लयति खं १ ॥ ११. जाव हे १ सं १ ला २, ३ विना नास्ति ॥

तते णं से कणगकेऊ राया तेसिं संजत्तावाणियगाणं उंस्सुकं वितरति, २ ता सक्कारेति संमाणेति, २ पडिविसज्जेति । तते णं से कणगकेऊ [राया] कोढुंबिय-पुरिसे सद्दावेति, २ ता सक्कारेति [संमाणेति, २] पडिविसज्जेति । तते णं से कणगकेऊ राया आसमद्दए सद्दावेति, २ ता एवं वदासी—तुम्हे णं देवाणुप्पिया ! मम आसे विणएह । तते णं ते आसमद्दगा तहत्ति पडिसुणेंति, २ ता ते आसे बहूहिं मुहवंधेहिं य कण्णवंधेहिं य णासावंधेहिं य वालवंधेहिं य खुरवंधेहिं य कडगवंधेहिं य खल्लिणवंधेहिं य अहिलणेहिं य पडयाणेहिं य अंकणाहिं य वेत्त-प्पहारेहिं य ल्यप्पहारेहिं य कसप्पहारेहिं य छिवप्पहारेहिं य विणयंति, २ कणग-केउस्स रण्णो उवणेंति । तते णं से कणगकेऊ ते आसमद्दए सक्कारेति सम्माणेइ, २ ता पडिविसज्जेति । तते णं ते आसा बहूहिं मुहवंधेहिं य जाव छिवप्पहारेहि य बहूणि सांरीरमाणसाइं दुक्खाइं पावेंति ।

एवामेव समाणाउसो ! जो अम्हं णिगंथो वा णिगंथी वा पव्वइए समाणे इट्ठेसु सद्द-फरिस जाव गंधेसु सज्जति रज्जति गिज्जति मुज्जति अज्ज्ञोववज्जति से णं इहलोए चेव बहूणं समणाण य जाव सावियाण य हीलणिजे जाव अणुपरियट्ठिस्सति ।

१३५. कलरिभियमहुरतंती-तलताल-वंस-कंडहाभिरामेसु ।

सहेसु रज्जमाणा रमंति सोइंदियवसट्ठा ॥ ३३ ॥

१. उस्सुकं खं १ हे २ । उस्सुकं लो० ॥ २. वितरेति जे १ ॥ ३. प्रतिषु पाठः—सक्कारेति २ पडिविसज्जेति खं १ जे १, २, ला १ । सक्कारेति पडिविसज्जेति अन्यत्र ॥ ४. विणह खं १ ॥ ५. खलीगं हे १ । “खल्लिणेहि य च्छि खलीनैः कविकैः ओवील्लणेहि य च्छि अवपीडनाभिर्गन्धनविशेषैः, पाठान्तरेण अहिल्लणेहिं मुखवन्धनविशेषैः, पडयाणएहि य च्छि पटतानकं पर्याणस्याधो यद् दीयते इति, शेषं प्रायः प्रसिद्धम्”—अटी० ॥ ६. अविल्लणेहि जे १ । अविल्लणेहि खं १ हे २ जे २ ला १ । अहिल्लणेहि ला २ । अविल्लणेहि लो० । अविल्लणवधेहि हे १ ॥ ७. वित्तं खं १ जे १ हे २ विना ॥ ८. उवणेंति २ हे १, २, ख १ ला १ जे २ विना ॥ ९. उज्जेति २ हे १ ॥ १०. सरीरमाणसाणि जे १, २ । सरीरमाणसाइ हे १ ॥ ११. दुक्खातिं जे १, २ ॥ १२. गंधेसु य सज्जति हे २, लो० ला १ विना ॥ १३. इमा विंशतिरार्या हे १ भा० मध्ये न सन्ति । “अधेन्द्रियासवृताना स्वरूपस्य इन्द्रियासवरदोषस्य चाभिधायकं गाथाकदम्बक वाचनान्तरेऽधिकमुपलभ्यते । तत्र—“कलरिभियमहुरततितलतालवंसककुहा(क-उहा—अटीखं०, ककुहा—अटीलो०)भिरामेसु च्छि, कलाः अत्यन्तश्रवणद्वयहराः अन्यत्त्वनि-रुताः, अथवा कलावन्तः परिणामवन्त इत्यर्थः, रिमिताः स्वरबोलीनाप्रकारवन्तः, मधुराः श्रवण-सुवक्राः ये तन्त्री-तलताल-वंशाः ते तथा, तत्र तन्त्री वीगा, तलताला हस्ततालाः, अथवा तलाः

हस्ताः, तालाः कसिकाः, वशा चेणवः, इह च तन्वाद्यः कलादिभिः शब्दधर्मभिरेषिताः शब्द-
 कारणत्वात्, ते च ते कण्ठाः प्रधानाः स्वरपेण, अभिरामाभिमनोशा इति कर्मधारयोऽनस्तेषु,
 रमन्ति रतिं कुर्वन्ति इति योगः, सहेषु रज्जमाणा रमन्ति शब्दद्वियवमट् चि षष्ठेषु मनोग्रन्थिषु
 श्रोतोविषयेषु रज्ज्यमाना रागवन्तः श्रोत्रेन्द्रियस्य वशेन वशेन कृता पीडिता इति विग्रहः, ये षष्ठेषु
 रज्ज्यन्ते ते तत्कारणेषु तन्वाद्यादिषु श्रोत्रेन्द्रियवशाद् रमन्ते इति वार्थार्थः, अनेन च वार्थतः
 श्रोत्रेन्द्रियस्वरूपमुक्तम् ॥ १ ॥ शब्दद्वियदुहं वत्तगस्म अह पत्तिओ हवइ दोनो । दीवियस्यम-
 (°रुवम°-दे१) सइतो घह-ग्रंथ तिसिरो पत्तो ॥ २ ॥ कण्ठ्या, नवर शान्तिनिकपुण्यमन्त्री
 पञ्जरस्यतिचिरिः वीषिक (°तिचिर दीपक-जे०) उच्यते, तस्य यो रयः तमवहमानः रश्मिच्छायाभि-
 र्गतो घघ मरग वन्ध च पञ्जरवन्धन प्राप्त इति । धग-जग-वयग-कर-वरण नयग-नग्धियधिला-
 सियगईसु चि स्तनादिषु तथा गर्धितातां सौभाग्यमानवतीना स्त्रीणां या प्रिलम्बिता जातमिच्छायाः
 सप्तिकारा गनयः तासु चेत्यर्थः । रुवेषु रज्जमाणा रमन्ति चाग्निद्वियवमट् प्रतीतमेव । चाग्निद्विय-
 दुहवत्तगस्म अह पत्तिओ हवइ दोनो । जं जलगग्मि जलते पट् पयगो धनुदीओ ॥ ४ ॥
 कण्ठ्या । अगह(अगलु—पं० लो० जे०, अगुर—दे०) रपररूवणठवय(ओठय—दे०
 पं०, उओय—जे०, उड—ओ०) मल्लानुलेखणविहीसु । गंधेषु रज्जमाणा रमन्ति घाग्निद्विय-
 वमट् ॥ ५ ॥ कण्ठ्या, नवरम् अगह(अगुर—दे० जे० लो०) रर. कृष्णागद (गुरः—पं० जे०
 लो०) प्रवररूपनानि गन्धयुक्तय(तयो—उ०) रदेशविरचिता धूपविशेषाः, उठय (ओठय—
 दे० जे०) चि श्रुती श्रुती वान्धुनितानि तानि आर्तानि मारुवानि जारयादिकुमुमानि
 अनुलेपनानि च श्रीखण्ड-कुटुमादीनि, ग्रिधय एतत्कारा इति । घाग्निद्वियदुहवत्तगस्म
 अह पत्तिओ हवइ (भवइ जे० दे०) दोनो । ज ओपदिगघेण वि प्रिलाओ
 निद्धावइ उरगो ॥ ६ ॥ कण्ठ्या । चित्तकुक्कायधिलमहुरयहुपज्जतिन्नेल्लेस्सेसु । (कपायन्त्रमहुर-
 बहुउज्जपेज्जलेस्सेसु-लो०) । आयायग्मि उ निद्धा रमन्ति जिग्मद्वियवमट् ॥ ७ ॥ पूर्ववत्, नवरम्
 तित्तानि निग्मवट्कादीनि, कटुकानि शृङ्गवेरादीनि, कपायाणि मुद्रादीनि, अम्लानि तक्रादि-
 संस्कृतानि, मधुरानि खण्डादीनि, साद्यानि सर्पूर(कूर-पं० दे० लो०) मोदकादीनि, पेयानि
 जल मधु-दुग्धादीनि, लेह्यानि मधु-शिलारिणीप्रभृतीनि, आश्वादे रसे । निग्मद्वियदुहं वत्तगस्म
 अह पत्तिओ हवइ (भवइ-दे०) दोनो । जं गल्लगुत्तिओ फुरइ थलपरिहिओ (°विरेहिओ-
 जे० लो० दे०) मच्छो ॥ ८ ॥ कण्ठ्या, नवरं गल वडिंशं तत्र लघ्न. कण्ठे निद्धत्वात् उक्षितो
 जलानुदृतः, ततः कर्मधारयः, स्फुरति सन्दते स्थले भूतले विरिष्ठिओ (विरेहिओ जे०) चि
 प्रसारित. क्षित इत्यर्थः, य' स तथा ॥ उठभयमागसुहेसु य सत्रिभवद्वियमणनिच्चुइकरेसु । फासेसु
 रज्जमाणा रमन्ति फासिद्वियवमट् ॥ ९ ॥ कण्ठ्या, नवरं क्तसु हेमन्तादिषु भज्यमानानि सेव्यमानानि
 यानि सुल्लानि सुल्लकाराणि तानि तथा तेषु, सविभवानि समुद्रियुक्तानि महाधनानि इत्यर्थः,
 हित्तकानि प्रकृत्यनुकूलानि यत्रिभवाना वा श्रीमता हित्तकानि यानि तानि तथा, मनसो निर्बुत्ति-
 काराणि यानि तानि तथा, ततः पदत्रयस्य तद्द्रव्यस्य वा कर्मधारयः, अतस्तेषु सक्-चन्दना-उत्तना-
 -वसन-तूलादिषु द्रव्येष्विति गम्यते । फासिद्वियदुहं वत्तगस्म अह पत्तिओ हवइ दोनो । ज खणइ
 मत्थय कुजरस्स लोहकुसो त्तिकसो ॥ १० ॥ भावना प्रतीतिव । अयेन्द्रियाणां सपरे गुणमाह—
 कलरिभियमहुरवंतिगलतालवसक्कुहाभिरामेसु । सहेसु जे न निद्धा वसट्मरणं न ते मरण ॥ ११ ॥
 पूर्ववत्, नवरमिह तन्वाद्यः शब्दकारणत्वेनोपचाराच्छब्दा एव विवक्षिताः, अतः शब्देष्वित्ये-
 तस्य भिन्नोपगत्या व्याख्येयाः, तथा वशेन इन्द्रियपारतन्त्र्येण कृता पीडिता वशार्ताः, वश वा

सोइंदियदुइंतत्तणस्स अह एत्तिओ हवति दोसो ।

दीविगस्यमसहंतो वहैवंधं तित्तिरो पत्तो ॥ ३४ ॥

थण-जहण-वयण-कर-चरण-णयण-गव्वियविलासियगतीसु ।

रूवेसु रज्जमाणा रमंति चक्खिदियवसट्ठा ॥ ३५ ॥

चक्खिदियदुइंतत्तणस्स अह एत्तिओ भवति दोसो ।

जं जलणंमि जलंते पडति पयंगो अबुद्धीओ ॥ ३६ ॥

अंगरुवरपवरधूवण-उउय-मल्लाणुलेवणविहीसु ।

गंधेसु रज्जमाणा रमंति घाणिंदियवसट्ठा ॥ ३७ ॥

घाणिंदियदुइंतत्तणस्स अह एत्तिओ हवइ दोसो ।

जं ओसहिगंधेणं विलातो निद्धावती उरगो ॥ ३८ ॥

तित्तकडुयकसायं [च] महुँरवहुखज्जपेज्जलेज्जेसु ।

आसायंमि उ गिद्धा रमंति जिब्भिदियवसट्ठा ॥ ३९ ॥

जिब्भिदियदुइंतत्तणस्स अह एत्तिओ हवति दोसो ।

जं गललगुक्खित्तो फुरइ थलविरलितो मच्छो ॥ ४० ॥

उउभयमाणंसुहेसु य सविभवहियमणं निव्वुइंकरेसु ।

फासेसु रज्जमाणा रमंति फासिंदियवसट्ठा ॥ ४१ ॥

विषयपारतन्त्र्यम् ऋताः प्राप्ताः वशर्ताः, तेषां मरणं वशर्तमरणं वशर्तमरणं वा, न ते मरणं चिन्तयन्ते, छान्दसत्वादेकवचनप्रयोगेऽपि बहुवचनं व्याख्यातमिति । थण-जघण-वयण-कर-चरण-नयण-गव्वियविलासियगईसु । रूवेसु जे न रत्ता वसट्ठमरणं न ते मरणं ॥ १२ ॥ एवमन्यास्तिस्त्रो गाथाः पूर्वोक्तार्था वाच्याः । उपदेशमिन्द्रियाश्रितमाह—सहेसु य भइयपावएसु सोयविसय उवगएसु । तुट्ठेण व रुट्ठेण व समणेण सया न होयव्वं ॥ १६ ॥ कण्डूया, नवर भद्रकेषु मनोजेषु पापकेषु अमनोजेषु, क्रमेण तुट्ठेण रागवता रुट्ठेण रोषवता इति, एवमन्या अपि चतस्रोऽध्येतव्या इति—अटी० ॥ ४ कवुहां हे २ ला १ लो० । कडुहां जे १ ॥

१. तत्तिओ जे १ ॥ २. तहं जे १ खं १ ॥ ३. 'यमतीसु जे १ ॥ ४. 'तत्तणस्स हे २ ॥ ५. सं जलणसि जे १ ॥ ६. अबुद्धीतो खं १ ॥ ७. अगुरुं ख १ ॥ ८. ओउयमं जे १ । उओयमं खं १ । तओयमं हे २ लो० ॥ ९. 'तत्तणस्स हे २ ॥ १०. इत्तिओ जे १ ॥ ११. 'कडुयं ला १ विना ॥ १२. ला १ विना—'महुँरवखज्ज' हे २ । 'महुँरवहुँखज्ज' जे २ । 'महुँर-बहुँखज्ज' सं १ लो० ला २, ३, हे ३, ४ जे १ ॥ १३. 'सुहेहिं ला १ हेसं ४ विना । दइयता टि० १५ ॥ १४. 'णेव्वुइं ख १ जे १ ॥ १५. 'करेहिं ला १ विना । दइयता टि० १३ ॥

फासिंदियदुदंतत्तणस्स अह एत्तिओ भवति दोसो ।
जं खणइ मत्थयं कुंजरस्स लोहंकुसो तिकखो ॥ ४२ ॥

कलरिभियमहुरंतंति-तलताल-वंस-कैंउहाभिरामेसु ।
सहेसु जे न गिद्धा वसट्टमरणं न ते मरण ॥ ४३ ॥

५ थण-जहण-वयण-कर-चरण-नयण-गव्वियविलासियगँतीसु ।
रूवेसु जे न रत्ता वसट्टमरणं न ते मरण ॥ ४४ ॥

अगरुवरपवरधूवण-उँउय-मल्लणुलेवणविहीसु ।
गंधेसु जे न गिद्धा वसट्टमरणं न ते मरण ॥ ४५ ॥

१० तित्तकडुयं कसायं महुर बहुखज्जपेज्जलेज्जेसु ।
आसायम्मि अगिद्धा वसट्टमरणं न ते मरण ॥ ४६ ॥

उउभयमाणसुहेसु य सविभवहियमणंणिन्नुइकरेसु ।
फासेसु जे न गिद्धा वसट्टमरणं न ते मरण ॥ ४७ ॥

सहेसु य भद्गपावएसु सोयविसयं उवगतेसु ।
तुडेण व रुडेण व समणेण सया ण होयव्वं ॥ ४८ ॥

१५ रूवेसु य भद्गपावएसु चरुखुविसयं उवगतेसु ।
तुडेण व रुडेण व समणेण सया ण होयव्वं ॥ ४९ ॥

गंधेसु य भद्गपावएसु घाणंविषयं उवगतेसु ।
तुडेण व रुडेण व समणेण सया ण होयव्वं ॥ ५० ॥

१. ततीं ला १ ॥ २ कडुहां लो० । कडुहां हे २ । दृश्यता पृ० ३२९ टि० १४ ॥ ३. ते खमइ हे २ ॥ ४ गइसु लो० । मतीसु जे २ । मइसु हे २ । दृश्यता पृ० ३३१ टि० ३ ॥ ५. मरते जे १ ख १ ॥ ६. तज्जोयं हे २ । तज्जोयं ख १ । तज्जोयं लो० ॥ ७. तित्तं ख १ । अत्र तित्तं (तित्त-ख १) कडुय कपाय महुर बहुखज्जं इति पाठ. सर्वेषु हस्तलिखितादर्थेषु दृश्यते तथापि पृ० ३३१ प० ११ पाठानुसारेण तित्तकडुयकपायवमहुरबहुखज्जं इति पाठोऽत्र समीचीनतरो भाति ॥ ८. लेज्जेसु जे विना । लेज्जेसु लो० ॥ ९. णेन्नुइं हे २ खं १ जे १ ॥ १०. विसयसुवं ला ३ विना ॥

रंसेसु य भद्गपावएसु जिम्भविसंयं उवगएसु ।
तुट्ठेण व रुट्ठेण व समणेण सया ण होयव्वं ॥ ५१ ॥

फासेसु य भद्गपावएसु कायविसंयं उवगतेसु ।
तुट्ठेण व रुट्ठेण व समणेण सया ण होयव्वं ॥ ५२ ॥

एवं खलु जंबू ! समणेणं भगवया महावीरेणं जाँव संपत्तेणं सत्तरसमस्स णाय- ५
ज्झयणस्स अयमट्ठे पण्णत्ते त्ति वेमि ।

॥ सत्तरसमं नायज्झयणं सम्मत्तं ॥ १७ ॥

१. रसएसु हे २॥ २. विसयमुव^० खं १॥ ३. जाव संपत्तेणं हे १ जे १ मध्ये नास्ति ॥

४. सत्तरसम णायज्झयणं सम्मत्त नास्ति स १ खं १ हे २॥ ५. '॥ १७ ॥' जे १ विना नास्ति ॥

[अट्टारसमं अज्झयणं 'सुंसुमा']

१३६. जति णं भंते ! समणेणं भगवया महावीरेणं सत्तरसमस्स नायज्झयणस्स अयमट्ठे पण्णत्ते, अट्टारसमस्स णं [भंते ! नायज्झयणस्स समणेणं जाव संपत्तेणं] के अट्ठे पत्तत्ते ?

५ एवं खलु जंबू ! ते णं काले णं ते णं समए णं रायगिहे णामं नगरे होत्था, वण्णओ । तत्थ णं धणे सत्थवाहे, भद्दा भारिया, तस्स णं धणस्स सत्थवाहस्स पुत्ता भद्दाए अत्तया पंच सत्थवाहदारगा होत्था, तंजहा—धणे, धणपाळे, धणदेवे, धणगोवे, धणरक्खिए । तस्स णं धणस्स सत्थवाहस्स धूया भद्दाए अत्तया पंचण्हं पुत्ताणं अणुमग्गजातिया सुंसुमा णामं दारिया होत्था सुसालाणिपाया० ।

१० तस्स णं धणस्स सत्थवाहस्स चिलाए नामं दासचेडे होत्था, अहीणपंचेदि-यसरीरे मंसोवचिते वालकीलावणकुसले यावि होत्था । तते णं से दासचेडे सुंसुमाए दारियाए चालंगाहे जाते यावि होत्था । सुंसुमं दारियं कडीए गेण्हति, २ ता वहुहिं दारएहिं य दारियाहिं य डिंभएहिं य डिंभियाहिं य कुमारएहिं य कुमारियाहिं य सद्धिं अभिरममाणे २ विहरति ।

१५ तते णं से चिलाते दासचेडे तेसिं वहुणं दारयाण य दारियाण य डिंभयाण य डिंभियाण य कुमारयाण य कुमारियाण य अप्पेगतियाणं खुल्लए अवहरति, एवं वट्टए, आडोलियातो, तेंदूसए, पोतुल्लए, साडोल्लए, अप्पेगतियाणं आभरणमल्लालंकारं अवहरति, अप्पेगतिए आउसति, एवं अवहसति, निच्छोडेति, निम्मच्छेति, तज्जेति, अप्पेगतिए तालेति ।

१. णं हे १ विना नास्ति । दृश्यता पृ० ७७, १३०, १३२, १९१, २११, २१३, २१५, २२४, २३६, २५१, २५६, ३२१ ॥ २. सत्थवाह^० सं १ विना ॥ ३. धणवाले हे १ जे १ लो० ॥ ४. अत्तिया जे १ ॥ ५. अणुमग्गं जाइया जे १ हे १ । अणुमग्गए जाइया हे २ ॥ ६. सुकुमाला । तस्स हे १ जे १ ॥ ७. ग्गाहिज्जाए लो० । दृश्यता पृ० ८४ पं० ९ ॥ ८. कुमारेहिं जे २ ॥ ९. विहरइ २ जे १, २ ॥ १०. दारयाण य ६ हे १ जे १ विना । दारयाणं ५ हे १ जे १ ॥ ११. खल्लुए सं १ । “खल्लुए (खल्लुए—अटी०) चि कपर्दकविशेषान् घर्तकान् जवादिमयमोलकान् आडोलियाओ (आलोडियाओ—ला १ जे २, आलोडियाओ—जे १ हे १) चि ऋगू (ऋट्टा सं १ जे २, ऋय ख०, अद्दा जे १, हे १, ऋट्टा ला १) उन्नइया इति च योन्यते, तेंदूसए चि कन्दुकान्, पोतुल्लए (पोतुल्लए—हे १ जे १) चि वस्त्रमयपुत्रिका अथवा परिधानवस्त्राणि, साडोल्लए चि उत्तरीयवस्त्राणि”—अटी० ॥ ३. अडोलीयाओ जे १ । आडोलीयाओ हे १ । अफोडियाओ लो० । अडोलियातो स १ सं १ ला १, २, ३, हे ४, जे २ ॥ १२. पुत्तलए हे १ जे १ । पोतुल्लए हे २ लो० । पोतुल्लए जे २ ला ३ हे ४ ॥ १३. अप्पेगइया आउसइ जाव तालेइ [५—जे १] हे १ जे १ ॥ १४. आतोसति ख १ ॥

तते णं बह्वे दारगा य दारिया य डिंभया य डिंभिया य कुमारया य कुमारिया य रोयमाणं य कंदमाणा य तिप्पमाणा य सोयमाणा य विलवमाणा य साणं साणं अम्मापिऊणं णिवेदेति । तते णं तेसिं बहूणं दारगाण य दारियाण य डिंभयाण य डिंभियाण य कुमारयाण य कुमारियाण य अम्मापियरो जेणेव धणे सत्थवाहे तेणेव उवागच्छंति, २ धणं सत्थवाहं बहूहिं खिज्जणाहि य रुंटाणाहि य उवलंभणाहि य खिज्जमाणा य रुंटाणा य उवलभमाणा य धणस्स सत्थवाहस्स एयमहं णिवेदेति । तते णं से धणे सत्थवाहे चिंलायं दासचेडं एयमहं भुज्जो २ णिवारेति, णो चेव णं चिलाए दासचेडे उवरमति । ५

तते णं से चिलाए दासचेडे तेसिं बहूणं दारगाण य दारियाण य डिंभयाण य डिंभियाण य कुमारयाण य कुमारियाण य अप्पेगतियाणं खुलए अवहरति जाव तालेति । तते णं ते बह्वे दारगा य दारिया य डिंभया य डिंभिया य कुमारया य कुमारिया य रोयमाणा य जाव अम्मापिऊणं णिवेदेति । तते णं ते आसुरुत्ता रुद्धा कुविया चंडिक्रिया मिसिमिसेमाणा जेणेव धणे सत्थवाहे तेणेव उवागच्छंति, २ बहूहिं खिज्जणाहि जाव एयमहं णिवेदेति । तते णं से धणे सत्थवाहे बहूणं दारगाणं दारियाणं डिंभयाणं डिंभियाणं कुमारयाणं कुमारियाणं अम्मापिऊणं अंतिए एयमहं सोच्चा आसुरुत्ते रुद्धे कुविए चंडिक्रिए मिसिमिसेमाणे चिंलायं दासचेडं उच्चावयाहिं आओसणाहिं आओसति, उद्धंसति, णिंमच्छेति, निंच्छोडेति, तज्जेति, उच्चावयाहिं तालगाहिं तालेति, सातो गिहातो णिच्छुभति । १० १५

१३७. तते णं से चिलाए दासचेडे सातो गिहातो निच्छूडे समाणे रायगिहे

२०

१. °माणा य ५ साण इति प्रतिषु पाठः । दृश्यता पृ० ४५ पं० ३ ॥ २. अत्र दारियाण इत्यादिपदानां स्थाने ६ अङ्क एव हस्तलिखितादर्शेषु वर्तते । एवमग्रेऽपि सर्वत्र ॥ ३. “खिज्जणाहि य चि खेन्नाभिं खेदंसूचिकाभिः वाग्मि”, रुंटाभिः रुदित(रुंदन-जे २)प्रायामिः उपालम्भनाभि. ‘युक्तमेतद् भवादृशम्?’ इत्यादिभिरिति”—अटी० ॥ ४. रुंटाणियाहि खं १ । मडणाहि लो० ॥ ५. उवलंभणियाहि लो० हे १ विना । उलंभणाहि ला १ ॥ ६. उवलमे-माणा खं १ । उवालभमाणा हे १ जे १ ॥ ७. णिवेदेति २ हे १ ॥ ८. चिलायदास° हे १ जे १ ॥ ९. रोयमाणा य अम्मा° खं १ ॥ १०. एयमहं जे २ ॥ ११. चिलायदास° जे १ ॥ १२. °चेडयं हे २ ॥ १३. °उच्चाहिं हे १ जे १ ॥ १४. आउस° ला १ । हस्तलिखितादर्शेषु उ-ओ इत्यनयोर्क्षरयोः समानप्रायत्वात् कासुचित् प्रतिषु आउस° इति कासुचिच्च प्रतिषु आओस° इति पठ्यते । एवमग्रेऽपि सर्वत्र ज्ञेयम् ॥ १५. णिंमच्छेद् हे २ ॥ १६. णिच्छोडेद् तालेद् साओ गिहाओ हे १ । णिच्छोडेद् साओ गिहाओ जे १ ॥ १७. णिच्छुभइ हे २ ख १ । णिच्छुमेद् हे १ जे १ । णिच्छुहद् लो० ॥

नगरे सिंघाडग जाव पहेसु देवकुलेसु य सभासु य पवासु य जूयखेलएसु य वेसोघरएसु य पाणियघरएसु य पाणघरएसु य सुहंसुहेणं परिवडुति । तते णं से चिलाए दासचेडे अणोहट्टिए अणिवारिए सच्छंदमई सँइरप्पयारी मज्जप्पसंगी चोळप्पसंगी जूयप्पसंगी वेसप्पसंगी परदारप्पसंगी जाते यावि होत्था ।

- ५ तते णं रायगिहस्स नगरस्स अदूरसामंते दाहिणपुरत्थिमे दिसीभाए सीहगुहा नामं चोपल्ली होत्था, विसमगिरिकडगकोलंवसन्निविट्ठां वंसीकलंकपागारपरिक्खित्ता छिण्णसेलविसमप्पवार्यंफरिहोवगूडा एगदुवारा अणेगखंडी विदितजणणिग्गमप्पवेसा अँडिभत्तेरपाणिया सुदुल्लमज्जैलेरंता सुवहुस्स त्रि कूँवियवलस्स आगयस्स दुप्पहंसां यावि होत्था ।

१. °खलेसु जे १॥ २. वेसव° ख १॥ ३. पाणियघरएसु य हे १ जे १ विना नास्ति ॥ °पाणवरेसु स १ जे २ ला ३, हे ४॥ ४. अगाह° हे १ । “अगो(णा-सं०)हट्टए त्ति अकार्यं प्रवर्तमानं त हस्ते गृहीत्वा योऽपहरति व्यावर्तयति तत्रमावादनपहृत्कः, अनपघट्टको वा, वाचा निवारयितुरमावादनिवारकः, अत एव स्वच्छन्दमतिः निर्गन्तुद्धिः, अत एव स्वैरप्रचारी स्वच्छन्दविहारी, चोज्ञरसंगि त्ति चौर्यसक्तः अथवा चोज्ञ त्ति आश्रयेषु कुहेट्केषु प्रसक्त इत्यर्थः ।” —अटी० ॥ ५. सहरपचारे हे १ जे १॥ ६. °पसंगी जे २, स १ ला १, ३, हे ३, ४॥ ७. भोज्ज° ख १ । दश्यता पृ० ७९ पं० ३॥ ८. °पसंगी हे २॥ ९. °विट्ठा इत्यत आरभ्य साहम उ [पृ० ३३८] इत्यन्तः पाठः [=एक पत्र] हे २ मध्ये नास्ति ॥ १७. “त्रिपमगिरिकडगकोलवसन्निविट्ठा त्ति त्रिपमो योऽसौ गिरिकडकस्य पर्वतनितम्बस्य कोलम्बः प्रान्तः तत्र सन्निविष्टा निवेशिता या सा तथा, कोळम्बो हि लोकेऽवन्तं वृक्षशालाग्रमुच्यते, इह चोरचारतः कट्टकाम कोळम्बो व्याख्यातः, वंसीकलंकपागारपरिक्खित्त त्ति वंशीकलङ्का वंश-जात्रीनयो वृत्तिः, सैव प्राकारः, तेन परिक्खित्ता वेष्टिता या सा तथा, पाठान्तरे तु वंशीकृत प्राकारेति । छिट्ठसेलत्रिपमप्पवार्यंफरिहोवगूड त्ति छिट्ठो विभक्तोऽवयवान्तरापेक्षया यः शैलस्तस्य सम्बन्धिनो ये त्रिपमाः प्रवाता गतां त एव परिखा तथा उपगूडा वेष्टिता या सा तथा, एकद्वारा एकप्रवेश-निर्गममार्गा, अणेगखण्डि त्ति अनेकनक्षत्रनिर्गमामद्वारा(मद्वारा-जे १ हे १) विदितानामेव प्रतीताना जनाना निर्गम-प्रवेशौ(शो-लौ० विना) यस्या हेरिकादिमयात् सा तथा, अभ्यन्तरे पानीय यस्याः सा तथा, सुदुल्लम जळ पर्यन्तेषु बहिःपार्श्वेषु यस्याः सा तथा, सुवहोरपि कूवेयवलस्य त्ति मोक्षव्यावर्तकसैन्यस्यागतस्य दुप्पध्वस्या, वाचनान्तरे पुनरेवं पठ्यते—तत्थ (जय हे १) चउगवल्लनित्ता त्रि कूवि यवला हयमहियस्वरयी(घाहयनिवडियच्चिधयपडागा- (वडाया हे १ जे १ विरा) कीरि त्ति, तत्र (अत्र-जे २) चउगीमहाना हत्थयश्चरय-पदाति-लक्षणा यद् वळ सामर्थ्यं तेन त्रियुक्तानि नितरा सगगानि यानि तानि तथा, कूवियवल त्ति निर्वर्तकसैन्यानीति” —अटी० ॥ १०. °परिहो° हे १॥ ११. अँडिभत्ता° खं १ हे १ लौ० ला १ विना ॥ १२. °पागीया हे १ जे १॥ १३. °जगये° सं १ हे १ जे २ लामू० ३, हे ३, ४॥ १४. कुत्ति° जे १॥ १५. °हस हे १ जे १॥

तत्थ णं सीहगुहाए चोरपल्लीए विजए णाम चोरसेणावती परिवसति अहम्मिए जाव अधम्मकेऊ समुट्टिए बहुणगरणिग्गयजसे सूरे दढप्पहारी साहसिए सद्देवेही । से णं तत्थ सीहगुहाए चोरपल्लीए पंचण्हं चोरसयाणं आदेवच्चं जाव विहरति ।

१. नामं हे१ ला १ ॥ २. 'सेणाहिवई हे१ जे १ ॥ ३. आह^० हे १ जे १ । "अधम्मिए त्ति अधर्मेण चत्तीत्यधार्मिकः, यावत्करणात् अधम्मिद्वे अधर्मिष्ठः, अतिशयेन निर्धर्मा निखिंश-कर्मकारित्वात्; अधम्मस्खायी अधर्ममाख्यातुं शील यस्य स तथा, अधम्माणुए अधर्मे कर्तव्ये अनुज्ञा अनुमोदनं यस्य असौ अधर्मानुज्ञः, अधर्मानुगो वा; अधम्मपलोई अधर्ममेव प्रलोकयितुं शीलं यस्य असौ अधर्मपलोकी, अधम्मपलज्जणे अधर्मप्रायेषु कर्मसु प्रक्षेपेण रज्यते इति अधर्म-प्ररजनः, 'रलयोरैक्यम्' इति कृत्वा रस्य स्थाने लकारः, अधम्मसीलपमुदायारे अधर्म एव शीलं स्वभावः समुदाचारः च यत्किञ्चनानुष्ठानं यस्य स तथा, अधम्मेण चेव विप्तिं कप्पेमाणे विहरति, अधर्मेण पापेन सावद्यानुष्ठानेनैव दहनाङ्कननिर्लीञ्छनादिना कर्मणा वृत्तिं वर्तनं कल्पयन् कुर्वाणो विहरति, आस्ते स्म, हण-अँद-भिंदवियत्तए, हन विनाशय, छिन्द द्विधा कुरु, भिंद कुन्तादिना भेदं विवेहि इत्येवं परानपि प्रेरयन् प्राणिनो विकृन्ततीति हनन्छिन्दमिन्दविकर्तकः, हनेत्यादयः शब्दाः संस्कृतेऽपि न विरुद्धाः, अनुकरणरूपत्वादेषाम्, लोहियपाणी प्राणिविकर्तने (०र्तनेना—जे १ हे १) लोहितौ रक्तरक्ततया पाणी हस्तौ यस्य स तथा, चढे चण्डः उक्तग्रोबत्वात्, सद्दे (सद्दे—हे१ जे १ विना नास्ति) रौद्रो निखिंशत्वात्, खुढे (खुदे—जे १ हे १ विना नास्ति) क्षुद्रः क्षुद्रकर्मकारित्वात्, साहसिए (साहसिए—खं, साहसिए लो० मध्ये नास्ति) साहसिकः असमीक्षितकारित्वात्, उक्कंचण-वंचण-माया नियडि-कवड-कूड-साहसपओग-बहुले, उक्कञ्चनं उक्कोचा, मुग्घं (मुर्खे—लो० जे ० २) प्रति तत्प्रतिरुदनादिकमसद्व्यवहारं कर्तुं प्रवृत्तस्य पार्श्ववर्तिविचक्षणमयात् क्षणं यत्तदकरणं तदुत्कञ्चनमित्यन्ये, वञ्चन प्रतारणम्, माया परवञ्चनबुद्धिः, निहृतिः वक्तव्यया कुक्कुटादिकरणम्, अधिकोपचारकरणेन परञ्छलनमित्यन्ये, मायाप्रञ्छादनार्थं मायान्तरकरणमित्यन्ये, कपट वेष्टादिविपर्ययकरणम्, कूटं कार्षापणतुलाव्यवस्थापत्रादीनामन्यथाकरणम्, साह त्ति अविश्रम्भः, एषा सम्प्रयोगः प्रवर्तनम्, तेन बहुल. स वा बहुलो यस्य स तथा, निस्सीले अपगज्जुभस्वभावः, निव्वए अणुवतरहितः, निग्गुणे गुणव-तरहितः, निप्पञ्चखाणपोमडोववासे अविद्यमानपौष्ट्यादिप्रत्याख्यानोऽसत्पर्वदिनोपवासश्चेत्यर्थः, बहुणं दुपय-चउपय-मिय-पसु-पञ्जि-सिरोसिवाणं धायाए चहाए उच्छायणयाए अधम्मकेऊ समुट्टिए त्ति प्रतीउम्, नवरम्—घातः प्रहारो, चघो हिंसा व्यत्ययो वा, उच्छादना जातेरपि व्यवच्छेदनम्, तदर्यम् अधर्मकेतुः पापप्रधानकेतुः ग्रहविशेषः, स इव यः स तथा, द्विपदादिसत्त्वानां हि क्षयाय यथा केतुर्ग्रहः समुद्रञ्छति तथाऽयं समुत्थित इति भावना, बहुनगरेषु निर्गतं जनमुखाभिःसृतं यशः ख्यातिर्यस्य स तथा, सूरो विक्रमी, दढ(दढं—जे १ हे १)प्रहारी गाढप्रहारः, शब्द लक्ष्यकृत्य विध्यति यः सः शब्दवेधी"—अटी० ॥ ४. साहसिए हे १ जे १ ॥ ५. जावशब्देन 'आदेवच्चं पोरेवच्चं भट्टितं सामित्तं महत्तरगत्तं आणाई सरसेगावच्च कारेमाणे पालेमाणे' इति पाठोऽत्र समवायाङ्गसूत्राग्रनुसारेण ग्राह्यः, किन्तु समवायाङ्गसूत्रे [सू० ७८] 'महत्तरगत्त' इत्यस्य स्थाने महारायत्तं इति पाठः, अन्यत्र तु औपवातिक-पर्युपणाकल्पसूत्रादिषु 'महत्तरगत्त' इति पाठो दृश्यत इति ध्येयम् ॥

तते णं से विजए तक्करसेणावती बहूणं चोराण य पारदारियाण य गंठिभेयगाण
 य संधिच्छेयगाण य खत्तखणगाण य रायावगारीण य अणधारगाण य
 बालघायगाण य वीसंमघायगाण य जूयकाराण य खंडरक्खाण य अत्रेसिं च
 बहूणं छिन्नभिन्नबाहिराहयाणं कुंडगे यावि होत्था । तते णं से विजए
 ५ चोरसेणावती रायगिहस्स दाहिणपुरत्थिमं जणवयं बहूहिं गामघाएहि य
 नगरघाएहि य गोग्गहणेहि य बंदिग्गहणेहि य पंथकोट्टणेहि य खत्तखणणेहि
 य ओवीलेमाणे २ विद्धंसेमाणे २ णित्थाणं णिद्धणं करेमांणे २ विहरति ।

तते णं से चिलाए दासचेडे रायगिहे बहूहिं अत्थामिसंकीहि य चोज्जामि-
 संकीहि य दाराभिसंकीहि य धणिणहि य जूइकरेहि य परंभवमाणे २ रायगिहातो
 १० नगरातो णिग्गच्छति, २ जेणेव सीहगुहा चोरपल्ली तेणेव उवागच्छइ, २ ता
 विजयं चोरसेणावतिं उवसंजित्ताणं विहरति ।

तते णं से चिलाए दासचेडे विजयस्स चोरसेणावतिस्स अंगअसिलट्टिग्गाहे
 जाते यावि होत्था । जाहे वि य णं से विजए चोरसेणावती गामघायं वा जाव
 'पंथकोट्टिं वा काउं वच्चति ताहे वि य णं से चिलाते दासचेडे सुवहुं पि कुंविय-
 १५ बलं हयमहिय जाव पडिसेहेति, २ ता पुणरवि लद्धहे कयकजे अणहसमग्गे

१. "चौरादीन्येकादश पदानि प्रतीतानि, नवरम्—ग्रन्थिभेदका न्यासकान्यथाकारिणः, घुर्धु-
 रका(१का-२)दिना ये ग्रन्थीः(ग्रन्थि-३) छिन्दन्ति, सन्धिच्छेदका ये गृहभित्तिसन्धीन् विदारयन्ति,
 क्षत्रखानका ये सन्धानवर्जितमिचीः काणयन्ति, अणधारयं ति ऋणं व्यवहरकदेय द्रव्य तद्ये तेषा
 धारयन्ति, खण्डरक्षा दण्डपाशिकाः, तथा छिन्ना हस्तादिषु भिक्षा नासिकादौ याह्याः देशात् आहृता
 दण्डादिभिः, ततो द्वन्द्वः, कुंडगं वंशादिगहनम्, तद्वयो दुर्गमत्वेन रक्षार्थमाश्रयणीयत्वेन(“त्व-
 जे२ खं)साधर्म्यात् स तथा”—अटी०॥ २. °भेदगाण हे १ जे १ ॥ ३. °खणणाग ख १ ॥ ४. हे ४
 विना—जूइकाराण हे १ जे १, २, ला १ सं १ खं १ । जूइकाराण हे ३ । जूयकाराण ला ३ ।
 जूयकाराण ला २ । जूयकाराण लो० मध्ये नास्ति ॥ ५. कुंडगे जे १ ॥ ६. तक्करसेणावई हे १
 जे १ ॥ ७. य पथकोट्टणेहि य खत्तखणणेहि य बंदिग्गहणेहि य हे १ जे १ ॥ ८. पंथकुट्टं
 हे १ जे १ विना । पंथकुट्टं लो० ॥ ९. उवीले° जे १, २, सं १ ला १, २, हे ३, ४ ।
 उपवीले° हे १ ॥ १०. णिद्धाणं हे १ जे १ ला १ । “नित्याणं ति स्थानभ्रष्टम्”—अटी० ॥
 ११. °माणे विह° हे १ जे १ विना ॥ १२. दाराभिसंकीहि य नास्ति लो० ॥ १३. घणिणहि
 य नास्ति ख १ ॥ १४. ब्रूइकरेहि हे १ जे १ विना । जूइकरेहि खं १ ॥ १५. परभवमाणे जे १ ।
 परभवमाणे हे १ ला २ ॥ १६. णिग्गं हे १ ॥ १७. अग्गासिलट्टिं लो० । अग्गासिलट्टिं जे १
 “अग्गासिलट्टिगादि चि पुरस्तात् खड्गयष्टिग्राहः, अथवा अग्र्यं प्रधानः”—अटी० ॥ १८.
 पंथिकोट्टिं हे १ जे १ ॥ १९. कुट्टिं जे १ ॥ २०. हयविहयं सं १ ला २ लामू० ३, हे ३ ।
 हयविहयं देमू० ४, हयविहयं हे सं ४ । दइयता पृ० ३०७ पं० १ ॥ २१. यणहं हे १ ॥

सीहगुहं चोरपल्लीं हव्वमागच्छति । तते णं से विजए चोरसेणावती चिलायं तक्करं
बहूओ चोरविज्जाओ य चोरमंते य चोरमैयाओ य चोरनिगडीओ य सिक्खावेति ।
तते णं से विजए चोरसेणावई अन्नया कैयाइ कालधम्मणा संजुत्ते यावि होत्था ।

तते णं तार्ति पंचचोरसयार्तिं विजयस्स चोरसेणावइस्स मँहया २ इड्डीसकार-
समुदएणं णीहरणं करेति, २ चहूतिं लोइयार्तिं मयकिञ्चार्तिं करेति, २ जाव ५
विगयसोया जाया यावि होत्था । तते णं ताइं पंच चोरसयाइं अन्नमन्नं सदावेति,
२ ता एवं वयासी—एवं खलु अम्हं देवाणुप्पिया ! विजए चोरसेणावती
कालधम्मणा संजुत्ते, अयं च णं चिलाते तक्करे विजएणं चोरसेणावइणा बहूओ
चोरविज्जाओ य जाव सिक्खाविए, तं सेयं खलु अम्हं देवाणुप्पिया ! चिलायं तक्करं
सीहगुहाए चोरपल्लीए चोरसेणावइत्ताए अभिसिंचित्ताए त्ति कट्ठु अन्नमन्नस्स एयमडं १०
पडिसुणेति, २ ता चिलायं सीहगुहाए चोरपल्लीए चोरसेणावइत्ताए अभिसिंचंति ।

तते णं से चिलाते चोरसेणावती जाते अँहम्मिए जाव विहरति । तते णं से
चिलाए चोरसेणावती चोरणायगे जाव कुँडंगे यावि होत्था । से णं तत्थ सीह-
गुहाए चोरपल्लीए पंचेण्हं चोरसयाण य एवं जहा विजँओ तहेव सव्वं जाव
रायगिहस्सै णगरस्स दाहिणपुरत्थिमिल्लं जणवयं जाँव गित्थाणं निद्धणं करेमाँणे १५
विहरति ।

१३८. तते णं से चिलाते चोरसेणावती अन्नदा कैयाइ विपुलं अँसण-पाण-
खाइम-साइमं उवक्खँडावेइ, २ ता ते पंच चोरसए आमंतेइ । तओ पच्छा ण्हाए

१. °सेणाइविइं हे १ जे १ ॥ २ विलायतकर हे १ । ३. °मातातो खं १ । °माताओ
लों ॥ ४. °वेति २ जे २ हे ४ विना ॥ ५. सेणाइविइं हे १ ॥ ६. कयाइं जे १ ।
कयावि लों ॥ ७. महया इड्डी° हे १ जे १ खं १ । दइयता पृ० ८७ पं० ७ ॥ ८. लोयाइं
सुय° लों ॥ ९. प्रतिषु पाठाः—°किञ्चाइ (किञ्चार्तिं ख १) करेति जाव हे १ जे १ खं १
लों ला १ । °किञ्चाइं २ जाव हे १ जे १ खं १ लों ला १ विना ॥ १०. °धम्मसंजुत्तो हे १
जे १ ॥ ११. °णाइविइं हे १ ॥ १२. आह° जे १ । दइयता पृ० ३३७ पं० १ टि० ३ ॥ १३.
कूओ जे १ ॥ १४. °णइ य चोर° हे १ जे १ ला १ लों ॥ १५. दइयता पृ० ३३७ पं० ३ ॥
१६. °स्स णं णगरस्स दाहिं° हे १ जे १ । °स्स दाहिं° सं १ ला २, ३, हे ३, ४ जे २ ॥ १७. जाव
निद्धाणं २ हे १ । दइयता पृ० ३३८ पं० ७ ॥ १८. °माणे विहरइ २ जे १ । °माणे २ विहरइ
इति जे १ अनुसारेण सम्यग् भाति, दइयता पृ० ३३८ पं० ७ ॥ १९. कयाइ हे १ ला २ । कयावि
लों ॥ २०. असण ४ उव° हे १ जे १ ला ३ । असण ४ उव° हे १ जे १ ला ३ विना ॥
२१. °वक्खँडावेत्ता ते पंच हे १ विना । इतः हे २ इत्यस्य पुनः प्रारम्भः ॥ २२. आमंतेइ २ तओ
पच्छा हे १ । आमंतेइ २ पच्छा सं १ ला २, ३, हे ३, ४, जे २ ॥

कयवलिकम्मे भोयणमंडवंसि तेहिं पंचहिं चोरसएहिं सद्धिं विपुलं असण-पाण-
खाइम-साइमं सुरं च जाव पसणं च आसाएमाणे विसाएमाणे परिभाएमाणे परिभुंजे-
माणे विहरति, जिमियभुत्तुत्तरागते ते पंच चोरसते विपुलेणं असण-पाण-खाइम-
साइमेणं धूव-पुप्फ-गंध-मल्लालंकारेणं सक्कारेति सम्माणेति, २ ता एवं वयासि—
५ एवं खलु देवाणुप्पिया ! रायगिहे नगरे धणे णांमं सत्थवाहे अड्डे० । तस्स णं धूया
भद्दाए अत्तया पंचणहं पुत्ताणं अणुमग्गजातिया सुंसुमा णामं दारिया होत्था अहीणा
जाव सुरूवा । तं गच्छामो णं देवाणुप्पिया ! धणस्स सत्थवाहस्स गिहं विलुंपामो,
तुवमं विपुले धण-कणग जाव सिलप्पवाले, ममं सुंसुमा दारिया । तते णं ते पंच
चोरसया चिलायस्स [चोरसेणावतिस्स एयमड्डं] पडिसुंणेंति ।

१० तते णं से चिलते चोरसेणावती तेहिं पंचहिं चोरसएहिं सद्धिं अल्लं चम्मं
दुरुहति, २ पंचावरण्हकालसमयंसि पंचहिं चोरसएहिं सद्धिं सण्णद्ध जाव
गहियाउंहपहरणे माइयगोमुहिएहिं फलएहिं, णिकैट्ठाहिं असिलट्टीहिं, असंगतेहिं
तोणेहिं, सज्जीवेहिं धणूहिं, समुक्खित्तेहिं सरेहिं, समुल्लालियाहिं दाहाहिं,
ओसारियाहिं ऊरुवण्टियाहिं, छिप्पतूरेहिं वज्जमाणेहिं, महता २ उक्किट्टिसीहणोय

१. कयवलिकम्मे नास्ति हे १, २ जे १ ख १ लो० ॥ २. असणं ४ सुर हे १ । असण ४ सुरं हे १
विना ॥ ३. जाव नास्ति हे १ जे १ । दृश्यता पृ० २८५ पं० १२ ॥ ४. 'माणे जाव जिमिय' हे १
जे १ ॥ ५. णाम नास्ति हे १ जे १ ॥ ६. अस्ति या हे १ ॥ ७. 'सुणेंति २ जे १ ला १ विना ॥
८. अल्ल चम्म हे १ ला १ विना । "अल्ल चम्म दुरुह (दुरुह-जे ३ ला १) चि आद्रं चमारोहति
मल्लत्वार्यमिति"—अटी० ॥ ९. पुन्नावरणं हे १, २, ३ खं १ जे १ लो० विना ॥ १०. सण्णद्धे
हे १ जे १ । दृश्यता पृ० ८६ पं० ५ ॥ ११. 'हण्ह' जे १ ॥ १२. "माइय चि ककारस्य स्वार्थि-
कत्वात् माइ चि रुद्धादिवालपुक्तत्वात् पक्षमलानि, तानि च तानि गोमुहिय चि गोमुखवदुर प्रच्छा-
दकत्वेन कृतानि गोमुखितानि चेति कर्मधारयः, ततस्तैः फलकैः स्फरकैः, अत्रार्थे वाचनान्तराण्यपि
सन्ति, तानि च विमर्शनीयानीति, गमनिकैव वेयम् । निष्कृष्टाभिः कोशाद् वहिष्कृतमिरसियष्टिभिः
अंसगतैः रून्धावरित्येतैस्तोणैः शरमल्लादिभिः, सज्जीवैः कोट्यारोपितप्रत्यञ्चैर्धनुर्मैः, समुक्खितैः
निसर्गार्थमाकृष्टैः शरवैः सकाशाच्छरैः वाणैः समुल्लालियाहिं दाहाहिं ति, दाह चि प्रहरणविशेषः,
ओसारियाहिं प्रलम्बीकृताभिः ऊरुवण्टाभिः जडपाघण्टाभिः छिप्पतूरेण ति क्षिप्रतूर्येण द्रुतं घाद्यमानेन
तूर्येणेत्यर्थः, प्रतिनिःक्रामन्ति, इह बहुवचनं चौरव्यक्त्यपेक्षया, अन्यथा चौरसेनापतिप्रक्रमादेक-
वचनमेव स्यादिति"—अटी० ॥ १३. निकट्टाहिं हे २ ला १ विना ॥ १४. अस्ति हिं हे १ जे १ ॥
१५. अंसागं हे १, २ जे १, २ लो० ला १ ॥ १६. दावाहिं हे २, खं १ जे १ लो० ॥ १७. 'हिं
लवियाहिं छिप्प तूरेहिं जे १ ॥ १८. उक्किट्टं हे २ ख १ विना । दृश्यता पृ० १५३ पं० ११ ॥
१९. प्रतिपु पाठाः—'णाय जाव समुहरवभूयं करेमाणा सीह' हे १ जे १ विना । 'णायबोल-
कलकलरव करेमाणा पचावरण्हकालसमयसि सीह' हे १ जे १ । अत्र जावशब्देन 'णायबोल-
कलकलरवेण पक्खुभियमहासमुहरवभूय इति पूर्णः पाठो विवक्षितः ॥

जाव समुद्धरवमूयं करेमाणा सीहगुहातो चोरपल्लीतो पडिनिक्खमंति, २ ता जेणेव रायगिहे नगरे तेणेव उवागच्छंति, २ रायगिहस्स अदूरसामंते एगं महं गहणं अणुपविसंति, २ दिवसं खेवेमाणा चिद्धंति ।

तते णं से चिलाए चोरसेणावती अडूरत्तकालसमयंसि ^१निसंतपडिनिसंतंसि पंचहिं चोरसएहिं सद्धिं माइयगोमुहितेहिं फलएहिं जाव मूइयाहिं ऊरुवंटियाहिं ५
जेणेव रायगिहे पुरत्थिमिल्ले दुवारे तेणेव उवागच्छइ, २ उदगवत्थि परामुसति, २ ता चोक्खे परमसुइमूए आंयंते तालुग्घाडणिविज्जं आवाहेति, २ ता रायगिहस्स दुवारक्काडे उदएणं अच्छोडेति, २ कंवाडे विहाडेति, २ रायगिहं अणुपविसति, २ ता महता २ सहेणं उग्घोसेमणं २ एवं वयासी—एवं खलु अहं देवाणुप्पिया ! चिलाए णामं चोरसेणावती पंचहिं चोरसएहिं सद्धिं सीहगुहातो १०
चोरपल्लीतो इहं हव्वमागते, धणस्स सत्थवाहस्स गिहं घाउकामे, तं जे ^{११}णं नवियाए माउयाए दुद्धं पाउकामे से णं निग्गच्छंउ त्ति कट्टु जेणेव धणस्स सत्थवाहस्स गिहे तेणेव उवागच्छइ, २ धणस्स गिहं विहाडेति ।

तते णं से धणे चिलाएणं चोरसेणावतिणा पंचहिं चोरसएहिं सद्धिं गिहं घातिज्जमाणं पासति, २ ता भीते तत्थे तसिए उव्विग्गे पंचहिं पुत्तेहिं सद्धिं एगंतं १५
अवक्कमति । तते णं से चिलाए चोरसेणावती धणस्स सत्थवाहस्स गिहं घाएति, २ ता सुचहुं धणं-कणग जाव सावतेज्जं सुंसुमं च दारियं गेण्हति, २ ता रायगिहातो पडिणिक्खमति, २ ता जेणेव सीहगुहा तेणेव पहारेत्थ गेमणाए ।

१३९. तते णं से धणे सत्थवाहे जेणेव सए ^{१२}गिहे तेणेव उवागच्छति, २

१. रायगिहस्स नास्ति हे १ जे १ ॥ २. खोवे^० हे १ जे १ ॥ ३. निसण्णपडिनि-
सणंसि जे १ ॥ ४. “मूइयाहिं ति मूकीकृताभिः निःशब्दीकृताभिरित्यर्थः”—अटी० ॥
५. “गिहपुरत्थिमिल्ले हे १ जे १ ॥ ६. “वत्थि हे १ । “उदगवत्थि ति जलभृतद्वितिम्,
जलाधारचर्ममयमाजनमित्यर्थः”—अटी० ॥ ७. आयते ३ तालु^० इति प्रतिषु पाठः ॥
८. दुवारे क्वाडे णं उदएणं जे १ ॥ ९. क्वाडं हे १ जे १ विना ॥ १०. “माणा जे १ खं १ ॥
११. “जे णं नवियाए (नवियाते—लो०) इत्यादि, यो हि नविकाया अग्रेतनभवभावित्या
मातुर्दुग्धं पातुकाम. स निर्गच्छतु यो मुमुर्षुरित्यर्थः” अटी० ॥ १२. “च्छइ ति जे १ ॥ १३
चिलाएणं सद्धिं चोर^० जे १ ॥ १४. तत्थे ४ पंचहिं इति प्रतिषु पाठः ॥ १५. “कमइ २ हे १ ॥
१६. धग जाव हे १ जे १ । धगकणगं जाव खं १ ला १ ॥ १७. सावतेयं हे २ ॥ जावशब्देन धण-
कणग-रयग-मगि-मोत्तिय-संख-पिलप्पवाल रत्तरयणसंतसारसावतेज्ज इति पूर्णः पठोऽत्र विवक्षितः,
दृश्यता पृ० ४० पं० १९ ॥ १८. पाहा^० हे २ खं १ लो० ॥ १९. गमणे हे २ ॥ २०. गेहे जे १ ॥

सुबहुं धण-कणगं सुंसुमं च दारियं अवहरियं जाणित्ता महत्थं महग्घं महरिहं पाहुडं गहाय जेणेव णगरगुत्तिया तेणेव उवागच्छइ, २ तं महत्थं महग्घं मह-
रिहं पाहुडं उवणेति, २ ता एवं वयासी—एवं खलु देवाणुप्पिया ! चिलाए
चोरसेणावती सीद्दगुहातो चोरपल्लीतो इहं हव्वमागम्म पंचहिं चोरसएहिं सद्धिं
५ मम गिहं घाएत्ता सुबहुं धण-कणगं सुंसुमं च दारियं गहाय जाव पडिगते । तं
इच्छामो णं देवाणुप्पिया ! सुंसुमाए दारियाए कूवं गमित्तए, तुंभे णं देवाणु-
प्पिया ! से विपुले धण-कणग-[रयण-मणि-मोत्तिय-संख-सिल-प्पवाल-रत्तरयण-संत-
सार-सावतेज्जं], ममं सुंसुमा दारिया ।

तते णं ते णगरगुत्तिया धणस्स एयमद्धं पडिसुणेंति, २ ता सन्नद्ध
१० जाव गहियाउहंपहरणा महया २ उक्किट्ठि० जाव समुद्धरवभूयं पिव करेमाणा
रायगिहांतो णिग्गच्छंति, २ ता जेणेव चिलाते चोरे तेणेव उवागच्छंति,
२ चिलाएणं चोरसेणावतिणा सद्धिं संपलग्गा यावि होत्था । तते णं ते
णगरगुत्तिया चिलायं चोरसेणावतिं हयमहिय जाव पडिसेहेंति । तते णं ते पंच
चोरसया णगरगुत्तिएहिं हतमहिय जाव पडिसेहिया समाणा तं विपुलं धण-कणग-
१५ [रयण-मणि-मोत्तिय-संख-सिलप्पवाल-रत्तरयणसंतसारसावतेज्जं] विच्छेदुमाणा य
विप्पेकिरेमाणा य सव्वतो समंता विप्पलाइत्था । तते णं ते णगरगुत्तिया तं विपुलं
धण-कणगं गेण्हंति, २ ता जेणेव रायगिहे नगरे तेणेव उवागच्छंति ।

तते णं से चिलाए तं चोरसेणं तेहिं णगरगुत्तिएहिं हयमहियपवरवीरघाइय जाव

१. 'कणग' जे १ । अत्र 'रयण-मणि' इत्यादिकोऽवशिष्टः पाठोऽपि विवक्षितो भवेत्, दृश्यतां
पृ० ३४१ टि० १७ ॥ २. पृ० ४९ प० १ ॥ ३. महत्थं ३ पाहुडं हे १ जे १ विना । महत्थ
जाव पाहुडं हे १ जे १ ॥ ४. प्रतिपु पाठाः—महत्थं ३ उव० हे २ । महत्थ उव० हे २ विना ।
महत्थं पाहुडं जाव उव० हे १ जे १ ॥ ५. तुंभं ण हे १, २, जे २ विना ॥ ६. 'मोत्ति'
ला १ । एवमग्रेऽपि ॥ ७. 'हव्वपहरणा' महया उक्किट्ठ हे १ जे १ ॥ ८. उक्किट्ठ हे २ खं १ विना ॥
९. 'गिहातो' २ जेणेव हे २ । अत्र 'गिहातो' णगरातो इत्यपि विवक्षित भवेत् ॥ १०. 'मोत्ति'
जे २ ला १ ॥ ११. पडिसेहिया हे १ जे १ विना नास्ति ॥ १२. कणगं हे १ जे १
ला २ ॥ १३. विच्छेद० हे १ जे १ लो० । विच्छेद० ला १ ॥ १४. 'किरमाणा' लो० विना ॥
१५. 'गच्छंति' २ हे १ जे १ ॥ १६. 'सेण' ला १ ॥ १७. प्रतिपु पाठाः—हय पवर भीते हे २
लो० जे २ ला १, २, ३, हे ३, ४ । हयमहिय पवरजाव भीते हे १ । हयपवरवीरघाइयं भीते
ख १ । हयमहियवरगुत्तिएहिं जाव भीए जे १ । अत्र जावशब्देन 'हयमहियपवरवीरघाइय-
त्रिवर्द्धिपविंशयश्रमग किच्छापाणेवगय दिपोदिसि पडिसेहिय पापित्ता' इति पूर्णः पाठो
विवक्षितः । दृश्यता पृ० १७५ पं० १७ ॥

भीते तत्थे सुंसुमं दारियं गहाय एगं महं अंगामियं दीहमद्धं अडविं अणुपविट्ठे । तते णं धणे सत्थवाहे सुंसुमं दारियं चिलाएणं अडवीमुहिं अवहीरमाणिं पासित्ताणं पंचहिं पुत्तेहिं सद्धिं अप्पच्छट्ठे सनद्धचद्ध[वम्मियकत्रए उप्पीलियसरासणपट्टीए गहियाउहपहरणे] चिलायस्स पदमगंविहिं अणुगच्छमाणे अभिगज्जंते हक्कारेमाणे पुंक्कोरमाणे अभितज्जेमाणे अभितासेमाणे पिट्ठतो अणुगच्छति । ५

तते 'णं से' चिलाए तं धणं सत्थवाहं पंचहिं पुत्तेहिं सद्धिं अप्पच्छट्ठं सन्नद्ध-चद्ध[वम्मियकत्रयं उप्पीलियसरासणपट्टीयं गहियाउहपहरणं] समणुगच्छमाणं पासति, २ अथामे अवले अवीरिए अपुरिसक्कारपरक्कमे जाहे णो संचाएति सुंसुमं दारियं णिव्वाहेत्तए ताहे संते तंते परितंते नीलुप्पल[गवँल्लुगुलिय-अयसिकुसुमप्पगासं खुरधारं] असिं परामुसति, २ ता सुंसुमाए दारियाए उत्तमंगं छिंदति, २ तं १० गहाय तं अंगामियं अडविं अणुपविट्ठे । तते णं से चिलाते तीसे अंगामियाए अडवीए तण्हाते अभिमूते समाणे पँम्हुट्ठदिसामाए सीहगुहं चोरपँलिं असंपत्ते अंतरा चेव कालगते ।

एवामेव समणाउसो ! 'जो जाव पव्वतिए समाणे इमस्स ओराल्लियस्स सरीरस्स वंतासवस्स जौव विद्धंसणधम्मस्स वण्णहेउं वा जाव आहारमाहारेति, से १५

१. आगा° हे १ जे १ विना । "आगा(आगा जे १, २ हे १)मियं ति अग्राभिकां दीहमद्ध ति दीर्घमार्गाम्"—अटी० ॥ २. अणु° नास्ति हे १ जे १ ॥ ३. 'मुह हे १, २ ॥ ४. 'गत्तीहिं हे २ । "पयमगविहिं ति पदमार्गप्रचारम्"—अटी० । ५. अभिगच्छते अणुगिज्जेमाणे हक्कारेमाणे सं १ ला २, ३, हे ३, ४ जे २ ॥ ६. पोक्का° ला १ । पुक्कारेमाणे नास्ति खं १ हेमू० २ लो० ॥ ७. णं से चि° ला २ । णं ति चि° ला १ ॥ ८. से जे २ हेसं० ४ विना नास्ति ॥ ९. अप्पच्छट्ठं हे २ ॥ १०. सनद्धचद्ध हे १ जे १ मत्थे नास्ति ॥ ११. समणुग पासति इति प्रतिषु पाठः ॥ १२. अथामे ४ जाहे इति प्रतिषु पाठः ॥ १३. परिसंते हे १ जे १ विना । परिसंते ख १ । दृश्यता पृ० १०५ पं० ४ ॥ १४. दृश्यता पृ० १०८ पं० १३, पृ० १९६ पं० ८ ॥ १५. उत्तमंगं हे १ जे १ ॥ १६. आगा° ला १ विना ॥ १७. आगा° ला १ विना । आगा° हे २ जे १ ॥ १८. पट्ठट्ठं हे १ जे १ । "पँम्हुट्ठदिसाभाए चि विट्ठमृत्तिदिग्भागः, अंतरा चेव कालगए चि इह एतावदेवोपयोगीति आव-इयकादिप्रसिद्ध तदीयं शेषचरितं साधुदर्शनोपशमाद्युपदेशनसम्यक्त्वपरिभावनवज्रतुण्डकीटिकाभक्षण-देवलोकागमनलक्षण नोक्तमिति न विरोधः सम्भावनीयः"—अटी० ॥ १९. 'पछिमसपत्ते हे २ ॥ २०. जो जे १ हे १ विना नास्ति, दृश्यता पृ० १०० पं० ४ ॥ २१. 'यसरीरस्स हे १ जे १ विना । दृश्यता पृ० ९२ पं० १७ ॥ २२. दृश्यता पृ० १७८ पं० ३ ॥ २३. आहारं आहा° हे १ विना । दृश्यता पृ० ९२ पं० १८ ॥

णं इहलोए चेव बहूणं समणानं बहूणं समणीणं बहूणं सावयाणं बहूणं सावियाणं य हीलणिजे जाव अणुपरियट्टिस्सति, जहा वा से चिलाते तकरे ।

तते णं से धणे सत्थवाहे पंचहिं पुत्तेहिं अप्पच्छे चिलायं पैरिधाडेमाणे संते तंते परितंते नो संचाएति चिलातं चोरसेणावति साहत्थि गिण्हत्तए । से णं ततो पडिनियत्तति, २ जेणेव सा सुंसुमा [दारिया] चिलाएणं जीवियाओ ववरोविण्हिया तेणेव उवागच्छति, २ सुंसुमं दारियं चिलाएणं जीवियातो ववरोवियं पासति, २ परसुनियत्ते व्व चंपगपायवे [धस ति धरणीयलंसि सव्वंगेहिं सन्नवइए] । तते णं से धणे सत्थवाहे अप्पच्छे आसत्थे कूवमाणे कंदमाणे विलवमाणे महया २ सदेणं कुहकुहस्स परुत्ते सुचिरं कालं वाहमोक्खं करेति ।

१० तते णं से धणे सत्थवाहे पंचहिं पुत्तेहिं अप्पच्छे चिलायं तीसे अंगामियाए अडवीए सव्वतो समंता परिधाडेमाणे तण्हाए छुहाए य परम्भाहते संमाणे तीसे अंगामियाए अडवीए सव्वतो समंता उदगस्स मग्गणगवेसणं करेति, २ संते तंते परितंते णिव्विण्णे तीसे आ(अ)ंगामियाए [अडवीए] उदगं अणासाएमाणे जेणेव सां सुंसुमा [दारिया] जीवियातो ववरोविण्हिया तेणेव उवागच्छति, २ जेहं पुत्तं धणे सदावेति, २ एवं वयासी—एवं खलु

१ समणानं ४ हील^० इति प्रतिपु पाठः ॥ २. परिधाडेमाणे जेणेव सा सुंसुमा [दारिया. हे.] चिलाएण जीवियाओ ववरोविण्हिया तेणेव उवागच्छइ संते तंते परितंते नो संचाएइ चिलायं चोरसेणावहं साहत्थि गिण्हत्तए, से ण तन्नो पडिनियत्तए सुंसुम दारिय चिलाएणं जीवियाओ ववरोविय पासइ हे १ जे १ ॥ ३. 'नियत्तेति २ जेणेव जे २ । 'नियत्तइ जेणेव हे २ ख १ ला १ ॥ ४. '२' नारित हे २ खं १ ॥ ५. 'से व चंपगलयायवे सं १ ला २, ३, हे ३, ४, जे २ । दस्यता पृ० ८५ पं० १८ ॥ ६. आगमे हे १ जे १ । दस्यता पृ० ८५ पं० १९ ॥ ७. कदमाणे नास्ति हे १, २, जे १ ॥ ८. कुहु^० हे २ ॥ ९. "वाहपामोक्ख ति अश्रुविमोचनम्"—अटी० ॥ १०. करेति २ जे १ विना ॥ ११. आगा^० हे २ ला १ खं १ विना ॥ १२. तण्हाए छुहाए य जे १ विना । दस्यता पृ० ६१ पं० १३ ॥ १३. हे २ विना—परिभमंते लो० हे १ जे १ । परम्भते जे २ सं १ खं १ ला २, ३ हे ३, ४ । परिभमते ला १ । परम्भए लासं० ३ । दस्यता पृ० ६१ पं० १३ । "परम्भाहए ति परम्भाहतो वाधितः" इति ज्ञाताधर्मकथाङ्गप्रथमाध्ययनटीकायाम् ॥ १४. समणे य तीसे हे २ ॥ १५. आगा^० हे २ विना ॥ १६. समतातो उ^० खं १ ॥ १७. करेति २ जे १ । करेति ला १, २ । करेति हे २ खं १ ला ३ हे ४ ॥ १८. अत्र सर्वेषु हस्तलिखितादर्शेषु आगामियाए इत्येव पाठः, अतः परं 'अडवीए उदगस्स मग्गणगवेसण करेमाणे नो चेव ण उदग आसादेति, तते ण' इत्यधिकः पाठो मुद्रिते न्यपलभ्यते, किन्तु हस्तलिखितादर्शेषु कुत्रापि नोपलभ्यते ॥ १९. सा नास्ति हे १ विना ॥ २०. जेहपुत्त जे १ ला १ ॥

पुत्ता ! सुंसुमाए दारियाए अट्टाए चिलायं तक्करं सव्वतो समंता परिधाडेमाणा
तण्हाए छुहाए ये अभिभूया समाणा इमीसे अंगामियाए अडवीए उदगस्स
मग्गणगवेसणं करेमाणा णो चेव णं उदगं आसादेमो, तते णं उदगं अणासाएमाणा
णो संचाएमो रायगिहं संपावित्तए, तं णं तुब्भे ममं देवाणुप्पिया ! जीवियातो
ववरोवेह, मम मंसं च सोणियं च आहारेह, तेणं आहारेणं अँवड्ढा समाणा ततो
पच्छा इमं अंगामियं अडविं णित्थँरिहिह, रायगिहं च संपाँविहिह, मिर्त्त-[णाइ]-
णियय[-सयण-संवंधि-परिजणेण सद्धिं] अभिसमार्गच्छिहिह, अत्थस्स य धम्मस्स
य पुण्णस्स य आमागी भविस्सह ।

तते णं से जेडुपुत्ते धणेणं सत्थवाहेणं एवं बुत्ते समाणे धणं सत्थवाहं
एवं वदासी—तुब्भे णं तातो ! अम्हं 'पिया गुरुजणया देवैयभूया ठवका १०
पतिट्ठवका संरक्खणीं संगोवगा, तं कहं णं अम्हे तातो ! तुब्भे जीविताओ
ववरोवेमो, तुब्भं णं मंसं च सोणियं च आहारेमो ? तं तुब्भे णं तातो !
ममं जीवियातो ववरोवेह, मंसं च सोणियं च आहारेह, अंगामियं अडविं
णित्थँरिह, तं चेव सँव्वं भणति जाव अत्थस्स य धम्मस्स य पुण्णस्स य आमागी
भविस्सह । तते 'णं तं धणं सत्थवाहं दोच्चे पुत्ते एवं वयासी—मा णं तातो ! १५

१. य नास्ति हे १, २, जे १ लो० ला १ ॥ २. आगा० खं १ ला १ विना ॥ ३. 'रोवेह २
मंसं च सोणियं च आमाहत्ता ततो पच्छा हे १ । 'रोवेहिं मंसं च सोणियं च आसाहत्तएततो
पच्छा जे १ ॥ ४. अवयद्धा ला २ हे ४ । अवयद्धा ला ३ । अवट्ठदा खं १ । अवट्ठदा हे २ ॥
५. आगा० हे २ खं १ लो० सं १ विना ॥ ६. 'रिहह हे १ जे १ । 'रह हे २ । 'रेहिह ला २ ॥
७. 'वेहह हे १ जे १ । 'विहह लो० जे २ खं १ ला ३ हेमू० ४ हे ३ ॥ ८. प्रतिपु पाठाः—
मित्तणिययभिसमा० जे १ । मित्तणिययभिसमा० हे १, २, ३, ४, ला १, जे २ लो० । मित्तणाणि-
ययभिसमा० ला २ । मित्त[णाई-लासं ३]णियययभिसमा० लामू० ३ । मित्तणिययभिसमा०
खं १ । दृश्यता पृ० १०६ पं० १३ ॥ ९. 'गच्छिहह हे १ जे १ ॥ १०. "पिया इत्यादौ पिता
उपचारतो लोकेऽन्योऽपि रुढः । यदाह—'जनेता चोपनेता च यश्च विद्या प्रयच्छति । अन्नदाता
मयत्राता पद्धते पितरः स्मृताः ॥' इति जनकग्रहणम्, स्थापकाः गृहस्थधर्मं दारादिसंग्राहणात्,
प्रतिष्ठापकाः रालादिसमक्ष स्वपदनिवेशनेन, संरक्षकाः नानाव्यसनेभ्यः, संगोपकाः यदृच्छाचारि-
तायां संवारणात्"—अटी० ॥ ११. देवयखा हे १ ॥ १२. 'गा चा संगो जे १ ॥ १३. कह
णं अम्हे तातो जे २ लो० हे २, ३ ला १ । कहं तातो हे १ जे १ ॥ १४. तुब्भ मंसं जे १ ॥
१५. आगा० हे १ जे १ ला १ विना ॥ १६. 'रेह हे १ जे १ ॥ १७. पुव्व जे २ हे ४ ॥ १८.
भणति हे २ । भवति खं १ । भवह ला २, ३ । भण्णह जे २ हे ४ ॥ १९. प्रतिपु पाठाः—
जाव अत्थ ३ आमागी हे १ जे १ विना । जाव अत्थ ३ भागी लो० । जाव पुण्णभागी हे १
जे १ ॥ २०. प्रतिपु पाठाः—'णं तं धणं हे १ । णं धणं हे १ विना । णं से धणे जे १ ॥

अम्हे "जेइं भायरं गुं देवयं जीवियातो ववरोवेमो, तुम्मे णं तातो ! ममं जीवियातो ववरोवेह जाव आभागी भविस्सह । एवं जाव पंचमे पुत्ते ।

तते णं से धणे सत्थवाहे पंचपुत्ताणं हियइच्छियं जाणित्ता ते पंच पुत्ते एवं वयासी—मा णं अम्हे पुत्ता ! एगमवि जीवियातो ववरोवेमो, एस णं सुंसुमाए दारियाए सरीरए णिप्पाणे जाव जीवविप्पजडे, तं सेयं खलु पुत्ता ! अम्हं सुंसुमाए दारियाए मंसं च सोणियं च आहारेत्तए । तते णं अम्हे तेणं आहारेणं अवड्डद्धा समाणा रायगिहं संपाउणिस्सामो । तते णं ते पंच पुत्ता धणेणं सत्थवाहेणं एवं वुत्ता समाणा एयमहं पडिसुणेंति ।

तते णं से धणे सत्थवाहे पंचहिं पुत्तेहिं सद्धिं अरणिं करेति, २ सरगं करेति, २ ता सरएणं अरणिं महेति, २ ता अरिगं पाडेति, २ अरिगं संधुंकेति, २ दारुयोंतिं पक्खिवेति, २ अरिगं पज्जालेति, २ सुंसुमाए दारियाए "मंसं पइत्ता "मंसं च सोणियं च आहारेति । तेणं आहारेणं अवड्डद्धा समाणा रायगिहं नयरं संपत्ता मित्त-णाइ[-णियय-सयण-संवंधि-परिजणेण सद्धिं] अभि-समण्णागता, तस्स यं विपुलस्स धण-कणग-रयण जाव आभागी जाया "वि होत्था । तते णं से धणे सत्थवाहे सुंसुमाए दारियाए वहुइं लोइयाइं जाव विगयसोए जाते यावि होत्था ।

१४०. ते णं काले णं ते णं समए णं समणे भगवं महावीरे रायगिहे णगरे

१. अम्हे नास्ति जे १ हे १ । २. जेइंभायरं जे १ लो० ॥ ३. गुरु जाव आभागी हे १ जे १ ॥ ४. णं तुम्मे पुत्ता हे २ ॥ ५. सरीरे गि० हे १ जे १ ॥ ६. प्रतिपु पाठाः—अवड्डद्धा खं १ जे १ । अवयद्धा लो० । अवत्थद्धा हे १, ३, ४ ला १, २, ३, जे २ । दइयता पृ० ३४५ पं० ५ टि० ४, पृ० २९५ पं० ५ ॥ ७. "गिहं पाठ०" हे १ जे १ ॥ ८. "अरणिं ति अरणिरेग्गेः उत्पादनार्थं निर्मय्यते यद्वाह, सरगं करेइ ति शरको निर्मय्यते तद्येनेति"—अटी० ॥ ९. "क्खेइ जे १ ॥ "प्रदीपेस्तेअव - सन्दुम - संधुका - ऽन्मुत्ताः ८।४।१५२। प्रदीप्यतेरेते चत्वार आदेशा वा भवन्ति, तेअवइ, सन्दुमइ, सन्धुक्इ, अन्मुत्तइ, पजीवइ" इति सिद्धहेमप्राकृतव्याकरणे ॥ १०. "याइं हे १ । "याति लो० ॥ ११. पक्खिवति हे २ ख १ विना । पक्खिवंति जे १ ॥ १२. पज्जालेति जे १ ॥ १३. मंसं पइत्ता हे १ जे १ विना नास्ति ॥ १४. मंसं च जे १ मध्ये नास्ति ॥ १५. अवत्थद्धा हे २ विना । अवत्थद्धा खं १ । अवयद्धा लो० । दइयता पं० ७ ॥ १६ य नास्ति हे १ जे १ ॥ १७. जाव शब्देन 'मगि-मोत्तिय-संख-सिलप्पवाल रचरयण-सत्तसारसावतेजस्स' इति पाठो ग्राह्यः । दइयता पृ० ३४२ पं० ७ ॥ १८. विदोत्था हे १, २ जे १ लो० ला १ मध्ये नास्ति ॥ १९. दइयता पृ० ८७ पं० ८ ॥

गुणसिलए चेइए समोसढे । तए णं धणे सत्थवाहे सपुत्ते धम्मं सोच्चा पव्वइया,
एक्कारसंगवीइ, मासियाए संलेहणाए सोहम्मे उववण्णा, महाविदेहे वासे 'सिज्झि-
हिंति ।

जहा वि य णं जंबू ! धणेणं सत्थवाहेणं णो वण्णेहेउं वा नो रूवहेउं
वा णो चलहेउं वा नो विसयहेउं वा सुंसुमाए दारियाए मंस-सोणिए आहारिए ५
नैन्नत्थ एगाए रायगिहं संपावणइयाए, एवामेव समणाउसो ! जो अम्हं निग्गंथो
वा निग्गंथी वा इमस्स ओरालियस्स सरीरस्स वंतासवस्स पित्तासवस्स सुक्कासवस्स
सोणियासवस्स जाव अवस्सविप्पजहियव्वस्स नो वण्णेहेउं वा नो रूवहेउं वा
नो चलहेउं वा नो विसयहेउं वा आहारं आहारेंति नैन्नत्थ एगाए सिद्धिगमण-
संपावणइयाए, से णं इहभवे चेव बहूणं समणाणं बहूणं समणीणं बहूणं सावगाणं १०
बहूणं साविगाणं अच्चणिजे जाव वीतिवत्तिस्सति ।

एवं खलु जंबू ! समणेणं भगवता महावीरेणं अट्टारसमस्स णायज्झयणस्स
अयमट्ठे पण्णत्ते ति' वेमि ।

॥ अट्टारसमं णायज्झयणं संमत्तं ॥ १८ ॥

१. चेइए जाव समो' हे १ जे १ ॥ २. 'सढे तए णं धणे सत्थवाहे सपुत्ते धम्मं सोच्चा पव्वइए
एक्कारसंगवी मासियाए संलेहणाए सोहम्मे उक्वण्णा महाविदेहे वासे सिज्झिहिंति हे १ जे १ ।
अत्र हे १ जे १ पाठः समीचीनतरो भाति तथापि सिज्झिहिंति इति बहुवचनान्तः पाठः हे १
जे १ मध्येऽन्येषु च हस्तलिखितादर्शेषु प्रायः सर्वत्रोपलभ्यत इति हे १ जे १ पाठं विहाय अपर
एव पाठोऽत्र मूलेऽध्याभिराहतः ॥ २. 'गवी मासि' लो० विना । दृश्यता पृ० १४१ पं० १९ ॥
३. सिज्झिहिंति ला १ ॥ ४. धणेणं समणेणं सत्थ' जे १ ॥ ५. नन्नत्थ रायगिहं संपाउणइयाए
हे १ जे १ लो० ॥ ६. 'यसरीस्स हे १ जे १ विना । दृश्यता पृ० ९२ पं० १७, पृ० १७८ पं०
३, पृ० ३४३ पं० १४ ॥ ७ नो वीरियहेउं जे १ ॥ ८. "नन्नत्थ त्ति एकस्याः सिद्धिगमनप्रापणा-
र्थताया अन्यत्र नाहारमाहारयति, ता वर्जयित्वा कारणान्तरेण नाहारयतीत्यर्थः, तत्र सिद्धिगमनस्य
सिद्धिगतैर्धः प्रापणरुद्धणोऽर्थः प्राप्तिरित्यर्थः, तस्य भावस्तत्ता, तस्या इति"—अटी० ॥ ९
वीतिवत्तिस्सति ख १ हे १ लो० विना ॥ १०. ति वेमि हे १ ॥

[एगूणवीसइमं अज्झयणं 'पुंडरीए']

१४१. जति णं भंते ! समणेणं भगवया महावीरेणं अट्टारसमस्स नायज्झ-
यणस्स अयमट्ठे पण्णत्ते, एगूणवीसतिमस्स नायज्झयणस्स के अट्ठे पण्णत्ते ?

एवं खलु जंबू ! ते णं काले णं ते णं समए णं इहेव जंबुदीवे दीवे, पुव्वविदेहे
५ वासे, सीताए महाणदीए उत्तरिल्ले कूले, 'नीलवंतस्स दाहिणेणं, उत्तरिल्लस्स सीता-
मुहवणसंडस्स पंचत्थिमेणं, एगसेलंगस्स वक्खारपव्वतस्स पुरत्थिमेणं, एत्थ णं
पुक्खलवती णामं विजए पण्णत्ते । तत्थ णं 'पुंडरिगिणी णामं रायहाणी पण्णत्ता
णवजोतणवित्थिण्णा दुवालसजोयणायामा जाव पंचक्खं देवलोगभूया पासातीया
दरिसणिज्जा अभिरूवा पडिरूवा । 'तीसे णं पुंडरिगिणीए णयरीए उत्तरपुंरत्थिमे
१० "दिसिभागो णल्लिणिवणे णामं उज्जाणे । तत्थ णं "पुंडरिगिणीए रायहाणीए
महापउमे णामं राया होत्था, तस्स णं पउमावती णामं देवी होत्था, तस्स णं
महापउमस्स रण्णो पुत्ता पउमावतीए देवीए अत्तया दुवे कुमारा होत्था—तंजहा
—'पुंडरीए य कंडरीए य—सुकुमालपाणिपाया । 'पुंडरीए जुवराया ।

ते णं काले णं ते णं समए णं थेरागमणं, महापउमे राया णिग्गते, धम्मं
१५ सोच्चा पुंडरीयं रज्जे ठवेत्ता पव्वतिए, 'पुंडरीए राया जाते, कंडरीए जुवरैया ।
महापउमे अणगारे चोदस पुव्वाइं अहिज्झइ, तते णं थेरा वहिया जणवयविहारं
विहरंति, तते णं महापउमे चहूणि वासाणि जाव सिद्धे ।

१४२. तते णं ते थेरा अन्नया कैयाइ पुणरवि पुंडरिगिणीए नयरीए

-
१. °स्स अय के अट्ठे जे १ ॥ २. नेल° खं १ ॥ ३. पच्छिमेण सं १ ला २, ३, हे ३, ४ जे २ ॥
४. °सेलस्स जे २ ॥ ५. पोक्ख° लों० ॥ ६. पुंडरिगिणी हे १ ॥ ७. नामं नयरी रायहाणी
पण्णत्ता हे १ जे १ । नाम नयरी पण्णत्ता लों० ॥ ८. पचक्ख दे° लों० ॥ ९. तत्थ ण हे १ जे १ ॥
१०. त्थिमिल्ले हे २ ॥ ११. दिसिभागो हे मू० २ ॥ १२. णल्लिण° जे १ ॥ १३. उज्जाणं
ख १ ॥ १४. पुंडर° हे १ ॥ १५. तत्थ ण ख १ ॥ १६. पुंडरिए य कंडरिए य हे २ ॥
१७. पाणिपाया हे १ जे १ मध्ये नास्ति ॥ १८. पोड° लों० । एवमप्रेऽपि क्वचित् पुंड° इति पाठः,
क्वचिच्च °पोड° इति पाठो हस्तलिखितादर्शेषूपलभ्यत इति ध्येयम् ॥ १९. °ए य जुव° खं १ ॥
२०. पोडरीय जे १ खं १ विना । पोडरियं हे १ ॥ २१. पोडरिए हे १ ॥ २२. कंडरिए हे २ ॥
२३. 'राया होत्था महा° हे १ जे १ ॥ २४. पउमे राया चोदस° हे १ ॥ २५. विहरति सं १ ला १,
३, हे ३, ४, जे २ ॥ २६. कयाइ नास्ति हे १ जे १ ॥ २७. हे २ विना—°ए नयरीए राय-
हाणीए णल्लिण° हे १ जे १ । °ए रायहाणीए णल्लिण° सं १ ला १, २, ३, हे ३, ४, जे २ खं १ ॥

णलिणीवणे उज्जाणे समोसहा, पोंडरीए राया णिग्गते, कंडरीए महाजणसहं सोच्चा जहा महन्वलो जाव पज्जुवासति, थेरा धम्मं परिकहेति, पुंडरीए समणोवासए जाते जाव पडिगते ।

तते णं से कंडरीए उट्ठाए उट्ठेति, उट्ठाए उट्ठेत्ता जाँव से जहेयं तुम्हे वदह जं णवरं पुंडरीयं रायं आपुच्छामि, ∞ तए णं जाँव पव्वयामि । अहासुहं देवाणुप्पिया ! मा पडिबंघं करेहि । तए णं से कंडरीए जाँव थेरे नमंसइ, अंतियाओ पडिनिक्खमइ, तमेव चाउग्घटं आसरहं दुरुहति जाँव पच्चोरुहइ, जेणेव पुंडरीए राया तेणेव उवागच्छति, २ करयल \triangleright जाव पुंडरीयं रायं एवं वयासी—एवं खलु "देवाणुप्पिया ! मए थेराणं" अंतिए धम्मे निसंते, से धम्मे अभिरुइए, तए णं देवाणुप्पिया ! जाव पव्वइत्तए ।

१०

तए 'णं से पुंडरीए कंडरीयं एवं वयासी—मा णं तुमं भाउया ! इदाणिं मुंडे जाव पव्वहि, अहं 'णं तुमं महया २ रायामिसेएणं अभिसिंचामि । तए णं से कंडरीए पुंडरीयस्स रण्णो एयमट्ठं णो आढाति जाव तुसिणीए संचिद्धति । तते णं पुंडरीए राया कंडरीयं दोच्चं पि तच्चं पि एवं वयासी जाव तुसिणीए संचिद्धति । तते णं पुंडरीए कंडरीयं कुमारं जाहे नो संचाएति बहूहि औघवणाहि य पण्णवणाहि य सण्णवणाहि य विण्णवणाहि य तोहे अकामए "चेव एयमट्ठं अणु

१२

१. महावलो हे १, २, जे १ । दृश्यता भगवतीसूत्रे ११।११।५४।, ९।३३।२८ ॥
 २. धम्मं कहति हे १ जे १ ॥ ३. उट्ठाए उट्ठाइ, उट्ठाए उट्ठाइत्ता जाव हे २ । दृश्यता भगवतीसूत्रे ९।३३ । ३०-३३ ॥ ४. जाव णवर पोंडरी(रि-हे १)य हे १ जे १ । दृश्यता पृ० ४३ पं० १०-१५ ॥ ५. ∞ \triangleright एनच्चिह्नान्तर्गतः पाठः खं १ हे १, २ जे १ लो० मध्ये नास्ति ॥ ६. णं जहा पव्वं ला १ । दृश्यता पृ० ४३ पं० १५-१६ ॥ ७. मा पडिबंघं करेहि ला १ विना नास्ति । किञ्च, ला १ मध्येऽपि करेहि इत्यस्य स्थाने करेइ इत्यशुद्धः पाठो लिखित इत्यपि ध्येयम् ॥ ८. जाव नमसइ ला १ । दृश्यता पृ० ४३ पं० १७ । ९. दृश्यता पृ० ४३ पं० १९ ॥ १०. देवाणुप्पिया जे २ ला २, ३ हे ३, ४ विना नास्ति ॥ ११. प्रतिषु पाठाः—अंतिए जाव धम्मे निसंते से धम्मे अभिरुइए तए णं देवा जाव पव्वइत्तए सं १ ला २, ३, हे ३, ४, जे २ । अंतिए धम्मे निसंते जाव पव्वइत्तए हे १, २ ख १ जे १, लो० ला १ । दृश्यता पृ० ४४ पं० ११-१४ ॥ १२. से नास्ति हे १, २, खं १ लो० जे १ ला १ ॥ १३. तुम देवाणुप्पिया जाव पव्वयाहि ला २ हे ३ ॥ १४. पव्वयाहि सं १ ला २, ३, हे ३, ४ जे २ ॥ १५. णं नास्ति हे १, २, खं १, लो० जे १ ला १ ॥ १६. महारायामिसेएणं हे १, २, ख १ जे १ लो० । दृश्यता पृ० ४९ पं० ९ ॥ १७. रण्णो नास्ति हे १, २, खं १ जे १ लो० ॥ १८. तच्चं पि नास्ति हे १ जे १ ॥ १९. दृश्यता पृ० ४८ पं० १७ ॥ २०. अकामे चेव हे १ जे १ ॥ २१. चेव एवं अणुं हे १ । चेव तमट्ठं अणुं खं १ ॥

मन्निस्था जाव णिक्खमणाभिसेएणं अभिसिंचति जाव थेराणं सीसभिकखं दैल्यति । पव्वतिए अणगारे जाए एक्कारसंगवी । तते णं थेरा भगवंतो अन्नया कयाइ पुंडरि-
गिगीओ नयरीओ णलिणीवणाओ उज्जाणाओ पडिणिक्खमंति, वहिया जणवयविहारं
विहरंति ।

५ १४३. तते णं तस्स कंडरीयस्स अणगारस्स तेहिं अंतेहि य पंतेहि य जहा
सेलगस्स जाव दाहवकंतीए यावि विहरति । तते णं ते थेरा अन्नया जेणेव पोंड-
रिगिणी तेणेव उवागच्छंति, २ णलिणिवणे समोसदा, पोंडरीए णिगते, धम्मं
सुणेति । तए णं पोंडरीए राया धम्मं सोच्चा जेणेव कंडरीए अणगारे तेणेव
उवागच्छति, २ ता कंडरीयं वंदति णमंसति, २ ता कंडरीयस्स अणगारस्स
१० सरीरगं सच्चावाहं सरोयं पासति, २ ता जेणेव थेरा भगवंतो तेणेव उवागच्छति,
२ थेरे भगवंते वंदति णमंसइ, २ ता एवं वयासी—अहण्णं भंते ! कंडरीयस्स
अणगारस्स अहापवतेहिं ओसदभेसजेहिं जाव तेइच्छं औउट्टामि, तं तुब्भे णं
भंते ! मम जाणसालासु समोसरह ।

१५ तते णं थेरा भगवंतो "पुंडरीयस्स [एयमट्ठं] पडिसुंणेंति, २ जाव उवसंपज्जि-
त्ताणं विहरंति । तते णं "पुंडरीए राया जहा महुए सेलगस्स जाव चलियसरीरे
जाते । तते णं थेरा भगवंतो "पुंडरीयं रायं आपुच्छंति, २ ता वहिया जणवय-
विहरंति । तते णं से कंडरीए ताओ रोयायंकाओ विप्पमुक्के समाणे तंसि
मणुणंसि असण-पाण-खाइम-साइमंसि मुच्छिए "गिद्धे गढिए अज्झोववन्ने णो
संचाएइ "पोंडरीयं आपुच्छिता वहिया अब्भुज्जएणं जाव विहरित्तए, तत्थेव

१. दृश्यता पृ० ११२ प० १५ । दृश्यता भगवतीसूत्रे ९।३३।४५-४९ ॥ २. दृश्यता
पृ० ५५ प० २-१३ ॥ ३. वल्लइ पव्वं हे १ ॥ ४. जाव पृ० हे १ जे १ लो० विना ।
दृश्यता पृ० ११३ पं० ७, भगवतीसूत्रे २।१।३७-३९ ॥ ५. थेरा जाव जणवयविहारं
विहरइ हे १ जे १ ॥ ६. दृश्यता पृ० १२४ प० १७, पृ० १२५ टि० १, ४ ॥ ७. पुंडरगी०
ला १ । पोंडरगी० हे १ ॥ ८. तेणेव समोसदा पोंडरीए हे १ जे १ ॥ ९. पुट्ठं हे २ ॥
१०. सरुय ए १ । सरुयं ला १ लो० । दृश्यता पृ० १२५ पं० ७ ॥ ११. जेणेव थेरा
भगवंतो तेणेव उवागच्छति, २ नास्ति हे १ जे १ ॥ १२. अणगारस्स सरीरगं सच्चावाहं सरोग
अहापवतेहिं हे १ ॥ १३. पव्वतेहिं जे १ ॥ १४. दृश्यता पृ० १२५ पं० ८ ॥ १५. आउट्टामि
ए १ ॥ १६. पोंडरियस्स हे १ जे १ ॥ १७. दृश्यता पृ० १२५ प० ९ ॥ १८. सुणति
हे १ ए १ ॥ १९. पोंडं हे १ जे १ खं १ लो० ॥ २०. पोंडं लो० ॥ २१. गिद्धिए हे १
जे १ ॥ २२. पोंडं ए १ हे २ ॥ २३. दृश्यता पृ० १२७ प० ८ ॥

ओसण्णे जाते । तते णं से 'पुंडरीए इमीसे कहाए लद्धेइ समाणे ण्हाते अंतेउर-
परियालसद्धिं संरिखुडे जेणेव कंडरीए अणगारे तेणेव उवागच्छइ, २ ता कंडरीयं
तिक्खुत्तो आयाहिणपयाहिणं करेइ, २ ता वंदति णमंसति, २ ता एवं वयासी-
धन्ने सि णं तुमं देवाणुप्पिया ! कयत्थे, कयपुत्ते, कयलक्खणे, सुलद्धे णं देवा-
णुप्पिया ! तव माणुस्सए जम्मजीवियफले जे णं तुमं रज्जं च जाँव अंतेउरं च विच्छ- ५
इत्ता विग्गोवइत्ता जाव पव्वतिए, अहं णं अहण्णे अपुण्णे अकयपुण्णे रज्जे य
जाव अंतेउरे य माणुस्सएसु य कामभोगेसु मुच्छिते जाव अज्झोववन्ने नो संचा-
एमि जाव पव्वत्तिए । तं धन्ने सि णं तुमं देवाणुप्पिया ! जाव जीवियफले ।

तते णं से कंडरीए अणगारे 'पुंडरीयस्स एयमद्वं णो आढाति जाव संचिद्वति ।
तते णं कंडरीए 'पोंडरीएणं दोव्वं पि तच्चं पि एवं वुत्ते समाणे अकामए अँवसवसे १०
लज्जाए गारवेण य पोंडरीयं आपुच्छति, २ थेरेहिं सद्धिं वहिया जणवयविहारं
विहरति । तते णं से कंडरीए थेरेहिं सद्धिं कंचि कालं उग्ग-उग्गेणं विहरंति ।
ततो पच्छा समणत्तणपरितंते समणत्तणणिव्विण्णे समणत्तणणिब्भच्छिते समणगुण-
मुक्कजोगी थेराणं अंतियाओ सणियं सणियं पच्चोसकति, २ ता जेणेव 'पुंडरिणिणी
णगरी जेणेव 'पुंडरीयस्स भवणे तेणेव उवागच्छति, २ ता असोगवणियाए १५
असोगवरपायवस्स अहे पुढविसिल्लोपट्टयंसि णिसीयति, २ ता ओहयमणसंकप्पे
जाव झियायमाणे संचिद्वति ।

तते णं तस्स पोंडरीयस्स अँम्मधाती जेणेव असोगवणिया तेणेव उवागच्छति,
२ कंडरीयं अणगारं असोगवरपायवस्स अहे पुढविसिल्लोपट्टयंसि ओहयमणसंकप्पं
जाव झियायमाणं पासति, २ ता जेणेव पोंडरीए राया तेणेव उवागच्छति, २ ता २०

१. पोंड° लो० ॥ २. °याल सद्धिं संप° हे १ जे १ ॥ ३. तुमे हे १ ॥ ४. कयत्थो कयपुत्तो
जे १ ॥ ५. °पुत्ते (पुत्तो जे १) । जाव सुलद्धे णं माणुस्सए हे १ जे १ ॥ दृश्यता पृ० २०
पं० १५-१८ ॥ ६. दृश्यता पृ० ७ पं० १३ ॥ ७. च छड्ड° हे १ जे १, २ ला २, ३, हे
३, ४, सं १ ॥ ८. विगो° ला २ ॥ ९. अपुण्णे हे १ जे १ लो० विना नास्ति ॥ १०.
माणुस्सएहिं कामभोगेहिं हे १ जे १ ॥ ११. पोंड° खं १ जे १ ॥ १२. °रीए ण हे १ जे १ ॥
१३. पोंड° लो० ॥ १४. प्रतिषु पाठाः—अवसवसे हे १ जे १ ला १ । अवसवसे लो० खं १ ।
असवसे जे २ हे २, ३, ४ सं १ ला २, ३ । दृश्यता पृ० २६८ पं० १२ टि० २० ॥ १५. °विहारी
जे १ ॥ १६. विहरित्ता तवो हे १ जे १ लो० ॥ १७. पोंडरि° जे १ खं १ । पोंडर° हे १ ।
१८. पोंड° खं १ ॥ १९. °लावट्ट° हे १ जे १ ख १ लो० ॥ २०. °माणे णं चि° जे १ ।
°माणे चि° लो० ॥ २१. अम्मा° हे १ ॥ २२. °लावट्टयसि खं १ विना । °लावट्टसि लो० ॥

पोंडरीयं रायं एवं वदासि—एवं खलु देवानुप्पिया ! तं पियमाउए कंडरीए
 अणगारे असोगवणिग्याए असोगवरपायवस्स अहे पुढविसिला[पट्टयंसि] ओह्यमण
 जाव झियायति । तते णं पोंडरीए अम्मधांतीए अंतिए एयमट्टं सोच्चा णिसम्मं
 तहेव संभंते समाणे उट्ठाए उट्ठेति, २ अंतेउरपरियालसंपरिवुडे जेणेव असोग-
 ५ वणिग्या जाव कंडरीयं तिकखुत्तो २ जाव एवं वयासी—धण्णे सि णं तुमं देवानु-
 प्पिया ! तमेव जांव पव्वतिते, अहं णं अधण्णे अपुण्णे अकयपुण्णे जांव पव्वइत्तए,
 तं धन्ने सि णं तुमं देवानुप्पिया ! जाव जीवियफले । तते णं कंडरीए पुंडरीएणं एवं
 बुत्ते समाणे तुसिणीए संचिद्धति, दोच्चं पि तच्चं पि जांव चिद्धति । तते णं "पुंडरीए
 कंडरीयं एवं वदासि—अट्ठो भंते ! भोगेहिं ? हंता ! अट्ठो । तते णं से पोंडरीए
 १० राया कोटुंबियपुरिसे सदावेति, २ ता एवं वदासि—खिप्पामेव भो देवानुप्पिया !
 कंडरीयस्स महत्थं जाव रायाभिसेअं उवट्ठवेह जाव रायाभिसेएणं अभिसिंचंति ।

१४४. तते णं "पुंडरीए सयमेव पंचमुट्ठियं लोयं करेति, २ सयमेव चाउ-
 ज्जामं धम्मं पडिवज्जति, २ ता कंडरीयस्स "संतियं आयारभंडयं गेण्हति, २ ता
 इमं एयारूवं अभिग्गहं अभिगिण्हइ—कप्पति मे थेरे वंदित्ता णमसित्ता थेराणं
 १५ अंतिए चाउज्जामं धम्मं उवसंपज्जित्ताणं ततो पच्छा आहारं आहारित्तए त्ति कट्ठु ।
 इमं एयारूवं अभिग्गहं अभिगिण्हित्ताणं "पोंडरिणि"णीतो पडिनिक्खमति, २ ता
 पुव्वानुपुव्वि चरमाणे गामाणुगामं दूइज्जमाणे जेणेव थेरा भगवंतो तेणेव पंहारेत्थ
 गमणाए ।

१. पोंडरीयं जे १ ॥ २. हे १ जे १ ला १ विना—तव पिए भाउए खं १ । तव भाउए
 लों० । तव पिउभाउए सं १ ला २, ३, जे २, हे २, ३, ४ ॥ ३. "धातीए एयमट्टं हे १
 विना । "धातीए य एय" खं १ । ४. "स्मा सं १ ला १, २, ३, जे २ ॥ ५. "गवरव" हे १ ॥
 ६. प्रतिपु पाठाः—तिकखुत्तो २ एव लों० जे २ हे २, ३, ला २, ३ ए १ । तिकखुत्तो एवं ला १
 हे ४ । तिकखुत्तो २ जाव एवं हे १ जे १ । अत्र 'तिकखुत्तो आयाहिणपयाहिणं करेइ, २ ता
 धंदवि णमसति, २ ता एवं वयासी' इति संपूर्णः पाठः, दृश्यता पृ० ३५१ पं० ३ ॥
 ७. तुमे हे १, २ ॥ ८. तमेव हे १ जे १ विना नास्ति ॥ ९. दृश्यता पृ० ३५१ पं० ४ ॥
 १०. दृश्यता पृ० ३५१ पं० ४—६ । ११. "रीए णं पोंड" खं १ ॥ १२. जाव नास्ति
 हे १ जे १ । अत्र जावशब्देन 'एवं बुत्ते समागे तुसिणीए' इति पाठो ग्राह्यः ॥ १३. पोंड
 हे १ जे १ खं १ ॥ १४. "सिंचंति जे १ ए १ ॥ १५. प्रतिपु पाठाः—संतिय सं १ ला २, ३,
 हे २, ३, ४ जे २ । अत्रिय लों० खं १ । सकीयं हे १ जे १ ॥ १६. अभि नास्ति जे १ लों० ॥
 १७. इमं च ए" सं १ ला २ ॥ १८. पोंडरं हे १ ॥ १९. णीए पडिं हे १ ए १ लों० ला १
 विना ॥ २०. पाहं ख १ लों० ला १, २, हे ४ । पाहं हे ३ ॥

१४५. ततेणं तस्स कंडरीयस्स रण्णो तं पणीयं पाणभोयणं आहारियस्स समा-
णस्स अतिजागरणं य अइभोयणप्पसंगेण य से आहारे णो सम्मं परिणंते । तते
णं तस्स कंडरीयस्स रण्णो तंसि आहारंसि अपरिणममाणंसि पुंवरत्तावरत्तकाल-
समयंसि सरीरगंसि वेदणा पाउब्भूया उज्जला विउला पगाढा जाव दुरहियासा,
पित्तज्जरपरिगयसरीरे दाहवक्कंतीए यावि विहरति ।

५

तते णं से कंडरीए राया रज्जे य रट्ठे य अंतेउरे य जाव अज्झोववन्ने अट्ठ-
दुहट्ठवसट्ठे अकामए अँवसवसे कालमासे कालं किच्चा अहे सत्तमाए पुढवीए उक्कोस-
कार्लड्डितियंसि नरयंसि नेरइयत्ताए उववण्णे ।

एवामेव समणाउसो ! जाव पव्वतिए समाणे पुणरवि माणुस्सए कामभोगे
आसादेति जाव अणुपरियट्टिस्सति, जहा व से कंडरीए राया ।

१०

१४६. तते णं से ^{१०}पुंडरीए अणगारे जेणेव थेरा भगवंतो तेणेव उवागच्छति,
२ थेरे भगवंते वंदति नमंसति, २ थेराणं अंतिए दोच्चं पि चाउज्जामं धम्मं पडि-
वज्जति, छट्ठखमणपारणगंसि पढमाए पोरिसीए सज्झायं करेति, २ जाव अडमाणे
सीयलुक्खं पाण-भोयणं पडिगाहेति, २ अहापज्जत्तमिति कट्ठु पडिणियत्तति, जेणेव
थेरा भगवंतो तेणेव उवागच्छति, २ भत्तपाणं पडिदंसेति, २ थेरेहिं भगवंतेहिं
अन्मणुत्ताए समाणे अमुच्छित्ते अगिद्धे अगट्ठिए अणज्झोववन्ने बिलमिव
पण्णगभूएणं अप्पाणेणं तं फासुएसणिज्जं अँसण-पाण-खाइम-साइमं सरीरकोट्ठगंसि
पक्खिवति । तते णं तस्स ^{११}पुंडरीयस्स अणगारस्स तं कालाइक्कंतं अरसविरसं
^{१२}सीयलुक्खं पाणभोयणं आहारियस्स समाणस्स ^{१३}पुंवरत्तावरत्तकालसमयंसि
धम्मजागरियं जागरमाणस्स से आहारे णो सम्मं परिणमति । तते णं तस्स
^{१४}पुंडरीयस्स अणगारस्स ^{१५}सरीरगंसि वेदणा पाउब्भूया ^{१६}उज्जला जाव दुरहियासा,
पित्तज्जरपरिगयसरीरे दाहवक्कंतीए विहरति । तते णं से ^{१७}पुंडरीए अणगारे अथामे

१५

२०

१. 'गरिण' हे १ जे १ लो० ला ३ विना ॥ २. 'भोयप्प' हे १ लास० ३ विना ॥ ३. ण य
सम्म हे १ जे १ ॥ ४. 'णमइ' हे १ जे १ ॥ ५. पुंवावरत्तकाल' हे १ ॥ ६. सरीरसि
सं १ ला २, ३, हे ३, ४ जे २ ॥ ७. अद्वसवसे हे १ विना ॥ ८. 'ट्टियंसि' हे १ जे १ विना ।
'थिइंसि' लो० ॥ ९. आसादेति ला १ । आसाइए जाव सं १ ला २ जे २ हे ४ । इइयता पृ० २०८
पं० ९-१० ॥ १०. पों' खं १ विना ॥ ११. असणं ४ सरीर' जे १ ॥ १२. पोंड' हे १ जे १ खं १ ॥
१३. सीयलुक्खं सं १ ख १ ला १, २, हे ३, ४, जे २ ॥ १४. पुंवावरत्तकाल' हे १ ॥
१५. पोंड' खं १ जे १ ॥ १६. सरीरंसि सं १ ला ३ हे २, ४, जे २ ॥ १७. उज्जला जाव
परिगयसरीरे विहरइ हे १ जे १ । इइयता पृ० १२५ पं० २ टि० १ ॥ १७. पोंड' हे १ खं १ ॥

अवले अवीरिए अपुरिसंकारपरक्कमे करयल जाव एवं वदासि—णमोऽत्थु णं
अरहंताणं जाव संपत्ताणं, णमोऽत्थु णं थेराणं भगवंताणं मम धम्मायरियाणं
धम्मोवदेसयाणं, पुंविं पि य णं मए थेराणं अंतिए सव्वे पाणातिवाते पच्चक्खाए
जाव मिच्छादंसणसले पच्चक्खाए जाव आलोइयपडिक्कंते कालमासे कालं किच्चा
५ सव्वद्वसिद्धे उववन्ने, ततो अणंतरं उव्वट्ठिता महाविदेहे वासे सिज्झिहिति जाव
सव्वदुक्खाणमंतं काहिति ।

एवामेव समणाउसो ! जाव पव्वतिए समाणे माणुस्सएहिं कामभोगेहिं णो
सज्जति रज्जति जाव नो विष्पडिघायमावज्जति से णं इहभवे चेव बहूणं समणाणं
बहूणं समणीणं बहूणं सावयाणं बहूणं सावियाणं अच्चणिज्जे वंदणिज्जे पूयणिज्जे
१० सक्कारणिज्जे सम्माणणिज्जे कल्लाणं मंगलं देवयं चेइयं पज्जुवासंणिज्जे त्ति कट्ठु
परलोए वि य णं णो आगच्छति बहूणि दंडणाणि य मुंडणाणि य तज्जणाणि य
तालणाणि य जाव चाउरंतं संसारकर्तारं वीतीवइस्सति, जहा व से "पुंडरीए
अणगारे ।

एवं खलु जंबू ! समणेणं भगवया महावीरेणं आदिगरेणं तित्थगरेणं जाव
१५ "सिद्धिगइणामधेज्जं ठाणं संपत्तेणं एगूणवीसइमस्स नायज्जयणस्स अयमट्ठे पण्णत्ते ।

एवं खलु जंबू ! समणेणं भगवया [महावीरेणं] जाव "सिद्धिगइणामधेज्जं ठाणं
संपत्तेणं छट्ठस्स अंगस्स पढमस्स सुयक्खंधस्स अयमट्ठे पण्णत्ते त्ति वेमि ।

॥ पढमो सुतक्खंधो सम्मतो ॥

तस्स णं सुयक्खंधस्स एगूणवीसं अज्जयणाणि एक्कसरगाणि एगूणवीसाए
२० "दिवसेसु समप्पंति ।

१. 'सगार' हे १ ॥ २. पुव्वं पि य णं हे १ स १ जे २ ला २, ३, हे २, ३, ४ । पुंविं पि दा ण
हे १ जे १ ॥ ३. कालमासे नास्ति हे १ जे १ ॥ ४. यणंतर हे १ ॥ ५. 'ण अंत करेहिति
जे १ । 'णमत करेहिं हे १ । 'णमतं काही लों ॥ ६. विणिग्घायं जे १ । विणिग्घायं हे १ ॥
७. दइयतां पृ० ९२५० २० ॥ ८. 'कंतर जाव वीइं हे १ जे १ विना ॥ ९. वीइव' लों ॥
१०. पोंड' जे १ विना ॥ ११. सिद्धिणाम' हे १, जे १, २ तं १ लों ला १ ॥ १२. सिद्धिणाम'
जे १, २, खं १ लों ला १, ३ हे २, ३ ॥ १३. गायाण धम्मकहाणं पढमो हे १ जे १ ॥
१४. 'कंधो जे १, २ लों ला १ ॥ १५. एयस्स सुय' हे १ जे १ ॥ १६. पढमसुयक्खंधस्स
ला २ । सुयक्खंधस्स हे १, २, ४, खं १ जे १ लों ॥ १७. नायज्ज' हे १ जे १ ॥ १८. एक्का-
रसाणि लों विना । एक्कारसाणि हे १ जे १ ॥ १९. दिवसेहिं समप्पंति । पढमो
सुयक्खंधो समत्तो—हे १ । दिवसेहिं समप्पति । पढमो सुयक्खंधो ॥ छ ॥—जे १ ॥

[बीओ सुयक्खंधो]

[पढमो वग्गो]

१४७. ते णं काले णं ते णं समए णं रायगिहे नामं नगरे होत्था, वण्णओ । तस्स णं रायगिहस्स णयरस्स बहिया उत्तरपुरत्थिमे दिसीभागे तत्थ णं गुणसिल्लए णामं चेइए होत्था, वण्णओ । ते णं काले णं ते णं समए णं समणस्स भगवतो ५
महावीरस्स अंतेवासी अज्जसुहम्मा णामं थेरा भगवतो जातिसंपन्ना कुलसंपन्ना जाव चैउद्दसपुव्वी चउणाणोवगया पंचहिं अणगारसएहिं सद्धिं संपरिखुडा पुव्वानुपुव्वि चरमाणा गामाणुगामं दूज्जमाणा सुहंसुहेणं [विहरमाणा] जेणेव रायगिहे णगरे जेणेव गुणसिल्लए चेइए जाव संजमेणं तवसा अप्पाणं भावेमाणा विहरंति । परिसा निग्गया, धम्मो कहितो, परिसा जामेव 'दिसं पाउब्भूता तामेव 'दिसं पडिगया । १०

ते णं काले णं ते णं समए णं अज्जसुहम्मस्स अणगारस्स अंतेवासी अज्जजंबू णामं अणगारे जाव पज्जुवासमाणे एवं वयासि—जति णं भंते ! समणेणं जाव संपत्तेणं छट्ठस्स अंगस्स पढमस्स सुयक्खंधस्स णायाणं अयमट्ठे पण्णत्ते, दोच्चस्स णं भंते सुयक्खंधस्स धम्मकहाणं समणेणं जाव संपत्तेणं के अट्ठे पण्णत्ते ?

एवं खलु जंबू ! समणेणं जाव संपत्तेणं धम्मकहाणं दस वग्गा पण्णत्ता, १५
तंजहा—चमरस्स अग्गमहिंसीणं पढमे वग्गे १, बलिस्स वइरोयणिंदस्स वइरोयणरत्तो अग्गमहिंसीणं वीए वग्गे २, असुरिंदवज्जियाणं दाहिणिल्लाणं इंदाणं अग्गमहिंसीणं तइए वग्गे ३, उत्तरिल्लाणं असुरिंदवज्जियाणं भवर्णवासिइंदाणं अग्गमहिंसीणं चउत्थे वग्गे ४, दाहिणिल्लाणं वाणमंतराणं इंदाणं अग्गमहिंसीणं पंचमे वग्गे ५, उत्तरिल्लाणं वाणमंतराणं इंदाणं अग्गमहिंसीणं छट्ठे वग्गे ६, चंदस्स २०
अग्गमहिंसीणं सत्तमे वग्गे ७, सूरस्स अग्गमहिंसीणं अट्ठमे वग्गे ८, सक्कस्स अग्गमहिंसीणं णवमे वग्गे ९, ईसाणस्स अग्गमहिंसीणं दसमे वग्गे १० ।

१४८. जति णं भंते ! समणेणं जाव संपत्तेणं धम्मकहाणं दस वग्गा पण्णत्ता,

१. तत्थ णं नास्ति हे १ ॥ २. °सिल्लए सं १ ॥ ३. सुहम्मे ला ३ । ४. °वता जे १ ॥ ५. चोद्दस° खं १ हे २ लो० ला १ ॥ ६. गामाणुगा जाव सुहसुहेण हे १ जे १ ॥ ७. °माणे विहरंति लो० । °माणे विहरति खं १ । °माणा विहरइ जे १ ॥ ८. दिस्सि° ख १ ला ३ हे ४ ॥ ९. दिस्सि ला ३, हे ४ ॥ १०. पढम सुय° हे १ जे १ लो० ला १ विना ॥ ११. °खंधस्स हे २ जे १ लो० ॥ १२. °वज्जाणं सं १ ला २, ३, हे ३, ४, जे २ ॥ १३. अग्गमहिंसीण हे २ ला सं ३ विना नास्ति ॥ १४. °णवहइंदाणं हे १ जे १ ॥

पढमस्स णं भंते ! वग्गस्स समणेणं जाव संपत्तेणं के अट्ठे पण्णत्ते ?

एवं खलु जंबू ! समणेणं जाव संपत्तेणं पढमस्स वग्गस्स पंच अज्झयणा पण्णत्ता, तंजहा—काली, राई, रयणी, विज्जू, मेहा ।

जइ णं भंते ! समणेणं जाव संपत्तेणं पढमस्स वग्गस्स पंच अज्झयणा पण्णत्ता,

५ पढमस्स णं भंते ! अज्झयणस्स समणेणं जाव संपत्तेणं के अट्ठे पण्णत्ते ?

एवं खलु जंबू ! ते णं काले णं ते णं समए णं रायगिहे णगरे, गुणसिलए चेइए, सेणिए राया, चैल्लणा देवी, सामी सँमोसढे, परिसा णिग्गया, जाव परिसा पज्जुवासति ।

- १० ते णं काले णं ते णं समए णं काली [नामं] देवी चमरचंचाए रायहाणीए, कालवडिंसँगभवणे, कालंसि सीहासणंसि, चउहिं सामाणियसाहस्सीहिं, चँउहिं मयहरियाहिं सपरिवाराहिं, तिहिं परिसाहिं, सत्तहिं अणिएहिं, सत्तहिं अणियादि-वतीहिं, सोलपहिं आपरक्खदेवसाहस्सीहिं, अँण्णेहिं य चँहूहिं कालवडिंसँगभवण-वासीहिं असुरकुमारेहिं देवेहिं देवीहिं य सद्धिं संपरिखुडा म्हायाहय जाव विहरइ, इमं च णं केवलरूपं जंबुद्वीवं दीवं विउलेणं ओहिणा आभोएमाणी २ पासइ,
- १५ एत्थ णं समणं भगवं महावीरं जंबुद्वीवे दीवे भारहे वासे रायगिहे नगरे गुणसिलए चेइए अहापडिरूवं उग्गहं ओगिण्हित्ता संजमेणं तवसा अप्पाणं भावेमाणं पासति, पासित्ता हट्ठतुड्ढचित्तमाणंदिया "पीतिमणा जाव हियया सीहासणातो अब्भुट्ठेति, २ ता पायपीढाओ पच्चोरुहति, २ ता पाउयाओ ओमुयति, २ ता तित्थगराभिमुही सत्तड्ढ पयाइं अणुगच्छति, २ ता वामं जाणुं अंचेति, २ दाहिणं जाणुं धरणितलंसि
- २० निहट्ठु तिकखुत्तो मुद्धाणं धरणितलंसि "निमेति, २ ता ईसिं पच्चुण्णमइ, २ ता कडयतुडियथंभियातो भुयातो साहरति, २ ता करयल जाव कट्ठु एवं वयासी— णमोऽत्थु णं अरहंताणं जाव संपत्ताणं णँमोऽत्थु णं समणस्स भगवओ [महावीरस्स]

॥ राती जे २ सं १ ला २, ३, हे ३, ४ । रायी खं १ ॥ १. विज्जा हे १ जे १ । विज्ज लो० ला १ ॥ २. चिल्लणा हे १ ला १ ॥ ३. समोसरिए हे १ जे १ विना ॥ ४. "समो भवणे हे १ ॥ ५. चउहिं २ जे १ ॥ ६. मयहरियाहिं हे १ ॥ ७. अण्णेहिं बहुहिं य ला १ ॥ ८. बहुएहिं सं १ ला २, ३, हे ३, ४, जे २ ॥ ९. प्रतिपु पाठाः—पासति एत्थ णं हे २ ला २ । पासइ २ ता जत्य जे १ । पासइ २ जत्य हे १ । पासइ एत्थ ख १ लो० सं १ ला ३, हे ३, ४ जे २ । पासइ एत्थ ला १ ॥ १०. पीहंमणा हे १ जे १ । दइयता पृ० १० पं० ७ ॥ ११. पायवी-छाओ हे १ जे १ । पायवीढाइ लो० ॥ १२. "न्यसो णिम-गुमौ । ८।४।१९९ । न्यस्यतेरेतावादेशौ भवतः, णिमइ, गुमइ" इति सिद्धहेमप्राकृतव्याकरणे ॥ १३. जावशब्दमाह्य पाठ औरपातिके द्रष्टव्यः ॥ १४. णम्मु जे १ ॥

जाव संपाविउकामस्स, 'वंदामि णं भगवंतं तत्थगयं ईह गया, पासउ मे समणे भगवं [महावीरे] तत्थ गए इह गयं ति कट्ठु वंदति [नमंसति], २ सीहासणवरंसि पुरत्थाभिमुद्धा निसण्णा । तते णं तीसे कालीए देवीए इमेयारूवे जाव समुप्प-
जित्था—सेयं खलु मे समणं भगवं महावीरं वंदित्ता जाव पज्जुवासित्तए ^१त्ति कट्ठु
एवं संपेहेति, २ आभिओगियँदेवे सद्दावेति, २ ता एवं वयासी—एवं खलु ५
देवाणुप्पिया ! समणे भगवं महावीरे एवं जहा सूरियाभो तहेव आणत्तियं ^२देति
जाव दिव्वं सुरवराभिगमणजोगं ^३खेतं करेह, करेत्ता जाव पच्चप्पिणह । ते वि
तहेव करेत्ता जाव पच्चप्पिणंति, णवरं जोयणसहस्सवित्थिण्णं जाणं, सेसं तहेव,
तहेव णामगोयं साहेति, तहेव नट्ठविहिं उवदंसेति जाव पडिगता ।

भंते ! त्ति भगवं गोयमे समणं भगवं महावीरं वंदति णमंसति, २ ता एवं १०
वयासी—कालीए णं भंते ! देवीए सा दिव्वा देविडी ^३कहिं गया [कहिं अणु-
प्पविद्धा ?], कूडागारसालादिडंतो ।

अहो णं भंते ! काली देवी ^१महिड्डियाँ महज्जुइया महच्चला महायसा महासोक्खा
महाणुभागा । कालीए णं भंते ! देवीए सा दिव्वा देविडी ^२किंणा लद्धा, किणा
पत्ता, किणा अभिसमण्णागया ? एवं जहा सूरियाभस्स जाव एवं खलु गोयमा ! १५
ते णं काले णं ते णं समए णं इहेव जंजुहीवे दीवे भारहे वासे आमलकप्पा णामं
णयरी होत्था, वण्णओ । अंजसालवणे चेइए, जियसत्तू राया । तत्थ णं आमल-
कप्पाए नयरीए काले नामं गाँहावती होत्था अड्डे जाव अपरिभूते । तस्स णं कालस्स
गाहावतिस्स कालसिरी णामं भारिया होत्था, सुकुमाल जाव सुरूवा । तस्स णं
कालस्स गाहावतिस्स धूया कालसिरीए भारियाए अत्तया काली णामं दारिया २०

१. 'कामस्स सिद्धिसुहं वं' हे १ । दृश्यता पृ० ३५६ टि० १३ ॥ २. वंदामि णमंसामि
भगवंतं जे १ । वंदामि णं सामि भगवंतं हे १ ॥ ३. इहं हे २ ॥ ४. ति कट्ठु २ एवं हे २ ॥
५. 'य देवं हे २ खं १ ला १ लो० ॥ ६. देह २ हे १ जे १ ॥ ७. दृश्यता तृतीयं परि-
शिष्टम् ॥ ८. खेतं हे २ विना नास्ति ॥ ९. तहेव नास्ति हे १ जे १ ॥ १०. णामागोय खं १ ॥
११. जाव नास्ति हे १ जे १ ॥ १२. अत्र '३' अङ्केन 'दिव्वा देविडी दिव्वा देवजुई दिव्वे
देवाणुभागे' इति सम्पूर्णः पाठो ग्राह्यो राजप्रश्नीयसूत्रानुसारेण ॥ १३. महड्डिया जे २ लो० ॥
१४. 'ड्डिया फु कालीए इति प्रतिपु पाठः । फु इत्यक्षरस्य व इत्यर्थः ॥ १५. "किणा लद्ध त्ति
प्राकृतत्वात् केन हेतुना लद्धा भवान्तरे उपार्जिता प्राप्ता देवभवे उपनता, अभिसमन्वागता
परिमोगत उपयोगं प्राप्तेति"—अटी० ॥ १६. गहवती खं १ ॥ १७. कालगस्स जे १ ला १ ॥
१८. कालगस्स जे १, २ सं १ ला २, ३, हे ३, ४ ॥

होत्या, बहा बहकुमारी जुण्णा जुण्णकुमारी पडियपुयत्थणी णिव्विण्णवरा वरग-
वज्जिया यावि होत्या ।

ते णं काले णं ते णं समए णं पासे अरहा पुरिसादाणीए आदिगरे, जहा वद्ध-
माणसामी, णवरं णवहत्थुस्सेहे सोलसहिं समणसाहस्सीहिं अट्ठत्तीसाए अज्जिया-
५ साहस्सीहिं सद्धिं संपरिवुडे जाव अंवसालवणे समोसढे । परिसा णिग्गया जाव
पज्जुवासति । तते णं सा काली दारिया इमीसे कहाए लद्धट्ठा समाणी हट्ठ जाव
हियया जेणेव अम्मापियरो तेणेव उवागच्छद्द, २ ता करयल जाव एवं वयासी-
एवं खलु अम्मताओ ! पासे अरहा पुरिसादाणीए आदिगरे जाव विहरति, तं
इच्छामि णं अम्मताओ ! तुब्भेहिं अब्भणुज्जाया समाणी पासस्स अरहतो पुरिसा-
१० दाणीयस्स पायवंदिया गमित्तए । अहासुहं देवाणुप्पिए ! मा पडिवंधं करेहि ।

तते णं सा काली दारिया अम्मोपितीहिं अब्भणुज्जाया समाणी हट्ठ जाव हियया
ण्हाया कयवलिकम्मा कयकोउयमंगलपायच्छित्ता सुद्धप्पावेसाइं मंगल्लाइं वत्थाइं
पवर परिहिया अप्पमहग्घाभरणालंकियसरीरा चेडियाचक्रपालपरिकिण्णा सातो
गिहांतो पडिणिक्खमति, २ ता जेणेव चाहिरिया उवट्ठाणसाला जेणेव धम्मिए
१५ जाणपवरे तेणेव उवागच्छति, २ धम्मियं जाणपवरं दुरूढा । तते णं सा काली
दारिया धम्मियं जाणपवरं एवं जहा देवैइं तहा पज्जुवासति ।

तते णं पासे अरहा पुरिसादाणीए कालीए दारियाए तीसे य महतिमहाल्लियाए
परिसाए धम्मं कहेइ । तते णं सा काली दारिया पासस्स अरहतो पुरिसादाणी-
यस्स अंतिए धम्मं सोच्चा णिस्सम्म हट्ठ जाव हियया पासं अरहं पुरिसादाणीयं

१. वडा बहकुमारीं जे १ । “बट्ठ त्ति बृहती वयसा, सेव बृहत्त्वादपरिणीतत्वाच्च बृहत्कुमारी,
जीर्णा शरीरजरणाद् वृद्धेत्यर्थ, सेव जीर्णत्वापरिणीतत्वाभ्या जीर्णकुमारी, जीर्णशरीरत्वादेव
पतितपुतस्तनी अवनतिगतनितम्बदेश-वक्षोजा, निर्विण्णाश्च वराः परिणेतारो यस्याः सा
निर्विण्णवरा, अत एव वरकवर्जितेति” — अटी० ॥ २. वरगपविज्जिया लो० विना ।
इयतामुपरितनं टिप्पणम् ॥ ३. णवुस्सेहे हे १ जे १ विना ॥ ४. अट्ठत्तीसाए हे १ जे १
खं १ ला १, २ हे ३, ४ ॥ ५. करेहिं हे २ ॥ ६. काजिया दां सं १ ला २, ३, हे ३, ४,
जे २ ॥ ७. पिइहिं लो० । पीनीहिं हे १ खं १ जे २ ॥ ८. “द्धपा” हे १ जे १ ला २ विना ।
“द्धप्प” ला १ ॥ ९. चेडी” हे २ ॥ १०. नेहाओ हे २ ॥ ११. “णप्प” लो० ॥ १२. “णप्प” ख १
लो० ॥ १३. हे २ लो० विना । देवती जहा हे ४ जे २ लामू ३ । दोवती जहा सं १ ला २
लासं ३ ख १ । दोवई जाव जे १ । देवई जाव ला १ हे १ । इयतामु अन्तकृद्दशान्ने तृतीये
वोऽष्टमेऽध्ययने ॥ १४. अरिहा जे १ ॥ १५. कालीयाए हे २ ॥ १६. धम्मकहा । तए हे १ जे १
लो० विना ॥ १७. “दाणियस्स हे २ लो० ॥ १८. णिसम्मा ख १ हे २ जे २ ॥

तिक्खुत्तो वंदति नमंसति, २ एवं वयासी—सद्वहामि णं भंते ! णिग्गंथं पावयणं जाव से जहेयं तुब्भे वदह, जं णवरं देवाणुप्पिया ! अम्मापियरो आपुच्छामि । तते णं अहं देवाणुप्पियाणं अंतिए जाव पव्वयामि । अहासुहं देवाणुप्पिए !

तते णं सा काली दारिया पासेणं अरहया पुरिसादाणीएणं एवं वुत्ता समाणी हंडुत्तुडा जाव हियया पासं अरहं वंदति नमंसति, २ ता तमेव धम्मियं जाणपवरं ५
दुरुहति, २ पासस्स अरहतो पुरिसादाणीयस्स अंतियातो अंवसालवणातो चेतियातो पडिणिक्खमति, २ ता जेणेव आमलक्कप्पा नयरी तेणेव उवागच्छति, २ आमलक्कप्पं णगरिं मज्झमज्झेणं जेणेव वाहिरिया उवद्वाणसाला तेणेव उवागच्छति, २ धम्मियं जाणपवरं ठवेति, २ ता धम्मियातो जाणप्पवरातो पच्चोरुहति, २ जेणेव अम्मापियरो तेणेव उवागच्छति, २ ता करयलपरिग्गहियं दसणहं १०
सिरसावत्तं मत्थए अंजलिं कट्ठु एवं वयासी—एवं खलु अम्मतातो ! मए पासस्स अरहतो अंतिए धम्मे णिसंते, से वि य धम्मे इच्छिते पडिच्छिते अभिरुइए । तते णं अहं अम्मयातो ! संसारभउव्विग्गा, भीया जम्मणमरणाणं, इच्छामि णं तुब्भेहिं अम्मणुत्ताया समाणी पासस्स अरहतो अंतिए मुंडा भवित्ता अगारातो अणगारियं पव्वइत्तए । अहासुहं देवाणुप्पिए ! मा पडिवंधं करेह । १५

तते णं से काले गाहावती विपुलं असण-पाण-खाइम-साइमं उवक्खवावेति, २ ता मित्त-णाति-णियग-सयण-संवंधि-परिजणं आमंतेति, २ ततो पच्छा ण्हाए जाव विपुलेणं पुप्फ-वत्थ-गंध-मल्लालंकारेणं सक्कारेत्ता सम्माणेत्ता तस्सेव मित्त-णाति-णियग-सयण-संवंधि-परिजणस्स पुरतो कालिं दारियं सेयापीएहिं कलसेहिं ण्हावेति, २ सव्वालंकारविभूसियं करेति, २ ता पुरिससहस्सवाहिणिं सीयं दुरुहेति, २ २०
मित्त-णाति-णियग-सयण-संवंधि-परिजणेण सद्धिं संपरिवुडं सच्चिद्धीए जाव रवेणं आमलक्कप्पं नगरिं मज्झमज्झेणं णिग्गच्छति, २ ता जेणेव अंवसालवणे चेतिए तेणेव

१. जाव नास्ति हे २॥ २. अरहा पुरिं हे १ जे १॥ ३. हट्ट जाव जे १ विना ॥ ४. जाणप्पं हे १, २ जे १ विना ॥ ५. दुरुहेति हे २॥ ६. याइ लो० ॥ ७. जाणप्पं लो० ॥ ८. अम्मापियतो ला ३ । अम्मापियातो जे २ सं १ हे ४॥ ९. अम्मापियातो लामू० ३ जे २ । अम्मपियातो स १॥ १०. णुपिया हे २॥ ११. वति हे २ ला १ विना ॥ १२. असणं ४ उव० हे १ जे १ । असणं उव० लो० ॥ १३. कालियं दां सं १ ला २, ३, हे ३, ४॥ १४. ता मित्तं जे १॥ १५. णिणीं सीयं हे १ खं १ जे २ । णिणीयं सीयं ला १, ३ । १६. दुरुहति हे १, २ खं १ लो० ला १ । जे १ मध्ये पाठोऽत्र पतितः । दस्यता-मुपरितनं टिप्पणम् २॥ १७. वुड्डा हे १॥

उवागच्छति, २ छत्तादीए तित्थग्राइसए पासति, २ ता सीयं ठवेति, २ ता कालिं दारियं सीयाओ पचोसैहेति, २ तए णं तं कालिं दारियं अम्मापियरो पुरतो काउं जेणेव पासे अरहा पुरिसादाणीए तेणेव उवागच्छति, २ ता वंदंति [नमंसति,] २ एवं वयासी—एवं खलु देवाणुप्पिया ! काली दारिया अम्हं धूया इट्ठा कंता जाव
 ५ किमंग पुण पासण्याए ? एस णं देवाणुप्पिया ! संसारमउच्चिग्गा इच्छति देवाणुप्पियाणं अंतिए मुंडा भवित्ताणं जाव पच्चइत्तए, तं एयं णं देवाणुप्पियाणं 'सिस्सिणिभिक्खं दलयामो, पडिच्छंतु णं देवाणुप्पिया ! सिस्सिणिभिक्खं । अहासुहं देवाणुप्पिया ! मा पंडिवंधं करेह ।

तते णं सा काली कुमारी पासं अरहं वंदति नमंसति, २ ता उत्तरपुरत्थिमं
 १० दिसीभागं अवक्कमति, २ ता सयमेव आभरेणमल्लालंकारं ओमुयति, २ सयमेव लोयं करेति, २ जेणेव पासे अरहा पुरिसादाणीए तेणेव उवागच्छति, २ पासं अरहं तिकखुत्तो वंदति नमंसति, २ एवं वयासी—आलित्ते णं मंत्ते ! लोए, एवं जहा देवाणंदा, जाव सयमेव पच्चोवियं, तते णं पासे अरहा पुरिसादाणीए कालिं सयमेव पुप्फचूलाए अज्जाए सिस्सिणियत्ताए दलयति । तते णं सा पुप्फचूला
 १५ अज्जा कालिं कुमारिं सयमेव पच्चावेति, जाव उवसंपलित्ताणं विहरति । तते णं सा काली अज्जा जाया ईरियासमिया जाव गुत्तवंभचारिणी । तते णं सा काली अज्जा पुप्फचूलाए अज्जाए अंतिए सामाइयमांइयाइं एक्कारस अंगां अहिज्जइ, २ वहुहिं चउत्थ जाव विहरति ।

तते णं सा काली अज्जा अन्नया कैयाइ सरीखाउसिया जाया यावि होत्था,

१. छत्ताइए लो० ॥ २. कालियं धा० लो० हे १ ॥ ३. ०रुहह हे २ जे १ विना । ०रुमति ला १ ॥ ४. दइयता पृ० ५५ पं० ७, पृ० ४५ पं० ५-७ ॥ ५. मुढे हे २ ला १, २ हे ३, ४ ॥ ६. भवित्ताण जाव सं १ ला २, ३, हे ३, ४, जे २ । दइयता पृ० ५५ पं० १३ ॥ ७. तए ण हे १ जे १ ॥ ८. सिस्सिणि भिक्ख जे २ ॥ ९. पाडिं खं १ ॥ १०. करेह हे २ विना नास्ति ॥ ११. ०रणाळकार हे २ ॥ १२. ०कारा जे २ स १ ला ३ हे ३, ४ ॥ १३. दइयता भगवतीसूत्रे ९।३३।६ ॥ १४. ०विउं सं १ ला २, ३, हे १, ३, ४, जे २ ॥ १५. कालिय स० लो० ॥ १६. ०णीयं हे १ जे १ ॥ १७. ०यत्तिहि हे २ ॥ १८. रिया जे १ स १ ॥ १९. ०माइयाइं हे २ ॥ १०. वहुइ हे २ लो० ला १, २ । वहुति ख १ । वहुण हे १ जे १ । दइयता पृ० ७१ पं० १, पृ० ११३ पं० ९ ॥ २१. कयाइं हे १ जे १ ॥ २२. जाया वि स १ हे १, ३ जे १ ला १ लासं २ विना ॥

अभिकखणं २ हत्थे *धोवेति, पाए धोवेति, सीसं धोवेति, मुहं धोवेति, थणं-
तराणि धोवेति, कक्खंतराणि धोवेति गुज्झंतराणि धोवेइ, जत्थ जत्थ वि य णं
ठाणं वा सेज्जं वा णिसीहिं वा चैतेति तं पुव्वामेव अब्भुक्खित्ता ततो पच्छा
आसयति वा सयति वा ।

तते णं सा पुप्फचूला अज्जा कालिं अज्जं एवं वयासी—नो खलु कप्पति ५
देवाणुप्पिए ! समणीणं णिग्गंथीणं सरीरवाउसियाणं होत्तए, तुमं च णं देवाणु-
प्पिए ! सरीरवाउसिया जाया अभिकखणं २ हत्थे धोवसि जाव आसयाहि वा
सयाहि वा, तं तुमं देवाणुप्पिए ! एयस्स ठाणस्स आलोएहि जाव पायच्छित्तं
पडिवैज्जाहि । तते णं सा काली अज्जा पुप्फचूलाए अज्जाए एयमहं नो आदाति
जाव तुसिणीया संचिद्धति । तते णं ताओ पुप्फचूलाए अज्जाओ कालिं अज्जं १०
अभिकखणं २ हीलेंति, णिंदंति, खिसंति, गेरहंति, अवमण्णंति, अभिकखणं २
एयमहं निवारेंति ।

तते णं तीसे कालीए अज्जाए समणीहिं णिग्गंथीहिं अभिकखणं २ हील्लिज्ज-
माणीए जाव वारिज्जमाणीए इमेयारूवे अज्झत्थिते जाव समुप्पज्जित्था—जया णं अहं
अगारवासमज्जे वसित्था तदा णं अहं सयंवसा, जप्पमिहं च णं अहं मुंडा भवित्ता १५
अगारातो अणगारियं पव्वतिया तप्पमिहं च णं अहं परव्वसा जाया, तं सेयं खलु
मम कलं पाउप्पभायाए रयणीए जाव जलंते पाडिक्कयं उवस्सयं उवसंपज्जित्ताणं
विहरित्तए ११ ति कट्ठु एवं संपेहेति, २ कलं जाव जलंते पाडिक्कं उवस्सयं गिण्हति,
२ तत्थ णं अणिवारिया अणोहट्ठिया सच्छंदमती अभिकखणं २ हत्थे धोवति जाव
आसयइ वा सयइ वा । २०

- * धोवइ हे १, २, जे १ विना ॥ १. धोवइ हे १, २, जे १ विना । एवमग्गेऽपि ॥
२. ०राहं हे १, २ जे १ खं १ विना । लो० मध्ये सर्वत्राग्गेऽपि ०राहं इति पाठः ॥
३. वेणइ हे १ जे १ लो० । दृश्यता पृ० २७० पं० २ ॥ ४. आसायति जे २ हे १ ।
आसति हे २ । आसाइ ला १ ॥ ५. होवए खं १ । होइत्तए हे २ । भोत्तए लो० ॥
६. ०विया जे १ ॥ ७. ०वज्जाहिं हे २ ॥ ८. जाव नास्ति हे १ जे १ । दृश्यता पृ० २४
पं० १३ ॥ ९. ०चूलाओ हे १ विना । ०चूलाइ लो० ॥ १०. हीलति हे १ जे १ ॥
११. गरिं ला १ ॥ १२. ०क्खणं ति २ खं १ ॥ १३. अगारमज्जे हे १ ॥ १४. वसित्ता
हे १, २ ॥ १५. पाडिक्कं जे १ । पाडिक्कं हे १ ॥ १६. ०स्मय एव उव हे १
जे १ ॥ १७. नि कट्ठु हे २ ॥ १८. पाडिक्कं हे १ जे १ ॥ १९. दृश्यता पृ० २७८ पं० ११ ॥
२०. आसइ हे २ ॥

तते णं सा काली अज्जा पासत्था पासत्थविहारी ओसण्णा ओसण्णविहारी
कुसीला कुसीलविहारी अहाच्छंदा अहाच्छंदविहारी संसत्ता संसत्तविहारी बहूणि
वासाणि सामन्नपरियागं पाउणत्ति, २ अद्धमासियाए संलेहणाए अण्णाणं झूमेति,
२ तीसं भत्ताइं अणसणाए छेदेति, २ तस्स ठाणस्स अणालोईयपडिक्कंता काल-
५ मासे कालं किच्चा चमरचंचाए रायहाणीए कालवडिसए भवणे उववायसभाए
देवसयणिजंसि देवदूसंतरिया अंगुलस्स असंखेज्जभागमेत्ताए ओगाहणाए कालीदेवि-
त्ताए उववण्णा। तते णं सा काली देवी अहुणोववण्णा समाणी पंचविहाए
पज्जतीए जहा सूरियाभो जाव भासामणपज्जतीए। तते णं सा काली देवी
चउण्हं सामाणियसाहस्सीणं जाव अण्णेसिं च बहूणं कालीवडंसगभवणवासीणं
१० असुरकुमाराणं देवीणं य देवीणं य आदेवचं जाव विहरति। एवं खलु गोयमा!
कालीए देवीए सा दिव्वा देविड्ढी ३^१ लद्धा पत्ता अभिसमण्णागया।

कालीए णं भंते! देवीए केवतियं कालं ठिती पण्णत्ता? गोयमा! अड्डाज्जाइं
पलिओवमाइं ठिती पण्णत्ता। काली णं भंते! देवी ताओ देवलोगाओ अणंतरं
उव्वट्ठित्ता कहिं गच्छिहिति कहिं उव्वज्जिहिति? गोयमा! महाविदेहे वासे
१५ "सिज्जिहिति बुज्जिहिति मुच्चिहिति परिणिव्वाहिति सव्वदुक्खाणमंतं काहिति।

एवं खलु जंवू! समणेणं भगवया महावीरेणं जाव संपत्तेणं पढमस्स वग्गस्स
पढमस्स अज्झयणस्स अयमट्ठे पण्णत्ते।

१४९. जति णं भंते! समणेणं जाव संपत्तेणं धम्मकहाणं पढमस्स वग्गस्स
पढमस्स अज्झयणस्स अयमट्ठे पण्णत्ते, चितियस्स णं भंते! अज्झयणस्स
२० समणेणं [भगवया महावीरेणं] जाव संपत्तेणं के अट्ठे पण्णत्ते?

१. उव्वमण्णा खं १ ॥ २. परियाए जे १ ॥ ३. पाउगित्ता अद्ध^० हे १ ॥ ४. अत्ताणं हे २
विना ॥ ५. झोसेत्ति ख १ ॥ ६. णाइ जे १ ॥ ७. जस्स ठाणा अणा^० खं १ ॥
८. इयमरडिं लो^० हे १ जे १ ला १, २ विना ॥ ९. रायसय^० हे १ ॥ १०. लमम^०
जे १ ॥ ११. हे २ विना—ज्जाण भाग^० जे १। ज्जाण भाग^० जे २ हे ३, ४ ला २, ३।
ज्जहभाग^० ला १ लो^० हे १ खं १ ॥ १२. दइयता राजपत्रीयमूवप्रान्तभागे ॥ १३. पूर्वं 'कालव'^०
इति पाठो वर्तते, दइयता पृ० ३५६ प० ११ ॥ १४. देवाणं देवीणं य हे १ जे १ ॥ १५. खलु
सामी गो^० जे १ ॥ १६. दइयता पृ० ३५७ टि० १२ ॥ १७. गच्छिहिट्ठे हे १ जे १ ला १ ॥
१८. वज्जिहिट्ठे हे १ जे १ ॥ १९. सिज्जिहिति ५ एव हे १ जे १ विना। सिज्जिहिट्ठे एव हे
१ जे १ ॥ २०. पढमज्ज^० हे १ जे १ विना। पढमज्ज^० लो^० ॥ २१. पढमस्स अज्झयणस्स
हे २। २२. पढमज्झयणस्स हे १। पढमज्झयणस्स हे १ विना। दइयतामुपरिननं टिप्पणम् ॥

एवं खलु जंबू ! ते णं काले णं ते णं समए णं रायगिहे नगरे गुणसिलए चेतिए सामी समोसढे, परिसा णिग्गया जाव पज्जुवासति, ते णं काले णं ते णं समए णं राई देवी चमरचंचाए रायहाणीए एवं जहा काली तहेव आगता, णट्टविहिं उवदंसेत्ता पडिगया ।

भंते त्ति भगवं गोयमे [समैणं भगवं महावीरं वंदति नमंसति, ५
वंदित्ता नमंसित्ता] पुव्वभवपुच्छा, एवं खलु गोयमा ! ते णं काले णं ते णं समए णं आमलकप्पा नयरी, अंवसालवणे चेइए, जियसत्तू राया, राई गाहावती, राईसिरी भारिया, राई दारिया, पासस्स समोसरणं । राई दारिया जहेव काली तहेव निक्खंता, तहेव सरीरवाउसिया, तं चेव सव्वं जाव अंतं काहिति । एवं खलु जंबू ! १०
‘निक्खेवओ ।

जति णं भंते ! तइयस्स अज्झयणस्स, उंक्खेवओ । एवं खलु जंबू ! रायगिहे नगरे, गुणसिलए चेइए, एवं जहेव राई तहेव रयणी वि । णवरं आमलकप्पा नयरी, रयणी गाहावती, रयणीसिरी भारिया, रयणी दारिया, सेसं तहेव जाव अंतं काहिति । १५

एवं विज्जू वि । आमलकप्पा नयरी, विज्जू गाहावती, विज्जुसिरी भारिया, विज्जू दारिया, सेसं तहेव । एवं ११ मेहा वि, आमलकप्पा नयरी, मेहे गाहावती, मेहसिरी भारिया, मेहीं दारिया सेसं तहेव । एवं खलु जंबू ! समणेणं जाव संपत्तेणं धम्मकहाणं पढमस्स वग्गस्स अयमट्ठे पण्णत्ते ।

१. ति हे १ ॥ २. दइयता पृ० ७५ पं० २२ ॥ ३. भमं हे २ ॥ ४. राइ लो० । एवमग्गेऽपि सर्वत्र । राती ख १, एवमग्गेऽपि सर्वत्र ॥ ५. राइसिरी हे २ । राइसरी लो० । रातीसरी खं १ । राईसरी हे १, ३, ४ जे १, २ ला २ ॥ ६. करेहिई हे १ जे १ ॥ ७. हे २ विना—वितियज्झयं खं १ ला २ जे २ सं १ । वितियज्झं ला ३ । वीयज्झयं ला १ ॥ त्रियज्झयं हे १, ३, ४ जे १ । त्रियज्झयं लो० ॥ ८. दइयता पृ० ३६२ पं० १६ ॥ ९. तइयज्झयं हे २ विना । तइयज्झयं ला १ । “पानीयादिग्वित् । ८।१।१०१। पानीयादिषु शब्देषु ईत इद् भवति, पाणिअ । . तइयं... ।” इति सिद्धहेमप्राकृतव्याकरणे ॥ १०. दइयता पृ० ३६२ पं० १८ ॥ ११. एव नास्ति हे २ ॥ १२. ०वइ हे २ जे १ लो० ॥ १३. ०सिरी हे १ जे १ ॥ १४. जावंतं खं १ जे १ ॥ १५. काहिई हे १ जे १ । काहीति लो० ॥ १६. मेहा वी हे १ जे हे ॥ १७. ०कप्पाए नयरीए हे १, २ जे १ ला १ विना ॥ १८. मेही जे १ । मेहा हे १ ॥

[वीओ वग्गो]

१५० जति णं भंते ! समणेणं जाव संपत्तेणं दोच्चस्स वग्गस्स, उक्खेवओ । एवं खलु जंबू ! समणेणं जाव संपत्तेणं दोच्चस्स वग्गस्स पंच अज्झयणा पणत्ता, तंजहा—सुंभा, निसुंभा, 'रंभा, 'निरंभा, मदणा ।

५ जति णं भंते ! समणेणं जाव संपत्तेणं धम्मकहाणं दोच्चस्स वग्गस्स पंच अज्झयणा पणत्ता, दोच्चस्स णं भंते ! वग्गस्स पढमज्झयणस्स के अट्ठे पणत्ते ?

एवं खलु जंबू ! ते णं काले णं ते णं समए णं रायगिहे णगरे, गुणसिलए चेइए, सामी समोसढे, परिसा णिग्गता जाव पज्जुवासति । ते णं काले णं ते णं समए णं सुंभा देवी, वलिचंचाए रायहाणीए सुंभवडेंसए भवणे सुंमंसि सीहासणंसि काली-
१० गमएणं जाव णट्ठविहिं उवदंसेत्ता जाव पडिगया, पुव्वभवपुच्छा, सावत्थी णयरी, कोट्टए चेइए, जियसत्तू राया, सुंभे गाहावती, सुंभसिरी भारिया, सुंभा दारिया, सेसं जहा कालीए, णवरं अद्धुद्धातिं पलिओवमातिं ठिती । एवं खलु जंबू !, निक्खेवगो अज्झयणस्स । एवं सेसा वि चत्तारि अज्झयणा, सावत्थीए, नवरं माया पिया धूया सँरिनामया । एवं खलु जंबू !, निक्खेवओ वितियस्स वग्गस्स ।

१५

[तट्ठओ वग्गो]

१५१. उक्खेवओ तइयवग्गस्स । एवं खलु जंबू ! समणेणं भगवया महावीरेणं जाव संपत्तेणं तइयस्स वग्गस्स चँउप्पण्णं अज्झयणा पणत्ता, तंजहा—
पढमे अज्झयणे जाव चँउप्पण्णत्तिमे अज्झयणे, जति णं भंते ! समणेणं जाव
२० संपत्तेणं धम्मकहाणं तइयस्स वग्गस्स चउप्पेज्जं अज्झयणा पणत्ता, पढमस्स णं भंते ! अज्झयणस्स समणेणं जाव संपत्तेणं के अट्ठे पणत्ते ?

१. रंभा जे २ हे ३ ॥ २. निरुभा सं १ ला ३, हे ३, ४ जे २ ॥ ३. °पु विमाणे सु° हे २ ॥ ४. जाव नास्ति हे २ ॥ ५. धूय° हे १ जे १ विना ॥ ६. °तिरिनामया जे १ ला १, २ । सरिसनामया लों० । “दृशः क्तिप्-टक्-सकः । ८।१।१४२ । क्तिप् टक् सक् इत्येतदन्तस्य दृशोर्घा-
तोर् ऋतो रिरादेशो भवति । सट्क्—सरिवण्णो, सरिस्सो, सरिवन्दीण, सट्ठः—सरिसो ।”
इति सिद्धहेमप्राकृतव्याकरणे । ७. जन्तु सं १ ला २, ३, हे ३, ४, जे २ विना नास्ति ॥ ८.
°यवग्गस्स हे १ जे १ ॥ ९. °पणं लों० ॥ १०. चउप्पण्णत्तिमे जे १ । चउप्पण्णत्तिमे लों० ।
११. °यवग्गस्स हे १ जे १ ॥ १२. °पन्न अज्झयणा ख १ । °प्पन्नज्झयणा ला ३ ॥

एवं खलु जंबू ! ते णं काले णं ते णं समए णं रायगिहे णगरे, गुणसिलए चेइए, सामी समोसढे, परिसा णिग्गया जाव पज्जुवासंति । ते णं काले णं ते णं समए णं अला देवी, धरणाए रायहाणीए अलावडेंसए भवणे अलंसि सीहासणंसि, एवं कालीगमएणं, जाव णट्टविहिं उवदंसेत्ता पडिगया, पुव्वभवपुंच्छा, वाणारसीए णयरीए, काममहावणे चेइए, अले गाहावँती, अँलसिरी भारिया, अला दारिया, ५
सेसं जहा कालीए, णवरं धरणस्स अग्गमहिसित्ताए उववातो, सातिरेणं अद्ध-
पलिओवमं ठिती, सेसं तहेव । एवं खलु, णिक्खेवओ पढमस्स अज्झयणस्स ।

एवं मैका २ सतेरा ३ सोयामणी ४ इंदा ५ घणविज्जुया वि ६ । सव्वाओ एताओ धरणस्स अग्गमहिंसीओ । एवेते छ अज्झयणा वेणुदेवस्स वि अँविसेसिया भाणियव्वा । एवं जाँव घोसस्स वि एते चेव छ अज्झयणा । १०
एवेते दाहिणिह्माणं इंदाणं चँउप्पणं अज्झयणा भवंति । सव्वाओ वि वाणारसीए काममहावणे चेइए । तइयवग्गस्स णिक्खेवओ ।

[चउत्थो वग्गो]

१५२. चँउत्थस्स उक्खेवओ । एवं खलु जंबू ! समणेणं जाव संपत्तेणं धम्मकहाणं चउत्थस्स वग्गस्स चँउप्पणं अज्झयणा पण्णत्ता, तंजहा—पढमे १५
अज्झयणे जाव चँउप्पणइमे अज्झयणे । पढमस्स णं मंते ! अज्झयणस्स, उँक्खेवगो ।
एवं खलु जंबू ! ते णं काले णं ते णं समए णं रायगिहे समोसँरणं जाव परिसा पज्जुवासति । ते णं काले णं ते णं समए णं रूँया देवी, रूयाणंदा रायहाणी,

१. °सती हे २ ॥ २. धरणोए ला १ लासं० ४ सं १ ॥ ३. पुच्छणा वाणारसीनयरीए लो० ॥ ४. °वह लो० ॥ ५. अलभिसिरी खं १ । अलतसिरी लो० । अलभिसिरी ला १, हे ४ जे २ । अलभिसिरी लामू० ३ ॥ ६. हे २ विना—धरण अग्ग° लो० जे २ ला १, २, ३ हे ३, ४ खं १ । धरणग्ग° हे १ जे १ ॥ ७. कामसतेरा लो० । कमा सतेरा हे १ जे १, २ ला २, ३ हे ३, ४ । दइयता स्थानाङ्गे सू० ५०८, भगवत्या १०।५।१३ ॥ ८. एच्चेए हे १ । इच्चेए जे १ । दइयता प० ८ ॥ ९. अविसेसा लो० । सेसिया हे १ जे १ ॥ १०. जावशब्देन 'हरिस्स अगिसीहस्म पुण्णस्स जलकंतस्स अमियगविस्स येळग्रस्स' इति पाठो ग्राह्यो भाति ॥ ११. दइयता प० ६ ॥ १२. चउपणं खं १ ॥ १३. चउत्थवग्गस्स हे २ लो० विना ॥ १४. चउपण खं १ । चउप्पण्णा हे १ जे १ ॥ १५. चउपण° खं १ ॥ १६. उक्खेवो हे १ जे १ ॥ १७. °रण परिसा जाव पज्जु° हे १ जे १ ॥ १८. रूवा खं १ । रूवा जे १, एवमग्गेऽपि रू° स्थाने जे १ मध्ये रू° इति ज्ञेयम् ॥

रूयगवडेंसए भवणे, रूयगंसि सीहासणंसि, जहा कालीए तहा, नवरं पुव्वभवे चंपाए पुण्णभदे चेतिए, रूयगे गाहावती, रूयगसिरी भारिया, रूया दारिया, सेसं तहेव, णवरं भूयाणंदअगमहिसित्ताए उववातो, देसूणं पलिओवमं ठिती, णिक्खेवओ । एवं सुँरूया वि रूँयंसा वि रूँयगावती वि रूँयकंता वि रूयप्पमा वि,
५ एवेयाओ चेव उत्तरिल्लाणं इंदाणं भाणियव्वाओ जाव महाघोसंस्स । णिक्खेवओ चउत्थवग्गस्स ।

[पंचमो वग्गो]

१५३. पंचमवग्गस्स उक्खेवओ । एवं खलु जंवू ! जाव संपत्तेणं वेत्तीसं अज्झयणा पण्णत्ता, तंजहा—

- १० कमला कमलप्पमा चेव, उप्पला य सुदंसणा ।
रूववती बहुरूवा, सुरूवा सुभगा वि य ॥ ५३ ॥
पुँन्ना बहुपुत्तिया चेव, उत्तमा तारगा वि य ।
पउमा वसुमती चेव, कणगा कणगप्पमा ॥ ५४ ॥
वडेंसा केउमती चेव, रइसेणा रइप्पिया ।
१५ रोहिणी नवमिया चेव, हिरी पुप्फवती 'इं य ॥ ५५ ॥
भुयगा भुयगवेँती चेव, महाक्कच्छा फुडा 'इं य ।
सुघोसा विमला चेव, सुस्सरा य सँरस्सती ॥ ५६ ॥

उक्खेवओ पढमस्स अज्झयणस्स । एवं खलु जंवू ! ते णं काले णं ते णं समए णं रायगिदे समोसरणं जावं परिसा पज्जुवासति । ते णं काले णं ते णं

१. रूयगसि ख १ ॥ २. भवे ला २, ३, हे १, ३, ४ जे २ ॥ ३. एवं खलु हे १ हेमू० २, ला १ विना ॥ ४. रूया वि सुरूया वि हे १ जे १ । रूया वि सुरूया वि ख १ ॥ ५. रूवसा खं १ ॥ ६. रूयगाहावइं हे १ जे १ । रूवगावह लों० । रूवगावती ख १ । ७. रूवकता वि रूवप्पमा ख १ ॥ ८. एयाओ चेव ला १ । एया चेव हे १ । दइयता पृ० ३६५ प० ९, १० ॥ ९. सस्स वि खं १ ॥ १०. पंचमगस्स हे १ जे १ खं १ । पचमस्स हे २ लों० लामू० २ हेमू० ४ जे २ ॥ ११. वत्तीसा हे १ जे १ ॥ १२. पुण्णा हे १ खं १ विना । अत्र स्थानाङ्गसूत्रे [सू० २७३] पुत्ता इति पाठो लभ्यते, किन्तु हस्तलिखितादर्थेषु, 'त्ता-न्ना' इत्यध्वरयोः समानप्रायत्वात् पाठनिर्णयो दुष्करो भवति । किञ्च, भगवतीसूत्रादौ 'पुत्ता' इति पाठो लभ्यते, दइयता स्थानाङ्गसूत्रे पृ० १०५ टि० ११ ॥ १३. इय लों० । विय जे १ ला २, ३, हे ३, ४ । चेय ख १ ॥ १४. णाव० स १ जे २ ला २, ३, हे ३, ४ ॥ १५. ईं य ला १ ॥ १६. सुर० हे १ जे १ ॥ १७. ण जाव राय० हे २ ॥

समए णं कमला देवी, कमलाए रायहाणीए, कमलवडेंसए भवणे, कमलंसि सीहा-
सणंसि, सेसं जहा कालीए तहेव, णवरं पुव्वंभवे नागपुरे नगरे, सहसंबवणे उज्जाणे,
कमलस्स गाहावतिस्स कमलसिरीए भारियाए कमला दारिया, पासस्स णं अंतिए
निक्खंता। कालस्स पिसायकुमारिंदस्स अग्गमहिसी, अद्धपलिओवमं^१ ठिती, एवं
सेसा वि अज्झयणा दाहिणिह्माणं वाणंमंतरिंदाणं भाणियंवा। सव्वाओ णागपुरे ५
सहसंबवणे उज्जाणे, मायापियरो धूयासंरिणामया, ठिती अद्धपलिओवमं। पंचमो
वग्गो संम्मत्तो।

[छट्टो वग्गो]

१५४. छट्टो वि वग्गो पंचमवग्गसरिसो। णवरं^२ महाकालादीणं उत्तरिह्माणं
इंदाणं अग्गमहिसीओ, पुव्वंभवे सागेए नगरे, उत्तरकुरु उज्जाणे, मायापियरो १०
धूयासंरिणामया, सेसं तं चेव। छट्टो वग्गो सम्मत्तो।

[सत्तमो वग्गो]

१५५. सत्तमस्स वग्गस्स उक्खेवओ। एवं खलु जंबू ! जाँव चत्तारि अज्झ-
यणा पण्णत्ता, तंजहा—सूरप्पभा, आयवा, अच्चिमाली, पमंकरा। पढमस्स अज्झ-
यणस्स उक्खेवओ। एवं खलु जंबू ! ते णं काले णं ते णं समए णं रायगिहे १५
समोसरणं जाव परिसा पज्जुवासति। ते णं काले णं ते णं समए णं सूरप्पभा देवी,
सूरंसि विमाणंसि, सूरप्पमंसि^३ सीहासणंसि, सेसं जहा कालीए तहेव, णवरं पुव्वंभवे
अरक्खुरीए नयरीए, सूरप्पमस्स गाहावडस्स सूरसिरीए भारियाए सूरप्पभा दारिया।

-
१. भवो हे १, २, लो० ख १ ला १ हे ३ ॥ २. संवउज्जाणे हे १ ॥ ३. णं हे १ विना नास्ति ॥ ४. ठिइ लो० हे २। ठिइ (इ-हे १) पच्चत्ता एवं हे १ जे १ ॥ ५. मंतरियाणं ६. व्वाओ हे २ विना ॥ ७. धूयं खं १ हे २ लो० ला २ ॥ ८. सरिसत्तां हे १ लो०। सिरिना सं १, ला ३, हे ४ जे २ ॥ ९. ठिती य अद्धं खं १। ठिइ अद्धं लो० ॥ १०. समत्तो जे १ ॥ ११. छट्टो वग्गो हे १ जे १ ॥ १२. महाकालिंदाणं उत्तराणं अग्गं लो० ॥ १३. उवरिं जे १ हे १ ॥ १४. भवो हे २, ख १ ला १, ३, हेसं ०४ जे २ ॥ १५. धूयं हे १ ला १ विना ॥ १६. सरियणामया लो०। सिरिणामया सं १ ला १, ३, हे ३, ४, जे २ ॥ १७. जाव नास्ति हे २ ला १ ॥ १८. सिंहां हे २ ॥ १९. तहा णवरं जे १ विना ॥ २०. पुव्वभवो ला १ विना ॥ २१. अरक्खुं हे १। अरक्खं लो० ॥ २२. सूरसिरी-भारियाए हे १ जे १। सूरसिरिभारियाए खं १ लो० ॥

सूरस्स अगमहिंसी, ठिती अद्धपलिओवमं पंचहिं वाससएहिं अब्भहियं, सेसं जहा कालीए। एवं सेसाओ वि सव्वाओ अरक्खुरीए णयरीए। सत्तमो वग्गो सम्मतो।

[अट्ठमो वग्गो]

- ५ १५६. अट्ठमस्स उक्खेवओ। एवं खलु जंबू! जाव चत्तारि अज्झयणा पण्णत्ता, तंजहा—चंदप्पभा, दोसिणाभा, अक्खिमाली, पभंकरा। पढमस्स अज्झयणस्स उक्खेवओ। एवं खलु जंबू! ते णं काले णं ते णं समए णं रायगिहे समोसरणं जाव परिसा पज्जुवासति। ते णं काले णं ते णं समए णं चंदप्पभा देवी, चंदप्पभंसि विमाणंसि, चंदप्पभंसि सीहासणंसि, सेसं जहा कालीए, णवरं १० पुव्वंभवे महुराए णयरीए, भंडीरवडेंसए उज्जाणे, चंदप्पमे गाहावती, चदसिरी भारिया, चंदप्पभा दारिया। चंदस्स अगमहिंसी, ठिती अद्धपलिओवमं पण्णासाए वाससहस्सेहिं अब्भहियं, सेसं जहा कालीए। एवं सेसाओ वि, महुराए णयरीए, मायापियरो धूयासरिनामा, अट्ठमो वग्गो सम्मतो।

[णवमो वग्गो]

- १५ १५७. णवमस्स उक्खेवओ। एवं खलु जंबू! जाव अट्ठ अज्झयणा पण्णत्ता, तंजहा—पउमा, सिवा, सुंती, अंजू, रोहिणी, णवमिया, अयला, अच्छरा। पढमज्झयणस्स उक्खेवओ। एवं खलु जंबू! ते णं काले णं ते णं समए णं रायगिहे समोसरणं जाव परिसा पज्जुवासति। ते णं काले णं ते णं समए णं पउमा देवी, सोहम्मे कप्पे, पउमवडेंसए विमाणे, सभाए सुहम्माए, पउमंसि सीहासणंसि,

१. अरक्खुं हे १॥ २. समत्तो जे १ लो०॥ ३. भवो हे १ विना॥ ४. भंडीवडें हे २ विना। चदवडिं ला १। “मथुराया ..भण्डीरवनयक्षयात्रायै” इति कल्पसूत्रटीकाया त्रिनयविजयोपाध्यायविरचितायाम्॥ ५. ठिह लो० जे १॥ ६. पियरो वि हे १। पियरो वि य जे १॥ ७. प्रतिपु पाठाः—धूयासरिनामा हे १। धूयसरिनामा लो०॥ धूयसरिनामा ला १, २, ३ सं १ हे ४, जे २। धूयपरिनामा ख १ हे। २, ३॥ ८. समत्तो लो०॥ ९. सई ला १। स्थानाक्षसूत्रे [सू० ३०७, ६१२] भगवतीसूत्रे [१०।५।३१] च सुती इति पाठः॥ १०. ला २ विना—मिया ह्या अयला जे १ खं १ हे १, २, सं १। मिया ह्या अयला लो०। मिया ह्या अयली हे ४ जे २। मियाया अयला हे ३। स्थानाक्षसूत्रे [सू० ३०७, ६१२] भगवतीसूत्रे [१०।५।३१] च अमला इति पाठः॥ ११ पठमावई देरी सों हे १, जे १। पठमावई सों हे २ जे २॥

जैहा कालीए, एवं अट्ट वि अज्झयणा कालीगमएणं ^१नेयव्वा । णवरं सावत्थीए दो जणीओ, हत्थिणाउरे दो जणीओ, कंपिलपुरे दो जणीओ, सागेए दो जणीओ, पउमा पियरो, विज्जया मायरो, सव्वाओ वि पासस्स ^२अंतिए पव्वइयाओ, सक्कस्स अग्गमहिंसीओ, ठिती सत्त पलिओवमाइं, महाविदेहे वासे अंतं काहिंति । णवमो वग्गो सम्मत्तो ।

५

[दसमो वग्गो]

१५८. दसमस्स उक्खेवओ । एवं खलु जंबू ! जाव अट्ट अज्झयणा पणत्ता, तंजहा —

कण्हा र्यं कण्हराती रामा तह रामरंखिया वसू य ।

^३वसुगुत्ता वसुमिक्का वसुंधरा चेव ईसाणे ॥ ५७ ॥

१०

पेढमस्सऽज्झयणस्स उक्खेवओ । एवं खलु जंबू ! ते णं काले णं ते णं समए णं रायगिहे समोसरणं जाव परिसा पज्जुवासति । ते णं काले णं ते णं समए णं कण्हा देवी, ईसाणे कप्पे, कण्हवडेसए विमाणे, सभाए सुहम्माए, कण्हंसि सीहा-सणंसि, सेसं जहा कालीए, एवं अट्ट वि अज्झयणा कालीगमएणं ^४णेयव्वा । णवरं पुव्वभवे वाणारसीए नयरीए दो जणीओ, रायगिहे नगरे दो जणीओ, सावत्थीए नयरीए दो जणीओ, कोसंबीए नगरीए दो जणीओ, रामे पिया, धम्ममा माया, सव्वाओ वि पासस्स अरहओ अंतिए पव्वइयाओ, पुप्फचूलाए अज्जाए सिस्सि-णिंयाओ । ईसाणस्स अग्गमहिंसीओ, ठिती णव पलिओवमाइं, महाविदेहे वासे

१५

१. एवं जहा कालीए अट्ट जे १ ॥ २. नायव्वा लो० ॥ १२. पउमे हे २ विना ॥ ३. विजया मायारो हे १ । विजय मायारो जे १ । विजया मायराओ स १ ला ३ हे ४ जे २ ॥ ५. अंतिय हे २ जे १ लो० ला १ ॥ ६. हे २ विना—काहिंति खं १ ला १ । काहीति लो० स १ ला २, ३, हे ३, ४ जे २ । काहिई हे १ जे १ ॥ ७. समत्तो लो० जे १ ॥ ८. य नास्ति हे १ जे १ ॥ ९. प्रतिपु पाठाः—^०रंखिया वसू या हे १ ला २ । ^०रंखिय वसू य जे १ खं १ लो० । ^०रंखिय वसू वि हे २ । ^०रंखिय वसू या जे २ ला ३ हे ४ स १ ॥ १०. वसुगु^० इत्येतत्पर्यन्तमेव हे २ प्रतिवर्तते, इतः परमेकमवशिष्टं पत्रं हे २ मध्ये नास्ति ॥ ११. पटमज्ज^० हे १ विना ॥ १२. णायव्वा सं १ ला २, ३, हे ३, ४, जे २ ॥ १३. भवो हे १ जे १ ला १ खं १ ॥ १४. धम्मो ला १ । धम्म जे १ ॥ १५. ला १ विना—^०णियत्ते लो० जे १ हे १ । ^०णीयत्ते हे ३, ४, जे २ स १ ला २, ३ ॥ १६. स्स य अग्ग^० लो० ॥

सिज्झिंहिति बुज्झिंहिति मुच्चिंहिति सव्वदुक्खोणं अंतं कांहिति । एवं खलु जंवू !, णिक्खेवगो दसमवग्गस्स । दसमो वग्गो सम्मत्तो ।

१५९. एवं खलु जंवू ! समणेणं भगवया महावीरेणं आदिगरेणं तित्थगरेणं सयंसंबुद्धेणं पुरिसोत्तमेणं पुरिमसीद्देणं जाव संपत्तेणं [छंद्स्स अंगस्स वियस्स
५. सुयक्खंधस्स अयमट्ठे पण्णत्ते त्ति धेमि ।]

धम्मकहा वियसुयक्खंधो दसहिं वग्गेहिं सम्मत्तो ।

एवं नायाधम्मकहाओ सम्मत्ताओ ।

१. °हिति बुज्झिंहिति जे १ । °हिह बुज्झिंहिह लो० । °हिती बुज्झिहिती ए० १ ॥ २. मुच्चिहिती ए० १ । मुच्चिहिह लो० । मुच्चिहिंनि नास्ति हे १ भा० जे १ । ३. °क्काण अन हे १ भा० जे १ लो० । °क्काणमंतं ए १ । °क्काणमन ला १ । ४. काहिंनि जे २ हे २, ४ । करिंहिति हे १ । करेहिंति भा० जे १ । काहिति ए १ ला २ । वाहिह लो० ॥ ५. °धो घग्गो दम° मां० जे १ ॥ ६. °सोत्तिमेणं हे १ जे १ भा० ए १ लो० । ७. जाव मपत्तेण जे १ हे १ भा० विना नास्ति ॥ * दयता पृ० ३५४ पं० १७ ॥ ८. प्रतिपु पाठा—°कहाए धि[म-जे १]वसुयक्ख- (ए-हे १)धो दसहिं घग्गेहिं सम्मत्तो एव नाय-धम्मकहाओ सम्म(म जे-१) त्ताओ हे १ जे १ । °कहाए वि सुयक्खंधो दसहिं वग्गेहिं समत्तो । एव नायधम्मकहाओ सम्मत्ताओ भा० । °कहा सुयक्खग्गे सम्म(सम-लो०)त्तो । दसहिं घग्गेहिं नाया(य-ए १) सम्मकहातो सम्मत्ताओ हे १ जे १ विना ॥ ९. ग्रंथाय सहस्र ५००० पचसहस्रेणि ॥ छ ॥—हे १ । ग्रंथसंख्या ५०६५ ॥ छ ॥ छ ॥ छ ॥—ए १ । ग्रंथस्य श्लोकसंख्या परिमाणमिदं ५०६५—लो० । ग्रंथाय श्लोकसंख्या ५४६४ । श्रीभूयात् ॥ छ ॥—जे २ । ग्रंथस्या ५४६४—हे ३ सं १ । ग्रंथाय ५४६४ श्लोकसंख्याप्रमाणं । शुभ भवतु लेखक-वाचकयो ।—हे ४ । ग्रंथाय श्लोकसंख्या ६००० संवत् १५८८ वर्षे ॥ श्री ॥ छ ॥—ला २ । मंगलं महाव्री ॥ छ ॥—जे १ । श्रीरस्तु । संवत्सय (स्य १) कला । छ । छ । छ ।—ला १ । मंगल महाव्री ॥ शुभं भूयात् ॥ छ ॥—सं १ । शुभ भवतु । मंगल भूयात् श्रीसंवत्सरक ॥ श्रीरस्तु ॥—हे ३, एतदनन्तर हे ३ मध्ये ईदृशी प्रशस्तिर्वर्तते—
“श्री लोक्पालिकमलाशिरसि प्रशस्ते यं कामकुम्भति त्रिभुः करुणामुवाभृत् ।
तं चित्कामिनफलप्रदमादिदेवं भव्याङ्गिनो नमत रामगिरिस्थचैत्ये ॥ १ ॥

कल्याणाङ्कुरपूरित प्रकृष्टे विश्वं यदीयाद्भुता वर्षेन प्रतिमोक्षेश्वरफणाकादग्निनीमण्डिता ।

वर्षन्ती सुकुन्ताभुद प्रतिदिनं श्री चित्रकूटाचले वन्देऽहं विनयेन तं भिनपतिं श्रीसोमचिन्तामणिम्

॥ २ ॥

पुरंलैर्गुहातिभिर्गुह्यैर्विभ्राजमानान्तरं सत्कारुण्यरसं कलावदुदयः शश्वन्महागोत्रभृत् ।

गम्भीरः कमलालयो विजयते मर्यादया संयुतः ऊनेशाभिधवश एव विदितः क्षीराब्धिना संनिभः

॥ ३ ॥

गोत्रं कलाढ्यं शशिविम्बतुल्यं तत्राभवद् दूग्ढनामघेयम् ।
 दीप्रन्तु नानाकुलतारकासु नेत्राभिराम कुतकं निग्ङ्गम् ॥ ४ ॥
 तत्किरणोपमरम्यो ह्याङ्ग सुश्रावकोऽस्ति तत्र सुधीः ।
 ज्ञाज्ञलदेवी नाम्ना विदिता तस्यास्ति वरपत्नी ॥ ५ ॥
 करे दधानोऽद्भुतदानमुद्रिका पुनर्मुखाब्जे मधुरा सरस्वतीम् ।
 तदङ्गजोऽर्हद्गुरुदेवभक्तिमाक् पासाभिधानोऽस्त्युदयी महामनाः ॥ ६ ॥
 तस्य पद्मलदेवीति समभूदुत्तमा प्रिया ।
 तत्कुक्षिप्रमवावेतौ तनयौ द्वौ बभूवतुः ॥ ७ ॥
 उदारचेता नृपमान्यभाषितः प्रकृष्टभाग्योदय आसपूजकः ।
 देदीप्यमानाद्भुतबुद्धिदीपिको वस्ताभिधानः प्रथमोऽस्ति पुण्यभाक् ॥ ८ ॥
 दानादिधर्मद्विरदे यदीयं मनोऽधिरूढ शरदभ्रशुभ्रम् ।
 देवाभिधानः स उदारकीर्तिः पुनर्द्वितीयोऽस्त्यनलीकवक्ता ॥ ९ ॥
 जज्ञे वीरहणदेवीति वस्ताकस्य प्रिया शुभा ।
 तथा दाडिमदेवीति देवाकस्य च वल्लभा ॥ १० ॥

... .. ।
 ॥ ११ ॥

इत्थं निजपरिवारालङ्कृत औदार्यधीपरीतमनाः ।
 श्रीचित्रकूटदुर्गान्नदकुलवर्ती समायातः ॥ १२ ॥
 श्रीमन्मण्डपिकोपरि नयविचारजनपरः प्रकृतिसौम्यः ।
 देवाकस्तु पपाविति गुरूपदेशामृत मिष्टम् ॥ १३ ॥
 तथाहि—स्वाभ्या कराभ्या समर्थं लिखित्वा यो लेखयित्वातविभोः पराश्र्व ।
 ददाति धीमान् मुनिपुङ्गवेभ्यः सर्वे तमेवान्यभवे स घत्ते ॥ १४ ॥
 तेषा नैव दरिद्रता न जडता नो मूकता नान्धता, न भ्रान्तिर्न च कुञ्जता बधिरता नो नीचता शोच्यता ।
 नाऽकीर्तिर्न किञ्चाऽप्यशोऽप्यविजयो नो दुर्भगत्वं क्वचित् जैनेन्द्रस्य लिखन्ति चाखवचनं ये
 लेखयन्तेऽपि वा ॥ १५ ॥
 किन्वारोग्यसुदारता सुभगता भूमीन्द्रतैश्वर्यता, विद्वत्ता विलसत्कलाकुशलता सत्श्लाघ्यता वाग्मिता ।
 लावण्येन सुरुषता स्फुटतर पञ्चेन्द्रियत्व तथा तेषा स्यादिह लेखयन्ति समय ये वा लिखन्त्युज्ज्वलम्
 ॥ १६ ॥

प्रायेण पुस्तकाधार श्रुतं जज्ञे कलौ युगे ।
 लेखयन्त्यागमं तेन श्रीवीराशान्वयस्थिताः ॥ १७ ॥
 श्रुत्वोपदेशमेवं देवाकोऽलेखयत् स्वपुण्यार्थम् ।
 ज्ञाताधर्मकथायाः सूत्रं सौवप्रमोदेन ॥ १८ ॥
 श्री श्री श्री जिनसमुद्रसूरिषु खरतरगच्छेऽत्र विजयमानेषु ।
 आचार्यशान्तिसागरमुनीश्वरेषु च गुणाम्बुधिषु ॥ १९ ॥

..... ।

.. ... प्रददौ स तु लेखयित्वाऽमुम् ॥ २० ॥

निधि—त्रेद—तिथि १५४९ प्रमिते विष्णुसंवत्सरे व्यतिक्रान्ते ।

नवकूलवतीपुर्यां ग्रन्थमिमं धीरमो व्यलिप्तत् ॥ २१ ॥

इति श्री शाताधर्मकथाप्रशस्तिः ॥ सं० १५४९ वर्षे धैर्यमुदि १० दिने गुरौ ॥ श्रीगुप्तीराज-
कुमारराज्ये । ”

ऐ ४ मध्ये ईदृशी प्रशस्तिर्वर्तते—

“वर्षद्वादशक विधाय विविध तीव्र तपो दुस्तप दुष्टादृष्टचतुष्टय प्रणितं निर्गुणमुगुण्य च ।
विश्वालोकककेवल च विमल सम्प्राप्य सन्दर्शितो धर्मो येन चतुर्विधः स भगवान् वीगेऽस्तु व
श्रेयसे ॥ १ ॥

श्रीमतीर्याधिनाथैरसुरसुरनरैः सङ्कुञ्जया सभाया पूर्वे व्याख्यायि याऽर्याचन्द्रगुणगर्धरैः सूत्रतः
सन्दिग्धेने ।

निश्चेषाङ्गिप्रज्ञानामुपकृतिकृतये न्यक्कृतान्यप्रवादा जीयादेकादशाङ्गी शिष्यदमुत्तदा सा सदा
विश्वनिधे ॥ २ ॥

मोहज्ञात्युदयक्षमाधरशिखाभूषाविधिगोमणिर्जने ठगुररत्नसिंह इति ह आद्व सदा प्रसिद्ध पुरा ।
पुत्रस्तस्य बभूव बन्धुरगुणः श्रीजैनधर्माधगः सादृशको दयिता च तस्य समभूद् वृष्टीति नामा
श्रुता ॥ ३ ॥

मेघाहः प्रथमः समस्तजनतास्तुत्यो द्वितीयस्तया चावाख्यो व्यवहारिवर्गविदितो रामस्तृतीयः पुनः ।
तुर्यः पर्वतनामकश्च विविधश्रीधर्मवद्धादराश्वत्वारस्तनयास्तयोः समभवन्नेते ममादिश्रुताः ॥ ४ ॥
पूर्वास्तुचू सोमसमानशीला सतीपु रेखा लल्लुर्द्वितीया । रुदिस्तया देमतिका च जाये रत्नरमीया
दयिता अभूत् ॥ ५ ॥

मेघाकस्याऽभूत् सुतो नर्मदाख्यः ख्यातः क्षमाया न्यक्षदक्षेपु मुख्यः । रामाकस्यायाऽभवद् वत्सराजः
स्वच्छस्वान्तः सजनाना प्रशस्यः ॥ ६ ॥

रामाहः पर्वतश्च प्रथितगुणगगौ तेषु वास सजन्तो प्रौढश्रीस्तम्भतीर्यादुयवरनगरे प्रोढसर्फीर्तिभाजौ ।
इभ्यश्रेणीषु मुख्यौ जिनगुरुचरणाम्भोजभृङ्गायमानौ मानातीतोत्सवौधैः प्रवचनमभितो भासयन्ताव-
भूताम् ॥ ७ ॥

अष्टादशादिवर्षत्रितयमनु महाभीषणे सम्प्रवृत्ते दुर्मिक्षे लोकलक्ष्यकृति नितरा कल्पकालोपमाने ।
सन्नागारत्रय यौ प्रतिदिनमवमोत्कृष्टमभ्यमप्रमेदान्मोदात् प्रावर्तयेता निजविभवभरै सह्यावासना-
भ्याम् ॥ ८ ॥

श्रीमच्छत्रुञ्जयादौ प्रवस्तरगिरी रैवते चाहुं दे च श्रीजीरापल्लिपार्श्वप्रभृतिषु निखिलेष्वन्यतीर्थेषु
भावात् । वाप वाप प्रकाम प्रचुरतरधन स्वीयमात्मीय आत्मा चक्रे याभ्या पवित्रः प्रविततसुकृतेश्वा-
परैरप्युदारैः ॥ ९ ॥

अथ च—तत्राऽप्यभूद् पर्वतनामधेयः समस्तलोकोत्तमभागधेयः ।

विशेषसूक्ष्माईतधर्मकर्मासक्तः समासन्नसमस्तधर्मा ॥ १० ॥

गार्हस्थ्येऽपि स्थितो यः श्रमगगण इवात्यन्तनिस्सङ्गवृत्तिः, व्यावृत्तव्यापिमोहप्रमुखसममहान्तर्भवारि-
प्रवृत्तिः ।

सच्चित्तरागकारी परिमितविकृति-द्रव्यसंख्याधिकारी, रागद्वेषापसारी परिहृतविषयः पापपङ्काप-
हारी ॥ ११ ॥

आवश्यकं द्विः सतत सृजेद् यत् पूजा त्रिसन्ध्यं च जिनेश्वरस्य ।

सदागमार्थं च गुरोः समीपे शृणोत्युभाकर्णि गुणानुरागी ॥ १२ ॥

विशेषपर्वण्यनिश विधत्ते चतुर्दशीमुख्य उपोषणाद्यम् ।

तपोविशेषं विधिपौषधं च त्यक्त्वा गृहारम्भभर सम यः ॥ १३ ॥

साधर्मिकाणां विविधान् महोत्सवान् श्रीसङ्घवात्सल्यमुखास्तनोति यः ।

श्रीजैनसञ्छासनभासनप्रथाप्रभाकराशुप्रतिमान्महीयसः ॥ १४ ॥

गार्हस्थ्यभावे स्थितवानपीति श्रीधर्म्यकर्माणि निरन्तर सः ।

तनोति यद्वद् भवमध्यसस्थो योगी निजं यौगिककर्मजातम् ॥ १५ ॥

इतश्च — श्रीमत्तारागगनभोजगमानुकल्पश्रीसोमसुन्दरगुहप्रवरोपदेशम् ।

पीयूषयूषङ्गमनीयसुधामयूखप्रख्यं निनाय विषय निजकर्णयोः सः ॥ १६ ॥

तथाहि—न ते नरा दुर्गतिमाप्नुवन्ति न मूक्ता नैव जडस्वभावम् ।

न चान्वता बुद्धिविहीनता च ये लेखयन्तीह जिनस्य वाक्यम् ॥ १७ ॥

लेखयन्ति नरा धन्या ये जिनागमपुस्तकम् ।

ते सर्वे वाङ्मयं ज्ञात्वा सिद्धिं यान्ति न सशयः ॥ १८ ॥

पठति पाठयते पठतामसौ वसन-भोजन-पुस्तकवस्तुभिः ।

प्रतिदिनं कुरुते य उपग्रहं स इह सर्वविदे भवेन्नरः ॥ १९ ॥

तेषां निश्चयेति वचो गुरुणा सुधासमानं भवतारहेतु ।

समुद्यतान्तःकरणो बभूव सैकादशाङ्गीपरिलेखनादौ ॥ २० ॥

एकादशाङ्गानि ततः शुभाय प्रालीलिखद् स्तम्भपुरे प्रधाने ।

वर्षेऽश्विनीपुत्रमहर्षिविद्या १४७२ सख्ये स्वलक्ष्म्या श्रुतभक्तितोऽयम् ॥ २१ ॥

आकाशातपवारणं परिलसत्तारावलीमौक्तिकं मेरुदण्डसुदण्डकाण्डममृतद्युत् पूर्णकुम्भोज्ज्वलम् ।

श्रीसङ्घोपरि धारयेद् विधिरसौ यावच्चिरं नन्दतात् तावत् पुस्तकं एष कोविदकुलैर्वावच्यमान

सदा ॥ २२ ॥

इति श्रीस्तम्भतीर्थनगरवास्तव्यश्रीजैनधर्ममार्गावरणप्रवीणतत्त्वातत्त्वविवेकाकलनाऽरीण सा०
पर्वतलेखितश्रीएकादशाङ्गीप्रशस्तिः समाप्ता ॥”

॥ अथ परिशिष्टानि ॥

१

प्रथमं परिशिष्टम्

ज्ञाताधर्मकथाङ्गसूत्रान्तर्गतविशिष्टशब्दसूचिः

विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः	विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः
अइकायमहाकाय	१९९	अंगुलिय	१५८, १५९
अइमोयणपसग	३५३	अगुलेजग	१६
अइयाकुच्छी	५९	अंचेति	३५६
अइवयंत	११	अजण	२९
अइवयमार्णि	१११	अंजणगिरि	१५६
अइवेग	२९४	अंजणगिरिकूडसन्निभं	२८२
अईए	५८	अजणपुंजनियरप्पगास	१९९
अठणतीस	९५	अंजणपुलग	२९
अक	२९, १६४, २७१, २७४, २८०	अंजलि	११, १७, ७४, १०९, ११०, २४६, २८०, ३५९
अंकणार्हि	३२९	अंजलिपगह	४३
अकधाती	३७	अजलिपरिगह	२४६
अकुस	११५	अजू	३६८
अग	६, ७०, ७५, ७६, १२४, २२३, २४४, २५३, २५५, ३५४, ३५५	अडणाए	२७६
अंगपडिचारिगा	२४	अंडय	९९
अंगपडियारिया	३४, २४०	अडे	६
अंगफास	२६९, २७३	अंत	१२४, २३५, २५५
अगमंगाई	२३८	अतकरभूमी	१९०
अंगमंगातिं	२०८	अतगमण	२७
अगयातिं	५२	अतनिग्वातिए	२३४
अगरायं	२८३	अंतमकासी	१९०
अंगराया	१४५, १५२, १६२	अंतर	६२, ६७, ६९, ७९, १३०, १९७, २१९, २५२
अगमुहफासय	१७	अंतरावण	२१९, २२१
अगाई	३१८, ३२०, ३६०	अंतरिकखपडिवन्न	३०
अंगुलस्स	३६२	अंतलिकखपडिवन्न	३०, ३१, १५९, १८३

विशिष्टशब्दाः

पृष्ठाङ्काः

अतिथि	५५, ६९, ७०, ७५, ७६, ९१, ९२, १००, ११२, ११३, ११४, ११५, १२२, १२३, १३७, १५१, १७६, १७९, २०१, २०२, २०८, २२१, २२२, २२३, २३०, २३२, २३३, २३४, २३९, २४३, २४९, २५०, २६१, २६६, २७०, २७४, २८२, २८४, ३००, ३११, ३१३, ३१७, ३१८, ३२०, ३२२, ३२५, ३५२, ३६७, ३६९
अतिथि	२८, ५५, १०९, ११८, १३९, १६०, १७४, १८०, २२०, २५९, २६०, २७२, २७८
अंतिमाओ	३१९, ३४९, ३५९
अंतेउर	१५०, १७२, २३८, २३९, २४०, २५५, २८८, २९४, २९५, ३५१, ३५३
अतेउरगए	३०१
अतेउरपरिजण	४५
अतेउरपरियाल	१७२, २९३
अतेउरपरियालसंपरिखुड	१६३, २९७, ३०९, ३५२
अंतेउरपरियालसद्धि	३५१
अंतेउरपरिवारसंपरिखुड	१६८
अंतेउरिया	१६४, २८०
अतेवासी	३, ४, ७५, ७६, ११७, १३०, २५७, २६१, ३५५
अंतेहि	३५०
अंतो	२९३
अतोजल	१५८, १९४
अधयार	१४
अंघ्राती	५३
अन्नरतल	२२, ६१, २०८
अवसालवण	३५७, ३५८, ३५९, ३६३
असुय	३२

विशिष्टशब्दाः

पृष्ठाङ्काः

अंसूणि	५०, ५५, ११३
अकंत	४४, २२०
अकंततरा	२६८
अकंता	२०४, २४०, २४१, २४३
अकयण्णुय	२०६
अकयपुण्णजणमणोरह	१९४
अकयपुन्न(ण्ण)	२३३, ३५१, ३५२
अकयलक्खणा	८०
अकलुण	२०६
अकामए	२६८, ३४९, ३५१, ३५३
अकामफाई	४८
अकामा	१९२
अकामिया	११०
अकारए	२३०
अकाल	१५४, १५८, २५३, २५४, २५८, २५९, २६१
अकालदोहल	२६, २८, ३१, ३२, ३४
अकालदोहलमणोरहसपत्ति	२८
अकालपरिहीण	२८१, २९१
अकालमेह	२०, २६, २८, ३६
अकुंडिय	२५२
अकत	२३४
अकमिच्चा	३०३
अकौसण	२६२
अक्खए	१२१, १२२
अक्खय	६
अक्खयणिहि	८१
अक्खयनिहि	८४
अक्खित्त	८५, २९९, ३००
अक्खुमिया	२०३
अक्खोडंति	१०४, १०५
अक्खड	१३५
अक्खज	२५७, २५८
अगड	१७३
अगडदहुर	१७३, २९६
अगडिण	३२८, ३५३
अगणिकाय	२४८

विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः	विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः
अगणेमाणा	२०४	अग्वायह	२७
अगरूपवर	८	अग्नेण	२८५, २९४, २९६
अगरुवरपवरधूवण	३३१, ३३२	अग्वं	२८४
अगामियं	३४३, ३४४, ३४५	अचम्बुफास	२४९
अगार	४५, ५५, ५६, ५७, ५८, ६९, ९१, १२३	अचलिण	१५७
अगारमञ्ज	२७८	अचवलं	१०
अगारमञ्जावसामि	५७, ५८	अचित्त	४२, २५८
अगारवास	१९०, ३६१	अच्चणिज	९२, १३९, २५४, ३२८, ३४७, ३५४
अगारविणए	११५	अच्चिमाली	३६७, ३६८
अगारातो	३५९, ३६१	अच्चिय	१८
अगिद्धा	३२८, ३३२, ३५३	अच्चीसहस्समालणीय	४०, ५२
अगिलाए	७५, १२७	अच्चुयपजवसाणा	१८४
अगुत्ता	१०५	अच्चैति	२८७
अगुत्तिदिय	१०६	अच्छ	६७, २१९
अगूहमाणा	२७	अच्छत्तग	२५२
अगमसिलट्टिगादे	३३८	अच्छमाणी	३३
अगकेस	५०, १२४	अच्छरगण	१०७
अगमहिती	२२४, ३५५, ३६५, ३६७, ३६८, ३६९	अच्छरा	३६८
अगाइं	३०९	अच्छविमलसलिलपत्थपुण्णे	१०३
अगि	७९, ३४६	अच्छविमलसलिलपलिच्छे	१०३
अगिच्चा	१८३	अच्छिदकुच्छी	५९
अगिजालुगिलंतवयणं	१५६	अच्छिवयणा	२३०
अगिभयविहुया	६७	अच्छी	५७, ५८, ७०
अगिभयविप्पमुक्क	६८	अच्छे	२२०
अगिसभम	६३, ६४	अच्छेरए	१६२
अगिसामने	४७	अच्छेरय	३२४, ३२५
अगिसाहिए	४७	अच्छोडेति	३४१
अगिहोम	२३८, २६८, २९१	अजहणमणुक्कोस	२६१
अग्गी	२४८	अजातिया	१२०
अगुज्जाण	१६१, १६६, १७४, २०९, २५२, २५५, ३००, ३०३, ३२४	अजिय	४९, ५४
अग्वायंति	३२३	अजीरए	२३०
अग्वायति	२७	अज	१३, ३८, १५३, १५७, ३०४
अग्वायमाणी	३३, १४६	अजग	१९१
		अजगपजगपिउ	४७
		अज्जन्वू	३५५
		अज्जंजवूणाम	४, ५, ६

विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः	विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः
अञ्जयपञ्जयपिठपञ्जयागए	४६	अट्टदुहट्टवसट्टमाणस	५८
अञ्जया	२८०	अट्टदुहट्टवसट्टमाणसगए	५७
अञ्जव	३, २११	अट्टवसट्टदुहट्ट	६२
अज्जबुहम्म	३, ४, ५, ६, ३५५	अट्टालय	३०९
अज्जा	२४१, २४२, २४३, २४४, २७४, २७५, २७६, २७७, २७८, ३१८, ३२०, ३६०, ३६१, ३६२, ३६९	अट्ट	६, १६, ११३, ११४, ११६, ११८, १३०, १३१, १४७, १९०, २३५, २३६, ३६९
अजिया	३२०	अट्टगमहाणिमित्तमुत्तरयपादए	१७
अजियासंपया	१८१	अट्टकम्मसत्तु	५४
अजियासय	१९०	अट्टट्ट	५४, १८५
अजियासाहस्सी	१०८, १८९, ३५८	अट्टण्हं	१३०
अज्जुण	२८३	अट्टत्तीसाए	३५८
अज्जो	२६१	अट्टम	७२, १४१, १४२, १४३, १४४, १४५, १९०, १९१, २८४, ३५५, ३६८
अज्जोपाए	२८०	अट्टमए	१८८
अज्जस्थिए	२७, ५७, ५८, ८०, ९२, १२८, १३२, १३३, १३६, १३७, १३८, १६०, १६७, १६८, १८०, २१८, २३२, २३३, २३४, २३८, २४१, २५९, २७८, २९५	अट्टमं-अट्टमेणं	७१
अज्जस्थिते	७४, २२१, २२५, २४३, २४५, २५१, ३११, ३१४, ३६१	अट्टमभत्तं	२८, २९, २२५, ३०३
अज्जसयण	६, १०२, ३५४, ३५६, ३६२-३६९	अट्टसय	४९
अज्जसयणा	६	अट्टसहस्स	१८४
अज्जवसाण	६३, ६९, १७९, १८८	अट्टाह	५७
अज्जोववज्जह	१७८	अट्टाए	३४५
अज्जोववण्ण	१७७, ३२८	अट्टारस	१०८, १४४, १८५
अज्जोववन्न	८४, १२६, २३२, २३६, २३८, २९६, ३५०, ३५१, ३५३	अट्टारसण्ह	७८
अट्टिट्ठियाविजमाण	१००	अट्टारसदेसीभासाविसारया	९५
अट्टज्जाणोवगया	२५	अट्टारसम	१४३, ३३४, ३४७, ३४८
अट्टट्टहास	१५५, १५७	अट्टारसमं-अट्टारसमेण	७२
अट्टणसाला	१४, १५	अट्टारसविहिप्पगारदेसीभासाविसारए	३९
अट्टदुहट्टवसट्ट	१५८, २३२, २६३, ३५३	अट्टारसुत्तर	७६
		अट्टावय	३८
		अट्टाविसतिमं-अट्टावीसतिमेणं	७२
		अट्टावीस	१४४, १८९
		अट्टासीति	१८१, १८३
		अट्टाहिय	१८८, १९०
		अट्टाहियामहिम	१८९
		अट्टिचम्मवण्णद्धे	७२
		अट्टिजुद्धं	३८

विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः
अट्टिसुट्टिनाणुकोप्परपहारसंभगमहियगत्तं	८६
अट्टियरासितसत्कुल	२००
अट्टिसुहाए	१५
अट्टे	३११
अट्टेणं	१२१
अट्टो	३५२,
अट्टमाण	२५८, ३१९, ३५३
अट्टमाणी	२४१
अट्टवी	२५३, ३४३, ३४४, ३४५
अट्टवीमुहिं	३४३
अट्टहि	१७२
अट्टु	७७, १३२, १५२, १९१, २२४, २३६, २५१, २६५
अट्टुत्तकालसमय	३४, १४५, १९०, ३४१,
अट्टा	९५, १०८, २५६, २७६, ३२१
अट्टाइज्ज	६८, ३६२,
अट्टे	३५७
अणंगसेणापामोक्खा	१०८, २८३
अणत्त	६, १८८, १८९, ३२०
अणत्तर	७६, ९२, १४५, १४६, १७८, २६३, २६५, ३५४, ३६२
अणगार	४, ७१, ७३, ७४, ७५, ७६, ११३, ११७, ११८, १२३, १२४, १२५, १२७, १२८, १३०, १४२, १४३, १४४, २५०, २५७, २५८, २५९, २६०, २६१, २६२, ३१८,- ३१९, ३२०, ३४८, ३५०, ३५१, ३५२, ३५४.
अणगारवण्णओ	७०
अणगारविणय	११५, ११६
अणगारसय	१२६, १२८, १२९, १९०, ३१९, ३५५
अणगारसहस्स	११३, १२२
अणगारियं	४५, ५५, ९१, ३५९, ३६१,
अणज्झोवन्न(ण्ण)	३२८, ३५३
अणणुसासणताए	२२५

विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः
अणधारग	३३८
अणव्मुट्टिय	११७
अणमिलसमाणी	२४
अणरिहे	२६
अणवक्कलमाण	७४, ७५, २६१, ३२०,
अणवदग्ग	९१, ९३
अणवयक्खमीणा	२०४
अणवरय	५४
अणवेक्कलमाण	३२०
अणसण	७५, ७६, ९२, १२२, २४४, ३६२
अणहसमग्ग	१५३, १९१, ३३८
अणाउल	१५७
अणागलियचंडतिव्वरोस	१९९
अणाढायमाणी	९०
अणाढायमीणा	२४, २५, २०४, २४६, २७८
अणादि	९१
अणालोइयपडिक्कंता	२७९, ३६२
अणासाएमाण	३४४, ३४५
अणाह	१८२, २०६, २२८
अणिए	१८३
अणिएहिं	३५६
अणिक्खित्त	७१, ७२, २३३, २६१, २७५, ३१९
अणिच्च	४५
अणिट्ठ	४४, २०४, २२०, २४०, २४१, २७४
अणिट्ठतरा	१४८, २१६, २६८, २८०
अणित्तिए	४५
अणित्तिया	४६
अणिमिस	९८, १७७
अणियाहिवति	१८३, ३५६
अणिवारिया	३३६, ३६१
अणुकंपणट्ठा	३४
अणुकंपमाण	२९
अणुकूल	१४१, १४५
अणुक्खित्त	१५३

विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः	विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः
अणुगच्छति	३५६	अणुमण	४५
अणुगच्छमाण	८६, ३४३	अणुमग्नजातिया	३३८, ३६०
अणुगवेष्टमाण	२९८	अणुमग्ननायण	१६७
अणुगिण्णमाण	२८१, २८६, २९१	अणुमभित्या	११०, १२, ३५०
अणुमिलति	१३४	अणुरत्न	२३८
अणुगह	२३७	अणुरिप्यं	१०९
अणुक्षितेमाण	२६, १९५, २५०	अणुराष्ट्र	११२
अणुत्तर	४७, ५४	अणुर्ति	५१
अणुत्तरोववातिय	१९०	अणुर्त्ति	११६
अणुद्वयमुद्ग	३५	अणुर्त्तिस्तुष्टि	१०७
अणुपत्त	१२, २३२, २३९	अणुर्त्ति	२०२, २०८
अणुपयाहिणीकरेमाण	१८५	अणुर्त्ति	८१
अणुपरियट्ति	२०३	अणुर्त्ति	२८५
अणुपरियट्तिव्व	१९७	अणुर्त्ति	४८
अणुपरियट्तिस्स	१३८	अणुर्त्ति	२३१
अणुपरियट्तिस्सति	२०८, २५८, ३२९, ३४४, ३५३	अणुर्त्ति	२५२
अणुपरियट्ति	१९९	अणुर्त्ति	१३
अणुपविद्ध	६८, १८४, १८८, २२४, २४१, २५८, २७४, ३४३	अणुर्त्ति	१२
अणुपविसति	१५, १६७, ३०९, ३१५	अणुर्त्ति	१९
अणुपविससि	२९६, ३०१	अणुर्त्ति	१००
अणुपविसह	२४२	अणुर्त्ति	२२१
अणुपविसहि	१७२	अणुर्त्ति	१५७, २०३
अणुपविसाहि	३०३	अणुर्त्ति	१९१
अणुपविसिच्छ	१६८	अणुर्त्ति	४७
अणुपव्वहसु	१८८	अणुर्त्ति	१८२
अणुपुव्व	३७, ६९, ७५, १०१, ११६, १३०, १३१, १३३, १३५, २२६, २२७, २३९, २४०	अणुर्त्ति	१०८, १५४, १९२, १९५, २८३, २८४
अणुपुव्वसुजायवप्पगभीरसीयलज्ज	१०३	अणुर्त्ति	३३६
अणुपुव्वसुजायवप्पसीयलज्ज	२२६	अणुर्त्ति	१८५, २२७, २३२
अणुप्यत्त	६३, ६९	अणुर्त्ति	२८४
अणुप्यवेस	१७७	अणुर्त्ति	२२७, २२८, २९२
अणुवद्ध	७९	अणुर्त्ति	३९, ५२, १४८, २२७
अणुभूयकल्लाण	४७	अणुर्त्ति	१६
अणुभूयपुव्व	६३	अणुर्त्ति	२०६
		अणुर्त्ति	१०७
		अणुर्त्ति	३५
		अणुर्त्ति	१२१, १२२

विशिष्टशब्दाः

पृष्ठाङ्काः

अणेगमणिकणगरतणपहकरपरिमडित-	
मतिचितविणिउत्तगमणुगुणजणियहरिसो	३०
अणेगवायामजोग	१४
अणेगवालसयसकणिज	७७
अणेगसउणगणमिहुणवियरियसहुन्नइय-	
महुरसरनाइया	२२६
अणेगसउणगणरुयरिमितसकुल	२२९
अणेगस्तसहस्स	२६३
अणेगहत्थिसयसपरिवुड	६३
अणेगाई	३२१, ३२४, ३२५
अणेगात्ति	१०१, १५४, ३५९
अणेसणिजा	१२१
अणोजकोजयपउर	१४६
अणोवमसिरीया	१४७
अणोहट्टिर	३३६
अणोहट्टिया	२७८, ३६१
अण्ण	१३३, १७३, १८४, २२८, २९१
अण्णत्थिय	२१३, २१४
अण्णतरसि	२७९
अण्णदा	१६२, १७६, २०१
अण्णमण्ण	९८, १४२, १७४, १७५, १८२, १९५, १९९, २००
अण्णमण्णस्स	१९१, ३१३, ३२०, ३२४
अण्णया	८, ८०, १००, १९१, २८०
अण्णहा	२०२
अण्णाहं	३२७
अण्णेसिं	३६२
अण्णेहिं	३५६
अण्णो	१११
अतत्थ	१५७, २०३
अतार	२४७
अतिकंत	६५
अतिगच्छमाण	५७, ६९
अतिगमण	८६
अतिगयं	१०
अतिनागरेण	३५३
अतित्थ	६२

विशिष्टशब्दाः

पृष्ठाङ्काः

अतिभह्ण	२९३
अतियट्ठिजमाणी	१९३
अतिरित्तं	१६२
अतिहि	२२७
अतीत	१३६, १३७
अतीव	७३, १४८, २१३, २५३
अतुरियं	१०
अत्तए	७, १६७, २४०, २४४, २६६, ३१७
अत्तएण	१७०
अत्तणो	१११
अत्तया	१३२, १५१, १६३, १६४, १६६, १९१, २७९, २८१, २९६, ३३४, ३४०, ३४८
अत्ताणं	२४४, ३२०
अत्तिया	१७३, २३६, २३७
अत्थ	३८, ५८, १३७, २४८, ३४५
अत्थत्थिया	५४
अत्थमासा	१२१
अत्थरगमउयमसूओत्थइयं	१७
अत्थरय	९
अत्थलाभ	१२, १९
अत्थसत्थमइविसारए	७
अत्थसपदाण	१८२, १८३, २३०, २९९
अत्थसंपयाण	१८१
अत्थसार	८९, ९०
अत्थसिद्धी	१५३
अत्थामिसकीहिं	३३८
अत्थाम	६८, १७५, ३०७, ३०८, ३४३, ३५३
अत्थाह	२४७, २४८
अत्थाहमतारमपोरिसिय	१३०
अत्थुयपच्चत्थुय	१४६, २२७, २८६
अत्थेगइया	७६, २५४
अत्थेगतिया	९२, १४५, ३२०, ३२८
अत्थोगह	११
अत्थव्वेय	११४

विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः	विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः
अथाम	२३४, २५९	अन्न	६७, १०८, १८३, २५८, ३२४
अदडिमकुडडिम	३५	अन्नतर	२४३, २४४, २५५
अदिट्टदोसवडिय	२७१	अन्नमन्न	९४, ९५, ९९, ११५, १२८,
अदिट्टसेवगा	३१६		१४०, १५२, १५७, २२९,
अदिन्नादाण	७४, ११६		२३२, २३३, २४८, २५६,
अदीणविमणमाणस	१५८, १५९		२६१, ३१८, ३३९
अदीणसत्तु	१४५, १६७, १६९, १७०,	अन्नमन्नच्छदानुत्तया	९८
	२१५, २२३	अन्नमन्नमणुरत्तया	९४
अदुत्तर	५७, ८२, २६३	अन्नमन्नमणुव्वया	९४
अदूरसामंत	४, १६, ६५, १०४, १०७,	अन्नमन्नमेयान्त्वं	९५
	१३०, २१७, २२५, २३६,	अन्नमन्नस्सेयमट्ठं	१४२
	२४८, २५४, २५८, २५९,	अन्नमन्नहियइच्छियकारया	९४
	२६६, २७५, २८४, ३३६,	अन्नया	१४१, ३४८
	३४१	अन्नत्रिहिं	३८
अद्वजोयण	३१३, ३१४	अन्निजमाणमग्ग	२६२, २७२
अद्वट्टमाण	१२, ८४, १४६	अन्नेसिं	३३८
अद्वपलिओवम	३६५, ३६७, ३६८	अपक्खेवग	२५२
अद्वभरह	३०१	अपच्चमिजाणमाणी	२९७
अद्वमासिया	२७९, ३६२	अपच्छाएमाणा	२७
अद्वहार	५२	अपच्छिम	५०
अद्वाण	२५३	अपज्जुवांसणआए	२२५
अद्वाणपरिस्सत	२४९	अपहिल्लद्धसग्गत्तरयणलंभ	६९
अद्वासण	२७, २४५	अपत्तियं	२७३
अद्वुट्ट	१०७, २८०, २९४, ३६४	अपत्तियमाण	२२१, २५४
अधन्न	२३३	अपत्तियमाणी	२७५
अधन्ना	८०, २६१, २६२	अपत्त्ययण	२५२
अधम्मकेऊ	३३७	अपत्त्यरयण	२५२
अधरिम	३५	अपत्तियपत्थिए	२६२
अधारणिज	३५, १७५, २३४, २५९,	अपय	१६७
	३०७, ३०८	अपरक्कम	६८
अधुवा	४६	अपरिजाणमाणी	९०
अधुवे	४५	अपरिजाणमीणा	२७८
अनिकित्त	२९८	अपरिणममाण	३५३
अनिण्हवमाणा	२७	अपरिभूत	३२१, ३५७
अनिरुद्ध	२९४	अपरिभूय	१५२, २३६, २५१, २७६
अनिवारिया	२७८	अपरियाणमीणा	२४, २५, २०४
		अपस्समाणी	२६९

विशिष्टशब्दाः

पृष्ठाङ्काः

अपाणएणं	१८७, १९०, ३१९
अपासमाण	८५, १७३, २९८, ३१३
अपासमाणी	२०३, २७०
अपुणरावत्तयं	६
अपुण्ण	८०, २५७, २६२, ३५१, ३५२
अपुत्त	२४८
अपुत्त	२३३, २६१
अपुरिसकारपरक्रम	२३४, २५९, ३०८, ३४३, ३५४
अपुव्व	३२८
अपुव्वकरण	१८८, २५०
अपुव्वणागगहण	१४३
अपूह्वयणा	३१६
अपोरुसेयं	२४०
अप्पल्ल	३०३, ३१०, ३११, ३४३, ३४४
अप्पडिह्यअपच्चक्खायपावकम्म	२९४
अप्पडिह्यवरनाणदंसणधर	५
अप्पणा	१११
अप्पणो	११, १६, ८७, १४८, १७२
अप्पत्त	२०८
अप्पत्थिय	१५९, १६८
अप्पत्थियपत्थया	१५८
अप्पत्थियपत्थिया	१९६, २०३, ३०४, ३१०, ३१३
अप्पभार	५६
अप्पमत्त	५४
अप्पमह्वघ	५३
अप्पमह्वघाभरणालंक्रियसरीर	१८, ५०, २१६, ३५८
अप्पवसा	२७८
अप्पसोग	२०९
अप्पाणं	४, ५, २४, ७१, ७२, ७३, ७५, ७६, ८९, ९०, ९१, १०८, ११४, ११५, २०६, २१८, २३३, २३८, २४१, २४७,

विशिष्टशब्दाः

पृष्ठाङ्काः

अप्पिए	२२०
अप्पिणाभि	३०५
अप्पिय	४४
अप्पियतरा	२६८
अप्पिया	२०४, २४०, २४१, २४३
अप्पेगइया	२८२
अप्पेगतिया	५७, ५८, १०९, १७२, १८४, १८६, २१३, २२८, २२९, २३८, २५४, ३०२, ३३४, ३३५
अप्पोदय	६२
अप्पोलंभनिमित्त	७६
अप्पोडंत	१५५
अप्फासुगा	१२०
अप्फुडिय	१३५
अवंधव	२०६
अवल	६८, १७५, २३४, २५९, ३०८, ३४३, ३५४
अवीय	२८
अबुद्धीओ	३३१
अबमंग	१५
अबमंगणपरिमद्गुण्वलणकरणगुणिग्माएहिं	१५
अबमिगए	१५
अबमंगेति	१९५, २७३
अबभतर	८
अबभक्खाण	७४
अबभक्खेया	१२०, १२१
अबभगुण्णाए	७५
अबभगुण्णात	४५, ७१, ७४, ७६, ११३, १८४
अबभगुण्णाता	१३, ८१, ८३, १४९
अबभगुण्णाय	७३, ८०, १९१, १९२, २४३, ३०७, ३१९, ३५३, ३५८, ३५९,
अबभगुण्णाए	२२२, २२६
अबभगुण्णाय	११, २७५

विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः	विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः
अवमहिय	३६८	अभिगम	४२
अवमहियमीममेरवरवप्यगार	६६	अभिगमणद्वयाए	२२१
अवमितर	१८६	अभिगमणद्वयाए	२१९
अवमितरट्टाणिज	२२१, २२७	अभिगयजीवाजीवे	२२२
अवमितरपाणिय	३३६	अभिगयद्व	१८
अवमितरवाहिरए	३५	अभिगिण्हइ	३५२
अवमितरिय	९०, १३८, १७६, १८७	अभिगाह	२३३, ३५२
	१९०, २४६, २४७	अभिचंद	१४२
अवमुक्खित्ता	३६१	अभिजुत्त	२४९
अवमुक्खेइ	२७७	अभिणट्ठा	५४, १५३
अवभुगत	२०	अभिणदिज्जमाणी	२३, ३३
अवभुगाय	५२	अभितजेमाण	३४३
अवभुगायमूसिय	१९५, २९१	अभितासेमाण	३४३
अवभुगायमूसियपहसिए	३९	अभिथुणता	५४
अवभुगायसुकयवहरवेतियातोरणवररइय-		अभिनिग्गच्छति	२८४
साअभजियासुसिलिद्धविसिद्धलुट्ठसंठित-		अभिन्नमुहरागणयणवण्ण	१५७, १५९
पसत्थवेरुलियत्तंमणाणामणिकगगरयण-		अभिभूत	२१७, २२५, २३०, २३२, ३४३
खचितउज्जल	४०	अभिभूता	४४, २६३
अवभुज्जय	२०, १२८, ३५०	अभिभूया	१७७, २००, २५८, ३४५
अवभुट्टिय	२१	अभिमुह	५, ४३, ७४
अवभुट्टेति	२४१, २४६, २९५, ३५६	अभिमुहमावयमाण	१५५
अवभुट्टेमि	४३	अभिरक्खिज्जमाणा	१५३
अवभुट्टेहि	२४५	अभिरममाण	१०३, २२९, २३२, ३३४
अवभुदय	५०, ७९	अभिरममाणा	१९७, १९८, २००
अवभुज्जत	२१	अभिराम	५२
अवभुवगच्छेज्जा	२७१	अभिरइए	४४, १२३, ३४९, ३५९
अमढप्पवेस	३५	अभिरइयमेय	४३
अमय	७, २८, ३२, ३३	अमिरुव	४०, १०३, १९५, २२७
अमयकुमार	२७, २८	अमिरुवा	१३५, २२६, ३४८
अमयदएण	५	अभिलंघमाणसिहर	३९
अभिउज्जितुकाम	२४९	अभिलसति	२०८
अभिभोग	२९४	अमिलाव	७१, ७२, १४७
अभिवल्ल	१४३	अभिवगत	१५५
अभिवल्लण	१५४, १६२, २४५, २७६,	अभिसमन्नागए	१०६, १६१
	२७८, ३६१	अभिसमन्नागत	१७९, २५५
अभिगज्जत	१५५, ३४३	अभिसमन्नागय	१५९, १६७, १६९, २२४,
			२३५, २५०, ३१५, ३४६,
			३५७, ३६२

विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः	विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः
अभिसमागच्छिहिह	३४५	अमरसेण	१८८
अभिसमेति	६९	अमावसाचंद	२११
अभिसमेसि	६४	अमिच्ते	२४८
अभिसरमाणाति	८०	अमुच्छित	३५३
अभिसथुणमाणा	१५३	अमुच्छिया	३२८
अभिसिंचति	४९, २२३, ३१३, ३५०	अमूढदिसाभाए	३२२
अभिसिंचिचए	३४९	अमूढहरथा	१९५
अभिसेए	१८४	अमूढा	१९५
अभिसेओ	१४२, ३१८	अम्मो	१६८, २३९
अभिसेकं	२८२	अम्मताओ	४४, ४५, १९२, ३५८
अभिसेय	१९, ३०६	अम्मतातो	३५९
अभिसेयारिह	२४४	अम्मघाती	१६८, २३९, ३५१, ३५२
अभीए	१५९	अम्मया २८, ४४, ८३, १४६, १८४, १९४	
अभीत	१५७	अम्मयाओ	२०, २६, ३१, ८०, १९१
अभीया	२०३	अम्मयातो	३५९
अभोजं	२५८	अम्मा	२९०
अमइलसगलपरिहिए	२९३	अम्मापिइनियगनिप्पिवासा	२७६
अमच्च	१६, १४९, १५१, २१५, २१७, २१८, २१९, २२०, २२१, २२२, २२३, २३६, २३७, २३८, २३९, २४१, २४४, २४५, २४६, २४८, २४९, २५०	अम्मापिजग	३८, ४४, ४५, १९५, ३३५
अमच्ची	२३९	अम्मापितरो	३९, ४६, ४९, ५१, १९१, ३१७
अमणाम	४४, २२०	अम्मापितीहिं	३५८
अमणामतरा	१४८, २१८, २६८	अम्मापियरो	३६, ३७, ३८, ४०, ४३, ५५, ५६, ८४, १४१, १८४, १९२, २०९, २६८, २७९, ३५८, ३६०
अमणामतरां	२६९	अम्मो	१६८
अमणामा	२०४, २४०, २४१, २४३, २७४	अयमट्ठे	७६, ७७, ९३, १०२, १०६, १०७, १२९, १३०, १३१, १४०, १४१, २१०, २१२, २१३, २३५, २३६, २५१, ३२०, ३४८, ३५४
अमणुण्ण	४४, २१५, २१८, २२०	अयमेयारुवं	१०, २८, ८४
अमणुण्णतरा	२६८	अयमेयारुवे	२८, ३१, ७३, ७४, ८०, १२८, २३४, २३८, २४३, २४९
अमणुण्णा	२४०, २४१, २४३	अयलं	५, ५४, १४१
अमय	२३, ५३	अयला	३६८
अमयफलाति	१९६	अयसिकुसुमप्पगास	१०८
अमयमहियफेणपुंजसण्णिगास	३२		
अमरराहुवण्णे	७८		
अमरवति	१८८		

विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः	निगिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः
अरक्पुरीष्ट	३६७, ३६८	अश्वविभूषा	९०
अरणि	३४६	अश्वविभूषण	९०, ३२८, ३७२, ३८३
अरतिरति	७५	अश्वविभूषिणी	३२८
अरस	१०४	अश्वविभूषिणी	९०, ३२८
अरसविरसं	३५३	अश्वविभूषिण्य	५३
अरहओ	१९०, ३६९	अश्विण्य	५३
अरह	१८६, १८८	अश्विणी	५९
अरहंत	७४, १४३, १५८, १८१, २५९, ३८८	अश्विणीय	५९
अरहतसि	१९	अश्वि	३५७
अरहतमायरो	१९	अश्विरी	३५७
अरहता	३११	अश्विनी	१२१
अरहताण	३५४, ३५६	अश्विनी	८५, १८६, १९९, २००, २९८, २९९
अरहणग	३०१	अश्विनी	३०३, ३६२
अरहणग	१९२	अश्विनीपुत्रिणी	१०७
अरहणगवज्रा	१५५	अश्वि	३६५
अरहतो	११०, ११२, ११३, ११७, १८६	अश्वि	४८, ६३, २५६
अरहण	१५७	अश्वि	३६५
अरहणग	१५२, १५३, १५८, १५९, १६२	अश्वि	१४४
अरहणगपामोव्या	१५४, १६१, १६२, १६३	अश्वि	३४०
अरहणय	१६०, १६१	अश्वि	८४
अरहया	३५९	अश्वि	५९
अरहा	१०८, १७९, १८०, १८१, १८२, १८३, १८५, १८७, १८९, ३१०, ३११, ३१२, ३१९, ३७८, ३६०	अश्वि	५९
अरि	८८	अश्वि	५९
अरिष्टिनेमी	१०८, ११०, ११२, ११३, ११७, ३१८, ३१९	अश्वि	२९३
अरिषा	२३०	अश्वि	८६
अरिहा	३१८	अश्वि	२१८, २३६
अरय	५	अश्वि	८९
अरोपमाणा	२२१, २५४	अश्वि	६६
अरोपमाणी	२७५	अश्वि	१५
अरोया	१४७	अश्वि	८७
अलकार	८०, १६१, १८०, १८७	अश्वि	२७०
		अश्वि	३७
		अश्वि	२४६, २४८
		अश्वि	२५०
		अश्वि	३०५
		अश्वि	३४५, ३४६
		अश्वि	१२१, १२२

विशिष्टशब्दाः

पृष्ठाङ्काः

अवण्हाण	२३१
अवथदा	२९५
अवदहण	२३१
अवदार	८४, ८५
अवदालियवयणविवरणिलालियगजीह	६१
अवद्दार	८४, १७४, २३९, २४०, ३०५
अववार	७९
अवमन्नंति	३६१
अवयक्खंत	२०७, २०८
अवयक्खति	२०४
अवयक्खह	२०२, २०३
अवयच्छियमहल्लविगयवीमल्लाला-	
पगलंतरत्ततालुयं	१५६
अवयासिय	९०
अवर	६
अवरकंका	६, २९५, २९७, ३०२, ३०३, ३०४, ३०९, ३११, ३१२, ३१३, ३१४, ३१५
अवरकंकारायहाणि	३०१
अवरविदेह	१७८
अवराह	२०१
अवरिल्ल	१९८
अवलोएमाणी	२३
अवलोएहि	२०६
अवस	२०७
अवसवस	२६८, २६९, ३५१, ३५३
अवसन्वस	२६९
अवसेस	७०, १२४, १८५, २८४
अवस्सविप्पजहणिज	४५, ४६, ४७.
अवस्सविप्पजहियन्व	३४७
अवक्कमित्ता	८९
अवहरियं	३४२
अवहिते	३२१
अवहिया	८५, ३००
अवहीरमाणी	३४३
अवहोळंतकुप्फुयायतसप	१५६
अवाउडण	७१, ७२

विशिष्टशब्दाः

पृष्ठाङ्काः

अविउसरणया	४२
अविंदमाण	२७, २८
अविग्घ	५४, ११५, १७१, २०८
अविणिजमाण	२४, २६
अवितण्ह	५९
अवितह	१३, २७, ४३, २०९, २१९
अवि याइं	८८, २७१
अवियागरी	७८
अविरइ	१११
अविरत्त	२३८
अविरय	२९४
अविरिए	१७५, २३४, २५९, ३०८, ३४३, ३५४
अविरुद्ध	२५२
अविलंबियाए	१०
अविसेसिया	३६५
अव्वए	१२१, १२२
अव्वावाह	६, ११८, ११९, १८३
अव्वायमल्लदाम	३५
असंक्रमणा	२७
असंखपरिमाणनामघेज	३०
असखेजभागमित्त	३६२
असगते	३४०
असंदिद्ध	१३, २७, २०९
असंपत्त	६२
असपत्तदोहला	२४
असपुडित्तट्टे	७८
असपुण्णदोहला	२४
असभत	१०, १५७, २०३
असमाणियदोहला	२४
असक्कारिय	१७४, १७६, ३०५
असण (४)-	७५, ८०, ८१, ८२, ८३, ८४, ८७, ८८, ८९, ९१, ९२, ९८, ११५, १२६, १२७, १३२, १३३, १३६, १४८, १५२, १६१, १८०, १८२, २१६, २१७, २२०, २५३,

विशिष्टशब्दाः

पृष्ठाङ्काः

असण-पाण-खाहम-साहमं	२५७, २५८, २६७, २६८, २६९, २७२
असण-पाण-खातिम-सातिम	९५, ९६, १७८, २३७, २२७, २३५, २४१, २४३, २५६, २७३, २७४, २८५, २९१, २९२, ३३९, ३४०, ३४१, ३५०, ३५३, ३५९
असण-पाण-खादिम-सादिम	२३८
असत्परिणया	२०, ३६
असद्दहमाण	१२०
असद्दहमाणी	२२१, २५४
असद्धेयं	२७५
असत्माबुम्भावणा	२४८
असमाहिकर	२१८
असमाहिपत्त	२९४
असम्माणिय	१५८
असहमाण	१७४, ३०५
असाधुदसण	२६९
असासए	२२५
असासता	४५
असासया	४६
असाधुदसण	४६
असि	२३३
असिलेडग	१५५, १९६, २४७, ३४३
असिलेडगःगाहत्या	२०३
असिति	१९६
असिधारावय	१७१
असिपत्त	४७
असियएहिं	२६८, २६९
असियसिरया	१३५
असिलक्खण	१४७
असिलट्ठीहिं	३८
असिवर	३४०
असुइ	२०८
	१९७

विशिष्टशब्दाः

पृष्ठाङ्काः

असुइविगयवीमःथदरिसणिज्ज	२१६
असुई	४६, ११५, १७१
असुम	१७७, १७८, २००, २१७
असुमोग्गालावहार	१९६
असुयपुव्वं	४४
असुर	१८३, १८४
असुरकुमार	३५६, ३६२
असुरिंद	१८४, १८५
असुरिंदवज्जिय	३५५
असुस्सूणताए	२२५
असोग	१४६
असोगवणिय	१४८, २४७, २९७, ३५१, ३५२
असोगवरपायव	१०८, १८७, १८८, २५०, ३५१, ३५२
अरसनय	२९४
अस्सिणीनक्खत्त	१४५
अस्सिणीनक्खत्त	१४६, १८७
अह	१४
अहण्ण (अधण्ण)	११०, ३५०, ३५१, ३५२
अहतवत्थचदणोद्धिक्कगायसरीरा	१०९
अहतसुमहग्वदूसरयणसुसंबुत्त	१५
अहन्न	८१, २५७, ३५१, ३५२
अहम्मिए	३३७
अहाकप्पं	७१, ७२
अहाछंदविहारी	३६२
अहाछदा	३६२
अहाणुपुव्वी	५४, १८५
अहापजत्त	२५८, २६१, ३५३
अहापडिरूव	४, ७३, ९१, १०८, २४१, २५७, ३५६
अहापवत्त	१२५, १२६, ३५०
अहावायर	२९
अहामग्ग	७१
अहालहुसग	२०१
अहासन्निहिया	१४६

विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः	विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः
अहासुत्त	७१, ७२, १४४	आइविलयं	७०
अहसुह	७१, ७४, ८३, ११३, १२२, १२३, १८४, २२२, २२३, २२६, २४२, २४३, ३१७, ३१९, ३४९, ३५८, ३५९, ३६०	आइगर	५, ७३
अहासुहुम	२९	आइणग	१०
अहिण	२११, २१२	आइणवेढो	३२२
अहिगय	११६	आठए	१९०
अहिगयजीवाजीवे	११४, १५२, १५९, १६०, २५०	आउक्वय	७६, ९२, १४५, १७९, २५०, २७९
अहिच्छत्त	२५१, २५२, २५५	आउट्टति	३५०
अहिजंति (अहिज्जइ)	३१८	आउट्टावेमि	१२५
अहिजति	२२३, ३२०, ३४८, ३६०	आउर	२४९
अहिणवगिम्हसमय	६५	आउसति	३३४
अहिमड	१४८, १७७, २००, २१५, २१८	आउसियअक्खच्चम्मउट्टगंडदेस	१५६
अहियतराए	२१२	आउसियवयणगंडदेस	१५४
अहियपेच्छणिज्जरुव	१७	आउसो	२४९
अहिययराए	२११	आएहिं	२६, १७६
अहियरुवसस्तिरीए	१६	आओसणाहिं	३३५
अहिलानेहिं	३२९	आकणित्ता	३११
अहीण	७	आकनेति	३१२
अहीणपंचेंदिय	१३२	आकिंचणया	२११
अहीणपंचेंदियसरीरे	३३४	आकुंचियथोरपीवरकर	६६
अहीणपडिपुण्णपंचिदियसरीरा	७८	आगतसमय	२०२
अहीणमतिरित्त	१६२	आगमण	२८४
अहीणा	३४०	आगमणपओयण	३१६
अहुणोववन्ना	३६२	आगमणप्पतोयणं	९७
अहे	३५१	आगमेस्स	२७६
अहेसत्तमाए	२६३	आगय	३३६
अहोरत्त	१४४, १५४	आगयगधा	१३५
अहोराइयाए	७१	आगयसमए	२०१
अहोलोगवत्थन्वाओ	१४७	आगर	२८४, २९४
अहोसिरे	५	आगामियाए	२५३
आइकर	४२	आगारभावपडोयार	१७०
आइक्वह	२७	आगास	१५४
		आगासतल	२९७, ३००
		आगासतलग	२३६, २६६, २७२, २९८, २९९
		आगासफलियसम्पभं	३२
		आगासफलिहसरिसम्पभं	२२

विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः	विशिष्टशब्दः	पृष्ठाङ्काः
आघतण	२००	आपुच्छणा	२३३
आघयण	२०१	आपुच्छणिज	७, १३२, १४०
आघवण	४७, ४८, ११०, १९२, ३४९	आपुच्छामि	४३
आघवित्तए	४७, ४८, ११०, ११७, १९२	आपुच्छामो	३१७
आघवेमाण	११५, १७०	आपुच्छित्ता	२२५, ३१९, ३५०
आडोलिया	३३४	आवाह	१०५, १०६, १११
आढति	२७८, २९४	आभरण	५३, ८६, ११३, १८७, २४४
आढाह	२१७, २१८, २७७	आभरणमल्लालंकार	५५, ११३, ३३४, ३६०
आढाति	२७, ९०, १७६, २१७, २४७, २९५, ३४९, ३५१, ३६१	आभरणविहिं	३८
आढायति	५७, २०४, २४६	आभरणालंकार	८४, ८५
आढाह	२७	आभागी	३४५, ३४६
आढाहि	२४५	आभिओगिए	१८४, १८५, २४२
आणद	९१	आभिओशियदेवे	३५७
आणदयंसुपुण्णमुहे	६९	आभिसेक्कं	३०५
आणत्ता	१६६, ३१५, ३१६	आमोएति	१८०, २०४
आणत्तिय	१४, ३२, ३५, १६५, १६८, १८१, २८६, ३५७	आमोएमाण	७९, ८४, २२४
आणत्ते	१७०	आमोएमाणी	१४८, ३५६
आणवेति	१६५, ३१३, ३१५	आमोएमि	१६०
आणवेह	१६९	आमतेऊण	२९४
आणा	५६, १४४	आमतेत्ता	२१३
आणाउववायवयणनिद्देस	१९६	आमंतेमि	२२३
आणाओवायवयणनिद्देस	२९८	आमगमल्लगभूया	१९४
आणिय	४९	आमलकप्पा	३५७, ३५९, ३६३
आणियल्लिया	४०, ४६	आमिस	१०४
आणुगामियत्त	५६, २३३	आमिसतल्लिच्छे	७९
आणेह	३२५	आमिसत्थी	१०४
आतिक्खमाण	२१७, २२०	आमिसप्पिया	१०४
आतिक्खंति	९२	आमिसभक्खी	८७
आतिक्खति	३१८	आमिसल्लोला	१०४
आतिण्णे	६	आमिसाहारा	१०४
आतुर	६१	आमेलगजमल्लजुयलवट्टिय-	
आदाहिणपदाहिण	४३, ७४	अब्भुन्नयपीणरतियसंठितपओहरा	५३
आदिगर	७६, ३५४, ३५८, ३७०	आयरक्खदेवसाहस्सी	१८३
आघावमाण	६२	आयरित्तए	२४२
आपुच्छण	१९५	आयरिय	१०५
		आयरियउवज्झाय	९१, १००

विशिष्टशब्दा.	पृष्ठाङ्काः	विशिष्टशब्दा.	पृष्ठाङ्काः
आयं	२६, १७६	आरोग्य	१९
आयत	८९, ९५, ३४१	आरोग्यतुष्टि	१९
आयंता	३६, २५७, २८५	आरोग्यतुष्टिदीहाउक्छाणमंगलकारण	१३
आयंवि	१४४	आरोग्यतुष्टिदीहाउक्छाणमंगलकारण	१२
आयंविपगगहिय	२९८	आलंब	१२३, १३२, ३१७
आयंक्वदेवसाहसीहिं	३५६	आलंबणं	७, १३२, १७९
आयवत्त	५३, २७६	आलंबणभूए	७
आयवा	३६७	आलंबणभूत	१३२
आयवालोयमहंतुंवइयवुन्नकणो	६६	आलवति	२७
आयाणाहि	२४९	आलवमाणा	२४६
आयामड	५६	आलवैति	५७
आयामविक्खंभ	१९५	आलि	९८
आयार	५६	आलिघरणसु	१९८, २००
आयारगोयर	७०	आलिच	१८९, ३१८, ३६०
आयारगोयरविणयवेणइयचरणजाया-		आलिचपलित्ते	५६
मायावत्तिय	५६	आलिच्चे	५६, २४४
आयारमडए	२६०	आलिगतिथमेयलहुइत्यसंपउत्ते	७९
अ'यारमडग	२५९, २६०	आलिहिच्चा	१६३
आयारमंडयं	७५	आलुपति	१०४, १०५
आयावणभूमि	७१, ७२, २७६	आलोइयपडिक्कता	७६, २४४, २६०, २६१, ३२०, ३५४
आयावेत्तए	२७५	आलोए	८२, १५०, २०२, २८७
आयावेमाण	७१, ७२	आलोएमाणे	४१
आयावेमाणी	२७५	आलोएहि	२७७
आयाहिणपयाहिणं	५, ४३, ५५, ५६, ५८, ३५१	आलोक्कति	३२२
आरत्तपालियत्तय	६३	आलोतियपडिक्कंत	७५
आरवि	३७	आलोयति	३१९
आरसंत	२०८	आवज्जति	३५४
आरसियसद्	२७२	आवति	२००, २०२
आराम	३३, ७९, ११९	आवन्नसत्ता	८२, ३१७
आराइगा	२१३, २१४	आवयमाण	६०
आराहिया	१४४	आवरण	१५२
आराहेत्ता	१४४	आवस्सय	१४३
आरसियदित्तरत्तनयणे	७८	आवाए	२५३, २५४
आरुह	२०३	आवास	१६२, २८५, २८६, २९१, २९२
आरुहिय	११६	आविद्धमणिसुवण्ण	१६
आरुहेति	२३३	आविद्धवगारियमल्लदामकलावा	१०९

विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः	विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः
आवेदित	२९०	आसायंमि (आसायम्मि)	३३१, ३३२
आसकिसोरएण	२३४	आसायण	१९५
आसकिसोरी	१९४	आसायणिज	२१६, २१९, २२१
आसखध	२४६	आसारेति	९९, १०४
आसखधवरगते	२१७, २३६, २४५	आसासिया	४५
आसग	२१८, २४७, २४८	आसासेइ	२८०
आसण	२७, २९, ९०, ९१, ९७, ११०, ११७, १७२, १८०, १८३, २२७, २२९, २३७, २४१, २६६, २८५, २८६, २९४, २९५	आसित	३२, १२४
आसणाति	१८८	आसितसम्मज्जितोवलित्त	९६, १४९
आसत्तमाओ	४०, ४७, २५६	आसित्तसित्तसुवियसमज्जितोवलित्तं	२३
आसत्थ	११, ८५, ९७, १८२, १९५, २३७, २६६, ३४४	आसिय	३५, १८६
आसत्थामं	२८३	आसियसम्मज्जिओवलित्त	२८६
आसमद्	३२९	आसुत्त	६२, ८९, १२७, १३७, १५९, १६५, १६८, १७२, १७४, १९६, २०३, २६२, २७१, ३०४, ३१३, ३१४, ३३५
आसयइ	२१०	आसेवमाणा	३२८
आसयति	३२६, ३२७	आसेविउं	३२८
आसयति	२०८, ३६१	आसेवियवहुलीकय	१४३
आसरह	४२, ४३, १५१, २८१, २८९, २९१, ३४९	आहणह	९६
आसरुव	२०३	आहाकम्मिए	४८
आसरुवधारी	२०१	आहार	७, ७५, १०४, १२३, १३२, १४२, १७९, २२३, २४०, २५८, ३४३, ३४६, ३४७, ३५३
आसवाणियए	२०१	आहारथी	१०४
आसवाहणिया	२३६, २३७	आहारभेडग(य)	२५९, ३५२
आसाएइ	२५७	आहारभूत	७, १३२
आसाएमाण	३६, ९८, २२०, २८५, ३४०	आहारवक्कतीए	१४६
आसाएमाणी	८२, ८३	आहारातिणिया	५७
आसाएमि	२०१	आहारिय	८८, २५९, ३४७, ३५३
आसाढ	१२१	आहारेति	१९५, २५३
आसाति	१७७	आहारेत्तए	२५९, ३४६
आसादित	२२०	आहासन्निहिए	२५०
आसादेति	१९५	आहिंडति	३३
आसादेति	३५३	आहिंडमाणी	२४, २६
आसादेमो	३४५	आहिंडह	२४२, ३२४
		आहुणिजमाणी	१९२, ३२१

विशिष्टशब्दाः

पृष्ठाङ्काः

आहुणिय	६४
आहिवच्च	४९, ९५, १०८, ३६२
इंगालसगडिया	७३
इंगिय	३७
इंद	८०, १५७, १८१, ३२२, ३५५, ३६५, ३६६, ३६७
इंदकुंभ	१४१, १४२
इंदगोवरा	२१
इंदभूती	१३०
इंदमहे	४१, ४२
इंदलक्ष्मी	४४
इंदोउहवद्धचिषपट्ट	२२
इंदिय	५४, १०५, १०६, ११९
इक्कागाराया	१४५, १४९, १५१
इच्छंतएहिं	३१४
इच्छामि	२४२
इच्छामो	३४२
इच्छिण	१२३, २२१
इच्छित	४४, ३५९
इच्छितपडिच्छियमेअं	४३
इच्छितमेयं	४३
इच्छियपडिच्छियमेयं	१३
इच्छियमेयं	१३
इष्ट	८, ११, २६, २७, २८, ४५, ५४, ८५, १५३, २०५, २३५, २४१, २४२, २४३, २४६, २५६, २६५, २६७, २७१, २७३, २७४, २८०, ३६०
इड्डिसकारसमुदय	४७, ३३९
इड्डा	१४२, १६०, ३१०
इड्डिसकार	८७
इड्डिसकारसमुदय	३८, १९१, ३३९
इणट्टे	२१६
इणमट्टे	११६
इत्थि	११९
इत्थिकुलत्था	१२१
इत्थिणामगोय	१४२

विशिष्टशब्दाः

पृष्ठाङ्काः

इत्थिया	२७६
इत्थीनामगोयं	१७८
इत्थीलक्खण	३८
इत्थीसय	१८७
इदाणि	३४९
इग्ग	११२, २८०
इग्गकुलनालिया	१०८
इग्गाइयं	११३
इमं च णं	१७६, २३६, २६६, २९३
इमेया(ता)ल्ल	८३, ९२, ९४, ९५, १३२, १३३, १३४, १३६, १३७, १४२, १४६, १५२, १५९, १६०, १६७, १६८, १६९, १७८, १८०, १८१, १८२, १८३, १९१, २००, २१८, २२१, २२९, २३१, २३२, २३३, २४१, २४५, २५१, २५६, २५९, २७३, २७६, २७८, २९५, ३११, ३१४, ३५७, ३६१
इरियासमिते	७०, ११३
इरियासमिया	२४१, २७५, २७७, ३६०
इसिणि	३७
इहभवे	२३३, ३४७, ३५४
इहमागया	९२
इहलोगपडिवद्ध	४८
इहल्लोय	९२, ३२८, ३२९, ३४४
ईसत्थं	३८
ईसर	१०८, ११२, १३२, १६४, २१६, २१८, २२०, २२५, २४४, २४५, २४६
ईसाण	१८५, २७९, ३४९, ३५५
ईसिं	१३१, २१३, २१४, ३५६
ईह	१८
ईहा	७
ईहापूह	१७९
ईहापूहमगणगवेसण	६४

विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः	विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः
ईहामिग	५२	उग्गाविष	१९९
ईहामिय	१७, ४०	उग्गासेणपामोक्ख	१०७, २८०
ईहानूहमग्गागगवेसण	६९	उग्गासेणमाश्याणं	२९०
उउभयमाणसुह	३३१, ३३२	उग्गाह	४, ७३, ९१, १०८, २४१, ३५६
उउय	३३१, ३३४	उग्गा	४१, ४२, ११४
उउयकुसुमकयचामरकण्णपूर-		उग्गोसेमाणा	८६, ११२, २५४, २८६, २९०, २९९, ३४१
परिमड्डियाभिराम	६५	उच्चट्टाण	१४६
उउवसमयजणियतवणसहयरिपगचित्तु	२१	उच्चट्टाणद्विए	१४५
उउसमत्तजणितसोम	६५	उच्चत्त	१९०
उऊ	६७, १९८	उच्चनीच	२५८
उंवरपुष्फ	४५, ५५, ८६	उच्चार	५७, ६९, ८८, १२७
उक्कचग	७९	उच्चारपासवण	८८, ८९
उक्कठिय	२४९	उच्चारपासवणभूमि	२८, ७४
उक्कर	३५	उच्चारमाणा	१८
उक्करफुडकुडिलजडुलकखडवियड-		उच्चावय	४८, २६२, ३३५
फडाडोवकरणदच्छे	१९९	उच्छग	२७६
उक्किट्टरीरा	१४८, १६३, २३६, २६५, २८०, २९६	उच्छंगनिवेसियाणि	८०
उक्किट्टा	३०, १०६, १४८, १६०, १६३, १८१, १९६, १९९, २०३, २३४, २३६, २६५, २६६, २९५, २९७, ३२६, ३२७, ३२८	उच्छूढरीर	४
उक्किट्टिसीहणाय	१५३, ३४०	उज्जलं	६९
उक्कुसडियाए	८८	उज्जला	६२, ६९, १२५, २५९, ३५३
उक्कोसकालठितिय	३५३	उज्जाण	३३, ४१, ७९, ९४, ९५, ९६, ९७, ९९, १०७, १०८, ११३, ११४, ११७, ११८, ११९, १२३, १२४, १३२, १४१, १४२, १८७, २३६, २५०, २५६, २५७, २५८, २६०, २७५, २७६, ३१८, ३१९, ३४९, ३५०, ३६७, ३६८
उक्कोससागरोवमड्डितीएसु	२६३	उज्जाणसिरि	९५, ९७, ९८, ९९, २७६
उक्कोसिया	१८९	उज्जितसेलसिहर	३१९
उक्कखयणिहए	१३६	उज्झार	२१, ६०, १०७
उक्कखयनिहए	१३४, १३५	उज्झामधण्ण	२०६
उक्खिलत्तचंदकायितकलाव	१०१	उज्झत्तए	१७८
उक्खिलत्तणाए	६	उज्झिय	१३२, १३३, १३७
उक्खिलत्तन्नलि	२०८	उट्ठवेसि	६५
उक्खिलत्ता	१८५		
उक्खेवओ	३६३, ३६४, ३६६		
उक्खेवग	४५		
उग्गा-उग्गेण	३५१		

विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः
उद्गाए	५, ७४, ३४९, ३५२
उद्गाण	७३
उद्गाणवारियावणिय	२४५
उद्गाणवलवीरियपुरिसगारपरक्रमसजुत्त	६९
उद्धियंमि	१४
उद्धेति	५
उद्धेत्ता	२७०
उद्गुलच्छिसमत्तजायसोह	३०
उद्गुणवलागपंतिसोभंतमेहवंदे	२२
उद्गु	७६, १५८, १९६, २०३, २०८, २६१
उद्गुजाणू	५
उण्णाए	९
उण्ह	४८, ६१, ७३, ११६, १२४, १३०
उत्तम	१३, ५४, ७२, १४४, ३६६
उत्तमग	३४३
उत्तमपुरिस	३०९, ३१२, ३१६
उत्ता	९४, १४१
उत्तरति	३१३, ३२२
उत्तरकुष	३६७
उत्तरपुरत्थिम	२, १६, ३१, ५५, ७७, ९४, १०३, १०७, १२२, १४१, १४८, १६०, १८१, १८३, २०३, २१५, २२५, २४४, २५१, २५६, ३५५, ३६०
उत्तरविउज्जियं	१६०
उत्तरवेउज्जिय	१८१
उत्तरह	३१३
उत्तरावक्रमण	५१, १८४
उत्तरिए	१८७
उत्तरिज	८४, १७७, २८०
उत्तरिज्जग	२१७
उत्तरित्तए	३१३
उत्तरिल्ल	१८५, १९८, २००, २०३, २२८, ३४८, ३५५, ३६६, ३६७
उत्तासणग	१५५

विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः
उत्तासणय	१५७
उत्तिष्णा	३१४
उदएण	११५, १७१, २७७, ३४१
उदग	६२, १३०, २४७, २४८, ३४४, ३४५
उदगणाए	६
उदगधारा	८२
उदगपरिफोसिय	१७२, २९४
उदगरतण	२१९, २२०, २२१
उदगरयण	२१९
उदगवत्थि	३४१
उदगसमारणिज	२२१
उदग	५९, ७२, ११३, १४४
उदत्तेणं	१४४
उदय	१५२
उदयपरिफोसिया	१७१, २९६
उदयभायण	१५२
उदार	७२, १४४
उदाहु	९९, १३७, १३९, ३०३, ३०६, ३१३
उदिण्णे	४८
उदित	१४, ३०
उदीणदाहीणवित्थिष्णा	१०७
उदुभजमाणसुह	३४
उदू	६०, १९७
उदाइतरत्तइंदगोवयथोवयकारुणविलवित	२२
उद्दिय	८७
उद्देसिए	४८
उद्धंसण	२६२
उद्धसति	३३५
उद्धसुहकन्नसक्कुलियमहंतविगयलोम-	
संखाल्गलंवंतचलियकर्ण	१५६
उद्धियसल्ल	७५, ७६
उद्धुयपइणलवतमुद्धए	७८
उद्धुयाए	३०, १६०
उन्नत	२१
उपसंपजित	२७८

विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः	विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः
उप्पइओ	२९४	उम्मुक्कमणिसुवण्णा	२८
उप्पइत्ता	७६, १३१	उम्मुय	२९४
उप्पजिंसु	३११	उरग	२६३, ३३१
उप्पण्णकोउहल्ल	५	उरन्मससरिह	२१
उप्पण्णसंसय	५	उराल	७२, ११३
उप्पण्णसद्धे	५	उरालातिं	२२२
उप्पत्तिचाण	१३१	उल्लहेति	८८
उप्पत्ति	२७, २८	उल्लपडसाडए	३०९
उप्पत्तिघाए	७, ११३	उल्लपडसाडगा	८३
उप्पत्तिघाहिं	२६, १७६	उल्लपडसाडया	१५०
उप्पयणिं	२९५, ३०१	उल्लपडसाडिगा	८२
उप्पयमाण	४२	उल्लोय	८
उप्पयमाणी	१९३	उवएस	५६, ७०
उप्पल	५५, ८२, २०२	उवओग	२६१
उप्पलरत्तसूमाल	६३	उवओगट्टयाए	१२२
उप्पला	३६६	उवक्कलडावेति	८१, ८४, ३४९
उप्पाइत्त	१०५	उवक्कलडावेत्ता	८०, १३२
उप्पातियसताति	१५४	उवक्कलडावेदि	२४१
उप्पातियसयाति	१९२, ३२१	उवक्कलडिह	२५७
उप्पाय	१११	उवक्कलडेउं	२५६
उप्पि	१३०, १३१, २३६, २६६, २७२, २९७	उवगत	६, ६९, ३३२, ३३३
उप्पीलियसरासणपट्टीया	८६	उवगिजमाण	४१, २८५
उप्पुया	१९७, १९८, १९९	उवज्झाय	१०५
उप्पिडित्ता	१७३	उवट्टवेह	४२, १८४, १८५, २२३, २८१, ३१८, ३५२
उब्बाहिंथा	८८	उवट्टाणसाला	१३, १६, १८, ३५, १२३, १७६, २८१, २८८, ३५८, ३५९
उब्भमंति	३२४, ३२५	उवट्ठियं	१६३
उब्भिदति	१४०	उवणच्चिजमाणा	२८५
उब्भिन	१००	उवणिमतेह	२९४
उमओ	५३	उवणिमनेति	२७, २३७, २९६
उमयोविब्बोयण	९	उवणिमंतेह	२७
उम्महणालोलिया	२३३	उवणिमंतेहि	२४५
उम्मीतरगमालासहस्स	१५४	उवणीय	२३८, ३१४
उम्मुक्क	१०१	उवणेति	३२४
उम्मुक्कवालमाव	१२, १९, ६३, ६९, १०१, १४१, १४८, २३२, २३९, २४०, २६५, २८०		

विशिष्टशब्दाः

पृष्ठाङ्काः

उवणेति	३८, ३१०
उवदंसिजमाण	२२७
उवदंसिचा	२२४, ३६३, ३६४,
उवदंसेति	३६५, ३५७
उवदसेमाणी	१७०
उवदिसिच्छ	२४२
उवदेसमइविकप्पणा	३०५
उवप्पयाण	७
उवप्पलोमैति	२७२
उवरतभत्तुया	१९४
उवरय	६८
उवरि	८६, १५९, २०५
उवरिम	१११
उवरिल्ल	१८५
उवलंभणा	३३५
उवलद्ध	२२०, २२१, २७४, ३०१, ३०२
उवलद्धपुव्व	२४२
उवलमति	२१९
उवललिय	२०७
उवलालिजमाण	३७, ४१
उवल्लिप्पइ	५७
उववजिहिति	३६२
उववजिहिसि	२४३
उववण	२१, २२
उववण्ण(न्न)	१७८, २६३, ३४७, ३५३ ३५४, ३६२
उववायवयणणिद्देस	२०२
उववायसभा	२३५, ३६२
उववीयमाणे	२८७
उववेए	२१६
उववेया	११३
उववकमित्ता	८९
उवसत	६८, ११९, १२६
उवसंपजित्ताण	७१, १२८, १४२, १४३, १७८, २२२, २३३, २५०, ३३८, ३६०, ३६१

विशिष्टशब्दाः

पृष्ठाङ्काः

उवसग्ग	१५८, १६०, २०२, २०४, २०९
उवसामित्त	२३२
उवसामेत्ता	२३०
उवसोमेमाण	७३, २१३, २२७, २५३
उवसोहियाइ	१९६
उवस्सय	२४३, २७५, २७८, ३६१
उवहिण	७९
उवाइणावेत्तए	२१९, २२१
उवाइयं	८१
उवाइयलद्धे	८४
उवाएणं	१३०, १३१, २१९
उवाएहि	२६, १७६
उवागच्छइ(ति)	४, ५, ३०९, ३१०
उवागच्छंति	३०६
उवागच्छित्ता	१८०
उवातियं	८१, ८२
उवाय	२६, १७६
उवायमाण	३२२
उवालमति	२७१
उवासगपडिमा	११५
उवाइणा	२५२
उवेति	३०९, ३१०
उव्वट्टण	२३१
उव्वट्टित्ता	२६३, २६५, ३५४, ३६२
उव्वत्तिजमाण	९९
उव्वलण	२३१
उव्वाहिजमाण	८९
उव्विग्ग	६१, ९८, १०४, १९७, १९८, १९९, ३२२, ३२८, ३४१
उसभ	१७, १९, ५२
उसिणोदगगंधोदग	२७३
उसियज्झया	९५
उस्सव	५०, ७९
उस्सास	२६०

विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः	विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः
उत्सीषामूल	५०	एगजाया	२६७
उत्सुक्	३५, १६१, २५५	एगजुगे	३११
उत्सुया	१९७, १९८, १९९	एगट्टिया	३१२, ३२२, ३२४
कश्यटिया	३४०, ३४१	एगतओ	१८
कसवियरोमकूवे	११	एगत्तीकण	४३
कसास	२३५	एगदिवस	४०, ४८, १०८, १४१
कसासनीसास	७५	एगटिमाभिमुह	४१
कसिततिलग	१९८	एगटिगि	४१, ४२
कसिय	१५३	एगदुवारा	३३६
कसियल्लल	६१	एगदेस	९४, १३६, १५८, १६७
कसियसिया	१५४	एगमेगाए	४१
कसीषामूल	१३४	एगयओ	६७, ९५
एकछाण	५९	एगराइय	७१, १४३
एक	६७	एगसमएणं	३११
एकधीस	१०७, २८०	एगसाडियठत्तरासंगवरण	४३
एकधीसरतिगुणप्पहाणा	९५	एगसेल्लास	३४८
एकसरगाणि	३५४	एगाए	१०१, ३१३
एकारस	७०, ७५, ७६, ११५, १२४, १९१, १९२, २५५, २२३, २४४, ३१८, ३२०, ३६०	एगामरणगहितणिज्जोया	५३
एकारसंगवी	१४२, २१०, ३५०	एगाभिमुहा	४१, ४२
एकारसंगवीइ	१४१, ३४७	एगावलि	५२
एकारसम	७२, २१३, २१४, २१५	एगूणवीसं	६, ३५४
एकारसीए	१४६	एगूणवीसतिम	६, १४७, ३४८, ३५४
एकारसीपक्क	१८७	एगूणवीसाए	३५४
एकावराह	२०६	एजत	९०
एकिय	२०६	एजमाण	९०, १०४, १११, ११७, १७२, १७६, २५८, २६६
एग	२८, ९८, १४६	एजमाणी	२४१
एगंत	६५, ८४, ८९, १२२, १३४, २३४, २५७, ३२०	एडणट्टयाए	२५८
एगंतदिट्ठिए	४७, ७८	एडह	२७२
एगतधाराए	४७, ७८	एडिजमाण	२७२
एगंतमणावाए	२५८	एडेति	१२२, १३४
एगंतमवक्कमामो	८८	एडेमि	१९६, १९७
एगलेत्ते	३११	एडेयव्वं	१९७
		एडेसि	६५
		एतमट्ट	८५, ८९, ९२, १३५, १४९
		एतान्वे	२०१, २५२

विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः
एत्तिओ	३३१, ३३२
एमहालए	१७३
एमहालियं	५७, ५८
एयंसि	१९७
एयप्पयार	२४२
एयमद्ध	८१, ८९, ९५, १२५, १३३, १३७, १३९, १४२, १६०, २३९, २७०, २७१, २७३, २७५, २७७, २८२, २८४, २९६, ३१३, ३३९, ३४२, ३४६
एयारुव	२१६, २६८, २६९, २७९, २९१, ३१७, ३५२
एरडसगडिया	७३
एरिसए	१५०, १६४, १७२, २९६
एवंकरणयाए	३१०
एवमेयं	१३, ४३
एसणमणेसण	३१९
एसणिज्जा	१२०, १२१
एसमद्धे	१३
ओइछा (ओइण्णा)	२४८
ओएण्णा	२४७
ओगाढा	१५४, १९१, १९२, ३२१
ओगाहणा	३६२
ओगाहति	९०
ओगाहह	३२४
ओगाहिच्चए	१५२, १९१, १९२
ओगाहेह	१९२
ओगिण्हह	७३
ओगिण्हति	११
ओगिण्हित्ता	४, ९१, ११९, १२५
ओचूलगवत्थनियत्थे	३०९
ओणयतणमडिएसु	२२
ओवद्धपीढ	१२६
ओमुग्गणासियपुडं	१५६
ओमथियवयणनयणकमला	२४
ओमुयति	३५६

विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः
ओयंसि	३
ओयविय त्तोम	९
ओयाए	२११
ओयारियपहण्णपक्खे	१०१
ओराल	३, १०, ११, १२, २७, ७३, ७४, १४४, २३८, २५७, २७६
ओरालातिं	२९३, २९७
ओरालिय	११, ९२, ३४३, ३४७
ओरालियसरीर	१७८
ओरंभित्ताण	१७६
ओरुद्धं	१७६
ओरोषे	१४१
ओरोह	१७०, १७२, १७३, २९५, २९६, ३०१
ओरोहसंपरिखुड	२९५
ओलईति	१६३
ओलएमाण	२७२
ओलडैति	५७
ओलंवण	९३
ओलुग्ग	२४, २५
ओलुग्गसरीरा	२४, २५
ओलोइंते	२९४
ओवयंत	२०८
ओवयमाण	४२, २०८
ओवयमाणी	१९३
ओवाइयसयाणि	१५७
ओवीलेमाण	३३८
ओवुज्जमाण	२०१
ओसन्न	१२६, १२८, २७८, ३५१, ३६२
ओसन्नविहारी	१२६, २७९, ३६२
ओसह	१२५, १२६, १२७, १५२, २२८, २३२, २४२
ओसहमेसज्ज	३५०
ओसहमेसज्जहत्थगय	२३१
ओसहिगघेणं	३३१
ओसारियाहिं	३४०

विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः
ओसोवणि	२९७
ओहूत	१७६
ओहूतमण	१००
ओहूतमणसकम्प	१७६, १९५, २४८, ३२१, ३५१, ३५२
ओहूयमण	२७०, २७३, २७४, २९७, २९८, ३२१
ओहूयमणसकम्पा	२४, २९, २८, १७७, २४१, २७०, २९७
ओहूरिण	२४८
ओहारेमाणी	५३
ओहि	२९, १४८, १६०, १८०, १९६, २०३, २०४, २२४, ३५६
ओहिनाणी	१८९
ओहीरमाणी	१०
कउहाभिराम	३२९, ३३२
कएणं	३०९
कंयति	३००
कंसिते	९९
करिया	१७१
कंचणभिगारमुहविणिगायसीयलज्ज-	
विमलघारा	४४
कंचण-मणि-रयणयूमियागं	४०
कचुइज्जपुरिस	४१, ४२
कंटाए	६४
कंठाकटि	९१
कंठाकटिय	९०
कंडरोय	३४८-३५३
कटु	१२५, २३०
कंडुइवा	६८
कडुइस्सामि	६७
कडैतियं	१३८
कंत	११, २६, २७, २८, ४५, ५२, ५५, ५७, २०५, २०६, २३५, २४१, २४३, २४६, २७१, २७३, २७४, ३६०

विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः
कंतरामत्ते	४८
कंति	२११, २९०
कंद	२३२, २४२, २५३, २५४
कंदप्परती	५९
कंदमोयण	४८
कंदमाण	८५, १९४, २०५
कंदमाणी	४५, ५०, ५५, ३३५, ३४४
कंदर	३३, ६०, १०९
कंदलसिलिंधदंत	१९७
कंयंत	६१
कपिळपुर	१७०, १७२, २७९, २८१, २८३, २८४, २८५, २८६, २८७, २८९, २९१, २९२, ३६९
कंवल	३२६
कंस	४६, १३९
कक्खंतर	१६९, १७०, २७७, ३६१
कक्खसि	८४
कक्खडा	६२
कक्खदेसमाग	८०
कच्छ	३३
कच्छभ	१०३
कच्छभीण	३२५
कच्छुल्लगारय	२९३, २९४, २९५, २९६, ३०१
कज	७, ७८, १२३, १३२, १४०, १७९
कजलसमप्पभ	२१
कट्ट	६४, १५२, १९७, ३२४, ३२६, ३२८
कट्टकम्म	२२७, ३२५, ३२७
कट्टसगडिया	७३
कट्टहारा	२२८
कट्टाति	२००
कडग	५२, ६०, १०७
कडगपल्ल	६०
कडगबंध	३२९
कडच्छेजं	३८
कडयतुडिययमियातो	३५६

विशिष्टशब्दाः

पृष्ठाङ्काः

कडाई	७३
कडादि	७४
कडिसुत्तय	५२
कडीए	८४, ३३४
कडुय	२५७, २५८
कडुइ	१७३
कणग	९१, १७७, १७८, २०५, ३४०, ३४६
कणगकेल	२५१, २५५, ३२१, ३२४, ३२५, ३२८, ३२९
कणगज्झए(य)	२४०, २४४, २४५, २४६, २४८, २५०.
कणगतिंदूसएणं	२३६
कणगतेंदूसएणं	२६६
कणगप्पभा	३६६
कणगमइ	१७७
कणगरइ	२३६, २३८, २३९, २४०, २४४, २४५
कणगा	३६६
कणगामयिं	१४८
कणगावल	५२
कणियारा	१९८
कण्णतेउरे	२९८
कण्णच्छेयण	९२
कण्णधारा	३२१, ३२२
कण्णवघ	३२९
कण्णमूल	९९
कण्णवेयणा	२३०
कण्णसकुली	२३८
कण्णसुहमणहर	२०७
कण्णाए	२८९
कण्णीरहप्पयाया	९५
कण्ह	१०७, १०८, १०९, ११०, १११, ११२, २८०, २८१, २८२, २८३, २८७, २९८, २९९, ३००, ३०१,

विशिष्टशब्दाः

पृष्ठाङ्काः

	३०२, ३०३, ३०४, ३०५-३१६, ३६९
कण्हराती	३६९
कण्हवडेंसए	३६९
कतकोउयमंगलपायच्छिता	३२
कतवलिकम्मा	१७, ३२
कति	६
कतिवयार्ति	२२२
कत्तियचाउम्मासिय	१२७
कत्थइ	८५, २६२
कदाए	१०१
कन्न	२४२
कन्नतेउर	१७१, १७२
कपिल	३१२, ३१३
कप्प	५०, ९२, १५९, १८३, २१०, २२४, २३५, २७९, ३६८, ३६९
कप्पडिय	१८२
कप्पति	१५८, २७५, २७७
कप्परक्खए	१६
कप्परक्खग	५२
कप्पितहारद्धहारतिसरयपालंबपलंब- माणकडिसुत्तसुक्कयसोहे	१६
कप्पूरलवंगमलयचंदणकालागलू- पवरकुदुरुक्कतुरुक्कधूवडज्झंत- सुरभिमधमघैतगंधुडुयाभिरामे	९
कप्पेति	३५
कप्पेमाण(णी)	१०४, २३३, २६२
कब्बड	२९४
कमल	३६७
कमलप्पभा	३६६
कमलमाला	४४
कमलवडेंसए	३६७
कमलसिरी	१४१, ३६७
कमलसिरीपामोक्ख	१४१
कमला	३६६, ३६७
कमलागरसंडवोहए	१४

विशिष्टशब्दाः

पृष्ठाङ्काः

कमियत्वं	४७
कमेण	१४, ६०, ६५, ६७, २११, २१२, २८३
कम्म	६४, ६९, ७३, ८७, १४३, २५०
कम्मक्खय	१११
कम्मगारविलविया	१९४
कामजोगे	२४२
काम्मणजोगे	२४२
कम्मपगडी	११६, १३०, १३१
कम्मयाए	७
कम्मरयविकरणकर	२५०
कम्मवसगय	२०७
कम्मियाहिं	२६
कय	१०१, २७२
कयकज्ज	१५३, १९१, ३३८
कयकरण	१९५
कयकाउरसग	१२७, १२८
कयकोउय	३६, २३४
कयकोउयमगलपायच्छित्त	२२, ५०, ८४, २८७, ३५८
कयत्थ	२०, २६, ४४, २२९, ३५१
कयपडिकइया	९१
कयपुण्ण	२०, ३५१
कयपुत्त	२२९
कयवल्लिकम्म	२२, २७, ३२, ३६, ५३, ८२, ८३, ८४, ९०, ९७, १८५, २१६, २२५, २३४, २७२, २८७, २९२, २९९, ३००, ३२२, ३४०, ३५८
कयर	३१६
कयलक्खण	२०, ४४, ८३, ३५१
कयवर	८६, १९७, २२९
कयवसज्झिय	१३८
कयविह्वाओ	२०
कयाइ	८, ६०, ३४८
कयामरण	१६

विशिष्टशब्दाः

पृष्ठाङ्काः

कर	६२, २०७, ३३१, ३३२
करकर	१९४
करण	३, ३८, ४०, १०८, १५२, २३८, २५३, २६७
करणओ	३८
करणयाए	१६१
करणिज्ज	५०
करणेहिं	१५
करतल	१६४, २५७, २८७, ३०९
करतलपरिगहियं	१३, २८०
करयल	११०, १२८, १४९, १६१, १६६, १७४, १८१, १८२, १८३, १८४, १९६, २०२, २१९, २२१, २३७, २३९, २४०, २४३, २५५, २६६, २८१, २८२, २८३, २८४, २८८, २८९, २९१, ३००, ३०२, ३०४, ३०५, ३१०, ३१५, ३२२, ३२८, ३४९, ३५४, ३५६, ३५८
करयलपरिगहिय	११, १७, २७, ३४, ७४, १५८, १६९, २३४, २५९, ३५९
करयलपरिमियतिवलयियमज्झा	७८
करयलमंजलि	५०
करयलमलित	१३५
करयलमलियव्व	२४, ४४
करयलवद्धावेत्ता	१६५
करेह	१२७
करेणुपारिवारिय	६५
करेत्तए	१०५
करेमाण	६४, ६९, १०१, ३०९
करेह	३५
कल	१५१, १७४, २९६
कलभ	५९, ६२
कलभिया	५९, ६३, ६४
कलरिमियमहुरवंती	३२९, ३३२

विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः
कलवित्तिविसेस	१८
कलस	४९, ५१, ५४, ११२, १६४, १८४, २३८, २६८, २९१, २९२, ३५९
कलह	२२, ७४, २९४
कलाओ	३८, ३१७
कलादे	२३६
कलाय	२३६, २३७, २३८
कलायरिय	३८, ३९, १०८
कलायाण	१६५
कलिय	९६
कलुण	२०२, २०४, २०८
कलुणविमणदीणा	४५
कलुणाई	२०७
कलुणाति	२००
कलुससमावण	९९
कलुससमावन्न	१००
कलुसहियए	२९३
कल्ल	१४, ५७, ५८, ७३, ७४, ८०, ८१, ८३, ८७, ८९, ९५, ९९, १२६, १३२, १३३, १३६, १४९, १६३, १७७, २२५, २४०, २४५, २७०, २७३, २७८, २८७, ३६१
कल्लाकल्लि	१४८, १७८, १८२, १९६, २२०, २४१, २५६, २९३
कल्लाण	१०, ११, १२, १८, १९, ७२, १५३, २७६, ३५४
कल्लाणकार	२९१, २९२
कल्लाणगपवरमज्जणविही	१५
कल्लाणपवरमज्जणावसाणे	१५
कवडच्छोमणपओगजुत्ता	१९४
कवडसाइसंओगवहुल	७९
कवाड	३४१
कवाल	१०५
कविले	३१०, ३११
कसप्पहार	८६, ८७, ८८, ९१, ३२९

विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः
कसाय	३३२
कसायसंचिय	१११
कस्साघयण	२००
कहणं	९१, १३०, २०९, २११, २१३, ३१५
कहा	१३, १२८, १७५, २२४, २५०, ३५८
कहासमुल्लाव	१५२, १९१, २५६
कहिओ	४
काउं	११२, ३०९, ३६०
काउड्ढावण	२४२
काउसग्ग	७५, २६०
काएणं	७१, ७२, ७६, १०४, १३६, २७०
कागंदए	२०१
कागणिलक्खण	३८
काणण	३३, ६०
कातव्वं	३०३
कापुरिस	४८
काम	५५
कामगुण	२५४
कामभोग	४१, ४६, ८०, ९८, १११, १७८, २०८, २१०, २६५, ३५१, ३५४
कामभोगतिसिए	६०
काममहावणे	३६५
कामरय	५५
काय	६२, ७०, ८८, १५७, २४९, २५९.
कायंसि	५७
कायविसय	३३३
कायव्वं	२३९
कायर	४८
कायरजणहिययफोडणं	१५७
कारडग	२२
कारण	५७, १२३, १३२, १३४, १४३, १७८, २२१

विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः
कारवा	२२८
कारोडिया	१८२, २२८
काल	३४, ६२, ६५, ७४, ७५, ९१, ९४, १००, १०३, १०७, ११३, ११४, ११५, १३०, १३२, १४१, १४५, १४८, १५०, १६३, १६४, १६७, १७०, १८०, १८३, १८४, १८८, १९१, २०९, २१०, २११, २१२, २१५, २२२, २२३, २२४, २३२, २३३, २३५, २३६, २४०, २४१, २४३, २४४, २५१, २५५, २५६, २५७, २६३, २७४, २७९, २९५, २९७, ३१०, ३१९, ३२०, ३३४, ३४४, ३४६, ३५३, ३५४, ३५९, ३६३, ३६५, ३६७-३६९
कालतर	८२, ८७
कालगत	४५, २०९, २६०, ३१९, ३४३
कालधम्मणा	६३, २४४, ३३९
कालमास	६२, ७६, ९१, १२१, १३०, १७८, २३२, २३५, २४३, २४४, २६१, २६३, २७९, ३२०, ३५३, ३५४, ३६२
कालमियच्चम्मउत्तरासगरइयवच्छे	२९३
कालवडिंसए	३६२
कालवडिंसगभवण	३५६
कालसिरी	३५७
कालाइफ्त	३५३
कालागरुधूवधूविवाओ	२२
कालागरुपवरकुंदुरुकतुरुक	२८६
कालागरुपवरकुंदुरुकतुरुकधूवडज्झंत-	
मवमनेतगाधुदुयाभिराम	१४
कालातिफ्त	१२४
कालियदीव	३२२, ३२५, ३२६

विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः
कालियवाय	३२१
कालियवायसंमुच्छण	२०९
कालियावात	१९२
कालियावायसमुच्छण	१९५
काली	३५६-३५९, ३६१-३६९
कालीगमण	३६४, ३६५, ३६९
कालीदेविच्चाए	३६२
कालीवडिंसगभवणवासी	३६२
कालोभास	९१
कास	२३०, २६३
कासव	४
कासवग	४९
कासवय	५०
कासिराया	१४५, १६४, १६६
कासी	१६४, १६६
किंपुरिस	२९७, २९९
किंसुय	१४, १९८
किच्छमाणोवगय	१७५
किट्टेइ	७२
किट्टेति	७१
किट्टेच्चा	७६
किडिकिडियाभूए	७२
किट्टारमणकिरिय	२४
किट्टावियाए	२८९
किण	३५७
किण	९०, ९९, १३७, २७१
किण्ह	३२५, ३२७
किण्ह	१३५, १९५, २२७, २५३, २५४
किण्होभासा	७७, १३५, १९५
किच्चण	२९०
किन्नर	१७, ५२, २९७, २९९
किमग	४५
किमिनालाउल	२१६
किमिण	२१६
किलत्ता	२४, ६१, ६८,
किलमाणी	२६६
किलावणय	९९

विशिष्टशब्दाः

पृष्ठाङ्काः

किविण	२२७
किसे	७२
किह	१३३
कीया	२८४
कीयगड	४८
कीरति	३२०
कीलमाणी	२३६
कीलावणगा	९९
कीलावणघाती	३७
कीलावणय	१००
कीलियाणि	२०४
कीव	४८, २८३
कुंकुम	६३
कुंनर	१७, ५२, ३३२
कुंडलउज्जोवियाणण	२२
कुंडलजुअलजणितहासे	१६७
कुंडलजुयल	१६१, १६२, १६४, १६५, १६६
कुंडलार्ति	५२
कुंडलजोवियाणण	१६
कुंडललिहियगंडलेहा	७८
कुंडिय	११५, २५२
कुंतगा	३०३, ३०४
कुंती	२९४
कुद	२३, ५३
कुदलोद्धउद्धतुसारपठर	६५
कुंभ	१९, १३६, १४७, १६१, १६२, १६५, १६६, १७४, १७५, १७६, १७७, १८०, १८२, १८५, १८९
कुंभग	१४६, १५१, १६४, १६७, १६९, १७१, १७५, १८१, १८३
कुंभगधूता	१७३
कुभगरायभवन	१६२
कुंभगसो	१४६
कुंभय	१४७
कुंभराया	१३६, १३९
कुक्कुडलस्वणं	३८

विशिष्टशब्दाः

पृष्ठाङ्काः

कुक्कुडिया	९८, ९९
कुच्छि	६३, ६९, १४६, २३२, २६५, २७९
कुच्छिधारा	३२१, ३२२
कुच्छिसूल	२३०
कुट्टं	१३२
कुट्टंबजागरियं	२४३
कुडंग	३३८, ३३९
कुडयकंदल	२१
कुडयज्जुणणीवसुरभिदाणो	१९७
कुडियं	१७०
कुहुव	७, ७८, १२३, १३२, २२३, २५५
कुहुंबजागरियं	८०
कुहुंबमज्झ	१२३
कुहुतरिण	२७१
कुणाला	१६३
कुणालाहिवई(ती)	१४५, १६३
कुत्तियावण	४९, ५०
कुमार	७, २८, ३२, ४३, ४९, ५०, ५१, ५३, ५४, ५५, ५६, ५७, ५८, ७०, ११२, ११३, १२३, १४१, १४२, १६७, १६८, १६९, १७०, २१५, २२३, २४४, २४५, २४६, २७९, २८९, २९१, ३१७, ३४८, ३४९
कुमारकोडी	१०७, २८०, २९४
कुमारत्त	६९, १४५
कुमारय	८४, ३३४, ३३५
कुमारिया	८४, ३३४, ३३५
कुमारी	३६०
कुमुद	५५, २२६
कुमुदकुवलयदलनिकरसरिसनिभनयण	२०६
कुम्भग	१०४, १०५
कुम्भय	१०६
कुम्भे	६
कुरुजणवय	१६७, १६९, ३००

विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः	विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः
कुस्राया	१४५	कुसीलविहारी	१२६, २७९, ३६२
कुसुवग	१४६	कुसीला	२७९, ३६२
कुल	१४०, २९०	कुसुम	२५०
कुलकित्तिकर	१२	कुसुमघर	९८, १९८
कुलकेउ	१२	कुसुमसत्थरय	२२९
कुलघर	१३७, १३८, १३९, १४०	कुसुमितलोद्वगणसंढमडलतल	१९८
कुलघरपुरिस	१३४	कुहकुहस्स	३४४
कुलघरवग्ग	१३२, १३३, १३४	कुहर	६०, १०९
कुलजसकर	१२	कुहिय	१३१, २१६
कुलणदिकर	१२	कूड	६०, ७९, ३२८
कुलतिलक	१२	कूडागारदिट्ठ	२२४
कुलथा	१२१	कूडागारसालादिट्ठतो	३५७
कुलदीवं	१२	कूल	६३, ६४, ६५, ३४८
कुलधूया	१२१	कूव	१७३, २९८, ३०३, ३०४
कुलपन्वय	१२	कूव	३११, ३४२
कुलपायवं	१२	कूवदहुर	१७३
कुलमाठया	१२१	कूवमाण	२००, ३४४
कुलवंस	४०, ४७, २५६	कूवियवल	३३६, ३३८
कुलवडिंसयं	१२	केउमती	३६६
कुलवधुया	१२१	केऊराति	५२
कुलवित्तिकर	१२	केकारव	९८
कुलविवद्वगणर	१२	केक्काइयसय	१०२
कुलसंपण्ण	३, ३५५	केणइ	८७
कुलसरिस	२७१	केणट्टेण	१२२
कुलाणुरुव	२७१	केदार	१३५, १३६
कुलाधार	१२	केयइपुहाण	३२५
कुविए	६२, २७१, ३०४	केयाइयसयाणि	१०१
कुवित्तो	२०६	केमहालय	१७३
कुविया	३३५	केयार	१३४, १३६
कुस	७७, १३०	केरिसए	१७०
कुसग्गजलविंदुसन्निमे	४५	केरिसिया	१५१, १६६
कुसत्त	९	केवतिय	२३५, ३६२
कुसल	१५, ५३, १९४, २२८, २३०, २३२	केवल	५४, १११, १८९, ३०५
कुसलपुत्त	२२८, २३०, २३२	केवलकणं	२२४, ३५६
कुसलोदत्त	१७२, २९४, २९६, ३०१	केवलगाणी	१९०
कुसील	१२६	केवञ्चरणाणदसण	१२२, २५०

विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः	विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः
केवलि	४७, २५०	कोडुंवियवरतरुणसहस्स	५४
केवलपण्णत्त	१२२, २२१, २४५	कोणिए	३
केवलपन्नत्त	२४२, २४३	कोमलकमलोवम	८०
केवलपरियाग	१९०, २५०	कोमुदिय	१०९
केसरिहत्थगय	११५	कोमुदिरयणियरपडिपुण्णसोमवयणा	७८
केसव	२९४	कोमुदीणिसाए	३०
कोइलकुलोववेय	१०७, १४९	कोयवया	३२७
कोउयकम्म	२४२	कोयवाण	३२६
कोउयसत्त	१५	कोला	६७
कोच्च	१०७, १४९	कोलाहलप्पिय	२९४
कोत्ती	२९३, २९९, ३००, ३०१, ३१५, ३१६	कोस	७, २३८
कोकतिय	६७	कोसवीए	३६९
कोडुंवियपुरिस	१०८, १०९, १८४, ३०१, ३१८, ३२५, ३२७, ३५२	कोसला	१४८
कोट्ट	३१५	कोह	७४, ११९
कोट्टतियं	१३८	खओवसम	६४, ६९, २५०
कोट्टकिरिया	१५७	खड	३२६
कोट्टिमकत्तलाहत्त	१९३	खंडघडगहत्थगय	२७२
कोट्टिमत्तल	४४	खंडपाणग	३२७
कोट्टपुडाण	३२५, ३२७	खंडमल्ला	२७२, २७३
कोट्टागार	७, १३३, १३६, १३७, १४०, २३८	खंडमल्लयखंडघडगहत्थगया	२६२
कोट्टिण्ण	२८४	खंडरक्खाण	३३८
कोडिसया	१८१, १८३	खडाखडिं	२०८
कोडीओ	१८१	खडिच्चए	१५८
कोडुविय	१६, ११२, १२३, १३५, १३६, १४९	खडीओ	७९
कोडुवियपुरिस	१३, १४, ४२, ५२, ५३, ९५, ९६, १०९, ११२, १२४, १४२, १४८, १६३, १६७, २२३, २३०, २३६, २३७, २४०, २५१, २५२, २५३, २५४, २६६, २७२, २८१, २८२, २८४, २८५, २८६, २९१, २९२, २९९, ३००, ३०२	खंत	२४९
		खती	३, २११, २१२
		खंद	८०, १४५, १५७, २६०, ३२२
		खंदमहे	४१
		खंधंसि	२४७, २४८
		खंधारमाणं	३८
		खंधावार	३१५
		खंधावारणिवेस	३०२
		खंधावारनिवेस	१७४, १७५, २८५
		खभुग्गय	८
		खंभुग्गयवहरवेइयापरिगहियाभिराम	४०
		खचिते	१४
		खजोयगदिच्चक्खुरागं	१५४

विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः	विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः
खण	५७, २६७	खार	२५७, २५८
खणह	३३२	खिखिणि	२०५
खणति	३२७	खिसंति	१७२
खणलव	१४३	खिसणिज	१००, १३८
खणावित्तर	२२६	खिसिजमाणी	२६२
खणावेत्तर	२२५	खिसिस्सति	२५७
खण्णुएहि	७७	खिज्जणाहिं	३३५
खत्तलणगाण	३३८	खिज्जणियाहिं	२७१
खत्तलणण	३३८	खिप्पामेव	१३, १७, ४९, ५२, ५३, ९६, १०८, ११०, १२३, १२४, १४३, १४९, १६३, १८१, ३५२
खमति	३१०	खीण	११९, १९०
खमत्तु	१२८, १६१	खीरइया	१३५
खममाण	२५७	खीरधाईए	२६५
खमसि	६९	खीरधातीए	३७
खमा	५६, २०६	खीरोदसमुद्	१८७
खम्ममाणा	२२६	खुइं	२०३
खरएहि	२०२	खुज	३७, १७७
खरफरुसअणिट्ठरिद्धवाहितविद्दुमग्ग	६०	खुड्डाग	१३४, १३५, १३६, १४३, १७६
खरफरुसअणिट्ठदिच्चअणिट्ठअसुभ-		खुड्डागसीहनिक्कीलिय	१४४
अप्पियअकंतवग्गु	१५७	खुत्ती	८५, २९८, २९९
खरफरुसनिट्ठुरवयण	१९६	खुत्तो	२६४
खरफरुसमहल्लविगयनीभच्छदादिए	७८	खुद्दा	१९५, २०२
परवायरपुढविकाइयत्ताते	२६३	खुप्पिवासा	२२९
परमउयसिगार	२०८	खुर	४७, ७८
खलिणवध	३२९	खुरघार	१५५, १९६
एल्लु	६	खुरववेहिं	३२९
खवेत्ता	१३१	खुल्लए	३३४, ३३५
खवेमाण	८५	खुव	६४
एहयरविहाण	२६३	खुहं	४८
खाइम	७५, ८१, १२७, २१७, २२०, २७२, २५७, २५८	खेढ	२९४
खाणु	६४	खेत्त	३५७
खातिम	८०	खेमकुसल	९०, ९१
खामणट्ठयाए	१२७	खेल	१२७
खामेठ	३१०	खेलासवा	४६, १७८
खामेत्ता	७३, ७४	खोमिच्चए	२०४, २०९
खामेमाण	१२८		
खामेमि	२५०		

विशिष्टशब्दाः

पृष्ठाङ्काः

खोमेति	९९, १०४
खोमेत्तए	१५८, १५९
गङ्गदभाव	६५
गंगा	४७, ६३, ६४, ६५, १०३, २८४, ३१३, ३१४, ३१५
गगापुलिगवालयअवदालसालिसए	९
गंगा महानदी	३१३
गगासलितिकखसोयवेग	१५४
गंगेयं	२८३
गठिमेयगाण	३३८
गंतव्व	५६
गंथिम	५२, २२७, ३२५
गंघ	५२, ८०, ८१, ८२, ८३, ९२, ९५, ९८, १०८, १३३, १४८, १६१, १७७, १८०, २००, २१६, २१७, २१८, २५८, २५९, २८५, २९१, ३२३; ३२६-३२९, ३३१, ३३२, ३५९
गंधकासाइय	५१
गंधकासाई	८२, २७३
गंधट्टएणं	२७३
गघद्धणि	१४६, १४९, २८९
गंधमल्लालकार	३९
गंधवट्ठिभूत	९, १४, ४०, १२४
गंधवट्ठिभूय	२३, २८६
गघव्व	२८५, २९७, २९९
गघव्वक्कणगा	१६६
गघव्वनट्टकुसले	३९
गंधहत्थि	३२, ३३, ११०
गघहत्थिरयण	२३
गघारुहण	८२
गघोदग	१५, ५०
गघोदगसिच्चुइयसग्मज्जितोवल्लितं	१३
गंमीर	७७, १०९
गमीरए	१५२, १६१, १६२, ३२४, ३२६, ३२८

विशिष्टशब्दाः

पृष्ठाङ्काः

गगगगमणदच्छं	२९४
गगणतल	१०७, १३१, १९४
गगणममिलंघयत	२९४
गच्छ	२३, ३३, ७७
गजित	१५४
गजिय	१९२
गढिए	८४, १२६, २३२, २३८, २९६, ३५०
गण	१८९
गणग	१६
गणणायग	३६, ४९
गणहरा	१८९
गणितप्पहाण	३८
गणिम	१५२, १६१, १६२, १९२, २५१
गणियं	३८
गणियप्पहाण	३८
गणिया	९५, ९७, ९८, ९९, २७६
गणियारकणेस्कोत्थहत्थी	६३
गणियावरणाडइज्जकलियं	३५
गणियासहस्स	९५, १०९
गणियासाहस्सी	१०८, २८३
गतीए	११
गत्तं	६७
गद्धतोया	१८३
गद्धपिट्ठ	२७१
गब्भ	८३, २३२, २३९,
गब्भघर	१४८, १७९
गब्भघरएसु	१७७
गब्भट्ठमे	३८
गब्भत्ताए	१४६
गब्भत्थ	३६
गब्भवास	६३, ६९
गब्भिया	१३५
गब्भेज्जगा	३२१, ३२२
गमओ	२३०
गमण	४६, ६७, १६३, १६४, १६८, १७४, १७५, २०७, २९४, ३०६, ३४१

विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः	विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः
गमणागमण	२६०, ३१९	गहगणदिप्पंतरिकप्पतरागण	१६
गमित्तए	३१९, ३४२, ३५८	गहण	३४१
गय	१०, ११, १९, १३२, १५०, २२४, २३४, २८४, २८६, २८७, २९२, २९४, ३००, ३०२	गहाय	३४३
गयकलभ	६३	गहिए	१५३
गयगया	३०२	गहियद्धा	१८
गयणतल	३९	गहियाउय	३०२
गयतालुयसमाणा	२६५	गहियाउहपहरण	८६, २८१, ३४०, ३४२
गयलक्खण	३८	गहियागमणपवित्ती	४२
गयवह	२८२	गहेऊण	२८९
गयवर	१९७	गाढ	२५९, २६०, २६१
गयवरकरेणु	६३	गाम	२४९, २७५, २८४, २९४, २९६, ३०१
गयवरजुवाणए	६२	गामकट्टए	४८
गयाणीएणं	२३	गामवाएहि	३३८
गरहति	३६१	गामागर	१५०, १६२, १७२, २४२, ३२४
गरहणिज्ज	१००, १३८	गामागरनगर	४९, १६४
गरहिज्जमाणी	१७२, २६२	गामाणुगाम	४, ४१, ७३, १०८, १२४, ३१९, ३५२, ३५५
गरिहंति	१७२	गाय	६७, ८२, २७३
गरुई	४४	गायाति	५१
गरुभारिया	१३०	गारवेण	३५१
गरुय	४७	गालावेमाण	२१९
गरुयत्त	१३०	गाह	३८, १०३
गरुयया	१३०	गाहाणुसार	४०
गरुलजुवती	१५४	गाहावह (गाहावति)	५६, ३५७, ३५९, ३६३, ३६८
गरुलवूहं	३८	गाहावहणी	११३
गलएसु	३२८	गाहावतिणी	१०८, ११०, १११
गललगुक्खित्तो	३३१	गिज्झ	२३२-२३८
गलियलंघणा	१९४	गिज्झति	३२९
गल्लसरीर	१२६	गिज्झह	१७८
गवल	२१, १०८	गिण्हमाणी	३३
गवेसण	७, २६०	गिण्हिऊण	८०
गवेसमाण	७९, ८४, १०४	गिण्हित्तए	१७५, ३४४
गन्वियविलसियगतीसु	३३१, ३३२	गिद्ध	७८, ८४, ८७, १२६, १७७, २९६, ३३१, ३३२, ३५०
गह	१४५	गिग्घ	६६, १९०, १९८
गहगण	७६		

विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः
गिम्हकालसमय	६०, ६३, ६७, २२५, २३३
गिम्हुम्हुण्णवायवरफरुसच्चडमारुय-	
सुकृतणपत्तकयवरवाउलिभमंतदिच्च-	
समतसावयाउलमिगतण्हावद्धविघपट्ट	६१
गिरा	११
गिरिकंदर	७९
गिरिकंदरमल्लीण	३७, २६५, २७९
गिरिकाणण	६३
गिरिजत्ता	४२
गिरिणदी	२१
गिरिपड्ढण	२७१
गिरिवर	६१
गिरिसिहर	१०९
गिरिसिहरमासायइत्ता	१९४
गिरी	६०, ६५
गिलाणभत्त	४८
गिलाणाण	२२८
गिह	८१, ८२, ८५, ८७, ८९, ९०, ९४, ९७, ९९, ११७, १२३, १५१, १६४, १६७, २०९, २२३, २३१, २३६, २३७, २३८, २३९, २४०, २४१, २४५, २४६, २४७, २५६, २५८, २६१, २६६, २६८, २७१, २७२, २८१, २९६, ३००, ३१७, ३३५, ३४०, ३४१, ३४२, ३५८
गिहत्थ	१८२, २१३, २१४, २५२
गिहधम्म	२५२
गिहेहितो	२३१
गीतिर्यं	३८
गीय	३८
गीयगंधव्वनिनाए	२५०
गीयरई	३९
गीयवातियनिग्वोस	१८७
गीवा	८६, १०४, १०५, १०६, २४७, २४८

विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः
गुंजद्ध	१४
गुंजालिय	६०, ७९
गुच्छोच्छइयं	२३
गुञ्ज	७, १३२
गुञ्जंतर	२७७, ३६१
गुण	१५८, २९०
गुणनिप्फन्नं	३७, ८४, २७९.
गुणप्पहाण	३
गुणरतणसवच्छर	७१
गुणरयणसवच्छर	७२, ७६
गुणव्वय	१६०
गुणसंकर	२०६
गुणसिल	७, ४१, ४२, ५५, ७१, ७३, ७५, ७७, ९१, ९२, २२४, २३३, २३४, ३४७, ३५५, ३५६, ३६३, ३६४, ३६५
गुणोववेय	१६७
गुत्त	१०६
गुत्तवंभचारिणी	२४१, २४२, २७५, ३६०
गुत्ति	३, २११
गुत्तिंदिय	१०६
गुम्म	२३, ३३, ७७, १०७
गुरु	१४३, ३४६
गुरुजण	१३
गुरुजणदिट्ठावहारा	१९४
गुरुजणया	३४५
गुरुदेवभूया	१६८, १६९
गुल	१५२, ३२६, ३२७
गुलपाणग	३२७
गुलिया	२१, १०८, २३२, २४२
गुलियाहत्थगय	२३१
गेवेजविमाणावाससए	७६
गेह	१८, २५७
गेहंगेहेण	२६२
गोउर	१०९, ३०९
गोखीर-हारधवल	३०८
गोगहणेहिं	३३८

विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः	विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः
गोटिल्लगपुरिसा	२७६	घाहत्तए	६४
गोट्टी	२७५, २७६	घाउकामे	३४१
गोणलकरण	३८	घाएति	३४१
गोण्ण	३७, २७९	घाएत्ता	३४२
गोतम	७६, १३१, २२४, २५२	घाएसि	६५
गोतमातिए	७५	घाडियए	९१
गोतमा दि	७६	घाडुब्भडरइयभीसणमुह	१५६
गोत्त	४, २९०	घाणमणनिव्वुइकर	२०५
गोधुदर	१५७	घाणविसय	३३२
गोन्न	८४	घाणिंदिय	११९
गोमडे	२१५	घाणिंदियदुद्धतत्तण	३३१
गोयम	७३, १३०, २११, २१३, २१४, २३३, २३५, ३५७, ३६२, ३६३	घाणिंदियपाउग्ग	३२६, ३२७
गोयमसामी	२५८, ३१९	घाणिंदियवसट्ठा	३३१
गोयमाति	७४	घातिजमाण	३४१
गोरस	१५२, ३२६	घुण्णमाणी	१९४
गोल	२०६	घोर	३, २०८
गोवती	१९८	घोरतवस्सी	४
गोवालिय	२७४, २७५, २७७, २७८	घोरवभचेरवासी	४
गोवेत्तए	२५७	घोरविस	१९९
गोव्वतित	२५२	घोरव्वय	३
गोसाल	२६३	घोस	११२, ३६५
गोसीसच्चदण	५०, ५१	घोसंति	११२
घंटखनमीमभयकर	१५७	घोसण	२३१, २५३, २५४, २८६, २९९, ३०१
घटावल्लिमहुरणहरसर	५२	घोसणय	२५२
घट्टेति	१०४	घोसिज्जति	१८३
घट्टेति	९९	चउ	१८३, २२४, २२९
घडए	१३५, २१९, २२१	चउक्क	२३, ३२, ३३, ७९, ८६, १०९, ११२, १६३, २६२, २९९
घडित्तए	१६५	चउच्चामर	३२
घडियव्व	५५, ११३	चउच्चामरवाल्वीइयगे	१६
घडेमो	१६५	चउणाणोवगत	४, ३५५
घणविज्जुया	३६५	चउण्हं	१३२, १३३, १३४, १३६, १३७, १३८, १४०, ३६२
घय	१५२	चउत्तीसतिम-चउत्तीसतिमेण	७२
घर	१५३		
घरजामाउए	२६७		

विशिष्टशब्दाः

पृष्ठाङ्काः

चञ्चल	७१, ७२, १०३, १०६, १०७, १०८, ११३, १२४, १३४, १३६, १४२, १४३, १४४, १४५, १८७, २७५, २८३, ३५५, ३६०, ३६५
चञ्चलवर्ग	३६६
चञ्चली	१९०
चञ्चलीपत्र	१४५
चञ्चल	६३, ६४
चञ्चलपुष्पी	४, ३५५
चञ्चलसि	१९५, २०८, २२६
चञ्चल	१६७
चञ्चल	३६४, ३६५
चञ्चलतिम	३६४
चञ्चल	५०
चञ्चल	२३, २६२
चञ्चलगुलबज	५०
चञ्चलसीति	१४५
चञ्चलीसतिम—चञ्चलीसतिमेणं	७२
चञ्चल	७, १५, ५२, ७५, १५२, २५१
चञ्चलकलापडिया	९५
चञ्चलकलागणियागुणोववेया	९५
चञ्चल	३५६
चञ्चल	२०२, ३१२
चञ्चल	१९९
चञ्चल	३०, १०४, १६०, १९५, २०२
चञ्चल	६२, २७१, ३०४
चञ्चल	३३५
चञ्चल	२११, ३५५, ३६८
चञ्चल	१४५, १५२, १६२, १६३
चञ्चल	२३, ५३, ३६८
चञ्चल	३६८
चञ्चल	३६८
चञ्चल	३६
चञ्चल	६, ७६
चञ्चल	२६५
चञ्चल	२१

विशिष्टशब्दाः

पृष्ठाङ्काः

चञ्चलपायव	३७, ८५, ३४४
चञ्चलमाला	२४
चञ्चलया	४४, २७९
चञ्चल	१४६, २८९
चञ्चल	१, २, ३, ४, ९४, ९५, ९७, ९९, १०२, १५२, १५९, १६२, १९१, १९५, २०३, २१५, २५१, २५२, २५३, २५६, २५७, २५८, २६१, २६२, २६५, २६८, २७५, २७६, २८३, ३१०, ३६६
चञ्चलगरी	२०९
चञ्चलयरी	२५५
चञ्चल	१९, ३११, ३१२, ३१६
चञ्चलमातरो	१९
चञ्चल	२२, १०७, १४९
चञ्चल	३८
चञ्चलयरवितधोस	१९८
चञ्चलदिय	११९
चञ्चलदियदुहंतत्तग	३३१
चञ्चलदियपाउग्ग	३२५, ३२७
चञ्चलदियवसट्टा	३३१
चञ्चलुदय	५
चञ्चलुफास	४३
चञ्चलुभूत	७, ७८, १३२
चञ्चलुलोयणलेस	४०
चञ्चलुलोयणलेस	५२
चञ्चलुविसयं	३३२
चञ्चलुहर	२२
चञ्चलु	७, १३२
चञ्चल	२३, ३२, ३३, ७९, ८६, १०९, ११२, २६२, २९९
चञ्चलओ	५०
चञ्चलारि	९२, १०५, १०६, १३२, १९५, २२६, २३२, २३५, ३१९, ३६४, ३६७, ३६८
चञ्चलीस	१०८, १८९

विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः	विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः
चपल	२०२	१६३, १७५, २३४, २५०,	
चप्पुडिय	१०१	३०२, ३०३.	
चमर	१७, ५२, १८४, १८५, ३५५	चाठरत	९१, ३५४
चमरचंचाए	३५६, ३६२, ३६३	चामर	५२, ११०
चमरवाल	२३	चामरुक्खेव	२७६
चम्म	३४०	चामीयरपवरपागारा	१०७
चम्मखड	२५२	चार	३८
चयणकाल	१९४	चारग	८७, ८९
चरण	२५१	चारगसाला	८७, ८८, ८९, ९१
चरगा	२५२, २५३	चारगसोहणं	२४०
चरण	३, ६२, २०७, ३३१, ३३२	चारण	१०७, ११२
चरम	७५, २६०	चारागारसोहण	३५
चरमाण	४, ४१, ७३, ९१, १०८, १२४, १२५, ३५२, ३५५	चारुपव्वय	१४१, १४५
चरित्त	३, ११९, १८७	चालिचए	१५८, १५९, २०४, २०९.
चरिम	२३५	चाले(लें)ति	९९, १०४
चरिमवरिसारचं	६५	चावेयव्वा	४७
चरिय	३०९	चिउर-हरियालभेय-चरग-सण-फोरेंटग-	
चरियव्वं	४७	सरिसव-पउमरयसमप्यम	२१
चलचवलकुंडलधरा	१८५	चित्तयति	११३
चलणओवायकारिय	२०६	चिंता	२३३, २७४, ३१५
चलणतलमलिय	१३६	चित्तिए	१३३, १३४, २१८, २२१
चलति	२९	२३२, २३३, २३४, २३८,	
चलमण	२०७	२४१, २४३, २४५, २४९,	
चलिचए	१६०	२५१, २५९, ३११	
चलिय	१८०	चित्तिजमाणगुरुई	१९४
चवल	३४, ५२, ८५, १०५, ३१२	चित्तिते	२७, २२५, २९५
चवला	३०, १६०	चित्तिय	३७
चाउक्कोणा	२२६, २२९, २३२	चिंट्ठंति	३२६, ३२७
चाउण्घट	४२, ४३, ४४, १५१, २८१, २८९, २९१, ३४९	चिद्धतु	३०२
चाउज्जामं	२२१, ३५२, ३५३	चिद्धति	२९७
चाउदसद्धमुदिहपुण्णमासिणी	८२, २०१.	चिद्धामो	१७७
चाउदसिचद	२११, २१२	चिद्धिनव्व	५६
चाउम्मासिय	१२७	चित्त	६७, १६७ २२७
चाउम्मासियमज्जण	१६३	चित्तकम्माण	३२५
चाउरगिणी	२३, ३२, ३३, ११०, १११,	चित्तकर	१७०
		चित्तकरलद्धी	१६९
		चित्तगर	१६९

विशिष्टशब्दाः

पृष्ठाङ्काः

चित्तगरदारय	१६७, १७०
चित्तगरलद्धी	१६७
चित्तगरसेणी	१६७, १६८, १६९, १७०
चित्तफलग(य)	१६९, १७०
चित्तमाणदिया	१०
चित्तवीणाण	३२५, ३२७
चित्तसभा	१६७, १६८, १७०, २२७, २३२
चित्तारण	१६८
चित्तियतल	८
चित्तेउं	१६७
चियाए	२११
चिर	१५३
चिरगत	१०५, १०६, २६०
चिरत्थ	१०४
चिरनगरविणहदुहसीलायारचरित्त	७९
चिरनिज्जुहए	६२
चिलाइयाहिं	३७
चिलाएणं	३३६, ३३८, ३४१, ३४२, ३४३
चिलाते	३४२, ३४४
चिलाय	३३५, ३३९, ३४३, ३४५
चिल्लग	२८९, २९०
चिल्लल	६०, ६७, ६८
चिल्ललएहि	६७
चिल्लियाओ	५३
च्चियाए	१४३
चीणचिमिढनासियं	१५४
चीणचिमिढवंकमग्गणासं	१५६
चीरिए	२५१
चुंदीसु	३३
चुण्णजोग	२४२
चुन्नजुत्ति	३८
चुन्नारुहण	८२
चुयसि	१३२
चुलणी	२७९, २८१, २८६, २९६
चुलसीति	१४५, १८९
चुल्लमाउयाए	२७, २८, ३१, ३२

विशिष्टशब्दाः

पृष्ठाङ्काः

चूडामणि	५२
चेइय	७५, १९१, २१५, २३४, २५१, ३४७, ३५४-३५७, ३६३, ३६४
चेड	१६
चेडियाचक्कवाल	२६६
चेडियाचक्कवालपरिकिणा	३५८
चेडियाचक्कवालमयहरिगवंदपरिक्खिता	२८८
चेडियाचक्कवालसपरिवुडा	२३६
चेतिय	२, ४, ७, ४१, ४२, ५५, ७१, ७३, ९१, ९२, २२४, ३१०, ३५९, ३६३, ३६४, ३६५
चेतेति	२७७
चेत्तमुद्ध	१९०
चेत्तुक्खेवे	२५०
चेत्तणा	३५६
चोइजमाणी	२९०
चोक्खा	३६, ९५, ८९, १३५, १७०, १७१, १७२, १७३, २५७, ३४१
चोजप्पसगी	३३६
चोजामिसकीहिं	३३८
चोत्तीसइमाओ	१४४
चोइस	११३, १२२, १४६, १९०, २४९, २५०, ३१८, ३२०, ३४८
चोइसपुव्वि	१८९
चोइसम	७२, १४३, २३६, २५०, २५१
चोइसम-चोइसमेण	७२
चोर	३३८, ३४२
चोरणायग	३३९
चोरनिगढीओ	३३९
चोरपल्ली	३३६, ३३७, ३३८, ३३९, ३४१, ३४२, ३४३
चोरमते	३३९
चोरमायाओ	३३९
चोरविजाओ	३३९
चोरसएहिं	३४१, ३४२

विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः	विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः
चोरसयाण	३३७	१७०, १७६, १७७, १८९	
चोरसाहिण	४७	छम्भामरीण	३२५
चोरसेण	३४२	छम्भासियाण	७१
चोरसेणावती	३३७-३३९, ३४१, ३४२, ३४४	छरुणवाय	३८
चोलोवणयण	३८	छलिओ	२०८
छ	१०२, १४४, ३१०, ३११	छल्ली	२३२, २४२
छद	८८	छविच्छेद	१०५, १०६
छक्ककलदमद्वर्मठिय	८	छवीसतिमं-छवीसतिमेण	७२
छजीवनिकाय	१००	छसया	१८९
छट्ट	६, ७२, १३०, १३१, १३२, १४२, १४३, १४४, १७८, २३३, २६३, २८३, ३५४, ३५५, ३६७	छाणुज्झियं	१३८
छट्ट-छट्टेण	७१, २३३, २९८	छाया	२११, २४९, २५३, २५४
छट्टखमणपारणगसि	३५३	छार	८६
छट्टम	२७५	छारुज्झिय	१३८
छट्टम-दसम-हुवालस	७१, ७२, ३१८	छिदति	२३८
छडछडापूयाण	१३५	छिदमाण	६१
छट्टेज्जा	८८	छिदावेति	१६९
छण	५०, ७९	छिडीओ	७९
छण्णालय	११५	छिद	७९, १७६
छहं	१४५, १७४, १७५, १७७, १७९, २९८, ३०३	छिन्न	२४७, २४८, २९६, १७४
छत्त	१६, २३, ३२, ४२, ११०, ११५, २३४, २८६, ३०२	छिन्ननाल	६०
छत्तग	२५२	छिन्नभिन्नवाहिनाहयाणं	३३८
छत्तलक्खणं	३८	छिन्नमुत्तावलिप(प्प)गास	५०, ५५, ११३
छत्तातिछत्त	४२	छिन्नसेलविसमपत्रायफरिहोवगूढा	३३६
छत्तादीय	३६०	छिन्नावायाए	२५३
छत्तीस	३१९	छिप्पतूरेहिं	३४०
छदत	५९	छिवणहार	३२९
छप्पण्ण	२८२, ३०२	छिवारहार	८६
छप्पन्नं	१०७, २८०	छुम्भइ	१६९
छप्पयपरिभुजमाणकमले	१०३	छुहा	६१, ६८, ८८, ९१, २२५, ३४४, ३४५
छप्पि	१४१, १४२, १४५, १४८,	छेएहिं	१५
		छेदेत्ता	७५, ७६, ९२, २४४
		छेया	३०, १६०
		छेयायरिय	३०५
		जहणसु	१५३
		जहण	३१२

विशिष्टशब्दाः

पृष्ठाङ्काः

जङ्गणा	३०, १६०
जङ्गत	१४५
जपमाणी	२०७, २०८
जम्बुदीव	२९६
जम्बुदीव	७, २९, ६२, ६४, ६९, १४१, १४५, १४६, १५९, १७८, १८०, १८१, २०१, २०३, २२४, २४९, २६५, २७९, ३१०-३१२, ३४८, ३५६, ३५७
जम्बुदीवपण्णत्ती	१४७, १९०
जम्बु	७, ७६, ७७, ९१, ९२, ९३, ९४, १०२, १०३, १०६, १०७, १२९, १३०, १३१, १३२, १४०, १४१, १९०, १९१, २१०, २११, २१२, २१३, २१४, २१५, २२३, २२४, २३५, २३६, २५०, २५१, २५५, २५६, ३२०, ३२१, ३३३, ३३४, ३४७, ३५४, ३५५, ३५६, ३६२-३७०
जम्बुदीव	२९८
जम्भए	१८१
जम्भगा	१८३
जम्भायमाण	१०
जम्सि	१९५
जम्सु	४१, ८०, १०८, १५७, २०१, २०२, २०३, २०४, २०७, २०९
जम्सुदेउल	७९
जम्सुसिरी	२५६
जम्सुवायण	१०७, १०८, २०१, २०२
जम्बुनण	२१
जम्बुवेय	११४
जम्बामउहदित्सिरए	२९३
जम्बवय	१४५, १४६, १४८, १६३, १६४, १६६, १६९, १७०, १७४, १७५, २५३, २७९, २८४, ३३८
जम्बवयविहार	७१, ११३, ११४, ११५,

विशिष्टशब्दाः

पृष्ठाङ्काः

	१२२, १२४, १२८, १८९, २२५, ३१८, ३४८, ३५०, ३५१
जम्बवाय	३८
जम्बसद्	४१
जम्बीओ	३६९
जम्णा	५०
जम्णां	५४, ११९, १७१, २२०, २७१, ३१२
जम्णुपायपडिया	८०, ८२
जम्णुपायवडिया	२०१, २०२
जम्ति	७७, १०५
जम्तियव्व	५५, ११३
जम्त्ता	५०, ११९, १७५
जम्हिवस	५७
जम्भ	७९
जम्भ	११५, २३७
जम्भोवइयगणेत्तियमुं जम्भेहलन्नागलधरे	२९३
जम्भभिइं	३६१
जम्भमितिं	५७, ५८
जम्भगसमगं	१०६, १७४, १७५
जम्भलजुयलचंचलचलंतजीहे	१९९
जम्भालि	१८५
जम्भजीवियफले	२०, ८०, २२९, २३२, ३५१
जम्भगण	१४७, १८०
जम्भगजरमरण	५५
जम्भगमरण	११२, ३५९
जम्भ	१८, २७, ३४, ११०, १७२, २८०, २८२
जम्भत	१४५, १४६
जम्भतपवरमि	१७९
जम्भ जम्भ गंदा	४९, ५४
जम्भ जम्भ भद्दा	४९, ५४
जम्भ जम्भ सद्	४९
जम्भणा	११९
जम्भद्दह	२८३
जम्भया	३१४

विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः	विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः
जरा	५६, १११, २३०	जाणमा	१३३
जरानजरियदेह	६१, ६८	जागरमाण	७३, ७८, ३५३
जरासिंधुसुय	२८३	जागरमाणी	८०
जल	५५, ७९, १४६, १४९, १५९, १६३	जागरिणं	३६
जलत	१४, ५७, ५८, ७३, ७८, ८०, ८१, ८३, ८७, ८९, ९५, ९९, १०६, १३२, १३६, १७७, ३३१, ३६१	जागण	५
जलकीडा	८२, ९७	जाणधर	३५८, ३५९
जलगय	१९४	जाणसाग	१०५, १२६, ३५०
जलण	३३१	जागिठग	२०७
जलप्यवेस	२७१	जागिस्ता	१०५, १०८, १३९, २०३, २१९, २२१, २४८, २५३, २५८, २६०, २६९, २८८, २९०, ३१४, ३४०, ३४६
जलबुभुयसमाण	४५	जाणिमंति	२५७
जलमजण	८२, ९०, ९७, १५०, १९५, २०२	जागिरसह	३१५
जलरमण	२०९	जाणु	२८८, ३५६
जलरय	५५	जाणुसोप्परमाया	२८
जलाभिसेयपूयापाण	११५	जाणुय	२०८, २३०, २३२
जलितजयण	१४	जाणुयपुत्त	२०८, २३०, २३२
जल्ल	२२९	जात	२३८
जव	४७	जातकम्म	३६, ८६
जवणिज	११८, ११९	जातिच्छए	२४४
जवणिय	१७	जातिमत्त	९८, ९९
जवणियतरिय	१८, १६७	जातिया	१२०
जससी	३	जातिमुपण्ण(न्न)	३, ९१, ९२, ३५५
जस्सट्ठाए	३२०	जातिदिगुय	२१
जहण	३३१, ३३२	जातीसरण	६४, ६९, २३३, २४९
जहाणाम	५६	जाय	८१, ८२, ८६
जहानाम	५५, ७२, १७१	जायकम्म	१४७
जहाभूतं	२७, २०९	जायकोउहल्ल	५
जहारिह	३५, १८५, २९२	जायमायाउत्तिय	७०
जहाविभयशङ्खिक्क. रसमुटय	२८२	जायस्व	२९
जहासुहं	७१	जायमाण	२९०, २९४
जहेय	४३	जायविग्घय	१५०, १६४, १७२, २१६, २६६, २२०, २८०, २९६
जहोचियपुप्फगधमल्लालकाराहार	२४	जायससय	५
जाउया	२५७	जायसुहे	५
जाए	५५	जाया	४५, ४६, ४९, ५५, ८२, ९९

विशिष्टशब्दाः

पृष्ठाङ्काः

	११३, ११४, १३५, १६३, १७१, १९१, २४३, २५७, ३१८
जारिसर्प	१५०, १६४, १७३
जारिसिया	१६२, १६६, १७३, ३०१
जालन्तर	१६७, १७७
जालन्तररयणपनरुमिष्ठि	३९
जालधरय	१४८, १७७
जालालोवियनिरुद्धधूमधकारनीओ	६६
जावजीव	७५, २३३, २३५, २६०, २८०, २९९
जावप्पभित्ति	१३२
जासुमण	६३
जासुमणकुसुम	१४
जिह्मदिय	३
जिण	५, ४९
जिणघर	२८७, २८८
जिणदत्त	२६५, २६६, २६७, २७१
जिणदत्तपुत्त	९४, १००, १०१, १०२
जिणपडिमा	२८७
जिणपण्णत्त	२१९, २२१
जिणपालिय	१९१, २०४, २०५, २०८, २०९, २१०
जिणरक्खिय	१९१, २०४, २०५, २०६, २०७, २०८, २०९
जिणवयण	२२१
जिणिद	१८५
जिण्णुजाण	७७, ७९, ८५, ८६
जितसत्तु	१४५, १७०, १७४, १७६, २१५, २१६, २१७, २१९, २२०, २२१, २२२, २२३
जितसत्तुपामोक्ख	१७४, १७६, १७९, १८०, १८९
जित्तिदिय	२४९
जिम्मविसय	३३३
जिम्मिदिय	११९
जिम्मिदियदुद्धत्तण	३३१
जिम्मिदियपाठग्गण	३२६, ३२७

विशिष्टशब्दाः

पृष्ठाङ्काः

जिम्मिदियवसट्ठा	३३१
जिमितभुत्तुत्तरागता(या)	३६, ९५, ९८, २१६, २२०, २५७, २८५, ३००, ३४०
जिमिया	८२
जिय	५४
जियकोह	३
जियनिद	३
जियपरिस्सम	१५
जियपरीसह	३
जियमज्जे	४९
जियमाण	३
जियमाय	३
जियलोह	३
जियविग्ग	५४
जियसत्तु	१४८, १७०, १७२, १७३, २१८, २२१, २५१, ३५७, ३६३, ३६४
जियसत्तुपामोक्ख	१७४, १७५, १७७, १७९
जीयमेयं	१८१
जीव	५६, ७०, ११५, १३०, १३१, १८३, २११, २१२, २१३, २१४, २२१, २५९, २६०
जीवंजीवेणं	७२
जीवगाहं	८६
जीवनिक्काय	१०२
जीवलोय	१४
जीवविप्पजट्ठ	८६, २६०, ३४६
जीवाजीव	११६
जीवाणुकपा	६८
जीविडं	२०६
जीवित	२५८, २५९, २६१, ३४५
जीविय	८५, १०५, १५८, १९६, २०३, २४७, २५३, २५४, ३४४-३४६
जीवियउत्सास	४५
जीवियऊसास	५५

विशिष्टशब्दाः

पृष्ठाङ्काः

जीवियतकर	१११
जीवियफल	१५९, ३५१, ३५२
जीवियविष्पज्ज	८५
जीवियारिहं	२०, ३९, ९९, १०१, १६८
जीवियासा	३
जुहगुण	९
जुजसि	२०६
जुज्झसज	१७५
जुज्झामि	३०८
जुप्पिहिह	३०६
जुण्ण(जुन)	६१, ६८, २१३, २१४
जुण्णकुमारी	३५८
जुण्णा	३५८
जुत्त	९७, २३७, २६७, २७१
जुत्तामेव	४२, २८१
जुत्ती	२११
जुद्ध	३८, २९४
जुद्धसज	३०४, ३०५
जुद्धातिजुद्धं	३८
जुयंतकरभूमी	१९०
जुवराया	११२, ११३, १४१, १६७, २१५, २७९, २८०, २९५, ३१७, ३४८
जुह	१०३
जुहिट्टिल्लामोक्खा	३१८-३२०
जुहिट्टिष्ठ	२८३, २९७, २९८, २९९, ३००
जूहकर	३३८
जूय	३८
जूयकराण	३३८
जूयखल्य	७९, ३३६
जूयप्पसगी	७९, ३३६
जूह	३३, ६०, ६२, ६४
जूहवह	६३
जूहवती	५९
जेट्ट	४, १३०, १३७, १६८, ३४४, ३४६
जेट्टपुत्त	१२३, १४२, १८०, १८९, २२३, २५५, ३४५

विशिष्टशब्दाः

पृष्ठाङ्काः

जेट्टमूल	६३, २२५
जेट्टामूलमास	६०, ६७
जेणामेव	११
जेणेव	१५, १०१
जोए	११९
जोगखेमवट्टमाणि	११२
जोगपरिव्वाद्या	१९४
जोगमुवागएण	१४५, १८७
जोणिय	३७
जोणिसूल	२६२
जोतिसय	१८८
जोतीरस	२९
जोयति	३२४
जोयण	२९, ७६, १८३, १९५, २०३, ३१३, ३२४, ३२५
जोयणकोडाकोडी	७६
जोयणकोडी	७६
जोयणपरिमडल	६४
जोयणसत्ताति	१५४
जोयणसय	७६, १५४, १९२, ३२१
जोयणसयसहस्स	७६, ३१४, ३१५
जोयणसहस्स	७६
जोयणसहस्सवित्थिण्ण	३५७
जोव्वण	६३, १०१, १४८, १६३, १६४, १७३, १७७, २३६, २६५, २६६, २८०, २९०
जोव्वणम	१२, १९, ६९, २३२, २३९
जोव्वणसिरि	२०७
जोह	१५०
जोहकलिय	१७५
झझिण	६१
झय	१९
झयग	१५३
झाण	५४
झाणकोटोवगत	५
झामित्ता	६८
झायमाणी	१९४

विशिष्टशब्दाः

पृष्ठाङ्काः

श्रियायति	१९५
श्रियायति	१७६, ३२१
श्रियायमाण	५६, ६०, २४१, ३५१
श्रियायमार्णि	२४, २७०
श्रियायह	१७७
श्रुक्षिण	६८
श्रुसिर	७७
श्रुसेति	३६२
श्रुमेत्ता	७६
श्रोडा	२१३, २१४
श्रोसित्ता	७५, ३२०
श्रोसेत्ता	२४४
टंक	६०
टिड्डियावेजमाण	९९
ठक्का	३४५
ठविण	४८
ठवेइ	३०३
ठवेति	५०, १२७
ठवेत्ता	२५५, ३४८
ठवेमि	२२३
ठाण	६, ८९, १५८, २६२, २७७, २७९, ३५४, ३६१, ३६२
ठाणभट्टा	१९४
ठाणुकडे	६८
ठाणुकुडुण	७१, ७२
ठावेति	२९७
ठावेत्ता	१८९
ठावेमो	३१७
ठिइ	२६, २३५
ठिइखय	७३, १४५, २५०
ठिइवडियं	३५
ठिच्चा	९८, २४८
ठितिकखय	९२
ठितिपडियं	२४०
ठिती	७६, १४५, १७८, २३५, २६१, २७९, ३२०, ३६२, ३६४-३६९
ठिय	२४५

विशिष्टशब्दाः

पृष्ठाङ्काः

डब्मसयारग	२८
डइइ	२८८
डिंमएहिं	८४, ३३४, ३३५
डिंमया	३३४, ३३५
डिंमिया	३३४, ३३५
डोहल	१४६, १४७
णंगोलाभगसिरोधर	१०१
णंदणवण	१०७
णंदा	७, ९६, १८८, २२४, २२५, २२६, २२८, २२९, २३०, २३२, २३३, २३४
णदिफला	६, २५३
णंदिमित्त	१८८
णंदियावत्ते	५४
णक्खत्त	४०, ७६, १०८, १९०.
णगर	१६, ४१, ६९, १७४, ३११, ३२८.
णगरगुत्तिया	३४२
णगरवण्णओ	७७
णगरी	२९८, ३१६, ३५१
णगवर	३०
णगभावा	३२०
णच्चासन्ने	५, ४३
णज्जति	२९८
णट्टविहिं	३६३-३६५
णट्टा	२२७
णट्टपतीण	३२१
णट्टसण्णे	३२१
णट्टसुतीण	३२१
णढा	२२७
णण्णत्थ	८७
णन्नत्थ	१११
णमसति	५
णमंसमाण	५, २०२
णमसमाणी	८२
णमसित्ता	३५२
णमोत्थु	१८७, ३५६

विशिष्टशब्दाः

पृष्ठाङ्काः

णयगमीर	९
णयण	३३१
णयणाणदो	३०
णयर	२८७, २९१, २९७
णयरी	१, १६९, २९९, ३०२, ३१०, ३१५, ३१८, ३४८, ३५७, ३५९, ३६३-३६५, ३६८
णयविहण्णू	७
णर	१७
णरवइदिणवियारा	२७५
णरवती	१६, १९८
णरवरिंद	६१
णरसीहरूय	३०९
णरिंद	१५, १६
णलिणीवण	३४९, ३५०
णव	३६९, ३७०
णवए	१३५
णवंगसुत्तपडिनोहिए(या)	३९, ९५
णवजोतणविरिथिण्ण	३४८
णवणीय	१०
णवण्ह	६३, ८४, ३१७
णवपज्जणएहिं	१३५
णवम	३६५, ३६८
णवमिया	३६८
णवर	१४५
णवरि	४३
णवसुरभिसिलिंधकुडयफदलकयंवंगंधदणिं	२२
णवहत्युस्सेह	३५८
णवायए	५९
णवियाए	३४१
णाइ	१५२, २२५, २३८, २६७
णाइचित्तं	३४
णाइपरित्तासं	३४
णाइभयं	३४
णाइभुजो	१६१
णाइमोहं	३४
णाइविगिट्ठ	२५३

विशिष्टशब्दाः

पृष्ठाङ्काः

णाइसोगं	३४
णाए	६
णाग	८०, १५७
णागवर	१४८
णागर	८३
णाण	३, ११९, १४५
णाणदंसणचरित्ताण	९२
णाणादुमसंडमंडिउदेस	१९५
णाणादेसीहिं	३७
णाणामणिकडगतुडियथभियभुए	१६
णाणामणिकणगरयणभतिचित्त	११, १३
णाणामणिकणगरयणविमलमहरिहणिलणो- वियमिसिमिसितविरइयसुसिलिट्ठविसिट्ठलट्ठ- संठियपसत्थआविद्धवीखलए	१६
णाणामणिपंचवण्णकविसीसगसोहिया	१०७
णाणामणिरयणभत्तिचित्त	१५
णाणामणिरयणमंडिय	१७
णाणाविहगळ्ठ	१०७
णाणाविहचुण्णवासमीस	२०५
णाणाविहपचवण्णघटापडागपरिमंडियग्ग- सिहर	४०
णाणाविहपचवन्न	१६३
णाणाविहपत्तकट्ठतणकयवरुद्धुतपइमारुया- इद्धनहयलहुमगणे	६६
णाणाविहमत्तिमुविरइय	१४९
णाणाविहरयणपणियसपुण्णा	१९४
णाणोवओग	१४३
णाति	८०, १०६, ११२, १३२, १३३, २०९, २४३, ३५९
णातिआचिलं	३४
णातिक्कुयं	३४
णातिकसाय	३४
णातितित्तं	३४
णातिदूरे	४३
णातिभुजो	१२८
णातिमहुद	३४
णाम	१४७, ३१०, ३४८

विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः
गामगोय	३५७
गामवेज	२६६, ३१७
गायज्झण	२१३
गायज्झयण	७७, १०३, १०६, १०७, १२९, १३०, १९०, १९१, २१०, २११, २१२, २१३, २१४, २२३, २२४, २३६, २५०, २५१, २५६, ३२०, ३२१, ३३३, ३४७
गाया	६, १०२, १०३
गायाण	३५५
गायाधम्मकहा	६
गावयस्सवति	२०५
गावाए	१९४
गावावाणियगा	१६२
गाविय	१९४
गालं	४८
गालिएराणं	१९५
गासात्रवेहिं	३२९
गाह	२०६
गिठण	१५
गिठणकुसल	३७
गिठणसिप्पोवगय(त)	१५, १९५
गिउत्ता	१९७
गिउरवरपुप्फपीवरकर	१९७
गिंदति	३६१
गिन्नेलिया	२६१, २६२
गिक्कट्टाहिं	३४०
गिक्किव	२०६
गिक्के	५०
गिक्कमणपाओग्ग	५०
गिक्कमणाभिसेएणं	३५०
गिक्कित्तसत्थमुसल	२८
गिक्कित्तवति	२४०
गिक्कुडेंति	१०६
गिक्खेवओ	३६५, ३७०
गिगम	१६

विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः
गिगर	३२७
गिगुंजमाणी	१९४
गिग्गए	११०
गिग्गय	७०, १२०, १२८, १६०, ३२८ ३२९, ३५९
गिग्गंथी	१२८, ३२८, ३२९, ३६१
गिग्गच्छमाण	४१
गिग्गच्छामि	३०५
गिग्गत	११४, ३४९
गिग्गाया	२२४, ३१७, ३५८, ३६३-३६५
गिग्विण	२०६
गिग्गोस	१८७
गिग्गप्पमत्त	५९
गिग्गला	३२७
गिग्गल्लय	३, ७
गिग्गिहुं	१३०
गिग्गुम्मति	२६२
गिग्गुमाविया	१७४
गिग्गुभावेति	३०५
गिग्गुहण	२६२
गिग्गूढे	३०५
गिग्गोडण	२६२
गिज्जामए	३२१, ३२२
गिज्जायमाण	२३६
गिडाल	३०४
गिज्जेया	२४, ४४
गित्थक्क	२०६
गित्थरह	३४५
गित्थरिए	५६
गित्थरिज्जामो	२०१
गित्थरियव्व	९५, १४२
गित्थरिहिह	३४५
गित्थाण	३३८
गित्थारेज्जा	२०२
गिदाण	२३१
गिद्धण	३३८
गिप्पाण	३४६

विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः	विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः
गिष्फंदा	३२७	गिसम्मा	२६१
गिष्मच्छेति	३३५	गिसामित्तए	२४२
गिष्मया	३२८	गिसामेति	३१९
गिमजाविया	१९४	गिसामेमाण	३११
गिम्मसा	२४	गिसिरणट्टयाए	२६०
गियग ६३, ८०, १३३, १३७, २५३, ३५९		गिसीइत्ता	३०१
गियगओरोहे	२९६	गिसीयति	११
गियगकुच्छिसंभूयाति	८०	गिसीयन्व	५६
गियत्त	२०६	गिसीहियं	३६१
गियय	३४५	गिस्सेयस	५६
गिया	२९९	णीति	७
गिरयपडिरुविय	५८	णीससमाणी	१९४
गिरुच्चार	१७६	णीहरणं	२४४, ३२९
गिरुच्चिग	३२४	णूमेति	३१३
गिविट्ठ	३१५	णूमेमो	३१४
गिवेदेमो	३४	णेउर	२०५
गिवेयणा	११०	णैयाउए	४७
गिवेसतु	३१६	णेहावगाढ	२५६
गिव्वत्तवारसाहस्स	३१७	णहाए	३२, ९०, १६८, २१६, २२४, २३४, २५०, २९२, ३५८, ३५९
गिव्वत्तियणामघेज्ज	५८	णहाणपीढसि	१५
गिव्वायणिव्वाघायसि	३७	णहागमंडव	१५
गिव्वाहेत्तए	३४३	णहाणेति	१६४
गिव्विण्ण	३४४	णहाणोदय	२३३
गिव्विण्णवरा	३५८	णहाणोदयदाईयं	१३८
गिव्विसए	३१३, ३१५, ३१६	णहात	२७, ३२, ३६, ५०, ५३, ९२, २३६, २४५
गिव्वोल	१५८	णहायमाण	२२९, २३२, २३३
गिसत	४४, २४३, ३१७	णहाया	५३, ८२, ८३, ८४, ८५, ८६, ९१, ९७, १०९, ११२, १५०, १७५, १८५, २३८, २४३, २५७, २६७, २७२, २८४
गिसंतपडिगिसत	१०४	णहावेति	५१
गिसंतपडिनिगत	२१९	णहावेति	२९२
गिसंतपुव्व	२३३	णहुसा	१३२, १३३
गिसढ	२९४	तइए	३५५, ३६३, ३६४
गिसम्म	६९, ९२, १०९, ११०, १२२, १३७, १४१, १६५, १७९, २०१, २०३, २२२, २३१, २३२, २३४, २३९, २५०, २६१, २७१, २९६, ३००, ३१४, ३२२, ३२५, ३५२, ३५८	तइयवगा	३६४, ३६५

विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः
तंता	१०५, १०६, २०९, २३२
तंते	३१४, ३४३, ३४४
तंदुल	१५२, १६३, ३२६
तकर	७८, ७९, ८४, ८६, ८७, ८८, ८९, ९१, ९२, ३३९, ३४४, ३४५
तकरघर	७९
तकरसेनावती	३३८
तकखणओलुगदुन्नलसरीरलायण-	
सुन्ननिच्छायगयसिरीया	४४
तच्च	७१, १३४, १३५, १५९, २१९, ३५१, ३५२
तच्चसत्तरातिदिय	७१
तच्छण	२३१
तजण	३५४
तजयंत	१५७
तजिजमाणी	२६२
तजित्ता	२६२
तज्जेति	२६२
तज्जेति	३३४, ३३५
तज्जेमाणी	१७२
तडी	६०
तण	७७, १५२, ३२४, ३२६, ३२८
तणकूड	२४८
तणओल्लिपसिंदुवारकुदेंदुसंनिगास	३०८
तणहारा	२२८
तणु	२१९
तण्णं	९५, १४२
तण्हा	६१, ६८, ८८, ९१, २२५, ३४३, ३४४, ३४५
तण्हावसठोसदूसियभमंतविविह-	
सावयसमाउले	६६
तण्हावसमुक्कपक्खपायडियजिन्मतालुय-	
असपुडिततुहपक्खिसंघ	६१
ततिए	८३
ततियाचंद	२११
तत्थ	
तत्थगय	७४, ३५७

विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः
तत्थमियपसयसरीसिव	६१
तत्थे	३४१
तत्थेगतिया	२७९
तदाणुरुव	१७०
तदुभय	२१८
तप्पणा	२३२
तप्पभिइं	३६१
तप्पभिति	५७, ५८
तब्भवंसि	२६३
तय	२५३
तयणंतर	१३१, १८५
तयसुहाए	१५
तया	३५४
तयाणतर	१४४, २११, २१२, ३०५
तयाणुरुव	१६७, १६८, १६९, २१२
तयावरणकम्मरयविकरणकर	१८८
तयावरणिज	६४, ६९, १७९, २५०
तरति	२०८
तरच्छ	६७
तरिउकाम	२४९
तरुणीपडिकम्म	३८
तरुपडण	२७१
तलताल	३२९, ३३२
तलवर	१६, १०८, ११२, २४६, २८०
तलाइं	१५९
तलाग	१७३
तलाय	४१
तलिमंसि	२६९, २७३
तलिमा	२६९
तलिच्छा	१०४
तव	४, ५, ७३, ९१, १०८, ११९, १४३, २११, २४१, २७६
तवचरणखीणपरिभोगा	१९४
तवणिजकलस	१४
तवणिजइहरवालुयापत्थरे	३९
तवतेयसिरीए	७३
तवप्पहाण	३

विशिष्टशब्दाः

पृष्ठाङ्काः

तवसा	३१८, ३५५, ३५६
तवस्सी	१४३
तवोकम्म	७१, ७२, ७६, १४२, १४५, २३३, २६१, २७५, २९८, ३१९
तवोरोहे	१७४
तसिए	१२८, ३४१
तसिया	९८, १०४, ३२२
तहमेय	१३, ४३
तहारुव	७०, ७३, ७४, ७६, ११३, २६१
तहिए	२१९
ताइन्न	२०४
तात	८९, १५३, २५९
तातो	३१५, ३४५, ३४६
तायाणं	१३३, १३७
तारएणं	५
तारगा	३६६
तारयामि	२०१
तारयाहि	२०२
तारारुव	७६
तारिसए	१७३
तारिसगंसि	८, ९, ११
तारिसिया	१६२, १६६
तालउडं	२४७
तालजंघ	१५४, १५५
तालणाणि	३५४
तालणाहिं	३३५
तालपिसाय	१५५
तालपिसायरुव	१५७
तालपुडग	२४८
तालफलाणीव	१९६
तालवैट	४५
तालयरकम्म	२२७
तालियंट	५३
तालिया	१०९
ताळुग्वाडणविज	३४१
तालैति	२६२, ३०२
तालेति	३३४, ३३५

विशिष्टशब्दाः

पृष्ठाङ्काः

तालेमाणी	१७२
तालेहि	२८२
तिंदूसए	१९३
तिम्बल	४७, १३५
तिक्खुत्तो	५, ४३, ५५, ५६, २८८ ३५१, ३५२, ३५६, ३५९
तिक्खो	३३२
तिग	२३, ३२, ३३, ८६, ११२, २६१, २६२, २९९
तिडंडं	१२२
तिणिण	७६
तिण्णेण	५
तिण्णोव	१८१
तिण्ह	१४६
तित्त	१३१
तिचसि	१३१
तिचकडुकसायत्रिलमहुरवहुलज	३३२
तिचकडुय	२५९, ३३२
तिचकडुयकसायं[व]महुरवहुलज-	
पेजलेज्जेसु	३३१
तिच्चाग	२५८
तिच्चाउय	२५७, २५८
तिच्चाउयं	२५६
तित्तिरो	३३१
तित्थकर	५, ४२
तित्थगर	७३, ७६, ३५४, ३७०
तित्थगराइसए	३६०
तित्थगराभिमुही	३५६
तित्थयर	१४७
तित्थयरत्त	१४३
तित्थयरनामगोय	१४३
तित्थयरभिसेय	१८४
तित्थाभिसेय	११४, १७०
तिदंड	११५, १७०
तिप्पमाण	१९४, ३३५
तिप्पमाणी	४५, २०५
तिभागबलावसेस	३०८

विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः
तिय	७९, १०९
तिरिक्खजोणि	२३२
तिरिक्खजोणियभाव	६९
तिलंडासगड्डिया	७३
तिलयरयणद्धच्चदच्चिए	३९
तिवलि	३०४
तिवलियं	१६५, १७४, ३०४, ३१४
तिविहा	१२०, १२१
तिव्वे	७९
तिसंझं	८७, १३४, १३९
तिसच्चुत्तो	१९७, १९९, २०३
तिसिय	२४९
तिहि	३८, ४०, १०८, १४५, १५२, २३८, २५३, २६७
तिहिं	३५६
तिही	५०, ७९
तीए	१९४
तीयपच्चुप्पन्नमणागयाण	१८१
तीर	८१, १७३
तीरमतिगते	६२
तीरेइ	७२
तीरेति	७१
तीस	२०, ८०, ८२, १०३, १४८, १६५, १७७, २४३, ३६२
तीसतिमं-तीसतिमेणं	७२
तीसे	३६१, ३४४, ३५७
तुंग	१०७
तुव	६, १३०, १३१
तुच्छ	१२४
तुट्ठी	१९, ९०, ९१
तुट्ठेण	३३२, ३३३
तुडिय	५२
तुम्मे	२७
तुयट्ठति	३२६, ३२७
तुयट्ठियव्व	५६
तुरय	१७, ५२
तुरित	५२

विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः
तुरिय	३०, ३४, ८५, १०५, १७६, २०२, २०३, ३०८, ३१२
तुरियच्चवळ	१९९
तुरियनिणाए	१८७
तुरियपच्चावियपलोट्टफेणाउलं	२१
तुळफास	१०
तुसारदगघारपीवरकरो	१९८
तुसिणीए	४८, ८५, ८९, ११७, १५९, १७६, २१७, २१८, २४६, २६७, ३४९, ३५२
तुसिणीया	२४, १०४, १०५, १७१, ३२७, ३६१
-तुसिया	१८३
तूर	१५३
तूलियाओ	१६७
तेइच्छं	३५०
तेंदूसए	३३४
तेगिच्छ	१२५
तेगिच्छकम्म	२२८
तेगिच्छिएहिं	१२५
तेगिच्छियसालं	२२७
तेणामेव	११
तेणेव	१५
तेतलि	२३८, २४८, २५०, २७४
तेतलिपुत्त	२४१, २४२, २४३, २४४, २४५, २४६, २४७, २४९, २५०
तेतलिपुर	२४१, २४३, २४६
तेतली	२४४
तेत्तीस	७६, २६१
तेयंसौ	३
तेयणिसग्ग	१९९
तेयलिपुत्त	२३६, २३७, २३८, २३९, २४०
तेयलिपुर	२३६, २५०
तेयली	६
तेयलेस्से	२५७
तेयसा	१४, ५७, ७३

विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः	विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः
तेसम	७२, २२४, २३५, २३६	२२३, २४९, २५८, २५९,	
तेछ	१५२, २७३	२६०, २६१, ३१७, ३१९,	
तेछचम्म	१५	३४८, ३४९, ३५०, ३५३,	
तेछमादिपहिं	१५	३५४, ३५५	
तेणेहिं	३४०	धेरागमण	१४१, २२२, २२३, २५५,
तेरण	७७, ३०९		३४८
थडिल	२५८	दइत	२०६
थडिल्ल	२५९, २६०	दओदर	२३०
थभणी	२९४	दड	७, २९, १६९, २०३, २३६
थज्झति	३२८	दइ-कमइलुइत्ये	२९३
थण	३३१, ३३२	दंडण	१००, १०६, ३५४
थणतर	२७६, ३६१	दणायग	१६, ४९
थणदुइलुइयातिं	८०	दइलक्खण	३८
थणमूला	८०	दडिअइनिवसण	२६२, २७२
थणय	८०	दत	६२, १०४, १०५, १०६, २४९
थणियसद्	१५४, १९२	दतमुसल	६२
थलय	१४९	दसण	३, ११९, १४३, १८९, २४०,
थलयदसद्धवण	१६३		२४१, २९३, ३००
थलयभासरप्पभूएण	१४६	दसणरह	२९४
थलविरुद्धितो	३३१	दक्खा	१५, १९४
थासगिणि	३७	दक्खिण	१६१
थावचा	१०८, ११०, १११, ११३	दक्खिणाणुकूल	१६२, ३२४, ३२६, ३२८
थावचापुत्त	१०८, ११०, १११, ११२,	दक्खिणिअ	१८५, १९९, २००
	११३, ११४, ११५, ११६,	दक्खिणिअवेयाली	३१६
	११७, ११८, ११९, १२२,	दगमट्टिय	३८
	१२९	दगरय	२३, ५३
थाह	१९५, २४७, २४८, ३१४	दगवारय	८७
थिण्ण	२०१	दइण	३१५
थिमियमेइणीत	२९४	दइधम्म	१६०
थिय	२०७	दइप्पहारी	३३७
थुकरिजमाणी	२६२	दइरमलयसुगधि	५२
थूणामइव	९६, ९७, ९८	दइर	१७३, २२४, २३२, २३३, २३४,
थूलए	२३४		२३५
थेजे	४५	दइरकुलरसियउज्झररओ	१९७
थेर	३, ४, ५, ७०, ७३, ७४, ७५,	दइरगती	२३४
	७६, ९१, ९२, ११३, १४२,	दइरदेवत्ताए	२३५
	१४३, १४४, १४५, २२२,	दइरपयपिएसु	२२

विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः	विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः
दहुरवडिसए	२२४	दवगिसताणकारणट्टा	६४, ६६
दहुरवडेंसए	२३५	दवावेमाणी	२४१
दप्प	२२१	दव्व	४२, १००, १५२, २१९, ३२५, ३२६, ३२७
दप्पण	५४, २८९	दव्वट्टयाए	१२२
दप्पणसंस्कृतविंबसंदसिए	२८९	दव्वसोए	११५
दप्पणिज	१५, २१६	दव्वहरण	७९
दन्म	११५, १३०	दस	१०९, २८०, २८१, २८२, २८३, ३०२, ३२०, ३५५, ३५६, ३७०
दन्मसथारग	७४, ७६, २५९.	दसणहं	१७, २३९, २८९, ३५९
दन्मसंथारोवगय	२८	दसण्हं	१०७
दन्भोवरि	१७१	दसदेवसियं	३५
दन्भोवरिपच्चथुयाए	२९४, २९६	दसद्धवण	३०, १४६, २९०
दमग	२७२, २७३	दसद्धवणमल्ल	१४९
दमगपुरिस	२७२, २७३	दसद्धवन्न	३०, २५०
दमघोसमुय	२८३	दसघणुस्सेह	१०८
दमणग	१४६	दसनहं	२८०
दमदंत	२८३	दसपरिणाह	५९
दमिलि	३७	दसप्पयार	११४
दरिसए	२८९	दसम	७२, १४३, २११, २१२, २१३, २८४, ३५५, ३६९
दरिसण	५०	दसम-दसमेण	७२
दरिसणयाए	५५	दसमवगा	३७०
दरिसणिज्ज	४०, ५२, १०३, १३५, १९५, २२६, २२७, २८९, ३४८	दसमुद्धियाणत्तग	५२
दरी	३३, ६०, १०९	दसविह	११६
दलइत्तए	१८१	दसार	१०७, १०९, २८०, २८१, २८२, २८३, ३०२
दलइत्ता	१३३, १८३	दसारवरवीरपुरिसतेलोकबलवग	१०७, २९०, २९४
दलइस्सामि	२८०	दह	१०३, १७३
दलएज्जा	८८	दहेमाणी	९८
दलमाणी	२७४	दाइयसाहिए	४७
दलयंति	३१८	दाउं	४०, ४७, २५६
दलयति	५०	दाएहिं	३५
दलयमाण	३५, ३६	दाओ	१०८
दलयामि	२६७	दाणधम्म	११४, १७०, १७१, १७२
दलयामो	४९, ५५, ३६०	दाणव	१११, १६०, १८३, २९७, २९९
दलामि	३१, २७३		
दलामो	२३७, २६७		
दलाह	१३९		
दवगिभयमीयहिययं	६६		

विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः	विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः
दाणविंदा	१८५	दासपरिवुहा	१४७
दात	१४१	दासी	१४७
दाम	१९	दाह	१२५, २३०
दाय	८१, ८४	दाहवर्कतिण	६२, ६९, २६३, ३५०, ३५३
दार	१७९, २७०	दाहाहिं	३४०
दारग(दारय)	३४, ३७, ८०, ८१, ८२, ८४, ८६, ८७, १०८, ११०, २३९, २४०, २६७, २६८, २७०, २७४, ३०६, ३१७, ३३४, ३३५	दाहिण	६३, १४१, २८८, २८९, ३५६, ३४८
दारगत्ताए	२५०	दाहिणङ्गुभाह	७, २९, ३०, ६३, १०८, ३१६
दारभाए	९	दाहिणपास	५३
दारय	१२, ८५, ११०, १४१, २३८, २६६, २६९, २७१	दाहिणपुरथिम	३३६, ३३८
दारा	२४८	दाहिणपुरथिमिल्ल	३३९
दाराभिसंकीहिं	३३८	दाहिणिछ	६४, ६५, १८५, २२७, ३०१, ३१६, ३५५, ३६५, ३६७
दारिग	८०, ८१, ८२	दिज्जउ	२३७, २६७
दारियत्ताए	१७९, २४५, २७९	दिज्जए	१८३
दारिया	८४, १४७, १६३, १६४, २३६, २३७, २३८, २३९, २४०, २६५, २६६, २६८, २६९, २७१, २७३, २७४, २८०, ३३४, ३३५, ३४०-३४९, ३५७-३६०, ३६३-३६८	दिज्जामि	२७४
दारियानिमित्त	२३७	दिट्ठपुल्ल	१५०, १५१, १६२, १६४, १७२, २९६, ३०१, ३१४, ३२५
दारुण	३०४	दिट्ठा	३१०
दारुण	६६, ७८, ७९	दिट्ठी	९८, ११७, १५३, १७७, २३०
दारुय	३०३, ३०५	दिट्ठीविस	१९९
दाव्यातिं	३४६	दिणकरपररोयारपरद्धमि	१४
दावद्व	६, २१३, २१४	दिणयर	१४, १९
दास	९०, २०८, २४६, २४८	दिणयरकरपयडे	६५
दासचेह	७८, ८५, ८७, ८८, ८९, ९९, ३३४-३३६, ३३८	दिणसयवरा	२८०
दासचेहय	८४	दिच्छ	७७, १५७
दासचेडिया	२४, २५, १७२	दिच्छुग्घुयतघूयकयत्तुभञ्जिर	१५७
दासचेडी	१५०, १७१, २७०, २७३, २९१	दिच्छतरसकुलिंग	६६
		दिन्ती	२११
		दिन्न	७३, ८६, १३६, १५३
		दिन्नभइभत्तवेयणा	१८२, २२७, २२८
		दिन्नवियार	६०, २४४
		दियल्लोयत्तुता	१४७
		दिया	७१, ७२, १०४

विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः	विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः
दिवगय	१५४, १५५	दीविगरय	३३१
दिवस	५७, ६४, ८४, ८५, १८८, ३४१, ३५४	दीविचगा	२१३, २१४
दिवागर	१४	दीविय	६७
दिव्व	३०, ५२, १४९, १५१, १५७, १५९, १६०, १६१, १६२, १६४, १६५, २०५, २०७, २२४, २३५, २५०, ३५७, ३६२	दीह	९३, १५३
दिव्वरुवधारो	३०	दीहमद्व	९१, २५३, ३४३
दिन्वाति	२२४	दीहाउ	१९
दिन्वोसहिपजलुजलियदसणाभिरामो	३०	दीहिय	६०, ७९
दिसा(सि)	४, ५६, ६०, ६२, ६३, ६७, ६८, ८३, ८८, १०६, ११३, १२५, १४५, १६१, १७४, १८४, १८८, १८९, २०५, २०९, २४९, २७०, २७३, २९७, ३०१, ३२१, ३१६, ३५५	दुंदुभिनिग्वोसणादितरव	३३, ४९
दिसाकुमारीमयहरिया	१४७	दुक्कर	४८
दिसालोय	८४	दुक्ख	९५
दिसावलोय	१०६	दुगुणाणियसवेग	६९
दिसीभाए	२, ७७, ९४, २१५, २५१, २५६, ३३६	दुगुलसुकुमालउत्तरिज	२२
दिसीभाग	१६, ५५, १०३, १०७, १२२, १४१, १४८, १८१, १८३, २०३, २२५, ३५५, ३६०	दुगुलपट्टपडिच्छयणे	९
दिसोदिसिं	६१, ६३, १७५, ३०७	दुगुलसुकुमालउत्तरिज्जाओ	२२
दीणविमणवयणा	४४	दुजोहण	२८३
दीणविवज्जणवयणा	२४	दुहु	२७१
दीणा	२४	दुत्तरे	४७
दीव	७, ६४, ६९, १४१, १४५, १४६, १४७, १५९, १७८, १८०, १८१, १९५, २०१, २०३, २२४, २४९, २६५, २७९, २९५, २९६, २९८, ३०३, ३१०, ३१२, ३४८, ३५६, ३५७	दुदतसाहरसी	१०७, २८०
दीवणिज	१५, २१६	दुद्ध	३४१
दीवसमुदा	३०	दुपद	२८६
		दुपय	१६७, १६९, २८०, २८१, २८७, २९२, २९६
		दुप्पहंसा	३३६
		दुव्वल	६१, ६८, २२८
		दुब्बिमक्खभत्ते	४८
		दुब्बिमगंधत्ताए	२१७
		दुब्बिमगघा	२१७
		दुब्बिमसदत्ताए	२१७, २१८
		दुमगा	६१
		दुम्मणा	२४
		दुम्महातीण	२९४
		दुरतपतलक्खणा	२६२, ३०४, ३१०, ३१३
		दुरणुचर	४८
		दुरतिक्कमणिज्ज	१११
		दुरभिगंध	१९७, २१६
		दुरभिगंधमचोक्ख	१९७

विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः	विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः
दुरसत्ताए	२१७	दुवे	५३, ९४, १०४, १२१, ३११, ३४८
दुरसा	२१७	दुहओ	९
दुरहियास	६२, ६९, १२५	दुहफास	२१७
दुरहियासा	२५९, ३५३	दुहफासत्ताए	२१७
दुरस्सासनीसासा	४६	दुहसमुच्चिए	४८
दुरहति	३०६, ३२०	दुहिय	७९, २८०
दुरहति	३०८, ३१२, ३१६, ३४९, ३५९	दुहज्जमाण	४१, ७३, १०८
दुरहह	१८०	दुए	२८१
दुरहामो	३०७	दूत	१६३, १६४, १६७, २८०, ३०५
दुरहत्तिए	३१९	दूतिज्जमाण	४, ३१९, ३५२, ३५५,
दुरहत्ता	५३, २२३	दूमग	२५७
दुरहेति	२९२	दूमगणिबोलिया	२५७
दुरहेत्ता	२४३	दूमगसत्ता	२५७
दुरुढा	३२, ५४, ९९, १११, ११२, १२३, १४२, १५०, १५१, १५३, १८०, १८५, १८९, २०३, २८२, ३५८	दूमिणघट्टमट्टे	८
दुरुयकसासनीसास	१७८	दूय	१५१, १७०, १७४, १७६, २८२, २८३, २८४, ३०२
दुरुयमुत्तपुरीसपूयवहुपडिपुण्णा	४६	दूयसंधिवाल	१६
दुरुयमुत्तपूतियपुरिसपुण्णा	१७८	दूयसंपेस	१७७
दुरुवत्ताए	२१७	दूयसंपेसण	१७४
दुल्लहे	५५	दूरदूरेण	२५४, ३२८
दुल्लभ	४५	दूरगए	१०५, १०६
दुल्लह	८६	दूस	१३९
दुवए	२७९, २८३, २८४, २८५, २९१	देउल	१०९
दुवय	३२०	देमाणी	२४१
दुवार	१०९, १७६, १७७, ३४१	देमि	१७७
दुवारकत्ताढ	३४१	देव	८६, ९२, १११, १४५, १४६, १५९, १६०, १७०, १७९, १८१, १८२, १८३, १८४, १८६, १८७, २२४, २३५, २४८, २४९, २५०, २६१, २९६, २९७, २९८, २९९, ३०२, ३११, ३२०, ३५६, ३६२
दुवालस	७५, १२१, १९१, २२२	देवई	३५८
दुवालसजोयणायामा	१०७, १०९, ३४८	देवउल	७९, ११९
दुवालसम	१४३, १९१	देवकणगा	१६६
दुवालसम-दुवालसमेण	७२	देवकन्नगा	१६२
दुवालसमी	१९१		
दुवालसविह	२२२		
दुवासपरियाए	१९०		
दुविह	११५, ११६, ११९, १२०, १२१		

विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः
देवकल्पा	१७३
देवकुल	३३६
देवगई	२०३
देवगणियत्ता	२७९
देवगती	१९६
देवता	१५४, २४४
देवत्ताए	७६, ९२, १४५, २४३, २५५, २६१
देवदत्ता	९५, ९७, ९८, ९९, २७६
देवदिन	८४, ८५, ८६, ८७
देवदुदुमी	२५०
देवदूसतरिया	३६२
देवयभूया	३४५
देवया	१३, १९५, २०५, ३४६, ३५४
देवराया	१५९, १६०, १८२, १८४, १८५
देवरुव	१५९
देवलोग	९२, १४५, १७८, १७९, २६१, २७९, ३२०, ३६२
देवलोगभूता	१०७, ३४८
देवलोय	७६, २४३, २४४, २५०, २५५
देववरवहू	१९४
देवसंघ	१०७
देवसन्निवाय	१२२
देवसयणिज्ज	३६२
देवसिय	१२७, १२८
देवार्णदा	२४४, ३६०
देवानुष्पिया	११, १२, ५३, १५९, १७५, १८०, ३०५, ३०७-३१०, ३१२-३१४, ३१६-३१९, ३२१, ३२२, ३२४, ३२५, ३२९, ३३९-३४२, ३४५, ३४९, ३५१, ३५२, ३५७, ३५९, ३६०, ३६१
देविंद	१५९, १६०, १८०, १८२, १८४, १८५, १८७

विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः
देविष्टी	२२४, २३५, ३५७, ३६२
देविसह	१४१
देविसहस्स	१००
देवी	७, ८, १०, ५७, ६९, ११२, ११३, १२४, १४१, १४६, १४९, १५०, १५१, १६३, १६४, १६६, १६७, १७०, १७३, २१५, २३६, २३८, २३९, २४४, २४५, २५०, २७९, २८६, २९२, २९३, २९४, २९५, २९७, २९८, २९९, ३००, ३०१, ३०२, ३०३, ३०४, ३०९-३११, ३१४, ३१६-३१८, ३४८, ३५६, ३५७, ३६२-३६५, ३६७-३६९,
देस	३४, ५९, ३१६, ३२१
देसकाल	१५४
देसग्ग	१७५, २५३
देसप्यंते	२८१, २८३
देसविराहण	२१३
देसाणुसार	१६७
देसाराहण	२१४
देसूणं	३६६
देसूणवाससयजाया	१४८
देसूणाइं	१४५
देसूणातिं	१७८
देहवलियाण	२६२
दो	८२, १५८
दोच्च	६४, ७१, ९३, १०६, १२४, १३४, १३५, १३६, १४९, १५१, १५९, ३११, ३४५, ३५१, ३५२, ३६४
दोच्चसत्तरातिदियाण	७१
दोण	२८३
दोणमुह	२९४
दोन्नि	३१५

विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः	विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः
दोमासिय	७१, १४५, ३२०	धगुगृहगितिविषिष्टपुष्टे	५९
दोवई	२८०, २८१, २८८, २९०, २९४	धगुव्वेय	३८
दोवती	२७९, २८६, २८७, २८९, २९१, २९२, २९३, २९५, २९६, २९७, २९८, २९९, ३००, ३०१, ३०२, ३०३, ३०४, ३०९, ३१०, ३१४, ३१७, ३१८, ३२०	धगुसद्	३०८
दोवारिय	१६	धणूति	१९०
दोस	७४	धण	१४४, ३५२
दोसकलिया	२०५	धन्न	१०, ११, १२, २८, ३१, ७२, ८३, १४६, १५९, २२५, २२९, २३०, २३२, ३५३
दोसिणाभा	३६८	धन्नकुलथा	१२१
दोसु	८२	धन्नमासा	१२१
दोहल	२०, २४, ३६, ८३	धन्नसरिसवा	१२०
दोहलकालसमय	२०, २८	धमंत	१९९
दोहिं	१५८	धमणिसतए	७२
दूहति	३०६	धम्म	४, ७०, ९२, १०८, ११०, ११५, ११७, १२२, १२३, १४२, १७१, १७८, १८९, २१०, २२१, २२२, २२३, २४२, २४३, २४५, २५०, २५५, २५७, ३१०, ३११, ३१७, ३४५, ३४७-३५०, ३५२, ३५५
धतधोतरुप्पपट्टअंक-संख-चंद-कुद-		धम्मकहा	६, ४३, ११४, १२२, ३६२-३६५, ३७०, ३५५, ३५६
सालिपिट्टरासिसमप्पम	२१	धम्मघोस	२५७, २५८
धट्ठज्जुण	२७९, २८६, २८९, २९१	धम्मचित्तए	२५२
धट्ठज्जुणकुमार	२८१	धम्मजागरिय	७३, ७४, ३५३
धण	७७, ७८, ८०, ८१, ८३, ८५, ८६, ८७, ८८, ८९, ९०, ९१, ९२, ९३, १३२, १३३, १३६, १३७, १३९, १४०, २५१, २५२, २५३, २५४, २५५, २५६, ३३४-३३५, ३४०-३४७	धम्मज्झाणोवगत	१०९
धणकणग	४१, २९१, ३४१, ३४२	धम्मतिथ	१८३
धणकणगरयणमणिमोतियसखसिलप्प-		धम्मदएण	५
वालरत्तरयणसतसारसावतेज्ज	४०	धम्मदेसएण	५
धणगोव	१३२, ३३४	धम्मधुरा	१७९
धणदेव	१३२, ३३४	धम्मई	२५७, २५८, २५९, २६०, २६१, २६२
धणपाल	१३२, ३३४	धम्मवरचाउरतचक्रवट्टि	५
धगरक्खिए	१३२, ३३४	धम्माणुओगचिंता	५७, ६९
धणवतिमतिणिग्माया	१०७	धम्मायरिय	७३, ७४, ११८, २३४, २६०, ३५४
धणिएहि	३३८		
धगु	३०८, ३४०		

विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः
धम्मिय	१३, ५६, ७०, १५०, ३५८, ३५९
धम्मोवदेसक	७३, २६०, ३५४
धयगाइ	३१२
धर	२८३
धरण	१४१, ३६५
धरणाए	३६५
धरणिगोयरप्पहाण	२९३
धरणितल	६८, २८८, ३०९, ३५६
धरणियल	८५, १३१, १९३
धरणियलगमणतुरितसंजणितगमणपयार	२९
धरणियलपइट्टाण	१३०
धरणियलमइवइत्ता	१३१
धरणियलमतिवत्तिच्चा	१३०
धरणियलत्रेणिभूत	१९९
धरिज्जमाण	१६, २३, ३२, ४२, २८६, ३०२
धरिम	१५२, १६१, १६२, १९२, २५१
धवल	५३
धवलकणयलच्चियतकम्म	२२
धवलदंतपती	१४७
धवलमरीचिकवय	४०
धवलमहामेहणिगाए	१६
धवलवट्टअसिलिष्ठतिक्खयिरपीणकुडिल- द्राढावगूढवयण	१५५
धवलवत्थपच्चत्थुय	१७
धवलवेल	१९८
धसत्ति	४४, ८५
धाउरत्त	१२२, १७१
धाउरत्तवत्थपवरपरिहिण	११५
धातुरत्तवत्थपरिहित	११७
धायइ(ति)संड	२९५, ३०३, ३१०-३११
धायइसंडदीवपुरत्थिमद्ध	३०१, ३०२
धारा	२४७, २४८
धारापहकरणिवायनिव्व।वियमेइणितल	२१
धाराइतकलवग	२३०
धाराइयकलवकं	७०

विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः
धाराइयकलंबपुप्फगं	१०
धाराइयनीवसुरभिकुसुमचुचुमालइयतणू	११
धारिणी	८, १०, ११, १३, १८, २४, २५, २७, ३२, ३३, ४४, ५७, ६९, १४१, १६३, २१५
धारिणीपामोक्ख	१४१, १७०
धावमाणी	१९४
धिक्कारिज्जमाणी	२६२
धिति	७३, १९९
धितिधणियवद्धकच्छ	५४
धितिपरिवज्जिय	३०४, ३१०, ३१३
धिरत्थु	२५७, २६१
धीर	४८
धूता	१५१, २७९
धूममालाउल	६६
धूमाउला	६०, ६३
धूया	१६३, १६४, १६६, १७३, २३६, २३७, २६६, २७३, २८१, २८६, २९६, ३३४, ३४०, ३५७, ३६०, ३६४
धूयासरिनामया	३६७
धूयासरिनामा	३६८
धूलि	८६
धूव	८२, ८३, ९५, ९८, १३३, १५०, १५३, २८८
धूवकडच्छुगहत्थगय	१५०
धूवपुप्फगंधमल्लालंकार	३४०
धोयमट्टिय	९०
धोवति	२७६, २७७
धोवेजा	११६, १७१
धोवेति	३६१
नउल	१५७, २८३
नंद	२२७, २३१,
नंदणवण	९४, १०८
नंदणवणप्पगास	१०७
नदा	९७
नंदिफला	२५३, २५४

विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः	विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः
नंदिनाय	२८३	नमसमाण	४३, ७४
नदीसर	१८८, १८९, १९०	नमोऽशु	७४, १५८, २३४, २५९, २६०, २८८
नदीसरवर	१४७	नय	३
नक्खत्त	१५२, २३८, २५३	नयण	२०७, ३३२
नख	१०५	नयणविस	१९९
नगर	७, ४२, ४९, ७१, ७२, ७८, ७९, ८१, ८३, ८४, ८५, ८६, ८७, ८९, ९०, ९१, १०९, ११३, १२२, १२४, १४०, १४९, १५०, १६७, १७०, १७५, १८०, २३१, २३३, २३६, २४१, २५०, २७९, २८१, २८३, २८४, २९४, २९८, ३२१, ३२४, ३३४, ३३६, ३४१, ३४६, ३५५, ३५६, ३६३-३६५, ३६७	नयर	७७, १२३, १३२, १४८, १६९, २११, २४४, २८४, २८९, २९६, २९९, ३००
नगरगुप्तिया	८५, ८६, ८७	नयरी	४, ९७, १०२, १०३, १०७, १०८, १०९, ११२, ११४, १५२, १५९, १६२, १६४, १६६, १७३, १८०, १९१, २०३, २१५, २५१, २५६, २५८, २६५, २६८, २७६, ३५०, ३६९
नगरघाण्ढि	३३८	नर	५२
नगरनिद्रमण	७९	नरगतल्पइष्टाणा	१३०
नगरमहिला	८३	नरय	९१, ३५३
नगरमाणं	३८	नरवई	२८२
नगरसेट्टी	११४	नरसिरमालपारेणद्धचिष	१५६
नगरी	४, ९४, ९५, ९९, ११५, ११७, १६३, १६४, १९५, २५२, २५३, २५५, २५७, २६२, २८०, २८१, २८३, ३००	नरिंदमहिय	१८३
नच्चणसील	१०१	नलिण	२२६
नच्चासन्ने	७४, २५०	नलिणसिंग	१९८
नज्जइ	२४६	नलिणिवणविह्वणकर	६५
नट्ट	८३	नव	२१९, २२१, २७९
नट्टविहिं	२२४, ३५७	नवजोयणवित्थिण्णा	१०७, १०९, १४१
नट्टुल्लग	१०१	नवण्ह	१२, ३४, १४६, २३९, २७९
नट्ट	२३३	नवतय	९, ३२६
नट्टसुतीए	६१	नवम	७२, १९१, २१०, २११, २८४
नदी	३३, ४१, ६०	नवमिया	३६६
नदीकच्छ	६०	नवर	१३८
नज्जाय	९१, ९२	नववहू	१९४
		नवसिरीसकुसुमणवसहलसमप्यम	२१
		नह	१०४
		नहयल	१०
		नाह	१३६, २५३, २६६

विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः
नाऊण	२०५
नाग	४१, ८२, १४६
नागधर	७९, ८२, ८३, १५०
नागजलप	१४९
नागपडिमा	८०, ८२, ८४
नागपुर	३६७
नागरजण	३३
नागसिरी	२५६, २५७, २५८, २६१, २६२, २६३
नार्गिदा	१८५
नाढएहिं	४१, २८५
नाण	५४
नाणद	९०
नाणत्तं	१२१
नाणदंसणट्टयाए	१२२
नाणामणिकणगरयणमहरिद्वतवणिज्जल-	
विचित्तदंडाओ	५३
नाणामणिमयदामालंकित	३९
नाणाविह	८
नाणाविहअविणयप्पहाणा	२७६
नाणाबिहगच्छ	७७
नाति	८३, ८७, ८९, १३४, १४०, २५५
नानामणिरयणकंचणघंटियाजालपरिक्खित्तं	९७
नाम	६४
नामंक	२८६
नामकरण	३७, १४७
नामगोय	१९०
नामगोयमवि	२४०
नामघेज	८४, २३७, २७९
नायए	९१
नायकुमारा	१८८
नायज्झयण	७६, ९३, १३०, १३१, १३२, १४०, १४१, २१५, २३५, २५५, ३३४, ३४८, ३५४
नाया	६
नालिएरतळे	१९५

विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः
नालियाखेडु	३८
नावा	१५४
नासाच्छेयण	९२
नासानीसासवायवोज्झं	२२, ५१
नासापुडाइं	२३८
निउणोवियमिसिमिसितमणिरयणघटिया-	
जालपरिक्खित्त	५२
निउरवभूया	१३५
निउरुंवभूया	२१३
निंदति	१७२
निंदणिज्ज	१००, १३८
निंदिज्जमाणी	२६२
निकुसंबभूया	२२७
निकखंता	३६७
निकखमण	११०, १८३
निकखमणमहिमा	१८८
निकखमणसक्कार	११०
निकखमणाभिमुह	११२
निकखमणाभिसेओ	११२, १२४, ३१८
निकखममाण	१८१, १८६
निकखमिस्सामि	१८०
निकखेव	११५
निकखेवओ	३६३-३६६
निगम	७८, ९०
निगंगय	४७, ५७, ५८, ६९, ७३, ७४, ७५, ९१, ९२, १००, १०२, १०५, १२१, १२९, १३८, १५९, २०८, २११, २१३, २१४, २२२, २३३, २५४, २६०, २६१, ३४७
निगयप्पभित्ती	२५२
निगग्गी	९१, ९२, १२९, १३८, २०८, २११, २१३, २१४, २४२, २५४, २६१, २७५, २७७, २७८, ३४७
निगग्च्छउ	३४१
निगग्च्छमाण	५७, ६९

विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः
निगम	१८५
निगमयगादंत	१५४
निगमा	४, ९१, १०८, ११५, १२३, १२५, १३०, १४१, १४२, २२४, २३३, २५७, ३५५, ३५६
निगह	३
निगोसणादितरव	२३
निघ	७९
निघच्छणय	१०७
निघल	८५, १०४, १०५, १५९
निघेष्ट	८५, ८६, २६०
निच्छय	१३२
निच्छयववसिय	४८
निच्छुभति	१७२
निच्छूढा	१७५, १७६, २६२
निच्छोडेति	३३४, ३३५
निजुद्ध	३८
निजाणमगा	४७
निजायमाण	२१७
निजीव	३८
निज्जर	६०
निट्टिए	६८
निटाल	१६५
निट्यारिए	५६
निद्	२२९
निद्धमहुरगंभीरपडिसुएण	१०९
निद्धयाए	२११
निद्धाति	२००
निद्धावति	३३१
निद्धाहि	१५३
निप्पट्टरसिणवागरण	११८
निप्पाण	८५, ८६, २६०
निप्फट्ट	८५, १०४, १०५, १५९
निप्फन्नस्समेङ्गीय	१४५
निवद्धाउत	२३२
निवुड्डमडसार	२०१
निग्मच्छेति	३३४

विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः
निग्मय	६०, १०३, १६६, ३२४
निमीलित्त	५७
निमेति	३५६
निग्मस	७२
निग्मलवखारिधारापगलियपयड-	
माख्यसमाहयसमोत्थरतउवरि-	
उवरितुरियवासं	२१
नियए	६४, २७६
नियसेति	५१
नियग	७८, ८३, ८७, ८९, १०६, १३४, १३६, १५३
नियगघर	१९१
नियगपट्टा	२०८
नियगगरियालसपरिबुडा	१५०
नियगवयणं	११
नियघर	१९१
नियडि	७९
नियत्था	३२
नियम	३, २७६
नियय	३०८
निरइयार	१४३
निरभा	३६४
निरणुकपा	७८
निरणुक्कोस	७८
निरणुताव	७८
निरवसेस	२८
निरस्साए	४७
निराणंदा	२४
निरालंबण	१९१
निरावयक्ख	४५, २०८
निरिक्खमाणा	१५३
निस्वसग्ग	१६१
निस्वहए(य)	९४, ११९, १३०
निस्वहयसरीरपत्तलद्धपच्चिदिय	६९
निरुत्विग्ग	६०, १०३, १६६, ३२४
निरुह	२३१
निलय	२६२

विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः	विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः
निलुप्यल	१९८	निसुंभा	३६४
निलुप्यलनियर	२१	निस्सकित	१००, १०२
निलुज्ज	२०६	निस्संचार	१७६
निष्ठात्रियजमलजुयलजीह	१५४	निस्संसतिए	७८
निवहय	१३४, १३६	निस्संसा	२०८
निवहृण	७९	निस्ससिय	२०७
निवाएमाणा	८६, ८७	निहृहु	३५६
निवारित्तए	१११	निहणाहि	५४
निवारेंति	३६१	नील	२१, ३२७
निविन्न	१५९	नीलकंठ	१०१
निवेसित्ता	२७४	नीलवंत	३४८
निव्वण	९४	नीलासोए	११४, ११७, ११८
निव्वत्त	३६, ४४	नीलासोय	१२२
निव्वत्तवारसाहिया	२७९	नीलुप्यल	१०८, २४७, २४८, ३४३
निव्वत्तिए	१७०	नीलुप्यलगवलअयसिप्पगासेण	२०८
निव्वत्तियनामवेज	६३	नीलुप्यलगवलगुलिय	१९६
निव्वत्तेसु	१४२	नीलुप्यलगवलगुलियअयसिकुसुमप्पगास	१५५
निव्वत्तेह	१६९	नीलुप्यलदलगवल	२०३
निव्वाणमग्ग	४७	नीव	२१
निव्वायनिव्वाघायसि	२६५, २७९	नीहरण	८७, २४०
निव्विण्णा	१०५, १०६, २०९	नेयव्वं	२६३
निव्वित्तिगिच्छे	१०२	नेरइयत्ताए	९१, ३५३
निव्वित्ति	१४३	नेरईएसु	२६३
निव्विसय	१६५, १६६, १६९, १७०	नेरईयत्ताए	२६३
निसंतपडिनिसंत	१७७, ३४१	नेहवखय	२५७
निसढ	१४१	नेहावगाढ	२५७, २५८, २५९
निसण्णा	३५७	नोविलप्पइ	५५
निसम्म	११, १६८, १७४, १९६, २०२, २३०, २४२, २६२, २७१, २७२, २८२, २८४	पइ	२३०
निसामित्तए	२४२	पइट्ठागधुडुयाभिराम	३०
निसामेत्तए	२२१	पइत्ता	३४६
निसिरति	२९, २५९	पइवय	२७१
निसिरामि	२५९	पईव	२९४
निसीयइ	२९६	पउंजति	२९, २०३
निसीयंति	१९५, ३०७	पउंजामि	१६०
निसीहियं	२७७	पउत्ति	८५, २०३, २९८, ३०२
		पउम	९, ५५, १७७, १९८, २२६, २९८, ३६८

विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः
पठमणाभ	२९५, २९७, २९८, ३०२, ३०३, ३०५-३१४
पठमणाह	३०४
पठमनाभ	२९६, २९७, ३०१, ३०३, ३०४
पठमलय	१७
पठमलयभत्तिचिच	५२
पठमल्या	८
पठमवर्द्धेसए	३६८
पठमसर	१९
पठमा	३६६, ३६८, ३६९
पठमावती	११३, १२४, १४९, १५०, १५१, २३६, २३८, २३९, २४०, २४४, २४५, ३४८
पठमुत्तरा	३२६
पठमुप्यलपिहाण	१४८, १७७
पठरगोयरा	३२४, ३२८
पठरतणपाणिया	३२४, ३२८
पणसट्टयाए	१२२
पओग	२१७, २१८
पओयण	२६६, ३००
पओसमावज्जति	१७२
पओहर	४५
पंक	५५, ६२
पक्कहुल	६२
पंकरएणं	५५
पंच	६०, ६७, ७३, ७४, १०२, १०५, १०६, ११३, ११६, १२४, १२६, १३३, १३४, १३५, १३६, १३७, १३८, १३९, १४०, १४१, १९०, २२१, २५४, २८०, २९०, २९२, २९३, २९५, २९७, ३०३, ३०४, ३०६, ३०७, ३१०, ३१३, ३१५, ३१६, ३१८, ३२०, ३३४, ३३९, ३४१-३४३, ३५५, ३५६, ३६८, ३६८

विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः
पंचजण्ण	३०८, ३१२
पंचनम	११४
पंचण्हं	१०७, १४१, २९१, २९६, ३११, ३७३, ३१७
पंचदसम	७२
पंचघाईपरिगहिया	२६५, २७९
पंचघातीपरिगहित	३७
पचनियमजुत्त	११४
पचपडवा	२९०
पचपुत्ताणं	३४६
पचभाइसयसंपरिखुडं	२८३
पंचम	६, १०७, १२९, १३०, १३७, १३९, २८३, ३४६, ३५५, ३६७
पचमं मासं	७२
पचममि	१३९
पंचमयसि	१३६
पंचमवगासरिसो	३६७
पंचमवगासस	३६६
पचमहव्वय	१००
पंचमाए	७१
पचमुट्टिय	५६, ११३, १८७, २४४, ३५२
पंचवण्ण	८
पचवण्णपुप्फोवयारकलिय	२८६
पचवण्णमेहणिणाओवसोभिय	३१
पचवण्णसरससुरभिमुक्कपुप्फपुजोवयारकलियं	१३
पचवन्नमेहोवसोहियं	३४
पचविह	४२, ३६२
पचसत	१४१
पचाणुवइय	२२२, २३३, २४२, २५०
पंचाणुत्वतिय	११४, २२२
पचाणुव्वयातिं	२३३
पंचाल	१७०, २७९, २८४
पचालजणवय	१७२, २८१, २८३
पचालाहिपती	१७०
पंचालाहिवइ	१४५, १४८
पंचावरण्हकालसमय	६४

विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः
पंजलि	२०८
पंजलिउड	५, ८२, १६१, २०१, ३१०
पंजलियड	४३
पडगविवजिया	११९
पंडर	१४
पडव	२९०, २९१, २९२, २९३, २९४, २९५, २९६, २९७, ३०२, ३०३, ३०४, ३०६- ३०७, ३१०, ३११, ३१३- ३१८
पडु	२९२, २९३, २९४, २९५, २९६, २९८ २९९, ३०१, ३०२, ३११, ३१५ ३१६
पंडुश्यमुही	२४
पंडुमहुरा	३१६, ३१८
पडुरग	२५२
पडुरसुविमुद्धणिद्धणिरुवहयविसतिणह	५९
पडुराय	२८३
पडुरायभवण	२९४
पडुसेण	३१७, ३१८
पत	१२४, ३५०
पंथकोट्टण	३३८
पंथकोट्टि	३३८
पथरा	८६
पथरापामोक्खा	११३, ११४, १२६
पथरापामोक्खाति	१२३
पंथय	७८, ८४, ८५, ८७, ८८, ८९, १२७, १२८
पंथयपामोक्खाति	१२४
पयिय	१८२, २२८
पकाम	४०, २५६
पकिरमाणा	८६
पक्कणि	३७
पक्कमणि	२९४
पक्का	१३५
पक्ख	१४५, १४६, १८७, १९०

विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः
पक्खवाएणं	९४, ९९
पक्खालिज्जति	११५
पक्खालिज्जमाण	११६
पक्खालेहि	५०
पक्खित्त	२५९
पक्खिप्पमाण	१७८
पक्खिवति	५०, ३४६, ३५३
पक्खिवमाणी	१४८
पक्खिवावेत्तए	९९
पक्खिवेज्जा	१३०
पक्खिवेति	३४६
पक्खिसिरीसिव	६७
पक्खुभितमहासमुद्धरवभूय	१५३
पक्खेव	२५२
पगइभदए	७५, २६१
पगतिभदए	७६
पगाढ	३५३
पगाम	४७
पगिणिहत्ता	२८
पग्गहिय	७२, ११३
पच्चंक्रमणग	३७
पच्चक्ख	१०७, १४१, ३४८, ३५४
पच्चक्खाए	७४, २३४, २६०
पच्चक्खलाण	११६, १५८
पच्चक्खामि	२३५, २६०
पच्चणुभवमाण(णी)	४१, ८०, ९१, ९४, ९५, ९७, ९८, ९९, २२२, २६५, २६९, २७४, २७६
पच्चतिएहिं	२१९
पच्चत्थिम	१४१, ३४८
पच्चत्थिमलवणसमुद्ध	१४१
पच्चत्थिमिल्ल	२००, २०३, २२७
पच्चत्थुयाए	१७१
पच्चप्पिणए	३२
पच्चप्पिणति	१६३, १६७, १६८, १७५, २५४, २८४, ३०१

विशिष्टशब्दाः

पृष्ठाङ्काः

पद्मपिणह	३५, १६५, २३१, २५२, २८६, २९९, ३०४.
पद्मपिणित्ता	१२६, १२८,
पद्मयकरण	२८९
पद्मागयपाणे	८५
पद्मामित्त	८८, ८९, ९१
पद्मायाया	१४५, १७९, २६५, २७९
पद्मावरणकालसमय	५७, १२७, १८८, २८५, ३४०
पद्मणमति	२८८
पद्मत्तरति	१९५
पद्मत्तरति	२३४
पद्मस्थि	९
पद्मद्वरिस्सामि	६२
पद्मन्नमह	८२, ३५६
पद्मवेकलति	३१९
पद्मसकालसमय	१३
पद्मोरुमति	५५, २७६
पद्मोहति	३१८
पद्मोहति	१०, ४२, ४४, १८७, २६८, ३०९, ३४९, ३५६, ३६०
पद्मोसकह	१६८
पद्मोसकति	१०५, २४६, ३५१
पद्मच्छण	२३२
पद्मच्छण	१०४
पद्मच्छा	४५, ५६, १०५, ११६, १२२, १२३, १३३, १८५, १९६, २१३, २१४, २१९, २५३, २५४, २७७, ३५९
पद्मच्छातुर	११२
पद्मेमणगं	३७
पद्म	२८५, २९४
पद्मत्ती	३६२
पद्मालेति	३४६
पद्मण्णपामोक्ख	२८०
पद्मन्न	२९४
पद्मन्नपामोक्ख	१०७

विशिष्टशब्दाः

पृष्ठाङ्काः

पद्मवासद	२९५, ३४९, ३५८
पद्मवासणिज	९२, ३५४
पद्मवासति	४३, २२४
पद्मवासमाण	५, २०१, ३५५
पद्मज्जासामो	२३३
पद्मज्जासिचए	३५७
पद्मण	२९४
पद्मय	१६३, १६४, २३८, २६८, २९१, २९२
पद्म	१५, २०२, २०९
पद्मसि	२०३
पद्मवए	५९
पद्मए	२१९, २२१
पद्मति	२०८
पद्मगसाडग	५१, ११३
पद्मणीय	८८
पद्मयाणेहिं	३२९
पद्मसाहए	५५
पद्मगातिपद्मगं	४२, ११२
पद्मिकप्पेह	२८०, ३०५
पद्मिकक्के	१२७
पद्मिकक्रमण	१२७, १२८
पद्मिककमित्ठकामे	१२७
पद्मिगय	४, ४३, ११३, २०९, २५७, ३१३
पद्मिगाहेत्ता	२५८
पद्मिगाह	१२४
पद्मिगाहग	४९, ५०, ५३, २५८
पद्मिचार	३८
पद्मिच्छित्ति	१७५
पद्मिच्छंतु	२४३, ३६०
पद्मिच्छमाण	३६
पद्मिच्छिण	४४, १२३, २२२, ३५९
पद्मिच्छित्ता	२०८
पद्मिच्छियमेयं	१३
पद्मिजाइत्तए	१३६
पद्मिजागरमाणी	१३, १३४, १३९

विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः	विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः
पडिणिक्रममति	१५, ३४१	पडिलाभेमाणी	२४३
पडिदंसेति	३१९	पडिलोम	२०२, २०४, २०८
पडिदंसेति	३५३	पडिवज्जति	१८७, ३५३
पडिनिक्खंते	२२५	पडिवज्जाहि	३६१
पडिनिक्खमइ	१७१, २९२, ३४९	पडिवालेमाण	९६, १४९, १७५, १९९, २५२, ३०२, ३१३, ३१४
पडिनिक्खममति	२८८, ३५९	पडिविसज्जेति	३१६
पडिनिक्खमिच्चा	२७८	पडिवूह	३८
पडिनिक्खविस्सामि	६८	पडिसवेदेति	२६८
पडिनिग्गत	२४०	पडिसंसाहेहि	२४५
पडिनिजाएज्ज	१३३, १३४	पडिसाडग	२७३
पडिनियत्त	२३७, ३१५, ३५३	पडिसाहरति	३४
पडिनियत्तति	३५३	पडिसुणेति	३३९
पडिपुंजिय	९	पडिसुणेति	३०९, ३१९
पडिपुच्छणिज्ज	७, १३२	पडिसुणेत्ता	२७४
पडिपुण्ण	४७, १३३	पडिसुयासयसहस्स	१०९
पडिपुण्णपाणिपायसुकुमाल-		पडिसेहिय	१७५, ३०८, ३१४, ३४२
कोमलतल	१५	पडिसेहेति	३०७, ३३८
पडिपुन्नसुचारुकुम्मचलण	५९	पडिसोयगमण	४७
पडिवंध	४३, ७१, ७४, ८३, १३२, १७९, १८४, २४३, ३४९, ३५८, ३६०	पडिहम्मिहिति	१३
पडिबुद्धा	१०, ११, १४१, २६९, २७०, २९७, २९८	पडिहारदेसिय	११०
पडिबुद्धी	१४५, १४८, १४९, १५०, १५१	पडिहारिय	१२७
पडिभड	१६२	पडुप्पवाइए	१५३
पडिमा	१४८, १६१, १७७, १७८	पढम	६, ७१, ७६, ७७, ८४, १४६, १९०, २९०, ३१९, ३५३-३५६, ३६२-३६७
पडिय	२५२	पढमज्झयण	३६८
पडियसि	१३२	पढमपाठस	६४, १३४, १३५, १३६
पडियपुयत्थणी	३५८	पढमसत्तराईदिय	७१
पडियारक्कम्म	२२८	पढमा	५४, ७१, १४४, २४१, २५८
पडिरूवज्जणितहास	१७०	पढमिल्लुग	१३१
पडिरुवा	३९, ४०, १३५, १९५, २२६, २२७, २२८, २२९, २३२, २९१, ३४८	पणच्चमाण	१५५
पडिलाभेच्चा	२७४	पणतीसं	१९०
पडिलाभेमाण	११५, ११६, २२२	पणपण्ण	१८९, १९०
		पणयखिज्जिय	२०७
		पणाम	८२, ८३, १५०, २०२, २०३, २८७, २८९, ३०४

विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः
पणिण्	१०२
पणिय	२५१
पणियभट्टमाया	२०१, २५१
पणियसाला	७९
पणिवश्यवच्छला	३०९
पणिहाय	२११
पणीय	३५३
पणुवीस	१९०
पणोलिजमाण	६७
पण्णगभूय	३५३
पण्णट्ठि	१८९
पण्णत्त	६, १०३, १४०, १४१, १७१, २१०, २१२, २१३, २१५, २२३, २२४, २३५, २३६, २५५, २७९, २९४, ३५५, ३५६, ३६७, ३६८
पण्णवणा	४७, ४८, ११०, १९२, ३४९
पण्णवित्तण	४७, १९२
पण्णवेति	२३०, २३२
पण्णवेमाण	११५, २१७, २२०, २२१
पण्णवेमाणी	१७०
पण्णासाण	३६८
पत्तिवथा	२६९, २७०
पत्तिट्ठवका	३४५
पत्तिमण	७८
पत्त	३३, ६४, ६५, १६१, १६७, १९७, २३२, २३७, २५३, २५४, २६७, २७१, ३५७
पत्तइण	१३५
पत्तइया	१३५
पत्तच्छेज	३८
पत्तट्ठा	१९४
पत्तसगडिया	७३
पत्तसमय	२०१, २०२
पत्तहारा	२२८
पत्तियति	२७५
पत्तियमाणा	२५४

विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः
पत्तियह	२२१
पत्तिया	१३५, २१३, २२७, २५३
पत्तियामि	४३, १६०, २२२
पत्तेय	११२, १७४, १८३, २८४, २८५, २८६, २९१
पत्थ	३४
पत्थयण	२५२
पत्थयति	२०८
पत्थिए	२७, ३७, १३३, १३४, १३५, २१८, २२१, २२५, २३२, २३३, २३४, २३८, २४१, २४३, २४५, २४९, २५१, २५९, २९५, ३११
पदमगविहि	३४३
पदेस	१९५
पधारेति	१८३
पधारेत्थ	१०४
पन्नगभूत	२५९
पन्नत्ता	२५३
पन्नरसम	२५१, २५५, २५६
पप्पुया	१५३
पप्फुल्लकेसरवच्चिया	२२६
पवाह	१०५, १०६
पम्भार	६०, १००
पम्भकरा	३६७, ३६८
पभात	१४, २११
पमावणया	१४३
पमावती	१४६, १४७, १५१, १६४, १६६, १६७, १७०, १७३, १८७, १८९
पमिती	९०, २१६, २१८, २२५, २४६
पभू	३१३
पमइलदुब्बला	२४
पमजति	२८
पमत्त	८४, १२६, १२८
पमत्तविहारी	१२६
पमदवण	१६७

विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः
पमयवण	२३६, २५०
पमाण	७, १३२, १७९
पमाणभूत	७, १३२, १४०
पमाणातिक्रंत	१२५
पमादेयव	५५, ५६, ११३
पमुइयपक्कीलिय	१४५, १४६
पमुइयपक्कीलियाभिरामं	३५
पमुचमाण	६१
पमुंचमाणी	२०५
पमुतियपक्कीलिया	१०७
पमोक्खमाइक्खित्तए	१७१
पम्हलसुकुमालाघकासाइल्हियगे	१५
पम्हलसुकुमाला	२७३
पम्हलसूमाला	५१, ८२
पम्हुट्ट	१७९
पम्हुट्टदिसाभाए	३४३
पय	५४, ३५६
पयइसुकुमालय	१२५
पयंगो	३३१
पयक्खिणाणुकूलेणं	३२२
पयच्छामि	३१
पयच्छामो	४९
पयण	११६
पयत्त	७२, ११३, १६७, १९९, २०४, २२६, २९५, ३१३, ३२८
पयमगा	८६
पयरगलवंत	९
पयाएजासि	८१
पयामि	८०, ८१, ८२
पयाया	३४, २४०, ३१७
पयायामि	२३८, २३९
पयाहिण	१४५
पयाहिसि	१२
पर	७९, २१८
परगिजमाण	३७
परक्कमियव	५५, ११३
परक्कम्मे	३१०

विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः
परचक्रायाभिरोहिया	१९४
परदारप्पसंगी	३३६
परपरिवाय	७४
परवमाण	८८, ९१, ३३८
परवमाहय	६१, ६८, ३४४
परभव	२३३
परम	५४
परममहवभयाभिहुया	१९४
परमरम्म	१३
परमसुइभूत	८९, ३४१
परमसुइभूय	३६, ९५, १५०, २२०, २५७
परमसुइदरिसणिज	१४६
परमसुइफास	२८९
परमसोमणसिया	१०
परमाव	६२, ६९
परम्मुह	१७७, २४६
परम्मुही	९०
परलोग	१०५
परलोगनिप्पिवास	४८
परलोय	९२, १००, २५४, ३५४
परवसा	२७८
परव्वसा	३६१
परसुणियत्त	८५, ३४४
परसुनियत्तव	४४
परहुतसुरत्तलोयण	१४
परहुयक्यरिभित्तसकुल	२२
परामुसति	२८७, ३०८, ३१२, ३१३, ३४३
परासर	६७
परिकहेति	३४९
परिकहेति	१८९
परिकिण्णा	१४७
परिकुविया	१७६, २०१
परिक्खणट्ठयाए	१३३
परिक्खणट्ठाए	१३६
परिक्खित्ता	१७७, २८६
परिक्खेव	१९५

विशिष्टशब्दा.	पृष्ठाङ्काः	विशिष्टशब्दा.	पृष्ठाङ्काः
परिगिज्जमाण	३७	परिमवणिज	१००, १३८
परिगीयं	३५	परिभाएउं	४०, ४७, २५६
परिगह	७४, ११६, २३५, २६०	परिभाएत्तए	१९१
परिबोलेमाणा	१०४	परिभाएमाणा	३६, १८२, २२७, २८५, ३४०
परिच्चइत्तए	१५८	परिभाएमाणी	३३, २७४
परिच्चयति	१६०	परिभायंतियं	१३८
परिच्छन्न	७७	परिभुजमाणी	३३, ८३
परिजण	१०६, १३३, १३४, १३७, २०९, २३८, २४८, २५३, ३५९	परिभुजेमाण	२८५, ३४०
परिजनमहिला	८०	परिभुजमाण	३६, ३७, ३८, २५६
परिजाणति	२७	परिभूय	३१२
परिजाणाहि	२४२	परिभोग	२४०, २४१, २४३, २७४
परिट्ठवेंति	३२०	परियट्ठणा	५७
परिट्ठवेत्ता	३१९	परियण	८७, ८९, १५३
परिणममाण	२९, १३६, २१९, २२५, २५३, २५४, २५९, ३०३	परियणमहिलिय	८३
परिणयवया	४५, १९४	परियाओ	२२३
परिणाम	६३, ६९, १७८, १७९, १८८, २३३, २४९	परियाग	१४५
परिणामिय	२६	परियागया	९८, १३५
परिणामेमाण	१६५, १७६	परियाणति	२०४, २४६
परिणिट्ठिया	१७०	परियाणह	२०२
परिणिव्वाणवत्तिय	२६०	परियाणाह	१७६, २१७, २१८
परिणिव्वाहि	२६१, ३६२	परियाणाति	९०, २४७
परित्त	१०५, १०६, २०९, ३१४, ३४३, ३४४	परियायतकरभूमी	१९०
परित्तीकत	६८	परिवज्जिया	१५८, १६८
परिधाडेमाण	३४४, ३४५	परिवड्डुह	२६५, २७९, ३३६
परिधावति	१८७	परिवड्डुमाण	२१२, २२५
परिधावमाण	६२	परिवसामो	३२५
परिनिव्वाणमहिमा	१९०	परिवसित्तए	१७०
परिनिव्वाणवत्तिय	७५	परिवाडी	१४४
परिपेरत	१०४, २३३, २६०, ३२७	परिवुड	१७६, २४३, २६६, २८४, २८६
परिभट्ठ	२३३	परिवेडिए	२९०
परिभड	२५५	परिवेसतिय	१३८
परिभवति	२७८	परिवेसमाण	१८२
		परिव्वाइगावसहातो	१७१
		परिव्वाइया	१७०, १७१, १७२, १७३
		परिव्वाइयानणितहास	१७४

विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः	विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः
परिव्वाह्यासपरिवुडा	१७२	पछलि	५३
परिव्वायए	११४, १२२	पलाया	९८
परिव्वायग	११५, ११७	पलिओवम	९२, २३५, २७९, ३६२, ३६४, ३६६, ३६८
परिव्वायगधम्म	११४	पलिच्चे	५६, २४९
परिव्वायगसहस्स	११७, ११८, १२२	पलोमेह	२७२
परिव्वायगावसहस्स	११५, ११७	पछ	१३३, १३७, १४०
परिसडिय	७७	पछंतर	१३३
परिसडियपंडुपत्तपुप्फफला	२१३	पछंति	१३६
परिसडियरज्जुविसरतसव्वगत्ता	१९४	पछल	६०
परिसा ४, ४३, ९०, ९१, १०८, ११५,		पछवाणि	३३
१२३, १२५, १३०, १४१,		पछवियपायवगण	२१
१४२, १८३, १८७, १८८,		पहत्थिय	३०९
१८९, १९०, २२३, २२४,		पहत्थि	३७
२३३, २४६, २४७, २५७,		पह्हायणिज	२१६, २१७, २२०
३१७, ३५५, ३५६, ३६३		पवजा	९५
-३६५, ३६८		पवणक्किच्च	२४९
परिसाडेइ	२९	पवणवल्लसमाहया	१५४
परिसामियच्चदसूराहगगपण्ह		पवत्ती	२९९
नक्खत्ततारगपहे	२२	पवत्तेह	१८३
परिसोसियतस्वरसिहरभीमतर-		पवयण	१४३
दंसणिज	६६	पवयणसार	२०८
परिस्सते	१५	पवर	१७, १८३, २८७, ३५८
परिस्सम	२२९	पवरगोणजुवाणए	९७
परिहत्थभमतमच्छकच्छभअणेगसत्थगण-		पवरजोहकलिया	१७५
मिहुणपविचरिए	१०३	पवरपरिहि	९२
परिहत्थभमतमच्छछप्पय	२२६	पवरभवण	३०९
परिहरमाणा	२५४	पवररयणदीव	२०५
परिहायमाण	२११, २२५	पवररायसीह	२८९
परिहावेमाणी	२४	पवरलक्खण	९७
परिहिया	३०, १८३, २८७, ३५८	पवरवत्थ	३०
परोसहचमू	५४	पवरवरसालभजियउज्जलमणिक्कणग-	
परोसहोवसग्ग	४८, ५४, ७५	रतणथूभियविडंक्कजालद्धचदणि-	
परुन्न	३४४	जूहंतरक्कणयालिचदसालियावि-	
परुवेति	२३०, २३२	भत्तिकलिए	८
परुवेमाण	२१७, २२१	पवहण	९७
परुवेमाणी	१७०, १७२	पवा	११९, ३३६
पलवकुच्छि	१५५		

विशिष्टशब्दाः

पृष्ठाङ्काः

पवाए	२४८
पवाणि	७९
पवाय	१०७, १४५
पवासिए	२१
पवासु	८६
पविट्ट	२५०
पवित्तय	११५
पविरलपरिव्वाहया	१७१
पविरलपरिव्वायग	११७
पविरलमणुस्ससि	१०४, १७७, २१९
पविसति	११
पव्वइए	२११, २५५, ३२९
पव्वइत्तए	११०, ११२, २२२, ३४९
पव्वइया	१८९, २४३, २७४, २७८, ३४७, ३६९
पव्वइस्सामो	२२२
पव्वए	१२४
पव्वजा	२४९
पव्वण	७९
पव्वणी	५०
पव्वत	१२२, ३१९, ३२०
पव्वतिए	५८, ९१, ९२, १०२, १०५, १२३, १४२, १८८, २०८, २१०, २१२, २१४, २५४, ३४३, ३४८, ३५०, ३५१, ३५३, ३५४
पव्वतित	९२, ११४, १७८, २१३
पव्वतित्तए	१८४, २४३, ३५१
पव्वतित्तासि	३१८
पव्वय	४१, ७३, ७४, ७५, ७६, १०७, १११, १२९, १४२, १९०, २२५
पव्वयतमणुपव्वयति	११२
पव्वयइ	१२३, १४२
पव्वयासि	३५९
पव्वयामो	१४२, ३१७
पव्वह	१८०

विशिष्टशब्दाः

पृष्ठाङ्काः

पव्वहिज्जमाणी	२६२
पव्वाविय	५६, ७०, ३६०
पव्वाहि	२२३, ३४९
पसण्ण	२८५, ३४०
पसत्तुचिलिहियच्चित्तकम्म	८
पसत्थ	१३, ६९, १७९, १८८
पसत्थडोह्ला	१४६
पसन्न	२८५
पसव	५०, ७९
पसादियाणि	२०७
पसारमाण	६८
पसासेमाण	२४५, ३१८
पसाहणट्ठंगअविह्वहूओवयण-	
मंगलसुजपितेहिं	४०
पसिद्धिलभूषणपडतप्पुग्गिमयसंजुग्गिय-	
धवलवलयपम्भट्टउत्तरिज्जा	४४
पसिणातिं	५७
पसु	६७, ११९
पसूया	१३५
पह	२३, ८६, ११२, २५१, २८६, २९९, ३३६
पहकर	२८४
पहट्ठा	२०८
पहरण	१५२, ३०२, ३०६
पहरित्य	६७, ९०, ९८, १५०, १५१, १६३, १६४, १६७, १६८, १७०, १७४, १७५, २००, २०३, २३४, २४५, २४६, २८३, २८४, २९१, २९७, ३०६, ३१०, ३४१, ३५२
पहसियपयलियपयडियगत्त	१५५
पहाण	१३
पहाव	२४५
पहिया	१८२, २२८
पहीण	३१९
पहेलिय	३८
पाईणपडीणायया	१०७

विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः	विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः
पाठकामे	३४१	पाडलसिरीसलिल	१९८
पाठणइ	२४४	पाडिएक्क	२७८
पाठणति	२७९, ३६२	पाडिक्कयं	३६१
पाठणित्ता	७५, १२२, १२९, १४५, १९०, २५०, २६१, ३२०	पाडिवय	२११
पाठणेत्ता	७६	पाडिवयाचंद	२११
पाठपभाए	२८७	पाडिहारिय	११९
पाठप्पभा	१७७	पाण	५६, ७०, ७१, ८०, ८१, १२६, १२७, २१७, २२०, २५७, २५८, २५९, २७२
पाठप्पभाताए	१४	पाणएण	१२७
पाठप्पभायाए	५७, ५८, ७३, ७४, ८०, २२५, २७३, ३६१	पाणगाण	३२७
पाठम्भवति	२२३	पाणघरएसु	३३६
पाठम्भवमाण	११२	पाणनिरोह	८७
पाठम्भवह	१८०	पाणभोयण	१२५, ३५३
पाठम्भवामो	११८	पाणविहि	३८
पाठम्भक्त्था	२०	पाणाइवाय	१७१
पाठम्भूत	४, ५६, ६९, ८३, ८८, १०६, ११३, १२५, १४२, १४६, १७४, २०९, २३०, २५९, २९७, ३५३, ३५५	पाणागार	७९
पाठम्भूय	६२, ११२, १६१, १८४, १८८, १८९, २४९, २६३, २७०, २७३, ३०१	पाणागुक्कंपणया	६९
पाठम्भूयाति	१९२	पाणागुकपा	६८
पाठयाओ	३५६	पाणातिवातवेरमण	१३१
पाठस	२२, ६०, १९७	पाणातिवाय	७४, ७५, ११६, १३०, २३४, २६०, ३५४
पाठसउदू	१९७	पाणि	४०, १०८, १४१, २६८
पाठससिरी	३१, ३२, ३४	पाणिग्गहण	२३८, २९१
पाए	६८, ६९, २७६	पाणिपाय	१०८
पाएण	६४, ६७, १७३	पाणिफास	२६८
पाएसु	३२८, ३६१	पाणिय	६२, २२५, २२८, २२९, २३२, २३३, ३२४, ३२६
पाओदयदाईय	१३८	पाणियघरएसु	३३६
पाओवगमण	१२२, १९०	पाणियघरिय	२२०, २२१
पाओवगय	७४, ७५	पाणियपाए	६२
पागढी	५९	पाणीयपाए	६२
पागयज्जण	४८	पाणेण	१२५
पाडल	१४६, २८९	पातराओ	१८२
		पाद	१०४, १०६
		पाददहरय	३०९
		पादपीढ	३०३

विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः
पादुम्भूत	३६
पाय	४८, ५७, ६८, १०५, १८०, २७६, ३०३
पायगुह्य	१६७, १७४, २३८, २९६
पायगुह्याणुसार	१६७, १६९
पायंगुलिय	२३८
पायगाहण	११०, १६४, १७६, २८०, ३००
पायचार	२२४
पायचारविहार	२८१, २८२
पायच्छित्त	९१, १७७, २४५, ३६१
पायक्षाणीएणं	२३
पायदहरय	६१
पायपल	५२
पायपीठ	१०, ३०४, ३५६
पायरयरेणुगुह्य	५७, ५८
पायरास	२५३
पायवंदए	२७
पायवदते	२३४
पायवदिय	१६४, २८०, ३५८
पायवधंससमुह्य	६०, ६७
पायवहणं	४४
पायवहिय	८६, ९०, १६१, ३०९, ३१०
पायविहारचार	९२, १०९
पायसघट्टण	६९
पायार	३०९
पायाल	३०१
पारणए	१४४
पारणगे	२३३
पारदारियाण	३३८
पारसीहिं	३७
पारावयचलणयण	१४
पारिच्छेज्ज	१५२, १६१, १६२, १९२, २५१
पारिणामियाए	७
पारिचए	१५८

विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः
पारैति	१४४
पालइत्ता	६९
पालंय	५२
पालवपलंयमाणसुक्कयपडउत्तरिजे	१६
पालयाहि	४९
पालेइ	७२
पालेति	७१
पालेमाण	१०८
पालेहि	४९, ५४
पावचंडालरुव	७८
पावय	५४
पावयण	४७, ९२, १००, १०२, १५९, १६०, २२२, २३३, २४२, ३५९
पावसिमेणेहिं	१३
पावसियालगा	१०४, १८५, १०६
पावहिइया	२०७
पावा	१०४, १९५, २०२, २०७
पावाराण	३२६
पास	३५८-३६०, ३६३, ३६७, ३६९
पासउ	७४, ३५७
पासए	३२७
पासओ	२४६
पासडत्थ	१८२, २५२
पासति	६८
पासग	२४७, २४८
पासणया	४५, ८६, २६७, ३६०
पासति	२०३, २४१
पासतो	२४६
पासत्थ	१२६, १२८, २७८, ३६२
पासत्थविहारी	१२६, २७८, ३६२
पासमाण	१६८
पासय	३८
पासवण	५७, ६९, ८८, १२७
पाससि	६८
पासाईया	२२६
पासाओ	२४०

विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः
पासातीए	१०७, १९५
पासातीया	३४८
पासातो	२६९, २९८, २९९, ३००
पासाद	१०३
पासादीय	३९, ४०, १३५, २२७
पासामि	३१२, ३१३
पासामो	१५३
पासाय	१०९
पासायवडिसए	१८३
पासायवडेंसए	३९, १९५, १९६, १९७, १९९, २०३, २९१
पासायवरगते	४१
पासायवरगया	२३६
पासायसया	१४१
पासि	५३
पासिन्ता	३०९, ३५६
पासिन्ताण	१०, ११, १४१, ३४६
पासिहिंशि	३१२
पासेत्ता	२७०
पासेहि	३२८
पाहुड	८५, ११०, १६१, १६२, १६६, १६९, २२५, २२६, २५५, ३२४, ३४२
पिउ	१६४
पिउच्छा-	३००, ३१६
पिउच्छि	३०१
पिऊ	२९०
पिए	४५, ८०
पिंखोलमाणवरललितकुंडलुजलिय-	
वयणगुणजणितसोम्मरूवो	३०
पिंगलदिप्पतलोयण	१५६
पिंढ	१४८, १७८
पिट्ठओ	२४६, २४८, २७६
पिट्ठतो	३२, १५०, २४६, ३४३
पिट्ठुडीपंडुर	९४
पिणद्धगेवेज	१६
पिणद्धति	५२, १६१

विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः
पिणिद्धति	१६२
पिता	९०
पित्तजरपरिगयसरीर	६२, १२५, ३५३
पित्तासव	४६, १७८, ३४७
पित्तिथ	११९
पिपीलिका	२५९
पिपीलिकासहस्स	२५९
पिपीलिगासहस्स	२५९
पियगुसामे	१९०
पियगंधव्व	२९३
पियट्ठताए	२९७
पियट्ठयाए	३१
पियति	८०, २२५
पियदंसण	१६, १०७, २३९
पियधम्म	१६०
पियमाउए	२९८, ३५२
पियमाण	२२९, २३२, २३३
पियरो	३६९
पिया	११, २६, २७, ३४, ५३, ५६, ७५, २०५, २०६, २४१, २४३, २४७, २७१, २७३, ३४५, ३६४, ३६९
पिव	७०
पिवासा	४८
पिवासागया	२०७
पिवासिए	६१
पिसायकुमारिंद	३६७
पिसायरूव	१५४, १५७, १५८, १५९
पिहेति	३०९
पीढ	११९, १२५, १२६, १२७, १२८
पीढमद्	१६, १४७
पीणजिज	१५, २१६
पीतिदाण	२०, ३९, ९९, १०१, १६८, २९१
पीतिमणा	१०, ३५६
पीसंतियं	१३८
पीहेति	२०८

विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः
पुजे	३२७
पुडरिणिणी	३४८, ३५१
पुडरीय	६, १२२, १२४, १२९, २२६, ३४८, ३४९, ३५१, ३५४
पुकारेमाणे	३४३
पुक्खरिणी	६०, ८१, ८२, ८३, ९०, ९६, ९७, १५०, २३३
पुक्खलावती	३४८
पुच्छणा	५७, ५८
पुच्छियद्धा	१८
पुट्वाय	२३२
पुष्ट	९४, ९८
पुढवि	१२२, २६३, ३५३
पुढविसिल	७५
पुढविसिलापट्टय	७३, ७४, १८८, १९५, २५०, ३५१, ३५२
पुणरवि	६२, १५३, १९१, २०८, २१०, २४२, ३४८
पुणो	१५
पुण्ण	३४५
पुण्णभद्	२, ४, १९१, २१५, २५१, ३१०, ३६६
पुण्णमुहि	१५४
पुण्णिमाचद	२११, २१२
पुत्त	७, ५५, ५७, ८५, १०८, ११०, १३२, १३३, १३४, १३७, १३९, १६७, १६८, १६९, १७६, १९१, २०९, २३८, २४०, २४४, २४५, २४८, २६५, २७१, २७४, २८०, २९५, ३००, ३१३, ३१५-३१७, ३३४, ३४०, ३४१, ३४३-३४६, ३४८
पुत्तवायग	८८, ८९, ९१
पुत्तदुक्ख	४४
पुत्तमारग	८८
पुत्तलाभ	१२, १९

विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः
पुत्तसोपणाभिभूत	८५
पुत्ताणुपुत्तिय	३५
पुत्ता	३६६
पुत्ताग	१४६
पुन्नुच्छा	१५४
पुप्फ	३३, ८०, ८१, ८२, ८३, ९२, ९५, ९८, १३३, १८०, २३२, २३७, २३८, २५३, २६९, २७५, २९२, ३५९
पुप्फगध-मल्लालकार	३४
पुप्फचूला	३६०, ३६१, ३६९
पुप्फच्चणिय	८०, २०१, २०२
पुप्फपडलगहत्थगय	१५०
पुप्फपूरयं	२७६
पुप्फफलपडिपुण्णहत्थ	१८
पुप्फत्रलिकम्म	१५३
पुप्फमंडव	१४९, १५०, १६३, १६४
पुप्फवती	३६६
पुप्फिया	२१३, २२७, २५३
पुप्फुत्तरा	३२६
पुप्फोदग	१५
पुरओ	१३८, १८५, २०६, २४६
पुरतो	११२, १३३, १३४, १३७, १४०, १७०, १७१, २४३, २४६, २४८, ३०९, ३६०
पुरत्थाभिमुह	१६, २६, ३५, ५३, ७४, १६४, १८४, १८५, २०१, २५९, २९५, ३५७
पुरत्थिम	५३, १४१, ३४८
पुरत्थिमद	३१०
पुरत्थिमददाहिणदभारह	२९५
पुरत्थिमवेयाली	३०२
पुरत्थिमिल्ल	१७३, १९७, २००, २०२, २०३, २२७, २२९, २३२, ३४१
पुरा	५६
पुरिस	१५, ११६, १३०, १७१, १९४, २००, २०१, २१३,

विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः
२१४, २१९, २२१, २२७, २२८, २३७, २४५, २५४, २५५, २८१, २९७	
पुरिसकारपरक्कम	७३, १६०
पुरिसजुग	१९०
पुरिसलक्खण	३८
पुरिसवगुरापरिक्खित्ता	१०९
पुरिससएहिं	१८८, १९४
पुरिससहस्स	११२, ११३
पुरिससहस्समंतिय	११२
पुरिससहस्सवाहिणी	५२, ५४, ५५, ११२, १२३, १४२, १८०, ३१८, ३५९
पुरिससहस्सवाहिणीय	१८९, २४३, २६८
पुरिससीहेणं	३७०
पुरिसादाणीय	३५८-३६०
पुरिसोत्तमेणं	३७०
पुरेवाया	२१३, २१४
पुल्ल	२९
पुल्लिदि	३७
पुल्ल	४६, ७४, २५०, ३१८, ३२०, ३४८
पुल्लकम्म	३०१
पुल्लकयणियाण	२९०
पुल्लगए	२६१
पुल्लगमेणं	३१
पुल्लगहिय	३१९, ३२०
पुल्लजार्ति	२३३
पुल्लगत्य	२२७
पुल्लण्हकालसमय	१८७
पुल्लदक्खिण	५३
पुल्लन्नत्थ	१८
पुल्लपडिवन्नार्ति	२३३
पुल्लपविट्ठा	६७
पुल्लभव	३६३-३६९
पुल्लभवजणियनेहपीतिवहुमाणजाय सोग	२९
पुल्लरत्तावरत्त	१४६, ३५३

विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः
पुल्लरत्तावरत्तकालसमय	१०, ५७, ५८, ६९, ७३, ७४, ८०, १३२, १३६, २३८, २४१, २४३, २५१
पुल्लविदेह	३४८
पुल्लवेर	६२
पुल्लसंगतिय	२८, २९, ३१, ३३, २९६, २९७, २९८, ३०२, ३११
पुल्लसयसहस्सार्ति	१४५
पुल्लवार्ति	२४९
पुल्लवाणुपुल्लि	४, ४१, ७३, ९१, १०८, १२४, १२५, २४१, ३१९, ३५२, ३५५
पुल्लवाचीत	२५०
पुल्लामेव	२७७, ३६१
पुल्लावरण्हकालसमय	५७, ९५, ९८
पुल्लि	४५, १८५, २३४, २४१, २४३, २७८, ३५४
पुल्लुद्धि	२५०
पुल्लसमाणव	१५३, १५४
पुल्लत्त	१५३
पुल्लय	१८
पुल्लतिय	१९७
पुल्लय	१५७
पुल्लयणिज्ज	३५४
पुल्लयपडलपोधडे	२१५
पुल्लरण	१४१
पुल्लयति	२०५
पुल्लिम	५२, २२७
पुल्लस	१५३
पेच्छए	३०८
पेच्छंताभिन्नण्हसुहन्तयणकण्णवर- वग्गचित्तकत्तीणियंसणं	१५७
पेच्छमाणी	३३, २२७, २२९
पेच्छिउं	२०७
पेच्छिहिह	३०६
पेज्ज	७४
पेणाइयविरसरडियसदे	६१

विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः	विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः
पेरतदेसभाग	१७	पोयवहणपाठगाणं	३२६
पेस	२४६, २४८	पोयवहणविवत्ती	२०१
पेसणकारी	४०, ४१, १३८, २९१	पोरपाणग	३२७
पेसुन्न	७४	पोराण	२७४, २७६
पेस्स	९०	पोरिसीए	२४१, ३१९, ३५३
पोए	६१	पोरुसीए	२५८
पोडरिगिणी	२४९, ३५०, ३५२	पोरेक्कव्व	३८
पोडरीय	३४९, ३५२	पोल्लेडेंति	५७
पोक्खर	७९	पोल्लक्कप्प	६०
पोक्खरगय	३८	पोसमुद्ध	१८७
पोक्खरणी	९०, १९५, २२५, २२८	पोसह	२२५
पोक्खरिणी	२०२, २२६, २२९, २३२, २३४	पोसहसाला	२८, २९, ३३, २२५, २९६, ३०२
पोक्खल्लवतीविजय	२४९	पोसहिय	२८, २९
पोगल	२९, १७८, २१७, २१८	पोसहोववासाति	१५८
पोच्चह	९९	फदेइ(ति)	९९, १०४
पोट्ट	५७	फग्गुणमुद्ध	१४५
पोट्टिलदेव	२४५	फरिस	८०, १०८, ३२६-३२९
पोट्टिला	२३६, २३७, २३८, २३९, २४०, २४१, २४२, २४३, २४४, २४८, २४९, २७४	फरिहोदए	२१५, २१८, २१९, २२०, २२१
पोट्टिलारुव	२४८	फरिहोदग	२१७
पोतट्ठाण	१५३	फरुस	४४
पोतपट्ठण	३२४	फल	३३, १९५, २३२, २५३, २५४
पोतवहण	१५२, १५८, १६२, २०१, २०९, ३२८	फलएहिं	३४०, ३४१
पोतवहणपाठगाण	१५२	फलग	११९, १२५, १२६, १२७, १२८
पोतवहणविवत्ति	१९५	फलगाखंड	१९५, २०१
पोतवहणसंपराय	१९५	फलभोयण	४८
पोत्ती	५०	फलवित्तिविसेस	११, २७६
पोजुल्लए	३३४	फलहतरतडतडेंतफुट्टतसंधिवियलं-	
पोत्थकम्म	२२७, ३२५	तलोइखीलिया	१९४
पोय	१६१, १६२	फळहरजडआसातण	२०९
पोयट्ठाण	१६१, १६२, ३२६	फळातिं	१९५
पोयपट्ठण	१५२, १६२, ३२८	फलिया	२१३, २५३
पोयवहण	१५८, १५९, १६२, १९१, १९५, ३२१, ३२२, ३२४, ३२६	फलियाण	२९
		फालसरिसजीह	१५५
		फालियवण्णाभ	२१९

विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः	विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः
फास	२१५, २१६, २५३, ३३१, ३३३	बंभचेरवास	२११, २१२, २७६
फासिंदिय	११९	बभयारी	२९
फासिंदियदुद्धतत्तण	३३२	बंभलोए	३२०
फासिंदियपाउग्ग	३२६, ३२७	बंभलोय	१८३
फासिंदियवसट्टा	३३१	वज्झंति	४३, २२१
फासुएसणिज्ज	१२६, ३५३	वत्तीस	१०८, १४५, १९०, ३६६
फासुग	१२०	वत्तीसतिबद्ध	४१
फासुय	१२६, २५८	वत्तीसतिमं-वत्तीसतिमेणं	७२
फासुयविहार	११८, ११९	वत्तीसपुरिसोवयारकुसला	९५
फासेइ	७२	वत्तीससागरोवमट्ठितीया	१४६
फासेति	७१	वत्तीसातिं	१७८
फासेत्ता	७६	बद्धपएस	२३२
फुट्टमाण	४१	बद्धफला	१३५
फुट्टसिर	१५५	बद्धसेए	३१४
फुट्टहडाहडसीसा	२६२	बव्वरि	३७
फुडविसयविसुद्धरिभियगभीरमहुरभणिया	२९०	बरहिण	२१
फुडा	३६६	बरिहिणविंदपरिणद्धसिहर	१९७
फुरइ	३३१	बल	३, ३६, ७३, १४१, १६०, २३८, २९०, ३०८
फुरतविज्जुतसगज्जिय	२१	बलतिभार	३०८
फुल्लवलि	८	बलदेव	१९, ३११, ३१२, ३१६
फुल्लुप्पलकमलकोमलुम्मिलिय	१४	बलदेवपामोक्ख	१०७, २८०
फुल्लुप्पलगंधनीसासा	१४७	बलदेवमायरो	१९
फुसंतु	७५, २३५	बलभद्द	१४१, १४२
फेणपुंज	२३	बलमिच्च	१८८
फेणपुंजसन्निगास	५३	बलबंत	६७
वउअयवत्तो	१९८	बलवगसाहस्सी	२८०, २८१, २८२, ३०२
वउसि	३७	बलवगसाहस्सीणं	०१७
वंदिग्गहणेहिं	३३८	बलवाठए	३०५
बंध	९१	बलवाठयं	१७५
बंधण	१५४	बलहेउं	३२७
बधुजीवग	१४	बलाहएणं	१०९
बंधुमतिपामोक्ख	१८९	बलि	३५५
वषेत्ता	५०	बलिचंचाए	३६४
वभ	३, ७६	बलियतर	२०१
वभचारी	२८	बलियतराग	८९, १५९
बंभचेरधारिणी	२७७	बलियतराय	६२

विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः
बलियसगीरे	३५०
बली	१८५
बहिया	११३, ३२४, ३४८
बहु	७, ३२०, ३२२, ३२५-३२९, ३३४, ३३५, ३४८, ३६०
बहुउष्पल	२०६
बहुउष्पलपउमकुमुयनलिगमुभग- सोगंधियपुडरीयमहापुडरीयसय-	
पत्तसहस्रपत्तकेसरपुकोवचिए	१०३
बहुपजपेजलेज्जेमु	३३२
बहुजण	७९, ९२, ११५, १४०, १८०, २२५, २२९, २३०, २३२, २३३, २३४, २६१, २६२, ३१८, ३२१
बहुजणसद्	३१९
बहुनगरणिगयजसे	३३७
बहुनाय	२४१, २७४
बहुपडिपुण्ण	१९, ३४, ८४, १४६
बहुपटिपुन्न	१२, २६, ७५
बहुपटिय	२४२
बहुपरिवार	२४१, २५७
बहुपुचिय	३६६
बहुमए	४७
बहुमज्झदेसभाए	७७, १०७, १४८, १४९, १६३, १९५, २५३
बहुमज्झदेसभाग	३१४
बहुरूवा	३६६
बहुलपक्ख	२११
बहुविह	१५
बहुविहआगम	२९०
बहुविहत्तस्सपडवउरपाणियतण	६०
बहुविहीय	१८३
बहुसमारणेहकयं	२५७
बहुसंभारसंजुत्त	२५६
बहुसमारसभिए	२५७
बहुसमसुविभत्तनिचित्तमणिज- भूमिभाग	४०

विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः
बहुसिबिग्या	२४१
बहुस्सुय	१४३, २८१, २७४
बहुत्ति	२९३
बाधालीस	१९, २०
बार	७९
बामूल	५७
बारवद्द	१०८, २८०, २८३, ३०२
बारवती	१०७, १०८, १०९, ११०, २८१, २९८, २९९, ३००, ३०१, ३१५, ३१६
बागस	७१, ७६, ११६
बागसजोयणायामा	१०९
बारसम	७२, २१५, २०३
बारसहि	१४८
बारसाहदियस	३६
बागणि	८४
बालकीलापणकुसले	७८, ३३४
बालग्याही	८४, ३३४
बालवाय	८७
बाठवायणाण	३३८
बालमार	८७
बालवयसगा	१८१
बालवयसा	१४२, १७८, १७९
बाळातवकुंजुम	१४
बावत्तरि	३८, ३१७
बावत्तरिकअपंडित	३९
बावीस	४८
बावीसतिम बावीसतिमेणं	७२
बासट्ठि	३१३
बाह्मपमोक्कण	९०
बाहा	१५४, १५५, १८५, २०८, ३१३
बाहिर	८, १२३
बाहिरपेसणकारिय	१३८
बाहिरिय	१३, १६, ३५, ९०, १८८ १९०, २४६, ३५८, ३५९
बाहुच्छायापरिग्गहिय	१११, १६६, १७०
बाहुबुद्ध	३८

विशिष्टशब्दाः

पृष्ठाङ्काः

बाहुजोही	३९
बाहुप्पमदी	३९
बिंदुग	२५९
बिंदुय	२५६
बिंदोही	१४७
बिहणिज	२१६
ब्रितिय	७७, ३६२-३६४
ब्रितियाचंद	२११
ब्रियसुयक्खंधो	३७०
ब्रिल	२५९, ३३१, ३५३
ब्रिलघम्म	६७
वीए	३५५
वीय	२३२, २५३, २५८, ३१९
वीयभोयण	४८
वीयाचंद	२११
बुद्धति	३१५
बुद्धिर्हिति	३७०
बुद्धिर्हिति	९२, २३५, २६१, ३६२
बुद्ध	५
बुद्धि	७, २६, १७६
बुद्धिविण्णाण	११
बूर	१०
बोहएणं	५
बोहेहि	२४३
भजित्तए	१५८
भंड	५६, १६२, २५१
भंडकरडगसमाणे	४५
भडग	११५, १५२
भडगनिकखेव	११७
भडणाभिलासी	२९४
भंडणिकखेव	१६९
भंडववहरण	१६२
भडविणिमय	२५५
भंडागारिणि	१३९
भंडीरवडेंसए	३६८
भते	१०७, १४१, १९१, २११, २१३, २१५, २३६, २४४,

विशिष्टशब्दाः

पृष्ठाङ्काः

३२०, ३३४, ३४८, ३५०,	
३६२, ३६४, ३६८	
भंभाण	३२५
भक्खेया	१२०, १२१
भगंदर	२३०
भगवओ	३, ४२, ४४, ४७, १८४
भगवं	४२, ४३, ५५, ५६, ५८, ७०, ७१, ७२, ७३, ७४, ७६, १८३, २१०, २११, २२४, २३३, २३४, ३४६, ३५६, ३५७, ३६३
भगवंत	७५, ९१, ९२, १४४, १८१, २६०, २८८, ३१८, ३१९, ३५०, ३५४, ३५७
भगवता	५, ६, १३१, १४१, १५३, १९०, २१२, २१४, ३४७
भगवती	१४७, २९४
भगवतो	४३, ४४, ४५, ६९, २३४, ३५५, ३५७
भगवया	७७, ९३, ९४, १०३, १०६, १०७, १२९, १३०, १४०, २१३, २१५, २२३, २२४, २५०, २५५, ३२०, ३३३, ३३४, ३४८, ३५४, ३६२, ३६४, ३७०
भगिणी	९०, १६८, १७३, २८१, २८६, ३०४, ३१०
भग्ग	३२
भग्गकूवए	७७, ७९, ८५, ८६
भग्गसेट्ठिमोडियसहस्समाला	१९४
भग्गलुग्ग	२५२
भज	१७३
भट्ठ	२३३
भट्ठविज्जा	१९४
भट्ठ	१६३
भट्ठचडकरपहकर	१५०
भट्ठचडगर	१५१, २३६, २३८
भट्ठचडगरपहकर	४३

विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः
भण	४९
भणामा	२४१, २४३
भमरणिगर	१५५
भमरावलि	२१
भक्त	७५, ७६, ८७, ९२, १२५, १२६, १२७, १४१, १५८, १८७, १९०, २४४, ३१९, ३६२
भक्तघर	२५८
भक्तपाण	९५, २२८, ३१९, ३२०, ३५३
भक्तपाणपट्टियाइक्खित	७३, ७५
भक्तसय	१४५
भक्तार्ति	१२२
भक्तार	२८०
भक्तारकहण	१४६
भक्तिचित्त	४०, १४९
भद्	४९, ५४, ८१, ९१, १५३
भद्दण	२५३, २५४
भद्दगपावणसु	३३२, ३३३
भद्दतो	२७३
भद्दा	७७, ८०, ८२, ८३, ८४, ८५, ८६, ८७, ८९, ९०, १३२, १९१, २३६, २३७, २५०, २६५, २६६, २७०, ३३४, ३४०
भद्दासण	११, १३, १६, १८, ५३, ५४
भद्दिया	२७३
भय	३१०
भयवसभयतदित्तनयणो	६६
भरणी	१९०
भरह	४९, ३०३
भरिच्छण	३२४
भरियमेहवण्ण	१५४, १५५
भरेंति	१६२
भव	१२१, १३८, २०८
भवक्खय	७६, ९२, १४५, २५०
भवगाहण	५८, ६४, १७८, १७९, २७६
भवण	१९, १०९, १११, १४६, १७२, १८१, १८३, २९१, २९५, २९७,

विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः
	२९८, ३०१, ३०२, ३०३, ३५१, ३६२, ३६४, ३६५, ३६७
भवणवडेंसगदुवार	१८
भवणवति	१८८
भवणवरपट्टिदुवारसभा	११०
भवणवासिहंदाणं	३५५
भववक्की	१४६
भयसिद्धियवरपुहरीय	२९०
भविच्चा	२२२, २४३, ३१७
भवियत्वम्	९८
भवियव्व	१३४, २००, २०८
भविस्सं	२९७, ३११, ३१२
भविस्सति	११
भविस्सह	१७९
भवेज्जाह	१९७, १९८, १९९
भव्व	२९७, ३११, ३१२,
भाइल्लण	२४६
भाइल्लाणा	९०
भाइसयसमगा	२८३
भाउया	३४९
भाउसयसमगा	२८४
भाग	१४५
भागिणेज्ज	१५३
भाणितव्व	१७०, १९०
भाणियव्व	१२१, २८७
भाणुमिच्च	१८८
भातरो	२५६
भामरीण	३२५
भायण	८८
भायर	३४६
भाया	८१, ८४, ९०, १५३
भारगसो	१४६
भारह	७, ६२, ६४, ६९, ७७, १४५, १४६, १५९, १७८, १८०, १८१, २०१, २०३, २२४, २६५, २७९, २९६, २९८, ३१९-३१२, ३५६, ३५७

विशिष्टशब्दाः

पृष्ठाङ्काः

भारियत्ताए	१५१, २३८, २६६, २७३, २८०
भारिया	४६, ८०, ८१, ८५, ८७, ८९, ९०, १३०, १३२, १९१, २४०, २४३, २५०, २५६, २६०, २६५, २९६, ३११, ३३४, ३५७, ३६३-३६८
भाव	२१९
भावसोए	११५
भावेमाण	४, ५, ७१, ७२, ७३, ९१, १०८, ११४, ११५, १४२, २३३, ३१८, ३५५, ३५६
भावेमाणी	२४१, २९८
भास	७२, ७३
भासति	२३२, २६१
भासमाण	२१७, २२०, २२१
भासरासिपरिच्छन्न	७३
भासामणपञ्चत्तीए	३६२
भासासमिए	७०
भासासमिते	११३
भासियन्व	५६
भिडडि	१६५, १७४, ३०४
भिडडितडिनिडालं	१५६
भिगपत्त	२१
भिगमेय	२१
भिगार	५३
भिगारकदीणकंदीयल	६०
भिगाररवंतमेरवरव	६६
भिभिसार	२३४
भिक्षाभायण	२३९
भिक्षुपडिमा	७१, ७६, ११६, १४३
भिच्छुडे	२५२
भिन्नमुष्टिपमाण	९४
भिम्भिसमीण	४०, ५२
भियगा	९०
भिस	२२६
भिसगपामोक्ख	१८९

विशिष्टशब्दाः

पृष्ठाङ्काः

भिसमीणं	४०, ५२
भिसियाए	१७१, १७२, २९४, २९६
भीए	५५, १२८, २२१
भीत	६१, ६३, १०४, २००, २०१, ३०९, ३४१, ३३४
भीमतरुद्धकम्म	७८
भीमदरिसणिज	६६, २००
भीमसेण	२८३
भीया	९८, ११२, १५७, १६०, १८०, १९६, २४९, ३२२, ३२४, ३५९
भुंज	४५, १११
भुजमाण	४१, १०८, १८३, १९६, २०९, २२२, २२४
भुंजमाणी	९१, २०१, २७६
भुजियव्व	५६
भुक्खा	२४, १२५, १४५
भुजो	१२, १३, १६१, २५०, २५४, ३१०
भुत्तमोग	४६
भुत्तमोगी	४८
भुयगकन्नगा	१९४
भुयगवती	३६६
भुयगा	३६६
भुया	४७, ३५६
भूहकम्म	२४२
भूत	५६, २९७
भूमि	१५८
भूमिगयदिट्ठीया	२४
भूमिमाग	१६७, २२५, २२६
भूमिसप्पि	१४५
भूय	४१, ७०, ८०, १५७, २५९, ३११, ३१२
भूयघर	७९
भूयसिरी	२५६
भूयाणंदअगमहिसिच्चाए	३६६
भूयाणुकंया	६८

विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः
भूषणरव	२०५, २०७
भेष्य	७
भेष्यसमावर्ण	९९, १७१
भेरी	१०९, २८२, २८३, ३०२
भेसगसुय	२८४
भेसज	१२५, १२६, १२७, १५२, २२८, २३२, २४२, २४९
भोग	४१, ५५, ११४, २०८, २४५, ३५२
भोगकूरकण्हसप्पधमधर्मैतलवतकण्णपूर	१५७
भोगभोगाह	३३, ९१, १९६, २०९, २२४, २७६, २९८
भोगभोगाति	२०१, २९३
भोगरय	५५
भोगलभ	१२
भोगवह्या	१३८
भोगवतिया	१३२, १३४
भोगविभूह	२०९
भोगसमत्थ	३९, १०८, १४१, २४०, ३१७
भोजप्यसंगी	७९
भोत्तए	४८
भोत्तु	४०
भोमेज	४९, १८४
भोयण	८७, २५३
भोयणपिडग	८८
भोयणपिडय	८७, ८८, ८९
भोयणमडव	३६, १३३, २१६, ३४०
भोयणवार	२५६
भोयणवेला	१५२, २१६, २२०, २२१
भोयावेत्ता	८४
मइपुव्व	११
मउएहि	२०२
मउड	५२, ११०
मउडदित्तसिरए	१६
मए	१२३, १३२, २१४, २३३
मएल्लिय	२४०
मगल	११, ५४, १४४, २८७, ३५४

विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः
मगलकारक	१९
मगलगा	१८५
मगलजयसद्	५४
मगलजयसद्कयालोए	१६
मगल्ल	१०, ११, १२, १३, ७२, ९२, ३५८
मच	६०
मच्चाइमंचकलिय	२८६
मज्जुलप्यमणिते	८०, ८१
मंजूसा	५०, १३९
मडणधातीए	३७
मडल	६४, ६५, ६६, ६७, ६८, २११, २१२
मडलग	२०८
मडलघाय	६५
मडलवाए	६१, ६३
मडलिय	१९
मडलियमायरो	१९
मंडुक्के	६
मत	३, ७, ७८, ११५
मति	१६
मतिसया	११३, ११४
मतिसयाइ	१२३
मतिसयाति	१२३
मदर	१४१
मदा	२१३
मंस	७३, १०५, १५७, २१५, ३४५, ३४६
मंसप्पसगी	७९
मससुहाए	१५
मंससोणिए	३४७
मसोवचित	३३४
मका	३६५
मगर	१७, ५२, १०३, २०६
मगा	५६, ७९, १०, २०७, २४६, ३०३

विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः
मगगण	७, १७९, २६०
मगगणवेण	८५, ८६, १९५, २०३, २७०, २९९, ३००, ३१३, ३१४, ३४४, ३४५
मगदएणं	५
मगमाण	७९, ८४
मगसिरमुद्ध	१४६
मच्चु	१११
मच्चुगलत्थल्लणोल्लियमहं	२०७
मच्चुसामने	४७
मच्चुसाहिए	४७
मच्छ	५४, १०३, २६३, ३३१
मच्छंडियाए	३२६
मच्छियाचडगर	२६२
मच्छियासहस्स	२७२
मज्ज	२४९, २८५
मज्जण	१६४, २२९
मज्जणगणितहास	१६४
मज्जणवर	१५, १६, ३२, २८२, २८७
मज्जणधाती	३७
मज्जपाणय	१२६, १२७
मज्जप्पसगी	७९, ३३६,
मज्जमाणी	३३
मज्जार	१५७
मज्जिए	१५
मज्झ	९, २०६
मज्झमंज्जेणं	४२, ४४, ५४, ८१, ८३, ८७, ८९, ९०, ९७, ११७, १४०, १५०, १५२, १६६, १६९, १७१, १७५, २०२, २०३, २०४, २०९, २२६, २३१, २४३, २४६, २५३, २५५, २५८, २६६, २६८, २८१, २८३, २८७, २८९, २९०, २९१, २९५, २९७, २९९, ३००, ३०२, ३०३, ३१०, ३१२, ३१३, ३५९

विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः
मज्झकारेणं	३०
मज्झगए	४३
मज्झगत	१५९
मज्झस्योवत्थिए	२९३
मज्झदेस	१९०
मज्झिमए	६५
मज्झिमकुल	२५८
मट्ठिया	११५, १७१
मट्ठियालेव	१३०, १३१
मडंब	२९४
मडंबदोणमुद्ध	२९४
मड्डा	६०
मण	१८०, १८१
मणपज्जवनाण	१८७
मणपज्जवनाणी	१९०
मगसा	१५९
मणसी	३०२
मणसीकरेमाण	२९, ३०
मणाम	११, २६, २७, ४५, ५६, २०५, २६७, २७१, २७३
मणिकणगथूमियाए	३९
मणिकणगरयणभत्तिचित्ते	३९
मणिकिरणवणासियंधकारे	९
मणिकोट्टिमतल	३७
मणिपेडिय	१४८
मणिमय	४९
मणिमुत्तदाम	९
मणिमोत्तिय	४६
मणियार	२३०
मणियारसेट्ठी	२२४, २२५, २२६, २२७, २२८, २२९, २३०, २३१
मणिरयणकोट्टिमतले	८
मणिलक्खणं	३८
मणुण्ण	११, ४५, ५६, १७८, २०५, २१६, २१७, २४१, २४३, २५३, २६७, २७१, २७२, २७३
मणुल्ल	२६, २७, १४८, २५४, ३५०
मणुया	४९, १८२

विशिष्टशब्दाः

पृष्ठाङ्काः

मणुस्ववगुरापरिविस्ते	२८१
मणोगण	१३३, १३४, २१८, २३२, २३३, २३४, २३८, २४१, २४३, २४५, २४९, २५१, २५९, २९५, ३११
मणोगत	२७, २२१, २२५
मणोमाणसिय	२६, ४४
मणोरम	१८४, १८५
मणोरहसपत्नी	२६, २८
मणोहर	८१
मण्णे	२०१, २०२, ३११
मत्त	१२७
मत्तगयमहामुहाकितिसमाण	५३
मत्तपमत्त	७९
मत्तवरगघहत्थि	६३
मत्थय	११, १७, २७, ७४, १०९, ११०, १७४, १७७, २८०, ३३२, ३५९
मत्थयच्छिद्दु	१४८
मत्थयच्छिद्दु	१७७
मत्थयधोयाओ	३५
मदणा	३६४
मद्व	३, २११
मद्वाहि	५४
मद्दुय	११३, १२३, १२४, १२६, ३५०
मधुर	३९
मन्ने	१८, ६३, ८०, १३२, २३३
मम्मणपयपियाति	८०
मग्माणि	१७६
मय	३२, ३४, ६३, २१६
मयंगतीरद्वह	१०३, १०४, १०६
मयकिच्च	८७, २०९, २४०, ३३९
मयकुहितविणि(ण ?)ट्ट किमियकदम-	
नदीवियरगञ्जीणपाणियत	६०
मयगकलेवरसञ्छण्ण	२१५
मयणवाल	१०७, १४९
मयणिज	१५, २१६

विशिष्टशब्दाः

पृष्ठाङ्काः

मयवसणिगसतकडतडकिल्लिन्नगध-	
मटवारिणा	६५
मयहरिया	३५६
मयूर	१०७, १४९
मयूरपोयण	१०२
मयूरपोयग	९९
मयूरपोयय	१०१
मयूरपोमगा	१०१
मयूरपोसणपाउग्ग	१००
मयूरीअंड	९४
मयूरीअडय	९९, १००
मयूरीपोय	९९, १००
मरण	३३२
मरण	५६, १८०
मरणभय	३
मरिहंत्तु	१६१
मरुप्पवाय	२७१
मरुयग	१४६
मल	८२, १५७, २२९
मलय	९, ३२६
मल्लिणपोचउतणु	१५७
मल्लिय	२०७
मल्ल	५२, ८०, ९२, १४६, १४९, १६१, १६३, १८०
मल्लजुज्झ	१५
मल्लदिन्न	१६७, १६८, १६९, १७०
मल्लसयणिज	१४७
मल्लानुलेवणविहीसु	३३१, ३३२
मल्लारुहण	८२
मल्लालंकार	८१, ८२, ८३, २३७, २४४, २८५, ३५९
मल्लिणाए	२९६, ३२२
मल्लिय	१४६, २८९
मल्लियवासतिय	१९८
मल्ली	६, १४७, १४८, १५१, १६१, १६२, १६४, १६६, १६७, १६८, १६९, १७०, १७१,

विशिष्टशब्दाः

पृष्ठाङ्काः

विशिष्टशब्दाः

पृष्ठाङ्काः

	१७२, १७३, १७४, १७६, १७७, १७९, १८०, १८२, १८३, १८४, १८५, १८६, १८७, १८८, १८९, १९०
मसारगल्ल	२९
मसि	१५४
मसिमहिसमूसाकालए	१९९
मसूगण	३२६
महइ	२५०
महं	७७, १०४, ११६, १४६, १५४, १५५, १९४, १९९, २२७, ३४१, २७२, २८४, ३०९, १४६
महंतनुवयइयपुन्नकल	६१
महग्घ	४९, ११०, १४९, १६१, १६९, २५५, ३२४, ३४२
महग्घवरपट्टणुगायं	१७
महज्जुइया	३५७
महज्जुई	२२४
महता	२३०, २७२, ३४०
महताभडचडगरपहकर	३०२
महताभडचडगरवदपरिक्खित्ता	३३
महताहिमवंत	७, २९५, ३१०
महति	६४
महतिमहालय	३६, ६४
महतिमहालिया	४३, १८९, २४७, ३५८
महत्य	४९, ८५, ११०, १२४, १६१, १६२, १६६, १६९, १८४, २२५, २५५, ३२४, ३४२, ३५२
महइह	६२
महव्वल	१४१, १४२, २२४, ३४९, ३५७
महव्वलपामोक्ख	१४२, १४३, १४४, १७८, १७९
महव्वलवज्जा	१४२, १४५
महया	४३, ८५, ८६, ८७, ९८, ११२, १४२, १५०, १५३, १५९,

	१६३, १७५, २०१, २३६, २४४, २७२, २८२, २८६, २९९, ३०९, ३१३, ३४९
महयाभडचडकर	२८४
महयाभडचडगर	२३४, २८६
महयाभडचडगरआसवाह्णिआए	२१७
महयाभडचडगरवदपरियालसंपरिखुड	४२
महयाहयनट्टगीयवाइय	१८३, ३५६
महयाहिमवंतमलय	२४५
महरिह	४९, ५०, ८०, ८२, १४९, १६१, १६९, २०१, २०२, २५५, ३२४, ३४२
महव्वय	७३, ७४, ७६, १०२, ११६, १३८, १३९, २५०
महसेण	१८८
महसेणपामोक्ख	२८०, २८२
महाकंतारविणिगायपरिस्संता	१९४
महाकच्छा	३६६
महाकालादीणं	३६७
महागरुलवेगवित्तासिया	१९४
महावोस	३६६
महानजरसियसइवित्ताथा	१९४
महानणसइ	३४९
महाणदी	६३, ३१३-३१५, ३४८
महाणसंसि	२४१, २७४
महाणससाला	१८२, २२७
महाणसिणि	१३८
महाणुभाग	१४४, २२४, ३५७
महाणुभाव	७२
महानदी	४७, ६४, ६५, १०३, १४१, २८४
महापउम	२४९, ३४८
महापह	२३, ८६, २९९
महापहपडेसु	३३
महापुडरीय	२२६
महापुरवरी	१९४
महावल	१४७

विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः	विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः
महाबलवगा	३१४	महिषिण्य	२२४, ३५७
महाभयकर	६०	महिषीण्य	२८
महामति	१६	महिमा	१४७
महामेह	६६	महिय	२३
महामेहनिउरवभूत	७७	महिलासाहस्तीण	१०८
महायस	२२४, ३५७	महिसकाला	१५४, १५५
महारिह	११०	महु	२८५
महालय	६४, १४४, १७३	महुधारापडियसित्तउदायमाणघग-	
महालिय	२४८	धर्गेतसंदुद्धण	६६
महावाय	२१३, २१४	महुर	३४, २०४, २८३, ३३२, ३६८
महावायवेग	६०	महुरसद्	१०९
महाविदेह	७६, ९२, १४१, २१०, २३५, २४९, २५५, २६१, ३२०, ३४७, ३५४, ३६२, ३६९	महुरसमुत्तावगाति	८०
महाविमाण	७६, २६१	महुरालाउय	२५७
महाविस	१९९	महेगे	१४८
महावीर	३, ५, ६, ४१, ४२, ४३, ४४, ४५, ४७, ५५, ५६, ५८, ६९, ७०, ७१, ७२, ७३, ७४, ७५, ७६, ७७, ९४, १०३, १०६, १०७, १२९, १३०, १३१, १४०, १४१, १९०, २१०, २११, २१२, २१३, २१४, २१५, २२३, २२४, २३३, २३४, २३५, २५०, २५५, २८०, ३२०, ३३३, ३३४, ३४६-३४८, ३५४-३५७, ३६२, ३६४, ३७०	महोरग	२९७, २९९
महाशुद्धिकाय	६४, ६५, १३४, १३५, १३६	माइय	२४९
महासमुद्	४७	माइयगोमुहित	३४०-३४१
महासुक्क	७६, २४९	माउयाए	३४१
महासुणाण	१९	माउयाहिं	१९६
महासुमिण	१०, १८, १९, २०, २६, १४६	माउळ	१५३
महासेणपामोक्ख	१०७	माऊ	१४७
महासोक्ख	२८, २२४, ३५७	माकंघी	१९१
		मागदियदारग	१९१, १९२, १९४, १९५, २०१, २०४, २०५
		मागंदियदारय	१९६, १९७, १९९, २००, २०३, ३२१
		मागहए	१३५
		मागहओ	१८२
		मागहिय	३८
		माडविय	१६, ११२
		माडवियकोहुंविय	२८०
		माण	७४, ११९
		माणिय	१८
		माणुम्माणपमाणपडिपुण्णसुजात-	
		सच्चगसुदरगी	७८
		माणुम्माणप्पमाणपडिपुण्णपक्ख-	
		पेहुणकळावे	१०१

विशिष्टशब्दाः

पृष्ठाङ्काः

माणुम्माणवङ्गुणं	३५
माणुस	१८५, १८७
माणुसधम्म	१८७
माणुस्स(ए)	२०, ४१, ८०, १११, १७८, १९१, २०८, २१०, २२२, २२९, २५६, २६५, ३५१, ३५३, ३५४
माणुस्सग	४६, ८०, ९८, २५५, २७६
माणुस्साउ	६८
माणेमाणी	३३
माता	२४७
मायदी	६
मायरो	३६९
माया	५०, ५३, ५५, ७४, ७९, ९०, ११९, ३६४, ३६९
मायापियरो	३६७, ३६८
मायामोस	७५
माराभुक्क	२७०
मास्त	१४५
मास्तवसपसरपसरियवियभिण्णं	६६
मारेइति	२४६
माल	६०
मालागार	१४९
मालीघर	१९८
मालुयाकच्छए	७७, ७९, ८५, ८६, ९४, ९८, १०४
मास	१२, ६३, ७१, ७२, ८२, ८३, ८४, १२१, १४४, १४५, १४६ १८७, १९०, २२५, २३९, २७९, २९८, ३१७
मासमासेण	२५७, २६१, ३१९
मासखमणपारणम	२५७, २६०, २६१, २६२, ३१९
मासद्धमासखमण	७१, ७२, ३१८
मासमुक्के	२७३
मासिय	७१, ७५, ७६, ९२, १२२, १४१, १४३, २१०, २२३,

विशिष्टशब्दाः

पृष्ठाङ्काः

२४४, २४, २५५, ३१९,	
३२०, ३४७	
माहण	२२७, २४१, २४८, २५६, २५७, २६२
माहणी	२५६, २५७, २५८, २६१, २६२, २६३
माहप्प	२९०, ३१५
माहिंद	७६
मिउमहुररिभित्तंगंभीरसस्तिरीयाहिं	१२
मिग	१०७
मिच्छत्त	२३३
मिच्छत्तपजव	२२५
मिच्छत्ताभिणिवेस	२१८
मिच्छादसणसल्ल	७५, ११६, १३०, १७१, ३५४
मिच्छादसणसल्लवेरमण	१३१
मित्त	८०, ८३, ८७, ८९, १०६, ११०, ११२, १३२, १३३, १३४, १३६, १४०, १५२, २०९, २२५, २३८, २४३, २४८, २५३, २५५, २६६, २६७, २६८, ३४५, ३५९
मित्तणाति	१३७
मित्त-णाति-णियग-सयण सवधि-	
परिज्जणं	३६
मित्तणातिपरिखुड	११२
मित्तणाति	८४
मित्तपवख	४९
मित्तसरिसवया	१२०
मिय	६७, १४९
मियमहुररिभियगंभीरसस्तिरीयाहिं	११
मिलायमाणा	२१३
मिसिमिसेमाण	६१, १२७, १३७, २६२, २७१, ३०४, ३३५
मिसिमिसेमाणी	८९, १७२
मिहिला	१४६, १४७, १५१, १६१, १६४, १६६, १६७, १६९,

विशिष्टशब्दः	पृष्ठाङ्काः	विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः
१७०, १७१, १७२, १७३		मुद्रियार्पिण श्रुती	१६
१७४, १७५, १७६, १७७,		मुद्र	२८८, ३५६
१८०, १८१, १८२, १८३,		मुद्रयाश्	८०
१८४, १८६		मुद्रगूढ	२३०
मिहुणसंविचिण्ण	१०७	मुग्गुर	२६८
मिहोक्कहासमुत्ताव	९४, ९५, १४२	मुयत	२१, २२, १४७, १४९, २८९
	१५२, १९१, २५६	मुयति	२४७, २४८
मुहगमत्थएहिं	४१	मुग्या	१३६
मुड	४५, ५५, ५७, ५८, ६९, ९१,	मुहुटि	३७
	१११, ११२, १२२, १२३,	मुसत्थप्पहार	६२
	१८०, १८४, १८८, २२२,	मुसावाय	७४, ११६
	२४३, २४९, २५०, २७८,	मुसुमूरेति	३१५
	३१७, ३४९, ३५९-३६१	मुह	१०, ५०, ३६१
मुड्ढाणि	३५४	मुहभोजणिय	२७०
मुडाविय	५६, ७०	मुहपोत्तिय	२५९
मुफे	२४८	मुहववेहिं	३२९
मुप	२७६	मुहमग्गटिया	१७२
मुच्चंति	४३	मुहवायगुरिय	३०८, ३११, ३१२
मुच्चिहिंति	३७०	मुहवायाइदे	३११
मुच्चिहिति	२६१, ३६२	मुहुत्तं	३८, ४०, ५८, १०८, १५२,
मुच्छावसणट्टचेयसि	४४		१५३, २३८
मुच्छि	१२६	मुहुत्तर	८५, ८९, १९५, १९९, २५९,
मुच्छिए	२३२, २९६, ३५०, ३५१		२६९, २७०, २९७, २९८,
मुच्छित्त	२३८		३१४, ३२२
मुच्छिया	१७७, ३२८	मुहुत्तमेत्त	१५३, २६८, २६९
मुज्झति	३२९	मूह्याहिं	३४१
मुज्झह	१७८	मूददिसाए	६१
मुट्ठिगुदं	३८	मूददिसामाए	३२१
मुणाल	२२६	मूल	२३२, २४२, २५३, २५४
मुणिसुव्वते	३१० ३१२	मूलभोयणे	४८
मुत्त	५	मूसग	१५४
मुत्तावलि	५२	मूसियादारग	२३६
मुत्तावलिसन्निगासपवडतअसुधारा	४५	मूसियारदारए	२३६, २३७
मुत्ति	३, २११	मेइणि	१५३
मुत्तिमग्ग	४७	मेइणितल	६१
मुट्ठय	१२५	मेवघणसन्निगास	७५, १२२
मुदाहिण	१५४	मेवोवरसिय	१०९

विशिष्टशब्दाः

पृष्ठाङ्काः

मेज	१५२, १६१, १६२, १९२, २५१
मेढी	७, १३२, १७९
मेढीभूए	७
मेढीभूत	१३२
मेद	२४८
मेय	२१५
मेरु	३०
मेरुप्यभ	६३, ६४
मेह	२०, ३८, ४३, ४९, ५०, ५१, ५३, ५४, ५५, ५६, ५७, ५८, ५९, ६१, ६२, ६३, ६४, ६५, ६७, ६८, ६९, ७०, ७१, ७३, ७४, ७५, ७६, ११०, ११२, १२४, ३५६, ३६३
मेहकुमार	४०
मेहषणसन्निगास	७३, ७४
मेहरसियहृदुद्विह्रियहरिसवस-	
पमुक्ककंठकेकारवं	२१
मेहल	२०५
मेहसिरी	३६३
मेहाविण	१९४
मेहावी	१५
मेहुण	७४, ११६
मोएति	३२४
मोक्ख	५४
मोडियसयदंडा	१९४
मोत्तिय	९१
मोत्तुं	४७
मोत्तुंगं	७०, २९७
मोयगेण	५
मोयावेह	२५५
मोयावेति	८९, २५३
मोळगरुए	५६
मोहणघर	१४८
मोहणसील	५९
मोहियाणि	२०४

विशिष्टशब्दाः

पृष्ठाङ्काः

याणसि	३०४
रहपिया	३६६
रहयए	४८
रहसेणा	३६६
रणइ	२७६
रणह	१६३
रधंतियं	१३८
रभा	३६४
रक्खिया	१३२, १३४, १३९
रज	१२३, १२७, १४१, १४२, १७२, १८०, १८९, २२३, २३८, २३९, २४०, २४४, २४५, २९४, ३१७, ३१८, ३४८, ३५३
रजति	२५४, ३२९, ३५४
रजधुरचित्तए	७
रजधुरा	११३
रजधुराचिता	२४४
रजलाभ	१२, १९
रजवती	१२, १९
रजसुंका	१५१, १६३
रजह	१७८
रजुधुराचित्तए	२१५
रजू	२४७, २४८
रद्ध	७, २३८, २४४, ३५३
रणो	७, ५३, ५७, ६९, १२६, १४१, १४६, १५१, १६४, १६९, १७१, १७२, १८३, २१७, २१९, २२०, २२१, २८०, २८१, २८६, २९७, २९८, ३०२, ३०३, ३११, ३१६, ३५६
रति	१९९
रत्त	६३, ३३२
रत्तंसुयसवुए	१०
रत्तगंडमंसुयाह	१९६
रत्तच्छे	१९९
रत्तपड	२५२

विशिष्टशब्दाः

पृष्ठाङ्काः

रायकज्ज	८९, ९०
रायकुल	४०, ४६, १४५
रायगिह	७, २९, ३५, ४१, ४२, ४३, ४९, ५४, ६९, ७१, ७३, ७७, ७९, ८१, ८३, ८४, ८५, ८६, ८७, ८९, ९०, ९१, १३०, १३२, १४०, २११, २१३, २२४, २२५, २२६, २२९, २३०, २३१, २३३, २८३, ३३४-३३६, ३३८, ३४१, ३४३, ३४५-३४८, ३५५, ३५६, ३६३-३६६, ३६८, ३६९
रायगिहविणिग्गओ	२२७, २२९
रायमगा	४१, ८४, १६३, २३४, २७२
रायमगामोगाढ	१६१, १६२, १६३
रायरिस्सि	१२७, १२८
रायरिहं	१६१, २५५
रायलक्खणसपन्न	२४४, २४५
रायवरकण्णा	२८१, २८६, २८९, २९१
रायवरकन्नगा	२९०
रायवरकन्ना	४०, २८०, २८७, २८८
रायवरकन्नासय	१४१
रायवरसासण	१५३
रायसत्थ	३०५
रायसहस्स	१०७, २८४, २८५, २८६, २८९, २९०, २९१, २९२
रायसाहिण्	४७
रायसिस्सि	४८
रायहंससरिसाण्	११
रायहाणी	१४१, १४६, १५१, १६१, १६६, १६९, १७१, १७४, १७६, १७७, १७८, १८१, १८२, १८३, २४९, २९५, ३०२-३०३, ३०४, ३०९, ३११-३१३, ३४८, ३५६, ३६२-३६५, ३६७

विशिष्टशब्दाः

पृष्ठाङ्काः

राया	३, ७, १२, ३२, ४९, ५२, ५३, ५४, ८७, ११२, ११३, ११४, १२३, १२५, १४१, १४२, १४७, १४८, १५१, १६३, १६४, १६५, १६७, १६९, १७०, १७५, १७६, १७८, १८२, १८४, १८९, २१५, २१६, २२२, २२४, २२५, २३४, २३६, २३८, २३९, २४०, २४४, २४९, २५०, २५१, २५५, २७९, २८०, २८३, २८५, २८७, २९१, २९२, २९३, २९४, २९५, २९६, २९७, २९८, २९९, ३०४, ३०६-३१०, ३१५, ३१८, ३२१, ३२५, ३२८, ३२९, ३४८, ३४९, ३५२, ३५६, ३५७, ३६३, ३६४
रायामिसेय	४९, १२४, २२३, २४४, २४५, ३१३, ३४९, ३५२
रायारिह	११०, २२५
रायावगारेण	३३८
रायावराह	८७
रायाहिट्ठिया	२४४
रायाहीणकज्जा	२४४
रायाहीणा	२४४
रिड्ढ्वेय	११४
रिड्ढ्वेयविणासकर	३०८
रिड्ढ	२९, १८३
रिड्ढा	२१
रिड्ढत्थिमियसमिद्धा	२५१
रिड्ढ्वेद	१७०, २५६
रुत्तियं	१३८
रुट्ठणाहिं	३३५
रुट्ठणियाहिं	२७१
रुक्ख	२३, ३३, ४१, ६४, ७७, २१३, २१४, २४७, २५३, २५४

विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः	विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः
कवलडालय	९८	रेवयगउचय	१०८
कम्बलसहस्वार्ति	६१	रेहत	१४
कम्बोद्देश	६६	रोणति	२७५
कट्ट	६२, ८९, २४६, २७१, ३०४, ३३२, ३३३, ३३५	रोणमाणा	२५४
कट्ट	८०, १५७, १९५, २०२	रोणमि	४३, १६०, २२२
कट्टमदे	४६	रोग	२३२
कण्ठमणिमय	४९	रोगानक	१२५, २३०
कण्ठमय	४९	रोगावादी	११९
कण्ठिणीपामोक्ता	१०८	रोगायक	४८, ७५, १२६
कण्ठी	१४५, १६३, १६४, २८४	रोमियाण	२२८
कण्ठ	१७, ५२	रोदा	१०४
कहिर	११६, १५७, १७१, २१५	रोममुद्र	१५
कहिरकय	११६, १७१	रोयति	२५४
कृत्य	१०	रोयमाण	८५, ८७, १९४, २०९, ३३५
कृत्यता	३६६	रोयमाणी	४५, ५०, ५५, १९४, २०५
कृत्यकता	३६६	रोयद	२२१
कृत्यगंसि	३६६	रोयातक	२३१, २३२, २६३, ३५०
कृत्यगसिरी	२६६	रोयपुण्ण	१९९
कृत्यगावती	३६६	रोसागयधमधर्मैतमास्त निद्रुणार-	
कृत्यगे	३६६	फरसद्युस्तिर	१५६
कृत्यणवर्द्धेसप	३६६	रोहामज्ज	१७६, १७७, ३०९
कृत्यधभा	३६६	रोहिण्या	१३२
कृत्या	३५-६६	रोहिणी	६, १३५, ३६६
कृत्याणदा	३६५	रोहिणीया	१३४, १३९, १४०
कृत्य	३, ३८, ८०, १०८, १४८, १६३, १६७, १६८, १७३, १७७, १८१, २३६, २३७, २६५, २८०, २९०, २९५, २९६, ३२६-३२८, ३३१, ३३२	लउसिय	३७
कृत्यगसहस्वकलिय	४०, ५२	लंछिय	८७
कृत्यवती	३६६	लंछियमुदित	१३६, २१९
कृत्यवेत्त	९२, ३४७	लतग	७६
कृत्यादरेग	१४	लत्रेति	१६१, १६२, ३२४
रेरिजमाणा	२५३	लत्रेति	३२६, ३२८,
रेवतग	१०७	लत्रेयव्व	४७
		लत्रोद	१५४, १५५
		लकखणधजग	१०१
		लकखणधवंगणगुणोववेया	७८
		लकखारस	६३
		लकखारस-सरस-सुरत्तकिमुय जासुमण-	
		रत्तधुजीयग	२१

विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः	विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः
लज्जणिजा	१६८, १६९	लाउल्लोहयमहिय	४०
लज्जाए	३५१	लावव	३, २११
लज्जिए	१६८, २७१	लावण	१४८, १६३, १६४, १७७, २३६, २६५, २८०, २९५, २९६
लता	१०७	लावणरूव	२०७
लद्ध	३५७, ३६२	लावन्न	२९०
लद्धद्ध	१८, १०८, ११७, १२१, १२८, १५३, १६१, १६९, १७५, १९१, २२४, २५०, ३३८, ३५१, ३५८	लिङ्गणियर	६१
लद्धपच्चय	७, २४४	लिपेमाण	१३०
लद्धमतीए	३२२	लिं	९
लद्धविजया	१९५	लीलट्टियसालभजियाग	३९, ५२, २८४
लद्धसणो	३२२	लीलायतं	१०
लद्धसुतीए	३२२	लीह	१७३
लभामि	३०१	लुक्ख	७२, २०६
लयण	७९	लुगंसि	१३२
लयप्पहार	८६, ३२९	लुल्लिया	१०४
लया	२३, ३३, ६४, ७७	लूह	१२४
लयावरय	२२९	लूहेंति	५१, २७३
लयाजुद्ध	३८	लेप्प	२२७
लयापहार	८८	लेप्पकम्माण	३२५
ललिय	१६	लेसणीसु	२९४
ललियंगय	१६	लेसा	१७९, १८८
ललिया	२०४, २७५, २७६	लेस्सा	६३, ६९, २११
लवणसमुद्द	१५२, १५४, १६२, १९१, १९२, १९७, १९९, २०१, २०२, २०३, २०४, २०९, २९५, २९७, ३०३, ३१०, ३१२-३१५, ३२१, ३२४	लेहं	३८, ३०४
लवणसमुद्दोत्तार	१९२, २०९	लेहाइयाओ	३८
लवणाहिवह	१९६, १९९, २००, ३१३, ३१५	लेहियाए	२८९
लसिय	३७	लोइय	८७, २०९, २४०, ३३९, ३४६
लहुकरणजुत्त	१४९	लोए	५६, २४४
लहुकरणजुत्तजोतियं	९६	लोगंतिय	१८३, १८४
लहुयत्त	१३०, १३१	लोगनत्ता	९१
लहूसयसि	८७	लोगणाह	५
		लोगनाह	१८३
		लोगपईव	५
		लोइए	५९
		लोभ	७४, ११९
		लोभित्तए	२०४
		लोमहत्थग	८२, १५०

विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः	विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः
लोमहृत्थय	८२, २८७	वग्गण	१५
लोय	५६, ११३, १८७, २४४, ३५२, ३६०	वग्गु	१२, २६, २७, ५७, १५३, २४६, २७१
लोयगगइष्टाण	११६	वग्गुगपरिक्लिप्ता	३०२
लोयगपतिष्ठाण	१३१	वग्ग	६७
लोयणविसयाणुतास	१४	वग्गाही	१७२
लोयपज्जोयगर	५	वग्गारियपाणी	- १९०
लोया	२२९	वग्गसी	३
लोहकुसो	३३२	वच्छच्छाए	७७
लोहदड	३१५	वच्छल्ल्या	१४३
लोहमया	४७	वज्रमाण	३४०
लोहागरवम्ममाणधमधमेतघोस	१९९	वज्ररिसभगारायसंवयणे	१९०
लोहितपाणी	१०४	वग्ग	१६९
लोहियक्क	२९	वट्टए	३३४
लोहियाणि	३२७	वट्टते	६६
वइर	२३, २९, ५३, ३२४	वट्टल्लु	३८
वइरवेतियापरिगय	५२	वट्टमाण	६५, ८३, १८४
वइरागर	३२२, ३२४	वट्टमि	३७
वइरोयणरत्तो	३५५	वट्टेसा	३६६
वइरोयणिंद	३५५	वट्टकुमारी	३५८
वइस्संति	२०२	वट्टा	३५८
वंचण	७९	वट्टुति	२११, २१२
वंसा	७८	वट्टुती	१४७
वतासव	४६, २७८, ३४३, ३४७	वट्टियकुल्लवंसतत्तुक्कमि	४५
वदणवरक्कणगकलस	८	वण	३३, ६०, ६५, ६८
वंदणाए	३२९	वणत	६०, ६३
वदणिज्ज	३५४	वणकरेणुविविहदिण्णकयपसवपाओ	६५
वदति	५	वणदव	६३, ६६, ६८
वदपरिवहुए	५९	वणदवजालपलित्त	६३
वदिच्चा	३५२	वणदवजालसलित्त	६०
वदिय	१८	वणदवजालापरद्ध	६१
वस	२९०, ३२९, ३३२	वणमयूरी	९४, ९८
वक्क	१५३	वणमयूरीअंडय	९८, ९९, १००
वक्कखारपव्वत	१४१, ३४८	वणयर	६०, ६३
वक्खित्त	७९	वणयरय	५८
वग्ग	३५५, ३५६, ३६२-३६४, ३६७, ३६८	वणराई	६०
		वणलय	१७, ५२

विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः
वणसङ्घ	३३, ६०, १९५, १९७, १९८, १९९, २००, २०१, २०२, २०३, २२६, २२७, २२८, २२९, २३२, २३३
वणीमग	२२७, २४१
वण्ण	१९०, २११, २१२, २१५, २१६, २१८, २१९
वण्णओ	१, २, ३, ७, ७७, ९४, १०३, १०४, १०७, १०८, ११४, १४६, १६७, २४५, २५१, २७९, २९१, २९५, ३१०, ३२१, ३३४, ३५५, ३५७
वण्णफरिससंजुत	२२
वण्णहेउं	९२, ३४३, ३४७
वण्हिपुंगव	२९०
वण्ही	१८३
वतिपरिक्खित्त	२७५
वतिस्ससि	१९६
वत्तिया	१३५
वत्थ	५०, ८०, ८१, ८२, ८३, ९२, ९५, ९८, ११६, १३३, १३४, १३९, १६१, १७१, १८०, १८३, २३७, २३८, २६९, २८५, २८७, २९१, २९२, ३५८, ३५९
वत्थतेण	१५८
वत्थगंघमल्लालकार	२०
वत्थविहि	३८
वत्थव्वा	२५२
वत्थारुहण	८२
वत्थिकम्म	२३१
वत्थुपाढगरोइयंसि	२२५
वत्थुपाढयरोइयंसि	२२६
वत्थुविजं	३८
वदल्लियामत्ते	४८
वद्धमाणग	५४
वद्धमाणसामी	३५८

विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः
वद्धावेइ	१६९
वद्धावेति	१६६, २८२, ३०२, ३२८
वद्धावेति	२७, १७२
वद्धावेत्ता	१६९, २८७, ३०४
वद्धावेहि	२८०
वघनिमित्त	२०५
वज्ज	२५३
वज्जारुहण	८२
वमण	२३१
वम्मियकवया	८६
वयंतं	२४५
वयंता	३०७
वयण	३४, ३९, २८५, २०७, ३३१, ३३२
वयणकमल	२०७
वयणमिणं	२०५, ३०५, ३३१, ३३२
वयणसंदेस	२००
वयणार्ति	१७४
वर	९७, ३०९
वरकणग	१७
वरकमलकोमलंगी	१४७
वरगवज्जिया	३५८
वरण	६२
वरतरुणी	५३
वरपायपत्तणेउर	३२, २८८
वरपायपत्तणेउरमणिमेहलहाररइय-	
ऊचियकडगलड्डयविचित्तवर-	
वल्लययंभियमुयाओ	२२
वरपुप्फजाति	८
वरपुरिसगंधहत्थी	२९०
वरमासरासि	१५५
वरवरिया	१८३
वरहिणेतु	२१
वराह	५९
वरिस	७५
वरिसघर	१६४
वरिसारत्त	६०, ६५

विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः	विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः
वरुणा	१८३	वमुमिता	३६९
वलयवाहा	१५३	वमुल	२०६
वलयसयसडिया	१९४	वमुला	२९४
वद्रीण	३२५	वमू	१४१, ३६९
वद्वि २३, ३३, ६४, ७७, २३२, २४२		वद्व	९१
वद्विपरिगत	१०७	वद्वकरण	२५९
वद्विवियाण	२१, ६१	वद्वण्टपाए	९२
ववगयचित्त-सोय-मोह-भय-परित्यासा	३४	वद्वध	३३१
ववगयण्डाणुम्मद्वण	९२	वद्वति	३७
ववगयमालावण्णमविलेवण	२८	वद्ववर	२७०
ववगयमरोगातक	१२६	वाह्यं	३८
ववरोविण्डिया	३४४	वाठकाय	१११
ववरोविजसि	२५८	वाउदुतविजयवेजयतीपटागच्छा-	
ववरोविचए	२४७	इच्छसल्लिए	३९
ववरोवेइ	३४५	वाउल	७९
ववरोवेति	२५४	वाउल्लिटाएणतरे	६६
ववरोवेमो	३४५, ३४६	वाएणं १६१, ३२२, ३२४, ३२६, ३२८	
ववहार	१३२	वागरण	५७
वस	११९	वागुणितविमउक्कणगययरगवट्टेसगमउदु-	
वसंत	६०, १९८	फहाहोवट्टंसणिजो	२९
वसंतउज्ज	१९८	वाक्खिपरिकखेवं	१३४, १३५
वसंतमास	६३	वाणमंतर १४६, १८८, २५०, ३५५	
वसट्टमरण	३३२	वाणमंतरिंद	३८७
वसण	७९	वाणारसी १०३, १६४, १६६, ३६५, ३६९	
वसणसउवद्वामिभूते	४५	वाणिजाए	२५१
वसणुप्याहण	९३	वाणियए	३२३
वसमाण	२५३	वाणियरा	१५३, १६१
वसहि	२५३	वाणियगजण	१९४
वसही	११९	वाणियगजणितहास	१६३
वसा	१५७, २१५	वातिय	११९
वसामि	२७८	वातिय-पित्तिय-सिंभिय-सज्जिवाइय	४८
वसाहि	४९, ५४	वादी	१९०
वसित्था	३६१	वाजाह	१०५, १११
वसीकरण	२४२	वाम	५३, २८८, ३०३, ३५६
वसुधरा	३६९	वामणि	३७
वसुगुत्ता	३६९	वामद्वण	१५
वसुमती	३६६	वामपाएणं	२३४

विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः
वामपाद	३०४
वामहृथ	२८९
वामेक्ष	११७
वायणा	५७, ५८, ६९
वायणोल्लियमहृत्तुव	६६
वायवसविपुलगणचवलपरिसकिरेसु	२१
वाया	२१३, २१४
वायाइद्ध	६१
वारवारेणं	२९३
वारा	१९१
वाराति	३०९
वारिजमाणीए	२७८, ३६१
वारिणा	११५, ११६
वारिघार	५०, ५५, ११३
वाल	१७
वाला	५२
वालवंधेहिं	३२९
वालुयाकवलो	४७
वावण	२१६
वाक्ती	१९२, १९९, २००
वावरिसु	१५४
वावी	६०, ७९, १९७, १९८, २००, २२५
वावेत्ता	१३४
वास	७, ३८, ६३, ६४, ६९, ७६, ८०, ८१, ९२, १२२, १२९, १४१, १४४, १४६, १५९, १७८, १८१, १८७, २०१, २२२, २२३, २२४, २३५, २४४, २४९, २५५, २६१, २६५, २७९, २९५, २९६, २९८, ३१०-३१२, ३१८, ३२०, ३४७, ३४८, ३५६, ३५७, ३६२, ३६९
वासघर	२४७, २६९, २७०, २७३, २७४
वासघरदुवार	२७०

विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः
वाससज्जाति	१९०
वाससत	६२, ६९, १९०, ३६८
वाससयसहस्वार्ति	१४५
वाससहस्वार्ति	१९०
वासहरपन्वय	१४१
वासारत्त	१३६, १९७
वासारत्तठपन्वतो	१९७
वासुदेव	१०७, १०८, १०९, ११०, १११, ११२, २८०, २८१, २८२, २८३, २८७, २९८, २९९, ३००, ३०१, ३०२, ३०३, ३०४, ३०५-३१६
वासुदेवपामोक्व	२८४, २८५, २८६, २८७, २८९, २९०, २९१, २९२, २९३
वासुदेवमह	३११
वासुदेवमातरो	१९
व हण	२३८, ३१६, २४९
वाहणगमणं	२४९
वाहमोक्त्र	३४४
वाहियाण	२२८
विहणवियारे	७
विठल	३३, ४१, ४९, ६२, ७३, ७५, ८३, ८९, १११, १६१, १८४, १९१, १९६, २३०, २६७, २७२, २७३, २९९, ३५३, ३५६
विठलभत्तपाण	७७
विठन्वइ	२०३
विठन्वति	३०९
विठसरण्याए	४२
विह्मगिरिपायमूल	६३, ६४, ६५
विह्मणिज	१५
विकोसियधारासिजुयलसमसरिस-	
तणुयचंचलगलंतरसलोलचवल-	
फुरफुरेतनिह्मालियगजीह	१५५
विक्रति	२९०
विक्रते	१२, १९

विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः
विगाइवज	१४४
विगतसोगा	२०९
विगायधणविमलससिमंडला- गारसस्तिरीयं	२०६
विगायसुगभगाभुमयं	१५४
विगायसद्दु	२०८
विगायसोग	२४०, ३४६, ३३९,
विगसंतविसददंसियसि	१४
विगा	६७
विगुन्वियविचितवेस	३०
विगोवइत्ता	३५१
विचित्त	४३, ७२, ९२, २२१, २४२
विचित्तगोणसमुवद्धपरिकरं	१५६
विचित्तपिच्छसतचंदए	१०१
विचित्तमणिरयणकोट्टिमतले	१५
विच्छद्दुइत्ता	३५१
विच्छद्दुमाण	३४२
विच्छुय	१५६
विनय	१८, २७, ३४, ७६, ७८, ८४, ८६, ८७, ८८, ८९, ९१, ९२, ११०, १११, १४१, १५३, १७२, १७८, २८०, २८२, ३३७-३३९ ३४८
विजया	८८, ३६९
विजं	२९५
विज्जा	३, २९४
विजाहर	१०७, ११२
विजाहरकन्नगा	१९३, १९४
विजाहरगती	२९५
विज्जाहर—चारणजंभगे	४२
विजाहरजमलजतजुत्तं	५२
विजाहरजमलजुयलजतजुत्तं	४०
विजाहरी	२९४
विज्जुते	१५४
विज्जुलयाचंचल	४५
विज्जुहृत	६८
विज्जू	३५६, ३६८

विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः
विज्जुसिरी	३६३
विजो	३०१
विज्ज्ञाय	६८, २४८
विट्ठे	१६८
विणएह	३२९
विणट्ठ	२१६
विणट्ठदेवउल	७७
विणय	३, ५, १८, ७४, ११५, १२७, १४३, १६१, २०१, २५०, ३२५
विणयपडिवत्ती	३०४
विणयमूल	११५, ११७
विणयमूलएण	११६
विणिंति	२४, २८
विणिच्छियट्ठा	१८
विणिजामि	६१
विणिमुंचमाणी	११३
विणिम्मुक्क	२३२
विणिम्मुयंत	४०, १५५, १५७
विणिम्मुयमाण	६१
विणिम्मुयमाणी	५०, ५५, ९८
विणिहायमावन्नं	२३९
विणिहायमावन्निय	२४०
विणीए	७६, २६१, २९३
विणीत	७५, १४७
विणीयसि	३४
विणीयदोहला	३३
विणीयार्हि	३७
विणेमाणी	३३
विणेहिंति	२८
विण्णय	१०१
विण्णयपरिणयमेत्ते	१२, १९
विण्णवणा	४७, ४८, ११०, ३४९
विण्णवित्तए	४७
विण्णाय	३१५
विततपक्ख	१५४
वितरति	३१४

विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः
वितिकृत	१२
वितिगिच्छसमावर्ण	९९
वितिगिच्छिया	१७१
वितिमिर	५४, १४५
वित्ति	३५, १०४, २३३, २६२
वित्थिण्ण	३१३, ३१४
वित्थिण्णविपुलबलवाहणे	१२, १९
विदितजणणिगामपवेसा	३३६
विदिन्न	११०
विदिन्नलुत्तचामरवालवीयणिया	९५
विदिसा	२०५
विदुर	२८३
विदेसगमण	९५, २७१
विदेसत्थ	७९, १३२
विदेसपरिमडिय	३७
विदेह	१६६, १६९, १७१, १७५
विदेहराय	१५१
विदेहरायकन्नगा	१६४,
विदेहरायवरकण्णगा	१७०, १७१
विदेहरायवरकण्णा	१७३, १७७
विदेहरायवरकन्ना	१४८, १५१, १६२,
	१६६, १७२, १७६,
विदेहवरकण्णा	१७४
विदेहवररायकन्ना	१६१, १६८
विदेहानणवय	१५१
विह्व	१९४
विद्धंसणधम्म	३४३
विद्धंसेमाण	३३८
विधुणामि	२०२
विन्नयपरिणयमित्त	२३२
विपरिणामित्तए	२०४
विपरिणामेत्तए	१५९, १६०
विपलायमाणी	१९४
विपुल	२०, ३४, ७२, ७४, ७६, ८०,
	८१, ८२, ८४, ८७, ८८, ९१,
	९२, ९५, ९६, ९७, ९९, १०१,
	१०८, ११५, १२६, १२७,

विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः
	१३२, १३३, १३६, १४८,
	१४९, १५२, १६१, १६८,
	१८०, १८२, २०१, २१६,
	२२०, २२२, २२४, २२७,
	२३७, २३८, २४१, २४३,
	२५१, २५३, २५५, २५६,
	२५७, २६८, २६९, २७४,
	२८५, २९१, २९२, २९८,
	३४०, ३४२, ३४६, ३५९
विपुलकुलसमुन्भव	६९
विपुलधण	१३९
विपुलपणियमंडमायाए	१९४
विपुलभोगसमितिसमण्णागय	३१६
विपुलमणि	९१
विपुलाति	९१, २०१, २०९
विप्पओग	४५, २६७
विप्पकिरेमाण	३४२
विप्पजहाय	११७, २०३, २०४, २७१
विप्पडिघाय	३५४
विप्पडिवन्न	२२५, २३३
विप्पमुक्क	३५०
विप्परद्ध	६२
विप्परिणयं	२४६
विप्परिणामित्तए	२४५
विप्परिणामेत्तए	२०९
विप्पलाङ्गथा	३४२
विप्पलायमाण	६७
विप्पवसिय	७९, १३२
विप्पिय	२९५, ३०९, ३१३, ३१५
विन्वोयकलिय	१६८
विन्वोयविलसिय	२०७
विभजमाण	५७
विभूसिया	२५७, २८०, २८२, २८६, २८७
विमलसलिलपुन्न	५३
विमला	३६६
विमाण	१९, १४५, १४६, १५९, १८३,
	२२४, २३५, २७९, ३६७-३६९

विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः	विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः
विमाणपत्थ	१८३	विस	२४७
विमाणवरपुंडरीय	२९	विसंघट्टिए	१६५, १६६
विमुक्कवंधण	१३१, १५४	विसजितसेय	२२९
विमुक्कसंघिन्नघणा	४४	विसजिया	१८०, ३१४
विग्गय	२१८	विसजेमि	२४३
वियगिरथा	२४४	विसभक्खण	२७१
वियगेइ	२४४	विसभूय	२५७, २५८
वियंगेति	२३९	विसम	७९
वियंमति	३११	विसमगिरिकडकोलंबगसन्निविट्ठा	३३६
वियट्टमाण	६५	विसयपडिक्कल	४७, ४८, ११०
वियडी	६०	विसयहेउ	९२, ३४७
वियर	३३, ६०, १०७, ३०३	विसयाणुलोम	४७, ४८, ११०
वियरए	३२७	विसाएमाण	३४०
वियसितसयपत्तपुंडरीए	३९	विसायणिज्ज	२१६
वियाणिय	३७	विसालकुच्छि	१५५
वियाल्लचारी	३९, १०४	विसालवच्छ	१५५, १५७
विरस	१२४	विमुज्झमाणी	६३, ६९, १७९, १८८
विरह	७९, १७६	विमुद्ध	१४५
विराड	२८४	विमुद्धपितिमातिवंस	१४५
विराल	६७	विसेसे	९५
विराहगा	२१३, २१४	विस्संभघाती	७९
विरिंचति	१६७	विस्सरति	२००
विरुद्ध	२५२	विस्साएमाणा	२८५
विरेयण	२३१	विस्सुयजस	२९४
विल्वमाण	८७, १९४, २०८, २०९, ३३५, ३४४	विहग	१७, ५२
विल्वमाणी	४५, ५०, ५५, १९४, २०५	विहरति	४, ५, १२७, १२८
विलिए	१६८, २७१	विहरमाण	४, १२४
विह्नुंपामो	३४०	विहरह	१७८
विलेवणविहिं	३८	विहराहि	४९
विवज्जमाणी	१९४	विहरित्तए	२७५, ३२०, ३६१
विवज्ज	१९५	विहरेजाह	१९८
विवर	१०९	विहसिय	२०७, २९६
विविधसावयसयाठलघर	२०६	विहाडिय	२७०
विविह	७५, ११९, २२९	विहाडेति	३४१
विविहसत्थकुसल	१७	विहि	१८७
		विहुर	७९

विशिष्टशब्दाः

पृष्ठाङ्काः

विह्वणा	२९६
वीङ्जमाणा	३२, ३०२
वीङ्जमाणी	३२
वीङ्गहारसततालिया	१९४
वीङ्गवत्ता	७६
वीङ्गवयमाणा	१८१, २०२
वीङ्गवयमाणा	३०
वीङ्गवयमाणी	१९६
वीणा	३२५, ३२७
वीतिकंत	८२, २२२
वीतिवतिउं	२९५
वीतिवतिता	३१४, ३१५
वीतिवतिस्सति	९३, २१०
वीतिवयति	२०४, २०९, ३१३
वीतिवयमाणा	२०३, ३१२
वीतीवतिस्सति	२५४, ३४७, ३५४
वीतीवयमाणा	१०६, २३४
वीयणग	४५
वीयसोग	१४१, १७८
वीर	१२
वीरपुरिससाहस्ती	२८०
वीरसाहस्तीण	१०७
वीरसेणपामोक्ख	१०७, २८०
वीरासण	७१, ७२
वीरिय	७३, १६०, २९०
वीस	१४३, १८९, १९०
वीसइम	१४३
वीसंमवायग	३३८
वीसतिम-वीसतिमेणं	७२
वीसतिमाओ	१९०
वीसत्य	११, ९७, १८२, १९५, २३७, २६६
वीसमउ	२५३
वीसमति	२५३.
वीससापरिणया	२१७, २१८
वीसाएमाण	९८, २२०
वुगाहेमाण	२१८

विशिष्टशब्दाः

पृष्ठाङ्काः

वुडु	१७३, २५२
वुत्त	५०, ५४, ५५, ८६, १०९, १११, ११२, २३७, २४१, २४२, २४४, ३१४
वुत्था	१७९
वुप्पाएमाण	२१८
वूह	७, ३८
वेइय	१७६, २०२
वेउज्विय	१९०
वेउविवयसमुग्घाय	२९, ३१, १८३, १९९, २०६, ३०९
वेएमाण	६९
वेग	६६, ६८, २९५
वेगितं	१०५
वेळ	२२७, २३०, २३१, २३२
वेज्जपुत्त	२२७, २३०, २३१, २३२
वेढिम	५२, २२७
वेढेमाण	१३०
वेढो	३०८
वेणइय	७, २६, ११३
वेणुदेव	३६५
वेतिय	३४, ५२, ८५
वेत्तप्पहारेहिं	३२९
वेदणा	३५३
वेम्भार	२२५
वेम्भारगिरिपायमूलं	२६
वेम्भारगिरिकडगतडपायमूल	३३
वेम्भारगिरिकडगपायमूल	२३
वेम्भारगिरिपायमूल	३३
वेम्भारगिरिप्यवाततड-कडगविसुक्क	२१
वेम्भारपव्वए	३१
वेमाणिया	१८८
वेय	३
वेयडुगिरिपायमूल	५८, ६०, ६४
वेयडुगिरिसागरपेरत	१०८
वेयणा	६२, ६९, ९१, १२५, २५९, ३५३

विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः	विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः
वेयणिज	१९०	संकामणि	२९४
वेयालिं	३१६	संकामेति	१६१
वेयावच्च	१४३	संक्रित	९९, १००
वेयावच्चकर	१२७	संक्रिया	१७१
वेयावडिय	७५, १२७	संक्रिलिस्संति	४३
वेरमण	११६, १५८	संकुचियथोरपीवरकर	६१
वेरिय	८८	संकुल	१०९
वेरुलिय	२९	संख	२३, ५३, ११५, १४५, १६४, १६६, १६७, ३०८, ३१२
वेरुलियविमलदंढ	२३, ५३	संखउलविमलणिम्मलदहिघणगो-	
वेलाउले	३१२	खीरफेणरयणियरप्पगासे	५८
वेसप्पसंगी	३३६	संखसद	३०८, ३११, ३१२
वेसमण	४१, ८०, १४१, १५७, १८१, १८२	संखसदसामायारिं	३१२
वेसमणवर	८२	संखसमय	११४, ११५
वेसमणपडिमा	८०, ८२, ८४	संखसिलप्पवालरत्तरयणसत्तसार-	
वेसविहारकयनिकेया	२७६	सावतेजे	४७
वेसागार	७९	सखिज्जाइ	१८३
वेसाघरएसु	३३६	संखिज्जातिं	२०३
वेसासिए	४५	संखिचविउलतेयलेस्स	४
वेहाणस	२७१	संखोभिज्जमाणी	१९३
वेहास	१५८, १९६, २०३	संगम	३३, ६०
सइयाण	१०३	संगयगयइसिय	९५
सइरप्पयारी	३३६	संगयगयइसियभणियचेद्धियविलास-	
सउण	१४५	सलाखुल्लावनिउणजुत्तोवयार-	
सउणरुत्तपजवसाण	३८	कुसला	५३
सउणरुय	३८	संगाम	३११
सउणि	२८३	संगार	९५
सए	१३, ८२, ८५, ८९, ९०, ९९, १२३	संगिण्हिताण	३०
सएणं	६४, ८९, ९०, ९४, २१७, ३१५	संगोवगा	३४५
सएसु	२८५	संगोवमाणी	९४
सएहिं	१०४, १४२, १८०, १८३, २००, २८४	संगोविज्जमाणा	२२७
संकप्प	२७, १३३, १३४, २१८, २२१, २२५, २३२, २३३, २३४, २३८, २४१, २४३, २४५, २४९, २५१, २५९, २७६, २९५, ३११	संगोविया	१३६
		संगोवेइ	१३३
		संगोवेमाण	१०१, १३५, १३६, २३९
		संगोवेमाणी	९९, १३३, १३४, २३९
		संगोवेहि	२४०
		संघट्टिय	६०

विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः	विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः
संचाङ्गम्	३२५, ३२७	संजोष्यन्व	१४७
संचाड	६, २४१, २७४	संजोग	२३७, २६७
संचाडिबद्धियाए	२७५	संजोतिम्	५२
संचाढेह	१६५	संज्ञन्मरागवण्ण	६३
संचातिम्	२२७	संज्ञन्मरागसरिसे	४५
संचरणावरणिओवयणुप्पयणिलेसणीसु	२९३	संज्ञा	१०४
संचाए	१११	संज्ञाकालसमय	१७७, २१९
संचाएह	२०९, ३४३, ३४४	संडासगं	१६९, १७०
संचाएति	४८, १०५, २३२	सत	१५, ५४, १०५, १०६, १५९, २०९, २१९, २२१, २३२, ३१४, ३४३, ३४४
संचाएमो	३४५	संतियं	३५२
संचारैति	३२४	सतुयट्ट	२२७, २२९, २८५
संचालिजमाणी	१९१, ३२१	संथवए	२९४
सचिद्धति	३५२	संथार	१२६, १२७, १२८
संचुणियकट्टकूवरा	१९४	संथारग	१२५, १२७, १२८
संचेहेमाणी	९४	संथारय	११९
सछन्न	७७	सदमाणीगया	१०९
सछन्नपत्त	२२६	संदिसउ	३००
सछन्नपत्तपुप्फपलासे	१०३	संदिसतु	९७, २३७, ३१६
संछुन्ममाणी	१५४	संदिसह	५०, ५४
संछूदा	३२२, ३२५	सदिसाहि	३०
संजत्तए	३२५	संधारिए	६८
संजत्तग	१६१, १६२, ३२५	संधारित	६९
संजत्ताणावावाणियगा	१५२, १५५, ३२१, ३२२, ३२४, ३२८	संधि	१६५, १६६
सजत्तावाणियगा	३२४, ३२५	संधिन्हेयए	७९
संजम	४, ५, ५६, ७०, ९१, १०८, २४१, ३१८, ३५५, ३५६	संधिन्हेयगाण	३३८
संजमभयउन्वेयकारियाहिं	४७	सधुक्केति	३४६
संजममातिए	११९	सनिहियपाडिहेरे	१४९
संजमितव्व	५६	संनिसन्नो	२२७
संजातभय	६१, ६३, १०४, २००, २४६	संपउत्त	४१
संजायकोउह्छे	५	संपत्त	६, ३६, ४२, ७४, ९२, १३०, १३२, १५८, १९१, २१५, २३४, २६०, २८८, ३१४, ३३३, ३५४-३५६, ३६२, ३६४, ३७०
संजायविठणराए	२०७	संपत्तदाहेला	३३
संजायभया	१५७, २०१, ३२२	संपत्थिया	५४, १८५
संजायसंसए	५		
संजायसुहे	५		
संशुत्ते	२४४, ३३९		

विशिष्टशब्दाः

पृष्ठाङ्काः

सपरिवृद्ध	१६, ८०, ८३, ८४, १०८, ११०, ११५, ११७, १२२, १२४, १७१, १७२, १७५, १८३, २२५, २३४, २३८, २४५, २५५, २६६, २६८, २८१, २८३, २९२, २९३, ३०२, ३५१, ३५५, ३५६, ३५८, ३५९
-----------	--

संपलगा	१७५, ३०६, ३०७, ३४२
--------	--------------------

संपलत्ते	८७
----------	----

संपलियंक्रनिसण्ण	७४, २५९
------------------	---------

संपाठणिस्सामो	३४६
---------------	-----

संपावणट्ठयाए	३४७
--------------	-----

सपाविठकाम	७४, २३४, ३५७
-----------	--------------

संपाविच्छए	३४५
------------	-----

संपाविहिह	३४५
-----------	-----

सपिंडियदरियभमरमहुकरिपहकर	
--------------------------	--

परिलिंमतलप्ययकुसुमासव-	
------------------------	--

लोलमधुरगुजतदेसभाएसु	२२
---------------------	----

संपुच्छिय	१३८
-----------	-----

संपुण्ण	२०
---------	----

संपुण्णडोहला	८३
--------------	----

संपुण्णदोहला	३३
--------------	----

संपुन्नो	४४
----------	----

संपेसिया	१७६
----------	-----

संपेहेति	२२५, २५०, ३५७
----------	---------------

संपेहेसि	५८
----------	----

संनधि	८०, ८३, ८७, ८९, १०६, १३३, १३४, १३६, १३७, २५३, ३५९
-------	---

सबद्ध	१३
-------	----

सबपामोक्ख	१०७, २८०
-----------	----------

सबाहसहस्समंडिय	२९४
----------------	-----

सबुद्ध	१२२
--------	-----

संबोहण	१८३
--------	-----

संबोहिण	१८४
---------	-----

संबोहेसि	२४३
----------	-----

विशिष्टशब्दाः

पृष्ठाङ्काः

संमत	२५, २७४, ३५२
------	--------------

संभगा	३०९, ३१४
-------	----------

संभगाकूवतोरणा	१९४
---------------	-----

संभगतोरण	३१२
----------	-----

संभगह	१७९
-------	-----

संमारियपुव्वजातीसरणे	६९
----------------------	----

संमारेंति	२२१
-----------	-----

संमत	८५
------	----

समुच्छिष्ट	८४, १९२, ३२१
------------	--------------

संमेयसेलसिहर	१९०
--------------	-----

संरक्खणा	३४५
----------	-----

संलवंति	२४६
---------	-----

संलवति	२७
--------	----

संलवमाणा	२४६
----------	-----

संलवमाणी	११
----------	----

संलवेंति	५७
----------	----

संलेहणा	७५, ७६, ९२, १२२, १४५, २४४, २४९, २७९, ३२०, ३४७, ३६२
---------	--

संलेहणाञ्जसणाञ्जसिते	७५
----------------------	----

संलेहणाञ्जसणाञ्जसिय	७३
---------------------	----

संलेहणाञ्जोसणाञ्जसिय	३१९
----------------------	-----

संवच्छर	१३६, १३७, १३९, १४४, १८३
---------	----------------------------

संवच्छरपडिलेहणा	१५१
-----------------	-----

संवच्छरावसाण	१८०
--------------	-----

संवट्ठइ	६१
---------	----

संवट्ठण	७९
---------	----

संवट्ठिय	६७
----------	----

संवट्ठिज्जमाणा	१३५, २२७
----------------	----------

संवट्ठिय	५५, १३६, १४०, २४५
----------	-------------------

संवट्ठेति	१३३
-----------	-----

संवट्ठेमाणी	१३४
-------------	-----

संवट्ठेइ	१०१
----------	-----

संवट्ठेहि	२३९, २४०
-----------	----------

संवहमाण	२२९, २३२, २३३
---------	---------------

संवासावेति	२१९
------------	-----

विशिष्टशब्दाः

पृष्ठाङ्काः

संवाहणा	१५
संवाहिण	१५
संविभाग	८८, ८९, ९१
संवृद्ध	१९५, २०१
सवेग	७३
संसत्त	१२६, २१६, २७९, ३६२
संसत्तविहारी	१२६, २७९, ३६२
संसार	६८, १२३, १७९, १८०, २०८
संसारकंतर	९१, २०८, ३५४
संसारमउन्विगा	५५, ११२, १२३, १७९, १८०, २२२, २४३, ३१७, ३१८, ३५९, ३६०
संसारमयुन्विगा	११०
ससारवोच्छेयकर	५६
ससारसागर	२०८
ससारिय	१५३
ससारैति	१०४
संसारेति	९९
संसुद्ध	४७
सहिच्चा	१४२
सकदक्वदिट्टि	२०७
सकम्मसंनुत्ता	१३४, १३७
सकम्मसपउत्ता	९९, ९५, २५७
सकलुसा	२०५, २०८
सकुसिएसु	२१
सकोरेंट	१५०, १७५, २८६, २८७
सकोरेंटमल्ल	१७५
सकोरेंटमल्लदाम	१६, २३, ३२, ४२, ५३, २३४, ३०२
सक	१०६, १११, १५९, १६०, १७०, १८१, १८२, १८४, १८५, १८७, २००, ३५५, ३६९
सकराण	३२६
सकवयणसंदेस	१८७, १९६, १९७, १९९
सकस्सासण	१८०
सकार	१६३

विशिष्टशब्दाः

पृष्ठाङ्काः

सकारणिजे	३५४
सकारिय	१८
सकारियसम्माणियपडिविसजिए	२८
सकारेति	२७, १८०, २३७, २५५, २८२, २८४, २८५, २९३, ३०१, ३१६, ३४०
सकारेत्ता	१३३, ३५९
सकारेहि	२४५
सखिखिणियाइं	१५९, १८३
सखिखिणीयाइ	३०
सगजितसफुसितसविजुता	३१
सगजिय	२१, ३१
सगडवूह	३८
सगडसागत	१३९
सगडी	१६२
सगडीसागड	१३९, १४०, १६१, १६६, २५१, २५३, २५४, २५५, ३२४-३२६
सगडीसागडय	१५२
सगा	२९७
सगाइ	१८०
सगाओ	६२
सगाण	९९
सगेवेज	८६
सगा	११५, ११६, १७१
सचित्त	४२
सच्च	३, ४७, २११
सच्चोवाए	१४९
सच्छंदमती	२७८, ३३६, ३६१
सच्छंदविउन्विगाभरणघारी	१८५
सजखार	२१९
सजजुण	२१
सजजति	२५४, ३२९, ३५४
सजपुढवी	११५
सजह	१७८
सजियखार	११६
सजीवं	३८, ३४०

विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः
सज्जति	३२४
सज्जेह	११०
सज्जमाय	२४१, २५८, ३१९, ३५३
सट्ठि	७५, ७६, ९२, १०७, १२२, २४४, २८०
सट्ठितंतकुसल	११४
सडण	१७८
सडणपडणविद्धंसणघम्म	४५, ४६, ४७
सट्ठियंसि	३२
सण	१९८
सणकुमार	७६
सणाह	१८२, २२८
सणिच्छरगारकुल्लियमज्झभागत्थ	३०
सणिय	७३, ७४, ७५, १०४, १०५, १०६, १२२, १५९, १६८, २०७, २३४, २४६, ३१९, ३५१
सण्णद्ध	१७५, ३०६, ३४०
सण्णवणा	४७, ४८, ११०, ३४९
सण्णवित्तए	४७
सण्णाहियाए	३०२
सण्णिजाइस्सरण	१७९
सण्णिपुब्बे	६९
सण्णिवेस	२७५
सण्णिसण्णे	२६, ३५, १६८, २२९, २८५
सण्णी	२६३
सण्ह	३९
सण्हबहुमत्तिसयचित्तट्ठाण	१७
सतसाइस्सी	१८९
सतार्ति	२९५
सति	२००
सतिए	३५, १०२
सतिमं	२९६
सत्तुरग	३१३
सत्तेरा	२६५
सच्च	५६, ६४, ६७, ७०, ११५, १४४, १७९, १८३, २१९, २५९, २९०, २९५, ३५६, ३६९

विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः
सत्तगपतिट्ठित	५९
सत्तगपतिट्ठिय	६३
सत्तच्छयाइ	२८९
सत्तट्ठ	९७, १५९, २०३, ३५६
सत्तट्ठनलप्पमाण	१९६
सत्तट्ठनलप्पमाणमेत्ताति	१५८, २०३
सत्तट्ठ पदाति	२३७
सत्तण्ह	१४२
सत्तम	७२, १३२, १४०, १४१, २६३, २८३, ३५३, ३५५, ३६७, ३६८
सत्तमसत्तयंसि	२१९
सत्तमासियाए	७१
सत्तरत्तं	२१९
सत्तरसम	३२१, ३३३, ३३४
सत्तराहंदिय	६२
सत्तसइय	६३
सत्तसिक्खावइय	२३३, २४२, २५०
सत्तसिक्खावतिय	२२२
सत्ताणुक्कपा	६८
सत्तिवण्णकउहो	१९८
सत्तुपक्ख	४९
सत्तुत्तयसहसमाणावमहग्ग	२९०
सत्तुत्तसहे	४, १०, ५९, ६४
सत्थकोसहत्थगय	२३१
सत्थणिएसु	२१
सत्थणिवेस	२५३, २५४
सत्थनिवेस	२५४, २५५, ३२४
सत्थपरिणया	१२०
सत्थवज्झा	२६३
सत्थवाह	१६, ७७, ७८, ८०, ८१, ८३, ८५, ८६, ८७, ८८, ८९, ९०, ९१, ९२, ९३, ११२, १३२, १३३, १३७, १३९, १६१, १९१, २५१, २५२, २५३, २५४, २५५, २६५, २६६, २६७, २६८, २७१, २७२,

विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः
२७३, २७४, ३३४, ३३५, ३४०, ३४१, ३४३-३४७	
सत्यवाहदारगा	९४, ९५, ९६, ९७, ९९, ३३४
सत्यवाहदारय	१००, १०१, १०८, १३२, १९१
सत्यवाहपमितीर्णं	१७०
सत्यवाहपमितीर्णं	१०८
सत्यवाहपमितीओ	२८०
सत्यवाहपमितीण	१७३
सत्यवाहपमितीहिं	२१६
सत्यवाहपमियओ	२१६
सत्यवाही	८१, ८२, ८४, ८५, ८७, ८९, २६४, २७०
सत्योवाडण	२७१
सदन्विवणं	२९४
सदेसगमणं	२४९
सदेसणेवत्यगहियवेस	३७
सद्	८०, ८६, ९८, १०८, १०९, ११२, १५९, २७२, २९०, ३०९, ३२६-३२९, ३३२, ३४१
सद्देही	३३७
सद्देहि	२७५
सद्देहमाणा	२५४
सद्देहामि	४३, ९२, १६०, २४२, ३५९
सद्देवितं	४९
सद्देवेति	५२, २९२, ३०५, ३१६
सद्देवेत्ता	२७०, २७२, २७३, २९९, ३१८
सद्धिं	१०८, ३०६-३०८, ३१०, ३१५, ३३४, ३४१, ३४३
सद्धेयं	२४८
सन्नद्ध	२८१, २८४, ३०६, ३०७, ३४२
सन्नद्धन्नद्ध	८६, ३०२, ३४३
सन्नाहियं	३०२
सन्नाहेह	३२, १७५
सन्निनाईसरण	६४

विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः
सन्निपुण्व	६४
सन्निवह्य	६४, ३०९, ३१२,
सन्निवह्यंसि	६५
सन्निवण्णाओ	१४६
सन्निवाह्य	११९
सन्निवाडिय	३१२
सन्निविट्ठ	९४
सन्निवेस	४९, १५०
सन्निषणा	१६, १२३, १४६
सन्निषन्ना	९४, १८५
सपच्चवाय	१९१
सपरिवारारहिं	३५६
सपरिसा	२२४
सपुत्तय	२८३
सपुत्ते	३४७
सपुरवलवाहण	३०३
सप्प	१९९
सप्पणयसरलमहुरभणिण	२०७
सप्पणयसरलमहुराति	२०७
सप्पिवासा	१५३
सफुसिय	३१, ४५
सफुसियसविज्जुया	३१
सवरी	३७
सवल	३१६
सग्भिन्तरवाहि	१८४
सग्भिन्तरवाहिरिय	१०९, १४९
सन्भूत	२१९, २२१
सन्भूय	२२१
समडमत्तोवगरणमायाए	१२६, १६६, १६९
समा	७९, १०८, १०९, ११९, १५९, २२४, २३२, २३३, २८२, ३०२, ३३६, ३६८, ३६९
समततो	२९४, ३०१
समंता	८६, १०४, १०५, १०६, १०९, १७६, १८४, २०३, २६०, २७०, २९९, ३४४, ३४५
समंतामगगणवेसण	२९८

विशिष्टशब्दाः

पृष्ठाङ्काः

समखुरवालिहाणसमलिहियतिक्ख-

सिंग

९६

समच्चउरससंठाण

१९०

समजिणित्ता

१३०

समटे

११६, १३७, २१६, ३११

समण

३, ४, ५, ६, ४२, ४३, ४४,
 ४५, ४७, ५५, ५६, ५७, ५८,
 ७०, ७१, ७२, ७३, ७६, ७७,
 ९२, ९३, ९४, १००, १०३,
 १०७, १२०, १२८, १२९,
 १३०, १३१, १३२, १३८,
 १३९, १४०, १४१, १८२,
 १९०, १९१, २०८, २१०,
 २११, २१२, २१३, २१४,
 २१५, २२३, २२४, २२७,
 २३४, २४१, २४८, २५०,
 २५१, २५४, २५५, २६०,
 २६१, ३१८, ३२०, ३४४,
 ३४६, ३५५, ३५६, ३६२, ३६४

समणगुणमुक्कजोगी

३५१

समणत्तगणिब्भच्छित्ते

३५१

समणत्तगणिव्विण्ण

३५१

समणत्तणपरितते

३५१

समणधम्म

५४

समणसंपया

१८९

समणसाहस्सी

१०८, १८९, ३५८

समणाउत्तो ।

१००, १०२, १०५, १०६,
 १२८, १२९, १३८, १३९,
 १४०, २०८, २१०, २११,
 २१२, २१३, २१४, २५४,
 ३२८, ३२९, ३४३, ३४७,
 ३५३-३५४

समणी

९२, १००, १०२, १०६, १३८,
 १३९, २४२, २७५, २७७, २७८,
 ३२८, ३२९, ३३२-३३४,
 ३४४, ३४७, ३४८, ३५४,
 ३५६, ३५७, ३६१, ३७०

विशिष्टशब्दाः

पृष्ठाङ्काः

समणुगच्छति

२४६

समणुगच्छमाण

३४३

समणुगम्ममाणमग्गा

३३

समणुवद्ध

९४

समणुभूय

६४

समणोवासग

१५९, १६०, १६१

समणोवासय

११४, ११६, १५२, १५७,
 १५८, १५९ १८९, २१५,
 २२२, २२४, २५०, ३४९

समणोवासिया

२४३

समण्णेइ

२०७

समतलपतियाए

२७५

समनाल

३८

समतिकंत

६०, ६७

समतिच्छमाण

१५४

समतिच्छमाणी

२९०

समतीरा

२२६

समनुरगेमाणा

१५७

समत्तनालभिरामे

१५

समत्थ

५८, २०६

समप्पंति

३५४

समय

९४, १००, १०३, १०७, ११३,
 ११४, ११५, १३०, १३२,
 १४७, १४८, १६३, १६४,
 १६७, १७०, १८०, १८३,
 १८४, १८७, १८८, १९१,
 २१०, २११, २१३, २१५,
 २२२, २२३, २२४, २३३,
 २३६, २४१, २५५, २५६,
 २५७, २७४, २७९, २९५,
 २९७, ३१०, ३१८, ३३४,
 ३४६, ३४८, ३५५, ३५८,
 ३६३-३६५, ३६७-३६९

समयनिवद्ध

१७९

समरसयसंपराय

२९४

समाण

५४, ५५, ५६, ६९, ७१, ७३,
 ८५, ८७, ८८, ८९, १००,

विशिष्टशब्दाः

पृष्ठाङ्काः

विशिष्टशब्दाः

पृष्ठाङ्काः

	१०२, १०४, १११, ११२,
	११३, ११७, १२३, १३५,
	१५४, १७०, १७५, १८४,
	२०८, २१२, २१३, २१४,
	२१७, २१८, २२४, २२५,
	२२६, २३२, २३४, २३७,
	२४८, २५९, २६०, २६७,
	२७३, २७४, २९६, २९८,
	३०१, ३०४, ३०५, ३०९,
	३२९, ३३५, ३४३, ३५२,
	३५३
समाणा	५३, ६८, ८६, ९५, ९८, ९९,
	१०५, १०६, १०९, १२६,
	१६६, १६९, १७१, १७४,
	१७६, १७७, १८०, १९१,
	१९२, २००, २०९, २३७,
	२४१, २४४, २५३, २५८,
	२५९, २८५, ३०७, ३१४,
	३१९, ३४५, ३४६
समाणी	१०, ७३, ८०, ८१, ८३, ९१,
	१०१, १०९, १५३, २०१,
	२४२, २४३, २६२, २६३,
	२६९, २७०, २७५, २८२,
	२९५, २९७, २९८, २९९,
	३०१, ३१६, ३५८, ३५९,
	३६२
समाधिपत्त	२६०
समाससति	३१४
समासासेइ	२८, २७१
समासासेति	२६
समाहया	२५०
समाहि	१४३
समाहिपत्त	७५, ७६, २४४, २६१.
समित	१५२
समिय	३२६
समुक्खित्त	३४०
समुट्टिए	३३७

समुत्तजालाकुलाभिरामे	२८२
समुदय	८७
समुदीरेमाण	३२७
समुद्द	१५३, १६०
समुद्दकूल	२१३
समुद्गरवभूय	३४१, ३४२
समुद्गवात	१५३
समुद्गविनयपामोक्ख	१०७, १०९, २८०,
	२८१, २८२, २८३, ३०२
समुप्यजित्था	५७, ९४, २२१, २३२,
	२३४, ३११, ३१४, ३५७, ३६१
समुप्यण	३११
समुप्यणकोउहल्ले	५
समुप्यणससय	५
समुप्यणसट्ठे	५
समुप्यन्न	१७९
समुप्यन्नकलुणभाव	२०७
समुत्पन्नजइसरणे	१७९
समुप्पाडेत्ता	१८९
समुल्लाल्लियाहिं	३४०
समुल्लाव	८०, ८१
समुवागया	९४, २५६
समुवेक्खमाण	७
समुहाणत्ति	३०४
समुहिं	१९९
समूसवियरोमकूव	१०, ७०, २३०
समूसियसिर	५९
समेच्चा	९५
समोवतिण्	३०१
समोवतित	२९५
समोसढ	४२, ११४, १४१, १४२, १८९,
	२१०, २२४, २३३, २३४,
	२७४, ३१०, ३१७, ३४७,
	३४९, ३५०, ३५६, ३५८
समोसरण	११५, १२३, १३०, २२४,
	३६३, ३६५, ३६६, ३६८, ३६९
समोसरह	३५०

विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः	विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः
समोहणति	२९	सयसहस्व	४९, १८१, १८३
समोहणिता	२९	सयसहस्वह्मं	१६४
समोहणति	१८३, १९९, २०३, ३०९	सयसहस्वतिम	१५१, १७४
सम्मए	४५	सयसहस्वति	१८२
सम्म	५५, ६९, ७१, १९०, २१४, २३३, ३५३	सयसाहस्विय	३५, १०२, १०३
सम्मज्जिय	१३८	सयसाहस्वी	१८९
सम्मत्तपञ्चव	२२५	सया	८१, ८४, ८७, १८९, १९०, १९७, १९८, २४७, २५७, २६२, २९१
सम्मत्तो	३५४	सयाइ	१६७
सम्माण	१६३	सयाति	८७
सम्माणणिज	३५४	सर	६०, ६२, १७३, २४९
सम्माणित्ता	१३७, २६७	सरगं	३४६
सम्माणियदोहला	३४	सरगय	३८
सम्माणिया	१८	सरहविरहयविचित्तवेयञ्छमालियागं	१५७
सम्माणेति	२७, २३७, ३१६, ३४०	सरणं	३०९, ३१०
सम्माणेत्ता	१३३, २६८, २६९, ३५९	सरणदण	५
सम्माणेहि	२४५	सरद	१९८
सम्मुपाडेत्ता	१२२	सरपंतिय	६०, ७९
सय	१३२, १६३	सरम	१७, ५२
सयति	३२६, ३२७	सरमसउवगूहियाइ	२०७
सयंवरमंडव	२८४, २८९, २९०	सरमाण	२०७
सयंवरा	२८०, २८१, २८६	सरय	३३, ६०
सयंवरामंडव	२८६, २८७	सरयचदो	३०
सयंवसा	३६१	सरस	९, ५१, ६३
सयंसबुद्ध	३७०	सरसकुंकुम	२१
सयण	८०, ८३, ८७, ८९, १०६, १३६, १३७, २२७, २२९, २३३, २३४, २५३, २८५, ३५९	सरसच्छवाहवलवण्णरहए	८
सयणविह	३८	सरसरत्तचदणदहरपचंगुलितल	१५३
सयणिज	९, ११, १३, १४, १४६, २४७, २६९, २७०, २७३, २९८	सरसरपंतिया	६०, ७९, १९७, २२५
सयणीयंसि	२६९	सरसरस्स	३०९
सयति	३६१	सरसवहिरायचम्मविततऊसवियनाहुजुयल	१५७
सयपच्च	२२६	सरसवहिय	२०८
सयपाग	१५, २७३	सरससुरभिगोसीसचट्टणाणुलित्तगत्ते	१५
सयमेव	७, ५६, ३५२	सरस्सती	३६६
		सरित्तय	४०, ४६, ५३, १४८
		सरिनामया	३६४
		सरिन्वय	४०, ४६, ५३, १४८

विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः
सरिस	४६, १७३, २३७, २६७
सरिसर्पहिं तो	४०
सरिसग	१६७
सरिसपुरिसं	३१२
सरिसय	५३, १६५
सरिसलावणग्नोव्वणगुणोव्वेय	१४८
सरिसलावणगरूव्वणगुणोव्वेय	४०, ४६
सरिसवया	१२०, १२१
सरिसिया	४०, ४६, १४१, १४८
सरीर	३२, ५३, ७५, ८७, ९२, ९७, १०५, १११, १९२, २२४, २३१, २३५, २५९, २८१, २९६, ३४३, ३४७
सरीरकुसल	९०
सरीरकोट्ठागं	२१९, ३५३
सरीरग	६२, ६९, ८५, ८६, १२५, १९९, २००, २०१, २०२, २३०, २६०, ३४६, ३५०, ३५३
सरीरचिंता	९१
सरीरवाउसा	२७६
सरीरवाउसिया	२७७, ३६०, ३६१, ३६३
सरीररूव्वविणासिणिं	१११
सरीरवक्कीए	१४६
सरीरसारक्खण्णट्ठाए	९२
सरुहिर	२०८
सरेहिं	३४०
सरोग	१२५, ३५०
सललिय	२०५, २८९
सलाहणिज	२३७, २६७
सलिलगठिविप्परमाणयोरसु- वाएहिं	१९४
सलिलतलपइट्ठाण	१३१
सलिलतिकखवेग	१९३
सलिलमतिवइत्ता	१३०
सलिलावती	१४१, १७८
सलील	५३

विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः
सल्ल	२८३
सल्लइय	१३५
सल्लगत्तण	४७
सवणमाण	८६
सवणयाए	२६, ४५, ५५, ५७, २४०
सवहसाविया	२६, १३७
सविज्जुय	२१, ३१
सविभवहिययमणनिव्वुइकरेसु	३३१, ३३२
सविसेस	१३
सवीस	६२, १४५
सव्व	७५, १४२, १४७, २२९, २३५, २५८, २६०
स-वओ	८६
सव्वग	४४, ६८, ८५
सव्वंगवियमिया	१९४
सव्वंगसुदर	३४
सव्वकज्ज	७
सव्वकज्जवट्ठावए	१३२, २४४
सव्वकामगुणिय	१४३, १४४, १८२
सव्वगध	४९
सव्वगगाही	७९
सव्वज्जुई	३३, ४९
सव्वट्ठसिद्ध	२६१, ३५४
सव्वट्ठाण	२४४
सव्वतो	८५, १०४, १०५, १०६, १०९, १७६, १८४, २०३, २६०, २७०, २९८-२९९, ३४४,
सव्वत्थ	१४४, १९१
सव्वदुक्खण्णीणमग	४७
सव्वदुक्खाणं अत	३७०
सव्वदुक्खाणमंत	७६, ९२, २६१, ३५४, ३६२
सव्वदेव	१८८
सव्वपत्थिव	२९०
सव्वपाव	१५३
सव्वपुफ	४९
सव्वबल	४९

विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः	विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः
सन्वभक्त्वी	७९	ससीसोवरिय	२५९
सन्वभूमियासु	७, २४४	सस्तिरीय	१०, ११, १२, १४, १८, ७२, १४४, १९५, २४४
सन्वमट्टिय	४९	सस्तिरीयरुव	३९, ४०, ५२
सन्वमल्ल	४९	सहकारचारुहार	१९८
सन्वविराहए	२१४	सहजाया	९४, १२०, १४२, १७८
सन्वसठण	१५३	सहदारदरिसी	९४
सन्वसुमिणा	१९	सहदेव	२८३
सन्वाउय	१४५, १९०	सहपंसुकीलियया	९४
सन्वाति	२०४	सहवड्डिया	९४, १२०
सन्वातो	११६	सहसब्रवण	१८९, ३१८, ३१९, ३६७
सन्वाबाह	१२५, ३५०	सहसशुद्धेणं	५
सन्वालकारभूसिता	३६	सहसि	६९
सन्वालंकारभूसिया	९७, २३८, २७२, २७३	सहस्स	५३
सन्वालकारविभूसित	२७, ३५९	सहस्संब्रवण	१८७
सन्वालकारविभूसिया	८३, ८४, ८६, ११२, १६४, १७७, १८४, १८५, २३४, २३६, २६८, २८८	सहस्सपत्त	८२, २२६
सन्विदियगवायपल्हायणिज्ज	१५, २१६, २१९, २२०, २२१	सहस्सपाग	१५, २७३
सन्विड्ढी	३३, ४९, १५०, १७५, १८९, २४३, २६८, २८३, २८५, २८६, ३५९	सहस्सरस्सिमि	१४
सन्वोउय	९४	सहस्सलंभा	९५
सन्वोउयपुप्फफलसमिद्धे	१०७	सहस्साराणयपाणयारणच्युते	७६
सन्वोउयसुरभिकुसुमवुट्ठि	२०५	सहाए	९१
सन्वोदय	४९	सहायक्किच्च	२४९
सन्वोसहिसिद्धत्थय	४९	सहियाण	९४, १४२, १५२
सस	१०७	सहोदं	८६
ससंतेसु	६१	साइ	९९
ससंभमोवत्तियाए	४४	साडम	७५, ८१, १२७, १८०, २१७, २२०, २५७, २५८, २७२, २८५
ससक्खं	८६	साएय	१५१
ससहं	७३	साकेय	१५०
ससय	६७, ६८	सागर	१९, १७३, १९८, २६६, २६९, २७०, २७१, २७४
ससा	६७	सागरा	२६७, २६८, २७३
ससारहिं	३१३	सागरदत्त	२६५, २६६, २६८, २७१, २७२, २७३, २७४
ससि	१६, १९, १९८	सागरदत्तपुत्त	९४, ९९, १००
ससिसोमागारकंतपियदंसणा	७८	सागरसलिल	२०८

विशिष्टशब्दाः

पृष्ठाङ्काः

सागरोवम	७६, १४५, १७८, २१०, २६१, ३२०
सागार	१५८
सागेय	१४८, १४९, १५०, ३६७, ३६९
साङ्गोष्ठ	३३४
साणं	९८, १७४, ३३५
सातिम	८०
सातिरेगट्टवासनातगं	३८
सातिरेगट्टवासनायय	१०८
सातो	२३८, २३९, २४५, २६५, २६८, ३३५, ३५८
साभाविणं	११
साम	७, २३६
सामणपरियाग	७६, ९२, १२९, २७९
सामथ	४९, २४९, २९०
सामन्नपरियाग	७५, १२२, २४४, २६१, ३२०, ३६२
सामवेय	११४
सामाह्यचरित्त	१८७
सामाह्यमाइयाइं	७०, ७५, ७६, २५०, २५५, ३२०, ३६०
सामाह्यमाइयातिं	११३
सामाह्यमातियाइ	१२२
सामाणियसाहस्सी	१८३, ३५६, ३६२
सामातियमातियाति	१२४
सामि	३९४
सामिय	२०६
सामी	८५, १०९, १४९, १५१, १६२, १६४, १६५, १६६, १६९, १७०, १७४, २१६, २१७, २१८, २२०, २२१, २२६, २३७, २४०, २७२, ३००, ३०४, ३०५, ३०६, ३१२, ३१६, ३२५, ३५६, ३६३-३६५
सामुदाह्यं	२८२

विशिष्टशब्दाः

पृष्ठाङ्काः

सामुद्	१७३
सामुद्गा	२१३-२१४
सायासोक्खमणुभवमाण	२३०
सारइणं	१०९
सारक्खइ	१३३
सारक्खमाण	१०१, १३५, १३६, २३९
सारक्खमाणी	९४, ९९, १३४, २३९
सारक्खाहि	२४०
सारक्खजमाण	२२७
सारक्खया	१३६
सारण	२९४
सारत्तं	२८९
सारदनवकमल	२०६
सारस	१०७, १४९, १९८
सारस्समाइच्चा	१८३
सारहि	३०३, ३०४, ३०५
सारीरमाणसाइं	३२९
सालइय	२५७, २५८, २५९, २६०, २६१
सालतिय	२५६, २५७, २६१, २६२
सालिअक्खय	१३३, १३४, १३५, १३६, १३७, १३९, १४०
साल्लिणवट्टिण	९, ११
सालीण	१३३
सावग	९२, १००, २५२
सावगधम्म	२५०
सावतेज्ज	४७, १३९, २५६, ३४१
सावत्थी	१६३, ३६४, ३६८
सावय	१३८, १३९, १८९, ३२८, ३४४, ३४७, ३५४
सावयसयतकरणेण	६६
साविगा	९२, ३४७
साविया	१००, १३८, १३९, १८९, २७४, ३२८, ३२९, ३४४, ३५४
सास	२३०, २६३
सासग	२१
सासय	६, ५४

विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः
साहस्र	१६५, ३०४
साहित्य	२०१, २०२, ३०१, ३१०, ३१४, ३४४
साहरति	१०४
साहराहि	१८१
साहरिय	२९७, २९८, ३११
साहरेजमाणे	३७
साहसिय	३९, ७९, १०४, १९५, ३३७
साहसिय	३५, १०२, १०३, २०२
साहिया	३०३
साहीण	१९७, १९८
साहुरुव	२६१
साहू	२६१
साहेज	२५२
साहेमाण	२२७, २२९
सिंगार	५३, २०२, २०४
सिंगारागारचारुवेसा	५३, ७८, ९५
सिंघाढग	२३, ३२, ३३, ७९, ८६, १०२, १०९, ११२, ११५, १४०, १८२, २२९, २३०, २५१, २६१, २६२, २८६, २९९, ३३६
सिंघाण	१२७
सिंचमाणी	४५
सिंदुवार	५०, ५५
सिमिय	११९
सिंहलि	३७
सिक्खाविय	५६, ३३९
सिक्खावेति	३८
सिग्ध	३४, ५२, ८५, १०५, १६०, १७५, २०२, ३०८, ३१२
सिञ्जिहिति	९२, २१०, २३५, २५५, २६१, ३२०, ३४७, ३५४, ३६२
सिद्धिभाव	२०६
सिद्धिलवलितयपिण्डगत्त	६८
सिणेहपाण	२३१
सित	३२

विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः
सिद्ध	१४३, १८७, १८९
सिद्धरथमंगलोवयारकतसंतिकम्माई	१७
सिद्धविजा	१९३
सिद्धिगङ्गामधेज	३५४
सिद्धिगमणसंपावणट्टयाए	३४०
सिद्धिमग्गे	४७
सिद्धिमज्जे	५४
सिवियाओ	३१८
सिमिणजागरियं	१३
सिय	१५३, १७३
सियकुंदधवलजोण्हो	१९८
सियाळ	६७
सियाललइयखध	१५७
सिरसावत्त	११, १७, २७, ३४, ७४, ११०, १७४, २०२, २३९, २८०, २८९, ३५९
सिराओ	२२
सिरावेह	२३९
सिरि	३०४, ३१०, ३१३
सिरिघर	४९, ५०, ३०९
सिरिदामगंडं	१४६, १४९, १५०, १५१, १६३, २८९
सिरिवच्छ	५४
सिरीए	२१३, २५३
सिरीसमाणवेसाओ	२२, ९७
सिरोवत्थी	२३२
सिल	२४७
सिलप्पवाल	३४०
सिलावट्टया	३२७
सिलावट्टाण	३२६
सिलिधकलिप्पसु	२१
सिलिया	२३२, २४२
सिलियाहत्थगय	२३९
सिलोग	३८
सिव	५, १०, ११, ७२, ८०, १४४, १५७
सिवमहे	४१

विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः
सिवा	३६८
सिविया	११२
सिसुपाल	२८३
सिस्सिणिभिन्नं	२४३, ३६०
सिस्सिणियत्ता	३१८
सिस्सिणियाओ	३६९
सिह	१२२
सिहर	६०
सिहरपडर	१०७
सिहिं	१९
सीता	३४८
सीतामुहवणसडस्स	३४८
सीतोदग	२७३
सीतोया	१४१
सीधुं	२८५
सीयह	६१
सीयं	४८, १२४, ३५९, ३६०
सीयलसुरभिनिलमगरचरिओ	१९८
सीयलुक्खं	३५३
सीया	५३, ५४, ५५, १०९, ११२, १२३, १४२, १८०, १८४, १८५, १८७, २२३, २३८, २४३, २६८, ३१८
सीलजाणिया	२९०
सीलव्वय	१४३, १५८, १५९, १६०
सीस	१९६, २७६, ३६१
सीसत्ताए	११३, १२२, १२४
सीसभिकख	५५, ३५०
सीह	१९, ३०, ६७, ६८, १४१, १६०
सीहकेसर	९
सीहगुहा	३३६-३३९, ३४१-३४३
सीहनिक्कीलिय	१४३
सीहासण	२०, ५१, १२३, १७२, १८४, १८५, २२४, ३५६, ३५७, ३६४-३६९
सीहासणवरगए	३५, १६४, १७६, १८५

विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः
सीहासणवरगत	१६, ५३, २९३, २९५
सुअलकियविभूसिए	१६
सुह	२९८
सुहजातकम्मकरणे	३६
सुहभूते	२१६
सुहभूया	८२
सुहमालावण्णगविलेवण	१६
सुहर	१५०
सुहं	११५
सुए	११४, ११५, ११७, ११९, १२२, १२४
सुंक्	२३७
सुंदरथणजहणवयण	२०७
सुंभसि	३६४
सुंभवडेंसए	३६४
सुंभसिरी	३६४
सुभा	३६४
सुंमे	३६४
सुसुमा	६, ३३४, ३४०-३४७
सुसुमार	१०३
सुकुमाल	१०८, २५६, ३५७
सुकुमालक्कोमलिय	२६५
सुकुमालपाणिपादं	८४
सुकुमालपाणिपाय	१२, ३४, ७७, १६३, २६६, ३४८
सुकुमालिया	२६५
सुक्क	२४, ५४, ७२, ७३, १३०, १४५, २४७, २४८
सुक्कञ्ज्ञाणोवगए	९३०
सुकतणपत्तकयवरमासुतसजोग-	
दीविएणं	६०
सुकपक्ख	२११
सुकफक्खओ	२१३
सुक्कासव	४६, १७८, ३४७
सुक्किल	२२७, ३२५, ३२७
सुक्ख	१२५
सुखचिय	१७

विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः
सुगंध	९६
सुगंधवर	१५
सुगंधवरगधिय	९, १४, २३, २८६
सुगंधवरगधियगधत्रिभूत	३२
सुगंधिवरकुसुममउयपम्हलसयणोवयारमण-	
हिययनिव्वुहकरे	९
सुगचासपिच्छ	२१
सुघोसा	३६६
सुचरिय	२७६
सुचिर	३४४
सुद्धिण	१९६, १९७, १९९, २००
सुद्धित	३०३
सुद्धिय	३०२, ३१३, ३१५
सुद्धु	२४९
सुणग	८८
सुणमाण	२२७
सुणह	६७
सुणिग्मिय	९
सुणिव्वुयवीसत्थे	३१
सुणेमाणे	३११
सुण्हा	१३२, १३४, १३६, १३७, १३८, १४०, १७३, २४७, २९६, ३११
सुतक्खंध	६, ३५४
सुत्ति	८५, २०३, २९९, ३०१, ३६८
सुत्तओ	३८
सुत्तखेडुं	३८
सुत्तजागरा	१०
सुत्तिमह	२८३
सुत्ती	२९९
सुदंसण	११४, ११५, ११६, ११७, ११८, ३६६
सुदुल्लभजलपेरता	३३६
सुद्ध	११५, ११६, १३४, १३९
सुद्धप्पावेस	५०, २८७
सुद्धप्पावेसाति	९२, ३५८
सुद्धोदपहि	१५

विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः
सुधग्मा	३०२
सुनयणा	१४७
सुनामे	२९५
सुनिव्वुयवीसत्था	११०
सुन्नघर	७९
सुपइट्टियकुमुन्नयचारुचरणा	१५१
सुपरिकम्मिय	१३४, १३५, १३६
सुपरिनिट्टिया	२५६
सुप्पउत्त	७
सुप्पणह	१५५
सुवलिण्णावि	१११
सुवहु	६१, ८०, ८१, २८५, ३३६, ३३८, ३४१, ३४२
सुवहुदन्नकत्तय	२५७
सुवहुय	८२, ८३, १३९, १४०
सुवाहु	१६३, १६४
सुबुद्धी	१४९, १५०, १५१, २१५, २१७, २१८, २१९, २२०, २२१, २२२, २२३
सुब्भिगंधा	२१७
सुब्भिसदा	२१७, २१८
सुभ	५२, ६३, ६९, १७९, १८८, २३३, २४९
सुभग	१०७, २२६, ३६६
सुभपोगलपन्नखेव	१९६
सुभरूवत्ताए	२५४
सुभूमिभाग	९४, ९५, ९६, ९७, ९८, ९९, ११३, १२२, १२४, १२५, १३२, २५६, २५७, २५८, २६०, २७५, २७६
सुभूमिभागउजाण	२५९
सुमणदाम	५२
सुमहुर	८०, ८१
सुमिण	१०, ११, १२, १३, १९, २०, १४१
सुमिणपादग	१७, १८, २०
सुमिणपादगगिह	१७

विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः
सुमिणपाढगपुच्छा	१४६
सुमिणसत्थ	१८, १९, २०
सुमिच्छ	१८८
सुमुह	२९४
सुमेरूप्यभ	५९
सुय	११५, ११७, ११८, ११९, १२०, १२१, १२२, १२३
सुयक्खंध	३५४, ३५५
सुयणकुलकन्नगा	१९४
सुयमत्ती	१४३
सुयमुह	१४
सुर	१८३, ३४०
सुरगोवमणिविचित्तो	१९७
सुरद्वान्नवय	२८१, २८३, ३००, ३१८
सुरप्पिय	१०७, १०८
सुरमि	५०, २७३
सुरभिज्जणयमंध	६५
सुरभिवारिपडिपुन्न	८७
सुरम्म	१०, ९४
सुरवरविमाणवेलंबवरधरए	९
सुरवराभिगमणजोग्ग	३५७
सुरसत्ताए	२१७
सुरा	२८५
सुरिंद	१८५
सुरुव	७, ५३, ५९, ७८, १०७, १०८, १३२, २१७, २३९, २६६, २८९, २९३, ३१७, ३४०, ३५७, ३६६
सुरुवत्ताए	२१७
सुलद्ध	२०, ८०, २२९, ३५१
सुवण्ण	४६, ४७, ३२४
सुवण्णकोढी	४०, ४१
सुवण्णगार	१६६
सुवण्णगारभिसियाओ	१६५
सुवण्णगारसेणी	१६५
सुवण्णजुत्ति	३८
सुवण्णपाग	३८

विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः
सुवण्णमासा	१२१
सुवण्णागरा	३२२, ३२४
सुवन्नगारसेणि	१६३
सुवन्नमणिमय	४९
सुवन्नरूपमणिमय	४९
सुवन्नरूपमय	४९
सुवरियं	२९०
सुविणगदंसणोवमे	४५
सुविमलाए	५८
सुविरइयदारसोहो	९
सुविरइयरयत्ताणे	१०
सुव्वत्तण	१००
सुव्वया	२४१, २४३, २४४, २७४, ३१८, ३२०
सुसाणए	७९
सुत्तरा	३६६
सुत्तसूमाण	५, ४३, ७४, २०२
सुह	९५, २५३
सुहंसुहेणं	४, ३४, ३७, ४१, ६०, ६३, ६४, ६५, ७३, ८३, १०३, १६६, १९०, १९७, १९८, २२७, २२९, २३०, २५२, २५५, २७९, ३२४, ३२८, ३३६, ३५५
सुहत्थी	७३
सुहनिसण्ण	१५, २७२
सुहनिसन्न	२५०
सुहपंसुकीलियया	१२०
सुहपसुत्त	२६९, २७०, २९७, २९८, २९९, ३००
सुहफास	३९, ४०, ५२, २१७
सुहम्मा	१०८, १०९, १५९, २२४, २८२, ३६८, ३६९
सुहसमुच्चिय	४८
सुहसुरभिसीयलच्छाया	९४
सुहाए	५६
सुहावह	१४१

विशिष्टशब्दाः

पृष्ठाङ्काः

सुहासण	५९, १३३
सुहासणवरगत	१८२, २०९
सुहासणवरगय	११, ९५, ९७, १८८, १९५, २१६, २३७, २५७, २६६, २८५, ३००
सुहि	९१
सुहिया	७९, २८०
सुहुमवरदीहवाल	५३
सुहोत्रिय	१२५
सुहोदग	१५
सूह्य	१३५
सूमाल	२६५, २६६, २७६, ३१७
सूमालपाणिपादा	७, ३३४
सूमालविकिण्णकेसहरथा	४४
सूमालिया	२६६, २६७, २६८, २६९, २७०, २७१, २७३, २७४, २७५, २७६, २७७, २७८, २७९
सूर	१२, १४, ७६, ३३७, ३५५, ३६८
सूरसि	३६७
सूरपमसि	३६७
सूरप्पभा	३६७
सूरसिरी	३६७
सूराभिमुह	७१, ७२
सूराभिमुही	२७५
सूरिय	७३, १०४
सूरियाम	२२४, २८७, ३५७, ३६२
सूलाइतय	२००
सूलाइय	२०१, २०२
सूलाइयपूरिसदण्डिण	२०९
सूलाइयवक्कारिमासा	१९४
सूलातियए	२००, २०१
सेजा	११९, १२५, १२६, १२७, १२८, २७७, ३६१
सेजासयारग	५७
सेट्ठि	१६, ७८, ९०, ११२, ११८, २८०

विशिष्टशब्दाः

पृष्ठाङ्काः

सेणा	२३, ३२, ११०, १११, १६३, १७५, २३४, २५०, ३०२, ३०३
सेणावति	१६, ११२, २८०
सेणिप्पसेणी	३५, ७८, १८५
सेणिय	७, ८, ११, १३, १४, १६, १७, १८, २०, २५, २७, ३२, ३५, ४९, ५०, ५२, ५३, ५४, ५७, ६९, २२४, २२५, २२६, २३४, ३५६
सेतं	११९
सेतापीतएहिं	२३८
सेते	५८
सेत्तुज्ज	३१९, ३२०
सेना	३३
सेय	७३, ८०, ९८, २१९, २२५, २५६, ३०८
सेयचामर	२८६
सेयचामरवालवीयणीहिं	३२
सेयण	२३१
सेयणग	२३, ३३
सेयणय	३२
सेयवत्थपच्चथुयाइं	१७
सेयवरचामर	१५०, १७५, २३४, २८६, २८७, ३०२
सेया	५०
सेयागयरोमकूवपगलतविळीणगाया	४४
सेयापीएहिं	११२, २९२, ३५९
सेयापीतएहिं	१६४, २६८
सेयापीयएहिं	५१, २९१
सेयापीयाइ	३१२
सेयावंग	१०१
सेलए	११३, १२४, १२५, १२६, १२७, २०३, २०४, २०७, २०९
सेलओ	१२३
सेलग	६, २०१, २०२, २०३, ३५०
सेलगजक्खआपुच्छणं	२०९

विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः
सेलगजकलआरुहण	२०९
सेलपट्टा	२०८
सेलगपुर	११३, ११४, १२२, १२३, १२४
सेलगपुरमणुपविसति	१२६
सेलय	१२५
सेलयपामोक्ता	१२९
सेस	१७८
सेहाविय	५६
सेहावेति	३८
सोइदियदुहंतत्तण	३३१
सोइदियपाउग	३२५, ३२७
सोइदियवसट्टा	३२९
सोक्खलाम	१२, १९
सोगधिय	२९, ११४, ११५, ११७, १२२, २२६
सोगमउडो	१९८
सोच्चा	११, ६९, ११०
सोणिय	७३, १०५, ३४५, ३४६
सोणियपूयासव	१७८
सोणियासव	४६, ३४७
सोतिंदिय	११९
सोतिंदियपाउग	३२५, ३२७
सोमेइ	७२
सोमेति	७१
सोम	१०, १०७, १४५, १५३, २५६
सोमदत्त	२५६
सोमभूती	२५६
सोमसमिण	५९
सोमागार	१०
सोम्मया	२११
सोय	३
सोयघम्म	११४, ११७, १७०
सोयभरपवेवियंगी	४४
सोयमाण	१९४, ३३५
सोयमाणी	४५, १९४, २०५

विशिष्टशब्दाः	पृष्ठाङ्काः
सोयमूलए	११४, ११५, ११६, ११७, १७१
सोयविसय	३३२
सोयामणी	३६५
सोलस	१८३, २३०, २३२, २६३, ३५६, ३५८
सोलसण्ह	१०७, २३०, २३२
सोलसम	७२, १४३, २५६, ३२०, ३२१
सोलसमं-सोलसमेणं	७२
सोलसरायसहस्स	२८०
सोवणिय	४९, १८४
सोवसग्गा	१९१
सोहंत	९
सोह्गरुवकलित	२९०
सोहण	६३, १०८, १५२, २३८, २५३, २६७
सोहम्म	९२, १५९, २१०, २२४, २३५, २६१, ३४७, ३६८
सोहम्मकप्पवासी	२८, ३०, ३१
सोहम्मवडिंसए	१५९
सोहम्मीसाण	७६
सोही	१७१
हंता	५४
हंस	१०७, १४९
हसगन्म	२९, ३२६
हंसलक्खण	५०, ५१, ५५, ११३, २७३
हकारेमाण	३४३
हट्ठ	५०, ५३, ५४, ७४, ९१, १२६
हट्ठवुट्ठ	१०, ११, १३, १४, ५३, ८१, ८७, ९७, १००, १०१, १०९, १२३, १२६, १३९, १४२, २४१, ३००, ३२२, ३५६, ३५९
हट्ठवुट्ठकुच्छिवारकन्नधारगम्भिसज्जत्ता-	
णावावाणियगा	१५४
हट्ठरोमकूप	१८५
हट्ठिवंधण	८७

विशिष्टशब्दा	पृष्ठाङ्का.
हृत्	५७, ६५, ८०, ८५, ८६, १३३, १३४, १३६, १३७, १३९, २०१, २०२, २४०, २७६, २७७, २७८, २८९, ३६१
हृत्पुण्ड्र	२३८
हृत्पुण्ड्रालो	२३८
हृत्पुण्ड्र	३१९
हृत्पुण्ड्रकच्छमी	२९३
हृत्पुण्ड्र	९२
हृत्पुण्ड्र	५०
हृत्पुण्ड्र	९८
हृत्पुण्ड्र	६९
हृत्पुण्ड्र	८८
हृत्पुण्ड्र	५९, ६०, ६१, ६३, ६४, ६६, ६७, ६८
हृत्पुण्ड्र	५९
हृत्पुण्ड्र	१५०, १६४, १७५, २८४, २८५, ३००, ३१२, ३१६
हृत्पुण्ड्र	३२
हृत्पुण्ड्र	२३, १५०, २३४
हृत्पुण्ड्र	३३, ११२, १६३, १७५, २८४, २८६, २८७, २९९, ३००, ३०२,
हृत्पुण्ड्र	१६७, १६९, २८३, २९१, २९२, २९४, २९६, २९७, २९९, ३००, ३०२, ३११, ३१५, ३१६, ३६९
हृत्पुण्ड्र	२९८, ३०३
हृत्पुण्ड्र	२४८
हृत्पुण्ड्र	६३, १११, २८२, ३०५
हृत्पुण्ड्र	५९
हृत्पुण्ड्र	६४
हृत्पुण्ड्र	२८३, ३२१, ३२४, ३२८
हृत्पुण्ड्र	१५०, १७५, २३४, २८४, २८६, २८७, २९२, ३००, ३०२, ३०८

विशिष्टशब्दा	पृष्ठाङ्का.
हृत्पुण्ड्र	१०९, १५१, २८२, ३०२, ३०६, ३१६
हृत्पुण्ड्र	३३
हृत्पुण्ड्र	३२
हृत्पुण्ड्र	३९
हृत्पुण्ड्र	१७५, ३०८, ३१४, ३३८, ३४२
हृत्पुण्ड्र	३०७
हृत्पुण्ड्र	१७५, ३४२
हृत्पुण्ड्र	३८
हृत्पुण्ड्र	२२
हृत्पुण्ड्र	२३
हृत्पुण्ड्र	२१
हृत्पुण्ड्र	२१३
हृत्पुण्ड्र	१३५
हृत्पुण्ड्र	४८
हृत्पुण्ड्र	२५३
हृत्पुण्ड्र	२५३
हृत्पुण्ड्र	१८
हृत्पुण्ड्र	३२२, ३२५
हृत्पुण्ड्र	९०
हृत्पुण्ड्र	३०८
हृत्पुण्ड्र	७०
हृत्पुण्ड्र	१०
हृत्पुण्ड्र	३०, ७४, १३०, १३१, १५३, १६६, १७०, १९१, २६०, ३०४, ३११, ३१२
हृत्पुण्ड्र	५८
हृत्पुण्ड्र	३०९, ३१०
हृत्पुण्ड्र	२९७
हृत्पुण्ड्र	२०४
हृत्पुण्ड्र	२११
हृत्पुण्ड्र	५०, ५२, ५५, ११३
हृत्पुण्ड्र	१६
हृत्पुण्ड्र	२०६
हृत्पुण्ड्र	३२७

विशिष्टशब्दाः

पृष्ठाङ्काः

हावभाव	१६७
हावभावविलासविन्मोयकलिए	१६७, १६८
हाहाक्यकणधार	१९४
हिङ्गुल्यनिगर	१४
हिङ्गुल्यसगन्धकदरत्रिलं	१५६
हिङ्गियाणि	२०४
हितसुहनिस्सेयसकर	१८३
हिय	३४, १७४
हियइच्छित्त	३१
हियइच्छिय	४९, ३४६
हियउड्वावण	२४२
हियय	११, ५०, ७४, ८१, १७९, २८२, ३५६, ३५८, ३५९
हिययउप्पाडण	९३
हिययगमणिज	११
हिययडाह	२८०
हिययणदिज्जणए	५५
हिययणंदिज्जणणे	४५
हिययदइए	२९४
हिययदइओ	२९०
हिययदारए	७९
हिययरक्खग	२०६
हिययवल्हायणिज	११, १२
हिया	२९९
हियाए	५६, २३३

विशिष्टशब्दाः

पृष्ठाङ्काः

हिरण्ण	४६, ४७, ११४, १३९, ३२४
हिरण्णकोडी	४०, ४१, १८२, २९१
हिरण्णजुत्ति	३८
हिरण्णमासा	१२१
हिरण्णागरा	३२२, ३२४, ३२५
हिरण्णपागं	३८
हिरि	३०४, ३१०, ३१३
हिरी	३६६
हीण	२११, २४६
हीणतराए	२११
हीणपुण्णचाउद्दस	२६२, ३१३
हीणपुन्रचाउद्दस	३०४, ३१०
हीलति	२७८
हीलणिज	१००, १०५, १२८, १३८, ३२९, ३४४
हीलिज्जमाणो	१७२, २६२, २७८, ३६१
हीलेंति	१७२, ३६१
हुयवह	६०
हुयासण	७३
हेज्ज	११८
हेट्ठा	३१६
हेट्ठिल्ल	१८५
हेमंत	३३, ६०, ६५, १४५, १४६, १८७, १९८
हेरुयालेंति	१७२
होयत्वं	३३२, ३३३

द्वितीयं परिशिष्टम्

ज्ञाताधर्मकथाङ्गसूत्रान्तर्गतानां गार्थार्थानामकारादिक्रमेण सूचिः

गाथार्द्धम्	पृष्ठम्	गाथार्द्धम्	पृष्ठम्
अगस्वरपवरधूवण	३३१, ३३५	चलचवलकुंडलधरा	१८५
अच्छिवेयणा कण्वेयणा	२३०	छलिओ अवयक्खंतो	२०८
अपुच्चणाणगहणे	१४३	जं ओसहिगंधेणं	३३१
अमरवति अमरसेणे	१८८	ज खणह मत्थयं	३३२
अरहंतं१ सिद्धं२ पवयण३	१४३	ज गललगुक्खित्तो	३३१
अरिसा अजीरण दिट्ठी	२३०	जं जलणम्मि जलते	३३१
अवरे य पुंडरीए	६	जिग्भिदियदुद्धंतत्तणस्स	३३१
असितिं च सयसहस्सा	१८१	णदिफले अवक्कंका	६
असियसिरया सुनयणा	१४७	णंदे य णदिमित्ते	१८८
आसायग्गि अगिद्धा	३३२	ण हु जुजसि एक्किय	२०६
आसायग्गि उ गिद्धा रमति	३३१	णाणामणि-क्कणम-रयणघंटिया	२०५
इमस्स उ अणेगल्लस	३०६	तत्थ उ कदलसिलिधदतो	१९७
उउभयमाणसुहेसु य	३३१, ३३२	तत्थ उ सण-सत्तिवण्णकउहो	१९८
उक्खित्तणाए संघाढे	६	तत्थ उ सहकारचारुहारो	१९८
एएहिं कारणे तिथयस्सं	१४३	तत्थ य पाडलसिरीससलिलो	१९८
कण्हा य कण्हराती	३६९	तत्थ य सियकुदधवलजोण्हो	१९८
कमला कमलप्पमा चेव	३६६	तत्थ य सुरगोवमणिविचित्तो	१९७
कऊरिमियमहुरत्तती	३२९, ३३२	तम्हा पवयणसारे	२०८
किं य तय पग्गुद्धं	१७९	तिण्णेव य कोडिसया अट्ठासीतिं	१८१
कुडयज्जुणीवसुरभिदानो	१९७	तित्त-कडुकसायविल्लमहुर	३३२
खणलव तव च्चियाए	१४३	तित्तकडुयकसार्यं[व]	३३१
गवेसु जे न गिद्धा	३३२	तुवे य रोहिणी मल्ली	६
गवेसु य भद्दय पावएसु	३३२	तुट्ठेण व रुट्ठेण व	३३२, ३३२, ३३३, ३३३, ३३३
गवेसु रज्जमाणा	३३१	तुसारदगधारपीवरकरो	१९८
गय-उसभ सीह-अभिसेय	१९	तुसिया अन्वावाहा	१८३
गुणसकर ह तुमे	२०६	थण-जहण-वयण-कर-चरण	३३१, ३३२
घाणमणनिउड्ढकर	२०५	थिण्ण णिक्खि अकयण्णय	२०६
घाणिदियदुद्धंतत्तणस्स	३३१	दसण विणए आवस्सए य	१४३
चक्खित्तं दियदुद्धंतत्तणस्स	३३१		

गाथाद्वयम्	पृष्ठम्	गाथाद्वयम्	पृष्ठम्
दावद्वे उदगणाए	६	रुवेसु जे न रत्ता	३३२
दासीदासपरिबुडा	१४७	रुवेसु य भद्गपावएसु	३३२
दिसाओ विदिसाओ पूरयंती	२०५	रुवेसु रजमाणा	३३१
दीविगरुयमसहंतो	३३१	रोहिणी नवमिया चेव	३६६
देविंददाणविंदा वहंति	१८५	वच्छल्लयाइ तेसिं अभिक्ख	१४३
दोसकलिया सललियं	२०५	वडेंसा केउमती चेव	३६६
नाउण वधनिमित्तं	२०५	वयणं पिवासागयाए सद्धा मे	२०६
पउमसर सागर-विमाण	१९	वरकमलकोमलगी	१४७
पळ्मा वसुमती चेव	३६६	वरवरिया घोसिज्जति	१८३
पच्छा वहंति सीयं	१८५	वसुगुत्ता वसुमिच्चा	३६९
पुत्ता बहुपुत्तिया चेव	३६६	वुत्था समयनिबद्धं देवा ।	१७९
पुत्तिं उक्खित्ता माणुसेहिं	१८५	सद्देसु जे न गिद्धा वसट्टमरण	३३२
फासिंदियदुद्धंतत्तणस्स	३३२	सद्देसु य भद्गपावएसु	३३२
फासेसु जे न गिद्धा	३३२	सद्देसु रजमाणा रमति	३२९
फासेसु य भद्गपावएसु	३३३	सा पवररयणदीवस्स देवया	२०५
फासेसु रजमाणा	३३१	सारसच्चक्रायरवित्तघोसा	१९८
बरहिणविंदपरिणद्धसिहरो	१९७	सारस्सयमाइच्चा वण्णी	१८३
भुयगा भुयगवती चेव	३६६	सा बहुती भगवती दियल्लोयत्तुता	१४७
भोगे अवयक्खता पडति	२०८	सासे कासे जरे दाहे	२३०
भोगेहिं निरवयक्खा तरति	२०८	सीयल्लसुरभिनिमगरचरिओ	१९८
रयणागरस्स मज्झे	२०६	सुघोसा विमला चेव	३६६
रसेसु य भद्गपावएसु	३३३	सुर-असुर-देव दाणव	१८३
रुववती बहुरूवा	३६६	सोइंदियदुद्धतत्तणस्स अह	३३१

तृतीयं परिशिष्टम्

‘वण्णओ’ आदिग्राह्याः पाठाः ।

[ज्ञाताधर्मकथाङ्गसूत्रे साक्षात् लिखिताः, किन्तु ‘वण्णओ’ ‘जाव’ इत्यादिशब्दैः अपर-संकेतैर्वा सूचिताः बहवः पाठा विद्यन्ते । ग्रन्थान्तरेषु दृश्यमाना ईदृशा ‘वण्णओ’ पदनिर्दिष्टा ‘जाव’ शब्दनिर्दिष्टाश्च पाठा आचार्यश्री अभयदेवसूरिभिः ग्रन्थान्तरेभ्य उद्धृत्य ज्ञाताधर्म-कथाटीकाया व्याख्याताः तेऽत्र परिशिष्टे व्याख्याया सह प्राधान्येन संगृह्यन्ते ।

इदं पुनरत्र ध्येयम्—‘वण्णओ’ इति शब्देन निर्दिष्टाः पाठा अत्र आदौ संगृहीताः । ‘जाव’ निर्दिष्टाः पाठास्तु तदनन्तर संगृहीताः]

पृ० १ प० २ वण्णओ । ‘वण्णओ’ शब्दसूचितः पाठ औपपातिक सूत्रे इत्थमुपलभ्यते—

“ते ण काले णं ते णं समए ण चपा नाम नयरी होत्था रिद्धत्थिमियसमिद्धा पमुद्दयज्जणजाण-
वया आइण्णजणमणूसा हलसयसहससंकिट्टविकिट्टलट्टपण्णत्तसेठसीमा कुक्कुडसंडेयगामपउरा
उच्छुजवसालिकलिया आयावतत्तेइयजुवइविसण्णिविट्ठयहुला उक्कोडियगायगंठिमेयमट्टतफर-
उडरक्खरहिया खेमा णिरुवद्दुवा सुभिरुवा वीसत्थसुहावासा अणेगकोटिकुडुवियाइण्णणिवुयसुहा
णडणट्टगजल्लमल्लमुट्ठियवेल्लवयकहगपवगलासगआइक्खगलंखमंलत्तण्णइल्लतुंववीणियअणेगतालायराणु-
चरिया आरामुजाणअगडतलागदीहियवप्पिण्णिगुणोववेया उल्लिद्धविउल्लगंभीरुवायफलिहा
चक्कायमुसुद्धिओरोहसयप्पिजमलकत्राडवणट्ठप्पवेसा धणुक्कुडिलवंकपागारपरिक्खित्ता फविसीसय-
वट्ठरइयसंडियविरायमाणा अट्टालयचरियदारगोपुरतोरणउण्णयसुविमच्चरायमग्गा छेयायरियरइय-
दढफलिहइदकीला विवण्णिवण्णिलेत्तसिप्पियाइण्णणिवुयसुहा सिंघाडगतिगचत्तक्कचच्चरपणियावण-
विविहवसुपरिमडिया सुरग्गा नरवइपविइण्णमहिबइपहा अणेगवरतुरगमत्तकुंजररहपहकरसीयसंद-
माणीयाइण्णजाणजुगा विमउल्लवणलणिसोभियजला पडुरवरभवणसण्णिमहिया उत्ताणणयणपेच्छ-
णिजा पासादीया दरिसण्णिजा अभिरुवा पडिरुवा ।” इति औपपातिकसूत्रे । अस्य व्याख्या
औपपातिकसूत्रवृत्तौ आचार्यश्री अभयदेवसूरिभिर्विहिता सा तत्र द्रष्टव्या ।

ज्ञाताधर्मकथाङ्गसूत्रटीकाया तु आचार्यश्री अभयदेवसूरिभिर्विहिता व्याख्या विहिता सा
अत्रोपन्यस्यते—

“चपा नाम नगरी होत्थ सि अभवत्, आसीदित्यर्थः । ननु चेदानीमपि साऽस्ति, किं
पुनरधिकृतग्रन्थकरणकाले, तत्कथमुक्तमासीदिति ? उच्यते, अवसर्पिणीत्वात् कालस्य वर्णकग्रन्थ-
वर्णितविभूतियुक्ता तदानीं नास्तीति । वण्णओ सि, चम्पानगर्या वर्णकग्रन्थोऽत्रावसरे वाच्यः, स
चायम्—ऋद्धत्थिमियसमिद्धा, ऋद्धा भवनादिभिर्वृद्धिसुपगता, स्तिमिता भयवर्जितत्वेन स्थिरा,
समृद्धा धनधान्यादियुक्ता, ततः पञ्चयस्य कर्मधारयः । पमुद्दयज्जणजाणवया, प्रमुदिताः प्रमोद-
कारणवस्तूना सद्भावाज्जनाः नगरीवास्तव्यलोका जानपदाश्च जनपदमवास्तत्रायाताः सन्तो यस्या

सा प्रमुदितजनजानपदा । आहृणजणमणूपा, मनुष्यजनेनाकीर्णा सङ्कीर्णा, मनुष्यजनाकीर्णेति वाच्ये
 राजदन्तादिदर्शनादाकीर्णजनमनुष्येयुक्तम् । हलसयसहस्रसंकटवियटलट्टपन्नत्तेउसीमा, हलानां
 लाङ्गलाना शतैः सहस्रैश्च शतसहस्रैर्वा लक्षैः संकृष्टा विलिखिता विकृष्टं दूर यावदविकृष्टा वा
 आसन्ना लष्टा मनोशा कर्षकाभिमतफलसाधनसमर्थत्वात् पण्यत्तेति योग्या कृता बीजवपनस्य सेतुसीमा
 मार्गसीमा यस्याः सा तथा, अथवा सङ्कृष्टादिविशेषणानि सेतूनि कुल्यानलसेक्यक्षेत्राणि सीमासु
 यस्याः सा तथा, अनेन तजनपदस्य लोकवाहुल्यं क्षेत्रवाहुल्यं चोक्तम् । कुकुडसंडेयगामपठरा,
 कुकुशः ताम्रचूडाः, पाण्डेयाः पण्डपुत्रका. पण्डा एव, तेषा ग्रामाः समूहाः, ते प्रचुराः प्रभूता
 यस्या सा तथा, अनेन लोकप्रमुदितत्वं व्यक्तीकृतम्, प्रमुदितो हि लोकः श्रीडार्थं कुकुटान्
 पोषयति पण्डाश्च करोतीति । उच्छुजवसालिकलिया, अनेन च जनप्रमोदकारणमुक्तम्,
 न ह्येवप्रकारवस्त्वभावे प्रमोदो जनस्य स्यादिति । गो-महिस गवेलगण्पभूया, गवादयः प्रभूता
 प्रचुरा यस्यामिति वाक्यम्, गवेलका उरभ्रा । आधारैत्तचेह्यजुवह्विविहसणिविट्ट-
 बहुला, आकारवन्ति सुन्दराकाराणि यानि चैत्यानि देवायतनानि, युवतीनां च तरुणीनाम्,
 पण्यतरुणीनामिति हृदयम्, यानि विविधानि संनिविष्टानि सनिवेशनानि पाटकास्तानि बहुलानि
 बहूनि यस्या सा तथा । उक्कोडिय-गायगदिभेय-भट-तक्कर-खंडरक्खरद्विया, उक्कोडा उक्कोटा,
 लञ्जेत्यर्थः, तथा ये व्यवहरन्ति ते उक्कोटिकाः, गात्रात् मनुष्यशरीरावयवविशेषात् कट्यादेः
 सकाशाद् ग्रन्थि कार्पाषणादिपोट्टलिका भिन्दन्ति आच्छिन्दन्तीति गात्रग्रन्थिभेदाः, भटाः
 चारभटाः बलात्कारप्रवृत्तयः, तस्कराः, तदेव चौर्थं कुर्वन्तीत्येवंशीलास्तस्कराः, खण्डरक्षा दण्ड-
 पाशिकाः शुल्कगाला वा, एभी रहिता या सा तथा, अनेन तत्रोपद्रवकारिणामभावमाह । खेमा
 अशिवाभावात् । "निरुवहुवा, निरुपद्रुता, अविद्यमानराजादिकृतोपद्रवेत्यर्थः । सुंभिक्खा, सुण्ड
 मनोजा प्रचुरा मिक्खा मिक्खाकाणा यस्या सा सुमिक्षा, अत एव पाषण्डिना गृहस्थाना च वीसत्य-
 सुहावासा, विश्वस्तानां निर्भयानामनुसुकाना वा सुखः सुखस्वरूपः शुभो वा आवासो यस्या सा
 तथा । अणेगकोडीकोटुंवियाहृणनिच्युसुहा, अनेकाः कोट्यो द्रव्यसंख्याया स्वरूपपरिमाणे वा
 येषा ते अनेककोट्यः, तैः कोटुस्त्रिकैः कुटुम्बिभिः आकीर्णा सङ्कुला या सा तथा, सा चासौ
 निर्वृता च सन्तुष्टजनयोगात् सन्तोषवतीति कर्मधारयः, अत एव सा चासौ सुखा च
 शुभा च वेति कर्मधारयः । नड-नैट्टा-जल्ल-मल्ल-सुट्टिय-वेलंबय-कहक-पवक-लासक-आइक्खय-
 लल्ल-मल्ल-तूणइल्ल-तुंयवीणिय-अणेगतालाचराणुचरिया, नटा नाटकाना नाटयितारो, नर्तका
 ये नृत्यन्ति, अक्कोळा इत्येके, जल्ला वस्त्राखेलकाः, राशः स्तोत्रपाठका इत्यन्ये, मल्लाः प्रतीताः,
 मौष्टिका मल्ला एव ये मुष्टिभिः प्रहरन्ति, विडम्बका विदूषकाः, कथकाः प्रतीता, प्लवका
 ये उत्प्लवन्ते नद्यादिक वा तरन्ति, लासका ये रासकान् गायन्ति, जयशब्दप्रयोक्तारो वा भाण्डा
 इत्यर्थः, आख्यायिका ये शुभाशुभमाख्यान्ति, लह्हा महावंशाप्रखेलका, मल्लाः चित्रफलकहस्ता
 मिक्खाकाः, तूणइल्ल तूणाभिधानवाद्यविशेषवन्तः, तुम्बवीणिका वीणावादकाः, अनेके च ये
 तालाचराः तालादानेन प्रेक्षाकारिणः, तैरनुचरिता आसेविता या सा तथा । आरासुजाण अगड-

१. सङ्कीर्णा नास्ति जे १ हे १ भा० ॥ २. "राजदन्तादिपु परम् । २।२।३१। एपु पूर्वप्रयोगार्हं पर स्यात् । दन्तानां राजा राजदन्तः" इति पाणिनीयव्याकरणसिद्धान्तकौमुद्याम् ॥ ३. "हस्त-संकट्ट" हे १ ॥ ४. "आल्विल्लालवन्तमन्तेतेरमणा मतो ८।२।१५९।" इति प्राकृतव्याकरणे ।
५. निरुवहुवा जे २, ३ । निरुपद्रुवा जे १, भा लों । हे १ मध्ये पाठः एव नास्ति ॥ ६. निरुप-द्रुवा लों ॥ ७. सुमिक्षा जे २, ३ विना ॥ ८. "नट्टजल्ल" हे १ विना ॥

तलाय-दीहिय-वर्षिणगुणोच्चेया, आरमन्ति येषु माधवीलताग्रहादिषु दम्पत्या[दी]नि ते आरामाः, उद्यानानि पुष्पादिमद्वृक्षसङ्कुलान्युत्सवादी बहुजनभोग्यानि, अगडं च अवटाः कृपाः, तडागानि प्रतीतानि, दीर्घिकाः सारण्यः, वर्षिणं चि केदाराः, एतेषां ये गुणाः रम्यतादयस्तेरूपेता युक्ता या सा तथा, उप अप हृत इत्येतस्य शब्दत्रयस्य स्थाने शैकन्धादिदर्शनादकारलोपे उपपेतेति भवतीति । उच्चिद्धविपुलांभीरसायफलित्वा, उच्चिद्ध उण्ड विपुल विस्तीर्णं गम्भीरम् अलब्धमध्यं खातम् उपरि विस्तीर्णं अधःसङ्कटं परिखा च अध उपरि च समपातरूपा यस्याः सा तथा । चक्र-नाय-मुसुद्धि-ओरोह-सयग्वि-जमलकवाडघणदुष्पचेया, चक्राणि अरघट्टगन्त्रिकाचक्राणि, गदाः प्रहरण-विशेषाः, मुसुण्डयोऽप्येवम्, अवरोधः प्रतोलीद्वारेष्वन्यन्तरप्राकारः सम्भाव्यते, शतध्व्यो महायष्टयो महाशिला वा याः पातिताः शतानि पुरुषाणां घ्नन्ति, यमलानि समस्थितद्वयरूपाणि यानि कपाटानि घनानि च निदिष्टाणि तैः दुःप्रवेशा या सा तथा । धणुकुडिलवकपागारपरिफिषत्ता, धनुः कुटिलं कुटिलधनुः, ततोऽपि वक्रेण प्राकारेण परिक्षिप्ता या सा तथा । कविमोक्षय-चट्टरहयमंडियविरायमाणा, कपिशिर्षकैर्द्वैतचर्चितं वर्तुलकृतैः संस्थितैः विशिष्टसंस्थानव-द्विर्विराजमाना शोभमाना या सा तथा । अष्टात्रय चरिय-दार-नोपुर-तोरण-उन्नयसुविभक्तारय-मग्गा, अष्टालकाः प्राकारोपरिवर्त्याश्रयविशेषाः, चरिका अष्टहस्तप्रमाणो नगरप्राकारान्तरालमार्गः, द्वाराणि भवनदेवकुलादीनाम्, गोपुराणि प्राकारद्वाराणि, तोरणानि प्रतीतानि, उन्नतानि गुणवन्ति उच्चानि च यस्या सा तथा, सुविभक्ता विविक्ता राजमार्गा यस्या सा तथा, ततः पदद्वयस्य कर्मधारयः । छेयाययिरहयद्वडफलिहृदकीला, छेकेन निपुणेनाचार्येण शिल्पिना रचितो दृढो बलवान् परियः अर्गला इन्द्रकीलश्च गोपुरावयवविशेषो यस्या सा तथा । विवणिवणिटेत्तसिप्पिया-इण्णगिन्वुयसुश, त्रिगुणानां वणिक्पथानां हट्टमार्गाणां वणिज्जां च वाणिजकानां क्षेत्रं स्थानं या सा तथा, शिल्पिभिः कुम्भकारादिभिराकीर्णं सुनिर्वृतैः सुलैश्च सुखिभिर्या राजदन्तादिदर्शनात् सा तथा । सिंघाडग-तिग-चउक्क-चच्चर-पणिवावणविविहवसुपरिमडिया, शृङ्गाटक त्रिकोणं स्थानम्, त्रिकं यत्र रथ्यात्रयं मिलति, चतुष्कं रथ्याचतुष्कमीलकः, चत्वर बहु-रथ्यापातस्थानम्, पणितानि भाण्डानि, तत्प्रधाना आपणा हट्टाः, विविधवैसृनि अनेकविधद्रव्याणि, एभिः परिमण्डिता या सा तथा । सुरम्मा अतिरमणीया । नरवट्टपविहृन्नमहिवट्टपहा, नरपतिना राजा प्रविकीर्णं गमनागमनाभ्यां व्याप्तः महीपतिपथो राजमार्गो यस्या सा तथा, अथवा नरपतिना प्रविकीर्णं विक्षिप्ता निरस्ता शेषमहीपतीनां प्रभा यस्या सा तथा । अणेणवरतुरग-मत्तकुंजर-रहपह-कर-सीय-सदमाणीआहण्णजाणजुंगा, अनेकैर्वरतुरङ्गैर्मत्तकुञ्जरैः रहपहयरं चि रथनिकरैः शिवि-काभिः स्यन्दमानाभिराकीर्णं व्याप्ता यानैर्युगैश्च या सा तथा, तत्र शिविका कूटाकारेण छादिताः जम्पानविशेषाः, स्यन्दमानिकाः पुत्रपप्रमाणजम्पानविशेषाः, यानानि शकटादीनि, युग्यानि गोल्ल-विषयप्रसिद्धानि द्विहस्तप्रमाणानि वेदिकोपशोभितानि जम्पानान्येवेति । विमउलनवनलिणिसोभिय-जला, त्रिसुकुलाभिः विकसितकमलामिर्नवाभिर्नलिनीभिः पद्मिनीभिः शोभितानि जलानि यस्या सा तथा । पडुरवरभवगसज्जिमहिया, पाण्डुरैः सुधाववलैर्वरभवनैः प्रासादैः सम्यक् नितरा महितेव महिता पूजिता या सा तथा । उत्तणनयणपेच्छणिज्जा सौभाग्यातिशयादुत्तानैः अनिमिषैर्नयनैः लोचनैः प्रेक्षणीया या सा तथा । पासाईया चित्तप्रसक्तिकारिणी दरिसणिज्जा या पश्यच्चक्षुः श्रम

१. “अचोऽन्यादि टि ११११६४। अत्रां मध्ये शोऽन्य स आदिर्यस्य तत् टिसंज्ञं स्यात् । शकन्धादिषु पररूपं वाच्यम् । तच्च टे । शकन्धुः, कर्कन्धुः, कुलटा” इति पाणिनीयव्याकरण निद्वान्तकौमुद्याम् ॥ २. °वान्तप्रकारः जे ३ हे १ ॥ ३. °वस्तूनि जे ३ खं० विना ॥

न गच्छति । अभिरूवा मनोज्ञरूपा पडिरूवा द्रष्टार द्रष्टार प्रति रूपं यस्या सा तथेति ॥” इति
ज्ञाताधर्मकधाटीकायाम् पृ० १-३ ।

पृ० २ प० २. वण्णओ । अयं वर्णक औपपातिकसूत्रे इत्थं वर्तते—

“तीसे णं चपाए णयरीए वहिया उत्तरपुरत्थिमे दिसीभाए पुण्णभदे नाम चेइए होत्था
चिराईए पुव्वपुरिसपण्णत्ते पोराने सद्दिए वित्तिए णाए सच्छत्ते सज्झए सघण्टे सपढागे
पढागाइपडागर्मडिए सलोमहत्थे कयवेयड्डिए लाउल्लोइयमहिए गोसीससरसरत्तचदनदहरदिण्णपच्च-
गुलितले उवचियवदणकलसे वंदणषडसुकयतोरणपडिदुवारदेसभाए आसत्तोसत्तविउलवट्टवग्वारिय-
मल्लदामकलावे पंचवण्णसरससुरभिसुकपुप्फपुंजोवयारकलिए कालागुस्सपवरकुदुस्सकुत्तुक्कधूमधमघत-
गबुद्धुयाभिरामे सुगंधवरगंधगधिए गंधवट्ठिभूए णट्ठणट्ठगजल्लमल्लमुट्ठियवेलवगपवगकहगलासगआइ-
स्सवगल्लखमल्लतूणइल्लतुववीणियभुयगमागहपरिगए बहुजणजाणवयस्स विस्सुयकित्तिए बहुजणस्स
आहुस्स आहुणिजे पाहुणिजे अच्चणिजे वंदणिजे नमसणिजे पूयणिजे सक्कारणिजे सम्माणणिजे
कल्लाणं मंगलं देवयं चेइयं विणएण पज्जुवासणिजे दिव्वे सच्चे सच्चोवाए संणिहियपाडिहेरे
जागसहस्सभागपडिच्छए बहुजणो अच्चेइ आगम्म पुण्णभदच्चेइयं पुण्णभदच्चेइय ।

से णं पुण्णभदे चेइए एकेण महया वणसडेणं सव्वओ समता परिकित्ते । से णं वणसडे
किण्हे किण्होभासे, नीले नीलोभासे, हरिए हरिओभासे, सीए सीओभासे, णिद्धे णिद्धोभासे, तिक्वे
तिक्वोभासे, किण्हे किण्हच्छाए, नीले नीलच्छाए, हरिए हरियच्छाए, सीए सीयच्छाए, णिद्धे
णिद्धच्छाए, तिक्वे तिक्वच्छाए, घणकडिअकडिच्छाए, रम्मे, महामेहणिकुरवभूए ।

ते ण पायवा मूलमतो कंदमतो खंधमतो तयामंतो सालमतो पवालमतो पत्तमतो पुप्फमतो
फलमतो वीयमतो अणुपुव्वसुजायस्सल्लवट्ठभावपरिणया एकखधी अणेगसाला अणेगसाहप्पसाह-
विडिमा अणेगनरवामसुप्पसारियअगेज्झघणविउल्लवट्ठखंधी अच्छिद्धपत्ता अविरलपत्ता अवाईणपत्ता
अणईअपत्ता निद्धयजरट्ठपट्टपत्ता णवहरियभिसतपत्तभारघयारगभीरदरिसणिजा उवणिगयणवतरण-
पत्तपल्लवकोमलउज्जलचल्लतकिसल्यसुकुमालपवालसोहियवरकुरगसिहरा णिच्चं कुसुमिया णिच्चं
माइया णिच्चं लवइया णिच्चं धवइया णिच्चं गुलइया णिच्चं गोच्छिया णिच्चं जमलिया णिच्चं
जुवलिया णिच्चं विणमिया णिच्चं पणमिया णिच्चं कुसुमियमाइयलवइयथवइयगुलइयगोच्छियजमलिय-
जुवलियविणमियपणमियसुविभत्तपिंडमंजरिवडिसयधरा सुयवरहिणमयणसालकोइल्लकोभगकभिंजारग-
कोडलगजीवजीवगणंदीमुहकविलपिंलगल्लगकारडच्चक्कायकलहंससारसअणेगसउणगणमिहुणविर-
इयसट्ठण्णइयमहुरसरणाइए सुरम्मे सपिंडियदरियभमरमहुयरिपहकरपरिलिन्तमत्तच्छप्पयकुसुमासव-
लोलमहुरगुमगुमतगुजंतदेसभाए अल्लिभतरपुप्फफले बाहिरपत्तोच्छण्णे पत्तेहि य पुप्फेहि य
उच्छन्नपल्लिच्छन्ने साउफले निरोयए अकंठए णाणाविहगुच्छगुम्ममंडवगरगमसोहिए विचित्तसुह-
केउभूए वावीपुक्खरिणीदीहियासु य सुनिवेशियरम्मजालहरए पिंडिमणीहारिम सुंगाधि-
सुहसुरभिमणहर च महया गधद्धणिं^१ मुचता णाणाविहगच्छगुम्ममंडवगधरगसुहसेउकेउवहुला
अणेगरहजणजुगसिवियपविमोयणा सुरम्मा पासादीया दरिसणिजा अभिरूवा पडिरूवा ।

तस्स णं वणसंडस्स बहुमज्झदेसमाए एत्थं णं महं एके असोगवरपायवे पण्णत्ते कुसविकुस-
विसुद्धस्सल्लमूले मूलमते कदमते जाव परिमोयणे सुरम्मे पासादीए दरिसणिजे अभिरूवे पडिरूवे ।

से णं असोगवरपायवे अण्णेहिं बहूहिं तिलएहिं लउएहिं छत्तोवेहिं सिरीसेहिं सत्तवण्णेहिं

१. °वद्ध° जे० ॥ २. °सुगंधिसुह° जे० । °सुगंधं सुह° अटी० ॥ ३. मुंचंता जे० । सुयता
ख० । मुंचयता अटी० ॥

दहिवणेहिं लोलेहिं घवेहिं चउणेहिं अउणेहिं णीणेहिं कुटएहिं पउणेहिं मयेहिं पगमेहिं दालिमेहिं सालेहिं तालेहिं तमालेहिं पियएहिं पियगूहिं पुरोणेहिं गायकणेहिं णट्टिकणेहिं मयओ समता संपरिवित्ता ।

ते ण निलया लउया जाव णट्टिकणा कुगणितुगविमुदयकगमूला मूयमो णट्टिको एणमि वणओ भाणियवो जाव गिवियपरिमोयणा सुरग्गा पौठाटीया दणियणिजा अभिरूया पटिरूया ।

ते ण तिउया जाव णट्टिकणा अण्णेहिं चहूहिं पउमउयाहिं णामउयाहिं अयोअन्याहिं चपगलयाहिं चूलयाहिं वणलयाहिं वासंतिउयाहिं अश्मुचयलयाहिं पुंउन्याहिं सामउयाहिं सवओ समता संपरिवित्ता ।

ताओ ण पउमलयाओ णिच कुमुनियाओ जाव वडिउयवराओ पागटीयाओ दसिणिआओ अभिरूयाओ पटिरूयाओ ।

तस्म ण असोगवरपायवस्स ऐट्ठा इंसि सवीउमारीणे एत्थ णं मट्ठ एत्थं पुट्टिमिड्डिआवट्ठ पण्णत्ते विक्कभायामउत्तेहमुपमाणे किंहे अजणमागणकुवउयट्ठदहरफोमेजागस्येससङ्गउगी एजगसिगमेउरिट्ठयज्जुफउअसणगसणधणणीएण्यलवत्तिक्कअयमिक्कुमपगामे मरणमसारा-कलित्तणयणकीयरासिवण्णे णिद्धघणे अट्टिमिरे आयगयतलोउमे सुमो इहामिपउमभुरगगरमगर-विहगवालगाणिणरक्कसरभचमरकुजरगलउयपउमउयभत्तिचिने आइणगस्सधुराणगीवूलकरिसे सीहासणसठिए पाठादीए दसिणिजे अभिल्ले पटिरूये ।” इति शौस्तानिपपूरे ।

“पूग्गमद्द नाम चैय्य व्यन्तरापतनम्, उण्णओ चि पीत्यउणो वाच्य, स चायम्—धित्ठए पुण्यपुरिसपत्तत्ते, चिर चित्काल आदि. निवेगो यस्य तथिसादिकम्, अत एव पूर्वपुण्य अतीतनरं प्रज्ञप्तम् प्रकाशितं पूर्वपुरुषप्रज्ञप्तम् । पुराणे, चिगदिकत्वात् पुगतनम् । मट्ठिए, दण्ड प्रसिद्धिः, स सञ्जातो यस्य तच्छब्दितम् । विसिण्, प्रित्त द्रव्य तदस्ति यस्य तद् भित्तिम्, शक्तिं वाऽऽश्रितलोकानां ददाति यच्छद् भूतिदम् । नाण्, न्यायनिर्णयकत्वात् न्यायः, ज्ञातं वा श्रुत-सामर्थ्यमनुभूततत्प्रसादेन लोकेनेति । मच्छत्ते मज्झण् मघटे मपडागावपडागमट्ठिए, सह पताक्या वर्तत इति सपताकम्, एका पताकामतिक्रम्य या पताका याऽतिपताका, तदा मट्ठित यत्तत्तथा, तच्च तच्चेति कर्मधारयः । सलोमहये, लोममयप्रमार्जनयुक्तम् । कैयवेयट्ठोण्, कृतविशुद्धिक रचितवेदिकम् । लाउलोहयमहिण्, लाहयं यट्टोमेश्चगगादिनोपलेपनम्, उल्लोष्य कुड्यमानानां सेटिकादिभिः संमृष्टीकरणम्, ततस्ताभ्यां महितमिव महितं पूजितं यत्तत्तथा । गोमीमयरवरत्तचंदण-दहरदित्रपचगुलितले, गोशीर्षेण सरसत्तन्त्रन्दनेन च दर्दरेण बहलेन चपेटाप्रकारेण वा दत्ता पञ्चाङ्गुल्य तला हस्तका यत्र तत्तथा । उवचियवङ्गकलसे, उपचिता निवेशिताः चन्दनकलशा मङ्गलपट्टा यत्र तत्तथा । घदणवडसुकयतोरणपडिदुवारडेयभागे, चन्दनघटाश्च सुपुङ्खतोरणानि च द्वारदेशभागं प्रति यस्मिन् द चन्दनघटमुकृतोरणप्रतिद्वारदेशभागम्, देशभागश्च देशः एव । आसत्तोसत्तत्रिपुलवट्टवगारियमल्लदामकलाये, आसत्तो भूमौ सम्बद्ध उत्सक्त उपरि सम्बद्धः विपुलो विस्तीर्णः वृत्तो वर्तुलः वगधारिणो चि प्रलम्बमानः मात्यवामकलाप पुष्पमालासमूहो यत्र तत्तथेति । पचवण्णसुरभिमुक्कपुण्णपुजोवचारकल्लिए, पचवर्णेन सुरभिणा मुक्तेन क्षितेन पुष्प-पुञ्जलक्षणेनोपचारेण पूजया कलितं यत्तत्तथा । कालागर पवरकुटुरूप-सुरूप धूर्वमघमघेतगघुदुया-

१. निवेहिं जे० ॥ २. पापाइया जे २, ३ ॥ ३. प्रतिपु पाठा—कयवेयदीण् लो० जे ३, १ भा० । कयवियट्ठीण् हे १ । कयवेयट्ठीण् ए० जे २ ॥ ४. उवजियं हे १ भा० विना ॥ ५. °कृतास्तो° जे १ ॥ ६. °मघमघमघेत° जे २, ३ ॥

भिरामे, कालागरप्रभृतीना धूपाना यो मवमघायमानो गन्ध उद्धूत उद्धूतस्तेनाभिरामं यत्तथा,
तत्र कुंदुरुकं चीडा, तुरुष्कं सिरुहकम् । सुगधवरगधगंधिए, सद्रन्धा ये वरगन्धा वासास्तेषा गन्धो
यत्रास्ति तत्तथा । गंधवट्टिभूए, सौरभ्यातिशयात् गन्धद्रव्यगुटिकाकल्पमित्यर्थः । नड-नट्टग-जल्ल-
मल्ल-सुट्टिय-वेलवग-पवक-कहक-ल्लासक-आह्वकखय-लंख-मंख-तूणहल्ल-तुववीणिय-भुयग-मागह-
परिगए, पूर्ववत्, नवर भुजगा भुजङ्गा भोगिन इत्यर्थः, भोजका वा तदर्चकाः, मागधा भट्टाः ।
बहुजगजाणवयस्स विस्सुयकित्तिए, बहुर्जनस्य पौरस्य जानपदस्य च जनपदभवलोकस्य विश्रुत-
कीर्तिकं प्रतीतख्यातिकम् । बहुजगस्स आहुस्स आहुणिजे, आहोतुः दातुः आहवनीय सम्प्रदान-
भूतम् । पाहुणिजे प्रकर्षेण आहवनीयमिति गमनिका । अच्चणिजे चन्दनगन्धादिभिः, वंदणिजे
स्तुतिभिः, पूयणिजे पुष्पैः, सक्कारणिजे वस्त्रैः, सम्माणणिजे बहुमानविषयतया, कल्लाणं मंगलं
देवय चेद्दय विणएणं पज्जुवाप्पणिजे, कल्याणमित्यादिधिया विनयेन पर्युपासनीयम् । दिव्वे
दिव्य प्रधानं सच्चै सत्यं सत्यादेशत्वात् सच्चोवाए सत्यावपातं सत्यसेवं सेवायाः सफली-
करणत्वात् सन्निहियपाडिहेरे विहितदेवताप्रातिहार्यं जागसहस्सभागपडिच्छए, यागा पूजाविशेषाः
ब्राह्मणप्रसिद्धास्तत्सहस्राणां भागम् अंशं प्रतीच्छति आभाव्यत्वात् यत्तत्तथा । बहुजणो अच्चेद्द
आगम्म पुण्णभदं चेद्दअं ।

से ण पुण्णभदे चेद्दए एक्केणं महया वणमडेण सव्वओ समंता संपरिक्खित्ते, सर्वतः सर्वदिक्षु
समन्तात् विदिक्षु च । से ण वणसंडे किण्हे कालवर्णः किण्होभासे कृष्णावभासः कृष्णप्रभः कृष्ण
एवाऽवभासत इति कृष्णावभासः नीले नीलोभासे प्रदेशान्तरे, हरिए हरिओभासे प्रदेशान्तर एव ।
तत्र नीलो मयूरगलवत्, हरितस्तु शुक्रपिच्छवत्, हरितालाभ इति वृद्धाः । सीए सीओभासे, शीतः
स्पर्शपिश्या, वल्ल्याद्याक्रान्तत्वादिति वृद्धा, निद्धे निद्धोभासे स्निग्धो न तु रक्षः, तिक्वे तिक्वोभासे
तीव्रो वर्गादिगुणप्रकर्षवान्, किण्हे किण्हच्छाए, इह कृष्णशब्दः कृष्णच्छाय इत्यस्य विशेषणमिति
न पुनरुक्ता, तथाहि—कृष्णः सन् कृष्णच्छायः, छाया चादित्यावरणजन्यो वस्तुविशेषः, एवं
नीले नीलच्छाए, हरिए हरियच्छाए, सीए सीयच्छाए, निद्धे निद्धच्छाए, तिक्वे तिक्वच्छाए,
घणकडियकडिच्छाए अन्योन्यं शाखानुप्रवेशाद् बहलनिरन्तरच्छायः, रम्मे, महामेहनिकुरुषभूए
महामेघवृन्दकल्प इत्यर्थः, ते ण पायवा मूलमंतो कदमंतो, कन्दो मूलानामुपरि, खधमंतो, स्कन्ध-
स्थुडम्, तयामंतो, सालमवो, शाला शाखा, पवालमंतो, प्रवालः पल्लवाङ्कुरः, पत्तमंतो पुष्पमंतो
फलमंतो वीर्यमंतो अणुपुव्वसुजायस्सल्लवट्टभावपरिणया, आनुपूर्व्येण मूलादिपरिपाठ्या सुष्ठु जाता
रुचिराः वृत्तभावं च परिणता ये ते तथा, एक्खली अणेगसाला अणेगसाहप्पसाहविडिमा, अनेक-
शाखाप्रशाखो विटपस्तन्मध्यभागो वृक्षविस्तारो वा येषा ते तथा, अणेगनरवामसुप्पसारिय-
अगेऽगघगविपुलवट्टैल्वी, अनेकामिर्नरवामाभिः सुप्रसारिताभिरग्राह्यो घणो निविडो विपुलो
विस्तीर्णो वृत्तश्च स्कन्धो येषा ते तथा, अच्छिहपत्ता नीरन्त्रपर्णाः, अविरलपत्ता निरन्तरदला,
अवाईणपत्ता अवाचीनपत्राः अधोमुखपलाशाः अवानीनपत्ता वा अवातोपहतवर्धाः, अण्ण्ण्ण-
पत्ता ईतिविरहितच्छदा, निद्धयजरदंढुपत्ता अपगतपुराणपाण्डुरपत्राः, नवहरियभिसंत-
पत्तभारं धकारगभीरदरिसणिज्जा, नवेन हरितेन भिसंतं सि दीप्यमानेन पत्रभारेण दलचयेना-
न्धकारा अन्धकारवन्तः, अत एव गम्भीराश्च दृश्यन्ते ये ते तथा, उवनिगयनवतरुण-
पत्तपल्लवकोमलउज्जलचलंतकिसल्लयसुकुमालपवालतोहियवरंकुरगसिहरा, उपनिर्गतैर्नवतरुण-

१. कालवर्णः जे ३ विना नास्ति ॥ २. एक्खल्लंघी खं । एक्खल्लंघा हे १ विना ॥ ३. °खंघा
जे २ ॥ ४. °किसिल्लय° हे १ जे २, ३ लो० ॥

पप्रपलवैरिति अभिनववग्नुच्छैः तथा कोमलोज्ज्वलेश्वरि' किमलये पप्रपिरोपेत्या
 सुकुमालप्रवालैः शोभितानि वराङ्कुराण्यप्रशिखराणि येषां ते तथा, इह चाङ्कुर-प्रवाल-
 किशलयपत्राणाम् अल-बहु-बहुतरादिकालकृतापस्याविशेषाद् विशेष' सम्भाव्यत इति ।
 निच कुसुमिया निच माह्वया मयूरिताः, निच लयट्या पत्रविता, निच यमट्या म्रमकन्तः,
 निच गुलट्या गुल्मवन्तः, निच गोष्ठिया जातगुच्छाः, यद्यपि स्तवक-गुच्छयोरविशेषो नाम-
 कोशेऽधीनस्तथापीह विशेषो भावनीयः, निचं जमट्टिया, यमलतया समभेजितया व्यवस्थिताः,
 नताः, निचं जुवळिया युगलतया स्थिताः, निच विणमिया विजेषेण फल-पुष्पभारेण,
 निच पणमिया तथैव नन्तुमारब्धाः, निच कुसुमिय-माह्वय-लयट्य-यमट्य-गुलट्य-
 गोष्ठिय-जमलिय-जुवळिय-विणमिय-पणमिय सुविमचपिण्डि-मजरिवट्टमगधग, केचित्
 कुसुमिताः केकगुणयुक्ताः, अपरे तु समस्तगुणयुक्ताः, ततः कुसुमिताश्च ते इत्येव कर्मधारयः,
 नवर सुविमक्ता विविक्ता सुनिष्यजतया पिण्डयो लुब्ध' मज्ज्यश्च प्रतीताः, ता एनायतंमराः
 शेषरकाः, तान् धारयन्ति ये ते तथा, तथा सुय-वरदिण-मयणमाल-फोडल-कोभगक-
 भिंगारक-फोडलक-जीवजीवक-नदीमुह-रुविल-पिंगलपत्तग-सारड-चय्याच-मलहम-सार-
 अणेगसउणगणमिहुणधिरियसहुण्णहयमहुरमरनाहण शुकादीना सारखान्ताना अनेकेषां
 शकुनगगाना मिथुनैर्विचरितं शब्दोक्तिकं च उन्नतशब्दकं मधुगस्वर च नादित् एपितं
 यस्मिन् स तथा, वनण्ड इति प्रकृतम्, सुगम्मे संपिण्डियदरियभमरमहुपरिपक्करपरिलिगमत्त-
 छप्पयकुसुमासवलोलमहुरगुमुगुमुगुमित्तगुंजतदेसभागे, सविण्डिता दनभ्रमरमधुक्तीणा वनसत्काना-
 मेव पक्कर चि निक्करा यत्र स तथा, तथा परिलीयमाना अन्यत आगत्य लय यान्तो
 मत्तपट्टपादाः कुसुमासवलोल किञ्जलालम्पटाः मधुर गुमुगुमायमाना गुञ्जन्तश्च शब्दविशेषं
 विदधाना' देशभागेषु यस्य स तथा, तत कर्मधारयः । अन्तर्गतरपुष्पफला, माहिरपत्तुच्छा,
 पत्तेहि य पुष्पेहि य उच्छन्नपेलिच्छन्ना अत्यन्तमाच्छादिता इत्यर्थः, एतानि पुनर्दृष्टाणां
 विशेषणानि । साउफले मिट्फले, इतो वनण्डस्य भूयो विशेषणानि, निरोयण रोगवर्जिनः,
 नाणाविहगुच्छगुम्ममदवगमोहिण, विचित्तसुहकेउभूण, विचित्रान् शुभान् केतून् ध्वजान्
 भूतः प्रातः, वाचि-पुक्खरिणि-दीहियासु य सुनिवेसियरम्मज्जलहरण, वापीषु चतुरस्त्रासु
 पुष्करिणीषु वृत्तासु पुक्खवतीषु वा दीर्घिकासु च ऋजुसारणीषु सुयु निवेदितानि रम्याणि
 जालगृहकाणि यत्र स तथा । पिण्डिमनीहारिम सुगधिं सुहसुरभिगमहर च महया गन्धद्वयं
 सुचर्षता, पिण्डिमनिहारिमा पुद्गलसमृद्ध्या दूरदेशगामिनीं च सुगन्धिं सट्ठन्धिका शुभसुर-
 भिभ्यो गन्धान्तरेम्यः सकाशान्मनोहरा या सा तथा, ता च महता मोचनप्रकारेण विभक्ति-
 व्यत्ययात् महती वा गन्ध एव प्रागिहेतुत्वात् वृत्तिकारित्वाद् गन्धप्राणिस्ता मुञ्जन्त इति वृक्ष-
 विशेषणम्, एवमितोऽन्यान्यपि, नागाविहगुच्छगुम्ममदवकधरकसुहसेउकेउवहुला, नानाविधा
 गुच्छा गुल्मानि मण्डपका गृहकाणि च येषां सन्ति ते तथा, तथा शुभा' सेतवो मार्गा आलवालपाल्यो
 वा केतवश्च ध्वजा बहुला बहवो येषां ते तथा, ततः कर्मधारयः, अणेगरहजगजोगमिधियपवि-

१. हे १ सं० विना—किमिलये' जे १, २, ३, लो० ॥ २ तथा सुय^० जे २ लो० विना ॥
 ३. 'विचलियस' खं० । 'विचरिय. स' जे १ ॥ ४ मिथुनैर्विचरित लो० सं० हे १ जे २ मु० ।
 मिथुनैर्विचरित जे ३ । औपपातिक्कृतौ 'मिथुनैर्विचरितम्' इति पाठः ॥ ५. 'पल्लिच्छन्ना हे १ ॥
 ६. जे २, ३ विना—'हरिमसुंगधिसुह' जे १ । 'हारिम सुगधिसुह' लो० सं० । 'हारिसु-
 गधिसुह' हे १ ॥ ७. 'ध्वजानि मु० हे १ । 'ध्वजानि जे ३ खं० ॥ ८. सुयता लो० ॥

मोयणा अनेकेषा रथादीनामधोऽतिविस्तीर्णत्वात् प्रविमोचनं येपु ते तथा, सुरम्मा पासाईया दरिसणिजा अभिरूवा पडिरूवा ।

तस्स ण वणसंडस्स बहुमज्झदेसभागे एत्थ णं महं एक्के असोगवरपायवे पण्णत्ते कुस-
त्रिकुसविसुद्धरुक्खमूले, कुशा दर्मा विकुशा वल्लजादयस्तैर्विशुद्धं विरहितं वृक्षानुरूपं मूल समीपं
यस्य स तथा, मूलमंते इत्यादिविशेषणानि पूर्ववद् वाच्यानि यावत् पडिरूवे ।

से णं असोगवरपायवे अन्नेहिं बहूहिं तिलएहिं लउएहिं छत्तोएहिं सिरीसेहिं सत्तवन्नेहिं
दहिवन्नेहिं लोद्धेहिं धवेहिं चंदणेहिं अज्जणेहिं निवेहिं कुडएहिं कलंवेहिं सव्वेहिं फणसेहिं सौलेहिं
समालेहिं पियंएहिं पियंगूहिं पुरोवएहिं रायरुक्खेहिं नंदिरुक्खेहिं सव्वओ समता संपरिक्खित्ते,
ते ण तिलया लउया जाव नंदिरुक्खा कुस-विकुसविसुद्धरुक्खमूला मूलमंतो इत्यादि पूर्ववत्,
यावत् पडिरूवा ।

ते णं तिलया जाव नंदिरुक्खा अन्नाहिं बहूहिं पउमलयाहिं नागलयाहिं असोगलयाहिं
चंपयलयाहिं चूयलयाहिं वणलयाहिं वांसंतियलयाहिं कुंदलयाहिं सामलयाहिं सव्वओ समंता
संपरिक्खित्ता । ताओ णं पउमलयाओ निच्चं कुसुमिया जाव पडिरूवाओ ।

तस्स ण असोगवरपायवस्स हेट्ठा ईसिखंधीसमल्लीणे स्फन्धासंभ्रमित्यर्थः एत्थ णं महं एक्के
पुढविसिलापट्टए पण्णत्ते, एत्थ ण ति शब्दोऽशोकवरपादपस्य यदधोऽन्नेत्येवं सम्बन्धनीयः ।
विक्रंभायामसुपमाणे ऋण्हे अंजणक-वाण-कुवलय-हलहरकोसेज-आगास-केस-कज्जलंगी-खजण-
सिंगभेय-रिट्ठय-जंवूल-असणक-सणवधण-नीलुप्पलपत्तनिकर-अयसिकुसुमप्पयासे नील इत्यर्थः,
अज्जनको वनस्पतिः, हलधरकौशेयं वलदेववत्तम्, कज्जलाङ्गी कज्जलगृहम्, शृङ्गमेदो महिषादि-
विषाणच्छेदः, रिट्ठक रत्नाम्, असनको वीयकाभिधानो वनस्पतिः, सनवन्धन सनपुष्पवृन्तम् ।
मरकत-मसार-कलित्त-नयणवियरासिवन्ने, मरकतं रत्नम्, मसारो मसृणीकारकः पाषाणविशेषः,
कलित्तं ति कडित्र कृत्तविशेषः, नयनवीका नेत्रमध्यतारा तद्वाशिर्षणं. काल इत्यर्थः निद्धघणे
सिग्धघनः, अट्टसिरे अष्टशिरा. अष्टकोण इत्यर्थः । आर्यसतलोवमे सुरम्मे ईहाभिग-उसभ-
नुरग-नर-मगर-वालक किन्नर रुह-सरभ-चमर-वणलय-पउमलयभत्तिचित्ते, ईहामृगा वृकाः,
व्यालका. श्वायदभुजगाः, आईणग-रूय-वूर-णवणीय-तूलफासे, आजिनक चर्ममय वत्तम्, रूतं
प्रतीतम्, वूरो वनस्पतिविशेषः, तूल अर्कतूलम् । सीहासणसंठिए पासाईए जाव पडिरूवे
ति । ” इति आचार्यश्रीअभयदेवसूरिविरचिताया ज्ञाताधर्मकथाटीकायाम् पृ० ३—६ ।

पृ० ३ प० १. वण्णओ । दृश्यतामस्मिन्नेव परिशिष्टे पृ० ४९ पं० १५ इत्यस्य टिप्पणम् । अयं पाठ
औपपातिकमूत्रे इत्थं वर्तते—“ तथ ण चंपाए णयरीए कूणिए णाम राया परिवसइ, महयाहि-
मवंतमहंतमलयमदरमहिंदसारे अच्चंत्रविसुद्धदीहरायकुञ्जवसमुप्पसूते णिरतर रायलक्खणविराइ-
अंगमगे, बहुजणवहुमाणे पूजिते सव्वगुणसमिद्धे खत्तिए मुहते मुद्धाहिसित्ते माउपिउमुजाते
दयपत्ते सीमंकरे सीमंधरे खेमंकरे खेमधरे मणुसिंदे जणवयपिया जणवयपाले जणवयपुरोहिते

१. जे २, ३ विना—छत्ताएहिं जे १ हे १ । ‘छत्ताएहिं’ पाठः खं० लो० मध्ये नास्ति एव ॥
२. सत्तवन्नेहिं जे २, ३ । सत्तहिं खं० ॥ ३. दहिवन्नेहिं नास्ति लो० खं० ॥ ४. निवेहिं जे ३ ॥
५. तालेहिं हे १ ॥ ६. पिण्हिं खं० जे ३ ॥ ७. लउया याव खं० । लयाओ जाव लो० जे १ ।
- लउया हे १ मध्ये पाठ एव नास्ति ॥ ८. वांसंतिल० खं० जे ३ ॥ ९. ईसिखंधीसमल्लीणे जे १ ।
- ईसिखंधमल्लीणे हे १ । ईसिखंधीसमल्लीणे लो० । ईसिं खध समल्लीणे जे २ ॥ १०. ‘सज्ज
इत्यर्थः’ इति औपपातिकसूत्रवृत्तौ ॥

सेउकरे केउकरे णरपवरे पुरिसवरे पुरिससीहे पुरिसवग्ग पुरिसासीविसे पुरिसपुंडरीए पुरिसवर-
गघहत्थी अहुं दित्ते वित्ते विच्छिण्णविउलभवण-सयणा-ऽऽसण-जाण-वाहणाइण्णे बहुघण-
बहुजातरुवरयते आओगपओगसंपउत्ते विच्छट्ठियपउरभत्तपाणे बहुदासी-दास-गो-महिस-
गवेलकप्पभूते पडिपुण्णजंत-कोस-कोट्टागराउधारागारे वल्लं दुव्वलपच्चामित्ते ओहतकट्ठय निहयकट्ठयं
मलियकट्ठय उद्धियकट्ठय अकट्ठय ओहतसत्तुं णिहतसत्तुं मलितसत्तुं उद्धियसत्तुं निजियसत्तुं
पराह्यसत्तुं ववगयदुब्भिकलं मारिभयविण्णमुक्क खेम सिवं सुभिकल पसतडिबडमर रजं
पसाहेमाणे विहरति ।”

अस्य आचार्यश्री अभयदेवसूरिभिर्न्याख्या एव विहितास्ति—“राजवर्णके लिख्यते—
महयाहिमवत्तमहतमलयमंदरमहिंदसारे, महाहिमवानिव महान् शेषराजपर्वतापेक्षया, तथा मलयः
पर्वतविशेषः, मन्दरो मेरुः, महेन्द्रः पर्वतविशेषः शक्रो वा, तद्वत् सार. प्रधानो य. स तथा ।
अद्यतविसुद्धदीहरायकुलवंससुप्पसूए, अस्यन्तविशुद्धोऽतिनिर्दोषो दीर्घश्चिरकालीनो यो राज्ञा
कुलरूपो वंशस्तत्र सुप्तु प्रसूतो यः स तथा । निरतरं रायलम्पणविराह्यगमगे, राजलक्षणैः
स्वस्तिकादिभिः विराजितं अङ्गमङ्गं गात्र यस्य स तथा, मकारस्तु प्राकृतशैलीप्रभवः । सुदिणं चि
सुदितः प्रमोदवान्, अथवा निर्दोषमातृकः, यदाह—‘सुदओ जो होइ जोणिमुद्धो उ’ []
चि । मुद्धाभिसित्ते चि पितृ-पितामहादिभिः राजभिर्वा यो राज्येऽभिषिक्तः । माउपिउसुजाए चि
पित्रोर्विनीततया सत्पुत्रः । दयपत्ते चि प्राप्तकरुणागुणः । सीमकरे चि सीमाकारी मर्यादाकारीत्यर्थः ।
सीमघरे चि कृतमर्यादापालकः । एव खेमकरे खेमंधरे चि, खेम पुनरनुपद्रवता । मणुस्सिंदे चि
मनुजेषु परमेश्वरत्वात् । जणवयपिय चि जनपदानां पितृव हितत्वात् । जणवयपाले चि तद्रक्ष-
कत्वात् । जणवयपुरोहिणं चि जनपदस्य शान्तिकारित्वात् । सेउकरे चि मार्गदर्शक इत्यर्थः । केउकरे
चि अद्भुतकार्यकारिन्वेन चिह्नकारी । नरप्पवरे चि नरा प्रवरास्तस्येति कृत्वा । पुरिसवरे चि पुरुषाणां
मध्ये प्रधानत्वात् । पुरिससीहे चि शूरत्वात् । पुरिसवग्गे चि रोपे सति रौरूपत्वात् । पुरिसासी-
विसे चि पुरुषश्चासावासीविष इवाशीविषश्च पुष्पाशीविषः, आशीविषश्च सर्पः कोपसाफ्ल्य-
करणसामर्थ्यात् । पुरिसपुंडरीए चि सुखार्थिना सेव्यत्वात्, पुण्डरीकं च सितपत्रम् । पुरिसवरगघ-
हत्थी प्रतिराजगजमञ्जकत्वात् । अहुं चि समृद्धः । दित्ते चि दत्तो दर्पवान् । वित्ते चि प्रसिद्धः ।
विच्छिण्ण-विउलभवण-सयणा-ऽऽसण-जाणवाहणाइण्णे चि विस्तीर्णानि विस्तारवन्ति विपुलानि
प्रभूतानि भवन-शयना-ऽऽसनानि प्रतीतानि यस्य स तथा, यानवाहनानि रथाश्वादीनि आकीर्णानि
गुणाकीर्णानि यस्य स तथा, ततः कर्मधारयः, अथवा विस्तीर्णविपुलभवनानि शयनसनयानवाहना-
कीर्णानि यस्य स तथा । बहुघण-बहुजायरुवरयते, बहु प्रभूतं धनं गणिमादिकं बहुनी च जात-
रूप-रजते सुवर्ण-रूप्ये यस्य स तथा । आओगपओगसंपउत्ते, आयोगस्य अर्थलाभस्य प्रयोगा उपायाः
सम्प्रयुक्ताः व्यापारिता येन, तेपु वा सम्प्रयुक्तो व्यापृतो यः स तथा । विच्छट्ठियपउरभत्तपाणे,
विच्छट्ठिते त्यक्ते बहुजनभोजनदानेनावशिष्टोच्छिष्टसम्भवात् सञ्जातविच्छेदं वा नानाविधे प्रचुरे
भक्तपाने भोजनपानीये यस्य स तथा । बहुदासी-दास-गो-महिस गवेलकप्पभूए, बहवो दासीदासाः
गो-महिष-गवेलकाश्च प्रभूता यस्य स तथा, गवेलका उरभ्राः । पडिपुण्णजंत-कोस-कोट्टागरा-
उधारागारे, प्रतिपूर्णानि यन्त्राणि पाषाणक्षेपयन्त्रादीनि कोशो माण्डागार कोष्ठागार च धान्यग्रहम्
आयुधागारं च प्रहरणशाला यस्य स तथा । वल्लं चि प्रभूतसैन्यः । दुव्वलपच्चामित्ते चि
दुर्वैलाः प्रत्यभिन्नाः प्रातिवेशिकनृपा यस्य स तथा । ओहतकट्ठयं चि उपहता विनाशिताः
कण्टकाः प्रतिस्पर्धिगोत्रजा यत्र राज्ये तत्तथा, क्रियाया वा विशेषणमेतत् । एवमन्यान्यपि, नवर
निहत्वा कृतसमृद्धयहाराः, मलिताः कृतमानमङ्गाः, उद्धृताः देशनिर्वासिताः, अत एवा-

विद्यमाना इति । तथा शत्रवोऽगोत्रजाः भिजिताः स्वसौन्दर्यातिशयेन परिभूताः । पराजितास्तु तद्विधराज्योपार्जने कृतसम्भावनाभङ्गाः । ववगयदुब्भिकखं मारिभयविष्पमुकमिति व्यक्तम् । पसताडिबडमर ति डिम्बानि विघ्नाः डमराणि राजकुमारादिकृतवैराज्यादीनि । पसंताहियडमर ति कचित् पाठः, तत्राहितडमर शत्रुकृतविद्वरोऽधिकविद्वरो वा । रजं पसासेमाणे चि प्रशासयन् पालयन्, पसाहेमाणे ति कचित् पाठः, तत्राप्ययमेवार्थः । विहरति वर्तते ।” इति औपपातिकसूत्रवृत्तौ ।

ज्ञाताधर्मकथाटीकाया पुनरित्थं व्याख्यातम्—“कूणिण नामं राय चि कूणिक्कनामा श्रेणिक-
रानपुत्रो राजा होत्य चि अभवत् । वन्नओ चि तद्वर्णको वाच्यः, स च महयाहिमवंतमहंत-
मलयमदरमहिंदसारं इत्यादि पसंताडिबडमरं रजं पसासेमाणे विहरति इत्येतदन्तः । तत्र महाहिम-
वानिव महान् शेषराजापेक्षया, तथा मलयः पर्वतविशेषः, मन्दरो मेरुः, महेन्द्रः शक्रादिदेवराजः,
तद्वत् सारः प्रधानो यः स तथा, तथा प्रशान्तानि डिम्बानि विघ्नाः डमराणि राजकुमारादिकृत-
विद्वरा यस्मिंस्तत् तथा, प्रसाधयन् पालयन्, विहरति आस्ते स्मेति, समग्रं पुनरग्रे व्याख्यास्यामः ।”
इति ज्ञाताधर्मकथाटीकायाम् पृ० ६ । दृश्यतामस्मिन्नेव परिशिष्टे पृ० ४९ पं० १५ इत्यस्य टिप्पणम् ।

पृ० ७ पं० ६. वण्णओ । “वण्णओ चि वर्णको वाच्यः, स च वक्ष्यमाणधारिण्या इव दृश्यः” इति
ज्ञाताधर्मकथाटीकायाम् पृ० १०-११ । दृश्यतामस्मिन्नेव परिशिष्टे पृ० ८ पं० १-२ इत्यस्य टिप्पणम् ।
पृ० १०७ पं० १६. दिव्वे० वण्णओ । दृश्यतामस्मिन्नेव परिशिष्टे पृ० २ पं० २ इत्यस्य
टिप्पणम् ।

पृ० ३२१ पं० ५. वण्णओ । दृश्यतामस्मिन्नेव परिशिष्टे पृ० १ पं० १, पृ० ३ पं० १ इत्यस्य टिप्पणम् ।

* * * *

पृ० ४ पं० ९. सत्तुस्सेहे जाव । “ते णं काले ण ते णं समणं समणस्स भगवओ महावीरस्स
जेहे अतेवासी इंदभूर्डं नामं अणगारे गोयमसगोत्तेणं सत्तुस्सेहे समचउरससठाणसंठिए वइरोसह-
नारायसधयणे कणगपुलकनिग्वसपम्हगोरे उगगतवे दित्तवे तत्तवे महातवे घोरतवे उ(ओ)राले
घोरे घोरगुणे घोरतवस्सी घोरवमचेरवासी उच्छूढसरीरे संखित्तविउलत्तेअलेस्से समणस्स भगवओ
महावीरस्स अदूरसामते . विहरति” इति औपपातिकसूत्रे पाठः ।

“सत्तुस्सेहे चि सत्तहस्तोच्छूयः, यावत्करणादिदं दृश्यम्—समचउरससठाणसंठिए वज्जरिसह-
नारायसधयणे कणगपुलगनिधसपम्हगोरे, कनकस्य सुवर्णस्य पुलग चि पुलको लवस्तस्य यो निकषः
कषपट्टे रेखालक्षणं तथा पम्ह चि पद्मगर्भस्तद्वत् गौरो यः स तथा, वृद्धव्याख्या तु कनकस्य न
लोहादेर्यः पुलकः सारो वर्णातिशयः तद्यधानो यो निकपो रेखा तस्य यत् पद्मबहुलत्वं तद्वद् यो
गौरः स कनकपुलकनिकषपद्मगौरः, तथा उग्रतपाः, उग्रम् अप्रधृष्यं तपोऽस्येति कृत्वा, तथा
तत्तवे, तस तापितं तपो येन स तप्ततपाः, एवं तेन तत्तस्तस्य येन कर्माणि सन्ताप्य तेन तपसा
स्वात्मापि तपोरूपः सन्तापितो यतोऽन्यस्यास्पृश्यमिव जातमिति, तथा महातपाः प्रशस्ततपा
वृहत्तपा वा, तथा दीप्त तपो यस्य स दीप्ततपाः, दीप्तं तु हुताशन इव ज्वलत्तेजः कर्मबन्दाहकत्वात्,
तथा ओराले घोरे घोरगुणे घोरतवस्सी घोरवमचेरवासी उच्छूढसरीरे संखित्तविउलत्तेअलेस्से इति
पूर्ववत् ।” इति ज्ञाताधर्मकथाटीकायाम् पृ० ९ ।

पृ० ७ पं० ७. “अहीण जाव सुरूवे चि, इह यावत्करणादिदं द्रष्टव्यम्—अहीणपांचदियसरीरे,
अहीनानि अन्यूनानि लक्षणतः स्वरूपतो वा पञ्चापीन्द्रियाणि यस्मिंस्तत्तथाविधं शरीरं यस्य स
तथा, लक्षणवर्णगुणोववेण, लक्षणानि स्वस्तिक-चक्रादीनि व्यञ्जनानि मण-तिलकादीनि तेषां यो
गुणः प्रशस्तता तेनोपेतो युक्तो यः स तथा, उप अप इत इति शब्दत्रयस्य स्थाने शनन्ध्वादि-
दर्शनादुपपेत इति स्यात्, माणुस्माणपमाणपडिपुण्णसुजायसव्वंगसुदरगे, तत्र मानं जलद्रोण-

प्रमाणता, कथम् ? जलस्यातिभृते कुण्डे पुरुषे निवेशिते यजल निस्सरति तद्यदि द्रोणमान भवति तदा स पुरुषो मानप्राप्त उच्यते, तथा उन्मानम् अर्धमात्रप्रमाणता, कथम् ? तुलारोपितः पुरुषः यद्यर्धमार तुलति तदा स उन्मानप्राप्त इत्युच्यते, प्रमाणं स्वाङ्गुलेनाष्टोत्तरशतोच्छ्रयता, ततश्च मानोन्मानप्रमाणैः प्रतिपूर्णानि अन्यूनानि सुजातानि सुनिष्पन्नानि सर्वाणि अङ्गानि शिरःप्रभृतीनि यस्मिन् तत्तथाविधं सुन्दरमङ्ग शरीर यस्य स तथा, ससिसोमाकारकृतपियङ्गणे शशिवत् सौम्याकार कान्त च कमनीयमत एव प्रियं द्रष्टृणा दर्शन रूपं यस्य स तथा, अत एव सुरुचे चि सुरुप इति ।” इति ज्ञाताधर्मकथाटीकायाम् पृ० ११ B ।

पृ० ८ प० १-२. जाव जाव । औपपातिकसूत्रेऽत्र ईदृशः पाठो वर्तते—

“तत्स ण कोणियस्स रण्णो धारिणी णामं देवी होत्था, सुकुमालपाणिपाया अहीणपडिपुण्ण-पच्चिदियसरीरा लक्खणवज्जणगुणोववेया माणुग्माणप्पमाणपडिपुण्णसुजायसत्त्वंगसुंदरंगी ससिसोमाकार-कंतपियदंसणा सुरुवा करयलपरिमियपसत्थतिवलीवलियमज्झा कुडल्लिहियगंडलेहा कोमुह्यरयणि-यरविमलपडिपुण्णसोमवयणा सिंगारागारचारुवेसा सगयगयहसियभणियविहियविलाससललियसंलाव-णिउणजुत्तोवयारकुसला पासादीया दरिसणिज्जा अभिरुवा पडिरुवा, कोणिएण रण्णा भमसारपुत्तेण सद्धि अणुरत्ता अविरत्ता इट्ठे सद्धिरिसरसरुवगधे पच्चविहे माणुस्सए कामभोए पच्चणुभवमाणी विहरइ ।” इति औपपातिकसूत्रे ।

“धारिणी नाम देवी होत्था जाव सेणियस्स रण्णो इट्ठा जाव त्रिहरइ इत्यत्र द्विर्वाचञ्चब्द-करणादेव द्रष्टव्यम्—सुकुमालपाणिपाया अहीणपच्चिदियसरीरा लक्खण वज्जणगुणोववेया माणु-ग्माणप्पमाणसुजायसत्त्वंगसुंदरंगी ससिसोमाकारकंतपियदंसणा सुरुवा करतलपरिमिततिवलिय-वलियमज्झा, करतलपरिमितो मुष्टिग्राह्यस्त्रिवलीको रेखात्रयोपेतो बलितो बलवान् मध्यो मध्यभागो यस्याः सा तथा । कोमुह्यरयणिकरविमलपडिपुञ्जसोमवयणा, कौमुदीरजनीकरवत् कार्तिकीचन्द्र इव विमलं प्रतिपूर्णं सौम्य च वदनं यस्याः सा तथा । सिंगारागारचारुवेसा, शृङ्गारस्य रसविशेषस्य अगारमिवागारम्, अथवा शृङ्गारो मण्डनभूषणाटोपः, तत्प्रधानः आकारः आकृतिर्यस्याः सा तथा, तथा चारुर्वेषो नेपथ्यं यस्याः सा तथा, ततः कर्मधारयः । तथा सगयगयहसियभणिय-विहियविलाससललियसंलावणिउणजुत्तोवयारकुसला, सङ्गता उचिता गतहसितभणितविहित-त्रिलासा यस्याः सा तथा, तत्र विहितं चेष्टितम्, विलासो नेत्रचेष्टा, तथा सह ललितेन प्रसन्नतया ये सलापाः परस्परभाषणलक्षणास्तेषु निपुणा या सा तथा, युक्ता सङ्गता ये उपचारा लोकव्यवहारास्तेषु कुशला या सा तथा, ततः पदत्रयस्य कर्मधारयः । पासाइया चित्तप्रसाद-जनिका, दरिसणिज्जा या पश्यच्चक्षुर्न श्राम्यति, अभिरुवा मनोहररूपा, पडिरुवा द्रष्टार द्रष्टार प्रति रूपं यस्याः सा तथा । सेणियस्स रण्णो इट्ठा बलुभा, कता काम्यत्वात्, पिया सदा प्रेमविषयत्वात्, मणुत्ता सुन्दरत्वात्, नामधेज्जा नामधेयवती प्रशस्तनामधेयवतीत्यर्थः, नाम वा धार्यं हृदि धरणीयं यस्याः सा तथा, वेसालिया विश्वसनीयत्वात्, सम्मया तत्कृतकार्यस्य सम्मतत्वाद्, बहुमता बहुशो बहुभ्यो बान्धेभ्यः सकाशान्मता बहुमता बहुमानपात्रं वा, अणुमया विप्रियकरणस्यापि पश्चान्मता अनुमता, भंडकरडगसमाणा आभरणकरण्डकसमानोपादेयत्वात्, तेल्लकेला इव सुसंगोविया, तैलकेला सौराष्ट्रप्रसिद्धो मृन्मयस्तैलस्य भाजनविशेषः, स च भङ्गमयाल्लोठनभयाच्च सुष्ठु सङ्गोप्यते एवं साऽपि तथोच्यते । चेलवेडा इव सुसंपरिणिहीया बल्लमङ्गूषेवेत्यर्थः, रयणकरडगो विव सुसारविद्या सुसंरक्षितेत्यर्थः, कुत इत्याह—मा णं सीय मा ण उण्ह मा ण दंसा

मा णं मसगा मा णं वाला मा णं चोरा मा णं बाह्य-पित्तिथ-सिंभिय-सज्जिवाह्य-
विविहरोगायका कुसंतु त्ति कट्टु सेणिएणं रण्णा सद्धिं विउलाहं भोगभोगाहं भुजमणी विहरति
त्ति, माशब्दा निषेधार्थाः, णंकारा वाक्यालङ्कारार्थाः, अथवा मा णं ति मैनामिति प्राकृतत्वात् ।
व्यालाः श्वपदभुजगाः, रोगाः कालसहाः, आतङ्काः सत्रोघातिनः, इति कट्टु इति कृत्वा इति
हेतोर्भोगभोगान् अतिगयवद्भोगानिति ।” इति ज्ञाताधर्मकथाटीकायाम् पृ० १३-१४ ।

पृ० २४ पं० ८. जाव झियाति । “यावत्करणात् करतलपल्लव्यमुद्दी अट्टज्झाणोवगया जाव
झियाइ त्ति आर्तैव्यानं ध्यायतीति ।” इति ज्ञाताधर्मकथाटीकायाम् पृ० ३३ ।

पृ० २८ पं० १८. महिडुए महासोक्खे । “महर्द्धिको विमानपरिवारादिसम्भुपेतत्वाद्,
यावत्करणादिदं दृश्यम्—महाद्युतिक. शरीराभरणादिदिसियोगात्, महानुभागो वैक्रियादिकरण-
शक्तियुक्तत्वात्, महायशः सत्कीर्तियोगात्, महाबलः पवेताद्युत्पादनसामर्थ्योपेतत्वात्,
महासौख्यो विशिष्टमुखयोगादिति ।” इति ज्ञाताधर्मकथाटीकायाम् पृ० ३४ ।

पृ० ३१ पं० ३. कायल० । अत्र ‘करयलपरिगाहियं दसणह त्रिसावत्तं मत्थए’ इति
सपूर्णाः पाठः ।

पृ० ३१ पं० ७, १९, पृ० ३४ पं० १७. हट्ट०, हट्टतुट्ट० । अत्र ‘हट्टतुट्टचित्तमाजंदिए
पीइमणे परमसोमणंसिए हरिसवसविसप्पमाणहियये’ इति सम्पूर्णाः पाठः । दृश्यता पृ० १० पं० ७ ।

पृ० ३२ पं० ५. चच्चर जाव । पृ० ३३ पं० ४. चच्चर० । अत्र ‘चच्चर-चउम्मुह-महापहपहेसु’
इति सपूर्णाः पाठः । दृश्यता पृ० २३ पं० ६ ।

पृ० ३५ पं० ४. रायगिहं णगरं आसिय जाव । “रायगिहं नगर आसिय इह यावत्करणादेवं
दृश्यम्—आसियसंमज्जिओवञ्चित्तं, आसिक्तमुदकच्छटेन, संमार्जितं कचवरशोधनेन, उपलिप्तं
गोमयादिना, केयु ? सिधाडग-तिग-चउक्क-चच्चर-चउम्मुह-महापह-पहेसु । तथा सित्तसुइयसंमट्ट-
रत्थंतरावणवीहिय, सिक्तानि जलेनात एव शुचीनि पवित्राणि संमृष्टानि कचवरापनयनेन
रथ्यान्तरागि आपणवीथयश्च हट्टमार्गा यस्मिन् तत्तथा, मचात्तिमंचकलितं, मच्चा मालकाः
प्रेक्षणकद्वष्टजनोपवेशननिमित्तम्, अतिमच्चाः तेषामप्युपरि ये, तैः कलितम्, णाणाविहराग-
भूसियज्झयपडागमंडियं, नानाविधरागै. कुसुम्भादिभिर्भूषिता ये ध्वजा सिंह-गरुडादिरूपकोपल-
क्षितवृहत्पटरूपाः पताकाश्च तदितरास्ताभिर्मेण्डितम्, लाउल्लोइयमहियं, लाइय छगणादिना भूमौ
लेपनम्, उल्लोइयं सेटिकादिना कुड्यादिषु धवलनम्, ताभ्या महितं पूजितम्, ते एव वा महितं
पूजनं यत्र तत्तथा, गोसीपसरसरत्तचदणद्धरद्विन्नपचगुलितलं, गोशीर्षस्य चन्दनविशेषस्य सरसस्य
च रक्तचन्दनस्य चन्दनविशेषस्यैव दर्दरेण चपेटारूपेण दत्ता न्यस्ताः पञ्चाङ्गुलयस्तला इस्तका यस्मिन्
कुड्यादिषु तत्तथा, उवचियचंदणकलसं, उपचिता उपनिहिता गृहान्तःकृतचतुष्केषु चन्दनकलशा
मङ्गल्यषटा यत्र तत्तथा, चंदणघडसुकयतोरणपडिदुवारदेसभागं, चन्दनघटाः सुष्ठुकृताः तोरणानि
च प्रतिद्वार द्वारस्य द्वारस्य देशभागेषु यत्र तत्तथा, आसत्तोसत्तविपुलवट्टवगारियमल्लदामकलाव,
आसत्तो भूमिलग्नः उत्सक्तश्च उपरि लभो विपुलो वृत्तो वगधारिय त्ति प्रलग्गो माल्यदानां
पुष्पमालाना कलाप. समूहो यत्र तत्तथा, पचवणसरससुरभिमुक्कपुष्कपुञ्जोवयारकलियं, पञ्चवर्णाः
सरसाः सुरभयो ये मुक्ताः करप्रेरिताः पुष्पपुञ्जास्तैर्य उपचारः पूजा भूमेः तेन कलितम् । काला-
गरुपवरकुंदुरुक्कतुरुक्कधूवडज्झतमघमघतगधुद्धयाभिराम, कुन्दुरुक्क चीडा तुरुक्क सिल्लहकम्,
सुगंधवरगधियं गधवट्टिभूय नड-नट्टग-जल्ल-मल्लग-सुट्टिय-वेलवग-कहकहग-पवग-लासग-आह-
क्खग-लख-मख-त्तण्हल्ल-नुववीणिय-अणेगतालायरपरिगीयं, तत्र नटा नाटकाना नाटयितारः,
नर्तका ये नृत्यन्ति, अङ्गिल्ला इत्येके, जल्ला वरत्राखेलका, राज्ञः स्तोत्रपाठका इत्यन्ये, मल्लाः

प्रतीताः, मौष्टिका मल्ला एव ये मुष्टिभिः प्रहरन्ति, विडम्बकाः विद्रूपकाः, यथाकथकाः प्रतीताः, प्लवका ये उत्प्लवन्ते नद्यादिकं वा तरन्ति, लासकाः ये रासकान् गायन्ति जयशब्दप्रयोक्तारो वा भाण्डा इत्यर्थः, आरयायका ये शुभाशुभमाख्यान्ति, लङ्गा वशखेलकाः, मङ्गा चित्रफलक-हस्ता भिक्षाटाः, तूणहल्लाः तूणाभिधानवाद्यविशेषवन्तः, तुम्बवीणका वीणावादकाः, अनेके ये तालाचराः तालप्रदानेन प्रेक्षाकारिणः, तेवा परि समन्ताद् गीतं ध्वनितं यत्र तत्तथा, कुरुत स्वयं, कारयताऽन्यैः।” इति ज्ञाताधर्मकथाटीकायाम् पृ० ३९।

पृ० ३६ पं० ६, ८, ११. गणणायग जाव, भित्त-नाति० गणणायग जाव, संवयि० गणणायग०। दृश्यता पृ० १६ प० ८-१०, पृ० ३६ प० ५।

पृ० ४१ पं० १०. सिंघाडग०। दृश्यता पृ० २३ प० ५-६।

पृ० ४१ प० १०-११. महया जणसद्दे त्ति वा जाव। “महया जणसद्दे इ वा, इह यावत्करणा-दिदं दृश्यम्—जणसमूहे इ वा जणशेले इ वा जणकलकले इ वा जणुम्मी इ वा जणुक्कलिया इ वा जणसञ्चिवाए इ वा बहुजणो अन्नमन्नस्स एवमाइक्कड्ड, एवं पन्नवेह, एवं भासड्ड, एव पस्सेह—एवं खलु देवाणुप्पिया। समणे भगवं महावीरे आङ्गरे तित्थगरे जाव सपाविडकामे पुच्चाणुपुत्तिं चरमाणे गामाणुगाम दूइज्जमाणे इहमागए इह संपत्ते इह समोमडे इहेव रायगिहे नगरे गुणसिलए चेहए अहापडिरूव उगहं उगिण्हत्ता संजमेण तवसा अप्पाणं भावेमाणे विहरइ। त महाफलं खलु भो देवाणुप्पिया। तहारूवाग अरहंताण भगवंताणं नामगोयस्स वि सवणयाए किमंग पुण अभिगमण-वटण-णम्मण-पडिपुत्तण-पज्जुवासणयाए, एगस्स वि आयरियस्स धम्मियस्स सुवयणस्स सवणयाए, किमंग पुण विउलस्स अट्टस्स गहणयाए? तं गच्छामो णं देवाणुप्पिया! समणं भगवं महावीर वदामो नमसामो सङ्गरेमो सम्माणेमो कल्लाणं मगल देवय चेइयं पज्जुवामामो, एयं नो पेच्चभवे हियाए सुहाए एमाए निस्सेयसाए अणुगामित्ताए भविस्सइ त्ति कट्टु त्ति।” इति ज्ञाताधर्मकथाटीकायाम् पृ० ४४।

पृ० ४१ प० ११. वहवे उग्गा भोगा जाव। अत्र टीकाकृता समग्रं वहवे उग्गा जाव इति पाठ आसीदिति भाति। “वहवे उग्गा, इह यावत्करणादिदं द्रष्टव्यम्—उग्गापुत्ता भोगा भोगपुत्ता एवं राइन्ना खत्तिया माहणा भडा जोहा मल्ले लेच्छे अन्ने य वहवे राईसर-तलवर-माडिय-कोडुयिय-हम्म-सेट्टि-सेणावह-सत्थवाहप्पभियओ अप्पेगइया वटणवत्तिथ, अप्पेगइया पूयणवत्तिथ, एव सङ्कारवत्तिथ, सम्माणवत्तिथ, कोउहल्लवत्तिथ—असुयाइं सुणिस्सामो सुइयाइ निस्संक्रियाइं करिस्सामो, अप्पेगइया मुडे भवित्ता अगाराओ अणगारियं पव्वइस्सामो, अप्पेगइया पंचाणुव्वइयं सत्तसिक्खावइय दुवालसविह गिहियम्म पडिवज्जिस्सामो, अप्पेगइया जिणभत्तिरागेण, अप्पेगइया जीयमेय त्ति कट्टु ण्हाया कयवलक्कम्मा कयकोउयमंगलपायच्छित्ता सिरसाकंठेमालम्हा आविद्धमणिसुवन्ना कप्पिय-हारद्वहार-तिसरय-पालव-पल्लमाण-कडिमुत्तयसुकयसोभाभरणा पवरवत्थपरिहिया चदणोवल्लिगयसरीरा, अप्पे-गइया हयगया, एव गय-रह-सिविया-संदमागिया, अप्पेगइया पायविहारचारिणो पुरिस्वगुरा-परिक्खित्ता महया उट्टुट्टिसीह्णायवोलकलकलरवेण समुहरवभूयं पिव करेमाणा रायगिहस्स नगरस्स मज्झंमज्जेण त्ति।

अस्यायमर्थः—शृङ्गाटकादिषु यत्र महाजनशब्दादयः यत्र बहुजनोऽन्योन्यमेवमेवमाख्यातीति वाक्यार्थः। महया जणसद्दे इ व त्ति महान् जनशब्दः परस्परालापदिरूपः, इकारो वाक्या-लङ्कारार्थः, वाशब्दः पदान्तरापेक्षया समुच्चयार्थः, अथवा सद्दे इ व त्ति इह सन्धिप्रयोगादिति शब्दो द्रष्टव्यः, स चोपप्रदर्शने, यत्र महान् जनशब्द इति वा, यत्र जनच्यूह इति वा तत्समुदाय

इत्यर्थः, जनबोल. अव्यक्तवर्णो ध्वनिः, कलकलः, स एवोपलभ्यमानवचनविभागः, उर्मिः
सम्बाधः, एवमुत्कलिका लघुतरः समुदायः, एवं सन्निपात. अपरापरस्थानेभ्यो जनानामेकत्र
मीलनम्, तत्र बहुजनोऽन्योन्यस्याख्याति सामान्येन, प्रज्ञापयति विशेषेण, एतदेवार्थद्वयं पदद्वयेनाह
—भाषते प्ररूपयति चेति, अथवा आख्याति सामान्यतः, प्रज्ञापयति विशेषतः, बोधयति वा,
भाषते व्यक्तपर्यायवचनं, प्ररूपयति उपपत्तिः। इह आगच्छति राजगृहे, इह संपत्तेति गुण-
शिलके, इह समोसटेति साधूचितावग्रहे। एतदेवाह—इहेव रायगिहे इत्यादि, अहापदिरूवं
ति यथाप्रतिरूपमुचितम् इत्यर्थः, तमिति तस्मात् महाफलं ति महत् फलम् अर्थो भवतीति
गम्यम्, तहारूवाग ति तत्प्रकारस्वभावाणां महाफलजनस्वभावानामित्यर्थः, नाम-गोयस्स
ति नाम्नो यादृच्छिकस्याभिधानस्य गोत्रस्य गुणनिष्पन्नस्य, सवणयाए ति श्रवणेन, विमग पुण ति
किमङ्ग पुनरिति पूर्वोक्तार्थस्य विशेष्योतनार्थः, अङ्गेत्यामन्त्रणे, अथवा परिपूर्ण एवाय शब्दो
विशेषणार्थ इति। अभिगमनम् अभिसुखगमनम्, वन्दनं स्तुतिः, नमस्यन प्रणमनम्, प्रतिप्रच्छन
शरीरादिवार्ताप्रश्नः, पयुपासनं सेवा, एतद्भावस्तत्ता तथा, तथा एकस्याप्यार्थस्य आर्थप्रणेतृत्वात्
धार्मिकस्य धर्मप्रतिबद्धत्वात्, वन्दामो ति स्तुमः, नमस्यामः प्रणमामः, सत्कारयामः आदर कुर्मो
वस्त्रार्चनं वा, सन्मानयामः उचितप्रतिपत्तिभिः, कल्याणं कल्याणहेतुम्, मङ्गल दुरितोपशम-
हेतुम्, दैवत दैवम्, चैत्यमिव चैत्यं पयुपाययामः सेवामहे। एतत् णो अस्माक प्रेत्यभवे
जन्मान्तरे हिताय पथ्यान्नवत्, सुखाय शर्मणे, क्षमाय सङ्गतत्वाय, निःश्रेयसाय मोक्षाय, आनु-
गामिकत्वाय भवपरम्परासुखानुबन्धिसुखाय भविष्यतीति कृत्वा इति हेतोर्वहव उग्रा आदिदेवा-
वस्थापितारक्षवंशजाः, उग्रपुत्राः त एव कुमारान्वस्थाः, एवं भोगा. आदिदेवेनैवावस्थापित-
गुर्वशजाताः, राजन्या भगवद्वयस्ववंशजाः, क्षत्रिया. सामान्यराजकुलीनाः, भटा शौर्यवन्तः,
योधाः तेभ्यो विशिष्टतराः, मल्लकिनो लेच्छकिनश्च राजविशेषाः, यथा श्रूयन्ते चेटकराजस्या-
ष्टादश गगराजानो नव मल्लकिनो नव लेच्छकिन इति, लेच्छइ ति क्वचिद् वणिजो
व्याख्याताः, लिप्सव इति सत्कारेणेति, राजेश्वरादयः प्राग्वद्, अप्पेगइय ति अप्येके
केचन, वदणवत्तिथि ति वन्दनप्रत्यय वन्दनहेतोः, शिरसा कण्ठे च कृता धृता माला यैस्ते
शिरसाकण्ठेमालाकृताः, कल्पितानि हारार्थहारत्रिसरकाणि प्रालम्बश्च प्रलम्बमानः कटिसूत्रकं
च येषा ते तथा, तथाऽन्यान्यपि सुकृतगोभान्याभरणानि येषा ते तथा, ततः कर्मधारयः,
चन्दनावलितानि गात्राणि यत्र तत्तथाविधं शरीरं येषा ते तथा, पुरिसवग्गुर ति पुरुषाणा
वागुरेव वागुरा परिकरः, महया महता, उल्लुपिश्च आनन्दमहाध्वनिः गम्भीरध्वनिः,
सिंहनादश्च, बोलश्च वर्णव्यक्तिवर्जितो ध्वनिरेव, कलकलश्च व्यक्तवचनः स एव, एतल्लक्ष्णो यो
रवस्तेन, समुद्रवभूतमिव जलधिशब्दप्राप्तमिव तन्मयमिवेत्यर्थो नगरमिति गम्यते कुर्वाणाः।” इति
ज्ञाताधर्मकथाटीकायाम् पृ० ४४-४५।

पृ० ४९ पं० १३. जाव भरहो इव मणुस्साणं। “इह गमे यावत्करणादिद दृश्यम्—इंदो
इव देवाणं, चमरो इव असुराणं, धरणो इव नागाणं, चदो इव ताराण ति” इति ज्ञाताधर्म-
कथाटीकायाम् पृ० ५५।

पृ० ४९ पं० १४. गामागरनगर जाव सन्निवेसाणं। “गामागर० इह दण्डके यावत्करणादिद
दृश्यम्—नग(स्वेड-कन्वड-द्वेणमुह-सडंव-पट्टण-संवाह-सन्निवेसाणं आहेवच्च पोरेवच्च सामित्तं
भत्तिन्नं महत्तरगतं आणाईसरसेणावच्चं कारेमाणे पालेमाणे महयाहयनट्ट-गीय-चाइय-तंती-
तल-ताल-मुडिय-घण-मुहंगपडुप्पवाइयरवेणं त्रिउलाह भोगभोगाहं भुंजमाणे विहराहि। तत्र
करादिगभ्यो ग्रामः, आकरो लवणाशुत्पत्तिभूमिः, अविद्यमानकर नगरम्, धूलीप्राकार खेटम्,

कुनगर कर्षटम्, यत्र जल-स्थ-आगार्याभ्यां भाण्डान्यागच्छन्ति तद् श्लोकमुत्तमम्, यत्र योदनाभ्यन्तरं सर्वतो ग्रामादि नास्ति तद् मध्यमम्, पत्तनं द्विधा जलपत्तनं स्थलपत्तनं च, तत्र जलपत्तनं यत्र जलेन भाण्डान्यागच्छन्ति, यत्र तु स्थलेन तत् स्थलपत्तनम् । या पर्वतादिभिर्यो लोका धान्यानि संवहन्ति स संवाहः, सार्धादिभ्यान् मल्लिवेदाः, धाधिपय अधिपतिर्भूतं रक्षोत्यर्थं, पौरवेष्य पुरोवर्तिव्यमोसस्त्वमित्यर्थः, स्वामित्थं नायस्त्वम्, भर्तृव्यं पोषकत्वम्, गजकारण्यम् उच्चमयम्, आश्वेधरस्य आश्वप्रधानस्य सतः तथा सेनापतेर्भातः आश्वेधरसेनापत्यम्, कारयन् अन्तर्निर्गुत्तर्हः, पालयन् स्वयमेव, महता प्रधानेन, जह्य सि आश्वानकप्रतिषेधं नित्यानुबन्धं वा यदाट् च नृत्यम्, गीतं च गानम्, तथा वादितानि यानि तन्त्री च सीमा, गळी च हम्पी, पात्तश्च संविदा, तुष्टितानि च वादित्राणि, तथा घनसमानध्वनियों मृत्तं पटुना पुन्येन प्रसूतितं स ध्वनि इन्द्रः, ततस्तेषां यो रवस्तेनेति, इति फट्टु इतिहृत्वा एवमभिप्रायं जय-जयशब्दं प्रयुक्ते भक्तिराज इति प्रकृतम् ।” इति ज्ञाताधर्मकथाटीकायाम् पृ० ५५. A ।

पृ० ४९ पं० १५. महता जात्र विह्वलि । हदरात् १० ३ ५० १ इत्यत्र उग्रे ।

“महया इह यात्रकरणात् एव वर्णतो वान्य — महयाहिम मनमहतमष्टयमद्वरमहिद्वरं अद्यतविसुद्धदीहरायकुलमम्पसूय निरतर रायलवगगत्रिराज्यगमने बहुजनबहुमाणपूष्टं मन्व-गुणममिद्वे सत्तिण् सुदिण् सुद्धमिमित्ते पिपादिभिर्भूषण्यभिविज्जत्वात्, माटपिटमुत्ताण्, द्यपत्ते दयावानित्यर्थः, सीमकरे मर्यादाकारित्वात्, सीमधरे कुनमन्नादाशङ्कत्वात्, एव रोमकरे रोमधरे, क्षेमम् अनुपद्रवता, मणुस्सिन्दे जगज्ययिषा हितत्वात्, जगज्ययपुरोदिण् दान्ति-कारित्वात्, सेउकरे मार्गदर्शकं, केउकरे अद्भुतकार्यकारित्वात्, फट्टु चिट्टम्, नरपत्ते नरा प्रवराः यस्येति कृता, पुरिखरे पुरुषाणां मध्ये वरत्वात्, पुरिमोदे हृत्वात्, पुरिमवावीधिते शानसमर्थत्वात्, पुरिमपुटरीय सेव्यत्वात्, पुरिमवग्गधत्थी प्रतिराजगज्जन्तुत्वात्, जट्टे आढ्यं, दिस्ते र्धवान्, प्रिते प्रतीतः, विस्सिउमविउल्लमवगमयणामगचागहाहाड्ये, विस्सोर्ग-त्रिपुञ्जानि अतिविस्तीर्णानि भजन-शयनासनानि यस्य स तथा, यानमाह्वान्याकीर्णानि गुणानि यस्य स तथा, ततः कर्मधारयः, बहुधगयहुजायस्वरयण्, घट्टु धनं गणिमादिकं बहुनी च जातरूप-राजते यस्य स तथा, आयोगपशोगमंउत्ते, आयोगस्य अर्थलाम्न्यं प्रयोगा उपायाः सम्प्रयुक्ता व्यापारिता येन स तथा, विस्सट्टियपउरभत्तपागे, विस्सट्टिते एके बहुजनभोजनदानेनावशिष्टोच्छिष्टसम्भवात् सञ्जातविच्छेदं वा नानाविधभक्तियै भक्त्याने यस्य स तथा, बहुदावीदासगोमहिमगवेरुगप्पभूर, बहुदासीदासश्चासी गोमहिपी-गवेलगप्रभूतश्चेति समासः, गवेलका उरध्वा, पट्टिपुण्णजंकोमकोट्टागाराउहागारे, यन्त्राणि पापाणक्षेपन्त्रादीनि, कोशो भाण्डागारम्, कोट्टागार धान्यगृहम्, आयुवागार प्रहरणशाला, थलत्र, दुव्थलपचामित्ते, प्रत्यभिन्ना प्रातिवेशिका, ओहयकटय निहयकटय गलियकटय उद्विय-कटय अकटय, फण्टका प्रतिस्पर्धिनो गोत्रजाः, उपहता विनाशनेन, निहताः समृद्धयपहारेण, गलिताः मानभङ्गेन, उद्धृता देशनिर्वसनेन, अत एवाकण्टकमिति, एव उवहयमत्तमित्यादि, नवर शत्रवोऽगोत्रजा इति, ववगयदुच्चिभक्लमारिभयविष्पसुण् रोम मिव सुभिरय पसवड्डियडमर अन्वयव्यतिरेकाभिधानस्य शिष्टसमतत्वात् न पुनरुक्ततादोपोऽत्र, रज्ज पयाहेमाणे विहरइ चि ।” इति ज्ञाताधर्मकथाटीकायाम् पृ० ५५ ।

पृ० ५४ पं० ८. दण्ण जाव घहवे । “दण्ण चि आदर्शः, इह यात्रकरणादिदं दृश्यम्—तद्यानंतरं च ण पुण्णकलमा भिंगारा दिट्ठा य उच्चपट्टागा सचामरा दण्णरद्वयनालोह्य-दरिसणिज्जा वाउद्धुयविजयती य ऊसिया गगणतलमणुलिहती पुरणो जहाणुपुञ्जीण सपट्टिया ।

तथागंतरं च वेरुलियभिसंतधिमलदंडं पलंवकोरेंटमल्लदामोवसोहियं चंदमंडलनिभं विमलं
आयवत्त पवरं सीहासणं च मगिरयणपायपीडं सपाउयाजोयसमाउत्त बहुकिंकरकम्मकरपुरिस-
पायत्तपरिक्खित्त पुरओ अहाणुपुव्वीए संपट्टिय ।

तथागंतरं च ण वहवे लट्ठिग्गाहा कुत्तग्गाहा चावग्गाहा धयग्गाहा चामरग्गाहा कुमरग्गाहा पोत्थय-
ग्गाहा फलयग्गाहा पीडयग्गाहा वीणग्गाहा कूवग्गाहा हडप्पग्गाहा पुरओ अहाणुपुव्वीए संपट्टिया ।

तथागतरं च ण वहवे दंडिणो मुडिणो सिंहडिणो पिंडिणो हासकरा डमरकरा चाडुकरा
कीडता य वायता य गायता य नचंता य हासंता य सोहंता य साविंता य रक्खता
य आलोयं च करेमाणा जयजयसदं च पउजमाणा पुरओ अहाणुपुव्वीए संपट्टिया ।

तथागंतरं च णं जच्चाणं तरमल्लिहायणाणं थासगअहिलाणाण चामरगंडपरिमंडियकडीणं
अट्टसय वरतुरगाणं पुरओ अहाणुपुव्वीए संपट्टिय ।

तथागतरं च णं ईसिइताण ईसिमत्ताणं ईसिउच्छंगविसालधवलदंताणं कंचणकोसीपविट्ठ-
दंताणं अट्टमयं गयाणं पुरओ अहाणुपुव्वीए संपट्टियं ।

तथागतरं च ण सउत्ताण सज्झयाण सघंटाणं सपडागाण सतोरणवराणं सनदिघोसाणं
सखिखिगीजालपरिक्खित्ताणं हेममयचित्तिणिषकणकनिजुत्तदारुयाणं कालायससुकयनेमिजंत-
कम्माणं सुसिलिह्वित्तमडलधुराणं आहणववरतुरगसंउत्ताणं कुसलनरुत्थेयसारहिंसुसंपरिग्गहियाणं
वत्तीसतोरणपरिमडियाणं सकंकडवडंसकाणं सचावसरपहरणावरणभरियजुद्धसजाणं अट्टसयं
रहाणं पुरओ अहाणुपुव्वीए संपट्टियं ।

तथागतरं च णं असिसत्तिकोततोमरसूलउडभिडिमालघणपाणिसजं पायत्ताणियं पुरओ
अहाणुपुव्वीए संपट्टियं ।

तए ण से मेहे कुमारे हारोत्थयसुकयरहयवच्छे कुंडलुजोइयाणणे मउडदित्तिसिए अब्भहिय-
रायतेयलच्छीए दिप्पमाणे सकोरेंटमल्लदामेणं छत्तेणं धरिज्जमाणेणं सेयवरचामराहिं उदुच्च-
माणीहिं हयगयपवरजोहकलियाए चाउरगिणीए सेणाए समणुगम्ममाणमग्गे जेणेव गुणसिलए
चेइए तेणेव पहारेत्थ गमणाए ।

तए णं तस्स मेहस्स कुमारस्स पुरओ महं आसा आसधरा उभओ पासे नागा नागधरा
करिवरा पिट्ठओ रहा रहसंगेली ।

तए णं से मेहे कुमारे अब्भागयभिगारे पग्गहियतालियटे ऊत्तवियसेयच्छत्ते पवीजियवाल-
वीयणीए सव्विड्ढीए सव्वजुइए सव्ववलेण सव्वसमुदणं सव्वादरेणं मव्वविभूइए सव्वविभूसाए
सव्वसंभमेण सव्वगंधपुष्पमल्लालाकरेण सव्वतुडिय-सदसन्निनाएणं महया इड्डिए महया जुइए
महया वलेणं महया समुदणं महया वरतुडियजमगसमगपवाइएणं संख-पणव-पडह-भेरि-सल्लरि-
ख(मुहि-हुडक-मुख-मुङ्ग-हुडुभिनिग्घोसनाइयरवेणं रायगिहस्स नगरस्स मज्झंसज्जेण
निगच्छमाणस्स वहवे अत्थयिया कामत्थिया भोगत्थिया लाभत्थिया किंविस्सिया करोहिया
फारवाहिया संखिया चक्रिया लगलिया मुहमगलिया पूममाणवा वद्धमाणगा ताहिं इट्ठाहिं
कताहिं पियाहिं मणुत्ताहिं मणामाहिं मणाभिरामाहिं हिययगमणिज्जाहिं वग्गूहिं ति ।

अयमस्यार्थः—तदनन्तरं च छत्रस्योपरि पताका छत्रपताका, सचामरा चामरोपशोभिता,
तथा दर्शनरत्निदा दृष्टिमुखदा, आलोके दृष्टिविषये क्षेत्रे स्थिताऽत्युन्नतया दृश्यते या सा आलोक-
दर्शनीया, ततः कर्मधारयः, अथवा दर्शने दृष्टिपथे मेघकुमारस्य रचिता धृता या आलोक-
दर्शनीया च या सा तथा, घातोद्धृता विजयसूचिका च या वैजयन्ती पताकाविशेषः, सा तथा,
सा च ऊसिया उच्छिन्ना उद्धीकृता पुरतः अग्रतः यथानुपूर्वी क्रमेण सम्प्रस्थिता प्रचलिता, भिसंत

त्ति दीप्यमानः, मणिरत्नानां सम्बन्धि पाठपीठ यस्य सिंहासनस्य तत्तथा, स्थेन स्वकीयेन मेघकुमारसम्बन्धिना पादुकायुगेन समायुक्तं यत्तथा, घटुभिः किङ्करं, किं कुवाणं' कर्मकरपुण्यः पादातेन च पदातिसमूहेन शस्त्रराणिना परिक्षिप्तं यत्तथा, क्वयं चि कुतुप', हृड्यो चि आभरण-करण्डकम्, मुण्डिणो मुण्डिता', छिह्णिणो शिखावन्तः, डमरकरा परस्परं कण्डहविधादकाः, चाटुकराः प्रियंवदाः, सोहंता य चि शोभा कुर्वन्तः, मावंता य चि श्रावयन्तः आशीर्वचनानि, रक्षन्त न्यायम्, आलोकं च कुवाणा. मेघकुमार तत्तमृद्धिं च पदयन्तः ।

जात्यानां काम्भोजादिदेशोद्भवानां तरोमल्लिनो बलाधायिनो वेगाधायिनो वा हायनाः संत्सरा येपा ते तथा तेपाम्, अन्ये तु भायल चि मन्यन्ते, तत्र भायन्ता जात्यविशेषा एवेति, गमनिके-वैया, धासका दर्पणाकाराः अहिलाणानि च कविकानि येपा सन्ति ते तथा, मनुजलोपात्, चामरगडा चामरदण्डास्तैः परिमण्डिता कट्टी येपा ते तथा तेपाम् ।

ईषद्धान्तानां मनाग् ग्राहितशिक्षाणामीपन्मत्तानां नातिमत्तानाम्, ते हि जनमुपद्रवयन्तीति, ईषत् मनागुत्सङ्ग इषोत्सङ्गः पृष्टिदेशस्तत्र विशाला विस्तीर्णा धवलदन्ताश्च ये ते तथा तेपाम्, कोशी प्रतिमा ।

नन्दिघोषः तूर्धनाद', अथवा सुनन्दी सत्समृद्धिको घोषो येपा ते तथा तेपाम्, मकिङ्किणि सक्षुद्रघण्टिक यज्जालं मुक्ताफलादिमय तेन परिक्षिप्ता ये ते तथा तेपाम्, तथा ह्रमवतानि हिमवत्पर्वतोद्भवानि चित्राणि तिनिशस्य वृक्षविशेषस्य सम्बन्धीनि कनकनियुक्तानि हेमरञ्चितानि दारुणि काष्ठानि येपा ते तथा, तेपाम्, कालायसेन लोहविशेषेण सुष्ठु कृत नेमे. गण्डमालाया यन्त्राणां च रथोपकरणविशेषाणां कर्म येपा ते तथा, तेपाम्, सुल्लिष्टे चित्तं चि वेत्तदण्डवत् मण्डले वृत्ते धुरौ येपा ते तथा, तेपाम् । आकीर्णा वेगादिगुणयुक्ता ये वस्तुसंग्रहस्तैः सम्प्रयुक्ता योजिता येषु ते तथा, तेपाम्, कुशलतराणां मध्ये ये छेका दक्षा. सारथयस्तैः सुसम्परि-गृहीता ये ते तथा, तेपाम्, तोण चि शरभन्ना, सह कण्ठकैः कवचैर्वेदीश्च वर्तन्ते ये ते तथा, तेपाम्, सचापा. धनुर्धुक्ता ये शरा प्रहरणानि च रङ्गादीनि आवरणानि च शीर्षकादीनि तैर्भृता युद्धसज्जाश्च युद्धप्रगुणाश्च ये ते तथा, तेपाम् ।

लउड चि लकुश. अस्यादिकानि पाणौ हरते यस्य तत्तथा तच्च सत्सज्जं च प्रगुणं युद्धस्येति गम्यते, पादातानीकं पदातिकटकम् ।

हारावस्तृतं मुकुटिरतिकं विहितमुप वक्षो यस्य स तथा, मुकुटदीमशिरस्क', पहारेत्य गमनयाए चि गमनाय प्रधारितवान् सम्प्रधारितवान् । महं चि महान्त' अश्वाः, अश्वधरा ये अश्वान् धारयन्ति, नागा हस्तिन, नागधरा ये हस्तिनो धारयन्ति, कच्चिद् वरा इति पाठः, तत्राश्वा नागाश्च किंविधा? अश्वधरा अश्वप्रधानाः, एवं नागधराः, तथा रथाः, रथसवेल्ली रथमाला, कच्चिद् रहसवेल्लीति पाठः, तत्र रथसङ्केली रथसमूहः ।

तए णं से मेहे कुमारे अम्भगयाभिगारे इत्यादि वर्णकोपसंहारवचनमिति न पुनरुक्तम् । सन्धिबद्धीए इत्यादि दोहदावसरे व्याख्यातम् । शङ्खः प्रतीतः, पणवो भाण्डानां पटहः, पटहस्तु प्रतीत एव, भेरी ढक्काकारा, झलरी बलयाकारा, खरमुही काहला, हुडुफा प्रतीता, महाप्रमाणो मर्दलो मुरज, स एव लघुमर्दङ्गः, दुन्दुभिः भेर्याकारा सङ्कटमुषी, एतेषां निर्वाणो महाध्वानो नादित च घण्टायामिव वादनोत्तरकालमावी सततध्वनिः, तल्लक्षणो यो रवस्तेन, अर्थार्थिनो द्रव्यार्थिनः, कामार्थिनः शब्दरूपार्थिनः, भोगार्थिनः गन्धरसस्पर्शार्थिनः, लाभार्थिनः सामान्येन लाभेप्सवः, क्रियार्थिका पातकफलवन्तो नि स्वान्धपङ्कवादयः, कारोडिकाः कापालिकाः, कारो रानदेयं द्रव्यम्, तद् वहन्ति ये ते कारवाहिकाः, कारणे वा घाविताः पीडिता ये ते कारवाधिता, शङ्खवादनं शिल्पमेधामिति शाङ्गिकाः, शङ्खो वा विद्यते येषां मङ्गल्यचन्दनाधारभूतः ते

शाङ्गिकाः, चक्र प्रहरणमेवामिति चाक्रिकाः योद्धारः, चक्र वास्ति येषां ते चाक्रिकाः कुम्भहार-तैलिकादयः, चक्रं बोधदर्शय याचन्ते ये ते चाक्रिकाः चक्रधरा इत्यर्थः, लाङ्गलिकाः हालिकाः, लाङ्गलं वा प्रहरणं येषां गले वा लम्बमानं सुवर्णादिमयं तद्येषां ते लाङ्गलिकाः कार्पटिक-विशेषाः, मुखमङ्गलानि चाटुवचनानि ये कुर्वन्ति ते मुखमङ्गलिकाः, पुष्पमाणवा नञाचार्याः, वर्धमानकाः स्कन्वारोपितपुरुषाः, इष्टाहीत्यादि पूर्ववत्, जियविग्वो वि य वसाहि चि इहैवं सम्बन्धः—अपि च जितविघ्नः त्वं हे देव! अथवा देवानां सिद्धेश्च मध्ये वस आस्त्व ।” इति ज्ञाताधर्मकथाटीकायाम् पृ० ५७ ।

पृ० ७५ पं० ४. इदं कतं पियं जाव विविहा । अत्र औपपातिकसूत्र ईदृशः पाठः—“जं पि य इमं शरीरं इदं कंतं पियं मणुणं मगामं पेज वेसासियं समतं बहुमतं अणुमतं भडकरडगसमाणं मा णं सीयं मा णं उण्हं मा णं खुहा मा णं पिवासा मा णं वाला मा णं चोरा मा णं दसा मा णं मसगा मा णं वाति य-सिंभिय-पित्ति-सनिवाइय विविहा रोगांतंका परीसहोवसगा फुसंतु चि कट्टु एय पि णं चरमेहिं ऊषासणीसासेहिं वोसिरामि चि कट्टु सलेहणाञ्जसिया भत्तपाणपडियाइक्खिया पाओवगया कालं अणवकळमाणा विहरति ।”

अस्य आचार्यश्री समयदेवसूरिविरचिता टीका—“इदं ति वल्लभं कंतं ति कान्तं काम्यत्वात् पियं ति प्रियं सदा प्रेमविषयत्वात् मणुणं ति मनोजं सुन्दरमित्यर्थः, मणाम ति मनसा अम्यते प्राप्यते पुनः पुनः सस्मरणतो यत् तत् मनोऽमर्म्, पेज ति सर्वपदार्थानां मध्येऽतिशयेन प्रियत्वात् प्रेयः, प्रकर्षेण वा इज्या पूजाऽस्येति प्रेज्यम्, प्रेयं वा कालान्तरनयनात् । येजं ति क्वचित्, तत्र स्थैर्यम् अस्थिरैऽपि मूढैः स्थैर्यसमारोपणात्, वेसासियं ति विश्वासः प्रयोजनमस्येति वैश्वासिकम्, परशरीरमेव हि प्रायेणाऽविश्वासहेतुर्भगतीति, संमय ति सम्मतम् तत्कृतकार्याणां सम्मतत्वात्, बहुमयं ति बहुशो बहुना वा मध्ये मतमिष्टं यत् तद् बहुमतम्, अणुमयं ति वैगुण्यदर्शनस्यापि पश्चाद् मतनुमनम्, भडकरडगसमाणं ति आभरणकरण्डकतुल्यम्, उपादेयमित्यर्थः, तथा मा णं सीयमित्यादि व्यक्तम्, नवर मागव्दो निषेधार्थः, णंकारो वाक्यालङ्कारार्थः इह च ‘स्पृशन्तु’ इति यथायोगं योजनीयम्, अथवा मा णं ति मा एतच्छरीरमिति व्याख्येयम्, मा णं वालं चि व्यालाः श्वानद-भुजगाः, रोगार्थं चि रोगाः कालसहा व्याधयः, आतङ्काः त एव सद्योवातिनः, परीसहो-वसगा चि परीपहा क्षुद्रादयो द्वाविंशतिः, उपसर्गा दिव्यादयः, फुसंतु स्पृशन्तु, इति कट्टु चि इति, कृत्वा इत्येवमभिसन्धाय, यत् पालितमिति शेषः, एयं पि णं ति एतदपि शरीरं वोसिरामि चि कट्टु चि इत्यत्र चि कट्टु चि इति कृत्वा इति विसर्जनविधाय ‘विहरन्ति’ इति योगः, संलेहणाञ्जसिय चि संलेखना शरीरस्य तपसा कृशीकरणम्, ता तथा वा झूमिय चि जुष्टा वा सेविताः ये ते तथा, सलेहणाञ्जपणाञ्जसिय चि क्वचित्, तत्र संलेखनाया कषाय-शरीरकृशीकरणे या जोषणा प्रीतिः सेवा वा “जुषी प्रीति-सेवनयोः” [पा० धा० १२८९] इति वचनात्, सा तथा, तथा ता वा ये जुष्टा सेवितास्ते तथा, संलेखनाजोषणाया वा झूमिय चि झुषिताः क्षीणा ये ते तथा, भत्तपाण-पडियाइक्खिय चि प्रत्याख्यतमक्तपानाः, पाओवगया पादपोषणाः, वृक्षवद् निष्पन्दतया अव-स्थिता इत्यर्थः, कालं अणवकळमाणा चि मरणमनवकाङ्क्षन्त इत्यर्थः, आकाङ्क्षन्ति हि मरणमतिकष्ट-गताः केचनेति तन्निषेध उक्तः” इति औपपातिकसूत्रवृत्तौ ।

पृ० ७५ पं० १७. पगइभइए जाव विणीते । “पगइभइए इत्यत्र यावत्करणादेव दृश्यम्—पगइउवसते पगइपयणुकोहमाणमायालोमे मिउमइवसंपत्ते आलीणे भइए विणीए चि, तत्र

प्रकृत्यैव स्वभावेनैव भद्रकः अनुकूलवृत्तिः, प्रकृत्यैवोपशान्तः उपशान्ताकारः, मृदु च तन्मार्दव च मृदुमार्दवम् अत्यन्तमार्दवम् इत्यर्थः, आलीनः आश्रितो गुहम् अनुशासनेऽपि च भद्रक एव यः स तथा।” इति ज्ञाताधर्मकथाटीकायाम् पृ० ७७।

पृ० ७७ पं० १५—पृ० ७८ पं० ४. अद्धे दिस्से जात्र विठलभत्तपाणे। ..चारुयेया जाव-
पडिरुवा। “अद्धे दिस्से, इह यावत्करणादिदं द्रष्टव्यम्—विच्छिण्णविठलभवणसयणासणजाग-
वाहणाइत्ते चहुदासदाप्पीगोमहिसगवेलगप्पभूए चहुवणमहुजायरुवरयए आभोगपभोगसंपउत्ते
विच्छङ्खिविठलभत्तपाणे च्छि, व्याख्या त्वस्य मेघकुमारराजवर्णकवत्, भद्रावर्णकस्य तु धारिणी-
वर्णकवत्।” इति ज्ञाताधर्मकथाटीकायाम् पृ० ८०। दृश्यतामस्मिन्नेव परिशिष्टे पृ० ३ पं० १
इत्यस्य टिप्पणम्, तथा पृ० ८ पं० १-२ इत्यस्य टिप्पणम्।

पृ० ८४ पं० ४. मित्त-नात्ति०। अत्र ‘मित्त-नात्ति-नियग-संयधि-परिजण’ इति सम्पूर्णः पाठः।

पृ० ९१ पं० ११. काले कालोभासे जाव वेयण। “काले कालोभासे इत्यादि काल-
कृष्णवर्णः काल एवावभासते द्रष्टृणा कालो वाऽवभासो दीप्तिर्यस्य स कालावभासः, इह
यावत्करणादिदं दृश्यम्—गभीरलोमहरिसे भीमे उत्तासणए परमकण्ठे वण्णेण, से ण तस्य निच्च
भीए, निच्च तस्ये, निच्च तसिए, निच्च परमसुहसंरद्ध नरग च्छि, तत्र गम्भीरो महान्, रोमहर्षो
भयसम्भूतो रोमाञ्चो यस्य यतो वा सकाशात् स तथा, किमित्येवमित्याह—भीमो भीष्मः, अत
एवोत्प्राशकारित्वादुत्प्राशकः, एतदपि कुत इत्याह—परमकृष्णो वण्णेनेति, परां प्रकृष्टाम्
अशुभसम्बद्धां पापकर्मणोऽनीताम्।” इति ज्ञाताधर्मकथाटीकायाम् पृ० ८९।

पृ० ११३ पं० ८. इरियासमिते भायाममिते जाव विहरति। “इरियासमिण् इत्यादि, इह
यावत्करणादिदं दृश्यम्—एसाणसमिण् आयागभट्टमत्तनिक्खेवणासमिण्, आगानेन ग्रहणेन सह
भाण्डमाश्रया उपकरणलक्षणपरिच्छदस्य या निक्षेपणा मोचन तस्या सन्निवृत्तः सम्यक् प्रवृत्तिमान्,
उच्चारपापवणखेलसिंवाणजलुपारिट्ठवगित्यासमिण्, उच्चार. पुरोपम्, प्रध्रवण मूत्रम्, खेलो
निष्ठीवनम्, सिद्धानो नासामलः, जल शरीरमलः, मणसमिण् वयसमिण् कायसमिण्, चित्तादीना
कुशलानां प्रवर्तक इत्यर्थः, मणगुत्ते, वद्गुत्ते कायगुत्ते, चित्तादीनामशुभानां निषेधकः, अत
एवाह—गुत्ते योगापेक्षया, गुत्तिदिण् इन्द्रियाणां विषयेष्वसत्प्रवृत्तिनिरोधात्, गुत्तवंभचारी वसत्यादि-
नवप्रज्ञाचर्यगुत्तियोगात्, अकोहे अमाणे अमाए अलोमे।

कथमित्याह—संते सौम्यमूर्तित्वात्, पसंते कथायोदयस्य विफलीकरणात्, उपसंते
कथायोदयाभावात्, परिनिच्छुडे स्वास्थ्यतिरेकात्, अणासवे हिंसादिनिवृत्ते, अममे ममेत्यु-
ल्लेखस्याभिष्वङ्गतोऽप्यसद्भावात्, अकिञ्चणे निर्द्रव्यत्वात्, छिच्छग्गये मिथ्यात्वादिभावग्रन्थच्छेदात्,
निरुवलेत्ते तथाविधवन्धहेत्वभावेन तथाविधकर्मानुपादानात्, एतदेवोपमानैरुच्यते—कंसपाई व
सुकवोए वन्धहेत्वभावेन तोषाकारस्य स्नेहस्याभावात्, संखो इव निरजणे, रत्ननस्य रागस्य
कर्तुमशक्यत्वात्, जीवो विव अप्पडिह्यगइ सर्वत्रैचित्येनास्वलितविहारित्वात्, गगणमिव
निरालम्बणे देश-ग्राम-कुलादीनामनालम्बकत्वात्, घायुरिव अपडिबद्धे क्षेत्रादौ प्रतिबन्धाभावेनौ-
चित्येन सततविहारित्वात्, सारयसलिल व सुद्धहियए शाठ्यलक्षणगडुल्लववर्जनान्, पुक्खरपत्त
पिव निरुवलेत्ते पद्मपत्रमिव भोगाभिलाषलेषाभावात्, कुम्भो इव गुत्तिदिण्, कूर्मः कच्छपः,
खणिगविसाण व एराजाए, खड्गि. आरण्यः पशुविशेषः, तस्य विपाणं शृङ्गम्, तदेक भवति,
तद्वदेको जातो योऽसङ्गतः सहायत्यागेन स तथा, विहर इव चिप्पमुक्के आलयाप्रतिवर्धनेन,
भारडपक्खी व अप्पमत्ते, भारण्डपक्षिणो हि एकोदराः पृथग्ग्रीवा अनन्यफलभक्षिणो जीवद्वयरूपा
भवन्ति, ते च सर्वदा चकितचित्ता भवन्तीति, कुजरो इव सोढोरे, कर्मशत्रुसैन्यं प्रति शूर इत्यर्थः,

घसभो हव जायत्यामे, आरोपितमहाव्रतभारवहनं प्रति जातबलो निर्वाहकत्वात्, सीहो हव दुदरिसे दुर्वर्षणीयः उपसर्गमृगैः, मदरो हव निष्पकं परीषहपवनैः, सागरो हव गंभीरे अतुच्छचित्त्वात्, चंदो हव सोमलेसे शुभपरिणामत्वात्, सरो हव दित्तेषु परेषा क्षोभकत्वात्, जञ्जकचणं व जायरूवे अपगतदोषलक्षणकुद्रव्यत्वेनोत्पन्नस्वभावः, वसुधरा हव सव्वफास-विसहोपृथ्वीवत् शीतातपाद्यनेकविषयशक्षमः, सुदुयहुयासणो व तेजसा जलंते घृतादितर्पितवैश्वा-नरवत् प्रभया दीप्यमानः ।

नयि णं तस्स भगवंतस्स कथइ पडिबंधो भवइ नास्त्ययं पक्षो यदुत तस्य प्रतिबन्धो भवति । से य पडिबंधे चउच्चिहे पणत्ते, तजहा—दव्वओ खेत्तओ कालओ भावओ. दव्वओ सवित्ताचित्तमीसेसु, खेत्तओ गामे वा नगरे वा रण्णे वा खले वा घरे वा अंगणे वा, खलं धान्यमलनादि स्थण्डिलम्, कालओ समए वा आवलियाए वा असंख्यातसमयरूपायाम्, आणापाणू वा उच्छवासनिःश्वासकाले, थोवे वा सतोच्छवासरूपे, खणे वा बहुतरोच्छवासरूपे, लवे वा सप्तस्तोकरूपे, सुहूर्ते वा लवसतसततिरूपे, अहोरत्ते वा पक्खे वा मासे वा, अयणे वा दक्षिणायनेतररूपे प्रत्येक ण्मासप्रमाणे, संवत्सरे वा, अन्नतरे वा दीहकालसंजोए युगादौ । भावओ कोहे वा माणे व माथाए वा लोहे वा भये वा, हस्से वा हास्ये हर्षे वा, एवं तस्स न भवइ एवमेनेकधा तस्य प्रतिबन्धो न भवति ।

से ण भगव वासीचंदणरूपे वास्या चन्दनकल्पो यः स तथा, अपकारिणोऽप्युपकारकारीत्यर्थः वासी वा अङ्गच्छेदनप्रवृत्ता चन्दनं कल्पयति यः स तथा, समत्तिगमगिलेट्टुकं चणे समसुहदुक्खे, समानि उपेक्षणीयतया तृगादीनि यस्य स तथा, इहलोगपरलोगऽपडिषद्धे जीवियमरणे निरवकखे संपारपारगामी कम्मनिग्घायणट्टाए अब्भुट्टिए एवं च णं विहरइ ति ।” इति ज्ञाताधर्म-कयाटीकायाम् पृ० १०३ ।

पृ० १०८ पं० ५. अद्दु जाव । दइयता पृ० ७७ पं० १५ इत्यस्य टिप्पणमत्रैव परिशिष्टे ।

पृ० ११४ पं० ४. अहिगयजीवाजीवे जाव अप्पाण । “इह यावत्करणादिदं दइयम्—उव्वलद्ध-पुण्णगवे आसवसंवरनिज्जरकिरियाहिगरणबंधमोक्खकुपले, क्रिया कायिकयादिका, अधिकरणं खड्गनिर्वर्तनादि, एतेन च ज्ञानितोक्ता ।” इति ज्ञाताधर्मकयाटीकायाम् पृ० १०९ A ॥

पृ० १३२ पं० ५. अद्दु । दइयतामस्मिन्नेव परिशिष्टे पृ० ७७ पं० १५ इत्यस्य टिप्पणम् ।

पृ० १४२ पं० ४. धम्मं सोच्चां । दइयता पृ० ४३ पं० ९ ।

पृ० १४७ पं० ४. जाव नदीसरवरे दीवे महिमा ।

“किंपर्यवसानं जन्म वक्तव्यमित्याह—यावन्नन्दीश्वरे महिम ति । अतिदिष्टग्रन्थश्चार्थत एव द्रष्टव्यो यथा—अष्टौ दिक्कुमारोमहत्तरिकाः भोगङ्गराप्रभृतयस्तत्समयमुपजातसिंहासनप्रकम्पाः प्रयुक्तावधिज्ञानाः समवसितैकोनविंशतितमतीर्थनाथजननाः ससम्भ्रममनुष्ठितसमवायाः समस्त-जिननायकजन्मसु महामहिमविधानमस्माक जीतमिति विहितनिश्चयाः स्वकीयस्वकीयाभियोगिक-देवविहितदिव्यविमानारूढाः सामानिकादिपरिकरपरिवृताः सर्वद्वर्था मल्लिजिनजन्मनगरीमागम्य जिनजन्ममवन यानविमानैस्त्रिः प्रदक्षिणीकृत्य उत्तरपूर्वस्या दिशि यानविमानानि चतुर्भिरजुलैर्भुवम-प्राप्तानि व्यवस्थाप्य जिनसमीपं जिनजननीसमीपं च गत्वा त्रिः प्रदक्षिणीकृत्य कृतप्राञ्जलिपुटा इदम-वादिपुः—नमोऽस्तु ते रत्नकुक्षिधारिके ! नमोऽस्तु ते जगत्प्रदीपदायिके ! वयमधोलोकास्तव्या दिक्कुमार्यो जिनस्य जन्ममहिमानं विधास्यामः, अतो युष्माभिर्न भेतव्यमिति अभिधाय च विहित-संवर्तवाताः जिनजन्ममवनस्य समन्ताद् योजनपरिमण्डलक्षेत्रस्य तृण-पत्र-कचवरादेरशुचि-वस्तुनोऽपनयनेन विहितशुद्धयोजिनजनन्योरदूरतो जिनस्यासाधारणमणितगुणगणमागयन्त्यस्तस्थुः ।

एवमेवोर्व्वे श्रेष्ठवास्तव्याः, नन्दनवनकूटनिवासिन्य इत्यर्थः, अष्टौ दिक्कुमारीमहत्तरिकास्तथैवागत्य विरचित्ताभ्रवर्द्धलका. आयोजनमानसेत्रं गन्धोदकवर्षे पुष्पवर्षे धूपघटीश्च कृत्वा जिनसमीपमागत्य परिगायन्त्य आसाञ्चक्रुः । तथा पौरस्त्यरुचकवास्तव्याः, रुचकाभिधानस्य त्रयोदशस्य द्वीपस्य मध्यप्रतिनं प्राकाराकारेण मण्डलम्यवस्थितस्योपरि पूर्वदिग्भवस्थितेऽष्टासु कुट्टेषु कृतनिवासा इत्यर्थः, आगत्य तथैवाददर्शहस्ता गायन्त्यस्तस्युः । एव दक्षिणरुचकवास्तव्या जिनस्य दक्षिणेन भृङ्गारहस्ताः, पश्चिमरुचकवास्तव्या जिनस्य पश्चिमेन तालवृन्तहस्ताः, उत्तररुचकवास्तव्याश्चामरहस्ता जिनस्य उत्तरेण, एव चतस्रो रुचकस्य विदिग्वास्तव्या आगत्य दीपिकाहस्ता जिनस्य चतसृषु विदिक्षु तथैव तस्युः । मध्यमरुचकवास्तव्याः, रुचकद्वीपस्याभ्यन्तरार्धवासिन्य इत्यर्थः, चतस्रस्तास्तथैवागत्य जिनस्य चतस्रङ्कुलवर्जनाभिनालच्छेदनं च विवरत्नन च नाभिनालनिधानं च विवरस्य रत्नपूरणं च तदुपरि हरितालिकापीठवन्चं च पश्चिमावर्जदिक्त्रये फदलीगृहत्रयं च तन्मध्येषु चतुःशालभवनत्रयं च तन्मध्येदेशे सिंहासनत्रयं च दक्षिणे सिंहासने जिनजनन्योत्पवेशनं च शतपाकादितैलाम्यञ्जनं च गन्धद्रव्योद्धर्तनं च पुष्पोदकं च पूर्वत्र पुष्पोदक-गन्धोदक-शुद्धोदकमञ्जनं च सर्वाङ्गार-विभूषणं च उत्तरत्र गोशीर्षचन्दनकाष्ठैर्वह्युज्ज्वलनं चाग्निहोमं च भूतिकर्मं च रक्षापोट्टलिवा च मणिमयपाषाणद्वयस्य जिनकर्णाम्बुजं प्रताडनं च 'भवतु भगवान् पर्वतायुः' इति मणनं च पुनः समातृकजिनस्य स्वभवननयनं च शय्याशयनं च चक्रुः, कृत्वा च गायन्त्यस्तस्युरिति ।

सौधर्मरूपे च शक्रस्य सहसा आसनं प्रचक्रमे, अवधिं चासीं प्रयुज्ये, तीर्थंकरजन्म चालुलोके, ससम्भ्रमं च सिंहासनादुत्तस्थौ, पादुके च मुमोच, उत्तरासङ्गं च चकार, सप्ताष्टानि च पदानि जिनाभिमुखमुपजगाम, भक्तिभरनिर्भरो यथाविधिं जिनं च नमाम, पुनः सिंहासनमुपविवेश, हरिणैर्गमेविषेव पदात्यनीकाधिरतिं शब्दयाञ्चकार, तं चाटिदेश, यथा—सुधर्माया सभाया योजन-परिमण्डला मुघोषाभिधाना घण्टा त्रिस्ताडयन्नुदघोषणा विधेहि, यथा—भो भो देवा ! गच्छति शक्रो जम्बूद्वीपं तीर्थंकरजन्ममहिमानं कर्तुमतो यूय सर्वसमृद्धया शीघ्रं शक्रस्यान्तिके प्रादुर्भवतेति, स तु तथैव चकार । तस्या च घण्टाया ताडितायामन्यान्येकोनद्वाविंशद् घण्टालञ्छाणि समक्रमेव रणरणारवं चक्रुः, उपरते च घण्टारवे घोषणामुपश्रुत्य यथादिष्टं देवाः सपदि विदधुः । ततः पाठकामिधाना-भियोगिकदेवचेरचिते लक्ष्योबनप्रमाणे पश्चिमावर्जदेक्त्रयनिवेशिततोरणद्वारे नानामणिमयूरमञ्जरी-रञ्जितगगनमण्डले नयनमनसामतिप्रमोददायिनि महाविमानेऽधिरूढः सामानिकादिदेवकोटिभिरने-कभिः परिभूतः पुरःप्रवर्तितपूर्णकलशभृङ्गारुञ्जयपताकाचामराद्यनेकमङ्गल्यवस्तुस्तोमः पञ्चवर्णकुण्ड-भिन्नासहस्ररिमण्डितयोजनसहस्रोच्छ्रितमहेन्द्रध्वजप्रदर्शितमार्गो नन्दीश्वरद्वीपे दक्षिणपूर्वे रतिकर-पर्वते कृतावतारो दिव्यविमानद्विमुखसंहरन् मिथिलां नगरीमाजगाम, विमानारूढ एव भगवतो जिनस्य जन्ममवनं त्रिः प्रदक्षिणीकृतवान्, उत्तरपूर्वस्या दिशि चतुर्भिरङ्गुलैर्भुवमप्राप्तं विमानमवस्थापितवान्, ततोऽवतीर्थं भगवन्तं समातृक दिक्कुमारीवदभिवन्त्य जिनमातरमवस्थाप्य जिनप्रतिविम्बं तत्सन्निधौ निषाय, पञ्चषाऽऽमानमाषाय, एकैकं रूपेण करनलपल्लवावधृतजिनः, अन्येन जिननायकोरि विधृतच्छत्रः, अन्याभ्यां करचालितप्रकीर्णकः, अन्येन च करकिशलयकलितकुलिशः पुरं प्रगन्ता, सुरगिरिशिखरोपरिवर्तिपण्डकवनं गत्वा तद्वयवदिपतातिराण्डुकम्वलाभिधानशिलासिंहासने पूर्वाभि-मुखो निषण्णः । एवमन्ये ईशानादयो वैमानिकेन्द्राश्चमरादयो भवनपतीन्द्राः कालादयो व्यन्तरेन्द्राः चन्द्र-सूर्यादयो ज्योतिष्काः सपरिवाराः मन्दरेऽवतेहः ।

ततश्चावधृतदेवरानो जिनामिवेकन्याभियोगिकदेवानादिदेश, ते चाष्टसहस्र सौवर्णिकानां कलशानामेव रूप्यमयानां मणिमयानाम् एव द्विकसंयोगवता त्रीण्यष्टसहस्राणि त्रिसंयोगवतामष्टसहस्रं भौमेयकानां च तथाऽष्टसहस्र चन्दनकलशानां भृङ्गराणामादर्शानां स्थालानामन्येषां च

विविधानामभिषेकोपयोगिना भाजनानामष्टसहस्र २ विचक्रुः, तैश्च कलशादिभाजनैः क्षीरोदस्य समुद्रस्य पुष्करोदस्य च मागधादीना च तीर्थानां गङ्गादीना च महानदीना पद्मादीना महाह्रदाना-मुदकमुत्पलादीनि मृत्तिका च हिमवदादीना च वर्षधराणा वर्तुलविजयार्थाना च पर्वताना भद्रशालादीना च वनाना पुष्पाणि गन्धान् सर्वापधीः तूषराणि सिद्धार्थकान् गोशीर्षचन्दनं चानिन्युः। ततोऽसावच्युतदेवराजोऽनेकैः सामानिकादिदेवसहस्रैः सह जिनपतिमभिषिषेच। अभिषेके च वर्तमाने इन्द्रादयो देवाः छत्रचामर-कलश-चूष कङ्कुचुक-पुष्प-गन्धाद्यनेकविधामिषेक-द्रव्यव्यग्रहस्ताः वज्रशूराद्यनेकायुधसम्बन्धवन्धुरपाणयः आनन्दजललवप्लुतगण्डस्थलाः ललाट-पट्टवटितकरसम्पुत्र जयजयारवमुखरितदिगन्तराः प्रमोदमदिरामन्दमदवशविरचितविविधचेष्टा-पर्युपासाञ्चक्रे, तथा केचित् चतुर्विधं वाद्यं वादयामासुः, केचिच्चतुर्विधं गेयं परिजगुः, केचिच्चतुर्विधं नृत्तं नन्दुः, केचिच्चतुर्विधमभिनयमभिनिन्युः, केचिद् द्वात्रिंशद्विधं नाट्यविधिसुप-दर्शयामासुरिति। ततो गन्धकापायिकया गात्राण्यल्लयन्। ततश्चाच्युतेन्द्रो मुकुटादिभिर्जिन-मञ्जकार, ततो जिनपतेः पुरतो रजतमयतन्दुलैर्दर्पणादीन्यष्टाष्ट मङ्गलकान्यालिलेख, पाटलादि-वहलपरिमलकलितकुसुमनिकर व्यकिरत्, शुभसुरभिगन्धवन्धुर धूपं परिददाह, अष्टोत्तरेण वृत्तशतेन च सन्तुष्टस्तुष्टाव—नमोऽस्तु ते सिद्ध। बुद्ध। नीरजः। श्रमण। समाहित। समस्तसम। योगिन्। शल्यकर्तन। निर्भय। नीरागद्वेप। निर्मम। निःशल्य। निःसङ्ग। मानमरण। अगण्य-गुगरत्न। शीलसागर। अनन्ताप्रमेयभयधर्मवरचतुरन्तचक्रवर्तिन्। नमोऽस्तु तेऽर्हते, नमोऽस्तु ते भगवते, इत्यभिधाय वन्दते स्म, ततो नातिदूरे स्थितः पर्युपासाञ्चके। एवं सर्वेऽप्यभिषिषिचुः, केचञ्च सर्वान्ते शक्रोऽभिषिक्तवान्, तदभिषेकावसरे च ईशानः शक्रवदात्मानं पञ्चधा विधाय जिनस्योत्पङ्कवरणादिक्रियामकरोत्। ततः शक्रो जिनस्य चतुर्दिशि चतुरो षवल्लवृषभान् विचकार, तेषां च शृङ्गाग्रैर्म्योऽष्टौ तोयधारा युगपद् विनिर्ययुः, वेगेन च वियति समुत्पेतुः, एकत्र च मिलन्ति स्म, भगवतो मूर्धनि च निषेतुः, शेषमच्युतेन्द्रवदसावपि चकार, ततोऽसौ पुनर्विहितपञ्चप्रकारात्मा तथैव गृहीतजिनश्चतुर्निकायदेवपरिवृतः तूर्यनिनादापूरिताम्बरतलो जिननायक जिनजनन्याः समीपे स्थापयामास, जिनप्रतिविम्बमवस्थापं च प्रतिस्ञ्जहार, क्षोमयुगल कुण्डलयुगलं च तीर्थ-करस्योच्छीर्षकमूले स्थापयति स्म, श्रीदामकाण्डकं च नानामणिमय जिनस्योल्लोके दृष्टिनिपातनिमित्त-मतिरमणीयं निचिक्षेप, ततः शक्रो वैश्रमणमवादीत्—भो देवानुप्रिय! द्वात्रिंशद्विरण्यकोटीर्द्वात्रिंशत् सुवर्णकोटीश्च जिनजन्मभवने संहर। तदादेशाच्च जृम्भका देवास्तथैव चक्रुः। शक्रः पुन-र्दैर्जिनजन्मनगर्षो त्रिकादिष्वेव घोषं कारयामास, यथा—हन्त! भुवनवास्यादिदेवाः! शृण्वन्तु भवन्तो यथा यो जिने जिनजनन्या वाऽशुभ मनः सम्प्रधारयति तस्यार्जकमञ्जरीव सतथा मूर्धा स्फुटु। ततो देवा नन्दीश्वरे महिमानं विदधुः, स्वस्थानानि च जग्मुरिति।” इति ज्ञाताधर्म-कथाटीकायाम् पृ० १२७—१२९॥

पृ० १४८ प० १६. अहिमडे ति वा जाव अगिट्टतराए अमणामतराए। “अहिमडे इ च त्ति अहिमृतकस्येव अहिमृतकमिव वेत्ति, यावत्करणादिदं दृश्यम्—गोमडे इ वा सुणमडे इ वा मणुस्समडे इ वा महिसमडे इ वा मूसगमडे इ वा आसमडे इ वा हत्थिमडे इ वा सीहमडे इ वा वग्गमडे ति वा विगमडे इ वा दीवियमडे इ वा, द्वीपिक. चित्रकः। किम्भूते अहिकडेवरादौ, किम्भूतं वा तदित्याह—मयकुदियविण्हदुरभिवावण्णदुडिभगघे, मृतं जीवविमुक्तमात्रं सत् यत् कुथित कोयमुपगतं तत् मृतकुथितमीषदुग्गन्धमित्यर्थः, तथा त्रिनष्टम् उच्छूनत्वादिभिर्भिकारैः स्वरूपादपेतं सत् यदुरभि तीव्रतरदुष्टगन्धोपेतं तत्तथा, तथा व्यापन्नं शकुनि-शृगालादिभिर्मक्षगाद् विरूपा वीमत्तामयस्या प्राप्तं सत्रद् दुरभिगन्धं तीव्रतरामशुभगन्धवत्

तत्तथा, ततः पदत्रयस्य कर्मधारयः, तत्र तदेव वा । किमिजालाउलसंसत्ते, कृमिजालैराकुलैः
व्याकुलैः आकुलं वा सङ्कीर्णं यथा भवतीत्येव सम्पत्त सम्बद्धं यन् तत्तथा, तत्र तदेव वा असुह-
विलीणविगयवीभत्सदरिसिण्जे, अशुचि अपवित्रमस्पृश्यत्वात्, त्रिलीनं जुगुप्सासमुत्पादकत्वात्,
त्रिकृत विकारवत्त्वात्, वीभत्सं द्रष्टुमयोग्यत्वात्, एवम्भूत दृश्यते इति दर्शनीयम्, ततः कर्म-
धारयः, तत्र तदेव वा । भवेत्तारुवे सिया, यादृशः सर्पादिकडेवरे गन्धो भवेत् यादृश वा सर्पादि-
कडेवर गन्धेन भवेत् एतद्रूपस्तद्रूपो वा स्याद् भवेत्तस्य भक्तकवलस्य गन्ध इति सूत्रकारस्य
विकल्पोल्लेखः । नो हण्टे समष्टे, नायमर्थः समर्थः सङ्गत इत्ययं तु तस्यैव निर्णयः । निर्णीतमेव
गन्धस्वरूपमाह—एत्तो अणिद्वन्तराए च्चेव, इतः अहिकडेवरादिगन्धात् सकाशादनिष्टतर एव
अभिज्ञापस्याविय एव, अक्रान्ततरकः अक्रमनीयतरस्वरूपः, अभियतरः अप्रीत्युत्पादकत्वेन,
अमनोज्ञतरकः कथयाऽप्यनिष्टत्वात्, अमनोम्यतरश्चित्तयाऽपि मनसोऽनभिगम्य इत्यर्थः ।”—
इति ज्ञाताधर्मकथाटीकायाम् पृ० १२९-१३० ।

पृ० १४९ पं० १८. सिरिदामगड जाव गंधद्वणि । दृश्यता पृ० १४६ पं० ९, पृ० २८९
पं० ९ । “सिरिदामगंडमित्यादौ यावत्करणात् पाडलमल्लिप्त्यादिर्वर्णको दृश्यः ।” इति ज्ञाता-
धर्मकथाटीकायाम् पृ० १३२ ।

पृ० १-१ पं० १७. ह्यगय० । दृश्यता पृ० ३३ पं० २ ।

पृ० १५८ पं० ७. अप्रस्थियपत्यथा जाव परिवर्जिया । “यावत्करणात् दुरतपतलवखणे चि
दुरन्तानि दुष्टपर्यन्तानि प्रान्तानि अपसदानि लक्षणानि यस्य स तथा, तस्यामन्त्रणम्, हीणपुण्ण-
चाउडया इति, हीना असमग्रा पुण्या पवित्रा चतुर्दशी तिथिर्यस्य जन्मनि स तथा, चतुर्दशी-
जातो हि किल भाग्यवान् भवतीति आक्रोशे तदभावो दर्शित इति, सिरि-हिरि-धी-किच्चि-
वज्रिय चि प्रतीतम् ।” इति ज्ञाताधर्मकथाटीकायाम् पृ० १३९ ।

पृ० १९० पं० १४. जहा जंजुद्वीवपण्णत्तीए । “जहा जंजुद्वीवपण्णत्तीए चि यथा जम्बूद्वीप-
प्रज्ञप्या ऋषभस्य निर्वाणमहिमोक्तस्तथेह मल्लिजिनस्य वाच्य इत्यर्थः, स चैवमर्थतः—यत्र समये
मल्लिहर्न कालगतो व्यतिक्रान्तः समुद्रातः छिन्नजातिजराभरणवन्धनः सिद्धः तत्र समये शक्रश्च-
लितासनः प्रयुक्तावधिर्विश्रान्तजिननिर्वाणः सगरिवारः समेनशैलशिखरेऽवततार । ततोऽसौ विमना
निरानन्दोऽश्रुपूर्णनयनो जिनशरीरकं त्रिं प्रदधिणीकृत्य अनतिदूरासन्ने नमस्यन् पर्युपास्ते स्म, एव
सर्वेऽपि वैमानिकादयो देवराजाः ।

ततः शक्रो देवैर्नन्दनवनात् आनायिनगोशीर्षसरसदारविहितचितित्रयः क्षीरसमुद्रादानीतक्षीरोदकेन
जिनदेहं स्नापयामास, गोशीर्षचन्दनेनानुल्लेप, हसल्लक्षणं शाटकं निवासयामास, सर्वालङ्कार-
विभूषितं चकार, शेषा देवा गगघरानगारगरीरकाण्येव चक्रुः, शक्रस्ततो देवैस्तिष्ठः शिविका
कारयामास । तत्रैकत्रासौ जिनशरीरमारोपयामास महद्दर्यां च चित्तिस्थाने नीत्वा चित्तिकाया
स्थापयामास, शेषदेवा गगघरानगारगरीराणि द्वयोः शिविकयोरारोप्य चित्तयोः स्थापयामासु । ततः
शक्रादेशादिमुमारा देवास्तिसृष्वपि चित्तिष्वग्निकायं विक्रान्तवन्तो वायुकुमारास्तु वायुकायम्,
शेषदेवाश्च कालागुरुप्रवरकुन्दुरुक्षतुरुक्षधूपान् वृत्तं मधु च कुम्माप्रशः प्रचिक्षिपुः । ततो मासादिपु
दग्नेषु मेघकुमारदेवाः क्षीरोदकेन चित्तीर्वापयामासुः ।

ततः शक्रो भगवतो दक्षिणमुगरितनं सन्निधौ जग्राह ईशानश्च वामम्, चमरोऽधस्तनं दक्षिणम्,
बलिर्वामम्, शेषा यथाहंमङ्गोमाङ्गानि गृहीतवन्तः । ततस्तीर्थंकरादितितिक्षितपु महास्पान् चक्रुः
परिनिर्वाणमहिमानं च । ततः शक्रो नन्दीश्वरे गत्वा पूर्वस्मिन्नजनकपर्वते जिनायतनमहिमानं
चकार, तल्लोकगालास्तु चत्वारश्चतुर्षु पूर्वोन्नपार्श्ववर्तिषु दधिसुखपर्वतेषु सिद्धायतनमहिमानं चक्रुः,

एवमीशानः उत्तररिंस्तल्लोकगालास्तत्पार्श्ववर्तिदधिमुखेषु, चमरो दक्षिणाञ्जनके तल्लोकपालास्तथैव, वलिः पश्चिमेऽञ्जनके तल्लोकाशस्तथैव । ततः शक्रः स्वक्रीये विमाने गत्वा सुधर्मसमामध्यव्यवस्थितमाणवकाभिधानस्तम्भवर्तिवृत्तसमुद्रकानवतार्थं सिंहासने निवेश्य तन्मध्यवर्तिजिनसक्थीन्यपूपुजत्, मल्लिजिनसक्थि च तत्र प्राक्षिपद्, एवं सर्वे देवा इति । ’ इति ज्ञाताधर्मकथाटीकायाम् पृ० १५५ ।

पृ० २२४ पं० ७. एवं जहा सूरियाभो जात्र दिव्वाति । “एवं सूरियाभे ति यथा राजप्रभ्रुकृते सूरिकाभो देवो वर्णितः, एवं अयमपि वर्णनीयः, कियता वर्णकेनेत्याह—जात्र दिव्वाइ इत्यादि, स चायं वर्णकः—विहिं परिसाहिं सत्तहिं अणिण्हिं सत्तहिं अणियाहिवइहिं इत्यादि, इमं च णं केवलरूपं ति, इमं च, केवल. परिपूर्णः स चासौ कल्पश्च स्वकार्यकरणसमर्थ इति केवलरूपः, केवल एव वा केवलकल्प, तम् आभोण्माणे, इह यावत्करणादिदं दृश्यम्—पासह समगं भगवं महावीरमित्यादि, कूडागारदिट्ठे ति, एवं चासौ—से केणट्ठेणं भन्ते ! एव बुच्चह सरीरं गया सरीरं अणुपविट्ठा ? गोयमा ! से जहा नामए कूडागारसाला सिया दुहओ वहिरन्तश्च गुत्ता लिता सावरणत्वेन गोमयागुपलेयनेन च, उभयो गुपस्वमेवाह—गुप्ता बहिः प्राकारावृता, गुत्तदुवारा अन्तर्गुतेत्यर्थः, अथवा गुप्तागुप्तद्वारा द्वाराणां केषाञ्चित् स्थगितत्वात् केषाञ्चित्स्थगितत्वादिति, निवाया वायोरप्रवेशात्, निवायगंभीरा, किं महद् गृहं निवात प्रायो न भवतीत्यत आह—निवातगंभीरा निवातविशालेत्यर्थः, तीसे णं कूडागारसालाए अदूरसामंते एत्थं णं मह एगे जणसमूहे विट्ठइ । तए ण से जणसमूहे एगं महं अब्भवद्लयं वा वासवद्लयं वा महावाय वा एज्जमाणं पासह, पासित्ता त कूडागारसालं अंतो अणुपविट्ठित्ताणं चिट्ठइ, से तेणट्ठेण गोयमा ! एवं बुच्चह सरीरं गया सरीरं अणुपविट्ठ ति ।” इति ज्ञाताधर्मकथाटीकायाम् पृ० १८० ।

“भन्ते ति भयत्र गोयमे समगं भगवंतं महावीरं वंदन्ति नमंसति, वदित्ता नमंसित्ता एवं वयासी—सूरियाभस्य णं भन्ते ! देवस्स एसा दिव्वा देविट्ठो दिव्वा देवज्जुली दिव्वे देवाणुभावे कहिं गते, अणुपविट्ठे ? गोयमा ! शरीरं गते सरीरं अणुपविट्ठे । से केणट्ठेणं भन्ते ! एवं बुच्चह सरीरं गते सरीरं अणुपविट्ठे ? गोयमा ! से जहानामए कूडागारसाला सिया दुहतो लिता गुत्ता गुत्तदुवारा गिवाया गिवायगंभीरा । तीसे ण कूडागारसालाते अदूरसामंते एत्थं णं महेगे जणसमूहे चिट्ठति । तए णं से जणसमूहे एगं महं अब्भवद्लगं वा वासवद्लगं वा महावाय वा एज्जमाणं वा पासति, पासित्ता तं कूडागारसालं अंतो अणुपविट्ठित्ता णं चिट्ठइ, से तेणट्ठेण गोयमा ! एव बुच्चति सरीरं अणुपविट्ठे ।” इति राजप्रश्रीयसूत्रे ।

“ते णं काले ण ते णं समइ णं सूरियाभे णाम देवे सोहम्मे कप्पे सूरियाभे विमाणे सभाए सुहम्भाए सूरियाभसि सिहासणसि चउहिं सामाणियसाहस्सीहिं, चउहिं अगमदिसीहिं सपत्तिवाराहिं, विहिं परिमाहिं सत्तहिं अणिण्हिं सत्तहिं अणियाहिवइहिं, सोलसहिं आयरक्खदेवसाहस्सीहिं, अणेहिं वट्ठहिं सूरियाभविमाणवासीहिं वेमाणिण्हिं टेवेहिं य देवीहिं य सद्धिं संपरिवुडे महया अइय-नट्ठ-गीय-वाइय तनी-तल-ताल-नुडिय-घण-सुहंगपडुप्पवाटियरवेण दिव्वाइ भोगभोगाह भुजमाणे त्रिहरति, इमं च णं केवलरूपं जंबुद्वीव दीवं विउलेगं ओहिणा आभोण्माणे आभोण्माणे पामति । तत्थ समण भगव महावीरं जंबुद्वीवे भारहे वासे आमलकप्पाए नयरीए बडिया अंगपालवणे चेहए अहापडिरुव उगगहं उगिगिहत्ता संजमेण तवसा अप्पाणं भायेमाणं पासति,

. . तए णं ते देवकुमारा य देवकुमारियाभो य गोयमादियाण समणाय निगंथाणं दिव्वं देविट्ठिं दिव्वं देवजुतिं दिव्वं देवाणुभावं दिव्वं बत्तीसहब्ब नाडय उवदंसित्ता समणं भगवतं

महाग्रीरं त्रिखुत्तो आयाहिणपयाहिणं करेति, करित्ता वदंति नमसंति, वंदित्ता नमसित्ता जेणेव सूरियामे देवे तेणेव उवागच्छति, उवागच्छित्ता सूरियामं देव करयलपरिग्गहियं सिरसावत्त मत्थए भंजलिं कट्ठु जएगं विजएग वद्धावेनि, वद्धावित्ता एव आणत्तियं पच्चप्पिणंति। तए ण से सूरियामे देवे त दिव्वं देविहिं दिव्वं देवजुह दिव्वं देवाणुमाव पडिसाहरेह, पडिसाहरेत्ता खणेण जाते एगे एगभूए। तए णं से सूरियामे देवे समणं भगवंतं महाग्रीरं त्रिखुत्तो आयाहिणपयाहिणं करेह, वदति नमसति, वदित्ता नमसित्ता नियगपरिवाल सांदिं संपरिखुडे तमेव दिव्वं जाणविमाणं दुरुहति, दुरुहित्ता जामेव दिंसि पाउवभूए तामेव दिंसि पडिगए।” इति राजप्रज्ञीये।

पृ० २३६ प० १७. अट्ठे । दृश्यतामत्रैव परिशिष्टे पृ० ७७ पं० १५ इत्यस्य टिप्पणम्।

पृ० २४१ प० १७. करेति, २ त्ता जाए अडमागीतो। “पढमाए पोरुमीए सज्जायमित्यादी यानत्तणादिदं द्रष्टव्यम्—त्रीयाए पोरिमीए ज्ञाणं क्षियायह, तहयाए पोरिसीए अतुरियम-चवलमसंभंते सुइपोत्तिय पडिलेहेह, भायण-वत्थाणि पडिलेहेह, भायणाणि पमज्जइ, भायणाणि उग्गाहेह, २ जेगेव सुव्वयाओ अज्जाओ तेणेव उवागच्छति, २ सुव्वयाओ अज्जाओ वंदति नमसति, २ एवं वयासी—इच्छामो ण तुब्भेहिं अवमणुज्जाए तेयलिपुरे नगरे उच्च-नीय-मज्झिमाइ कुलाइ घरसमुयागस्स भिक्षायरियाए अट्ठित्तए, अहासुह देवाणुप्पिया ! मा पडिबधं, तए ण ताओ अज्जायाओ सुव्वयाहिं अज्जाहिं अवमणुण्णयाओ समाणीओ सुव्वयाणं अज्जाणं अंतियाओ पडिस्पयाओ पडिनिक्खंमिंति अतुरियमचवलमसंभताए गतीए जुगंतरपळोयणाए दिट्ठीए पुरओ रिय सोहेमाणीओ तेयलिपुरे नगरे उच्च-नीय-मज्झिमाइ कुलाइ घरसमुयागस्स भिक्षायरिय अडमागीउ त्ति गहेपु समुदानं भिक्षा गृहसमुदानं, तस्मै गृहसमुदानाय, भिक्षाचर्या भिक्षानिमित्तं विचरणम् अटन्त्यः कुर्वाणाः।” इति ज्ञाताधर्मकथाटीकायाम् पृ० १८७-१८८॥

पृ० २४५ प० ५. महयाहिमत्रं मलयं वण्णओ। दृश्यतामस्मिन्नेव परिशिष्टे पृ० ३ प० १ इत्यस्य टिप्पणम्।

पृ० २४५ प० ७. अंतैउरे य०। दृश्यता पृ० २३८ पं० १३।

पृ० २५० पं० ६, पृ० २६५ पं० १५. अट्ठे। दृश्यतामत्रैव परिशिष्टे पृ० ७७ प० १५ इत्यस्य टिप्पणम् पृ० ५२०।

पृ० २६८ पं० १०. अपिपत्ते इ वा जाव सुम्भुरे इ वा। दृश्यतां पृ० २६८ टि० १७। “तत्रापिपत्र खङ्गः, करपत्र क्रक्चम्, धुरपत्र धुरः, कदम्बचीरिकादीनि लोकलब्धावसेयानि, वृश्चिकडङ्कः वृश्चिककण्टकः, कपिकच्छुः खजुंकारी घनस्यतिविशेषः, अङ्गारो विज्वालोऽग्निः, सुर्धुरः अग्निकणमिश्रं भस्म, अर्चिः इन्धनप्रतिवद्धा ज्वाला, ज्वाला तु इन्धनच्छिन्ना, अलातम् उल्मुकम्, शुद्धाग्निः अयस्विण्डान्तर्गतोऽग्निरिति” इति ज्ञाताधर्मकथाटीकायाम् पृ० २०४।

पृ० २८६ पं० ११ कोडुविय०। ‘कोडुवियपुरिसा’ इति पूर्णः पाठः।

पृ० ३२० प० ६. जाव। दृश्यता चतुर्थे परिशिष्टे पृ० ३२० पं० ६ इत्यस्य टिप्पणम्।

पृ० ३२१ प० ५. अट्ठु जाव। दृश्यतामत्रैव परिशिष्टे पृ० ७७ प० १५ इत्यस्य टिप्पणम्।

पृ० ३३४ पं० ९. सुमालपागिपाया०। दृश्यता पृ० ८ टि० १।

पृ० ३४० प० ५. अट्ठे०। दृश्यतामत्रैव परिशिष्टे पृ० ७७ पं० १५ इत्यस्य टिप्पणम्।

पृ० ३४२ पं० १०. उक्किट्ठि०। दृश्यता पृ० ३४० टि० १९, तथा अत्रैव परिशिष्टे पृ० ४९ पं० १४ इत्यस्य टिप्पणम्।

चतुर्थ परिशिष्टम्

‘जाव’शब्दग्राह्याः पाठाः

[अत्रेदमवधेयम्—अस्मिन् सूत्रे यत्र यत्र पृष्ठे पङ्क्तौ च ‘जाव’शब्दो वर्तते तत्तत्पृष्ठ-पङ्क्ति-निर्देशोऽस्मिन् परिशिष्टे आदौ विहितः, तदनन्तर ‘जाव’ शब्देन ग्राह्यः पाठः कीदृशः कुत्र वा गवेषणीय इति विस्तरेण निर्दिष्टम्। अस्य ज्ञाताधर्मकथाङ्गस्य टिप्पणेष्वपि कचित् कचिदस्माभि-
र्द्रष्टव्यगठस्थलानि ‘दृश्यता पृ० पं०’ इति उल्लेखेन सचितानि एव, तादृशस्थानेषु पङ्क्त्यङ्काः स्थूलाक्षरैर्निर्दिष्टाः। तृतीयपरिशिष्टेऽपि केचन ‘जाव’शब्दग्राह्याः पाठाः दर्शिताः, तादृश‘जाव’-
शब्दसूचकपङ्क्त्यङ्का अपि स्थूलाक्षरैः निर्दिष्टाः]

पृ०	पं०	पृ०	पं०
४	९	३५	४, ६
६	४, ६, ८, ९, १६, १७	३६	६, ७, ८
८	१, २	३९	८, १३
१२	१, ११	४०	३, ७, १३
१३	१, ३, ४	४१	२, ३, १०, ११, १३, १५
१४	४	४२	१, ३, ४, ७, १०
१७	१७	४३	७
१८	११, १२, १५	४५	१४, २०
१९	१३, १६, १९	४६	४, ७, १३
२०	२, ८, १०, ११, १२	४७	७, ८, १५
२३	५	४८	८, ११, १२
२४	२, ८, १०, ११, १६	४९	२, ४, ९, १०, १३, १४, १५
२५	७, ९, १२, १४, १५, १७	५०	१२
२६	५, ८, ९, १०, १२	५१	४
२७	१, २, ४, १५, १६	५३	१, १२, १६, १८, २५
२८	२, ४, ५, ६, ७, १०, ११, १५	५४	८, ९
२९	१, ५	५५	७
३१	५, ११	५६	१५, १९
३२	७, १०, १२, १७, २०	५७	९, १०, १५, १६, १८
३३	३, ४, १५, १८	५८	३, ५, ८, १०, ११, १२, १३, १५
३४	१०, ११, १५	५९	९

पृ०	प०	पृ०	प०
६०	१	९८	६, १४, १६
६१	९	९९	१४, २०
६२	१५, १६	१००	३, ६, ८, ११, १२
६३	९, १०, १३, १४, १६	१०१	३, ९, ११, १२
६४	४, ६, ८, १२	१०२	२, ६
६५	३, ८	१०४	१०
६७	३, ९	१०५	३, ११, १३, १४
६८	४, ६, ७, ९	१०६	१, ४, ५, ६
६९	१, २, ८, १२, १३	१०८	२, ३, ६, ७, ९, १०, ११,
७०	५, ७, ११		१५
७२	१२, १३	१०९	२, ३, १३, १४, १८, १९
७३	६, ११, १२, १६	११०	२, ९, १४, १५
७४	२, ८, १२, १९, २०	१११	१५
७५	२, ४, १७	११२	३, १०, १६, १७, १८
७६	५, ६, २०	११३	४, ७, ८
७७	११, १५	११४	२, ३, ४, ९
७८	४, ८, ९	११५	७, १६
७९	२३	११६	५, ९, १३, २०, २१, २३,
८०	२, ११, १६		२४
८१	२, ४, ७, ११, १४	११७	११, १२, १६
८२	३, ७, ११, १३, १५	११८	३, ४
८३	२, ६, ७, ९, १०, ११, १२,	१२१	१०
	१४, १६, १८	१२२	२, ३, १०, ११, १२, १८,
८४	२, ३, ५, १६, १८, २०		२१
८५	१३, १४, २४	१२३	१०, १२, १४, १५, १७
८६	२, ५, ६,	१२४	१, ४, ७, ८, ९, १६
८७	१, ५, ७, १४	१२५	२, ४, ५
८९	१२, १७, १९	१२६	१, ३, ५, ८, १४
९०	३	१२७	२, ३, ४, ५, ८, १०, १७,
९१	१, २, ६, ८, १०, ११,		१८
	१६, १७	१२८	७, ११, १२, १३, १७
९२	२, ४, ७, ८, १४, १६, २०	१२९	४
९३	२, ३	१३०	१, २, ५, ७
९४	२	१३१	३, ४, ६
९५	४, ९, १३, १६	१३२	१, ५, १०, १७
९६	४, ५	१३३	१, ९
९७	११	१३४	६, ११, १२

पृ०	प०	पृ०	प०
१३५	८	१७०	१३, १५, १९, २०, २३
१३६	४, ५, ७, ८, ९, ११, १३, १४, १५	१७१	५, ९, १४
१३७	१, १७, १९, २१	१७२	४, ८, १५, १६, १७, १९, २०
१३८	४, ६, १०	१७३	६, १६, १९
१३९	७, ८, ११, १२, १४, १९	१७४	३, १०, १७
१४०	५, ८, १०, ११, १२	१७५	१, ३, ५, ८, १९, २०
१४१	८, १४, १६, २०	१७६	१, ८, ९, १४, १६, १८, १९
१४२	१, ५, ७, ९, १०, १३, १४, १९	१७७	१, ६, ७, १०, ११, १२, १३, १५, १९, २२
१४३	१०	१७८	१, ५, ९
१४४	४, ९, १६, १७	१७९	१, ७, १४, १५, १६, १९
१४५	२	१८०	१, २, ४, १२, १८
१४६	५, १३, १५, १६, २०	१८१	७, ११, १६, १९, २०
१४७	४, ५, ७	१८२	१, ३, १३, १५
१४८	१, ५, १०, १४, १५, १७	१८३	१०, १३, १७, १९
१४९	१७, १८, २०, २२, २४, २५	१८४	६, ८, ९, १०, १२, १३, १५, १७, १८
१५०	१, ४, ५, ९, ११, १९	१८५	२, ३, ८
१५१	१७	१८७	१
१५२	३, ११, १४	१८८	११
१५३	२, ३, ११, १२	१८९	१, ४, ९
१५७	७	१९०	४
१५८	३, ७, १०	१९१	२, १६, २०
१५९	३, ७, १०, ११, १३, १५, १६	१९२	१, ३, ७, ९
१६०	२, ७	१९५	७, १६, २०
१६१	६, १६, १७	१९६	३
१६२	७, ९, १२, १६, २०	१९७	५, ६, १४
१६३	२, ३, १३, १८	१९८	१, ९, १०, १६
१६४	१६	१९९	१४
१६५	५, ९, ११	२००	२, ३, ४, ५, ६, ७, ८, १०, १४, १९
१६६	५, ७, १५, १९	२०१	११
१६७	१, ४, ६, ८, १०, १४, १९, २०, २१, २२	२०३	११, १२, १४, १६, २१
१६८	१, ९, १८	२०५	४
१६९	१, ४, ६, १५, १६	२०८	१०

पृ०	प०	पृ०	प०
२०९	१०, ११, २०, २१	२४०	४, १२, २०
२१०	४, ५	२४१	४, ५, ६, ९, १२, १४, १८, २३
२११	८, ९, १०, ११, १३, १४, १६, १७	२४२	१, ७, १५, १६, १८
२१२	१, २, ३, ४, ५	२४३	१, ६, १०, १६, १७, १८, २२
२१३	५, ९, ११, १२, १३, १६, १७	२४४	५, १०, १६, १७, २१, २२
२१४	२, ३, ५, ७, ८, ९, १०	२४५	५, ७, ११, १५, १९
२५१	५, ८	२४६	१, ३, ९, १२, १४, १५
२१६	१, ३, ४-७, ९, १०, १२	२४७	१, ५, ८
२१७	२, ३	२४८	९, ११, १२, १४
२१८	१, ३, ४, ६, ८, १०, १४	२४९	१४
२१९	११, १५, १७	२५०	७, १७, २२
२२०	५-९	२५१	१५
२२१	३-५, १२, १४, १६, १९, २१	२५२	९-१३
२२२	३, ४, ६, ८, १०, १३, १४, १५, १६, १८	२५३	१, ११, १३, १७, १९
२२३	३, ५, ६, ७, ८, १०, ११, १३, १४	२५४	५, ७-९, ११, १३, १५, १८, १९, २१
२२४	७, ८, १४, २१	२५५	५, ७, ११, १५
२२५	७, १०, ११, १५, १६	२५६	६, ८, ९, ११
२२६	१, २	२५७	७, ८, ११, १४, १६, १७
२२७	२, ६, ९, १३, १७	२५८	३, १७, १८
२२८	७	२५९	८, ११, १५, १६
२२९	७, ८, १३	२६०	१-५, ९, २०
२३०	२, १२, १४	२६१	३-५, ७, १०, १२, १४, १६, १७, १८
२३१	१, ३	२६२	१, २, ५, ६, ११
२३२	७, १६, १७	२६३	२, १४
२३३	२, ६, ७, ८, ९, १७, २०, २२	२६५	१०, ११, १४,
२३४	७, १३, १४, १५	२६६	२, ९, ११, १३
२३५	१, २, ४, १०	२६७	६, १४, १८
२३६	६, १६	२६८	२, ५, १०
२३७	३, २३	२६९	१, ६, १४
२३८	१२, १९	२७०	४, ६, ११, १२, १५, १६, १७
२३९	३, ५, ९, १५, २१, २३	२७१	१८
		२७२	४, ८, १०, २०

पृ०	पं०	पृ०	पं०
२७३	७, १३, १५, १६, १८	३०८	५, ८
२७४	५, ६, ९, १०, ११, १२, १३, १६	३०९	९
२७५	२, ७, ८, ९, १२	३१०	१, ३
२७६	२, ९, ११	३१२	१५, १८, २०
२७७	५, ७, ८	३१३	४, ६
२७८	२, ३, ४	३१४	३, ७, ८, १०, ११, १४, १६, १८
२७९	९, १६	३१५	१४, १५
२८०	१, २, ११	३१६	६, ८, १२, १५
२८१	५, ७, ९, १०, १७	३१७	२, ८, ११, १४, १६, १७
२८२	२, ९, १०, ११, १४	३१८	१, ५, ८, १०, १९
२८३	१, २, ९, १०, १३, १५, १६, १८, १९	३१९	१, ५, ८, ९, ११, १८
२८४	२, ३, ५, ६, १५, २०	३२०	३, ६, ७, १२
२८५	१५, १७	३२१	५, ७, ८, १३, १५, १८
२८६	१, ६, ८, ११, १४, १६, १७, १९	३२२	४, ८
२८७	१, १३	३२४	९, १३, १५
२८८	२, ३	३२५	२, १३, १४
२८९	११	३२६	१, ५, ६, ९
२९१	३, ७, ८, १०, १५, १८, १९	३२७	१, ४, ६, ११, १३, १६, २०
२९२	६, ९, ११, १३, १५	३२८	३, ८, १२, १९
२९३	२, ४	३२९	१०, १३, १४, १५
२९४	१३, १५	३३३	५
२९५	४, ५, ७	३३५	१०, १२
२९६	१, २, ४, १२, १३, १६, १८	३३७	३
२९७	३, ५, १०, २०, २१, २३	३३८	१५
२९८	१, ४	३३९	५, ९, १२, १३, १४
२९९	१०, १२, १३, १३, १७	३४०	२, ७, ८, ११
३००	१४, १८	३४१	१, ५, १७
३०१	१, ३, ७, ८, ९, ११, १२	३४२	५, १०, १३, १४, १८
३०२	६, ९, १०, ११, १२	३४३	१४, १५
३०३	१, ३, ८, ९, ११	३४४	२
३०४	१०, १३	३४५	१४
३०५	४, ६, १०	३४६	२, ५, १४, १५,
३०६	८	३४७	८, ११
३०७	२, ३, ४, ११, १४	३४८	७, १६
		३४९	२, ३, ४, ५, ६, ७, ८, १०, १२, १४

पृ०	पं०	पृ०	पं०
३५०	१, ६, १२, १४, १५, १९	३६०	४, ६, १३, १५, १६, १८
३५१	५, ६, ७, ८, ९, १७, २०	३६१	७, ८, १४, १७, १८, १९
३५२	३, ५, ६, ७, ८, ११	३६२	८, ९, १०, १६, १८, २०
३५३	४, ६, ९, १०, १३, २१	३६३	२, १०, १४, १८
३५४	१, २, ४, ५, ७, ८, १२, १४, १६	३६४	१, २, ४, ७, ९, १६, १७, १९
३५५	४, ७, १०, १२, १३	३६५	२, ४, १०, १३, १५, १६
३५६	१, २, ४, ५, ७, १३, १७, २२	३६६	५, ७, १८
३५७	१, ३, ४, ७, ८, ९, १५, १८, १९	३६७	१३, १६
३५८	५, ६, ७, ८, ११, १९	३६८	८, १४, २०
३५९	१, ३, ५, १८, २१	३६९	६, ११
		३७०	४

पृ० ६ पं० ४, ६, ८, ९, १६. जाव संपत्तेर्ण । दृश्यता पृ० ५ पं० १०, पृ० ६ टि० २ ।

औपमातिकसूत्रेऽत्रेदृशः पाठः—“ते ण काले णं ते ण समए ण समणे भगवं महावीरे आइगरे तित्थगरे सहस्रबुद्धे पुरिसुत्तमे पुरिससीहे पुरिसवरपुडरीए पुरिसवरगधहत्थी अभयदए चक्खुदए मग्गदए सरणदए जीवदए दीवो ताणं सरण गई पइट्ठा धम्मवरचाउरतचक्खवट्ठी अप्पडिहयवर-नाणदंसणधरे वियट्ठउममे जिणे जाणए तिण्णे तारए सुत्ते मोयए बुद्धे वोहए सव्वण्णू सव्वदरिसी सित्रमयलमकयमणतमकलयमत्वावाहमपुणरावत्तग सिद्धिगइणामधेजं ठाणं संपाविउकामे अरहा जिणे केवली . . .

णमोऽत्यु ण अरहतान भगवंताण आइगराग तित्थगराणं सहस्रबुद्धाणं पुरिसुत्तमागं पुरिससीहाणं पुरिसवरपुडरीयागं पुरिसवरगधहत्थीयागं लोगुत्तमागं लोगनाहाणं लोगहियाणं लोगवईवाणं लोगवज्जीयगराणं अभयदयाणं चक्खुदयाणं मग्गदयाणं सरणदयाणं जीवदयाणं वोह्मिदयाणं धम्म-दयाणं धम्मनायगाणं धम्मसारहीणं धम्मवरचाउरतचक्खवट्ठीणं दीवो ताणं सरण गई पइट्ठा अप्पडिहयवरनाणदंसणधराणं वियट्ठउमाणं जिणाणं जावयाणं तिण्णाणं तारयाणं बुद्धाणं वोहयाणं सुत्ताणं मोयगाणं सव्वण्णूणं सव्वदरिसीणं सित्रमयलमकयमणतमकलयमत्वावाहमपुणरावत्तगं सिद्धिगइणामधेजं ठाणं संपत्ताग, नमोऽत्यु णं समणस्य भगवओ महावीरस्स आदिगरस्स तित्थ-गरस्स जाव संपाविउकामस्स ।”

पृ० ६ पं० १७. जाव पुंडरीए । दृश्यता पृ० ६ पं० ११-१५ ।

पृ० १२ पं० १. ताहिं जाव । दृश्यता पृ० ११ पं० १-२ ।

पृ० १४ पं० ३ हट्ठपुट्ठा जाव । दृश्यता पृ० १० पं० ६ ।

पृ० २० पं० २. जाव हियए . . . । दृश्यता पृ० १३ पं० ३-७ । पं० १२. जाव विहरति, दृश्यता पृ० ८ पं० १७ ।

पृ० २४ पं० ८. जाव, दृश्यता तृतीय परिशिष्टम् । पं० १०, ११, १६ जाव , दृश्यता पृ० २४ पं० ४-८ ।

पृ० २५ पं० ७ जाव । दृश्यता पृ० ११ पं० ६ । पं० ९, १२, १४, १७. जाव . , दृश्यता पृ० २४ पं० ४-८ । पं० १५ जाव , दृश्यता पृ० २४ पं० १३-१४ ।

पृ० २६ पं० ५. जाव ..., दृश्यता पृ० १० पं० ५। पं० १०, १२. जाव, दृश्यता पृ० २४ पं० ४-८।

पृ० २७ पं० १, ४. जाव, दृश्यता पृ० २४ पं० ८, तथा तृतीयं परिशिष्टम्। पं० २. जाव, दृश्यता पृ० १७ पं० १७। पं० १५. जाव, दृश्यता पृ० २७ पं० ७-८। पं० १६. जाव, दृश्यता पृ० २७ पं० ८-१०।

पृ० २८ पं० ४, ५, ७ जाव, दृश्यता पृ० २४ पं० ८, तथा तृतीयं परिशिष्टम्। पं० २. जाव, दृश्यता पृ० २० पं० १५—पृ० २४ पं० १। पं० ६, ११. जाव, दृश्यता पृ० १० पं० ६। पं० १०. जाव, दृश्यता पृ० २६ पं० १४-१५। पं० १५. जाव, दृश्यता पृ० २७ पं० ५-६।

पृ० २९ पं० १. जाव, दृश्यता पृ० २८ पं० १८-२१।

पृ० ३१ पं० ५ जाव, दृश्यता पृ० २० पं० १५—पृ० २४ पं० १। पं० ११. जाव, दृश्यता पृ० २९ पं० ११।

पृ० ३२ पं० ५, ७. जाव, दृश्यता पृ० १३ पं० १५—पृ० १४ पं० ४। पं० १२. जाव, दृश्यता पृ० ३१ पं० १२-१३। पं० १७. जाव, दृश्यता पृ० २२ पं० ७-१०। पं० २०. जाव, दृश्यता पृ० १७ पं० १७—पृ० १८ पं० १।

पृ० ३३ पं० ३. जाव, दृश्यता पृ० २३ पं० ६। पं० ४. जाव, दृश्यता पृ० २३ पं० ६-७। पं० १५ जाव रवेणं, दृश्यता पृ० ३३ पं० २-४। पं० १८. जाव, दृश्यता पृ० ८ पं० १।

पृ० ३४ पं० १०, ११, १५. जाव, दृश्यता पृ० १२ पं० ११, तथा तृतीयं परिशिष्टम्।

पृ० ३५ पं० ४. जाव, दृश्यता तृतीयं परिशिष्टम्।

पृ० ३६ पं० ६, ८. जाव, दृश्यता पृ० १६ पं० ८-१०। पं० ७. जाव, दृश्यता पृ० १७. पं० १७।

पृ० ३९ पं० ८. जाव दृश्यता पृ० ३९ पं० ४-६। पं० १३. जाव, अत्र 'जाव' शब्देन दरिसणिजे अभिरुचे इति पाठः ग्राह्यो भाति, दृश्यता पृ० ४० पं० ७।

पृ० ४० पं० ७. °महिय जाव, दृश्यता तृतीये परिशिष्टे पृ० ३५ पं० ४ इत्यस्य टिप्पणम्।

पृ० ४० पं० १३. गाथाणुसारेण भाणियव्व जाव पेसणकारियाओ।

“शेष च प्रीतिदानं गाथानुसारेण भणितव्यं यावत् प्रेषणकारिकाः। गाथाश्चेह नोपलभ्यन्ते, केवल ग्रन्थान्तरानुसारेण लिख्यन्ते—

“अट्ट हिरण्ण-सुवण्णयकोढीओ मउडकुंडला हारा।

अट्टद्दहार-एक्कावलीओ मुत्तावली अट्ट ॥ १ ॥

कणगावलि-रयणावलि-कडगजुगा तुडियजोय-खोमजुगा।

वडजुग-पट्टजुगाह दुकुल्लजुगालाह अट्टट्ट ॥ २ ॥

सिरि-हिरि-धिई-कित्तीओ बुद्धो लच्छी य होति अट्टट्ट।

नदा भद्दा य तला क्षय वय नाडाह अस्से य ॥ ३ ॥

हत्थी जागा जुगा सीया तह संदमाणि गिल्लीओ।

थिल्ली य वियडजाणा रह गामा दास दासीओ ॥ ४ ॥

किंकर-कुचुइ-मयहर-वरिसघरे तिविहदीव-थाले य।

पाई थासग मैल्लग कहविय अवएडय अवक्का ॥ ५ ॥

पावीढा भिसिय-करोडियाओ पलकण् य पडिसेजा ।
 हंसाईहिं विसिट्टा आसणमेया उ अट्ट ॥ १ ॥
 हसे १ कोंचे २ गरुडे ३ ओणय ४ पणय ५ य दीह ६ भडे ७ य ।
 पँक्से ८ मयरे ९ पउमे १० होइ दिमौमोथि ११ प्कारे ॥ ७ ॥
 तेहे कोट्टममुग्गा पत्ते चोण् य तगर प्ला य ।
 हरियाले हिंगुलण् मणोसिला सावव ससुग्गे ॥ ८ ॥
 सुज्जा-चिलाह-वामणि-वडमीओ वव्वरी-वउसियाओ ।
 जोणिय-पल्लहत्रियाओ हँयिणोया थारुहणिया य ॥ ९ ॥
 लासिय लउसिय दँमिली मिहली तह भारथी पुलिंदी य ।
 पक्कणि वहलि मुरुडी सवरीओ पारसीओ य ॥ १० ॥
 छत्तधँरी चेडीओ चामरधर-तालियटयघरीओ ।
 सरुओडियाघरीओ सीराई पच धाईओ ॥ ११ ॥
 अट्टगमद्वियाओ उम्महिंग-ण्हविग-मडियाओ य ।
 वण्णय चुण्णय पीसिय कीलाकारी य दवगारी ॥ १२ ॥
 उँल्यागिया उ तह नाडइल कोहुंथिणी महाणसिणी ।
 भडारि अब्भधारिणि पुप्फघरी पाणियघरी य ॥ १३ ॥
 वलिकारिय सेज्जाकारियाओ अब्भतरी उ वाहिरिया ।
 पडिहारी मालारी पेसणकारीओ अट्ट ॥ १४ ॥” [] ति ।

अत्र चाय पाठक्रमः स्वरूपं च—‘अष्ट मउडे मउडपरे अष्ट कुडले कुंडलजोयप्पवरे’, एवमौचित्येनाध्येयम् । द्वाराद्धंशरौ अष्टादश-नवसरिकौ, पृकावली विचित्रमणिका, मुक्तावली मुक्ताफलमयी, कनकावली कनकमणिकमयी, रत्नावली मणिमयी, कटकानि, कलाचिकामरणानि, योगो युगलम्, तुट्टिका बाहुरक्षिका, क्षौम कापांसिकम्, घटक व्रसरीमयम्, पट्टं पट्टसूत्रमयम्, दुकूल दुकूलाभिधानवृक्षवृकनिष्पन्नम्, श्रीप्रभृतयः पट्ट देवताप्रतिमाः सम्भाव्यन्ते, नन्दादीना लोकतोऽर्थोऽन्तसेयः, अन्ये त्वाहुः—नन्द वृत्त लोहासनम्, भद्र शरासनम्, मूढक इति यत् प्रसिद्धम् । तल्लुत्ति अस्यैव पाठः—“अष्ट तले तलय्वरे सव्वरयणामए नियगव्वरभवणकेज्ज”, ते च तालवृक्षाः सम्भाव्यन्ते, ध्वजाः केतवः, वयं चि गोकुञ्जनि दशसाहसिकेण गोव्रजेनेत्येवं दृश्यम् । नाडय चि ‘वत्तीसइवद्वेग नाडगेग’मिति दृश्यम्, द्वात्रिंशद्वे द्वात्रिंशत्पात्रवद्धमिति व्याख्यातारः, आस चि आसे “आसव्वरे सव्वरयणामए सिरिव्वरपहिरुवे”, श्रीगृह भाण्डा-गारम्, एव हस्तिनोऽपि, यानानि शकटादीनि, युग्यानि गोष्ठविषये प्रसिद्धानि जम्पानानि द्विहस्त-प्रमाणानि चतुरस्ताणि वेदिकोपशोभितानि, शिबिकाः कूटाकारेणाच्छादिताः, स्थन्दमानिकाः पुरुष-प्रमाणायामा जम्पानविशेषाः, गिल्लयः हस्तिन उपरि कोठररूपा मानुष गिञ्जतीवेति, लायाना यानि अँडुपल्यानानि तान्यन्यविषयेषु थिल्लीओ अभिधीयन्ते, रह चि साङ्गामिकाः पारियानिकाश्चाष्टाष्ट, तत्र

१. ऋक्षे ली० ॥ २. °लोथिय प्कारे जे १ ॥ ३. हसीगणिया थारुगणियाय ली० । हसीणीया थारुगणिया य ली० । दृश्यतां पृ० ३७ प० ५ टि० ३ ॥ ४. दमिणी ली० विना ॥ ५. मुरही ली० स० ॥ ६. °धरा ली० जे० ली० ॥ ७. उल्याविया ली० विना ॥ ८. कनकमणिकमयी ली० । कनकमयी जे १ भा० ॥ ९. रत्नावली मणिमयी जे १ भा० विना नास्ति ॥ १०. अश्वपल्यानानि जे १ भा० ॥

सङ्ग्रामस्थाना कटीप्रमाणा फलकवेदिका भवति, वाचनान्तरे रथानन्तरमश्वा हस्तिनश्चामिधीयन्ते, तत्र ते बाहनभूताः ज्ञेयाः, गाम चि दशकुलसाहसिको ग्रामः, त्रिविहदीव चि त्रिविधा दीपाः—
अवलम्बनदीपाः शृङ्खलावद्धा इत्यर्थः, उत्कञ्चनदीपाः ऊर्ध्वदण्डवन्तः, पञ्जरदीपा अभ्रपटलादि-
पञ्जरयुक्ताः, त्रयोऽप्येते त्रिविधाः सुवर्ग-रूप्य तदुभयमयत्वादिति । एवं स्थालादीनि सौवर्णादिभेदात्
त्रिधा वाच्यानि । कञ्चिका कलाचिका ॐ अँ वण्डय चि तापिकाहस्तकः, अवयक् चि अवयक्था
तापिकेति सम्भाव्यते, ॐ भिसियाओ चि आसनविशेषाः, करोटिकाधारिकाः स्थगिकाधारिकाः,
द्रवकारिकाः परिहासकारिकाः, शेषं रुढितोऽवसेयम् ” इति ज्ञाताधर्मकथाटोकायाम् पृ० ४३-४४ ।

श्रीमहावीरजैनविद्यालयप्रकाशिते सम्पादकीयटिप्पणयुते भगवतीसूत्रे एकादशे शतके
एकादशे उद्देशके महाशयकुमारकथायामत्र ईदृशः पाठः—

५०. “त ए णं तस्स महव्वलस्स कुमारस्स अम्मा-पियरो अयमेयारुवं पीतिदाणं दलयति, तं
बहा—अट्ट हिरण्णकोडीओ, अट्ट सुवण्णकोडीओ, अट्ट मउडे मउडप्पवरे, अट्ट कुंडेल्लोए कुडल-
लोयप्पवरे, अट्ट हारे हारप्पवरे, अट्ट अद्धहारे अद्धहारप्पवरे, अट्ट एगावलीओ एगावलिप्पवराओ
एवं मुत्तावलीओ, एवं कग्गावलीओ, एव रयणावलीओ, अट्ट कैडगजोए कडगजोयप्पवरे, एवं
तुड्डियजोए, अट्ट खोर्मजुयलाइं खोमजुयलप्पवराइं, एव वडगजुयलाइं, एव पड्डजुयलाइं, एव
दुग्गुल्लजुयलाइं, अट्ट सिरीओ^{१२}, अट्ट हिरीओ, एव धितीओ, कितीओ, बुद्धीओ, लच्छीओ, अट्ट
नद्धाइं, अट्ट मद्धाइं, अट्ट तले तलप्पवरे सव्वरयणामए णियगवरभवणकेज्ज, अट्ट झए झयप्पवरे,
अट्ट वए वयप्पवरे दसगोसाहस्सिएणं वएणं, अट्ट नाडगाइं नाडगप्पवराइं वतीसइवद्धेणं नाडएणं,
अट्ट आसे आसप्पवरे सव्वरयणामए सिरिधरपडिरुवए, अट्ट हत्थी हत्थिप्पवरे सव्वरयणामए
सिरिधरपडिरुवए, अट्ट जाणाइं जाणप्पवराइं, अट्ट जुग्गाइं जुगप्पवराइं, एवं सिव्वीओ, एवं
संदमोणियाओ, एव गिल्लीओ,^{२१} थिल्लीओ,^{२२} अट्ट विथैडजाणाइं विथडजाणप्पवराइं, अट्ट रहे

१. त्रिविधा वाच्यानि ली० जे २ ॥ २. ॐ ॐ एतदन्तर्गत पाठ ख० जे १ भा०
ली० मध्ये नास्ति ॥ ३. अवयक् चि जे २ ॥ ४. अवयक्तास्तापिकेति ली० । ‘अवयक्था
तापिका’ इति पाठोऽप्यत्र कदाचिन् सभवेत् ॥ ५. “कुण्डलयुगानि”—अवृ० ॥

६ “कलाचिकाभरणयुगानि” अवृ० ॥ ७ “तुड्डिय चि बाह्याभरणम्”—अवृ० ॥ ८. “खोमे
चि कार्पासिकम्, अतसीमयं वा, वस्त्रम्” अवृ० ॥ ९. “वडग चि त्रसरीमयम्” अवृ० । पडगजुं
ज० ॥ १०. “पट्ट चि पट्टसूत्रमयम्” अवृ० ॥ ११ “दुग्गुल्ल चि दुक्कूलाभिधानवृक्षत्वमिष्पन्नम्” अवृ० ॥
१२. “श्रीप्रभृतय, पड् देवताप्रतिमा ” अवृ० ॥ १३. ‘बुद्धीओ’ इति पद ज० प्रतौ नास्ति ॥
१४. “नन्दादीनि मङ्गलवस्तूनि । अन्ये त्वाहु —नन्द-वृत्त लोहासनम्, भद्र-शरासन ‘मूढक’ इति
यत् प्रसिद्धम्” अवृ० ॥ १५. “तले चि तालवृक्षान्” अवृ० ॥ १६. “वए चि व्रजान्-गोकुलानि”
अवृ० ॥ १७. रयणामए ज० ॥ १८. “जुग्गाइं चि गोल्लविषयप्रसिद्धानि जम्पानानि” अवृ० । जुग्गाइं
जुग्गप्पं ज० ला० मु० मुद्रितवृत्तौ च ॥ १९. सीयाओ ला १ ज० ॥ २०. “स्यन्दमानिकाः—
पुरुषप्रमाणान् जम्पानविशेषान्” अवृ० । “वर्तमानकाले ‘मेना’ नाम्ना प्रसिद्धानि वाहनानि”
—सम्पादक ॥ २१. “गिल्लीओ चि हस्तिन उपरि कोल्लराकारा ” अवृ०, अत्रार्थे दृश्यतां १६०
तमपृष्ठस्य द्वितीया टिप्पणी ॥ २२. “थिल्लीओ चि लाटानां यानि अङ्गपल्यानानि तान्यन्यविषयेषु
‘थिल्लीओ’ अभिधीयन्ते” अवृ० । तृतीयशतकचतुर्थोद्देशकवृत्तौ ‘अङ्गपल्यानानि’ स्थाने
‘अश्वपल्यानानि’ इत्यस्ति, दृश्यता १६० तमपृष्ठस्य द्वितीया टिप्पणी ॥ २३. “विवृतयानानि—
तल्लटकवर्जितशकटानि” अवृ० ॥

पारिजाणि, अट्ट रहे संगमि, अट्ट आसे आसप्पवरे, अट्ट हत्थी हत्थिप्पवरे, अट्ट गामे गाम-
प्पवरे दसकुलसाहसिएण गामेण, अट्ट दासे दासप्पवरे, एव दासीओ, एव किंकरे, एवं कंचुइजे,
एव वरिसधरे, एव महत्तर, अट्ट सोवणिण ओलवणदीवे, अट्ट रुप्पाम ओलवणदीवे, अट्ट
सुवणरुप्पाम ओलवणदीवे, अट्ट सोवणिण उक्कणदीवे, एव चेव तिणि वि, अट्ट सोवणिण
पजरदीवे, एव चेव तिणि वि, अट्ट सोवणिण थाले, अट्ट रुप्पाम थाले, अट्ट सुवण-रुप्पाम
थाले, अट्ट सोवणिण्याओ पत्तीओ, अट्ट रुप्पामयाओ पत्तीओ, अट्ट सुवण-रुप्पामयाओ पत्तीओ,
अट्ट सोवणिण्याइ थासगाइं ३, अट्ट सोवणिण्याइ मल्लागाइं ३, अट्ट सोवणिण्याओ तलियाओ ३,
अट्ट सोवणिण्याओ कविचिआओ ३, अट्ट सोवणिण अवण्ड ३, अट्ट सोवणिण्याओ
अवयकाओ ३, अट्ट सोवणिण पायपीढ ३, अट्ट सोवणिण्याओ भिसियाओ ३, अट्ट
सोवणिण्याओ करोडियाओ ३, अट्ट सोवणिण पल्लके ३, अट्ट सोवणिण्याओ पडिसेजाओ ३,
अट्ट हससणाइं ३, अट्ट कौचासणाइ ३, एव गल्लासणाइं उन्नतासणाइं पणतासणाइं
दीहासणाइं महासणाइं पक्खासणाइं मगरासणाइं, अट्ट पउमासणाइं, अट्ट उसभासणाइं,
अट्ट दिसासोवत्थियासणाइं, अट्ट तेल्लसमुग्गे, जहा रायप्पसेणइजे जाव अट्ट सरिसवसमुग्गे,
अट्ट खुजाओ जहा उववाति ए जाव अट्ट पारिसीओ, अट्ट छत्ते, अट्ट छचधारीओ
चेडीओ, अट्ट चामराओ, अट्ट चामरधारीओ चेडीओ, अट्ट तालियंटे, अट्ट तालियंटधारीओ
चेडीओ, अट्ट करोडियाओ, अट्ट करोडियाधारीओ चेडीओ, अट्ट खीरधातीओ, जाव

१. “परियानप्रयोजना पारियानिकास्तान्” अट्ट० ॥ २. “सङ्ग्रामप्रयोजना सङ्ग्रामिका-
स्तान्, तेषां च कटीप्रमाणा फलरुवेदिका भवति” अट्ट० ॥ ३. “किंकरे ति प्रतिकर्म-
पृच्छाकारिण” अट्ट० ॥ ४. “वरिसधरे ति वर्षधरान्-वर्द्धितकमहल्लकान्” अट्ट० ॥
५. “ओलवणदीवे ति शृङ्खलावद्धदीपान्” अट्ट० ॥ ६. उक्कचणं मु० । “उक्कचणदीवे ति
उत्तञ्चनदीपान् ऊर्ध्वदण्डवत्” अट्ट० ॥ ७. “एव चेव तिणि वि ति रूप्य-सुवर्ण-रूप्यमेदात्”
अट्ट० ॥ ८. वि अट्ट सोवणिण थाले मु० ॥ ९. “थासगाइ ति आदर्शकाकारान्” अट्ट० ॥
१०. चवलियाओ जे० । “तालियाओ ति पात्रीविजेपान्” अट्ट० ॥ ११. कवचियाओ जे० ।
“कविचियाओ ति कलाचिका” अट्ट० ॥ १२. “अवण्ड ए ति तापिकाहस्तकान्” अट्ट० । “एतच्च
कदाच ‘तवेथा’ शब्देन भाषायां यत् प्रतीतं तत् सम्भवति”—सम्पादक० ॥ १३. “अवयकाओ
ति अवपाक्या-तापिका इति सम्भाव्यते” अट्ट० ॥ १४. “भिसियाओ ति आसनविशेषान्”
अट्ट० ॥ १५. “कथरोट इति गुजरातीभाषायां प्रसिद्धं पात्रविशेषं ‘करोडिया’ शब्देन कदाच
गम्यते, अथवा ताम्बूलाद्याधायकपात्रविशेष इत्यर्थोऽपि गम्यते”—सम्पादक० ॥ १६. “वणिण्यातो
पल्लकीओ ज० ॥ १७ “पडिसेजाओ ति उत्तरशय्या” अट्ट० ॥ १८. “हसासनादीनि-
हसाद्याकारोपलक्षितानि” अट्ट० ॥ १९. पकासं ज० ॥ २०. अट्ट दिसासोवं जं० विना ॥
२१. ०मुग्गे, एवं कोट्टमं पत्तं चोयं तगरं एल्लं हरियालं हिंणुल्लयं मणोसिल्लं अजण-
समुग्गे, अट्ट खुजातो जहा ओववाइये जं० ॥ २२. “जहा रायप्पसेणइजे इत्यनेन यत् सूचितं
तदिदम्-अट्ट कुट्टसमुग्गे, एव पत्तं चोय-तगर-एल्ल-हरियालं हिंणुल्लयं मणोसिल्ल-अजणसमुग्गे ति”
अट्ट० । दृश्यतां रायप्पसेणइजे पृ० १८०, कण्डिका १०७, गूर्जरग्रन्थ० ॥ २३. “जहा उववाइए
इत्यनेन यत् सूचितं तदिदं देवानन्दान्वयतिकरे [शतक ९ उ० ३३ सू० १०, एव ४५२ पृष्ठस्य
तृतीयायां टिप्पण्यम्] अस्तीति तत् एव दृश्यम्” अट्ट० । औपपातिकसूत्रे दृश्यता प० ७६,
सू० ३४, आगमोदय० ॥ २४. पारिसीओ मु० ॥ २५. “करोडियाधारीओ ति स्थगिका-
धारिणी” अट्ट० । कवोडिया० ज० ॥

अट्ट अंकवातीओ, अट्ट अंगमदियाओ, अट्ट *उम्मदियाओ, अट्ट प्हावियाओ, अट्ट पसाधियाओ, अट्ट वण्णगपेसीओ, अट्ट चुण्णगपेसीओ^३, अट्ट कोडो(इड्डा)कारीओ, अट्ट दवकारीओ, अट्ट उवत्थाणियाओ, अट्ट नाडइज्जाओ, अट्ट कोडुविणीओ^४, अट्ट महार्णसिणीओ, अट्ट मडागारिणीओ, अट्ट अम्भाधारिणीओ, अट्ट पुप्फपरिणीओ, अट्ट पाणिवरिणीओ, अट्ट बलिंकारियाओ, अट्ट सेजाकारीओ, अट्ट अम्भितरियाओ पडिहारीओ, अट्ट वाहिरियाओ पडिहारीओ, अट्ट मालाकारीओ, अट्ट पेसणकारीओ, अन्नं वा सुवहुं हिरण्ण वा, सुवण्णं वा, कंस वा, दूसं वा, विउलधणकणग जाव संतंसावदेज्ज अलाहि जाव आसत्तमाओ कुलवसाओ पक्काम दाउं पक्काम परिभोत्तु पक्कामं पेरियाभाएउं।

५१. तए णं से मँहब्बले कुमारे एगमेगाए भजाए एगमेग हिरण्णकोडिं दलयति, एगमेगं सुवण्णकोडिं दलयति, एगमेगं मउडं मउडप्पवर दलयति, एवं त चेव सव्वं जाव एगमेगं पेसणकारिं दलयति, अन्नं वा सुवहुं हिरण्ण वा जाव पेरियाभाएउ।

५२. तए ण से महब्बले कुमारे उथिं पासायवरगए बहा जमाली (स० ९ उ० ३३ सु० २२) जाव विहरति।”—इति भगवतीसूत्रे पृ० ५४८-५५१।

तुलना—टिप्पण्यता पृ० ३७ पं० ५-६ टि० ३। “बहूहिं खुज्जाहिं चिल्लंइहिं वामणीहिं वडभीहिं ववरोहिं वउसियाहिं जोणियाहिं पण्हवियाहिं ईसिणियाहिं थारुणियाहिं लासियाहिं लउपियाहिं दभिलीहिं सिंहलीहिं आरवीहिं पुल्लिंदीहिं पक्कणीहिं वहलीहिं मुरुडीहिं सवरीहिं पारसीहिं णाणादेसीहिं विदेसंपेरिमडियाहिं” इति औपपातिकसूत्रे।

“तेसु णं उप्पायाव्वएसु पक्खंदोलएसु बहूइं हंसासणाइं कोच्चासणाइं गरुलासणाइं उण्णयासणाइ पणयासणाइ दीहासणाइं भदासणाइ पक्खापणाइ मगरासणाइ उसभासणाइ सीहासणाइं पउमासणाइ दिसासोवत्थियाइ सव्वरयणामयाइं अब्छाइ जाव पडिरुवाइं” इति राजप्रश्नीयसूत्रे।

“बहूनि हसासनादीनि आसनानि। तत्र येषामासनानामधोभागे हसा व्यवस्थिता यथा सिंहासने सिंहास्तानि हंसासनानि, एवं कौञ्चासनानि गण्डासनानि विभावनीयानि। उन्नतासनानि नाम यानि उच्चासनानि, प्रगतासनानि निम्नासनानि, दीर्घासनानि शय्यारूपाणि, भद्रासनानि येषामधोभागे पीठिकावन्धः, पक्ष्यासनानि येषामधोभागे नानास्वरूपाः पक्षिणः। एव मकरासनानि सिंहासनानि च भावनीयानि। पद्मासनानि पद्माकाराणि आसनानि। दिसासोवत्थियासणाणि येषामधोभागे दिक्सौवस्तिका आलिखिताः सन्ति। यथाक्रममासनाना समग्रहणिगाथा—

* “इहाङ्गमर्दिकानामुन्मर्दिकानां चाल्प-बहुमर्दनकृतो विशेषः” अट्ट० ॥ १. “वज्रगपेसीओ ति चन्दनपेवणकारिका हरितालादिपेपिका वा” अट्ट० ॥ २. “चूर्णः ताम्बूलचूर्णो गन्धद्रव्यचूर्णो वा” अट्ट० ॥ ३. “ओ, अट्ट दव” ला १ ला ४ ॥ ४. कीडागारीओ जे०। कोट्टागारी^० सु०, मूले जं० प्रते पाठोऽस्ति ॥ ५. “दवकारीओ ति परिहासकारिणी” अट्ट० ॥ ६. “उवत्थाणियाओ ति या आस्थानगतानां समीपे वर्तन्ते” अट्ट० ॥ ७. “कोडुविणीओ ति पदातिरूपा” अट्ट० ॥ ८. “णसीओ ला १। णसीओ ज० ॥ ९ अज्झाधा^० सु० ॥ १०. “कारीणीओ ला ४ ॥ ११ संतसारसाव^० ला १ ॥ १२ ‘पकाम दाउं’ इति पाठ^० ला १ ला ४ ज० प्रतिषु न ॥ १३ “कामं भोत्तु प^० सु० ॥ १४. ‘पकाम’ इति ला १ ला ४ ज० प्रतिषु न ॥ १५. परिभा^० ला १ सु० ॥ १६. महाब्बले ला ४ ॥ १७. परिभा^० ला ४ सु० ॥ १८. चिलाइयाहिं वामणियाहिं वडभियाहिं बव्वरियाहिं वउसियाहिं खं० ॥ १९. परिपिडिताहिं खं० ॥

हृते १ कौचे २ गरुडे ३ ओणय ४ पणए य ५ दीह ६ भदे य ७ ।

पक्खे ८ पयरे ९ पउमे १० सीह ११ दिवासोत्थि १२ वास्समे ॥ १ ॥ इति" इति राज-
प्रश्नीयसूत्रस्य मलयगिरिसूरिविरचिताया टीकायाम् ।

पृ० ४१ पं० २ जाव, दृश्यता तृतीय परिशिष्टम् । पं० ३. जाव, दृश्यता पृ० ४० पं०
१४-१५ । पं० १०. जाव विहरति, दृश्यता पृ० ४ पं० ४-५ । पं० १०, ११, १५. जाव,
दृश्यता तृतीयं परिशिष्टम् । पं० १३. जाव, दृश्यता पृ० ४१ पं० ४-६ ।

पृ० ४२ पं० १, ४ जाव, दृश्यता पृ० ४१ पं० ११, तथा तृतीयं परिशिष्टम् । पं० ३.
जाव, दृश्यता पृ० ४१ पं० १७-पृ० ४२ पं० १ । पं० ७. जाव, दृश्यता पृ० ४ पं० ४-५ ।
पं० १० जाव, दृश्यता पृ० १७ पं० १७ ।

पृ० ४३ पं० ७. जाव, दृश्यता पृ० ४ पं० ६-७ ।

पृ० ४५ पं० १४. जाव, दृश्यता पृ० ४५ पं० ६-१० । पं० १४, २०. जाव, दृश्यता पृ०
४४ पं० ११-१४ ।

पृ० ४६ पं० ४, ७. जाव, दृश्यता पृ० ४४ पं० १३-१४ । पं० १३. जाव, दृश्यता पृ०
४४ पं० १२-१४ ।

पृ० ४७ पं० ८. जाव, दृश्यता पृ० ४६ पं० २०-पृ० ४७ पं० १ । पं० ८. जाव, दृश्यता
पृ० ४७ पं० ७-८ । पं० १०. जाव पक्व^०, दृश्यता पृ० ४४ पं० १२-१४ ।

पृ० ४८ पं० ८, १२. जाव, दृश्यता पृ० ४४ पं० १३-१४ । पं० ११. जाव, दृश्यता पृ०
४७ पं० १५-पृ० ४८ पं० ८ ।

पृ० ४९ पं० ४. जाव, दृश्यता पृ० १६ पं० ८-१० । पं० ९. जाव, दृश्यता पृ० २३ पं०
५, तथा ६ टिप्पनकम्, तथा पृ० ३३ पं० ३ । पं० १३. जाव, दृश्यता तृतीयपरिशिष्टे पृ० ४९
पं० १३ सम्बन्धि टिप्पनकम् । पं० १४. जाव सन्निवेशाण आदेवच्च जाव, दृश्यता तृतीय-
परिशिष्टे पृ० ४९ पं० १४ सम्बन्धि टिप्पनकम् । पं० १५. जाव, दृश्यता तृतीयपरिशिष्टे पृ०
४९ पं० १५ सम्बन्धि टिप्पनकम् ।

पृ० ५१ पं० ४. जाव, दृश्यता पृ० २२ पं० ८-१० ।

पृ० ५३ पं० १२, १६, १८. जाव, दृश्यता पृ० ५३ पं० ८-९ । पं० २५. जाव,
दृश्यता पृ० ५३ पं० २२ ।

पृ० ५४ पं० ८, ९. जाव, दृश्यता तृतीयपरिशिष्टे एतत्पत्रसम्बन्धि टिप्पनकम् ।

पृ० ५५ पं० ७. जाव, दृश्यता पृ० ४५ पं० ५-६ ।

पृ० ५६ पं० १५. जाव, दृश्यता पृ० ५६ पं० १३ । पं० १९. जाव, दृश्यता पृ० ५६
पं० १५-१६ ।

पृ० ५७ पं० १० जाव, दृश्यता पृ० ४५ पं० ५-७ । पं० १५. जाव, दृश्यता पृ० ५७ पं० ११-
१३ । पं० १६ जाव, दृश्यता पृ० ५७ पं० ४-८ । पं० १८. जाव, दृश्यता पृ० १४ पं० ५-११ ।

पृ० ५८ पं० ३. जाव, दृश्यता पृ० १४ पं० ५-११ । पं० ५. जाव, दृश्यता पृ० ४३
पं० ४-५ । पं० ८. जाव, दृश्यता पृ० ५७ पं० ४-८ । पं० १०, १२. जाव, दृश्यता पृ० ५७
पं० ११-१५ । पं० १३. जाव, दृश्यता पृ० ५७ पं० ४-७ । पं० १५. जाव, दृश्यता पृ० ५८
पं० १-२ ।

पृ० ५९ पं० ९. जाव, दृश्यता पृ० ४९ पं० १४, तथा तृतीयपरिशिष्टे पृ० ४९ पं० १४
सम्बन्धि टिप्पनकम् ॥

पृ० ६० पं० १. जाव, दृश्यता पृ० ५९ पं० ६-७ ।

पृ० ६१ पं० ९. जाव, दृश्यता पृ० ५९ पं० ६-७ ।

पृ० ६२ पं० १५, १६ जाव, दृश्यता पृ० १२५ पं० २ टि० १ ।

पृ० ६३ पं० ९. जाव, दृश्यता टि० ९ । पं० १०. जाव, दृश्यता तृतीयपरिशिष्टे पृ० ४९ पं० १४ सम्बन्धि टिप्पनकम् । पं० १३. जाव मंड०, दृश्यता पृ० ६० पं० १२ पृ० ६१ पं० ८ ।

पृ० ६४ पं० ४. जाव, दृश्यता पृ० ५८ पं० १८ पृ० ६० । पं० ६. जाव, दृश्यता पृ० ५९ पं० १-५ । पं० १२. जाव, दृश्यता पृ० ५९ पं० ६-७ ।

पृ० ६५ पं० ३. जाव, दृश्यता पृ० ६० पं० १-८ । पं० ८. जाव, दृश्यता पृ० ६४ पं० १४ पृ० ६५ पं० ३ ।

पृ० ६७ पं० ३. जाव, दृश्यता पृ० ६० पं० १० पृ० ६१ पं० ३ । पं० ९ जाव, दृश्यता पृ० ६७ पं० ६-७ ।

पृ० ६८ पं० ६. जाव, दृश्यता पृ० ६७ पं० ६-७ । पं० ७ जाव, दृश्यता पृ० ६८ पं० ५-६ । पं० ९. जाव, दृश्यता पृ० ६८ पं० ६-८ ।

पृ० ६९ पं० १, २. जाव, दृश्यता पृ० १२५ पं० २ टि० १ । पं० ८ जाव, दृश्यता पृ० ६८ पं० २-३ । पं० १२ जाव, दृश्यता पृ० ५७ पं० ४-५ । पं० १३. जाव, दृश्यता पृ० ५७ पं० ६-७ ।

पृ० ७० पं० ५. जाव, दृश्यता पृ० ५६ पं० १२-१३ पं० ११ जाव, दृश्यता पृ० ५६ पं० १९-२० ।

पृ० ७२ पं० १२, १३. जाव, दृश्यता पृ० ७१ पं० ८-१० ।

पृ० ७६ पं० ६. जाव, दृश्यताम् औपपातिकसूत्रान्तर्गत. पाठः—

“ते णं काले णं ते णं समए णं समणे भगव महावीरे आइगरे तित्यगरे सहसंबुद्धे पुरिसोत्तमे पुरिससीहे पुरिसवरपुंडरीए पुरिसवरगंधहत्थी अभयदए चक्खुदए मगदए सरणदए जीवदए दीवो ताण सरणं गई पइद्दा घम्भवरचाउरतचक्रवृष्टी अप्पडिहयवरनाणदसणघरे विअट्ठच्छउमे जिणे जाणए तिण्णे तारए सुत्ते मोयए बुद्धे वोहए सव्वण्णू सव्वदरिसी सिव-मयल-मरुअ-मणत-मक्खय-मग्वावाह-भपुणरावत्तयं सिद्धिगइणामवेयं ठाणं संपाविउकामे अरहा जिणे केवली सत्तहत्थुस्सेहे समचउरससठाणसंठिए वजरिसहनारायसंवयणे अणुलोमवाउवेगे कंकगहणी कवोतपरिणामे सउणि-पोस-पिट्ठनरोरपरिणए पउमुण्यलगांससरिसनिस्साससुरभिवयणे छवी निरायंक-उत्तम पसत्थ-अइसेय-निव्वमपले जल्ल-मल्ल-कलंक-सेय-रय-दोस-वजिय-सरीर-निव्वलेवे छाया-उज्जोवियंगमंगे घगनिचिय-सुवद्ध-लक्खणुण्णय-कूडागारनिभ-पिंडिअगसिरए सामलिबोडघणनिचिय-च्छोडिय-मिउ-विसय-पसत्थ-सुहुम-लक्खण-सुगांध-सुंदर-भुअमोअग-भिग-नेल-कज्जल-पहिट्ठ-भमरगण-णिद्ध-निकुंर-निचिय-कुचिय-पयाहिणावत्त-मुद्धसिरए दालिम-पुप्फ-प्पगास-तवणिज-सरिस-निम्मल-सुणिद्ध-केसंतकेसभूमी घणनिचिय-सुवद्ध-लक्खणुण्णय-कूडागार-निभ-पिंडियगा-सिरए छत्तागारत्तमंगदेसे णिव्वण-समलट्ठ-मट्ठ-चंदद्ध-समणिडाले उडुवइ-पडिपुण्ण-सोमवयणे अछीण-यमाणजुत्तसवणे सुस्सवणेपीण-मंसल-कवोल-देसभाए आणामिय चावरइल-किण्हम्भराइ-तणु-कसिण-णिद्धममुहे अवदालिय-पुडरीयणयणे कोआसिअ-धवल-पत्तलच्छे गरुलायत-उज्जु-तुंगगासे उवचिअ-सिलप्पवाल-वैवफळ-सण्णिभाहरोट्टे पंडुराससि-सअल-विमल-णिम्मल-संख-गोक्खीर-फेग-कुंद-दगरय-मुणालिआ-धवलदंतसेदी अल्लददते अप्पुडिअदंते अविरलदंते सुणिद्धदंते सुजायदंते एगदतसेदी विव अणेगदंते हुयवहणिद्धंतधोय-तत्त-तवणिज रत्त-तल-तालुजीहे अवडिय-

सुविमत्त चित्तमसू मंसल संठिय-यसत्थ-सदूल-विठलहणूए चउरगुल-सुप्पमाण-कंबुवर-सरिसगीवे
 वरमहिंस वराह-सीह-सदूल-उसम-नाग-वर-पडिपुण्ण-विठलकखे जुगसन्निभ-पीणरइय पीवर-
 पउठ-सुसंठिय-सुसिलिद्ध-विसिद्धवण-धिर सुवदसधि पुग्गर-फलिह-वट्टियभूर सुअईसर-विठल-
 भोग-भादाण पलिह उच्छूद-दीहवाहू रत्तलोवइय-मउअ-मसल-सुजाय-लक्खण-यसत्थ-अच्छिह-
 जालपाणी पीवर कोमल-वरगुली आयंय-त्तव-त्तलिंग-सुह-रइलणिद्धणकखे चंदपाणिलेहे सूरपाणिलेहे
 संखपाणिलेहे चक्रपाणिलेहे दिसासोत्थिअ पाणिलेहे चद-सूर-संख-चक्र-दिसासोत्थिअपाणिलेहे
 कगग-सिलातलुज्ज-यसत्थ-समत्तल उवचिय-विच्छिण्ण-पिहुलवच्छे सिरिवच्छकिय-वच्छे
 अकरहु भ-क्कगगयय-निम्मल-सुजाय-निववहय-देहधाति अट्टसहस्स-पडिपुण्ण-वरपुरिस-लक्खणधरे
 सण्णयपासे संगयपासे सुदरपासे सुजायपासे मियमाहअ-पीणरइअपासे उज्जुअ समसंइय-
 जच्चतगु-कसिणणिद्ध-आइल-उडह-रमणिज-रोमराई क्षस-विहग-सुजायपीणकुच्छी क्षसोदरे
 सुइकरणे पउमविअडगाभे गगावत्त-पयाहिणवत्त-वरग-भंगुर-रविकिरण-उरुण वोहिय-
 अकोसायन-पउम-गभीर-वियडगाभे साइय-सोणद-मुसल-दप्पण-णिकरिय-वरकणग-च्छह-सरिस-
 वरवइर-वलिअमज्जे पमुइय-वरतुरग-सीह-वर-वट्टियकडी वरतुरग-सुजाय-सुगुज्जदेसे आइण-
 हउ व्व णिरुवलेवे वरवारग-तुल्ल विक्रम-विउसियगई गयससग-सुजायसन्निभोह समुगणिमग-
 गूरजाणू एणी-कुहविंदावत्त वट्टाणुपुव्वजंजे सठियसुसिलिद्धगूढगुप्फे सुप्पइट्टिय-कुम्म-चारुचलणे
 अगुपुव्व-सुसंहयगुलीए उण्णय-तणु-त्तन-णिद्धणकखे रज्जु-पल पत्त-मउअ-सुकुमाळ कोमलतले
 अट्टसहस्स-वरपुरिस-लक्खणधरे नग-नगर-मगर सागर-चक्रक वरक-मंगलकियचलणे विसिद्धरूवे
 हुयवह निद्रम-जलिय-तडितडिय तरुण-रविकिरण-सरिस-तेए अणासवे अममे अकिंचणे
 छिन्नसोए निववलेवे ववगय पेमगाग दोस-मोहे निग्गयस्स पवयणस्स देसए सत्थनायगे पइट्ठावए
 समणगपई समणग-विंद-परिअट्टए चउत्तीस-बुद्ध-वयगातिसेसपत्ते पणत्तीस-सच्चययणातिसेसपत्ते
 आगासगएणं चक्केण आगासगएणं छत्तेण आगासियाहिं चामराहिं आगासफलिआमएणं
 सपायवीडेण सीहासणेणं धम्मज्झएण पुरओ पकडिजमाणेणं चउदसहिं समणसाहस्सीहिं
 छत्तीसाए अज्जिभासाहस्सीहिं सद्धिं सपरिखुडे पुव्वाणुपुविं चरमाणे गामाणुग्गामं दूइजमाणे
 सुहसुहेग विहरमाणे चपाए णयतीए बहिया उवगगरागाम उवागर चंप नगरिं पुण्णभद
 चेइअ समोसरिउकामे” इति आगमोदयसमित्यादिमुद्रिते औपपातिकसूत्रे पाठः ।

इदमत्रात्रधेयम्-ईदृश उपरि निर्दिष्टः पाठ औपपातिकपत्रस्य हस्तलिखितादर्शेषु कुत्रापि नैवो-
 पलभ्यते, किन्तु टीकानुसारेण कथमपि स्वमत्या संयोज्य यादृश पाठ आगमोदयसमितिप्रकाशिते
 ग्रन्थे सम्पादकेन [तदनुसारेण अन्यैश्च स्वप्रकाशितेषु ग्रन्थेषु] मूले उपन्यस्तः तादृशः पाठोऽस्माभि-
 रपि अत्र मूले उपन्यस्तः । यथा तु हस्तलिखितादर्शेषु अत्र पाठ उपलभ्यते तथा अस्माभिरचिरात्
 प्रकाशयिष्यमाणे औपपातिकसूत्रे पाठान्तर-टीकासम्मतपाठादिभिः सह मुद्रयिष्यते ।

प० १२. जाव, दृश्यता पृ० ७२ पं० १७-२१ । पं० १६. जाव, दृश्यता पृ० १४ पं० ५-११ ।

पृ० ७४ पं० २ जाव, दृश्यता पृ० १४ पं० ५-११ । प० १९, २०. जाव संपत्ताण, जाव
 संपावि, दृश्यतामस्मिन्नेव परिशिष्टे पृ० ६ पं० ४, ६ आदिसम्भन्वि टिप्पनकम् ।

पृ० ७५ पं० २ जाव, दृश्यता पृ० ७४ पं० २३-२० ७५ पं० १ । पं० ४. जाव, दृश्यता
 तृतीयपरिशिष्टे एतत्स्थानसम्भन्वि टिप्पनकम् । पं० १७. जाव, दृश्यता तृतीयपरिशिष्टे एतत्स्थान-
 सम्भन्वि टिप्पनकम् ।

पृ० ७६ पं० ५. जाव, दृश्यता पृ० ७१ पं० १० । पं० ६ जाव, दृश्यता पृ० ७४ पं० १५ ।
 प० २०. जाव, दृश्यता पृ० ५ पं० १०-२० ६ पं० ९, पृ० ६ पं० १ टि० २ ।

पृ० ७७ पं० १५. जाव, दृश्यता तृतीयपरिशिष्टे एतत्स्थानसम्बन्धि टिप्पनकम् ।

पृ० ७८ पं० ४. जाव, दृश्यता पृ० ८ पं० १ टि० १, तथा तृतीयपरिशिष्टे पृ० ८ पं० १-२ सम्बन्धि टिप्पनकम् । पं० ८, ९. जाव, दृश्यता पृ० ७ पं० १०-१२ ।

पृ० ७९ पं० २३. जाव, दृश्यता पृ० ७९ पं० १०-१९ ।

पृ० ८० पं० ११. जाव, दृश्यता पृ० १४ पं० ५-११ । पं० १६ जाव, दृश्यता पृ० ८० पं० १४-१५ ।

पृ० ८१ पं० ४. जाव, दृश्यता पृ० ८० पं० ३-९ । पं० ७. जाव, दृश्यता पृ० ८० पं० १२-पृ० ८१ पं० २ । पं० १४. जाव, दृश्यता पृ० ८१ पं० १२ ।

पृ० ८२ पं० ३. जाव, तुलना—“उपलक्षाए पउमत्ताए कुमुदत्ताए नल्लिणत्ताए सुभगं सोगधियत्ताए पोंडरियं महापोंडरियं सयपत्तं सहस्रपत्तं एव कल्हारं कोकणतं अरविदत्ताए तामरसत्ताए भिसं भिसणुमालं पुक्खलत्ताए पुक्खलत्थिभगत्ताए विउट्ठति ॥” इति सूत्रकृताङ्गे पृ० २००, २/३/७३० । पं० ७. जाव, दृश्यता पृ० ८० पं० १४-१५ । पं० ११. जाव, दृश्यता पृ० ८१ पं० १-२ । पं० १३. जाव, दृश्यता पृ० ३६ पं० ८-९ । पं० १५, जाव, दृश्यता पृ० ८० पं० १४-१५ ।

पृ० ८३ पं० २. जाव, दृश्यता पृ० २० पं० १५-१७ । पं० ६, १६. जाव, दृश्यता पृ० ३६ पं० ८-९ । पं० १० जाव, दृश्यता पृ० ८१ पं० १०—पृ० ८२ पं० १६ । पं० ११. जाव विपुल, पं० १२. ४ जाव ण्हाया जाव उल्लपडमाडगा, दृश्यता पृ० ८१ पं० ११—पृ० ८२ पं० २ । पं० १२. °घस्ते जाव, दृश्यता पृ० ८२ पं० ४-९ । पं० १४. जाव, दृश्यता पृ० ८३ पं० ३ । पं० १८. जाव, दृश्यता पृ० ३४ पं० ३-८ ।

पृ० ८४ पं० २ जाव, दृश्यता पृ० ३४ पं० १०-११, पृ० १२ पं० ११ तथा तृतीय-परिशिष्टे एतत्सम्बन्धि टिप्पनकम् । पं० ३ जाव, दृश्यता पृ० ३६ पं० २-५ । पं० ५. जाव, दृश्यता पृ० ८० पं० १४-१५ । पं० १६, १८. जाव, दृश्यता पृ० ८४ पं० १०-११ । पं० २०. जाव, दृश्यता पृ० ७९ पं० ६-१० ।

पृ० ८५ पं० १३. जाव, दृश्यता पृ० ८४ पं० १२-१४ । पं० १४. जाव, दृश्यता पृ० ८४ पं० १५—पृ० ८५ पं० १० । पं० २४. जाव, दृश्यता पृ० ५५ पं० ७ ।

पृ० ८६ पं० २. जाव, दृश्यता पृ० ८४ पं० १५—पृ० ८५ पं० १६ । पं० ६. जाव, दृश्यता पृ० ७९ पं० ५-९ ।

पृ० ८७ पं० १. जाव, दृश्यता पृ० ७८ पं० १०-१३ । पं० ५. जाव, दृश्यता पृ० ८६ पं० १७ । पं० ७. जाव, दृश्यता पृ० ४५ पं० ३४ ।

पृ० ८९ पं० १७. जाव, दृश्यता पृ० ८८ पं० ७८ । पं० १९ जाव, दृश्यता पृ० ६२ पं० १० ।

पृ० ९१ पं० १. जाव, दृश्यता पृ० ९० पं० १८ । पं० २ जाव, दृश्यता पृ० ८८ पं० ७-८ । पं० १०. जाव, दृश्यता पृ० ८८ पं० १७ । पं० ११. जाव, दृश्यता तृतीयपरिशिष्टे एतत्स्थान-सम्बन्धि टिप्पनकम् । पं० १६. जाव, दृश्यता पृ० ३ पं० ३—पृ० ४ पं० २ । पं० १७. जाव, दृश्यता पृ० ४ पं० ४ ।

पृ० ९२ पं० ७. जाव, दृश्यता पृ० ४३ पं० ११—पृ० ५६ पं० १४ । पं० ८. जाव, दृश्यता पृ० ५६ पं० १४—पृ० ७५ पं० १० । पं० १४. जाव, दृश्यता पृ० ९१ पं० ३-५ । पं० १६. जाव, दृश्यता पृ० ९१ पं० १३-१४ । पं० २० जाव, दृश्यता पृ० ३५४ पं० ९-१० ।

पृ० ९३ पं० २. जाव, दृश्यता पृ० ९१ पं० १२-१३। पं० ३. जाव, दृश्यता पृ० ७६ पं० २०-२१।

पृ० ९४ पं० १. जाव, दृश्यता पृ० ७७ पं० १-३।

पृ० ९५ पं० ४. जाव, दृश्यता पृ० ७७ पं० १५। पं० ९ जाव, दृश्यता तृतीयपरिशिष्टे पृ० ४९ पं० १४ सम्बन्धि टिप्पनकम्।

पृ० ९६ पं० ४. जाव, दृश्यता पृ० १३ पं० १५।

पृ० ९७ पं० ११ जाव, दृश्यता पृ० २२ पं० ७-११।

पृ० ९८ पं० १४. जाव, दृश्यता पृ० ९५ पं० ९-११। पं० १६. जाव, दृश्यता पृ० ९४ पं० ६।

पृ० ९९ पं० २०. जाव, दृश्यता पृ० ९९ पं० १८-१९।

पृ० १०० पं० ३. जाव, दृश्यता पृ० २४ पं० ८ तथा तृतीयपरिशिष्टे एतत्पृष्ठसम्बन्धि टिप्पनकम्। पं० ६. जाव, दृश्यता पृ० ९९ पं० १५-१६। पं० ८. जाव, दृश्यता पृ० ३५ पं० ११-१२। पं० ११, १२. जाव, दृश्यता पृ० ९९ पं० १८-१९।

पृ० १०१ पं० ३ जाव, दृश्यता पृ० १०० पं० १५-पृ० १०१ पं० १। पं० ९, ११ जाव, दृश्यता पृ० १०१ पं० ४-७। पं० १२. जाव, दृश्यता पृ० २० पं० ५।

पृ० १०२ पं० ६. जाव, दृश्यता पृ० ९२ पं० १९-पृ० ९३ पं० २।

पृ० १०४ पं० १०. जावशब्देन पृ० १०४ पं० ३ अनुसारेण आहारस्थिया आहारलोला इति पाठो ग्राह्यो भाति।

पृ० १०५ पं० ३, ११. जाव, दृश्यता पृ० १०४ पं० १९-पृ० १०५ पं० १।

पृ० १०६ पं० १. जाव, दृश्यता पृ० ३५४ पं० ११-१२। पं० ४. जाव, दृश्यता पृ० १०४ पं० १९-२०। पं० ६. जाव, दृश्यता पृ० १०५ पं० १-२।

पृ० १०८ पं० २. जाव, दृश्यता पृ० १६ पं० ९-१०। पं० ३. जाव, दृश्यता पृ० ४९ पं० १४, तृतीयपरिशिष्टे एतत्पृष्ठसम्बन्धि टिप्पनकं च। पं० ६. जाव, दृश्यता पृ० ७७ पं० १५। पं० ७. जाव, दृश्यता पृ० १२ पं० ११ टि० १८। पं० ९. जाव, दृश्यता पृ० ३८ पं० ३-पृ० ३९, दृश्यता पृ० ७ पं० ७, तथा तृतीयपरिशिष्टे तत्पृष्ठसम्बन्धि टिप्पनकम्। पं० ९. जाव दृश्यता पृ० ३८ पं० ३-पृ० ३९ पं० ६। पं० ११. जाव, दृश्यता पृ० ४१ पं० ६। पं० १५. जाव, दृश्यता पृ० ४ पं० ३।

पृ० १०९ पं० १३, १५. जाव, दृश्यता पृ० १०७ पं० १८-पृ० १०८ पं० २।

पृ० ११० पं० २. जाव, दृश्यता पृ० ४२ पं० ८-पृ० ४३ पं० ५। पं० ९. जाव, दृश्यता पृ० ३६ पं० ५। पं० १४ जाव, दृश्यता पृ० ५५ पं० ६-११। पं० १५. जाव, दृश्यता पृ० ५५ पं० ६-१२।

पृ० १११ पं० १५. जाव, दृश्यता पृ० १११ पं० १२-१३।

पृ० ११२ पं० ३. जाव, दृश्यता पृ० २३ पं० ५-६। पं० १०. जाव, दृश्यता पृ० ११२ पं० ४-९। पं० १६. जाव, दृश्यता पृ० ५१ पं० २-पृ० ५५ पं० १, तदनन्तरं पृ० ४२ पं० १३-१४। पं० १७. जाव, दृश्यता पृ० ४२ पं० १४-१५।

पृ० ११३ पं० ४. जाव, दृश्यता पृ० ५५ पं० २१-पृ० ५६ पं० २। पं० ७. जाव, दृश्यता पृ० ५६ पं० ३। पं० ५. जाव, दृश्यता पृ० ७० पं० १२-पृ० ७१ पं० १।

पृ० ११४ पं० २. जाव, दृश्यतां पृ० ४१ पं० १५, तथा तृतीयपरिशिष्टम् पृ० ५१४।
पं० ३. जाव, दृश्यता पृ० ४६ पं० १५-पृ० ४७ पं० १। पं० ९. जाव, दृश्यता पृ० ७७
पं० १४, तथा तृतीयपरिशिष्टे अस्य टिप्पनकम्।

पृ० ११५ पं० ७. जाव, दृश्यता पृ० ११४ पं० १०-पृ० ११५ पं० ४। पं० १६. जाव,
दृश्यता पृ० ११५ पं० ४।

पृ० ११६ पं० ५. जाव, दृश्यता पृ० ७४ पं० २४-पृ० ७५ पं० १। पं० ९. जाव,
दृश्यता पृ० ११५ पं० १०-१४। पं० १३, २०. जाव, दृश्यता पृ० ७४ पं० २३-पृ० ७५
पं० १। पं० २१. जाव, दृश्यता पृ० ११६ पं० १२-१९। पं० २३. जाव, दृश्यता पृ० ११४
पं० ४ टि० ३। पं० २४. जीवाजीवे जाव, दृश्यता पृ० ११४ पं० ४, तथा तृतीयपरिशिष्टे
तत्सम्बन्धि टिप्पनकम्।

पृ० ११७ पं० ११, १२. जाव, दृश्यतां पृ० ११७ पं० ८-९। पं० १६. जाव, दृश्यता
पृ० ११५ पं० १८-पृ० ११७ पं० २।

पृ० ११८ पं० ३, ४. जाव, दृश्यता पृ० ११८ पं० २।

पृ० १२१ पं० १०. जाव, दृश्यता पृ० १२० पं० १२-१३।

पृ० १२२ पं० २, ३. जाव, दृश्यता पृ० १२२ पं० १। पं० १०. जाव, तुलना—

“अहासुहं देवाणुषिया। मा पडिवंघं।

३३. तए णं समणे भगवं महावीरे खंदयस्स कच्चायणसगोत्तस्स तीसे य महत्तिमहालियाए
परिसाए धम्मं परिकहेह। धम्मकहा भाणियन्वा।

३४. तए णं से खंदए कच्चायणसगोत्ते समणस्स भगवओ महावीरस्स अंतिए धम्मं सोच्चा
निसम्म हट्ठुद्धे जाव हियए उट्ठाए उट्ठेइ, २ समणं भगवं महावीरं तिक्खुत्तो आयाहिणं
पयाहिणं करेइ, २ एवं वदासी—सद्धहामि णं भंते। निग्गयं पावयणं, पत्तिायामि णं भंते। निग्गयं
पावयणं, रोएमि णं भंते। निग्गयं पावयणं, अब्भुट्ठेमि णं भंते। निग्गयं पावयणं, एवमेयं भंते!,
तहमेयं भंते!, अवितहमेय भंते!, असदिद्धमेयं भंते!, इच्छियमेयं भंते!, पडिच्छियमेयं भंते!,
इच्छियपडिच्छियमेयं भंते!, से न्हयेयं तुवमे वदह त्ति कट्ठु समण भगव महावीर वंदति नमसति, २
उत्तरपुरत्थिमं दिसीमायं अवकमह, २ तिदंढं च कुंडियं च जाव धातुरत्ताओ य एगते एडेइ॥”
इति भगवतीसूत्रे पाठः, २। १। ३३-३४॥

पं० १२. जाव, दृश्यतां पृ० ५६ पं० ३-पृ० ५७ पं० १। पं० १८. जाव, दृश्यता
पृ० ७४ पं० १६-पृ० ७५ पं० ६। पं० २१. जाव, अत्र ‘जाव’शब्देन ‘बुद्धे’ मुक्ते अंतर्गते
परिविच्छुद्धे सव्वहुक्ख’ इति पाठः ग्राह्यो भाति, दृश्यता पर्युषणाकल्पसूत्रे षष्ठक्षणे।

पृ० १२३ पं० १०, १२, १४, १७. जाव, दृश्यता पृ० ५५ पं० ११-१२। पं० १४,
१५. जाव, दृश्यता पृ० ७ पं० ९-११।

पृ० १२४ पं० १. जाव राया, दृश्यता पृ० ४९ पं० ३-१५। पं० ७ जाव, दृश्यता पृ०
१२४ पं० १ टि० १। पं० ५, ९. जाव, दृश्यता पृ० ५३ पं० २-पृ० ७२। पं० १६. जाव,
दृश्यता पृ० १२२ पं० १७-२१।

पृ० १२५ पं० २. जाव, दृश्यता टि० १। पं० ४. जाव, दृश्यता पृ० ४ पं० २-३।
पं० ५. जाव, दृश्यता पृ० ४ पं० ३-५।

पृ० १२६ पं० ३. जाव, दृश्यतां पृ० ११९ पं० ११-१२। पं० ५. जाव, दृश्यता पृ० १२५
पं० ८। पं० ८. जाव, दृश्यता पृ० १२६ पं० ६-७। पं० १४. जाव, दृश्यता पृ० ११३ पं० १४।

पृ० १२७ पं० २ जाव, दृश्यता पृ० ९४ पं० १३-१४ । पं० ४. जाव, तुलना—

“तए ण समगे भगव महावीरे तेणं अणुत्तरेणं आमोहएणं नाण-दसणेण अप्पणो निक्खमण-
कालं आमोहएइ, आमोहत्ता चिच्चा हिरण्ण, चिच्चा सुवण्ण, चिच्चा धण, चिच्चा रजं, चिच्चा रट्ठ,
एव वलं वाहण कोस कुट्ठागार चिच्चा पुर, चिच्चा अतेउर, चिच्चा जणवय, चिच्चा विपुलवण-
कगग-रयण-मणि-मुत्तिथ सल्ल-सिल्लगाल-रत्तरयणमाइयं संसारसावइज्ज विच्छइइत्ता, विगोवइत्ता
दाणं दायारेहिं परिभाइत्ता, दाण दाइयाणं परिभाइत्ता . .

अखोगवरपायवस्स अहे सीयं ठावेइ, ठावित्ता सीयाओ पच्चोरुइइ, पच्चोरुइत्ता सयमेव
आभरणमल्लकार ओमुभइ, ओमुइत्ता सयमेव पच्चमुट्ठियं ठोअ करेइ, करित्ता छट्ठेणं भत्तेणं
अपाणश्श हत्थुत्तराहिं नक्खत्तेण जोगमुवागएणं एग देवदूसमादाय एगे अवीए मुडे भवित्ता
अगाराओ अणगारिअं पच्चइए ।” इति पर्युपणाकल्पसूत्रे ॥

पं० ५. जाव, दृश्यता पृ० १२६ पं० १०-१४ । पं० १० जाव, दृश्यता पृ० ११३ पं०
१६ । पं० १७. जाव, दृश्यता पृ० ६२ पं० १० । पं० १८. जाव, दृश्यता पृ० ३०४ पं०
२-३, तथा दृश्यता तृतीयपरिशिष्टे पृ० १५८ पं० ७ इत्यस्य टिप्पनकम् ।

पृ० १२८ पं० ११ जाव, दृश्यता पृ० १२७ पं० ८ टि० ३ । पं० १७. जाव, दृश्यता
पृ० ११३ पं० १६ ।

पृ० १२९ पं० ४. जाव, दृश्यता पृ० ९२ पं० १६- पृ० ९३ पं० २ ।

पृ० १३० पं० १, २ जाव, दृश्यता पृ० ६ पं० ६, तथा चतुर्थपरिशिष्टे तत्पृष्ठमन्वि टिप्पनकम् ।
पं० ५. जाव, दृश्यता पृ० ४ पं० ९- पृ० ५ पं० १ । पं० ७. जाव, दृश्यता पृ० ५ पं०
३-९ ।

पृ० १३१ पं० ३. जाव, दृश्यता पृ० १३१ पं० १-२ । पं० ४. जाव, दृश्यता पृ० १३१ पं०
१-२ । पं० ६. जाव, दृश्यता पृ० ७४ पं० २३- पृ० ७५ पं० १ ।

पृ० १३२ पं० १. जाव, दृश्यता पृ० ६ पं० ६, तथा चतुर्थपरिशिष्टे तस्य टिप्पनकम् ।
पं० ५. जाव, दृश्यता पृ० ७ पं० ७ टि० ८ । पं० १०. जाव, दृश्यता पृ० १०८ पं० २ ।

पृ० १३३ पं० ९. जाव, दृश्यता पृ० १३३ पं० १ ।

पृ० १३४ पं० ६. जाव, दृश्यता पृ० १३३ पं० ११-१४ । पं० ११, १२. जाव, दृश्यता पृ०
१३४ पं० ४-७ ।

पृ० १३५ पं० ८. जाव, दृश्यता पृ० ७७ पं० १० टि० ७ ।

पृ० १३६ पं० ४. जाव, दृश्यता पृ० १३५ पं० ५-१३ । पं० ५. जाव, दृश्यता पृ० १३६
पं० १ । पं० ८. जाव, दृश्यता पृ० १३५ पं० ६- पृ० १३६ पं० ५ । पं० ९. जाव, दृश्यता
पृ० १३६ पं० १-६ ।

पृ० १३७ पं० १. जाव, दृश्यता पृ० १३२ पं० १८-पृ० १३३ पं० १ । पं० १७. जाव,
दृश्यता पृ० १३२ पं० १९-पृ० १३३ पं० १२ । पं० १९. जाव, दृश्यता पृ० १३३ पं०
१९-२२ । पं० २१ जाव, दृश्यता पृ० ६२ पं० १० ।

पृ० १३८ पं० ४. जाव, दृश्यता पृ० ९१ पं० १३-१४ । पं० ६. जाव, दृश्यता पृ० १००
पं० ७-८ । पं० १०. जाव, दृश्यता पृ० १०० पं० ६-७ ।

पृ० १३९ पं० ७. जाव, दृश्यता पृ० १३४ पं० ३-७ । पं० ८. जाव, दृश्यता पृ० १३४
पं० ८-१० । पं० ११ जाव, दृश्यता पृ० ४६ पं० १५-पृ० ४७ पं० १ । पं० १२. जाव,
दृश्यता पृ० १०० पं० ४-५ । पं० १४ जाव, दृश्यता पृ० ९२ पं० २०, तथा पृ० ३५४

पं० ९-१०। पं० १९. जाव, दृश्यता पृ० १३४ प० ११-पृ० १३६ प० ९।

पृ० १४० प० १०. जाव, दृश्यता पृ० १३२ प० १२-१३। पं० ११. जाव, दृश्यता पृ० १३२ पं० १२-१४। पं० १२. जाव, दृश्यता पृ० ९२ प० १८-पृ० ९३ प० २।

पृ० १४१ प० ८. जाव, दृश्यता पृ० १०७ पं० ४-६। पं० १४, २०. जाव, दृश्यता पृ० १० पं० ४-पृ० ३९ प० ६। पं० १६. जाव, दृश्यता पृ० ४० पं० १३-पृ० ४१ पं० ७, तथा दृश्यतामस्मिन्नेव परिशिष्टे पृ० ४० प० १३ सवन्धि टिप्पनकम्।

पृ० १४२ पं० ५. जाव, दृश्यता पृ० १४१ प २१-पृ० १४२ प० २। प० ७. जाव, दृश्यता पृ० ७ प० ११। पं० ९-१० जाव, दृश्यता पृ० १२३ पं० १७-१९। प० १३. जाव, दृश्यता पृ० ५२ प० ७-पृ० ५६, तथा द्रष्टव्य भगवतीसूत्र जमालेः चरित्रम्। प० १४. जाव, दृश्यता पृ० ७२ पं० १४-१६।

पृ० १४३ पं० १० जाव एगाराइय ति इह यावत्करणात् दोमासिय तेमासिय चाउम्मासिय पंचमासिय छम्मासिय सत्तमासिय पडमसत्तराइदिय वीयमत्तराइदिय तच्चसत्तराइदिय अहोराउदियं ति द्रष्टव्यमिति ॥” अटी० पृ० १२३ B॥

पृ० १४४ पं० ४, ९, १६. जाव, दृश्यता पृ० ७१ पं० ८-१०। पं० १७. जाव, दृश्यता पृ० ७१ प० १, पृ० ९२ पं० ८। अत्र “ब्रूणे वासाणि चउथ-छट्टप-दसम-दुवालसेहि अराण भवेनाणा विहरति” ईदृशः कश्चित् पाठोऽभवेतो भाति।

पृ० १४५ प० २. जाव, दृश्यता पृ० ७६ प० ६।

पृ० १४६ प० ५. जाव, दृश्यता पृ० १० पं० ५—पृ० २० पं० १२। प० १३, १६. जाव, दृश्यता पृ० १४६ प० ७। प० १५. जाव दृश्यता पृ० १४६ प० ९-११। प० १६. जाव विह, दृश्यता पृ० ३३ पं० १२। पं० २० जाव, दृश्यता पृ० १४५ प० १३-१५।

पृ० १४७ प० ५. जाव, दृश्यता कल्पसूत्रे भगवतो महावीरस्य सिद्धार्थनृगकुलजन्ममहोत्सवा-दारभ्य नामकरणपर्यन्तम्।

पृ० १४८ प० १. जाव, दृश्यता पृ० १२ प० १२। प० ५ जाव, दृश्यता पृ० १४५ पं० ११-१२। पं० १४, १५. जाव, दृश्यता पृ० १४८ पं० १२।

पृ० १४९ प० १७. जाव, दृश्यता पृ० १७ पं० ३-४। प० २०. जाव, दृश्यता पृ० १४९ पं० ११-१९। पं० २२. जाव, दृश्यता पृ० १३ पं० १५-पृ० १४ प० ४। पं० २४. जाव, दृश्यता पृ० १४९ प० ११। पं० २५. जाव, दृश्यता पृ० ९६ पं० ७—पृ० ९७ पं० २।

पृ० १५० पं० १. जाव, दृश्यता पृ० ३२ पं० १६। प० ४. जाव, दृश्यता पृ० ८२ प० १-१३। पं० ५. जाव, दृश्यता पृ० ८२ प० २-३। प० ९. जाव, दृश्यता पृ० ८२ पं० ६-९। पं० १९. जाव सन्नि^० दृश्यता पृ० ४९ प० १४, तथा तृतीयपरिशिष्टे अस्म्य टिप्पनकम्।

पृ० १५१ पं० १७ जाव, दृश्यता पृ० ३२ प० १८-पृ० ३३ प० २।

पृ० १५२ पं० ३. जाव, दृश्यता पृ० ७७ पं० १४, तथा तृतीयपरिशिष्टे एतत्सवन्धि टिप्पन-कम्। पं० ११. जाव, दृश्यता पृ० १५२ पं० १९। प० १५. जाव, दृश्यता पृ० १५२ पं० ७।

पृ० १५३ पं० २. जाव, दृश्यता पृ० १५२ प० २। पं० ३. जाव, दृश्यता पृ० २६ प० १४-१५। पं० ११. जाव, दृश्यता पृ० ३४० पं० १४ टि० १९। प० १२ जाव, दृश्यता पृ० ४१ प० ११।

पृ० १५७ पं० ७. जाव, दृश्यता पृ० ६१ पं० १३।

पृ० १५८ पं० ३. जाव, दृश्यता पृ० ७४ पं० १९। पं० १०. जाव, दृश्यता पृ० १५८ पं० ८-९।

पृ० १५९ पं० ३. जाव, दृश्यता पृ० १६ पं० १ टि० २। पं० ७, ११. जाव, दृश्यता पृ० १५८ पं० ७-पृ० १५९ पं० ५। पं० १०. जाव, दृश्यता पृ० १५८ पं० ११-पृ० १५९ पं० ६।

पृ० १६० पं० २ जाव, दृश्यता पृ० १५९ पं० ३।

पृ० १६१ पं० ६, १६. जाव, दृश्यता पृ० १५४ पं० ६।

पृ० १६२ पं० १६. जाव, दृश्यता पृ० १५२ पं० २-पृ० १६१ पं० १३।

पृ० १६३ पं० २. जाव, दृश्यता पृ० १५१ पं० १२-१४। पं० ३. जाव, दृश्यता पृ० १५१ पं० १५-१९। पं० १३. जाव, दृश्यता पृ० १४९ पं० १४-१९।

पृ० १६४ पं० १६. जाव, दृश्यता पृ० १५१ पं० १५-१९।

पृ० १६६ पं० ५. जाव, दृश्यता पृ० ४९ पं० १-२। पं० १५ जाव, दृश्यता पृ० १६५ पं० १७।

पृ० १६७ पं० १. जाव, दृश्यता पृ० १५१ पं० १५-१९। पं० ४. जाव, दृश्यता पृ० ३ पं० १ टि० ३। पं० ६. जाव, दृश्यता पृ० ७ पं० ६-१४, तथा पृ० १४१ पं० २१। पं० १४. जाव, दृश्यता पृ० १६७ पं० १०। पं० २०, २१. जाव, दृश्यता पृ० ४० पं० ९-१०।

पृ० १६८ पं० १. जाव, दृश्यता पृ० १६७। पं० १८. जाव, दृश्यता पृ० १५८ पं० ७, तथा तृतीयपरिशिष्टे अस्य टिप्पणकम्।

पृ० १६९ पं० ४, १६. जाव, दृश्यता पृ० २७ पं० १३-१४। पं० ६. जाव, दृश्यता पृ० १६७ पं० १६-१७।

पृ० १७० पं० १३. जाव, दृश्यता पृ० १६० पं० १ टि० २। पं० १५. जाव, दृश्यता पृ० १५१ पं० १५-१९। पं० १९. जाव, दृश्यता पृ० ११४ पं० १० टि० ८। पं० २०. जाव, दृश्यता पृ० १६ पं० ८-९। पं० २३. जाव, दृश्यता पृ० १२२ पं० ११ टि० ८।

पृ० १७१ पं० ५. जाव, दृश्यता पृ० १७० पं० २१-२२। पं० ९. जाव, दृश्यता पृ० ११५ पं० ११-१४। पं० १४. जाव, दृश्यता पृ० ११६ पं० १३।

पृ० १७२ पं० ४. जाव गरह°, दृश्यता पृ० १७१ पं० २१-पृ० १७२ पं० १। पं० ४. जाव आसु° दृश्यता पृ० ६२ पं० १०। पं० ८. जाव, दृश्यता पृ० १७० पं० २०-२२। पं० १५ जाव, दृश्यता पृ० १७१ पं० ४। पं० १६. जाव, दृश्यता पृ० ७ पं० १३-१४। पं० १७. जाव, दृश्यता पृ० १७० पं० २१-२२। पं० १९. रातीसर० गिहातिं, पं० २०. जाव, दृश्यता पृ० १६ पं० ८-९।

पृ० १७३ पं० ६. जाव, दृश्यता पृ० १७३ पं० ५। पं० १६. जाव, दृश्यता पृ० १६ पं० ८-९।

पृ० १७४ पं० ३. जाव, दृश्यता पृ० १५१ पं० १५-१९। पं० १०. जाव, दृश्यता पृ० ६२ पं० १०। पं० १७. जाव, दृश्यता पृ० १७४ पं० ५-१२।

पृ० १७५ पं० १. जाव, दृश्यता पृ० १७४ पं० १७-१८। पं० १९. जाव, दृश्यता पृ० १७५ पं० १७-१८। पं० २०. जाव, दृश्यता पृ० २३४ पं० ११-१२।

पृ० १७६ पं० १. जाव, दृश्यता पृ० ५२ पं० १३। पं० ८. जाव, दृश्यता पृ० २४ पं० ८। पं० १८. जाव, दृश्यता पृ० १७६ पं० ४। पं० १९ जाव, दृश्यता पृ० १७६ पं० ८-९।

पृ० १७७ पं० १. जाव, दृश्यता पृ० २४ पं० ८। पं० १०. जाव, दृश्यता पृ० ८४ पं० २२। पं० १२. जाव, दृश्यता पृ० ३७ पं० ४-९। पं० १३. जाव, दृश्यता पृ० १७७ पं० ८। पं० १५. जाव, दृश्यता पृ० १४८ पं० १६-१७, तथा तृतीयपरिशिष्टे अस्य टिप्पनकम्। पं० १९, २२. जाव, दृश्यता पृ० १७७ पं० १६-१७।

पृ० १७८ पं० १. जाव, दृश्यता पृ० १७७ पं० ८। पं० ९. जाव, दृश्यता पृ० १४१ पं० २१-पृ० १४२ पं० १४१

पृ० १७९ पं० १. जाव, दृश्यता पृ० ७६ पं० १७। पं० १४, १६. जाव, दृश्यता पृ० ५५ पं० ११-१२।

पृ० १८० पं० १, ४. जाव, दृश्यता पृ० ५५ पं० ११-१२। पं० २. जाव, दृश्यता पृ० ४५ पं० ११। पं० १२. जाव, दृश्यता पृ० २७ पं० ७-८।

पृ० १८१ पं० ७ जाव, दृश्यता पृ० १८१ पं० ४-५। पं० ११. जाव, दृश्यता पृ० ११ पं० ६-७। पं० १६. जाव, दृश्यता पृ० १८१ पं० ६-१२। पं० १७. जाव, दृश्यता पृ० ३० पं० ९-१०। पं० १९. जाव, दृश्यता पृ० १८१ पं० १४-१५। पं० २०. जाव, दृश्यता पृ० ११ पं० ६-७।

पृ० १८२ पं० १. जाव, दृश्यता पृ० ११ पं० ६-७। पं० १५. जाव, दृश्यता पृ० १८२ पं० ३-४।

पृ० १८३ पं० १०. जाव, अत्र 'जाव' शब्देन 'तंतीतलतालतुडियघगमुङ्गपडुपडह्वाइय' इति पाठः ग्राह्यो भाति। दृश्यता—

“ते ण काले णं ते णं समए णं सक्के देविंदे देवराया ..पालेमाणे महयाहयनट्टगीयवाइअ-तंतीतलतालतुडियघगमुङ्गपडुपडह्वाइयरवेणं दिव्वाइं भोगभोगाइ भुंजमाणे विहरइ।” इति पर्युषणाकल्पसूत्रे प्रथमक्षणे ॥

पृ० १८४ पं० ६. जाव, दृश्यता पृ० ४५ पं० ११। पं० ८. जाव, दृश्यता पृ० ४९ पं० १-२। पं० १०. जाव, दृश्यता पृ० १४७ पं० ४, तथा तृतीयपरिशिष्टे अस्य टिप्पनक पृ० ५२१-५२३। पं० १२, १५. जाव, दृश्यता पृ० ४९ पं० ५, पृ० १८४ पं० ८-९।

पृ० १८५ पं० ३. जाव, दृश्यता पृ० १८४ पं० २०।

पृ० १९१ पं० २ जाव, दृश्यता पृ० ५ पं० १०-पृ० ६-१ टि० २। पं० १६. जाव, दृश्यता पृ० १९१ पं० १०-१२। पं० १९. जाव, दृश्यता पृ० ४६ पं० १४-पृ० ४७ पं० २।

पृ० १९२ पं० १, ३. जाव, दृश्यता पृ० १९१ पं० १६-१७। पं० ७. जाव, दृश्यता पृ० १५२ पं० ७-पृ० १५४ पं० ५।

पृ० १९५ पं० १६. जाव, दृश्यता पृ० ८२ पं० १-३। पं० २१. जाव, दृश्यता पृ० २४-पं० ५।

पृ० १९६ पं० ३. जाव दृश्यता पृ० ३० पं० ९-१०।

पृ० १९७ पं० ५. जाव, दृश्यता पृ० १९६ पं० १६-पृ० १९७ पं० ३। पं० ६. जाव, दृश्यता पृ० १९७ पं० १-३।

पृ० १९८ पं० ९. जाव, दृश्यता पृ० १९७ पं० १४ पृ० १९८ पं० २। पं० १०. जाव, दृश्यता पृ० १९८ पं० २-३।

पृ० १९९ पं० १४. जाव, दृश्यता पृ० १९६ पं० १६-पृ० १९९ पं० ८।

पृ० २०० पं० २, ३, ५. जाव दृश्यता पृ० १९७ पं० १४-पृ० १९८ पं० २। पं० ४, ८. जाव, दृश्यता पृ० १९९ पं० ११-१२। पं० ७. जाव, दृश्यता पृ० २०० पं० २-३। पं० १०. जाव, दृश्यता पृ० १९६ पं० १६ पृ० १९९ पं० ८। पं० १४. जाव, दृश्यता पृ० १४८ पं० १६-१७, तथा तृतीयपरिक्षिप्ते अस्य टिप्पनकम्। पं० १९. जाव, दृश्यता पृ० ६१ पं० १३।

पृ० २०१ पं० ११. जाव, दृश्यता पृ० ६१ पं० १३।

पृ० २०३ पं० ११. जाव, दृश्यता पृ० १९७ पं० १-३। पं० १२. जाव, दृश्यता पृ० १९९ पं० १४-पृ० २०० पं० ३। पं० १४ जाव, दृश्यता पृ० २०० पं० ४-७। पं० १६. जाव, दृश्यता पृ० १९६ पं० २। पं० २१. जाव, दृश्यता पृ० १९६ पं० ७-९।

पृ० २०५ पं० ४. जाव, दृश्यता पृ० २०५ पं० ३।

पृ० २०९ पं० १०. जाव, दृश्यता पृ० २०५ पं० ३। पं० ११. जाव, दृश्यता पृ० ३६ पं० ५। पृ० २१० पं० ४. जाव, दृश्यता पृ० ८ पं० ८-९। पं० ५ जाव, दृश्यता पृ० ९२ पं० १९-पृ० ९३ पं० २।

पृ० २११ पं० ८, ९, १०, १६. जाव, दृश्यता पृ० २११ पं० ५-७। पं० ११. जाव, दृश्यता पृ० ९१ पं० १३-१४। पं० १३, १४. जाव, दृश्यता पृ० २११ पं० ११-१२।

पृ० २१२ पं० १, २. जाव, दृश्यता पृ० २११ पं० ५-७। पं० ३, ४, ५. जाव यम^२, दृश्यता पृ० २११ पं० ११-१२। पं० ३. जाव पञ्च^२, दृश्यता पृ० ९१ पं० १३-१४

पृ० २१३ पं० ९. जाव, दृश्यता पृ० २१३ पं० ६-७। पं० ११. जाव, दृश्यता पृ० ९१ पं० १३-१४। पं० १२, १३. जाव, दृश्यता पृ० ६९ पं० १४। पं० १६ जाव, दृश्यता पृ० २१३ पं० १०। पं० १७. जाव, दृश्यता पृ० २१३ पं० ६।

पृ० २१४ पं० २, ३, ९, १३. जाव, दृश्यता पृ० ६९ पं० १४। पं० ५, १०. जाव, दृश्यता पृ० २१३ पं० ८। पं० ७. जाव, दृश्यता पृ० ९१ पं० १३-१४। पं० ११. जाव, दृश्यता पृ० २१३ पं० ६-७।

पृ० २१५ पं० ८. जाव, दृश्यता पृ० २१८ पं० २ टि० १।

पृ० २१६ पं० १. जाव, दृश्यता पृ० २१५ टि० ८। पं० ५, ७, १०. जाव, दृश्यता पृ० १६ पं० ८-१०। पं० ७. जाव सुइ^२, दृश्यता पृ० ३६ पं० ९-१०। पं० ९ जाव, दृश्यता पृ० २१८ पं० २ टि० १। पं० १२ जाव, दृश्यता पृ० २१६ पं० ९-१०।

पृ० २१७ पं० २ जाव, दृश्यता पृ० २१६ पं० ९-१०। पं० ३. जाव, दृश्यता पृ० ९० पं० १६-१७।

पृ० २१८ पं० १, ४. जाव, दृश्यता पृ० ११२ पं० ७। पं० ३, ६, ८. जाव, दृश्यता पृ० २१५ पं० ८ टि० ५। पं० १० जाव, दृश्यता पृ० २६ पं० १। पं० १४ जाव, दृश्यता पृ० २१७ पं० ८-१४।

पृ० २१९ पं० ११. जाव, दृश्यता पृ० २१९ पं० ४-११। पं० १५, १७. जाव, दृश्यता पृ० २१६ पं० ९-१०।

पृ० २२० पं० ५. जाव, दृश्यता २१६ पं० ९-१०। पं० ६. जाव, दृश्यता पृ० ३६

पं० ९-१०। पं० ७, ८ जाव, दृश्यता पृ० १६ पं० ८-१०। पं० ८, ९. जाव सविं°, जाव तं, दृश्यता पृ० २१६ पं० ९-१०।

पृ० २२१ पं० ३, १६, १७. जाव, दृश्यता पृ० २१९ पं० १-२। पं० ४ जाव, दृश्यता पृ० २१९ पं० २-३। पं० ५. जाव, दृश्यता पृ० २१९ पं० ४—पृ० २२० पं० १। पं० १२. जाव, दृश्यता पृ० २१९ पं० ५—पृ० २२० पं० १। पं० १४. जाव, दृश्यता पृ० २१६ पं० ९-१०। पं० २१. जाव, दृश्यता पृ० ४३ पं० ७।

पृ० २२२ पं० ३. जाव, दृश्यता पृ० ४३ पं० ११-१५। पं० ४. जाव, दृश्यता पृ० ११४ पं० ४ टि० ३। पं० ६. जाव, दृश्यता पृ० ११४ पं० ४ टि० ३। पं० ८. जाव, दृश्यता पृ० ११४ पं० ४, तथा तृतीयपरिशिष्टे अस्य टिप्पनकम्। पं० १०. जाव, दृश्यता पृ० ४३ पं० १५-१६। पं० १३. जाव, दृश्यता पृ० ५५ पं० ११। पं० १४. जाव, दृश्यता पृ० ४४ पं० १२-१२। पं० १५. जाव, दृश्यता पृ० १९६ पं० ५-६। पं० १६. जाव, दृश्यता पृ० ४५ पं० ११। पं० १८. जाव, दृश्यता पृ० ४१ पं० ६।

पृ० २२३ पं० ११. जाव, दृश्यता पृ० १२४ पं० १-१०।

पृ० २२४ पं० ७, ८. जाव, दृश्यता तृतीयपरिशिष्टे एतस्थानसम्बन्धि टिप्पनकम्। पं० २१. जाव, दृश्यता पृ० ९२ पं० ४-५।

पृ० २२५ पं० ७. जाव, दृश्यता पृ० २८ पं० २२—पृ० २९ पं० २। पं० ११ जाव, दृश्यता पृ० ६० पं० ६।

पृ० २२६ पं० १. जाव, दृश्यता पृ० ११० पं० १०-१३। पं० २. जाव, दृश्यता पृ० २२५ पं० १२-१४।

पृ० २२७ पं० २. जाव उव°, दृश्यता पृ० २१३ पं० ६। पं० ६. जाव, दृश्यता पृ० ३२७ पं० ५-६। पं० ९. जाव, दृश्यता तृतीयपरिशिष्टे पृ० ५०५ पं० ९-१०।

पृ० २२९ पं० ७. जाव, दृश्यता पृ० २० पं० १६-१८। पं० ८. जाव, दृश्यता पृ० २२६ पं० ७-११। पं० १३. जाव, दृश्यता पृ० २३ पं० ५-६।

पृ० २३० पं० २. जाव, दृश्यता पृ० २२९ पं० ६-१०। पं० १२. जाव, दृश्यता पृ० २३ पं० ५-६। पं० १४. जाव, दृश्यता पृ० २३० पं० ७-९।

पृ० २३१ पं० ३. जाव, दृश्यता पृ० २३० पं० १५।

पृ० २३२ पं० १६. जाव, दृश्यता पृ० २२६ पं० ७-११। पं० १७. जाव, दृश्यता पृ० २२९ पं० ६-१२।

पृ० २३३ पं० २ जाव, दृश्यता पृ० ६३ पं० १८—पृ० ६४ पं० २। पं० ६. जाव, दृश्यता पृ० ११४ पं० ४ टि० ३। पं० ७ जाव, दृश्यता पृ० २२५ पं० २-४। पं० ८, ९. जाव, दृश्यता पृ० २२५ पं० ६—पृ० २३२ पं० १२। पं० १७ जाव, दृश्यता पृ० २३३ पं० १३-१६। पं० २२. जाव, दृश्यता पृ० ५६ पं० ९-१०।

पृ० २३४ पं० १. जाव, दृश्यता पृ० ७४ पं० १९। पं० १४ जाव, दृश्यता पृ० ७४ पं० २०। पं० १५. जाव, दृश्यता पृ० ७४ पं० २३-२४।

पृ० २३५ पं० १. जाव, दृश्यता पृ० ७४ पं० २३-२४। पं० २ जाव, दृश्यता पृ० ७५ पं० ३-४। पं० ४ जाव दृश्यता पृ० ७६ पं० १०-१२। पं० १०. जाव, दृश्यता पृ० ७६ पं० १९।

पृ० २३७ पं० ३. जाव, दृश्यता पृ० १४८ पं० १-२।

पृ० २३८ पं० १२. जाव, दृश्यता पृ० ३३ पं० १७-१८। पं० १९ जाव, दृश्यता पृ० २३८ पं० १३-१४। पं० १९. जाव अङ्ग, दृश्यता पृ० २३८ पं० १३-१७।

पृ० २३९ पं० ३, २१. जाव, दृश्यता पृ० २३८ पं० १३-१७। पं० ५. जाव, दृश्यता पृ० १२ पं० १२। पं० ९ जाव, दृश्यता पृ० १२ पं० ८-११। पं० १५. जाव, दृश्यता पृ० ११ पं० ६-७। पं० २३. जाव, दृश्यता पृ० २३९ पं० ३-६।

पृ० २४० पं० ४. जाव, दृश्यता पृ० २३८ पं० १३-१७। पं० २०. जाव, दृश्यता पृ० ३७ पं० १-पृ० ३९ पं० ६।

पृ० २४१ पं० ४. जाव, दृश्यता पृ० २४० पं० २३। पं० ९. जाव, दृश्यता पृ० २२७ पं० १४-१६। पं० १२. जाव, दृश्यता पृ० २४१ पं० ८-९। पं० १४, जाव, दृश्यता पृ० ७० पं० १२ टि० १८। पं० १८. जाव, दृश्यता भगवतीसूत्रे २।५।२२-२३। पं० २३ जाव, दृश्यता पृ० २४१ पं० ४।

पृ० २४२ पं० १. गिर जाव, दृश्यता पृ० १५० पं० १९। पं० ७ जाव, दृश्यता पृ० ७० पं० १२ टि० १८। पं० १६, १८. जाव, दृश्यता पृ० ११४ पं० ४ टि० ३।

पृ० २४३ पं० १ जाव, दृश्यता पृ० ११५ पं० १६। पं० ६. जाव, दृश्यता पृ० २४१ पं० ४। पं० १०. जाव, दृश्यता पृ० २४२ पं० ११-पृ० २४३ पं० १। पं० १६. जाव, दृश्यता पृ० ३६ पं० ५। पं० १७. जाव, दृश्यता पृ० ५३ पं० ३-४।

पृ० २४४ पं० १०, १६. जाव, दृश्यता पृ० २३५ पं० १३-१५। पं० १६. हीणा जाव, दृश्यता पृ० २४४ पं० ११। पं० १७. जाव, दृश्यता पृ० २४४ पं० १२। पं० २१. जाव, दृश्यता पृ० १४ पं० ५-पृ० १६ पं० ३। पं० २२. जाव, दृश्यता पृ० २४४ पं० २०।

पृ० २४५ पं० ५. जाव, दृश्यता पृ० ३ टि० ३। पं० ७. जाव, दृश्यता पृ० २३८ पं० १३-१४। पं० १५. जाव, दृश्यता पृ० २४२ पं० ८-१०। पं० १९. जाव, दृश्यता पृ० ३२ पं० १६।

पृ० २४६ पं० १, १४. जाव, दृश्यता पृ० १६ पं० ८-१०। पं० ३. जाव, दृश्यता पृ० ११ पं० २-४। अत्रेदमवधेयम्—यद्यपि पृ० ११ पं० ४ मध्ये 'गिराहिं' इति पाठो वर्तते, तथापि तत्र सं० १ ला० १ जे० २ मध्ये 'वग्गूहिं' इति पाठोऽयस्ति। यद्यपि टीकाकृता तत्र 'गोभिं. वाग्मिः' इति व्याख्यातत्वात् 'गिराहिं' इति पाठः टीकाकृता सम्मतः, तथापि पृ० १२ पं० १ मध्ये 'वग्गूहिं' इति पाठस्य विग्रहानत्वात् ऐकरूपापेक्षया 'गिराहिं' इति पाठस्य स्थाने 'वग्गूहिं' इति पाठः समञ्जसतरो भाति। पं० ९, १२. जाव, दृश्यता पृ० ६१ पं० १३। पं० १५. जाव, दृश्यता पृ० १७ पं० ९-१०।

पृ० २४७ पं० १. जाव, दृश्यता पृ० १७३ पं० १६। पं० ५. जाव, दृश्यता पृ० २४५ पं० १९-पृ० २४७ पं० २। पं० ८ जाव, दृश्यता पृ० २०८ पं० ५।

पृ० २४८ पं० ९. जाव, दृश्यता पृ० २४७ पं० ८। पं० ११. जाव, दृश्यता पृ० २४७ पं० ९-११। पं० १२. जाव, दृश्यता पृ० २४७ पं० ११-१३। पं० १४. जाव, दृश्यता पृ० २४ पं० ८, तथा तृतीयपरिशिष्टे अस्य टिप्पनकम्।

पृ० २४९ पं० १४. जाव, दृश्यता पृ० ७६ पं० ३-४।

पृ० २५० पं० ७. जाव, दृश्यता पृ० ६३ पं० १८। पं० १७. जाव, दृश्यता पृ० ५ पं० ८-९। पं० २२. जाव, दृश्यता पृ० १९० पं० ९-१४।

पृ० २५२ पं० १०, ११, १२ जाव, दृश्यता पृ० २५१ पं० १७-पृ० २५२ पं० ३।

पं० १३. जाव, दृश्यतां पृ० २६२ पं० ४-५।

पृ० २५३ पं० १. जाव, दृश्यता पृ० २५२ पं० १४-पृ० २५३ पं० १। पं० ११. जाव, दृश्यता पृ० ७७ पं० १० टि० ७। पं० १३. जाव, दृश्यता पृ० २१८ पं० २ टि० १। पं० १७. जाव, दृश्यता पृ० २५३ पं० १४-१५। पं० १९. जाव, दृश्यता पृ० २५३ पं० १४-१५।

पृ० २५४ पं० ४. जाव, दृश्यता पृ० २५३ पं० ११-१३। पं० ७. जाव, दृश्यता पृ० २५३ पं० १६-१७। पं० ८. जाव, दृश्यता पृ० २५३ पं० १८-१९। पं० ९. जाव, दृश्यता पृ० ४३ पं० ११-१२, पृ० २५४ पं० १६-१७। पं० ११. जाव, दृश्यता पृ० २५३ पं० १८-१९। पं० १३. जाव, दृश्यता पृ० १०० पं० ४-५। पं० १८. जाव, दृश्यता पृ० २५३ पं० १३-१५। पं० १९. जाव, दृश्यता पृ० २५४ पं० १२।

पृ० २५५ पं० ५. जाव, दृश्यता पृ० २७ पं० १३-१४। पं० ७. जाव, अत्र 'जाव' शब्देन 'पाहुड' इति पाठो ग्राह्यो भाति, दृश्यता पृ० २५५ पं० ६। पं० ११. जाव, दृश्यता पृ० ३१ पं० ८। पं० १५. जाव, दृश्यता पृ० ७६ पं० १९।

पृ० २५६ पं० ६. जाव, दृश्यता पृ० ७७ पं० १४। पं० ८. जाव, दृश्यता पृ० ९१ पं० ८। पृ० २५७ पं० ७. जाव, दृश्यता पृ० २५७ पं० ५-६। पं० ८. जाव, दृश्यता पृ० १७ पं० १७. पृ० ११ पं० ६। पं० ११. जाव, दृश्यता पृ० २७ पं० २। पं० १४. जाव, दृश्यता पृ० २४१ पं० १३-१४। पं० १६. जाव, दृश्यता पृ० ४ पं० ४-५। पं० १७. जाव, दृश्यता पृ० ३ पं० ८-पृ० ४ पं० १।

पृ० २५८ पं० ३ जाव, दृश्यता भगवतीमूले २।५।२२-२३। पं० १७, १८. जाव, दृश्यता पृ० २५६ पं० १९।

पृ० २५९ पं० ८. जाव, दृश्यता पृ० २५९ पं० ४। पं० ११, १५. जाव, दृश्यता पृ० २५९ पं० ४।

पृ० २६० पं० १. जाव, दृश्यता पृ० ७४ पं० १९। पं० ३, ४. जाव, दृश्यता पृ० ७४ पं० २३-२४। पं० ९. जाव, दृश्यता पृ० २५९ पं० ४। पं० २०. जाव, दृश्यता पृ० २६० पं० १४-१९।

पृ० २६१ पं० जाव विगोष्ट, दृश्यता पृ० ७५ पं० १७, तथा तृतीयपरिशिष्टे अस्य टिप्पन-कम्। पं० ४. जाव, दृश्यता पृ० २५८ पं० ५-९। पं० ५. जाव, दृश्यता पृ० २५८ पं० ९-पृ० २६० पं० ६। पं० १०. जाव, दृश्यता पृ० ७६ पं० १७-१९। पं० १२, १७. जाव, दृश्यता पृ० २५७ पं० २। पं० १४, १८ जाव, दृश्यता पृ० २५९ पं० ४।

पृ० २६२ पं० १. जाव, दृश्यता पृ० २६१ पं० १७-१८। पं० २. जाव, दृश्यता पृ० ६२ पं० १०। पं० ५. जाव, दृश्यता पृ० २५७ पं० २-३। पं० ६. जाव, दृश्यता पृ० २६१ पं० १७-१८। पं० ११. जाव, दृश्यता पृ० २३ पं० ५-६।

पृ० २६६ पं० ९. जाव, दृश्यता पृ० ११ पं० ६-७। पं० ११. जाव, दृश्यता पृ० ८ टि० १।

पृ० २६७. पं० ६. जाव, दृश्यता पृ० ४५ पं० ५-७। पं० १४. जाव, दृश्यता पृ० २६७ पं० ७-९। पं० १८. जाव, दृश्यता पृ० ३६ पं० ५-१२।

पृ० २६८ पं० २ जाव, दृश्यता पृ० ८३ पं० ३-४। पं० ५. जाव, दृश्यता पृ० ३६ पं० ४-१२।

पृ० २६९ पं० १. जाव, दृश्यता पृ० ३६ पं० ११-१२। पं० १४. जाव, दृश्यता पृ० २६९ पं० ५-७।

पृ० २७० पं० ४ जाव, दृश्यता पृ० २६९ पं० ११ । पं० ६, ११, १२, १७. जाव, दृश्यता पृ० २४ पं० ८, तथा तृतीयपरिशिष्टे अस्य टिप्पनकम् । पं० १५. जाव, दृश्यता पृ० २६९ पं० १४-पृ० २७० पं० २ । पं० १६ जाव, दृश्यता पृ० २७० पं० ३-५ ।

पृ० २७१ पं० १८. जाव, दृश्यता पृ० ४५ पं० ५ ।

पृ० २७२ पं० ८. जाव, दृश्यता पृ० २७ पं० २ । पं० १०. जाव, दृश्यता पृ० २७० पं० ३-९ । पं० २० जाव, दृश्यता पृ० २७२ पं० ७ ।

पृ० २७३ पं० ७. जाव, दृश्यता पृ० ३३ पं० ६-७ । पं० १३ जाव, दृश्यता पृ० २६९ पं० ५-१५ । पं० १५, जाव, दृश्यता पृ० २७० पं० ३-६ । पं० १६. जाव, दृश्यता पृ० २४ पं० ८, तथा तृतीयपरिशिष्टे अस्य टिप्पनकम् ।

पृ० २७४ पं० ५. जाव, दृश्यता पृ० २४१ पं० ८-१२ । पं० ६ जाव, दृश्यता पृ० २४१ पं० ११-१२ । पं० ९ जाव, दृश्यता पृ० २४१ पं० १३-१८ । पं० १०. जाव, दृश्यता पृ० २४१ पं० १८-२१ । पं० ११, १२. जाव, दृश्यता पृ० २४० पं० २१-२३ । पं० १६. जाव, दृश्यता पृ० २४२ पं० ६-पृ० २४४ पं० ७ ।

पृ० २७५ पं० १, ७ जाव, दृश्यता पृ० ७० पं० १२ टि० १८ । पं० ९, १२ जाव, दृश्यता पृ० ७१ पं० २२-२३ ।

पृ० २७६ पं० २. जाव, दृश्यता पृ० ७७ पं० १४ । पं० ११ जाव, दृश्यता पृ० २७६ पं० ८ ।

पृ० २७७ पं० ५. जाव, दृश्यता पृ० ७० पं० १२ टि० १८ । पं० ७. जाव, दृश्यता पृ० २७६ पं० १३-पृ० २७७ पं० २ ।

पृ० २७९ पं० ९ जाव, दृश्यता पृ० ७६ पं० १७-१८ ।

पृ० २८० पं० १. जाव, दृश्यता पृ० १४८ पं० १-३ ।

पृ० २८१ पं० ५ जाव, दृश्यता पृ० १७ पं० ११ ।

पृ० २८२ पं० ९ जाव, दृश्यता पृ० २८० पं० १३-१७ । पं० ११. जाव, दृश्यता पृ०, २७ पं० १३-१४ ।

पृ० २८३ पं० १. जाव, दृश्यता पृ० १०७ पं० १७ पृ० १०८ पं० १ । पं० ९, १३, १५, १६, १८, १९. जाव, दृश्यता पृ० २८० पं० १८-पृ० २८१ पं० ४ । पं० १०. जाव, दृश्यता पृ० २८२ पं० १३-पृ० २८३ पं० ५ ।

पृ० २८४ पं० २, ३, ५, ६. जाव, दृश्यता पृ० २८० पं० १८-पृ० २८१ पं० ४ । पं० १५. जाव, दृश्यता पृ० ३९ पं० १३-पृ० ४० पं० ७ । पं० २०. जाव, दृश्यता पृ० २८४ पं० १०-११ ।

पृ० २८५ पं० १५. जाव, दृश्यता पृ० २८५ पं० १२-१३ । पं० १७. जाव, दृश्यता पृ० २८५ पं० ८-९ ।

पृ० २८६ पं० ८. जाव, दृश्यता पृ० १५० पं० १३ । पं० ११. जाव, दृश्यता पृ० २८५ पं० १८-पृ० २८६ पं० १० । पं० १. जाव, दृश्यता पृ० २३ पं० ५ टि० ६ ।

पृ० २८८ पं० २ जाव, दृश्यता पृ० ११ पं० ६-७ । पं० ३. जाव, दृश्यता पृ० ५-पं० १०-पृ० ६ पं० १, तथा पृ० २८८ पं० २०-२६ ।

पृ० २९१ पं० ३ जाव, दृश्यता पृ० २८९ पं० ४-६ । पं० १० जाव, दृश्यता पृ० २० पं० ४-५ । पं० १५ जाव, दृश्यता पृ० २८४ पं० ९-१२ ।

पृ० २९२ पं० ९. जाव, दृश्यता पृ० २८४ पं० १९-पृ० २८५ पं० ४। पं० ११. जाव,
दृश्यता पृ० २८५ पं० ५-९। पं० १३, १५. जाव, दृश्यता पृ० २८५ पं० १२-१७।
पृ० २९३ पं० २. जाव, दृश्यता पृ० २०९ पं० २-३। पं० ४. जाव, दृश्यता पृ० ५
टि० १।

पृ० २९४ पं० १५. जाव, दृश्यता पृ० २९५ पं० १-२।
पृ० २९५ पं० ५. जाव, दृश्यता पृ० २९५ पं० १-२।
पृ० २९६ पं० १. जाव, दृश्यता पृ० २९४ पं० ११-१२। पं० २. जाव, दृश्यता पृ०
२९४ पं० १३-१४। पं० ४. जाव, दृश्यता पृ० २४२ पं० १। पं० १३. जाव, दृश्यता
पृ० ४ पं० ६-७।

पृ० २९७ पं० ३. जाव, दृश्यता पृ० ८ टि० १। पं० २३. जाव, दृश्यता पृ० २४ पं० ८।
पृ० २९८ पं० १, ४. जाव, दृश्यता पृ० २४ पं० ८।
पृ० २९९ पं० १०, १३. जाव, दृश्यता पृ० २९८ पं० १५। पं० १७. जाव, दृश्यता
पृ० २९९ पं० १३-१७।

पृ० ३०० पं० १४. जाव, दृश्यता पृ० ३६ पं० ९-१०। पं० १८. जाव, दृश्यता
पृ० २९९ पं० २।

पृ० ३०१ पं० १ जाव, दृश्यता पृ० २९८ पं० १५। पं० ३. जाव, दृश्यता पृ०
२८ पं० ११। पं० ७. जाव, दृश्यता पृ० २९९ पं० ४-१२। पं० ९. जाव, दृश्यता पृ०
२९४ पं० १०-१४। पं० १२ जाव, दृश्यता पृ० २९८ पं० १५।

पृ० ३०२ पं० ६ जाव, दृश्यता पृ० ३०२ पं० १-५। पं० १२. जाव, दृश्यता पृ०
२५ पं० ७।

पृ० ३०३ पं० ३. जाव, दृश्यता पृ० ३०२ पं० ३-४। पं० ८. जाव, दृश्यता पृ० २९७
पं० ६-१२। पं० ९ जाव, दृश्यता पृ० २९८ पं० २। पं० ११. जाव, दृश्यता पृ० ३०३
पं० ८-९।

पृ० ३०४ पं० १३. जाव, दृश्यता पृ० ३०४ पं० २-७।
पृ० ३०५ पं० ६. जाव, दृश्यता पृ० ३०४ पं० ८-पृ० ३०५ पं० ३।
पृ० ३०७ पं० २, ३, ११, १४. जाव, दृश्यता पृ० १७५ पं० १७।
पृ० ३०८ पं० ५, ८. जाव, दृश्यता पृ० १७५ पं० १७।
पृ० ३०९ पं० ९. जाव, दृश्यता पृ० ३०९ पं० ७-८।
पृ० ३१० पं० १ जाव, दृश्यता पृ० ३०९ पं० १२-१५।
पृ० ३१२ पं० १५. जाव, दृश्यता पृ० ३१२ पं० १२-१३। पं० २०. जाव, दृश्यता पृ०
३०९ पं० ७-८।

पृ० ३१३ पं० ४. जाव, दृश्यता पृ० ३०४ पं० १-२। पं० ६. जाव, दृश्यता पृ० ४
पं० ६-७।

पृ० ३१४ पं० ३, ७ जाव, दृश्यता पृ० ३११ पं० २। पं० ८, १० जाव, दृश्यता
पृ० ३१४ पं० ४-५। पं० ११. जाव, दृश्यता पृ० ३१४ पं० ५-६। पं० १६ जाव, दृश्यता
पृ० ३०४ पं० १-२।

पृ० ३१५ पं० १४. जाव, दृश्यता पृ० ३१३ पं० ८ पृ० ३१४ पं० १४। पं० १५. जाव,
दृश्यता पृ० ३१४ पं० ४-पृ० ३१५ पं० २।

पृ० ३१६ पं० ८. जाव, दृश्यता पृ० ३१६ पं० ३-४। पं० १२. जाव, दृश्यता पृ० ३०१ पं० ३। पं० १५. जाव, दृश्यता पृ० १७ पं० ११-१२।

पृ० ३१७ पं० २. जाव, दृश्यता पृ० ३४ पं० ९-११। पं० ११. जाव, दृश्यता पृ० ४५ पं० ११। पं० १४. जाव, दृश्यता पृ० ४४ पं० ११-१४। पं० १६. जाव पञ्च^०, दृश्यता पृ० ५५ पं० ११। पं० १६. जाव भवि^०, दृश्यता पृ० ५५ पं० ११।

पृ० ३१८ पं० १ जाव, दृश्यता पृ० ४८ पं० २२-पृ० ४९ पं० १५। पं० ५. जाव, दृश्यता पृ० ५३ पं० १-पृ० ५५ पं० २। पं० ८. जाव, दृश्यता पृ० ५६ पं० ६-२०। पं० १०. जाव, दृश्यता पृ० ५५ पं० २-पृ० ५६ पं० २०। पं० १९. जाव, दृश्यता पृ० ३१८ पं० १६-१७।

पृ० ३१९ पं० १. जाव, दृश्यता पृ० ४ पं० २-२। पं० ५. जाव, दृश्यता पृ० ३१९ पं० २। पं० ८. जाव, दृश्यता पृ० ४ पं० ३-४। पं० ९. जाव, दृश्यता पृ० ४ पं० ४-५। पं० ११. जाव, दृश्यता भगवतीमूत्रे २।५।२२-२४। पं० १८. जाव, दृश्यता पृ० ३१९ पं० १२-१४।

पृ० ३२० पं० ३. जाव, दृश्यता पृ० ७४ पं० १५-पृ० ७५ पं० ६। पं० ६. जाव, दृश्यता “तए ण से दढपइण्णे केवली वहुइ वासाइ केवलिपरियाग पाउणिहिहि, केवलिपरियागं पाउणिता मासियाए सलेहणाए अप्पाण झुसित्ता सट्ठिं भत्ताइं अणसणाए छेएत्ता जस्सट्ठाए कीरइ णग्गामावे मुडभावे अण्हाणए उच्चावया गामकंठका वावीस परीसहोवसग्गा अहियासिज्जति तमट्ठमारा-हिन्ता चरिमेहिं उस्सासणिस्सासेहिं सिज्झिहिहि ।” इति पाठ औपपातिकसूत्रे। पं० ७ जाव, दृश्यता पृ० १२२ पं० २०-२१।

पं० १२, जाव महा^० दृश्यता पृ० ७६ पं० १७-१८। पं० १३. जावत, दृश्यता पृ० ७६ पं० १८-१९।

पृ० ३२१ पं० ५. जाव, दृश्यता पृ० ७७ पं० १४। पं० ७ जाव, दृश्यता पृ० १५२ पं० ६-पृ० १५४ पं० ५। पं० १३, १५, १८. जाव, दृश्यता पृ० २४ पं० ८, तथा तृतीय-परिशिष्टे इत्यस्य टिप्पनकम्।

पृ० ३२२ पं० ८ जाव, दृश्यता पृ० ३२२ पं० ५-१।

पृ० ३२४ पं० ९. जाव, दृश्यता पृ० ३२४ पं० ५। पं० १५. जाव, दृश्यता पृ० १६१ पं० १०-११।

पृ० ३२५ पं० २. जाव बह्ये, दृश्यता पृ० ३२३ पं० १३-१४। पं० २. जाव जणे^०, दृश्यता पृ० ३२२ पं० १४ टि० १५। पं० १३. जाव, दृश्यता पृ० ३२७ पं० ५-६। पं० १४. जाव, दृश्यता पृ० २२७ पं० ६-७।

पृ० ३२६ पं० १. जाव, दृश्यता ३२५ पं० १५ टि० २१। पं० ५. जाव दृश्यता पृ० २९ पं० ११। पं० ६ जाव, दृश्यता पृ० ३२५ पं० १२। पं० ९. जाव, दृश्यता पृ० १५२ पं० १६-१७।

पृ० ३२७ पं० १ जाव, दृश्यता पृ० ३३५ पं० ११। पं० ४. जाव, दृश्यता पृ० ३२६ पं० १३। पं० ६, जाव, दृश्यता पृ० २२७ पं० ६-७। पं० ११, २०. जाव, दृश्यता पृ० ३२७ पं० २-३। पं० १३. जाव, दृश्यता पृ० ३२६ पं० २-३। पं० १६. जाव, दृश्यता पृ० ३२७ पं० २-३।

पृ० ३२८ पं० ३ जाव, दृश्यता पृ० ३२८ पं० २। पं० १२ जाव, दृश्यता पृ० ३२८ पं० २-३। पं० १९. जाव, दृश्यता पृ० २५ पं० ७।

पृ० ३२९ पं० १०. जाव, दृश्यता पृ० ३२९ पं० ६-८। पं० १३. जाव, दृश्यता पृ० ३२८ पं० २। पं० १४, १५. जाव, दृश्यता पृ० १०० पं० ६-८।

पृ० ३३३ पं० ५. जाव, दृश्यता पृ० ७६ पं० २०।

पृ० ३३५ पं० १०. जाव, दृश्यता पृ० ३३४ पं० १५-१८। पं० १२. जाव, दृश्यता पृ० ३३५ पं० २-३।

पृ० ३३९ पं० ५. जाव, दृश्यता पृ० २०९ पं० १२-१३। पं० ९. जाव, दृश्यता पृ० २। पं० १३. जाव, दृश्यता पृ० ३३८ पं० १-४।

पृ० ३४० पं० ७. जाव, दृश्यता पृ० ७ पं० ७ टि० ८। पं० ८, जाव, दृश्यता पृ० ४० पं० १४।

पृ० ३४१ पं० ५. जाव, दृश्यता पृ० ३४० पं० १२-१४।

पृ० ३४२ पं० ५. जाव, दृश्यता पृ० ३४१ पं० १७-१८। पं० १०. जाव, दृश्यता पृ० ८६ पं० ५ टि० ८। पं० १३, १४. जाव, दृश्यता पृ० १७५ पं० १७-१८।

पृ० ३४४ पं० २. जाव, दृश्यता पृ० १०० पं० ७-८।

पृ० ३४५ पं० १४. जाव, दृश्यता पृ० ३४५ पं० ६-८।

पृ० ३४६ पं० २. जाव, दृश्यता पृ० ३४५ पं० ५-८। पं० ५. जाव, दृश्यता पृ० ८५ पं० ४।

पृ० ३४७ पं० ८. जाव, दृश्यता पृ० ४६ पं० ९-११। पं० ११. जाव, दृश्यता पृ० ३५४ पं० ९-१२।

पृ० ३४८ पं० ७. जाव, दृश्यता पृ० १०७ पं० ४-६। पं० १६. जाव, दृश्यता पृ० १२२ पं० १९-२१।

पृ० ३४९ पं० ३. जाव, दृश्यता पृ० ४ पं० ६-७। पं० ८. जाव, दृश्यता पृ० ११ पं० ६-७। पं० १०. जाव, दृश्यता पृ० ४४ पं० १२-१४। पं० १२. जाव, दृश्यता पृ० ५७ पं० १४। पं० १३. जाव, दृश्यता पृ० २६ पं० १। पं० १४. जाव, दृश्यता पृ० २५ पं० १८-पृ० २६ पं० १।

पृ० ३५० पं० १४. जाव, दृश्यता पृ० १२५ पं० ११-पृ० १२६ पं० ३। पं० १५. जाव, दृश्यता पृ० १२६ पं० ४-९।

पृ० ३५१ पं० ६. जाव पञ्च°, अत्र 'जाव' शब्देन "विच्छुद्धता, विगोवहता, दाण दायारेहिं परिभाइता, दाण दाइयाण परिभाइता।" इति पथुषणाकल्पसूत्रे भगवन्महावीरप्रव्रज्या-धिकारे भणितः पाठः ग्राह्यो भाति। पं० ७. जाव, दृश्यता पृ० ७ पं० १३-१४। पं० ७. जाव अज्झो°, दृश्यता पृ० २३२ पं० ९। पं० ८. जाव, दृश्यता पृ० ३५१ पं० ५-७। पं० ८. जाव, दृश्यता पृ० २० पं० १५-१८। पं० १३. जाव, दृश्यता पृ० २६ पं० १। पं० १७, २०. जाव, दृश्यता पृ० २४ पं० ८।

पृ० ३५२ पं० ३. जाव, दृश्यता पृ० २४ पं० ८। पं० ५. जाव, दृश्यता पृ० ३५२ पं० २। पं० ७. जाव, दृश्यता पृ० २० पं० १५-१८। पं० ११. जाव, दृश्यता पृ० ४९ पं० १०।

पृ० ३५३ पं० ४. जाव, दृश्यता पृ० ६२ पं० १४-१५ टि० २०। पं० ६. जाव, दृश्यता पृ० २३२ पं० ९। पं० ९. जाव, दृश्यता पृ० २६ पं० १। पं० १३. जाव, दृश्यता भगवत्ती-सूत्रे २।५।२२-२३।

पृ० ३५४ पं० १. जाव, दृश्यता पृ० ११ पं० ६-७। पं० २. जाव, दृश्यता पृ० ७४ पं० ९। पं० ४. जाव मि°, दृश्यता पृ० ७४ पं० २३-पृ० ७५ पं० १। पं० ४. जाव आलो°, दृश्यता पृ० ७५ पं० १-पृ० ७६ पं० १४। पं० ५. जाव, दृश्यता पृ० ७६ पं० १८-१९।

प० ७ जाव, दृश्यता पृ० १०० प० ४-५ । प० ८. जाव, दृश्यता पृ० ३२९ प० १३-१४ ।
प० १२ जाव, दृश्यता पृ० ९१ प० १२-१३ । प० १४, १६ जाव, दृश्यता पृ० ५ पं० १०-
पृ० ६ प० १ ।

पृ० ३५५ प० ४. जाव, दृश्यता पृ० ३ प० ३-पृ० ४ प० १ । प० ७ जाव, दृश्यता
पृ० ४ प० ४-५ । प० १०, १२, १३ जाव, दृश्यता पृ० ५ प० १०-पृ० ६ पं० १ ।

पृ० ३५६ प० १, २, ४, ५ जाव, दृश्यता पृ० ५ प० १० पृ० ६ प० १ । प० ७.
जाव, दृश्यताम् औपपातिकसूत्रे चम्पानगर्या भगवन्महावीरस्वामिसमवसरणाधिकारे । प० १३.
दृश्यता पृ० १८३ प० १० ।

पृ० ३५७ प० ३. जाव, दृश्यता पृ० २७ प० ५ । प० ४ जाव, दृश्यता पृ० ४३ प० ३-५ ।

पं० ७, ८, ९, १५ जाव, दृश्यता राजप्रश्नीयसूत्रे सूरियामदेवताप्रकरणे । प० १८. जाव,
दृश्यता पृ० ७७ प० १४, तथा तृतीयपरिशिष्टे द्रव्यस्य टिप्पनकम् । प० १९. जाव,
पृ० ८ टि० १ ।

पृ० ३५८ प० ५, ८ जाव, दृश्यताम् औपपातिकसूत्रे भगवतो महावीरस्य चम्पानगर्या
पूर्णभद्रचैत्ये समवसरणाधिकारे । प० ६, ११, १९ जाव, दृश्यता पृ० १० प० ६-७ । प० ७.
जाव, दृश्यता पृ० ११ प० ६-७ ।

पृ० ३५९ प० १ जाव, दृश्यता पृ० ४३ प० ११-१५ । प० ३ जाव, दृश्यता पृ० ४३
प० १५-१६ । प० ५ जाव, दृश्यता पृ० १० प० ६-७ । प० १८. जाव, दृश्यता पृ० ३६
प० ६-१२ । प० २१ जाव, दृश्यता पृ० ३३ प० ३-४ ।

पृ० ३६० प० ४. जाव, दृश्यता पृ० ४५ प० ५-७ । पं० ६ जाव, दृश्यता पृ० ५५ प०
१२ । प० १५ जाव, दृश्यता पृ० ७० प० ७-पृ० ७१ प० १३ । पं० १६. जाव, दृश्यता
पृ० ७० प० १२ टि० १८ ।

पृ० ३६१ प० ७, १९ जाव, दृश्यता पृ० ३६१ प० १-४ । प० ८. जाव, दृश्यता पृ०
२७७ प० ८ टि० ८ । प० १४ जाव वारि^०, दृश्यता पृ० २७८ प० ३-४ टि० ६ । प० १४
जाव ससु^०, दृश्यता पृ० २७ प० ५ ।

पृ० ३६२ प० १०. जाव, दृश्यता पृ० ४९ प० १४, तथा तृतीयपरिशिष्टे अस्य टिप्पनकम् ।
प० १६, १८, २० जाव, दृश्यता पृ० ५ प० १० पृ० ६ प० १ टि० २ ।

पृ० ३६३ प० २. जाव, दृश्यताम् औपपातिकसूत्रे चम्पानगर्या भगवन्महावीरसमवसरणा-
धिकारे । पं० १०, १४. जाव, दृश्यता पृ० ३५८ प० ३-पृ० ३६२ प० १५ । प० १८. जाव
दृश्यता पृ० ५ पं० १०-पृ० ६ प० १ टि० २ ।

पृ० ३६४ पं० १, २, ४, १७, २० जाव, दृश्यता पृ० ५ प० १०-पृ० ६ प० १ टि० २ ।
प० ७. जाव, दृश्यताम् औपपातिकसूत्रे चम्पानगर्या भगवन्महावीरसमवसरणाधिकारे । पं० ९.
जाव, दृश्यता पृ० ३५६ प० ९-पृ० ३५७ पं० ९ ।

पृ० ३६५ प० २, १६ जाव, दृश्यताम् औपपातिकसूत्रे चम्पानगर्या भगवन्महावीरसम-
वसरणाधिकारे । पं० ४. जाव, दृश्यता पृ० ३५६ प० ९-पृ० ३५७ प० ९ । प० १३ जाव,
दृश्यता पृ० ५ प० १०-पृ० ६ प० १ टि० २ ।

पृ० ३६६ प० ५. जाव, दृश्यता वृहत्सग्रहणीप्रकरणे—

“असुरा नाग सुग्रा, विज्जु अग्गी य दीव उदही अ ।

दिशि पवण थणिय दसविह, भणवइ तेसु दु दु इदा ॥

चमरे बली अ घरणे भूयाणदे य वेणुदेवे य ।
 तत्तो य वेणुदाली, हरिकते हरिस्सहे चेव ॥
 अगिसिह अगिमाणव पुन्न विसिहे तहेव जलकते ।
 जलपह तह अमिअगइमियवाहण दाहिणुत्तरओ ॥
 वेलंवे य पमंजण, घोस महाघोस एसिमन्नयरो ।
 जलुदीवं छत्त, मेरु दंड पहु काउ ॥” ॥ १९-२२ ॥

एतद्वाथानुसारेण ‘वेणुदालिस्स हरिस्सहस्स अगिमाणवस्स विसिट्ठस्स जलपहस्स अमियवाहणस्स पमंजणस्स इति पाठोऽत्र ‘जाव’शब्देन ग्राह्यो भाति ॥

पं० ७, जाव, दृश्यता पृ० ५ पं० १०-पृ० ६ पं० १ टि० २ । पं० १८. जाव, दृश्यताम् औपपातिकसूत्रे चम्पानगर्यो भगवन्महावीरसमवसरणाधिकारे ।

पृ० ३६७ पं० १३. जाव, दृश्यता पृ० ५ पं० १०-पृ० ६ पं० १ टि० २ । पं० १६. जाव, दृश्यताम् औपपातिकसूत्रे चम्पानगर्यो भगवन्महावीरसमवसरणाधिकारे ।

पृ० ३६८ पं० ४, १५. जाव, दृश्यता पृ० ५ पं० १०-पृ० ६ पं० १ टि० २ । पं० १८. जाव, दृश्यताम् औपपातिकसूत्रे चम्पानगर्यो भगवन्महावीरसमवसरणाधिकारे ।

पृ० ३६९ पं० ७. जाव, दृश्यता पृ० ५ पं० १०-पृ० ६ पं० १ टि० २ । पं० १२. जाव, दृश्यताम् औपपातिकसूत्रे चम्पानगर्यो भगवन्महावीरसमवसरणाधिकारे ।

पृ० ३७० पं० ४. जाव, दृश्यता पृ० ५ पं० १०-पृ० ६ पं० १ टि० २ ।

पञ्चमं परिशिष्टम्

उपनयगाथाः

[इदमत्रावधेयम्—प्रथमश्रुतस्कन्वस्य एकोनविंशतिसङ्ख्येषु शातेषु बहूनां शातानामुपनयः तत्तदध्ययनान्ते सामान्यरूपेण दर्शित एव, तथापि आचार्यश्रीभूभयदेवसूरिभिः सर्वेषामप्यध्ययनानां विशेषरूपेण उपनयः तत्तदध्ययनान्ते टीकायां गाथाभिर्दर्शितः। क्वचिद्वस्तलिखितादग्रे सूत्रपुस्तके [छा १ मध्ये] केषाञ्चिदध्ययनानामन्ते एताः काश्चिदुपनयगाथाः सूत्रेण सह दृश्यन्ते तथापि ता न सूत्ररूपाः, किन्तु टीकायां एव केनचित् सूत्रपुस्तके सूत्रेण सह लिखिताः। एताश्च गाथाः टीकाकृद्भिः कुत उद्धृत्येहोपन्यस्ता इति न सम्यग् ज्ञायतेऽस्माभिः। यथा ता गाथाटीकायां दृश्यन्ते तथा अस्मिन् परिशिष्टे पातनिकया सह उपन्यस्यन्ते। आदौ निर्दिष्टोऽङ्कः अध्ययनसंख्या-द्योतक इति ध्येयम्]

१. इह गाथा—

“महुरेहिं निउणेहिं वयणेहिं चोययति आयरिया ।
सीसे कहिंवि खळिए जह मेहमुणि महावीरो ॥ १ ॥”

२. पठ्यते च—

“सिवसाहणेसु आहारविरहिओ ज न बटए देहो ।
तम्हा धणो एव विजयं साहू तं तेण पोसेजा ॥ १ ॥”

३. भवन्ति चात्र गाथाः —

“जिणवरभासियभावेसु भावसच्चेसु भावओ महम ।
नो कुज्जा संदेह संदेहोऽणत्थहेउ त्ति ॥ १ ॥
निस्संदेहत्त पुण गुणहेउ त त तओ तय कज्ज ।
एत्थ दो सिट्ठिसुया अंडयगाही उदाहरण ॥ २ ॥”

तथा—

“कथं य महदुब्बलेण तन्निहायस्सियविरहओ वा वि ।
नेयगाहणत्तणेण नाणावरणोदएण च ॥ १ ॥
हेउदाहरणासंभवे य सह सुट्ठु ज न दुज्झिज्जा ।
सच्चत्तुमयमवित्तह तहा वि इह चित्तए महम ॥ २ ॥
अणुवकयराणुग्गहपरायणा ज जिणा जगप्पवरा ।
जिय ण्णदोसमोहा य ण्णहावाइणो तेण ॥ ३ ॥”

४ इह गाथा—

“विसयेसु इदियाइ रुभता रागदोसनिम्मुक्का ।
पावंति निन्नुइसुह कुम्मु व्व मयगदहसोक्ख ॥ १ ॥
अवरे उ अणत्थपरपराओ पावेंति पापकम्मवसा ।
संसारसागरगया गोमाउगसियकुम्मु व्व ॥ २ ॥”

५ इह गाथा—

“सिद्धिलकयसंजमकज्जा वि होइउ उज्जमंति जह पच्छा ।
संवेगाओ तो सेलउ व्व अराहया होति ॥ १ ॥”

६ इह गाथा—

“जह मिउलेवालित्तं गुरुय तुवं संहो वयइ एव ।
आसवकयकम्मगुरू जीवा वच्चति अहरगइ ॥
तं चेव तन्विमुक्क जलोवरिं ठाठ जायलहुभाव ।
जह तह कम्मविमुक्का लोयगपइद्विया होति ॥ २ ॥”

७ अस्य च शातस्यैवं विशेषेणोपनयन निगदन्ति, यथा—

“जह सेट्टी तह गुरुणो जह णाइजणो तहा समणसघो ।
जह वहुया तह भव्वा जह सालिकणा तह वयाइ ॥ १ ॥
जह सा उज्झियनामा उज्झियसाली जहत्थममिहाणा ।
पेसणगारित्तेण असखदुक्खववणी जाया ॥ २ ॥
तह भव्वो जो कोई संघयसक्ख गुरुविदिन्नाइ ।
पडिवज्जितं समुज्झइ महव्वयाइ महामोहा ॥ ३ ॥
सो इह चेव भवंमी जणाण धिक्कारभायण होइ ।
परलोए उ दुहत्तो नाणाजोणीसु सचरइ ॥ ४ ॥”
उक्तं च—“धम्माओ भट्ट” वृत्तम्, “इहेवइहम्मो” वृत्तम् ।
“जह वा मा भोगवती जहत्थनामोवभुत्तमालिकणा ।
पेसणविसेसकारित्तणेण पत्ता दुह चेव ॥ ५ ॥
तह जो महव्वयाइ उवभुजइ जीविय त्ति पालितो ।
आहाराइसु सत्तो चत्तो सिवसाहणिच्छाए ॥ ६ ॥
सो एत्थ जहिच्छाए पावइ आहारमाइ लिंगि त्ति ।
विउसाण नाइपुजो परलोयम्मी दुही चेव ॥ ७ ॥
जह वा रक्खियवहुया रक्खियसालीकणा जहत्थक्खा ।
परिजणमण्णा जाया भोगसुहाइ च संपत्ता ॥ ८ ॥
तह जो जीवो सम्म पडिवज्जित्ता महव्वए पच ।
पालेइ निरइयारे पमायलेसं पि वज्जेतो ॥ ९ ॥
सो अप्पहिण्णकरइ इहलोयम्मि वि विज्जहिं पणयपओ ।
एगतसुही जायइ परमि मोक्खं पि पावेइ ॥ १० ॥

जह रोहिणी उ सुण्हा रोवियवाली जहयमभिहाणा ।
 उद्धिता सालिकणे पत्ता मयस्य मामित्त ॥ ११ ॥
 तह जो भव्यो पाविय घयाह पाण्डे अण्णया मम्म ।
 अणेमि वि भव्याण देह अणेमि हियहेउ ॥ १२ ॥
 सो हह संवपहाणो जुगप्पहाणे त्ति लहह संवहं ।
 अप्पपरेसिं कल्लाणकारभो गोयमपत्त प्य ॥ १३ ॥
 तित्थस्स पुट्टिकारी अवरोणणो पुनिथिगह्णेण ।
 विउयनरसेवियकमो कमेण विद्धि पि पावेह ॥ १४ ॥” त्ति ।

८ इह च यद्यपि दृष्टान्त-दार्ष्टान्तिकयोजना मूलेण न दर्शिता, तथापि द्रष्टव्या, अन्यथा शङ्कान्ता-
 नुपपत्तेः । सा च किञ्चिदम्—

“उत्तातवसजमयभो पणित्ठकल्लमाहगस्य पि जियम्म ।
 धम्मविमण पि सुत्तमा पि होह माया अण्णयाय ॥ १ ॥”

९. इह विशेषोपनयमेव वर्णयन्ति व्याख्यातारः—

“जह स्यणदीवन्तेरी तह एत्थ अवरिउं महासाया ।
 जह लाहत्थी घणिया तह सुहकामा हह जीवा ॥ १ ॥
 जह तेहिं भीण्हिं दिट्ठो आघायमट्ठे पुरिमो ।
 ससारदुक्खसमीया पाम्मि ताएव धम्मकह ॥ २ ॥
 जह तेण तेमि कहिया देरी दुक्खाण कारण घोए ।
 तत्तो चिय निथारो सेल्लजग्गभो मत्तत्तो ॥ ३ ॥
 तह धम्मकहा भव्याण साहण दिट्ठअविरह्महाओ ।
 सयल्लदुहहेउभूया विमयाविरट्ठ त्ति जीवाण ॥ ४ ॥
 सत्ताण दुहत्ताण मरण चरण जिणिइपत्तत्त ।
 आणदरूवनिच्चाणयाहण तह य देसेह ॥ ५ ॥
 जह तेमि तरियव्वो रहममुद्दं तहेउ मयारो ।
 जह तेमि मणिह्ममण निच्चाणममो तहा एत्थ ॥ ६ ॥
 जह भेल्लापट्ठाओ भट्ठो देवीए मोहियमहेओ ।
 मावयमहस्सपट्ठरमि मायरे पाविओ निहणं ॥ ७ ॥
 तह अविरहेण नट्ठिओ चरणवुओ दुक्खसाययाहणे ।
 निवड्ड अम्मास्समास्समायरे दास्समरूप्ते ॥ ८ ॥
 जह देवीए अक्खोहो पत्तो सट्ठाणजीवियसुहाह ।
 तह चरणट्ठिओ साह अक्खोहो जाह निच्चाण ॥ ९ ॥”

१०. विशेषयोजना पुनरेवम्—

“जह चदो तह माहू राहुवरोहो जहा तह पमाओ ।
 वण्णाह्मगुणगणो जह तहा समाहं समणधम्मो ॥ १ ॥
 पुण्णो वि पइदिण जह दायतो सव्वहा समी नस्से ।
 तह पुण्णचरित्तो वि हु कुमीलस्ससग्गिमाईहि ॥ २ ॥

जणियपमाओ साहू हायतो पइदिणं खमाईहिं ।
जायइ नट्टचरित्तो तत्तो दुक्खाइ पावेइ ॥ ३ ॥”

तथा—

“हीगुणो वि हु होउ सुहगुरुजोगाइजणियसवेगो ।
पुण्णमरूवो जायइ विवड्डमाणो ससहरो व्व ॥ ४ ॥”

११ इह पुनर्विशेषयोजनामेवं वर्णयन्ति—

“जह दावदीवतरुणो एव साहू जहेह दीविच्चा ।
वाया तह ममणाइयसपक्खवयणाइ दुमहाइं ॥ १ ॥
जह सामुहयवाया तहऽण्णत्तिथाइ कडुयवयणाइ ।
कुसुमाइसपया जह सिवमग्गाराहणा तह उ ॥ २ ॥
जह कुसुमाडविणासो मिवमग्गविराहणा तहा नेया ।
जह दीववायुजोगे बहु इड्ढी ईमि य अणिड्ढी ॥ ३ ॥
तह साहम्मियवयणाण सहणमाराहणा भवे बहुया ।
इयरानममहणे पुण मिवमग्गविराहणा ओवा ॥ ४ ॥
जह जलहिवायजोगे थेविड्ढी बहुयरा अणिड्ढीओ ।
तह परपक्खकखमणे आराहणमीनि बहु इयर ॥ ५ ॥
जह उभयवाउविरहे सव्वा तरुसपया विणट्ट त्ति ।
अनिमित्तोभयमच्छरूवेण विराहणा तह य ॥ ६ ॥
जह उभयवायुजोगे सव्वममिड्ढी वणस्य सजाया ।
तह उभयवयणसहणे सिवमग्गाराहणा पुण्णा ॥ ७ ॥
ता पुण्णसमणधम्माराहणचित्तो सया महान्तो ।
सव्वेण वि कीरंत सहेज्ज सव्व पि पडिकूल ॥ ८ ॥”

१२. इहाव्ययने यत्रपि सूत्रेणोपनयो न दर्शितः, तथाप्येवं द्रष्टव्यः—

“मिच्छत्तमोहियमणा पावपत्ता वि पाणिणो विगुणा ।
फरिहोदगं वा गुणिणो हन्ति वरगुरुपसायाओ ॥”

१३. इह यत्रपि सूत्रे उपनयो नोक्तः, तथाप्येवं द्रष्टव्यः—

“सपन्नगुणो वि जिओ सुमाहुसंसग्गिवजिओ पाय ।
पावइ गुणपरिहाणिं दद्वुरजीवो व्व मणियारो ॥”

१४. इह च यत्रपि सूत्रे उपनयो नोक्तः, तथाप्येवं द्रष्टव्यः—

“जाव न दुक्ख पत्ता माणव्वमस न पाणिणो पायं ।
ताव न धम्म गेण्हति भावओ तेयलीसुउ व्व ॥ १ ॥”

१५. इहोपनयः सूत्राभिहित एव, विशेषतः पुनरेव त प्रतिपादयन्ति

“चपा इव मणुयगती वणो व्व भयव जिणो दयेक्खसो ।
अहिच्छत्तानयरिसमं इह निव्वाण मुणेयव्व ॥ १ ॥

घोसण्या इव तित्थकरस्स सिवमग्गदेसणमणव ।
 चरगाइणो न्व एत्थ सिवसुहकामा जिया बहवो ॥ २ ॥
 नदिक्कलाह व इह पिवसुहपडिवण्णगाण विसया उ ।
 तन्भवक्खणाओ मरण जह तह विसएहिं संसारो ॥ ३ ॥
 तन्वज्जणेण जह इट्ठपुरगमो विसयवज्जणेण तहा ।
 परमाणंदनिवंधण सिवपुरगमण मुणेयव्व ॥ ४ ॥”

१६. इहापि सूत्रे उपनयो न दृश्यते, एव चासौ द्रष्टव्यः—

“सुवहू वि तवकिलेसो नियाणदोसेण दूसिओ सतो ।
 न सिवाय दोवत्तीए जह किल सुकुमालियाजग्गे ॥ १ ॥”
 अथवा “अमणुजमभत्तीए पत्ते दाण भवे अणत्थाय ।
 जह कहुयतुवदाण नागत्तिरिभवम्मि दोवहेए ॥ २ ॥”

१७. इह विशेषोपनयमेवमाचक्षते—

“जह सो कालियदीवो अणुवमसोकप्पो तहेह जइधम्मो ।
 जह आसा तह साहू वणियव्वऽणुकूलकारिजणा ॥ १ ॥
 जह सदाइ अगिद्धा पत्ता नो पासवधण आसा ।
 तह विसएसु अगिद्धा वज्झति न कम्मणा साहू ॥ २ ॥
 जह सच्छद्विहारो आसाण तह इह वरमुणीणं ।
 जरमरणाईवज्जिय सायत्ताणदनिव्वाणं ॥ ३ ॥
 जह सदाइसु गिद्धा बद्धा आसा तहेह विसयरया ।
 पावेत्ति कम्मवंध परमासुहकारणं घोरे ॥ ४ ॥
 जह ते कालियदीवा णीया अन्नत्थ दुहगणं पत्ता ।
 तह धम्मपरिन्मट्ठा अधम्मपत्ता इह जीवा ॥ ५ ॥
 पावेत्ति कम्मनरवद्धवसया ससारवाहियालीए ।
 आमप्पमद्वएहिं व नेरइयाईहि दुक्कसाइं ॥ ६ ॥” ति ।

१८. इह चैव विशेषोपनयः—

“जह सो चिलाइपुत्तो सुसुमगिद्धो अकज्जपडियद्धो ।
 धणपारद्धो पत्तो महाडविं वसणसयकलिय ॥ १ ॥
 तह जीवो विसयसुहे लुद्धो काऊण पावकिरियाओ ।
 कम्मवसेण पावइ भवाडवीए महादुक्ख ॥ २ ॥
 धणसेट्ठी विव गुरुणो पुत्ता इव साहवो भवो अडवी ।
 सुयमसमिवाहारो रायगिहं इह सिव नेय ॥ ३ ॥
 जह अडविनयरनित्थरणपावणत्थ तएहिं सुयमस ।
 भुत्त तहेह साहू गुरुण आणाए आहार ॥ ४ ॥
 भवलत्तणसिवपावणहेउ भुजति न उण गेहीए ।
 वण-वल-रुवहेउ च भावियप्पा महासत्ता ॥ ५ ॥”

१९. नवरमुपनयविशेषोऽयम्—

“वाससहस्रं पि जई काऊण संजमं सुविउल पि ।

अंते किलिट्टभावो न विसुज्झइ कंडरीउ च्च ॥ १ ॥”

तथा “अप्पेण त्रि कालेणं केइ जहागहियसीलसामण्णा ।

साहेति निययकज्ज पुंडरियमहारिमि च्च जहा ॥ २ ॥”

पष्ठं परिशिष्टम्

कतिपयानि विशिष्टानि टिप्पणानि

पृ० १ प० ५, पृ० २ प० ६, ९ हे १ आदर्श एव सं २ आदर्शः, हे १ इत्यतः सं २ आदर्शः पृथग् नास्ति, अतो हे १ इति लिखित्वा यत्र यत्र सं २ इति लिखितं भवेत् तत्र तत्र सं २ इत्यस्य अनावश्यकत्वात् तद् निष्कासनीयम्। अन्यत्रापि यत्र केवलं सं २ इति लिखितं भवेत् तत्र तत्स्थाने हे १ इति मन्तव्यम्।

पृ० ११ प० ४ गिरार्हि इत्यस्य स्थाने म १ ला २ जे २ मध्ये चग्गूर्हि इति पाठः, स च समीचीनतरो भाति, दृश्यता चतुर्थे परिशिष्टे पृ० २४६ प० १ इत्यस्य टिप्पणे पृ० ५५० प० २३।

पृ० ३० प० २३. ओवयति २ दिव्वं इति ग १, २, जे २ मध्ये पाठः ओवयति ओ २ दिव्वं भा० लो० हे ४ सं १ शी० ला २ मध्ये पाठः। ओवयति ओ दिव्वं इति हे १, ३ जे १ ला १ मध्ये पाठः। ओवयति दिव्वं इति ली० हे २ ग ३ मध्ये पाठः। एव च लीं प्रत्यनुसारेण ओवयति दिव्वरूपधारी। तते ण से देवे अंतलिम्पु इति पाठः। गं १ हे १ प्रभृतिप्रतिपाठानुसारेण 'ओवयति, ओवइत्ता दिव्वरूपधारी तते णं मे देवे अंतलिम्पुपडिवन्ने अभय कुमार एव वयामी' इति पाठोऽत्र विवक्षितो भाति। ली० प्रभृतिप्रतिपाठानुसारेण तु 'ओवयति दिव्वरूपधारी। तते ण से देवे अंतलिम्पुपडिवन्ने अभय कुमार एव वयामी' इति पाठोऽत्र भवति॥

पृ० ३० प० २४ 'अत्र हे १ प्रभृति 'अथवा' अय पाठो निष्कासनीयः।

पृ० ३३ प० ३. ईदशेषु स्थलेषु महताभट्टं इति पाठः सर्वत्र मन्तव्यः। "महयाभट्ट-चङ्गरवदपरिक्लिप्तं च महामठानां यच्चटकरप्रधानं विच्छेदप्रधानं वृन्दं तेन सपरिक्षिमा" इति आ. श्री अभयदेवसूत्रिविरचिताया ज्ञाताधर्मकथाटीकायाम्॥

पृ० ३३ प० १५. जाव रघिण। अत्र 'जाव रवेण' इति शुद्धः पाठः। अत्र जावशब्देन ग्राह्यः पाठः पृ० २३ प० ५ टि० ६ इत्यत्र द्रष्टव्यः॥

पृ० ४२ प० १२ अत्र महयाभट्टं इति शुद्धः पाठः। "महया इत्यादि महद् यद् भट्टानां चटकरवृन्दं विस्तारवत्समूहः, तल्लक्षणो यः परिवारः तेन संपरिवृतो यः स तथा"—इति ज्ञाताधर्मकथाटीकायाम्।

पृ० ५७ पं० २. पुच्चावरणहं । अत्र 'पच्चावरणहकालसमयनि' इत्येव शुद्धः पाठः, अयं च लो० ला २ हे २, ३ जे २ ली० भा० प्रतिपु विद्यत एव। "प्रत्यपराहकालसमयो विकालः" इति ज्ञाताधर्मकथाटीकायाम्॥

पृ० ६३ प० १. अत्र 'दाहिणद्धुभरहे' इति शुद्धः पाठः।

पृ० ८३ पं० १०. विहरित्तए। अत्र 'विणित्तए' इति पाठः शोभनः प्रतीयते, किन्तु कचिदप्यादर्शे स न दृश्यते, अतः पृ० ८२ पं० १६ मध्ये यो 'विहरति' इति पाठो दृश्यते, तेन सहास्य सम्बन्धो भवेन्न वेति विचार्यम्।

पृ० ८४ प. १३. 'पथयस्स' इति शुद्धः पाठः।

पृ० ८४ प १९. 'इमं च ण' इति पाठः पृ० ८४ प० ९, पृ० २३४ प० ६, पृ० २३६ प० १२, पृ० २६६ प० ४, पृ० २९३ प० ४ इत्यत्र वर्तते, 'इत्तश्च' इति तस्यार्थः, दृश्यता पृ० २९३ टि० ३॥

पृ० १५० प० १९. अत्र 'बहूग य राईसर' इति शुद्धः पाठः, स च हे २ विना सर्वत्र वर्तते। हे २ मध्ये तु 'बहूगि य राईसर' इति पाठः॥

पृ० १५४ पं० १. 'वक्के उदाहिण' इति शुद्धः पाठः। स च लास० २ मध्ये, जे ३ लो० ली० प्रतिपु अटी० मध्ये च वर्तते। हस्तलिखितादर्शेष्वत्र ईदृशा पाठाः—वक्के उदाहरिण लो० लामू० २। वक्के मुदाहरिण ला १ हे १, २, वक्के मुदाहरिते ख ३। वक्के मुदाहरते ख २। वक्के मुदाहरिण जे १। वक्के उदाहिण लास० २। वक्के मुदाहिण लो० जे २ ख १। अत्र यद्यपि लो० मध्ये विद्यमानः 'वक्के उदाहरिण' इति पाठः शुद्धतरो भाति। तथापि ख १ जे ३ लो० ली० मध्ये आचार्यश्री अम्मदेवमूरिअरेचिताया टीकाया " 'वक्के उदाहिण' ति वाक्ये उदाहृते" इति ख १ पाठस्य दर्शनात् टीकानुसारेण 'वक्के उदाहिण' इति पाठः स्वीकृतोऽस्माभिरत्र। ख १ जे ३ लो० लो० विना जे १ ख २, ३ प्रतिपु अटी० मध्ये " 'वक्के मुदाहिण' ति वाक्ये उदाहृते", इति पाठः। जे २ अटी० मध्ये " 'वक्के उदाहुय' ति वाक्ये उदाहृते" इति पाठः। ला १ अटी० मध्ये "वक्के उदाहण ति वाक्ये उदाहृते" इति पाठः॥

पृ० १५४ प० १ 'कुच्छिधारकन्नधारगन्भिज्ज' इति पाठस्य स्थाने 'कण्णधारकुच्छिधार गन्भिज्ज' इति जे १ पाठः अत्र टीकानुसारेण शुद्धः। यद्यपि जे १ विना सर्वत्र हस्तलिखिता दर्शेषु 'कुच्छिधारकन्नधारगन्भिज्ज' इति पाठो दृश्यते, तथापि "कर्णधारो निर्यामिक", कुक्षि धारा नौपार्श्वनियुक्तकाः" इति टीकानुसारेण 'कण्णधारकुच्छिधार' इति जे १ पाठः स्वीकृतोऽस्माभिरत्र।

पृ० १७५ प० ११. अत्र 'गय-रह-पवरजोहरुलियाण' इति पाठो युक्तः।

पृ० १९१ पं० ५. अट्टे। दृश्यता तृतीये परिशिष्टे पृ० ५१० प० २, पृ० ५२० प० ५॥

पृ० २०६ पं० ६ इमस्स उ। "इमस्स उ ति अस्य पुनः अनेके ये ज्ञाषा मत्स्याः मकरा ग्राहा विविधपदाश्च जलचरखुदसत्त्वरूपास्तेषा यानि शतानि तेषामाकुलगृहम् आक्रीर्णगेहं ज्ञाषादीना वा सदा नित्यं कुलगृहमिव कुलगृहं यः स तथा, तस्य इत्यर्थम्। रत्नाकरस्य समुद्रस्य मध्ये आत्मानं वहेति ति हन्मि तव भवतः पुरतः अग्रतः, एहि निवर्तस्व जइ सि ति यदि भवसि कुपितः क्षमस्वैकापराधं त्वं मे इति पठम्।" इति ज्ञाताधर्मकथाटीकानुसारेणास्माभिरत्र पूर्वार्धोत्तरार्धयोजनं कृतम्॥

पृ० २२९ पं० १०-११. अत्र 'कयत्ये जाव जम्मजीवियफले' इति ख १, ३, लो० लो० मध्ये विद्यमानः पाठः समीचीनतरो भाति। 'जाव' शब्दग्राह्यश्च पाठः पृ० ४४ पं० ६-७ तथा पृ० ८० पं० ५ अनुसारेणात्र योजनीयः॥

पृ० २३१ पं० १४. 'उद्धलनानि' इति शुद्ध. पाठः ॥

पृ० २४७ पं० ९. ओष्णणा (ओह्णणा ?) । अत्र 'ओह्णणा' इति पाठः शुद्धः ॥

पृ० २४८ पं० १०. ओह्ला (ओह्णणा ?), । अत्र 'ओह्णणा' इति पाठः शुद्धः ॥

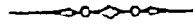
पृ० २५० पं० ३ वण्णक्षो । दृश्यता तृतीये परिशिष्टे पृ० ५०२ ॥

पृ० ३०२ पं० १०. अत्र 'मनद्वयद्' इति पाठः शुद्धः ॥

पृ० ३३१ पं० १५, २८. ली० मध्येऽपि 'उठभयमाणसुहेसु' इति पाठः ॥

पृ० ३३२ पं० ९. अत्र 'तित्त-कहु-कमाययिलमहुरबहुगज्जपेज्जलेज्जेसु' इति शुद्धः पाठः, दृश्यता पृ० ३३० पं० २० । ली० मध्ये 'तित्त-कहु-कमाययिलमहुर(र)बहुगज्जपेज्जलेज्जेसु' इति पाठो विद्यत एव ॥

पृ० ३५७ पं० ११. अत्र 'देविद्धी' इति शुद्धः पाठः ॥

शुद्धिपत्रकम्

पृ०	पं०	अशुद्धम्	शुद्धम्
१	५	सं २	×
२	६	सं २	×
॥	९	स २	×
॥	१६	स २	हे १
५	२१	टि० ७	टि० ८
॥	२५	हे ३ ॥	×
१०	२	सत्तस्सेह	सत्तुस्सेह
११	४	*गिराहिं	वग्गूहिं
॥	१०	जौव	जौव
॥	११	सुमिणस्स	सुमिणस्स
॥	१९	ख २	ख १
॥	॥	स १ ॥	स १ ला२ जे २ ॥
॥	२१	खं २ ॥	ख १ ॥
१५	२९	शुभोदकै	शुभोदकैः
१६	२१	सु माला°	सुहमाला°
॥	१०	दूयसधि°	दूय-संधि°
१७-३२	शीर्षके	पढमे	पढम
		अज्झयणे	अज्झयणं
१९	६	॥ १ ॥	॥ ३ ॥
२६	२१-२२	४ सिमिणस्स हे २ ॥	×
३०	२४	हे १ प्रभृति पाठानुसारेण	×
		अवपतित' दिव्यरूपधारी	×
		इत्यर्थो भाति, अथवा	×
३२	८	रुदावइ	सदावेइ

× तत्तत्पाठानिष्कासनार्थमेतत् × चिह्नम् ।

स यत्र यत्र स २ इति टिप्पणेषु वर्तते तत्र तत्र हे १ इति कर्तव्यम् ।

* अत्र 'गिराहिं' इति पाठो नाशुद्धः, किन्तु पूर्वापरविचारणया 'वग्गूहिं' इति पाठः समीचीनतरः ।

पृ०	प०	अशुद्धम्	शुद्धम्
३२	२६	°पियाए	°पियाए
३३	३	महता भट°	महताभट°
॥	१५	°रवेण	°रवेण
४०	१५	२०	१५
४२	१२	महया भट°	महयाभट°
४३	११	नमसत्ति	नमसति
४६	१५	२०	१५
५४	६	°वाहिणिं	°वाहिणिं
५५-६६	१५	५१	१५
५७	२	पुत्रावरण°	पचावरण°
५८-६४	शीर्षके	२८	२७
५८	६	२८	×
६३	१	दाहिण्टु°	दाहिण्टु°
६४	१३	कैलभियांहि	कलभियांहि
८०	१०	प० ।	प० १० ।
८४	१३	पथयस्स	पथयस्स
१०३	२२	पुष्पे	पुष्पे-
१२८	६	पथएण	पथएण अणगारेण
१३२	४	अहे,	अहे°
॥	११	इसर	ईसर
१४३	४	॥ १ ॥	॥ ४ ॥
॥	६	॥ २ ॥	॥ ५ ॥
॥	८	॥ ३ ॥	॥ ६ ॥
१४६	१३	दसद्ववण	दसद्ववण
१४७	९	॥ १ ॥	॥ ७ ॥
॥	॥	॥ ११ ॥	॥ ८ ॥
१५०	१९	वहूणि	वहूण य
१५४	१	मुदाहिए	उदाहिए
१५४	१	°कुच्छिधारकलधारगम्भिज°	°कण्णधारकुच्छिधारगम्भिज°
१५५	१	°क्खुरागं	°चक्खुराग

पृ०	पं०	अशुद्धम्	शुद्धम्
१६३	२०	महया भड°	महयामड°
१७४	५	७४	७५
१७५-१७६	शीर्षिके	७४	७५
१७५	१०	महया [हय-	महया[हय-]
”	११	°रह-जोह°	°रह-पवरजोह°
१७६	२५	अत्र शक्यते	XXX
”	२७	सूत्रेऽपि	सूत्रेऽपि पृ० २३६ पं० १२
१७७	१०	यमुच्छ्रिया	य मुच्छ्रिया
१७९	३०	प० ९ १२३	पं० ९, पृ० १२३
१८७	२०	कहकहग	कहकहग
१९१	२९	१.	१४.
१९२	१८	अटि०	अटी०
१९४	१४	अंतो जलगयं	अतोजलगयं
१९५	२६	संछृष्ट हे २	सच्छृष्टा लों० हे २
१९६	६	उक्कर°	उक्कड°
२२९	१०-११	कयत्ये जग्म°	कयत्ये जाव जग्म°
२२४-२३५	शीर्षिके	ददुरे	मंडुके
२३१	१४	उद्वेल°	उद्वल°
२३६	६	तेयलिपुत्ते	तेयलिपुत्ते
२३७	१३	सत्तष्टपदाति	सत्तष्ट पदाति
”	१३	महया भड°	महयामड°
२४१	६	झियायमणिं	झियायमाणिं
२४८	१०	ओइल्ला (ओइण्णा १)	ओइण्णा
२५४	१४	भव	भवे
२७८	१८	९.	८
”	१९	८	९
२८२	३१	°रहपवर°	°रह-पवर°
३०२	१०	सनद्ध	सनद्ध°
३०५	२९	हर्त्थं	हव्व
३१०	३	एवकर°	एव कर°

पृ०	पं०	अशुद्ध	शुद्धम्
३३०	३०	तथा तेषु	तथा, तेषु
३३१	२८	सं १ लो० ला २	सं १ लो० मी० ला २
"	"	ला १ ऐमं०	ला १ मी० ऐमं०
३३२	९	कटुय कनाय म°	कटुयार्थविन्म°
"	२४	जे विना ।	जे १ विना ।
३३९	४	पचनोर°	पच नोर°
३५७	११	देविनी	देविनी
३६९	१९	१२	३.
"	"	३	४.
३७०	१६	(सम-लो०)	(सम-मी० लो०)
"	"	(य-य १)	(य-य १ लो०)
३७१	३१	शान्ति°	शान्ति (१)°
५१४	२२	११	१५
५१७	३०	निम्बोम°	निम्बोम°
५२०	शीर्षिके	पाठः	पाठा
५४५	९	मूत्र	मूत्रे
"	१२	पाद°	पाद°
५५२	शीर्षिके	पाठः	पाठाः

प्रस्तावनां शुद्धिपत्रक

१३	५	भिषवाडी	शीषवाडी
२७	२६	धतडीभऽना	धातडीभऽना
०४	४	सुधर्षु	सुधर्षु
४८	२०	भाष्	भाष्
४८	३२	साधवीलओ	साधवीलओ
४८	११	ननसूत्रनी	ननसूत्रनी
,	१७	तिलक	तिलक
६०	५	मातृका	मातृका
५७	३२	छा	छा

कृतज्ञता - प्रकाश

हरन जी मेकमन्या ने लखनऊ विश्वविद्यालय की तरफ़ पर विसर्वा गुजर फ़ैक्ट्री की ओर से वीस सहन हिन्दी विभाग की सहायता की है। मेठ जी का यह हिन्दी अनुराग का द्योतक है। उन धन का उपयोग वे के मौलिक एवं गवेषणात्मक ग्रन्थों के प्रकाशन के है जो श्री मेठ शुभकरन सेकमरिया जी के पिता के नाम सेकमरिया 'मानक ग्रन्थमाला' में सम्मिलित है। यह ग्रन्थमाला हिन्दी साहित्य के भण्डार की समृद्धि सहायक होगी। श्री मेठ शुभकरन जी की इस अनु-
गति हम अपनी हार्दिक कृतज्ञता प्रकट करते हैं।

दीन दयालु गुप्त

प्रोफ़ेसर तथा अध्यक्ष, हिन्दी तथा
आधुनिक भारतीय भाषा विभाग
लखनऊ विश्वविद्यालय